รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ

โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ

สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564

The Annual National Conference of Liberal Arts (ANCLA2021)

วันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม 2564

ISBN (e-book): 978-616-488-238-6

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564
(Proceedings of the Annual National Conference of Liberal Arts, Thammasat University)
วันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม 2564 ในรูปแบบออนไลน์

โดยความร่วมมือทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
และคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ

เผยแพร่ กันยายน 2564

สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม (Cataloging in Publication Data)

ผู้เขียนบทความ. (2564). ชื่อบทความ. ใน จันทิมา อังคพณิชกิจ (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564 ในรูปแบบออนไลน์* (น. xxx-xxx). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จัดทำโดย: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(Faculty of Liberal Arts, Thammasat University)
เลขที่ 2 อาคารคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ 10200
URL: https://arts.tu.ac.th
email: anclatu@arts.tu.ac.th

ออกแบบ: ชุติมา ชัยโอภาส
จัดรูปแบบอักษรและจัดรูปเล่ม: รัฐนันท์ วิจิตรกฤตพงศ์
พิสูจน์อักษร: จุฑาทิพ ดวงมาลย์ และ นวศรี ชนมหาตระกูล

ISBN (e-book): 978-616-488-238-6

ความคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนบทความแต่ละคน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และหากผู้เขียนบทความได้ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้หนึ่งผู้ใด กองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564

ระหว่างวันที่ 8 กรกฎาคม 2564

หลักการและเหตุผล

การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและการพัฒนาประเทศเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาได้มุ่งส่งเสริมพัฒนาให้เกิดการศึกษาวิจัยทั้งในส่วนของนักศึกษาและอาจารย์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ อันจะนำมาศึกษาต่อยอดและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ดังนั้นการนำเสนอผลงานการวิจัยต่อที่ประชุมวิชาการจึงมีความสำคัญในการเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัย และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด “สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์” ที่เกื้อกูลก่อเกิดการบูรณาการกัน อันจักเป็นประโยชน์ยิ่ง

โครงการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564 เกิดขึ้นโดยความร่วมมือทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา 4 สถาบัน ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อเป็นโอกาสและช่องทางเผยแพร่ผลงานวิจัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในหมู่นิสิตนักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ทุกสถาบัน ตลอดจนนักวิชาการอิสระ อันจะส่งผลให้เกิดสังคมแห่งความรู้ และช่วยพัฒนาให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เผยแพร่ผลการวิจัยอันจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ และนักวิจัยได้เผยแพร่ผลงานวิจัย
2. เพื่อให้นักศึกษา คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการร่วมกัน
3. เพื่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของงานวิจัยทุกประเภท
4. เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ผลการวิจัยไปสู่สาธารณชนและการบูรณาการความรู้ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐพงศ์ จันทร์อยู่	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษมา สุวรรณรักษ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วริษา โอสถานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ พุกเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.สุธิดา วิมุตติโกศล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวง จิราภา อาภากร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ฝ่ายเลขานุการ

นางสาวรุ่งทิวา แสงแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นางสาวยุภาลัย ปู่ชัยเคน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พิสูจน์อักษร

นางสาวจุฑาทิพ ดวงมาลย์	MARCS-CILS นกฮูกเบบี้แล็บ
นางสาวนวศรี ชนมหาตระกูล	MARCS-CILS นกฮูกเบบี้แล็บ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬาพร เอื้อรักสกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงค์ อดุลยฤทธิกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นภดล ชาติประเสิรฐ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วริษา โอสถานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญชัย สุลักษณานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ ภู่พิพัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ศรีกำเหนิด	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ ทิพย์พิมล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ปักษาสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพล จันทร์แก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.กรนภา บุญพิสุทธิ์ศิลป์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.วันชนะ ทองคำเภา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.อนุชิต ตู้มณีจินดา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.อรณิศา อุรพีพัฒนพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สุปาณี พัดทอง	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
ดร.ภารดี ยโสธรศรีกุล	นักวิจัยอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สำโรงทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณา เพ็ชรกิจ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุจิณัฐ จิตวิริยนนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลมุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศนิ ชาติอุดมเดช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศราวุฒิ อารีย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงรบ รื่นบรรเทิง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.นันทนุช อุดมละมุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.แก้วตา จันทรานุสรณ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.วรรณฤดี คุระวรรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ทิพย์ลดา อินทำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสราภรณ์ พิศสะอาด	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.เชิดชาย หิรัญโร	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิประภา พันธนาเสวี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชญานัน รัตนวิบูลย์สม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา ซิมป์สัน	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ เผือกสม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เนื่องจำนงค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษนุ อภิสมาจารโยธิน	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง ยุทธนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรไท โสภารัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ธีระวิริยะกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.นันทวัน เหลี่ยมปรีชา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.พรหมพิสิฐ พันธ์จันทร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิชยกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ผณินทรา ธีรานนท์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ชวลีย์ ณ ถลาง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยารัตน์ ศิลปวิทยาทร	มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ ดร.ศิระวัสฐ์ กาวิละนันท์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุ่งธีระ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัฐพล ตั้งสุภูมิ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา พัฒนพงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ธนะ บุญชู	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.อรรถพล ม่วงสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชฏ นุเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวดี เดชธำรงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณ ขยันหา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วุฒะพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมื่นไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมวิทย์ ศิรธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อาจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวรัตน์ บุญภิละ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร พฤติศรัณยนนท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ศรีวรา ผาสุขดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์มนัสชนก ไชยรัตน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.กานต์รวี วิชัยปะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา	มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิกานต์ คงศักดิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา นันทศิลป์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ พุทธพงษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.รัชฎาพร ฤทธิจันทร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.อุเทน วงศ์สถิตย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.วรางคณา ตันฑสันติสกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.นงคราญ สุขเวชชวรกิจ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ศิวพล ชมภูพันธุ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์สุวิชชญา จันทรปิฎก	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริศรา อนันตโท	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราม ประสานศักดิ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศรี ชัยวณิชยา	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.สุทธินันท์ ศรีอ่อน	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวง จิราภา อาภากร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษมา สุวรรณรักษ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จเร สิงหโกวินท์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี คทวณิช	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์ ดร.โกสินทร์ ปัญญาอธิสิน	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดัชกรณ์ ตันเจริญ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
อาจารย์กมลรัตน์ สืบเสาะ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
อาจารย์ ดร.ลินดา การภักดี	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง	มหาวิทยาลัยทักษิณ

คำสั่งคณะศิลปศาสตร์
ที่ 282 /2564
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ
สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564

เพื่อให้การดำเนินงานจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติสรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564 ความร่วมมือทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันที่ 8 กรกฎาคม 2564 จัดแบบออนไลน์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์	คณบดี	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐพงศ์ จันทร์อยู่	คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษมา สุวรรณรักษ์	คณบดีคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์นุชธิดา ราศีวิสุทธิ์	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ	รองคณบดีฝ่ายบริหารท่าพระจันทร์และบัณฑิตศึกษา	ประธาน

ฝ่ายอำนวยการ

1. รองศาสตราจารย์ทัศนีย์	เมธาพิสิฐ	ประธาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิศรุต	พึ่งสุนทร	กรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	แก้วคัลณา	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์	พุกเจริญ	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์	อมรวณิชศักดิ์	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	เชวงกิจวณิช	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามณี	อ่อนสุวรรณ	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิกา	พฤทธิกานนท์	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราพร	แก้วกฤษฎางค์	กรรมการ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธาวี	โหละสุต	กรรมการ

11. อาจารย์คะนอง	ปาลิภัทรางกูร	กรรมการ
12. อาจารย์อสังการ	จรรยางาม	กรรมการ
13. นางวรรนีย์	คุ้มบำรุง	กรรมการ
14. นางสาวรุ่งทิวา	แสงแก้ว	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่และความรับผิดชอบ

1) เป็นศูนย์กลางการประสานในการถ่ายทอดข้อมูลการประชุมเพื่อสนับสนุนให้งานส่วนต่าง ๆ ของการประชุมวิชาการดำเนินไปได้ด้วยดี

2) ประสานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อเตรียมการสำหรับการประชุม

3) ส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษา และคณาจารย์เข้าร่วมการประชุม

4) อำนวยการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ฝ่ายวิชาการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา	อังคพณิชกิจ	ประธาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	คงศิริรัตน์	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขมนาด คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	อินทจามรรักษ์	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	พิศภูมิวิถี	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวง จิราภา อาภากร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์		กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.วริษา	โอสถานนท์	กรรมการ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์	พุกเจริญ	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ	รุนรา	กรรมการ
9. อาจารย์ ดร.สุธิดา	วิมุตติโกศล	กรรมการ
10. นางสาวรัฐนันท์	วิจิตรกฤตพงศ์	กรรมการและเลขานุการ
11. นางสาวรุ่งทิวา	แสงแก้ว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่และความรับผิดชอบ

1) พิจารณาคัดเลือก ทาบทาม และทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ

2) พิจารณาคัดเลือกบทความและแจ้งตอบรับการนำเสนอไปยังผู้นำเสนอผลงาน

3) จัดทำกำหนดการและจัดจำแนกกลุ่มนำเสนอบทความออนไลน์

4) ติดตามบทความจากผู้นำเสนอบทความ ให้ส่งบทความและวีดิทัศน์นำเสนอภายในเวลาที่กำหนด

5) จัดทำรายงานการประชุมทางวิชาการออนไลน์ (online proceedings) เพื่อเผยแพร่

ฝ่ายงบประมาณ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต	จุลวงศ์	ประธาน
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภาพร	รัชตพัฒนากุล	กรรมการ
3. อาจารย์ ดร.สุธิดา	วิมุตติโกศล	กรรมการ
4. นางสาวกฤตยา	ประพันธะโกมล	กรรมการและเลขานุการ

<u>หน้าที่และความรับผิดชอบ</u>

1) จัดทำงบประมาณโครงการ
2) จัดทำรายการและดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกจ่าย
3) ตรวจหลักฐานการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามระเบียบ
4) งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ฝ่ายลงทะเบียน พิธีการ และประเมินผล

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี	ปิยพสุนทรา	ประธาน
2. อาจารย์ ดร.วศินรัฐ	นวลศิริ	กรรมการ
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร		
3. อาจารย์ ดร.วรรณพร	พงษ์เพ็ง	กรรมการ
ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล		
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หม่อมหลวง คำยวง	วราสิทธิชัย	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม	อ่องวุฒิวัฒน์	กรรมการ
6. อาจารย์วชิราภรณ์	รุ่งโรจน์ชนาทิพย์	กรรมการ
7. นายประธาน	สายคำ	กรรมการ
หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร		
8. นางพรภุทชรี	โพธิ์ทอง	กรรมการ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล		
9. นายภาณุวัฒน์	ภูมิศาสตร์	กรรมการ
หัวหน้ากลุ่มงานแผนและพัฒนา คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์		
10. นางสาววงเดือน	สมีพันธ์	กรรมการและเลขานุการ
11. นางสาวกรรณิการ์	มีศักดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

<u>หน้าที่และความรับผิดชอบ</u>

1) ส่งหนังสือเชิญชวนเข้าร่วมนำเสนอผลงานและเข้าร่วมประชุมฯไปยังมหาวิทยาลัยต่างๆ
2) ร่างคำกล่าวรายงาน-กล่าวเปิดงาน
3) ทำหนังสือเชิญประธานกล่าวเปิดงาน และทำหนังสือเชิญวิทยากรร่วมเสวนา
4) จัดทำระบบลงทะเบียนออนไลน์ และสรุปรายชื่อผู้ลงทะเบียนนำเสนอคณะกรรมการ
5) จัดทำแบบประเมินผลและรวบรวมผลการประเมิน
6) งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์และสื่อสารองค์กร

1.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา	กรรณสูต	ประธาน
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ	มุนินทรวงศ์	กรรมการ
3.	นายสมชาย	มากพันธ์ผล	กรรมการ
4.	นายไชยะ	นทีรัตนกำจาย	กรรมการ
5.	นางสาวชุติมา	ชัยโอภาส	กรรมการ
6.	นายธิติวุฒิ	บุญแก้ว	กรรมการ
7.	นางสาวยุภาลัย	ปู่ชัยเคน	กรรมการ
8.	นายประพันธ์	ประพันธะโกมล	กรรมการและเลขานุการ

<u>หน้าที่และความรับผิดชอบ</u>

1) จัดเตรียมโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ และประชาสัมพันธ์โครงการผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊กของคณะและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในเครือข่าย

2) จัดเตรียมระบบการติดต่อและช่องทางการนำเสนอออนไลน์

3) ให้คำแนะนำและประสานกับผู้นำเสนอด้านการจัดทำวีดีโอเพื่อการนำเสนอ

4) อัพโหลดข้อมูลการนำเสนอผ่านช่องทางที่กำหนดไว้

5) ประชาสัมพันธ์ผลการนำเสนอผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊กของคณะและมหาวิทยาลัย

6) งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนกว่าภารกิจจะเสร็จสิ้น

สั่ง ณ วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2564

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์)
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

คำสั่งคณะศิลปศาสตร์

ที่ 415 /2564

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564 (Peer Review)

เพื่อให้การดำเนินงานจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ประจำปี 2564 ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งกำหนดจัดขึ้น ในวันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม 2564 แบบออนไลน์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงขอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความโครงการประชุมวิชาการดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ ภู่พิพัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬาพร เอื้อรักสกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วริษา โอสถานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นภดล ชาติประเสริฐ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ตำรงค์ อดุลยฤทธิกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญชัย สุลักษณานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ ทิพย์พิมล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ปักษาสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ศรีกำเหนิด	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

.../1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพล จันทร์แก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.อนุชิต ตู้มณีจินดา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.อรณิศา อุรพีพัฒนพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.กรณภา บุญมาเลิศ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.วันชนะ ทองคำเภา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สุปาณี พัดทอง	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
ดร.ภารดี ยโสธรศรีกุล	นักวิจัยอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สำโรงทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุจิณัฐ จิตวิริยนนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณา เพ็ชรกิจ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลมุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศนิ ชาติอุดมเดช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศราวุฒิ อารีย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงรบ รื่นบรรเทิง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.นันทนุช อุดมละมุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วรรณฤดี คุระวรรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.แก้วตา จันทรานุสรณ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ทิพย์ลดา อินทำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสราภรณ์ พิศสะอาด	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.เชิดชาติ หิรัญโร	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิประภา พันธนาเสวี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

..../2

อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชญานัน รัตนวิบูลย์สม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ธีระวิริยะกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เนื่องจำนงค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ เผือกสม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา ชิมป์สัน	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรไท โสภารัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง ยุทธนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษนุ อภิสมาจารโยธิน	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิชยกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.นันทวัน เหลี่ยมปรีชา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.พรหมพิสิฐ พันธ์จันทร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ผณินทรา ธีรานนท์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ชวลีย์ ณ ถลาง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยารัตน์ ศิลปวิทยาทร	มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ ดร.ศิระวัสฐ์ กาวิละนันท์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุ่งธีระ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล	มหาวิทยาลัยมหิดล

..../3

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัฐพล ตั้งสุภูมิ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ธนะ บุญชู	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา พัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.อรรถพล ม่วงสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชฏ นุเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวดี เดชธำรงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณ ขยันหา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วุฒธะพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมื่นไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมวิทย์ ศิริธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อาจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.กานต์รวี วิชัยปะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวรัตน์ บุญภิละ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร พฤติศรัณยนนท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ศรีวรา ผาสุขดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์มนัสชนก ไชยรัตน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ พุทธพงษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา นันทศิลป์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิกานต์ คงศักดิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.อุเทน วงศ์สถิตย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.รัชฎาพร ฤทธิจันทร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.วรางคณา ตันทสันติสกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.นงคราญ สุขเวชชวรกิจ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ศิวพล ชมภูพันธุ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์สุวิชชญา จันทรปิฎก	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริศรา อนันตโท	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

..../4

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศรี ชัยวณิชยา	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราม ประสานศักดิ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.สุทธินันท์ ศรีอ่อน	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ล. จิราภา อาภากร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษมา สุวรรณรักษ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี คหวณิช	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จเร สิงหโกวินท์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์ ดร.โกสินทร์ ปัญญาอธิสิน	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศัชกรณ์ ตันเจริญ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
อาจารย์กมลรัตน์ สืบเสาะ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
อาจารย์ ดร.ลินดา การภักดี	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
	ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนกว่าภารกิจจะเสร็จสิ้น

สั่ง ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2564

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์)
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

..../5

คำสั่งคณะศิลปศาสตร์

ที่ 429/2564

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ
สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564

เพื่อให้การดำเนินงานจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ประจำปี 2564 ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 8 กรกฎาคม 2564 แบบออนไลน์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงขอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความในโครงการประชุมวิชาการดังกล่าวดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง	มหาวิทยาลัยนเรศวร

.../1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง	มหาวิทยาลัยทักษิณ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนกว่าภารกิจจะเสร็จสิ้น

สั่ง ณ วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์)
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

.../2

บทบรรณาธิการ

โครงการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564 นับเป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาของไทย อันได้แก่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่เป็นพันธมิตรกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มหนึ่งจับมือกันทำกิจกรรมเชิงวิชาการด้วยกัน เป้าหมายสำคัญก็คือ เพื่อให้การประชุมวิชาการนี้เป็นพื้นที่ในการสื่อสารต่อสาธารณะให้เห็นพลวัตการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในยุคการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน เวทีของการนำเสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมนี้เป็นการสร้างพื้นที่ให้เกิดการร่วมมือ หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า “การสังสรรค์ทางวิชาการ” ทั้งของนักศึกษาและอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของไทย เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่อาจจะเป็นนักวิชาการในอนาคต ไม่ว่าจะอยู่ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือระดับปริญญาเอก ได้ใช้พื้นที่เผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้าของตนให้เป็นที่ประจักษ์ รวมทั้งอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ได้ใช้พื้นที่แสดงแง่คิดมุมมองที่หลากหลายและแตกต่าง เพื่อให้เกิดการขบคิด ถกเถียงในเชิงประเด็นทางวิชาการ ทั้งหมดนี้ก็ล้วนนำไปสู่วัตถุประสงค์สำคัญ ก็คือ เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับการพัฒนามนุษย์และสังคมรวมไปถึงการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์นวัตกรรมในโอกาสต่อไป

บทความที่ได้รับการคัดสรรเพื่อตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (proceedings) นี้ได้ผ่านการประเมินและกลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความแต่ละเรื่อง โดยใช้ระบบและมาตรฐานเดียวกันกับการพิจารณาคุณภาพบทความของวารสารวิชาการของไทย บทความจำนวน 52 เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์นี้ต่างแสดงถึงประเด็นของการศึกษาวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลายและกว้างขวางมาก อันสะท้อนให้เห็นได้ว่า ความรู้และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านมนุษย์และสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติได้จริงนั้น บางครั้งก็ไม่อาจจำกัดเฉพาะเพียงสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่จำเป็นต้องอาศัยหลักคิดและมุมมองจากหลายด้านเข้าด้วยกัน บทความทั้ง 52 เรื่องเหล่านี้ ดูเหมือนว่าจะมาจากหลายหลายสาขาก็จริง แต่ที่สุดแล้ว ต่างก็มีจุดร่วมในแง่ของการทำความเข้าใจมนุษย์และสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ สร้างสำนึกถึงคุณค่าและศักยภาพของมนุษย์ด้านต่าง ๆ ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของมนุษย์ที่ไม่หยุดนิ่ง และระลึกถึงแก่นแท้ในมโนสำนึกและจิตใจของมนุษย์ที่เครื่องวัดใดก็มิอาจหยั่งได้ถึง แง่มุมเหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการคิด วิเคราะห์ และตรึกตรองจากมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เท่านั้น

คณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการฯ กองบรรณาธิการรายงานสืบเนื่องจากการประชุม และคณะทำงานร่วมสถาบันทั้ง 4 สถาบัน หวังเป็นอย่างยิ่งว่ากิจกรรมเช่นนี้จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่วงวิชาการด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ สร้างนักวิชาการทั้งรุ่นเยาว์และรุ่นใหม่ กระตุ้นแรงบันดาลใจให้เกิดงานวิจัยใหม่ ๆ เพื่อขับเคลื่อนมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง และรับใช้สังคมในแง่มุมที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่อาจจะตอบสนองได้

มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ไม่ว่าศาสตร์ใดเราต่างก็ยังคงเป็น “มนุษย์” มีชีวิต มีความคิด มีความรู้สึก มีจิตและมีใจที่จะดำรงและคงไว้ซึ่งคุณค่า ความงาม และความดีเพื่อไปสู่ความสงบงามและสันติภาพแก่สังคม ด้วยสรรพศาสตร์และสรรพศิลป์

จันทิมา อังคพณิชกิจ
บรรณาธิการ

กำหนดการ
การประชุมวิชาการระดับชาติ
สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564
วันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม 2564

กำหนดการช่วงเช้า	
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน (เปิดระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom)
09.00 – 10.00 น.	พิธีเปิด โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	ปาฐกถานำ หัวข้อ “**โลกปัจจุบันกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** โดย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
	ปาฐกถานำ หัวข้อ “**แนวคิดเรื่องสิทธิในทัศนะพระพุทธศาสนา**” โดย ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10.10 – 12.05	**การนำเสนอผลงานวิชาการ ช่วงที่ 1**
	กลุ่ม A1
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา
	บทความเรื่อง “การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษา ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย” **นำเสนอโดย: *บวรลักษณ์ ลัคนาโฆษิต***
	บทความเรื่อง “Behavior Modification and Expectation of Customers’ Purchasing Behavior at Convenience Stores after the COVID-19 Pandemic” **นำเสนอโดย: *Warundhorn Suwannatee, Milly Suanburi and Saneh Thongrin***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ
	บทความเรื่อง “ธุรกิจร้านอาหารไทยและเบเกอรี่ในประเทศกัมพูชา กรณีศึกษาร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant and Bakery)” **นำเสนอโดย: *กมลวรรณ เทพอยู่***

	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ
	บทความเรื่อง “ธุรกิจอาหารฮาลาล กรณีศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอินโดนีเซีย” **นำเสนอโดย: *สิริยากร สกุลพิมลรัตน์***
	กลุ่ม B1
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง
	บทความเรื่อง “การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับ ความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ” **นำเสนอโดย: *สุพิชญา อ่ำคิด***
	บทความเรื่อง “A Review of Methods for Analyzing Cultural Aspects in Thai Textbooks Used in Chinese Universities” **นำเสนอโดย: *Yanxin Liang***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ
	บทความเรื่อง “Phraseological units with a “soul” component in Russian: structural-semantic and corpus analysis” **นำเสนอโดย: *Sergei Kabanov***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ
	บทความเรื่อง “การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์และการกสัมพันธ์ ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” ตามทฤษฎี ไวยากรณ์พึ่งพา” **นำเสนอโดย: *นภัสสร เกษศรี***
	กลุ่ม C1
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์
	บทความเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่าน เพื่อการออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ” **นำเสนอโดย: *ศิริกร โรจนศักดิ์***
	บทความเรื่อง “Self-efficacy and Learning Strategies in Academic Writing: A Case Study of Thai Sciences, Technology, and Engineering PhD Students Studying at US and UK Universities” **นำเสนอโดย: *Nunthika Puthikanon***
	บทความเรื่อง “Integrating Reading with Argumentative Writing: Promising or Problem?” **นำเสนอโดย: *Sudthida Pavavijarn***

	กลุ่ม D1
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง
	บทความเรื่อง “นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง” **นำเสนอโดย: *วรุณญา อัจฉริยบดี***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต
	บทความเรื่อง “2513: พุทธศักราชแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภาพยนตร์ไทย” **นำเสนอโดย: *ศิริวุฒิ บุญชื่น***
	บทความเรื่อง “วรรณกรรมจากเหตุการณ์สาคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” **นำเสนอโดย: *สุวรรณี ทองรอด***
	กลุ่ม E1
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง
	บทความเรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม” **นำเสนอโดย: *กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ***
	บทความเรื่อง “การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องการแบ่งแยกดินแดนแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออก (FRETILIN)” **นำเสนอโดย: *คัทลียา มาศสุข***
	บทความเรื่อง “การประนีประนอมระหว่างสิทธิความหลากหลายทางเพศกับแนวคิดปิตาธิปของรัฐไทยในการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนเพศวิถีศึกษาปี พ.ศ. 2562” **นำเสนอโดย: *ณัฏฐณิชา เหล็กกล้า***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา
	บทความเรื่อง “พัฒนาการซูเปอร์ฮีโร่กับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองโลก: กรณีศึกษากัปตันอเมริกา” **นำเสนอโดย: *กชกร ผลพยอง***
13.00 – 14.55	**การนำเสนอผลงานวิชาการ ช่วงที่ 2**
	กลุ่ม A2
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ
	บทความเรื่อง “ธุรกิจประกันชีวิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษาบริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว” **นำเสนอโดย: *จุฑามณี สุขสาร***

	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา
	บทความเรื่อง “แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ สำหรับสังคมปัจจุบัน” **นำเสนอโดย: *เอกชัย อุไรสินธว์***
	บทความเรื่อง “การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา สาขาธุรกิจการบิน ตามหลักพุทธศาสนา” **นำเสนอโดย: *สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์***
	บทความเรื่อง “จีวร: เครื่องแบบพระที่ไม่ได้มาจากผ้าห่มฝรั่ง” **นำเสนอโดย: *พีรพันธ์ วรชาติเดชชัย***
	กลุ่ม B2
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ
	บทความเรื่อง “A First Look at Null Copula in Thai” **นำเสนอโดย: *Woraprat Manowang***
	บทความเรื่อง “An Analysis of Word Formation Processes of Neologisms in Beauty Product Advertisements” **นำเสนอโดย: *Jitanya Wongwas***
	บทความเรื่อง “Thai-English Code-Mixing among Thai Female Superstars on Social Media” **นำเสนอโดย: *Sijaporn Jenjirawattana***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร
	บทความเรื่อง “การศึกษาคำยืมชื่ออาหารภาษาฝรั่งเศส ในตำราอาหารฉบับภาษาไทย” **นำเสนอโดย: *กิตติศักดิ์ ใจรักษ์***
	กลุ่ม C2
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต
	บทความเรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน” **นำเสนอโดย: *วสันต์ นิลมัย***
	บทความเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน” **นำเสนอโดย: *ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา***
	บทความเรื่อง “แผนการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Library Board)” **นำเสนอโดย: *ธัญชนก ณ น่าน***

	กลุ่ม D2
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ
	บทความเรื่อง “Paradoxical Personality as Displayed Through Narrative Techniques in Charlotte Brontë’s Jane Eyre” **นำเสนอโดย: *Wisawaphorn Jakgoljan***
	บทความเรื่อง “The Failure of Female Bond in Shirley Jackson’s The Haunting of Hill House” **นำเสนอโดย: *Natcha Rattanapong***
	บทความเรื่อง “Revisiting the Concept of Fragmentation during the Modern Era through Objects in Agatha Christie’s And Then There Were None” **นำเสนอโดย: *Thomas Mezger***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร
	บทความเรื่อง “กลวิธีการประพันธ์ของมาร์ค ล็องบรง ในวรรณกรรมบันเทิงคดีภาษาฝรั่งเศส เรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์”” **นำเสนอโดย: *สรรเพชญ เกตตะพันธ์***
	กลุ่ม E2
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา
	บทความเรื่อง “การเมืองรัฐบาลผสมยุคสงครามเย็น ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” **นำเสนอโดย: *วายุภักษ์ มะโนน้อม***
	บทความเรื่อง “สถาบันอุดมศึกษาควรจ้างนักข่าววิชาการปรัชญามาแก้ความไม่ยุติธรรมทางความเข้าใจให้สาขาวิชาปรัชญา” **นำเสนอโดย: *ธีรภัทร รื่นศิริ***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล
	บทความเรื่อง “ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า” **นำเสนอโดย: *ฐิติวรฎา ใยสำลี***
	บทความเรื่อง “The Representation of Depression and Depressed People in Thai Front-page News Articles” **นำเสนอโดย: *Sirima Youngwan***
15.00 – 16.55	**การนำเสนอผลงานวิชาการ ช่วงที่ 3**
	กลุ่ม A3
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา
	บทความเรื่อง “เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7” **นำเสนอโดย: *พระมหาชูชัย อารยจินดา***

	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา
	บทความเรื่อง “อาหารแห่งอารามของพระพุทธศาสนาเกาหลี บทปริศนาธรรมแห่งการเข้าใจตนเอง” **นำเสนอโดย: *ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ***
	บทความเรื่อง “มโนทัศน์เรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองและรากฐานที่เป็นสากลของทฤษฎีจริยศาสตร์: วิเคราะห์ข้อวิจารณ์ของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ต่อทฤษฎีประโยชน์นิยม” **นำเสนอโดย: *เหมือนมาด มุกข์ประดิษฐ์***
	กลุ่ม B3
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร
	บทความเรื่อง “การถ่ายทอดชื่อเมืองต่าง ๆ ในงานแปลหนังสือ เรื่องความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีน ในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17” **นำเสนอโดย: *นิธิพงศ์ อภัย***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์
	บทความเรื่อง “โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษา บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร” **นำเสนอโดย: *ทายานนท์ พงษ์ศิริ***
	บทความเรื่อง “การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานประเพณีการแต่งงานชาวบรูบ้านท่าล้ง” **นำเสนอโดย: *สรวงพัชร์ พิมพรัตน์***
	กลุ่ม C3
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา
	บทความเรื่อง “เด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” **นำเสนอโดย: *ภูริวัฒน์ อาธรรมระชะ***
	บทความเรื่อง “การเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า และภาพสะท้อนในภาษารัสเซียและภาษาไทย” **นำเสนอโดย: *ปริตต์ อรุณโอษฐ์***
	บทความเรื่อง “การวัดระดับคุณภาพแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ” **นำเสนอโดย: *ปวีณา เซ่งเล่ง และ ลีลาวดี แก้วชุม***
	บทความเรื่อง “บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21” **นำเสนอโดย: *อินสอน จันต๊ะ***

	กลุ่ม D3
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร
	บทความเรื่อง “Athenian Sovereignty: State of Exception and Monastic Life in Shakespeare’s A Midsummer Night’s Dream” **นำเสนอโดย: *Chanaporn Tiawprasert***
	บทความเรื่อง “ขบวนการโปรปากานดา และการสร้างชาติฟิลิปปินส์ผ่านวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19” **นำเสนอโดย: *เปี่ยมศักดิ์ หงส์จำรัสศิลป์***
	บทความเรื่อง “The Global Local Dynamism in the Representations of Terrorism in Arundhati Roy’s The Ministry of Utmost Happiness” **นำเสนอโดย: *Pisut Phonglaohaphan***
	กลุ่ม E3
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล
	บทความเรื่อง “ไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย” **นำเสนอโดย: *ภัทรพล บุญมา***
	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง
	บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร” **นำเสนอโดย: *ยศวดี นาเสงี่ยม***

ตารางการนำเสนอผลงานทางวิชาการ
การประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2564
วันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม 2564

Room A

A1	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.จารุวรรณ แดงบุบผา	
10.10 - 10.35 น.	**10.40 - 11.05 น.**
การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษาความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย	Behavior Modification and Expectation of Customers' Purchasing Behavior at Convenience Stores after the COVID-19 Pandemic
บวรลักษณ์ ลัคนาโฆษิต	*Warundhorn Suwannatee, Milly Suanburi and Saneh Thongrin*
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	
11.10 - 11.35 น.	**11.40 - 12.05 น.**
ธุรกิจร้านอาหารไทยและเบเกอรี่ในประเทศกัมพูชา กรณีศึกษา ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant and Bakery)	ธุรกิจอาหารฮาลาล กรณีศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอินโดนีเซีย
กมลวรรณ เทพอยู่	***สิริยากร สกุลพิมลรัตน์***
A2	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.สุมนา ลาภาโรจน์กิจ	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา**
13.00 - 13.25 น.	**13.30 - 13.55 น.**
ธุรกิจประกันชีวิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษาบริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว	แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ สำหรับสังคมปัจจุบัน
จุฑามณี สุขสาร	***เอกชัย อุไรสินธว์***
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	
14.00 - 14.25 น.	**14.30 - 14.55 น.**
การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา สาขาธุรกิจการบินตามหลักพุทธศาสนา	จีวร: เครื่องแบบพระที่ไม่ได้มาจากผ้าห่มฝรั่ง
สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์	***พีรพันธ์ วรชาติเดชชัย***

A3	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา	
15.00 - 15.25 น.	**15.30 - 15.55 น.**
เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7	อาหารแห่งอารามของพระพุทธศาสนาเกาหลี บทปริศนาธรรมแห่งการเข้าใจตนเอง
พระมหาชูชัย อารยจินดา	***ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ***
16.00 - 16.25 น.	
มโนทัศน์เรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองและรากฐานที่เป็นสากลของทฤษฎีจริยศาสตร์: วิเคราะห์ข้อวิจารณ์ของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ ต่อทฤษฎีประโยชน์นิยม	
เหมือนมาด มุกข์ประดิษฐ์	

Room B

B1	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง	
10.10 - 10.35 น.	**10.40 - 11.05 น.**
การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ	A Review of Methods for Analyzing Cultural Aspects in Thai Textbooks Used in Chinese Universities
สุพิชญา อ่ำคิด	***Yanxin Liang***
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ**
11.10 - 11.35 น.	**11.40 - 12.05 น.**
Phraseological units with a "soul" component in Russian: structural-semantic and corpus analysis	การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์และการกสัมพันธ์ ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” ตามทฤษฎี ไวยากรณ์พึ่งพา
Sergei Kabanov	***นภัสสร เกษศรี***
B2	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	
13.00 - 13.25 น.	**13.30 - 13.55 น.**
A First Look at Null Copula in Thai	An Analysis of Word Formation Processes of Neologisms in Beauty Product Advertisements
Woraprat Manowang	***Jitanya Wongwas***

ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร
14.00 - 14.25 น.	14.30 - 14.55 น.
Thai-English Code-Mixing among Thai Female Superstars on Social Media	การศึกษาคำยืมชื่ออาหารภาษาฝรั่งเศส ในตำราอาหารฉบับภาษาไทย
Sijaporn Jenjirawattana	*กิตติศักดิ์ ใจรักษ์*
B3	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์
15.00 - 15.25 น.	15.30 - 15.55 น.
การถ่ายทอดชื่อเมืองต่าง ๆ ในงานแปลหนังสือ เรื่อง ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีน ในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17	โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษา บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร
นิธิพงศ์ อภัย	*ทายานนท์ พงษ์ศิริ*
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์	
16.00 - 16.25 น.	
การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานประเพณี การแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง	
สรวงพัชร์ พิมพรัตน์	

Room C

C1	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	
10.10 - 10.35 น.	10.40 - 11.05 น.
การพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่าน เพื่อการออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ	Self-efficacy and Learning Strategies in Academic Writing: A Case Study of Thai Sciences, Technology, and Engineering PhD Students Studying at US and UK Universities
ศิริกร โรจนศักดิ์	*Nunthika Puthikanon*

ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	
11.10 - 11.35 น.	
Integrating Reading with Argumentative Writing: Promising or Problem?	
Sudthida Pavavijarn	
C2	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์โศจิรา กรรณสูต	
13.00 - 13.25 น.	**13.30 - 13.55 น.**
แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน	แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน
วสันต์ นิลมัย	***ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา***
14.00 - 14.25 น.	
แผนการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Library Board)	
ธัญชนก ณ น่าน	
C3	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา	
15.00 - 15.25 น.	**15.30 - 15.55 น.**
เด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	การเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า และภาพสะท้อนในภาษารัสเซียและภาษาไทย
ภูริวัฒน์ อาธรรมระชะ	***ปริตต์ อรุณโอษฐ์***
16.00 - 16.25 น.	**16.30 - 16.55 น.**
การวัดระดับคุณภาพแอปพลิเคชัน เพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ	บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21
ปวีณา เซ่งเล่ง และ ลีลาวดี แก้วชุม	***อินสอน จันต๊ะ***

Room D

D1	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: **อาจารย์ ดร.ดิเรก หงษ์ทอง**	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์:** **อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต**
10.10 - 10.35 น.	**10.40 - 11.05 น.**
นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง	2513: พุทธศักราชแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภาพยนตร์ไทย
วรุณญา อัจฉริยบดี	***ศิริวุฒิ บุญซื่น***
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: **อาจารย์ ดร.วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต**	
11.10 - 11.35 น.	
วรรณกรรมจากเหตุการณ์สาคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	
สุวรรณี ทองรอด	
D2	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ	
13.00 - 13.25 น.	**13.30 - 13.55 น.**
Paradoxical Personality as Displayed Through Narrative Techniques in Charlotte Brontë's Jane Eyre	The Failure of Female Bond in Shirley Jackson's The Haunting of Hill House
Wisawaphorn Jakgoljan	*Natcha Rattanapong*
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา พัดเกตุ**	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์:** **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร**
14.00 - 14.25 น.	**14.30 - 14.55 น.**
Revisiting the Concept of Fragmentation during the Modern Era through Objects in Agatha Christie's And Then There Were None	กลวิธีการประพันธ์ของมาร์ค ล็องบรง ในวรรณกรรมบันเทิงคดีภาษาฝรั่งเศส เรื่อง "ใต้พัสตราภรณ์"
Thomas Mezger	***สรรเพชญ เกตตะพันธ์***

D3	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรณินทร์ มีเพียร	
15.00 - 15.25 น.	**15.30 - 15.55 น.**
Athenian Sovereignty: State of Exception and Monastic Life in Shakespeare's A Midsummer Night's Dream	ขบวนการโปรปากานดา และการสร้างชาติฟิลิปปินส์ผ่านวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19
Chanaporn Tiawprasert	*เปี่ยมศักดิ์ หงส์จำรัสศิลป์*
16.00 - 16.25 น.	
The Global Local Dynamism in the Representations of Terrorism in Arundhati Roy's The Ministry of Utmost Happiness	
Pisut Phonglaohaphan	

Room E

E1	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง	
10.10 - 10.35 น.	**10.40 - 11.05 น.**
ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม	การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องการแบ่งแยกดินแดนแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออก (FRETILIN)
ภัณฐัศศา พงษ์หิรัญ	*คัทลียา มาศสุข*
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: อาจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา**
11.10 - 11.35 น.	**11.40 - 12.05 น.**
การประนีประนอมระหว่างสิทธิความหลากหลายทางเพศกับแนวคิดปิตาธิปของรัฐไทยในการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนเพศวิถีศึกษาปี พ.ศ. 2562	พัฒนาการซูเปอร์ฮีโร่กับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองโลก: กรณีศึกษากัปตันอเมริกา
ณัฏฐณิชา เหล็กกล้า	*กชกร ผลพยอง*
E2	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	
13.00 - 13.25 น.	**13.30 - 13.55 น.**
การเมืองรัฐบาลผสมยุคสงครามเย็น ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	สถาบันอุดมศึกษาควรจ้างนักข่าววิชาการปรัชญามาแก้ความไม่ยุติธรรมทางความเข้าใจให้สาขาวิชาปรัชญา
วายุภักษ์ มะโนน้อม	*ธีรภัทร รื่นศิริ*

ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล	
14.00 - 14.25 น.	**14.30 - 14.55 น.**
ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า	The Representation of Depression and Depressed People in Thai Front-page News Articles
ฐิติวรฎา ใยสำลี	***Sirima Youngwan***
E3	
ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์: **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกูล**	**ผู้ดำเนินรายการและวิพากษ์:** **อาจารย์ ดร.ศาสตรา แก้วแพง**
15.00 - 15.25 น.	**15.30 - 15.55 น.**
ไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย	มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
ภัทรพล บุญมา	***ยศวดี นาเสงี่ยม***

สารบัญ

บทบรรณาธิการ (19)

กำหนดการ (20)

ตารางการนำเสนอผลงานทางวิชาการ (27)

พัฒนาการซูเปอร์ฮีโร่กับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองโลก: กรณีศึกษากัปตันอเมริกา 1
กชกร ผลพยอง

ธุรกิจร้านอาหารไทยและเบเกอรี่ในประเทศกัมพูชา กรณีศึกษา ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant and Bakery) 14
กมลวรรณ เทพอยู่

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม 33
กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ

การศึกษาคำยืมชื่ออาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย 49
กิตติศักดิ์ ใจรักษ์ สุรีรัตน์ ถ้วนถี่ และ คุณัญญา บัวพรหมมาตร์

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราช แนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออก (FRETILIN) 58
คัทลียา มาศสุข

ธุรกิจประกันชีวิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษา บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว 77
จุฑามณี สุขสาร

ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า 98
ฐิติวรฏา ใยลำลี เสาวลักษณ์ กันจินะ สุรีย์พร ธัญญะกิจ อานง ใจแน่น และ วาสนา จักร์แก้ว

การประนีประนอมระหว่างสิทธิความหลากหลายทางเพศกับแนวคิดปิตาธิปของรัฐไทยในการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนเพศวิถีศึกษาปี พ.ศ. 2562 115
ณัฏฐณิชา เหล็กกล้า

อาหารแห่งอารามของพระพุทธศาสนาเกาหลี บทปริศนาธรรมแห่งการเข้าใจตนเอง 129
ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน 150
ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์ และ วาสนา จักร์แก้ว

โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษาบ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร 163
ทายานนท์ พงษ์ศิริ

แผนการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Library Board) 180
ธัญชนก ณ น่าน

จ้างงานนักข่าววิชาการปรัชญาเพื่อคืนความเป็นธรรมให้สาขาวิชาปรัชญา 205
ธีรภัทร รื่นศิริ

การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์และการกสัมพันธ์ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” ตามทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา 224
นภัสสร เกษศรี

การถ่ายทอดชื่อเมืองต่าง ๆ ในงานแปลหนังสือเรื่อง *ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีนในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17* 250
นิธิพงศ์ อภัย อลังการ จรรยางาม และ สุทิษา โรจนอนันต์

การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษา ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย 267
บวรลักษณ์ ลัคนาโฆษิต

การเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและภาพสะท้อนในภาษารัสเซียและภาษาไทย 287
ปริตต์ อรุณโอษฐ์ จุฑารัตน์ มีศิลป์ และ พัชรภี ฐาปโนสถ

การวัดระดับคุณภาพแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ 315
ปวีณา เซ่งเล่ง ลีลาวดี แก้วชุม และ ฑิตฐิตา สินรักษา

ขบวนการโปรปากานดา และการสร้างชาติฟิลิปปินส์ผ่านวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 337
เปี่ยมศักดิ์ หงส์จำรัสศิลป์

เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7 360
พระมหาชูชัย อารยจินดา

จีวร: เครื่องแบบพระที่ไม่ได้มาจากผ้าห่มฝรั่ง 373
พีรพันธ์ วรชาติเดชชัย

ไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย 388
ภัทรพล บุญมา

เด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 414
ภูริวัฒน์ อาธรรมระชะ และ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ

มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร 436
ยศวดี นาเสงี่ยม

นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง 461
วรุณญา อัจฉริยบดี

แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน 484
วสันต์ นิลมัย สุรพินท์ สุประดิษฐ์ ศิริกร โรจนศักดิ์ จิระพงศ์ ป้อมน้อย และ วาสนา จักร์แก้ว

การเมืองรัฐบาลผสมยุคสงครามเย็น ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 497
วายุภักษ์ มะโนน้อม

การพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่านเพื่อการออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ 504
ศิริกร โรจนศักดิ์ รัตนา กลิ่นจุ้ย ฐิติวรฏา ใยสำลี เสาวลักษณ์ กันจินะ และ วาสนา จักร์แก้ว

2513: พุทธศักราชแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และภาพยนตร์ไทย 516
ศิริวุฒิ บุญชื่น

กลวิธีการประพันธ์ของมาร์ค ล็องบรงในวรรณกรรมบันเทิงคดีภาษาฝรั่งเศส เรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์” 544
สรรเพชญ เกตตะพันธ์ และ ขนิษฐา กองทิพย์ จารุพินทุโสภณ

การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานประเพณีการแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง 562
สรวงพัชร์ พิมพรัตน์ และ พฐู คูศรีพิทักษ์

การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบินตามหลักพุทธศาสนา 577
สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์ ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา และวาสนา จักร์แก้ว

ธุรกิจอาหารฮาลาล กรณีศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอินโดนีเซีย 590
สิริยากร สกุลพิมลรัตน์

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ 611
สุพิชญา อ่ำคิด

คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 630
สุวรรณี ทองรอด

มโนทัศน์เรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองและรากฐานที่เป็นสากลของทฤษฎีจริยศาสตร์: วิเคราะห์ข้อวิจารณ์ของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ต่อทฤษฎีประโยชน์นิยม 650
เหมือนมาด มุกข์ประดิษฐ์

บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 660
อินสอน จันต๊ะ ปิยนัยน์ ภู่เจริญ และ วาสนา จักร์แก้ว

แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์สำหรับสังคมปัจจุบัน 672
เอกชัย อุไรสินธว์

Athenian Sovereignty: State of Exception and Monastic Life in Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream* 689
Chanaporn Tiawprasert

An Analysis of Word Formation Processes of Neologisms in Beauty Product Advertisements 702
Jitanya Wongwas and Napasri Timyam

The Failure of Female Bond in Shirley Jackson's *The Haunting of Hill House* 725
Natcha Rattanapong

Self-efficacy and Learning Strategies in Academic Writing: A Case Study of Thai Sciences, Technology, and Engineering PhD Students Studying at US and UK Universities 744
Nunthika Puthikanon

The Global Local Dynamism in the Representations of Terrorism in Arundhati Roy's *The Ministry of Utmost Happiness* 766
Pisut Phonglaohaphan

Phraseological Units with a "Soul" Component in Russian: Structural-Semantic Analysis 787
Sergei Kabanov

Thai-English Code-Mixing among Thai Female Superstars on Social Media 795
Sijaporn Jenjirawattana

The Representation of Depression and Depressed People in Thai Front-page News Articles 827
Sirima Youngwan and Satanan Piangbunta

Integrating Reading with Argumentative Writing: Promising or Problem? 852
Sudthida Pavavijarn

Revisiting the Concept of Fragmentation during the Modern Era through Objects in Agatha *Christie's And Then There Were None* 877
Thomas Mezger

Behavior Modification and Expectation of Customers' Purchasing Behavior at Convenience Stores after the COVID-19 Pandemic 894
Warundhorn Suwannatee, Milly Suanburi and Saneh Thongrin

Paradoxical Personality as Displayed Through Narrative Techniques in Charlotte Brontë's *Jane Eyre* 914
Wisawaphorn Jakgoljan

A First Look at Null Copula in Thai 928
Woraprat Manowang

A Review of Methods for Analyzing Cultural Aspects in Thai Textbooks Used in Chinese Universities 944
Yanxin Liang and Natthapong Chanyoo

พัฒนาการซูเปอร์ฮีโร่กับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองโลก: กรณีศึกษากัปตันอเมริกา

กชกร ผลพยอง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์การสร้างจักรวาลของภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย โดยเลือกศึกษาผ่านพื้นที่ของวรรณกรรมและภาพยนตร์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมมหาชนกับการเมืองโลก ผ่านกรอบของภูมิรัฐศาสตร์เชิงวิพากษ์ของบริบทโลกตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา โดยเฉพาะตัวแสดงหลักของซูเปอร์ ฮีโร่มาร์เวลอย่างกัปตันอเมริกา ซึ่งเปรียบเสมือนภาพตัวแทนของซูเปอร์ฮีโร่ทั้งในวรรณกรรมและภาพยนตร์ เพื่อชี้ให้เห็นว่าซูเปอร์ฮีโร่สัมพันธ์กับการเมืองโลกในทุกช่วงเวลาผ่านการมีส่วนร่วมในการสร้างหรือสถาปนาภาพตัวแทนทางภูมิรัฐศาสตร์ รวมทั้งกำหนดสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของสหรัฐอเมริกาผ่านวัฒนธรรมมหาชน ผลการศึกษาพบว่า ซูเปอร์ฮีโร่ในฐานะวัฒนธรรมมหาชนมีความสัมพันธ์กับการเมืองโลกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากทำหน้าที่เป็นสื่อบันเทิงแล้วซูเปอร์ฮีโร่ทำหน้าที่ในกระบวนการสร้างชาติอเมริกันผ่านการสร้างอัตลักษณ์ร่วมแห่งชาติและชาตินิยมความเป็นอเมริกัน รวมทั้งกำหนดการรับรู้ภัยคุกคามภายในและภายนอกประเทศในแต่ละช่วงเวลา กล่าวได้ว่า วรรณกรรมและภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่มีผลต่อการไหลเวียนของจินตภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ และการสร้างภาพตัวแทนของอัตลักษณ์ผ่านการสร้างพื้นที่ในการช่วงชิงอำนาจว่าด้วยความหมายของความเป็นอเมริกา

คำสำคัญ ภูมิรัฐศาสตร์เชิงวิพากษ์ ซูเปอร์ฮีโร่ วัฒนธรรมมหาชน การเมืองโลก กัปตันอเมริกา

The Development of Superheroes and World Political Geopolitics: A Case Study of Captain America

Kochakorn Pulpayongr
Faculty of Political Science, Thammasat University

Abstract

This article analyzes the creation of superhero cinematic universes for each era. The study areas are literature and cinema, demonstrating the importance of popular culture and world politics by applying critical geopolitics to provide analysis along with changes in global context since the Second World War. The main focus is on Marvel superheroes characters like Captain America, a representative image in literature and film. The goal is to point out correlations between superheroes and world politics in all times through their participation in creating or securing of geopolitical representations, such as establishing American identity through popular culture. Result are that superheroes, as popular culture, are significantly associated with world politics. In addition to acting as entertainment media, superheroes act through the process of rebuilding the American nation by creating a shared national identity and American nationalism as well as determining perception of threats within and outside the country at different times. Overall, literature and superhero movies influence the flow of geopolitical imagination, creating representative American identities through the development of space in the struggle to find meaning in America.

Keywords: critical geopolitics, superheroes, popular culture, world politics, captain america

1. บทนำ

ซูเปอร์ฮีโร่ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมหาชนของอเมริกามาอย่างยาวนาน เริ่มตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่งมาจนถึงช่วงที่ตลาดหุ้นวอลล์สตรีทล่มในปี ค.ศ. 1929 ตามด้วยภาวะความตกต่ำจากวิกฤตเศรษฐกิจ (The Great Depression) (Packer, 2009, p. 52) ทำให้คนอเมริกันแสวงหาความบันเทิงที่จะพาพวกเขาหลีกหนีจากโลกความเป็นจริงที่เผชิญ ซึ่งการ์ตูน นวนิยาย หรือภาพยนตร์ คือความบันเทิงราคาถูกที่ตอบสนองความต้องการในการผ่อนคลายความเครียดของผู้คนได้อย่างตรงเป้าหมาย นอกจากการให้ความบันเทิงแล้ว ภาพแทนของซูเปอร์ฮีโร่เหล่านี้ยังต้องให้ความรู้สึกเหมือนร่วมชะตากรรมกับสิ่งที่พวกเขาต้องเผชิญ และมีความสามารถที่เก่งกว่าจนเอาชนะภัยคุกคามต่าง ๆ รวมทั้งเป็นที่พึ่งของพวกเขาได้ นี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของซูเปอร์ฮีโร่

อเมริกันซูเปอร์ฮีโร่เริ่มต้นในนวนิยายเล่มเล็ก รายการวิทยุ รวมไปถึงคอมิกสตริป (การ์ตูนช่อง) ในหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งถือเป็นสิ่งบันเทิงราคาย่อมเยาที่ผู้คนสามารถหาซื้อได้ ซูเปอร์ฮีโร่จึงเป็นที่รู้จักนับแต่นั้นมา เช่น Spring Heeled Jack (1878), The Scarlet Pimpernel (1903), Zorro (1919) เป็นต้น โดยซูเปอร์ฮีโร่คนแรกในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการ์ตูนตลกไปสู่การ์ตูนผจญภัยคือ Popeye ปรากฏตัวในการ์ตูนช่องในหนังสือพิมพ์รายวันของสหรัฐอเมริกาชุด Thimble Theatre เมื่อเดือนมกราคมปี 1929 นอกจากนี้ยังมี Tarzan (1929), The Shadow (1930), Dick Tracy (1931), Flash Gordon (1934) และ Phantom (1936) ซึ่งตัวละครเหล่านี้มักมีหน้าที่คอยปราบความอยุติธรรมและวายร้าย เช่น Flash Gordon เป็นเพียงนักกีฬาโปโลที่เดินทางออกไปนอกอวกาศห้วงลึกเพื่อต่อสู้กับจักรพรรดิหมิง ซึ่งเป็นจอมเผด็จการแห่งจักรวาล หรือ Phantom ซูเปอร์ฮีโร่ที่สวมหน้ากากดำในชุดสีม่วงที่เป็นตำนานของปีศาจเดินดินแห่งเผ่าบงกาลี ซึ่งคอยทำหน้าที่ปราบโจรสลัดและผู้รุกรานดินแดนแห่งสันติสุขภายใต้คำสาบานแห่งหัวกะโหลก เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ก่อนปี 1935 การ์ตูนอเมริกันนั้นต้องผ่านหนังสือพิมพ์ก่อนที่จะรวมเล่มขาย ทว่า Malcolm Wheeler-Nicholson ได้สร้างนวัตกรรมด้วยการออกหนังสือการ์ตูน (Comics Book) โดยไม่ต้องผ่านหนังสือพิมพ์มาก่อน ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1935 เขาได้ออกหนังสือการ์ตูนใหม่ทั้งเล่มในชื่อ *New Fun Comics*[1] โดยบริษัท National Allied Publications (บริษัท Detective Comics ในปัจจุบัน) ถือเป็นหนังสือการ์ตูนคอมิกเล่มแรกในอเมริกา ซึ่งต่อมาในเดือนมีนาคมปี 1937 *Detective Comics* ฉบับปฐมฤกษ์ได้ออกวางจำหน่ายและเป็นที่นิยมอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในช่วงท้ายของทศวรรษที่ 1930 ยุคทองของหนังสือการ์ตูนคอมิกก็เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ โดยการเปิดตัวซูเปอร์ฮีโร่ที่คงกระพันที่สุดในจักรวาลผ่านความพยายามอย่างสร้างสรรค์ของชายหนุ่มสองคน นั่นคือ Jerry Siegel และ Joe Shuster ซูเปอร์ฮีโร่อย่าง Superman จึงได้ถือกำเนิดขึ้นเพื่อสร้างหนึ่งในวัฒนธรรมมหาชนที่ยั่งยืนที่สุดในสหรัฐอเมริกา (Robb, 2014: p. 14)

ในบทความนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนาการของซูเปอร์ฮีโร่ในแต่ละยุคสมัย พร้อมทั้งวิเคราะห์ร่วมไปกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงการสร้างจักรวาลภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ตัวแสดงหลักของซูเปอร์ฮีโร่มาร์เวลอย่างกัปตันอเมริกา (Captain America) ซึ่งเปรียบเสมือนภาพตัวแทนของซูเปอร์ฮีโร่ทั้งในวรรณกรรมและภาพยนตร์ในเวลาต่อมา ผู้วิจัย

[1] ในปีถัดมาได้เปลี่ยนหัวเป็น More Fun Comics และในเดือนธันวาคมปี 1935 เขาได้ออกหนังสือการ์ตูนหัวที่สองคือ New Comics ซึ่งได้เปลี่ยนเป็น New Adventure Comics ในอีกสองปีถัดมา (Benton,1989, p.17–18)

เลือกศึกษาผ่านพื้นที่ของ “วรรณกรรมและภาพยนตร์” โดยใช้วิธีการอ่านในฐานะของวัฒนธรรมมหาชน (Popular Culture) ซึ่งหมายความว่าทั้งวรรณกรรมและภาพยนตร์มีความสำคัญในการเป็นสื่อหรือช่องทาง อันเป็นพื้นที่ในชีวิตประจำวันที่ผู้คนสร้าง แลกเปลี่ยน และผลิตซ้ำความหมาย จินตนาการ และประสบการณ์ชีวิต (พัฒนา กิติอาษา, 2546, น. 28) ในยุคเริ่มต้นของการศึกษาวัฒนธรรมมหาชนมีข้อถกเถียงที่ดำเนินมาโดยตลอดคือ วัฒนธรรมมหาชนทำหน้าที่เป็นเพียงภาพสะท้อนของสังคม หรือกำลังทำหน้าที่หล่อหลอมเปลี่ยนแปลงสังคมไปพร้อม ๆ กัน จริงอยู่ที่ขั้วตรงข้ามระหว่างการ “สะท้อน” (reflect) กับการ “สร้าง” (construct)/ หล่อหลอม (shape) เช่นนี้เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมรูปแบบอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน (อัมพร จิรัฐติกร, 2559, น. 10) แต่อย่างไรก็ดี ความเป็นวัฒนธรรมมหาชนทำให้บทบาทของการเป็น “ภาพตัวแทน” (representation) สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมในช่วงเวลานั้นเด่นชัดขึ้นมา และไม่เพียงแต่เป็นภาพสะท้อนเท่านั้น วัฒนธรรมมหาชนยังเป็นส่วนประกอบของการเมืองโลกในแง่หนึ่งด้วย ทั้งนี้หากเรามองว่าวัฒนธรรมมหาชนเป็นพื้นทีที่กว้างใหญ่ในการผลิตสร้างภาพตัวแทนที่ไม่ได้หมายถึงการเลียนแบบหรือการนำเสนอภาพความจริงอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการสร้างความหมายและคุณค่าให้กับสรรพสิ่งจนเราเกิดความคุ้นเคยและเห็นว่าการนำเสนอนั้นคือความจริง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554, น. 164) ดังนั้น ภาพตัวแทนที่ถูกผลิตสร้างผ่านวัฒนธรรมสมัยมหาชนจึงไม่ควรถูกอ่านชั้นเดียวเสมือนเป็นกระจกเงาสะท้อนสังคม แต่เราอาจอ่านภาพตัวแทนนั้นได้ผ่านการถอดรหัสสารและตีความวัฒนธรรมมหาชนที่ถูกสื่อผ่านตัวบท

อีกทั้ง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical geopolitics) ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเมืองโลกที่แสดงผ่านวัฒนธรรมมหาชน ซึ่งพลเมืองใช้ในการทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน โดยประเทศ ภูมิภาค และโลก ต่างเชื่อมโยงกัน (Gearóid Ó Tuathail, 2006, p. 9 อ้างถึงใน ดอดส์, 2560, น. 93) ภูมิรัฐศาสตร์มหาชนมุ่งให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมมหาชนกับภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งทั้งสองสิ่งแยกขาดจากกันไม่ได้ อีกทั้ง ความสัมพันธ์ทางภูมิรัฐศาสตร์และขอบเขตทางวัฒนธรรมมหาชนถูกประกอบสร้างขึ้นมามากกว่าจะเป็นเพียงตัวแทนหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นกระจกส่องสะท้อนโลกของประเด็นทางภูมิรัฐศาสตร์ที่แท้จริง ซึ่งเคลาส์ ดอดส์ (2560, น. 43-48) มองว่าภูมิรัฐศาสตร์มหาชนเป็นการถ่ายทอดแง่มุมที่ทำให้เห็นว่าการสร้างภาพตัวแทนและวิถีปฏิบัตินั้นเข้ามามีบทบาทในพื้นที่สาธารณะอย่างไร และในขณะเดียวกันมันช่วยกำหนดความเข้าใจภูมิรัฐศาสตร์แบบชนชั้นนำ ดังที่แสดงออกโดยผู้นำทางการเมืองและบรรษัทต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าซูเปอร์ฮีโร่สัมพันธ์กับการเมืองโลกในทุกช่วงเวลาผ่านการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างภาพตัวแทนทางภูมิรัฐศาสตร์ รวมทั้งกำหนดสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของสหรัฐอเมริกาผ่านวัฒนธรรมมหาชนอย่างไร

2. สงครามโลกครั้งที่สองและยุคทองของซูเปอร์ฮีโร่

ยุคทอง (Golden Age) ของอเมริกันซูเปอร์ฮีโร่ เริ่มต้นขึ้นในลักษณะของนิยายภาพที่มีเรื่องราวของการผจญภัยหลากหลายประเภท ปรากฏเป็นหนังสือการ์ตูนคอมิกในปี 1938 เมื่อบริษัท DC Comics ได้เปิดตัวซูเปอร์ฮีโร่ที่มีชื่อว่า Superman ในหนังสือ *Action Comics#1* (PBS, 2014) เขาคือบุรุษผู้ถูกเลือกโดยพระผู้เป็นเจ้าให้ปฏิบัติภารกิจสำคัญในการกอบกู้โลกซึ่งมีต้นแบบจากปกรณัมกรีกโบราณ การ์ตูนเรื่องนี้ช่วยทำให้คนอเมริกันรู้สึกมีพลังอำนาจ เป็นการปลุกระดมสำนึกรักชาติทางอ้อมด้วย (ภาวิน มาลัยวงศ์,

2556, น. 102) ซึ่งตัวละครนี้ถือว่าประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากส่งผลให้เกิดตัวละครซูเปอร์ฮีโร่อื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย โดยในช่วงระหว่างปี 1939-1941 บริษัท All-American Publications และบริษัทในเครืออย่าง Detective Comics ได้ผลิตซูเปอร์ฮีโร่ออกมามากมาย เช่น Batman, Flash, Wonder Woman, Green Lantern, Doctor-Fate, Hawkman และ Aquaman ส่วนบริษัทคู่แข่งอย่างบริษัท Timely Comics/Atlas Comics (บริษัท Marvel Comics ในปัจจุบัน) ได้ผลิตซูเปอร์ฮีโร่อย่าง Human Torch และ The Sub-Mariner แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก นอกจากนี้ยังมีบริษัทอื่น ๆ ที่ผลิตการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ที่โด่งดังในช่วงขณะนั้น เช่น บริษัท Fawcett Comics ผู้ผลิต Captain Marvel (1940) (หรือตัวละคร Shazam ของบริษัท DC ในปัจจุบัน), บริษัท Quality Comics เป็นต้น (PBS, 2014) อย่างไรก็ดี ซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงนี้แทบไม่ต่างไปจากเทพปกรณัมสมัยใหม่ กล่าวคือ ซูเปอร์ฮีโร่มักมีพลังที่เกี่ยวข้องกับเทพปกรณัม เช่น Hawkman มีพลังของเทพเจ้าเหยี่ยวโอซิริสแห่งอียิปต์ Flash จ้าวแห่งความเร็วด้วยพลังของเทพเมอร์คิวรี่และความเร็วแสง หรือ Green Lantern ซูเปอร์ฮีโร่จากตะเกียงวิเศษที่เข้าไปพัวพันกับปัญหาการเมืองบ่อยครั้ง (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2546: น. 52-54)

เมื่อสหรัฐอเมริกาก้าวเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ซูเปอร์ฮีโร่ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมชาตินิยมอเมริกา และประกอบสร้างความหมายแบบ “ตัวร้าย” ให้กับฝ่ายอักษะ โดยการสร้างภูมิศาสตร์คุณธรรม (moral geographies) ขึ้นมา โดยการทำให้ผู้อ่านเห็นว่าอเมริการักอิสรภาพและความสันติ ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามก้าวร้าวและมีเล่ห์เหลี่ยม เมื่อข้อมูลเหล่านี้เผยแพร่ออกไปผ่านหนังสือการ์ตูนผู้อ่านย่อมซึมซับในมิติคุณธรรมนี้ ทำให้พวกเขารู้สึกว่าชาวอเมริกันที่ต่อต้านการแทรกแซงของสหรัฐฯในยุโรปมีจิตใจอ่อนแอหรือเป็นพวกทุจริต แต่ใครที่สนับสนุนสหรัฐฯ ในการเข้าสู่สงครามนั้นเป็นผู้มีคุณธรรมและมีจิตใจเด็ดเดี่ยว (Dittmer & Bos, 2019, pp. 106-107) โดยซูเปอร์ฮีโร่ที่โดดเด่นในช่วงนี้ ได้แก่ The Shield (1940) จากบริษัท MLJ Comics ซูเปอร์ฮีโร่คนแรกที่มีเครื่องแต่งกายตามยึดถือความรักชาติของสหรัฐอเมริกา เขาเป็นนักเคมีที่กำลังตามหาสูตรเคมีที่ชาวเยอรมันใช้ในการสังหารคนอเมริกัน ก่อนจะเข้าทำงานใน FBI และกลายเป็นซูเปอร์ฮีโร่ผู้กำจัดภัยคุกคามต่าง ๆ ในประเทศและตอบสนองต่อการเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่สอง (Goulart, 2000, p. 173), Wonder Woman (1941) ธิดาของราชินีแห่งอเมซอนชนเผ่าที่ไร้ซึ่งผู้ชาย ด้วยความงามและฤทธานุภาพแห่งเทพีอะโฟรไดท์และเอเธนน่า เธอกลายเป็นซูเปอร์ฮีโร่หญิงในชุดธงชาติอเมริกันที่ติดตามนักบินอเมริกันเข้าสู่สงคราม จากบริษัท DC Comics และ Captain America (1941) จากบริษัท Marvel Comics การ์ตูนคอมิกที่เป็นศูนย์รวมเรื่องเล่าความพิเศษของความเป็นอเมริกา เขาเป็นเด็กหนุ่มชาวนิวยอร์กที่ต้องการเป็นอาสาสมัครกองทัพ ด้วยร่างกายที่ผอมบางไม่กำยำเท่าคนอื่นทำให้เขาถูกปฏิเสธหลายต่อหลายครั้ง แต่ด้วยความมุ่งมั่นที่จะรับใช้ประเทศทำให้เขาได้รับโอกาสเพื่อที่กองทัพจะพัฒนาเขาให้เป็นสุดยอดทหารโดยการทดลองฉีดเซรุ่ม อันเป็นหนึ่งในโครงการของกองทัพสหรัฐฯที่จะทำให้ทหารมีกำลังและความแข็งแกร่งสูงสุด แม้ว่าการทดลองจะประสบผลสำเร็จแต่โครงการจำต้องปิดตัวลงหลังจากนักวิทยาศาสตร์ผู้คิดค้นการทดลองถูกสังหารทันทีหลังการทดลองโดยสายลับของนาซี เขาจึงกลายเป็นทหารที่แข็งแกร่งผู้สวมชุดธงชาติอเมริกาถือโล่อเมริกันนำทัพซูเปอร์ฮีโร่เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าซูเปอร์ฮีโร่ทั้งสามมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือการใส่ชุดที่สื่อถึงสีของธงชาติอเมริกาเป็นตัวแทนของประเทศอเมริกาในการต่อสู้กับเหล่าวายร้าย โดยการผลิตซูเปอร์ฮีโร่ที่ส่งเสริมการสร้างชาตินิยมในอเมริกาในช่วงนี้เหตุผลหนึ่งมาจากการที่

อุตสาหกรรมหนังสือการ์ตูนคอมิกในตอนต้นนั้นถูกครอบงำโดยศิลปินและนักเขียนชาวยิว ซึ่งตระหนักถึงการปฏิบัติของ ฮิตเลอร์ที่กระทำต่อคนเชื้อสายยิวในประเทศเยอรมัน โปแลนด์ และเชโกสโลวาเกียมากกว่าชาวอเมริกันส่วนใหญ่ (Jones, 2004 as cited in Dittmer & Bos, 2019, p. 106) อย่างไรก็ตาม การประสบความสำเร็จของซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงที่สหรัฐฯเผชิญหน้ากับวิกฤตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองได้สื่อให้เห็นว่าซูเปอร์ฮีโร่เหล่านี้เป็นมากกว่าสัญลักษณ์ของความพยายามต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรค แต่พวกเขายังเป็นตัวแทนความสำเร็จของประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ไม่ยอมจำนนต่อวิบากกรรม การ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ดังกล่าวยังทำหน้าที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้คนในชาติต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในช่วงเวลาวิกฤตโดยเชื่อมั่นว่าปัญหาจะคลี่คลายไปในที่สุด (Umphlett, 1983 อ้างถึงใน ภาวิน มาลัยวงศ์, 2556: น. 95)

สงครามโลกครั้งที่สองได้ผ่านไปหลังปี 1945 สภาพความฝืดเคืองที่ต้องประสบมาตลอดทศวรรษเศษ ๆ เริ่มคลี่คลายไปอย่างผิดหูผิดตา ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่กระเตื้องขึ้นและเริ่มหาความสำราญในด้านอื่น ๆ ให้กับชีวิต ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นหลังสงครามผ่านไปในช่วง 4-5 ปีแรกของทศวรรษ ทำให้ความบันเทิงที่เคยเป็นเหมือนจุดหมายสำคัญของการทำการ์ตูนเปลี่ยนไป ปัญหาสังคมที่เป็นผลลัพธ์จากสงครามหรือภัยคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อมกลายเป็นประเด็นใหม่ ที่ถูกหยิบมาผสมผสานกับรูปแบบบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเหยียดผิวและเชื้อชาติ ปัญหาส่วนตัวของผู้คน ปัญหาเด็กและเยาวชน

แม้จะมียอดขายที่ดีขึ้นเพียงใดแต่การ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 ไปจนถึงปี 1954 มีการผลิตผลงานออกมาน้อยลง ซูเปอร์ฮีโร่บางตัวหายไปเหลือเพียงซูเปอร์ฮีโร่เด่น ๆ เช่น Superman, Batman, Wonder Woman, Captain Marvel และ Captain America ด้วยสาเหตุดังนี้ ประการที่หนึ่ง บริบททางการเมืองโลกเปลี่ยนไปภายหลังจากสงคราม เมื่อสิ้นสงครามแล้วเรื่องเล่าที่มาจากคติการรักชาติแบบฝักใฝ่สงคราม (jingoistic) เช่น การ์ตูนคอมิก Captain America จึงได้รับความสนใจไม่เท่าเดิม เนื่องจากภัยคุกคามที่เคยมีอยู่ทั้งจากญี่ปุ่นหรือเยอรมันได้หายไป ทำให้การมีอยู่ของซูเปอร์ฮีโร่ผู้ต่อสู้เพื่อชาติอย่าง Captain America ดูเหมือนจะไม่เป็นเหตุเป็นผลอีกต่อไป (Dittmer & Bos, 2019, p. 109)

ประการที่สอง การ์ตูนคอมิกประเภทอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ โรแมนติก คาวบอย อาชญากรรม สยองขวัญ ได้เข้ามาช่วงชิงพื้นที่ทางการตลาดมากขึ้น (PBS, 2014) ทำให้หนังสือการ์ตูนคอมิกเกี่ยวกับอาชญากรรม และสยองขวัญกลายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการเติบโตที่แท้จริงในอุตสาหกรรมการ์ตูน แม้กระทั่ง Captain America ยังมีการปรับเปลี่ยนแนวการ์ตูนเป็นแนวสยองขวัญในชื่อ Captain America’s Weird Tales เพื่อรักษาฐานของผู้อ่านเอาไว้ให้ได้มากที่สุด (แต่ได้ถูกยกเลิกไปในปี 1949 เมื่อสงครามเย็นได้เริ่มต้นขึ้น) (Dittmer & Bos, 2019: p. 109)

และประการที่สามเป็นผลสืบเนื่องมาจากประการที่สอง เมื่อการ์ตูนคอมิกประเภทอาชญากรรม สยองขวัญ และซูเปอร์ฮีโร่ถูกผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก การ์ตูนคอมิกจึงถูกกล่าวหาว่ามีส่วนทำให้สถิติในอาชญากรรมที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำ (juvenile delinquency) เพิ่มขึ้น โดย Fredric Wertham นักจิตวิทยาและนักเขียนได้ผลิตหนังสือ Seduction of the Innocent (1954) เพื่อเป็นการตอกย้ำว่าหนังสือการ์ตูนทำให้เยาวชนก่ออาชญากรรมและความรุนแรงได้ และเพื่อลดความกังวลของผู้ปกครองทำให้ในปี 1954 เกิดหน่วยงานควบคุมและดูแลหนังสือการ์ตูน (Comics Code Authority (CCA)) ขึ้น เพื่อควบคุมการผลิตและการลดใช้ความรุนแรงในหนังสือการ์ตูน (Joe Mooney, 2010) ด้วยเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้นทั้งสามประการ อาจเรียกได้ว่ายุคทองของซูเปอร์ฮีโร่ได้ผ่านพ้นไปแล้ว

3. สงครามเย็นและการเปลี่ยนแปลงของซูเปอร์ฮีโร่

นับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 ไปจนถึงช่วงทศวรรษที่ 1960 สงครามเย็นระหว่างประเทศในโลกเสรีนิยมภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกากับโลกคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตได้ถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางกระแสความตื่นกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ถูกประกอบสร้างผ่านวัฒนธรรมมหาชน และได้แพร่กระจายไปในสังคมอเมริกาอย่างรวดเร็วราวกับโรคระบาด ในช่วงสงครามเย็นนั้นชาวอเมริกันส่วนมากไม่เคยพบกับพลเมืองโซเวียตเลยแม้สักคนเดียว หรือไม่เคยเดินทางไปสหภาพโซเวียตเลยสักครั้ง ทำให้ภาพยนตร์ วิทยุ รายการโทรทัศน์ รวมไปถึงหนังสือการ์ตูนคอมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทัศนะของชาวอเมริกันที่มีต่อสหภาพโซเวียตและภัยคุกคามอันเกิดจากลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศ สิ่งเหล่านี้ยังช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของอเมริกาเอง อันได้แก่ ดินแดนแห่งอิสรภาพ ประทีปแห่งประชาธิปไตย และวิถีชีวิตอันเสรี ตามที่ประธานาธิบดีทรูแมนได้บรรยายไว้ในหลักนิยมทรูแมน (Truman Doctrine) เมื่อปี 1947 (ดอดส์, 2560: น. 230)

ช่วงปลายทศวรรษที่ 1940-1950 อุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดได้ขึ้นสู่จุดสูงสุดในด้านความเป็นอนุรักษนิยม ในแง่ของการสร้างภาพตัวแทนของสงครามเย็น โดยอุตสาหกรรมภาพยนตร์ผลิตภาพยนตร์ได้มากกว่า 4,000 เรื่อง โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่วิพากษ์วิจารณ์มุมมองความรับรู้แบบอนุรักษนิยมช่วงสงครามเย็น และการสร้างภาพตัวแทนทางภูมิรัฐศาสตร์ของสหภาพโซเวียตและภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ เมื่อสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตมีความขัดแย้งในเรื่องของกรุงเบอร์ลินและคาบสมุทรเกาหลีอย่างชัดเจน อีกทั้งมีการออกมายืนยันในปี 1949 เรื่องความเป็นมหาอำนาจทางด้านนิวเคลียร์ของโซเวียต ภาพยนตร์อย่าง My Son John (1952), Red Planet Mars (1952) และ The Thing (1951) ต่างแสดงถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างภัยคุกคามและภยันตรายที่ชาวอเมริกันกำลังเผชิญอยู่ในช่วงเวลาแห่งความไม่แน่นอนนี้ ภาพยนตร์เรื่องแรกเน้นให้เห็นความสำคัญของอำนาจลัทธิคอมมิวนิสต์ที่มีอิทธิพลและบ่อนทำลายเข็มทิศทางศีลธรรมของคนหนุ่มสาว อีกทั้ง ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างภาพตัวแทนเฉพาะทางภูมิรัฐศาสตร์และความรู้สึกถึงอัตลักษณ์ตัวตนของอเมริกาตามวิธีการให้เหตุผลทางภูมิรัฐศาสตร์ในทางปฏิบัติของรัฐบาลทรูแมน ส่วนภาพยนตร์เรื่องที่สองและสามให้ความสนใจในภยันตรายต่อความมั่นคงแห่งชาติจากมนุษย์ต่างดาว ซึ่งดูเหมือนว่าภาพยนตร์เหล่านี้จะชี้แนะว่าการเฝ้าระวังโดยตลอดนั้นเป็นสิ่งจำเป็น และอุดมคตินิยมที่อันตรายอย่างลัทธิคอมมิวนิสต์จำเป็นต้องถูกสกัดกั้น เพราะในช่วงเวลานั้นสหภาพโซเวียตถูกวาดภาพให้เป็นภัยแดง (Red Menace) ในลักษณะที่บรรยายอยู่ในเอกสาร NSC-68 เกี่ยวกับความสงสัยในความต้องการแผ่ขยายดินแดนทางภูมิศาสตร์ ความเป็นปึกแผ่นเนื้อเดียวทางวัฒนธรรมและศาสนา ไปจนถึงความต้องการจะบ่อนทำลายการเมืองเรือนร่างของอเมริกาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งคนบางกลุ่มในฮอลลีวูดมองว่าภัยคุกคามอันเกิดจากโซเวียตลักษณะนี้สามารถปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นเรื่องราวของชาติอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งมนุษย์ต่างดาวที่ต้องการต่อสู้เพื่อครอบครองโลกได้ (อ้างแล้ว, น. 238-247)

สำหรับการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงนี้ สหภาพโซเวียตกลายเป็นศัตรูรายใหม่ที่เข้ามาแทนเยอรมันและญี่ปุ่นเช่นกัน โดยมุ่งชี้ความชั่วร้ายของลัทธิคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียตที่พยายามล้างสมองผู้คนให้หลงผิดไปตามลัทธิดังกล่าว เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าไปพัวพันกับสงครามเกาหลีในปี 1950-1953 การ์ตูนคอมิก Captain America จึงปรากฏขึ้นอีกครั้งในคอมิก Young Men ในระยะสั้น 4 ฉบับด้วยกัน (ฉบับที่ 25-28)

ช่วงปี 1953-1954 ในชื่อ “Captain America...Commie Smasher!” เป็นการเล่าถึงการกลับมาของซูเปอร์ฮีโร่ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อเข้าสู่การต่อสู้กับผู้ก่อวินาศกรรมและพวกสายลับอีกครั้ง โดยในครั้งนี้คู่ปรับอย่าง Red Skull ยังปรากฏขึ้นด้วยการเปลี่ยนจากนาซีมาเป็นสายลับจากสหภาพโซเวียตที่ทำงานให้กับคอมมิวนิสต์ด้วย (Bill Jourdain, 2011) ซึ่งการตีพิมพ์การ์ตูนคอมิก Captain America ในช่วงนี้เป็นความพยายามที่จะบรรยายภาพตัวแทนทางการเมืองในเชิงสัญลักษณ์ของสงครามเย็นที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมอเมริกา ทว่า เรื่องราวที่นำเสนอเป็นเพียงแค่ซีรี่ส์สั้น ๆ ที่ไม่ได้เล่าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสงครามเย็นเพียงต้องการที่จะบอกว่าคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งชั่วร้ายเท่านั้น (Dittmer, 2005, p.631) แต่การกลับมาในครั้งนี้ของ Captain America ไม่ได้ประสบความสำเร็จมากนัก นั่นเพราะเรื่องราวที่ถูกเล่าไม่มีความเข้มข้นมากพอและตัวละครก็มีเพียงมิติเดียว รวมทั้งชาวอเมริกันที่เหนื่อยล้าจากสงครามไม่ได้สนใจเรื่องเล่าจากคติการรักชาติแบบฝักใฝ่สงคราม (jingoistic) เท่าเดิม (Wright, 2001 as cited in Dittmer & Bos, 2019, p. 109) อย่างไรก็ตาม โลกของซูเปอร์ฮีโร่เริ่มกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งในปี 1956 เริ่มต้นด้วยความสำเร็จในการตีพิมพ์หนังสือ Showcase#4 ซึ่งเป็นผลงานของบริษัท DC Comics โดยตัวละครซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงนี้ยังคงเป็นตัวละครที่เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น Superman, Wonder Woman, The Flash และ Batman ทว่า ซูเปอร์ฮีโร่เหล่านี้ยังคงลักษณะแบบเดิมเหมือนในหนังสือการ์ตูนยุคต้น ๆ จนกระทั่งเข้าทศวรรษที่ 1960 ภายใต้การบรรณาธิการและการเขียนของ Stan lee และ Chris Claremont รวมทั้งศิลปินวาดภาพ เช่น Stan Kirby, Steve Ditko และ John Romita ทำให้บริษัท Marvel Comics เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นมาจากนวัตกรรมการผลิตซูเปอร์ฮีโร่รูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับตัวละครซูเปอร์ฮีโร่ในยุคแรกอย่างสิ้นเชิง โดยซูเปอร์ฮีโร่ในยุคนี้อธิบายปรากฏการณ์และต้นกำเนิดผ่านวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับในยุคก่อนที่โดยทั่วไปจะอาศัยเวทมนตร์หรือเรื่องประหลาดมหัศจรรย์ นอกจากนี้ยังเป็นการผลิตซูเปอร์ฮีโร่แบบใหม่ที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงมากขึ้น (Rauscher, 2010, p. 21) โดยซูเปอร์ฮีโร่เหล่านี้มาเพื่อจัดระเบียบสังคม ระเบียบโลก ระเบียบจักรวาลโดยเฉพาะ แต่ในขณะเดียวกันพวกเขาก็มีปัญหาชีวิตที่ต้องแก้และปรับตัวเฉกเช่นบุคคลธรรมดาทั่วไป (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2546, น. 57) นอกจากนี้ทศวรรษที่ 1960 ยังถือเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิวัติที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นขบวนการด้านสิทธิพลเมือง การปฏิวัติทางเพศ รวมทั้งการจมปลักในสงครามเวียดนาม จึงทำให้สังคมการเมืองอเมริกาบางอย่างถูกสอดแทรกผ่านการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ด้วย เราจะเห็นการ์ตูนคอมิก เช่น X-Men (1963) มนุษย์กลายพันธุ์ที่มีความสามารถพิเศษที่อาจตีความได้ถึงเรื่องความเป็นอื่นที่ถูกต่อต้านจากสังคม สะท้อนให้เห็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนลัทธิรวมประเทศ (integrationists) กับกลุ่มผู้สนับสนุนการแบ่งแยกดินแดน (separatists) ในขบวนการสิทธิมนุษยชน (Rauscher, 2010, p.21-22) ซึ่งมนุษย์กลายพันธุ์ใน X-Men ก็อาจเป็นภาพตัวแทนของคนผิวสีที่ต่อสู้เพื่อสิทธิทางสังคม และรูปแบบการต่อสู้ที่แตกต่างกันของ Professor X (ที่เป็นสายประนีประนอม) กับ Magneto (ที่เป็นสายแตกหัก) ยังสะท้อนถึงการต่อสู้ที่แตกต่างกันของผู้นำคนผิวสีอย่าง Martin Luther King, Jr. และ Malcolm X ได้เช่นกัน (บดินทร์ เทพรัตน์, 2560) หรือซูเปอร์ฮีโร่อย่าง Spider-man (1963) ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงนี้ เพราะเป็นภาพแทนของหนุ่มสาวชาวอเมริกันที่ได้รับอิทธิพลจากขบวนการฮิปปี้ที่ปฏิเสธความคิดและแบบแผนตามขนบธรรมเนียมนิยมที่แม้จะพบกับปัญหาและข้อจำกัด

ทางสังคม และมีพลังอำนาจพิเศษที่ต้องรับผิดชอบแต่ก็สามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในสังคมได้ (ภาวิน มาลัยวงศ์, 2556: น. 103)

แม้แต่ซูเปอร์ฮีโร่ผู้รักชาติอย่าง Captain America ยังมีการปรับเปลี่ยนเรื่องเล่าบางอย่างให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากที่เขาหายไปจากสิ่งพิมพ์ไปกว่าทศวรรษ เขาได้กลับมาพร้อมเรื่องราวที่ว่าเขาตกลงไปในมหาสมุทรทางตอนเหนือของแอตแลนติกตั้งแต่ปี 1945 ขณะที่พยายามช่วย Buckey เพื่อนสนิทในวัยเด็กของเขาจากการที่เครื่องบินจรวดระเบิดแต่ก็ไม่สำเร็จ จึงทำให้เขาถูกแช่อยู่ในภูเขาน้ำแข็งอยู่นานจนกระทั่งเขาถูกค้นพบโดยกลุ่มซูเปอร์ฮีโร่นามว่า Avengers ซึ่งการเล่าเรื่องแบบการเสริมประวัติที่มาเพิ่มเติมให้กับตัวละคร (Retcon) ส่งผลให้เกิดเรื่องราวของทหารผ่านศึกในสงครามโลกครั้งที่สองที่ตื่นขึ้นมาเผชิญหน้ากับอเมริกาที่ต่างไปจากเดิม และเริ่มตั้งคำถามกับอัตลักษณ์ตัวตนของเขา ทั้งนี้ การสวมบทบาทมนุษย์นอกเวลา (man out of his time) แบบนิยายวิทยาศาสตร์ ทำให้ Captain America แสดงความคิดเห็นหรือความเห็นอกเห็นใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคนี้จากมุมมองของคนนอก (Dittmer & Bos, 2019, p. 111) เรื่องราวเหล่านี้จึงทำให้การ์ตูนคอมิก Captain America มีประเด็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ภาพลักษณ์ของ Captain America ก็ดูเปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นมาก่อน เขาไม่ใช่ผู้ที่เหยียดผิว เกลียดกลัวชาวต่างชาติ (xenophobia) และเป็นฮีโร่ที่ต่อต้านพวกแดงคอมมิวนิสต์เฉกเช่นในปี 1940-1950 อีกต่อไป บทบาทของเขาในฐานะทหารได้ถูกลดทอนลง และมีบทบาทใหม่ที่ถูกให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น นั่นคือการเป็นสัญลักษณ์ของอุดมการณ์แบบอเมริกา โดยเห็นได้จากการเล่าเรื่องราวความขัดแย้งในสงครามเวียดนาม ซึ่ง Captain America เข้าไปในสงครามเพียงสองครั้งเท่านั้นเพื่อช่วยเหลือทหารอเมริกัน ไม่ใช่การพยายามเข้าไปต่อสู้ในสงคราม

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องคอมมิวนิสต์ก็ไม่เป็นที่สนใจมากนัก อาจเป็นเพราะผู้อ่านที่เป็นคนรุ่นใหม่มีความสงสัยมากขึ้นเกี่ยวกับการแบ่งขั้วออกเป็นสองฝ่ายในสงครามเย็น และพวกเขาเห็นว่ามันเป็นเรื่องสงครามจักรวรรดิในเวียดนาม[2] อย่างไรก็ตาม เมื่อคอมมิวนิสต์ไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญในการต่อสู้ของ Captain America ด้วยเหตุผลข้างต้น ตัวแสดงอย่างนาซี เช่น Red Skull, Baron Zemo และ Baron Strucker จึงกลับเข้าเป็นคู่แข่งขันที่มีบทบาทอีกครั้งแม้ว่าจะไม่มีภัยคุกคามโลกจากนาซีอีกแล้วในช่วงปี 1960 แต่คุณค่าทางอุดมการณ์ของนาซียังคงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับคุณค่าหรือวิธีคิดแบบอเมริกา โดยการเขียนโครงเรื่องยังคงให้นาซีต่อต้านแนวความคิดที่ว่าอเมริกาเป็นดินแดนแห่งอิสรภาพและความเท่าเทียมของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ การที่นาซียังคงปรากฏในการ์ตูนคอมิก Captain America มาโดยตลอดนั่นเป็นเพราะภัยคุกคามแบบนาซีถูกมองว่ามีความไม่เป็นอเมริกัน (un-American) (Ibid, p. 111) การวางโครงเรื่องของเรื่องเล่าเช่นนี้จึงสัมพันธ์กับบริบทความเป็นอเมริกาในแบบที่พวก McCarthyism (ลัทธิหวาดระแวงภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์)[3] พยายามทำมาตลอดตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 นั่นคือ

---

[2] ยังคงมีการกล่าวถึงโซเวียตในฐานะฝ่ายตรงข้ามของสหรัฐอเมริกาในการ์ตูนคอมิกบางเรื่อง เช่น ในการ์ตูนทีมซูเปอร์ฮีโร่ The Fantastic Four (1961) ตัวละครอย่าง Reed Richards ผู้ออกโครงการสำรวจอวกาศ และผองเพื่อนสามคนของเขาได้รับความสามารถบางอย่างโดยแถบรังสีคอสมิกที่พบในระหว่างการบินทดสอบจรวดอวกาศทดลอง ซึ่งเหตุผลที่พวกเขาใช้จรวดทดลองที่อันตรายบินไปยังอวกาศในตอนแรกก็เพราะพวกเขาต้องเอาชนะสหภาพโซเวียต หรือในการ์ตูน Ironman (1963) ที่มีศัตรูเป็นพวกกองกำลังคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในเวียดนาม เป็นต้น (O'Neil, 2019)

[3] McCarthyism หรือกลุ่มคนที่หวาดระแวงภัยจากคอมมิวนิสต์ มีจุดเริ่มต้นมาจากช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของปี 1950 Joseph McCarthy สมาชิกวุฒิสภาจากรัฐวิสคอนซิน ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่รัฐเวสต์เวอร์จิเนียว่า เขารู้เรื่องการแฝงตัวของพวกคอมมิวนิสต์จำนวน 205 คนในกระทรวงการต่างประเทศ ทำหน้าที่เป็นสายลับให้กับสหภาพโซเวียต และมีบุคคลมากมายในสังคมอเมริกาที่ยังถูกเขากล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ เขายังได้ดำรงตำแหน่งประธานในการสืบสวนผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์โดยถือเป็นอันตรายต่อรัฐ ทำให้ในช่วงปี 1950-1954 อำนาจของ McCarthy ขยายไปทั่วสังคมการเมืองสหรัฐอเมริกา (Simkin, n.d.)

การแบ่งแยกว่าอะไรคือความเป็นอเมริกัน และอะไรคือความไม่เป็นอเมริกันจากภูมิศาสตร์ ดังนั้น การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดคุณค่าต่อบางชุมชนและดินแดน ซึ่งแลกมาด้วยการลดทอนคุณค่าของชุนชนและดินแดนอื่น ๆ โดยการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ของอเมริกา คือการทึกทักเอาว่าตนเองกำลังเผชิญกับภัยคุกคามบางอย่างจากรัฐและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ บ่อยครั้งจึงนำไปสู่การอ้างความชอบธรรมในการใช้กองกำลังทหาร (ดอดส์, 2560, น. 182) ด้วยการทำให้เป็นภัยคุกคามที่เผชิญอยู่กลายเป็นภัยคุกคามสากล การกระทำเช่นนี้จึงเป็นการขีดเส้นแบ่งโดยการผลักความเป็นอื่น และขณะเดียวกันก็พยายามสร้างอัตลักษณ์ของตนด้วยการนิยามว่าพวกของตนจะต้องมีลักษณะอย่างไร โดยประเด็นดังกล่าวเชื่อมโยงไปถึงแนวคิด American Exceptionalism ว่าด้วยความพิเศษหนึ่งเดียวของอเมริกาที่เหนือกว่าชาติอื่น ดังที่ ประธานาธิบดี John F. Kennedy เสนอไว้ในช่วงปี 1961 ว่า ความพิเศษของอเมริกาเกิดจากความมุ่งมั่นที่จะเป็นแบบอย่างและปกป้องเสรีภาพทั่วโลก เขานำวลี “City up on a hill” มาใช้เพื่อยกย่องว่าสหรัฐอเมริกาคือสัญลักษณ์แห่งความหวังของโลก ซึ่งอเมริกาต้องแบกภาระและยอมรับความเสี่ยงอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ไม่ใช่เพื่อคนอเมริกาอย่างเดียว แต่เพื่อทุกคนที่ต้องการความอิสระ (Uri Friedman, 2012) ด้วยเหตุนี้ภาพตัวแทนทางการเมืองและภูมิรัฐศาสตร์ที่ถูกแบ่งว่าอะไรคือความเป็นอเมริกันและอะไรที่ไม่เป็นอเมริกันจึงยังปรากฏอยู่ในการ์ตูนคอมิก

4. จากการ์ตูนคอมิกสู่ภาพยนตร์บล็อกบัสเตอร์ (Blockbuster): รุ่งอรุณแห่งอเมริกันซูเปอร์ฮีโร่

ช่วงทศวรรษที่ 1970 ไปจนถึงทศวรรษที่ 1990 เหล่าซูเปอร์ฮีโร่ในการ์ตูนเริ่มเคลื่อนย้ายสู่จอแก้วอย่างทีวีซีรีส์และภาพยนตร์มากยิ่งขึ้นหลังจากที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทศวรรษที่ 1960 เช่น Spider-man, The Hulk, Captain America และ The Fantastic Four จากบริษัท Marvel Comics (Rauscher, 2010, p. 23) และ Wonder Woman, Justice League of America, the Flash จากบริษัทคู่แข่งอย่าง DC Comics อีกทั้ง สิ่งที่ทำให้เหล่าซูเปอร์ฮีโร่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือการดัดแปลงเข้าสู่จอภาพยนตร์ฮอลลีวูด ซึ่ง Superman เป็นภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่เรื่องแรกที่มีทั้งเสียงและภาพสี[4] ออกฉายในปี 1978 ทำให้มีซูเปอร์ฮีโร่อื่น ๆ ตามมา เช่น Batman (1989) และ Howard the Duck (1986) เป็นต้น

ในช่วงปี 1990-2000 ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ที่ดัดแปลงจากหนังสือการ์ตูนได้กลายเป็นภาพยนตร์คลื่นลูกใหม่ที่โดดเด่นไปทั่วโลก เนื่องจากปัจจัยสองประการที่ไม่เคยปรากฏในการสร้างภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ในอดีต ปัจจัยข้อที่หนึ่ง คือ การเปิดตัวดิจิตอลเอฟเฟค (Digital Effect) ในปี 1990 ที่เอื้อต่อการถ่ายทำภาพยนตร์ การถ่ายทิศทางของภาพ การบันทึกเสียงต่าง ๆ รวมถึงการตัดต่อ และประโยชน์อีกมากจากสื่อใหม่ที่ช่วยให้การทำงานของผู้กำกับเป็นไปตามอิสระและทำให้ฉากต่าง ๆ ในภาพยนตร์ออกมาสมจริงมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยข้อที่สอง คือ ความสามารถในการดัดแปลงจากหนังสือการ์ตูนมาสู่ภาพยนตร์ของผู้กำกับแต่ละคน (Rauscher, 2010, pp. 21-24) ซึ่งปัจจัยในข้อนี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาแบบก้าวกระโดดของบริษัท Marvel และทำให้ภาพยนตร์ทางฝั่ง Marvel ประสบความสำเร็จมากกว่า DC

ทั้งนี้ การใช้ดิจิตอลเอฟเฟคในการทำฉากหลังของภาพยนตร์ผสานกับความสามารถของผู้ผลิตนั้นได้ทำให้เรื่องสถานที่ที่ถูกใช้ในภาพยนตร์เป็นสิ่งที่น่าจับตามอง โดยการนำเอาสถานที่ในสหรัฐอเมริกามาใช้ในการดำเนินเรื่องแทนที่จะใช้เมืองที่ถูกสมมติขึ้น ซึ่งการเลือกสถานที่ที่จะถูกใช้ในเรื่องก็มีความสำคัญ

[4] ซูเปอร์ฮีโร่อย่าง Superman เคยนำไปผลิตเป็นภาพยนตร์เงียบและเป็นภาพขาวดำในช่วงปี 1948 (Robb, 2014, p. 15)

เพราะจะทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าชุมชนของตนกำลังเผชิญกับภัยคุกคามที่อันตราย รวมทั้งการนำเอาวัฒนธรรมของอเมริกาเข้ามาร่วมในภาพยนตร์ เช่น ดนตรีป๊อป หรือแฟชั่น ได้ทำให้ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่เหล่านี้มีความสมจริงมากขึ้น และทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าเขาอยู่ร่วมสถานการณ์เดียวกันกับซูเปอร์ฮีโร่ของเขา

การดัดแปลงภาพนิ่งให้เป็นภาพเคลื่อนไหวผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด หรือทีวีซีรี่ส์ของซูเปอร์ฮีโร่ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา นับเป็นการผลิตซ้ำภาพตัวแทนสังคมการเมืองของอเมริกา โดยการดัดแปลงเนื้อหาของการ์ตูนมาสู่ภาพยนตร์นั้นมักจะปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทว่าในช่วงทศวรรษที่ 1990 ผู้คนส่วนใหญ่พิจารณาแล้วว่าการเผชิญหน้าของสงครามเย็นได้สิ้นสุดแล้ว หลังจากการทำลายกำแพงเบอร์ลินในเดือนพฤศจิกายนปี 1991 กลับไม่พบการ์ตูนหรือภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ที่พูดถึงภัยคุกคามของสหภาพโซเวียตนัก แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าสหภาพโซเวียตจะไม่เป็นภัยคุกคามต่ออเมริกาอีกต่อไป เมื่อฮอลลีวูดสร้างภาพอดีตสหภาพโซเวียตยุคหลังสงครามเย็นไว้ในภาพยนตร์หลายเรื่อง เช่น Goldeneye (1995), Air Force One (1997) และ The Peacemaker (1997) โดยยังเสนอภาพความวุ่นวาย แตกแยก และเป็นแหล่งของการก่อการร้ายและการลักลอบค้าอาวุธอยู่เสมอ (ดอดส์, 2560, น. 249) สอดคล้องกับที่วอลเตอร์ ลาเฟเบอร์ (1992 อ้างถึงใน สรวิศ ชัยนาม, 2552, น. 60) ได้เสนอไว้ว่า จริง ๆ แล้วในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีสงครามเย็นทั้งหมด 4 แบบด้วยกัน และมีเพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่สิ้นสุดลง กล่าวคือ “สงครามเย็นแบบที่ 1 เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ดิ้นรนที่ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งนับถอยหลังไปได้อย่างน้อยก็ตั้งแต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เป็นสงครามเย็นที่เกิดขึ้นระหว่างอเมริกาและประเทศยุโรปในการตัดสินว่ายุโรปควรจะวิวัฒน์ในลักษณะใด และตัดสินใจว่าบทบาทของอเมริกาต่อการตัดสินนั้นควรมีมากน้อยขนาดไหน” สงครามเย็นแบบที่ 2 ได้แก่ “การต่อสู้ดิ้นรนที่ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ระหว่างศูนย์กลางการค้าของโลกและประเทศที่อยู่ห่างไกล ซึ่งเป็นตลาดและแหล่งจัดหาวัตถุดิบ” สงครามเย็นแบบที่ 3 “เกิดขึ้นในอเมริกาเอง” เป็นสงครามที่ครอบงำสาธารณชนอเมริกาและเป็นการควบคุมทางด้านวัฒนธรรม สติปัญญา เศรษฐกิจ และการเมือง ไม่ให้เกิดส่วนที่ล้นเกินในระบอบประชาธิปไตย เพื่อคงไว้ซึ่งโครงการครองความเป็นจ้าวของอเมริกา และแบบสุดท้ายซึ่งเป็นสงครามเย็นแบบเดียวที่ได้สิ้นสุดลงอย่างแท้จริงก็คือ “การเผชิญหน้ากันอย่างยาวนานระหว่างอเมริกาและสหภาพโซเวียต” ซึ่งในทรรศนะของผู้วิจัยซูเปอร์ฮีโร่ถือเป็นสงครามเย็นรูปแบบที่ 3 เนื่องจากมันเป็นตัวสร้างความหมายในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับตัวบทอื่น ๆ อีกทั้งความหมายของมันยังถูกผลิตซ้ำและทำให้แพร่หลายในตัวบทวัฒนธรรมสมัยนิยมอื่น ๆ โดยจะเห็นได้ชัดหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001

ทั้งนี้ บริบทของสหรัฐอเมริกาภายหลังจากการเกิดเหตุวินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายน ปี 2001 ได้เอื้อให้ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ก้าวเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการเป็นภาพตัวแทนทางภูมิรัฐศาสตร์มหาชนของอเมริกา ส่งผลให้ฮอลลีวูดในหลังยุค 9/11 เกิดการสร้างภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่ออกมามากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการโหยหาวันคืนที่สงบสุข รวมถึงการใฝ่ฝันถึงซูเปอร์ฮีโร่ที่จะมาช่วยปราบผู้ก่อการร้ายภายหลังจากปี 2001 ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ก็ออกมาเป็นระลอก เช่น Spider-Man (2002), Superman Returns (2005) เป็นต้น เนื่องจากผู้แทนของรัฐบาล George W.Bush ได้จัดการประชุมร่วมกับประธานสมาคมภาพยนตร์อเมริกันในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน โดยจุดมุ่งหมายของการประชุมนี้คือการหาหนทางให้วัฒนธรรมมหาชนเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ และในการอธิบายแถลงการณ์สงครามต่อต้านการก่อการร้าย กล่าวอย่างรวบรัดได้ว่าเป็นการขอร้องให้ฮอลลีวูดร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการ

ตอบโต้เหตุการณ์นี้ และประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่ตามมา ดังนั้น ในช่วงระหว่างปี 2001-2009 การศึกษาวัฒนธรรมมหาชนจึงมีส่วนสำคัญต่อการสรรค์สร้างและการแพร่กระจายของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายได้อย่างไรนั้นได้รับความสนใจอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการ์ตูน รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิยาย เพลง และผลผลิตอื่น ๆ เนื่องจากนักวิจารณ์เห็นแนวโน้มในการผลิตสื่อและธุรกิจบันเทิงกระแสหลักที่จะช่วยกำหนดกรอบการตีความซึ่งสนับสนุนกองทัพสหรัฐฯเข้าไปในอัฟกานิสถานและอิรัก ซึ่งเป็นการรับรองว่าเราไม่ควรกล่าวโทษรัฐบาลกลางสหรัฐฯ และยังเป็นการสนับสนุนมุมมองที่ว่า สหรัฐฯ มีส่วนร่วมในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายและการก่อการร้ายทั่วโลก โดยสรุปได้ว่าผลิตผลดังกล่าวมีส่วนสนับสนุนและรักษาความเป็นชาตินิยม รวมทั้งภูมิรัฐศาสตร์ที่ก้าวร้าวของสหรัฐฯเอาไว้ ด้วยการยกย่องเชิดชูบทบาทของสหรัฐฯ และกองทัพเป็นพิเศษ (อ้างแล้ว, น. 251-252)

5. สรุป

ซูเปอร์ฮีโร่ในฐานะวัฒนธรรมมหาชนมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการเมืองโลกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากทำหน้าที่เป็นสื่อบันเทิงแล้ว ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองซูเปอร์ฮีโร่ทำหน้าที่เสริมสร้างกำลังใจให้กับคนในชาติในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด อีกทั้งยังทำหน้าที่ส่งเสริมการสร้างชาตินิยมความเป็นอเมริกา และเน้นย้ำอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติอเมริกันผู้ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในช่วงสงครามเย็นซูเปอร์ฮีโร่ทำหน้าที่ในการสร้างภาพตัวแทนทางภูมิรัฐศาสตร์ให้กับลัทธิคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียต การผลักให้ลัทธิคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียตเป็นสิ่งชั่วร้าย ขณะเดียวกันได้ผลิตซ้ำความเป็นวีรบุรุษผู้พิทักษ์โลกของสหรัฐอเมริกา ไม่เพียงเท่านั้นซูเปอร์ฮีโร่ยังเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการเมืองโลกผ่านการเป็นภาพแทนขบวนการต่อสู้ของคนในอเมริกาด้วย อีกทั้งซูเปอร์ฮีโร่ยังทำให้เห็นพลวัตรทางความคิดของคนในชาติ มีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของซูเปอร์ฮีโร่บางตัวเพื่อให้สอดคลองกับแนวคิดบางอย่างที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงไว้ซึ่งการเป็นภาพแทนความเป็นผู้นำของอเมริกา ในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 ซูเปอร์ฮีโร่ยังมีความสัมพันธ์กับตัวบทอื่น ๆ ด้วยความหมายของมันถูกผลิตซ้ำให้สอดคล้องกับตัวบนอื่นๆ เช่น สุนทรพจน์ของประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุชว่าด้วยอักษะแห่งความชั่วร้าย มายาคติว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวของอเมริกา เป็นต้น กล่าวได้ว่า วรรณกรรมและภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่มีผลต่อการไหลเวียนของจินตภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ และการสร้างภาพตัวแทนของอัตลักษณ์ ผ่านการสร้างพื้นที่ในการช่วงชิงอำนาจว่าด้วยความหมายของความเป็นอเมริกา

เอกสารอ้างอิง

เคลาส์ ดอดส์. (2557). *ภูมิรัฐศาสตร์: ความรู้ฉบับพกพา*. แปลโดย จิตติภัทร พูนขำ. (2560). โอเพ่นเวิลด์ส.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม.* สำนักพิมพ์สมมติ.

บดินทร์ เทพรัตน์. (2560, พฤศจิกายน 15). *ยุคทองของหนังซูเปอร์ฮีโร่ ทำไมโลกจึงโหยหาเหล่ายอดมนุษย์*. The Momentum. https://themomentum.co/superheroes-movies/

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2546). *ตามหาการ์ตูน*. สำนักพิมพ์มติชน.

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *คนพันธ์ป๊อป: ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ภาวิน มาลัยวงศ์. (2556). การ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่และความเป็นวีรบุรุษในวัฒนธรรมอเมริกัน. *วารสารมนุษยศาสตร์, 20*(2), 102.

อัมพร จิรัฐติกร. (2559). วัฒนธรรมสมัยนิยม:ความหมายและกระบวนการ. *วารสารสังคมศาสตร์ 28*(2), 10.

Andreas Rauscher. (2010). The Marvel Universe on Screen: A New Wave of Superhero Movie?. In Mark Berninger, Jochen Ecke, and Gideon Haberkorn (eds.), *Comics as a Nexus of Cultures: essays on the interplay of media, disciplines and international perspectives* (p. 21). McFarland & Company.

Bill Jourdain. (2011, April 6). *Captain America...Commie Smasher!!!*. Home of the Golden Age of Comic Books Podcast. http://goldenagecomics.org/wordpress/2011/04/06/captain-america-commie-smasher/comment-page-1/

Brian J. Robb. (2014). *A Brief History of Superheroes*. Constable & Robinson.

Gearóid Ó Tuathail. (2006). Thinking critically about geopolitics. In Gearóid Ó Tuathail, Simon Dalby and Paul Routledge (eds.), *The Geopolitics Reader* (2nd ed) (p.9). Routledge.

History Detectives: Special Investigations. (n.d.). *The Golden Age Of Comics*. PBS. https://www.pbs.org/opb/historydetectives/feature/the-golden-age-of-comics/

Jason Dittmer. (2005). Captain America's Empire: Reflections on Identity, Popular Culture, and Post-9/11 Geopolitics. *Annals of the Association of American Geographers 95* (no.3), 631.

Jason Dittmer and Daniel Bos. (2019). *Popular culture, geopolitics, and identity* (2nd ed.). The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.

Joe Mooney. (2010, January 17). *It's No Joke: Comic Books May Help Kids Learn to Read*. Seattle Post-Intelligencer Archieves. https://archive.ph/20100117192458/http://www.seattlepi.com/archives/1987/870110010 4.asp#selection-979.28-983.53

John Simkin. (n.d.). *McCarthyism*. Spartacus Educational. https://spartacus-educational.com/USAmccarthyism.htm

Mike Benton. (1989). *The Comic Book in America: An Illustrated History*. Taylor Publishing.

Ron Goulart. (2000). *Comic Book Culture: An Illustrated History*. Collectors Press.

Sharon Packer. (2009). *Superheroes and Superegos: Analyzing the Minds Behind the Masks*. Greenwood Publishing Group.

Tegan O'Neil. (2016, March 31). *How the Cold War saved Marvel and birthed a generation of superheroes*. The A.V.Club. https://www.avclub.com/how-the-cold-war-saved-marvel-and-birthed-a-generation-1798246215.

Uri Friedman. (2012, June 18). *'American Exceptionalism': A Short History*. Foreign Policy. https://foreignpolicy.com/2012/06/18/american-exceptionalism-a-short-history/

ธุรกิจร้านอาหารไทยและเบเกอรี่ในประเทศกัมพูชา กรณีศึกษา ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant and Bakery)

กมลวรรณ เทพอยู่
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศกัมพูชานั้นส่งผลให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ประชากรมีกำลังซื้อที่มากขึ้นตามลำดับ ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้ธุรกิจร้านอาหารในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชายังมีโอกาสเติบโตอีกมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมร้านอาหารไทย ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ รวมถึงศึกษาความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการ (7Ps) ของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านอาหารและเบเกอรี่ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ ผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านโอกาสจากสภาพแวดล้อมในประเทศกัมพูชาส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านอาหารและเบเกอรี่เนื่องจากรัฐบาลกัมพูชาได้มีการพัฒนานโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมถึงพฤติกรรมการบริโภคของชาวกัมพูชาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยชาวกัมพูชานั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าไทย ในส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวกัมพูชาอยู่ในระดับมากในแต่ละปัจจัยทางการตลาดและบริการ (7Ps) แต่มีเพียงหนึ่งปัจจัยที่มีระดับความพึงพอใจปานกลาง คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ประกอบการไทยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเข้าไปลงทุนร้านอาหารไทยและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ ร้านอาหารและเบเกอรี่ ผู้บริโภคชาวกัมพูชา สภาพแวดล้อมในประเทศกัมพูชา

Thai Restaurant Business and Bakery in Cambodia Case study of S&P Thai Restaurant and Bakery

Kamonwan Thepyoo
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Economic growth of Cambodia has continuously affected the increasing population income that is a factor for population's consumption. It is Included the amount of tourist has increased every year, so it affects the restaurant bussiness in Phnom Penh, Cambodia has opportunities for growth especially Thai Restaurant. The research objectives are to study 1) the factors that affect the growth of S&P Thai restaurant and bakery 2) the satisfactio of consumer in 7Ps to the restaurant and bakery. In this research is combined with qualitative research and quantitative research. The results show that environment in Cambodia affects the growth of restaurant and bakery due to policy and consumer behaviour. Moreover, the consumer satisfication in Cambodia is satisfied for 7Ps but promotion is neither satisfied nor disatisfied. This finding may be useful for entrepreneurs plan and consumer needs in Cambodia.

Keywords: Restaurant and bakery, Cambodia Consumer, Environment in Cambodia

1. ที่มาและความสำคัญ

ราชอาณาจักรกัมพูชาหรือกัมพูชาเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนหลังสุดใน พ.ศ. 2542 สภาพเศรษฐกิจประเทศกัมพูชาในช่วง พ.ศ. 2534 นั้นตกต่ำลงอย่างมากจากการที่ประเทศกัมพูชาประสบกับภาวะสงครามภายในประเทศอย่างยาวนานกว่า 20 ปี ซึ่งทำให้ประเทศกัมพูชาถูกจัดเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสังคมนิยมเป็นระบอบประชาธิปไตยและหลังจากสงครามภายในประเทศเริ่มสงบลงประเทศกัมพูชาเริ่มได้รับการฟื้นฟูบูรณะ โดยรัฐบาลกัมพูชาได้มีการกำหนดนโยบายที่มุ่งพัฒนาศักยภาพทางการเกษตรและการท่องเที่ยวของประเทศตลอดจนส่งเสริมให้มีการลงทุนจากต่างประเทศด้วยการออกมาตรการต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ความสำเร็จจากการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจรวมศูนย์ไปสู่ระบบเศรษฐกิจตลาดทำให้เศรษฐกิจของประเทศกัมพูชามีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการปฏิรูปนโยบายด้านการค้าและการลงทุนการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรมและการบริการตลอดจนเสถียรภาพทางการเมืองส่งผลให้เศรษฐกิจประเทศกัมพูชามีอัตราการเจริญเติบโตสูงถึงประมาณร้อยละ 7.0 ต่อปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 ทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในประเทศนั้นเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 ประเทศกัมพูชาเปลี่ยนสถานะเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางขั้นต่ำ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2559, น. 8)

การเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศกัมพูชานั้นยังส่งผลให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ประชากรมีกำลังซื้อที่มากขึ้นตามลำดับ ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้ธุรกิจร้านอาหารในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชามีการขยายตัว ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่มยังมีโอกาสเติบโตอีกมาก (ศูนย์พัฒนาการค้าธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา, 2558) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมร้านอาหารไทยเนื่องจากชาวกัมพูชาเดิมมีความชื่นชอบสินค้าจากประเทศไทยอยู่แล้ว ประกอบกับคนกัมพูชามีความใกล้ชิดกับคนไทยทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีสภาพสังคมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อีกทั้งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยผ่านการดูละครยิ่งทำให้ชาวกัมพูชามีความต้องการที่จะบริโภคอาหารไทยตามสื่อต่าง ๆ ที่ได้รับชมร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant & Bakery) นั้นเป็นร้านอาหารในเครือบริษัท เอส แอนด์ พี อินเตอร์เนชันแนลฟู้ดส์ (กัมพูชา) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทภายในเครือของบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) โดยทางเอส แอนด์ พี ได้จัดตั้งบริษัท เอส แอนด์ พี อินเตอร์เนชันแนลฟู้ดส์ (กัมพูชา) จำกัดขึ้นในปี พ.ศ.2557 และมุ่งขยายตัวไปในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ในปัจจุบันมีจำนวน 5 สาขา Aeon Mall, Samdech Pan Avenue, Eden Garden, Aeon Mall Sensok City และThe Park Community จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการขยายธุรกิจของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant & Bakery) ไปยังประเทศกัมพูชา ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 5 สาขา ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา และคาดว่าในอนาคตจะทำการขยายสาขาเพิ่มเติม (บริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน), 2562, น. 29)

ทั้งนี้จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่ผ่านมา แม้ว่าจะได้มีการศึกษาในประเด็นเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคกันจำนวนมาก เช่น งานของวศินี พงศ์พัฒนศักดิ์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการของร้านอาหารญี่ปุ่นในเขต

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หทัยชนก ชินสมัย (2557) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อร้านร้านหลบมุม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และรัตติญา สิทธิศักดิ์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาการเลือกใช้บริการร้านเอสแอนด์พีของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างไรก็ตามมีผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับร้านเอสแอนด์พี แต่งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ทั้งนี้ยังไม่มีงานวิจัยที่ตรงกับการศึกษาการตอบสนองของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่ประเด็นที่น่าสนใจและน่าที่จะต้องหาคำตอบว่าในการขยายธุรกิจของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ (S&P Thai Restaurant & Bakery) ไปยังประเทศกัมพูชาซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าการเข้าไปทำการขยายสาขาในต่างประเทศทางบริษัทต้องทำการศึกษาถึงเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อสำรวจความสามารถในการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ประกอบกับวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารต่างชาติของผู้บริโภค โดยคำถามในการศึกษาวิจัยมี 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเปิดกว้างทางสังคมส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ อย่างไร 2) ผู้บริโภคชาวกัมพูชามีความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ อย่างไร ในส่วนวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านอาหารและเบเกอรี่ดังกล่าว นอกจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านอาหารและเบเกอรี่ เพื่อเป็นข้อมูลและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจร้านอาหารในต่างประเทศได้ รวมถึงสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคชาวกัมพูชาเพื่อเป็นแนวในทางการลงทุนธุรกิจหรือประกอบธุรกิจร้านอาหารในประเทศกัมพูชาในอนาคตต่อไป

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการตลาด แต่ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมขึ้นนั้น ผู้จัดการการตลาดจะยังไม่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดได้ในทันที ซึ่งรูปแบบที่นิยมนำมาใช้ในการจัดรวบรวมข้อมูลและนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดนั้น คือ รูปแบบการวิเคราะห์ SWOT หรือ SWOT Analysis (พิบูล ทีปะปาล, 2547, น. 77)

แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT หรือ SWOT Analysis คือ การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกขององค์กร เพื่อนำผลที่ได้ในรูปแบบ จุดแข็ง (Strenghts) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) มากำหนดเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการวางแผนและพัฒนาองค์กร (เอกชัย บุญยาทิษฐาน, 2553, น. 4)

จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งขัน ซึ่งองค์กรสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อสร้างความได้เปรียบในตลาดหรืออุตสาหกรรม เช่น มีทรัพยากรทางด้านการเงินที่มั่นคงเหลือเฟือ มีชื่อตราสินค้าที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีทีมงานบริหารที่มี

ความสามารถ ประสบการณ์สูง และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเหนือคู่แข่ง เป็นต้น

จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นข้อเสียเปรียบหรือด้อยกว่าของคู่แข่ง อันเป็นปัญหาหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เช่น การขาดทรัพยากรด้านการเงินหรือมีอยู่อย่างจำกัด การขาดประสบการณ์ด้านการบริหารในอุตสาหกรรมนั้น มีผลิตภัณฑ์หรือเทคโนโลยีที่ล้าสมัย มีภาพลักษณ์ทางด้านการตลาดที่ไม่ดี ทักษะทางด้านการตลาดต่ำ เป็นต้น

โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์หรือมีส่วนช่วยให้บริษัทสามารถใช้ความพยายามเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่น การเจริญเติบโตของตลาดอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมและเทคโนโลยี กระแสใหม่ในสังคม การเปิดตลาดต่างประเทศ การมียอดขายลดลงของผลิตภัณฑ์ทดแทน เป็นต้น

อุปสรรค (Threats) หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กร ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัท ทำให้องค์กรประสบความล้มเหลวหรือไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ เช่น การเกิดสินค้าทดแทนใหม่ การเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซาลง การเข้ามาของคู่แข่งต่างประเทศ เป็นต้น

2.2 ทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดและบริการ (Service Marketing Mix 7Ps)

ในต้นทศวรรษที่ 1960 ศาสตราจารย์เจอโรม แมคคาร์ธี ได้เสนอแนวคิดส่วนประสมการตลาด หรือ 4Ps โดยพื้นฐานจะมีตัวแปรอยู่ 4 ตัวแปร คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) (ฟิลิป คอตเลอร์,2550, น.159) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร คือ พนักงาน (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) เพื่อนำมาใช้โดยเฉพาะกับธุรกิจประเภทบริการ ซึ่งส่วนประสมการตลาด หรือ 4Ps ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับธุรกิจประเภทบริการ เนื่องจากธุรกิจประเภทบริการนั้นจะต้องมีการเน้นถึงพนักงาน กระบวนการในการให้บริการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการส่งมอบบริการ ดังนั้นส่วนประสมทางการตลาดของตลาดบริการจึงประกอบด้วย 7Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) พนักงาน (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) หรือที่เรียกกันว่าส่วนผสมทางการตลาดและบริการ (Service Marketing Mix) (ชัยสมพล, 2546, น. 62)

2.2.1 ผลิตภัณฑ์ (Product)

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยทางบริษัท เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคโดยผ่านการบริโภคหรือการบริการ ซึ่งสิ่งที่ทางบริษัทเสนอขายแก่ผู้บริโภคนั้นประกอบด้วยสิ่งที่สามารถสัมผัสได้และสิ่งที่สัมผัสไม่ได้ ผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นสินค้า บริการ สถานที่ บุคคลหรือความคิด และชื่อเสียงของทางบริษัท โดยผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีอรรถประโยชน์ และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้า จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์ของทางบริษัทสามารถขายได้

2.2.2 ราคา (Price)

ราคา หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่แสดงค่าออกมาเป็นในรูปหน่วยเงินหรือหน่วยแลกเปลี่ยนอื่น ๆ โดยราคาเป็นหนึ่งในส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด แต่ราคามีลักษณะที่พิเศษกว่าตัวแปรอื่น

เนื่องจากมีตัวเลขที่แน่นอนสามารถเปรียบเทียบ และถูกลอกเลียนแบบจากคู่แข่งได้ง่าย อีกทั้งราคายังเป็นปัจจัยหลัก ๆ ที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ

2.2.3 การจัดจำหน่าย (Place)

การจัดจำหน่าย หมายถึง การดำเนินการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากบริษัทไปยังตลาด สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายคือ สถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง

2.2.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

การส่งเสริมการตลาด หมายถึง เครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าและบริการ โดยใช้เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการ และเพื่อเตือนความทรงจำในผลิตภัณฑ์ โดยความว่าการส่งเสริมการตลาดนั้นจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารนั้นมีหลายประการโดยทางบริษัทจะพิจารณาถึงความเหมาะสมกับผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ และคู่แข่ง เครื่องมือการส่งเสริมทางการตลาดที่สำคัญได้แก่ การโฆษณา, การขายโดยใช้พนักงานขาย, การส่งเสริมการขาย, การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์, การตลาดทางตรง และกิจกรรมพิเศษทางการตลาด

2.2.5 บุคลากร (People)

บุคลากรถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการให้บริการ เนื่องจากบุคลากรนั้นเป็นผู้ต้อนรับและติดต่อปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง จำเป็นต้องมีการคัดเลือก ฝึกอบรม จูงใจ และปลูกฝังให้มีใจรักการบริการ เพื่อให้บุคลาการสร้างความประทับและความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้แตกต่างและเหนือคู่แข่ง โดยบุคลากรนั้นรวมถึงเจ้าของ ผู้บริหาร พนักงานทุกระดับ ซึ่งบุคลากรดังกล่าวมีผลต่อคุณภาพของการให้บริการ

2.2.6 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Envidence)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพนับเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยดึงดูดผู้บริโภค ตั้งแต่การตกแต่งภายนอกและภายในสถานที่ การแต่งกายของพนักงานที่เหมาะสม เครื่องมือเครื่องใช่ รวมถึงลานจอดรถ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้เป็นปัจจัยหนึ่งในการเลือกใช้บริการ

2.2.7 กระบวนการ (Process)

เป็นกระบวนการการออกแบบการส่งมอบบริการให้แก่ผู้บริโภค ถ้าการออกแบบนั้นเป็นไปได้ด้วยดี การส่งมองบริการให้แก่ผู้บริโภคก็จะมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจจนก่อให้เกิดความจงรักภักดี (Consumer Loyalty) (เนตรนภา ไวทย์เลิศศักดิ์, 2559, น. 183)

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารระดับปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารรายงานประจำปีของทางบริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) เป็นต้น และเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข่าวสารบนสื่อออนไลน์ และบทความต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทเอส แอนด์ พี

อินเตอร์เนชันแนลฟู้ดส์ (กัมพูชา) จำกัด ในประเทศกัมพูชาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางธุรกิจในประเทศกัมพูชา รวมถึงแนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) และทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดและบริการ (7Ps)

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่เคยใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 100 ชุด ผู้วิจัยได้ทำการส่งแบบสอบถามผ่านทาง Social Media เนื่องจากสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ซึ่งแบบสอบถามนั้นถูกแปลเป็นภาษาเขมรโดยได้รับความอนุเคราะห์จากอ.เยาวลักษณ์ อยู่เจริญสุข อาจารย์วิชาภาษาเขมรของคณะศิลปศาสตร์ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา โดยแบบสอบถามนั้นจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยออกแบบสอบถามที่สามารถตอบได้เพียง 1 คำตอบ ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่เคยใช้บริการของทางร้านอาหาร โดยออกแบบสอบถามที่สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ และส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคชาวกัมพูชาในการใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ โดยแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การประเมินค่าน้ำหนักออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด
ระดับที่ 4 คะแนน หมายถึง มาก
ระดับที่ 3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง
ระดับที่ 2 คะแนน หมายถึง น้อย
ระดับที่ 1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

โดยได้มีการแปลผลของคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นแต่ละระดับชั้น ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด
ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มาก
ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง
ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง น้อย
ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการแบ่งการวิจัยออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนเอกสาร โดยจะรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาบทความที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประชากร สถานที่ของประเทศกัมพูชาควบคู่กับผลจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี SWOT โดยจะนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ในส่วนที่สองผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ และอภิปรายผลข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดและบริการ (7Ps) เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อธุรกิจร้านอาหารเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

4. ผลการวิจัย

4.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ในประเทศกัมพูชาด้วยแนวคิด SWOT Analysis

4.1.1 จุดแข็ง (Strengths)

จากการที่บริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) ได้เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทมีการลงทุนและขยายงานทางด้านธุรกิจร้านอาหารและการผลิตเบเกอรี่อย่างต่อเนื่องภายใต้ตรา “เอส แอนด์ พี” ทางบริษัทนั้นได้มุ่งพัฒนาและขยายฐานลูกค้ามากขึ้นจนทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับได้อย่างรวดเร็ว จนถึงปัจจุบันชื่อเสียงของเอส แอนด์ พี ก็ยังคงอยู่คู่กับคนไทยด้วยสินค้าและการบริการที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้บริโภค การเป็นที่นิยมของผู้บริโภคนั้นธุรกิจร้านเอส แอนด์ พี เรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ได้มีการขยายสาขามากมายทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และในต่างจังหวัด

ในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารและเบเกอรี่มีการให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ มีทั้งอาหารเบเกอรี่และเครื่องดื่ม และสินค้าพร้อมรับประทานที่หลากหลายเพื่อบริการให้แก่ผู้บริโภค โดยทางบริษัทมีความใส่ใจในทุกรายละเอียด รวมถึงการคัดสรรวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และปลอดภัยตามมาตรฐานสากล มีการปรุงสดใหม่ โดยมีการให้บริการแก่ผู้บริโภคหลากหลายกลุ่มตั้งแต่ วัยรุ่น คนทำงาน และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ในด้านสถานที่ตั้งโดยส่วนใหญ่ร้านจะตั้งอยู่ภายในห้างสรรพสินค้า เนื่องจากห้างสรรพสินค้านั้นมีลูกค้ามาใช้บริการอย่างมากมาย ร้านอาหารและเบเกอรี่สามารถเป็นที่รู้จักได้ในกลุ่มผู้บริโภค และสามารถขายสินค้าได้ดี รวมถึงยังอำนวยความสะดวกเรื่องการเดินทางของลูกค้าในการมาใช้บริการร้านอาหารและเบเกอรี่ นอกจากนี้ยังมีการบริการที่หลากหลายผู้บริโภคสามารถรับประทานอาหารที่ร้าน (Eat in) โดยการออกแบบร้านนั้นมีความทันสมัยและเรียบหรู เหมาะสำหรับการรับประทานอาหารกันเป็นครอบครัว กับกลุ่มเพื่อน หรือมาใช้บริการร้านคนเดียว อีกทั้งผู้บริโภคสามารถซื้อกลับบ้าน (Take away) หรือบริการจัดส่งให้ที่บ้าน (Delivery) (บริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน), 2562, น. 21) ทางบริษัทไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญด้านคุณภาพและการบริการเท่านั้น ทางบริษัทยังมีการดำเนินกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) อย่างสม่ำเสมอ โดยทางบริษัทได้ดำเนินการในทุก ๆ ด้านทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในบริษัท รวมถึงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่มีนโยบายมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชนหรือสังคม ซึ่งการดำเนินกิจกรรม CSR นั้นช่วงส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้ทางบริษัทได้อย่างดี

เมื่อทางบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) ได้จัดตั้ง บริษัท เอส แอนด์ พี อินเตอร์เนชันแนลฟู้ดส์ (กัมพูชา) จำกัด ขึ้นเพื่อการขยายธุรกิจร้านอาหารและเบเกอรี่ไปยังประเทศกัมพูชา จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยนั้นในประเทศกัมพูชามีการใช้แบรนด์เอส แอนด์ พี เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ ร้าน เอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ โดยมีการให้บริการแก่ผู้บริโภคอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อเปรียบเทียบกับร้านอาหารไทยที่ได้รับเครื่องหมาย Thai Select จากกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเหมือนกันกับร้านอาหารและเบเกอรี่ เช่น ร้าน Tum Yum Kung Restaurant เป็นหนึ่งในร้านอาหารไทยที่ได้รับความนิยมจากชาวกัมพูชา (สำนักพัฒนาตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเอเชีย (สออ.), 2558) มีการตกแต่งร้านแบบเรียบง่ายจากวัสดุธรรมชาติ คือ ไม้ไผ่ และไม้ ภายในร้าน

เป็นที่โล่งไม่มีเครื่องปรับอากาศบริการแก่ลูกค้า นอกจากนี้ในด้านผลิตภัณฑ์ทางร้านมีจำหน่ายเฉพาะอาหารไทย และเครื่องดื่ม แต่ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อบริการให้แก่ผู้บริโภคภายในร้านเดียวทั้งอาหารไทย เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์ที่สามารถมอบเป็นของขวัญในช่วงเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนี้การออกแบบร้านนั้นตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคชาวกัมพูชายุคใหม่ที่ส่วนใหญ่นิยมเข้าร้านอาหาร หรือร้านกาแฟที่มีการออกแบบที่เรียบหรูบรรยากาศดี รวมถึงมีการบริการเครื่องปรับอากาศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคอีกด้วย

นอกจากนี้การที่ทางบริษัท ฯ ได้นำแบรนด์เอส แอนด์ พี เข้าไปบุกตลาดประเทศกัมพูชาที่เป็นเพื่อนบ้านและเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการรับวัฒนธรรมและรับรู้ข่าวสารผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ทั้งทางโลกออนไลน์ การเข้ามาทำงานของประชากรทั้งสองประเทศ อีกทั้งกระแสนิยมของชาวกัมพูชาที่ชื่นชอบสินค้าไทย โดยการมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของร้านในกลุ่มผู้บริโภคคนไทย จึงช่วยส่งเสริมให้ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ ในประเทศกัมพูชา เป็นที่รู้จักในกลุ่มคนชาวกัมพูชา

4.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

ในการเข้าไปลงทุนร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในประเทศกัมพูชานั้นยังคงต้องมีการปรับตัวของธุรกิจ และสร้างความรู้จักเกี่ยวกับสินค้าของทางร้านอาหารและเบเกอรี่ให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มของผู้บริโภคชาวกัมพูชา ถือว่ายังคงเป็นจุดอ่อนของทางร้านอาหารและเบเกอรี่ในการสร้างความโดดเด่นและเป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าร้านอาหารและเบเกอรี่ภายใต้แบรนด์ เอส แอนด์ พี นั้นมีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมในประเทศไทยก็ตามการที่ทางแบรนด์ใส่ใจด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบเพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพแก่ผู้บริโภค ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบที่มีต้นทุนราคาค่อนข้างสูง ส่งผลให้ราคาของสินค้าสูงตามราคาของวัตถุดิบ เมื่อเทียบปริมาณกับราคาสินค้านั้นส่งผลให้ผู้บริโภคไม่เลือกซื้อสินค้าของทางแบรนด์ เนื่องจากราคาเป็นปัจจัยสำคัญของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ นอกจากนี้ในด้านการบริการยังคงเป็นจุดอ่อนของทางร้านเนื่องจากการบริการของพนักงานที่ไม่สุภาพและไม่เป็นมิตรมีการบริการที่ล่าช้าและมีข้อผิดพลาดในการสั่งเมนูอาหาร ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจของบริโภค ผู้บริโภคสามารถนำประเด็นดังกล่าวไปบอกต่อ ๆ กันได้ในกลุ่มคนรู้จักหรือในสื่อออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ทางร้านอาหารและเบเกอรี่นั้นเสียภาพลักษณ์จากการที่ได้รับกระแสตอบรับเชิงลบจากการบริการของพนักงาน ถึงแม้ว่าทางแบรนด์จะมีการอบรบพนักงานก่อนเริ่มปฏิบัติงานแต่ก็ยังคงเป็นปัญหาที่ควบคุมได้ยาก

4.1.3 โอกาส (Opportunities)

จากการที่รัฐบาลกัมพูชาได้มีการฟื้นฟูบูรณะประเทศโดยมีการกำหนดนโยบายมุ่งพัฒนาศักยภาพทางการเกษตรและการท่องเที่ยว โดยการมุ่งพัฒนาประเทศของรัฐบาลกัมพูชาส่งผลให้มีชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะนั่งท่องเที่ยวจีน เวียดนาม ไทย และมาเลเซีย ที่นิยมเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชา ซึ่งการเข้ามาท่องเที่ยวของชาวต่างชาตินั้นถือเป็นหนึ่งปัจจัยที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและก่อให้เกิดอัตราจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ในปัจจุบันประเทศกัมพูชามีชนชั้นกลางจำนวน 3 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 16.1 ล้านคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2562) โดยคนชนชั้นกลางที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นนั้นส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงานที่กล้าใช้จ่ายทำให้มีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสำหรับการ

อุปโภคและบริโภคที่มากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังให้ความสำคัญแก่การลงทุน ที่เห็นได้จากการมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนของต่างชาติ ได้มีการจัดตั้ง Council for the Development of Cambodia (CDC) มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติ โดยรัฐบาลมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวกัมพูชาและก่อให้เกิดรายได้แก่ประชากร(กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561, น. 92) รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผ่านการกำหนดนโยบายสนับสนุนการลงทุนขึ้นมา จากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาส่งผลให้ชาวกัมพูชามีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวกัมพูชายุคสมัยใหม่นิยมออกไปทำกิจกรรมนอกบ้านมากยิ่งขึ้น รวมถึงการรับประทานอาหารนอกบ้านที่แต่เดิมชาวกัมพูชาส่วนใหญ่นิยมทำอาหารรับประทานเองภายในบ้าน รวมถึงการพบปะสังสรรค์กับเพื่อน ๆ โดยชาวกัมพูชายุคสมัยใหม่นิยมร้านอาหารหรือร้านกาแฟที่มีการออกแบบร้านที่เรียบหรู บรรยากาศดี รวมถึงการบริการที่ดี นอกจากนี้การเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากขึ้น โดยเฉพาะในเมือง ชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองมีการใช้ช่องทางออนไลน์ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เช่น การติดต่อสื่อสาร การเลือกซื้อสินค้า การรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ เป็นต้น จึงสามารถส่งต่อข่าวสาร หรือโฆษณาธุรกิจต่าง ๆ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียไปสู่ผู้บริโภคได้เป็นจำนวนมากและสะดวกรวดเร็ว

การที่ชาวกัมพูชานั้นมีทัศนคติที่ดีกับสินค้าจากประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าจากประเทศอื่น ๆ สินค้าไทยถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีสำหรับชาวกัมพูชา นอกจากนี้การหลั่งไหลเข้ามาทำงานของชาวกัมพูชาในประเทศไทย หรือชาวไทยในกัมพูชาทำให้มีความคุ้นชินกับสินค้าไทย โดยมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันทำให้ชาวกัมพูชาสัมผัสถึงวัฒนธรรมไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในทุก ๆ วัน จึงส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าในสายตาของชาวกัมพูชา ถือว่าเป็นอีกหนึ่งโอกาสของทางร้าน

4.1.4 อุปสรรค (Threats)

การที่รัฐบาลกัมพูชาได้มีนโยบายสนับสนุนการลงทุนแก่นักลงทุนชาวต่างชาติทำให้มีการหลั่งไหลของนักลงทุนเข้ามาในประเทศ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ร้านอาหาร สถานบันเทิง ไนต์คลับ หรือบาร์ เป็นต้น แต่ในการลงทุนของชาวต่างชาติมีกิจการบางส่วนไม่ได้จัดอยู่ในเงื่อนไขการลงทุน ร้านอาหารของนักลงทุนต่างชาติก็จัดอยู่ในเงื่อนไขที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลกัมพูชา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการสิทธิการส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล แต่นักลงทุนสามารถลงทุนได้อย่างเสรีสามารถเป็นเจ้าของกิจกรรมได้ 100% ร่วมลงทุนกับนักลงทุนท้องถิ่น หรือลงทุนในลักษณะแฟรนไชส์ ในการเปิดให้ลงทุนได้อย่างเสรีของประเทศ ทำให้ชาวกัมพูชามีตัวเลือกที่หลากหลายในการเลือกใช้บริการร้านอาหาร ซึ่งแต่ละแบรนด์ที่มาทำการลงทุนในประเทศกัมพูชานั้นเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ได้แก่ Burgerking, KFC, Yoshinoya, Kyochon, Domino’s pizza และThe Asian Kitchen เป็นต้น (ศูนย์พัฒนาการค้าธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา, 2558) ดังนั้นร้านอาหารและเบเกอรี่จึงต้องพยายามสร้างความโดดเด่นให้กับแบรนด์ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าและมอบประสบการณ์ที่ดีให้แก่กลุ่มลูกค้าใหม่

จากกระแสนิยมอาหารไทยของชาวกัมพูชาทำให้ร้านอาหารท้องถิ่นภายในประเทศมีเมนูอาหารไทยเพื่อบริการแก่ผู้บริโภค (ศูนย์พัฒนาการค้าธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา, 2558) ซึ่งราคานั้นถูกกว่าร้านอาหารไทยที่ลงทุนโดยนักลงทุนชาวไทย เนื่องจากนักลงทุนชาวไทยมีต้นทุนในการผลิตที่สูงกว่าโดยเฉพาะการขนส่งวัตถุดิบ

บางวัตถุดิบไม่สามารถหาได้ในประเทศกัมพูชา ต้องทำการขนส่งจากประเทศไทยทำให้ต้องเสียงบประมาณในการขนส่ง ซึ่งด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศกัมพูชานั้นมีต้นทุนในการขนส่งค่อนข้างสูง ผู้บริโภคสามารถเลือกรับประทานอาหารไทยจากคนท้องถิ่นทดแทนได้ อีกทั้งยังได้ราคาที่ถูกกว่าและรสชาติที่ถูกปากกว่าร้านอาหารไทยที่ลงทุนโดยนักลงทุนชาวไทย

4.2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ชุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้น คือ ผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่เคยใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ทางผู้วัจัยใช้เวลาในการเก็บแบบ สอบถามเป็นระยะเวลา 10 วัน ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน – 1 ธันวาคม พ.ศ.2563 ซึ่งได้แบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 100 ชุด คิดเป็น 100%

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่1
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)
เพศ		
ชาย	51	51
หญิง	49	49
รวม	**100**	**100**
อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	20	20
21-30 ปี	34	34
31-40 ปี	21	21
41-50 ปี	15	15
51 ปีขึ้นไป	10	10
รวม	**100**	**100**
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	13	13
ปริญญาตรี	55	55
สูงกว่าปริญญาตรี	30	30
อื่น ๆ (ปริญญาเอก)	2	2
รวม	**100**	**100**
อาชีพ		
นักเรียนหรือนักศึกษา	29	29
พนักงานบริษัทเอกชน	41	41
ข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	10	10
ธุรกิจส่วนตัว	20	20
รวม	**100**	**100**

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (USD)		
ต่ำกว่า 150 USD	17	17
151-300 USD	9	9
301-500 USD	8	8
501-1000 USD	18	18
1001-1500 USD	10	10
1500 USD ขึ้นไป	38	38
รวม	**100**	**100**

จากตาราง1 ผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่เป็นเพศชาย 51% และเพศหญิง 49% โดยมีอายุ 21-30 ปี 34% รองลงมาด้วยอายุ 31-40 ปี 21% อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี 20% อายุ 41-50ปี 15% และอายุ 51 ปีขึ้นไป 10% โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรีคิดเป็น 55% ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุดคิดเป็น 41% รองลงมา คือ นักเรียนหรือนักศึกษา 29% ธุรกิจส่วนตัว 20% และข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 10% รายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคจึงมีความหลากหลายตั้งแต่ต่ำกว่า 150 USD จนถึง 1500 USD ขึ้นไป จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบที่เคยใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคที่มาใช้บริการนั้นมีทั้งวัยรุ่น และคนทำงาน รวมถึงสมาชิกในครอบครัวซึ่งตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ทางร้านได้กำหนดไว้

4.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่

จากข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ของผู้บริโภคชาวกัมพูชา จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่นั้นเลือกใช้บริการร้านอาหารและเบเกอรี่จากคุณภาพและรสชาติของอาหารเป็นส่วนใหญ่ในการใช้บริการนั้นผู้บริโภคมักจะมากับเพื่อน ครอบครัว และเลือกใช้บริการคนเดียว และมาใช้บริการร้านอาหารและเบเกอรี่เพื่อการรับประทานอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม โดยความถี่ในการใช้บริการนั้นผู้บริโภคส่วนใหญ่มาใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ซึ่งสาขาที่ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นสาขาภายในห้างสรรพสินค้า Aeon Mall นอกจากนี้ทางร้านได้มีช่องทางสำหรับติดตามข่าวสารของทางร้านทั้งทาง Website ร้าน Facebook และInstagram แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตามข่าวสารของทางร้านแต่อย่างใด และผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เคยมาใช้บริการของทางร้านแล้วนั้นมีโอกาสจะกลับมาใช้บริการของทางร้านในครั้งต่อไป

4.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจทางการตลาดและบริการที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่

โดยข้อมูลดังกล่าวได้จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ชุด สามารถนำมาสรุปหาคะแนนเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจทางการตลาดและบริการที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตารางที่2

ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่

ปัจจัยทางการตลาดและบริการ	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย	ระดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
ด้านผลิตภัณฑ์							
คุณภาพของอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม	30	46	21	3	0	4.03	มาก
ความหลากหลายของเมนูอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม	21	46	30	2	1	3.84	มาก
รสชาติของอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม	29	39	29	2	1	3.95	มาก
ความมีชื่อเสียงของร้านเอสแอนด์พี	26	37	35	2	0	3.83	มาก
ค่าเฉลี่ย						**3.91**	**มาก**
ด้านราคา							
ราคาเหมาะสมกับปริมาณของอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม	11	43	41	4	1	3.59	มาก
ราคาเหมาะสมกับรสชาติของอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม	17	45	32	5	1	3.72	มาก
ราคาเหมาะสมกับคุณภาพในการให้บริการ	16	52	26	5	1	3.77	มาก
สะดวกในการชำระเงิน ทั้งเงินสดและบัตรเครดิต	30	45	23	2	0	4.03	มาก
ค่าเฉลี่ย						**3.78**	**มาก**
ด้านการจัดจำหน่าย							
สถานที่ตั้งร้านเข้าถึงได้สะดวก	43	40	16	1	0	4.25	มากที่สุด
จำนวนสาขาที่ให้บริการ	22	43	30	5	0	3.82	มาก
การเดินทางที่สะดวก	30	46	20	4	0	4.02	มาก
ค่าเฉลี่ย						**4.03**	**มาก**
ด้านการส่งเสริมการตลาด							
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในสื่ออย่างแพร่หลาย เช่น Facebook, Instagram	13	38	36	10	3	3.46	มาก
การจัดทำโปรโมชันที่น่าสนใจ	13	26	41	14	6	3.26	ปานกลาง
การนำเสนอสินค้าพิเศษตามช่วงเทศกาล	12	35	39	10	4	3.41	มาก
ค่าเฉลี่ย						**3.38**	**ปานกลาง**
ด้านบุคลากร							
พนักงานแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	35	47	17	1	0	4.16	มาก
พนักงานมีมารยาทและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	31	44	22	1	2	4.01	มาก
พนักงานมีจำนวนเพียงพอในการให้บริการ	25	46	24	4	1	3.9	มาก

พนักงานสามารถแนะนำสินค้าและมีความรู้ความเข้าใจในเมนูอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่มได้เป็นอย่างดี	21	39	34	3	3	3.72	มาก
ค่าเฉลี่ย						**3.95**	**มาก**
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ							
ภายในและภายนอกของร้านมีการตกแต่งสวยงาม	33	49	18	0	0	4.15	มาก
ภายในและภายนอกของร้านมีความสะอาดและบรรยากาศที่ดี	36	47	16	1	0	4.18	มาก
มีโต๊ะและเก้าอี้ที่เพียงพอ และสะดวกสบาย	33	49	16	2	0	4.13	มาก
มีที่จอดรถเพียงพอ	28	49	21	1	1	4.02	มาก
ค่าเฉลี่ย						**4.12**	**มาก**
ด้านกระบวนการ							
มีการบริการที่รวดเร็ว	17	46	27	10	0	3.7	มาก
มีเมนูอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่มที่ชัดเจน	34	45	18	3	0	4.1	มาก
ได้รับความอำนวยสะดวกจากพนักงานในร้าน	24	50	22	2	2	3.92	มาก
การเรียกเก็บเงินมีการแสดงรายการที่ถูกต้องและครบถ้วน	29	52	17	1	1	4.07	มาก
ค่าเฉลี่ย						**3.95**	**มาก**

จากตารางที่ 2 จากปัจจัยย่อยทั้ง 26 ปัจจัย เมื่อพิจารณาแล้วปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจสูงที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับแรก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ในเรื่องของสถานที่ตั้งร้านเข้าถึงได้สะดวก ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 (ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในเรื่องของภายในและภายนอกของร้านมีความสะอาดและบรรยากาศที่ดี ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (ในระดับความพึงพอใจมาก) ปัจจัยด้านบุคลากร ในเรื่องพนักงานแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 (ในระดับความพึงพอใจมาก) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในเรื่องภายในและภายนอกของร้านมีการตกแต่งสวยงาม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 (ในระดับความพึงพอใจมาก) และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในเรื่องมีโต๊ะและเก้าอี้ที่เพียงพอ และสะดวกสบาย ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 (ในระดับความพึงพอใจมาก)

ส่วนในด้านปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับสุดท้าย โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก คือ ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ในเรื่องการจัดทำโปรโมชันที่น่าสนใจ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 (ในระดับความพึงพอใจปานกลาง) ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ในเรื่องการนำเสนอสินค้าพิเศษตามช่วงเทศกาล ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 (ในระดับความพึงพอใจมาก) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ในเรื่องการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เช่น Facebook, Instagram ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 (ในระดับความพึงพอใจมาก) ปัจจัยด้านราคา ในเรื่องราคาเหมาะสมกับปริมาณของ

อาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 (ในระดับความพึงพอใจมาก) และปัจจัยด้านกระบวนการในเรื่องมีการบริการที่รวดเร็ว ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 (ในระดับความพึงพอใจมาก)

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากเอกสารรายงานประจำปีของทางบริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) รวมถึงศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการลงทุน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ของประเทศกัมพูชา เพื่อนำมาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อีกทั้งมีการแจกแบบสอบถามแก่ผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่เคยใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เพื่อศึกษาความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านอาหารและเบเกอรี่ที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ในประเทศกัมพูชาด้วยแนวคิด SWOT Analysis

5.1.1.1 จุดแข็ง (Strengths)

บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) ได้จัดตั้ง บริษัท เอส แอนด์ พี อินเตอร์เนชันแนล ฟู้ดส์ (กัมพูชา) จำกัด ขึ้นเพื่อการขยายธุรกิจร้านอาหารและเบเกอรี่ไปยังประเทศกัมพูชา จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยนั้นในประเทศกัมพูชามีการใช้แบรนด์เอส แอนด์ พี เช่นเดียวกับประเทศไทย เป็นที่รู้จักกันในชื่อ ร้าน เอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ โดยมีการให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ มีทั้งอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม และสินค้าพร้อมรับประทานที่หลากหลายเพื่อบริการให้แก่ผู้บริโภคตั้งแต่วัยรุ่น คนทำงาน และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ในด้านสถานที่ตั้งโดยส่วนใหญ่ร้านจะตั้งอยู่ภายในห้างสรรพสินค้า เนื่องจากห้างสรรพสินค้านั้นมีลูกค้ามาใช้บริการอย่างมากมาย ร้านอาหารและเบเกอรี่สามารถเป็นที่รู้จักได้ในกลุ่มผู้บริโภค และสามารถขายสินค้าได้ดี นอกจากนี้ยังมีการบริการที่หลากหลาย โดยผู้บริโภคสามารถรับประทานอาหารที่ร้าน (Eat in) ซื้อกลับบ้าน (Take away) หรือบริการจัดส่งให้ที่บ้าน (Delivery) (บริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน), 2562, น. 21) ทางบริษัทไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญด้านคุณภาพและการบริการเท่านั้น ทางบริษัทยังมีการดำเนินกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) อย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ในการเข้าไปบุกตลาดในประเทศกัมพูชาที่เป็นเพื่อนบ้านและเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการรับวัฒนธรรมและรับรู้ข่าวสารผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ทั้งโลกออนไลน์ และการเข้ามาทำงานของประชากรทั้งสองประเทศ อีกทั้งกระแสนิยมของชาวกัมพูชาที่ชื่นชอบสินค้าไทย มีความเชื่อว่าสินค้าไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี โดยการมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของร้านเอส แอนด์ พี เรสเตองรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกลุ่มผู้บริโภคคนไทยจึงช่วยส่งเสริมให้ร้านอาหารและเบเกอรี่ในประเทศกัมพูชา เป็นที่รู้จักและที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคชาวกัมพูชา

5.1.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

การเข้าไปลงทุนในประเทศกัมพูชานั้นยังคงต้องมีการปรับตัวของธุรกิจ และสร้างความรู้จักเกี่ยวกับสินค้าของทางร้านให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มของผู้บริโภคชาวกัมพูชา ซึ่งถือว่ายังคงเป็นจุดอ่อนในการสร้างความโดดเด่นและการเป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้การมีต้นทุนของวัตถุดิบที่ค่อนข้างสูงส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้นตามลำดับ เมื่อเทียบกับปริมาณและราคาสินค้าจึงส่งผลให้ผู้บริโภคไม่เลือกใช้บริการ อีกทั้งในด้านการบริการของพนักงานที่ไม่สุภาพและไม่เป็นมิตรกับผู้บริโภค มีการบริการที่ล่าช้า และมีข้อผิดพลาดในการสั่งเมนูอาหารก็ถือว่าเป็นอีกหนึ่งจุดอ่อนที่ยังคงเป็นปัญหาที่ควบคุมได้ยากถึงแม้ว่าจะมีการอบรมพนักงานก่อนเริ่มปฏิบัติงานก็ตาม

5.1.1.3 โอกาส (Opportunities)

รัฐบาลกัมพูชาได้มีการกำหนดนโยบายมุ่งพัฒนาศักยภาพทางการเกษตรและการท่องเที่ยวจึงส่งผลให้ชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะนั่งท่องเที่ยวจีน เวียดนาม ไทย และมาเลเซีย ที่นิยมเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชา ซึ่งในการเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชานั้นถือเป็นหนึ่งปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชนชั้นกลางในประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นและส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงานที่กล้าใช้จ่ายทำให้มีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสำหรับการอุปโภคและบริโภคที่มาขึ้นกว่าเดิม โดยในปัจจุบันประเทศกัมพูชามีชนชั้นกลางจำนวน 3 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 16.1 ล้านคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2562) นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังให้ความสำคัญแก่การลงทุน ที่เห็นได้จากการมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนของต่างชาติ ได้มีการจัดตั้ง Council for the Development of Cambodia (CDC) มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติ โดยรัฐบาลมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวกัมพูชาและก่อให้เกิดรายได้แก่ประชากร รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผ่านการกำหนดนโยบายสนับสนุนการลงทุนขึ้นมา

จากการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกัมพูชานั้นส่งผลให้ชาวกัมพูชามีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป มีความนิยมในการออกไปทำกิจกรรมและรับประทานอาหารนอกบ้านมากยิ่งขึ้นโดยชาวกัมพูชายุคสมัยใหม่นิยมร้านอาหารหรือร้านกาแฟที่มีการออกแบบร้านที่เรียบหรู บรรยากาศดี รวมถึงการบริการที่ดี นอกจากนี้การเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากขึ้นโดยเฉพาะในเมืองจึงสามารถส่งต่อข่าวสาร หรือโฆษณาธุรกิจต่าง ๆ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียไปสู่ผู้บริโภคได้เป็นจำนวนมากและสะดวกรวดเร็ว

การมีทัศนคติที่ดีกับสินค้าจากประเทศไทยของชาวกัมพูชาเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าจากประเทศอื่น ๆ สินค้าไทยถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีสำหรับชาวกัมพูชา นอกจากนี้การเข้ามาทำงานของชาวกัมพูชาในประเทศไทย หรือชาวไทยในประเทศกัมพูชา ทำให้เกิดการคุ้นชินกับสินค้าไทยจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันทำให้มีการสัมผัสวัฒนธรรมไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในทุก ๆ วัน ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งโอกาสของทางร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในการเข้าไปลงทุนและขยายสาขาในประเทศกัมพูชา

5.1.1.4 อุปสรรค (Threats)

การที่รัฐบาลกัมพูชาได้มีนโยบายสนับสนุนการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติส่งผลให้มีการหลั่งไหลของนักลงทุนเข้ามาในประเทศ ถึงแม้ว่าบางกิจการไม่ได้จัดอยู่ในเงื่อนไขการลงทุนอย่างร้านอาหารของนักลงทุนต่างชาติ แต่นักลงทุนสามารถลงทุนได้อย่างเสรีสามารถเป็นเจ้าของกิจการได้ 100% ร่วมลงทุนกับนัก

ลงทุนท้องถิ่น หรือลงทุนในลักษณะแฟรนไชส์ ในการเปิดให้ลงทุนได้อย่างเสรีของประเทศ ทำให้ชาวกัมพูชามีตัวเลือกที่หลากหลายในการเลือกใช้บริการร้านอาหาร ซึ่งแบรนด์แต่ละแบรนด์ที่มาทำการลงทุนในประเทศกัมพูชานั้นเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ได้แก่ Burgerking, KFC, Yoshinoya, Kyochon, Domino's pizza และThe Asian Kitchen เป็นต้น จึงส่งผลให้ทางร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ต้องพยายามสร้างความโดดเด่นรวมถึงพัฒนาคุณภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าและมอบสิ่งที่ดีให้แก่กลุ่มลูกค้าใหม่

นอกจากนี้กระแสนิยมอาหารไทยของชาวกัมพูชานั้นถือว่าเป็นอีกหนึ่งอุปสรรค เนื่องจากร้านอาหารท้องถิ่นภายในประเทศมีเมนูอาหารไทยเพื่อบริการแก่ผู้บริโภค และมีราคาที่ถูกกว่าร้านอาหารไทยที่ อีกทั้งรสชาติอาหารที่ถูกปากผู้บริโภคชาวกัมพูชากว่าร้านอาหารไทยที่ลงทุนโดยนักลงทุนชาวไทย

5.1.2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ นั้นกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี คือ วัยรุ่น และวัยทำงาน รายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคอยู่ที่ 1500 USD ขึ้นไป หรือ ประมาณ 45,000 บาทขึ้นไป ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้บริการร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ เนื่องจากคุณภาพและรสชาติของอาหาร โดยสาขาที่เลือกใช้บริการส่วนใหญ่นั้นเป็นสาขาภายในห้างสรรพสินค้า Aeon Mall และมักจะใช้บริการเพื่อการรับประทานอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม ในการใช้บริการนั้นผู้บริโภคมักจะมากับเพื่อน ครอบครัว และเลือกใช้บริการคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของทางแบรนด์ที่ว่ามีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายตั้งแต่วัยรุ่น วัยทำงาน และสมาชิกในครอบครัวโดยความถี่ในการใช้บริการนั้นผู้บริโภคส่วนใหญ่มาใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ในการตัดสินใจใช้บริการผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการตัดสินใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ทางร้านอาหารและเบเกอรี่ได้มีช่องทางสำหรับติดตามข่าวสารทั้งทาง Website, Facebook และInstagram แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตามข่าวสารของทางร้านทางช่องทางต่าง ๆ แต่อย่างใด และผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เคยมาใช้บริการของทางร้านแล้วนั้นมีโอกาสจะกลับมาใช้บริการของทางร้านในครั้งต่อไป ถัดมาในด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคนั้นระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในแต่ละปัจจัยทางการตลาดและบริการ (7Ps) แต่มีเพียงหนึ่งปัจจัยที่มีระดับความพึงพอใจปานกลาง คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งปัจจัยที่ผู้บริโภคพึงพอใจมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) รองลงมาคือปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย (Place) ปัจจัยด้านบุคลากร (People) และปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยด้านราคา (Price) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

ประการที่1 จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ จากการศึกษาพบว่ารัฐบาลกัมพูชานั้นมีการพัฒนานโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ มีการเข้ามาของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังมีการสนับสนุนการลงทุนแก่นักลงทุนชาวต่างชาติ มีการจัดตั้ง Council for the Development of Cambodia (CDC) ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุน ถึงแม้ว่าการลงทุน

บางโครงการจะไม่ได้อยู่ในเงื่อนไขที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล แต่สามารถเข้ามาลงทุนได้อย่างเสรี ซึ่งในการเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชา และเข้ามาลงทุนของชาวต่างชาติถือว่าเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมอาชีพให้แก่คนกัมพูชาและก่อเกิดรายได้ที่มากขึ้นส่งผลให้ในปัจจุบันประเทศกัมพูชามีชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น โดยชนชั้นกลางส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงานที่กล้าใช้จ่าย ทำให้มีความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภคที่มากขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาที่กำลังไปด้วยดียังส่งผลให้ชาวกัมพูชามีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปมีการรับประทานอาหารนอกบ้านที่มากขึ้นกว่าเดิม มีการใช้จ่ายในด้านอาหารและเครื่องดื่มถึงร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีความนิยมในเรื่องร้านอาหารหรือร้านกาแฟที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดี และบริการของพนักงานที่เป็นมิตร รวมถึงการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากขึ้นของชาวกัมพูชาทำให้สามารถรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ อย่างสะดวกสบายหากมีการโปรโมทผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต

การที่ชาวกัมพูชานั้นยังมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าจากประเทศอื่น ๆ สินค้าจากประเทศไทยนั้นถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี และความคุ้นชินกับสินค้าไทยจากการเข้ามาทำงานและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้นล้วนเป็นโอกาสจากสภาพแวดล้อมในประเทศกัมพูชาที่ช่วยส่งเสริมให้ร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ เจริญเติบโตยิ่งขึ้นไปในประเทศกัมพูชา

ประการที่ 2 จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อร้านอาหารและเบเกอรี่ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.12 (ในระดับความพึงพอใจมาก) แสดงให้เห็นว่าการตกแต่งร้านทั้งภายในและภายนอกที่สวยงาม ร้านมีความสะอาด บรรยากาศดี มีโต๊ะเก้าอี้ที่เพียงพอและสะดวกสบาย และที่จอดรถเพียงพอ สามารถสร้างความพึงพอใจที่มากให้แก่ผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มาใช้บริการได้มากที่สุดในปัจจัยการตลาดและบริการ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.03 (ในระดับความพึงพอใจมาก) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคชาวกัมพูชานั้นพึงพอใจมากกับสถานที่ตั้งของร้าน การเดินทางที่สะดวก และจำนวนสาขาที่ให้บริการ โดยสาขาส่วนใหญ่ในประเทศกัมพูชาตั้งอยู่ภายในห้างสรรพสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการของทางร้านอาหารและเบเกอรี่ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากรและปัจจัยด้านกระบวนการทั้งสองปัจจัยนี้มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.95 (ในระดับความพึงพอใจมาก) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคชาวกัมพูชามีความพึงพอใจมากในการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีมารยาท และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของพนักงาน รวมถึงพนักงานสามารถแนะนำสินค้าและมีความเข้าใจในเมนูอาหาร ในด้านกระบวนการให้บริการนั้นมีความรวดเร็ว มีเมนูอาหารที่แสดงชัดเจน และการเรียกเก็บเงินที่มีการแสดงรายการที่ถูกต้องและครบถ้วน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.91 (ในระดับความพึงพอใจมาก) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคชาวกัมพูชามีความพึงพอใจมากในคุณภาพของอาหาร เบเกอรี่ และเครื่องดื่ม ที่เป็นจุดเด่นของทางแบรนด์รวมถึงรสชาติและความหลากหลายของเมนูที่มีให้เลือกสรรมากมายภายในร้านเดียว นอกจากนี้ความมือชื่อเสียงของแบรนด์เอส แอนด์ พี ที่ส่งผลให้ทางร้านมีความน่าเชื่อถือในกลุ่มผู้บริโภคชาวกัมพูชา รองลงมา คือ ปัจจัยด้านราคา โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.78 (ในระดับความพึง

พอใจมาก) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคพึงพอใจมากในราคาที่เหมาะสมกับปริมาณและรสชาติของอาหาร ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพในการให้บริการ และการชำระเงินที่มีช่องทางชำระที่สะดวกแก่ผู้บริโภค และอันดับสุดท้ายปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.38 (ในระดับความพึงพอใจปานกลาง) แสดงให้เห็นว่า ในการส่งเสริมการตลาดของทางร้านยังไม่เป็นที่พึงพอใจมากแก่ผู้บริโภคซึ่งเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนปัจจัยย่อยอย่างการจัดทำโปรโมชันที่น่าสนใจนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.26 ถือว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลาง อาจกล่าวได้ว่าโปรโมชันที่ทางร้านนำเสนอแก่ผู้บริโภคชาวกัมพูชานั้นยังไม่เป็นที่น่าสนใจเท่าที่ควร จากการพิจารณาความพึงพอใจในปัจจัยการตลาดและบริการของผู้บริโภคชาวกัมพูชานั้นมีความพึงพอใจมากในปัจจัยส่วนใหญ่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทางเอส แอนด์ พี ได้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้ผู้บริโภคชาวกัมพูชาได้ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดและบริการ (7Ps) ที่ถูกคิดค้นขึ้นเป็นตัวแปร 7 ตัวแปรเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าในส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดจะอยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลางก็ตาม

5.1 ข้อเสนอแนะ

5.1.1 งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น หากผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดในอนาคตอาจจะทำการสัมภาษณ์บุคลากรของบริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเทศกัมพูชา เพื่อนำข้อมูลที่ชัดเจนและแม่นยำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

5.1.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ในด้านการบริการของพนักงานที่ไม่สุภาพและไม่เป็นมิตรกับผู้บริโภคที่เป็นจุดอ่อนของทางร้านเอส แอนด์ พี ไทยเรสเตอรองต์ แอนด์ เบเกอรี่ ทางบริษัทควรจัดอบรมพนักงานอย่างจริงจังเพื่อการบริการที่ดีขึ้น

5.1.3 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ปัจจัยในด้านส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุดของผู้บริโภคชาวกัมพูชา ทางบริษัทฯ ควรมีการออกแบบโปรโมชันที่มีความหลากหลายและทันยุคสมัยใหม่ และควรเพิ่มการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดผู้บริโภคให้มาใช้บริการ

5.1.4 จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้หากนักธุรกิจท่านใดมีความต้องการเข้าไปลงทุนร้านอาหารในประเทศกัมพูชาในอนาคตอาจจะร่วมลงทุนกับคนในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ด้านภาษา ทำเลที่ตั้งของร้านที่เหมาะ และความนิยมของชาวกัมพูชาในช่วงนั้น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2559). *คู่มือโอกาสและทิศทางการค้าการลงทุนในราชอาณาจักรกัมพูชา.* https://www.ditp.go.th/contents_attach/92682/92682.pdf.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2561). *คู่มือโอกาสและทิศทางการค้าการลงทุนในราชอาณาจักรกัมพูชา*. https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/391545/391545.pdf&title=391545&cate=945&d=0.

กิตยางกูร ผดุงกาญจน์. (2019). *“โตง เฮง” แรงงานที่ลับฝีมือตำส้มตำในไทย 4 ปี ก่อนกลับบานมาเปิดร้านส้มตำที่พนมเปญจนขายดี.* thepeople. https://thepeople.co/tong-heng-bok-etlahae/.

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2546). *การตลาดบริการ.* ส.เอเชียเพรส.

เนตรนภา ไวทย์เลิศศักดิ์. (2559) *การประกอบการระหว่างประเทศ ร้านอาหารไทยและอาหารแปรรูปในอาเซียน.* คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บริษัทเอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน). (2562). *รายงานประจำปี 2562.* https://snp.listedcompany.com/misc/flipbook/index.html?id=131811

พิบูล ทีปะปาล. (2547). *กลยุทธ์การตลาด : การตลาดสมัยใหม่.* อมรการพิมพ์.

ฟิลิป คอตเลอร์. (2550). *การตลาดฉบับคอตเลอร์,* แปลโดย เมธา ฤทธานนท์ (2550). Brandagebooks.

รัตติญา สิทธิศักดิ์. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านเอสแอนด์พีของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. TU E-thesis. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5802031806_5204_3979.pdf.

วศินี พงศ์พัฒนศักดิ์. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารญี่ปุ่นของคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. TU E-Thesis. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/digital/api/DownloadDigitalFile/dowload/107052.

ศูนย์พัฒนาการค้าธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา. (2558, พฤศจิกายน). *ธุรกิจร้านอาหารไทยในกัมพูชาและโอกาสของผู้ประกอบการไทย. https://www.ditp.go.th/contents_attach/139708/139708.pdf.*

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2562, 18 ตุลาคม). *ตลาดค้าปลีกกัมพูชา โอกาสการทำเงิน SME ไทย. https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/SME-Cambodia.aspx.*

สำนักพัฒนาตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเอเชีย (สออ.). (2558, 21 ธันวาคม). *ร้านอาหารไทยในกัมพูชาได้รับมาตรฐาน Thai Select*. https://www.ditp.go.th/contents_attach *142522/142522.pdf*.

หทัยชนก ชินสมัย. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านอาหารประเภท Pub&Restaurant: กรณีศึกษา ร้านหลบมุม จังหวัดพระนครศรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. TU E-Thesis. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2014/TU_2014_5602115189_1260_688.pdf.

เอกชัย บุญยาทิษฐาน. (2553) *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ.* ปัญญาชน.

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม

กัณฐัศศา พงษ์หิรัญ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม” เน้นศึกษาความเป็นมาและธรรมเนียมปฏิบัติของการประกอบพิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซียที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อพื้นบ้านและความศรัทธาในคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์ ในบทความนี้มุ่งเน้นความสำคัญของบทบาทและอิทธิพลความเชื่อดั้งเดิมของชาวสลาฟโบราณผนวกรวมกับหลักปฏิบัติแบบออร์โธดอกซ์ที่มีต่อการกำหนดโครงสร้างทางสังคมรัสเซียและการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อพื้นบ้านที่เน้นถึงหลักการบูชาธรรมชาติตามแบบสลาฟโบราณและหลักศาสนาคริสต์ออร์โธดอกซ์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างนโยบายของรัฐสำหรับกำหนดโครงสร้างทางสังคมที่มีลักษณะแบบปิระมิด ซึ่งมีชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินเป็นพื้นฐานสำคัญของประเทศ อันก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งโดยเฉพาะผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซียที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในชีวิตหลังความตายและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระเจ้า ซึ่งแนวคิดดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของชนชั้นปกครองที่ใช้กำหนดโครงสร้างชนชั้นทางสังคมแบบเบ็ดเสร็จเพื่อเป็นกลไกสำหรับสร้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มั่นคงเข้มแข็งในยุคจักรวรรดิ

คำสำคัญ พิธีศพ ออร์โธดอกซ์ วัฒนธรรมรัสเซีย

The Reflection of Russian Culture and Society through the Traditional Funeral Ceremony

Kantassa Phonghirun
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This paper entails “The Reflection of Russian Culture and Society through the Traditional Funeral Ceremony” which emphasizes on the study of the fundamental origins and practical traditions of funeral ceremonies of Russians, primarily established under normative folklores and religious beliefs sprung from Orthodox Christianity. The foreground of this study involves the roles and influences within traditional beliefs of ancient Slavic groups intertwined with Orthodox practicalities which prescribes the societal structure of Russia including the foundation of cultural identities dating from past to present.

The results presented folklore beliefs encompassing a core of natural worship following primeval Slavs and Christian Orthodoxy holds a crucial factor in the enactment of state discipline towards establishing the “societal pyramid structure”, which composes of peasants and serfs functioning as the nation’s foundation. Consequently, this major group of society forms a vigorous cultural identity specifically in the context of Russian traditional funeral ceremonies, which reflect the beliefs in the afterlife and the unity with God, later transforming into an important tool for the ruling class towards the establishment of social classes and absolute power. Hence, turning into a mechanism for the institutionalization of absolute monarchy under an indissoluble structure during The Imperial Era.

Keywords: Funeral Ceremony, Orthodox, Russian Culture

1. บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ผ่านพัฒนาการอันยาวนานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ด้วยระยะเวลาอันยาวนานจนกลั่นออกมาในรูปประเพณี ความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม เมื่อมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นและก้าวผ่านวิวัฒนาการจนกระทั่งสามารถควบคุมความเกรงกลัวต่อธรรมชาติอันเกิดจาก “ความไม่รู้” ด้วยการพยายามเอาใจธรรมชาติผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น กระบวนการหนึ่งที่สำคัญเป็นอันดับต้นๆในวิถีชีวิตของมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นความพยายามของมนุษย์ที่จะทำให้พวกเขาเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ คือ การบูชาธรรมชาติ (Nature worship)[1] อันก่อให้เกิดแนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวกับการบูชาเทพเจ้าหลายองค์หรือลัทธินอกศาสนา (Paganism)[2] ในเวลาต่อมา จนได้เกิดวิวัฒนาการเป็นแบบแผนการปฏิบัติและวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน

ประเทศรัสเซียมีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในโลก ประกอบด้วยความหลากหลายนานาประการ ทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม เมื่อผ่านช่วงเวลาอันยาวนานทางประวัติศาสตร์ ดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศรัสเซียในปัจจุบันเคยเป็นที่ตั้งหลักแหล่งของชนเผ่าสลาฟโบราณ ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญที่ก่อให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาธรรมชาติด้วยแนวคิดการบูชาเทพเจ้าหลายองค์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จนเกิดเป็นพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวรัสเซียตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ พิธีการเกิด พิธีแต่งงาน พิธีเฉลิมฉลองฤดูกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรม และพิธีศพ เป็นต้น

ในบทความนี้มุ่งเน้นกล่าวถึงความสำคัญของ “พิธีศพ” แบบดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของชาวสลาฟโบราณผสมผสานกับหลักปฏิบัติตามศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ จนพัฒนาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้นของชาวรัสเซียในชนบทจนนำเอาความศรัทธาในพลังธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมนี้ นอกจากการบูชาธรรมชาติซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมในดินแดนนี้แล้ว เมื่อศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ได้แผ่ขยายเข้ามาหยั่งรากลึกในดินแดนรัสเซียเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 10 ผ่านการเชื่อมความสัมพันธ์กับอาณาจักรไบแซนไทน์นั้น อิทธิพลของหลักปฏิบัติออร์โธดอกซ์ก็ได้เข้ามามีบทบาทต่อพิธีศพของชาวรัสเซียด้วยเช่นกัน ดังสะท้อนให้เห็นจากพิธีการในโบสถ์และการสวดภาวนาตามบทสวดในพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์

เมื่อกาลเวลาดำเนินผ่านไป ความสำคัญของคริสตจักรออร์โธดอกซ์ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในฐานะที่เป็นฐานอำนาจที่ทรงอิทธิพลของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แห่งจักรวรรดิรัสเซีย ซึ่งมีบทบาทต่อการดำชีวิตของชาวรัสเซียอย่างสูงในทุกมิติของชีวิต ชาวรัสเซียผูกพันกับออร์โธดอกซ์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังนั้น เมื่อความมั่นคงของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แห่งจักรวรรดิรัสเซียเริ่มสั่นคลอนชัดเจนในคริสต์ศตวรรษที่ 18 อันเกิดจากกระแสแนวคิดเสรีนิยมที่เฟื่องฟูในยุโรปตะวันตกจากความสำเร็จของการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ดังนั้น ชนชั้นปกครองแห่งจักรวรรดิรัสเซียจึงนำเอาความศรัทธาในออร์โธดอกซ์

---

[1] การบูชาธรรมชาติ คือ แนวคิดหรือลัทธิที่ถือกำเนิดขึ้นในยุคโบราณที่มนุษย์ยังคงมีความไม่เข้าใจถ่องแท้ในปรากฏการณ์ธรรมชาติ จึงทำให้เกิดการสร้างแนวคิดบูชาพลังของธรรมชาติ ได้แก่ จักรวาล ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ทะเล แม่น้ำ ป่าเขา พายุ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟ หิมะ สายฟ้า เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าธรรมชาติคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงต้องมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงออกถึงการเคารพบูชาและการสร้างความพึงพอใจให้แก่เทพเจ้าที่เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของธรรมชาติต่าง ๆ

[2] ลัทธินอกศาสนา คือ การยึดถือปฏิบัติของหมู่ชนสมัยก่อนมีการนับถือคริสต์ศาสนาในยุโรป โดยมักจะยึดถือธรรมเนียมการนับถือพระเจ้าหลายองค์ (polytheistic) หรือศาสนาพื้นบ้าน (folk religion) ในปัจจุบันหมายถึงความศรัทธาที่เป็นพหุเทวนิยมของผู้ที่ปฏิบัติตามแบบเจตนิยม (spiritualism) วิญญาณนิยม (animism) เช่นในศาสนาพื้นบ้าน ในลัทธิการนับถือพระเจ้าหลายองค์ หรือในลัทธินอกศาสนาใหม่

มาใช้เป็น “เครื่องมือ” ในการกำหนดขอบเขตของชนชั้นทางสังคม เพื่อที่จะสร้างความมั่นคงอย่างชอบธรรมให้แก่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง

บทความนี้จะอธิบายถึงความเป็นมาและธรรมเนียมปฏิบัติของการประกอบพิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซียที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อพื้นบ้านและความศรัทธาในคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์ บทบาทและอิทธิพลในความเชื่อดั้งเดิมของชาวสลาฟโบราณและศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ที่มีต่อชาวรัสเซียมายาวนานจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรัสเซียอย่างแน่นแฟ้น โดยจะกล่าวถึง “พิธีศพ” เป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวรัสเซียในชีวิตหลังความตายและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระเจ้า ซึ่งนับเป็นจุดอ่อนที่ชนชั้นปกครองนำมาใช้เป็น “เครื่องมือ” ในการกำหนดนโยบาย “รัฐวินัย” เพื่อสร้างโครงสร้างทางสังคมแบบเข้มงวด โดยนำเอาคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์มาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความแข็งแกร่งของระบบอัตตาธิปไตย โดยยึดตามหลักมายาคติของการเปรียบให้พระเจ้าซาร์มีสถานะเทียบเท่ากับพระเจ้า หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ซาร์เปรียบเสมือนพระเจ้าที่ลงมาจุติบนพื้นพิภพ ดังนั้น เมื่อประชาชนชาวรัสเซียมีความศรัทธาต่อศาสนามากเท่าใด ก็ยิ่งส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีต่อระบบอัตตาธิปไตยอย่างมั่นคงมากเท่านั้น อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงต่อการรักษาความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิรัสเซียสืบไป

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติศาสตร์การดำรงชีวิตของมนุษย์ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา เนื่องจากศาสนาคือวิถีชีวิตของมนุษย์ในการยึดหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และเป็นปรากฏการณ์ที่เก่าแก่ที่สุด เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคมจึงต้องการสิ่งกำหนดกฎเกณฑ์ให้สังคมเป็นรูปแบบเดียวกัน สร้างสังคมมนุษย์ให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน ลดความแตกแยกของสังคม สิ่งนั้นคือ หลักคำสอนของศาสนาที่เป็นสิ่งช่วยขัดเกลาความคิดและจิตใจของมนุษย์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจเวลามนุษย์ประสบปัญหาชีวิต ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์รอดพ้นจากความทุกข์เพื่อแสวงหาความสุขให้ชีวิต นอกจากนี้การเกิดขึ้นของศาสนายังเป็นการตอบข้อสงสัยของมนุษย์ต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ มนุษย์เกิดความไม่เข้าใจว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคือสิ่งใดและเหตุใดจึงเกิดขึ้น ในยุคที่วิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถตอบคำถามของมนุษย์ได้จึงทำให้ศาสนามีหน้าที่ในการหาคำตอบแก่มนุษย์ต่อเหตุการณ์เหล่านั้น ดังนั้นเพื่อหาเหตุผลต่าง ๆ ในการอธิบายถึง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ จึงทำให้เกิดการศึกษาหาเหตุแห่งการเกิดของศาสนาดังต่อไปนี้ (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2558)

2.1.1 ทฤษฎีความกลัวภัย ความกลัวเป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ในสมัยที่สังคมมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ส่วนใหญ่เป็นธรรมชาติ ความกลัวก่อตัวขึ้นจากความไม่รู้ในธรรมชาติของมนุษย์ อาทิ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพราะขาดความเข้าใจในความเป็นไปในกฎของธรรมชาติรอบ ๆ ตัว และไม่มีสิ่งใดสามารถให้คำตอบกับมนุษย์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติมนุษย์แสดงออกถึงความกลัวในสิ่งที่ตนไม่สามารถควบคุมได้เกิดความหวาดหวั่นต่อความปลอดภัยในชีวิต เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์หวาดกลัว ดังนั้น ความกลัว ต่อสิ่งอันตรายภายนอกจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการเกิดศาสนา เนื่องจากปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเหนือธรรมชาติ มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้เมื่อ

ความกลัวเกิดขึ้นมนุษย์จำเป็นต้องหาสิ่งที่มาแก้ไขความกลัวให้กับตน ส่งผลให้มนุษย์เกิดความเชื่อว่าต้องมีบางสิ่งที่มีอำนาจอยู่เบื้องหลังใน เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มนุษย์จึงเรียกสิ่งที่อยู่หลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่า “พระเจ้า” ที่เป็นผู้กำหนดความเป็นไปของกฎธรรมชาติ โดยมีความเชื่อว่าหากมนุษย์คนใดทำให้พระเจ้าโกรธ พระองค์จะก่อให้เกิดเหตุการณ์ธรรมชาติที่เลวร้ายขึ้นเป็นการลงโทษต่อในการกระทำของมนุษย์ที่ขัดต่อพระเจ้า

2.1.2 ทฤษฎีความไม่รู้ในธรรมชาติ ในภาวะที่มนุษย์ยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทำให้ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเป็นสิ่งมนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบได้ มนุษย์จึงมองว่าเหตุการณ์เหล่านั้นมีบางสิ่งที่พิเศษคอยควบคุมอยู่เบื้องหลังโดยอาศัยจากจินตนาการตามสัญชาตญาณของมนุษย์ เมื่อมีปรากฏการณ์บางอย่างเกิดขึ้นมนุษย์จึงเชื่อว่ามีผู้ที่มีอำนาจบันดาลให้เป็นไปทั้งให้คุณและให้โทษ ทำให้มนุษย์ได้สร้างความเชื่อนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นคำตอบทั้งเหตุและผลต่อความไม่รู้ในธรรมชาติของตน ซึ่งจะพัฒนาเป็นความเชื่อในอำนาจธรรมชาติ (Animatism) และเกิดเป็นศาสนาเทวนิยมในที่สุด

2.1.3 ทฤษฎีการชดเชย จากความไม่รู้ในธรรมชาติของมนุษย์ทำให้ได้สร้างภาพจำลองขึ้นมาชดเชยความกลัวและความอ่อนแอของมนุษย์ จึงได้สร้างพระเจ้ามาเป็นภาพจำลองชดเชยสิ่งที่มนุษย์ขาดไปโดยมีลักษณะที่ยิ่งใหญ่ เข้มแข็ง มีพลังอำนาจ และมีเมตตาแก่มนุษย์สามารถปกป้องดูแลมนุษย์จากความทุกข์ทั้งหมด ซึ่งซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิเคราะห์ (Psycho - analysis) มองว่า ศาสนาสอนตามหลักว่า จักรวาลถูกสร้างมาจากสิ่งที่คล้ายมนุษย์ (Man is image of God) แต่มีอำนาจ มีความยิ่งใหญ่เหนือกว่ามนุษย์ในทุกด้าน การสร้างภาพจำลองขึ้นในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ก็เพื่อชดเชยในสิ่งที่ขาดไปในชีวิตที่ทำให้มนุษย์รู้สึกว่าขาดบางสิ่งบางอย่าง และความบกพร่องของชีวิตจึงเป็นบ่อเกิดของศาสนา (เดือน คำดี, 2545: น. 8-9)

2.1.4 ทฤษฎีอาถรรพณ์วิทยา ยอร์จ ทอมสัน นักสังคมนิยมในกลุ่มมาร์กซิสม์ อธิบายว่า ศาสนาเกิดจากอาถรรพ์วิทยา (Homeopathetic Magic) ที่มนุษย์สร้างภาพลวงขึ้นมาและเชื่อว่า สามารถควบคุมความเป็นจริงได้ ซึ่งเป็นเทคนิคการลวงอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ในสังคมบุพกาลใช้อาถรรพ์วิทยาเพื่อบงการความปรารถนาของตนแก่ธรรมชาติเพราะมนุษย์ต้องต่อสู้กับธรรมชาติด้วยเทคนิคการผลิตและการควบคุมที่ล้าหลัง อาถรรพ์วิทยาจึงเกิดขึ้นในจิตของมนุษย์ซึ่งศาสนายังถูกชนชั้นปกครองใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจของตนด้วยการอ้างถึงความศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีผู้ใดสามารถมาละเมิดได้ และยังถูกใช้เพื่อปลอบโยนแรงงานและคนยากจนจากความยากลำบากด้วยการยื่นความหวังในความสุขของชีวิตในชาติหน้า จึงทำให้ศาสนาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการปลอบโยนจิตใจของสัตว์โลกที่ถูกกดขี่ที่เกิดจากอาถรรพ์วิทยา (เดือน คำดี, 2545: น. 13)

2.2 แนวคิดเทวสิทธิ์ (Divine Right of Kings)

เทวสิทธิ์ หรือ เทวราชา เป็นแนวคิดที่เปรียบสถานะของกษัตริย์เป็นดั่งสมมติเทพ เป็นมนุษย์ที่มีร่างของเทพเจ้าลงมาจุติเพื่อทำการปกครองสังคม ทำให้ภาพลักษณ์ของกษัตริย์ในแนวคิดนี้ไม่ใช่มนุษย์ปกติธรรมดา แต่มีสถานะเป็นเทพเจ้าที่มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์ทั้งปวง ส่งผลให้กษัตริย์มีอำนาจที่อยู่เหนือผู้อื่นในสังคม และสามารถใช้อำนาจนั้นได้อย่างเด็ดขาด และเป็นผู้เดียวที่สามารถใช้อำนาจนั้นได้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ากษัตริย์นั้นมีฐานะที่แตกต่างจากสามัญชนธรรมดา อาทิ การใช้คำราชาศัพท์ การประทับอยู่ที่พระราชวัง พระนามของกษัตริย์ รวมไปถึงการมีพระราชประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ปฏิบัติกับผู้ที่เป็นกษัตริย์เท่านั้น มีการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากษัตริย์นั้นมิได้มีฐานะ

เทียบเท่ากับบุคคลธรรมดา แต่กษัตริย์มีฐานะที่เป็นดั่งสมมติเทพที่สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าโดยตรง (อภิชา ชุติพงศ์พิสิฏฐ์, 2556: น.49)

แนวคิดเทวสิทธิ์ จึงเป็นความเชื่อที่ว่าตัวกษัตริย์หรือผู้ปกครองทรงได้รับอำนาจมาจากพระเจ้า มนุษย์ทุกคนจงอยู่ใต้อำนาจของผู้ที่มีอำนาจปกครอง เพราะว่าไม่มีอำนาจใดเลยที่ไม่ได้มาจากพระเจ้า และพระเจ้าทรงแต่งตั้งขึ้น (พระธรรมโรม 13:1) ตามหลักความเชื่อของศาสนาคริสต์ที่เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและสรรพสิ่งต่าง ๆ บนโลกขึ้น และจำเป็นต้องมีผู้ปกครอง โดย ผู้ปกครองนั้นจะได้รับอำนาจที่ถูกประทานให้จากพระเจ้าให้มาปกครองหมู่มวลมนุษย์ เมื่อผู้ปกครองได้รับอำนาจนั้นจึงสามารถใช้อำนาจในการปกครองได้อย่างเต็มที่ การกระทำหรือความคิดใด ๆ ที่เป็นแย้งหรือต่อต้านอำนาจของตัวผู้ปกครอง จะถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดและจะถูกลงโทษ (พระธรรมโรม 13:2) เพราะขัดต่อหลักความประสงค์ของพระเจ้า และส่งผลกระทบทางด้านการเมืองเพราะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้พยายามกระทำการดังกล่าวเป็นพวกนอกรีต

นักคิดชาวยุโรปหลายคนได้สนับสนุนแนวคิดเทวสิทธิ์ โดยสนับสนุนการทำให้กษัตริย์มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นในสังคม โดยเฉพาะ ชอง โบแดง (Jean Bodin) (อภิชา ชุติพงศ์พิสิฏฐ์, 2556, น.51) นักคิดชาวฝรั่งเศสที่สนับสนุนทฤษฎีรัฐรวมศูนย์อำนาจ เขามีความคิดว่า รัฐ ที่ดีต้องเป็นรัฐที่เกิดความสงบ ต้องให้อำนาจในการปกครองสูงสุดอยู่ที่สถาบันกษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่เหมาะสมที่สุด กษัตริย์สามารถใช้อำนาจได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากได้รับอำนาจจากพระเจ้า จึงมีอำนาจในการตัดสินใจในทุกเรื่องเพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง สันติและเสถียรภาพ

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

บทความนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิหรือเอกสารชั้นรองที่ใช้ในการศึกษา เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ เอกสารวิชาการ เอกสารอิเลคทรอนิกส์ และบทวิเคราะห์ ข่าวสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติในพิธีศพดั้งเดิมของชาวรัสเซีย และประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง โครงสร้างทางสังคมของประเทศรัสเซีย เป็นข้อมูลพื้นฐาน ก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเทวสิทธิ์ และทฤษฎีทางศาสนา เพื่อให้ทราบผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ในรูปแบบการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาและข้อความจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่วิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดไว้

4. ผลการวิจัย

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมรัสเซียผ่านพิธีศพแบบดั้งเดิม เป็นการศึกษาบทบาทและอิทธิพลของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติในพิธีศพของชาวรัสเซียที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก คือ ความศรัทธาอย่างแรงกล้าในศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ที่ผสมผสานกับอารยธรรมสลาฟดั้งเดิมจนกลายมาเป็นรูปแบบหลักปฏิบัติพิธีศพทางศาสนาอันเคร่งครัด และความเชื่อในชีวิตหลังความตายที่สะท้อนถึงกระบวนความคิดของชาวรัสเซียตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ซึ่งความศรัทธาดังกล่าว

กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญของชนชั้นปกครองในการกำหนดกรอบทางสังคมอย่างเข้มงวด เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาความมั่นคงของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจักรวรรดิรัสเซียตามหลักแนวคิดเทวสิทธิ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 “พิธีศพ” กับความเชื่อดั้งเดิมของชาวสลาฟโบราณ

ชาวสลาฟโบราณมีความผูกพันกับความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาธรรมชาติ โดยเฉพาะลัทธิการบูชาเทพเจ้าหลายองค์ที่ผูกโยงกับการนับถือความศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ของธรรมชาติรอบตัว ได้แก่ แหล่งน้ำ ป่าไม้ ภูเขา หิมะ ดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า สายฟ้า สายลม พายุ และไฟ เนื่องจากมนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ดังนั้นธรรมชาติรอบตัวจึงผูกพันกับชาวสลาฟตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวายชนม์ ตามแนวคิดว่าตั้งแต่มนุษย์ถือกำเนิดขึ้น มนุษย์มีความยำเกรงธรรมชาติพร้อม ๆ กับการคาดหวังการปกป้องจากธรรมชาติไปพร้อมกัน โดยเฉพาะในชีวิตหลังความตายที่มนุษย์ยังคงหวาดหวั่นกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากร่างกายหมดลมหายใจ ดังนั้นจึงเกิดความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติหรือให้ธรรมชาติเป็นผู้ปกปักรักษาผู้ตายให้เดินทางไปโลกหน้าอย่างสงบสุข

ความเชื่อเรื่องความตายนั้น ชาวสลาฟโบราณมีการนับถือเทพีแห่งความตายที่มีนามว่า “Marena”[3] ซึ่งเป็นเทพเพศหญิงที่จัดอยู่ในเทพแห่งฤดูกาลมีอำนาจในการควบคุมการเกิดใหม่และการสิ้นสุดแห่งชีวิตในทุกสรรพสิ่งของธรรมชาติ รวมทั้งบันดาลความหนาวเย็นให้กับสรรพสิ่งบนโลกมนุษย์ ตามความเชื่อของชาวสลาฟโบราณ เทพี Marena มีอำนาจในการควบคุมการสิ้นสุดฤดูหนาวและการฟื้นคืนชีวิตขึ้นใหม่ในฤดูใบไม้ผลิ รวมทั้งชีวิตหลังความตาย ความเชื่อในเทพี Marena ได้กระจายออกไปยังดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคที่ราบยุโรปตะวันออก ได้แก่ โปแลนด์ รัสเซีย ยูเครน เช็ก สโลวีเนีย โครเอเทีย บัลแกเรีย เซอร์เบีย รวมทั้งภูมิภาคบอลติก (Baltic) ก็ล้วนนับถือเทพี Marena ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาและคุ้มครองดวงวิญญาณของผู้คนทั้งหลายหลังจากเสียชีวิตไปแล้ว แม้ว่าในปัจจุบันความสำคัญของเทพี Marena ในเรื่องความตายจะไม่ได้แจ่มชัดดังเช่นในอดีต แต่อย่างไรก็ตาม เทพี Marena ยังคงได้รับการนับถือบูชาในฐานะเทพเจ้าประจำฤดูกาลที่เป็นสัญลักษณ์ของการอำลาเนื่องในโอกาสการสิ้นสุดฤดูหนาวเพื่อต้อนรับฤดูใบไม้ผลิอันเป็นสัญลักษณ์ของการเกิดใหม่ การเริ่มต้นชีวิตใหม่ หรือการฟื้นคืน ตื่นขึ้นหลังจากการหลับใหลอันยาวนานในฤดูหนาว

หลังจากที่ศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ได้แผ่ขยายเข้ามาในดินแดนรัสเซียในขณะที่ยังคงเป็นอาณาจักรมัสโกวี (Muscovy)[4] ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 10 นั้น (สุปราณี มุขวิชิต, 2538, น. 28) ชาวรัสเซียได้เริ่มนำความเชื่อพื้นบ้านดั้งเดิม ได้แก่ ลัทธิการบูชาธรรมชาติ ลัทธินอกศาสนา และการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ มาผูกรวมกับหลักทางคริสต์ศาสนานิกายออร์โธดอกซ์ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพิธีศพ ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากผนวกรวมพิธีกรรมและหลักปฏิบัติตามศาสนาคริสต์ ดังเช่น การมีพิธีกรรมในโบสถ์ และการสวดภาวนาที่นำโดยนักบวช รวมทั้งการตั้งรูปเคารพตามทิศทางที่ถูกต้องตามหลักความเชื่อแบบออร์โธดอกซ์ เป็นต้น

---

[3] ชื่อของเทพี Marena จะมีความแตกต่างกันไปตามแหล่งความเชื่อ ได้แก่ Marzanna (โปแลนด์), Marena (รัสเซีย), Morana (เช็ก สโลวีเนีย โครเอเชีย และเซอร์เบียร์), Mara (ยูเครน), Mora (บัลแกเรีย) และ Morena (สโลวัก และ มาเซโดเนีย)

[4] อาณาจักรมัสโกวี เริ่มก่อกำเนิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 15 เมื่อมองโกลได้เข้ามารุกรานอาณาจักรเคียฟรุสจนล่มสลาย จนชาวรัสเซียได้รวบรวมกำลังกันปลดแอกจากการปกครองของมองโกลนำโดยพระเจ้าอีวานที่ 3 ได้สถาปนากรุงมอสโกเป็นราชธานีสำคัญที่สุดในดินแดนนี้

4.2 ธรรมเนียมปฏิบัติของพิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซีย

ตามความเชื่อของชาวรัสเซียที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิบูชาธรรมชาติและการนับถือพระเจ้าหลายองค์ มองว่า “ความตาย” ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความตายที่ดี ได้แก่ คนที่ตายเนื่องจากหมดอายุขัยไปตามที่พระผู้เป็นเจ้ากำหนดไว้ อันเกิดจากสาเหตุการเจ็บป่วย หรือร่างกายชราภาพจนหมดอายุขัย โดยผู้ตายได้อยู่ท่ามกลางญาติพี่น้องและบุคคลที่รักก่อนจะจากโลกนี้ไป ส่วนความตายที่ไม่ดี ได้แก่ การตายผิดธรรมชาติด้วยความรุนแรง ทารุณและไม่คาดคิด คือ การตายจากอุบัติเหตุ การอัตวินิบาตกรรม และการฆาตกรรม ชาวรัสเซียพื้นบ้านมีความเชื่อว่า ความตายที่ดีจะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ในภายภาคหน้าและการเก็บเกี่ยวที่ได้ผลดี ความอุดมสมบูรณ์ของสมาชิกที่เหลืออยู่ในครอบครัวและชุมชน ส่วนความตายที่ไม่ดีจะนำมาซึ่งโชคร้าย โรคระบาด ความแร้นแค้น ทุพภิกขภัย และภัยธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ (Warner, 2002)

ในประเพณีของชาวรัสเซียพื้นบ้าน เมื่อมีผู้เสียชีวิตลง ร่างของผู้ตายจะถูกทำความสะอาด และถูกแต่งกายด้วยเสื้อคลุมพื้นบ้านสีขาว ซึ่งตามความเชื่อแบบรัสเซียโบราณนั้น เสื้อคลุมสีขาวนี้จะไม่ถูกเย็บริมผ้า เพื่อเป็นการส่งสัญญาณว่าผู้ตายได้เดินทางไปยังโลกแห่งความตายแล้ว[5] นอกจากนี้ สีขาวยังเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ตามธรรมเนียมของออร์โธดอกซ์

นอกจากเสื้อผ้าสีขาวแล้ว ญาติมิตรจะสวมเครื่องคาดศีรษะ (Headband) บนหน้าผากของผู้ตาย เครื่องคาดศีรษะนี้ทำมาจากผ้าหรือกระดาษประดับด้วยบทสวดว่า “Holy God, Holy Mighty, Holy Immortal หรือ พระเจ้าศักดิ์สิทธิ์ผู้ทรงอำนาจศักดิ์สิทธิ์อันเป็นอมตะโปรดเมตตาพวกเราด้วย” พิธีการแต่งกายของผู้ตายในพิธีศพยังมีธรรมเนียมการคาดเข็มขัดหรือผ้ารัดรอบเอวให้แก่ผู้วายชนม์ เนื่องจากเข็มขัดมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิมของศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ในความหมายเชิงสัญลักษณ์ของการปกป้องจากสิ่งชั่วร้าย และความมีระเบียบแบบแผน นอกจากนี้ สีสันและรูปแบบของเข็มขัดยังบ่งบอกถึงความเชื่อ ต่าง ๆ ของชาวรัสเซียพื้นบ้านอีกด้วย อาทิ หมอตำแยในหลายท้องถิ่นจะผูกผ้าสีแดงพันเป็นเกลียวรอบเอวของทารกเปรียบเสมือนเข็มขัดเส้นแรกในชีวิต เนื่องจากตามความเชื่อของชาวรัสเซียนั้น สีแดงเป็นสัญลักษณ์แห่งความสวยงาม ความมีชีวิตชีวา และการกำเนิดชีวิตใหม่ ส่วนในทางตรงกันข้าม หากมีการตายเกิดขึ้น จะมีการใช้เข็มขัดหรือสายรัดเอวสีฟ้าหรือสีดำ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความตาย (Warner, 2000: p. 257)

ตามธรรมเนียมปฏิบัติของชาวรัสเซียดั้งเดิม ครอบครัวของผู้ตายจะจัดพิธีศพโดยตั้งร่างผู้ตายไว้ที่บ้านเป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้ญาติมิตรมาเคารพศพเป็นครั้งสุดท้าย ในอดีตชาวรัสเซียนออร์โธดอกซ์นิยมตั้งศพผู้ตายไว้บนโต๊ะอาหารเนื่องจากมีพื้นที่กว้างพอที่จะจัดการตกแต่งรอบ ๆ ศพด้วยดอกไม้และเครื่องตกแต่งอื่น ๆ ได้ แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้โลงศพใส่ร่างผู้ตายแทน

ในบ้านเรือนของชาวรัสเซียนออร์โธดอกซ์จะจัดมุมหนึ่งของบ้านให้เป็น “มุมศักดิ์สิทธิ์” (Icon Corner หรือ Red Corner) ซึ่งเป็นมุมขนาดเล็กสำหรับไว้สวดภาวนา และเป็นที่ตั้งเครื่องสักการะบูชาต่าง ๆ ตามหลักศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ โดยมีการตั้งภาพไอคอน (Icon)[6] บนแท่นบูชาที่ประดับด้วย

---

[5] ความเชื่อโลกแห่งความตายนี้ถูกผนวกรวมกับความเชื่อในโลกแห่งบรรพบุรุษด้วย

[6] ภาพไอคอน คือภาพลักษณ์หรือรูปเคารพของพระคริสตเจ้า แม่พระ นักบุญ ทูตสวรรค์ ช่วงเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในพระคัมภีร์ คำอุปมาของพระคริสตเจ้า หรือเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพระศาสนจักรออร์โธดอกซ์ ภาพไอคอนถือเป็นเอกลักษณ์ของคริสตจักรออร์โธดอกซ์ซึ่งจะเป็นรูปสองมิติ และแต่ละภาพล้วนมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ซ่อนอยู่

ไม้กางเขน และเทียนที่จุดสว่างไสว ในธรรมเนียมของออร์โธดอกซ์ มักจะวางร่างผู้ตายไว้ใกล้กับมุมศักดิ์สิทธิ์ให้มากที่สุด โดยจะให้ศีรษะของผู้ตายหันไปยังทิศที่ตั้งของแท่นบูชา

ตามความเชื่อของดั้งเดิมของชาวคริสต์ออร์โธดอกซ์ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1665 นั้น มักจะมีความเชื่อในการหันปลายเท้าของผู้ตายไปยังแท่นเคารพบูชาแทน และญาติพี่น้องของผู้ตายจะต้องปฏิบัติตามกฎนี้อย่างเคร่งครัด โดยมีความเชื่ออย่างยิ่งยวดว่าการทำผิดศีลธรรมไม่เคารพธรรมเนียมปฏิบัติจะเป็นการรบกวนผู้ตาย และทำให้ผู้ตายไม่ได้ไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า

เมื่อศาสนิกชนออร์โธดอกซ์เสียชีวิตลง บาทหลวงจะท่องบทสวดมนต์เพื่อนำทางผู้ตายไปสู่ความสงบ เพื่อให้ระลึกถึงความตายอันเป็นนิรันดร์ และให้ตระหนักถึงชีวิตอันแสนสั้นบนโลกมนุษย์ พิธีการในงานศพของชาวรัสเซียนออร์โธดอกซ์มีความเข้มงวดและขั้นตอนที่ซับซ้อน จะมีการอ่านพระคัมภีร์ เพลงสวด และบทสดุดีแก่ผู้วายชนม์ ซึ่งมักจะมีการใช้บทสวดที่ 118 (Psalm) ที่จะเริ่มต้นด้วยคำว่า “ขอบพระคุณพระผู้เป็นเจ้าสำหรับคุณความดี และความรักอันยั่งยืนนิรันดร์”

ในระหว่างพิธีศพผู้ร่วมไว้อาลัยจะมายืนล้อมรอบโลงศพที่เปิดอยู่ และจะเดินรอบโลงศพแบบทวนเข็มนาฬิกา และมาจุมพิตผู้ตายเพื่อเป็นการอำลาครั้งสุดท้ายพร้อมวางดอกไม้บนร่างของผู้ตาย หลังจากนั้นบาทหลวงจะโปรยดินและน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ลงในโลงศพ และดึงผ้าห่อศพขึ้นมาคลุมร่างผู้ตายก่อนจะปิดฝาโลงศพเป็นขั้นตอนสุดท้าย

เมื่อพิธีการในโบสถ์เสร็จสิ้นลง ผู้ร่วมไว้อาลัยจะเดินตามขบวนแห่โลงศพไปยังสุสานซึ่งมักอยู่ไม่ไกลจากโบสถ์ โดยตามความเชื่อของชาวรัสเซียพื้นบ้านนั้นจะมีการขว้างกิ่งสนและกิ่งของต้นจูนิเปอร์ (Juniper)[7] ตามเส้นทางที่ขบวนแห่โลงศพผ่านไป เนื่องจากชาวรัสเซียเชื่อว่าต้นจูนิเปอร์เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันวิญญาณร้ายไม่ให้มารบกวนผู้ร่วมพิธี นอกจากนี้ต้นจูนิเปอร์เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตที่ยืนยาวเป็นอมตะ และน้ำมันหอมระเหยจากผลของต้นจูนิเปอร์ยังทำให้ผ่อนคลายความโศกเศร้าอีกด้วย ในช่วงเวลาปกติจะมีการนำเอากิ่งต้นจูนิเปอร์มาปักไว้ที่แท่นบูชาศักดิ์สิทธิ์เพราะเชื่อว่าจะนำความโชคดีและความมั่งคั่งมาให้

เมื่อผ่านพิธีทางศาสนาและพิธีการฝังศพในสุสานเสร็จสิ้นลง จะมีการจัดงานเลี้ยงเล็ก ๆ ภายในครอบครัวของผู้ตาย โดยงานเลี้ยงจะถูกจัดขึ้นอย่างเรียบง่ายที่บ้านของผู้ตาย ซึ่งจะเชิญบรรดาญาติสนิทมิตรสหายและผู้ที่มาร่วมไว้อาลัยมาร่วมงานเลี้ยง อาหารที่รับประทานในงานจะเป็นอาหารรัสเซียแบบดั้งเดิมซึ่งจะมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในการไว้อาลัยให้แก่ผู้ตาย ได้แก่ แพนเค้กแผ่นบาง หรือ บลีนีย (Blini) ข้าวสาลีและธัญพืชต้ม หรือ โคลิว่า (Koliva) โดยอาหารทั้งสองชนิดมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ดังนี้

แพนเค้กแผ่นบาง หรือ บลีนีย มีลักษณะกลม สีเหลืองทอง และมีความร้อน จะถูกเปรียบเชิงสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์ที่ส่องแสงสว่างไสว ความอบอุ่นของฤดูใบไม้ผลิ และการกำเนิดชีวิตใหม่ แพนเค้กบลีนียมักใช้ในเทศกาลอำลาฤดูหนาว หรือเทศกาลที่มีนัยถึงการอำลาความโศกเศร้า มืดมน ความหนาว

[7] ต้นจูนิเปอร์ เป็นพืชท้องถิ่นของแถบยูเรเชีย เป็นพืชประเภทสนที่มีน้ำมันหอมระเหยจากส่วนผลที่มีฤทธิ์ทางยาในการฆ่าเชื้อโรค ปรับอากาศ และบรรเทาอาการปวดของกล้ามเนื้อ คนรัสเซียตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำมันหอมระเหยจูนิเปอร์ในการผ่อนคลายความตึงเครียด ต้นจูนิเปอร์มีอายุยืนจนนำมาเปรียบเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอมตะ ต้นจูนิเปอร์เติบโตได้ดีบริเวณป่าสนแถบเชิงเขาของเทือกเขาอูราล เทือกเขาคอเคซัส จนถึงแถบไซบีเรีย มีหลายสายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์คอแซก สายพันธุ์ไครเมีย เป็นต้น ต้นจูนิเปอร์มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับต้นสน ได้แก่ มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค นำเนื้อไม้มาทำเป็นภาชนะบรรจุสิ่งของเพื่อป้องกันการเน่าเสียได้ดีและลดกลิ่นอับชื้น เนื้อไม้มีความคงทนจึงสามารถนำเอาลำต้นมาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้

เหน็บ รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ถึงการต้อนรับชีวิตใหม่ สิ่งที่ดีกว่าเก่า และการเริ่มต้นฤดูแห่งการหว่านพืชพันธุ์ธัญญาหาร

ข้าวสาลีและธัญพืชต้ม หรือ โคลิว่า มักจะมีลักษณะเปียกข้นด้วยการต้มพร้อมกับลูกเกด น้ำผึ้งและน้ำตาล ซึ่งเป็นอาหารมังสวิรัติที่ใช้แพร่หลายในงานเลี้ยงทางศาสนามาอย่างยาวนานทั้งในหมู่ชาวรัสเซียนออร์โธดอกซ์ และกรีกออร์โธดอกซ์ (Eastern Orthodox Church) มักใช้เป็นอาหารประจำงานศพ การถือศีลอดก่อนเทศกาลอีสเตอร์ และงานเลี้ยงวันคริสต์มาส เนื่องจากลักษณะที่เหนียวข้นสีคล้ำ จึงมักถูกนำไปเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์กับดิน หรือเป็นการรำลึกถึงเนินดินในสุสานและหลุมฝังศพ ในงานเลี้ยงหลังพิธีศพเจ้าภาพจะเตรียมจานใบใหญ่ใส่โคลิว่าพร้อมปักเทียน 1 เล่มตรงกลาง ซึ่งเทียนจะจุดสว่างไสวตั้งแต่งานเลี้ยงเริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จพิธี หรือกระทั่งเทียนดับมอดไปเอง ในช่วงแรกของงานเลี้ยงจะมีการสวดภาวนาร่วมกันระหว่างเจ้าภาพและผู้ร่วมไว้อาลัย เมื่อเสร็จพิธีการสวดแล้ว ผู้ร่วมงานจะมาแบ่งกันรับประทานโคลิว่าและเปล่งวลี “พระเจ้าโปรดให้อภัยผู้ตายด้วย” ในบางช่วงเวลาที่เกิดปัญหาความแห้งแล้งหรือภูมิอากาศแปรปรวนขึ้น การต้มโคลิว่าจะใช้ข้าวชนิดอื่นแทนข้าวสาลี เช่น ข้าวบาร์เลย์ และข้างฟ่าง โดยเฉพาะในสมัยโซเวียตที่เกิดปัญหาความแห้งแล้งอดอยากอยู่เสมอ ซึ่งผลผลิตข้าวสาลีไม่เพียงพอที่จะนำมาทำโคลิว่า จนบางท้องที่มีการปรับใช้ข้าวเจ้ามาต้มเป็นโคลิว่าจนถึงในปัจจุบัน (Ryabikova, 2021)

ในบางชนชาติเช่น ยูเครน เบลารุส และบางท้องถิ่นของรัสเซีย จะเรียกโคลิว่า ด้วยคำว่า พุดดิ้งธัญพืช หรือ คูเทีย (Kutia) อันเนื่องมาจากลักษณะการจัดเตรียมและเนื้อสัมผัสของอาหารที่แตกต่างกัน โดยในบางท้องที่จะมีการทำคูเทียให้มีลักษณะเป็นทรงสูงรูปโดมเพื่อรำลึกถึงเนินฝังศพ แขกในงานเลี้ยงจะร่วมกันสวดภาวนาและอธิษฐานก่อนรับประทานคูเทีย ทั้งโคลิว่าและคูเทียเป็นอาหารที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Food) อย่างลึกซึ้ง เช่น เป็นการเตือนใจให้ผู้ไว้อาลัยนึกถึงข้อความศักดิ์สิทธิ์ในพระคัมภีร์ไบเบิลที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีชีวิตอยู่ ความตาย และการเริ่มต้นชีวิตใหม่ นอกจากนี้ ส่วนผสมของอาหารทั้งสองชนิดที่ประกอบด้วยธัญพืชเป็นหลัก ยังเปรียบเสมือนความอุดมสมบูรณ์ของชีวิต และมักใช้ในงานเฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาสและปีใหม่อีกด้วย

การรำลึกถึงผู้ตายมีความสำคัญอย่างมากในหมู่ชาวออร์โธอดอกซ์ ซึ่งมีความเชื่อว่า ในวันที่ 3, 9 และ 40 ของการตายของผู้วายชนม์ เป็นช่วงเวลาสำคัญในการร่วมไว้อาลัยให้แก่ผู้ตายอย่างเป็นทางการ ผู้ร่วมไว้อาลัยจะร่วมกันสวดมนต์ บริจาคทานให้ผู้ยากไร้ และรับประทานโคลิว่าร่วมกัน (Rouhier-Willoughby, 2007: p. 113)

การรำลึกถึงผู้ตายและความทรงจำเกี่ยวกับผู้ตายยังนับเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อ และประเพณีของชาวรัสเซียพื้นบ้านอีกด้วย ในบางท้องถิ่นมีความเชื่อว่าจิตวิญญาณของผู้ตายจะหลงทางในช่วง 40 วันหลังจากเสียชีวิตลง ดังนั้น ญาติผู้ตายจะเก็บผ้าเช็ดตัวและอ่างน้ำเอาไว้ข้างหน้าต่างตลอดเวลาในช่วงเวลา 40 วันดังกล่าว เพื่อวิญญาณของผู้ตายจะสามารถกลับมาเยี่ยมเยือนบ้านของตนได้ และได้ใช้ผ้าเช็ดตัวและอ่างน้ำในการทำความสะอาดร่างกายตนเอง รวมทั้งพักผ่อนอย่างสงบที่บ้าน เมื่อสิ้นสุด 40 วันแล้วผ้าเช็ดตัวผืนที่วางไว้ข้างหน้าต่างนั้นจะถูกนำไปสะบัดที่สุสานเพื่อปลดปล่อยวิญญาณให้หลุดพ้น แล้วจึงนำไปเผาทิ้งหรือโยนลงแม่น้ำเพื่อเป็นการอำลาผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย

4.3 อิทธิพลของคริสต์จักรออร์โธดอกซ์ต่อวิถีชีวิตชาวรัสเซีย

นับแต่ศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์เริ่มเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในสังคมรัสเซียในศตวรรษที่ 10 ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่กับสังคมรัสเซีย จากเดิมที่เป็นสังคมไร้ศาสนาบูชาภูติผี และนับถือสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติได้พัฒนาไปสู่วัฒนธรรมที่มีศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เหตุผลแรกของการรับเอาศาสนาคริสต์ออร์โธดอกซ์เข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติของรัสเซียนั้นเป็นเพียงความต้องการที่จะสร้างวัฒนธรรมและสังคมรัสเซียให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์แสดงความเป็นตัวตนของชาวรัสเซีย การรับเอาศาสนาคริสต์ออร์โธดอกซ์เข้ามาจากจักรวรรดิไบแซนไทน์โดยผ่านการแต่งงานในระดับราชวงศ์ของเจ้าผู้ครองนครเคียฟรุสในสมัยของพระเจ้าวลาดิมีร์ (ค.ศ. 980-1013) กับพระขนิษฐาของจักรพรรดิบาซิลที่ 2 แห่งจักรวรรดิไบแซนไทน์นั้น (สุปราณี มุขวิชิต, 2538, น. 17) ก่อให้เกิดการหยั่งรากลึกในวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวรัสเซียจนกลายเป็นรากเหง้าที่เชื่อมโยงชาวรัสเซียกับความรุ่งโรจน์ทางประวัติศาสตร์ จนกระทั่งในเวลาต่อมาไม่นานจักรวรรดิรัสเซียได้รับการขนานนามว่าเป็นศูนย์กลางแห่งคริสตจักรออร์โธดอกซ์แห่งรัสเซียอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Rus) หรือ คริสตจักรโรมที่สามแห่งมอสโก (The Third Rome)[8]

การรับเอาศาสนาเข้ามาจากจักรวรรดิไบแซนไทน์นั้นทำให้วัฒนธรรม ภาษาต่าง ๆ แบบโรมันตะวันออกหลั่งไหลเข้ามาในสังคมรัสเซียด้วย ก่อให้เกิดการซึมซับรูปแบบทางวัฒนธรรมจากไบแซนไทน์โดยเฉพาะอิทธิพลทางด้านศาสนา จึงทำให้ภายหลังจากการเสื่อมสลายของจักรวรรดิไบแซนไทน์ อิทธิพลทางวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ของโรมันตะวันออกของจักรวรรดิไบแซนไทน์ได้ถูกถ่ายทอดเข้าสู่สังคมรัสเซียอย่างเต็มรูปแบบ โดยศาสนจักรออร์โธดอกซ์แห่งมอสโกของรัสเซียกลายเป็นศาสนจักรหลักแทนที่ศาสนจักรแห่งกรุงคอนสแตนติโนเปิล (สุปราณี มุขวิชิต, 2538, น. 30) ดังนั้น การรับเอาวัฒนธรรมจากไบแซนไทน์เข้ามาเป็นรูปแบบวัฒนธรรมหลักในการขับเคลื่อนประเทศเปรียบเสมือนการเพิ่มอำนาจอิทธิพลให้แก่รัสเซียในการสร้างประเทศให้มีความยิ่งใหญ่รุ่งโรจน์มากในช่วงสมัยจักรวรรดิ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมหลักของประเทศอันได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติ ประเพณี บรรทัดฐาน และหลักความเชื่อต่าง ๆ อันกลายเป็นกรอบทางสังคมในการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวรัสเซียตั้งแต่เกิดจนตาย

ภายหลังจากการรับศาสนาคริสต์ออร์โธดอกซ์เข้ามาสู่สังคมรัสเซีย จะเห็นได้ถึงอิทธิพลของศาสนาต่อสังคมชัดเจนขึ้นในการกำหนดกรอบสังคมผ่านหลักคำสอนของศาสนาเพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบมากขึ้น อันสะท้อนให้เห็นจากวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ที่ส่งผ่านกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อมนุษย์ทุกคนในสังคมมีความเชื่อและความศรัทธาในรูปแบบเดียวกันจึงทำให้ศาสนากลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของมนุษย์ในสังคมส่งผลให้หลักคำสอนของศาสนาถูกถ่ายทอดเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมในที่สุด

ชาวรัสเซียมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับหลักคำสอนของออร์โธดอกซ์มาอย่างยาวนาน จนหลักคำสอนของศาสนาได้กลายมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของชาวรัสเซียดั้งเดิมที่ยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน เช่น วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติทางศาสนาอย่างการรับประทานอาหารมังสวิรัติ

[8] การสถาปนาคริสตจักรโรมที่สามแห่งมอสโกได้เริ่มต้นในช่วงประมาณศตวรรษที่ 15-16 เป็นแนวคิดในสืบทอดความศักดิ์สิทธิ์และความยิ่งใหญ่ของศาสนาคริสต์อันมีรากฐานมาจากจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นโรมที่หนึ่ง และคริสตจักรแห่งไบแซนไทน์ในตะวันออกเป็นโรมที่สอง โดยแนวคิดโรมที่สามแห่งมอสโกได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือสำคัญทางการเมืองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อสร้างความชอบธรรมในระบบเทวสิทธิ์แห่งจักรวรรดิรัสเซีย

ในช่วงถือศีลอดก่อนเทศกาลอีสเตอร์ (Great Lent) ประเพณีการจัดพิธีชำระล้างบาปและการตั้งชื่อตามศาสนาคริสต์ (Christening Ceremony) การเฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาสแบบรัสเซีย ประเพณีการแต่งงานแบบออร์โธดอกซ์ และ พิธีศพแบบรัสเซียดั้งเดิม ซึ่งประเพณีปฏิบัติเหล่านี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ที่มีต่อการหล่อหลอมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมผ่านกระบวนการคิด การสร้างกติการะเบียบปฏิบัติทางสังคม และสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวรัสเซียทั้งมวลตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

4.4 “รัฐวินัย” กับการใช้ออร์โธดอกซ์ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการกำหนดโครงสร้างทางสังคม

สืบเนื่องจากอิทธิพลของศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ที่แผ่ขยายเข้ามายังรัสเซียตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 ผ่านการเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างอาณาจักรเคียฟรุสและจักรวรรดิไบแซนไทน์นั้น สามารถกล่าวได้ว่าอิทธิพลและบทบาทของออร์โธดอกซ์ในฐานะเครื่องมือในการสร้างเสริมอำนาจของสถาบันการปกครองก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามความซับซ้อนของรูปแบบการปกครองที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไปด้วยเช่นกัน

เมื่อรูปแบบการปกครองของอาณาจักรรัสเซียมีความซับซ้อนขึ้น อำนาจเด็ดขาดของผู้ปกครองสูงสุดย่อมเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความมั่นคงของอาณาจักรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อรัสเซียเข้าสู่ช่วงแห่งการรวบรวมอาณาจักรอย่างมั่นคงในคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา สถานะของเจ้าผู้ครองอาณาจักรรัสเซียถูกยกให้มีความใกล้เคียงกับพระเจ้าโดยยึดตามแนวคิดเทวสิทธิ์ (Divine Right of Kings) เพื่อผูกโยงสถานะของกษัตริย์กับความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของพระเจ้าในศาสนาคริสต์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อความเชื่อในตัวพระเจ้าสูงสุดในการสามารถดลบันดาลให้ทุกสรรพสิ่งบนโลกเป็นไปตามพระบัญชา ดังนั้นการเปรียบสถานะของกษัตริย์ให้เป็นดั่งสมมติเทพ หรือตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้าที่ลงมาจุติบนพื้นพิภพ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการสร้างกรอบความคิดให้ตัวตนของกษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดในการปกครองประเทศ

การใช้อิทธิพลของออร์โธดอกซ์ปรากฏอย่างชัดเจนในนโยบาย “รัฐวินัย” (Disciplined State) ที่ได้ถูกสร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 1 (Nicholas I 1825-1855) โดยมีจุดประสงค์ที่จัดระเบียบสังคมและกำหนดโครงสร้างทางสังคมอย่างเข้มงวดเพื่อง่ายแก่การควบคุมโดยชนชั้นปกครอง เนื่องด้วยความสำคัญของออร์โธดอกซ์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวรัสเซียมาอย่างยาวนานจนทำให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเหนียวแน่น สิ่งนี้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่พระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกรอบทางสังคมอย่างเข้มงวดในเวลาต่อมา

ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 19 สถานการณ์ทางการเมืองและสังคมในยุโรปตะวันตกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่อันเป็นผลมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 จึงทำให้แนวคิดเสรีนิยมแบ่งบานไปทั่วแม้กระทั่งในจักรวรรดิรัสเซียที่เหล่าปัญญาชนและชนชั้นล่างซึ่งได้รับผลกระทบจากการปกครองอันกดขี่จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมและการปกครองด้วยแนวคิดเสรีนิยมผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถานะอัตตาธิปไตยของจักรวรรดิรัสเซีย ดังนั้น เมื่อซาร์นิโคลัสที่ 1 ขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1825 พระองค์ทรงมุ่งมั่นในการจะสร้างกรอบทางสังคมอย่างเข้มงวดเพื่อเป็นการปกป้องระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้มีความมั่นคงขึ้น (อนันต์ชัย และสัญชัย, 2550, น. 164) โดยเน้นการสร้าง “รัฐ

วินัย” ผ่านนโยบายการศึกษาแบบใหม่ที่ใช้หลัก 3 ประการในการกำหนดการขัดเกลาทางสังคม คือ หลักออร์โธดอกซ์ อัตตาธิปไตย และชาตินิยม (Orthodoxy, Autocracy, and Nationality) โดยการใช้ความศรัทธาของชาวออร์โธดอกซ์ในด้านศาสนาเป็นเครื่องมือในการปรับกระบวนการคิดของชาวรัสเซียผ่านการศึกษา โดยให้การศึกษาเป็นเรื่องที่หลอมรวมกับหลักคิดทางศาสนาเพื่อให้เกิดการยอมรับในหลักเทวสิทธิ์อย่างถาวร โดยผูกโยงกับความศรัทธาในพระเจ้าซาร์ที่เป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น เมื่อแนวคิดออร์โธดอกซ์ได้กลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอัตตาธิปไตยแล้ว จึงกลายเป็นการสร้างระบบความคิดให้แก่ชาวรัสเซียส่วนใหญ่ที่เป็นพื้นฐานของประเทศผ่านการขัดเกลาทางการศึกษา ด้วยการสร้างหลักการดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้กรอบทางศาสนา การเคารพบูชาพระเจ้าซาร์อย่างสุดจิตสุดใจเหมือนที่มีต่อพระเจ้า ดังนั้น จึงส่งผลให้ประชาชนมีการเคารพยำเกรงในทุกนโยบายหรือการกระทำของพระเจ้าซาร์โดยอัตโนมัติ และหลักการที่สำคัญที่สุดคือ เมื่อมนุษย์ไม่สมควรจะตั้งคำถามกับการกระทำหรือพระบัญชาของพระผู้เป็นเจ้าฉันใด ประชาชนก็ไม่สมควรจะตั้งคำถามกับพระเจ้าซาร์ฉันนั้น โดยหลักการนี้จะสามารถเข้าถึงวิถีชีวิตของชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินซึ่งเป็นชนชั้นฐานล่างสุดของโครงสร้างทางสังคมแบบปิระมิด[9] เนื่องจากคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุดและเป็นพลังในการขับเคลื่อนทางสังคมการเกษตรของรัสเซียมาอย่างยาวนาน จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ซาร์นิโคลัสที่ 1 มุ่งจะสร้างกรอบความคิดให้คนกลุ่มนี้เป็นเครื่องมือในการรักษาความมั่นคงของระบอบอัตตาธิปไตย โดยการปลูกฝังแนวคิดเทวสิทธิ์ผ่านความศรัทธาในออร์โธดอกซ์ที่ฝังรากลึกจนกลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดิน ดังนั้นเมื่อชนชั้นดังกล่าวมีความศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อซาร์และพระเจ้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากซาร์และชนชั้นสูงได้กดขี่ชนชั้นชาวนาด้วยการกระทำใด ๆ ก็ตามเช่น การเก็บภาษีอย่างไม่เป็นธรรม การเพิกเฉยต่อปัญหาความแร้นแค้น หรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมแล้ว ชนชั้นชาวนาดังกล่าวจะไม่ตั้งตำถามหรือต่อต้านในการกระทำของซาร์ ดังเช่นการไม่ต่อต้านหรือตั้งคำถามต่อการให้บททดสอบของมนุษย์จากพระผู้เป็นเจ้า ฉะนั้น เมื่อไม่มีการต่อต้านจากชนชั้นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสังคมแล้ว ความมั่นคงของระบอบอัตตาธิปไตยก็เป็นสิ่งที่สามารถจะรักษาให้ยั่งยืนต่อไปได้

เมื่อหลักออร์โธดอกซ์มารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอัตตาธิปไตยในฐานะเครื่องมือในการกำหนดกระบวนความคิดของชนชั้นหลักของประเทศแล้ว อีกหนึ่งหลักที่สำคัญในการสร้างโครงสร้างทางสังคมอย่างเข้มงวดเพื่อให้เกิดความมั่นคงในระบอบอัตตาธิปไตยคือ “แนวคิดชาตินิยม” ผ่านความภาคภูมิใจในความรุ่งโรจน์ของราชวงศ์โรมานอฟแห่งจักรวรรดิรัสเซียที่ยิ่งใหญ่ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนหล่อหลอมความรู้สึกพอใจในสถานะของตนจนไม่เกิดความทะเยอทะยานในการเปลี่ยนแปลงสถานะหรือชนชั้นของตนให้ดีขึ้น เพราะถูกหล่อหลอมให้เชื่อว่าความลำบากยากแค้นที่ชนชั้นชาวนาต้องเผชิญอยู่นั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากพระบัญชาของซาร์ซึ่งเปรียบได้กับบททดสอบความอดทนในชีวิตจากพระผู้เป็นเจ้า จึงไม่ควรจะตั้งคำถามถึงสาเหตุของสภาพความยากแค้นที่เกิดขึ้น และเมื่อถูกนำมาผูกโยงกับความเชื่อในชีวิตหลังความตายตามหลักของออร์โธ

[9] โครงสร้างทางสังคมของรัสเซียในช่วงศตวรรษที่ 19 มีลักษณะเป็นชนชั้นทางสังคมที่มีการเรียงลำดับขั้นในแนวดิ่ง (hierarchy) เปรียบเหมือนทรงพีระมิด หรือที่เรียกว่า “Russian Wedding Cake” โดยยอดบนสุดของพีระมิดแทนกลุ่มชนชั้นที่มีสถานะทางสังคมสูงสุด ได้แก่ กษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ และขุนนางระดับสูง ซึ่งคนกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยที่สุดในโครงสร้างทางสังคม ชนชั้นถัดมาจากกลุ่มแรกคือบรรดาพระและนักบวชในนิกายออโธ ดอกซ์ ซึ่งมียศถาบรรดาศักดิ์และทรัพย์สินรวมทั้งอภิสิทธิ์ในสังคมใกล้เคียงกับกลุ่มแรก ส่วนช่วงกลางของพีระมิดประกอบไปด้วยชนชั้นนายทุนที่ร่ำรวย และทหารยศสูง ซึ่งพัฒนามาเป็นกลุ่มเสรีนิยมในเวลาต่อมา ส่วนฐานล่างสุดของพีระมิดประกอบไปด้วยกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ คือ ชาวนา กรรมกรผู้ใช้แรงงาน ช่างฝีมือ และทาสติดที่ดิน

ดอกซ์แล้ว ชนชั้นชาวนาจึงมีแนวโน้มในการยอมรับชะตากรรมของตนในปัจจุบันเพื่อจะสามารถผ่านบททดสอบของพระผู้เป็นเจ้าไปได้ และเมื่อสิ้นชีวิตลงก็จะได้รับอนุญาตให้ไปอยู่อย่างสงบสุขร่วมกับพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น เมื่อรัฐวินัยสามารถควบคุมให้ไม่เกิดความพยายามในการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นได้นั้น ก็นับว่าเป็นการสร้างความมั่นคงต่อราชบัลลังก์ของซาร์ให้ปราศจากความสั่นคลอนนั่นเอง

4.5 ความสำคัญของ “พิธีศพ” และแนวคิดชีวิตหลังความตายต่อชาวรัสเซียชนชั้นล่าง

เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของ “พิธีศพ” ต่อวิถีชีวิตชาวรัสเซียนั้น สามารถกล่าวได้ว่า เมื่อศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์เข้ามาหยั่งรากลึกในรัสเซียเมื่อกว่าพันปีก่อน ก็ได้เริ่มผนวกหลักคิดเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเรื่อง “ไฟชำระ” (Purgatory)[10] “สวรรค์” (Paradise) หรือ ต้นไม้แห่งชีวิต (Tree of life)[11] เป็นต้น โดยแนวคิดเหล่านี้ล้วนเป็นการกำหนดเส้นทางชีวิตหลังความตายของมนุษย์โดยมีการกระทำเมื่อยังมีชีวิตอยู่เป็นตัวชี้วัดถึงบาปและความดีที่จะเป็นเครื่องนำทางวิญญาณของมนุษย์นั้นไปยังสวรรค์หรือนรก โดยมีพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้พิพากษาสำคัญในการตัดสินว่าใครจะได้ไปอยู่รวมกับพระเจ้า

แนวคิดดังกล่าวได้เป็นเครื่องหล่อหลอมให้มนุษย์สร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเชื่อดังกล่าว โดยมีการสร้างวัฒนธรรมในรูปแบบพิธีกรรมงานศพเพื่อเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงถึงชีวิตระหว่างสองโลกหรือเรียกว่า “สะพานที่เชื่อมระหว่างสองโลก” คือ โลกมนุษย์และโลกแห่งความตาย ดังนั้น เมื่อชาวรัสเซียได้ถูกหล่อหลอมธรรมเนียมปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน จึงทำให้ชาวรัสเซียพยายามดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องทำนองคลองธรรมเพื่อที่ว่าเมื่อภายหลังที่ชีวิตพวกเขาดับสิ้นลงจะได้มีชีวิตหลังความตายรวมอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าชั่วนิรันดร์

เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวรัสเซียชนชั้นล่างสุดของโครงสร้างทางสังคมแบบปิระมิด คือ ชาวรัสเซียชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดิน จะเห็นว่า กลุ่มนี้คือประชาชนที่เป็นฐานรากที่มีจำนวนมากที่สุดของประเทศและเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคม รวมทั้งเป็นฐานอำนาจให้กับระบบอุปถัมภ์ในจักรวรรดิรัสเซียมาอย่างยาวนาน การขัดเกลาทางสังคมด้วยหลักคิดแบบออร์โธดอกซ์ในเรื่องชีวิตหลังความตายและการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระเจ้าให้แก่คนชั้นล่างนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของชนชั้นปกครองในการที่สร้างฐานอำนาจที่มั่นคงต่อระบบอุปถัมภ์ เพื่อลดความกระด้างกระเดื่องและแรงเสียดทานทางสังคมจากปัจจัยภายนอกต่าง ๆ อันเป็นการสร้างเสถียรภาพต่อระบอบอัตตาธิปไตยแห่งจักรวรรดิรัสเซียอย่างยั่งยืนตั้งแต่ฐานรากของประเทศ

พิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซียได้สะท้อนให้เห็นถึง หลักคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวรัสเซียพื้นบ้านในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคม และสถานะทางสังคมที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น การมีสภาพชีวิตที่ไม่มั่นคงจากความแร้นแค้นยากจน และต้องพึ่งพาความเป็นไปของธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้ชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินมีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองปกป้องจากทั้งชนชั้นปกครองและจากสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างศาสนา ดังนั้น ในยามที่มีชีวิตอยู่ ชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินเหล่านี้จึงได้นำเอาชีวิต

---

[10] ไฟชำระ คือ สภาวะหรือขั้นตอนที่วิญญาณได้รับการชำระให้บริสุทธิ์หรือการลงโทษชั่วคราว เป็นที่เชื่อกันว่าดวงวิญญาณที่ตายขณะได้รับการปลดปล่อยจะได้ไปสวรรค์ เป็นความคิดเชิงทฤษฎีที่มีพื้นฐานและได้รับการยอมรับในศาสนาคริสต์ยุคแรก

[11] ต้นไม้แห่งชีวิต เป็นพื้นฐานที่แพร่หลายหรือแม่แบบ ในหลาย ๆ ตำนานที่เกี่ยวโยงกับความเชื่อทางศาสนา เชิงปรัชญา และประเพณีดั้งเดิมของศาสนาคริสต์หลากหลายแขนงตั้งแต่โบราณ ต้นไม้แห่งชีวิตปรากฏครั้งแรกในปฐมกาล 2: 9 และ 3: 22-24 เป็นที่มาของ ชีวิตนิรันดร์ ในสวนเอเดน

ของตนไปผูกติดกับความจงรักภักดีต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และศาสนจักรอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตที่ “ถูกต้อง” ตามบรรทัดฐานและกรอบที่ “อาณาจักรและศาสนจักร” ได้กำหนดไว้ผ่าน “รัฐวินัย” อย่างเข้มงวด เพื่อที่ว่าเมื่อชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินได้จากโลกนี้ไปพวกเขาจะได้รับการพิพากษาจากพระผู้เป็นเจ้าให้ไปอยู่ร่วมกับพระผู้เป็นเจ้าบนสวรรค์ชั่วนิรันดร์ และการปฏิบัติตามพิธีศพแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดก็เปรียบเสมือนการประกอบพิธีกรรมในการนำทางผู้ตายอย่างถูกต้องโดยสื่อกลางระหว่างสองโลก คือ นักบวช และ บทสวดภาวนา รวมทั้ง ธรรมเนียมปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการ “ส่ง” “นำทาง” และ “อำลา” ผู้ตายไปยังโลกแห่งความตายอย่างสมบูรณ์

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมผ่านพิธีศพดั้งเดิมของชาวรัสเซีย พบว่าอิทธิพลของศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ที่มาผนวกรวมกับความเชื่อพื้นบ้านของชาวสลาฟโบราณส่งผลให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติอันเคร่งครัดที่เป็นแบบแผนของพิธีกรรมเพื่อนำทางผู้ตายไปอยู่ร่วมกับพระเจ้าบนสวรรค์ชั่วนิรันดร์ หลักคิดดังกล่าวยึดโยงชาวรัสเซียกับความศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า ซึ่งสะท้อนผ่านพิธีศพและชีวิตหลังความตายที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่ศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์เข้ามาในรัสเซียและตลอดสมัยจักรวรรดิ เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ชนชั้นปกครองได้สร้างระบบชนชั้นที่ซับซ้อนในจักรวรรดิรัสเซียภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นล่างอย่างมากจนเกิดปัญหาการกดขี่ขูดรีด และความแร้นแค้นในหมู่ชาวนาและทาสติดที่ดินซึ่งเป็นชนชั้นที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำนี้ ความไม่พอใจในสภาพชีวิตของชนชั้นล่างค่อย ๆ ทวีขึ้นพร้อมกับกระแสเสรีนิยมจากความสำเร็จของการปฏิวัติฝรั่งเศสที่เข้ามากระตุ้นให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมในช่วงต้นศตวรรษที่19 ดังนั้น ชนชั้นปกครองจึงต้องสร้างนโยบายเพื่อกำหนดโครงสร้างทางสังคมอย่างเข้มงวด โดยใช้ความศรัทธาในออร์โธดอกซ์อย่างแรงกล้าของชนชั้นล่างมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมกระบวนการคิดของชนชั้นชาวนาและทาสติดที่ดินซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของจักรวรรดิรัสเซีย หลักคิดออร์โธดอกซ์ได้ถูกหลอมรวมกับระบอบอัตตาธิปไตย และแนวคิดชาตินิยม กลายเป็นนโยบาย“รัฐวินัย” เพื่อหล่อหลอมความจงรักภักดีต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และสร้างเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองแก่จักวรรดิรัสเซีย

การสร้างกรอบทางสังคมอย่างเข้มงวดดังกล่าว สอดคล้องกับความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติของพิธีศพแบบดั้งเดิมของชาวรัสเซียโดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ซึ่งมากำหนดความเชื่อมโยงระหว่างความศรัทธาที่มนุษย์มีต่อพระเจ้าและประชาชนมีต่อพระเจ้าซาร์ให้เป็นสิ่งเดียวกัน ดังนั้นประชาชนชาวรัสเซีย ศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ และพิธีกรรมอันเคร่งครัด จึงกลายมาเป็นเครื่องมือทางการปกครองที่สำคัญต่อการสร้างความมั่นคงต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แห่งจักรวรรดิรัสเซียเรื่อยมาจนกระทั่งเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างรอยต่อของปลายศตวรรษที่ 19 สู่ตอนต้นศตวรรษที่ 20 เกิดกระแสการเคลื่อนไหวของประชาชนชนชั้นล่างเพื่อเรียกร้องให้พระเจ้าซาร์หันมาใส่ใจแก้ปัญหาความเดือดร้อนยากแค้นของประชาชน แต่กลับได้รับการเพิกเฉยและการปราบปรามการเคลื่อนไหวของประชาชนอย่างรุนแรงจากรัฐบาลซาร์ เป็นเหตุให้ประชาชนส่วนใหญ่ต่อต้านระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อันเป็นชนวนสำคัญในการนำไปสู่เหตุการณ์การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1917 ซึ่งเป็น

จุดสิ้นสุดของระบบอัตตาธิปไตยของรัสเซีย และเข้าสู่ยุคแห่งการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ซึ่งมีนโยบายล้มล้างอิทธิพลของศาสนา เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์เกรงว่าศาสนาคริสต์จะเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงประชาชนรัสเซียกับระบอบเก่า (สมบูรณาญาสิทธิราชย์) อันอาจจะนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพในการปกครองประเทศและการสร้างกรอบสังคมนิยมในการควบคุมประชาชนในยุคโซเวียต

เอกสารอ้างอิง

เกออร์กี้ คูบลิตสกี้. (2532). *ประเพณีและวัฒนธรรมของประชาชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในสหภาพโซเวียต*. สยามออฟเซ็ท จำกัด.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ [และคนอื่น ๆ].(2536). *ความรู้พื้นฐานทางศาสนา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เดือน คำดี. (2540). *ศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นฤภัทร เชี่ยวสกุล (2561). *ศึกษาบทบาทอิทธิพลวัฒนธรรมความเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายรัสเซียนออร์โธดอกซ์ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนชาวรัสเซีย* [ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทา โชติพุกกณะ (2523). *ประวัติศาสตร์รุสเซีย*. ปรเมษฐ์การพิมพ์.

ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรมทา. (2552). *มนุษย์กับศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่4). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ.

พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2562). *ศาสนาโลก*. http:///www.Users/MSI/Downloads/51718-Article%20Text-119827-1-10-20160314.pdf.

สุปราณี มุขวิชิต. (2538). *ประวัติศาสตร์รุสเซียยุคโบราณจนถึงปี ค.ศ. 1917*. โอเดียนสโตร์.

สัญชัย สุวังบุตร. (2541). *รวมบทความวรรณกรรมและประวัติศาสตร์โซเวียต*. คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ, และสัญชัย สุวังบุตร. (2550). *รัสเซียสมัยซาร์และสังคมนิยม*. ศักดิโสภาการพิมพ์.

อานนท์ มาเม้า. (2557). *การแบ่งแยกระหว่างรัฐกับศาสนจักร: มโนทัศน์ทางนิติปรัชญาและกฎหมายมหาชน*. โรงพิมพ์เดือนตุลา

David Warnes. (1999). *Chronicle of the Russian Tsars*. Thames and Hudson

Hosking, G. (2001). *Russia and the Russians: A History*. Harvard University Press.

Mack, G.R. and Surina, A. (2005). *Food Culture in Russia and Central Asia*. Greenwood Press.

Rouhier-Willoughby, J. (2007). Contemporary Urban Russian Funerals: Continuity and Change. *Folklorica, Vol. 12*, 109-188. https://doi.org/10.17161/folklorica.v12i0

Ryabikova, V. (2021). *What is a typical Russian funeral like and how much does it cost?*. https://www.rbth.com/lifestyle/333517-what-is-typical-russian-funeral

Warner, A.E. (2000). Russian Peasant Beliefs and Practices Concerning Death and the Supernatural Collected in Novosokol'niki Region. Russia, 1995. Part II: Death in Natural Circumstances. *Folklore, 111(2)*, 255-281. https://doi.org/10.1080/00155870020004639

Warner, A.E. (2002). *Russian Myths*. University of Texas Press.

Ковалев, В.М., Магильный, Н.П. (1990). Русская кухня : Традиции и обычаи.Москва: Советская Россия.

การศึกษาคำยืมชื่ออาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย

กิตติศักดิ์ ใจรักษ์ สุรีรัตน์ ถ้วนถี่ และ คุณัญญา บัวพรหมมาตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาการถ่ายทอดชื่อรายการอาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการยืมชื่ออาหารฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมชื่อรายการอาหารฝรั่งเศสจากตำราอาหารภาษาไทยจำนวน 6 เล่ม ได้แก่ ช็อกโกแลตแสนอร่อย ซุป & สตู พาย & ทาร์ต อาหารนานาชาติ CIY Sweets และ Cooking Bible : Bakery ได้ชื่อรายการอาหารภาษาฝรั่งเศสทั้งสิ้น 26 รายการ จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยพบว่ามีการถ่ายทอดชื่ออาหารโดยใช้วิธีการยืมคำประเภทยืมทับศัพท์จำนวน 20 รายการ และประเภทยืมแปลประสมทับศัพท์จำนวน 6 รายการ อีกทั้งยังพบว่าคำยืมประสมทับศัพท์ มีการถ่ายทอดเสียงโดยสามารถคงเสียงเดิมของภาษาต้นฉบับไว้ได้ และถ่ายทอดเสียงโดยมีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่ไม่ปรากฏในระบบเสียงภาษาไทย ได้แก่หน่วยเสียง /y/ /ɑ̃/ และ /ɔ̃/

คำสำคัญ คำยืม ชื่ออาหาร ภาษาฝรั่งเศส

A Study of French Loanwords Related to French Dish Names in Thai Recipe books

Kittisak Jairak, Sureerat Tuantee and Kunanya Buaprommat
Faculty of Humanities, Naresuan University

Abstract

A Study of French Loanwords Related to French Dish Names in Thai recipes is a qualitative research. The aim of this study was to analyze the strategies for borrowing French food names in Thai recipe books. The samples were 26 French food names written in Thai selected from 6 Thai cookbooks: *Delicious Chocolates*, *Soup & Stews*, *Pies & Tarts*, *International Dishes*, *CIY Sweets*, and *Cooking Bible: Bakery*. Following the analysis, it was found that 20 items borrowed were loan words and 6 items were loan blend. Moreover, regarding loan blend, it was found that the sounds of original words were kept. There were changes in the spelling of some loanwords that the sounds did not appear in the Thai language such as /y/ /ɑ̃/ and /ɔ̃/.

Keywords: Loanword, Food naming, French

1. บทนำ

อาหารฝรั่งเศสเป็นอาหารที่มีแบบแผนพิธีการ หรูหรา และประณีต รวมถึงพ่อครัวชาวฝรั่งเศสจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการปรุงและการตกแต่งอาหารให้เป็นที่เจริญตาก่อนที่จะได้ลิ้มลองและรับรู้ถึงรสชาติ ด้วยเหตุนี้อาหารฝรั่งเศสจึงเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมมากที่สุดชาติหนึ่งในโลก เมื่อปี

พ.ศ. 2483 ได้มีการเปิดโรงเรียนสอนทำอาหารที่มีชื่อเสียงขึ้นที่ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งโรงเรียนสอนทำอาหารดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้ที่ต้องการเรียนรู้พื้นฐานการประกอบอาหารจนถึงขั้นการดัดแปลงการประกอบอาหารในรูปแบบใหม่ๆ

เนื่องด้วยชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความพิถีพิถันในการเลือกวัตถุดิบมาประกอบอาหาร มีการเตรียมอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ รู้จักวิธีการปรุงที่เหมาะสมกับอาหารชนิดนั้น ๆ ตลอดจนมีการตกแต่งให้ออกมาดูน่าสนใจ ส่งผลให้อาหารฝรั่งเศสได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โรงแรมชั้นนำเกือบทุกประเทศล้วนแล้วแต่นำรูปแบบการปรุงอาหารมาของชาวฝรั่งเศสมาประยุกต์ใช้ (ดารามาศ แก้วแดง, 2562)

ปัจจุบันอาหารฝรั่งเศสเป็นที่นิยมในหมู่คนไทยอย่างแพร่หลาย เห็นได้จากการที่มีร้านอาหารฝรั่งเศสในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารคาว ร้านขนมปัง ร้านขนมหวาน ซึ่งขนมที่คนไทยบริโภคอยู่เป็นประจำและสามารถพบเจอได้ทั่วไปคือ ครัวซองต์ ฟองดูว์ มาการอง เป็นต้น (อรวินท์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2562) นอกจากร้านอาหารฝรั่งเศสที่ได้รับความนิยมแล้ว สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ยังได้รวบรวมวิธีการประกอบอาหารเป็นรูปเล่มไว้เป็นจำนวนมาก เพื่ออธิบายส่วนผสมและขั้นตอนการประกอบอาหาร

อย่างไรก็ตามชื่ออาหารบางชนิดไม่มีบัญญัติไว้ในภาษาไทย และไม่สามารถหาคำศัพท์ในภาษาไทยที่มีอยู่มาเรียกสิ่งที่รับเข้ามาจากสังคมอื่นได้ จึงส่งผลให้เกิดการยืมภาษามาใช้เพื่อถ่ายทอดชื่อรายการอาหารจากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526, น. 128, อ้างถึงใน นงลักษณ์ บัณฑุวงศ์, 2560, น. 1) ระบุว่า การยืมภาษาคือการนำคำหรือลักษณะของภาษาอีกภาษาหนึ่งมาใช้ในภาษาของตนเอง ซึ่งการยืมภาษามาใช้อาจจะอยู่ในรูปแบบของการเลียนเสียงหรือเรียกตามเจ้าของภาษาเดิม Bloomfield (1965, p. 444, 461) กล่าวว่า การยืมภาษาสามารถจำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างภาษาต้นทางและภาษาปลายทางได้ 3 ประเภท คือ การยืมภายในกลุ่มชนที่พูดภาษาเดียวกันแต่คนละถิ่น (Dialect borrowing) การยืมภาษาอื่นข้ามวัฒนธรรม (Cultural borrowing) และการยืมต่างชุมชนที่พูดต่างภาษาภายในประเทศเดียวกัน (Intimate borrowing)

สำหรับตำราการประกอบอาหารฝรั่งเศสที่วางขายอยู่ตามท้องตลาดเป็นตำราที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ดังนั้น จึงเกิดรูปแบบการยืมภาษาอื่นข้ามวัฒนธรรมขึ้น อีกทั้ง ภาษาต้นทางคือภาษาฝรั่งเศสซึ่งใช้ชุดอักษรคนละชุดกับภาษาไทย ส่งผลให้จะต้องมีการเปลี่ยนชุดอักษรเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีการยืมคำที่ใช้ในการถ่ายทอดชื่ออาหารที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาปลายทาง ว่าผู้แต่งตำราการประกอบอาหารแต่ละเล่มมีกลวิธีการยืมคำแบบใดบ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการเขียนตำราอาหารต่อไป

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แพรวโพยม บุณยะผลึก (2547, น. 8) กล่าวว่า การยืมภาษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงภาษาเชิงวัฒนธรรม เมื่อภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาผู้รับ รับเอาลักษณะทางภาษาบางอย่างของภาษาต้นแบบหรือภาษาผู้ให้ มาใช้อธิบายสิ่งใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในภาษาของตน การยืมภาษาจึงเกิดขึ้น ดังนั้นการยืมภาษาจึงเป็นเรื่องของอิทธิพลของภาษาต้นทางที่มีต่อภาษาปลายทาง โดย T’sou (1975)ได้กล่าวว่า การยืม

ภาษาจะคำนึงถึงรากศัพท์หรือความหมายเดิมของแต่ละภาษานั้นๆเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของคำยืมตามกลวิธีการยืมคำออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

- คำยืมทับศัพท์ (Loan words)คือ การนำคำจากภาษาหนึ่งมาปรับใช้ โดยมีกลวิธีการถ่ายทอดเสียงให้เข้ากับภาษาอีกภาษาหนึ่งเพื่อให้สอดรับกับระบบเสียงของภาษาผู้รับแต่ยังคงลักษณะรูปหรือเสียงที่มีความใกล้เคียงกับภาษาเดิม

- คำยืมแปล(Loan translation) คือ คำที่ยืมเฉพาะความหมายของภาษาต้นทางมาใช้โดยผ่านกลวิธีของการแปลจากภาษาต้นทางไปยังอีกภาษาปลายทางซึ่งคำที่ถูกยืมจะยังคงความหมายเดิมไว้ แต่เปลี่ยนลักษณะของรูปและเสียงเดิมของคำคำนั้นให้เป็นไปตามภาษาผู้รับ

อนึ่ง การแบ่งประเภทข้างต้น แตกต่างจากการแบ่งประเภทคำยืมของ Burling (1970, p. 169-184) ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของการยืมโดยพิจารณาจากลักษณะการยืมภาษาเป็นเกณฑ์ได้ทั้งสิ้น 3 ประเภท ดังนี้

- การยืมศัพท์ (Lexical borrowing) การยืมคำเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาสามัญของภาษาทั่ว ๆ ไป คำเป็นสิ่งที่ภาษายืมกันได้ง่ายที่สุด และไม่จำเป็นต้องยืมจากต่างภาษาเท่านั้น อาจจะยืมจากภาษาเดียวกันแต่ต่างถิ่นกันก็ได้

- การยืมเสียง (Phonological borrowing) การยืมเสียงจากภาษาต่างประเทศนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการยืมคำ

- การยืมไวยากรณ์ (Grammatical borrowing) การยืมโครงสร้างของวลีหรือประโยคจากภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาพม่าใช้ไวยากรณ์บาลีในตำราพุทธศาสนาซึ่งแปลมาจากภาษาบาลี หรือยืมหน้าที่ทางไวยาการณ์บางหน้าที่ เช่น ในภาษาหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสสมัยใหม่มีการใช้คำคุณศัพท์ในหน้าที่ของกริยาวิเศษณ์มากขึ้น เนื่องจากอิทธิพลของภาษาอังกฤษ

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาชื่อรายการอาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกตำราอาหาร ดังนี้

- เป็นตำราอาหารฉบับภาษาไทย

- เป็นตำราอาหารที่จำหน่ายที่ร้านหนังสือในจังหวัดพิษณุโลก ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมตำราอาหารได้ทั้งสิ้น 5 เล่ม ได้แก่ ช็อกโกแลตแสนอร่อย (จิราพร แก้วดวงเล็ก, 2557)ซุป & สตู (ณวรา เปลี่ยนบุญเลิศ, 2557)พาย & ทาร์ต (ภาสกร หลี, 2554) อาหารนานาชาติ (ดารามาศ แก้วแดง, 2562) CIY Sweets (น่าน หงส์วิวัฒน์, 2560) และCooking Bible : Bakery (นภัสร เหลืองสกุล, 2562)

เมื่อคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกตำราอาหารเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะชื่อรายการที่ปรากฏรูปคำภาษาฝรั่งเศสจากตำราอาหารข้างต้น โดยคณะผู้วิจัยสามารถรวบรวมคำยืมภาษาฝรั่งเศสได้ทั้งสิ้น 26 รายการ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยศึกษาคำเรียกชื่ออาหารฝรั่งเศสที่ปรากฏในรายการอาหารฉบับภาษาไทยจำนวน 26 รายการ โดยอาศัยกรอบทฤษฎีการยืมคำของ T'sou (1975) และเขียนสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์คำเรียกชื่ออาหารเหล่านั้นในรูปแบบของการบรรยาย

4. ผลการวิจัย

การศึกษาการถ่ายทอดชื่อรายการอาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการถ่ายทอดชื่ออาหารฝรั่งเศสมาเป็นภาษาไทย โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาชื่อรายการอาหารฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทยจำนวนทั้งสิ้น 26 รายการ ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่ามีกลวิธีการยืมภาษาเพื่อถ่ายทอดชื่ออาหารจำนวน 3 รูปแบบ คือ การยืมทับศัพท์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียง จำนวน 1 รายการ การยืมทับศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงจำนวน 19 รายการ และการยืมแปลประสมทับศัพท์จำนวน 6 รายการ

4.1 การยืมทับศัพท์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียง

สำหรับการยืมทับศัพท์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงนั้น คณะผู้วิจัยพบเพียง 1 รายการ คือ

Soufflé ซูเฟล่

ซึ่งการยืมทับศัพท์ข้างต้นสามารถถ่ายทอดเสียงเดิมออกมาได้ทั้งหมด โดยที่มีการใส่รูปวรรณยุกต์เอกกำกับไว้ที่พยัญชนะท้ายของคำ

4.2 การยืมทับศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียง

สำหรับการยืมทับศัพท์ชื่ออาหารทั้ง 20 รายการนั้น คณะผู้วิจัยพบว่ามีการยืมแปลที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะ และการยืมแปลที่มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงสระและพยัญชนะเพื่อให้เหมาะสมกับการออกเสียงภาษาไทย

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงสระ

จากการศึกษาคำยืมทับศัพท์ทั้ง 20 รายการ คณะผู้วิจัยพบว่าคำยืมทับศัพท์ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระภาษาฝรั่งเศสจำนวน 3 หน่วยเสียง คือ /y/ /ɑ̃/ และ /ɔ̃/ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- หน่วยเสียงสระ /y/

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเสียงหน่วยสระ /y/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงสระหน้าห่อริมฝีปาก เนื่องจากเสียงดังกล่าวไม่ปรากฏในระบบเสียงภาษาไทย โดยใช้รูปสระ ู มาแทนที่หน่วยเสียงดังกล่าว โดยรูปสระนี้เป็นหน่วยเสียง /uu/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงสระหลังเสียงยาวห่อริมฝีปาก เช่น

Churros	ชูโรส	
Chocolate Fondue	ช็อกโกแลตฟองดู	
Crème Brûlée	เครมบรูเล่	
Crepe Suzette	เครปซูเซตต์	เป็นต้น

- หน่วยเสียงสระ /ã/

สำหรับคำที่ปรากฏหน่วยเสียงสระ /ã/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงสระนาสิกนั้น คณะผู้วิจัยพบว่ามีการยืมภาษาโดยนำรูปสระ -อง มาแทนที่ เช่น

Croissant	ครัวซองต์	
Pate en Terrine	ปาเต ออง แตร์รีน	เป็นต้น

ในบางครั้งพบว่ามีการนำรูป ั-น มาแทนที่ คือ

Fondant Chocolate	ช็อกโกแลตฟองดันท์

- หน่วยเสียงสระ /ɔ̃/

เมื่อมีการยืมทับศัพท์ คณะผู้วิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงสระ /ɔ̃/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงสระนาสิกที่ไม่ปรากฏในภาษาไทย โดยใช้รูปสระ –อง มาแทนที่หน่วยเสียงดังกล่าว ส่งผลให้หน่วยเสียงสระนาสิกข้างต้นมีลักษณะการเปล่งเสียงที่ต่างออกไป โดยกลายเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว เช่น

Chocolate Fondue	ฟองดูช็อกโกแลต	
Fondant Chocolate	ช็อกโกแลตฟองดันท์	
Macaron	มาการอง	เป็นต้น

4.2.2 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะนั้น คณะผู้วิจัยพบว่าคำยืมทับศัพท์ที่พบทั้ง 20 รายการมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะเพื่อให้เหมาะสมกับการออกเสียงภาษาไทย รายละเอียดดังนี้ /g/ /z/ และ /ʀ/

- หน่วยเสียงพยัญชนะ /g/

คณะผู้วิจัยพบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะ /g/ ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะโฆษะถูกแทนที่ด้วยรูปพยัญชนะ ก ซึ่งเป็นรูปพยัญชนะของหน่วยเสียง /k/ ส่งผลให้มีลักษณะการเปล่งเสียงที่แตกต่างออกไปจากเดิม กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงเสียงเป็นเสียงพยัญชนะอโฆษะ เช่น

Baguette	บาแก็ต	
Galettes	กาแลตต์	เป็นต้น

- หน่วยเสียงพยัญชนะ /z/

สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะ /z/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะโฆษะ คณะผู้วิจัยพบว่ามีการแทนที่ด้วยรูปพยัญชนะ ซ ซึ่งเป็นรูปพยัญชนะของหน่วยเสียง /s/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก คือ

Suzette	ซูเซตต์

- หน่วยเสียงพยัญชนะ /ʀ/

การทับศัพท์หน่วยเสียงพยัญชนะ /ʀ/ คณะผู้วิจัยพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเสียงหน่วยพยัญชนะ /ʀ/ โดยนำรูปพยัญชนะ ร มาแทนที่ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเสียงจากเดิมเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะรัวที่มีฐานการออกเสียงบริเวณเพดานอ่อนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะรัว ก้อง ที่มีฐานการออกเสียงบริเวณใกล้ฟัน เช่น

Crème Brûlée	เครมบรูเล่	
Croissant	ครัวซองต์	
Éclair	เอแคร์	
Macaron	มาการอง	
Pate en Terrine	ปาเต ออง แตร์รีน	
Ratatouille	ราทาทูวี	เป็นต้น

4.3 การยืมแปลประสมทับศัพท์

จากกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยพบชื่อรายการอาหารฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย ที่จัดอยู่ในประเภทคำยืมแปลประสมทับศัพท์ทั้งสิ้น 6 รายการ เช่น Confit de Canard และ Crème Brûlée Tarlets เป็นต้น

สำหรับ Confit de Canard หรือเป็ดกงฟี เป็นการยืมภาษาที่มีลักษณะของการใช้คำยืมทับศัพท์ในส่วนของคำว่า Confit และพบลักษณะของการยืมแปลในส่วนของคำว่า Canard ซึ่งในส่วนของคำว่า Confit คณะผู้วิจัยพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /ɔ̃/ โดยใช้การถ่ายทอดโดยใช้รูปสระ โ-ะ ลดรูป ซึ่งเป็นรูปสระของหน่วยเสียงสระ /o/ ที่เป็นหน่วยเสียงสระหลัง กลางสูง สั้น ริมฝีปากห่อ สำหรับการยืมแปลนั้น คณะผู้วิจัยพบว่ามีการแปลคำว่า Canard เป็นคำว่า เป็ด โดยยึดความหมายเดิมเอาไว้

ในส่วนของ Crème Brûlée Tarlets หรือทาร์ตแครมบรูเล เป็นลักษณะของคำยืมแปลประสมทับศัพท์ โดยส่วนแรกคือ Crème Brûlée เป็นลักษณะของการยืมทับศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษาไทย สำหรับคำว่า Tarlets เป็นการยืมแปลที่มีการแปลมาจากภาษาอังกฤษ อนึ่ง ในการ

ยืมแปลประสมทับศัพท์นี้ คณะผู้วิจัยพบว่ามีการสลับตำแหน่งของคำ โดยชื่อรายการอาหาร Crème Brûlée Tarlets มีลักษณะการวางตำแหน่งของคำ คือ N1 + A + N2 คำว่า “Crème” มีลักษณะเป็นคำนาม ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของคำนาม “tarlets” ส่วน “brûlée” มาจาก “brûler”มีลักษณะเป็นคำกริยา หมายถึง การเผาไหม้ ทำหน้าที่เป็นคำคุณศัพท์ เนื่องจากมีการผันกริยาโดยใช้รูปแบบใน participe passé ทำให้กริยานี้กลายเป็นคำคุณศัพท์ที่ทำหน้าที่ขยายคำว่า Crème ที่อยู่ด้านหน้า นอกจากนี้ ทาร์แลตแครมบรูเล มีลักษณะเป็นนามวลี โดยมีคำหลักคือ ทาร์แลต ทำหน้าที่เป็นคำนาม ส่วนคำว่า แครม และบรูเล เป็นนามวลี ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของคำนามหลัก

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการยืมชื่ออาหารภาษาฝรั่งเศสในตำราอาหารฉบับภาษาไทย คณะผู้วิจัยพบว่าตำราอาหารทั้ง 6 เล่มได้ใช้กลวิธีการยืมภาษาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือมีการใช้กลวิธีการยืมภาษาเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น คือ การยืมทับศัพท์ และการยืมแปลประสมทับศัพท์ โดยคณะผู้วิจัยพบว่ามีกลวิธีการใช้คำยืมทับศัพท์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแพรวโพยม บุณยะผลึก (2547) ที่ระบุว่าการยืมคำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นการยืมทับศัพท์พบมากที่สุดถึงร้อยละ 84 การยืมแปลประมาณร้อยละ 10 และมีจำนวนคำศัพท์อื่น ๆ ที่เป็นคำยืมแปลประสมคำทับศัพท์ ศัพท์บัญญัติ และคำที่สร้างขึ้นอื่น ๆ อีกร้อยละ 6 ซึ่งคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะเป็นคำทับศัพท์ที่เกี่ยวกับอาหาร

อนึ่ง ในการถ่ายทอดชื่ออาหารด้วยกลวิธีการยืมทับศัพท์นั้น คณะผู้วิจัยพบว่ามีการยืมทับศัพท์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระและพยัญชนะ และการยืมทับศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ซึ่งการยืมทับศัพท์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระและพยัญชนะนั้น คณะผู้วิจัยสังเกตว่าเสียงที่ปรากฏในภาษาต้นทางคือภาษาฝรั่งเศสมีปรากฏในภาษาปลายทางคือภาษาไทย ดังนั้น ผู้แต่งหนังสือจึงสามารถที่จะคงเสียงเดิมในภาษาต้นฉบับไว้ได้ สำหรับการยืมทับศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระและพยัญชนะนั้น คณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เสียงภาษาฝรั่งเศสบางเสียงไม่ปรากฏในระบบเสียงภาษาไทย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดเสียงเปลี่ยนแปลงเสียงให้มีความใกล้เคียงกับหน่วยเสียงภาษาไทยมากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านสามารถอ่านออกเสียงได้ ซึ่งจากกการศึกษากลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระภาษาฝรั่งเศสจำนวน 3 หน่วยเสียง คือ /y/ /ɑ̃/ และ /ɔ̃/ และหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 3 หน่วยเสียง คือ /g/ /z/ และ /ʁ/ โดยรูปสระและรูปพยัญชนะภาษาไทยที่นำมาใช้เทียบเคียงนั้นมีทั้งที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสของราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2553) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเสียงที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้างต้นได้แก่หน่วยเสียงสระ /y/ /ɑ̃/ และ /ɔ̃/ โดยการทับศัพท์หน่วยเสียง /y/ ของภาษาฝรั่งเศสในพยางค์เปิดราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2553) กำหนดไว้ว่าจะต้องแทนที่ด้วยรูปสระ –ูว์ ในภาษาไทย แต่ผลการวิจัยพบว่ามีการทับศัพท์โดยใช้รูปสระ –ู เท่านั้น สำหรับหน่วยเสียงสระ /ɑ̃/ ราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2553) ได้กำหนดลักษณะการถ่ายเสียงในภาษาไทยคือ ◌็อง ได้เพียงลักษณะเดียวเท่านั้น แต่ผลการวิจัยพบว่ามีการใช้รูป -อง และ ◌ั-น มาแทนที่ นอกจากนี้ ราชบัณฑิตสถาน (พ.ศ. 2553) ยังได้กำหนดให้ทับศัพท์เสียง /ɔ̃/ โดยใช้รูป -ง แต่ผลการวิจัยพบว่ามีการทับศัพท์ชื่ออาหารโดยใช้รูป -อง จากการทับศัพท์ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2553) นี้เอง

คณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ผู้แต่งหนังสือตำราอาหารน่าจะถ่ายทอดเสียงสระโดยอาศัยความคุ้นชินของการออกเสียงที่พบได้ทั่วไป มากกว่ากฎเกณฑ์หรือระบบเสียงในภาษา สำหรับการเปลี่ยนแปลงเสียงที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานได้แก่หน่วยเสียงพยัญชนะ /g/ /z/ และ /ʀ/ ซึ่งคณะผู้วิจัยสังเกตว่าการที่ผู้แต่งหนังสือตำราอาหารถ่ายทอดเสียงพยัญชนะออกมาได้ตรงตามหลักเกณฑ์น่าจะเป็นเพราะว่าเสียงที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานเป็นเสียงที่ใช้กันเป็นปกติทั่วไปและไม่มีเสียงพยัญชนะอื่นที่สามารถเทียบเคียงได้

อย่างไรก็ตามการที่ไม่พบการยืมชื่ออาหารด้วยกลวิธีการยืมแปลนั้น คณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่าชื่ออาหารส่วนใหญ่เป็นชื่อเฉพาะ อีกทั้ง ชื่ออาหารบางรายการไม่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง ดังนั้น ผู้แต่งหนังสือตำราอาหารจึงไม่สามารถแปลชื่ออาหารออกมาได้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยพบว่าในบางครั้งผู้แต่งหนังสือเลือกใช้คำทับศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า เครป (Crêpe) ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการที่คำดังกล่าวมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย จนเกิดความคุ้นชินและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งประเด็นดังกล่าวสามารถนำไปเป็นแนวทางในการทำวิจัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล. (2524). *ระบบเสียงภาษาไทย*. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราพร แก้วดวงเล็ก. (2527). *ช็อกโกแลตแสนอร่อย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิมพ์ดี.

ณวรา เปลี่ยนบุญเลิศ. (2557). *ซุปและสตู*. พิมพ์ดี.

ดารามาศ แก้วแดง. (2562). *อาหารนานาชาติ*. แม่บ้าน.

ธีระ รุ่งธีระ. (2562). โครงสร้างทางอรรถศาสตร์และไวยากรณ์ของชื่ออาหารไทยที่แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 41*(2), 225-245.

นงลักษณ์ บัณฑุวงศ์. (2560). *การใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นภัสร เหลืองสกุล. (2562). *Cooking bible: bakery* (พิมพ์ครั้งที่ 6). อมรินทร์ Cuisine อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

น่าน หงส์วิวัฒน์. (2560). *CITY SWEETS*. พิมพ์ดี.

อุปกิตศิลปสาร (พระยา). (2531). *หลักภาษาไทย : อักขรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์*. ไทยวัฒนาพานิช.

แพรวโพยม บุณยะลึก. (2547). ภาษาฝรั่งเศสในภาษาไทย. *วารสารอักษรศาสตร์*, *33*(1), 140-154.

ภาสกร หลี. (2554). *พาย & ทาร์ต*. พิมพ์ดี.

สัญชัย สุลักษณานนท์. (2542). *ภาษาศาสตร์ภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้น*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส. ราชบัณฑิตยสถาน.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2526). *อิทธิพลภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. ประกายพรึก.

อรวินท์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2562). *พฤติกรรมการบริโภคอาหารฝรั่งเศสของบุคคลวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อารี ลาภวงศ์ราษฎร์. (2555). *การศึกษาคำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเกี่ยวกับตำรับอาหารไทย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

Bloomfield, L. (1965). *Language History*. Holt, Rinehart and Winston.

Burling, R. (1970). *Man's Many Voices: Language in Its Cultural Context*. Holt, Rinehart and Winston.

Malmberg, B. (1974), *Manuel de phonétique générale*. Collection Connaissance des langues. Edition Picard.

T'sou, Benjamin K. (1975). On the linguistic Covariants of Cultural Assimilation. *Anthropological Linguistics*, *17*(9), 445-456.

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราช แนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออก (FRETILIN)

คัทลียา มาศสุข
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การเริ่มประกาศตัวเป็นเอกราชของประเทศฝั่งทวีปตะวันตกและในทวีปเอเชียหลังช่วงสงครามเย็นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดขบวนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะการเรียกร้องการแบ่งแยกอาณาเขตดินแดนหรืออธิปไตยในการปกครองตัวเอง ประเทศเจ้าอาณานิคมมักใช้อำนาจในการเป็นผู้มีอารยะขูดรีดแสวงหาผลประโยชน์จนเป็นที่มาของการเกิดการเคลื่อนไหวของคนในพื้นที่โดยมีกลุ่มชนนั้นนำและปัญญาชนที่มีโอกาสไปศึกษาจากต่างประเทศเป็นเป็นผู้ก่อรูปขบวนการและความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตในการสร้างอธิปตไตยของประชาชนจากการถูกยึดครองจากโปรตุเกสและอินโดนีเซีย แน่นอนว่าการทวงพื้นที่ตัวตนทางสังคมที่เป็นการทำลายแหล่งการผลิตทำให้เจ้าอาณานิคมไม่ยอมรับอธิปไตยของขบวนการเคลื่อนไหวการพยายามคงอำนาจด้วยการให้สิทธิการก่อตั้งพรรคการเมืองยิ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความตระหนักรู้เรื่องสิทธิและอำนาจทางการเมืองและพัฒนาสู่การเป็นแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออก (Frente Revolucionária de Timor-Leste Independente: FRETILIN) จึงมีวัตถุประสงค์ศึกษาวิธีการและลักษณะการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวในติมอร์ตะวันออกผ่านการวิจัยแบบคุณภาพ

เป็นศึกษาจากเอกสารและบทสัมภาษณ์หลักฐานชั้นรองเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งพบว่าศักยภาพของแกนนำเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพันระหว่างมวลชนกับเป้าหมายการเคลื่อนไหวผ่านการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยบทบาทหลักของการต่อสู้จะอยู่ที่แกนนำที่มองเห็นความสำคัญของเวทีการเมืองโลก และปักหลักเคลื่อนไหวในต่างประเทศ ส่วนการเรียกร้องภายในจะอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดสันติวิธี ไม่สนับสนุนการตอบโต้ด้วยอาวุธและความรุนแรง เพื่อให้มวลชนเกิดสำนึกบริสุทธิ์ของความเป็นชาติ อีกทั้งยังมีบทบาทขององค์กรสหประชาชาติให้ความช่วยเหลือ จากการเข้ามายึดครองของอินโดนีเซียที่ต้องการกำจัดแนวคิดคอมมิวนิสต์-สังคมนิยม องค์กรสหประชาชาติส่งกองทัพเข้ามาคุ้มครองติมอร์ตะวันออก สกัดกั้นการโจมตีของกองทัพอินโดนีเซีย และเป็นผู้สนับสนุนด้านประชาธิปไตยผ่านการสร้างหน่วยงานเฉพาะกิจ ดูแลการปกครองและการเลือกตั้งของประชาชนของพลเมือง จนทำให้ติมอร์ตะวันออกสามารถเป็นอกราชโดยสมบูรณ์

คำสำคัญ ขบวนการเคลื่อนไหว เอกราช ติมอร์ตะวันออก

The study of the social movement for separatism: The Revolutionary Front for an Independent East Timor (FRETILIN)

Kattaleeya Madsuk
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The post-Cold War independence of Western and Asian countries was a driving force behind the movement. Calls for geographical segregation or sovereignty in self-government are particularly prevalent. Colonial powers frequently utilize their power for civilized exploitation and exploitation until it is the source of a movement of people in the region headed by that group and intellectuals who have

the chance to study abroad. From the occupation of Portugal and Indonesia, he was the originator of historical movements and struggles in the development of people's sovereignty. the colonialists rejected the movement's sovereignty due to the need for social space that resulted from the destruction of the source of production. The struggle to preserve power by providing the right to create a political party was the beginning of knowledge of political rights and power, which grew into the Revolutionary Front for East Timor Independence (Frente Revolucionária de Timor-Leste Independente: FRETILIN). The objective is to support this study on the movement's techniques and combat qualities in East Timor. Due to the pandemic state of COVID-19, the analysis of documents and interviews using secondary data

It was discovered that the leadership's capacity was an essential mechanism for developing involvement and a sense of engagement between the people and the movement's aims via the execution of various programs both at home and abroad. The struggle will primarily target leaders who recognize the relevance of the global political arena and have established themselves in international organizations. The concept of nonviolence governs internal claims. Armed and aggressive reactions are discouraged. for the people to acquire a feeling of national purity It also includes the UN organization's duty of providing aid. Although East Timor was not very active throughout its time under the Portuguese administration. However, in the age of the Indonesian invasion, which seeks to eliminate communist-socialist ideologies, East Timor was protected by a United Nations Army dispatched to intercept the offensive by the Indonesian army and proponent of democracy via the establishment of specialized agencies. Overseeing the government and elections of the citizens until East Timor achieved total independence.

Keywords: social movement, separatism

1. บทนำ

ปริบทการเมืองตั้งแค่ยุคล่าอาณานิคม การขูดรีดทางทรัพยากร ความอดยาก การถูกปฏิบัติเยี่ยงทาส โดยชาวต่างชาติ เริ่มทำให้คนพื้นถิ่นมีจิตสำนึกความเท่าเทียมในการเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ควรได้รับมากกว่านี้ในฐานะเจ้าของพื้นที่ กลุ่มคนที่ตื่นตัวกับแนวคิดชาตินิยมส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มปัญหาชน หรือกลุ่มอภิสิทธิชนพื้นถิ่นบางคนที่ต้องการให้ประเทศชาติเติบโตด้วยพลเมืองของชาติพันธุ์ตัวเอง ติมอร์ตะวันออกก็เป็นหนึ่งในประเทศที่เกิดลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่จุดเริ่มต้นของการแบ่งแยกดินแดนนั้นเกิดจากปัญหาการเมืองของประเทศเจ้าอาณานิคมมีนโยบายต้องการปลดปล่อยประเทศใต้อาณัติเป็นเอกราชผ่านส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบการปกครอง ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีโอกาสมากกว่าหลายประเทศที่ต้องลุกขึ้นมากต่อต้านเจ้าอาณานิคมด้วยตัวเอง

ปัญหาอคติแนวคิดคอมมิวนิสต์-สังคมนิยมกลายเป็นตัวทำลายกระบวนการการเปลี่ยนผ่านระบอบการปกครอง การเข้ามายึดครองของอินโดนีเซีย เป็นจุดสำคัญที่สามารถให้ขบวนการเคลื่อนไหวสามารถเติมโตอย่างก้าวกระโดด แม้ว่าอุปสรรคมากในด้านทรัพยากรการต่อสู้เพราะอีกฝ่ายที่ใช้อาวุธและความรุนแรงเป็นหลัก เดิมทีกลุ่มที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนเป็นแค่กลุ่มพรรคการเมืองเล็ก ๆ แต่การถูกโจมตีอย่างต่อเนื่องทำให้มวลชนต่างมีเป้าหมายเพื่อมีชาติเป็นของตัวเอง และเข้าใจความสำคัญของการเป็นเอกราชมากขึ้นมองแบบผิวเผินเป้าหมายหลักของขบวนการนี้ไม่ได้แตกต่างจากขบวนการแบ่งแยกอื่น ๆ

มากนัก แต่ความน่าสนใจของแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออกอยู่ตรงที่ใช้สันติภาพมาเป็นกลไกกระบวนการเรียกร้อง และสามารถสร้างความกลมเกลียวกับมวลชนที่เอาเชื้อชาติ วัฒนธรรมภาษา มาปลุกระดมและให้ความรู้กับมวลชน

การแบ่งแยกดินแดนในยุครัฐสมัยใหม่ ความขัดแย้งในประวัติศาสตร์อาจมีส่วนในขยายการที่มาเป้าหมายของการเรียกร้อง แต่สิ่งที่ทำให้เข้าใกล้เป้าหมายขึ้น คือ ความสามารถในการเคลื่อนไหว ซึ่งไม่ใช่หมายถึงเพียงศักยภาพหรือความพร้อม แต่ยังรวมไปถึงการคงรูปขบวนการให้อยู่ในทิศทางลมอยู่เสมอ ๆ มากไปกว่านั้นการได้รับความช่วยเหลือจากประเทศหรือองค์กรที่มีอำนาจเหนือรัฐกดขี่อาจจะทำให้สากลมองเห็นปัญหาและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ จากที่กล่าวไปจึงเป็นเหตุผลที่สำคัญในการศึกษาถึงวิธีการและลักษะการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหว และที่มาของความขัดแย้ง เพื่อนำมาเป็นบทเรียนให้ขบวนการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ได้ทราบถึงปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ประสบความสำเร็จวัตถุประสงค์ของการเรียกร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียกร้องแบ่งแยกดินแดนที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและมหาชนในการขับเคลื่อน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดคอาณานิคม นพพร ประกุล เสนอว่า ประเทศโลกตะวันตกเข้ามายึดครองหลายๆ พื้นที่ในโลกเพราะต้องการขยายเส้นทางเศรษฐกิจ โดยประเทศผู้ปกครองจะใช้ข้อได้เปรียบทางอำนาจและเงินเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะทำให้ประเทศผู้ยึดครองสามารถเข้าถึงประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างระบบอาณานิคมเป็นการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้กับชาติตัวเอง และยังมีแนวคิดจักรวรรดินิยมแฝงอยู่ แต่กับประเทศที่ชาวพื้นเมืองยังไม่มีความรู้วิทยาการ ประเทศผู้ปกครองจะใช้กำลังเข้ายึดครองดินแดน กดขี่และทำลายวัฒนธรรมจัดระเบียบสังคมใหม่ ให้เป็นไปตามทัศนะบูรพาคตินิยม

การทำลายตัวตนของชาวพื้นเมืองและให้สิทธิชาวพื้นถิ่นบางกลุ่ม ชาวเมืองตะวันตกที่ย้ายเข้าไปอยู่อาศัย กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาทางชนชั้นทางชาติพันธุ์ เนื่องจากมีแค่กลุ่มคนบางส่วนที่ได้รับอภิสิทธิในการมีวิธีชีวิต คือ กลุ่มชนชั้นเชื้อพระวงศ์ คนเหล่านั้นมีประโยชน์ในการเป็นตัวกลางที่สามาถสื่อสารกับแรงงานทาส แต่ยังคงถูกควบคุมและละลายวัฒนธรรมเช่นกันผ่านขบนธรรมเนียมใหม่แบบไม่รุนแรงเท่าแรงงานทาส

2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง Erin Manning เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสร้างตัวตนเพื่อสร้างฐานอำนาจในการต่อรองกับรัฐในเรื่องต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางเมืองที่ออกมาเสนอหรือพูดถึงปัญหาที่เกี่ยวพันกับเท่าเทียม ความเลื่อมล้ำ ความเป็นความตายของเพื่อนมนุษย์ในสังคม ทำให้กลุ่มคนที่เผชิญปัญหาดังกล่าวรู้สึกว่ามีตัวตนในสังคม และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียกร้อง เนื่องจากตระหนักดีว่าไม่มีใครเข้าใจเข้าใจความยากลำบากที่รัฐมองข้ามไปมากกว่าตน การเข้าร่วมของในพื้นที่ปัญหาจึงเป็นเสริมกำลังให้กับขบวนการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะกลายเป็นขบวนการของคนที่เผชิญปัญหาซึ่งง่ายต่อการระดมทรพยากรและได้รับการสนับสนุนมากขึ้น หากได้รับสนับสนุนและมีทรัพยากรมากเท่าไหร่ ยิ่งจะประสบการสำเร็จในการเจรจากับรัฐ การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือขบวนการเป็นระยะเวลานานเป็นการสะสมอำนาจและโอกาสทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งคนเหล่านั้นจะถูกยกขึ้นเป็นตัวแทนในการต่อสู้กับรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชน แต่การเข้ามามีส่วนร่วมของคนนอกปัญหาที่มา

เป็นแกนนำในการเรียกร้อง มักพบอุปสรรคในช่วงแรกของการเรียกร้อง อาจจะถูกมองว่าเป็นการสร้างอำนาจให้กับตัวเองโดยเอาปัญหาคนอื่นมาเป็นเครื่องมือ

รัฐมักจะมองขบวนการเคลื่อนไหวเป็นศัตรูเสมอหากเกิดข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับความบกพร่องของทำงานของรัฐ แม้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวจะสะสมทรัพยากรมากพอที่นำมาเจรจากับรัฐ แต่การสะสมดังกล่าวจะไม่ทางเท่าเทียมกับอำนาจรัฐหากรัฐไม่อนุญาต ยิ่งขบวนการเคลื่อนไหวยกระดับการเรียกร้องสู่การทำอารยะขัดขืนและทำลายทรัพยากส่วนกลาง รัฐจะไม่เปิดโอกาสในการรับฟังข้อเรียกร้อง มากไปกว่านั้นรัฐจะจัดขบวนการดังกล่าวเป็นผู้ปฏิปักษ์และกระทำก่อการร้ายกับประเทศชาติ รัฐจะทำทุกทาง ใช้ความรุนแรง ละเมิดสิทธิส่วนตัว กดดันคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียกร้องเพื่อให้ขบวนการยอมจำนวนต่อความต้องการของรัฐ หากขบวนการเคลื่อนไหวใช้อาวุธและความรุนแรงเข้ามาเป็นเครื่องมือ ขบวนการจะถูกปราบปรามในทันที เนื่องจากเป็นการทำลายความมั่นคงของรัฐ จากที่กล่าวไปจึงเป็นที่มาสำคัญว่าทำไมหลายขบวนการเคลื่อนจำเป็นจะต้องเริ่มต้นการเรียกร้องด้วยการระดมกำลังคนให้ได้มากที่สุดและใช้วิธีการสันติวิธี

2.3 ทฤษฎีสันติภาพ ตามคำนิยามของ Johan Galtung ที่ว่าด้วยโครงสร้างการสร้างสันติภาพถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ ประเภทแรก สันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) หมายถึง การทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้และมีศักยภาพในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนขึ้นได้ด้วยทัศนคติ สถาบัน และโครงสร้างทางสังคม กล่าวคือ การทำให้ผู้คนไม่มีความเกลียดชังต่อกันและกัน รวมไปถึงสถาบัน กลไกและโครงสร้างในสังคมที่ไม่ตัดสินใจรวมศูนย์อำนาจ อันจะส่งผลให้สังคมเกิดสันติภาพได้ ซึ่งมีความซับซ้อนและไม่มีการขีดเส้นวัดอย่างชัดเจนเท่าสันติภาพเชิงลบ โดยวัดจาก การทำหน้าที่ที่ดีของรัฐบาล สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ดี การกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม การที่สังคมยอมรับสิทธิของคนอื่น ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ระดับทุนทางมนุษย์ การคอรัปชั่นในระดับต่ำ ประเภทที่สอง สันติภาพเชิงลบ คือ การปราศจากความรุนแรง การไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีต่อสู้ ไม่มีการทำร้ายร่างกายเชิงกายภาพ กล่าวคือ เป็นความรุนแรงที่สามารถสัมผัสหรือมองเห็นได้อย่างชัดเจน โดยวัดจาก ความขัดแย้งภายในและระหว่างประเทศที่ยังดำรงอยู่ ความปลอดภัยและความมั่นคงในสังคม และการทหาร

3. ข้อมูลและการวิจัย

การวิจัยเรื่องการแบ่งแยกดินแดนของสองพื้นที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความต้องการแบ่งแยกดินแดน วิธีการการต่อสู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราชของประชาชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการ ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นเอกสารเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเหตุการณ์การแบ่งแยกดินแดนของทั้งประเทศติมอร์-เลสเต เนื่องจากสถานการณ์ของโควิด-19 ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในยุคสมัยปัจจุบัน จึงทำให้การวิจัยดังกล่าวต้องใช้หลักฐานชั้นรอง (Secondary Data) ในการศึกษาโดยผ่านหนังสือแปลบันทึกคำบอกเล่า งานวิจัยหรือบทความข้อเท็จจริงผ่านบุคคลที่ 3 และรายงานรวบรวมการทำงานในพื้นที่จากองค์กรระห่างประเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในการต่อสู้ ความรู้สึกประวัติศาสตร์และความทรงจำของผู้คนที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์เรียกร้องเอกราช ซึ่งหลักการตรวจสอบ

ข้อเท็จจริงข้อมูลผู้วิจัยจะใช้แหล่งข้อมูลที่ผ่านเบื้องหลังความเป็นมาของผู้เขียน จะต้องได้รับการตีพิมพ์ผ่านสำนักพิมพ์วิชาการในที่สาธารณะ มีแหล่งที่มาอ้างอิงชัดเจน และยังคงสามารถเข้าถึงได้เท่านั้น ด้วยความที่ข้อมูลข้อเท็จจริงที่แปลเป็นภาษาไทยมีจำนวนน้อยมาก หลักฐานที่เป็นภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะเป็นผู้แปลด้วยตัวเอง อาจจะมีความคลาดเคลื่อนทางภาษาบ้าง จึงอยากให้ผู้อ่านวิเคราะห์ทบทวนอีกครั้งก่อนจะนำไปใช้เป็นหลักฐานต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์หลังอยู่ภายใต้อาณาคมโปรตุเกส

การเกิดรัฐประหารที่ประเทศโปรตุเกสมีชื่อว่า Estado Novo นำโดย นาย António de Oliveira Salazar เมื่อ พ.ศ.2469 ที่ใช้แนวคิดแบบเผด็จการแบบฟาสซิสม์ปกครองและบริหารประเทศโปรตุเกส หนึ่งในนโยบายที่สำคัญหลังการเปลี่ยนแปลง คือ การปฏิรูปการควบคุมประเทศลูกอาณานิคมโปรตุเกสด้วยการใช้ระบบเดียวกันผ่านภายใต้คำสั่งโดยตรงจากรัฐบาลหลักที่เมืองลิสบอน อีกทั้งจัดตั้งคณะกรรมการนิติบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มอำนาจประเทศใต้อาณานิคมผ่านพระราชบัญญัติอาณานิคมปี พ.ศ. 2473 ซึ่งกำหนดให้กลุ่มตัวแทนดังกล่าวหารือกับผู้ว่าการปีละ 2 ครั้ง และแบ่งแยกชนชั้นพลเมืองประเทศใต้อาณานิคมโดยรัฐบาลที่ปกครองประเทศนั้น ๆ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

“กลุ่มแรกคือ Indigenist หรือ คนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับสถานะจากรัฐบาล กลุ่มที่สองคือ Nao Indigenist หรือ คนที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล คนที่จะรับสถานะ Nao-Indigenist จะต้องเป็นคนผิวขาว (Mestico) และคนพื้นเมืองที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงให้ตรงกับคนในแบบของรัฐ (Assimilado) การเกณฑ์พิจารณาในการยอมรับจากรัฐจะต้องเป็นเป็นคนที่สามารถพูดภาษาโปรตุเกสได้ มีรายได้เพียงพอสำหรับหมุนเวียนในครัวเรือน เพื่อพิสูจน์ตัวเองว่าเข้าข่ายว่าเป็นคนที่มีคุณสมบัติสถานะ Assimilado ซึ่งไม่ใช่สถานะที่ให้กับพ่อค้าหรือทาส แต่เป็นสถานะที่ไว้ขอสำหรับอภิสิทธิ์ชนที่อยากมีสิทธิในการเลือกตั้งรัฐสภาของโปรตุเกสในติมอร์ตะวันออกและนิติบัญญัติท้องถิ่น” (จอห์น จี เทเลอร์, 2555: 93)

การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารของรัฐบาลโปรตุเกส โดยภาพรวมดังกล่าว คือ มีเป้าหมายในการควบคุมพื้นที่ หากดูบริบทการเมืองโลกในช่วงที่ใกล้เคียงกันจะเห็นได้ว่า เกิดสงครามกลางเมืองและการประท้วงของพลเมืองอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศในยุโรป เพื่อแย่งชิงดินแดนและต้องการปฏิวัติเรื่องชนชั้นการปกครอง การคัดเลือกคนพื้นเมืองโดยเฉพาะชนชั้นนำเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง คงไม่ใช่ความตั้งใจในการพัฒนาแนวคิดทางการเมืองให้กับพลเมือง แต่เพื่อเป็นเครื่องมือป้องกันการต่อต้านหรือการประท้วงจากชนชั้นนำ และยังเป็นเปิดทางให้โปรตุเกสยังสามารถแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่ติมอร์ตะวันออกต่อได้

วิกฤตขาดแคลนประชากรในติมอร์ตะวันออกที่เป็นปัญหาสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน เป็นผลจากพลเมืองบางส่วนล้มตายเพราะความอดยากและการถูกกดขี่เพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ผู้ว่า Afonso de Castro และ Celestino da Silva ขึ้นดำรงตำแหน่งควบคุมติมอร์ตะวันออก รวมไปถึงภาคเกษตรกรรมและการเร่งปลูกสร้างโครงสร้างเมืองต่าง ๆ ตามรูปแบบการพัฒนาของเจ้าอาณานิคมตะวันตก เช่น การบังคับให้คนพื้นเมืองปลูกเกษตรกรรมอื่น ๆ เพิ่มขึ้น อย่าง ข้าวสาลี กาแฟ แรงงานต้องทำงานหนักเพื่อสร้างถนน และเพิ่มเพดานการจ่ายภาษีมากขึ้นช่วง พ.ศ. 2433-2443 (CAVR, 2548, 9) อีกทั้งสงครามต่อต้านการบุกรุก

ทหารญี่ปุ่นกับโปรตุเกสออสเตรเลียในช่วงพ.ศ.2485 ที่เข้าขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ มีพลเมืองติมอร์ตะวันตกและตะวันออกเสียชีวิตจำนวนมาก และจับผู้หญิงไปเป็นเชลยทางเพศ (CAVR, 2548: 11)

รัฐบาลโปรตุเกสหวนกลับมาอ้างสิทธิครอบครอง แสวงหาผลประโยชน์ในติมอร์ตะวันออกอีกครั้งหลังจากญี่ปุ่นถอนกำลังออก และกดขี่บังคับหัวหน้าหมู่บ้านเกณฑ์แรงงานพลเมืองติมอร์ตะวันออกที่ยังเหลืออยู่ ให้สร้างถนน อาคาร ท่าเรืออย่างน้อยเป็นเวลา 1 เดือน ต่อปี (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 96) เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศเพื่อให้สามารถผลิตทรัพยากรเหมือนก่อน แต่สิ่งที่ไม่สามารถกอบกู้คืน คือ จำนวนพลเมืองติมอร์ตะวันออก ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลโปรตุเกสไม่ได้ให้ความสนใจหรือกลับมาเพิ่มปริมาณแรงงาน ตามหลักฐานที่ปรากฏอย่างเด่นชัด มีการเข้ามาของบาลหลวง กองทหาร และชนชั้นนำโปรตุเกสในติมอร์ตะวันออกอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการนำเข้าแรงงานจากประเทศโปรตุเกส ระบบชนชั้นที่โปรตุเกสเคยก่อไว้ยิ่งเป็นตัวสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเพิ่มจำนวนพลเมืองได้ จากเดิมทีปัญหาชนชั้นทางสังคมทำให้ชนชั้นนำไม่เลือกแรงงานมาเป็นคู่ครอง อีกทั้งชนชั้นนำบางส่วนไหลออกไปศึกษาที่ต่างประเทศหรือย้ายถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ในต่างแดน จึงเป็นเหตุผลที่ไม่เห็นภาพการเติบโตและบทบาทของแรงงานหรือชนชั้นล่างมีบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหว

บาทหลวงกลายเป็นผู้บทบาทเป็นผู้ขัดเกลาทางสังคมจากการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาให้ชนชั้นนำและชุมชนรอบศาสนจักร เป็นพื้นที่เดียวที่เป็นแหล่งการศึกษาในอดีต ทำให้พลเมืองบางส่วนได้รับการศึกษาและเข้ารีตกลายเป็นนักบวช จากการสำรวจของผู้สังเกตการณ์หลายท่านที่เข้าไปศึกษาเรื่องระบบการศึกษาพบว่า ระบบการศึกษาที่โปรตุเกสนำมาให้ชาวติมอร์ผ่านองค์กรศาสนาใช้ไม่ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถสื่อสารภาษาโปรตุเกสและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมแบบเจ้าอาณานิคม ภายหลังมีนักเรียนในชุมชนจำนวนมากตัดสินใจลาออกและกลับมาใช้ชีวิตวิถีเดิม เนื่องจากได้ช่วยเหลือการงานของครอบครัวมากกว่าการนั่งเรียนหนังสือ เหลือคนจำนวนนักเรียนในครอบครัวชนชั้นนำที่ยังศึกษาต่อไปถึงระดับมหาวิทยาลัย (จอห์น จี เทเลอร์, 2555: 106)

การเร่งกอบโกยทรัพยากร ไม่สนใจความเป็นอยู่ของพลเมืองจากการควบควบคุมของรัฐบาลโปรตุเกส เป็นการละเลยการมีส่วนร่วมและไม่ได้สร้างพื้นที่สังคมของพลเมืองท้องถิ่น จึงเป็นที่มาของฉนวนที่ทำให้เกิดปมแนวคิดต่อต้านอำนาจเจ้าอาณานิคมภายในจิตใจ โดยเฉพาะการรับรู้ของชนชั้นนำ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันกับการเริ่มต้นต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมในที่อื่น ๆ แต่จุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในติมอร์ตะวันออกเป็นผลพวงจากการปฏิวัติคาเนชั่น ในปี พ.ศ. 2517 ณ ประเทศโปรตุเกส ของกลุ่มทหารที่เรียกว่าตัวเองว่าเป็นกลุ่มก้าวหน้า The Portuguese Armed Forces ที่นำโดย นายพล Vasco Gon Calvez และประธานาธิบดี Costa Gomes ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศโปรตุเกสจากเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตย และยกเลิกระบบอาณานิคมของโปรตุเกส

4.2 มูลเหตุการณ์การก่อตั้งแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออก

กระบวนการเปลี่ยนผ่านการปกครองทำโดยขบวนการกองทัพแห่งโปรตุเกส (Movimento das Forças Armadas; MFA) ที่วางแผนขั้นตอนการปล่อยประเทศในอาณัติเป็นเอกราชโดยเสียผลประโยชน์น้อยที่สุดโดยการให้ชาวพื้นเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองผ่านการสร้างพรรคการเมืองท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาการฉกฉวยพื้นที่ภายในติมอร์และให้ประชาขนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาประเทศ นโยบาย

ดังกล่าวยิ่งเป็นการกระตุ้นในชนชั้นนำพื้นเมืองเริ่มมีจินตนาการเกี่ยวกับเมือง ออกไปรวมตัวกันวางแผนก่อตั้งพรรคตามความต้องการของตน พรรคการเมืองขณะนั้นมีอยู่ทั้งหมด 3 พรรค ได้แก่ พรรค Timorese Popular Democratic Association (APODETI) เป็นพรรคที่เสนอให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเขตปกครองพิเศษภายใต้อินโดนีเซีย เนื่องจากลักษณะภูมิศาสตร์อยู่ในเกาะเดียวจึงเหมาะสมกับการผนวกดินแดน ต่อมาพรรค Timorese Social Democratic Association (ASTD) เป็นพรรคเดียวต้องการให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราช ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของใคร และเชื่อว่าประชาธิปไตยและสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐให้กับประชาชนจะเป็นรากฐานความมั่นคงให้กับประเทศพรรคสุดท้าย Timorese Democratic Union (UDT) เป็นพรรคต้องการยังอยู่ภายใต้อาณานิคม ไม่ต้องการให้โปรตุเกสยกประเทศให้ใคร แต่ขอสิทธิบางประการให้กับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการปกครอง และกลายมาเป็นคู่ขัดแย้งกับแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกจนเกิดเป็นสงครามการเมืองอยู่ระยะหนึ่ง เนื่องจากพรรคนี้เชื่อว่าแนวร่วมและเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศ

แต่ภายหลังพรรค ASTD เกิดความขัดแย้งภายในพรรคในประเด็นแนวคิดระหว่างช่วงอายุ จึงทำให้คนรุ่นใหม่ลาออกหรือไม่ก็ไหลออกไปอยู่กับพรรคอื่น อดีตสมาชิกพรรค ASTD ส่วนมากจึงออกมาก่อตั้งพรรคใหม่ในนามว่า Frente Revolucionaria de Timor Leste Indepente (Fretilin) หรือ แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออก ในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2517 ซึ่งเป้าหมายในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอนาคตของประเทศสู่การเรียกร้องเอกราชอย่างจริงจัง และต้องการปฏิรูปองค์กรของรัฐบาล การกีดกันวัฒนธรรมท้องถิ่น การผูกขาดการศึกษา (Saldanha J, 2020) เหตุการณ์การต่อสู้ของแองโกลาและโมซัมบิกในแอฟริกาใต้เพื่อให้ประเทศเอกราชจากการครอบครองของโปรตุเกสเป็นแรงบันดาลใจให้นักศึกษาติมอร์ในพื้นที่นั้นเดินทางกลับประเทศเพื่อเข้าร่วมกับแนวร่วม ในการประชุมแต่ละครั้งมีการแบ่งฝ่ายระหว่าง โปรตุเกส อินโดนีเซีย และทุกพรรคการเมืองของติมอร์ โปรตุเกสพยายามใช้สันติวิธีในหาทางออกและจัดตั้งกรรมาธิการว่าด้วยการปลดปล่อยแห่งเอกราชแห่งติมอร์ผ่านการทดลองเลือกตั้งแบบ แต่สุดท้ายไม่เป็นผลสำเร็จเนื่องจากพรรค UTD ไม่พอใจกับสัดส่วนการจัดตั้งรัฐบาล (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 106) ซึ่งเข้าใจว่าพรรค Fretilin เป็นคอมมิวนิสต์ จึงขอถอนตัวจากการไม่ลงรอยในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองและหันมาขอรับการสนับสนุนจากอินโดนีเซีย ในขณะเดียวกันอินโดนีเซียที่เพิ่งทำการสังหารหมู่คอมมิวนิสต์ที่เกสตาปู จึงติดตามสถานการณ์ภายในอย่างใกล้ชิดและเตรียมตัวสำหรับการเข้ายึดครองตั้งแต่ตอนนั้น

4.2 เป้าหมายเชิงอุดมการ์สำคัญ

การพยายามละลายวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการศึกษาด้วยความดูแคลนว่าติมอร์ตะวันออกเป็นพื้นที่ล้าหลัง ไม่มีอารยแบบชาวตะวันตกของโปรตุเกสในอดีต และแนวคิดสังคมนิยมในขณะนั้นกำลังแพร่หลาย ซึ่งเกิดผลอย่างมากกับประเทศใต้อาณานิคมที่ต้องการปฏิวัติเรื่องชนชั้นกับประเทศเจ้าอาณานิคม ทำให้สมาชิกแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกมีเป้าหมายในการเป็นอิสระจากการถูกปกครองโดยอำนาจอื่นและสร้างประวัติศาสตร์ชาติใหม่ด้วยอำนาจของประชาชน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่ม Frelimo ในประเทศโมซัมบิก และกลุ่ม MPLA ในประเทศแองโกล่ามาอีกที (Catherine Arthu, 2018, 235) อันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้มองเห็นและต้องการแก้ไขปัญหาสังคมในมิติต่าง ๆ ในอดีต เช่น เรื่องเหลื่อมล้ำ สถานะเจ้าของอาณานิคมและพลเมือง การถูกเลือกปฏิบัติและการกดถูกกดขี่

แนวร่วมนิยามคำหนึ่งเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจุดประสงค์หลักในการพัฒนาประเทศเพื่อมวลชน และเป็นคติย้ำเตือนใจถึงอุดมการณ์สูงสุดของพรรค ด้วยคำว่า Mauberism โดยมาจากคำว่า Maubere เป็นคำในภาษาเตตุมที่มีความหมายว่า คนทั่วไป คนจน คนโง่เขลา และชาวติมอร์ที่ถูกกดขี่จากเจ้าอาณานิคม โดยมีนัยยะถึงการต่อสู้เพื่อความยากจน การขาดการศึกษาเศรษฐกิจ และการกดขี่ทางการเมือง กล่าวโดยสรุปเป็นกลุ่มแนวหน้าที่เน้นการขับเคลื่อนด้วยแนวคิดชาตินิยมที่เชื่อว่าชาวติมอร์ทุกคนไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง เพศ และพื้นเพทางสังคม ต้องการปลดอาวุธทุกกลุ่มที่ต้องการแบ่งแยกติมอร์ให้อยู่ภายใต้อาณานิคม และมีเป้าหมายต่อสู้เพื่อเอกราชและเสรีภาพของประชาชน (Helen Hill, 1978: p. 389)

4.3 กลยุทธ์วิธีการเรียกร้อง

รูปแบบวิธีการเรียกร้องเอกราชของแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออก ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเรียกร้องภายในประเทศ และเรียกร้องในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

4.3.1 ยุทธวิธีการเรียกร้องภายในประเทศ

4.3.1.1 การดำเนินนโยบายพรรค

ในช่วงการก่อตั้งพรรคการเมือง พรรค ASTD สร้างอำนาจให้กับตัวเองด้วยการทำอารยะขัดขืนกับรัฐบาลโปรตุเกส นัดวันกับกลุ่มแรงงานกลุ่มเล็ก ๆ หยุดงานหลายวัน เพื่อขอสิทธิขั้นพื้นฐานเริ่มต้น เช่น เพิ่มอัตราค่าจ้างของแรงงาน จัดตั้งคณะกรรมาธิการป้องกันแรงงาน การเริ่มต้นดังกล่าวถือว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของติมอร์ตะวันออกในการแสดงออกทางการเมืองและขัดขืนกับรัฐบาลโปรตุเกสได้อย่างสำเร็จ (Helen Hill, 1978: p. 387)

หลังจากพรรค ASTD กลายเป็นแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออก เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ซึ่งเดิมทีเคยเป็นนโยบายที่เคยร่างและปฏิบัติสมัยพรรค ASTD แต่เพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายด้านอื่น ๆ ในโครงสร้างทางสังคม เช่น ด้านสาธารณสุข การศึกษา กระบวนการยุติธรรม แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในภายหลัง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนรวมกับพลเมืองมากขึ้น โดยการให้สมาชิกพรรคที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองย้ายถิ่นฐานไปพื้นที่ชนบทและทำงานร่วมกับอนุกรรมการพรรคระดับภูมิภาค เพื่อสร้างความเข้าใจและเผชิญกับปัญหาเชิงพื้นที่โดยตรง แล้วนำมาปรับใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์ภาคเกษตรของประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของติมอร์ตะวันออกและตั้งเป้าหมายในอนาคตว่าติมอร์ตะวันออกจะต้องเป็นประเทศที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ลดการนำเข้าสินค้าและอาหารต่าง ๆ จากอินโดนีเซียผ่านการการปฏิรูประบบเกษตรกรรมและการส่งออกแปรรูปผลผลิต

หลังจากที่แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกประกาศตนว่าเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์ตะวันออก เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 และรับบทบาทเป็นรัฐบาลชั่วคราว สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ดีและยังได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น จากคำยืนยันของตัวแทนพรรคแรงงานออสเตรเลีย (ALP) และสภาเพื่อความช่วยเหลือโพนทะเลแห่งออสเตรเลีย (Australian Council for Overseas Aid – ACFOA) (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 187) ที่อธิบายถึงนโยบายและวิธีการสร้างความมั่นคงในมิติต่าง ๆ กับพื้นที่ชุมชน ดังนี้

“เห็นได้จากที่นาย Lobato สมาชิกก่อตั้งพรรค ASTD และนาย Vicente Zahe สมาชิกแนวร่วมเริ่มสร้างโครงการบริหารสหกรณ์ท้องถิ่นในเมือง Bazartete และ Bucoli โดยการวางระบบสหกรณ์

ออกเป็น 2 คือ สหกรณ์การผลิต ทำหน้าที่ดูแลกระบวนการผลิตและแรงงานในระบบ และสหกรณ์ผู้บริโภค ทำหน้าที่ซื้อผลผลิตจากสหกรณ์ในพื้นที่อื่นผ่านการจัดการตามข้อตกลง การแบ่งผลผลิตจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่นำไปให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการเพาะปลูกและส่วนที่นำไปไว้ในสหกรณ์ผู้บริโภค ไม่นานนักระบบสหกรณ์ที่กล่าวไปจึงกลายเป็นนโยบายด้านการเกษตรของพรรคที่มีความร่วมมือในเจ้าชายในแต่ละหัวเมือง โดยมีผู้นำหมู่บ้านและสภาผู้อาวุโสในหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่การปกครอง และมีแผนจะทำอุตสาหกรรมผลิตแป้งสาลีและผลิตภัณฑ์จากน้ำตาล เพื่อลดอัตราการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ…” (จอห์น จี เทเลอร์, 2555: p. 141)

และเพื่อให้หลายพื้นที่ของติมอร์เหมาะสมแก่การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ ซึ่งบางโครงการได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี (Helen Hill, 1978: p. 393)

นโยบายด้านการศึกษา เนื่องจากการเข้ามาเผยแพร่วัฒนธรรมและศาสนาของโปรตุเกสทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นหายไป แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกให้น้ำหนักในการศึกษารูปแบบใหม่ให้มีการศึกษาอิทธิพลทางวัฒนธรรม (Cultural Decolonization) ในพื้นที่ชนบทเริ่มต้นเมื่อกลางปี พ.ศ. 2517 (Helen. Hill, 1978, 393) เพื่อจะรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและให้ชุมชนเข้าใจว่าการถูกโปรตุเกสหรืออิทธิพลอื่น ๆ เข้ามาครอบงำมีผลกระทบอย่างไรกับพลเมืองพื้นเมือง

“โดยการอิงมาจากวิธีการเรียนและทักษะการพัฒนาภาษาที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศบราซิล ของ Paulo Freire และจัดทำหนังสือเรียนภาษาเตตุมที่มีชื่อว่า ลิงกัว ฟรันกา (Lingua Franca) และคู่มือการสอนที่มีชื่อว่า Rai Tum Rai Ita Niang โดยนาย Antonio Cavarinho เป็นคนฝึกฝนบรรดาครูที่ได้รับการคัดเลือกในแต่ละพื้นที่ให้เป็นผู้สอนภาษาเตตุม ซึ่งถูกตีพิมพ์มากที่สุดในทุกภาษาที่ใช้ภายในประเทศติมอร์ สอนด้วยวิธีการนำคำศัพท์ที่ใช้กันทั่วไปจำนวน 50 คำ แบ่งเป็นพยางค์ และแสดงวิธีการใช้คำนั้น ๆ ที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับคำศัพท์” (จอห์น จี เทเลอร์, 2555: p. 143)

นโยบายด้านเศรษฐกิจ แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกวางกลยุทธ์อยู่ที่พื้นที่ชนบท ยึดติดแต่ละหมู่บ้านให้เป็นสถานที่ที่สามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนสินค้าและเม็ดเงินของคนในพื้นที่ อีกทั้งเป็นรากฐานความมั่นคงทางอาหารผ่านระบบเศรษฐกิจที่สหกรณ์เป็นหลัก แต่ยังคงมีปัญหาที่เกิดจากการปฏิรูปที่ดินในสมัยยังอยู่ในอาณานิคมโปรตุเกสและการร่วมทำงานที่ไม่สอดคล้องกันของแต่ละศูนย์ของพรรคที่เกิดจากความแตกต่างของการปกครองในแต่ละเมือง จึงมีนโยบายให้พ่อค้าคนจีนกลับมาขายค้าที่เมืองดิลีได้อีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2518 (Helen Hill, 1978: p. 393)

4.4.1.2 การรับมือกับการบุกรุกของอินโดนีเซีย

ประธานาธิบดีซูฮาร์โตเข้ายึดดินแดนติมอร์ตะวันออกผ่านการลงนามกฎหมาย A Bill Integrating East Timor into Indonesia เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2519 และสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธต่อต้านการเรียกร้องเอกราช (Pro-Integration) เพื่อให้กลุ่มทำหน้าที่รายงานพฤติกรรมทิศทางของแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกและสถานการณ์ภายในอื่น ๆ ให้กับทางการอินโดนีเซีย ทำให้แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธที่มีชื่อว่า Forcas Armadas de Libertacao Nacional de Timor-leste (Falintil) เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นหน่วยเคลื่อนที่ไปสู่หัวเมืองต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานทัพไว้คอยควบคุมและป้องกันการปะทะจากกองทัพอินโดนีเซีย หลักการต่อสู้ของกองกำลังติดอาวุธ Falintil ส่วนใหญ่เป็นการรับแรงปะทะและหลบหลีก เนื่องจากไม่มีความพร้อมของอาวุธยุทโธปกรณ์

จำนวนกำลังพลไม่เพียงพอ นำโดยผู้บัญชาการกองกำลัง นาย Nicolau Lobato แต่ถูกสังหารจากการต่อสู้กับกองทัพอินโดนีเซียด้วยการถูกยิงในวัย 32 ปี หลังจากนั้นนาย Xanana Gusmao กลายเป็นผู้บัญชาการคนถัดไปและมีบทบาทใหม่ในฐานะผู้นำในการต่อสู้ มีการแบ่งกองกำลังออกเป็น 4 กลุ่มเล็กกระจายอยู่ในหัวเมืองใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) กลุ่ม Aiasa ประจำอยู่ที่เมือง Bobonaro 2) กลุ่ม Fatuboro ประจำอยู่ที่เมือง Ermera 3) กลุ่ม Atelari ประจำอยู่ที่เมือง Baogao 4) กลุ่ม Uaimori ประจำอยู่ที่เมือง VKK (วัลลภ พิริยวรรธนะ, 2558, 145)

การถูกควบคุมและไล่สังหารสมาชิกแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกจากการโจมตีของอินโดนีเซียมานานหลายปี ทำให้สมาชิกบางส่วนต้องหลบอยู่ในที่อาศัยภายในเมืองของประชาชน แต่การมีส่วนรวมของแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกในชุมชน ทำให้ประชาชนให้ความช่วยเหลือสมาชิกพรรคเป็นอย่างดี ประชาชนบางส่วนเข้าร่วมกับกองกำลัง Falintil บางส่วนไว้คอยเตือนชุมชนให้หลบหนีการโจมตีของอินโดนีเซีย แนวร่วมเน้นการซ่อนตัวบนอยู่บนป่าเขา แฝงตัวอยู่ในหมู่บ้าน ดูแลเรื่องสวัสดิภาพของประชาชนมุ่งเน้นให้ประชาชนปลูกพืชผลิตอาหาร เอาตัวรอดด้วยตัวเอง และไม่สนับสนุนให้มวลชนมาจับอาวุธ

4.2.2 วิธีการเรียกร้องที่ต่างประเทศ

หลังจากช่วงติมอร์ตะวันออกประกาศตัวเป็นเอกราชแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออกตระหนักว่าการเรียกร้องภายในประเทศอาจไม่สามารถประสบผลสำเร็จ เนื่องจากตนเป็นเพียงแค่กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวเล็ก ๆ และขาดการยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้านเนื่องจากความไม่มั่นคงทางการเมือง การมองเห็นบทบาทและความสำคัญขององค์กรสหประชาชาติของนาย Nicolau Lobato เชื่อว่าองค์กรระดับชาติจะสามารถใช้อำนาจในการเจรจาและช่วยเหลือติมอร์ตะวันออกจากรัฐบาลอินโดนีเซีย จึงให้ Jose Ramos-Horta ลี้ภัยและเป็นตัวแทนในการเคลื่อนไหวในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ทางการเมืองและการวิธีการทูตระหว่างประเทศจากการเป็นนักข่าว เดินสายให้การสัมภาษณ์ ต่อสู้ผ่านสื่อสำนักข่าวเพื่อแสดงให้โลกรับรู้ถึงความรุนแรงที่เกิดในติมอร์ตะวันออกและกดดันให้ถอดถอนกอง ทัพถอนตัวออกจากติมอร์ตะวันออก อีกทั้งยังติดต่อขอความช่วยเหลือจากเพื่อนที่เป็นบาทหลวงที่อยู่ประเทศอเมริกานำเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นความขัดแย้งและความรุนแรงเข้าสู่ในสภาบาทหลวงแห่งอเมริกา (Al Jazeera, The Frost Interview-Jose Ramos-Horta: Lessons in patience) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีเครือข่ายขนาดเล็กที่สามารถเข้าถึงระบบการเมืองในประเทศมหาอำนาจนั้นเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เป็นที่รู้จักในต่างประเทศซึ่งง่ายต่อการผลักดันให้องค์การต่างประเทศพิจารณาถึงปัญหาของติมอร์ตะวันออกได้ไวมากขึ้น จนในปีพ.ศ.2536 นาย Xanana Gusmao จัดตั้งสภาแห่งชาติของขบวนการต่อต้านเพื่อชาวติมอร์ (National council of Timorese Resistance – CRNT) เพื่อสร้างแผนสันติภาพในประเทศติมอร์ตะวันออก โดยให้ Jose Ramos-Horta เป็นตัวแทนในการยื่นคำร้องต่อรัฐสภายุโรปและองค์กรสหประชาชาติ ซึ่งมีข้อเรียกร้องดังต่อไปนี้

“ขอให้มีการดำเนินร่วมกัน 3 ฝ่าย ระหว่างโปรตุเกส อินโดนีเซีย และติมอร์ตะวันออก และเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขอระยะเวลาเตรียมการ 1-2 ปี เพื่อกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้ยุติในการสู้รบภายในประเทศทันที ลดกำลังทหารอินโดนีเซียให้เหลือ 1,000 คน และปล่อยนักโทษทางการเมืองทั้งหมดเป็นอิสระ อีกทั้งต้องการให้มีการแต่งตั้งผู้แทนของเลขาธิการสหประชาชาติให้เข้ามาดูแลและปฏิบัติหน้าที่ในติมอร์

ตะวันออก 2) ต้องการระยะเวลา 5-10 ปี ในการปกครองตัวเอง จากการตั้งสภาจังหวัดและพรรคการเมืองใหม่อีกครั้ง เพื่อให้มีการเลือกผู้ว่าราชการจังหวัด เข้ามาทำงานเป็นวาระ ๆ ละ 5 ปี และให้ทหารอินโดนีเซียออกไปจากติมอร์ตะวันออกทั้งหมด 3) ให้มีการลงคะแนนเสียงภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ เพื่อให้ชาวติมอร์ตะวันออกมีทางเลือก 3 ทาง ตามสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 541 (6XV) เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2503 ได้แก่ 3.1) ให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ 3.2) ให้ติมอร์ตะวันออกมีเสรีภาพภายใต้การควบคุมของโปรตุเกส 3.3) ผนวกติมอร์เป้นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย ” (วัลลภ พิริยวรรธนะ, 2558: p. 149)

และข้อสุดท้ายที่เรียกร้องเพิ่มเติม คือ ขอให้กองกำลัง Falintil ยังคงพิทักษ์อยู่ตามแนวเขาเพื่อป้องกันภัยคุกคามให้ประชาชนในพื้นที่ (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 356) หลังจากที่องค์กรสหประชาชาติรับคำร้องดังกล่าวทำให้เกิดภารกิจที่สำคัญในการเข้าช่วยเหลือสภานการณ์ในติมอร์ตะวันออก รวมไปถึงกระบานการต่าง ๆ ทางการเมืองต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับเอกราชและได้รับการรองรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นประเทศเกิดใหม่

4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ในการแบ่งแยกดินแดน

หากกล่าวว่าแนวร่วมเป็นผู้ทำให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราชอยู่ฝ่ายเดียวคงจะไม่ได้ เวลาที่ผ่านมาแนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออกพยายามสร้างอธิปไตยและมีส่วนร่วมทางการเมืองกับพลเมืองจนทำให้บางส่วนตระหนักถึงตัวตนของตนเองผ่านการกระตุ้นให้เข้าใจถึงการถูกกดขี่จากอิทธิพลต่าง ๆ ที่เข้ามา อีกทั้งมิติความแตกต่างความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ องค์กรศาสนา ทัศนะและความสามารถของผู้นำขบวนการ และการเข้ามาของต่างประเทศ โดยเฉพาะองค์กรสหประชาชาติ ต่างเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้แนวร่วมบรรลุวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหว

4.5.1 ศาสนา

การบุกรุกของอินโดนีเซียที่มีเป้าหมายในการกวาดล้างคอมมิวนิสต์เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ศาสนจักรเปิดรับประชาชนที่บาดเจ็บและอดยากเข้ามาในศาสนาคริสต์เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกจับและเป็นการเมตตาความเป็นเป็นมนุษย์ ศาสนจักรสามารถเปิดรับประชาชนต่างๆได้เนื่องจากศาสนจักรไม่ได้เข้าไปอยู่ในภายใต้การควบคุมของอินโดนีเซีย

สังฆราช Martinho da Costa Lopes เป็นบุคคลสำคัญในการเริ่มเข้าเจรจากับฝ่ายอินโดนีเซียจากการใช้ความรุนแรงขณะในเข้ายึดครองและมุ่งเน้นในทางการเมืองต่อสู้เพื่อมนุษยธรรมของประชาชนติมอร์ตะวันออก โดยใช้วิธีการเผยแพร่ข่าวให้สู่สาธารชนด้วยจดหมายที่ตนเขียนบรรยายถึงสถานการณ์ในติมอร์ตะวันออกและการปิดล้อมของอินโดนีเซียส่งไปหาเพื่อนที่เป็นหัวหน้าองค์การบรรเทาทุกข์คาทอลิกประจำออสเตรเลีย (Australian Catholic Relief Organization) (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 393) แต่ไม่ส่งผลต่ออินโดนีเซียมากนัก

กระทั่งบาทหลวง Carlos Belo กลับมารับตำแหน่งสังฆราชต่อจาก Costa เนื่องจากถึงวัยเกษียณและหมดวาระ แต่การผลักดันทางการเมืองในศาสนจักรไม่ได้หายไปพร้อมกับสังฆราชคนเก่า บาทหลวง Carlos Filipe Ximenes Belo ยังคงดำเนินการต่อเพื่อหาทางออกให้กับติมอร์ตะวันออกด้วยการเขียนจดหมายเล่าเรื่องในติมอร์อย่างละเอียดให้กับผู้มีตำแหน่งสูง ๆ ในคาทอลิกที่โปรตุเกส สาเหตุที่ส่งไปประเทศโปรตุเกสเพราะว่าสังฆราช Belo เป็นชาวพื้นเมืองที่ได้รับโอกาสไปเรียนศาสนาในโปรตุเกสและ

กรุงโรมเป็นเวลานาน ขณะนั้นเรื่องราวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในติมอร์ตะวันออกในแวดวงศาสนากระจายสู่ศาสนจักรคาทอลิกในยุโรปและสหรัฐอเมริกาไปได้อย่างรวดเร็วได้มากกว่าการเรียกร้องในระดับเวทีการเมืองโลก ส่งผลให้สมเด็จพระสันตะปาปายกเลิกแผนการไปเยือนอินโดนีเซียในเดือนกรกฎาคม

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 วาติกันขอให้สังฆราช Belo เป็นตัวแทนนัดหมายนาย Gusmao เพื่อพบปะพูดคุยถึงเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหว ทำให้วาติกันพิจารณาถึงปัญหาในติมอร์ตะวันออก อีกทั้งสังฆราช Belo ยังได้เขียนจดหมายไปถึงเลขาธิการองค์กรสหประชาชาติและประธานาธิบดีโปรตุเกสในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 ในการร้องขอให้มีการจัดทำประชามติ เนื่องจากมีความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับติมอร์ตะวันออกในการยินยอมให้อินโดนีเซียเข้ายึดครอง แต่แท้จริงแล้วประชาชนติมอร์ตะวันออกไม่เคยกล่าวเช่นนั้น การมาเยือนของพระสันตะปาปาในอินโดนีเซียและติมอร์ตะวันออกช่วงเดือนมีนาคมในปีเดียวกัน ซึ่งเสมือนเป็นการรับรองการเป็นประเทศติมอร์ตะวันออกในระดับสากล (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 394)

4.5.2 มิติความแตกต่างของการอยู่ใต้อาณานิคมและสิทธิมนุษยชน

ความแตกต่างของ 2 ยุคสมัยที่ติมอร์ตะวันออกถูกล่าอาณานิคมจากประเทศอื่น ยุคแรก การเข้ามาของเจ้าอาณานิคมโปรตุเกสเมื่อพ.ศ.2063 ซึ่งโปรตุเกสเป้าหมายใหญ่ของหลักเดินทางเข้ามาในพื้นที่เอเชียตะวันออกฉียงใต้ คือเผยแพร่ศาสนาและตั้งถิ่นฐานศูนย์การค้า ลักษณะการถูกกดขี่ที่เกิดขึ้นกับในติมอร์ตะวันออกคล้ายเช่นกันเดียวกันกับที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าอาณานิคมดัตช์ในพื้นที่อินโดนีเซีย กล่าวคือ มีจัดตั้งศูนย์การค้า การกวาดต้อนชาวพื้นเมืองไปเป็นแรงงานในการสร้างสาธารณูปโภค ไม่ก็ไปเป็นทาส ชาวตะวันตกที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใหม่ แต่เจ้าอาณานิคมไม่ได้ให้ค่าตอบแทนคุ้มค่ากับพละกำลัง หรือไม่ได้คุ้มครองชีวิตแรงงานเหล่านั้น แรงงานส่วนใหญ่จึงล้มตายจากความอดยาก ส่วนราชวงศ์และชนชั้นนำไม่ถูกจับไปเป็นแรงงาน จะได้รับผลประโยชน์บางส่วนในฐานะเจ้าของที่ดินเพื่อแลกกับการอนุญาตให้เจ้าอาณานิคมเข้ามาใช้ทรัพยากร อีกทั้งในตอนนั้นองค์กรสหประชาชาติยังไม่ก่อตั้งจึงทำให้แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก และชนชั้นนำในติมอร์ตะวันออกยังไม่มีการรวมตัวเรียกร้องเอกราชภายในประเทศอย่างจริงจัง แต่เจ้าอาณานิคมกลับเป็นฝ่ายให้เอกราชก่อนเสียเองเนื่องจากพลเมืองโปรตุเกสเป็นผู้เริ่มประท้วงและไม่ต้องการให้ชาติตัวเองมีภาพลักษณ์ในการกดขี่ประเทศที่ด้อยกว่า

ยุคที่ 2 การเข้าอินโดนีเซียเข้ามามีลักษณะแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง ขณะที่แนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออกกำลังเติบโตจากการนำแนวคิดชาตินิยมมาปลุกระดมคนในชาติ แต่ด้วยอิทธิพลและอุดมการณ์ที่แนวร่วมเป็นสังคมนิยมทำให้อินโดนีเซียต้องการยึดครองดินแดนและป้องกันการเผยแพร่แนวคิดดังกล่าว อินโดนีเซียโจมตีติมอร์ตะวันออกชนิดที่ว่าไม่ได้คำนึงถึงความเป็นเพื่อนมนุษย์ ตั้งเป้าทำลายต้นสายปลายเหตุของขบวนให้สิ้นซาก สังหารคนเป็นจำนวนมากผ่านอาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพลที่มีหลายระลอก และเหตุการณ์ที่เลวร้ายที่สุดที่เคยเกิดขึ้น คือ การสังหารหมู่ที่โบสถ์ซังตราคูส ในกรุงดิลี วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2534 สมาชิกแนวร่วมส่วนมากและประชาชนต่างรอคอยการมาของตัวแทนรัฐสภาจากประเทศโปรตุเกส (จอห์น จี เทเลอร์, 2555, 116) เนื่องจากการมาดังกล่าวเป็นความหวังของชาวติมอร์ในการให้องค์กรสหประชาชาติเข้ามามีส่วนร่วมต่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง แต่เช้าวันต่อมากองทัพอินโดนีเซียเข้าปิดล้อมและบุกรุกสังหารประชาชนครั้งใหญ่ที่โบสถ์ Motael ขณะทำพิธีไว้อาลัยให้กับนาย Sebastião Gomes ซึ่งเป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของติมอร์ตะวันออกที่ถูกยิงโดยทหารอินโดนีเซีย

การทำรัฐอาชญากรรมอินโดนีเซียครั้งนี้ทำให้มีผู้เสียชีวิตราว ๆ 300 คน แต่ในเหตุการณ์นี้มีความแตกต่างมากกว่าการบุกรุกและการสังหารที่ผ่านมาตรงที่มีนักข่าวชาวอังกฤษลักลอบบันทึกภาพเหตุการณ์และนำมาเผยแพร่ออกไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้ส่งผลให้องค์กรในต่างประเทศ รวมไปถึงประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ต่างเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการเอกราชของติมอร์ตะวันออกมากขึ้น แม้ว่าอินโดนีเซียจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรและวิธีการในการผนวกติมอร์ติมอร์ตะวันออก แต่ยังคงไม่อ่อนข้อและละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเมืองระหว่างประเทศด้วยการจับกุมชาวติมอร์ขังคุกเป็นระยะเวลานาน เห็นได้จากการจับกุมนาย Xanana Gusmao แกนนำฝ่ายต่อต้านกองทัพอินโดนีเซีย ที่อำเภอ Lahane ในเมือง Dili ในข้อหาก่อการกบฏ เมื่อปีพ.ศ.2535 และถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตปี พ.ศ. 2536 แต่ภายหลังได้รับการลดหย่อนโทษเหลือเพียงจำคุก 20 ปี (วัลลภ พิริยวรรธนะ, 2558: p. 141)

4.5.3 ทัศนะและความสามารถของผู้นำขบวนการ

หากพิจารณาถึงผู้นำของการเคลื่อนไหวขบวนการสังคมของติมอร์ตะวันออกหลัก ๆ ในยุคเข้าใกล้บรรลุเป้าหมาย นอกจากจะมีความมานะส่วนบุคคลในการพยายามผลักดันให้ประเทศให้พ้นจากปัญหาทั้งหลาย บทบาทของผู้นำในมิติต่าง ๆ เช่น การให้ความสำคัญในการสร้างสันติภาพของนาย Xanana Gusmao ที่พยายามใช้กลยุทธวิธีการรบและการรับมือการโจมตีของอินโดนีเซียโดยใช้ความรุนแรงให้น้อยที่สุดแม้ว่าจะต้องแลกมาด้วยชีวิตประชาชนส่วนหนึ่ง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งภายหลังและการได้รับเอกราชอย่างถาวร จากทัศนะในการตอบคำถามถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาดังกล่าว

“...เพราะต้องยึดมั่นในแผนทางการทหารของเรา เรารู้ถึงแผนยุทธศาสตร์ของทหารอินโดนีเซีย ที่ต้องการวางกับดักล่อให้ทหาร FALINTIL ออกมาสู้กับพวก militia ซึ่งจะทำให้ทั่วโลกมองว่า เป็นเรื่องความขัดแย้งภายในประเทศ ทำให้กองกำลังสหประชาชาติ ไม่กล้าเข้ามาแทรกแซง เรารู้ถึงแผนการนี้ เราจึงอดทนที่จะไม่ยอมตกหลุมพรางของทหารอินโดนีเซีย และถึงตอนนี้ประชาชนของเราจึงเข้าใจแล้วว่า ทำไมเราจึงไม่สามารถออกไปช่วยเหลือพวกเขาได้ในเวลานั้น” (คณะนักวิจัยจากโครงการอาณาบริเวณศึกษา ๕ ภูมิภาค, 2543)

บทบาทและความสามารถของนาย Jose Ramos-Horta เป็นหัวใจสำคัญในการทำให้ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราชผ่านการสร้างสันติภาพผ่านการเจรจาทางการทูต จากการนำความรู้เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศมาที่ตนมีใช้ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด เพื่อจะดึงมหาอำนาจเข้าเป็นตัวกลางในการคานอำนาจกับอินโดนีเซีย ผลจากการใช้กระบวนการสันติภาพอันเป็นที่ยอมรับในสังคมโลก ทำให้สังฆราช Carlos Filipe Ximenes Belo และนาย Jose Ramos-Horta ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพร่วมกันในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในติมอร์ตะวันออกอย่างสันติ ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2539 จากคำสุนทรพจน์ของนาย Jose Ramos-Horta กล่าวขณะขึ้นรับรางวัลว่า

“ท่านทั้งหลาย สุนทรพจน์นี้จะเป็นการกล่าวถึงใครบางคนที่ควรอยู่ที่นี่กับเราในวันนี้ เขาคือคนที่แสดงออกถึงความกล้าหาญ ความอดทน และรัฐบุรุษ ซึ่งในขณะนี้เขาอยู่ในคุกทั้ง ๆ ที่ไม่มีคดีอาชญากรรมใดใด นอกจากความคิดและการมองเห็นถึงสันติภาพ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของประชาชน ... ข้าพเจ้าขอโค้งคำนับให้กับ Xanana Gusmao และเพื่อนที่ดีของข้าพเจ้า Nino Konis Santana, David Alex, Tahur Matan Ruak, Fernando Araújo และนักโทษชาวติมอร์ตะวันออกทุกคนที่ต้องโทษด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือมุมมองทางการเมืองที่ขณะนี้อยู่ในเรือนจำทั้งภายในประเทศติมอร์ตะวันออกและประเทศ

อินโดนีเซีย และเหยื่อหญิงม่ายและเด็กนับพันจากการถูกทรมาน ... ข้าพเจ้านับถือประชาชนด้วยความเคารพอย่างลึกซึ้ง ความภักดี และความอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะว่าพวกเขาคือผู้เสียสละ เป็นวีรบุรุษและผู้สร้างสันติภาพอย่างแท้จริง” (Nobel Lecture, 1996)

ทำให้เข้าใจถึงความกลมเกลียวและสานสัมพันธ์บางอย่างที่ผู้นำมีต่อกันและกัน ไม่ลดคุณค่าการกระทำของผู้ร่วมอุดมการณ์ เคารพให้ความสำคัญกับพลเมืองที่สูญเสียไป เป็นความกลมเกลียวไปในทิศทางเดียวกัน และการมีจุดยืนที่เข้มแข็งเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้นำพึ่งมีตลอด ซึ่งสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ผู้นำขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในติมอร์ตะวันออกมีร่วมกัน คือ มีการนำแนวคิดชาตินิยมมาใช้ประกอบการเรียกร้องปัญหาภายในประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ผลประโยชน์ของชาติในจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม อิสระภาพในการเลือกระบอบการปกครองตนเอง การถูกคุ้มครองและการเยียวยาจากสถานการณ์ความรุนแรง

4.5.4 การเข้ามาและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

4.5.4.1 ประเทศโปรตุเกส

แนวร่วมปฏิวัติเพื่อเอกราชติมอร์ตะวันออกพยายามหันกลับเข้าไปเจรจาขอการรับรองสถานะการเป็นประเทศใหม่จากโปรตุเกสในฐานะที่เคยเป็นเจ้าอาณาณิคมเดิม และแรงกดดันจากสหประชาชาติทำให้โปรตุเกสรับรองติมอร์ตะวันออกว่าเป็นประเทศในระดับสากล แต่ติมอร์ตะวันออกจะต้องอยู่ภายใต้อารักขาขององค์กรสหประชาชาติ ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของประเทศโปรตุเกสได้เข้าเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซียในเรื่องการฆ่าล้างชาวจีนและทางออกให้ติมอร์ตะวันออก โดยการเป็นผู้ดูแลและสังเกตการณ์ให้กับติมอร์ตะวันออก การเข้าไปเจรจาเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2533 ส่งผลให้การเจรจามีทิศทางที่ดีขึ้น อีกทั้งโปรตุเกสยังเป็นฝ่ายสนับสนุนติมอร์ตะวันออกและเป็นฝ่ายช่วยโต้แย้งในกรณีพิพาทช่องแคบติมอร์กับออสเตรเลียและอินโดนีเซีย ขณะที่ข้อพิพาทดังกล่างกำลังอยู่ในการพิจารณาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) (Joel Andersson, 2001: p. 46)

4.5.4.2 ประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางระหว่างอินโดนีเซียและติมอร์ตะวันออก ต่างรับรู้ความขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศนี้มาโดยตลอด แต่ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือมากนักในช่วงแรกของการบุกรุกติมอร์ตะวันออกในปีพ.ศ. 2518 เนื่องจากออสเตรเลียไม่ต้องการให้กระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับอินโดนีเซียและต้องการรักษาอำนาจต่อรองของตนในเรื่องข้อตกลงเรื่องเขตน่านน้ำระหว่างอินโดนีเซีย โดยปราศจากรัฐบาลโปรตุเกสหรือรัฐบาลติมอร์ตะวันออกเข้ามาอ้างสิทธิเหนือเขตน่านน้ำเช่นเดียวกัน (จอห์น จี เทเลอร์, 2555: น. 255)

ท่าทีของออสเตรเลียในช่วงปีพ.ศ.2540 เมื่อนาย John Howard ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี กลับเปลี่ยนไปสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกับติมอร์ตะวันออก และส่งคำร้องในการก่อตั้งกองกำลังนานาชาติที่มีชื่อว่า International Force in East Timor (INTERFET) นำโดยมีนาย Peter Cosgrove เป็นผู้บังคับบัญชา ในปีพ.ศ.2542 เพื่อเข้าไปช่วยลดความขัดแย้งและรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก อีกยังชักชวนให้นานาชาติและองค์กรอาเซียนเข้าร่วมกับกองกำลังดังกล่าวเพื่อลดแรงกดดันระหว่างอินโดนีเซียกับออสเตรเลีย (วัลลภ พิริยวรรธนะ, 2558: น. 138)

4.5.4.3 องค์กรสหประชาชาติ

องค์กรสหประชาชาติเข้ามามีส่วนในการกดดันให้รัฐบาลอินโดนีเซียจนทำให้ติมอร์ตะวันออกสามารถเป็นเอกราชได้ผ่านภารกิจให้ความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนและเป็นผู้สังเกตุการณ์ภายใน ในนามว่า United Nations Assistance Mission in East Timor (UNAMET) โดยการเป็นตัวกลางในการทำประชามติและจัดการเลือกตั้งเกี่ยวกับสถานะของติมอร์ตะวันออก ซึ่งในการโหวตรอบแรกวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2542 มีผู้ลงทะเบียน 451,792 คน ของจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีประมาน 800,00 คน ซึ่งผลโหวตออกมาประชาชนเห็นด้วยกับการเป็นเอกราช 344,580 คน และอีก 94,388 สนับสนุนให้ผนวกเข้ากับอินโดนีเซีย

แต่กองกำลังติดอาวุธ Pro Integration รับไม่ได้กับผลประชามติ จึงเข้าไปก่อความวุ่นวายไปทั่วติมอร์ตะวันออก องค์กรสหประชาชาติจึงจัดตั้งกองกำลัง INTERFET นำโดยทหารจากออสเตรเลีย และรวบรวมทหารชาติอื่น ๆ อีกหลายประเทศ เข้าไปคุ้มกันความปลอดภัยให้ประชาชนจากภาวะสงครามกลางเมือง คอยดูแลสถานการณ์การเปลี่ยนถ่ายอำนาจช่วงแรกของแต่ละภารกิจพิเศษต่าง ๆ ตามคำสั่งองค์กรสหประชาชาติ หลังจากหมดวาระของ INTERFET หลังจากนั้น United Nations Peacekeeping Force เข้ามาทำหน้าที่แทน

ต่อมามีมติของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติที่ 127 จัดตั้ง United Nations Transitional Administration in East Timor (UNTAET) ทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติบทที่ 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ (Paulo Gorjao, 2002, 314) เพื่อเข้ารับช่วงต่อในการทำหน้าที่รักษาความมั่นคงในจัดตั้งรัฐบาล องค์กรบริหารราชการภายใน โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม กฎหมายพลเรือน และการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนในช่วงเปลี่ยนผ่านกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ตามภารกิจดังต่อไปนี้

“1) จัดให้มีการรักษาความปลอดภัย ความสงบและรักษากฎหมายทั่วดินแดนติมอร์ตะวันออก 2) สร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 3) ช่วยในการพัฒนาบริการพลเรือนและสังคม 4) ดูแลให้มีการประสานงาน ช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ฟื้นฟูและช่วยเหลือด้านการพัฒนา 5) สนับสนุนและผลักดันในการสร้างรัฐบาลของตัวเอง 6) ช่วยในการกำหนดเงื่อนไขสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Joel Andersson, 2001, 39)

UNTAET ได้พยายามสร้างความพร้อมเพื่อให้ติมอร์-เลสเตสามารถปกครองตนเองภายหลังได้รับเอกราช โดยเปิดโอกาสให้ชาวติมอร์-เลสเตเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ในนการปกครองตนเอง อาทิ การจัดตั้งสภาที่ปรึกษาแห่งชาติ National Legislative Council (NLC) ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 United Nations Mission of Support in East Timor (UNMISET) ถูกจัดตั้งให้เข้ามาช่วยเหลือรัฐบาลติมอร์ตะวันออกในการพัฒนาด้านความรู้และความสามารถของหน่วยงานราชการ สร้างสำนักงานและระบบการทำงานของตำรวจ เป็นระยะเวลา 3 ปี

UNTAET ได้จัดการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายในเพื่อหาประธานาธิบดีของติมอร์ตะวันออก ระหว่างนาย Xanana Gusmao และนาย Francisco Xavier do Amaral ผลการลงคะแนนเสียง นาย Xanana Gusmao ชนะการเลือกตั้ง เป็นประธานาธิบดีคนแรกด้วย 301,634 คะแนน (Election for President of Democratic Republic of Timor-Leste, 2002)

2 ปีต่อมา ทำให้ติมอร์ตะวันออกสามารถประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2545 ภายหลังหน่วยงานขององค์กรสหประชาชาติที่เข้าไปช่วยเหลือทยอยลดจำนวนบุคลากรที่เข้าไปปฏิบัติงานลงเรื่อย ๆ จนเหลือแต่ United Nations Office in Timor Leste (UNOTIL) ถูกมอบหมายในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2548 เพื่อให้มารับหน้าที่ต่อในการสนับสนุนในการพัฒนาองค์กรภายในติมอร์ตะวันออก โดยกำหนดระยะเวลา 1 ปี สิ้นสุดหน้าที่ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2549

เมื่อ UNOTIL สิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่เมื่อ 25 สิงหาคม 2549 คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติได้ตั้ง United Nations Integrated Mission in Timor-Leste (UNMIT) ขึ้นมาแทนเพื่อสนับสนุนรัฐบาลติมอร์ฯ ในการสร้างเสถียรภาพ ประชาธิปไตย และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและพลเรือน 1,608 คน และเจ้าหน้าที่ทหารประสานงาน 34 คน UNMIT มีระยะเวลาปฏิบัติงานเบื้องต้นถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2550

4.5.4.5 ประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้มีบทบาทมากนัก เนื่องจากข้อปฏิบัติตามหลักการของอาเซียนที่ว่าด้วยไม่แทรกแซงเรื่องการเมืองภายในประเทศ และบางประเทศเพิ่งพ้นจากสงครามการเมืองภายใน เช่น เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมา มีเพียงแค่มาเลเซียส่งคณะผู้สังเกตุการณ์จำนวน 30 คน และสิงคโปร์ส่งชุดแพทย์ 50 คน กับเรือยกพลขึ้นบก 2 ลำ เท่านั้น

ในขณะนั้นบทบาทหลักของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ร่วมมือทำภารกิจและให้ช่วยเหลือกับองค์กรสหประชาชาติในการคลีคลายสภานการณ์ในติมอร์ตะวันออกจะอยู่ที่ประเทศไทยเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสมทบกำลังพลทหารโดยรวบรวมเหล่าทหารสามทัพ ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ ในนาม “กองกำลังเฉพาะกิจร่วม 972 ไทย/ติมอร์-ตะวันออก หรือ JTF 972 RTARF TH/TM” สมทบกับกองทัพนานาชาติ INTERFET ซึ่งนาย John Howard และนาย Kofi A. Annan ได้ติดต่อขอความร่วมมือต่อนายชวน หลีกภัยนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยการขอให้ส่งกองกำลังทหารเข้าร่วมกับกองกำลังนานาชาติ และทางสหประชาชาติจะได้จัดตั้งกองทุน Trust Fund เพื่อช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายให้กับประเทศที่ส่งกำลังทหารเข้าไปปฏิบัติการและรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก (วัลลภ พิริยวรรธนะ, 2558: น. 139)

หลังจากที่ติมอร์ตะวันออกเป็นเอกราช นาย Jose Ramos Horta ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดี มีจุดประสงค์จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ทำให้เกิดข้อถกเถียงในการขอเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิก เนื่องจากเงื่อนไข 4 ประการของบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลบังคับใช้ในมาตรา 6 ในส่วน 2 ข้อที่กล่าวถึงความยินยอมตกลงผูกพันเคารพกฎบัตรและความสามารถที่จะปฏิบัติตามพันธกิจของสมาชิกภาพนั้นไม่ใช่ปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถผ่านการพิจารณาได้ แต่อีก 2 ประการกลายเป็นอุปสรรคใหญ่และเกินความสามารถของติมอร์ตะวันออก คือ ที่ตั้งด้านภูมิศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในภูมิภาคนี้และการถูกยอมรับโดยทุกรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งปวง ช่วงสมัยอาเซียนรวบรวมสมาชิกสมาคมถาวรอาเซียนไม่ได้คาดว่าจะประเทศเกิดใหม่ในภูมิภาคนี้ เพราะคิดว่าติมอร์ตะวันออกน่าจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซียในท้ายที่สุดจากการอยู่ในหมู่เกาะเดียวกัน อีกทั้งความขัดแย้งรุนแรงระหว่างประเทศกับอินโดนีเซีย การเมืองของติมอร์ตะวันออกไปทางสังคมนิยม ปัญหาความไม่มั่นคงหลาย ๆ มิติภายในประเทศที่ส่งผลและขัดต่อหลักการขององค์กร ทำให้ไม่เกิดการพิจารณาเป็นหนึ่งในสมาชิกสมาคมอย่างเป็นทางการและตกอยู่ในสถานะผู้สังเกตการณ์มาถึงปัจจุบัน

อาเซียนพยายามเปิดโอกาสให้ติมอร์ตะวันออกได้แสดงศักยภาพตัวเองมากยิ่งขึ้นผ่านการเข้าร่วมการประชุมต่าง ๆ ที่อาเซียนจัดขึ้นเป็นประจำปี เพื่อผลักดันให้ได้เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกและมีบทบาทมากขึ้น แต่ภายหลังนาย Jose Ramos-Horta ได้แสดงทัศนะเรื่องความไม่พร้อมของติมอร์ตะวันออกต่อการเข้าร่วมอาเซียนว่ายังต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งก่อนจะสมัครเข้าเป็นสมาชิก (นภดล ชาติประเสริฐ, 2548: น. 46)

5. อภิปรายผลการศึกษา

จากช่วงเวลาการเริ่มต้นและการสิ้นสุดขบวนการจะเห็นเห็นได้ว่าแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกสามารถสร้างรัฐและชาติของตัวเองให้เข้าตามบริบทการเมืองโลกผ่านเงื่อนไขปัญหาในประวัติศาสตร์จากถูกล่าอาณานิคม 2 ช่วงเวลา ซึ่งจุดประสงค์ของการเข้ามายึดครองแตกต่างกันที่โปรตุเกสเข้ามาเพราะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเผยแพร่ศาสนา แต่อินโดนีเซียเข้ามาเพราะต้องการทำลายร้ายแนวคิดฝ่ายซ้ายออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง รวบรวมปริมาณประชากรท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสและพื้นที่ในฐานะเจ้าของดินแดนสามารถนำไปสู่การเพิ่มอำนาจการต่อรองได้จริง แต่การถูกควบคุมด้วยการใช้อาวุธและความรุนแรงทำให้แนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกจึงไม่สามารถต่อสู้ด้วยตัวเอง และการถูกปราบปรามหนักมากขึ้น จนสมาชิกขบวนการบางส่วนเริ่มอ่อนล้าหรือไม่ก็ถูกฆ่าตาย เนื่องจากทรัพยากรไม่เพียงพอความหวังในการสร้างชาติจึงตกมาอยู่ที่ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถหรือถูกควบคุม ซึ่งจะผู้นำเหล่านั้นจะถูกคาดหวังมากขึ้นไปอีกหากอยู่นอกพื้นที่อาณาเขต

จากการเคลื่อนไหวของแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกจะเห็นได้อย่างเด่นชัดมากว่ามีการใช้ 2 อุดมการณ์มาเป็นกลไกลในเคลื่อนไหว ได้แก่ แนวคิดชาตินิยม และ แนวคิดสันติภาพ แต่สำหรับแนวคิดชาตินิยมอาจจะไม่ได้เห็นเด่นชัดมากนักในประวัติศาสตร์ของติมอร์ตะวันออก เพราะก่อนที่จะได้รับเอกราชเกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองในการช่วงชิงความเป็นชาติแบบทัศนะเฉพาะกลุ่มมากกว่าความรักชาติที่เกิดจากพลเมืองท้องถิ่นและชุมชน และเพราะคำว่า “ชาติ” ที่นำมาใช้ในการมีส่วนร่วมภายในขบวนการเคลื่อนไหวผ่านนโยบายพรรคที่สร้างความนึกคิดและองค์ความรู้ให้กับประชาชน โดยเฉพาะพื้นที่ในชนบท แม้ว่าบางส่วนจะไม่เกิดผลและสนับสนับให้อยู่ภายใต้การถูกควบคุมจากชาติอื่น อาจเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว เนื่องจากไปสัมพันธ์กับแนวคิดคอมมิวนิสต์ในช่วงเวลานั้น ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าคำว่า “ชาติและเอกราช” จะเป็นแค่การตลาดของการพยายามสร้างอำนาจให้กับแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออก เพราะแนวร่วมไม่ได้มีเป้าหมายชัดในการสร้างระบอบประชาธิปไตย แต่เพียงต้องการอิสระจากการถูกกดขี่ ซึ่งในตอนท้ายอาจจะเปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมนิยมตามที่ได้รับอิทธิพลมา

สันติภาพจึงกลายมาเป็นอุดมการณ์หลักเนื่องจากมีสัญชาติญาณของความรู้สึกและความเป็นมนุษย์ ซึ่งนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเพราะอย่างยิ่งหากเพิ่งผ่านเหตุการณ์ความรุนแรงหรือความตาย เราจะเห็นภาพการใช้สันติภาพในการเคลื่อนไหวและจะต้องเผชิญความยากลำบากมากกว่าการต่อสู้แบบใช้อาวุธเช่นกัน และยังเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญส่งผลต่อเป้าหมายของแนวร่วมปฏิวัติแห่งติมอร์ตะวันออกในการถูกยอมรับและได้รับความช่วยเหลือจากสังคมโลก เนื่องจากการเข้าแทรกแซงสามารถเกิดแรงกดดันและมุมมองเสียหายกับการเป็นมนุษย์ของฝ่ายควบคุมจนทำให้เสียผลประโยชน์บางอย่างไป เช่น

การยุติการเจรจาในกรอบความร่วมมือ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการตักเตือนและอยู่ร่วมกันกับชาติตะวันตก

แต่ข้อเสียของการยืนอยู่บนอุดมการณ์สันติภาพ คือ เรากำลังใช้ความบริสุทธิ์ เข้าใจอย่างง่ายคือกำลังใช้จิตหรือมือเปล่าต่อสู้กับอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งจะต้องมีความอดทน อดกลั่นต่อความสูญเสียที่ไม่อาจคาดเดารูปแบบอีกมากมาย นั้นเป็นวิธีการที่ยากมาก แทบเป็นไปไม่ได้เลยที่จะสู้ด้วยตัวเอง หากเป็นคนที่ไม่มีความรู้หรือไม่มีความอดทนพออาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมต้องอดทนอยู่ภายใต้ถูกทำให้ตาย เพราะมันไม่ใช่แนวคิดตามแบบสัญชาติญาณในการปกป้องตัวเอง แต่เป็นการกระทำที่กำลังร้องขอให้อีกฝ่ายเข้าใจสิ่งที่เขาไม่เข้าใจและ/หรือไม่ต้องการเข้าใจ ซึ่งแน่นอนว่าอาจจะส่งผลต่อความมั่นคงของขบวนการ จึงไม่แปลกใจเท่าไหร่นักที่การใช้สันติภาพมักจะมาควบคู่กันกับการโหยหาความคาดหวังกับการพึ่งพาอำนาจจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศมหาอำนาจที่เป็นต้นกำเนิดและให้ความสำคัญกับการสิทธิการมีอยู่ของพลเมือง เช่น สหรัฐอเมริกา สหประชาชาติ เพราะเป็นอาวุธเดียวที่สามารถต่อสู้กับฝ่ายควบคุมได้

เอกสารอ้างอิง

กำเนิดชาติใหม่ติมอร์ตะวันออก. (2543). *นิตยสารสำหรับครอบครัว “สารคดี”*, ฉบับ 190. http://sarakadee.com/feature/2000/12/sanana_east_timor.htm

จอห์น จี เทเลอร์. (2555). *ติมอร์ตะวันออก:เส้นทางสู่เอกราช*. บรรณาธิการแปล สิทธา เลิศไพบูรย์ศิริ. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

นพพร ประชำกุล. (2548). แนวคิดสกุลหลังอาณานิคม. ใน *รวมบทความแนวคิดสกุลหลังอาณานิคมและสตรีนิยม Post-colonialism and Feminism เล่มแรกของประเทศไทย*. กลุ่มสตรีศึกษาอิสระ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลลภ พิริยวรรธนะ. กว่าจะเป็นติมอร์-เลสเต (ติมอร์ตะวันออก) วันนี้. *วารสารเอเชียพิจาร ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2(3), 13. http://www.asiajournal.ru.ac.th/journals/1512698896_a5.pdf

สำนักวิชาการ. (ม.ป.ป.). *ความเป็นไปได้ของประเทศติมอร์-เลสเต กับการเป็นสมาชิกอาเซียนลำดับที่ 11*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=44902

Andersson, J. (2001). *Realpolitik and Resistance “The Birth Pangs of Timor Loro Sa’e”* [Master’s Thesis]. Lund University.

Arthur, C. (2018). From Fretilin to freedom: The evolution of the symbolism of Timor-Leste's national flag. *Journal of Southeast Asian Studies*, *49*(2). DOI:10.1017/S0022463418000206

Al Jazeera. (2012). *The Frost Interview-Jose Ramos-Horta: Lessons in patience*. https://www.youtube.com/watch?v=hO_IUPD2LB4

Capizzi, E., Hill, H., & Macey, D. (1976). FRETILIN and the struggle for independence in East Timor. *Race & Class*, 1976(17), 381-395. DOI:10.1177/030639687601700403

Commission for Reception. (2005). *Truth and Reconciliation in East Timor*. Chega! https://www.etan.org/news/2006/cavr.htm

GORJÃO, P. (2002). The Legacy and Lessons of the United Nations Transitional Administration in East Timor. *Contemporary Southeast Asia*, *24*(2), 313-336. Retrieved August 29, 2021, from http://www.jstor.org/stable/25798599

Hambly, L., & Morgan, M. (2008). *Political Parties in the Pacific Islands* (RICH R., Ed.). ANU Press. http://www.jstor.org/stable/j.ctt24hc84

Hill, H. (1978). *Fretilin: the origins, ideologies and strategies of a nationalist movement in East Timor*. [Master's Thesis]. Monash University

Lawless, R. (1976). The Indonesian Takeover of East Timor. *Asian Survey*, *16*(10), 948-964. doi:10.2307/2643535

ธุรกิจประกันชีวิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษา บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว

จุฑามณี สุขสาร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

สปป. ลาว เป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม รวมถึงธุรกิจประกันชีวิตมีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดด จึงส่งผลให้ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เลือกลงทุนใน สปป. ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ประกอบกับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาความบรรยาย (Content Analysis) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) เลือกลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) เลือกลงทุนใน สปป. ลาว คือ ปัจจัยด้านจุดแข็งขององค์กร เนื่องจาก บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านประกันชีวิตเป็นอย่างดี ส่วนปัจจัยด้านโอกาสจากสภาพแวดล้อมใน สปป.ลาว เนื่องจาก สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีสังคมวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทย โดยเฉพาะด้านภาษา จึงทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างคนไทยและคนลาว อีกทั้งคนลาวยังชื่นชอบสินค้าและบริการ ตลอดจนรายการโทรทัศน์ของไทย จึงทำให้คนลาวมีการซื้อประกันชีวิต รวมไปถึงรู้จัก คุ้นชิน และรับรู้แบรนด์ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิตเป็นอย่างดี และผลการศึกษากลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) และ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ทั้งนี้สองบริษัทมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันกัน ดังนั้น ธุรกิจประกันชีวิตอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องการขยายการลงทุนในภูมิภาคนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม และความสามารถ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของบริษัท

คำสำคัญ กิจการร่วมค้า การประกันชีวิต ผู้ซื้อประกันภัย ผู้ได้รับการประกันภัย ผู้ได้รับผลประโยชน์

Life Insurance Business in Southeast Asia. Case Study: Muang Thai Life Assurance Public Company Limited In Thailand and Lao PDR

Jutamanee Sukkasarn
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Lao PDR is a country that stands out for its economy and its cultural society. As such, the growth rate of the life insurance business has been exponential. As a result, Muang Thai Life Assurance Plc. chooses to invest in Lao PDR. This research is qualitative research using documented studies, along with field data collection by interviewing relevant person for content analysis with two objectives: 1) to study the factors that resulted in Muang Thai Life Assurance Public Company Limited chooses to invest in Lao PDR and 2) to study the nuances of the marketing strategies of Muang Thai Life Assurance Public Company

Limited in Thailand and Lao PDR. By studying documents and interviewing with the relevant person to guide the analysis.

The results showed that the factors that resulted in Muang Thai Life Assurance Public Company Limited chooses to invest in Lao PDR are a factor in the strengths of the organization. Muang Thai Life Assurance Plc. has good experience and expertise in life insurance. As for the environmental opportunity factors in Lao PDR, because Lao PDR is a country with a cultural society similar to Thai language, it is easy to communicate and collaborate between Thais and Lao people. Lao people also prefer Thai products and services such as television programs, so Lao people buy life insurance as well as know familiarity, and aware of the brand Muang Thai Life Assurance Plc. And the results of the marketing strategy studies of Muang Thai Life Assurance Public Company Limited and ST-Muang Thai Insurance. It was found that both companies used different marketing strategies. Therefore, other life insurance businesses in Southeast Asia want to expand their investments in the region, they will need to take into account the cultural society factors and capabilities, experience, and the expertise of the company.

Keywords: Joint Venture, Life Insurance, Insurer, Insured, Beneficiary

1. บทนำ

สำหรับประเทศไทยนั้นธุรกิจประกันชีวิตถือว่าเป็นธุรกิจประกันภัยที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อทั้งบุคคลและประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังจะเห็นได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน มีบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย 23 บริษัท (กระทรวงการคลัง, สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2563) โดยมี 5 อันดับบริษัทประกันชีวิตที่ครองส่วนแบ่งทางการตลาดในประเทศไทยมากที่สุด อีกทั้ง พบว่ามีถึง 4 บริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยผู้ประกอบการชาวไทย (ยกเว้น บริษัท เอไอเอ จำกัด) ซึ่งหนึ่งในก็คือ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) จึงแสดงให้เห็นว่าธุรกิจประกันชีวิตในไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตของผู้ประกอบการชาวไทยอีกด้วย

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) หรือ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เป็นบริษัทประกันชีวิตของผู้ประกอบการชาวไทยที่เริ่มดำเนินธุรกิจในประเทศไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการพัฒนาองค์กรมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันชีวิต การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดให้มีรูปแบบที่หลากหลายและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจและสร้างความโดดเด่นให้กับองค์กรเหนือกว่าคู่แข่งทางธุรกิจประเภทเดียวกัน นอกจากนี้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ยังมีนโยบายสยายปีกสู่บริษัทประกันชีวิตระดับภูมิภาค (Regional Life Insurance Company) และได้พัฒนากระบวนการทำงานให้มีมาตรฐานในระดับสากลเพื่อตอบรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community - AEC) เพื่อขยายการลงทุนในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวี (CLMV) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีความใกล้ชิดกับประเทศไทยทั้งในด้านสังคมวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ จึงส่งผลให้ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เริ่มขยายการลงทุนเข้าไปในรูปแบบของการร่วมทุน (Joint Venture)

หรือการจัดตั้งสำนักงานผู้แทน (Representative Office) ในกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวี (บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน), 2563) ซึ่ง สปป. ลาว นั้นเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวีที่ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้ขยายการลงทุนเข้าไปในรูปแบบของการร่วมทุนกับธนาคารเอสทีซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ของ สปป. ลาว และเริ่มดำเนินธุรกิจประกันชีวิตและประกันวินาศภัยภายใต้ชื่อบริษัท เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จำกัด (ST-Muang Thai Insurance Co., Ltd.)

สปป. ลาว เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวี (CLMV) ที่มีคุณลักษณะที่โดดเด่นหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากการเข้าไปลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ ของรัฐและภาคเอกชนภายในและต่างประเทศซึ่งแสดงให้เห็นถึงกำลังซื้อที่มากขึ้นของประชาชนลาว และในด้านสังคมวัฒนธรรม เช่น ภาษา ซึ่งคล้ายคลึงกับประเทศไทย จึงทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสารและดำเนินธุรกิจ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา พบว่าตลาดประกันภัยของ สปป. ลาว มีศักยภาพและโอกาสในการเติบโตสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจประกันชีวิตที่มีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและสนใจการทำประกันชีวิตมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.), 22 พฤศจิกายน 2562) ดังจะเห็นได้จากการให้บริการด้านประกันชีวิตที่เพิ่มขึ้นของบริษัทประกันภัยใน สปป. ลาว ของภาคเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ รวมถึงการเข้าร่วมลงทุนของบริษัทประกันภัยของไทยหลายแห่งใน สปป.ลาว นอกจากนี้ การแก้ไขกฎหมายแม่บทด้านการประกันภัยของ สปป. ลาว และการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MoU) ในปี พ.ศ. 2559 ระหว่างกระทรวงการเงิน สปป. ลาว และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งได้มีการประสานความร่วมมือให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อยกระดับธุรกิจประกันภัยของประเทศให้เติบโตและมีมาตรฐานในระดับสากลเพื่อพร้อมที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนลาวด้วย (Thai Reinsurance, 2559) ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถของธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว ที่สามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีในการลงทุนเพื่อดำเนินธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว ของผู้ประกอบการชาวไทยในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่โดดเด่นของ สปป. ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคมวัฒนธรรม และการเติบโตของธุรกิจประกันชีวิต รวมไปถึงความสนใจในการเข้ามาร่วมลงทุนในธุรกิจประกันชีวิตของผู้ประกอบการชาวไทยใน สปป. ลาว อย่าง บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ซึ่งถือเป็นหนึ่งในผู้ลงทุนที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด แม้ว่าการเข้าไปลงทุนจะมีอุปสรรค อาทิ ในเรื่องกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ รวมไปถึงการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว (บริษัท เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จำกัด) ที่มีความแตกต่างจากการดำเนินธุรกิจในประเทศไทย (บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต) อันเนื่องมาจากการปรับกลยุทธ์การตลาด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของชื่อของบริษัท ผลิตภัณฑ์ประกันชีวิต ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของ สปป.ลาว

ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา แม้ว่าจะได้มีการศึกษาในประเด็นเรื่องธุรกิจประกันชีวิตใน สปป.ลาว เป็นจำนวนมาก อาทิ งานของ รภัสศา สิทธิราช และคณะ (2556) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การสร้างโอกาสและช่องทางการจัดจำหน่ายธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์) วรพจน์ วรจารุพงศ์

และคณะ (2556) ที่ได้ทำการประเมินการตอบสนองของผู้ซื้อประกันชีวิตใน สปป. ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์) ปัทมนันท์ หิรัญธีรวัฒน์ และคณะ (2556) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของการใช้กลยุทธ์สื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ: ประกันชีวิตใน สปป.ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์) พงศธร ลี (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของผู้บริโภคสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ประกันชีวิต: กรณีศึกษาผู้บริโภคชาวเวียงจันทน์ และ ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ (2559) ที่ได้ศึกษาการศึกษาช่องทางการขายหลักของบริษัทประกันชีวิตผ่านตัวแทนประกันชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบว่าได้มีการศึกษาธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลให้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต เลือกลงทุนใน สปป.ลาว และความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดที่ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งในไทยและ สปป. ลาว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำไปสู่คำถามการวิจัยที่ว่า ปัจจัยใดที่ส่งผลให้ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เลือกลงทุนใน สปป. ลาว และการที่ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ขยายการลงทุนไปใน สปป. ลาว มีการใช้กลยุทธ์การตลาดที่แตกต่างกับประเทศไทยอย่างไร

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โดยในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis และ ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix’ 7Ps)

(ฉัตยาพร เสมอใจ และ ฐิตินันท์ วารีวนิช, 2551, น. 43-47) การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร และพิจารณาถึงโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร รวมทั้งเพื่อให้ทราบว่าองค์กรมีข้อได้เปรียบหรือข้อเสียเปรียบอย่างไรโดยเปรียบเทียบกับคู่แข่งขัน

ดังนั้น ก่อนการวิเคราะห์ SWOT จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งสภาพขององค์กรนั้นมีดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เป็นลักษณะของสภาพแวดล้อมที่ธุรกิจไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีต่อธุรกิจจึงเป็นโอกาสหรืออุปสรรคเท่านั้น โดยสามารถแบ่งสภาพแวดล้อมภายนอกออกเป็น 2 ประเภท คือ (1.1) สภาพแวดล้อมระดับมหภาค (Macro Environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของทุกคนและการดำเนินงานของทุกองค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ประชากรศาสตร์ (Demographic) เศรษฐกิจ (Economic) สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) เทคโนโลยี (Technology) การเมืองและกฎหมาย (Political and Law) วัฒนธรรมและสังคม (Social and Culture) และ (1.2) สภาพแวดล้อมระดับจุลภาค (Microenvironment) เป็นลักษณะของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีความใกล้ชิดและมีผลกระทบต่อธุรกิจอย่างชัดเจน โดยประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ขายวัตถุดิบ (Suppliers) คนกลางทางการตลาด (Middleman) ลูกค้าหรือตลาดเป้าหมาย (Customers or Target Market) คู่แข่งขัน (Competitors) กลุ่มชุมชน (Public) และตัวแทนทางการตลาด (Marketing Agency)

2. สภาพแวดล้อมภายใน (Inner-environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร ทั้งในเรื่องความสามารถของบุคคลและฝ่ายต่าง ๆ รูปแบบการบริหาร ผู้บริหาร นโยบาย สถานะความมั่นคงทางการเงิน และหุ้นส่วน โดยเป็นลักษณะของสภาพแวดล้อมที่ธุรกิจสามารถควบคุมได้ ดังนั้น สภาพแวดล้อมภายในจึงสามารถบอกได้ถึงความสามารถและความเข้มแข็งของธุรกิจเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งขัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมภายในสามารถบอกได้ถึงข้อเด่นและข้อด้อยของธุรกิจ

และเมื่อทราบถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จึงทำการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร และพิจารณาถึงโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ดังนี้ 1) การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงข้อเด่นของธุรกิจที่เหนือกว่าคู่แข่งขัน เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากกว่า การโฆษณาที่สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่า เป็นต้น โดยจุดแข็งเหล่านี้ธุรกิจจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดต่อไป 2) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาหรือข้อด้อยของธุรกิจที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนที่คู่แข่งขันจะได้เปรียบจากสิ่งเหล่านี้ เช่น ราคาของผลิตภัณฑ์ที่แพงกว่าของคู่แข่งขัน พนักงานไม่มีความกระตือรือร้น เป็นต้น โดยธุรกิจต้องนำจุดอ่อนต่าง ๆ ไปแก้ไขปรับปรุงและพยายามพัฒนาจุดอ่อนเหล่านั้นให้เทียบเท่ากับคู่แข่งขันเป็นอย่างน้อย 3) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity Analysis) เป็นข้อได้เปรียบแก่ธุรกิจซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ธุรกิจสามารถสร้างโอกาสให้แก่ตนเอง และทำให้มีศักยภาพเหนือกว่าคู่แข่งขัน และ 4) การวิเคราะห์อุปสรรค (Threats Analysis) เป็นปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ธุรกิจไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ อัตราการเกิดของประชากรลดลง เป็นต้น โดยธุรกิจจะต้องหาทางลดจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากอุปสรรคเหล่านั้นได้

(ฉัตยาพร เสมอใจ และ ฐิตินันท์ วารีวนิช, 2551, น. 50) ส่วนประสมทางการตลาด หรือ 4Ps นั้น ประกอบด้วยเครื่องมือที่สำคัญ 4 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งต้องใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย (Target Market) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้ง 4 ของส่วนประสมทางการตลาด หรือ 4Ps อาจไม่เพียงพอต่อการใช้งานในการทำการตลาดของบางธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจบริการ ทำให้ต้องเพิ่มปัจจัยหรือ P ขึ้นมาใหม่จากส่วนประสมทางการตลาด หรือ 4Ps เดิม คือ บุคคล (People), กระบวนการบริการ (Process) และหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลอย่างมากกับธุรกิจบริการ โดย 7 ปัจจัยดังกล่าวนั้นทั้งหมดรวมเรียกว่า ส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) หรือ 7Ps มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อสร้างความพึงพอใจ (Satisfaction) แก่ลูกค้า ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่ก็ได้ สามารถจับต้องได้ (Tangibility) หรือไม่ก็ได้ (Intangibility) ผลิตภัณฑ์นั้นประกอบด้วยสินค้า บริการ และความคิด ซึ่งผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) และมีมูลค่า (Value) ในสายตาของลูกค้าจึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ (1.1) ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) เป็นการพิจารณาถึงการสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างจากคู่แข่งขันและทำให้กลุ่มเป้าหมาย

มองเห็นและยอมรับในความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (1.2) ความแตกต่างทางการแข่งขัน (Competitive Differentiation) (1.3) ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ (Product Component) (1.4) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์/ตราผลิตภัณฑ์ (Product/Brand Positioning) เป็นการกำหนดความสามารถของผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปเป็นจุดเด่นในการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ตลาดกลุ่มเป้าหมายรับรู้ (1.5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ต้องทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้ผลิตภัณฑ์นั้นจบวงจรชีวิต (Product Life Cycle; PLC) เพราะผลิตภัณฑ์มีวงจรชีวิตของตน และ (1.6) ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product Line)

2. ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน อันเป็นต้นทุน (Cost) ของสินค้า ซึ่งราคานั้นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับธุรกิจบริการทุกแห่ง รวมถึงการตัดสินใจซื้อของลูกค้า การกำหนดราคาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ (2.1) ลูกค้า ต้องคำนึงถึงอุปสงค์ของตลาดและการยอมรับในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ของลูกค้า (2.2) ต้นทุน ต้องคำนึงถึงต้นทุนทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม (2.3) การแข่งขันในตลาด ต้องพิจารณาความเข้มแข็งของคู่แข่งขัน การตั้งราคาของคู่แข่งขัน และความรุนแรงของการแข่งขัน และ (2.4) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ นโยบายของธุรกิจและข้อกำหนดกฎหมาย เนื่องจากผลิตภัณฑ์บางอย่างผู้ผลิตไม่สามารถตั้งราคาได้ตามที่ต้องการ แต่ต้องตั้งราคาตามที่กฎหมายควบคุมไว้ เป็นต้น

3. การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง การนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย โดยสามารถแบ่งองค์ประกอบหลักของการจัดจำหน่าย ดังนี้ (3.1) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of Distribution) หมายถึง เส้นทางในการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และ/หรือกรรมสิทธิ์ไปยังลูกค้า โดยมีทางเลือกในการกำหนดช่องทางการจำหน่าย เช่น การขายตรง (Direct Sales) ตัวแทนหรือนายหน้า (Agent or Broker) และการให้บริการทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Channels) และ (3.2) การเลือกทำเลที่ตั้ง (Location) เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับธุรกิจบริการซึ่งจะต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงบริการของลูกค้าเป็นสำคัญ

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลผลิตภัณฑ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (4.1) การโฆษณา (Advertising) เป็นการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้ารู้จักสินค้าและบริการ (Awareness) รวมถึงมองเห็นความแตกต่างระหว่างบริการของกิจการกับบริการของคู่แข่งขันที่นำเสนอโดยการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ เป็นต้น (4.2) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการแจ้งข่าวสารและจูงใจตลาดโดยใช้บุคคล ซึ่งมีงานที่เกี่ยวข้องคือ กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขาย และการบริหารทีมขาย (4.3) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เป็นกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดความสนใจและตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขายมักจะมุ่งเน้นไปยังกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ การส่งเสริมการขายมุ่งที่ผู้บริโภค (Consumer Promotion) เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจสินค้า การส่งเสริมการขายมุ่งที่คนกลาง (Trade Promotion) เพื่อกระตุ้นให้ทำหน้าที่ทางการตลาดให้ และการส่งเสริมการขายมุ่งที่พนักงานขาย (Salesforce Promotion) เพื่อกระตุ้นให้ทำการขาย เนื่องจากพนักงานขายมีหน้าที่ในการกระตุ้นลูกค้าให้ทำการซื้อ (4.4) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และ/หรือ

บริษัทโดยผ่านสื่อ เพื่อสร้างและรักษาภาพลักษณ์ (Image) และความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรและสาธารณะชน (4.5) การตลาดทางตรง (Direct Marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ทันที โดยสามารถทำการตลาดทางตรงผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น จดหมายตรง (Direct Mail) โทรศัพท์ (Telemarketing) อินเตอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น และ (4.6) การจัดกิจกรรมพิเศษ (Event) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีประสบการณ์กับผลิตภัณฑ์ โดยสามารถดำเนินกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเฉลิมฉลอง การสัมมนา เป็นต้น

5. บุคคล (People) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจบริการ เนื่องจากบุคคลสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และดึงลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับลูกค้าเพียงครั้งเดียว ดังนั้นจึงต้องให้ความใส่ใจและเตรียมความพร้อมของบุคคล เช่น การฝึกอบรม (Training) เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพเพียงพอในการให้บริการ

6. กระบวนการบริการ (Process) เป็นปัจจัยสำคัญในการนำเสนอบริการแก่ลูกค้า รวมถึงการเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ของธุรกิจ โดยกระบวนการจะถูกนำไปใช้ในกิจการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการให้บริการ และตอบสนองความต้องการของลูกค้า และ

7. หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) หมายถึง สิ่งที่เป็นรูปธรรมต่าง ๆ ที่สามารถมองเห็นหรือรับรู้ได้ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความรู้สึกและปฏิกิริยาตอบสนองของลูกค้าและพนักงานที่มีต่อการให้บริการของกิจการ เช่น ป้ายชื่อของกิจการ เครื่องแบบและการแต่งกายของพนักงาน เป็นต้น

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) แบ่งออกเป็น

(1) เอกสารระดับทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือและเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ รายงานประจำปี ข่าวสารบนสื่อออนไลน์ และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิตของประเทศไทยและ สปป.ลาว, บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน), บริษัท เอสที-เมืองไทยประกันภัย จำกัด, การลงทุนและการดำเนินธุรกิจใน สปป.ลาว ของบริษัทประกันชีวิต ทั้งในรูปแบบของภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.1.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field study research) ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 1 ท่าน คือ คุณเมธิรา สังขพันธ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการฝ่ายธุรกิจระหว่างประเทศ ของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในฐานะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดที่ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งในประเทศไทยและลาว และปัจจัย โอกาส และอุปสรรคที่พบทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนอกเหนือจากที่กล่าวไว้ในเอกสาร

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากองค์ประกอบของขั้นตอนในการศึกษา ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ได้ข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาความบรรยาย (Content Analysis) เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำไปสู่การอธิบายในปรากฏการณ์ที่ศึกษาซึ่งนำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแยกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์เพื่ออธิบายเรื่องธุรกิจประกันชีวิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษา บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว โดยใช้ทฤษฎีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) เลือกลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix’ 7Ps) ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดที่ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งในประเทศไทยและลาว

4. ผลการวิจัย

4.1 ปัจจัยที่ส่งผลให้ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) เลือกลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis มาใช้ในการวิเคราะห์ และทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านจุดแข็งขององค์กรและปัจจัยด้านโอกาสจากสภาพแวดล้อมใน สปป. ลาว ส่งผลต่อการเลือกลงทุนใน สปป. ลาว ดังนี้

ด้านจุดแข็งขององค์กรหรือ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เนื่องจาก บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เป็นบริษัทประกันชีวิตของไทยที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา 69 ปี และได้มีการรีแบรนด์ (Rebranding) และปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ครั้งใหญ่ถึงสองครั้งคือในปี พ.ศ. 2547 และ 2562 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2547 ได้ส่งผลให้แบรนด์เมืองไทยประกันชีวิตเป็นที่รู้จักและรับรู้ของลูกค้าในไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลให้แบรนด์เมืองไทยประกันชีวิตเป็นที่รู้จักและรับรู้ของลูกค้าในประเทศเพื่อนบ้านอย่าง สปป. ลาว เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้พัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการขายผ่านช่องทางธนาคารซึ่งถือเป็นโนว์ฮาว (Know How) ที่โดดเด่นของบริษัทที่ได้จากการร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจระดับโลกอย่างเช่นเอจิเอิส อินชัวรัน อินเตอร์เนชั่นแนล เอ็นวี (Ageas Insurance International N.V.) ซึ่งบริษัทระดับโลกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการทำธุรกรรมการประกันชีวิตและการเงิน ระบบการบริหารจัดการข้อมูลของลูกค้าซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพที่ได้จากการที่บริษัทให้ความสำคัญและระบบบริหารจัดการตัวแทนที่ปรับปรุง (improve) มาแล้วว่าประสบความสำเร็จในไทย (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) ซึ่งประกอบด้วยระบบโครงสร้างการขยายงานของตัวแทนที่เป็นชั้น ๆ (layer) โดยจะเป็นการรับตัวแทน (Recruit) เข้ามาในทีม หลังจากนั้นจึงสร้างทีมขึ้นมาและตัวแทนแต่ละคนจะต้องทำยอดขายให้ได้ตามเป้าหมายเพื่อเลื่อนขั้นไปสู่ตำแหน่งผู้จัดการ (manager) แล้วจึงสามารถรับตัวแทนใหม่เข้ามาในทีมเพิ่ม และระบบโครงสร้างผลประโยชน์ที่เป็นแบบชั้น ๆ โดยรายได้ของตัวแทนจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างดังกล่าว รวมถึงการสรรหาตัวแทน (Recruitment) ตลอดจนมีการ

วางเส้นทางการเติบโตในสายอาชีพ (Career Path) ให้แก่ตัวแทนอีกด้วย อีกทั้ง บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ยังมีกำลังคนที่เพียงพอ การพัฒนาองค์กรมาอย่างต่อเนื่องและการมีกำลังคนที่เพียงพอส่งผลให้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านประกันชีวิตเป็นอย่างดี รวมถึงมีความพร้อมที่จะขยายการลงทุนในต่างประเทศ

หลังจากที่ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ขยายการลงทุนใน สปป.ลาว จึงได้นำแบบจำลองธุรกิจ (Business Model) อย่างโนว์ฮาวของการขายผ่านช่องทางธนาคารเข้าไปใช้ร่วมกับช่องทางธนาคารของพันธมิตรทางธุรกิจที่ สปป.ลาว และระบบการบริหารจัดการข้อมูลที่ดีจากไทยมาใช้จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย มีระยะเวลาคุ้มครองถึงอายุ 99 ปี รวมถึงนำตราสัญลักษณ์ของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต (ปี พ.ศ. 2547) ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนลาว เนื่องจากดูโฆษณาของไทย อีกทั้ง มีการนำระบบบริหารจัดการตัวแทนจากไทยเข้าไปปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย และการให้บริการรักษาพยาบาลได้ที่โรงพยาบาลทั้งในไทยและ สปป. ลาว โดยไม่ต้องสำรองจ่ายสำหรับลูกค้า เอสที-เมืองไทย ประกันภัย

ด้านโอกาสจากสภาพแวดล้อมใน สปป. ลาว เนื่องจาก สปป. ลาว เป็นประเทศที่มีสังคมวัฒนธรรมอย่างเช่นภาษาคล้ายคลึงกับไทย จึงส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างคนไทยและคนลาวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

และการที่ สปป. ลาว มีพรมแดนติดกับไทย ก็ได้ส่งผลให้คนลาวมีการบริโภคสินค้าและบริการของไทยไม่ว่าจะเป็นโฆษณา รายการโทรทัศน์และนักแสดงของไทยได้อย่างง่ายดาย รวมถึงการข้ามมาซื้อประกันชีวิตผ่านช่องทางธนาคารกสิกรไทยแถบชายแดนหรือการข้ามไปขายที่ สปป. ลาว ของตัวแทนประกันชีวิตของ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) รวมทั้งการข้ามมาเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลในไทยที่อยู่ใกล้บริเวณชายแดนอย่างเช่นจังหวัดหนองคายและจังหวัดอุดรธานีของกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลาง-สูง และกลุ่มคนร่ำรวย ตลอดจนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณชายแดนและมีฐานะดี (ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2557) จึงทำให้คนลาวรู้จัก คุ้นเคยและรับรู้แบรนด์เมืองไทยประกันชีวิต โดยเฉพาะตราสัญลักษณ์ (รวมถึงบริษัท) ตลอดจนผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตและบริการได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในด้านจุดอ่อนขององค์กรนั้นพบว่า เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ก่อตั้งขึ้นมาได้เพียงแค่ 5 ปี จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตและประกันสุขภาพยังไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร (เมื่อเทียบกับของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ซึ่งเป็นบริษัทแม่) ในขณะเดียวกันการขยายการลงทุนใน สปป. ลาว จำเป็นต้องมีเครือข่ายทางธุรกิจ (Connection) (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เป็นบริษัทประกันภัยต่างประเทศและมีเพียงแค่โนว์ฮาวด้านประกันชีวิตจึงจำเป็นต้องมีพันธมิตรทางธุรกิจที่สามารถช่วยในเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อขยายฐานลูกค้าและทำให้ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย เป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จใน สปป. ลาว ดังนั้น บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต จึงร่วมทุน (หรือร่วมมือ) กับเอสที กรุ๊ป ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เอสที และแม้ว่าจะเป็นพันธมิตรทางธุรกิจที่แข็งแกร่ง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทคู่แข่งอย่าง บริษัท อลิอันซ์ ประกันภัยลาว ซึ่งร่วมทุนกับกระทรวงการเงินแห่ง สปป. ลาว ทำให้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อบริษัทของ

ลูกค้า สปป. ลาว อาจไม่เทียบเท่ากับ บริษัท อลิอันซ์ ประกันภัยลาว ได้ เนื่องจากความน่าเชื่อเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจประกันชีวิต นอกจากนี้ การประกันชีวิตถือเป็นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่และเพิ่งเติบโตแบบก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้จึงส่งผลให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรลาวที่มีความเชี่ยวชาญในการประกันชีวิต ด้วยเหตุนี้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ต้องส่งคนไทยที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เข้ามาช่วยพัฒนาที่ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยทีมจากไทย หรือการอบรมตัวแทนทีละ 10-20 คน ซึ่งการอบรมลักษณะนี้ทำให้บริษัทต้องเสียค่าใช้จ่าย (และเวลา) ในการจัดฝึกอบรมเพิ่มขึ้น

และในด้านอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมพบว่า การที่ รัฐบาล สปป. ลาว เปิดให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนใน สปป. ลาว ได้อย่างเสรีอาจส่งผลให้เกิดการแข่งขันระหว่างธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งอาจรวมถึงธุรกิจประกันภัย อีกทั้ง การประกันชีวิตใน สปป.ลาว ยังถือเป็นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่และเพิ่งเติบโตแบบก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้จึงส่งผลให้กฎหมายแม่บทด้านการประกันภัยของ สปป. ลาว ยังไม่มีวิธีปฏิบัติหรือการบังคับใช้ที่ชัดเจน รวมถึงยังอาจไม่มีความเหมาะสมกับธุรกิจประกันชีวิตซึ่งทำให้บริษัทประกันภัยต่างประเทศอย่างเช่น เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ดำเนินธุรกิจค่อนข้างยากหากปฏิบัติตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ในไทยนั้นประกันชีวิตต้องมีการคิดเงินสำรอง ซึ่งจะเห็นได้จากเวลาบริษัทประกันภัย (หรือผู้รับประกันภัย) รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยจากลูกค้ามา บริษัทจะต้องเก็บบางส่วนเอาไว้เพื่อที่จะจ่ายคืนให้แก่ลูกค้าในอนาคต โดยถือเป็นค่าใช้จ่ายที่บริษัทต้องเก็บเอาไว้และไม่สามารถรับรู้ว่าเป็นรายได้ของบริษัทได้ ขณะที่กฎหมายแม่บทด้านการประกันภัยของ สปป. ลาว ระบุว่าไม่ถือเป็นค่าใช้จ่าย (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563)

4.2 ความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในประเทศไทยและลาว

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix’ 7Ps) มาใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

กลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจในประเทศไทยจากส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ คือ

1. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategies) โดยผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต จะเน้นด้านความคุ้มครองและด้านสุขภาพเป็นหลัก รวมถึงมีความเฉพาะบุคคล (Personalized) มากขึ้น ซึ่งประกอบด้วยแบบสะสมทรัพย์ แบบตลอดชีพ แบบชั่วระยะเวลา แบบบำนาญ แบบไมโคร แบบตะกาฟุล อุบัติเหตุ ส่วนบุคคล โครงการต่าง ๆ และสัญญาเพิ่มเติมอื่น ๆ ได้แก่ สัญญาเพิ่มเติมสุขภาพ โรคร้ายแรง ทุพพลภาพ ชั่วระยะเวลา อุบัติเหตุส่วนบุคคล รวมไปถึง ผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตควบการลงทุน โดยยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) และยึดหลัก Outside-in ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นหลัก (Chayanit Dasree, 22 พฤษภาคม 2562) อีกทั้ง ได้มีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจและร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจต่าง ๆ อาทิ ธนาคาร โรงพยาบาล บริษัทชั้นนำด้านเทคโนโลยี และสตาร์ทอัพในการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ ยังได้มีการวางตำแหน่งแบรนด์ด้วยการเป็นแบรนด์แห่งความสุข พร้อมด้วยคำขวัญของบริษัทคือ “Happiness Means Everything เพราะความสุขคือทุกอย่าง” (BrandAge, 24 เมษายน 2562) โดยจะเห็นได้จากการนำสีชมพูบานเย็น (fuchsia) มาใช้ในการสร้างแบรนด์และออกแบบตราสัญลักษณ์เป็นรูปกล่องสี่เหลี่ยมที่มีความโค้งมน พร้อมตัวอักษรสีขาวเป็น

คำว่า “เมืองไทย” และสีน้ำเงินกับสีเขียวเป็นคำว่า “ประกันชีวิต” รวมทั้งเพิ่มตัวอักษรภาษาอังกฤษคำว่า “MUANG THAI LIFE ASSURANCE และ “mtl” คู่กันอีกด้วย

2. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place Strategies) โดย บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการเสนอขายแบบประกันชีวิตผ่านหลากหลายช่องทาง (Multi Distribution Channels) ได้แก่ ช่องทางตัวแทนประกันชีวิต (MTL Agent) หรือที่เรียกกันว่านักวางแผนด้านการประกันชีวิต (Muang Thai Life Planner: MTLP) ช่องทางธนาคาร (Bancassurance) อย่างธนาคารกสิกรไทย ช่องทางนายหน้า (Broker) อย่างโครงการ “เซ็นทรัล สมาร์ต อินชัวร์ (Central Smart Insure)” ช่องทางแพลตฟอร์มดิจิทัล (digital platform) ต่าง ๆ อย่างเช่นแอปพลิเคชันช้อปปี้ (Shopee) ช่องทางออนไลน์อย่างเว็บไซต์ของบริษัท (ซื้อประกันออนไลน์ หรือ ออนไลน์ เซลล์ – Online Sale) และศูนย์บริการลูกค้า (CSC: Customer Service Center) ทั้งสาขาในห้างสรรพสินค้าและรูปแบบอาคารสำนักงานจำนวน 164 สาขาซึ่งครอบคลุมทุกภาคในประเทศไทย โดยการขายผ่านช่องทางตัวแทนนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญของ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต เพราะทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด และสามารถสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้ด้วย (BrandAge, 24 เมษายน 2562) รองลงมาคือ การขายผ่านช่องทางธนาคารกสิกรไทยซึ่งถือเป็นช่องทางที่แข็งแกร่งในการขยายกลุ่มลูกค้าประเภทคนทำงาน อีกทั้ง บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ยังเป็นบริษัทประกันชีวิตแรก ๆ ที่เริ่มขายแบบประกันชีวิตผ่านช่องทางดังกล่าวอีกด้วย (BrandAge, 24 เมษายน 2562)

3. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategies) โดย บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ได้เลือกใช้การโฆษณาผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ และป้ายโฆษณา (Billboard) รวมทั้งเลือกใช้โฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยการนำเสนอเนื้อหา (Content) ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพหรือวิดีโอผ่านช่องทางออนไลน์อย่างเช่นเฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) และยูทูบ (YouTube) ในชื่อ “เมืองไทยไลฟ์ (Muang Thai Life)” และเว็บไซต์ของบริษัทฯ (เมืองไทยประกันชีวิต - MTL) ตลอดจนการนำของแจกที่มีตราสัญลักษณ์ของบริษัทไปแจกในตลาดและพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งโฆษณาและประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนั้นมีบทบาทอย่างมากในการทำให้ลูกค้าทราบถึงภาพลักษณ์ของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต รวมถึงส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทแตกต่างจากคู่แข่งขัน นอกจากนี้แล้วยังมีการส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภคและตัวแทน อาทิ การก่อตั้ง “เมืองไทย สไมล์ คลับ โดยจะใช้บัตรเมืองไทย สไมล์ คลับซึ่งมีคะแนนสะสมสไมล์พอยท์ (Smile Points) ในการแลกคะแนนหรือแสดงสิทธิ์เพื่อรับสิทธิพิเศษต่าง ๆ จากร้านค้าพันธมิตรหรือเข้าร่วมกิจกรรม การทำแคมเปญจูงใจ (Incentive Campaign) และการจ่ายค่าต่าง ๆ จากผลประโยชน์ที่ได้รับให้แก่ตัวแทนหากขายประกันได้ตามเป้าหมาย อีกทั้ง มีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) อีกด้วย

4. กลยุทธ์ด้านบุคคล (People Strategies) โดย บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตด้วยการจัดฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งการอบรมที่สำนักงานใหญ่และการอบรมผ่านการถ่ายทอดสดผ่านคลิปวิดีโอ (Live Streaming) บนระบบ E-Learning (การเรียนอิเล็กทรอนิกส์) การสัมมนานอกสถานที่ และการสร้างการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Direct Learning) ด้วยเว็บไซต์เมืองไทย สมาร์ต เว็บ (Muang Thai Smart Web: Landing) นอกจากนี้ ในส่วนของตัวแทนประกันชีวิตนั้นจะมีระบบบริหารจัดการตัวแทนซึ่งประกอบด้วยระบบโครงสร้างการขยายงานของตัวแทนที่

เป็นชั้น ๆ ระบบโครงสร้างผลประโยชน์ที่เป็นแบบชั้น ๆ การสรรหาตัวแทน และการวางเส้นทางการเติบโตในสายอาชีพให้แก่ตัวแทนอีกด้วย ขณะที่ในส่วนของพนักงานในองค์กรนั้นได้มีการจัดกิจกรรม Cap Off (ให้ทุกคนถอดหมวกออก ไม่ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่) (Chayanit Dasree, 22 พฤษภาคม 2562) และการสร้างพื้นที่ทำงานใหม่อย่าง “เดอะ การาจ บาย เมืองไทยไลฟ์ (The Garage by Muang Thai Life)” ตลอดจนการเปิดศูนย์การเรียนรู้ “สรรค์สาระ” อีกด้วย

และ 5. กลยุทธ์ด้านกระบวนการบริการ (Process Strategies) โดย บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งขั้นตอนก่อนเสนอขาย (Presales) ระหว่างเสนอขาย (Sales) และบริการหลังการขาย (After Sales Service) โดยขั้นตอนก่อนเสนอขายจะมีทั้งเว็บไซต์ของบริษัทอย่างเมืองไทยประกันชีวิต - MTL และ ซื้อประกันออนไลน์ (หรือ ออนไลน์ เซลล์) และช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กและไลน์ ในชื่อ “Muang Thai Life” (รวมไปถึงตัวแทนประกันชีวิต) ส่วนขั้นตอนระหว่างเสนอขายนั้น บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ได้พัฒนาเครื่องมือดิจิทัลอย่าง “บิซบ็อกซ์ (BizBox)” และ “เค-สมาร์ต โพรโพสซอล (K-Smart Proposal)” ซึ่งเป็นเครื่องมือของช่องทางตัวแทนและช่องทางธนาคารที่สามารถช่วยสนับสนุนการขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีช่องทางการขายผ่านระบบออนไลน์อย่างเว็บไซต์ของบริษัท (ออนไลน์ เซลล์) และสุดท้ายขั้นตอนบริการหลังการขาย โดยหลังจากที่ลูกค้าซื้อประกันชีวิตแล้วจะได้รับการแจ้งผลการพิจารณารับประกันทั้งผ่านระบบ SMS (บริการสารสั้น) และตัวแทนประกันชีวิต อีกทั้ง ยังสามารถใช้บริการเสริมพิเศษจาก เอ็มทีแอล สไมล์ เซอร์วิส (MTL Smile Service) นอกจากนี้ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือการเคลมสินไหมสุขภาพและอุบัติเหตุยังสามารถเคลมที่โรงพยาบาลคู่สัญญาโดยไม่ต้องสำรองจ่ายได้ทันที (Fax Claim) หรือสามารถยื่นเคลมออนไลน์และเช็กสถานะการเคลมผ่านแอปพลิเคชัน เอ็มทีแอล คลิก ตลอดจนสามารถรอรับเงินเคลมสินไหมได้ที่ศูนย์บริการลูกค้าทั่วประเทศ และร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ในกรณีที่ต้องสำรองจ่ายไปก่อนเช่นเดียวกัน (ชุติมา มุสิกะเจริญ, 24 สิงหาคม 2563) รวมไปถึงการแจ้งความประสงค์ใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานั้นลูกค้าสามารถแจ้งความประสงค์ได้ผ่านช่องทางศูนย์บริการลูกค้าทั่วประเทศ แอปพลิเคชัน เอ็มทีแอล คลิก ศูนย์บริการข้อมูลลูกค้า (Call Center) ทางโทรศัพท์ โทร.1766 ไลน์และเว็บไซต์ของบริษัทฯ อีกด้วย

กลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจใน สปป. ลาว หรือกลยุทธ์การตลาดของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย (ในส่วนของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เท่านั้น) จากส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ คือ

1. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategies) โดยผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จะเน้นด้านความคุ้มครองและด้านสุขภาพเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยแบบตลอดชีพ แบบสะสมทรัพย์ ประกันสุขภาพ และประกันชีวิตกลุ่ม โดยทีมจากไทยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นหลัก อีกทั้ง ได้ร่วมทุนกับพันธมิตรทางธุรกิจอย่างเอสที กรุ๊ป ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจธนาคารเอสทีในการเป็นช่องทางการขายผ่านธนาคารและขยายฐานลูกค้า นอกจากนี้ ยังได้มีการวางตำแหน่งแบรนด์ด้วยการเป็นแบรนด์แห่งความสุข พร้อมด้วยคำขวัญของบริษัทคือ “ยิ้มโล้ด” (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) โดยจะเห็นได้จากการนำสีชมพูบานเย็นมาใช้ในการสร้างแบรนด์และออกแบบตรา

สัญลักษณ์เป็นรูปกล่องสี่เหลี่ยม พร้อมตัวอักษรสีฟ้าเป็นคำว่า “เอสที-เมืองไทย” และสีน้ำเงินเป็นคำว่า “ประกันภัย” และ “ST-MUANG THAI INSURANCE”

2. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place Strategies) โดย เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ได้มีการเสนอขายแบบประกันชีวิตผ่านหลากหลายช่องทาง ได้แก่ ช่องทางตัวแทนประกันชีวิต (ตัวแทนประกันภัย (Agent)) ช่องทางธนาคารอย่างธนาคารเอสที ช่องทางนายหน้า อย่าง บริษัท ยูนิตี โบรกเกอร์ ลาว จำกัด และศูนย์บริการลูกค้าในรูปแบบอาคารสำนักงานในเมืองสีโคดตะบอง (ศรีโคตรตระบอง) นครหลวงเวียงจันทน์ โดยการขายผ่านช่องทางตัวแทนนั้นถือเป็นช่องทางที่สำคัญที่สุดของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย เพราะทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด และสามารถสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้ด้วย และรองลงมาคือการขายผ่านช่องทางธนาคารเอสที เพราะทำให้สามารถได้ลูกค้าใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

3. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategies) โดย เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ได้เลือกใช้การโฆษณาผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ และป้ายโฆษณา รวมไปถึงการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ของบริษัทและเฟซบุ๊ก ตลอดจนการนำของแจกที่มีตราสัญลักษณ์ของบริษัทไปแจกในตลาดและด่านตรวจคนเข้าเมือง เนื่องจากสามารถให้ ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้จักและการรับรู้ให้แก่ลูกค้า นอกจากนี้แล้วยังมีการส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภคและตัวแทนอาทิ การใช้บัตร เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ในการแสดงสิทธิ์เพื่อรับส่วนลดและสิทธิพิเศษต่าง ๆ จากร้านค้าพันธมิตร การทำแคมเปญจูงใจให้แก่ตัวแทนและพนักงานธนาคารเอสที (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) และการจ่ายค่าต่าง ๆ จากผลประโยชน์ที่ได้รับให้แก่ตัวแทนหากขายประกันได้ตามเป้าหมาย อีกทั้ง มีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมอีกด้วย

4. กลยุทธ์ด้านบุคคล (People Strategies) โดย เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ได้มีการพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตด้วยการจัดฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ด้วยการส่งคนไทยที่มีประสบการณ์ในเรื่องการประกันชีวิต การฝึกอบรม การขายและช่องทางการจัดจำหน่ายเข้าไปอบรมให้แก่ตัวแทน ซึ่งการอบรมนั้นจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Organic Growth) กล่าวคือจะเป็นการอบรมทีละ 10-20 คน ซึ่งถ้ามี 1 คนที่เก่ง คนนั้นก็จะสามารถอบรมหรือต่อยอดออกไปได้อีก 3-4 คน และถ้า 3-4 คนดังกล่าวเก่ง พวกเขาก็จะสามารถอบรมหรือต่อยอดออกไปได้อีก 3-4 คนเช่นกันได้ รวมถึงมีการส่งคนไทยเข้าไปเป็นผู้จัดการฝ่ายขาย (Chief Agency) หรือหัวหน้าฝ่ายตัวแทน (Sales Manager) ที่ สปป. ลาว นอกจากนี้ ในส่วนของตัวแทนประกันชีวิตนั้นได้นำรูปแบบตัวแทนของไทยซึ่งก็คือ ระบบบริหารจัดการตัวแทนซึ่งประกอบด้วยระบบโครงสร้างการขยายงานของตัวแทนที่เป็นชั้น ๆ และระบบโครงสร้างผลประโยชน์ที่เป็นแบบชั้น ๆ รวมถึงการสรรหาตัวแทนมาดัดแปลงและนำไปใช้อย่างจริงจัง อีกทั้ง ยังมีการวางเส้นทางการเติบโตในสายอาชีพให้แก่ตัวแทนอีกด้วย (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) *ขณะเดียวกัน*ในส่วนของพนักงานธนาคารเอสทีนั้นจะได้รับการจัดฝึกอบรมจากธนาคารเอสทีเพื่อให้สามารถขายประกันได้ และได้นำระบบโครงสร้างผลประโยชน์ ไปใช้อีกด้วย ส่วนพนักงานในองค์กรก็ได้มีการรับสมัครพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อเข้ามาทำงานในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

และ 5. กลยุทธ์ด้านกระบวนการบริการ (Process Strategies) โดย เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ได้มีการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาปรับใช้เพียงเฉพาะขั้นตอนก่อนเสนอขาย กล่าวคือจะมีทั้ง

เว็บไซต์ของบริษัท และช่องทางออนไลน์อย่างเช่นเฟซบุ๊ก (รวมไปถึงตัวแทนประกันชีวิต) ส่วนขั้นตอนระหว่างเสนอขายนั้นจะเป็นหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและพนักงานธนาคารเอสทีที่จะต้องเสนอขายแบบประกันชีวิตให้แก่ลูกค้าด้วยความเหมาะสม รวมทั้งต้องอธิบายข้อมูลสำคัญของแบบประกันชีวิตให้ถูกต้องและครบถ้วน และสุดท้ายขั้นตอนบริการหลังการขาย โดยหลังจากที่ลูกค้าซื้อประกันชีวิตแล้วจะได้รับการแจ้งผลการพิจารณารับประกันผ่านตัวแทนประกันชีวิต นอกจากนี้ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (การร้องขอสินประกันภัย) หรือการเคลมสินไหมสุขภาพยังสามารถเคลมได้ที่โรงพยาบาลชั้นนำที่ สปป.ลาว และโรงพยาบาลในเครือข่ายที่ไทยมากกว่า 200 แห่งโดยไม่ต้องสำรองจ่าย

และจากการศึกษากลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) และ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย สามารถสรุปถึงความแตกต่างได้ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกความต้องการของลูกค้ามากกว่าของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย โดยจะเห็นได้จากแบบประกันชีวิตของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต นั้นครอบคลุมถึงแบบประกันชีวิตพื้นฐานทั้ง 4 แบบ ได้แก่ แบบชั่วระยะเวลา แบบสะสมทรัพย์ แบบตลอดชีพ และแบบเงินได้ประจำ รวมถึงสัญญาเพิ่มเติมต่าง ๆ อาทิ สัญญาเพิ่มเติมอุบัติเหตุ สุขภาพ และชั่วระยะเวลา ขณะที่แบบประกันชีวิตของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย มีเพียงแบบตลอดชีพ แบบสะสมทรัพย์ และประกันสุขภาพ ส่วนพันธมิตรทางธุรกิจของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต มีความหลากหลายมากกว่าซึ่งประกอบด้วยธนาคาร โรงพยาบาล บริษัทชั้นนำด้านเทคโนโลยีและสตาร์ทอัพโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้พันธมิตรเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาองค์กร รวมถึงผลิตภัณฑ์และบริการ ขณะที่ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย มีเอสที กรุ๊ป ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจธนาคารเอสทีเป็นพันธมิตรทางธุรกิจเดียวที่ให้ความช่วยเหลือในการเป็นช่องทางการขายผ่านธนาคารและได้ลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้น และสุดท้ายคือตราสัญลักษณ์ ซึ่ง บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ใช้ตราสัญลักษณ์ใหม่ที่ได้จากการรีแบรนด์ในปี พ.ศ. 2562 ขณะที่ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จะใช้ตราสัญลักษณ์เก่าที่ได้จากการรีแบรนด์ในปี พ.ศ. 2547 เนื่องจากทำให้คนลาวรู้จัก คุ้นเคยและรับรู้แบรนด์เมืองไทยประกันชีวิต (รวมถึงบริษัท) ตลอดจนผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตและบริการ

2. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการเสนอขายแบบประกันชีวิตผ่านหลากหลายช่องทาง ได้แก่ ช่องทางตัวแทนประกันชีวิต ช่องทางธนาคาร ช่องทางนายหน้า ช่องทางแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่องทางออนไลน์ และศูนย์บริการลูกค้า ซึ่งมากกว่าของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ซึ่งมีเพียงช่องทางตัวแทนประกันชีวิต ช่องทางธนาคาร ช่องทางนายหน้า (MGR Online, 4 สิงหาคม 2559) และศูนย์บริการลูกค้า

3. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เลือกใช้โฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ไลน์ ยูทูบ และเว็บไซต์ของบริษัท ซึ่งครอบคลุมมากกว่าของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ที่มีเพียงเว็บไซต์ของบริษัทและเฟซบุ๊ก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ให้ความสำคัญกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านทั้งสื่อออฟไลน์และออนไลน์ ส่วน เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จะให้ความสำคัญกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายโฆษณาเป็นหลัก (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) และรองลงมาคือเฟซบุ๊ก เนื่องจากการเข้าถึงโฆษณาของเฟซบุ๊กของ

ประชากร สปป.ลาว อยู่ที่ 56% (Yap, 2020, July 9) อันเป็นผลมาจาก สปป.ลาว เริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล รวมถึงการก่อตั้ง เมืองไทย สไมล์ คลับ ซึ่งเป็นการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าที่มีระบบมากกว่าการเป็นเพียงลูกค้าสมาชิกของบริษัท

4. กลยุทธ์ด้านบุคคล พบว่า บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต เน้นพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตและพนักงานฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรเป็นหลัก (chai 362, 6 กรกฎาคม 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของผู้บริหารที่ต้องการให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืน ขณะที่ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย จะเน้นพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตและพนักงานธนาคารเอสทีแทน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการขายมากกว่า

และ 5. กลยุทธ์ด้านกระบวนการบริการ พบว่า บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ได้มีการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งขั้นตอนก่อนเสนอขาย อาทิ เว็บไซต์ของบริษัท เฟซบุ๊ก และไลน์ ขั้นตอนระหว่างเสนอขาย อาทิ การพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลอย่างเช่น BizBox ให้แก่ตัวแทนประกันชีวิต และขั้นตอนบริการหลังการขาย อาทิ บริการเสริมพิเศษจาก เอ็มทีแอล สไมล์ เซอร์วิส (มติชนออนไลน์, 21 กันยายน 2559) แต่ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย นำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจเพียงขั้นตอนก่อนเสนอขายเท่านั้นซึ่งก็คือเว็บไซต์ของบริษัทและเฟซบุ๊ก

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) เลือกลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ทราบว่าการที่ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เป็นแบรนด์ที่เป็นที่รู้จักของลูกค้าทั้งในไทยและ สปป.ลาว เนื่องจากการเป็นบริษัทที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนานและได้มีการรีแบรนด์ อีกทั้ง การมีโนว์ฮาวในเรื่องการขายผ่านช่องทางธนาคาร ระบบบริหารจัดการข้อมูลลูกค้าที่มีประสิทธิภาพ และระบบบริหารจัดการตัวแทนที่ประสบความสำเร็จในไทย (เมธิรา สังขพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2563) เนื่องจากการพัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการมีกำลังคนที่เพียงพอ ซึ่งทำให้ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านประกันชีวิตเป็นอย่างดี นอกจากนี้ การที่ สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีสังคมวัฒนธรรมอย่างเช่นภาษาคล้ายคลึงกับไทยซึ่งทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสารและดำเนินธุรกิจ และมีการบริโภคสินค้าและบริการของไทยไม่ว่าจะเป็นประกันชีวิต รายการโทรทัศน์และนักแสดงของไทย (ไทยรัฐ, 2 มกราคม 2559) ซึ่งทำให้คนลาวรู้จัก คุ้นเคยและรับรู้แบรนด์เมืองไทยประกันชีวิต (รวมถึงบริษัท) ได้เป็นอย่างดี ได้ส่งผลให้ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต ตัดสินใจเลือกลงทุนใน สปป.ลาว

และจากการศึกษากลยุทธ์การตลาดของ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) และ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย ทำให้ทราบว่าทั้งสองประเทศใช้กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านกระบวนการบริการ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับองค์กรเหนือกว่าคู่แข่งทางธุรกิจประเภทเดียวกันในไทย และเพื่อให้สอดคล้องต่อการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตใน สปป.ลาว อย่างไรก็ตาม การใช้กลยุทธ์ดังกล่าวของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย นั้นยังไม่ครอบคลุมเมื่อเปรียบเทียบกับ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต อาทิ ด้านผลิตภัณฑ์ นั้นพบว่ามีผลิตภัณฑ์น้อยกว่าของไทย ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่ยังขาดช่องทางแพลตฟอร์มดิจิทัลและช่องทางออนไลน์ ด้านการส่งเสริมการตลาด

ที่มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์เพียงเว็บไซต์ของบริษัทและเฟซบุ๊ก ด้านบุคคลที่เน้นพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตและพนักงานธนาคารเอสทีมากกว่าพนักงานในองค์กร และด้านกระบวนการบริการที่นำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้เพียงแค่ขั้นตอนก่อนเสนอขายเท่านั้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การขายผ่านช่องทางตัวแทนนั้นถือเป็นช่องทางที่สำคัญที่สุดของ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย เพราะทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด และสามารถสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของรภัสศา สิทธิราช และคณะ (2556) พบว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายประกันชีวิตที่เหมาะสม และผู้บริโภคใน สปป.ลาว ให้การยอมรับ คือ “ช่องทางตัวแทน” เพราะตัวแทนให้บริการหลังการขายด้วยความจริงใจ เสมอต้นเสมอปลาย เป็นกันเอง สามารถให้คำปรึกษาหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการทำประกันชีวิตได้ ด้วยอุปนิสัยของคน สปป.ลาว เป็นคนอ่อนน้อมเกรงใจ มีความจริงใจ ให้ความเชื่อใจ เมื่อได้รับการดูแลจากตัวแทน ทำให้เกิดความประทับใจ และยอมรับในตัวแทน จึงแนะนำและบอกต่อกันแบบปากต่อปากทำให้ตัวแทนมีลูกค้ารายใหม่เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องหาลูกค้าด้วยตัวเอง

และจากการศึกษาวิจัย พบว่า การขายผ่านช่องทางตัวแทนนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญของ บมจ.เมืองไทยประกันชีวิต เพราะทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด และสามารถสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ (2559) พบว่า การขายประกันชีวิตผ่านช่องทางตัวแทนประกันชีวิตยังเป็นช่องทางการขายที่บริษัทประกันภัยต้องการเสมอ และคุณสมบัติของตัวแทนประกันชีวิตที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในอาชีพ ประกอบด้วย ต้องรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานขาย ต้องเป็นตัวแทนเต็มเวลาและเป็นมืออาชีพ ต้องพัฒนาตัวเองตลอดเวลา และต้องมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตัวเอง บริษัทประกันภัย และผู้เอาประกัน

สำหรับข้อเสนอแนะการศึกษามีดังต่อไปนี้ (1) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกลงทุนใน สปป. ลาว ของ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต เท่านั้น ขณะที่บริษัทฯ ได้มีการขยายการลงทุนในกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวีเช่นเดียวกัน หากมีผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดในอนาคตอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกลงทุนในกลุ่มประเทศดังกล่าว อาทิ ประเทศเมียนมา เนื่องจากประเทศดังกล่าวเป็นประเทศเปิดใหม่ รวมถึงอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดที่ บมจ. เมืองไทยประกันชีวิต ใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและ/หรือความแตกต่างระหว่างไทยและประเทศดังกล่าว (2) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในแง่มุมของผู้ดำเนินธุรกิจ เอสที-เมืองไทย ประกันภัย หากมีผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดในอนาคตอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับในแง่มุมของผู้บริโภค อาทิ การรับรู้แบรนด์เอสที-เมืองไทย ประกันภัยของผู้บริโภค สปป.ลาว ในนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรกมล ศรีวัฒน์. (2563, 10 กุมภาพันธ์). *‘สรรค์สาระ’ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อสร้างคนให้พร้อมกับธุรกิจประกันยุคใหม่.* The Momentum. https://themomentum.co/sarnsara-mtl/

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2558). *คู่มือโอกาสและทิศทางการค้าการลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.* กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.

กองบรรณาธิการ วอยซ์ทีวี. (2560, 16 มีนาคม). เปิดตัว 'เอสที-เมืองไทย ประกันภัย' รุกตลาดประกัน สปป.ลาว. *Voice TV.* https://www.voicetv.co.th/read/471339

กระทรวงการคลัง. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). *ข้อมูลภาคธุรกิจประกันภัย.* http://www.fpo.go.th/main/getattachment/Economic-report/Financial-Results/11376-(3)/สถิติประกันภัย-4-62.pdf.aspx

ฉัตยาพร เสมอใจ และ ฐิตินันท์ วารีวนิช. (2551). *หลักการตลาด.* ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชุติมา มุสิกะเจริญ. (2563, 24 สิงหาคม). เมืองไทยประกันชีวิต มอบประสบการณ์ที่ดีที่สุดแก่ลูกค้าประกันสุขภาพ. *สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย.* https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?ref=A&id=ZW9mTDVld3UvOEE9

ณัชพล จรูญพิพัฒน์กุล. (2562). ทำความรู้จักกับ CLMV – โอกาสทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ. *FAQ (Focused and Quick),* (163), 1-8. https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/ArticleAndResearch/FAQ/FAQ_163.pdf

ไทยรัฐ. (2559, 2 มกราคม). บันเทิงไทย ก้าวล้ำผู้นำอาเซียน. *ไทยรัฐ.* https://www.thairath.co.th/content/681971

ไทยรัฐ. (2559, 5 สิงหาคม). เมืองไทยบุกประกันลาว. *ไทยรัฐ.* https://www.thairath.co.th/content/556969

ธนาคารกสิกรไทย. (2562, 18 ตุลาคม). *ตลาดค้าปลีก สปป.ลาว โอกาสทำเงิน SME ไทย.* ธนาคารกสิกรไทย. https://kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Pages/Retail_Lao_People_Democratic_Republic.aspx

ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ. (2559). การศึกษาช่องทางการขายหลักของบริษัทประกันชีวิตผ่านตัวแทนประกันชีวิต. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 11*(2), 63-72. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/65724/54325 (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2563).

ธีรกิติ นวรัตน ณ อยุธยา. (2557). *การตลาดบริการ : แนวคิดและกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพภาพรณ์ เอี่ยมพันธุ์, และ สมพิศ นิชลานนท์ (บรรณาธิการ). (2542). *เอกสารการสอนชุดวิชาการประกันชีวิตและการประกันภัยวินาศภัย = Life and Non-Life Insurance/สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บรรเลง ทับเที่ยง. (2527). *ความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตและประกันวินาศภัย.* สมาคมประกันชีวิตไทย.

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (2563). *การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะและผลการดำเนินงาน บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) แบบ ปผช. 1 รายปี.* https://www.muangthai.co.th/-/media/download- file/annual-2019-TH.pdf

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). *เกี่ยวกับเมืองไทย Smile Club.* บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). https://www.muangthai.co.th/th/smileclub/about-us/about-us-history

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). *จุดเริ่มต้นเมืองไทยประกันชีวิต.* บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). https://www.muangthai.co.th/th/about-mtl/history#tab-Countrywide

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). *แจ้งความประสงค์วันนี้ ไม่พลาดสิทธิลดหย่อนภาษีปีหน้า!!.* บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). https://www.muangthai.co.th/th/policy-services/tax-consent

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). *บริการเคลมสินไหมสุขภาพ.* บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). https://www.muangthai.co.th/th/claims/health-claim

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). (2562, 28 กันยายน). *เมืองไทยประกันชีวิต Brightening the Brand ปรับโฉมองค์กรสู่โลกยุคใหม่.* บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). https://www.muangthai.co.th/th/about-mtl/news-and-update/Brightening-the-brand

บุริม โอทกานนท์. (2560, 30 พฤษภาคม). *การตลาดมีกี่ 'P' กันแน่...แต่ละ "P" สำคัญแค่ไหน.* สาขาธุรกิจเทคโนโลยีและการจัดการนวัตกรรม - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. http://www.tip.grad.chula.ac.th/wp_cutip/?p=1865

ปัทมนันท์ หิรัญธีรวัฒน์, สุชนนี เมธิโยธิน, นพดล เดชประเสริฐ, และ สาวิตรี บิณฑสันต์. (2556). ประสิทธิผลของการใช้กลยุทธ์สื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ: ประกันชีวิตใน สปป.ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์). *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์. 8*(1), 83-92. http://dspace.lib.buu.ac.th/bitstream/1234567890/2685/1/mba8n1p83-92.pdf

เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2557). *ลงทุนในลาว...ยุค AEC.* ปราชญ์.

พงศธร ลี. (2556). *ทัศนคติของผู้บริโภคสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ประกันชีวิต : กรณีศึกษาผู้บริโภคชาวเวียงจันทน์.* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/digital/api/DownloadDigitalFile/dowload/100088

พิเชฐ เจียรมณีทวีสิน. *(ม.ป.ป.). ตารางมรณะตัวใหม่ และการปรับปรุงกฎหมายแรงงานที่กระทบกับมาตรฐานการบัญชี. FAP Newsletter, 60*(19), 12-13. https://www.tfac.or.th/upload/9414/P05TKsNRmE.pdf

มติชนออนไลน์. (2559, 21 กันยายน). เมืองไทยประกันชีวิตประกาศยุทธศาสตร์ "MTL Digital Way" ฉายภาพธุรกิจประกันแห่งอนาคต. *มติชนออนไลน์.* https://www.matichon.co.th/publicize/news_293638

มานิจ วราภาคย์. (2549). *โลกประกันชีวิต.* นวภัทร.

เมธิรา สังขพันธ์. (2563, 16 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดยจุฑามณี สุขสาร [การบันทึกเสียง]. ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการฝ่ายธุรกิจระหว่างประเทศ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). กรุงเทพมหานคร.

รภัสศา สิทธิราช, สุชนนี เมธิโยธิน, สมโภชน์ วัลยะเสวี, และ นนท์ สหายา. (2556). กลยุทธ์การสร้างโอกาสและช่องทางการจัดจำหน่ายธุรกิจประกันชีวิตใน สปป. ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์). *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์. 8*(1), 93-104. http://www.ex-mba.buu.ac.th/webJGSC/Journal/Volume_8-1/93-104.pdf

วรพจน์ วรจารุพงศ์, สุชนนี เมธิโยธิน, พิมพ์รำไพ พันธุ์วิชาติกุล, และ ณภัคอร ปุณยภาภัสสร. (2556). การตอบสนองของผู้ซื้อประกันชีวิตใน สปป. ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์). *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์. 8*(1), 71-82. http://dspace.lib.buu.ac.th/bitstream/1234567890/2683/1/mba8n1p71-82.pdf

วิรัตน์ เชาว์อารีย์, และ สมพิศ นิชลานนท์ (บรรณาธิการ). (2537). *การประกันชีวิต.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิไล อักขระสมชีพ. (2563, 30 มิถุนายน). เมืองไทยประกันชีวิตเปิดขาย “D Health” คุ้มครองรักษาเหมาจ่าย. *Businesstoday.* https://www.businesstoday.co/money-to-know/insurance/30/06/2020/43522/

ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2557). *CLMV PULSE: ชีพจรอาเซียน-พฤติกรรมผู้บริโภคประเทศลาว.* ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สยามรัฐออนไลน์. (2560, 24 มกราคม). เมืองไทยฯชู “Fuchsia” เปิดมิติใหม่ประกันแห่งแรกคิดนอกกรอบ ตอบโจทย์ลูกค้าทุกGeneration ตรงจุด. *สยามรัฐ.* https://siamrath.co.th/n/8423

สยามรัฐออนไลน์. (2562, 25 กรกฎาคม). เมืองไทยประกันชีวิต เปิดตัวโฆษณา “อีลิท เฮลท์ติ๊กเลยครับ” ตอกย้ำความแรงของแบบประกันชูความคุ้มครองเลือกได้ตั้งแต่ 20-100 ล้านบาทต่อปี. *สยามรัฐ.* https://siamrath.co.th/n/92901

สำนักข่าวไทย อสมท. (2560, 14 กันยายน). คปภ.ปรับปรุงตารางมรณะไทย. *สำนักข่าวไทย อสมท.* https://tna.mcot.net/tna-144157

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.). (2562, 22 พฤศจิกายน). *คปภ. พบหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของ สปป.ลาว.* สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.). https://www.oic.or.th/en/consumer/news/releases/90257

อภิรักษ์ ไทพัฒนกุล. (2536). ตารางชีพกับการประกันชีวิต. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 33*(1), 94-104. http://library1.nida.ac.th/nida_jour0/NJv33n1_08.pdf

เอกชัย บุญยาทิษฐาน. (2553). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ.* ปัญญาชน.

admin. (2551, 5 พฤษภาคม). *เมืองไทยประกันชีวิต ขึ้นแท่นที่ 1 แบรนด์ไทยด้วยความสุข.* Positioning Magazine. https://positioningmag.com/10907

admin team. (2562, 3 กันยายน). เมืองไทย Smile Club จัดกิจกรรมฉลองยิ่งใหญ่ครบรอบ 15 ปี หนุนแนวคิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ผ่าน “เมืองไทย SMILE SOCIETY : เสียงสร้างสุข” [PR]. *Brand Buffet.* https://www.brandbuffet.in.th/2019/09/muang-thai-smile-club-15th-anniversary/

BrandAge. (2562, 24 เมษายน). *Design Thinking แบบ "สาระ ล่ำซำ".* BrandAge. https://www.brandage.com/article/11852/MTL

BrandAge. (2563, 28 ตุลาคม). *เมืองไทยประกันชีวิต เป็น 1 เรื่อง Digital Transformation.* BrandAge. https://brandage.com/article/21408/

Brand Buffet – Team. (2562, 5 เมษายน). เมืองไทยประกันชีวิต ประกาศปรับโฉมครั้งใหม่สู่ความยิ่งใหญ่กว่า 67 ปี เจาะใจคนรุ่นใหม่ ใส่ใจทุก “ความสุข” ของลูกค้า. *Brand Buffet.* https://www.brandbuffet.in.th/2019/04/mtl-67th-anniversary-rebranding/

chai 362. (2563, 6 กรกฎาคม). วงการประกันชีวิตถึงจุดเปลี่ยน เมืองไทยประกันชีวิต ปรับพอร์ตสู่ผู้ดูแลสุขภาพ.” *362 DEGREE.* http://www.362degree.com/2020/07/06/วงการประกันชีวิตถึงจุด/

Chayanit Dasree. (2562, 22 พฤษภาคม). *MTL ปรับองค์กรพลิกเกมธุรกิจยึด Customer Centric.* Techsauce. https://techsauce.co/corp-innov/customer-centric-mtl-ceo

Kunravee. (2561, 8 ตุลาคม). *สปป.ลาว: การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ.* ASEAN Watch. http://aseanwatch.org/2018/10/08/สปป-ลาว-การลงทุนโดยตรงจ/

MGR Online. (2559, 4 สิงหาคม). กลุ่มเมืองไทยฯ รุกตลาดประกัน สปป.ลาว. *MGR Online.* https://mgronline.com/mutualfund/detail/9590000077474

National Assembly. (2562, November 29). *Insurance Law (Amended).* Lao PDR Official Gazette. http://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/78%E0%BA%AA%E0%BA%9E%E0%BA%8A2019.pdf

Orawan Marketeer. (2562, 18 เมษายน). เมืองไทยประกันชีวิต Brightening the Brand เพราะความสุขคือทุกอย่าง “Happiness Means Everything”. *Marketeer Online.* https://marketeeronline.co/archives/103239

Sibasish Mohapatra. (2563, August 25). *INSURANCE LAW AMENDED – KEY CHANGES IN THE INSURANCE REGIME OF THE LAO PEOPLE’S DEMOCRATIC REPUBLIC.* VDB Loi. http://www.vdb-loi.com/laos_publication/insurance-law-amended-key-changes-in-the-insurance-regime-of-the-lao-peoples-democratic-republic/

ThaiPublica. (2563, 2 กุมภาพันธ์). เมืองไทยประกันชีวิต ตอกย้ำกลยุทธ์ “MTL Everyday Life Partner” เดินหน้าสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงอย่างยั่งยืนในทุกช่วงชีวิต. *ThaiPublica.* https://thaipublica.org/2020/02/mtl-everyday-life-partner/

Thai Reinsurance. (2559). Laos Insurance Industry in Brief. *AEC Series*, 1-7. https://thaire.co.th/thaire_backend/upload/ourservices/publice_20160503075549.pdf

Yap, J. (2020, July 9). Digital 2020 Report on Laos Released: Internet, Mobile, and Social Media. *Laotian Times.* https://laotiantimes.com/2020/07/09/digital-2020-report-on-laos-released-internet-mobile-and-social-media/

ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า

ฐิติวรฏา ใยสำลี เสาวลักษณ์ กันจินะ สุรีย์พร ธัญญะกิจ
อานง ใจแน่น และ วาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่าเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างกลุ่มชนเผ่าจำนวน 8 ชนเผ่า คือ ขมุ ดาราอั้ง ไทใหญ่ ปกาเกอะญอ ม้ง ลีซู ลาหู่ดำ และ อิ้วเมี่ยน คณะผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจงโดยใช้วิธีสืบค้นข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้โครงสร้างการสัมภาษณ์ (Interview guide) เจาะจงเฉพาะผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการประกอบอาหารชนเผ่า การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำอาหารมาใช้ในการบำบัด และรักษาโรครวมถึงการดูแลสุขภาพของชนเผ่าในเขตภาคเหนือ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน จากกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และกลุ่มอาสาสมัครทางการแพทย์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคเป็นองค์ความรู้ด้านสมุนไพร ที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร มีสรรพคุณในด้านการรักษาโรค การป้องกันโรค และ การบำรุงร่างกาย กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่าเป็นถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ผ่านประเพณี ความเชื่อ และวิถีการกินในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่ามีมานานตามประเพณี ความเชื่อต่างๆ จะมีประโยชน์ต่อสุขภาพของคนทั่วไป

คำสำคัญ ภูมิปัญญา อาหารบำบัดโรค ชนเผ่า

Wisdom therapeutic foods of the Hill tribe

Thitiworrada Yaisamlee, Saowaluk Kanjina, Sureeporn Thunyakit,
Anong Jainan and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University, Lampang Center

Abstract

Research on wisdom therapeutic foods of the hill tribe was a qualitative research using participatory action research method between 8 ethnic groups which were Khamu, Dara-ang, Shan, Pgak, Nyaw, Hmong, Lisu, Lahu Dam, and Iu-mian. The sample was selected using the purposive sampling method to search for information from documents and observational data. The instruments used were Interview guide specific to people with experience and expertise in ethnic cuisine and focus group discussion. The objective of the study was to study the application of local wisdom in the use of food as the treatment of disease and health care of the northern tribes. A sample of 30 cases were drawn from community leaders, general public and medical volunteer groups, using qualitative research method from related research papers and in-depth interviews. The results of the study showed that the wisdom of therapeutic food is a body of knowledge on herbs that is used as material for cooking, also its property is able to be the medical treatment, prevention and body maintenance. The process of transferring knowledge on

the wisdom therapeutic foods of the hill tribe is passed on from ancestors to descendants through traditions, beliefs and ways of eating in daily life. Therefore, it can be seen that the wisdom therapeutic foods of the hill tribe have been in existence for a long time according to tradition and various beliefs and It will be beneficial to the health of people.

Keywords: Wisdom, Therapeutic foods, Hill tribe

1. บทนำ

การแพทย์พื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่าของท้องถิ่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยกระบวนที่หลากหลาย โดยมีการถ่ายทอดโดยตรงระหว่างครูกับศิษย์และการถ่ายทอดกันภายในครอบครัวจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ซึ่งไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนแน่นอน โดยมากจะเป็นการจัดการองค์ความรู้แบบธรรมชาติ มีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านมีทั้งการใช้ยาสมุนไพร การนวด การผดุงครรภ์ ตลอดจนการรักษาทางจิตใจ (กัลยา มหาวัน, 2554) รวมถึงการใช้อาหารบำบัดซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมกันมายาวนาน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่เป็นสมบัติอันล้ำค่าของบรรพชนที่ควรจะอนุรักษ์ เก็บสะสม ฟื้นฟู และส่งเสริมให้อยู่คู่กับชุมชนเพื่อเป็นมรดกทางภูมิปัญญาต่อลูกหลานในอนาคตต่อไป โดยเฉพาะการรับประทานอาหารให้เป็นยา ซึ่งชุมชนต้องพึ่งพาตนเองในการดูแลรักษาสุขภาพ ในภาษาราชการ คือ โภชนบำบัด หรือ อาหารบำบัดโรค (Diet therapy) หมายถึง อาหารที่ช่วยบรรเทาการเจ็บป่วย และป้องกันทุพโภชนาการ โดยการดัดแปลงอาหารธรรมดาให้เป็นอาหารที่เหมาะสมกับโรคที่เป็นอยู่ ทำให้อาหารนั้นถูกหลักโภชนาการ มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ช่วยรักษาหรือบรรเทาอาการของโรค รวมทั้งป้องกันการเกิดอาการทุพโภชนาการที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ได้รับการรักษาโรค อาหารมีประโยชน์และความสำคัญต่อผู้ป่วยมาก เพราะอาหารที่ผู้ป่วยได้รับขณะเจ็บป่วยมีส่วนทำให้อาการของโรคบรรเทาลง หรือกำเริบขึ้นได้ ดั้งนั้นการให้โภชนบำบัดที่เหมาะสมจะทำให้เกิดประโยชน์ในด้านการป้องกัน และแก้ไขภาวะโภชนาการของผู้ป่วย การปรับปริมาณสารอาหารบางอย่างให้อยู่ในระดับที่ร่างกายจะสามารถใช้ได้ การปรับน้ำหนักของผู้ป่วยให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ป้องกันอาการทุพโภชนาการที่อาจเกิดขึ้น การช่วยบรรเทา และรักษาอาการของโรคที่เป็นอยู่ รวมถึงการช่วยทำให้อวัยวะที่พิการได้พักหรือลดการทำงานลง

“ชาวเขา” หมายถึง บุคคลที่อยู่ใน 11 เผ่า คือ กะเหรี่ยง/ปกาเกอะญอ แม้ว/ม้ง เย้า/อิ้วเมี่ยน มูเซอ/ลาหู่ ลีซอ อีก้อ ลัวะ ขมุ อาข่า ปะหล่อง/ดะราอั้ง และ ขยิ่น ส่วนชาติพันธุ์อื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นชาวเขา สำหรับชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ผีตองเหลือง ปางตอง คะฉิ่น มอญ จีนฮ่อ ไตยวน ไทใหญ่ ไตหญ่า ไตยอง ไตลื้อ ไตเขิน ฯลฯ กลุ่มชนเหล่านี้ถูกเรียกว่า ชนกลุ่มน้อย (Minority Group) หรือ กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ ด้านมานุษยวิทยา บางท่านก็มีความเห็นว่าผีตองเหลือง ปะหล่อง และปางตอง น่าจะจัดอยู่ในกลุ่มชนที่เรียกว่า “ชาวเขา”เนื่องจาก มีความเจริญในระดับเผ่าพันธุ์เท่านั้น ดังนั้น ชาวเขา หมายถึง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมประเพณี และภาษาพูดเป็นของตนเอง อาศัยอยู่บนภูเขา มีอาชีพและรายได้จากการเกษตรเป็นหลัก ลักษณะด้านครอบครัว เครือญาติและชุมชนระดับหมู่บ้านของแต่ละชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์ของตน ซึ่งแตกต่างกันทุกชาติพันธุ์ และยังคงนับถือผีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นส่วนมาก อีกทั้ง การแต่งงานก็ยังนิยมแต่งงานกันกับคนในเผ่าของตนเองมากกว่าแต่งกับคนนอกเผ่า

ปัจจุบัน มีชาวเขาอยู่ในประเทศไทยประมาณ 400,000 กว่าคน มีกะเหรี่ยงเป็นชาวเขากลุ่มใหญ่ที่สุด คือ มีกว่า 200,000 คน ชาวเขาที่อาศัย อยู่ในประเทศไทยมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนชนชาติไทย และกลุ่มที่อพยพเข้ามาหลังชนชาติไทยการกระจายตัวของชาวเขา

ในขณะที่ชนเผ่า (Tribe) คือกลุ่มสังคมที่รวมตัวกันก่อนที่จะพัฒนาขึ้นมาเป็นรัฐ (State) โดยทั่วไปแล้ว ชนเผ่าประกอบด้วยกลุ่มคนที่อาศัยที่ดินเพื่อทำกิน มีขนบประเพณีที่คล้ายคลึงกัน อาทิ แต่งกายแบบเดียวกัน รับประทานอาหารแบบเดียวกัน มีพิธีกรรมเหมือนกัน มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตัวเอง (self-sufficient economy) คือเศรษฐกิจที่ทุกครอบครัวหรือทุกชุมชนต้องผลิตปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคเอง และการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันก็ยังไม่ใช้เงินเป็นสื่อกลาง หากแต่ใช้วิธีแลกเปลี่ยนสิ่งของ เช่น แลกไก่กับผ้าที่ทอขึ้นเอง เป็นต้น โดยยังไม่บูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจของชาติ ในสมัยก่อนพวกชาวเขาเผ่าต่างๆ ของไทยก็จัดเป็นชนเผ่าจะเห็นได้จากการแต่งกายของแต่ละเผ่าก็มีแบบแผนแตกต่างกัน ขนบประเพณีก็แตกต่างกันไป มีพิธีกรรมที่เป็นแบบแผนของตนเอง (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2560) โดยที่ภาคเหนือตอนบน เป็นภูมิภาคที่ชนเผ่าอาศัยอยู่มากที่สุด เพราะมีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็น มีเทือกเขาสลับซับซ้อนมากมาย สามารถปลูกฝิ่นได้ง่าย และสะดวกต่อการซื้อ ขายฝิ่น ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน ลำพูน แพร่ พะเยา และลำปาง ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และ กำแพงเพชร โดย 2 ใน 3 ของจำนวนชาวเขา ในส่วนนี้เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดตาก ภาคกลางตอนบน และภาคตะวันตก มีชนเผ่าอาศัยอยู่ใน 7 จังหวัด คือ กาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ นครสวรรค์ ร้อยละ 95 เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง นอกจากนี้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดเลย เป็นจังหวัดเดียวที่มีชนเผ่าอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าแม้วที่อพยพหนีภัยมาจากประเทศลาว

คณะผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์ไทย (Thai Tribe and Ethnic Group) โดยมุ่งเน้นชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาด้านอาหารของชนเผ่ากำลังจะสูญหาย และมีโอกาสขาดผู้สืบทอดในคนรุ่นต่อไป เนื่องจากในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยมีปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาด้านอาหารชนเผ่า อาทิ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง และการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนคู่กับชุมชนสังคมสืบต่อไป จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสังคม ชุมชน ท้องถิ่นต้องก่อให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปกป้องรักษามรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้เจริญมั่นคงอย่างยั่งยืนสืบต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา และเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้ สามารถเป็นข้อมูลที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคงอยู่คู่กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารมาใช้ในการบำบัด และรักษาโรครวมถึงการดูแลสุขภาพของชนเผ่าในเขตภาคเหนือ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตแบบไทยนั้นล้วนมาจากบรรพบุรุษไทยที่ท่านได้ถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน เช่น การสร้างบ้านเรือนได้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ การประดิษฐ์วัสดุอุปกรณ์เครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนอาหารไทย สมุนไพร การนวดแผนไทย อักษรไทย การร่ายรำ ที่เป็นเอกลักษณ์ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมสืบทอดมาจนปัจจุบัน และยังเป็นที่รู้จักและยอมรับของชาวโลกแสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดในการสร้างสรรค์เหล่านี้ ที่เราเรียกว่า ภูมิปัญญา ซึ่งตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ความสามารถ (นวรัตน์ บุญภิละ, 2559)

ประยงค์ จันทร์แดง (2552) กล่าวว่า ยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลากหลาย อาทิเช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผู้ทรงคุณภูมิปัญญาไทย และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ภูมิปัญญา ยังเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน และสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งที่ปรากฏภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าอยู่จำนวนมาก โดยภูมิปัญญาเหล่านั้นนอกจากจะแสดงออกถึงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยแล้วยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญของสังคมไทย และพัฒนาการของคนในสังคมไทย เพราะภูมิปัญญาถือว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนบ่งบอกถึงความเป็นสังคมที่เจริญเป็นสังคมที่สงบสุขร่มเย็น มีความเป็นอิสระจึงสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมา (จักรพันธ์ โสมะเกษตรนิ, 2551, 1)

ภูมิปัญญาอาหารชาติพันธุ์

ภูมิปัญญาอาหารเป็นการสะสมจากประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับจากครอบครัว และสังคมจนกลายเป็นความรู้และการปฏิบัติที่ยอมรับกันในกลุ่มชน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมของสังคม ภารกิจของครอบครัวด้านการเตรียมอาหาร ประกอบอาหาร และรับประทานอาหารเป็นเรื่องของวิถีชีวิตประจำวันของแต่ละชาติพันธุ์ และเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินไปตราบเท่าที่การบริโภคยังมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ขั้นตอนการทำอาหารจากวัตถุดิบจนสำเร็จเป็นอาหารพร้อมรับประทาน ล้วนเกิดจากองค์ความรู้และภูมิปัญญา การให้ความสำคัญกับผู้รับประทานซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการประกอบอาหารและการรับประทานอาหารเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นปกติวิสัยในครอบครัวหรือกลุ่มชน ตลอดจน แบบแผนของสังคมชาติพันธุ์ในการประกอบอาหาร การรับประทานอาหารของชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสืบสานวิถีแห่งภูมิปัญญาชนเผ่า ซึ่งได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตสู่ปัจจุบัน

การฟื้นฟูอาหารพื้นบ้าน มีความจำเป็นเนื่องจากมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ (ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร, 2557, 47-48)

1) สุขภาพ อาหารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่จำเป็นอย่างยิ่งคือเรื่องคุณค่าทางโภชนาการหรือสารอาหาร อาหารที่เกี่ยวกับการบำรุงร่างกาย อาหารเพื่อการดำรงชีวิต และอาหารที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งหมายถึงสามารถหาได้หรือปลูกได้ในบริเวณที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่

2) เศรษฐกิจ อาหารพื้นบ้านนั้นสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้หรือไม่ หากสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนได้นั้น ก็ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมให้มีการทำอาหารชนเผ่านั้นต่อไป

3) ความยั่งยืน อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์ มีความเสี่ยงต่อความสูญหายที่มีความเจริญเข้ามาแทนที่ ทั้งนี้ความสะดวกสบายของอาหารสะดวกซื้อ ทำให้วัฒนธรรมอาหารของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งต้องหายไป

4) การถ่ายทอดความรู้เรื่องอาหารจากรุ่นสู่รุ่น อาหารชนเผ่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้นหากไม่มีการสืบทอดจากรุ่นผู้ใหญ่สู่รุ่นเด็ก การฟื้นฟูอาหารชนเผ่าจะไม่สามารถทำได้

5) พื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการฟื้นฟูอาหารชนเผ่า ต้องรู้จักจัดการที่ดินด้วย ส่วนประกอบของอาหารทุกชนิดได้มาจากพืชและสัตว์ เนื้อสัตว์นั้นสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาด แต่พืชผัก หากปลูกเองบนพื้นที่ที่จำกัดของแต่ละคน ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เป็นการจัดการพื้นที่ให้มีมูลค่าเพิ่ม หรือลดต้นทุนในการซื้อหาพืชผัก

จากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการดังกล่าว สามารถเขียนความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ภาพที่ 1

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 5 เพื่อการฟื้นฟูอาหารพื้นบ้าน

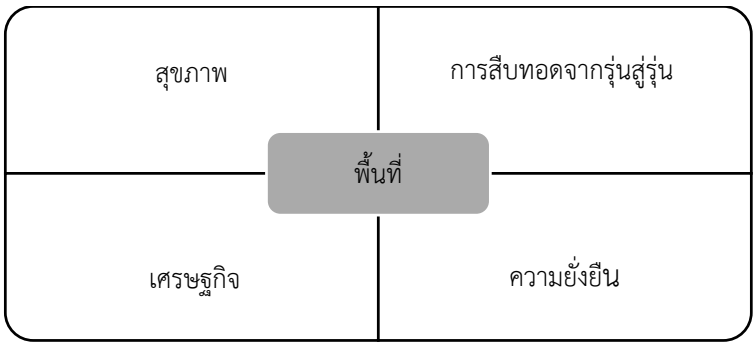

การถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนา

การถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนาของชุมชนมีการถ่ายทอดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนาใน 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ 1. การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม 2. การถ่ายทอดทางค่านิยมและความเชื่อ 3. การถ่ายทอดทักษะวิธีการ (ทัศนีย์ อารมณ์เกลี้ยง และ สุภาพ ฉัตราภรณ์. 2557, 194 – 196) อ้างในการศึกษารวบรวมองค์ความรู้อาหารพื้นบ้านเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดเชียงราย 1. การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เป็นการถ่ายทอดในระบบเครือญาติด้วยวิธีการปฏิบัติ 2. การถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อ เกิดจากความศรัทธาผ่านพิธีกรรมและศาสนา เช่น พิธีบวงสรวง พิธีไหว้ผีปู่ย่า พิธีไหว้ผีเสื้อบ้าน ผีอารักษ์ พิธีแก้บน พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งกรรมวิธีต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอาหาร และ 3. การถ่ายทอดทักษะวิธีการ

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และกระบวนวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้อง และการประชุมกลุ่มย่อย

ใช้วิธีการลงพื้นที่ในชุมชนของชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) ในแต่ละระดับ ประกอบด้วย ระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด และกระบวนการกลุ่มผู้แทนชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ 4 จังหวัด เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาองค์ความรู้อาหารชนเผ่า และกลุ่มชาติพันธุ์

การเก็บรวมรวมข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูล จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่คณะผู้วิจัยรวบรวมจากแหล่งของข้อมูลโดยตรงจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการใช้แบบสอบถาม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร สถิติ หรือทะเบียนของหน่วยงาน เอกสารเผยแพร่ วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมรายบุคคล สอบถาม ประชุมกลุ่มย่อย และสัมภาษณ์สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในระหว่างการจัดกิจกรรรมโดยอาศัยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

อาหารบำบัดโรคของชนเผ่าภาคเหนือเป็นอาหารที่มีสรรพคุณทางอาหารเพื่อสุขภาพ มีระบบการผลิตที่อยู่กับธรรมชาติเป็นพื้นฐาน แต่ละประเภทจะมีส่วนผสมของพืชผักพื้นบ้านซึ่งสามารถหาได้จากแหล่งทรัพยากรภายในพื้นที่ บางส่วนได้มาจากป่า และแหล่งน้ำ นอกจากนี้ระบบนิเวศตามธรรมชาติยังกลายเป็นแหล่งหาอาหารนอกเหนือไปจากทุ่งนา และไร่ข้าว ทั้งยังมีแหล่งอาหารที่ถูกสร้างขึ้น ปลูกขึ้นเอง เพื่อใช้ในการรับประทานภายในครัวเรือน สามารถนำมาใช้ในการเป็นเครื่องปรุง เครื่องเทศในการประกอบอาหารได้ตลอดเวลา ความสำคัญของพืชผักที่ใช้ในการประกอบอาหารนั้น แสดงให้เห็นถึงมความหลากหลายของพืชพันธุ์ธัญญาหารที่หาได้ภายในพื้นที่ โดยอาศัยองค์ความรู้ท้องถิ่นในการสั่งสมประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชผักที่มีสรรพคุณหลากหลายด้วยวิธีการถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น ใช้รูปแบบในการปรุงประกอบที่หลากหลาย เช่น นำมาปรุงเข้ากับเนื้อสัตว์ที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาปรุงเป็นอาหารรับประทานในชีวิตประจำวันเป็นต้น พืชผักชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติทางยาช่วยป้องกันโรค รวมทั้งการรักษาโรคต่าง ๆ ได้ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของอาหารพื้นบ้าน พืชผัก อาหารของแต่ละชนเผ่าแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละชนเผ่ามีความโดดเด่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว วัตถุดิบ พืชผักบางชนิด/ประเภทเป็นของที่มีเฉพาะฤดูกาล สอดรับกับหลักการ และวิถีในการดำเนินชีวิตของตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในยามที่แหล่งทรัพยากรทางอาหารอุดมสมบูรณ์ และในยามที่เกิดภาวะแล้งแคลน และขัดสน การเรียนรู้ถึงรูปแบบภูมิปัญญาในการปรุงประกอบอาหารทั้งเพื่อดำรงชีวิตและการรักษา

ชีวิตนั้น สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดจนนำไปสู่ความยั่งยืนทางอาหารในพื้นที่อื่นได้อีกด้วย ดังนั้นจากการศึกษาภูมิปัญญาอาหารบำบัดโรคของชนเผ่า จึงสามารถสรุปได้ว่า อาหารชนเผ่าที่ใช้ในการรักษาโรคสามารถทำได้ 8 วิธี และมีการนำอาหารชนเผ่ามาใช้ดูแลสุขภาพตามสรรพคุณหลักของสมุนไพร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของชนเผ่าในการบำบัด และรักษาโรครวมถึงการดูแลสุขภาพของชนเผ่าในเขตภาคเหนือ

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
1.ลีซู/ลีซอ	1.แกงจืดผักโขม	ต้ม	ผักโขม ผักอีเรือน ผักเทียนข้าว ว่านค้างคาวดำ ดีงูหว้า (โถจี หล่าเผี่ยะ)	ผักโขม : บำรุงกำลัง บำรุงสายตา บำรุงกระดูกและฟัน ผักอีเรือน: มีน้ำมันหอมระเหยพวก Menthol ซึ่งช่วยดับกลิ่นคาว ทำให้เจริญอาหารและสามารถขับลมได้ดี ผักเทียนข้าว: ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง ขับผายลม ขับเสมหะ แก้ชีพจรอ่อนหรือพิการ แก้นอนสะดุ้ง แก้คลั่ง แก้เบื่ออาหาร ว่านค้างคาวดำ ดีงูหว้า (โถจี หล่าเผี่ยะ): แก้โรคความดันต่ำ บำรุงกำลังทางเพศ ใช้ทั้งต้นนำมาต้มอาบแก้เม็ดผื่นคันตามร่างกาย ยาอายุวัฒนะ	ช่วยทำให้ผู้บริโภคเจริญอาหาร ช่วยลดไข้ ลดการอักเสบ เพิ่มภูมิต้านทาน เครื่องเทศมีรสเผ็ดร้อน และกลิ่นหอมเย็น ช่วยปรับสมดุลของธาตุในร่างกาย ทำให้ร่างกายคืนสู่สภาพปกติได้เร็วขึ้นหรือเกิดความสมดุลของธาตุทั้ง 4 ของร่างกายได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ
	2.น้ำพริกมะเขือเทศผักลวก	โขลก	มะเขือเทศ รากชู	มะเขือเทศ: ลดความเสี่ยงโรคมะเร็งต่อมลูกหมาก ป้องกันโรคมะเร็งลำไส้ ลดความเสี่ยงโรคมะเร็งปอด รากชู: ต้านอนุมูลอิสระ บำรุงร่างกาย เสริมสร้างความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย	ป้องกันการเกิดโรคมะเร็งต่อมลูกหมาก โรคมะเร็งลำไส้ ช่วยให้เกิดความสมดุลในระบบขับถ่าย

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
	3.บัวลอยข้าวหมาก	หมัก	ข้าวเหนียวขาวหรือดำ ลูกแป้ง	ข้าวเหนียวดำ: มีสารอาหารที่ช่วยบำรุงเลือดและบำรุงธาตุ บำบัดอาการของโรคเรื้อรังต่างๆ ด้วยตัวเองโดยเฉพาะโรคที่เกี่ยวกับความเสื่อม ต้านมะเร็ง อัมพฤกษ์ โรคหัวใจ ความดันโลหิต	เป็นอาหารบำรุงเลือด ลดอาการอักเสบและทำให้ร่างกายมีความอบอุ่น
2. ดาราอั้ง/ปะหล่อง	4.แกงดอกาสูกาเวอ	แกง	ดอเสียมกาดาย (ผักกาดดิน) ดอผักจร ดอดือกันเล็ก ดอกาลิว ดอเมธี	ดอผักจร : ช่วยเจริญอาหาร ช่วยลดไข้ แก้อาการปวดหัว วิงเวียนศรีษะ	ช่วยบำรุงกำลังในหญิงที่เพิ่งคลอดบุตร บำรุงกำลังคนปกติ ทำให้อารมณ์ดีในคนปกติ
	5.ผักกาดดองแห้ง	หมัก	ผักกาด	ผักกาด: ให้พลังงาน เส้นใยอาหาร วิตามิน เกลือแร่ มีกรดโฟลิก	ช่วยบำรุงเกี่ยวกับระบบเลือด หรือหลอดเลือด รักษาหวัด ขับลมในกระเพาะ แก้ท้องอืด แน่นเฟ้อ ย่อยอาหาร น้ำมันสกัดจากเมล็ด ใช้แก้ปวด แก้แพ้อากาศ บรรเทาอาการคันต่างๆ ได้ดี รสเผ็ดร้อน กลิ่นฉุนแรง ช่วยระบบย่อยอาหาร แก้หวัด แก้ไอ ขับเสมหะ บำรุงสมอง ช่วยให้ความจำดี
	6.ลาบมะกอกนึ่ง	นึ่ง	ต้นมะกอก (ไฮบิ้ง) มะแขว่น (เปลื่อยเปรี้ยง)	เปลือกมะกอก: มีสรรพคุณช่วยดับพิษกาฬ มะแขว่น: ที่ใช้เป็นยาสมุนไพรสำหรับช่วยย่อยอาหาร ช่วยรักษาโรคในระบบ	ช่วยบำรุงหัวใจ เลือด ธาตุ ช่วยลดความดันเลือด ช่วยย่อยอาหาร ขับลมในลำไส้

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
				ทางเดินอาหาร แก้โรคทางเดินระบบปัสสาวะ และรักษาโรคไขข้ออักเสบ	
3. ไทใหญ่	7.ถั่วเน่าแค็บใส่แกงหรือใส่น้ำพริก	หมัก	ถั่วเหลือง	ถั่วเหลือง: ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคมะเร็ง เช่น มะเร็งต่อมลูกหมาก ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคความดันโลหิตสูง	ช่วยลดการเกิดโรคมะเร็งและโรคหัวใจ มีโปรตีนสูง
4. ลาหู่ดำ	8.ผักกาดต้มน้ำพริกจิ้มเกลือ	ต้ม	บะขี้หนู	บะขี้หนู: ช่วยขับลมในกระเพาะและลำไส้ ช่วยให้เจริญอาหาร คลายเครียด ขยายหลอดเลือดทำให้สมองโปร่งใส อารมณ์ดีขึ้น แก้อาการอ่อนเพลียเนื่องจากนอนดึกหรือพักผ่อนไม่เพียงพอ ปรับสมดุลของความดันโลหิตและฮอร์โมน กระตุ้น สมรรถนะร่างกายและกระชับกล้ามเนื้อ	ช่วยให้เจริญอาหาร
5. ม้ง	9.ต้มไก่สมุนไพร	ต้ม	เย้ชวนดั่ว จิงจูไฉ่ ว่านท้องใบม่วง ว่านน้ำเล็ก เก็กฮวยป่า ผักแพวแดง ชั่วเลียะ จิเตอเนง	เย้ชวนดั่ว: บำรุงกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นให้แข็งแรง จิงจูไฉ่: ช่วยในเรื่องของการปรับสมดุลในร่างกาย ช่วยในเรื่องบำรุงปอด ช่วยฟอกเลือด และระบบการหมุนเวียนของเลือด ว่านท้องใบม่วง: บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด ว่านน้ำเล็ก: บำรุงเลือด ช่วยสลายเลือดคั่ง	เป็นยาบำรุงร่างกาย ผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ช่วยฟื้นฟูร่างกายจากการป่วยไข้ และบำรุงครรภ์เป็นอาหารที่ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง บำรุงกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น บำรุงโลหิต บรรเทาอาการปวดเมื่อยเนื้อตัว ปวดหลังและปวดเอว

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
			ชะซ้ง ก้ามปูหลุด โสมคน ตี๋เม ตี๋ล่อ ก้อทู	เก็กฮวยป่า: บรรเทาอาการปวดเมื่อยปวดหลัง ผักแพวแดง: บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด ชั่วเลียะ : แก้อาการท้องเสีย บรรเทาอาการปวดเมื่อตามร่างกาย ชะซัง: บรรเทาอาการปวดท้องน้อย จิเตอเนง: บำรุงร่างกาย บรรเทาอาการปวดท้อง โสมคน: บำรุงร่างกาย ตี๋เม: บำรุงร่างกาย ตี๋ล่อ: บำรุงร่างกาย ก้อทู: ช่วยลดไข้ แก้ปวดหัว อ่อนเพลียไม่มีแรง	
5. ม้ง	10.ผักกาดลวกน้ำมันหมู	ลวก	ผักกาดเขียว	ผักกาดเขียว: มีสารอาหารสูง ช่วยบำรุงสายตาให้มีประกายที่สดใส โดยเฉพาะเบต้าแคโรทีนที่จะเปลี่ยนเป็นวิตามินเอ	อาหารตามฤดูกาลนิยมรับประทานกับข้าวใหม่ เนื่องจาก เป็นช่วงที่ผลผลิตผักกาดมีมาก จึงนำมาแปรรูปรับประทาน การนำน้ำมันหมูมาใช้ลวกเพราะเป็นการรับประทานไขมันสัตว์ให้เป็นพลังงานเพื่อความอบอุ่นแก่ร่างกายในช่วงฤดูหนาว และการอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงที่อากาศหนาวเย็นอีกด้วย
	11.ไข่ตุ๋นคาวตอง	ตุ๋น	ผักคาวตอง	ผักคาวตอง : แก้กามโรค เข้าข้อ แก้โรคผิวหนัง น้ำเหลืองเสีย ทำให้แผลแห้ง ฆ่าเชื้อโรคทางเดินปัสสาวะ ขับปัสสาวะ	ชาวม้งมักนิยมรับประทานภายในครอบครัว ไม่นิยมทำเพื่อเลี้ยงแขก เนื่องจากผักคาวตองเป็นพืชที่มีกลิ่นคาว หากทำให้แขกรับประทาน เชื่อ

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
					ว่าเป็นการไม่ให้เกียรติแขก แต่เป็นอาหารที่เหมาะกับผู้เป็นไข้หวัด ไอ หรือเจ็บคอ
	12.ไข่น้ำใส	ตุ๋น	มะแว้ง	มะแว้ง: ใช้เป็นยาบำรุงธาตุในร่างกาย	ไข่สามารถสมานแผลได้เร็ว และพริกไทยสามารถรักษามดลูกหลังคลอดได้ดี มะแว้งช่วยบรรเทาอาการไอและขับเสมหะ
6. ปกาเกอะญอ	13.ข้าวเบ๊อะ	ต้ม	ขมิ้น (เซอยอ) ผักขี้อ้น (ผักอีหลือ/ห่อวอ) ตะไคร้ (ห่อวอเต้อโป้) หางหวาย (เงคาดึ) มะแขว่น (มะแคซ่า)	ขมิ้น: มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระซึ่งช่วยในการชะลอวัยและชะลอการเกิดริ้วรอย ผักขี้อ้น: เป็นยาดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ทั้งปวง รากใช้เป็นยาพอก แก้โรคปวดข้อต้น ราก ใบใช้เป็นยาแก้มุตกิด ตกขาวของสตรี เป็นยาแก้นิ่ว ยาขับลมชื้นในร่างกาย แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย เพราะลมในร่างกายเข้าแทรก เป็นยากระจายเลือดลม ต้นและใบใช้ต้มกับน้ำกินแก้ไตพิการ แก้พิษน้ำเหลืองเสีย	ให้พลังงานพร้อมสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยรักษาสมดุลร่างกาย
	14.แกงเย็นปลา (ญ่า โพ จื่อ ที)	แกง	บะเกอะเออ (ผักกาดแห้ง) ลูกมะกอก	ผักกาดแห้ง: มีสารอาหารสูง ช่วยบำรุงสายตา และช่วยต้านการเกิดโรคมะเร็ง มีแคลเซียม วิตามินซี ป้องกันโลหิตจาง มีเส้นใยที่ช่วยต่อการทำงานของกระเพาะอาหารและลำไส้ มะกอก: ช่วยแก้ธาตุพิการ เพราะน้ำดีไม่ปกติและกระเพาะอาหารพิการ	แกงเย็นปลาอาหารที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวปกาเกอะญอ ที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายได้โดยอาหารที่นิยมบริโภค ขณะที่ ออกไปทำไร่ทำนา คือ การเตรียมอาหารสำหรับมื้อกลางวันซึ่งไม่มีเตาไฟโดยวิธีการนำปลาไปย่างและปรุงรสนำติดไปเป็นอาหารเพื่อรับประทาน

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
	15.น้ำพริกถั่วเน่า	หมัก/โคลก	ถั่วเน่า (มือซ่าเถาะเนาะอือ) พริกดิบ (มือซ่าซี) ผักขี้อ้น(ผักอีหลือ/ห่อวอ) มะกอก (มะกอซ่า)	ถั่วเน่า: มีสารไอโซฟลาโวน พริกดิบ:มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ ช่วยชะลอวัย ผักขี้อ้น: เป็นยาดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ทั้งปวง รากใช้เป็นยาพอก แก้โรคปวด มะกอก: ช่วยแก้ธาตุพิการ เพราะน้ำดีไม่ปกติและกระเพาะอาหารพิการ	ป้องกันมะเร็ง และทำให้ร่างกายปรับสมดุลธาตุได้
7. ขมุ	16.ข้าวเหนียวขมุ	นึ่ง	ข้าวเหนียวไร่	ข้าวเหนียวไร่: แกมมาโอไรซานอลสูงกว่าข้าวขาวถึง 2-3 เท่า มีสารโปร-แอนโทไซยานิน สารแอนโทไซยานิน และมีวิตามินอี	ป้องกันมะเร็ง ลดคอเลสเตอรอล
	17.หลามเนื้อแห้ง	หลาม (เผาไฟ)	บวบน้อย (เซนโลย) ยอดฟักทอง (โลนปิ้น) ทูน (เกเตรื้น) ถั่วดอย (สะปราย) ผักเผ็ด (ละโอ๊ด) ผักชีฝรั่ง (ปอมไทย) ใบโหระพาขาว (ละแกรง)	บวบน้อย: เป็นยาเย็น ช่วยบำรุงร่างกาย ยอดฟักทอง: ช่วยกระตุ้นการทำงานของลำไส้ ช่วยขับลมในกระเพาะอาหาร บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ นิยมกินเพื่อถอนพิษไข้ มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส โปรตีน และวิตามินเอสูง ทูน: สร้างภูมิต้านทาน ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย ถั่วดอย: ช่วยป้องกันและรักษาโรคเลือดออกตามไรฟัน ผักเผ็ด: ช่วยให้เจริญอาหาร	สามารถบำรุงร่างกาย บำรุงธาตุสำหรับสตรีหลังคลอดบุตรและมีอาการวิงเวียนศีรษะ

ชนเผ่า	ชื่ออาหาร	วิธีการ/รูปแบบ	สมุนไพรหลักในการปรุงประกอบ	สรรพคุณสมุนไพร	ประโยชน์ต่อสุขภาพ
				ผักชีฝรั่ง: มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระสูง ซึ่งช่วยชะลอการเสื่อมของเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกาย ใบโหระพาขาว: แก้ท้องอืด เฟ้อ ขับลมจากลำไส้ ต้มดื่มแก้ลมวิงเวียน ช่วยย่อยอาหาร ใช้ตำพอกหรือประคบแก้ไขข้ออักเสบ แผลอักเสบ	
	18. ไก่ต้มสมุนไพร	ต้ม	ข่า (เกิ่นซิน) ขิง (เรเว)	ข่า: แก้ปวดท้อง จุกเสียด แน่นท้อง ช่วยย่อยอาหาร ลดการบีบตัวของลำไส้ ขับน้ำดี ขับลม ลดการอักเสบ ยับยั้งแผลในกระเพาะอาหาร ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย ฆ่าเชื้อราใช้รักษากลากเกลื้อน ขิง: ขับลม แก้ท้องอืด จุกเสียด แน่นเฟ้อ คลื่นไส้อาเจียน แก้หอบไอ ขับเสมหะ แก้บิด เจริญอากาศธาตุ	เป็นอาหารสมุนไพรบำรุงสุขภาพ ปรับสมดุลร่างกาย
8. อิ้วเมี่ยน/เย้า	19.ไก่ดำต้มสมุนไพร/แจโจ้วเฉาเดีย	ต้ม	ไก่ดำ ตะไคร้ ขิง	ขิง: ขับลม แก้ท้องอืด จุกเสียด แน่นเฟ้อ คลื่นไส้อาเจียน แก้หอบไอ ขับเสมหะ แก้บิด เจริญอากาศธาตุ	คุณค่าทางอาหารต่อร่างกายให้พลังงาน ช่วยขับลม และไล่เลือดลมให้ไหลเวียนดี
	20.ข้าวต้มมัดดำ/ยั่วเจี๊ยะ/ยั่วกวย	ต้ม	ข้าวเหนียว ฟางข้าว	ฟางข้าวเผ่า เป็นการเพิ่มสีธรรมชาติสีดำจากฟางข้าวเผาในการแช่ข้าวเหนียวทำให้ข้าวเหนียวมีสีดำและเกิดสรรพคุณช่วยเรื่องในการดูดซับสารพิษ	ลดอาการท้องอืดท้องเฟ้อ เป็นขนมที่มักใช้ในพิธีกรรมมากมกว่ารับประทานเล่น

จากตารางที่ 4.1 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของชนเผ่าในการบำบัด และรักษาโรครวมถึงการดูแลสุขภาพของชนเผ่าในเขตภาคเหนือ

พิจารณาวิธีการปรุงประกอบอาหาร พบว่าอาหารชนเผ่าที่ใช้ในการบำบัด และรักษาโรคสามารถทำได้ 8 วิธี คือ การต้ม โขลก หมัก แกง นึ่ง ลวก ตุ๋น และหลาม (เผาไฟ)

พิจารณาจากสรรพคุณ และประโยชน์ต่อสุขภาพ พบว่า

กลุ่มที่ 1 อาหารสำหรับการบำบัดโรคของชนเผ่า ได้แก่ ลีซู/ลีซอ (แกงจืดผักโขมใส่ไก่หรือหมูสับน้ำพริกมะเขือเทศผักลวก) ดาราอั้ง/ปะหล่อง (แกงดอกาสูกาเวอ ลาบมะกอกนึ่ง) ไทใหญ่ (ถั่วเน่าแค็บ) ลาหู่ดำ (ผักกาดต้มน้ำพริกจิ้มเกลือ) ม้ง (ต้มไก่สมุนไพร ผักกาดลวกน้ำมันหมู) ปกาเกอะญอ (ข้าวเบ๊อะ แกงเย็นปลา น้ำพริกถั่วเน่า) ขมุ (ข้าวเหนียวขมุ ไก่ต้มสมุนไพร) อิ้วเมี่ยน/เย้า (ไก่ดำต้มสมุนไพร)

กลุ่มที่ 2 อาหารสำหรับรักษาโรคของชนเผ่า ได้แก่ ลีซู/ลีซอ (บัวลอยข้าวหมาก) ดาราอั้ง/ปะหล่อง (ผักกาดดองแห้ง) ม้ง (ต้มไก่สมุนไพร ไข่ตุ๋นคาวตอง ไข่น้ำใส) ขมุ (หลามเนื้อแห้ง) อิ้วเมี่ยน/เย้า (ไก่ดำต้มสมุนไพร ข้าวต้มมัดดำ)

5. การอภิปรายผล

เมนูของแต่ละชนเผ่าเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมการกินอาหารที่สืบทอดต่อกันมา เอามาผสมผสานกับวัตถุดิบพื้นถิ่นที่หาได้ในชุมชนหรือหมู่บ้าน จึงกลายมาเป็นอาหารจานเด่นของแต่ละชนเผ่าที่มีคุณประโยชน์ของสารอาหาร และยังเป็นยาบำรุงร่างกายรวมถึงรักษาโรคได้อีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2564) ที่กล่าวว่า วิธีการรักษาโรคที่ดีที่สุด คือการป้องกันก่อนที่จะเป็นโรค โดยการรับประทานอาหารต่าง ๆ ตามธรรมชาติ รับประทานอาหารให้เป็นยา เพราะในพืชผักสมุนไพรที่เรารับประทานเข้าไปนั้นมีสรรพคุณ เป็นธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ที่จะช่วยปกป้องร่างกาย เช่น ผักพลูคาวเป็นธาตุไฟให้ความร้อน ชนเผ่าอาข่านำมารับประทานคู่กับน้ำพริก ทำให้ร่างกายอบอุ่น ช่วยควบคุมอุณหภูมิหรือปรับสมดุลให้ร่างกาย ทำให้ไม่เจ็บป่วยง่าย นอกจากนี้การศึกษาภูมิปัญญาอาหารชนเผ่ายังพบว่า แต่ละชนเผ่ามีความโดดเด่นของอาหารที่บำบัดรักษาโรคแตกต่างกันเช่น ไทยใหญ่ โดดเด่นเรื่อง “ถั่วเน่า” ทำจากถั่วเหลือง ด้วยกรรมวิธีหมัก แบบแผ่นเรียกว่า “ถั่วเน่าแข็บ” ส่วนถั่วเหลืองที่หมัก และบดละเอียด ห่อใบตองนึ่ง เรียกว่า “ถั่วเน่าเมอะ”สอดคล้องกับการศึกษาของธวัชชัย ศุภดิษฐ์และคณะ (2551) ที่พบว่าถั่วเน่ามีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองชนิดอื่น

อาหารของชาวลาหู่ มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นที่สูง เป็นอยู่เรียบง่าย ปลูกข้าว ข้าวโพดไว้ยังชีพ เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน และประกอบพิธีกรรม ส่งผลให้อาหารมี กลิ่นรสที่เป็นรสธรรมชาติของอาหารนั้น ๆ เครื่องปรุงมีไม่มาก จุดเด่นคือเครื่องเทศ เรียกว่า “หัวชู” โดยใช้ส่วนรากมาประกอบอาหาร เช่น การต้ม แกง ทำเป็นน้ำพริก รวมถึงการหลาม ซึ่งแตกต่างกับอาหารของชาวปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ จึงรับประทานผักที่หาได้ในป่า หรือปลูกเอง กินข้าวเจ้าในทุกมื้อ ที่สำคัญต้องมีน้ำพริก ผัก เน้นรสเค็ม และเผ็ด ความโดดเด่นของวัตถุดิบที่แตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของการทำเกษตรแบบไร่หมุนเวียน ส่งผลให้เมนูอาหารในแต่ละพื้นที่ของชาวปกาเกอะญอจึงแตกต่างกันไป เช่น เมนูอาหารจากชุมชนบ้านแม่ลายเหนือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ มักนิยมทำอาหารเป็นเมนูพื้นถิ่นทั้งหมด ปรุงประกอบโดยผู้เฒ่าผู้แก่ หรือการต้มเหล้าตามพิธีดั้งเดิมของชาวปกาเกอะญอ รวมไปถึงวัตถุดิบเฉพาะถิ่นอย่างฮอวอ

พืชตระกูลมินต์ เป็นพืชท้องถิ่น มีรสชาติเฉพาะตัว ผสมผสานระหว่างตะไคร้ สะระแหน่ มะกรูด เข้าด้วยกัน ใช้เป็นเครื่องเทศหลักเกือบทุกเมนู ฮอวอขึ้นอยู่ในพื้นที่ไร่หมุนเวียนเท่านั้น พืชชนิดนี้ไม่สามารถปลูกได้ด้วยวิธีการหยอดตามหลุม เนื่องจากมีลักษณะเป็นดอก แต่จะเอาไปติดบนไม้ไผ่ที่ใช้ขุดหลุมหยอดข้าว (ณวรา หิรัญการญน์, 2564)

ชาวขมุนิยมอาหารจำพวกพืชผักต่าง ๆ ทั้งที่ปลูกไว้ในไร่ และพืชผักสวนครัว การประกอบอาหารส่วนใหญ่จะใช้พริก เกลือ และมักใส่ผักขี้อ้น (กลู้ช) เพื่อให้มีกลิ่นหอม และมีรส เป็นแกงผักน้ำใสเพื่อสุขภาพ สิ่งสำคัญคือมีการปลูกพืชผักสมุนไพร และมีการรื้อฟื้นภูมิปัญญาด้านอาหาร อาทิ หลามบอน หลามปู แกงแคกระรอก น้ำพริกหวาย น้ำพริกฮ้าที่ทำจากหมูป่าหมัก แกงต๋าว แกงปลี เนื่องจากหาวัตถุดิบได้ง่าย ทั้งยังเป็นเมนูที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีธาตุอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ช่วยให้ชาวบ้านได้รับประทานผักที่หลากหลายมากขึ้น (เนตย์ เสารางทอย, 2561) ทั้งนี้ สุพจน์ หลี่จา (2561) ผู้จัดการโครงการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารในการสร้างเสริมสุขภาวะเครือข่ายชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมืองยังชี้ชัดว่า ชนเผ่าขมุรักการปลูกพืชผักสมุนไพร พร้อมกับอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองไว้ และยังล่าสัตว์ เพื่อใช้ประกอบอาหารด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาจากแหล่งอาหารภายนอก ซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารให้แก่ชนเผ่า ทำให้หมู่บ้านมีอาหารที่สด สะอาด และปลอดภัยจากสารเคมีมีประโยชน์ต่อร่างกายไว้รับประทานตลอดทั้งปี

ดังนั้นจากการศึกษาข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของชนเผ่าในการบำบัด และรักษาโรครวมถึงการดูแลสุขภาพของชนเผ่าในเขตภาคเหนือ พิจารณาวิธีการปรุงประกอบอาหาร พบว่าอาหารชนเผ่าที่ใช้ในการ บำบัด และรักษาโรคสามารถทำได้ 8 วิธี คือ การต้ม โขลก หมัก แกง นึ่ง ลวก ตุ๋น และหลาม (เผาไฟ) และพิจารณาจากสรรพคุณและประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งอ้างอิงจากตารางข้อมูลการศึกษา พบว่า

กลุ่มที่ 1 อาหารสำหรับการบำบัดโรคของชนเผ่า ได้แก่ ลีซู/ลีซอ (แกงจืดผักโขมใส่ไก่หรือหมูสับ น้ำพริกมะเขือเทศผักลวก) ดาราอั้ง/ปะหล่อง (แกงดอกาสูกาเวอ ลาบมะกอกนึ่ง) ไทใหญ่ (ถั่วเน่าแค็บ) ลาหู่ดำ (ผักกาดต้มน้ำพริกจิ้มเกลือ) ม้ง (ต้มไก่สมุนไพร ผักกาดลวกน้ำมันหมู) ปกาเกอะญอ (ข้าวเบ๊อะ แกงเย็นปลา น้ำพริกถั่วเน่า) ขมุ (ข้าวเหนียวขมุ ไก่ต้มสมุนไพร) อิ้วเมี่ยน/เย้า (ไก่ดำต้มสมุนไพร)

กลุ่มที่ 2 อาหารสำหรับรักษาโรคของชนเผ่า ได้แก่ ลีซู/ลีซอ (บัวลอยข้าวหมาก) ดาราอั้ง/ปะหล่อง (ผักกาดดองแห้ง) ม้ง (ต้มไก่สมุนไพร ไข่ตุ๋นคาวตอง ไข่น้ำใส) ขมุ (หลามเนื้อแห้ง) อิ้วเมี่ยน/เย้า (ไก่ดำต้มสมุนไพร ข้าวต้มมัดดำ)

เอกสารอ้างอิง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2560). *ชนเผ่า (Tribe).* สืบค้นจาก www.matichon.co.th/columnists/news_553948

กัลยา มหาวัน. (2554). *การแพทย์พื้นบ้านชาวเขาเผ่าจีนฮ่อ มูเซอดา ปะหล่อง และไทยใหญ่ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาโครงการหลวงดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จักรพันธ์ โสมะเกษตริน. (2551). *การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน.* สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ณวรา หิรัญการญน์. (2564). สำรวจจักรวาลอาหารจากไร่หมุนเวียนของชาวปกาเกอะญอจังหวัดเชียงราย. *The Magazine on Cloud about Local Creative Culture Better Living*.

ทัศนีย์ อารมณ์เกลี้ยง และสุภาพ ฉัตราภรณ์. (2557). เส้นทางการสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน.*วารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 35*(2), 189 - 205.

ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ ละอองดาว แสงหล้า และสุทัด ปินตาเสน. (2551). การศึกษากระบวนการผลิตและคุณภาพของถั่วเหลืองหมัก (ถั่วเน่า) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 4*(2), 29-38.

นวรัตน์ บุญภิละ. (2559). วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาอาหารของชาวผู้ไทในจังหวัด*อุดรธานี. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 4*(2): 222-234.

เนตย์ เสารางทอยและสุพจน์ หลี่จา. (2561). *ภูมิปัญญา“ขมุ”น้ำปาน สร้างความมั่นคงทางอาหาร.* สืบค้นจาก www.northpublicnews.com/ภูมิปัญญาขมุน้ำปาน-สร/

ประยงค์ จันทร์แดง. (2552). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา อารยธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น : ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคอีสาน.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร. (2557). การฟื้นฟูอาหารพื้นบ้านจีนแคะ (ฮากกา) ห้วยกระบอก : สิ่งท้าทายในภาวการณ์ที่สวนกระแส. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ, 34*(3), 43-64.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564). *เรื่องเล่าจากชุมชน (3) ‘ภูมิปัญญาจากอ่าข่า’*. สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/20210119-20926/

การประนีประนอมระหว่างสิทธิความหลากหลายทางเพศ กับแนวคิดปิตาธิปของรัฐไทยในการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนเพศวิถีศึกษาปี พ.ศ. 2562

ณัฏฐณิชา เหล็กกล้า
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้นำเสนอการวิเคราะห์วาทกรรมในเนื้อหาเพศวิถีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบเรียนสุขศึกษาและพลศึกษา ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 ที่เป็นแบบเรียนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญด้านความหลากหลายทางเพศเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขแบบเรียนเป็นครั้งแรก การวิเคราะห์วาทกรรมในบทความชิ้นนี้ใช้ทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) ในการวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนดังนี้ ในส่วนแรกวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาเพศวิถีศึกษาในอดีตกับเนื้อหาฉบับปรับปรุงใหม่ปี พ.ศ. 2562 พบว่า ได้มีการรื้อถอนแนวคิดที่กดทับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย โดยได้มีการแก้ไขการตีตรากลุ่มคนหลากหลายทางเพศจากกลุ่มคนที่มีความผิดปกติ เป็นกลุ่มคนที่เป็นมนุษย์ปกติ ส่วนที่สอง วิเคราะห์นิยามของครอบครัวที่ปรากฏในแบบเรียนเพศวิถีศึกษาที่พยายามเพิ่มเติมนิยามของผู้ปกครองที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่แนวคิดเรื่องครอบครัวยังคงติดในกรอบคิดทางเพศแบบสองขั้ว (binary concept) เช่นเดิม ในส่วนสุดท้าย วิพากษ์เนื้อหาเพศวิถีศึกษาฉบับปรับปรุงใหม่ พบว่า แม้แบบเรียนจะมีการรื้อถอนอคติต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ แต่เนื้อหาแบบเรียนยังมีลักษณะของการประนีประนอมระหว่างสิทธิความหลากหลายทางเพศและแนวคิดชาตินิยมไทยซึ่งมีลักษณะแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) และกรอบคิดทางเพศแบบสองขั้ว (binary concept) ซึ่งไม่ได้นำไปสู่สิทธิอย่างแท้จริงของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

คำสำคัญ เพศวิถีศึกษา สิทธิความหลากหลายทางเพศ กรอบคิดทางเพศแบบสองขั้วปิตาธิปไตยชาตินิยมไทย ทฤษฎีเควียร์

Conciliation between Sexuality and Gender Diversity Rights and Patriarchy Concept of the Thai State in the Change of Sexuality Education Textbooks Version 2019

Nattanicha Lakkla
Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University

Abstract

This article would like to analyze the discourse of sexuality education in the health and physical education textbook by the 2019 revised edition. The ministry of education had allowed civil society and sexuality and gender diversity rights experts to take part in the revision for the first time. The discourse analysis applied the queer theory by dividing the content into three main parts. The first part was a comparative analysis of the past sexuality education and the new edition 2019. It was evident that the ideas that repress LGBTI people in Thai lessons have been removed by revising the definition from a group of people with sexual deviation and sexual disorders to normal humans. The second part, analyzes the family definitions present in sexuality education textbooks that seeks to further define the definition

of LGBT parents but the family concept remains the same in the binary concept. In the Last part, regarding the censure of sexuality education by revised edition 2019, even though the prejudice against LGBTI people in the textbook had been removed, the characteristics of content represent the conciliation between sexuality and gender diversity rights and patriarchy and binary concept in the Thai nationalism.

Keywords: Sexuality Education, Sexuality and Gender Diversity Rights, Binary Concept, Patriarchy, Thai Nationalism, Queer Theory

1. บทนำ

แนวคิดชุมชนจินตกรรม (Imagined Community) ของ เบน แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ที่อธิบายว่า “ความเป็นชาติ” คือชุมชนจินตกรรม ที่ถูกผลิตสร้างซ้ำไปซ้ำมาผ่านภาษา ซึ่งภาษาคือปฏิบัติการทางวาทกรรม ที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งในสังคมหนึ่ง ที่ถึงแม้ไม่ได้รู้จักกันสามารถจินตนาการถึง “ความเป็นชาติ” “อุดมการณ์ของชาติ” ในรูปแบบเดียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เพราะฉะนั้นภาษาคือเครื่องมือหลักของการประกอบสร้าง “อุดมการณ์ชาตินิยม” (Nationalism) (แอนเดอร์สัน, 2552)

แนวคิดชุมชนจินตกรรม (Imagined Community) ของ เบน แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ถูกหยิบมาวิเคราะห์วาทกรรมในแบบเรียนไทยจากนักวิชาการหลายคน นักวิชาการคนสำคัญที่นำแนวคิดชุมชนจินตกรรม (Imagined Community) มาวิเคราะห์แบบเรียนไทย คือ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่มองว่าแบบเรียนทำหน้าที่สำคัญในการกล่อมเกลาอุดมการณ์ชาตินิยม สร้างชุมชนจินตกรรมของความเป็นชาติขึ้นมา เพื่อให้พลเมืองมีอุดมการณ์หลักในรูปแบบเดียวกัน แบบเรียนไทยได้พยายามถ่ายทอดความรู้และผลิตซ้ำทางวาทกรรมที่รัฐต้องการจะจัดระเบียบทางสังคมและต้องเป็นสิ่งที่เอื้อผลประโยชน์ต่อรัฐไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (นิธิ, 2538)

แบบเรียนเพศศึกษาหรือในปัจจุบันเรียกว่าแบบเรียนเพศวิถีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ก็เป็นส่วนหนึ่งของการกล่อมเกลาและวางแบบแผนพฤติกรรมทางเพศให้เป็นไปในแนวทางแบบที่รัฐต้องการ ภายใต้แนวทางปิตาธิปไตยที่เชื่อมโยงอย่างแนบชิดกับแนวคิดชาตินิยม

โดยจะเห็นได้จากบทความวิชาการหลายชิ้น เช่น จงรักนวลสงวนกาย:อำนาจรัฐไทยในแบบเรียนสุขศึกษา โดย ปัณณพร เทพานิช และความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย โดย วิจิตร ว่องวารีทิพย์ ที่กล่าวถึงปัญหาของแบบเรียนเพศวิถีศึกษาว่าตกอยู่ภายใต้กรอบคิดระบบปิตาธิปไตยที่เชื่อมโยงกับความเป็นเยาวชนไทยที่ดี เช่น เด็กหญิงและเด็กชายที่ดีของรัฐไทยไม่ควรชิงสุกก่อนห่าม เด็กหญิงพึงระลึกว่าต้องรักนวลสงวนตัว เพื่อให้เข้ากรอบหญิงไทยที่ดี เพื่อจะเป็นแม่และเมียที่ดี ซึ่งแนวคิดเหล่าประกอบสร้างความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย (ปัณณพร, 2559) และประกอบสร้างให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ไม่เข้ากรอบดังกล่าว กลายเป็นความเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นกลุ่มคนผิดปกติทั้งทางด้านอารมณ์ ยีนส์ โครโมโซม รวมถึงสภาพแวดล้อม (วิจิตร, 2559)

ผลการวิจัยของ งานวิจัยทบทวนการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา (Sexuality Education) ในสถานศึกษาไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดลกับองค์การยูนิเซฟ (พิมพวัลย์, 2017) ก็มีแนวทางกาวิเคราะห์สอดคล้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยค้นพบว่า การสอนเพศวิถีศึกษาในประเทศไทยใน

เรื่องการมีเพศสัมพันธุ์ยังอยู่ในกรอบศีลธรรมและประเพณีไทยเป็นหลัก เน้นให้ผู้หญิงรักนวลสงวนตัวมากกว่าการรู้จักการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ประณามผู้หญิงที่ท้องก่อนวัยอันควร มักไม่พูดถึงการมีส่วนร่วมหรือความรับผิดชอบของเพศชายในเรื่องวิถีทางเพศ และมักไม่ค่อยเอ่ยถึงสิทธิทางเพศและความหลากหลายทางเพศ ซึ่งตอกย้ำอำนาจโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศในสังคมไทย

นอกจากนี้ บทความเพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย โดยกฤตยา อาชาวนิจกุล ได้วิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่า แบบเรียนที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาของไทยเป็นกระบวนการที่มุ่งควบคุมเพศวิถีของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เป็นภาคปฏิบัติการของคำสอนต่างๆที่ควบคุมเรื่องเพศ สร้างวัฒนธรรมทางเพศสองมาตรฐานขึ้นมา นั่นคือ การใช้ความรู้ ความเข้าใจ และเพศวิถีต่างชุดกันในการสั่งสอนผู้หญิงและผู้ชาย มุ่งเน้นการควบคุมพฤติกรรมของเยาวชน (กฤตยา, 2554)

แนวทางปิตาธิปไตยที่ผูกโยงกับความเป็นไทยอย่างเข้มข้นที่ปรากฏในแบบเรียนมาหลายยุคสมัย ส่วนสำคัญของต้นตอแนวคิด มาจากนโยบายปฏิวัติวัฒนธรรม ในสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม ดังที่ งานวิชาการเรื่อง ผัวเดียวเมียเดียว อาณานิคมครอบครัวในสยาม ของสุรเชษฐ สุขลาภกิจ ได้มีการศึกษาว่า นโยบายปฏิวัติวัฒนธรรม ได้สร้างแนวคิดทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับและสร้างความชอบธรรมให้กับกฎหมายการสมรสแบบผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งแนวคิดทางวัฒรธรรมดังกล่าว ได้ประกอบสร้างครอบครัวในอุดมคติที่รัฐไทยต้องการ และการประกอบสร้างความเป็นหญิง ความเป็นชาย ให้มีความเป็นขั้วตรงข้าม (Binary) อย่างเข้มข้น โดยมีการจำแนกบทบาทหน้าที่ของหญิงชายอย่างเป็นระบบ

โดยความเป็นผู้ชายคือความเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว มีเหตุมีผล ความเป็นชายผูกโยงกับพื้นที่สาธารณะ ทั้งบทบาทและอำนาจในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่วนผู้หญิงถูกผูกโยงเข้ากับความเป็นผู้ตาม การใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ถูกจำกัดให้มีบทบาทหน้าที่เฉพาะในพื้นที่ส่วนตัวภายในบ้าน คือ หน้าที่แม่และเมียเป็นสำคัญ เพื่อที่จะสร้างพลเมืองที่ดีภายใต้แนวคิดของรัฐต่อไป (สุรเชษฐ, 2561) ดังนั้นผู้เขียนมองว่า เมื่อครอบครัวในอุดมคติของรัฐเป็นไปในแนวทางดังกล่าว ความหลากหลายทางเพศจึงขัดต่อพลเมืองในอุดมคติที่รัฐต้องการ

นอกจากนี้ หนังสือ ว่าด้วยเพศ จากธรรมชาติสู่จริยธรรมจนสุนทรียะและหุ่นยนต์ โดยธเนศ วงศ์ยานนาวา ได้อธิบายถึงต้นตอวิธีคิดของรัฐไทยที่มีต่อองค์ความรู้ต่อเพศศึกษาว่า การสอนเพศศึกษา คือการควบคุมระเบียบแนวคิด แบบแผนพฤติกรรมทางเพศของพลเมืองโดยรัฐ โดยอธิบายถึงอิทธิพลแนวคิดของศาสนาคริสต์ที่ต้องการควบคุมแบบแผนพฤติกรรมของพลเมืองให้คิดว่าการมีครอบครัวแบบหญิงชายเป็นแนวคิดที่มีความถูกต้องสูงสุด ในขณะที่แนวคิดแบบอื่น เช่น ความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นบาป รวมถึงเสี่ยงต่อกามโรค ซึ่งวิธีคิดแบบคริสต์ส่งอิทธิพลต่อประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ และส่งอิทธิพลถึงการเรียนเพศศึกษาในประเทศไทย ซึ่งในสมัยของจอมพลป.เรียกว่ากามศึกษา ที่ถึงแม้จะไม่ถูกทำให้เป็นทางการและอยู่ในลักษณะขององค์ความรู้ที่ถูกปกปิดแต่เป็นต้นกำเนิดวิธีคิดอย่างหนึ่งของรัฐไทยที่มีต่อองค์ความรู้เรื่องเพศศึกษา (ธเนศ, 2562)

ปัญหาในแบบเรียนเพศวิถีศึกษา ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์และมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนแบบเรียน โดยองค์กรภาคประชาสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่พุทธทศษวรรษ 2540 โดยองค์กร Path2Health ที่ได้สร้างแบบเรียนเพศวิถีศึกษารอบด้าน ที่ตระหนักในสิทธิทางเพศ เพื่อผลักดันให้เป็นแนวทางการเรียนเพศวิถีศึกษาในประเทศไทย จนในพุทธทศวรรษ 2550 จนถึงต้น 2560 ปัญหาในแบบเรียน

เพศวิถีศึกษายังถูกขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการแก้ไขเนื้อหาจากภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น จากมูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศที่ได้ยื่นหนังสือต่อศาสตราจารย์มาลี พฤกษ์พงศาวลี ประธานคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) ให้มีการแก้ไขแบบเรียนเพศศึกษา และมูลนิธิฟ้าสีรุ้งที่ได้ร่วมเรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาแบบเรียนเพศศึกษาให้เคารพความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

จากการเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญขึ้นเพื่อศึกษาเนื้อหาเพศวิถีศึกษาและปรับปรุงแก้ไข ตั้งแต่ปี 2560 จนกระทั่งได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพศวิถีศึกษาที่บรรจุในแบบเรียนแบบเรียนสุขศึกษาและพลศึกษาที่ผลิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2551 ให้เพิ่มประเด็นสิทธิทางเพศและเคารพความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2562

ในบทความนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ในแบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2551 และแบบเรียนฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 ว่าได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีการปะทะประสานอย่างไร ระหว่างแนวคิดปิตาธิปไตยของรัฐไทยและแนวคิดสิทธิความหลากหลายทางเพศ

2. ข้อมูลและวิธีวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนเพศวิถีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบเรียนรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ผู้เขียนจะใช้แบบเรียนสุขศึกษาและพลศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2551 และแบบเรียนฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 ระดับมัธยมศึกษา โดยจะดูเนื้อหาใน 3 เรื่อง คือ 1) นิยามของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ 2) นิยามและอุดมคติของการเป็นครอบครัว และ 3) หัวข้อเจตนคติทางเพศ ของ 4 สำนักพิมพ์คือ สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ สำนักพิมพ์วัฒนพาณิชย์ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ และสำนักพิมพ์เอมพันธ์ เนื่องจากทั้ง 4 สำนักพิมพ์ เป็นสำนักพิมพ์ที่ได้รับความนิยมในการใช้ในการเรียนการสอนมาอย่างยาวนาน และได้ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบเรียนตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2562

3. ทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory)

ในบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนจะใช้ทฤษฎีเควียร์ในการวิเคราะห์ 3 ประเด็นที่เชื่อมโยงกัน คือ <u>ประเด็นแรก</u> เควียร์ (Queer Theory) และการโต้แย้งเกี่ยวกับความผิดปกติของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ <u>ประเด็นที่สอง</u> เควียร์ (Queer Theory) และการโต้แย้งแนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) และ<u>ประเด็นสุดท้าย</u> แนวคิด Homonationalism หนึ่งในแนวคิดของสำนักทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) ที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นชาตินิยมและสิทธิความหลากหลายทางเพศ ซึ่งประเด็นเหล่านี้คือประเด็นการวิเคราะห์หลักของบทความ ของเนื้อหาสามหัวข้อที่เลือกมาวิเคราะห์ดังที่อธิบายไปในส่วนของข้อมูลและวิธีวิจัย

เควียร์ (Queer) แปลว่า แปลก พิลึก พิลั่น เป็นคำที่ใช้ในเชิงลบต่อกลุ่มคนที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกัน และกลุ่มคนข้ามเพศ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ขั้วตรงข้ามกับ “ความปกติ” (Normal) อันเป็นบรรทัด

ฐานของสังคม” (Social Norm) แต่นักวิชาการในกลุ่มเควียร์นำคำนี้มาใช้เป็นกลยุทธ์ทางภาษาเพื่อตอบโต้การประกอบสร้างความเป็นปกติ และเพื่อนำคำที่ถูกนิยามให้มีความหมายในแง่ลบที่ใช้เรียกกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมาทำให้กลายเป็นคำในแง่บวก (ปีเตอร์, 2014)

นักวิชาการในกลุ่มเควียร์ เช่น ไมเคิล วอร์เนอร์ (Michael Warne)r มองว่า เควียร์ (Queer) ไม่ควรถูกจัดเป็นรูปแบบทางทฤษฎีที่แน่ชัด แต่เควียร์มีหลักการโดยรวมว่าคือการโต้แย้ง คัดค้านแนวคิดที่ถูกทำให้เป็นปกติ โดยเฉพาะแนวคิดที่เรียกว่า แนวทางบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) และ แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ที่ถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานและเรื่องปกติของสังคม ผ่านกระบวนทางวาทกรรมในรูปแบบต่างๆ เป้าหมายของเควียร์(Queer) คือ การรื้อถอนแนวคิดที่ทำให้ความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องผิดปกติ เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเพศให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งถูกกดทับและตีตราจากแนวคิดแบบ บรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) และ แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ในสังคมมาโดยตลอด

แนวคิดแบบบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) และ แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันธ์อย่างแนบแน่นต่อแนวคิดแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) เนื่องจากแนวคิดบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) และ แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) คือการประกอบสร้างความคิดแบบชายเป็นใหญ่ กล่าวคือ ประกอบสร้างครอบครัวที่ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงเป็นผู้ตาม แยกส่วนหน้าที่และพื้นที่ระหว่างหญิงและชาย และประกอบสร้างความเป็นชายและความเป็นหญิงที่แตกต่างกันเพื่อรองรับบทบาทผู้ชายในฐานะผู้นำ ผู้มีอำนาจในพื้นที่สาธารณะ ในขณะที่ประกอบสร้างให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายตาม และกลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้อยู่ในมาตราฐานดังกล่าวเป็นความผิดปกติ ดังนั้นในบทความนี้เมื่ออ้างอิงถึงแนวคิดแบบบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) และ แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) นั้นหมายถึง เป็นคำที่เป็นส่วนหนึ่งของระบอบแนวคิดปิตาธิปไตย (Patriarchy)

3.1 เควียร์ (Queer Theory) ในประเด็นการรื้อสร้างและคัดค้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นแนวทางของแนวความคิดแบบสมัยใหม่ (Modernism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สร้างความชอบธรรมต่อการอธิบายให้ความหลากหลายทางเพศกลายเป็น “ความผิดปกติ” (Perversion)

ทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) เป็นทฤษฎีที่เริ่มถือกำเนิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 จัดเป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดแบบหลังสมัยใหม่(Postmodernism) แนวความคิดแบบหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เป็นแนวความคิดที่โต้แย้งและปฏิเสธกรอบความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคแสงสว่างทางปัญญา (The Enlightenment) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 (นฤพนธ์, 2016) ซึ่งยุคดังกล่าวให้ความสำคัญกับแนวคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้อธิบายและพัฒนาเป็นกรอบคิดทางสังคมศาสตร์ เรียกองค์ความรู้ในยุคนี้ว่าเป็นแนวความคิดแบบสมัยใหม่ (Modernism)

กรอบคิดในด้านพฤติกรรมและศีลธรรมในเรื่องเพศก็มีส่วนถูกกำหนดโดยนำองค์ความรู้ด้านชีววิทยาตามแนวทางวิทยาศาสตร์มารองรับเรื่องดังกล่า โดยได้ประกอบสร้างแนวคิดที่กำหนดสร้างพฤติกรรมทางเพศ (gender practice) เชื่อมโยงกับหลักการชีววิทยาตามแนวทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้มีการกำหนด “ความเป็นชาย” (Masculinity) “ความเป็นหญิง” (Femininity) ตามเพศสรีระ (sex) เกิดการกำหนดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ซึ่งทำให้ผู้หญิงมีลักษณะและธรรมชาติด้อยกว่า

ผู้ชาย และอธิบายการมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากไปจากเพศสรีระ (sex) ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศว่าเกิดจากความผิดปกติบางประการ โดยเชื่อมโยงกับความผิดปกติของฮอร์โมนในเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดการตีตรากลุ่มคนหลากหลายทางเพศว่าเป็นกลุ่มคนที่ “ผิดปกติ” (Perversion) (นฤพนธ์, 2016)

เควียร์จึงมุ่งเน้นในการคัดค้านองค์ความรู้เหล่านี้ซึ่งส่งอิทธิพลอย่างยาวนานในการสร้างการกดทับและตีตราความหลากหลายทางเพศ

3.2 เควียร์และการคัดค้านกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept)

แนวคิดอีกประการที่สำคัญของทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) คือการท้าทายกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) อย่างเช่น ตามแนวคิดของฌาก เดอร์ริดา (Jacques Derrida) ที่ถูกหยิบมาวิเคราะห์ในประเด็นเรื่อง”เพศ” มองว่าความเป็นชายและความเป็นหญิงถูกประกอบสร้างขึ้นให้เป็นขั้วตรงข้ามซึ่งกันและกัน โดยมีความเป็นชาย (Masculinity) เป็น “ศูนย์กลาง” เช่น ความเป็นชาย คือ ความแข็งแรง มีเหตุมีผล ความเป็นผู้นำ และความเป็นหญิง (Femininity) คือ “ความเป็นรอง” เช่น ความอ่อนโยน การใช้อารมณ์ การเป็นผู้ตาม ส่วนความหลากหลายทางเพศคือ“ความเป็นอื่น” “ความผิดปกติ” (Perversion) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกกระบวนการทางภาษาประกอบสร้างขึ้นเป็น “วาทกรรม” (discourse) (วารุณี, 2545) มิใช่สิ่งที่เป็นจริงหรือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ แต่ถูกกระบวนการทางสังคมประกอบสร้างชุดคุณค่า (Value) มโนคติ (Idea) ขึ้น

ความคิดของแดริดาร์สอดคล้องกับแนวคิดของ อีฟ เวดจ์วิค (Eve Kosofsky-Sedgwick) ในหนังสือ “Epistemology of the Closet” ที่มองว่าในวาทกรรมกระแสหลักมีแนวคิดที่เป็นคู่ตรงข้าม (Binary Pairs) อยู่ เช่น ตะวันออก-ตะวันตก ขาว-ดำ ถูก-ผิด ปกติ-ผิดปกติ คนรักต่างเพศ-คนรักเพศเดียวกัน ซึ่งแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchalism) และแนวคิดแบบบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ เป็นวาทกรรมหลักของสังคมที่ทำให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศถูกกดทับไว้ (ปีเตอร์, 2014)

3.3 เควียร์ และ Homonationalism

Homonationalism เป็นแนวคิดในกลุ่มสำนักคิดเควียร์ (Queer Theory) ที่เริ่มต้น โดยนักวิชาการที่ชื่อว่า แจสเบียร์ พัวร์ (Jasbir K. Puar) ศาสตร์ตราจารย์และผู้อำนวยการภาควิชาสตรีและเพศสภาพศึกษาประจำมหาวิทยาลัย Rutgers ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 จากการก่อวินาศกรรมของกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ที่จี้เครื่องบินให้พุ่งชนตึกสำคัญๆ ในสหรัฐอเมริกาจนมีผู้เสียชีวิตกว่าสามพันคน เหตุการณ์ดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นของสงครามที่สหรัฐเรียกว่าสงครามกับผู้ก่อการร้ายอัลกออิดะฮ์ ซึ่งอัตลักษณ์สำคัญของผู้ก่อการร้ายคือผู้นับถือศาสนาอิสลาม (Puar, 2017)

นอกจากสงครามในทางกายภาพแล้ว สงครามด้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับความชอบธรรมในการก่อสงครามกับประเทศในตะวันออกกลางที่ให้ที่พำนักแก่กลุ่มอัลกออิดะฮ์ ที่คนส่วนมากนับถือศาสนาอิสลามก็เป็นสิ่งสำคัญของรัฐบาลสหรัฐ ดังนั้นการประกอบสร้างความเป็นอเมริกาที่สูงส่ง ศิวิไลซ์ โอบกอดความหลากหลาย และตรงข้ามกับความเป็นอิสลามจึงเกิดขึ้น โดยหนึ่งในประเด็นหลักคือความเป็นอเมริกาคือการยอมรับความหลากหลายทางเพศ ซึ่งตรงข้ามกับความป่าเถื่อน ล้าหลังของอิสลาม ซึ่งมีการลงโทษกลุ่มคนหลากหลายทางเพศอย่างรุนแรง (Puar, 2017)

ประเด็นการเคลื่อนไหวสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในช่วงนั้น ซึ่งยังไม่มีกฎหมายรับรองการแต่งงานของเพศเดียวกันในสหรัฐ เข้ามาเป็นส่วนของอุดมการณ์หลักชาติ เข้ากับผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐ เหตุการณ์การเคลื่อนไหวประเด็นสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในช่วงหลัง 9/11 จึงเข้ากันได้ดิบได้ดีกับอุดมการณ์ชาตินิยมของสหรัฐ และกลายเป็นที่มาของการได้ที่กลุ่มคนหลากหลายทางเพศได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศตามมา (Puar, 2017)

แนวคิด Homonationalism จึงเป็นแนวคิดที่การวิพากษ์วิจารณ์สิทธิความหลากหลายทางเพศที่เชื่อมโยงกับแนวคิดชาตินิยมหรือผลประโยชน์ของชาติอย่างแนบแน่น ซึ่งสิทธิความหลากหลายทางเพศที่ผูกโยงกับแนวคิดชาตินิยมนั้นส่งผลในการกดทับเรื่องอื่น ๆ หรือแม้แต่สิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศโดยตัวมันเอง กล่าวคือ การเคลื่อนไหวและการได้รับของสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่เชื่อมโยงกับลัทธิชาตินิยมในสหรัฐ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวคิดสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศแบบคนขาว โดยไม่ได้คำนึงถึงกลุ่มคนอื่นๆที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธ์ซ้อนทับกับความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

แนวความคิดแบบ Homonationalism ยังถูกนำมาใช้วิเคราะห์เรื่องสิทธิความหลากหลายทางเพศที่เชื่อมโยงกับประเด็นความเป็นชาตินิยมในอีกหลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ ในบทความเรื่อง Pink Dot: Cultural and Sexual Citizenship in Gay Singapore โดย Chris K. K. Tan แห่ง Nanjing University วิเคราะห์ว่า การที่รัฐบาลสิงคโปร์ยอมให้เกิดการเคลื่อนไหว Pink Dot เพื่อเรียกร้องสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ แม้สิงคโปร์ยังมีกฎหมายที่การเป็นกลุ่มคนหลากหลายทางเพศนั้นมีความผิดทางกฎหมาย เนื่องจากสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติในทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ เพราะสิงคโปร์ต้องการที่จะใช้ภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศสิงคโปร์ดูมีความก้าวหน้า และดึงดูดแรงงานต่างชาติที่มีศักยภาพสูงที่เป็นกลุ่มคนหลากหลายทางเพศเข้ามาทำงานที่สิงคโปร์ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติที่คำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ นอกจากนี้การเคลื่อนไหวของ Pink Dot เองก็มีความผสมกลมกลืนและประนีประนอมกับอุมการณ์ชาตินิยมของสิงคโปร์ (Tan, 2015)

4. ผลการวิจัย

4.1 การเปลี่ยนแปลงนิยามความหลากหลายทางเพศจากความเบี่ยงเบนสู่ความเป็นปกติ

ในแบบเรียนเพศวิถีศึกษาในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2562 ที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง ระบุถึงนิยามเกี่ยวกับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ดังนี้

“กลุ่มหลงเพศ กลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตแบบเพศตรงข้ามกับที่ตัวเองเป็นอยู่ โดยมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงร่างกายของตนเองให้เป็นเพศตรงข้าม” (เอมพันธ์, 2551)

นอกจากนี้ยังได้ระบุว่า ความเบี่ยงเบนทางเพศ มีสาเหตุมาจากสมมุติฐานมีดังนี้ “การเบี่ยงเบนทางเพศ เกิดจากยีนส์หรือโครโมโซมที่ผิดปกติในตอนปฏิสนธิ การอบรมเลี้ยงดู การเลียนแบบคนดัง เพื่อน หรือสื่อต่าง ๆ และสาเหตุอื่นๆที่ไม่ปรากฏชัดเจน ทำให้สภาพจิตใจที่ผิดปกติทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองในการแสดงพฤติกรรมตามเพศของตัวเองได้” (วัฒนาพาณิช, 2551)

“พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้นมีหลายประเภท และหลายรูปแบบ เช่น ชายชอบเป็นหญิง หญิงชอบเป็นชาย ผู้ชายที่ชอบอวดอวัยวะเพศ พวกผู้ชายที่ชอบพูดลามกทางโทรศัพท์ต่อผู้อื่น พวกผู้ชายที่ชอบแอบดูหรือที่เรียกว่า พวกถ้ำมอง พวกผู้ชายที่ชอบสะสมชุดชั้นในผู้หญิงเป็นต้น การดำเนินชีวิตของพวก

เขาอาจแตกต่างจากคนปกติไปบ้าง เช่น พวกที่กายเป็นชายแต่ใจเป็นหญิงอาจมีการแต่งหน้า แต่งตัวเป็นหญิง” (พัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2551)

การนิยามเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในอดีต มีการกดทับและตีตรากลุ่มคนหลากหลายทางเพศอย่างมาก ผ่านการใช้คำในทางลบ เช่น คำว่าการเบี่ยงเบนทางเพศ กลุ่มคนหลงเพศ รวมทั้งอธิบายพฤติกรรมและจัดกลุ่มคนหลากหลายทางเพศให้อยู่ในกลุ่มอาการที่มี “ความผิดปกติ” (Perversion) จะเห็นได้ว่ามีการอ้างอิงถึงเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ในอดีต ซึ่งแนวคิดที่ว่าด้วยความผิดปกติของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ได้ถูกองค์การอนามัยโลกถอดถอนแนวคิดดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

อย่างไรก็ตามแนวคิดที่มองว่ากลุ่มคนหลากหลายทางเพศคือความผิดปกติ ซึ่ง ถูกรองรับโดยแนวคิดทางวิทยาศาสตร์กลายเป็นวาทกรรมที่ครอบงำแนวคิดของผู้คนในสังคมไทยมาหลายยุคสมัยหลายสมัยผ่านแบบเรียนซึ่งมีการผลิตขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า และไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นไปตามหลักการสากล และยังคงยึดถือชุดความรู้เก่าซึ่งถูกผลิตผ่านอคติทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งรับใช้แนวทางบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (Heteronormativity)

แบบเรียนในอดีตถูกครอบงำโดยหลักการกำหนดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ที่เชื่อมโยงกับหลักการชีววิทยาตามแนวทางวิทยาศาสตร์ในอดีต โดยได้อธิบายพฤติกรรมที่แตกต่างจากไปจากเพศสรีระ (sex) ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศว่าเกิดจากความผิดปกติ โดยเชื่อมโยงกับความผิดปกติของฮอร์โมนในเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดการตีตรากลุ่มคนหลากหลายทางเพศว่าเป็นกลุ่มคนที่ “ผิดปกติ”

แนวคิดที่ประกอบสร้างให้ความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มคนที่มีความผิดปกติ (Perversion) เป็นแนวคิดที่ทฤษฎีเควียร์ต้องการรื้อถอน แบบเรียนฉบับปรับปรุงใหม่ ปี พ.ศ. 2562 ได้หรือถอดมายาคติดังกล่าว และได้ระบุเกี่ยวกับนิยามเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ดังนี้

“ความหลากหลายทางเพศไม่ได้ถือว่าเป็นความผิดปกติแต่อย่างใด อัตลักษณ์ทางเพศและวิถีทางเพศมีความหลากหลายและมีการดำรงอยู่ในสังคม ทุกคนทุกเพศมีสิทธิ์เสรีภาพเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

“การแสดงออกทางเพศที่ต่างไปจากเพศสรีระไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติแต่อย่างใด หรือเป็นความเจ็บป่วยทางจิต แต่เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติ” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

การเปลี่ยนแปลงนิยามในแบบเรียนปี พ.ศ. 2562 นับได้ว่าเป็นการรื้อถอนอคติต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศจากอคติแบบดั้งเดิมมาสู่แนวคิดที่ได้รับการรับรองจากสากล อย่างไรก็ตาการเคารพสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศไม่ได้มีเพียงเฉพาะนิยามเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยการหลุดพ้นจากอคติส่วนอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ต่อในหัวข้อถัดไป

4.2 นิยามเกี่ยวกับครอบครัวที่พยายามหลุดพ้นจากแนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) แต่ยังคงรับใช้แนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ในแบบเรียนเพศวิถี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562

ในแบบเรียนฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 การนิยามครอบครัวแบบพ่อแม่ลูก ได้ถูกนิยามเพิ่มเติมโดยใช้คำว่า บางครอบครัวสมาชิกประกอบด้วยพ่อลูก และผู้ชายที่เป็นคู่ชีวิตของพ่อ หรือแม่ลูก และผู้หญิงที่เป็นคู่ชีวิตของแม่เป็นต้น ดังนี้

“ครอบครัว หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์กันทางการแต่งงาน ทางสายเลือด ทางการรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม และพ่อแม่บุญธรรมหรือความสัมพันธ์กับคู่ชีวิต สมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย พ่อแม่ลูกหรือพ่อลูก แม่กับลูก ปู่ย่ากับหลานยายกับหลานรึ ผู้ปกครองกับเด็ก แต่บางครอบครัวอาจมีลุงป้าน้าอาปู่ย่าตายายอยู่ด้วยกัน บางครอบครัวสมาชิกประกอบด้วยพ่อลูก และผู้ชายที่เป็นคู่ชีวิตของพ่อ หรือแม่ลูก และผู้หญิงที่เป็นคู่ชีวิตของแม่ เป็นต้น” (อักษรเจริญทัศน์, 2562) (พัฒนาคุณภาพวิชาการ, สุขศึกษาและพลศึกษา, 2562)

การเพิ่มเติมนิยามของครอบครัวโดยเพิ่มคำว่า ผู้ชายที่เป็นคู่ชีวิตของพ่อหรือผู้หญิงที่เป็นคู่ชีวิตของแม่ นับว่าเป็นการเพิ่มเติมนิยามความหลากหลายทางเพศเข้าไปในคำว่าครอบครัวเป็นครั้งแรกในแบบเรียน การเพิ่มเติมดังกล่าวทำให้เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่แม่หรือพ่อมีคู่ชีวิตเป็นเพศเดียวกันมีตัวตน และถูกยอมรับว่าเป็นเรื่องปกติ นับเป็นความก้าวหน้าเกี่ยวกับสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในแบบเรียน

อย่างไรก็ตามการนิยามดังกล่าว ยังติดอยู่เฉพาะคู่ชีวิตของพ่อและคู่ชีวิตของแม่ ไม่ใช่แม่แม่และพ่อพ่อ ซึ่งมีนัยะที่แตกต่างกัน ในการรองรับสิทธิทั้งทางกฎหมายและทางแนวคิด กล่าวคือการใช้คำว่าแม่แม่และพ่อพ่อคือการยอมรับการสร้างครอบครัวของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน แต่การใช้คำว่าคู่ชีวิตของพ่อและคู่ชีวิตของแม่คือการยอมรับครอบครัวที่พ่อหรือแม่ผ่านการแต่งงานมาแล้วมีลูก และมาคบกับคนที่เป็นเพศเดียวกับตน ไม่ได้ยอมรับการสร้างครอบครัวของกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันแต่อย่างใด รวมทั้งไม่มีการกล่าวถึงการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม การรับรองการสมรสเท่าเทียมของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งคือการยอมรับความเท่าเทียมทางกฎหมายระหว่างครอบครัวที่มีผู้ปกครองรักแบบรักต่างเพศและครอบครัวที่มีผู้ปกครองแบบแบบรักเพศเดียวกันอย่างแท้จริง

นอกจากนี้มีพิจารณาการเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวและบทบาทของครอบครัว ซึ่งในแบบเรียระบุว่า “ครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูสั่งสอนขัดเกลาบุคคลในครอบครัวให้เหมาะสม ด้วยการปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติต่อพฤติกรรมต่างๆรวมทั้งพฤติกรรมทางเพศ บทบาททางเพศ” เมื่อพิจารณาแบบเรียนในอดีตก่อนมีการปรับปรุง พ.ศ. 2562 ได้มีคำอธิบานดังนี้

“เด็กจะพยายามลอกเลียนลักษณะทางท่าทางพฤติกรรมต่างๆจากพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตน การเลียนแบบนี้จะก่อให้เกิดบทบาทความเป็นเพศชายหรือเพศหญิงของเด็ก เกิดพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมตามเพศของตน แต่การเลียนแบบจะสำเร็จได้เมื่อพ่อแม่อยู่ครบ รวมทั้งพ่อแม่ต้องมีบทบาทที่เหมาะสม หากการเลียนแบบของเด็กไม่ประสบความสำเร็จจะทำให้เด็กมีบทบาทและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เช่น เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ” (วัฒนาพาณิช, 2551)

“พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกไม่เหมาะสมหรือเป็นแบบอย่างทางเพศที่ไม่ดี เช่น จับลูกแต่งตัวผิดกับเพศของตน นอกจากนี้การที่เด็กในช่วงอายุสามถึงหกปีต้องสูญเสียพ่อหรือแม่ไป อาจทำให้เด็กมีปัญหาในการเรียนรู้บทบาทและพฤติกรรมทางเพศได้หากภายในครอบครัวไม่มีผู้ใหญ่ที่เป็นเพศเดียวกับเด็ก” (วัฒนาพาณิช, 2551)

เนื้อหาจากแบบเรียนข้างต้นปลูกฝังแนวคิดกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) ชัดเจนให้กับเด็ก และมองว่าการหลุดไปจากกรอบชายแท้หรือหญิงแท้เป็นความผิดปกติ หรือเป็นความผิดพลาดจากการเลี้ยงดูของครอบครัว หรือไม่ก็เกิดจากการที่ครอบครัวที่แตกแยกไม่อบอุ่น พ่อแม่แยกทางกันทำให้เด็กมีปัญหาในการเลียนแบบเพศที่ตรงกับเพศของตน

ในแบบเรียนเพศวิถีศึกษาฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 การเปลี่ยนแปลงนิยามเกี่ยวกับครอบครัวที่มีการเพิ่มมิติของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น และได้ลบเนื้อหาเกี่ยวกับการเบี่ยงเบนทางเพศออก แต่การอธิบายเกี่ยวกับการปลูกฝังเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวยังคงยึดติดกับอุดมการณ์แบบกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) และบรรทัดฐานของครอบครัวรักต่างเพศเช่นเดิม ดังนี้

“เด็กอายุสามขวบ หรือเร็วกว่านี้เด็กจะเริ่มสังเกตบทบาททางเพศของตนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อมของตน ทำให้เด็กเห็นความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของเพศชายและเพศหญิง และเลือกปฏิบัติให้เหมาะสมกับเพศของตน เด็กจะสนใจที่จะแต่งตัวตามเพศของตนเอง หรือความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับพ่อและเด็กและบทบาทที่เหมาะสมของพ่อและแม่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กในวัยนี้จะพยายามลอกเลียนลักษณะท่าทางพฤติกรรมต่างๆจากพ่อแม่ที่มีเพศเดียวกับตน การเลียนแบบนี้จะก่อให้เกิดบทบาทความเป็นเพศชายหรือเพศหญิงของเด็ก เกิดพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมตามเพศของตน” (วัฒนาพาณิช, สุขศึกษาและพลศึกษา, 2562)

“อายุ 7 ถึง 12 ปี หรือเด็กวัยเรียน ควรส่งเสริมให้เด็กได้มีเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ จะได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีของเด็กกับเพื่อนต่างเพศ และควรปลูกฝังบทบาทหน้าที่ตามเพศของเด็ก เช่น ผลให้เด็กชายรู้จักดูแลแม่ซึ่งเป็นตัวแทนของเพศหญิง โดยการช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำงานต่างๆ ส่วนให้เด็กผู้หญิงมีกิริยามารยาทที่ดี พูดจาไพเราะ” (วัฒนาพาณิช, สุขศึกษาและพลศึกษา, 2562)

จากเนื้อหาดังกล่าวของแบบเรียนฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 เห็นได้ชัดว่าแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศถูกเปลี่ยนเฉพาะนิยามเท่านั้น แต่อุดมการณ์เบื้องหลังยังคงยึดถือแนวทางแบบกรอบทางเพศแบบสองขั้ว (Binary Concept) และบรรทัดฐานแบบครอบครัวรักต่างเพศ (heteronormativity) เช่นเดิม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นมรกดตกทอดตั้งแต่นโยบายปฏิวัติวัฒนธรรมของจอมพลป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้อธิบายไปก่อนหน้านี้ นอกจากนี้คำนิยามที่เปลี่ยนแปลงไปก็ไม่ได้นำไปสู่สิทธิที่เท่าเทียมของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศแต่อย่างใด

4.3 สิทธิความหลากหลายทางเพศและการประนีประนอมกับความเป็นไทย

ในบทเจตคติทางเพศในแบบเรียนเพศวิถีศึกษา จะกำหนดค่านิยมทางเพศที่เยาวชนควรยึดถือ ซึ่งคือการจัดระเบียบพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนที่รัฐไทยต้องการผ่านวาทกรรมวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ไม่ว่าเยาวชนมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด และมีรสนิยมทางเพศแบบใด หากประพฤติตัวอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมไทยที่ดี ถือว่าสามารถยอมรับได้ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ยกตัวอย่างประโยคในหนังสือเรียน เช่น

“การกระทำหรือการแสดงออกที่เหมาะสมกับเพศของตนเองมีความเป็นสุภาพชนและเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ว่าตนเองจะเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือผู้มีความหลากหลายทางเพศเรียกว่าพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศ” (พัฒนาคุณภาพวิชาการ, สุขศึกษาและพลศึกษา, 2562)

“ไม่ว่าจะเพศใดก็ตามควรได้รับสิทธิ์ และความเท่าเทียมเสมอภาคกัน โดยไม่แบ่งแยกและกีดกันหรือถูกเลือกปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามควรวางตัวอย่างเหมาะสม อยู่ในกรอบของประเพณีและวัฒนธรรมไทย” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

ดังนั้นการเป็นกลุ่มคนหลากหลายทางเพศภายใต้ค่านิยมไทยที่ดีงาม คือเงื่อนไขที่รัฐไทยยอมรับได้ ซึ่งค่านิยมไทยที่ดีงาม ประกอบด้วย

“การสร้างค่านิยมทางเพศที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การปฏิบัติตามคำสอนของบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ การคำนึงถึงค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมไม่ขัดต่อสังคมยังประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

“ค่านิยมทางเพศที่ควรปลูกฝังได้แก่ การมีระเบียบวินัย การเป็นคนดีที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ความอ่อนน้อมถ่อมตน ค่านิยมไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

ค่านิยมทางเพศที่เป็นวัฒนธรรมที่ดีของไทยประกอบด้วย

“บรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลในสังคมนั้นนั้น ในสังคมไทยก็เช่นกัน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการแจ้งพฤติกรรมทางเพศ เช่นวัฒนธรรมไทยให้ความสำคัญกับการรักนวลสงวนตัว ไม่ควรอยู่ใกล้ชิดกันจนเกินงาม” (พัฒนาคุณภาพวิชาการ, สุขศึกษาและพลศึกษา, 2562)

“ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การอบรมเลี้ยงดูด้วยแนวทางของการศึกษา มันจะทำให้เป็นคนดี แล้วได้ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น ความเชื่อในการทำความดี ละเว้นความชั่ว คำสอนของศาสนาต่างๆจะมีคำสอนที่สอนให้บุคคลมีค่านิยมที่ดีในเรื่องเพศ ไม่ให้พฤติกรรมผิดศีลธรรมโดยสอนให้รู้จักการวางตัวในการคบเพื่อน คือยึดมั่นในจารีตประเพณีไทย โดยการมีเพศสัมพันธ์เมื่อพร้อม” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

“การยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรม รู้จักแยกแยะความดี ความชั่ว คุณธรรมจริยธรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น การให้เกียรติถึงกันและกัน การไม่ล่วงละเมิดทางเพศ การไม่มีความเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การถือว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่เหมาะสม” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

นอกจากนี้วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ประกอบสร้าง “วัฒนธรรมตะวันตก” เป็นฝ่ายตรงข้ามกับ “วัฒนธรรมไทย” โดยได้บรรยายถึง “วัฒนธรรมตะวันตก” ดังนี้

“ปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมสังคมของไทยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้า รวดเร็ว ส่งผลทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบและดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งวัฒนธรรมบางอย่างอาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย โดยเฉพาะการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมวัฒนธรรมไทย ซึ่งบางครั้งมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์สัมพันธ์ การถูกเนื้อต้องตัวกันมีมากขึ้น พฤติกรรมการแสดงออกทางเพศในที่สาธารณะ เช่น โอบกอด การแต่งกายที่ไม่มิดชิด กิริยามารยาทที่ไม่เรียบร้อย การแสดงออกอย่างเปิดเผยในเรื่องเพศ” (อักษรเจริญทัศน์, 2562)

สรุปได้ว่าแนวคิดวัฒนธรรมไทยที่ดีงามซึ่งมุ่งเน้นไปที่การรักนวลสงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การถือว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่เหมาะสม ไม่แต่งตัวโป๊ มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย ไม่แสดงออกเปิดเผยในเรื่องเพศ อ่อนน้อมถ่อมตน เชื่อฟังผู้ใหญ่ นับถือศาสนา รักความเป็นไทยและประเพณีที่ดีงามของไทย

ประการแรก แนวคิดเรื่องการรักนวลสงวนตัว เป็นแนวคิดปิตาธิปไตยที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมและกล่าวโทษผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์นอกสถาบันการแต่งงาน แทนการใช้แนวคิดเรื่องการเคารพเนื้อตัวร่างกายของผู้อื่น หรือการมีเพศสัมพันธ์โดยการยินยอมพร้อมใจ ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดสิทธิทางเพศ แทนการกดทับและควบคุมพฤติกรรมและกล่าวโทษผู้หญิงเป็นหลักผ่านแนวคิดการรักนวลสงวนตัว ซึ่งผู้ที่ถูกกดทับด้วยแนวคิดเหล่านี้คือกลุ่มคนที่มีเพศกำเนิดเป็นผู้หญิงทั้งหมด ไม่ว่าจะมีรสนิยมทางเพศแบบใด เช่น ไบเซ็กชวล

(Bisexual) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนรักสองเพศ แพนเซ็กชวล (pansexual) ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนรักได้ทุกเพศ เลสเบี้ยน (Lesbian) ซึ่งหมายถึง กลุ่มหญิงรักหญิง ซึ่งหากบุคคลเหล่านี้เกิดพลาดพลั้งโดนข่มขืน วาทกรรมการรักนวลสงวนตัวรวมกับวาทกรรมไม่ควรแต่งตัวโป๊ก็จะถูกใช้เป็นวาทกรรมที่กล่าวโทษผู้ที่มีเพศกำเนิดเป็นเพศหญิงทั้งหมด ดังนั้นแนวคิดที่ตีตราผู้หญิงโดยปิตาธิปไตยนั้นล้วนกดทับทั้งผู้หญิงที่มีรสนิยมชอบเพศตรงข้าม รวมถึงผู้หญิงที่มีรสนิยมชอบเพศเดียวกัน

ประการที่สอง แนวคิดเกี่ยวกับการไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การถือว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่เหมาะสม เป็นการปิดกั้นการเรียนรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex) ยินยอมพร้อมใจ (consent) และเคารพเนื้อตัวร่างกายของผู้อื่นซึ่งเป็นสิทธิทางเพศ ที่เยาวชนควรได้เรียนรู้ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex) และยินยอมพร้อมใจ (consent) ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากมองเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ว่าต้องปิดกั้นหรือห้ามเรียนรู้ และมีการทำให้การมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องผิดและเป็นเรื่องของการไม่รักนวลสงวนตัว

การปิดกั้นการเรียนรู้ในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex) และยินยอมพร้อมใจ (consent) นำมาซึ่งปัญหาของเยาวชนทุกกลุ่มไม่ว่าจะมีอัตลักษณ์หรือรสนิยมทางเพศแบบใด เพราะการไม่ได้เรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex)และการยินยอมพร้อมใจ (consent) นำมาซึ่งความเสี่ยงทางเพศในเรื่องต่างๆ แม้ว่าในแบบเรียนมีการสอนการป้องกันโรคทางเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดของหญิงและชายอยู่บ้าง โดยสอนการใส่ถุงยางและการกินยาคุม แต่ไม่มีการสอนการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ และตราบใดก็ตามที่ยังยึดถือวาทกรรมรักนวลสงวนตัวและห้ามมีเพศสัมพันธ์ เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex) และยินยอมพร้อมใจ (consent) ซึ่งเป็นสิทธิทางเพศที่จะปกป้องและเคารพคนทุกคนก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

ประการที่สาม นอกจากนี้การระบุถึงการมีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย ไม่แต่งตัวโป๊ อ่อนน้อมถ่อมตน ยังเป็นการจำกัดพฤติกรรมของเยาวชนโดยเป็นรูปแบบที่ผู้ใหญ่เห็นชอบ ซึ่งนำมาสู่การสร้างความชอบธรรมให้กับแนวคิดที่สังคมหรือผู้ใหญ่ที่สมาทานแนวคิดแบบปิตาธิปไตยและกรอบทางเพศแบบสองเพศมีอำนาจในการสั่งการในเรื่องสิทธิในร่างกายของเยาวชน ว่าควรจะเลือกแต่งตัวอย่างไร หรือแสดงออกในพฤติกรรมส่วนตัว หรือพฤติกรรมทางเพศอย่างไร ซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล และเป็นสิทธิในการแสดงออกทางด้านวิถีทางเพศ (sexual orientation) และ อัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity) หากไม่ละเมิดกฎหมายใด ๆ บุคคลสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมหรือแต่งตัวอย่างไรก็ได้

ประการสุดท้าย เชื่อฟังผู้ใหญ่ นับถือและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา แนวคิดนี้นำไปสู่การปิดกั้นข้อถกเถียงในเรื่องสิทธิทางเพศและสิทธิความหลากหลายทางเพศของเยาวชน นอกจากนี้ในปัจจุบันมีคนรุ่นใหม่จำนวนหนึ่งที่ไม่ได้นับถือศาสนาและการไม่นับถือศาสนาไม่ใช่สิ่งผิด และศาสนาหลายๆศาสนาล้วนมีข้อถกเถียงเรื่องการให้การยอมรับสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ เพราะฉะนั้นสิทธิทางเพศและสิทธิความหลากหลายทางเพศจะเกิดขึ้นได้เมื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนมีพื้นที่ปลอดภัยในการถกเถียงโดยไม่ถูกกดทับด้วยวาทกรรมเชื่อฟังผู้ใหญ่ และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาถึงจะเป็นคนดี และได้รับการยอมรับภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้

โดยสรุปความหลากหลายทางเพศภายใต้ความเป็นไทย เป็นสภาวะแนวคิดที่ย้อนแย้ง เนื่องจากแม้ว่าจะมีข้อความที่เขียนว่ายอมรับความหลากหลายทางเพศ แต่เป็นการยอมรับเงื่อนไขภายใต้ความเป็น

ไทย ที่ยังคงแนวคิดรักนวลสงวนตัว กล่าวโทษการแต่งตัวโป๊ ล่อแหลม อันเป็นแนวคิดที่ตีตราบุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นผู้หญิง ซึ่งไม่ได้แยกขาดกับความหลากหลายทางเพศ ที่เพศกำเนิดหญิงทุกคนไม่ว่าจะมีรสนิยมทางเพศแบบใดล้วนต้องเผชิญกับแนวคิดนี้ การเน้นประเด็นการห้ามมีเพศสัมพันธ์ยังส่งผลให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศไม่ได้รับการสอนให้มีการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (safe sex) นอกจากนี้ในแบบเรียนยังปรากฏข้อความของการเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่และศาสนา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวไม่เปิดโอกาสให้เกิดการโต้แย้งที่นำไปสู่การพัฒนาสิทธิความหลากหลายทางเพศทั้งในระดับทัศนคติและโครงสร้างทางสังคม

เนื้อหาแบบเรียนมีความลักลั่นย้อนแย้ง การสมาทานแนวคิดสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศและแนวคิดชาตินิยมของรัฐไทย ไม่ได้ช่วยให้สิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง การผสมผสานและประนีประนอมระหว่างแนวคิดสิทธิความหลากหลายทางเพศและชาตินิยมไทยในแบบเรียนเพศวิถีศึกษา คือการสะท้อนหลักทฤษฎี Homonationalism ซึ่งได้วิเคราะห์การเคลื่อนไหวประเด็นสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศว่า ในหลายประเทศสิทธิกลุ่มคนหลากหลายทางเพศดูเหมือนประสบความสำเร็จ แต่ภายใต้ความสำเร็จเหล่านั้นคือการประนีประนอมกับอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งในที่สุดแล้วการประนีประนอมดังกล่าวไม่ได้นำมาซึ่งสิทธิที่แท้จริง

5. สรุปและอภิปรายผล

สิทธิความหลากหลายทางเพศที่ปรากฏในแบบเรียนเพศวิถีศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงแค่ในระดับนิยามเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงนิยามเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศให้มีการเคารพกลุ่มคนหลากหลายทางเพศยิ่งขึ้นนั้น ได้อยู่ภายใต้อุดมการณ์แบบดั้งเดิมของรัฐไทยกล่าวคือ เป็นอุดมการณ์แบบชาตินิยมและอุดมการณ์แบบไบนารี่ ซึ่งทั้งสองแนวคิดยังคงเป็นการกดทับสิทธิทางเพศและสิทธิความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้นิยามที่ทำให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศไม่ได้เป็นกลุ่มคนผิดปกติ รวมถึงทำให้มีครอบครัวแบบผู้ปกครองที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิของการยอมรับซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศ วิถีทางเพศ หรือการสมรสที่เท่าเทียมในระดับกฎหมาย เป็นการประนีประนอมความหลากหลายในระดับนิยามที่ไม่ไปปะทะกับอุดมการณ์หลักของรัฐเท่านั้น

ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย จึงเป็นความหลากหลายที่สงบราบคาบ รักความเป็นไทย อ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพเรียบร้อย เชื่อฟังผู้ใหญ่ เข้าหาศาสนา รู้รักสามัคคี และไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาเชิงโครงสร้างที่กดทับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

ดังที่งานบทความวิชาการเรื่อง ชาติและเมืองไทยในแบบเรียนประถมศึกษาของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ได้กล่าวเกี่ยวกับแบบเรียนไทย โดยยกแบบเรียนภาษาไทยที่ได้เขียนเกี่ยวกับหมู่บ้านในอุดมคติ ซึ่งเป็นสังคมอุดมคติของรัฐไทยไว้ว่า “ความสัมพันธ์ในหมู่บ้านตามอุดมคตินั้น จะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่น ไม่มีความขัดแย้ง ชุมชนในแบบเรียนภาษาไทยจะเป็นชุมชนที่ความสัมพันธ์ภายในไม่ค่อยมีปัญหา แม้จะมีความหลากหลายแต่ก็เป็นความหลากหลายที่กลมกลืน” (นิธิ, 2538)

“อนาคตของหมู่บ้านชาติไทยเท่าที่แบบเรียนได้สร้างขึ้นไว้ในบางที่ดูจะมีความขัดแย้งกันในตัว สะท้อนความหวังอย่างหนึ่งว่าประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลละสมัย แต่ยังสามารถรักษาเนื้อแท้ของค่านิยมเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น” (นิธิ, 2538)

ผู้เขียนเห็นว่าความหลากหลายทางเพศที่ปรากฏในแบบเรียนเพศวิถีศึกษาก็มีรูปแบบแนวคิดที่ไม่แตกต่างกันนัก ความหลากหลายที่ยอมรับได้ของรัฐไทยจำเป็นต้องเป็นความหลากหลายที่รักษาเนื้อแท้ของชาตินิยมไทยไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนไปในสังคมไทย ใน สุรีย์พร พันพึง และมาลี สันภูวรรณ์ (บรรณาธิการ). *จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย,* 43-66. สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

แจ็คสัน, ปี. (2014). *Queer Theory*. (ง. ช. สงสัมพันธ์, สัมภาษณ์).

ฐิติมดี อาพัทธนานนท์. (2556). เนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, *9*(1), 107-130.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2562). *ว่าด้วยเพศ จากธรรมชาติสู่จริยธรรมจนสุนทรียะและหุ่นยนต์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิพม์สมมติ.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2016). แนวคิดทฤษฎีเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศ”. *วารสารมานุษยวิทยา-ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร*, *28*(3), 312-339

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). *ชาติไทยและเมืองไทย ในแบบเรียนประถมศึกษา*. สำนักพิมพ์มติชน.

ปัณณพร เทพพานิช. (2559). จงรักนวลสงวนกาย:อำนาจรัฐไทยในแบบเรียนสุขศึกษา. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, *35*(ฉบับพิเศษ), 128-140.

พัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2551). *สุขศึกษาและพลศึกษา*. สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

พัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2562). *สุขศึกษาและพลศึกษา*. สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

เอมพันธ์. (2551). *สุขศึกษาและพลศึกษา*. สำนักพิมพ์เอมพันธ์.

แอนเดอร์สัน, เบน. (2552). *ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Butler, J. (1993). *Bodies that matter: On the discursive limits of “sex”*. Routledge.

Puar, J. (2017). *Terrorist Assemblages homonationalism in queer times*. duke university press.

Tan, C. K. (2015). *Pink Dot: Cultural and Sexual Citizenship in Gay Singapore*. Anthropological Quarterly.

อาหารแห่งอารามของพระพุทธศาสนาเกาหลี บทปริศนาธรรมแห่งการเข้าใจตนเอง

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมื้ออาหารในอารามของพระพุทธศาสนานิกายเซนเกาหลีในฐานะที่เป็นบทปริศนาธรรมซึ่งแฝงอยู่ในวัตรปฏิบัติเช่น การเพาะปลูกธัญญาหารเพื่อการประกอบอาหารในอาราม การทำอาหารในอารามและการปรุงแต่งรสชาติของอาหารในอาราม บทปริศนาธรรมในลักษณะดังกล่าวนั้นถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้ฝึกปฏิบัติสามารถตื่นรู้สู่ธรรมชาติเดิมแท้หรือจิตเดิมแท้อันเป็น “ตัวตนที่แท้จริง” ของมนุษย์ในทัศนะของนิกายเซน กล่าวคือ เมื่ออาหารคือสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ วัตรปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับมื้ออาหารในอารามจึงอาจพิจารณาได้ว่าเป็น “เครื่องมือ”ที่สำคัญอันนำไปสู่การไตร่ตรองครุ่นคิดและการตระหนักถึงความหมายที่แท้จริงแห่งตัวตน การศึกษาวัตรปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์สำหรับทั้งผู้ฝึกปฏิบัติธรรมและมนุษย์ปุถุชนโดยทั่วไปที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในโลกเชิงประจักษ์

คำสำคัญ มื้ออาหารในอาราม นิกายเซน พระพุทธศาสนาเกาหลี ปริศนาธรรม

Korean Monastery meals A riddle of self understanding

Thapakorn Kamnerdsiri
Faculty of Liberal Arts , Thammasat University

Abstract

The purpose of this article is to study the concept of meals in a monastery of Korean Zen Buddhism as a riddle which is hidden in routine activities, such as planting of vegetables for cooking in the monastery, monastery cooking and flavoring of monastery food. The riddle of the Dharma is used as a tool to help practitioners be able to awaken to the true nature or the true mind which is the “True Self” of human being in the Zen sect's viewpoint. That is, when food is essential for human life the routine activity related to meals in the monastery may therefore be regarded as an important “tool” that leads to reflection and realization of the true meaning of one's self. The study of such practices is therefore beneficial for both meditators and ordinary human beings who are still living in the empirical world.

Keywords: Monastery Meal, Zen Sect , Korean Buddhism , Riddle

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัติของสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีในปัจจุบัน[1] สภาพการบีบคั้นในทางเศรษฐกิจและการเอาตัวรอดในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้ส่งผลอย่างชัดเจนต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของพลเมืองชาวเกาหลีที่เต็มไปด้วยความเคร่งเครียด เร่งรีบ รวมถึงรูปแบบการทำงานภายใต้ความกดดันและการแข่งขันที่ ในปัจจุบันปัญหาในเรื่องของการทำงานและความตึงเครียดจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้รับการสะท้อนออกมาผ่านทางสื่อสาธารณะที่สำคัญของประเทศเกาหลีใต้อย่างต่อเนื่อง Shin Ji-hye บรรณาธิการข่าวแห่ง *The Korean Herald* [2] หนึ่งในสื่อสาธารณะชั้นนำของเกาหลีได้สะท้อนมุมมองต่อสภาวะการทำงานภายใต้ความบีบคั้นดังกล่าวว่า การทำงานหนักและการทุ่มเทเพื่อการทำงานนั้นเองที่เป็นกุญแจดอกสำคัญที่ช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้ที่บอบช้ำอย่างหนักภายหลังสงครามเกาหลีให้กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอันดับต้นๆของเอเชีย นอกจากนั้นบรรณาธิการ Shin ยังได้ชี้ให้เห็นว่าจากการสำรวจบริษัทต่างชาติ 3,410 แห่งโดยสำนักงานส่งเสริมการค้าและการลงทุนของเกาหลี (The Korea Trade-Investment Promotion Agency) พบว่าจำนวน 71 เปอร์เซ็นต์ของผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่าจุดแข็งของการทำงานของชาวเกาหลีคือการทำงานอย่างหนักและการมีทัศนะเรื่องความรับผิดชอบเป็นหลักอันสำคัญ[3]

จากการพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้อาจสะท้อนให้เห็นว่าทัศนะในเรื่องการทำงานอย่างหนักดังกล่าวสะท้อนถึงแนวนโยบายในการปฏิรูปประเทศ “แซมาอึล อุนดง” (Saemaul Undong : Kr. 새마을 운동) ของประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี[4] ซึ่งเน้นการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อกระจายความเจริญและลดความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนในชนบทตามแนวการชี้นำของรัฐโดยมี “จิตวิญญาณ”พื้นฐานที่สำคัญในสามประการคือ *การทำงานหนัก การพึ่งพาตนเอง และความร่วมมือ* (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2019, p. 68) แนวทางในการพัฒนาประเทศในรูปแบบดังกล่าวที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการทำงานหนักจึงนำไปสู่สภาวะแห่งความตึงเครียดอันเนื่องมาจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นและการตั้งค่านิยมพื้นฐานในเรื่องการความสำเร็จอันเกิดขึ้นจากการทุ่มเททำงานดังกล่าวนี้เองจึงทำให้แนวคิดเรื่อง “การพำนักในอาราม” หรือ “*Templestay*” หรือการใช้เวลาว่างเพื่อเดินทางเข้าสู่อารามอันเงียบสงบซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในหุบเขาของคาบสมุทรเกาหลี เพื่อ “หยุดพัก” และ “ผ่อนวาง” จากความวุ่นวายของสังคมทางโลกจึงกลายเป็นปรากฏการณ์ในการแสดงออกในเชิงนัยต่อการหลีกหนีหรือหลบพักต่อสภาพความตึงเครียดทางสังคมอันเนื่องมาจากการแข่งขันและการคาดหวังในความหมายของความสำเร็จในชีวิตของสังคมเกาหลีปัจจุบัน

สำหรับผู้ใฝ่หาความหมายแห่งชีวิตหรือความจริงแห่งพุทธธรรมเช่นหมู่สงฆ์หรือนักบวช (priest) การใช้ชีวิตในอารามนั้นย่อมมีความหมายถึง การฝึกฝนและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอันเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิตซึ่งยังคงอยู่ในโลกเชิงประจักษ์โดยพ้นไปจาก “วิถีแห่งโลก”หรือโลกิ

---

[1] ในบทความนี้หมายถึง สาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) หรือประเทศเกาหลีใต้

[2] *The Korea Herald* เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายวันชั้นนำของเกาหลีใต้ ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1953 เจ้าหน้าที่กองบรรณาธิการประกอบด้วยนักเขียนและบรรณาธิการชาวเกาหลีและต่างประเทศ

[3] สืบค้นจาก http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180508000760

[4] รับตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1961-1979

ยมรรค เป้าหมายของชีวิตดังกล่าวคือการมุ่งแสวงหาความสงบสุขทางจิตอันสมบูรณ์หรือการแสวงหาประสบการณ์แห่งการตื่นรู้ความจริงแห่งพุทธธรรมอันสมบูรณ์ ชีวิตเช่นนั้นอาจมองได้ว่าเป็นชีวิตที่เงียบสงบ ชีวิตซึ่ง “อยู่ในโลก” หากแต่เป็นชีวิตที่ “พ้นจากโลก” เป้าหมายของชีวิตดังกล่าวคือการเกิดประสบการณ์แห่งตระหนักรู้ในความจริงแห่งพุทธธรรมอันเป็นเป้าหมายของชีวิตที่สำคัญของเหล่านักบวชในพระพุทธศาสนา ในขณะที่สำหรับปุถุชนทั่วไป ถึงแม้การเดินทางเข้าสู่อารามอันสงบเงียบนั้นจะมิได้มีเป้าหมายปลายทางเช่นเดียวกับเหล่านักบวชดังกล่าว แต่ก็มิได้มีความมุ่งหวังถึงการบรรลุธรรมอันสมบูรณ์เช่นเป้าหมายของนักบวชในศาสนา สำหรับปุถุชนกิจกรรมดังกล่าวเป็นความความมุ่งหวังในการแสวงหาความสงบนิ่งทางใจหรือความผ่อนคลายในทางจิตใจและการเรียนรู้เพื่อเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้กิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นภายในช่วงเวลาของการพำนักในอาราม จัดเตรียมไว้เพื่อความสงบนิ่งปล่อยวางทางจิตของปุถุชนผ่านทางการซึมทราบและเข้าใจถึงความหมายของพุทธธรรม และหนึ่งในกิจกรรมที่สำคัญภายใต้แนวคิดดังกล่าวนั้นปรากฏขึ้นในรูปแบบของ“มื้ออาหารในอาราม” (Monastery Meal)

ในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวเรื่องกับอาหารหรือมื้ออาหารของพระพุทธศาสนามหายานนั้นโดยพื้นฐานมักจะถูกอธิบายเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องสิกขาบทหรือข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติ อันเป็นกฎเกณฑ์แห่งวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องสมบูรณ์ของเหล่านักบวชและผู้ปฏิบัติธรรมตามมรรคาแห่งโพธิสัตวธรรม ซึ่งปรากฏเป็นเนื้อหาในพระสูตรหรือข้อเขียนทางศาสนาที่สำคัญของฝ่ายมหายานเช่น *ศูรางคมสูตร* ซึ่งกล่าวถึงสิกขาบทอันเป็นข้อห้ามในมืออาหารเช่นการห้ามรับประทาน เช่น สิกขาบทในการห้ามบริโภคพืชผักทั้งห้าประการ อันประกอบไปด้วยหอม กระเทียม กุ้ยไฉ่ หลักเกียว[5]และเฮงกื๊อ[6] ด้วยเหตุผลว่าเป็นพืชผักที่ก่อให้เกิดพลังความรุ่มร้อนหรือเกิดราคะขึ้น (อภิชัย โพธิประสิทธิศาสตร์, 2539, p. 242) ในขณะที่*ลังกาวตารสูตร* กล่าวถึงสิกขาบทที่ว่าด้วยการห้ามบริโภคเนื้อสัตว์ด้วยเหตุผลในหลายประการเช่น สรรพชีวิตต่างมีพุทธภาวะ (Buddha Nature) อันเป็นศักยภาพแห่งการบรรลุธรรมในอนาคตอย่างเสมอกัน ซึ่งสะท้อนถึงทัศนะเรื่องความเท่าเทียมกันของสรรพชีวิต[7] ด้วยการยอมรับในหลักการเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดจึงทำให้สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นอาจจะเป็นญาติพี่น้องของตนซึ่งยังคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ รวมไปถึงข้อพิจารณาเรื่องทัศนะเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมของสัตว์[8] กระทั่งเหตุผลเรื่องสุขอนามัยและโรคภัยที่เกิดจากเชื้อโรคในสัตว์เหล่านั้น (Suzuki, 1968, pp. 211-219) จากบทบาทความสำคัญของมื้ออาหารที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรของฝ่ายมหายานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดเรื่อง

---

[5] หลักเกียว (Rakkyo) หรือหอมปรังเป็นพืชท้องถิ่นของ จีนและ เกาหลี ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับ ต้นหอม แต่ไม่ใช่ต้นหอมที่ชาวไทยนิยมรับประทาน ในวัฒนธรรมทางอาหารของเกาหลีหลักเกียวถูกใช้ในการทำอาหารหลายอย่างเช่นกิมจิ เรียกว่า กิมจิหอมปรัง หรือกิมจิโคนต้นหอม

[6] เฮงกื๊อ นั้นคือหิงคุ์ โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Ferula Asafoetida พืชชนิดนี้มียางมีกลิ่นร้อนฉุนและเหม็น ซึ่งคนไทยมักจะใช้รากของหิงคุ์ในการทำยาทามหาหิงคุ์เพื่อแก้ปัญหาท้องอืดท้องเฟ้อในเด็ก

[7] ผู้สนใจประเด็นเรื่องพุทธภาวะในฐานะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักการทางจริยธรรมของพระพุทธศาสนามหายาน โปรดดู ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ, **มโนทัศน์เรื่องพุทธภาวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมในพุทธปรัชญามหายาน**. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552)

[8] ผู้สนใจประเด็นเรื่องพื้นฐานเกี่ยวกับทัศนะทางจริยธรรมของสัตว์ในแนวคิดของพระพุทธศาสนา โปรดดู เฉลิมวุฒิ วิจิตร , **สถานะทางจริยธรรมของสัตว์ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท.** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553)

อาหารหรือมื้ออาหารนั้นถูกเข้าใจภายใต้บริบทของกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติอันเป็นแนววิถีที่ผู้ปฏิบัติต้องฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ความบริสุทธิ์สะอาดอันเป็นเป้าหมายแห่งการบรรลุพุทธธรรมอันสมบูรณ์ในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตามในบทความชิ้นนี้ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า ด้วยการมุ่งให้ความสำคัญกับมนุษย์ปุถุชนที่ยังคงดำรงอยู่ในโลกเชิงประจักษ์อันเป็นท่าทีทางปรัชญาที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในเกาหลีในปัจจุบันทำให้ จึงอาจจะเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการพำนักในอารามนั้นจึงมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมอบรมสั่งสอนหรือกิจกรรมให้ความรู้ในประเด็นเรื่องวัตรปฏิบัติของผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาหรือเป็นเพียงการอธิบายเหตุผลสนับสนุนรูปแบบของมื้ออาหารของเหล่าผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาดังกล่าว หากแต่ในทางตรงกันข้ามพระพุทธศาสนานิกายเซนในเกาหลีได้ใช้การพำนักในอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องมื้ออาหารในอารามในฐานะที่เป็น “เครื่องมือ” หรือบทปริศนาธรรมอันสำคัญที่ทำให้มนุษย์ตระหนักได้ถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญบางประการเกี่ยวกับชีวิตของตนในฐานะที่ยังคงเป็นปุถุชนซึ่งดำรงอยู่ในโลกเชิงประจักษ์ ด้วยท่าทีดังกล่าวนั้นผู้วิจัยจึงมองว่า กระบวนการในการเพาะปลูกวัตถุดิบของมื้ออาหารในอารามและขบวนการในการปรุงประกอบมื้ออาหารในอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องรสชาติของมื้ออาหารในอาราม นั้นเองที่เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นว่า มื้ออาหารในอารามจึงมิได้เป็นเพียงแค่ “การบริโภค” อาหารในฐานะที่เป็นเงื่อนไขในการหล่อเลี้ยงร่างกายในเชิงกายภาพแต่เพียงเท่านั้น หาแต่มื้ออาหารในอารามนั้นเองที่เป็นเครื่องมือหรือมรรควิถีอันสำคัญเพื่อหล่อเลี้ยงความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณของมนุษย์ซึ่งเป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับเงื่อนไขและข้อจำกัดในการเข้าถึงสัจธรรมแห่งพระพุทธศาสนาของชีวิตมนุษย์ปุถุชนในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้การพำนักในอารามนั้นถึงแม้จะดูเหมือนว่าเป็นกิจกรรมในการหลีกหนีจากสังคมอันวุ่นวายอย่างชั่วคราวเพื่อค้นพบความสงบสุขทางใจและมื้ออาหารในอารามอาจจะถูกเข้าใจในฐานะที่องค์ประกอบหนึ่งของกิจกรรมดังกล่าว หากแต่ด้วยการพิจารณาดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในข้างต้นย่อมชี้ให้เห็นว่าโดยแท้จริงแล้วเป้าหมายที่สำคัญของกิจกรรมดังกล่าวนั้นกลับกลายเป็นการค้นพบความสงบสุขอันเป็นนิรันดร์ของผู้ปฏิบัติที่เกิดขึ้นภายใต้ความเข้าใจที่ผู้ปฏิบัติได้รับจากมื้ออาหารในอารามซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “ตัวตนที่แท้จริง”ของผู้ปฏิบัตินั่นเอง

1. อิทธิพลของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี

พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นแก่นสารทางความคิดและวัฒนธรรมอันสำคัญของอารยธรรมเกาหลีนับตั้งแต่ได้รับการเผยแพร่จากดินแดนจีนเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 372 หรือราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 4 หรือ ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าโซซูริม (Sosurim, Kr. 소수림왕, 371-384 A.D.) พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 17 แห่งราชอาณาจักโคกูรยอ(Kim, 2014, pp. 47-48) พระพุทธศาสนากลุ่มแรกที่ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีคือพระพุทธศาสนากลุ่มที่เน้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์หรือข้อเขียนทางศาสนาที่สำคัญของพระพุทธศาสนา[9] ในฐานะที่เป็นสิ่งซึ่งอธิบายหรือบรรยายถึงความหมายที่แท้จริงของข้อคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา บรรยากาศทางความคิดที่โอบล้อมสังคมของพระพุทธศาสนาอยู่ในลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาในคาบสมุทร

[9] ในภาษาเกาหลีออกเสียงเรียกชื่อนิกายนี้ว่า “Kyo” หรือ “Gyo” หรือ“교”

เกาหลีในช่วงอาณาจักรชิลล่า (Silla, Kr: 신라, 57 BC. – 935 AD.) นั้นมีท่าทีมุ่งให้ความสนใจกับการเน้นการแสวงหาความรู้จากข้อเขียนทางศาสนา เช่นจากพระสูตรที่สำคัญต่างๆของพระพุทธศาสนารวมถึงการให้ความสำคัญกับการสร้าง “อรรถาธิบายขยายความ” (Commentary) ที่มีต่อพระสูตรที่สำคัญต่าง ๆ อีก ทั้งยังคงให้ความสำคัญกับท่าทีการวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาที่ลึกซึ่งเช่นหลักการทางอภิปรัชญารวมถึงการสร้างข้อโต้แย้งในทางปรัชญาที่มีต่อการตีความข้อเขียนทางศาสนาของสำนักต่างๆของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี(Shim, 1999, pp. 32-33) ในแง่นี้ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบอย่างมีนัยที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีในสองประการกล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง การโต้แย้งหาความจริงอันเป็นที่สุดของหลักการทางศาสนา ก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิดระหว่างสำนักคิดหรือนิกายต่างของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลี ด้วยเหตุว่าการแสวงหา “ความเป็นที่สุด” นั้นโดยนัยหนึ่งคือการลดทอนคุณค่าของ “ความจริง”ที่ได้รับการยอมรับโดยผู้อื่นหรือสำนักคิดอื่น กล่าวคือยืนยันว่ามีเพียงความจริงของตนเองเท่านั้นที่เป็นความจริงแท้ที่สุด ในขณะที่ความจริงของผู้อื่นอาจจะเป็นได้ทั้งหนทางที่ผิดพลาดไม่ถูกต้องหรือเป็นหนทางที่ถูกต้องแต่เป็นความถูกต้องที่ไม่สมบูรณ์ และประการที่สอง การให้ความสำคัญกับ “การถกเถียงในเชิงหลักการและข้อคำสอนในเชิงปรัชญาอันลึกซึ้ง”ของพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวทำให้แนวความสนใจที่มีต่อหลักการในเชิงปฏิบัติ (Meditation) นั้นถูกลดทอนความสำคัญลงทั้งที่ดูเหมือนว่าโดยพื้นฐานแล้วพื้นฐานทางความคิดของพระพุทธศาสนานั้นมุ่งเน้นในการให้ความสำคัญกับหลักการในเชิงปฏิบัติมากเสียยิ่งกล่าวการครุ่นคิดในเชิงปรัชญาอันซับซ้อน กล่าวคือการให้ความสำคัญกับการ “ถกเถียง”ถึงการอธิบายความหมายของ “ความจริงแท้แห่งพุทธธรรม” (Truth) มากกว่า การให้ความสำคัญกับ “การปฏิบัติ” หรือการทำให้ความจริงแท้แห่งพุทธธรรมนั้นปรากฏขึ้นในประสบการณ์แห่งการรับรู้ของมนุษย์ (The Experience of Truth) นั่นเอง

นักวิชาการทางพุทธปรัชญาคนสำคัญ เช่น สุวรรณา สถาอานันท์ ได้แสดงให้เห็นถึงทัศนะพื้นฐานทางปรัชญาของพระพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงปัญหาของพระพุทธศาสนาในเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวเอาไว้อย่างน่าสนใจว่า

> *“พระพุทธศาสนาในยุคพุทธกาลเน้นผลเชิงปฏิบัติ มีโลกทัศน์แบบประจักษ์นิยม เห็น ความสำคัญของการใช้สามัญสำนึกอย่างมีเหตุมีผลไม่ส่งเสริมการวิเคราะห์เชิงอภิปรัชญาอย่างซับซ้อนด้วยเห็นว่าไม่ช่วยนำบุคคลไปสู่การบรรลุธรรมอันสูงสุด”*
>
> (สุวรรณา สถาอานันท์, 2534: น. 39)

ในแง่นี้พระพุทธศาสนานิกายเซนดูเหมือนจะได้อธิบายขยายความทัศนะพื้นฐานของพระพุทธศาสนาดังกล่าวด้วยการเสนอข้อวิจารณ์ที่มีต่อจารีตทางความคิดของพระพุทธศาสนากระแสหลักในช่วงเวลาดังกล่าว ด้วยเหตุผลที่สำคัญว่า การมุ่งให้ความสำคัญกับการถกเถียงในเชิงหลักการหรือการอภิปรายในระบบอภิธรรมอันลึกซึ้งอย่างสุดโต่งของพระพุทธศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีนั้นคือการหลงลืมไปว่าภาษาหรือข้อเขียนทางศาสนา(ซึ่งถูกมุ่งให้ความสนใจนั้น) โดยแท้จริงเปรียบได้กับนิ้วที่ชี้ไปที่ดวงจันทร์ นิ้วนั้นทำหน้าที่เป็นเพียงแค่ *“อุปกรณ์หรือเครื่องมือ”*ชั่วคราวที่ใช้ในการนำทางไปสู่การเข้าใจ

ความหมายที่แท้จริงกล่าวคือพระจันทร์ นิกายเซนไม่ได้กล่าวว่าเราไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้นิ้วหรือคัมภีร์ เพราะความหมายทางตัวอักษรคือการสื่อแสดงถึงความจริงแท้ในรูปแบบหนึ่งภาษาหรือตัวอักษรเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่นำพาบุคคลได้ “ทราบ”หรือ “เข้าใจ”ในความหมายของพุทธธรรม[10] หากแต่ต้องตระหนักให้ได้ว่าโดยแท้จริงแล้วนิ้วเป็นเพียงหนทางชั่วคราวที่พุ่งไปสู่ความจริงกล่าวคือพระจันทร์ ข้อผิดพลาดที่ใหญ่หลวงดังกล่าวนั้นคือการเข้าใจว่า “นิ้วนั่นเองที่เป็นพระจันทร์” ความเข้าใจเช่นนี้ย่อมทำให้มนุษย์ติดอยู่เพียงแต่การมุ่งสนใจที่ “นิ้ว” โดยหลงลืม “พระจันทร์” อันงดงามไปโดยปริยาย

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาเช่น Shim Jae- ryong ได้ชี้ให้เห็นว่าภายใต้ทัศนะทางปรัชญาของนิกายเซนในการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญกับหลักการเรื่องการปฏิบัติ ส่งผลให้คณาจารย์ของนิกายเซนในดินแดนจีนเช่น Mazu Daoyi (Ch.馬祖道: 709- 788 A.D.) ได้เสนอหลักการเรื่องการปฏิบัติอันเป็นเอกลักษณ์ของนิกายเซนซึ่งสามารถพิจารณาได้ในสามสามลักษณะคือ (Shim, 1999, p. 37)

1 การใช้บทสนทนาอันข้ามพ้นเหตุผล (Illogical conversation between master and disciple.)

2 การใช้ปริศนาปฏิทัศน์/ปริศนาธรรม (Paradoxical conundrum.)

3 การใช้พฤติกรรมแปลกประหลาด (Bizarre performances.) [11]

แนวคิดเรื่องการปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวของของ Mazu Daoyi นั้นเปรียบเสมือนการสนับสนุน “วิถีตรง” (direct approach) อันเป็นการเปิดเผยถึงความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมให้ปรากฏขึ้นในประสบการณ์แห่งการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกับ “วิถีแห่งมโนทัศน์” (conceptual approach) เช่น การสร้างข้ออรรถาธิบายอันสลับซับซ้อนในเชิงหลักการอันเป็นเพียงความเข้าใจในเชิงทฤษฎี ซึ่งยิ่งก่อให้เกิดการสร้างกรอบมโนทัศน์ชุดต่างๆขึ้นซ้อนทับจนมนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงความหมายที่แท้จริงแห่งพุทธธรรมได้อย่างสมบูรณ์ แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวของ Daoyi ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีและกลายเป็นกระแสความคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่ราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 7 จนในที่สุดเมื่อพระพุทธศาสนานิกายเซนสามารถวางรากฐานอย่างมั่นคงในคาบสมุทรเกาหลีในราวคริสต์ศตวรรษที่ 9 [12]ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายดังกล่าวจึงทวีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องด้วย ทัศนะทางปรัชญาของพระพุทธศาสนานิกายเซนที่แพร่หลายเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีนั้นสืบสายความคิดมาจากนิกายเซนสายสุดโต่ง (Radicalism)[13] ซึ่งมีท่าทีในการปฏิเสธแนวคิดเรื่องการศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์อันเป็นท่าทีของพระพุทธศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีอย่างชัดเจน

นิกายเซนสายสุดโต่งนี้มีทัศนะในการชี้ชวนให้มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของพุทธธรรมซึ่งต้องถูกทำให้ปรากฏขึ้นภายใน “ประสบการณ์ของมนุษย์” มิใช่เป็นเพียงข้อคำสอนหรือหลักการทางปรัชญาของ พระพุทธศาสนาที่ถูกบรรยายหรือพรรณนาเอาไว้ “ในพระสูตร” เพื่อการตรวจสอบหรือเพื่อการ

---

[10] การใช้ปริศนาธรรมของนิกายเซนก็ถูกอธิบายในลักษณะเดียวกันนี้ คือปริศนาธรรมข้อความที่เป็นเป้าหมายในการแสวงหาคำตอบ แต่บันทึกปริศนาธรรมนั้นเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อเป้าหมายแห่งการตื่นรู้แต่เพียงเท่านั้น

[11] เช่นการกระทำพฤติกรรมบางอย่างโดยตรงเช่นการทุบ หรือฟาดตีต่อร่างกายเพื่อผลแห่งการบรรลุธรรม

[12] ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 9 พระพุทธศาสนานิกายเซนได้กระจายตัวอยู่ทั่วคาบสมุทรเกาหลีโดยนับจำนวนได้ถึงถึง 9 สำนักใหญ่ หรือ“นิกายเซน 9 ขุนเขา” (Nine Mountains Seon)

[13] ซึ่งสืบสายมาจากสำนัก Hung Chou School ของ Mazu Daoyi นั่นเอง

วิเคราะห์ในเชิงตรรกะที่เคร่งครัด ในฐานะที่เป็นข้อ “ถกเถียงในเชิงปรัชญา” (Philosophical Discussion) ที่มีต่อข้อคำสอนอันลึกซึ้งดังกล่าว แต่สำหรับนิกายเซน “พุทธธรรมคำสอน” เหล่านั้นจะมีความหมาย “ต่อมนุษย์” ก็ต่อเมื่อพุทธธรรมคำสอนเหล่านั้นได้ถูกทำให้เป็นจริงขึ้นใน “ประสบการณ์แห่งการปฏิบัติ” ของมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น และด้วยทัศนะดังกล่าวแนวคิดเรื่องการใช้ *“ปริศนาปฏิทัศน์/ปริศนาธรรม”* (Paradoxical conundrum.) จึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำให้ตอบสนองต่อแนวคิดและความต้องการของพระพุทธศาสนานิกายเซนในลักษณะดังกล่าว ซึ่งปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวคิดของโบโจ จินูล (Bojo Jinul Kr.보조지눌: 1158-1210 A.D.) นักบวชคนสำคัญของนิกายเซนในศตวรรษที่ 12

2. ปริศนาธรรมในปรัชญาเซน

นักวิชาการผู้ศึกษาแนวคิดเรื่องปริศนาธรรมของนิกายเซนเช่น มัสยา นิรัติสยภูติ[14] ได้ให้ความเห็นว่า ปริศนาธรรมหรือ Koan (Kr. Gong-an : 공안) โดยแรกเริ่มมีความหมายถึง “เอกสารสาธารณะ”ซึ่งมาจากความหมายของ“Ko” อันมีมีความหมายถึง “สาธารณะ” (public) และ “An” อันมีความหมายถึง เอกสารหรือบันทึก” (record) (มัสยา, 2546, น. 34) แต่ต่อมาในภายหลังปริศนาธรรมหรือ Koan ได้มีความหมายถึง เอกสารหรือบันทึกคำสอนของอาจารย์ที่ถูกจัดรวบรวมขึ้นเป็นอย่างเป็นระบบซึ่งนับราวได้ 1700 บท เพื่อเป็นหลักฐานคำสอนที่จะถูกส่งต่อไปยังศิษย์รุ่นหลังภายหลังจากที่ท่านได้มรณภาพไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ในจารีตของนิกายเซน “ปริศนาธรรม” จึงมักปรากฏขึ้นในรูปแบบของ วลี ประโยค เรื่องเล่า หรือบทสนทนาระหว่างอาจารย์และศิษย์ที่ถูกบันทึกเอาไว้เป็นเอกสารหลักฐาน

แต่อย่างไรก็ตามบทปริศนาธรรมนั้นดูเหมือนจะเป็นบันทึกหรือเอกสารที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากบันทึกเอกสารโดยทั่วไปอย่างมีนัยที่สำคัญ กล่าวคือ บทสนทนาหรือข้อเขียนที่ถูกบันทึกเอาไว้ในเอกสารเหล่านั้นล้วนแต่เป็นข้อความที่ไม่อาจจะสามารถเข้าใจได้ด้วยการใช้ตรรกะหรือเหตุผลอย่างธรรมดาสามัญของมนุษย์ปุถุชนทั่วไปในชีวิตประจำวันทั่วไป สาเหตุเช่นนั้นมิใช่เพราะว่าบันทึกปริศนาธรรมนั้นมีเนื้อหาที่สลับซับซ้อนจนเกิดกว่าที่วิสัยมนุษย์ทั่วไปจะเข้าใจได้ หากแต่ในทางกลับกันบันทึกปริศนาธรรมดังกล่าวมักใช้ภาษาและถ้อยคำสั้นๆ ไม่ซับซ้อน แต่การเข้าใจความหมายของข้อความสั้น ๆ ดังกล่าวนั้นกลับเป็นเรื่องที่ชวนให้ผู้อ่านเกิดความ*สับสนงงงวย* (Perplexity) เนื่องด้วยความหมายของข้อความหรือประโยคเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถูกเข้าใจได้ด้วยตรรกะหรือเหตุผลปกติโดยทั่วไป หรือเนื้อเรื่องในข้อความเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์สอดคล้องไปในทางเดียวกัน หรือแม้กระทั่งสิ่งที่ถูกกล่าวถึงในข้อความในบันทึกปริศนาธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจปรากฏขึ้นได้จริงในโลกเชิงประจักษ์

มัสยา นิรัตศยภูติ ได้ยกตัวอย่างของบทปริศนาธรรมที่มีชื่อเสียงของนิกายเซนเช่น *“จงแสดงใบหน้าที่แท้จริงของท่านก่อนที่ท่านเกิด”* หรือ *“อะไรคือเสียงของการตบมือข้างเดียว”* หรือ *“ปุจฉา: อะไรคือหลักธรรมของพระพุทธศาสนา วิสัชชนา : ข้าพเจ้าเห็นภูเขามิใช่ภูเขา เห็นแม่น้ำไม่ใช่แม่น้ำ”* (มัสยา , 2546, น. 34) หากพิจารณาจากคำอธิบายข้างต้น การแสดงใบหน้าของเราก่อนที่เราจะเกิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่

[14] ผู้สนใจการตีความความหมายของปริศนาธรรมหรือ Koan โปรดดู มัสยา นิรัติศยภูติ , *ปริศนาธรรมในปรัชญาของโดเก็น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546) , หน้า 34

สามารถเข้าใจได้ด้วยการใช้ตรรกะหรือเหตุผลโดยทั่วไป ในขณะที่เสียงของการตบมือข้างเดียวกันก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะถูกเข้าใจได้ภายใต้ตรรกะและเหตุผลในลักษณะดังกล่าว อีกทั้งคำตอบที่ไม่สอดคล้องไปกับเนื้อหาของคำถามในกรณีบทปุจฉา-วิสัชนาข้างต้น ก็ย่อมไม่อาจถูกเข้าใจได้ด้วยเหตุผลที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้เมื่อศิษย์พยายามใช้เหตุผลหรือความคิดเชิงตรรกะเพื่อที่จะเข้าใจความหมายของตัวปริศนาธรรมอันมีตรรกะที่แปลกประหลาดเหล่านั้นย่อมก่อให้เกิดสภาวะแห่ง*"ความสับสนงงงวย"* (Perplexity) ที่มีต่อความหมายของตัวปริศนาธรรมนั่นเอง

ในแง่นี้นิกายเซนอธิบายว่า สภาวะแห่งความความสับสนงงงวยดังกล่าวเกิดขึ้นจากสาเหตุที่สำคัญคือความพยายามของมนุษย์ในการขบคิดถึงความหมายของบทปริศนาธรรมดังกล่าวโดยการใช้ตรรกะหรือเหตุผลธรรมดาทั่วไปซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนทัศนะในเชิงแยกแยะแบ่งแยกหรือ มุมมองในเชิงทวิทัศน์ (Dualistic Perspective) ซึ่งในภาษาของนิกายเซนคือ *"การคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์"* (Discriminative Thought) เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้การใช้มุมมองในเชิงแยกแยะดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจในบทปริศนาธรรมเหล่านั้นก็เป็นเพราะว่า บทปริศนาธรรมเหล่านั้นถูก "จงใจ"สร้างขึ้นเพื่อไม่ให้สามารถถูกเข้าใจได้มุมมองในเชิงแยกแยะดังกล่าว ดังนั้นการยิ่งพยายามใช้มุมมองในเชิงแยกแยะดังในการเข้าใจบทปริศนาธรรมมากขึ้นเท่าใดก็จึงยิ่งกลับเป็นการสร้างความสับสนงงงวยที่มีต่อปริศนาธรรมเหล่านั้นให้เพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ

การ "จงใจ" สร้างบทปริศนาธรรมเพื่อไม่ให้สามารถถูกเข้าใจได้ด้วยมุมมองในเชิงแยกแยะดังกล่าวมีเหตุผลที่สำคัญคือ ในทัศนะของนิกายเซนมุมมองในเชิงแยกแยะแบ่งแยกเหล่านั้นมิใช่มุมมองที่ "ตรงเที่ยง" ต่อความเป็นจริงของโลกและสรรพสิ่งตามทัศนะของพุทธปรัชญาซึ่งมองว่าสรรพสิ่งดำรงอยู่อย่างสัมพันธ์สอดคล้องอิงอาศัยซึ่งกันมิอาจสามารถแยกแยะแบ่งแยกหรือแยกขาดออกจากสิ่งอื่นโดยสมบูรณ์[15] ในแง่นี้บทปริศนาธรรมที่ถูกจงใจสร้างขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสับสนงงงวยดังกล่าวนั้นจึงกลายเป็น "เครื่องมือ"อันสำคัญยิ่งที่พระพุทธศาสนานิกายเซนใช้เพื่อ "กระตุก"ให้มนุษย์ได้ฉุกคิดและหันย้อนหลับมาพิจารณาไตร่ตรองถึง "ปัญหาและข้อจำกัด" ของมุมมองในเชิงแยกแยะหรือความคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์ที่ตนได้ใช้ในการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดมา

แนวคิดเรื่องการขบคิดปริศนาธรรมดังกล่าวนี้ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 และได้กลายเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนเกาหลีโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการขับเน้นความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวของ Bojo Jinul (1158-1210 A.D.) นักบวชคนสำคัญของนิกายเซนในสมัยโครยอ แนวคิดเรื่องปริศนาธรรมได้ปรากฏอยู่ในบทนิพนธ์สำคัญหลายเล่มของโบโจ จินูล ตัวอย่างเช่น ในบทนิพนธ์เรื่อง *Secrete on Cultivating the True Mind* ซึ่งกล่าวถึงปริศนาธรรมเรื่องบทปุจฉา วิสัชชนา ระหว่างศิษย์และอาจารย์เรื่อง *"การแสวงหาพุทธภาวะ"* อันมีเนื้อหาที่สำคัญว่า

---

[15] ตัวอย่างเช่นเช่น ผู้หญิงคนหนึ่งมีสถานะที่เป็นมารดาได้เพราะหญิงผู้นั้นมีบุตร ในทางกลับคนเด็กคนนั้นมีสถานะที่เป็นบุตรได้เพราะมีหญิงผู้นั้นเป็นมารดา ความเป็นมารดาและความเป็นบุตรต่างเป็นสภาวะที่อิงอาศัยสัมพันธ์กัน สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกก็ดำรงอยู่ในลักษณะเช่นนี้ ตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนถึงพุทธพจน์อันเป็นหลักสำคัญที่ว่า "เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็เกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะสิ่งนี้ ดับ สิ่งนี้ก็ดับ" อันเป็นหลักการพื้นฐานของโลกและสรรพสิ่งตามหลักปฏิจจสมุปบาท

<u>ปุจฉา</u>

หากอาจารย์กล่าวว่าพุทธภาวะนั้นดำรงอยู่ในร่างกายในขณะนี้ หากเมื่อมันอยู่ในร่างกาย เมื่อนั้นมันจึงมิได้แยกออกไปจากพวกเราผู้ซึ่งเป็นปุถุชน ดังนั้นเหตุใดเราจึงไม่สามารถมองเห็นพุทธะภาวะของเราได้ในขณะนี้ โปรดอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ศิษย์ได้กระจ่างรู้ในประเด็นนี้

<u>วิสัชชนา</u>

มันอยู่ในร่างกายเจ้าแต่เจ้ากลับไม่เห็นมันเอง!

อะไรคือสิ่งซึ่งในสิบสองช่วงเวลาของวันนั้นหิวโหยและกระหาย หนาวเย็นและร้อนรุ่ม โกรธเคืองและปีติสุข ร่างกายเชิงกายภาพนั้นเกิดจากการประชุมรวมด้วยเงื่อนไขทั้งสี่ประการ กล่าวคือ ดินน้ำ ไฟและลม และด้วยความที่วัตถุนั้นเป็นสิ่งนิ่งเฉยไร้ซึ่งชีวิต

ดังนั้นมันจะมองเห็น ได้ยิน รู้สึกและรับรู้ได้อย่างไรดังนั้นสิ่งซึ่งสามารถมองเห็น ได้ยิน รู้สึกและรับรู้นั้นจะต้องเป็นพุทธภาวะของเจ้าเอง”

(Jinul, 1983: p. 141)

ในบทปริศนาธรรมดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าท่าทีของอาจารย์ในการ “ตอบ”คำถามแก่ศิษย์นั้นมีลักษณะที่แปลกออกไปจากความคาดหวังของศิษย์กล่าวคือ ด้วยคำถามที่ศิษย์ได้ไต่ถามแก่อาจารย์เพื่อ “คาดหวัง” ที่จะได้รับคำตอบที่มีต่อ “คำถาม” นั้น อาจารย์กลับ “ตอบ” ข้อปัญหาดังกล่าวด้วยการ “สร้างคำถาม”ขึ้นอีกชุดหนึ่งและได้ “โยน” คำถามเหล่านั้นกลับไปที่ศิษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ศิษย์ได้เกิดความสับสนงุนงง ด้วยเหตุเพราะอาจารย์มิได้ตอบ “คำถามของศิษย์”แต่กลับเป็นการทำให้คำถามดังกล่าวนั้นย้อนกลับมาเป็น“คำถาม” ที่ศิษย์จะต้องครุ่นคิดไตร่ตรองเสียเองเพื่อตอบคำถามเอง กล่าวในอีกภาษาหนึ่งคือ คำถามของศิษย์ที่ “อาจารย์ต้องตอบ” ได้กลับกลายเป็นคำถามของศิษย์ที่ “ศิษย์จะต้องตอบด้วยตนเอง” และสาเหตุที่อาจารย์จงใจที่จะผลักคำถามดังกล่าวกลับไปสู่ตัวศิษย์เองนั้นก็เป็นเพราะว่าในทัศนะของอาจารย์ การตั้งคำถามของศิษย์ในลักษณะดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นได้ว่าศิษย์“ยังคง” ใช้กรอบการคิดแยกแยะแบ่งแยกในการรับรู้โลกและสรรพสิ่ง กล่าวคือด้วยคำถามของศิษย์ที่ว่า “*เมื่อพุทธะภาวะนั้นอยู่ในร่างกายแล้วทำเราเราจึงไม่สามารถมองเห็นมันได้*” สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะในเชิงทวิทัศน์หรือการคิดแยกแยะระหว่าง“ฉัน” ในฐานะที่เป็นประธานหรือ “ผู้รับรู้” (Subject/) และ “พุทธภาวะ” ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหรือ “สิ่งที่ถูกรับรู้” (Object) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมองว่า พุทธะภาวะคือ “เป้าหมาย”ของการรับรู้ของฉัน (Buddha Nature as an Object of my Perceive)

ด้วยการอธิบายดังกล่าวย่อมเห็นได้ว่าปัญหาที่สำคัญ “ในทัศนะของศิษย์” คือความพยายามในการแสวงหาหนทางเพื่อที่จะได้มองเห็นพุทธภาวะเพื่อเป็นการยืนยันว่าฉันมีพุทธภาวะ หากแต่ปัญหาที่สำคัญ “ในทัศนะของอาจารย์” กลับกลายเป็นเรื่องที่ศิษย์ยังคงใช้กรอบความคิดในเชิงแยกแยะในการรับรู้โลกและสรรพสิ่ง ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของอาจารย์ “ตัวปัญหาที่แท้จริง” ในบริบทดังกล่าวจึงมิใช่ปัญหาเรื่องการแสวงหาวิธีในการมองเห็นพุทธภาวะ หากแต่ “กรอบความคิดในเชิงแยกแยะ”ที่ศิษย์มีต่อโลกและสรรพสิ่งอันเป็น “ที่มา” ของการตั้งคำถามในลักษณะดังกล่าวนั้นเองที่เป็นตัวปัญหาที่แท้จริงที่ทำให้พุทธภาวะดังกล่าวนั้นมิอาจสามารถปรากฏขึ้นได้โดยแท้จริง ด้วยเหตุนี้ คำตอบที่อาจารย์โยนกลับไปให้แก่ศิษย์

นั้นจึงกลายเป็นบทปริศนาธรรมอันสำคัญที่ถูกใช้ในฐานะที่เป็น “เครื่องมือ” เพื่อกระตุกให้ศิษย์ได้ฉุกคิดและตระหนักได้ด้วยตนเองว่ามุมมองในเชิงแยกแยะดังกล่าวนั้นเองที่กลับกลายเป็น“ตัวปัญหาที่แท้จริง” ที่ต้องถูกข้ามพ้น เพื่อให้ “พุทธภาวะ” ในฐานะที่เป็น “สภาวะแห่งการรับรู้อันบริสุทธิ์” ที่ปราศจากซึ่งการแยกแยะทั้งปวง หรือจิตเดิมแท้(True Mind) ในภาษาของนิกายเซนจักได้ปรากฏขึ้น ในแง่นี้การ “แสวงหา” พุทธภาวะหรือตัวตนที่แท้จริง (True Self) โดยแท้จริงแล้วก็คือการทำให้พุทธะภาวะหรือตัวตนที่แท้จริงดังกล่าวนั้น“ปรากฏขึ้น”ในประสบการณ์แห่งการรับรู้อันปราศจากซึ่งการคิดแยกแยะที่ศิษย์มีต่อโลกและสรรพสิ่งนั่นเอง

อย่างไรก็ตามถึงแม้แนวคิดเรื่องบทปริศนาธรรมจะเป็นวิธีที่นิกายเซนมองว่ามีศักยภาพและสามารถพุ่งตรงไปสู่ปัญหาที่แท้จริงของมนุษย์แต่กระบวนการในการขบคิดไตร่ตรองในปริศนาธรรมอันลึกซึ้งและซับซ้อนดังกล่าวนั้นกลับกลายเป็นข้อปัญหาที่สำคัญที่ทำให้แนวปฏิบัติดังกล่าวนั้นดูเหมือนจะถูกเข้าใจว่าเป็นเพียงมรรควิถีสำหรับนักบวชผู้ทุ่มเทปฏิบัติธรรมหรือสำหรับฆราวาสผู้ฝึกฝนปฏิบัติมาอย่างยาวนานอันเป็นวิถีซึ่งห่างไกลจากการเข้าถึงได้โดยมนุษย์ปุถุชนในโลกโลกิยะ การขบคิดปริศนาธรรมจึงเป็นเพียงกลายเป็นภาระกิจอันศักดิ์สิทธิ์ของผู้ศึกษาและผู้ปฏิบัติอย่างจริงจังในอารามอันห่างไกลในขุนเขาแต่เพียงเท่านั้น มุมมองในลักษณะดังกล่าวได้กลายเป็น “บทปฏิภาคทางความคิด” อันเป็นข้อขัดแย้ที่มีต่อจารีตทางความคิดของพระพุทธศาสนานิกายเซนที่ว่า *พุทธธรรมจะมีความหมายก็เพียงแต่ด้วยการถูกทำให้ปรากฏขึ้นในประสบการณ์ของมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น* อีกทั้งด้วยความเข้าใจของมนุษย์ปุถุชนที่ว่าวิถีแห่งเซนนั้นคือวิถีของผู้ประเสริฐหรือผู้มีความสามารถขั้นสูงมิใช่วิถีของเหล่าปุถุชนอันต้อยต่ำเช่นตนเอง กลับยิ่งเป็นการกร่อนทำลายความคิดพื้นฐานอันสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนานิกายเซนแองที่มุ่งสอนว่า*โดยแก่นแท้ของปุถุชนซึ่งมิได้มีความแตกต่างจากเนื้อแท้ของเหล่าพุทธผู้ประเสริฐทั้งหลายเลย*

ปัญหาที่สำคัญดังกล่าวดูเหมือนจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นภายใต้สภาวการณ์ของโลกและสังคมเกาหลีในยุคปัจจุบันที่ต้องแข่งขันช่วงชิงเพื่อการเอาชีวิตให้รอด ในแง่นี่สภาวะทางสังคมดังกล่าวยิ่งเป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้ช่องว่างแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง “มนุษย์” และ “ศาสนา” กลับยิ่งกว้างออกมากขึ้นไปกว่าในยุคสมัยที่ผ่านมา ภายใต้สภาวะดังกล่าวโจทย์ทางปรัชญาที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในสังคมปัจจุบันอาจจะต้องถูกขยายให้กว้างขึ้นจากโจทย์ดั่งเดิมที่มุ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสำคัญของหลักการเรื่องการปฏิบัติมาสู่โจทย์ที่สำคัญในการแสวงหาวิถีทางในการ “เชื่อมโยง”และ “ประยุกต์” แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวให้สอดรับกับเงื่อนไขในการดำรงชีวิตอยู่ของปุถุชนภายในโลกเชิงประจักษ์อันความสับสนวุ่นวาย และภายใต้โจทย์ที่สำคัญดังกล่าวนี้พระพุทธศาสนานิกายเซนเกาหลีจึงได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการพำนักในอาราม (Templestay) และ มื้ออาหารในอาราม (Monastery Meal) นั่นคือ ดูเหมือนจะเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญเพื่อลดช่องว่างแนวปฏิบัติทางศาสนาและวิถีชีวิตของมนุษย์ในโลกปัจจุบันอันเป็นคำตอบต่อโจทย์อันสำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีในยุคปัจจุบันนั่นเอง

3. อาหารแห่งอาราม: บทปริศนาธรรมเพื่อการตื่นรู้สู่ตัวตน

แนวคิดเรื่องการพำนักในอารามหรือ Templestay ถือได้ว่าเป็นกระแสความนิยมใหม่ที่ปรากฏในสังคมเกาหลีในช่วงระยะเวลาราวสองทศวรรษที่ผ่านมา[16] โดยเฉพาะอย่างยิ่งในราวปี ค.ศ. 2017 กิจกรรมดังกล่าวได้ทวีความนิยมมากขึ้นภายหลังจากสื่อสังคมบันเทิงออนไลน์ *"Netflix"* ได้จัดทำภาพยนต์เชิงสารคดีเรื่อง *Cheft's Table* ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสนอมิติมุมมองของอาหารในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละภูมิภาค และหนึ่งในตอนที่สำคัญของภาพยนต์สารคดีดังกล่าวนั้นคือตอน *Korean Monastery Meal* หรือ *มื้ออาหารในอาราม*[17] โดยภิกษุณีชาวเกาหลีนาม *จองควาน* (Jongkwan Sunim) แห่งอาราม แบคยองซา (Baekyangsa Monastery) ในแคว้นช็อลลาใต้ ในภาพยนต์สารคดีตอนดังกล่าวเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวของมื้ออาหารในอารามของพระพุทธศาสนาในเกาหลีผ่านทางแง่มุมต่างๆที่น่าสนใจ และภายหลังจากการเปิดตัวของภาพยนต์สารคดีดังกล่าวยิ่งเป็นการทำให้กระแสความสนใจในมื้ออาหารแห่งอารามนั้นยิ่งได้รับการกล่าวถึงในแวดวงการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของเกาหลีรวมถึงการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวเกาหลีและชาวต่างชาติที่ต่างเดินทางมาสู่อารามดังกล่าวเพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมื้ออาหารแห่งอารามอย่างมากมาย[18]

หากพิจารณาวัฒนธรรมในเรื่องมื้ออาหารในอารามของพระพุทธศาสนาในเกาหลีก็จะพบว่าวัฒนธรรมดังกล่าวนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระพุทธศาสนานิกายเซนทั้งในดินแดนจีนและในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัยที่สำคัญ หากเริ่มต้นด้วยการพิจารณาประเด็นทางการเมืองเรื่องท่าทีในการรักษาระยะห่างระหว่างพระพุทธศาสนานิกายเซนกับราชสำนักหรือฝ่ายราชอาณาจักร ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตระหนักเห็นถึงผลกระทบของวิกฤติการทางการเมืองและการเสถียรภาพของราชสำนักที่มีต่อฝ่ายศาสนา[19] เช่นการสงวนท่าทีในการรับการอุปถัมภ์ค้ำชูด้วยทรัพย์สินเงินตราหรือการได้รับเกียรติยศสรรเสริญเช่น ยศศักดิ์ หรือสมณศักดิ์จากราชสำนักที่ได้รับมาจากการสอบแข่งขันอันนำมาซึ่งความเคารพจากราชสำนักตามลำดับสมณศักดิ์ของสงฆ์ที่สูงขึ้นไปตามลำดับ (Kim & Lim 1992, p. 40) รวมถึงท่าทีในการหลีกลี้ออกจากสังคมทางการเมืองในเมืองหลวงและมุ่งแสวงหาสถานที่อันสงบสุขในป่าเขาในการบำเพ็ญเพียรเพื่อความสงบแห่งจิตใจ ในแง่นี้นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาเช่น Robert E Buswell ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจในประเด็นดังกล่าวว่า "ท่าทีของพระพุทธศาสนานิกายเซนในลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลต่อการสนับสนุนหลักการเรื่องการพึ่งพาตนเอง (self reliance) และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในลักษณะที่เป็นชุมชนสงฆ์ (Sangha Community) หรือกลุ่มสังคมศาสนา (Religious Society:

---

[16] ในปัจจุบันมีการตั้งจัดศูนย์ติดต่อและประสานงานอย่างเป็นทางการ (Templestay Information Center) เพื่อประสานติดต่อกับอาราม ที่รองรับกิจกรรมดังกล่าวซึ่งกระจายตัวอยู่ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

[17] เนื้อหาดังกล่าวสืบค้นจาก : https://www.netflix.com/watch/80075165?source=35&trackId=200257859

[18] เป็นที่น่าสนใจว่าในปัจจุบันมื้ออาหารในอารามนั้นเริ่มได้รับการตอบรับจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก ร้านอาหารที่เน้นขายอาหารในลักษณะดังกล่าวกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมืองหรือในแหล่งชุมชนซึ่งแตกต่างจากในสมัยก่อนซึ่งอาหารในลักษณะนี้พะพบได้แต่เพียงในอารามของสงฆ์แต่เพียงเท่านั้น

[19] เช่นการปราบปรามพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ในประเทศจีน (Hui-ch'ang Persecution) ในราวปี ค.ศ. 814-845 อันเนื่องด้วยข้อปัญหาทางการเมืองในราชสำนักซึ่งส่งผลอย่างใหญ่หลวงต่อสำนักทางศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถาบันทางการเมืองตัวอย่างเช่น นิกายอวตัมสกะ นิกายเทียนไท้ ต่างได้รับผลกระทบจากการปราบปรามพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่นี้อย่างถ้วนหน้ากัน จะยกเว้นก็เสียแต่พระพุทธศาสนานิกายเซนที่ได้รับผลกระทบจากการปัญหาในครั้งนี้น้อยกว่าสำนักพุทธศาสนาอื่นๆ ด้วยการรักษาพรหมจรรย์โดยไม่ยุ่งข้องเกี่ยกับการเมือง,เน้นการปฏิบัติในสถานที่ห่างไกลเงียบสงบและการพึ่งพาตนเองในเรื่องปากท้องในระบบเศรษฐกิจแบบปิด

kyosa) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี" (Buswell Jr, 1983, p. 21) ดังนั้นอารามในนิกายเซนจึงมีความจำเป็นต้องผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงดูหมู่สงฆ์ในอารามอันเป็นการลดการพึ่งพิงและพึ่งพาพึ่งพาราชอาณาจักรให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การผลิตอาหารจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสงฆ์ในนิกายเซนนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา

ถึงแม้ในปัจจุบันกระแสความทันสมัยของโลกที่ทำให้ขั้นตอนในการประกอบอาหารหรือการแสวงหาวัตถุดิบต่าง ๆ จะมีความสะดวกง่ายดายทั้งจากร้านสะดวกซื้อหารือห้างสรรพสินค้าที่กระจายอยู่ทั่วไป แต่ก็ยังคงเป็นที่น่าสนใจว่าในอารามของนิกายเซนในปัจจุบันก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมเรื่องมื้ออาหารในอารามนี้เอาไว้อย่างต่อเนื่อง พระหรือนักบวชในนิกายเซนยังคงต้องเพาะปลูกพืชผักเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร และการประกอบอาหารในโรงครัวก็ยังถือได้ว่าเป็นภารกิจอันสำคัญของเหล่านักบวชรวมกระทั่งไปถึงการปรุงแต่งรสชาติของอาหารให้มีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของอาหารในอารามก็ยังคงเป็นวัตรปฏิบัติที่เหล่านักบวชในนิกายเซนยังคงต้องปฏิบัติอยู่ในทุกวัน แต่ด้วยบริบททางสังคมและความจำเป็นที่เปลี่ยนไปดังกล่าวทำให้ดูเหมือนว่าพระพุทธศาสนานิกายเซนในเกาหลีปัจจุบันได้ขับเน้นความหมายของมื้ออาหารในอารามภายใต้บทบาทใหม่ที่สำคัญในฐานะที่เป็น *"บทปริศนาธรรม"* ที่อาจารย์ในนิกายเซนใช้เพื่อเป็น "เครื่องมือ" เพื่อให้เหล่านักบวชหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพำนักในใช้เพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเอง (Self Cultivation) ความหมายของมื้ออาหารในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในการตระหนักถึงภววิทยาเดิมแท้ของโลกและสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นพลวัติ ซึ่งจะต้องปรากฏขึ้นในประสบการณ์แห่งการตื่นรู้ของปัจเจกบุคคล[20] ความหมายของมื้ออาหารในอารามในฐานะที่เป็นบทปริศนาธรรมเพื่อการตระหนักรู้ในภววิทยาเดิมแท้ของสรรพสิ่งและการตื่นรู้สู่ความหมายของตัวตนสามารถถูกพิจารณาได้จากหลักการที่สำคัญสองประการคือ หลักการเรื่องการเพาะปลูกเพื่อมื้ออาหารในอารามและ สองหลักการเรื่องขั้นตอนในการปรุงอาหารในอาราม

3.1 ขั้นตอนแห่งมื้ออาหาร: "กระบวนการ" แห่งการตื่นรู้สู้ตัวตน

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งในการศึกษาแนวคิดเรื่องมื้ออาหารในอารามอาจจะเริ่มต้นที่แปลงผักหรือสวนผักของอารามซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในแทบทุกอารามของนิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลี หากพิจารณาแปลงผักดังกล่าวจะพบว่าในแปลงผักดังกล่าวนั้นจะมีการปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารที่จะถูกใช้เป็นวัตถุดิบในการทำอาหารในอารามเอาไว้อย่างมากมาย พืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ ในแปลงของอารามนั้นมีการเจริญเติบโตขึ้นโดยปราศจากการเข้าไป "รบกวน" จากเหล่านักบวชในอาราม หน้าที่หลักของเหล่านักบวชเหล่านั้นคือการวางเพาะเมล็ดพันธ์พรรณต่าง ๆ จากนั้นจึงได้"ปล่อย"[21] ให้เมล็ดพรรณเหล่านั้นได้

---

[20] การปรากฏขึ้นของทัศนะที่ถูกต้องตรงต่อความหมายที่แท้จริงของโลกและสรรพสิ่งดังกล่าวนั้นเองคือเป้าหมายที่สำคัญของนิกายเซนในฐานะที่เป็นสภาวะแห่งการตื่นรู้สู่ธรรมหรือ ซาโตริ (Satori)

[21] ข้อควรระวังในการเข้าใจความหมายของการ "ปล่อย" ในลักษณะดังกล่าวนั้นคือการปล่อยที่ผู้วิจัยกล่าวถึงนี้มิใช่มีความหมายถึงการ "ปล่อยไปตามยถากรรม" ไม่ต้องไปสนใจใยดีกับสิ่งที่มันจะเกิดขึ้นหรือมิได้เกิดขึ้นใน (Ignore) กล่าวคือการ"ปล่อยปะละเลย" ในขณะที่การ "ปล่อย"ในบริบทของผู้วิจัยมิได้มีความหมายว่ามนุษย์จะปฏิเสธความสัมพันธ์ใดๆทั้งปวงกับธรรมชาติ หแต่การ "ปล่อย"ในบริบทของผู้วิจัยมีความหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับธรรมชาติโดยไม่ไปละเมิดล่วงล้ำแทรกแซงการดำรงอยู่และการดำเนอนไปอย่างเป็นพลวัติของธรรมชาติแต่เพียงเท่านั้น (non interference) การปล่อยในความหมายนี้อาจถูกอธิบายได้ว่าเป็นการปล่อยให้สรรพสิ่งดำเนินไป "ในแบบที่มันเป็น"นั่นเอง

เจริญเติบโตขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ในแปลงผักของอารามนั้นแมลงและสัตว์ต่างๆ ได้เจาะกินพืชพันธุ์เหล่านั้นไปบ้างในบางส่วน ในขณะที่พืชพันธุ์เหล่านั้นก็เจริญเติบโตเกาะเลื้อยไปตามทิศทางต่างๆอย่างอิสระเสรีและเป็นธรรมชาติหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านไปตลอดปี พืชพันธุ์ที่ถูกเก็บเกี่ยวเพื่อประกอบอาหารก็เป็นเพียงแต่ส่วนหนึ่งของสิ่งที่หลงเหลืออยู่ภายหลังจากกระบวนการจัดสรรของธรรมชาติแต่เพียงเท่านั้น ในแง่นี้เหตุผลอันสำคัญที่ทำให้การเพาะปลูกหรือการเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ธรรมชาติดังกล่าวนั้นเป็นวัตรปฏิบัติที่สำคัญของนักบวชในนิกายเซนหรือเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ถูกเตรียมเอาไว้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพำนักในอารามก็เป็นเพราะว่า อาจารย์ในนิกายเซนได้ใช้สภาพของแปลงผักที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าของผู้ปฏิบัตินั้น เพื่อเป็น “บทปริศนาธรรม” อันสำคัญซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อคำสอนของพุทธธรรมที่สำคัญอย่างน้อยในสองประการกล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง สภาพของแปลงผักดังกล่าวได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะแห่งการดำรงอยู่อย่างเชื่อมโยงอิงอาศัยระหว่างกันและกันของสรรพสิ่งในโลกกล่าวคือ สัตว์หรือแมลงสามารถช่วยขยายพันธ์ให้พืชพันธุ์ต่างๆอันเป็นการสร้างชีวิตใหม่ให้กับพืชพันธุ์เหล่านั้นในขณะที่พืชพันธุ์ต่าง ๆ ก็เป็นอาหารหล่อเลี้ยงสัตว์และแมลงเหล่านั้นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไป การดำรงอยู่ของสัตว์เหล่านั้นจึงอิงอาศัยอยู่กับการดำรงอยู่ของพืชพันธุ์ ในขณะเดียวกันการดำรงอยู่ของพืชพันธุ์เหล่านั้นก็อิงอาศัยอยู่ด้วยการดำรงอยู่ของเหล่าสัตว์และแมลงทั้งหลายในแปลงผักแห่งนั้น ในแง่นี้ความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์หรือแมลงจึงมิได้มีสถานะที่เป็นเพียง “ผู้ล่า” ซึ่งคอยแทะกินพืชพันธุ์ต่างๆและพืชพันธุ์ก็มิได้เป็นเพียง “สิ่งที่ถูกล่า” หรือเป็นเพียงแค่อาหารที่ถูกสัตว์แมลงแทะกินแต่เพียงเท่านั้น แต่ในทางกลับกันบริบทความสัมพันธ์ดังกล่าวกลับแสดงให้เห็นว่า ในธรรมชาตินั้นสรรพสิ่งทั้งหลายมิอาจดำรงอยู่โดยแยกขาดออกได้จากกันพืชพันธุ์ทั้งหลายต่าง “เป็น”ชีวิตของสัตว์และเหล่าสัตว์ทั้งหลายก็ต่าง “เป็น” ชีวิตของพืชพันธุ์เหล่านั้น หากปราศจากซึ่งพืชพันธุ์เหล่าสัตว์ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ในขณะเดียวกันหากปราศจากซึ่งสัตว์เหล่านั้นพืชพันธุ์ก็ไม่สามารถขยายพันธ์เจริญเติบโตได้เช่นกัน ในแง่นี้ภาพลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะที่สำคัญทางปรัชญาของพระพุทธศาสนาที่ชี้ว่า สภาวะแห่งการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งต่างอิงอาศัยระหว่างกัน โลกคือระบบความสัมพันธ์โยงใยเชื่อมร้อยระหว่างเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งพันผูกกันไว้อย่างซับซ้อน แมลงสัตว์และพืชถึงแม้จะดูราวกับว่าสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ข้องเกี่ยวกัน แต่ภายใต้โลกทัศน์ของพระพุทธศาสนาและประสบการณ์ที่ผู้ฝึกปฏิบัติได้รับการการพิจารณาความเป็นไปของแปลงผักในอารามดังกล่าวนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นได้ว่า สรรพสิ่งเหล่านั้นกลับมีความสำคัญสนับสนุนระหว่างกันและกันในแง่นี้ ทั้งสัตว์หรือแมลงและพืชพันธุ์นั้นต่างจึงเป็นชีวิต “ของกันและกัน” โดยสมบูรณ์

ในประการที่สอง ความพยายามในการชี้ให้เห็นถึงสภาวะแห่งการดำรงอยู่ในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ท่าทีของนักบวชนิกายเซนที่มีต่อความหมายของ “การเพาะปลูก” จึงแตกต่างไปจากความเข้าใจของปุถุชนโดยทั่วไป กล่าวคือวัตรปฏิบัติอันเป็นหน้าที่ในการเพาะปลูกธัญญาหารของเหล่านักบวชนิกายเซนนั้นมิได้มีความหมายบ่งชี้ถึงกระบวนการในการเข้าไปก้าวก่ายหรือการเข้าไปจัดการ หรือขัดขวางกระบวนการในการดำเนินไปของธรรมชาติ เพื่อให้ธรรมชาติเหล่านั้นปรากฏขึ้นในแบบที่ “มนุษย์อยากให้เป็น” วัตรปฏิบัติหรือหน้าที่ของนักบวชภายในสภาวะการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นเพียงการเข้าไปเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งหลงเหลืออยู่ “ภายหลัง” จากการจัดสรรของธรรมชาติ ผลผลิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดำเนินไป

อย่างเป็นธรรมชาติภายใต้ความสัมพันธ์ของสรรพชีวิตภายในแปลงผักดังกล่าว และ ผลผลิตซึ่งมิได้เป็นผลมาจากการเข้าไปก้าวก่ายควบคุมปรับเปลี่ยนธรรมชาติด้วย “ตัณหา” และความต้องการของมนุษย์

ด้วยเหตุนี้แปลงผักของอารามจึงเปรียบเสมือนดินแดนแห่งความเป็นจริงขนาดย่อส่วนของสัจธรรมแห่งศาสนาอันเปรียบได้เป็นสนามแห่งการฝึกฝนความแข็งแกร่งทางจิตวิญาณของเหล่าผู้ปฏิบัติทั้งหลายในอาราม วัตรปฏิบัติที่สะท้อนถึงการยอมรับในผลของการจัดสรรโดยธรรมชาติเป็นกระบวนการในการฝึกฝนให้ผู้ปฏิบัติตระหนักได้ถึงความหมายที่แท้จริงของตัวตนในฐานะที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ตัวตนซึ่งดำรงอยู่แต่เพียงในกระแสความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ในแง่นี้ “หน้าที่”ของมนุษย์ซึ่งเป็นบทสะท้อนจากแปลงผักอันเป็นบทปริศนาธรรมดังกล่าวนั้นคือ การเข้าใจและการมีความสัมพันธ์ข้องเกี่ยวกับโลกและสรรพสิ่งตามแบบที่สิ่งเหล่านั้นเป็น กระบวนการคิดแยกแยะปรุงแต่งที่มนุษย์มีต่อโลกและสรรพสิ่งนั้นมิใช่ทัศนะซึ่งสามารถสะท้อนสู่สภาวะแห่งการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ความ “อยากให้เป็น” อันมีสาเหตุมาจากตัณหาและความต้องการของมนุษย์เองนั้นจึงมิได้เป็นการสะท้อนถึงสภาวะแห่งการดำรงอยู่ “ตามที่มันควรจะเป็น” ซึ่งเป็นภววิทยาเดิมแท้ของโลกและสรรพสิ่งได้อย่างสมบูรณ์ ในแง่นี้สำหรับผู้ที่กำลังฝึกปฏิบัติหรือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการพำนักในอารามนั้น วัตรปฏิบัติ(สำหรับสงฆ์) หรือข้อกิจกรรม (สำหรับปุถุชน) ในการ “เพาะปลูก” ตามความหมายของพระพุทธสาสนานิกายเซนในข้างต้นจึงมิใช่เป็นเพียงหน้าที่ที่จะต้องกระทำในฐานะที่เป็นกฎหรือระเบียบอันเข็มงวดของอาราม หากแต่วัตรปฏิบัติดังกล่าวคือบทปริศนาธรรมที่อาจารย์เซนได้ใช้เพื่อ “ฝึกฝนทางจิต” ที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัตินั้นได้ “*ย้อนกลับและกระจ่างแจ้ง*”[22] (Turn back and Inward illumination , Ch. 廻光返照: Jiongguang fanzhao , Kr. 회광반조: Hoewgang pango) และตื่นรู้สู่จิตเดิมแท้หรือธรรมชาติเดิมแท้อันเป็นตัวตนที่แท้จริงของตน ในขณะที่ความต่อเนื่องของวัตรปฏิบัติดังกล่าวที่จะต้องดำเนินไปผ่านวันคืนเดือนปี ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของอาจารย์เซนในการ “ฝึกฝน” ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาและประยุกต์มุมมองในการเข้าใจโลกอย่างถูกต้องดังกล่าวอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจนทำให้มุมมองดังกล่าวนั้นให้กลายมาเป็นเนื้อหาของประสบการณ์ของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากขั้นตอนในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารอันเป็นบทปริศนาธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมายที่แท้จริงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนโลกและสรรพสิ่งแล้ว ขั้นตอนในการปรุงมื้ออาหารในอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนใน “การปรุงแต่งรสชาติของมื้ออาหารในอาราม” นั้นก็ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งบทปริศนาธรรมที่สำคัญซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเรียรรู้และฝึกปฏิบัติของเหล่านักบวชในนิกายเซนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพำนักในอารามด้วยเช่นกัน ในพิจารณาภาพยนต์สารคดี ตอน *Korean Monastery Meal* ดังที่กล่าวไปข้างต้นจะพบว่า ภิกษุณีจองควอนได้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนและกระบวนการในการจัดเตรียมและการปรุงมื้ออาหารในอาราม ซึ่งดูเหมือนจะมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากกระบวนการหรือขั้นตอนของมื้ออาหารของของเกาหลีภายใต้กระแสบริโภคนิยมในปัจจุบันซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับการผลิตด้วยจำนวนที่มากที่เท่าสุดเพื่อตอบสนองต่อปริมาณความต้องการในการบริโภคของลูกค้าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภิกษุณีจองควอนได้ชี้ให้เห็นว่า “มื้ออาหารในอาราม” นั้นเป็นกระบวนการในการ “รังสรรค์” วัตุดิบต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ การจดจ่อ ความประณีต และการที่มีสมาธิ

[22] อาจพิจารณาได้ว่า “การย้อนกลับ”ในบริบทดังกล่าวมีความหมายถึงการที่มนุษย์ได้ฉุกคิดและหันกลับมา “ทบทวนตัวเอง” ในขณะที่ “ความกระจ่างแจ้ง” ในบริบทดังกล่าวมีความหมายถึง “การตื่นรู้” หรือความเข้าใจที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติพื้นฐานของตนเอง

ขั้นตอนการปรุงอาหารในอารามของเหล่านักบวชในนิกายเซนได้รับการอบรมสั่งสอนสืบต่อกันมาจากคณาจารย์เซนนับแต่อดีตโดยมีเอกลักษณ์โดเด่นอยู่ที่ความมี “สมาธิ”หรือ การฝึกให้ผู้ปฏิบัติมุ่งเพ่งพินิจอยู่เพียงกระบวนการที่ “*กำลังเกิดขึ้น*” ในขณะนั้น การมุ่งเพ่งพินิจอยู่กับกระบวนการหรือขั้นตอนที่กำลังปรากฏขึ้นต่อหน้าของตนในขณะนั้นจึงดูราวกับว่าเป็นอาการ “นิ่ง” ซึ่งปฏิเสธการรับรู้ถึงสภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่ในความเป็นจริงอาการ “นิ่ง” ของผู้รังสรรค์มื้ออาการในสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการแสดงออกถึงสภาวะแห่งการ “นิ่งสงบของจิต” อันปราศจากซึ่งความวอกแวกแกว่งไหว (distraction) ไปตามปัจจัยต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นรอบข้าง และปราศจากซึ่งความปั่นป่วนฟุ้งซ่าน (Agitation) ของจิตซึ่งเกิดขึ้นเนื่องด้วยการเหนี่ยวรั้งไปด้วยอารมณ์ที่มีต่อสภาวะปัจจัยต่าง ๆ อาการนิ่งดังกล่าวนั้นจึงมิได้มีความหมายหมายถึงผู้ที่ปฏิเสธการรับรู้สิ่งใดทั้งปวงแต่ในทางกลับกันผู้ฝึกปฏิบัติดังกล่าวกลับกลายเป็นผู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วย *การรับรู้อันบริสุทธิ์* ที่ปราศจากซึ่งความแก่วงไหวฟุ้งซ่าน การรับรู้ลักษณะดังกล่าวนั่นเองคือความหมายของพุทธภาวะหรือธรรมชาติเดิมแท้หรือจิตเดิมแท้ของมนุษย์และการทำให้การรับรู้อันบริสุทธิ์ดังกล่าวปรากฏขึ้นในฐานะที่เป็นเนื้อหาของประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีต้อโลกและสรรพสิ่งนั่นเองที่เป็นเป้าหมายอันสำคัญในทัศนะของพระพุทธศาสนานิกายเซน

ในแง่นี้การฝึกผู้ปฏิบัติให้ “ทำงาน” หรือการตระเตรียมมื้ออาหารในอารามด้วยความประณีตจดจ่อใส่ใจ และมีสมาธิดังกล่าวนั้นโดยแท้จริงก็คือบทปริศนาธรรมอันสำคัญที่อาจารย์ในอารามเหล่านั้นใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนผู้ฝึกปฏิบัติได้ “ปฏิบัติธรรม” ในแง่นี้ “การปฏิบัติธรรม” จึงหมายความถึงการทำให้ “ธรรม” ได้ปรากฏขึ้นจริง และการปฏิบัติหรือการทำงานด้วยจิตอันปราศจากความแก่วงไหวฟุ้งซ่านของผู้ฝึกปฏิบัตินั่นเองที่เป็นการทำให้ธรรมดังกล่าวได้ปรากฏขึ้น หากพิจารณาความหมายของการปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า การปรุงมื้ออาหารในอารามนั่นเองคือการปฏิบัติธรรมโดยแท้จริง[23]

นอกจากแนวคิดเรื่องขั้นตอนการปรุงอาหารในอารามซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดเรื่องการปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนานิกายเซนดังกล่าวแล้วผู้วิจัยพบว่าประเด็นเรื่อง “การปรุงแต่งรสของอาหารในอาราม” ซึ่งมีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างไปจากรสชาติของมื้ออาหารโดยทั่วไปนั้นสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นบทปริศนาธรรมอันสำคัญที่แฝงซ่อนความหมายที่แท้จริงของพุทธธรรมเอาไว้อย่างมีนัยที่สำคัญ กล่าวคือผู้วิจัยมองว่าถึงแม้ภิกษุณีจองควอน จะกล่าวถึงการปรุงแต่งรสชาติของอาหารแต่การอธิบายดังกล่าวเพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าการปรุงอาหารแห่งอารามด้วยรสชาติที่ไม่จัดจ้านจนเกินไปนั้นเป็นเพราะว่ารสชาติอันจัดจ้านดังกล่าวจะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นทางร่างกาย เช่น ความกระสับกระส่ายด้วยเผ็ดร้อนของพริก หรือความโหยกระหายเนื่องจากความเค็มของเกลือที่ถูกปรุงแต่งอย่างมากเกินไป และแรงกระตุ้นดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการฝึกปฏิบัติสมาธิของผู้ฝึกปฏิบัติให้แก่วงไหววอกแวกได้ซึ่งเป็นการอธิบายหรือการให้เหตุผลในลักษณเดียวกับพระสูตรหรือคัมภีร์ทางศาสนาแต่ในทัศนะของผู้วิจัยท่าทีของการปรุงแต่งรสชาติของอาหารแห่งอารามในลักษณะดังกล่าวนั้นยังคงสามารถถูกวิเคราะห์เพิ่มเติมต่อไปได้ในฐานะที่เป็นบทปริศนาธรรมที่ถูกใช้เพื่อทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติเห็นถึงข้อ “ข้อจำกัด”ของมุมมองในเชิงแยกแยะที่มนุษย์ใช้ในการเข้าใจโลกและสรรพสิ่ง และตระหนักได้ว่ามุมมองในเชิงแยกแยะดังกล่าวนั้นเองที่เป็น “ตัวปัญหาที่แท้จริง” ที่มนุษย์ต้องข้ามพ้นเพื่อการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงแห่งพุทธธรรม ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ดู

[23] แนวคิดดังกล่าวได้รับการอธิบายโดยท่านพุทธทาสภิกขุในความหมายที่ว่า การทำงานด้วยจิตว่างคือการปฏิบัติธรรม

เหมือนจะยังไม่ได้รับการวิเคราะห์อย่างเพียงพอจากภิกษุณีจองควอนและจากงานวิชาการจารีตกระแสหลักของพระพุทธศาสนานิกายเซนฝ่ายเกาหลีอย่างชัดเจน

ดั่งที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในข้างต้น แนวคิดเรื่องมื้ออาหารในบริบทของพระพุทธศาสนามหายานนั้นปรากฏอยู่ในคัมภีร์หรือพระสูตรที่สำคัญหลายเล่มเช่นใน *ลังกาวตารสูตร*ที่กล่าวถึงการท้วงติงของพระพุทธองค์ที่มีต่อการบริโภคเนื้อสัตว์และเครื่องปรุงที่มีกลิ่นฉุนเช่นกระเทียมหรือหอมของภิกษุหรือใน *ศูรางคมสูตร* กล่าวถึงการงดบริโภคอาหารห้าประการในขณะการทำสมาธิ (Jang, 2009) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายเพื่ออธิบายสนับสนุนแนวคิดเรื่องการบริโภคมังสวิรัติหรือการไม่รับประทานเนื้อสัตว์ของผู้ศรัทธาในมหายาน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาของนักคิดฝ่ายเซนในคาบสมุทรเกาหลีพบว่าการกล่าวถึงความสำคัญของประเด็นเรื่องรสชาติของอาหารได้ปรากฏอยู่ในบทนิพนธ์ เรื่อง “Admonitions to Beginning Student” (Ch. 誡初心學人文, Kr. 계초심학인문: Kye ch’osim hagin mun) ซึ่งเป็นบทนิพนธ์ขนาดสั้นของโบโจ จินูล (ค.ศ. 1158-1210) นักบวชผู้เป็นปราชญ์ทางความคิดคนสำคัญของนิกายเซนในสมัยอาณาจักรโครยอที่ถูกใช้เป็นคู่มือในการอบรมสามเณรและภิกษุที่บวชใหม่เพื่อให้เข้าใจในวัตรปฏิบัติของสงฆ์ในอารามตามประเพณีของพระพุทธศาสนานิกายเซน ในบทนิพนธ์ดังกล่าวมีข้อความที่กล่าวถึงประเด็นเรื่องมื้ออาหารในอารามเอาไว้ว่า

> *“ระหว่างมื้ออาหาร จงอย่างสร้างเสียงดังจากการดื่มจิบชิมอาหาร ในการหยิบภาชนะทั้งหลายขึ้นมาใช้และวางลงจงทำด้วยความสงบและระมัดระวัง จงอย่าหันหน้าขึ้นและมองสอดส่องไปรอบๆ จงอย่าได้เพลิดเพลินกับความเลิศรสและชิงชังกับอาหารธรรมดา เจ้าคงสงบเงียบและไม่เอื้อนเอ่ยสิ่งใด จงระวังความคิดปรุงแต่งและโปรดระลึกไว้อย่างเสมอว่าท่านทานอาหารเพียงเพื่อปกป้องร่างกายมิให้เสื่อมโทรม เช่นนั้นท่านจักเข้าถึงหนทางอันประเสริฐ”*
>
> (Jinul, 1983: p. 136)

หากพิจารณาบทนิพนธ์ดังกล่าวดูเหมือนว่า โบโจ จินูล ได้กล่าวเตือนให้ผู้ฝึกปฏิบัติใหม่ มิให้ยึดมั่นติดกับ “รสชาติของอาหาร” จนนำไปสู่ความชอบใจหรือความปรารถนาในอาหารที่มีรสชาติต่าง ๆ ที่ตนชอบและมิให้ชิงชัง ปฏิเสธ มื้ออาหารที่ปราศจากรสชาติอันเป็นที่ชื่นชอบของตน ภายใต้ภาพลักษณ์ของอาหารของอารามดังกล่าวจึงมักจะนำไปสู่ความเข้าใจ (อย่างผิดพลาด) ของปุถุชนทั่วไปว่าการรับประทานอาหารในอารามที่ไม่มีรสมีชาตินั้นคือกฎหรือวัตรปฏิบัติของเหล่านักบวชในนิกายเซนและการฝึกฝนตนเองของนิกายเซนในกรณีดังกล่าวย่อมหมายถึงการฝึกความอดทนของผู้ปฏิบัติที่มีต่อรสชาติของมื้ออาหารอันมิน่าพึงปรารถนา กล่าวคือ มื้ออาหารในอารามเป็นวัตรปฏิบัตรของนักบวชในฐานะที่เป็นความพยายามของเหล่านักบวชในการละทิ้งสิ่งหนึ่ง (รสชาติอันเอร็ดอร่อย) เพื่อยึดติดในอีกสิ่งหนึ่ง(รสชาติที่ปรุงแต่งน้อย) ซึ่งถูกกำหนดไว้ในฐานะที่เป็นสิ่งซึ่งมีคุณค่ามากกว่า (รสชาติที่ปรุงแต่งน้อย) และหากประเด็นเรื่องรสชาติของมื้ออาหารในอารามนำมาสู่ข้อสรุป (ที่ผิดพลาด) ในลักษณะดังกล่าว ข้อสรุปดังกล่าวนั้นจะกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาในอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้แนวคิดของพุทธปรัชญาเซนมีลักษณะที่วกวนและขัดแย้งภายในตัวเอง เนื่องด้วยกระบวนการดังกล่าวจะเป็นเพียงการ “ปล่อย” สิ่งหนึ่ง เพื่อไป “ยึด” ในอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น ซึ่งยังคงมิได้ทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นหลุดพ้นออกจากกรอบแห่งการยึดมั่นถือมั่นได้โดยแท้จริง เนื่องด้วย

เป้าหมายของนิกายเซนคือการปลดปล่อยมนุษย์ออกจากโครงข่ายแห่งความคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์และความยึดมั่นถือมั่นทั้งปวง ข้อสรุปในกรณีดังกล่าวที่สะท้อนถึง “การปล่อยสิ่งหนึ่งเพื่อยึดอีกสิ่งหนึ่ง” จึงกลายเป็นบทสรุปที่เป็น*ปฏิภาค* (Paradox) กับแนวคิดของนิกายเซนเสียเอง

ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่าการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องรสชาติของมื้ออาหารในอารามกลับชี้ให้เห็นว่าอาหารในอารามที่มีรสชาติดังกล่าวนั้นมิได้เป็นสิ่งซึ่งถูกยึดมั่นเอาไว้ในฐานะที่เป็นตัวแทนของคุณค่าอันสูงสุดหรือเป็นรสชาติที่ “พึงปรารถนา” มากกว่ารสชาติของอาหารโดยทั่วไป การยึดมั่นในรสชาติของอาหารในอารามนั้นมิได้เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติในทัศนะของนิกายเซนหากแต่ในทางกลับกัน อาหารของอารามนั้นกลับกลายเป็นบทปริศนาธรรมอันสำคัญในฐานะที่เป็น “เครื่องมือ” ที่ถูกใช้เพื่อกระตุ้นให้มนุษย์ได้ฉุกคิดและไตร่ตรองถึงความถูกต้องของทัศนะหรือความรู้สึกที่ตนมีต่อรสชาติของอาหารดังกล่าว กระบวนการดังกล่าวอาจจะอธิบายได้ว่า ภายใต้ความเคยชินกับรสชาติของอาหารที่ถูกปรุงแต่งด้วยรสชาติจัดจ้านถูกปากของ มนุษย์ปุถุชนมาอย่างยาวนาน เมื่อผู้ปฏิบัติได้รับอาหารที่ปราศจากรสชาติจัดจ้านเหล่านั้น ผู้ปฏิบัติย่อมมีความคิดว่าอาหารเหล่านั้นมีรสชาที่ “ไม่อร่อย” เพราะเป็นอาหารที่ “จืดชืดไร้รสชาติ” และเป็นมื้ออาหารที่ “ไม่เป็นที่ปรารถนา” แตกต่างกับอาหารในชีวิตประจำวันซึ่งมีรสชาติที่ “อร่อย” เพราะได้รับการปรุงแต่งให้มี “รสชาติที่จัดจ้าน” อันเป็นอาหารชั้นเลิศอันเป็น “ที่น่าปรารถนา”

ในสถานะการณ์นี้ดูเหมือนรสชาติของอาหารดังกล่าวจะได้กระตุ้นให้มนุษย์ได้ฉุกคิดถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่งว่าสิ่งใดระหว่าง “วัตถุดิบ” เช่น ผักและถั่วงอกหรือ “เครื่องปรุง” ที่ถูกใส่ลงไปในผัดถั่วงอกนั้น ที่เป็นรสชาติที่แท้จริงของความเอร็ดอร่อยอันเป็นที่สิ่งที่ปุถุชนชื่นชอบและปรารถนา หากคำตอบที่ได้นั้นคือ รสชาติของความอร่อยอันน่าพึงปรารถนาคือรสชาติของวัตถุดิบกล่าวคือเป็นรสชาติของ “ผัก” ดังนั้นคำถามที่จะปรากฏขึ้นภายในการไตร่ตรองของมนุษย์ดังกล่าวนั้นคือ แล้วเหตุใดพืชพักที่ “ปราศจาก” การปรุงรสจึงกลายเป็นอาหารที่ “ไม่อร่อย” และไม่น่าปรารถนา ทั้งที่โดยเนื้อแท้ของอาหารทั้งสองชนิดนั้นต่างเป็นวัตถุดิบชนิดเดียวกัน ภายใต้การไตร่ตรองครุ่นคิดต่อคำถามดังกล่าวมนุษย์จะตระหนักได้ว่าโดยแท้จริงแล้ว “ความเอร็ดอร่อย”และ “ความน่าพึงปรารถนา” นั้นคือรสชาติของเหล่า “เครื่องปรุง” ทั้งหลายที่ถูกเพิ่มเสริมเติมลงไปมิใช่รสชาติของ “เนื้ออาหาร” หรือรสชาติของพืชผักวัตถุดิบในอาหารโดยแท้จริง ปริศนาธรรมเรื่องรสชาติของอาหารดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์โดยทั่วไปนั้นยังคงมีทัศนะที่ผิดพลาดในการเข้าใจว่ารสชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นคือรสชาติของอาหารที่แท้จริง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วรสชาติเหล่านั้นคือรสชาติของเครื่องปรุงที่ถูกใส่ “เพิ่มเติม” ลงไปในอาหารเหล่านั้น ความอร่อย ความจัดจ้าน ต่างเป็นรสชาติของเครื่องปรุงต่าง ๆ ไม่ใช่รสชาติของตัววัตถุดิบหลักในอาหารเช่นพืชผักโดยแท้จริง ความน่าพึงปรารถนาที่ดูเหมือนมีต่ออาหารนั้นในความจริงก็กลับกลายเป็นเพียงความน่าพึงปรารถนาที่มีต่อรสชาติของเครื่องปรุงต่าง ๆ

ในมุมของมื้ออาหารในอารามนั้น การให้ความสำคัญกับรสอ่อนหรือรสจืดชืดในความรู้สึกของผู้ปฏิบัตินั้นมิได้มีความหมายถึงการให้ความสำคัญกับรสชาติดังกล่าวให้มีคุณค่าเหนือกว่ารสอื่น หากแต่การปรุงแต่งอย่าง “น้อยที่สุด” ซึ่งเป็นสภาวะที่ผู้ปฏิบัติจะสัมผัสกับรสชาติของอาหารเหล่านั้นในแบบที่มันเป็น “ได้มากที่สุด” นี้เองคือเป้าประสงค์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซน รสชาติจืดหรือรสชาติอ่อนจึงมิได้ถือเป็นพลังในเชิงลบหรือเป็นอุปสรรคขวางกันการรับรู้รรสชาติของอาหารเหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามบทปริศนาธรรมดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า “อาหารอันปราศจากรสชาติที่จัดจ้าน” คือโอกาสในการเข้าถึง

รสชาติที่แท้จริงของอาหารเหล่านั้น ในแง่นี้พระพุทธศาสนานิกายเซนจึงมองว่า “สภาวะแห่งการปรุงแต่งอย่างน้อยที่สุด” ของมื้ออาหารนั้นคือรากฐานที่สำคัญในการเข้าถึง “ประสบการณ์แห่งความเต็มเปี่ยมไปด้วยรสชาติอันปราศจากรสชาติ” (The experience of the tasteless taste) ซึ่งเป็นประสบการณ์แห่งการ “รับรู้รสชาติ” ซึ่งอยู่พ้นออกไปจาก “รสชาติของความจืดชืดและความจัดจ้านเอร็ดอร่อย” ทั้งมวล อันเป็นบทปริศนาธรรมที่ถูกใช้เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า การข้ามพ้นกรอบการคิดแยกแยะเช่นความปรารถนาหรือความชิงชันในมื้ออาหารอันมีที่มาจากรสชาติของเครื่องปรุงที่ถูกเติมแต่งลงไปนั้น ย่อมนำไปสู่ประสบการณ์แห่งการรับรสหรือการรับรู้ในรสชาติอันแท้จริงของตัวอาหาร “ในแบบที่มันเป็น”

ด้วยเหตุนี้สิ่งสำคัญที่อาจารย์เซนต้องการให้เกิดขึ้นภายใต้บทปริศนาธรรมแห่งช่วงเวลาของมื้ออาหารของอารามดังกล่าวนั้นคือการฉุกคิดได้ว่าอาหารในอารามและอาหารโดยทั่วไปถึงแม้จะปรากฏต่อการรับรู้ในรูปแบบ (รสชาติ) ที่แตกต่างกัน หากแต่รูปแบบ (รสชาติ) เหล่านั้นกลับมิใช่สิ่งที่สะท้อนถึง “เนื้อแท้” ของมื้ออาหารได้อย่างแท้จริง ทัศนะในเชิงแยกแยะเช่น ความพึงปรารถนา ความชิงชัน ความชอบใจหรือความรังเกียจที่ปรากฏขึ้นในมื้ออาหารของอารามนั้นไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นทัศนะที่สะท้อนตรงสู่ความจริงแท้ของสิ่งเหล่าได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ การคิดแยกแยะแบ่งแยกในเชิงมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นนั้นโดยตัวของมันเองล้วนแต่สะท้อนถึงมุมมองหรือทัศนะและความเข้าใจที่ผิดพลาดของมนุษย์ปุถุชนที่มีต่อโลกและสรรพสิ่ง เป้าประสงค์ที่สำคัญของนิกายเซนในบริบทดังกล่าว จึงเป็นความพยายามในการทำให้มนุษย์ตระหนักได้ว่า กระบวนการในการรับรู้และการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งของตนที่ “กำลังเกิดขึ้น” อยู่นั้นล้วนแต่วางอยู่บนกรอบการคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์และมนุษย์ต้องตื่นรู้ต่อความเป็นจริงที่ว่า ทัศนะในเชิงแยกแยะดังกล่าวนั้นมิได้เป็นสิ่งที่สะท้อนความหมายของโลกและสรรพสิ่งในแบบที่มันเป็นอย่างแท้จริงนั้นเอง

4. บทสรุป

จากการอภิปรายที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของนิกายเซนนั้น การคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์ซึ่งเป็นระบบญาณทัศน์ที่บิดเบี้ยวที่มนุษย์มีต่อการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ และนอกจากนั้นความเชื่อมั่นอย่างสนิทใจที่มนุษย์มีต่อการคิดแยกแยะที่กำลังปรากฏขึ้นในประสบการณ์แห่งการรับรู้ที่มนุษย์มีต่อสรรพสิ่งนั้นยิ่งทำให้ปัญหาในเชิงญาณทัศน์ดังกล่าวผูกมัดมนุษย์ให้อยู่ในสังสารวัฏอย่างไม่จบสิ้น ด้วยเหตุนี้บทปริศนาธรรมจึงกลายเป็น “เครื่องมือ” ชั่วคราวที่ถูกใช้ขึ้นเพื่อ “กระแทก”กรอบการคิดแยกแยะในเชิงมโนทัศน์ของมนุษย์ให้แตกกระจายออกเพื่อให้กระแสแห่งการรับรู้อันเป็นธรรมชาติเดิมแท้นั้นได้ปรากฏขึ้นและกลายเป็นเนื้อหาของประสบการณ์ในการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งในแบบที่มันเป็น

ความพยายามดังกล่าวนั้นเป็นความจงใจของอาจารย์เซนให้ผู้ฝึกปฏิบัติ เกิดสภาวะแห่งความสับสนงงงวยต่อความหมายหรือลักษณะของกิจกรรมดังกล่าว โดยมิได้มีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาคำตอบที่มีต่อบทปริศนาธรรมเหล่านั้น หากแต่ความสับสนงงงวยที่เกิดขึ้นจากบทปริศนาธรรมดังกล่าวนั้นเป็นเงื่อนไขอันสำคัญที่ทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติหยุดชะงักและหวนไตร่ตรองถึงปัญหาของรูปแบบในการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งที่ตนใช้มาอย่างเคยชินตลอดเวลา ซึ่งไม่อาจนำมาเป็นเครื่องมือในการเข้าใจปริศนาธรรมเหล่านี้ได้

เพื่อให้มนุษย์ตระหนักได้ว่ากรอบความคิดความเข้าใจของตนที่ถูกใช้อย่างเคยชินจนมิได้คำนึงว่าสิ่งเหล่านั้นมิใช่เนื้อแท้หรือสภาวะพื้นฐานแห่งชีวิตของมนุษย์ จนเมื่อการครุ่นคิดและไตร่ตรองที่มนุษย์มีต่อปัญหาข้อจำกัดของการรับรู้ในเชิงแยกแยะดังกล่าวของตนได้เข้มข้นขึ้นจนถึงที่สุด เมื่อนั้นเองมนุษย์จึงตระหนักได้ว่าปัญหาของการคิดแยกแยะนั่นคือทัศนะดังกล่าวนั้นมิได้เป็นทัศนะที่สอดคล้องไปกับสภาวะของสรรพสิ่งโลกเชิงประจักษ์ได้อย่างแท้จริง ในขณะที่การรับรู้โลกโดยปราศจากการแยกแยะอันเป็นญาณทัศน์พื้นฐานของมนุษย์นั่นเองที่เป็นทัศนะที่สามารถตอบสนองได้อย่างเที่ยงตรงต่อโลกเชิงประจักษ์ เมื่อนั้นมนุษย์จึงได้หลุดพ้นออกจากการใช้กรอบการคิดแยกแยะและรับรู้โลกด้วยกระแสแห่งการรับรู้อันบริสุทธิ์ซึ่งตรงเที่ยงต่อภาวะของโลกและสรรพสิ่งอย่างที่มันเป็นโดยแท้จริง[24]

และในแง่นี้หากมื้ออาหารถือได้ว่าเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในฐานะที่เป็นมรรควิถีแห่งการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของตัวตนในลักษณะดังกล่าว ความเข้าใจดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าในกิจวัตรประจำวันของมนุษย์เองนั้นล้วนแต่สามารถเป็นแนวปฏิบัติหรือเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง การปฏิบัติธรรมหรือการฝึกสมาธิจึงอาจจะมิได้มีความหมายถึงการนั่งนิ่งเงียบสงบ ไม่รับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสรรพสิ่ง ปลีกเร้นตนออกจากความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน แต่ในทางกลับกัน การปฏิบัติธรรมจึงอาจจะมีความหมายถึงการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจวัตรอันจำเป็นในชีวิตพร้อมกับจิตที่สงบนิ่งปราศจากการแกว่งไหวฟุ้งซ่าน การเพาะปลูกธัญญาหารหรือกระบวนการปรุงแต่อาหารในครัวเรือนนั้นล้วนแต่เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนและปฏิบัติธรรมได้เช่นเดียวกับการปฏิบัติธรรมในอารามทั้งหลาย ความพยายามในการใช้กิจวัตรของปุถุชนโดยทั่วไปในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเปิดเผยความหมายที่แท้จริงแห่งพุทธธรรมดังกล่าวของพระพุทธศาสนานิกายเซนเกาหลีภายใต้กิจกรรมการพำนักในอารามดังกล่าวนี้เองโดยนัยหนึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติธรรมในฐานะที่เป็นการฝึกฝนเพื่อความสงบแห่งจิตนั้นคือมรรควิถีอันเป็นสากลที่สามารถปรากฏขึ้นได้ในชีวิตของมนุษย์ปุถุชนที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในโลกเชิงประจักษ์ได้อย่างแท้จริง ในแง่นี้มรรควิถีแห่งธรรมจึงมิใช่หนทางเฉพาะที่มีไว้สำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เพียงเท่านั้น ความเป็นสากลของสัจธรรมแห่งศาสนานั้นครอบคลุมทุกสรรพชีวิตอย่างเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตามข้อปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่ดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในกรณีดังกล่าวคือ หากการใช้บทปริศนาธรรมดังกล่าวสามารถกระตุ้นหรือปลุกให้มนุษย์ตระหนักได้ถึงธรรมชาติเดิมแท้อันเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่ภายใต้เงื่อนไขของชีวิตมนุษย์

---

[24] ในบทนิพนธ์เรื่อง Excerpts from the Dharma Collection and Special Practice Record with Personal Note. โบโจ จินูล ได้กล่าวถึงตัวอย่างของกระบวนการดังกล่าวด้วยบทวิสัชนาธรรมที่มีต่อศิษย์ว่า

> *“แม้ว่าเมื่อหมองมัว จิตนั้นยังคงรับรู้ การรับรู้นั้นโดยธรรมชาตินั้นปราศจากความหมองมัว*
> *แม้ว่าความคิดแยกแยะจะเกิดขึ้น จิตก็ยังคงรับรู้ การรับรู้นั้นโดยธรรมชาติเป็นอิสระจากการคิดแยกแยะที่งปวง*
> *ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจิตนั้นจะเศร้าเสียใจ หรือมีความสุข ปลื้มปิติ โกรธแค้น รักใคร่ หรือเกลียดชัง ในทุกกรณีเหล่านั้นมันก็ยังคงรับรู้*
> *เมื่อการรับรู้นั้นโดยธรรมชาตินั้นว่างและสงบ ดังนั้นจิตจึงว่างสงบและรับรู้ สิ่งนี้เองคือจิตเดิมแท้”*

โปรดดู Jinul, B, Excerpts from the Dharma Collection and Special Practice Record with Personal Notes. [法集別行錄節要並入私記] .R. E. Buswell Jr, Trans. University of Hawaii Press. 1983. p 313.

ปุถุชนนั้นกลับไม่สามารถ “ประยุกต์ใช้” ความเข้าใจดังกล่าวในชีวิตได้อย่างฉับพลันทันที กล่าวคือถึงแม้ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้อย่างฉับพลันหรือการตื่นรู้อย่างฉับพลันภายใต้การครุ่นคิดไตร่ตรองในบทปริศนาธรรมที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมต่างๆ แต่ภายใต้บริบทแห่งชีวิตของปุถุชน กรอบความคิดแยกแยะนั้นยังคงปรากฏขึ้นและมีผลผูกมัดมนุษย์เอาไว้อย่างต่อเนื่องซึ่งมิอาจสามารถดับสิ้นลงได้อย่างฉับพลันภายหลังการตื่นรู้ดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ถึงแม้เป้าหมายที่สำคัญของกิจกรรมดังกล่าวจะคือการชี้ให้มนุษย์ตระหนักได้ถึงตัวตนที่แท้จริงหากแต่สิ่งซึ่งพระพุทธศาสนานิกายเซนในเกาหลียังคงต้องพิจารณาต่อไปคือการแสวงหามรรควิธีในการฝึกฝนหรือพัฒนาความเข้าใจจากมุมมองแห่งความรู้แจ้งดังกล่าวให้สามารถปรากฏขึ้นจริงได้ภายในชีวิตของปุถุชนในโลกเชิงประจักษ์จนกลายมาเป็นเนื้อหาของประสบการณ์ในการรับรู้โลกของมนุษย์ ดังนั้นการแสวงหาคำตอบของโจทย์ทางปรัชญาในลักษณะดังกล่าวนี้เองที่จะเป็นการทำให้ช่องว่างระหว่าง “การรู้และการปฏิบัติได้ดั่งที่รู้” (The Gap between Knowing and Doing) ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักของมนุษย์ปุถุชนโดยเฉพาะภายใต้การพิจารณาถึงรูปแบบของการดำรงชีวิตในสังคมปัญหาเรื่องช่องว่างแห่งการปรับประยุกต์ใช้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจจะกลายเป็นโจทย์ทางปรัชญาที่ท้าทายความสามารถของพระพุทธศาสนานิกายเซนอย่างมีนัยที่สำคัญ ซึ่งข้อปัญหาดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่ข้อถกเถียงทางปรัชญาที่สำคัญโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องวิมุติวิทยา (Soteriology) หรือแนวคิดเกี่ยวกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนานิกายเซนซึ่งวางอยู่บนข้อโต้แย้งอันสำคัญระหว่างแนวคิดเรื่องความฉับพลันและความเป็นขั้นเป็นตอน (The Sudden and Gradual Debate) ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานทางปรัชญาที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีนับตั้งแต่คริสตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา[25] ในแง่นี้ปัญหาเรื่องช่องว่างแห่งการปรับประยุกต์ใช้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจจะกลายเป็นโจทย์ทางปรัชญาที่ท้าทายความสามารถของพระพุทธศาสนานิกายเซนอย่างมีนัยที่สำคัญซึ่งอาจจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงสภาวะแห่งการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของนิกายเซนในโลกยุคปัจจุบันซึ่งเป็นสภาวะดังกล่าว “เคยเป็น” ข้อท้าทายในการเอาตัวรอดของพระพุทธศาสนานิกายเซนในอดีตที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมวุฒิ วิจิตร .(2553) . *จริยธรรมของสัตว์ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ . (2552) . *มโนทัศน์เรื่องพุทธภาวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมในพุทธปรัชญามหายาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพบูลย์ ปีตะเสน. (2019). เกาหลีปัจจุบัน : สังคมและวัฒนธรรม. ใน. นพดล ชาติประเสริฐ (Ed.), *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมสมัยของเกาหลี* (pp. 232). ศูนย์เกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษาในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

มัสยา นิรัติศยภูติ .(2546). *ปริศนาธรรมในปรัชญาของโดเก็น* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[25] ในแง่นี้ปัญหาทางวิมุติวิทยาดังกล่าวได้รับการแก้ไขจากโบโจ จินูล ภายใต้การเสนอแนวคิดทางวิมุติวิทยาเรื่องการตื่นรู้อย่างฉับพลันและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Sudden Awakening and Gradual Cultivation) ซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเซนในคาบสมุทรเกาหลีที่แตกต่างไปจากแนวคิดของนิกายเซนทั้งในดินแดนจีนและญี่ปุ่นอย่างมีนัยที่สำคัญ

สุวรรณา สถาอานันท์. (2534). *ภูมิปัญญาวิชาเซน บทวิเคราะห์คำสอนปรมาจารย์โดเกน*. สำนักพิมพ์ศยาม.

อภิชัย โพธิประสิทธิศาสตร์. (2539). *พระพุทธศาสนามหายาน*. สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย.

Buswell Jr, R. E. (1983). *The Korean Approach to Zen : The Collected Works of Chinul.* University of Hawaii Press.

Jang, E. (2009). *Journey to Korean Temples and Templestay*. Her One Media.

Jangkwang Sunim. (2017). *Cheft 's Table* [Online]. Retrieved from www.netflix.com/watch/80075165?source=35&trackId=200257859

Jinul, B. (1983a). *Admonitions to Beginning Student*. [誡初心學人文] . R. E. Buswell Jr, Trans. University of Hawaii Press.

Jinul, B. (1983b). *Excerpts from the Dharma Collection and Special Practice Record with Personal Notes*. [法集別行錄節要並入私記] .R. E. Buswell Jr, Trans. University of Hawaii Press.

Jinul, B. (1983c). *Secrets on Cultivating the True Mind*. [修心訣] (R. E. Buswell Jr, Trans.). University of Hawaii Press.

Kim, Y. B., & Lim, B. H. (1992). *A History ok Korean Buddhist Culture and some essays : The Buddhist pure land and The Christian Kingdom of Heaven*. Jip Moon Dang Publishing Co.

Kim, Y.-T. (2014). *Glocal History of Korean Buddhism*. Dongguk University Press.

Shim, J.-r. (1999). *Korean Buddhist Tradition and Transformation*. Jimoondang Publish Company.

Shin Ji-hye. (2018) . [Doing Biz in Korea] *'Koreans are hard-working but shy'* [Online]. Retrieved from http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180508000760

Suzuki, D. T. (1968). *Studies in the Lankavatara Sutra*. London: Routledge & K. Paul.

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน

ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์ และ วาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาในสาขาธุรกิจการบิน จากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความพึงพอใจ และจากการสอบถามนักศึกษาเป็นรายบุคคลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การสัมภาษณ์นักศึกษาแต่ละคน เพื่อศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการสอนและรับรู้ถึงสิ่งที่นักศึกษามีความต้องการที่อยากเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อของรายวิชา และเพื่อให้สอดคล้องและเป็นแนวทางที่ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์กับวิชาชีพให้กับนักศึกษาได้ในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน (4.93) รองลงมา ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน (4.92) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนการสอน (4.90) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (4.84) และผลการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน ประกอบด้วยการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน การเรียนรู้แบบใช้เกม และการเรียนรู้แบบวิเคราะห์วีดีโอ

คำสำคัญ การส่งเสริมการเรียนรู้ ความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนการสอน วิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน

Developmental Guidelines for Promoting Learning and Students' Satisfaction towards Instruction Management in the Course of Organization and Human Resource Management in Airline Business

Subsiri Seniwong Na Ayudhaya, Sarat Ritronsak and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University Lampang Center

Abstract

The purpose of this research was to study the level of students' satisfaction with teaching and learning. In the course of Organization and Human Resource Management in Airline Business. And to study the guidelines for promoting learning in Organization and Human Resource Management in Airline Business. With a group of 13 airline business' students in the research. The tools used for collecting data

were satisfaction questionnaire, the individual interview from students. The statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that the students' satisfaction with the instructional management of Organization and Human Resource Management in Airline Business was at the highest level (4.88) and when considered as found that the aspect with the highest mean is In the teaching objectives (4.93), followed by the characteristics of the instructor (4.92), measurement and evaluation of teaching and learning (4.90), and the teaching and learning activities (4.84). and the results of the study found that Guidelines for promoting learning and student satisfaction towards teaching and learning in the course of organizational management and human resources in aviation business It consists of the use of proactive learning management concepts in teaching and learning, for example, exchange of ideas cooperative learning Review learning by learners game-based learning and video analytical learning.

Keywords: Promoting guidelines learning, students'satisfaction in learning and teaching, Organization and Human Resource Management in Airline Business course.

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 6 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 และมาตรา 24 เน้นการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนทุกคนสามารถจัดหาข้อมูลเพิ่มเติมในการ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดเต็มศักยภาพ โดยฝึก ทักษะ กระบวนการคิด การจัดการจากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนต้องมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

พันธกิจหลักของผู้สอนระดับอุดมศึกษานั้น มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน การทำวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้สอนส่วนใหญ่ที่สอนในระดับอุดมศึกษา สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ และไม่ได้ศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์การสอนมาก่อน ทำให้อาจมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องทักษะในการจัดการเรียนการสอน หรือ เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งแนวโน้มของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญ ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาศัยปรัชญาการสอนและทฤษฎีการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อประกอบการสอนและการวัดและประเมินผลจากประสบการณ์จริง (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2558)

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบินนั้น มีประเด็นหลักที่ต้องคำนึงถึงในเรื่องของการให้บริการซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการในทุก ๆ ด้าน ในสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาทั้งในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้แต่ในอนาคต การบริการถือเป็นหัวใจและการแข่งขันของธุรกิจทุกประเภท ซึ่งถือเป็นรายได้ที่จะนำผลกำไรให้กับสถานประกอบการนั้น ๆ และเนื่องจากนักศึกษามีความสนใจในการเรียนยังไม่มากเท่าที่ควร จึงมีผลในเรื่องการส่งงานและการจัดทำรายงานประกอบการเรียนที่ยังขาดความละเอียดรอบคอบ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นในอดีตจากการประเมินการเรียนของนักศึกษาในเรื่องจิตพิสัย (Affective Domain) จาก มคอ. 5 มีความเป็นวิชาการที่ไม่เข้มข้น ดังนั้น

งานวิจัยนี้จึงมีความต้องการหาแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะของนักศึกษาในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้และสร้างความพึงพอใจให้กับนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้โดยจะนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัยมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน

3. แนวคิดทฤษฎี

ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัยมาเป็นแนวทางในการส่งเสริม ประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่า “การทำงานของสมองมนุษย์มีความคล้ายคลึงกับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ (Klausmeier, 1985: 52-108) คลอสไมเออร์ อธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์โดยเปรียบเทียบการทำงานของคอมพิวเตอร์กับการทำงานของสมอง ซึ่งมีขั้นตอน

3.1.1 การรับข้อมูล (Input)

3.1.2 การเข้ารหัส (Encoding)

3.1.3 การส่งข้อมูลออก (Output)

3.2 ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ ผู้บุกเบิกทฤษฎีนี้คือ(Gardner) การ์ดเนอร์ จาก มหาวิทยาลัย (Harvard University) ค.ศ. 1983 ได้เขียนหนังสือชื่อ “ Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences” ซึ่งแนวคิดของเขาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับ “เชาวน์ปัญญา”

3.3 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นพัฒนาการทางเชาน์ปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านทางกระบวนการซึมซาบหรือดูดซึม (Vygotsky) วีก็อทสกี้ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซียในสมัยเดียวกับเพียเจต์ (Piaget) และเผยแพร่ในยุโรปเป็นภาษาอังกฤษปี ค.ศ. 1962 เป็นผลทำให้มีผู้นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541: 61)

3.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ (Piaget) เช่นเดียวกับทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Coopeative or Collaborative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือคือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่

เป้าหมายของกลุ่มบุคคลสำคัญที่เผยแพร่แนวคิดของการเรียนรู้แบบนี้ คือ (Slavin) สลาวิน (David Johnson) เดวิด จอห์นสัน (Roger Johnson) รอเจอร์ จอห์นสัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักจะถูกละเลยหรือมองข้าม (Johnson and Johnson, 1994: 31- 32) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะ: 1) ลักษณะการแข่งขันกันในการศึกษาเรียนรู้ 2) ลักษณะต่างคนต่างเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น 3) ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ รับผิดชอบในการเรียนของตน และต้องช่วยให้คนอื่นเรียนรู้ด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากการศึกษาปัจจุบันส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขันและแบบรายบุคคลอยู่แล้ว จึงจำเป็นต้องหันมาส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ถือเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต

4.ขอบเขตของการวิจัย

วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน

4.1 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ใช้ประชากรในการศึกษา โดยประชากร เป็นนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน ในภาคการศึกษาที่ 2/2562 จำนวนทั้งหมด 13 คน ซึ่งเป็นเพศหญิง จำนวน 8 คน และเป็นเพศชาย จำนวน 5 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นของสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในรูปแบบออนไลน์ที่เรียกว่า E-Assessment ที่ใช้ในการวัดและประเมินผู้สอนเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนการสอนทุกภาคเรียน

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำนวน 4 ด้านได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (John W. Best, 1997) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ระดับความพึงพอใจ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับความพึงพอใจ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ระดับความพึงพอใจ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับความพึงพอใจ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
ระดับความพึงพอใจ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

วิธีการแปลผลแบบสอบถามส่วนนี้ได้ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ตามเกณฑ์คะแนนดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2554)

$$\text{การจัดช่วงชั้นระดับคะแนน} = \frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด - ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย		**ความหมาย**
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	แปลความว่า	มีโอกาสอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	แปลความว่า	มีโอกาสอยู่ในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	แปลความว่า	มีโอกาสอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	แปลความว่า	มีโอกาสอยู่ในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	แปลความว่า	มีโอกาสอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด

5. ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน

ตารางที่ 1
จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	38.46
หญิง	8	61.54
รวม	**13**	**100.00**
ข้อมูลทั่วไป	**จำนวน(คน)**	**ร้อยละ**
เข้าเรียนต่อภาคการศึกษา		
5 ครั้ง	0	0
6 – 10 ครั้ง	0	0
13 ครั้งขึ้นไป	13	100.00
รวม	**13**	**100.00**

ตารางที่ 1 พบว่านักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 และนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าเรียนต่อภาคการศึกษาในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำนวน 13 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งการจัดการเรียนการสอนภาคปกติคือ 15 ครั้งโดยที่จะใช้อีก 2 ครั้งในเรื่องของการทบทวนบทเรียนและการสอบปลายภาค

ตารางที่ 2
ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.84	0.371	มากที่สุด	4
3. ด้านการวัดประเมินผลการเรียนการสอน	4.90	0.300	มากที่สุด	3
4. ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน	4.92	0.308	มากที่สุด	2
รวม	**4.88**	**0.312**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93) รองลงมา ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84) ตามลำดับ

ตารางที่ 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
2. ผู้สอนเตรียมเนื้อหาที่สอน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	4.93	0.270	มากที่สุด	1
3. ผู้สอนมีการเตรียมการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละวัตถุประสงค์	4.93	0.270	มากที่สุด	1
4. ผู้สอนได้จัดสรรเวลาแต่ละเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม	4.93	0.270	มากที่สุด	1
รวม	**4.93**	**0.270**	**มากที่สุด**	

ตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93) โดยผู้สอนได้แจ้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน ผู้สอนมีการเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการเตรียมการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละวัตถุประสงค์ และผู้สอนได้จัดสรรเวลาแต่ละเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม โดยทุกประเด็นหัวข้อมีค่าความพึงพอใจ เฉลี่ยเท่ากับ 4.93

ตารางที่ 4

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านการจัดการเรียนการสอน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
2. ผู้สอนได้เพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัย	4.86	0.360	มากที่สุด	2
3. ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
4. ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีม	4.79	0.430	มากที่สุด	3
5. ผู้สอนจัดกิจกรรมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.93	0.270	มากที่สุด	1
6. ผู้สอนปลูกฝังความมีระเบียบและประณีตในการทำงาน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
7. ผู้สอนมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
8. ผู้สอนใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการสอน	4.71	0.470	มากที่สุด	4
9. นักศึกษาเข้าใจสื่อและเอกสารประกอบการการเรียนการสอนของผู้สอน	4.71	0.470	มากที่สุด	4
10. ผู้สอนสามารถแนะนำให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม (เช่นการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น ERIC,ProQuest)	4.64	0.630	มากที่สุด	5
รวม	**4.84**	**0.371**	**มากที่สุด**	

ตารางที่ 4 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84) โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในเรื่อง ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ผู้สอนจัดกิจกรรมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนปลูกฝังความมีระเบียบและประณีตในการทำงาน ผู้สอนมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93) รองลงมา ผู้สอนได้เพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86) และ ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย 4.79) ตามลำดับ

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านการวัดและประเมินผล

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ผู้สอนกำหนดเกณฑ์ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.86	0.360	มากที่สุด	2
2. ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายที่กำหนดไว้	4.93	0.270	มากที่สุด	1
3. ผู้สอนมีการเตรียมการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละวัตถุประสงค์	4.93	0.270	มากที่สุด	1
รวม	**4.90**	**0.300**	**มากที่สุด**	

ตารางที่ 5 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านการวัดและประเมินผลในภาพรวม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90) โดยมีความพึงพอใจสูงสุดที่ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายที่กำหนดไว้ และผู้สอนมีการเตรียมการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93) รองลงมาคือ ผู้สอนกำหนดเกณฑ์ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 6

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ผู้สอนมีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้	4.93	0.270	มากที่สุด	1
2. ผู้สอนมีความรับผิดชอบในการสอน(เข้าสอนตรงเวลาและสม่ำเสมอ)	4.93	0.270	มากที่สุด	1
3. ผู้สอนมีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่เหมาะสม	4.93	0.270	มากที่สุด	2
4. ผู้สอนใช้กริยาที่สุภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี	4.93	0.270	มากที่สุด	1
5. ผู้สอนจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าพบเพื่อปรึกษานอกชั้นเรียน	4.86	0.360	มากที่สุด	1

รายการ	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ระดับ**	**ลำดับที่**
6. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน	4.93	0.270	มากที่สุด	1
7. ผู้สอนให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่นักศึกษาอย่างทั่วถึง	4.93	0.270	มากที่สุด	1
รวม	**4.92**	**0.308**	**มากที่สุด**	

ตารางที่ 6 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน จำแนกตามด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.92) โดยมีความพึงพอใจที่ผู้สอนมีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนมีความรับผิดชอบในการสอน ผู้สอนใช้กริยาที่สุภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้สอนจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าพบเพื่อปรึกษานอกชั้นเรียน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่นักศึกษาอย่างทั่วถึง ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.93) รองลงมาผู้สอนมีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่เหมาะสม ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) ตามลำดับ

6. แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์

อาจารย์ผู้สอนได้นำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ดังนี้

6.1 การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคน ประมาณ 2-3 นาที (Think) จากนั้นให้แลกเปลี่ยน ความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที (Pair) และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (Share) ในห้องเรียน

6.2 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ละ 3- 6 คน ซึ่งผู้สอนได้กำหนดรายละเอียดให้นักศึกษาโดยนักศึกษาเป็นผู้วางแผนและลงมือกระทำร่วมกันภายในกลุ่ม

6.3 การเรียน รู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led review sessions) คือการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาจารย์จะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา

6.4 การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเกมเข้าบูรณาการใน การเรียนการสอนซึ่งใช้ได้ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่ บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และหรือขั้นการประเมินผล

6.5 การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วีดีโอ (Analysis or reactions to videos) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ดูวีดีโอ 5-20 นาที แล้วให้ผู้เรียน แสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งทำในแต่ละครั้ง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน พบว่าวัตถุประสงค์การเรียนการสอนมีความชัดเจนสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับเบนจามิน บลูม (Bloom, 1972) พิจารณาวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นกรอบหลักสูตรของชาติและหลักสูตรโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การสร้างผลงาน/ชิ้นงาน/ภาระงาน ซึ่งเป็นหลักฐานแห่งการเรียนรู้นั้น (สุวรรณา จุ้ยทอง, 2560)

สำหรับสื่อการสอนในรายวิชาการจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจการบิน ได้มีการนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้นักศึกษามีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ช่วยกระตุ้นความสนใจ และการจดจำได้ดี ซึ่งนักศึกษาสามารถนำไปทบทวนได้ด้วยตัวเอง ดังที่ กรมวิชาการ (2533) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้สื่อการสอนจะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้สอนจึงมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาและผู้สอนการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและมีส่วนร่วมการเรียนในทุก ๆ ครั้งที่มีการเรียนการสอนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 (2545: 13) ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และตรงกับแนวคิดของอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ที่กล่าวว่า ผู้สอนหรือครูหมายถึงบุคลากรวิชาชีพผู้ทำหน้าที่สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่ขาดไม่ได้ สอดคล้องกับ Bruning et al (2004) หากผู้สอนมีความเชื่อในความสามารถของผู้เรียนซึ่งผู้เรียนทุกคนมีความสามารถอยู่ในตนเองเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ ในตัวผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเองก่อนเริ่มการเรียนการสอน ทั้งนี้การสร้างความเชื่อมั่นนี้จะส่งผลต่อการตัดสินใจในตัวงานและความสำเร็จในงานของผู้เรียนได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีและรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ สำหรับการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวัดผลและชี้แจงหลักเกณฑ์การประเมินให้นักศึกษาทราบตั้งแต่ครั้งแรกของการสอน และก่อนที่จะมีการประเมินผลการเรียนย่อยในแต่ละครั้งก็จะแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้เตรียมตัวและเตรียมความพร้อมก่อน ซึ่งจะได้ไม่เกิดปัญหาในภายหลัง สำหรับวิธีการประเมินผลที่ใช้ส่วนใหญ่ในรายวิชานี้ ได้แก่ การสอบปลายภาค และการทดสอบย่อย โดยพิจารณาและเลือกใช้วิธีการประเมินตามความเหมาะสมทั้งนี้เพราะวิธีการประเมินผลแต่ละวิธีมี

จุดเด่นแตกต่างกัน ดังที่ กรมวิชาการ (2546: 24) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึงกระบวนการที่ให้ครูผู้สอนให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นควรมีการฝึกการออกแบบการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานมุ่งเน้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และบริบทของสถานศึกษาตามแนวคิด Backward Design ซึ่งสอดคล้องกับ Wiggins & McTighe (2006) เป็นกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ โดยเริ่มจากการคิดทุกอย่างให้มีความเชื่อมโยงกัน

ข้อเสนอเสนอแนะการวิจัย

1. ควรบูรณาการการเรียนการสอนแบบ Hybrid Learning โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติโดยใช้สถานการณ์จำลอง
3. ควรใช้สถิติขั้นกลาง เช่น การเปรียบเทียบตัวแปร เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่ม
4. เพิ่มการสัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับการเรียบนการสอนให้มากครั้งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการหาข้อมูลเชิงลึก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดทำสื่อการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษาในแต่ละแบบ ได้แก่ สื่อการสอนแบบออนไลน์ หรือ e- book , WBSC = Work Based Blended Learning and Technological Scaffolding System ซึ่งในความหมาย คือ ระบบฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยตนเอง โดยการใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน นักศึกษาสามารถเข้าไปดูและอ่านย้อนหลังได้ การจัดทำ clip vdo และการประเมินผลการเรียนของนักศึกษาในการจัดสอบผ่านทางระบบเป็นระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นโดย มหาวิทยาลัยสวนดุสิตในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในช่วงของวิกฤต COVID ให้กับนักศึกษา และ ผู้สอน ในการเรียน Online และ Microsoft Team เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2533). *หลักการพื้นฐานของหลักสูตรและการสอน.* โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมวิชาการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรสอน.* โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545).* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2558). *แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ.* สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

สุวรรณา จุ้ยทอง. (2561). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ รายวิชาหลักการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.* คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โอเดียนสโตร์.

Best, J. W. (1981). *Reserch in education*. Prentice-Hall.

Bloom, B.S. (1972). *Taxonomy of Education Objectives Handbook I : Cognitive Domain.* David Mckey Co.

Klausmeier, H. J. (1985). *Educational psychology (5" ed.).* Harper & Row.

Johnson, D. W. (1994). *Circles of learning: Cooperation in classroom (4" ed.).* Internet and Book.

Wiggins, G. & McTighe, J. (2006). *Understanding by design*. Alexandria. VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษา บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

ทายานนท์ พงษ์ศิริ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเล่มนี้เป็นงานวิจัยเรื่อง “โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษา หมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร” โดย ทายานนท์ พงษ์ศิริ เป็นผู้ศึกษาวิจัยตามหลักสูตรศิลปศาตรบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ สายพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปีการศึกษา 2563

งานวิจัยเล่มนี้มุ่งเน้นศึกษาระบบความเชื่อและศาสนาเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงจากการวิเคราะห์พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บุญกองข้าว พิธีเหยา พิธีเลี้ยงผีหมอเหยา และการแสดงฟ้อนผีหมอเหยาเป็นกรณีศึกษาสำคัญ โครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮดยังคงเคลื่อนไหวท่ามกลางอิทธิพลจากโครงสร้างระดับรัฐและโครงสร้างระดับโลกที่ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ประเพณีประดิษฐ์ และอัตลักษณ์ในการค้นหาคำตอบ

ผลการศึกษาได้พบว่าความเชื่อต่อผีปู่ตาและการเหยาที่ประสานเกื้อกูลไปกับการนับถือพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮด แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกชาติพันธุ์ผ่านความทรงจำประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐานจากเมืองมหาไชยกองแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างหน้าที่ทางสังคมที่มีพลวัต ด้วยการปรับและประดิษฐ์ประเพณีใหม่เพื่อยืนยันอัตลักษณ์และมารับใช้สังคมของชาวกะเลิงที่กำลังดำเนินไปท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ โครงสร้างสังคม กะเลิง ผีปู่ตา พิธีเหยา อัตลักษณ์ชาติพันธุ์

Kaloeng Ethnic Group Society Structure: Analysis From Beliefs System And Religion System Case Study of Ban Kut Haet, Kut Bak Subdistrict, Kut Bak District, Sakon Nakhon Province

Tayanon Pongsiri
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This research paper is a research on "Kaloeng ethnic society structure: an analysis of beliefs and religion, a case study of Kudhaet village, Kudbak sub-district, Kudbak district, Sakon Nakhon province" by Tayanon Pongsiri is a researcher under the Bachelor of Arts program. Southeast Asia branch Faculty of Arts Thammasat University Assistant Professor Dr. Pichet Saiphan is an advisor for the academic year 2020.

This research focuses on the study of beliefs system and religion system to understand social structure of Kaloeng from the analysis of the rituals of Leang Pee Phu Ta, Boon Kong Khao, Ritual of the Yao, Ritual of Leang Pee Mho Yao, Leang Pee Mho Yao’s performance is an important case study The

social structure of the Kaloeng Ban Kut Haad ethnic group continues to move amidst the influence of state and global structures driven by the economy, capitalism and globalization. Using function structure theory Artificial tradition And identity in the search for answers

The results of the study revealed that the belief and rituals of Leang Pee Phu Ta and the Yao ritual were also present in the Kaloeng Ban Kut Haet ethnic group. Showing ethnic consciousness through the memory of the history of migration from the city of Mahachai Kong Kaew Lao People's Democratic Republic And shows a dynamic structure of social functions. By adapting and inventing new traditions to confirm identity and serve the Kaloeng society that is going in the context of change.

Keywords: Social structure, Kalong ethnic group, Pee Phu Ta, The Yao, Ethnic identity

1. บทนำ

ณ ปัจจุบัน การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พลเมืองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์ อันส่งผลถึงมุมมองเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประชากรหรือกลุ่มคนภายในประเทศไทยนั้นประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มาเป็นเวลานาน แต่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้กลับไม่ได้รับการกล่าวถึงจนเป็นที่ทราบกันอย่างทั่วถึงหรืออย่างเท่าเทียมในฐานะเพื่อนมนุษย์

ภายในโครงสร้างสังคมไทยซึ่งเป็นโครงสร้างที่ใหญ่ที่สุดของประเทศนั้นประกอบไปด้วยโครงสร้างย่อยทางสังคมมากมายภายในประเทศ หนึ่งในโครงสร้างย่อยนั้นคือโครงสร้างของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์โดยทั่วไปนั้นนอกจากได้รับอัตลักษณ์ความเป็นไทยเข้ามาผสมผสานแล้วนั้นยังมีอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตัวเองที่ยังคงธำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวตนที่บรรพชนของพวกเขาได้รังสรรค์เอาไว้ในอดีต แต่ความแตกต่างเหล่านี้กลับไม่ได้รับความสำคัญดังที่ได้กล่าวเอาไว้ข้างต้น

โดยตัวผู้วิจัยเองมีความผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงในบริเวณอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนครมาตั้งแต่วัยเยาว์ในฐานะลูกหลานโดยมีสายเลือดโดยตรง ผู้วิจัยในวัยเยาว์ได้มีความสนใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายในประเทศไทยจึงได้สังเกตเห็นถึงความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเลิงในอำเภอกุดบากและวิถีชีวิตของชาวกรุงเทพฯที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มยังมีมุมมองต่อกันและกันที่แตกต่างกันอีกด้วย จากความแตกต่างที่ผู้วิจัยได้สัมผัส ผู้วิจัยพบเห็นถึงความไม่เข้าใจของกลุ่มคนทั้งสองฝ่ายที่มีต่อกันอันมีเหตุจากความบกพร่องของรัฐที่ไม่ได้สร้างความเข้าใจถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม แต่กลับสนับสนุนการผูกขาดทางวัฒนธรรมของรัฐไทยที่มุ่งสร้างและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมความเป็นไทยเป็นหลัก

ด้วยฐานะลูกหลานชาวกะเลิงกอปรกับความสงสัยต่อความเป็นสังคมกะเลิง และปัญหาสังคมดังกล่าว ผนวกกับการตั้งคำถามของสังคมไทยต่อระบบโครงสร้างรัฐ ซึ่งสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ คือโครงสร้างย่อยของรัฐที่สามารถให้คำตอบต่อความเป็นมาของสังคมไทยในปัจจุบันได้ เนื่องด้วยกลุ่มชาติพันธุ์มักจะยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเก่าแก่อันเป็นรากฐานหนึ่งที่หล่อหลอมพัฒนากลายมาเป็นสังคมในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการทำการศึกษาโครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง อันเป็นโครงสร้างย่อยของรัฐไทยเพื่อสร้างความหลากหลายในเชิงองค์ความรู้ทางวิชาการด้านสังคมให้มากยิ่งขึ้น

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เฝ้ามองพลวัตและเห็นถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง ณ หมู่บ้านกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร มาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษาหมู่บ้านกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร” เพื่อรังสรรค์สมบัติทางปัญญาให้เป็นส่วนหนึ่งของคลังความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงและกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

2. วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “โครงสร้างทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษาหมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร” เป็นการศึกษาโดยใช้แนวคิดทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่ ประเพณีประดิษฐ์ อัตลักษณ์ และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย “การศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: กะเลิง” (สุรัตน์ วรางรัตน์, 2531) “กะเลิงบ้านบัว” (ธวัชชัย กุณวงศ์ และสุรัตน์ วรางค์รัตน์, 2532) และ “2 ปีที่หมู่บ้านบัว ชาวกะเลิง” (ธวัชชัย กุณวงศ์ และสุรัตน์ วรางค์รัตน์, 2532) เป็นการศึกษาความเป็นกะเลิงจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ในลักษณะเชิงข้อมูลโดยปราศจากการวิเคราะห์ในเชิงวิชาการด้านอื่น ๆ เช่น โครงสร้างสังคมชาติพันธุ์กะเลิงและอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงของ สุรัตน์ วรางค์รัตน์ นับเป็นคุณูปการเป็นอย่างสูงในการใช้ข้อมูลชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดและบ้านบัวซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันโดยการนำมาศึกษาเรียนรู้ต่อในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2.2 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural functionalism theory)

ทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีที่สามารถใช้ศึกษาโครงสร้างทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการศึกษาองค์ประกอบของสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสังคม และพลวัตของปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์ประกอบของสังคม

Talcott Parsons (ค.ศ. 1902-1979) พาร์สันนักทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ได้เสนอว่าการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างสังคมก่อน และการศึกษาโครงสร้างสังคมต้องเข้าใจระบบสังคม หน่วยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างปัจเจกชน กลุ่ม และสังคมที่มีขนาดเล็กกว่า (นฤมล นิราพร, 2559: น. 70-75)

สังคมต่างดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สมาชิกจำนวนหนึ่งต้องการหาความสุขจากวิธีการ คือ ค่านิยมและวัฒนธรรมที่มีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ การปรับตัว (Adaption) การบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) บูรณาการ (Integration) การรักษาแบบแผน (Latency)

1) การปรับตัว สังคมต้องปรับตัวเข้าหาสภาพแวดล้อมและความต้องการของสังคม

2) การบรรลุเป้าหมาย สังคมเป็นผู้กำหนดเป้าหมายหลักและระบบต่าง ๆ ของสังคม

3) บูรณาการ สังคมเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เนื่องจากสังคมประกอบไปด้วยระบบต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน มีหน้าที่ต่างกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์เพื่อให้มีความสอดคล้องกันและบรรลุเป้าหมายของสังคม

4) การรักษาแบบแผน การธำรงรักษาแบบแผนวัฒนธรรมและระบบคุณค่าเพื่อนำไปสู่การยึดถือและบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

Emile Durkheim (ค.ศ. 1858-1917) เดอร์ไคฮม์ ได้เสนอว่า สังคมมนุษย์เป็นองค์ภาวะ (entity) โดยตัวของมันเอง มีเอกลักษณ์ มีความต้องการ มีโครงสร้าง มีชื่อต่างหากไปจากส่วนผสมที่ประกอบขึ้นมาเป็นสังคม และมีชีวิตหรือสังคมเป็นสิ่งมีชีวิต สังคมปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นทั้งมวลที่ระบบพึงมีในฐานะที่เป็นระบบอินทรีย์ระบบหนึ่ง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536: น. 28-29)

Bronislaw Malinowski (ค.ศ. 1884-1942) ได้พัฒนาแนวคิดหน้าที่นิยมมาใช้กับอินทรีย์นิยม ยึดมั่นในการวิเคราะห์สังคมว่า องค์ประกอบ (items) ต่าง ๆ ของวัฒนธรรมทุกส่วนทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์และของวัฒนธรรม ดังที่เขาได้เคยกล่าวไว้ว่า “ทัศนะของหน้าที่นิยมที่มีต่อวัฒนธรรมเน้นหลักสำคัญที่ว่า ประเพณีทุกอย่าง วัตถุวัฒนธรรมทุกอย่าง ความคิดทุกความคิด ความเชื่อทุกความเชื่อของวัฒนธรรม สนองตอบความต้องการจำเป็นหรือทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง มีหน้าที่จะต้องทำหรือเป็นตัวแทนของส่วนที่จะขาดเสียไม่ได้ในวัฒนธรรมนั้น” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536: น. 31)

นอกจากนี้ จากการศึกษาลัทธิโทเท็มนิยมในสังคมเก่าแก่ของ เดอร์ไฮม์ เขาได้เสนอว่า ศาสนาทุกศาสนามีองค์ประกอบพื้นฐานอยู่ 3 ประการ คือ 1. การปรากฏตัวของพลังที่ศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อในพลังนั้น 2. การบัญญัติพิธีกรรมขึ้นมาเพื่อบูชารูปสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของพลังความศักดิ์สิทธิ์ 3. การจัดระเบียบของกลุ่มคนที่มีความเชื่อในพลังศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน เช่น โครงสร้างของกลุ่มวงศ์วาน เป็นต้น (จิราภา วรเสียงสุข, 2556: น. 77)

ดังนั้น ภาวะของความเป็นศาสนาเกิดขึ้นเมื่อคนกลุ่มใหญ่มารวมตัวและมีการปฏิสังสรรค์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการตระหนักถึงพลังของกลุ่มที่มีอำนาจเหนือปัจเจกแต่ละคนที่มีส่วนร่วมอยู่ในนั้น และพลังนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ที่ควรแก่การบูชา บ่อเกิดของศาสนาอยู่ที่สังคมมนุษย์หรือจิตวิญญาณของหมู่เหล่า (collective soul) หรือมโนธรรมร่วม (collective conscience) ซึ่งเป็นตัวสร้างความสำนึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่ม แสดงถึงความเป็นปึกแผ่นของสังคมด้วย ในขณะที่สมาชิกของสังคมทำความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาของตนเอง จึงเป็นการทำความเคารพต่อสังคมของตนเอง

การใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ในการศึกษาโครงสร้างทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงจากการวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีเลี้ยงผีปู่ตา บุญกองข้าว ความเชื่อและพิธีเหยานั้นเป็นเครื่องมือทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและมองเห็นโครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงที่กำลังเคลื่อนไหวอยู่ภายในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยตลอด

2.3 ทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition Theory)

Eric Hobsbawm (ค.ศ. 1917-2012) อิริค ฮอบส์วอว์ม มองประเพณีประดิษฐ์ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นที่เป็นการเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสังคมที่ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม เรื่องเล่า ตำนาน คติชน ประวัติศาสตร์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือเรียกโดยรวมได้ว่าวัตถุดิบจากอดีต (Ancient Material) ซึ่งมีความพยายามในการอ้างอิงอดีตของสังคมแล้วนำมาสร้างเป็นประเพณีประดิษฐ์ ได้เกิดการผลิตซ้ำ (Repetition) การปฏิบัติอย่างเป็นทางการ (Formalization) และปฏิบัติอย่างมีพิธีการ (Ritualization) โดยอ้างอิงเหตุผลว่าเป็นการสืบสอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพชนจนเป็นที่ยอมรับกันโดยปริยายเพื่อนำมารับใช้สถานการณ์ทาง

เศรษฐกิจ สังคมการเมือง ในช่วงเวลาที่กำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง (ธนวรรธน์ นิธิปภานันท์, 2558: น. 144)

ทฤษฎีประเพณีประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นการศึกษาประเพณีประดิษฐ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อนำมารับใช้และนำเสนอภายในชุมชน (in-community invented tradition)

พิเชฐ สายพันธ์ ได้เสนอคำอธิบายเพิ่มเติมถึงประเพณีประดิษฐ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อนำเสนอต่อภายนอกชุมชนของตน (out-community invented tradition) (พิเชฐ สายพันธ์, 2559, 58) ในบทความพุทธศาสนากับการเมืองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บทความนี้ได้กล่าวถึงการฟ้อนผู้ไทในงานบุญประจำปีนมัสการพระธาตุพนมหรือ “รำผู้ไทบูชาพระธาตุพนม” อันเป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ยึดโยงกับพุทธศาสนา เกิดขึ้นจากการระดมความรู้ความสามารถของช่างฟ้อนผู้ไทของชุมชนเรณูนครแต่ละคน รวบรวมท่าการฟ้อนต่าง ๆ มาเรียบเรียงจัดระเบียบอย่างมีแบบแผน จนกลายเป็นการฟ้อนที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ผู้ไทแก่สายตาของคนภายนอกชุมชน การฟ้อนผู้ไทดังกล่าวมีพื้นฐานประเพณีความเชื่อมาจากการฟ้อนเอาบุญที่เรียกว่า “งานฟ้อนเดิน(เดือน)หก” ราวเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นการฟ้อนด้วยลีลาท่าทางอิสระที่แสดงถึงการแสดงออกทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมากกว่าพุทธศาสนา

งานวิจัยนี้จะนำแนวคิดประเพณีประดิษฐ์มาช่วยในการอธิบายวิเคราะห์ถึงประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงแห่งบ้านกุดแฮดที่ได้นำวัตถุดิบต่าง ๆ จากอดีตมาประดิษฐ์สร้างเป็นประเพณีใหม่ในรูปแบบของการแสดง เรียกว่า “การแสดงฟ้อนผีหมอเหยา” ที่มีบทบาททั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.4 ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory)

Emile Durkheim (ค.ศ. 1858-1917) ได้เสนอว่า พลังของพิธีกรรมเป็นพลวัตสำคัญในการเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับอัตลักษณ์ร่วมของสังคมนั้น ๆ ปัจเจกนั้นร่วมกันสร้างและผลิตซ้ำสัญลักษณ์ที่เป็นเสมือนอัตลักษณ์ร่วมของสังคม ความสำคัญของพิธีกรรมนั้นมีทั้งในแง่ของการเสนอเนื้อสาส์น (cognitive aspect) และแง่มุมของพลังทางอารมณ์ (emotiveaspect) กล่าวได้ว่า พิธีกรรมเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายผ่านการปลุกเร้าอารมณ์ผู้เข้าร่วมที่จุ่มตนเองลงในบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: น. 22-23)

Nicholas Tapp (ค.ศ. 1952-2015) นิโคลาส แทปป์ เสนอว่า เราควรมองอัตลักษณ์ในลักษณะที่เป็นจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (Historical consciousness) ความเป็นชาติพันธุ์เป็นการจงใจเลือก มิได้ถูกกำหนดจากสายเลือดโดยกำเนิด กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มเลือกสรรค์ประวัติศาสตร์ของกลุ่มตนเอง โดยการหยิบยกเอาเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาตีความในลักษณะที่มีนัยยะสำคัญต่อชีวิตทางสังคมของตน จนเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ นั้นเป็นความจริง (Real History) หรือประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ในเวลาต่อมา การทำความเข้าใจต่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งจึงควรเริ่มจากการศึกษาสำนึกทางประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มนั้น กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ นิยามอัตลักษณ์ของตนอย่างไรในบริบทของสำนึกทางประวัติศาสตร์ชุดหนึ่ง เมื่อเข้าใจแล้ว ในเวลาต่อมา คงเป็นการสะดวก หากต้องการศึกษา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มนั้น ๆ เพิ่มเติมจากการศึกษาการผลิตใหม่ของประเพณี (ยศ สันตสมบัติ, 2556: น. 154-155)

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัย “โครงสร้างทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง: บทวิเคราะห์จากระบบความเชื่อและศาสนา กรณีศึกษาหมู่บ้านกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร” มีการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในรูปแบบมีส่วนร่วมและสังเกตการณ์พร้อมกับการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา เช่น เจ้าจ้ำ หมอเหยา หมอพราหมณ์ ปราชญ์กะเลิงทางด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเจ้าอาวาสวัดกุดแฮด เป็นต้น โดยมุ่งเน้นถึงการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงในพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทยโดยเฉพาะเจาะจงไปที่ความเป็นมาของชนชาวกะเลิงหมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร และศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ระบบความเชื่อและศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงอันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดโครงสร้างสังคมที่หมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากหลักฐานทางปฐมภูมิ ทุติภูมิ และการลงพื้นที่ภาคสนาม ในด้านประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ระบบความเชื่อและศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง หมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร โดยใช้กรณีศึกษาจากพิธีเลี้ยงผีปู่ตาบุญกองข้าว และการเหยามาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อโครงสร้างทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง ณ หมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร และนำมาสรุปผลการศึกษาให้สอดคล้องกับการตั้งคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้

4. ผลการวิจัย

4.1 กรณีศึกษา ความเชื่อและประเพณีเลี้ยงผีปู่ตา บุญกองข้าว และการเหยา

4.1.1 พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

พิธีเลี้ยงผีปู่ตาหนึ่งในฮีตสิบสองของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด พิธีนี้จัดขึ้นในยามเช้าของทุก ๆ ปี ตามวันเวลาแบบจันทรคติ คือ วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งเจ้าจ้ำผู้เป็นตัวแทนของผีปู่ตาและคณะเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม มีผู้เข้าร่วมเป็นชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดทุกครัวเรือน โดยลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมประกอบไปด้วย 1. พิธีเลี้ยงผีเจ้าที่หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นตัวแทนทางธรรมชาติที่ชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและพึ่งพิง โดยจะทำพิธีในทางทิศตะวันตกของดอนปู่ตา 2. พิธีเลี้ยงผีบรรพชน พิธีนี้เป็นการรำลึกถึงบรรพชนและถิ่นกำเนิดของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดที่จากมาจากเมืองมหาไชยกองแก้ว ประเทศลาว โดยจะทำพิธีในด้านทิศตะวันออก 3.พิธีเลี้ยงผีปู่ตาและผีย่า พิธีนี้คือพิธีที่เรียกผีปู่และผีย่ามาทานอาหาร ซึ่งทั้งสองเมื่อมีชีวิตอยู่มีนามว่าศรีสุวรรณและแพงศรี แพงเมือง ทั้งคู่เป็นภรรยากัน และผีปู่ตาศรีสุวรรณคือจ้ำเจ้าคนแรกของหมู่บ้าน 4.พิธีเลี้ยงผีช้าง ผีช้างคือพาหนะของผีปู่ตาที่ผีปู่ตาใช้ในการเหาะเพื่อเฝ้าคอยดูแลปกปักรักษาบ้านกุดแฮดจากมุมสูง 5.พิธีสู่ขวัญเจ้าจ้ำ พิธีนี้ดำเนินโดยหมอพราหมณ์ มีจุดประสงค์ในการขอบคุณและมอบขวัญกำลังใจแก่เจ้าจ้ำในการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลชุมชนสืบต่อไป

4.1.2 บุญกองข้าว

พิธีนี้อยู่ในฮีตสิบสองเช่นกัน มีการจัดเตรียมในยามบ่ายของวันเดียวกับวันเลี้ยงผีปู่ตา ซึ่งแต่เดิมจะจัดขึ้นภายหลังจากจัดพิธีเลี้ยงผีปู่ตาไปแล้วประมาณ 15 วัน พิธีกรรมนี้จัดขึ้นในวัดกุดแฮด ดำเนินโดยหมอพราหมณ์ผู้ทำพิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญพระสงฆ์ และชาวบ้าน ข้าวที่นำมาร่วมงานบุญเป็นข้าวใหม่ที่นำมามอบให้แก่วัดกุดแฮดเพื่อนำไปใช้สอยเป็นสาธารณะประโยชน์ส่วนกลางของชุมชนกุดแฮดต่อไป

4.1.3 พิธีเหยา

ความเชื่อและประเพณีการเหยาเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาด้วยพลังอำนาจของผีฟ้าและผีน้ำที่ประจำตัวอยู่กับหมอเหยาทุกคน แม่หมอใหญ่และหมอเหยาคือผู้ดำเนินพิธีเหยาในฐานะร่างทรงของผีฟ้าหรือผีน้ำ หมอเหยาทุก ๆ คนจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนป่วยที่เคยรักษา รวมไปถึงญาติของผู้ป่วยที่เคารพนับถือหมอเหยาที่ได้ช่วยเหลือรักษาเครือญาติ อันเป็นผลให้มีผู้เข้าร่วมพิธีเลี้ยงผีหมอเหยาของบ้านกุดแฮดที่จัดขึ้นในช่วงเดือน 4 ตามจันทรคติของทุกปี แต่ปัจจุบันผู้เข้าร่วมและหมอเหยาได้ลดจำนวนลงไปมากจากอดีต เนื่องจากผู้คนได้นิยมพึ่งพิงการรักษาจากการแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว อย่างไรก็ตาม พิธีเลี้ยงผีหมอเหยาก็ได้กลายมาเป็นประเพณีประดิษฐ์ที่เรียกว่า “การแสดงฟ้อนผีหมอเหยา” อันเป็นการแสดงอัตลักษณ์และเป็นที่ภาคภูมิใจของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดซึ่งมีการจัดแสดงทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

4.2 โครงสร้างสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

จากพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บุญกองข้าว พิธีกรรมเหยา พิธีกรรมเลี้ยงผีหมอเหยา และการแสดงฟ้อนผีหมอเหยา ได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด ที่มีองค์ประกอบของระบบความเชื่อในเรื่องผีและศาสนาพุทธ ในลักษณะประสานเกื้อกูลไปด้วยกัน (Coalition)

ภาพที่ 1

ภาพงานประเพณีเลี้ยงผีปู่ตา บ้านกุดแฮด จ.สกลนคร

ภาพที่ 2
ภาพพิธีสู่ขวัญเจ้าจ้ำ โดยหมอพราหมณ์ในงานเลี้ยงผีปู่ตา บ้านกุดแฮด

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดสามารถอธิบายได้พอสังเขป ดังนี้

1) เจ้าจ้ำ เป็นผู้นำสูงสุดของสังคมกะเลิงบ้านกุดแฮด เป็นผู้ที่ได้รับพลังและอำนาจโดยตรงจากผีปู่ตาศรีสุวรรณผู้เป็นผีบรรพชนสูงสุดและมีเครือข่ายเป็นผีเจ้าย่า ผีเจ้าที่ ผีบรรพชน ผีช้างพาหนะ มีหน้าที่ในการดูแลและคุ้มครองชุมชนบ้านกุดแฮด ทั้งสมาชิกชุมชน สัตว์เลี้ยง และผู้มาเยือนชุมชน

2) รองเจ้าจ้ำ เป็นผู้ช่วยเจ้าจ้ำ มีทั้งหมด 3 ตำแหน่งเป็นเครือข่ายกระจายอยู่ทั้ง 3 หมู่ของบ้านกุดแฮด มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าจ้ำในการดูแลและคุ้มครองชุมชนบ้านกุดแฮด

3) แม่หมอใหญ่ เป็นหัวหน้าหมอเหยาของชุมชนบ้านกุดแฮด มีหน้าที่ในการรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในชุมชนให้หายจากโรคภัยจากผี เป็นผู้ที่มีผีฟ้าหรือผีน้ำประจำตัวอยู่ ผีฟ้าและผีน้ำมีพลังและอำนาจในการต่อรองหรือขับไล่ผีที่มาทำให้คนในชุมชนป่วยได้ ได้แก่ ผีฟ้า ผีน้ำ ผีป่า ผีภูเขา ผีนาหรือตาแฮก ผีไร่ ผีเรือนผีแจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในห้องพระของบ้าน และผีต่างถิ่นอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยและสามารถเรียกขวัญของผู้ป่วยให้กลับคืนสู่ร่างกายผู้ป่วยได้

4) หมอเหยา กลุ่มของหมอเหยาสามารถแยกออกเป็นแม่ครูกับหมอเหยาที่เป็นศิษย์ หมอเหยามีผีฟ้าหรือผีน้ำประจำกายและมีหน้าที่เช่นเดียวกันกับแม่หมอใหญ่ หมอเหยายังมีเครือข่ายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ป่วยที่หายจากการรักษาโดยหมอเหยา และยังคงธำรงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับหมอเหยาผู้รักษาผ่านพิธีกรรมเลี้ยงผีหมอเหยาที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

5) หมอพราหมณ์ เป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมหลายอย่างในชุมชน ทั้งพิธีกรรมที่เป็นงานในระดับสังคม ระดับครัวเรือน และระดับปัจเจก โดยส่วนมากแล้วเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับขวัญ มีความสามารถในการเรียกขวัญให้แก่คนทุกกลุ่มในสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ในฝ่ายพระพุทธศาสนาไปจนถึงฆราวาสทั่วไปในชุมชน เช่น คณะจ้ำ คณะกรรมการผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มหมอเหยา และกลุ่มคนทั่วไป เป็นต้น

6) พระสงฆ์ เป็นกลุ่มสงฆ์แห่งวัดกุดแฮด คณะสงฆ์วัดกุดแฮดนั้นล้วนเป็นชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินพิธีกรรมทางพุทธศาสนาตามขนธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสองที่ยังแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างความเชื่อผีและพุทธศาสนาอยู่ในสังคมด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือ

ชุมชนในฐานะสวัสดิการชุมชนโดยใช้วัดและประเพณีทางพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนเพื่อช่วยสร้างกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์

7) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน คือกลุ่มผู้ที่มีความรู้ทางภูมิปัญญาในแต่ละด้านของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด ตัวอย่างเช่น ผู้รู้ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮด หมอสมุนไพร หมอฮากไม้ หมอเป่า หมอแคน และผู้เชี่ยวชาญทางดนตรี กวีวรรณศิลป์ เป็นต้น

8) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนโครงของหน่วยการปกครองของรัฐพร้อมกับเป็นชาวกะเลิงที่ดำรงตำแหน่งของรัฐไทย มีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร ปกครอง ประสานแก้ปัญหาคนกลุ่มต่าง ๆ ในการดูแลหมู่บ้านกุดแฮดแต่ละหมู่ที่ตนเองรับผิดชอบ และต้องฟังเสียงจากสมาชิกในชุมชนบ้านกุดแฮดทุกระดับ

9) คณะกรรมการบ้านกุดแฮด เป็นตัวแทนโครงสร้างหน่วยการปกครองของรัฐเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ในการดูแลหมู่บ้านกุดแฮดแต่ละหมู่ให้อยู่ในความเรียบร้อย และต้องฟังเสียงจากผู้คนในชุมชนบ้านกุดแฮดทุกระดับ

10) บุคคลทั่วไป เป็นกลุ่มคนที่อิงอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานของระบบสถาบันครอบครัว และยังเป็นปัจเจกชนที่ดำเนินชีวิตตามอาชีพที่ตนเองยึดถือในสังคมโดยปกติ ตัวอย่างอาชีพ อาทิ เกษตรกร การค้าขาย เจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

จากโครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานสำคัญของการเป็นสมาชิกชุมชนร่วมกันจากการที่เป็นชาวกะเลิงเช่นเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดจิตสำนึกพื้นฐานในความเป็นกะเลิงร่วมกัน อันเป็นคุณสมบัติที่ยึดโยงความผูกพันร่วมกันของชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ระบบความเชื่อในคติผี โดยเฉพาะผีปู่ตาและผีในพิธีเหยายังคงทำหน้าที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในระดับต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อีกทั้ง ความเชื่อทางพุทธศาสนายังมีบทบาทในเชิงประสานเกื้อกูลกับระบบความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ ทำให้ลดความตึงเครียดและความขัดแย้ง และยังช่วยส่งเสริมกลไกการเกื้อหนุนกันทางสังคมโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน

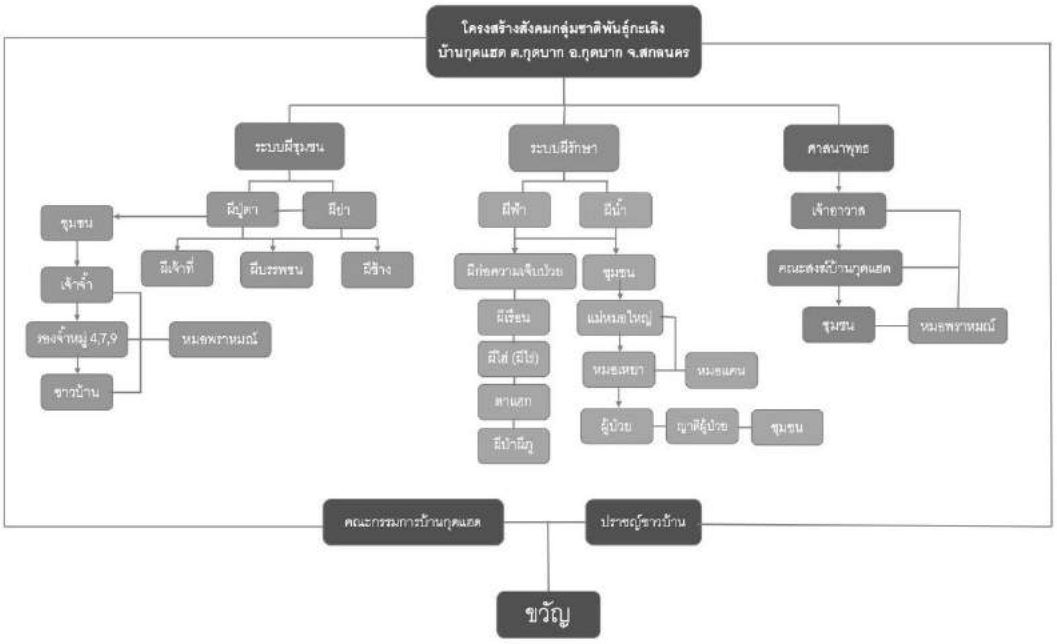

นอกจากนี้ ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ยังมีบทบาทอยู่อีกด้านหนึ่งในของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด และยังมีผลในการขับเคลื่อนชุมชนชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด ดังนี้

1) โรงเรียนกุดแฮดวัฒนราษฎร์ผดุง มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาในระบบพื้นฐานของชุมชนร่วมกับส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้กรอบโอกาสที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

2) เทศบาลตำบลกุดแฮด เป็นคณะบริหารเทศบาลตำบลกุดแฮด นำโดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกุดแฮด มีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร ปกครอง และดูแลตำบลทุกตำบลที่อยู่ในการปกครองของเทศบาลตำบลกุดแฮด

3) สภาวัฒนธรรมตำบลกุดแฮด มีหน้าที่และบทบาทในการสนับสนุนและดูแลกลุ่มวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของเทศบาลตำบลกุดแฮด

4) สภาวัฒนธรรมอำเภอกุดบาก มีหน้าที่และบทบาทในการสนับสนุนและดูแลกลุ่มวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของอำเภอกุดบาก

5) ที่ว่าการอำเภอกุดบาก มีหน้าที่ในการบริหาร ปกครอง สนับสนุน และดูแลอำเภอกุดบาก นำโดยนายอำเภอกุดบาก

6) สภาวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร มีหน้าที่ในการสนับสนุนและดูแลกลุ่มวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของจังหวัดสกลนคร

7) กระทรวงวัฒนธรรม มีบทบาทและหน้าที่ในการบริหาร ดูแล และสนับสนุนวัฒนธรรมในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ ของโครงสร้างทางสังคมดังกล่าวข้างต้น เป็นองค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของรัฐไทยทั้งสิ้น บ่งบอกถึงอิทธิพลจากโครงสร้างของรัฐไทยที่ดำเนินอยู่ร่วมกับโครงสร้างสังคมบนพื้นฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮด ดังนั้น การศึกษากลไกความสัมพันธ์ของระบบโครงสร้างชุมชน จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าชุมชนไม่สามารถดำรงอยู่อย่างแยกขาดจากโครงสร้างระดับใหญ่ของรัฐ ในขณะเดียวกัน รัฐก็ไม่อาจมองข้ามโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยเฉพาะพื้นฐานวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ซึ่งยังทำหน้าและบทบาทที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างมีนัยยะสำคัญ

ภาพที่ 3
ภาพบุยกองข้าว วัดกุดแฮด เมื่อ พ.ศ. 2555 ที่มาจาก พิทยา สุมา ผู้ใหญ่บ้านกุดแฮด หมู่ 4

4.3 โครงสร้างทางจิตสำนึกทางชาติพันธุ์กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

จากความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงแห่งบ้านกุดแฮดที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองมหาไชยกองแก้ว อยู่ในเขตการปกครองของแขวงคำม่วน ประเทศลาว และได้มีการย้ายถิ่นฐานมายังฝั่งขวาแม่น้ำโขง โดยได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ หมู่บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย อย่างน้อยในช่วงราวต้นรัตนโกสินทร์

มีการสันนิษฐานช่วงเวลาการย้ายถิ่นฐานของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดอยู่ในช่วงการสงครามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ในรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2369-2371) และการสงครามปราบจีนฮ่อในรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2408-2433) บ่งบอกได้ว่าหมู่บ้านกุดแฮดมีอายุมากกว่า 100 ปี อายุของหมู่บ้านดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชุมชนชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีพลวัตตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เป็นกระแสหลักของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบันที่ช่วยให้คนทั้งโลกเชื่อมถึงกันได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งในโลกแห่งความจริงและโลกออนไลน์

ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมได้ก่อตัวและมีอิทธิพลในสังคมโลกอย่างกว้างขวาง มีแนวโน้มในการกลืนกลายวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ในขณะที่ ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ในรัฐแต่ละรัฐก็ยังต้องเผชิญกับการกลืนกลายทางวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นแบบเดียวกันกับวัฒนธรรมแห่งชาติ เพราะฉะนั้นการดำรงอยู่ของชุมชนในยุคปัจจุบันจึงมีความเสี่ยงต่อการถูกกลืนกลายจากวัฒนธรรมแห่งชาติและกระแสวัฒนธรรมโลก การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ในโครงสร้างสังคมที่มาจากพื้นฐานชุมชนและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ จะช่วยทำให้เราตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมกลุ่มคนระดับย่อย

เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชุมชนในท้องถิ่นฯ อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบโครงสร้างขนาดใหญ่ ที่ไม่ควรถูกมองข้ามหรือละเลย

พลวัตความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ดังกล่าวของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮด ส่งผลให้ชาวกะเลิงได้สั่งสม ปรับตัว และสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนเองขึ้นมาใหม่ ให้ยังคงสามารถมีบทบาทหน้าที่ในการรับใช้สังคมกะเลิงของตน ซึ่งมีความผันแปรไปตามบริบทภายในและภายนอกที่เข้ามากระทบ ชาวกะเลิงได้แสดงให้เห็นถึงกลไกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตน อันมีศักยภาพรองรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จากตัวอย่างที่งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญต่อมิติทางความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมที่ยังสามารถส่งแรงผลักดันขับเคลื่อนสังคมให้ดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1) พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ได้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ชาวกะเลิงที่แฝงฝังอยู่ในเรื่องราวของการอพยพเคลื่อนย้ายจากเมืองมหาไชยกองแก้วในประเทศลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร อันเป็นการยืนยันตัวตนผ่านระบบเจ้าจ้ำและผีปู่ตาชื่อศรีสุวรรณ ผู้เป็นผู้นำทางความเชื่อโดยเป็นเจ้าจ้ำคนแรก และกลายเป็นผีปู่ตาที่ทำหน้าที่ในการปกปักรักษา ดูแลชุมชนของชาวกะเลิงที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่มาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน ประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องยาวนานก็ได้ช่วยตอกย้ำความทรงจำทางประวัติศาสตร์ร่วมกับจิตสำนึกของการสืบเชื้อสายชาวกะเลิงร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้ชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดมีจิตนึกร่วมกันในฐานะที่เป็นชาติพันธุ์กะเลิงด้วยกัน

2) บุญกองข้าว ในฐานะที่เป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงการประสานเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มความเชื่อพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำกับกลุ่มทางเชื่อทางผีโดยมีหมอพราหมณ์เป็นแกนนำ สะท้อนถึงความพยายามในการบูรณาการความเชื่อเรื่องขวัญที่มีต่อข้าวและสมาชิกชุมชนกับบทบาทของพระพุทธศาสนาที่บทบาทต่อการจัดการสวัสดิการทางสังคมให้กับชุมชนโดยใช้ข้าวเป็นกองทุนส่วนกลางสำหรับประโยชน์สาธารณะต่อสมาชิกชุมชนอย่างชอบธรรม

3) การแสดงฟ้อนผีหมอเหยา เป็นการแสดงที่เกิดจากการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมโดยอาศัยจากคติความเชื่อเรื่องผีหมอเหยาในวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเลิงมาก่อน นำมาสร้างสรรค์กลายเป็นการแสดงฟ้อนผีหมอเหยา ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวกะเลิงด้วยศักยภาพของวัฒนธรรมการแสดงชุดนี้ ทำให้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ศิลปกรรมการฟ้อนรำ ดนตรี วรรณศิลป์ อันเป็นวัฒนธรรมที่ทรงภูมิปัญญาของชาวกะเลิง ให้ปรากฏอย่างเด่นชัดในสายตาและการรับรู้ของทั้งชาวกะเลิงและคนนอกกลุ่มกะเลิง เพื่อยืนยันคุณค่าวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเลิงอันมีอัตลักษณ์โดดเด่นและธำรงจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวกะเลิงด้วยกันเอง ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันอย่างกว้างขวางมากขึ้น

ภาพที่ 4

ภาพพิธีเหยารักษาผู้วิจัย โดยหมอเหยาบ้านกุดแฮด มาที่บ้านบัว บ้านของคุณตาผู้วิจัย

ภาพที่ 5

ภาพบรรยากาศการแสดงฟ้อนเลี้ยงผีหมอเหยา บ้านกุดแฮด

5. สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันว่ามีถิ่นฐานเดิมคือเมืองมหาไชยกองแก้ว แขวงคำม่วนแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความเชื่อที่ประสานเกี้อกูลกันระหว่างระบบความเชื่อผีและศาสนาพุทธ อันเป็นโครงสร้างทางความเชื่อและศาสนาที่สำคัญของชาวกะเลิง ซึ่งทำหน้าที่ในการธำรงรักษาสังคมให้สามารถดำเนินต่อไปท่ามกลางพลวัตของการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับยังได้ช่วยกันทำหน้าที่เกื้อหนุนรักษาสำนึกทางชาติพันธุ์ของความเป็นกะเลิงให้ยังดำรงอยู่ด้วยกลไกทางพิธีกรรมของความเชื่อทั้งสองระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบความเชื่อในเรื่องผีปู่ตา พิธีเหยา และพุทธศาสนาตามที่ได้ศึกษามานี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อระบบโครงสร้างทางสังคมของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดที่มีผู้นำทางความเชื่อที่โดดเด่นและสำคัญในชุมชน ได้แก่ จ้ำ ตำแหน่งที่มีบทบาทในการปกปักรักษาดูแลชุมชนโดยได้รับพลังอำนาจจากผีปู่ตาของชุมชน และหมอเหยามีบทบาทในการรักษาผู้คนในชุมชนโดยได้รับพลังอำนาจจากผีฟ้าและผีน้ำ ตลอดจนหมอพราหมณ์ที่มีบทบาทและสถานะทางพิธีกรรมที่ยืดหยุ่นลื่นไหลร่วมไปกับคติผีและคติพุทธ กลุ่มผู้นำทางความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวเป็นแกนสำคัญในการเชื่อมต่อกับโครงสร้างเครือข่ายอื่น ๆ ในสังคม ทั้งในโครงสร้างเครือญาติในชุมชน โครงสร้างระบบการปกครองในชุมชนและความสัมพันธ์กับหน่วยต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงคติความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเลิงให้สามารถทำหน้าที่ควบคู่ไปกับระบบพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่เกื้อหนุนกันไปกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคมอย่างมีพลวัต

ความเชื่อระบบผีและพุทธศาสนายังคงทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการรับใช้สังคมกะเลิงบ้านกุดแฮด โดยการเป็นฟันเฟืองที่อยู่ในโครงข่ายเดียวกัน ร่วมกันขับเคลื่อนโครงสร้างสังคม พิธีกรรมที่สำคัญของชาวกะเลิงอย่างงานเลี้ยงผีปู่ตา งานบุญกองข้าว พิธีเหยา และการเลี้ยงผีหมอเหยาได้บ่งบอกถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมชาติพันธุ์กะเลิง ที่ยังรักษาคุณค่าของระบบความเชื่อเกี่ยวกับผีเป็นอย่างสูง จากการที่มีตำแหน่งผู้นำทางความเชื่อที่ยังคงทำหน้าที่และมีบทบาทสำคัญต่าง ๆ มากมาย ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ได้มองข้ามความสำคัญของความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญทางพิธีกรรมในศาสนาพุทธ และการดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่ใช้วัดและพิธีทางพุทธเพื่อเป็นศูนย์กลางในการสร้างส่วนร่วมทางสังคมเพื่อประโยชน์ของชาวกะเลิงในชุมชน

นอกจากนี้ ชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดยังได้นำมูลมังดั้งเดิมที่ประกอบไปด้วยประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมฟ้อนผีหมอเหยา ภูมิปัญญาการดนตรีและวรรณศิลป์ รวมไปถึงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่มีอยู่เดิมมาประดิษฐ์ประกอบสร้างเป็นสิ่งใหม่กลายเป็นการแสดงฟ้อนผีหมอเหยาที่มีบทบาทหน้าที่ในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นกะเลิง การแสดงดังกล่าวเป็นเครื่องมือกลไกที่ทำให้สามารถแสดงออกในการยืนยันความเป็นกะเลิงได้อย่างเต็มภาคภูมิทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

ยิ่งไปกว่านั้น พิธีกรรมเหล่านี้และการแสดงฟ้อนผีหมอเหยายังได้บ่งบอกถึงพลวัตทางสังคม ตั้งแต่เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวกะเลิงบ้านกุดแฮดมาจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมความเชื่อและศาสนายังคงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยค้ำจุนโครงสร้างให้กับกลุ่มคนและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ด้วยภูมิหลังวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานและสามารถระบุอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงให้ยังสามารถดำรงอยู่และมองเห็นศักยภาพที่จะเผชิญหน้าและดำเนินต่อไปท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมชุมชนชาวกะเลิงอยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2549). *ของดีอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ม.ป.พ.

จิราภา วรเสียงสุข. (2556). *ทฤษฎีสังคมวิทยายุคคลาสสิก.* ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม แอนด์ เอ็ม เลเซอร์พริ้นต์.

ธวัชชัย กุณวงศ์ และสุรัตน์ วรางค์รัตน์. (2532). *2 ปี ที่หมู่บ้านบัว ชาวกะเลิง*. ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสกลนคร.

นฤมล นิราทร. (2559). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และธีรเวทย์ ประมวลรัฐกาล. (2538). *โครงสร้างสังคม*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภุทชงค์ กุณฑลบุตร. (2528). *แนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาในยุคเริ่มต้น*. ม.ป.พ.

ยศ สันตสมบัติ. (2556). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2), แก้ไขและเพิ่มเติม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและการใช้ประโยชน์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัตน์ วรางค์รัตน์. (2531). *กะเลิงบ้านบัว*. ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสกลนคร.

สุรัตน์ วรางค์รัตน์. (2531). *การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : กะเลิง*. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

สุรัตน์ วรางค์รัตน์. (2535). *การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : กะเลิง*. โครงการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

สุวิทย์ ธีรศาศวัต และณรงค์ อุปัญญ์. (2540). *การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน : กรณีกะเลิง จังหวัดมุกดาหาร*. ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์*. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2546.

บทความ

ณรงฤทธิ์ สุมาลี, สวรรค์ ตั้งตรงสิทธิกุล, จุฑามาศ ประมูลมาก, และเนตรชนก สุนา. (2558). ข้อสังเกตเชิงแนวคิดว่าด้วยพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสานในบริบทของสังคมสมัยใหม่: มองผ่านปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างสังคมของความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง. *แพรวากาฬสินธุ์*, 2(2), 119-158.

ธนวรรธน์ นิธิปภานันท์. (2558). ประเพณีประดิษฐ์ กับ การเปลี่ยนแปลงที่หัวหิน. *วารสารมนุษย์ศาสตร์สังคมศาสตร์*, 32(3), 142-158.

พิเชฐ สายพันธ์. (2559). พุทธศาสนากับการเมืองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *สังคมมานุษยวิทยา*, 35(2), 47-71.

สุรัตน์ วรางค์รันต์. (2524). กะเลิง. *วารสารเมืองโบราณ*, 7(3), 108-114.

เอกสารท้องถิ่นส่วนบุคคลหมู่บ้านกุดแฮดที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ชู ศรีมุกดา. (ม.ป.ป.). *เอกสารบันทึกพิธีกรรมเลี้ยงผีหมอเหยา*.

ถนอมจิต โถแก้วเขียว. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลและผลงาน คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านกุดแฮด หมู่ที่ 7*.

ถนอมจิต โถแก้วเขียว. (ม.ป.ป.). *แผนชุมชน บ้านกุดแฮด หมู่ที่ 7*.

ธวัชชัย จำวงศ์ลา. (ม.ป.ป.). *เอกสารบันทึกบทสวดและพิธีกรรมหมอพราหมณ์*.

พิทยา สุมา. (2560). *แผนชุมชน พัฒนาหมู่บ้าน บ้านกุดแฮดหมู่ที่ 4*.

พิทยา สุมา. (ม.ป.ป.). *เอกสารบันทึกวัฒนธรรมและประเพณีกะเลิง*. ไฟล์เอกสารส่วนตัว.
สมจิต ศรีมุกดา. (ม.ป.ป.). *เอกสารบันทึกพิธีกรรมเลี้ยงผีหมอเหยา*.
สำเริง ทรงสิริ. (ม.ป.ป.). *กะเลิง*. ไฟล์เอกสารส่วนตัว.
สำเริง ทรงสิริ. (ม.ป.ป.). *ฟ้อนผีหมอกะเลิง*. ไฟล์เอกสารส่วนตัว.
สำเริง ทรงสิริ. (ม.ป.ป.). *ภูมิปัญญากะเลิง*. ไฟล์เอกสารส่วนตัว.

บทสัมภาษณ์

คิดไสว พรมหากุล, เจ้าจ้ำบ้านบัว, อายุ 73 ปี. (21 พฤศจิกายน และ 26 พฤศจิกายน 2563), บ้านบัว.
ชัยยุทธ์ วัยเหนิดลื้อ, ปราชญ์ชาวบ้านด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม, อายุ 64 ปี. (31 ธันวาคม 2561), หมู่บ้านกุดแฮด.
ชู ศรีมุกดา, ปราชญ์ชาวบ้านด้านวัฒนธรรมเหยา, อายุ 84 ปี. (วันที่ 19 และ 23 ตุลาคม 2563), หมู่บ้านกุดแฮด.
ถนอมจิต โถแก้วเขียว, ผู้ใหญ่บ้านกุดแฮดสามัคคี หมู่ 7. (31 ธันวาคม 2561 และ 19 พฤศจิกายน 2563), หมู่บ้านกุดแฮด.
ทองจันทร์ ศรีมุกดา, เจ้าจ้ำบ้านกุดแฮด, อายุ 73 ปี. (7 กุมภาพันธ์ 2562, 18 ตุลาคม และ 24 พฤศจิกายน 2563), หมู่บ้านกุดแฮด.
ทองบรรณ ศรีมุกดา, นักแสดงฟ้อนผีหมอเหยา. (7 กุมภาพันธ์ 2562 และ 4 กรกฎาคม 2563), หมู่บ้านกุดแฮด.
ทองสาย ศรีมุกดา, ภรรยา ผอง ศรีมุกดา, อายุ 80 ปี. (22-24 พฤศจิกายน 2563), หมู่บ้านบัว.
ธวัชชัย จำวงศ์ลา, หมอพราหมณ์บ้านกุดแฮด, อายุ 76 ปี. (5 กรกฎาคม, 18 ตุลาคม และ 23-24 พฤศจิกายน 2563), หมู่บ้านกุดแฮด.
ผอง ศรีมุกดา, อดีตผู้ใหญ่บ้านบัว อดีตหมอพราหมณ์บ้านบัว และอดีตพระสงฆ์วัดบ้านบัว, อายุ 84 ปี, (ช่วง 30 ธันวาคม 2561 ถึง 24 พฤศจิกายน 2563), หมู่บ้านบัว.
พระครูอุดมพิริยกิจ, เจ้าคณะอำเภอกุดบาก เจ้าอาวาสวัดบ้านกุดแฮด, อายุ 77 ปี. (20 ตุลาคม พ.ศ. 2563). วัดบ้านกุดแฮด.
พัฒญา ทรงศิริ, อดีตข้าราชการครูวัดบ้านกุดแฮดฯ และภรรยา สำเริง ทรงศิริ, อายุ 65 ปี. (19 ตุลาคม, 21 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านหนองสองหาน.
พิทยา สุมา, ผู้ใหญ่บ้านกุดแฮด หมู่ 4. (7 กุมภาพันธ์ 2562, 19 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านกุดแฮด.
พิทักษ์ ราชวงศ์, ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอกุดบาก, อายุ 74 ปี. (23 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านโพนงาม.
มณีพร ศรีมุกดา, ลูกสาว สมจิต ศรีมุกดา (หมอเหยา), อายุ 52 ปี. (19 ตุลาคม 2563). หมู่บ้านกุดแฮด.
วรรณิภา ศรีมุกดา, อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกุดแฮด, อายุ 49 ปี. (ช่วง 7 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง 23 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านกุดแฮดและหมู่บ้านบัว.
วาสินี ศรีมุกดา, ลูกสาว ผอง ศรีมุกดา, อายุ 43 ปี. (19 ตุลาคม 2563). หมู่บ้านบัว.

สมจิต ศรีมุกดา, หมอเหยา (แม่หมอใหญ่) บ้านกุดแฮด, อายุ 78 ปี. (18 ตุลาคม, 24 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านกุดแฮด.

สำเริง ทรงศิริ, ปราชญ์ชาวบ้านด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม, อายุ 65 ปี. (ช่วง 6 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง 24 พฤศจิกายน 2563). หมู่บ้านกุดแฮด.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลหมู่บ้านกุดแฮด. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2563. เทศบาลตำบลกุดแฮด. http://kuthad.go.th/index.php?op=staticcontent&id=14385.

Praphan at. (2561, 24 ตุลาคม). *ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านกุดแฮด*. นวัตวิถี สกลนคร. https://www.iotopsakon.com/ข้อมูลบ้านกุดแฮด.

แผนการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Library Board)

ธัญชนก ณ น่าน
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับสูงรัฐบาลประเทศสิงคโปร์ได้มีนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ โดยงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาถึงที่มาของแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2020 (2) เพื่อศึกษาวิธีการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎี การนำนโยบายไปปฏิบัติ ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยงานวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ได้แก่บทความ งานวิจัย หนังสือและศึกษาจากรายงานประจำปีผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ (National Library Board: NLB) รวมไปถึงเอกสารอื่น ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์และการสัมภาษณ์กลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์ในช่วงอายุ 17-19 ปี ผลการศึกษาพบว่าแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2004 ระยะที่สอง แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2005 - ค.ศ. 2010 ระยะที่สาม แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2011 - ค.ศ. 2020 โดยแผนงานทั้ง 3 ระยะได้สร้างจิตสำนึกร่วมในการอ่านแก่เยาวชนผ่าน 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การเป็นสมาชิกทางการอ่านร่วมกัน (2) ความมีอิทธิพลต่อการอ่าน (3) การบรรลุความต้องการทางการอ่านร่วมกัน (4) การมีความสัมพันธ์ทางการอ่านร่วมกัน โดยประโยชน์ของการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการสร้างจิตสำนึกร่วมทางการอ่านของกลุ่มเยาวชนจะช่วยให้เกิดการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอ่านมากขึ้นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศสิงคโปร์

คำสำคัญ การพัฒนาการอ่าน กลุ่มเยาวชน คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

Reading Development Plan for Teenager under The Operation of The National Library Board of Singapore.

Thanchanok Na nan
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Human resource development in Singapore is highly successful due to government has planned for human resource development policy continuity especially human resource development through reading in youth. This research aims to study the evolution of human resource development plan through reading during 2000 – 2020 and the way to creating a sense of community in teenager by the National Library Board of Singapore. This research used the concept of theory model of public policy Implementation, theory sense of community and concept of human resource development to explain the phenomenon and the

method used in this study was qualitative research by using documents. The finding indicates that The National Library Board of Singapore has reading planning in 3 phases: 2000 – 2004, 2005 – 2010 and 2011 – 2020. All the planning created awareness of reading among youth through four factors which are (1) membership of reading (2) influence in reading (3) Integration and Fulfillment of Needs in reading (4) Sharing Emotional Connection in reading. These factors foster reading awareness and reading activity among the teenager and It played a significant part of human resource development in Singapore.

Keywords: Reading Development, Teenager, National Library Board of Singapore

1. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับสูง โดยมีดัชนีการพัฒนาการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) หรือ HDI ที่สูงขึ้นตามลำดับจาก 0.718 ในปี ค.ศ. 1990 สู่ 0.935 ในปี ค.ศ. 2018 ตามการวิเคราะห์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) โดยประเทศสิงคโปร์ให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาการอ่านของชาวสิงคโปร์ จากการประสบปัญหาด้านเชื้อชาติในช่วงแรกเริ่มของการแยกตัวออกจากสมาพันธรัฐมาเลเซียในปี ค.ศ. 1946 ห้องสมุดในช่วงศตวรรษที่ 19 มีหนังสือส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งไม่สอดคล้องกับประชาชนที่มีหลากหลายสัญชาติ ทั้งนี้ในการขยายความรู้และแหล่งข้อมูลให้แก่ชาวสิงคโปร์ ห้องสมุดจึงเป็นสถานที่สำคัญในการช่วยให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้และข้อมูลที่ถูกต้อง โดยการพลิกโฉมห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์เกิดจากแผนการดำเนินงานเพื่อขยายห้องสมุดของประเทศสิงคโปร์ในช่วงเวลาภายในปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2020 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ในช่วงแรกจากการวางแผนงานของผู้วางแผนงานห้องสมุดในปี ค.ศ. 1994 ได้ตีพิมพ์แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในทศวรรษ 2000 เป็นแผนงานภายใต้พิมพ์เขียวสำหรับอนาคตของประเทศสิงคโปร์ (The Next Lap) เพื่อวางเค้าโครงการดำเนินงานสำหรับพัฒนาห้องสมุดในสิงคโปร์ โดยผู้วางแผนงานห้องสมุดได้เสนอแนะให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นสูง การมีแรงบันดาลใจ ประสานพลังร่วมกัน และส่งเสริมให้ชาวสิงคโปร์ได้เข้าถึงข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library Board: NLB) จึงถูกจัดตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1995 เพื่อบริหารจัดการเครือข่ายห้องสมุดทั่วประเทศอย่างครอบคลุม อาทิ ห้องสมุดสาธารณะ, ห้องสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุทั้งหมด 26 แห่ง ในการวางแผนงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาตินั้นมีการวางแผนล่วงหน้าในระยะ 5 ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนงานตามที่วางไว้

ระยะแรก แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะแรกเป็นผลสืบเนื่องมาจากการวางแผนของผู้วางวิจัยห้องสมุดในปี ค.ศ.1994 ที่จัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2004 ในภายหลังการแต่งตั้งของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติทำให้แผนงานในระยะถัดไปเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ

ระยะที่สอง แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 2005 ที่จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านปี

ค.ศ. 2010 ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาห้องสมุดในระยะ 5 ปีถัดไปเพื่อนำความรู้ระดับโลกมาให้ชาวสิงคโปร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายฐานข้อมูลสารสนเทศและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้โครงข่ายห้องสมุดออนไลน์

ระยะที่สาม แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ที่จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในช่วงปี ค.ศ. 2011 - ค.ศ. 2020 เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสร้างพื้นที่ให้แรงบันดาลใจแก่สังคมของชาวสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนากิจกรรมการอ่านให้ครอบคลุมแก่ผู้คนทุกช่วงวัย อนึ่ง โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์จะสร้างห้องสมุดให้มีหน้าที่เป็นบ้านหลังที่สามของชาวสิงคโปร์จากการสร้างพื้นที่สาธารณะและให้ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งแก่ผู้คน จากพื้นที่ของห้องสมุดที่เป็นทั้งบ้านและที่ทำงานหรือโรงเรียน ภายใต้การดำเนินงานที่ผ่านมาของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ได้ช่วยให้ประชาชนชาวสิงคโปร์เข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องได้เป็นอย่างมาก จากผลการมีปฏิสัมพันธ์กับห้องสมุดทั่วประเทศที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1997 - ค.ศ. 2018 โดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1997 - ค.ศ. 2000 จำนวนสมาชิกห้องสมุดเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด เป็นช่วงระยะแรกภายใต้การทำงานของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์และในปี ค.ศ. 2019 มีผู้ใช้บริการห้องสมุด 72.5% ซึ่งนับเป็นสัดส่วน 7 ใน 10 ของประชากร

โดยแผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านทั้ง 3 ระยะนั้นเป็นแผนงานที่อยู่ภายใต้นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ โดยแผนงานในระยะแรกเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกำหนดศูนย์กลางการพัฒนาคนตามพิมพ์เขียว The Next Lap ซึ่งการพัฒนาการอ่านของชาวสิงคโปร์ในขั้นแรกต้องขยายแหล่งการอ่านแห่งชาติ คือ ห้องสมุด ที่จะช่วยยกระดับความรู้ของชาวสิงคโปร์ ต่อมาในแผนงานระยะที่สองนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากแผนงานในระยะแรกเพื่อขยายเทคโนโลยีในห้องสมุดและพยามพัฒนาห้องสมุดสาธารณะ และในแผนงานระยะที่สามเป็นแผนที่อยู่ภายใต้การพัฒนาสิงคโปร์ให้เข้าสู่ Smart Nation เพื่อเตรียมความพร้อมด้านดิจิตอลให้กับชาวสิงคโปร์ ห้องสมุดจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างความรู้และความเท่าทันยุคสมัยให้แก่ชาวสิงคโปร์ จากการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการอ่านในกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุ การให้ความสำคัญในการอ่านของช่วงวัยที่แตกต่างนั้นช่วยให้เข้าถึงเป้าหมายการอ่านของแต่ละกลุ่มอย่างตรงจุด ในการพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชนของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติอยู่ในช่วงอายุ 13-19 ปี โดยกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการอ่าน เนื่องจากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและสังคม การอ่านนั้นจะช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้เติมเต็มศักยภาพของตนเอง เพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และสามารถตีความได้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงช่วยให้กลุ่มเยาวชนค้นพบถึงการพัฒนาตนเองและเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาสังคมได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้เข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งกลุ่มเยาวชนนั้นจะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไปในวันที่พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การส่งเสริมการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติจะช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้อ่านมากขึ้นผ่านกิจกรรมที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้จัดขึ้น

ทั้งนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่ผานมา อาทิ บทความวิจัยของวูฟแก็ง สต็อค (2020) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ในสังคมแห่งความรู้และการเป็นสมาร์ทเนชั่น และบทความวิจัยของโทมัส เมนคอร์ฟ และ โจเซ็น เวิร์ซ (2018) ที่ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ผ่านการขยายนวัตกรรมระดับโลกและการใช้ผู้คนเป็นศูนย์กลางใน

การพัฒนา และจากการศึกษาบทความวิจัยของ ฮุย ลิน และ เบรนดัน ลุยท์ (2012) ที่ได้ศึกษาการสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนผ่านห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไมพบว่าได้มีการศึกษาถึงการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่ประเด็นในค้นหาคำตอบถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในการสร้างจิตสำนึกร่วมทางการอ่านแก่กลุ่มเยาวชนภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเป็นส่วนช่วยทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศสิงคโปร์ดีขึ้นได้อย่างไร โดยผู้วิจัยมีคำถามในการวิจัย 2 ประการ ดังนี้ (1) แผนการดำเนินงานในช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2020 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นอย่างไร (2) กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมของเยาวชนผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นอย่างไร และผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของประเทศสิงคโปร์ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (2) เพื่อศึกษาวิธีการการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง แผนการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของประเทศสิงคโปร์ จากบริบทการสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชน (Sense of Community) ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library board of Singapore) พบว่าบทความและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของแผนการดำเนินงานภายใต้การการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ ส่วนใหญ่เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาห้องสมุดภายใต้แผนแม่บทและแผนรายงานห้องสมุด ได้แก่

จีน แทน และ ชูเบิร์ต ฟู (Gene Tan and Schubert Foo) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Realising its Future through Collaboration with Government, Industry and Community: The Experience of Singapore's National Library board อธิบายว่า คณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ได้ร่วมมือกับหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล ภาคอุตสาหกรรม ภาคชุมชน และเครือข่ายห้องสมุดอื่น ๆ เพื่อตอกย้ำถึงกลไกสำคัญของวิสัยทัศน์ในแผนงานห้องสมุดในทศวรรษ 2000 ที่ปรับเป็นกลยุทธ์ของแผนงานห้องสมุดปี ค.ศ. 2010 ซึ่งประกอบไปด้วย 3 แรงผลักดันเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ (1) กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมห้องสมุดควบคู่ไปกับความร่วมมือในภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ (2) กลยุทธ์ขยายโครงข่ายห้องสมุดผ่านการร่วมมือกับภาคชุมชน (3) กลยุทธ์การสร้างความรู้ระดับโลกผ่านห้องสมุดและหน่วยงานอื่น ๆ งานวิจัยของจีน แทน และ ชูเบิร์ต ฟู (Gene Tan and Schubert Foo) ได้สื่อถึงบทบาทของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ในการพัฒนาช่วง 10 ปีแรกหลังจากก่อตั้งผ่านแผนงานที่เชื่อมต่อกันระหว่าง แผนงานห้องสมุดในทศวรรษ 2000 และแผนงานห้องสมุดในปี ค.ศ.2010 โดยคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มแรงบันดาลใจจากการให้แหล่งความรู้ ผู้วิจัยได้นำเอาผลการศึกษา จีน แทน และ ชูเบิร์ต ฟู (Gene Tan and Schubert Foo) มาใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์การกำหนดกรอบกลยุทธ์ของแผนงานและกรอบวิสัยทัศน์ระหว่าง แผนรายงานห้องสมุดในทศวรรษ 2000 และห้องสมุดในปี ค.ศ. 2010 เพื่อรองรับความต้องการของชาวสิงคโปร์

วูฟแก็ง สต็อค (Wolfgang G.Stock) ได้ศึกษาเรื่อง A Nationwide Library System and Its Place in Knowledge Society and Smart Nation: The Case of Singapore อธิบายว่า การวางแผนพัฒนาในประเทศสิงคโปร์นั้นเริ่มจากการสร้างเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ (knowledge-based economy) และสังคมแห่งความรู้ในปี ค.ศ. 1981 และได้ถูกพัฒนาเป็นแนวคิดชาติอัจฉริยะ (Intelligent Nation Plan) ในปี ค.ศ. 2015 และในปัจจุบัน คือ แนวคิด Smart Nation โดยห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมความรู้ด้านดิจิตอลให้แก่ประชาชนภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ เช่น ระบบ OneSearch เพื่อค้นหาสารสนเทศภายในเครือข่ายห้องสมุด และ NLB App การค้นหาผ่านโทรศัพท์ รัฐบาลประเทศสิงคโปร์ได้ให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่กับคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ในฐานะหน่วยงานของรัฐ โดยห้องสมุดได้เติมเต็มความต้องทางกายภาพและเป็นพื้นที่แห่งเทคโนโลยี งานวิจัยของ วูฟแก็ง สต็อค (Wolfgang G.Stock) อธิบายถึงพื้นที่แห่งเทคโนโลยีสารสนเทศภายในห้องสมุดซึ่งเชื่อมกับกรอบยุทธศาสตร์แห่งชาติ เช่น แนวคิดเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ แนวคิดชาติแห่งความรู้ แนวคิด Smart Nation ผู้วิจัยได้นำเอาผลการศึกษาของวูฟแก็ง สต็อค (Wolfgang G.Stock) มาใช้เป็นข้อมูลการศึกษาการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการดำเนินงานภายใต้กรอบยุทธศาสตร์แห่งชาติ

โทมัส เมนคอร์ฟ และ โจเช็น เวิร์ซ (Thomas Menkhoff and Jochen Wirtz)[1] ได้ทำการศึกษาเรื่อง National Library Board Singapore: World-Class Service through Innovation and People Centricity อธิบายว่า วัตถุประสงค์ในการใช้นวัตกรรมของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ได้ระบุไว้ในแผนแม่บท (แผนงานห้องสมุดในทศวรรษ 2000 แผนงานห้องสมุดในปี ค.ศ. 2010 แผนงานห้องสมุดในปี ค.ศ. 2020) เพื่อสร้างระบบห้องสมุดระดับโลกคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ได้มุ่งเน้นอย่างยิ่งในบริการลูกค้าผ่านนวัตกรรมห้องสมุดผ่านภาวะความเป็นผู้นำ, การสร้างขีดความสามารถและการเชื่อมโยงระหว่างผู้คนกับพื้นที่สาธารณะ คณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ได้สานต่อการใช้นวัตกรรมที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของผู้อ่านทุกเพศทุกวัยและทุกภูมิหลัง จากการวิจัยดังกล่าวที่อธิบายถึงการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ผ่านการขยายนวัตกรรมระดับโลกและการใช้ผู้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ผู้วิจัยได้นำเอาผลการศึกษาของ โทมัส เมนคอร์ฟ และ โจเช็น เวิร์ซ (Thomas Menkhoff and Jochen Wirtz) มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาการเชื่อมต่อพื้นที่ระหว่างห้องสมุดและผู้คนผ่านโครงข่ายห้องสมุดภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติและทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชน (Sense of Community) ของแมคมิลลานและชาวิส (McMillan & Chavis) ประกอบกับข้อมูลจากการศึกษาผ่านเอกสารเพิ่มเติม ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการที่ 1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่นำมาอธิบายถึงความพยายามในการยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศสิงคโปร์ โดยการ

---

[1]Thomas Menkhoff and Jochen Wirtz, (2018), **National Library Board Singapore: World-Class Service through Innovation and People Centricity**, (online) Available from: https://www.academia.edu/37114460/National_Library_Board_Singapore_World_Class_Service_through_Innovation_and_People_Centricity (1 September 2020).

พัฒนาการอ่านเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้จริงและเป็นส่วนหนึ่งในการวัดค่าดัชนีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างการพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชนนั้นมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่ออนาคตของประเทศสิงคโปร์ ดังนั้นเพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านแนวคิดทุนมนุษย์ ในการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเป็นแนวคิดทุนมนุษย์เป็นแนวคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะของคนในทุกระดับ ในการที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ต้องอาศัยหลายองค์ประกอบ โดยแผนการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการห้องสมุดสิงคโปร์ได้มีการกำหนดแผนแม่บทเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวสิงคโปร์ในอนาคตและเพื่อรองรับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในอนาคต การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทุนมนุษย์จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนการดำเนินงานดังกล่าว

2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านแนวคิดสมรรถนะ ในการศึกษาแนวคิดสมรรถนะช่วยให้เข้าใจการพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่องให้บุคคลมีจิตใจที่รักการอ่านผ่านแรงผลักดันเบื้องลึกและบ่มเพาะนิสัยให้ประชาชนชาวสิงคโปร์มีใจที่รักการอ่าน ผ่านการอำนวยความสะดวกจากโครงการหรือกิจกรรมภายใต้แผนการดำเนินงานที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์จัดตั้งขึ้นและเสริมสร้างให้เป็นทักษะเพิ่มพูนความรู้แก่บุคคล โดยการเสริมสร้างการอ่านเหล่านี้ได้แสดงออกถึงภาพรวมของประเทศในด้านศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบภูเขาน้ำแข็งของสเปนเซอร์ (Spencer and Spencer อ้างถึงใน เสน่ห์ จุ้ยโต, 2554, น. 125) โดยแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ (1) ความรู้ (2) ทักษะ (3) บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (4) ภาพลักษณ์ภายใน (5) อุปนิสัยหรือคุณลักษณะ (6) แรงผลักดันเบื้องลึก

ประการที่ 2 การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากแผนการดำเนินการพัฒนาการอ่านเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งการปฏิบัติการดังกล่าวถือว่ามีตัวแบบบนลงล่างโดยผู้วิจัยได้นำเอาตัวแบบของแวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn อ้างถึงใน เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2551, น. 49) มาใช้พิจารณาประกอบ โดยมี 6 ปัจจัย ดังนี้

1) มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ในขั้นต้นของแผนการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของประเทศสิงคโปร์ เกิดจากความต้องการของคณะรัฐบาลแห่งชาติสิงคโปร์ในการพัฒนาการอ่านจากการมุ่งเข้าสู่สังคมแห่งความรู้โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา The Next Lap และการมุ่งสู่ความเป็นสมาร์ทเนชั่น (Smart Nation)

2) ทรัพยากรของนโยบาย ในการวางแผนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนโดยรัฐบาลต้องอาศัยทรัพยากรในการร่วมกันวางแผนกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3) การสื่อสารระหว่างองค์การและการบังคับให้เป็นไปตามนโยบาย ในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลแห่งชาติประเทศสิงคโปมีการประสานงานไปยังคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัด กระทรวงการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Ministry of Communications and

Information: MCI) เพื่อให้หน่วยงานคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้กำหนดแผนพัฒนาการอ่านให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ

4) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหนึ่งในหน่วยงานของภาครัฐที่ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านโดยมีการพัฒนาห้องสมุดและวางแผนอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับความรู้ให้แก่ชาวสิงคโปร์

5) เงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ประเทศสิงคโปร์มีการบริหารทางการเมืองแบบพรรคเดียว การสานต่อนโยบายของชาติจึงมีความต่อเนื่องและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนซึ่งส่งผลถึงให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศอยู่ในระดับสูง

6) ท่าทีของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ตอบสนองและรองรับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาจากรัฐบาลและนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติ โดยการแปลงเป็นแผนการดำเนินงานทั้ง 3 ระยะ (แผนรายงานห้องสมุดในทศวรรษ 2000, แผนรายงานห้องสมุดในปี ค.ศ.2010 และแผนรายงานห้องงสมุดในปี ค.ศ.2020)

ประการที่ 3 ทฤษฎีจิตสำนึกร่วมของชุมชน (Sense of Community) ของ แมคมิลลานและชาวิส (McMillan & Chavis) นิยามกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนนั้นเป็นการทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคมผ่าน 4 บริบท โดยการเกิดของกระบวนการจิตสำนึกร่วมนี้ต้องมีจุดเชื่อมทางความสัมพันธ์ของผู้คนให้เกิดความรู้สึกแบบเดียวกัน เช่น การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ความเชื่อเดียวกัน ความหวังเดียวกันฯ เพื่อมุ่งสู่สังคมที่มีความกลมเกลียวของสมาชิกในสังคมรวมถึงการมุ่งเป้าไปสู่จุดหมายเดียวกัน การศึกษาในครั้งนี้ได้พิจารณาถึงการสร้างจิตสำนึกร่วมทางการอ่านแก่กลุ่มเยาวชนภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาตามตัวชี้วัด 4 ประการ ดังนี้

1) การเป็นสมาชิก การเป็นสมาชิก คือ ความรู้สึกที่ฝังรากลึกลงไปในตัวของบุคคลในการเป็นสมาชิกและมีสิทธิ์ที่จะเป็นเจ้าของหรือความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคม

2) อิทธิพล สมาชิกจะรู้สึกอยากเข้าสังคมมากขึ้นเมื่อพวกเขารู้สึกว่าตนเองมีอิทธิพลต่อกลุ่ม โดยพันธะเชิงบวกในความกลมเกลียวและอิทธิพลทางสังคม ได้ส่งผ่านให้ผู้คนในสังคมอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้บ่งชี้ให้เห็นถึงพลังของความสัมพันธ์ที่มั่นคง

3) การบรรลุความต้องการร่วมกัน การสนับสนุนและการเติมเต็มความต้องการคือรูปแบบหลักของชุมชนเข้มแข็ง การให้รางวัลสนับสนุนคนในชุมชนก็เป็นการบ่งบอกสถานะของผู้คน ความสำเร็จของชุมชน ความรอบรู้หรือความสามารถของสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในชุมชนต้องให้ความสำคัญกับคน เพื่อช่วยให้คนในชุมชนได้แบ่งปันความคิดซึ่งกันและกันและจัดลำดับความสำคัญของการเติมเต็มความต้องการก่อน-หลัง โดยชุมชนที่เข้มแข็งต้องสามารถรวมผู้คนให้อยู่ด้วยกันได้จากการที่สมาชิกเจอความต้องการของตนเองในขณะที่ได้รู้ถึงความต้องการของผู้อื่น

4) การมีสัมพันธ์ทางความรู้สึกร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ของชุมชน

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 คำถามการวิจัย

3.1.1 แผนการดำเนินงานในช่วงปี ค.ศ. 2000-ค.ศ. 2020 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นอย่างไร

3.1.2 กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมของเยาวชนผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นอย่างไร

3.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.1 เพื่อศึกษาแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของประเทศสิงคโปร์ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ

3.2.2 เพื่อศึกษาวิธีการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เนื้อหาของแผนการดำเนินงาน งานวิจัย รายงาน บทความ และข่าวสารต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์และทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแผนการพัฒนามนุษย์ผ่านการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผ่านทางออนไลน์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เยาวชนชาวสิงคโปร์ช่วงอายุ 17-19 ปี แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อรวบรวมข้อมูลในมุมมองของเยาวชนชาวสิงคโปร์ที่มีต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์และมุมมองต่อห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการภายใต้การบริหารของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มที่มีประสบการณ์ใช้ห้องสมุดหรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมพัฒนาการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วนดังนี้ ส่วนแรกคือการวิเคราะห์เชิงเทคนิค เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการบรรยาย โดยการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ตามวิธีการดำเนินศึกษาข้างต้นมาแบ่งตามจุดประสงค์ของการวิจัย แล้วเรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลเป็นร้อยแก้วถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั้งหมดและส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เชิงการวิเคราะห์อภิปรายข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎี โดยนำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านและกระบวรการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์

4. ผลการวิจัย

4.1 แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่าน

การพัฒนาของประเทศสิงคโปร์ภายหลังจากการได้รับเอกราช ทรัพยากรมนุษย์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสิงคโปร์ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้เป็นส่วน

สำคัญอย่างมากที่จะนำพาเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์อยู่รอด ดังนั้นทรัพยากรมนุษย์ที่เพียบพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและเต็มไปด้วยความรู้จะทำให้ประเทศสิงคโปร์ได้เปรียบมากกว่านานาประเทศ

ในช่วงแรกของการขยายฐานความรู้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลสิงคโปร์ได้มุ่งเป้าไปที่การวิจัยเพื่อพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต (R&D) และการวิจัยทางการศึกษาหลังจากการได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1965 โดยส่วนใหญ่เน้นในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์มากกว่า ทั้งนี้การทุ่มงบในการวิจัยมีส่วนช่วยในการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นส่วนช่วยในการเติบโตของเศรษฐกิจ ในช่วงต่อมาประเทศสิงคโปร์ได้เผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจถดถอยในช่วงทศวรรษ 1980 ทำให้รัฐบาลได้ก่อตั้งคณะกรรมการด้านเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 เพื่อประเมินสภาวะเศรษฐกิจและค้นหาศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจ นายฟิลิป ยีว (Philip Yeo) ที่ขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board :EDB) แนะนำให้รัฐบาลเน้นการผลิตความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และชีววิทยา และก่อให้เกิดหน่วยงานวิจัยทางวิทยาศาตร์และเทคโนโลยี (A*STAR) ต่อมารัฐบาลพยายามที่จะขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ในปี ค.ศ. 2002 โดยมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศิลปะ การออกแบบและสื่อ ที่ไม่ได้อยู่แค่ในกรอบของการส่งเสริมศิลปะเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจร่วมด้วย ในการพัฒนานี้จึงรวมไปถึงการพัฒนาในด้านศิลปะ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ และห้องสมุด ความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งสาขาวิชาและแหล่งเรียนรู้เหล่านี้จะเป็นพื้นที่ในการผลิตความรู้ชั้นดีและเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศได้ในระยะยาวซึ่งรวมอยู่ในการสร้าง GDP ของประเทศด้วย การสร้างฐานความรู้ในศตวรรษที่ 21 ทำให้สิงคโปร์เปรียบความรู้เป็นดั่งนวัตกรรมแบบใหม่ (Anna-Katharina Hornidg, 2007)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ดีและยั่งยืนนั้นการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะเติมเต็มความรู้ได้ ซึ่งการศึกษาก็ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมในหลากหลายทางเพื่อเพิ่มโอกาสแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยหนึ่งมาจากผลของการอ่านหนังสือที่ช่วยให้ยกระดับความรู้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งที่มีหนังสือมากที่สุดจะช่วยให้เกิดการพัฒนาการอ่านของคนในทุกช่วงวัยได้ดีและเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศอยู่ในระดับสูง

ช่วงระยะแรกเริ่มของการสร้างชาติหรือภายหลังการได้รับเอกราช ระบบการจัดการเอกสารของประเทศสิงคโปร์ไม่ได้มีความสำคัญมาก ห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควรจากการที่รัฐบาลให้ความสนใจในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาประเทศอุตสาหกรรมมากกว่า แต่เพื่อขจัดปัญหาเรื่องการเหยียดเชื้อชาตินั้นห้องสมุดเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญ จากการเป็นพื้นที่ในการขยายความรู้อีกทั้งเป็นพื้นที่ ที่ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมทางเชื้อชาติ โดยห้องสมุดในยุคอาณานิคมไม่ได้เป็นพื้นที่สำคัญแต่เป็นเพียงพื้นที่เล็ก ๆ ที่มีหนังสือเท่านั้น ต่อมาห้องสมุดในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นระยะแรกของการสร้างชาติมีเพียงชนชั้นสูงที่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจากชั้นหนังสือที่มีแต่ภาษาอังกฤษเป็นสวนทางกับประชากรที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักและในศตวรรษที่ 20 ห้องสมุดยังคงเป็นสถานที่พิเศษเฉพาะกิจ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งชนชั้นทางเชื้อชาติผ่านห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ได้เป็นอย่างดีจากการไม่ได้เป็นพื้นที่แห่งความรู้อย่างแท้จริงและไม่ได้ให้ความสำคัญกับประชากรผ่านระบบภาษา

การพลิกโฉมห้องสมุดให้กลายเป็นที่นิยมเกิดจาก ลี กง เชียน (Lee Kong Chian) มหาเศรษฐีชาวสิงคโปร์ ได้บริจาคเงินจำนวน 375,000 ดอลลาห์สิงคโปร์ ให้แก่ห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ปี ค.ศ. 1953 เพื่อจัดหาหนังสือที่มีภาษาจีนและภาษาที่ใช้ในท้องที่ควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนชาวสิงคโปร์จะต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการห้องสมุด การเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดในครั้งนี้ทำให้ประชาชนเข้าถึงห้องสมุดได้มากขึ้นและมีจำนวนสมาชิกห้องสมุดที่มากขึ้นตามไปด้วย (Brendan Luyt, 2014) จากภาวะเศรษฐกิจถดถอยในช่วงปี ค.ศ. 1986 คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติสิงคโปร์ได้มีคำแนะนำแก่รัฐบาลให้เปลี่ยนห่วงโซ่ในการพัฒนาโดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แทน และในช่วงระยะเวลาต่อมาจากการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของนาย โก๊ะ จ๊ก ตง รัฐบาลชุดที่ 2 ของประเทศสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1990 มีการเผยแพร่พิมพ์เขียว The Next Lap ซึ่งอธิบายถึงการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเน้นศูนย์กลางการพัฒนาที่คนผ่านความสามารถและการเรียนรู้รวมไปถึงการพัฒนาห้องสมุด หน้าที่การจัดสรรงบและดูแลห้องสมุดสาธารณะและห้องสมุดแห่งชาติถูกระบุไว้อย่างเป็นทางการในพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ (National Library Act: NLA) ในปี ค.ศ. 1958 แต่ด้วยงบประมาณที่จำกัดของห้องสมุดทำให้ ห้องสมุดแห่งชาติเน้นการพัฒนาให้เป็นห้องสมุดสาธารณะมากกว่าที่จะเป็นห้องสมุดแห่งชาติ ซึ่ง NLA พยายามที่จะจัดหาคณะกรรมการที่มีความรับผิดชอบในการจัดการห้องสมุดแห่งชาติและห้องสมุดสาธารณะ เพราะการขาดการประสานงานกันจะทำให้ระบบสารสนเทศของประเทศไม่มีประสิทธิภาพ การเริ่มทำงานด้านห้องสมุดอย่างจริงจังเริ่มเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ (MCI) นายจอร์จ ยีว (George Yeo) (Anna-Katharina Hornidg, 2007) ได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในปี ค.ศ.2000 (Library 2000 Review Committee) ขึ้นอย่างไม่เป็นทางการในปี ค.ศ. 1992 เพื่อหาทางพัฒนาระบบห้องสมุดใหม่ในศตวรรษที่ 21 และจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นแผนระยะแรก คือ ต่อมาในวันที่ 16 มีนาคม ปี ค.ศ. 1995 รัฐสภาสิงคโปร์ได้ร่างกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Library Board: NLB) ในปี ค.ศ. 1995 เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ (MCI) โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (NLB) ได้ทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านผ่านห้องสมุดและทำให้เกิดแผนรายงานห้องสมุด 3 ระยะซึ่งช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ ระยะแรก แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในทศวรรษ 2000 ระยะที่สอง แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในปี ค.ศ. 2010 และ ระยะที่สาม แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในปี ค.ศ. 2015

4.1.1 ระยะแรก แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2004

ในการมุ่งสู่สังคมแห่งความรู้ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) เริ่มเป็นที่นิยมในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 1980 ประเทศสิงคโปร์ก็ได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ซึ่งแนวคิดนี้ถูกพูดถึงอย่างมากในเวทีเศรษฐกิจและการเมือง เริ่มจากรัฐบาลที่นำโดยนายลี กวน ยู ได้รับคำแนะนำจากนายโก๊ะ จ๊ก ตง ในขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม ให้รัฐบาลเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการปลูกฝังทักษะในด้านคอมพิวเตอร์ผ่านแผนการใช้คอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Computerization) ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 รัฐบาลได้ก่อตั้งคณะกรรมการพัฒนาด้าน IT แห่งชาติและมีการปล่อยแผนพัฒนาแห่งชาติด้าน IT (National IT plan) เมื่อนายโก๊ะ จ๊ก ตง ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 คณะรัฐบาลมีความพยายามอย่างมากที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศและเน้นย้ำ

ความสำคัญของทุนทางปัญญา ต่อมาในปี ค.ศ. 1992 มีแผนรายงานด้าน IT ในทศวรรษ 2000 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ในการทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นเกาะอัจฉริยะ (Intelligent Island) เพื่อส่งเสริมสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technologies: ICT) ต่อมารัฐบาลได้ปล่อยแผนพัฒนาแห่งชาติต่อมา โดยการปรับปรุงระบบห้องสมุดกลายเป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสำคัญในลำดับถัดมา แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในทศวรรษ 2000 เกิดขึ้นจากความพยายามในการเป็นชาติแห่งการเรียนรู้ตามที่รัฐบาลได้กำหนดศูนย์กลางการพัฒนาคนตามที่พิมพ์เขียว The Next Lap ได้ระบุถึงอนาคตของการพัฒนาในประเทศสิงคโปร์ 7 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา เศรษฐกิจ แหล่งที่อยู่อาศัย ชุมชน ความมั่นคงของชาติ ยกระดับสิงคโปร์สู่ระดับโลกและพัฒนาด้านศิลปะและการกีฬาที่รวมถึงการพัฒนาห้องสมุด เพื่อปลูกฝังการอ่านให้แก่ชาวสิงคโปร์ที่ไม่ใช่เพียงการอ่านเพื่อเติมเต็มตนเองเท่านั้น แต่ควบคู่ไปกับอ่านเพื่อยกระดับจิตใจและอารมณ์

คณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในทศวรรษ 2000 ได้ระบุไว้ว่า “เราต้องขยายขีดความสามารถของชาวสิงคโปร์ให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้นและใช้ความรู้ได้ดีกว่าชาติอื่น ๆ ความแตกต่างในการเรียนรู้นี้จะช่วยพัฒนาชาติสิงคโปร์ในระยะยาวบนเวทีการแข่งขันทางเศรษฐกิจโลก ที่ทั้งชาติและหน่วยบริษัทต่างแข่งขันกันบนพื้นฐานของข้อมูลและความรู้” ตามที่คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในทศวรรษ 2000 ได้ระบุไว้ คือการพยาพยามมุ่งเน้นใน 2 ด้านหลัก ๆ ด้านแรก คือ การให้การศึกษาแก่ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเพื่อเติมเต็มศักยภาพที่ชาวสิงคโปร์มีตลอดชีวิตโดยห้องสมุดเป็นตัวขับเคลื่อน ด้านที่สอง คือ การเชื่อมต่อข้อมูลกับเครือข่ายโลก โดยห้องสมุดจะเป็นพื้นที่ของสินค้า บริการ วัฒนธรรม ภาษา ความคิดใหม่ ๆ และที่สำคัญที่สุดคือการเป็นพื้นที่ผู้คน แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านฉบับแรกได้เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1995 โดยใช้ชื่อว่าห้องสมุดในทศวรรษ 2000 เพื่อลงทุนในชาติแห่งการเรียนรู้ (Library 2000: Investing in a Learning Nation) เพื่อมุ่งเน้นในการเริ่มต้นปฏิรูปและพัฒนาความต้องการขั้นพื้นฐานในห้องสมุดในทศวรรษ 2000 เช่น การวางฐานข้อมูลเอกสารมรดกทางปัญญาของประเทศ การเชื่อมต่อระบบห้องสมุดระหว่างห้องสมุดในภูมิภาค ห้องสมุดสาธารณะและห้องสมุดชุมชน การสร้างเครือข่ายห้องสมุดเฉพาะกลุ่มและห้องสมุดในโรงเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการปล่อยนวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีในการระบุตัวตน (RFID) ให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดได้ยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง และเปิดตัวห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (eLibraryHub) เพื่อให้ห้องสมุดมีหน้าที่เป็นฐานความรู้แก่ประชาชนและเพิ่มขีดความสามารถที่สามารถแปลงผลลัพธ์เป็นกำไรทางเศรษฐกิจและความได้เปรียบทางความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวสิงคโปร์ได้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งวิสัยทัศน์ในแผนรายงานห้องสมุด ปี ค.ศ.2000 ตามที่รัฐบาลกำหนด คือ การนี้เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติที่จะช่วยยกระดับทางปัญญา วัฒนธรรมและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้กำหนดกลยุทธ์ 6 ประการและกุญแจสำคัญ 3 ประการ เพื่อช่วยในการพัฒนาห้องสมุดและช่วยขยายพื้นที่การอ่านในช่วง 10 ปีถัดไป

(1) กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุด

1. กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนระบบห้องสมุดสาธารณะ แต่ละสาขาของห้องสมุดต้องเพียงพอต่อประชากรจำนวน 200,000 ในแต่ละแห่ง โดยหนังสือและการบริการต้องทัดเทียมมาตรฐานของห้องสมุดแห่งชาติ มีการจัดหาหนังสือที่มีหลายภาษานอกเหนือจากภาษาอังกฤษ เช่น จีน, มลายู, อินโดนีเซีย, อินเดียและทมิฬ เพื่อให้ห้องสมุดในสิงคโปร์เข้าถึงชาวสิงคโปร์ได้อย่างทั่วถึงทุกเชื้อชาติ ห้องสมุดสาธารณะ

ควรเชื่อมโยงระบบกับห้องสมุดวิชาการ, ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดพิเศษอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของชาวสิงคโปร์ รวมไปถึงจัดตั้งห้องสมุดแบบเฉพาะทางเพื่อเพิ่มหนังสือที่มีคำศัพท์เฉพาะทาง เช่น ด้านกฎหมายและด้านการแพทย์ ด้านศิลปะและห้องสมุดสาธารณะควรจะอยู่ในทุก ๆ พื้นที่ใกล้เคียงเขตชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรขยายห้องสมุดในรูปแบบเฉพาะเจาะจง เช่น ห้องสมุดเพื่อกลุ่มเด็ก, ห้องสมุดในโรงเรียน ควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านและแนะนำให้นักเรียนได้รู้จักกับห้องสมุดอื่น ๆ , ห้องสมุดเพื่อธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการข้อมูลทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้นและสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลเชิงพาณิชย์ฯ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายภูมิภาคและต้องติดต่อทางเศรษฐกิจกับภายนอกทำให้การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิภาคอาเซียน (ASEAN), จีน, อินเดีย, เวียดนาม, เมียนมาร์ รวมถึงสถาบันเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (IEAPE) และ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ISEAS) มีความสำคัญมากขึ้น

2. ส่งเสริมระบบห้องสมุดไร้พรมแดน ภายใต้แผนการพัฒนาด้าน IT และการขับเคลื่อนสังคมด้วยข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์ควรเชื่อมต่อกันด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปแบบดิจิตอล เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงฐานข้อมูลของชาวสิงคโปร์

3. ส่งเสริมยุทธศาสตร์การรวบรวมข้อมูลแห่งชาติ เพื่อเพิ่มจำนวนข้อมูลทั้งหมดของประเทศ จากการจัดหาหนังสือในรูปแบบเดียวกันแต่หลายภาษา และให้แต่ละห้องสมุดมีการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อป้องกันการทำซ้ำและเพื่อการจัดเก็บข้อมูลแก่ชาวสิงคโปร์อย่างครอบคลุม

4. ส่งเสริมการบริการที่มีคุณภาพจากการวางแผนการตลาด เพื่อส่งเสริมการอ่านของชาวสิงคโปร์อย่างมีประสิทธิภาพ จากความคาดหวังของชาวสิงคโปร์ที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดส่งหนังสือผ่านระบบเดริเวอรี่ ฯ โดยห้องสมุดในอนาคตต้องลบล้างรูปแบบห้องสมุดในอดีตเพื่อรับรองว่าเป็นไปตามความต้องการของชาวสิงคโปร์

5. ส่งเสริมการเชื่อมโยงธุรกิจกับชุมชน ห้องสมุดควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมที่ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิถีกิจกรรมในห้องสมุดควรจะรวมเข้ากับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ในขณะที่เด็ก ๆ เข้าไปร่วมกิจกรรมในห้องสมุด พ่อและแม่ก็ซื้อของในห้างเดียวกัน

6. ส่งเสริมความรู้ทั่วโลก ข้อได้เปรียบของประเทศสิงคโปร์คือการมีธุรกิจจากหลากหลายชาติพันธุ์ที่ไม่เพียงแต่ส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเข้าใจในวัฒนธรรมในสังคมอื่น ๆ ของตนด้วย สิ่งนี้เปรียบเสมือนการเก็งกำไรทางความรู้ของชาวสิงคโปร์และสามารถสร้างความได้เปรียบจากความแตกต่างในด้านความรู้เพื่อเพิ่มมูลค่า

(2) กุญแจสำคัญในการพัฒนาห้องสมุด

1. ทรัพยากรมนุษย์ ห้องสมุดในอนาคตต้องการบรรณารักษ์แบบใหม่ที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและมีทักษะในการจัดการกับงานที่ซับซ้อนมากขึ้นในการดึงข้อมูลการวิเคราะห์และการเผยแพร่ข้อมูล เนื่องจากผู้ใช้อาจจะไม่สามารถใช้เทคโนโลยีมากมายเพื่อเข้าถึงข้อมูลดิจิตอลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เทคโนโลยี ความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของเทคโนโลยีสารสนเทศได้สร้างสิ่งใหม่ ให้แก่ห้องสมุด การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีช่วยให้ชาวสิงคโปร์ได้มีเครื่องมือการเรียนรู้ใหม่ ห้องสมุดจะช่วยให้การเชื่อมต่อข้อมูลเป็นรวดเร็วและดีขึ้น

3. ความเป็นผู้นำขององค์กร เพื่อให้แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในทศวรรษ 2000 เป็นจริง จำเป็นต้องมีคณะกรรมการบริหารจัดการห้องสมุดแห่งชาติอย่างเป็นทางการ

จากกลยุทธ์และกุญแจสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะแรก โดยรวมเป็นแผนเพื่อวางโครงสร้างห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์รูปแบบใหม่ เพื่อยกระดับห้องสมุดให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้นและทำให้ห้องสมุดตรงตามความต้องการของชาวสิงคโปร์มากที่สุด เช่น การเปิดห้องสมุดแบบเฉพาะด้าน ซึ่งทำให้มีหลากหลายช่องทางในการค้นหาข้อมูล ฯ อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาการอ่านของชาวสิงคโปร์ในหลายรูปแบบ

4.1.2 ระยะที่สอง แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2005 - ค.ศ. 2010

หลังจากการออกแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านฉบับแรก แนวคิดพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้นั้นได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่องผ่านแผนแม่บท Infocomm21 ที่เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2000 โดยหน่วยงานพัฒนา Infocomm (IDA) และ IDA ได้เพยแพร่แผน Connected Singapore ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีแต่แผนนี้ก็ไม่ได้มีประโยชน์มากเท่าที่ควร ต่อมาในปี ค.ศ. 2005 รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ (MCI) ทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านห้องสมุดฉบับที่ 2 ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (NLB) เพื่อพัฒนาห้องสมุดสาธารณะให้เป็นพื้นที่บ้านหลังที่สามของชาวสิงคโปร์ โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (NLB) ได้จัดทำแผนในระยะที่สอง ซึ่งสืบเนื่องมาจากแผนในทศวรรษ 2000 ใช้ชื่อว่า “ห้องสมุดใน ค.ศ. 2010 ห้องสมุดเพื่อชีวิตและความรู้เพื่อความสำเร็จ (Library 2010: Libraries for life, knowledge for success)”

ตามที่นาย ตัน ชิน นัม (Tan Chin Nam) ปลัดกระทรวงการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (MCI) ได้ระบุไว้ว่าแผนฉบับนี้จะช่วยเสริมสร้างการทำงานให้แก่ NLB ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของแผนการก่อนหน้าให้ดียิ่งขึ้น การมองการณ์ไกลเชิงกลยุทธ์ใหม่ได้สร้างขึ้นจากจุดแข็งของ NLB และการสนับสนุนจากภารกิจของกระทรวงการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (MCI) เพื่อสร้างคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ชุมชนที่มีน้ำใจและเชื่อมต่อประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งเดียว แผนการนี้ได้กล่าวถึงความต้องการและแรงบันดาลใจรูปแบบใหม่ของชาวสิงคโปร์ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำพาให้สิงคโปร์เป็นพื้นที่ ที่ทุกคนสามารถเติมเต็มศักยภาพของตนเองได้

วิสัยทัศน์ในแผนระยะที่สอง คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งมีค่าที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติจะช่วยสนับสนุน โดยห้องสมุดจะเป็นพื้นที่ ที่มีปฏิสัมพันธ์และความคิดสร้างสรรค์และนำไปสู่การถ่ายทอดออกมาของชาวสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านมิติทางสังคมหรือมิติทางเศรษฐกิจ คณะกรรมการห้องสมุดจะช่วยให้ชาวสิงคโปร์เตรียมพร้อมรับมือทั้งสองด้านผ่านห้องสมุด แผนงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านระยะที่สองได้วางเค้าโครงการสร้างทุนทางความรู้แก่ชาวสิงคโปร์ โดยแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะที่สองได้กำหนดจุดประสงค์ 3 ประการ ได้แก่

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลดีขึ้น ห้องสมุดนั้นได้ทำหน้าที่ในการเป็นแหล่งข้อมูลของชาวสิงคโปร์ แต่ข้อมูลจะสร้างคุณค่าในสังคมแห่งการเรียนรู้ หากนำข้อมูลนั้นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ส่งเสริมในความร่วมมือ สังคมฐานความรู้นั้นอาจจะไม่มีประสิทธิภาพหากชาวสิงคโปร์ไม่รู้จักความร่วมมือกับผู้อื่น โดยความร่วมมือกับฝ่ายอื่นจะช่วยให้คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ขยายปริมาณนวัตกรรมและสร้างสรรค์ความรู้แบบใหม่แก่ชาวสิงคโปร์

3. การเรียนรู้ในสังคมที่มากยิ่งขึ้น การแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันเปรียบเสมือนตัวเชื่อมปฏิสัมพันธ์ของสังคมเข้าด้วยกัน

โดยแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในปี ค.ศ. 2010 ได้วิเคราะห์ความคืบหน้าของแผนก่อนหน้า ระบุว่าการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นความต้องการของคนสิงคโปร์ในปัจจุบัน โดยรวมแล้วประเมินว่าสิงคโปร์ต้องการกรอบความรู้ใหม่เกี่ยวกับ การทำให้ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้, การสร้างความรู้และความเชี่ยวชาญและการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ดังนั้นระบบห้องสมุดของสิงคโปร์จึงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล, ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและทำให้เกิดการเรียนรู้ในสังคมแบบเชิงลึกในอีก 5 ปีข้างหน้า ทั้งสามจุดมุ่งหมายได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิธีในการป้อนความรู้แก่คนในสังคม

ในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะที่สอง คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้เน้นเป้าหมายในการสร้างปริมาณความรู้ที่เพิ่มขึ้น ทุนทางสังคมจะช่วยดึงศักยภาพของชาวสิงคโปร์ออกมา ดังนั้นห้องสมุดในระยะนี้จึงต้องหาลักษณะกายภาพของห้องสมุดแบบใหม่และหาเทคโนโลยีดิจิตอลให้แก่ชาวสิงคโปร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ห้องสมุดในช่วงนี้ต้องมีหลายวัตถุประสงค์ในการเข้ามาใช้บริการเพื่อให้ตอบสนองความต้องการในหลายทาง

4.1.3 ระยะที่สาม แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านช่วงปี ค.ศ. 2011 - ค.ศ. 2020

การพัฒนาในการเป็นสังคมแห่งความรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1980 - ค.ศ. 2014 ที่มีแผนแม่บทการพัฒนาในการเป็นสังคมแห่งข้อมูล จากแผน Smart Nation ที่ได้ปล่อยออกมาในช่วงปี ค.ศ. 2014 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมต่อสังคมแห่งความรู้ ต่อมาในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านระยะที่สามจึงเป็นแผนที่ตอบสนองวิสัยทัศน์ในการเป็น Smart Nation ของประเทศสิงคโปร์ โดยแผนดังกล่าวมีแนวคิดในการเป็นรัฐบาลดิจิตอล เศรษฐกิจแบบบดิจิตอลและเตรียมความพร้อมด้านดิจิตอลให้แก่ผู้คน รวมถึงมุ่งเป้าการพัฒนาใน 5 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ขนส่งสาธารณะ บ้านและสิ่งแวดล้อม การบริการทางธุรกิจ สุขภาพและบริการจากภาครัฐ แนวคิดด้านที่สามของแผน Smart Nation คือ การเตรียมความพร้อมด้านดิจิตอลแก่ชาวสิงคโปร์อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ (MCI) ในการร่างพิมพ์เขียวซึ่งประกอบไปด้วยภาคส่วนรัฐบาล, เอกชนและประชาชนในการขับเคลื่อนร่วมกัน คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเป็นภาคส่วนรัฐที่เกี่ยวข้องในส่วนการเตรียมความพร้อมทางด้านดิจิตอลให้แก่ชาวสิงคโปร์ โดยห้องสมุดเป็นพื้นที่หนึ่งที่จะขยายความรู้ให้แก่ชาวสิงคโปร์ ซึ่งแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะที่สามใช้ชื่อว่า ห้องสมุดในอนาคต (The Libraries of the Future: LoTF) จัดทำโดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในปี ค.ศ.2016 มีหลักการสำคัญ คือ การใช้หลักการของการเป็น Smart Nation ให้เป็นประโยชน์จากการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายผ่านชุมชน ในอนาคตห้องสมุดในประเทศสิงคโปร์จะต้องก้าวให้ทันกับภูมิทัศน์แห่งความรู้ที่เปลี่ยนไป,ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและจำนวนประชากรผู้ใช้ห้องสมุดที่เพิ่มขึ้นตามความต้องการข่าวสาร แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะที่สามภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในช่วงนี้ได้มีการปล่อยกิจกรรมการ

อ่านที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุและควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่จะช่วยขยายความรู้และตอบสนองกับแผนแม่บทในการเป็น Smart Nation ของชาติในห้องสมุด

คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านแบบใหม่เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในห้องสมุดไปข้างหน้า แม้ว่าห้องสมุดจะเป็นสถานที่ได้รับความนิยมแต่ชาวสิงคโปร์ก็มีความคาดหวังที่สูงขึ้นตามพัฒนาการของห้องสมุด จากแผนพัฒนาการอ่านทั้งสองระยะก่อนหน้าทำให้ห้องสมุดเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้, การพบปะ, การสนทนาร่วมกันของชาวสิงคโปร์ ทั้งนี้แผนพัฒนาทรัพยากรมมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะที่สามถูกแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก ปี ค.ศ. 2015 - ค.ศ. 2020 ช่วงที่สองปี ค.ศ. 2021 - ค.ศ. 2025 และช่วงที่สามปี ค.ศ.2026-ค.ศ.2030 ในปัจจุบันคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติอยู่ในช่วงดำเนินการของแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในช่วงแรก (ปี ค.ศ. 2015 - ค.ศ. 2020) โดยใช้ชื่อแผนว่า ห้องสมุดในอนาคต (The Libraries of the Future: LoTF)

ห้องสมุดในอนาคตของชาวสิงคโปร์จะต้องก้าวให้ทันกับภูมิทัศน์ทางความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความต้องการใช้เทคโนโลยีของชาวสิงคโปร์ แผนในระยะที่สามนี้จึงมีข้อเสนอทางธุรกิจสำหรับการขับเคลื่อนห้องสมุด 3 ประการ ได้แก่

1. ออกแบบการบริการที่มีส่วนร่วมกับผู้ใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น
2. ใช้ประโยชน์จากแผน Smart Nation เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ของชุมชน
3. ปรับปรุงลักษณะลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดและสร้างการเรียนรู้แบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของชาวสิงคโปร์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านในระยะที่สามนี้อยู่ภายใต้คำขวัญ คือ นักอ่านเพื่อชีวิตชุมชนแห่งการเรียนรู้และความรู้คู่ชาติ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้แห่งชุมชนที่เยอะขึ้นในสังคมสิงคโปร์ โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้วางกรอบการบริการให้แก่กลุ่มประชาชน 6 กลุ่มและมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละกลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มเด็กวัยแรกเกิดและเด็กที่อ่านออกเขียนได้ ช่วงอายุ 0-6 ปี เพื่อส่งเสริมความรักการอ่านในวัยเด็ก มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนกลุ่มครอบครัวและกลุ่มผู้ปกครองปลูกฝังการอ่านในเด็กผ่านโครงการของเด็ก การบริการเกี่ยวกับกลุ่มเด็ก ชุดหนังสือของเด็ก และกลุ่มอื่น ๆ เกี่ยวกับเด็ก
2. กลุ่มเด็กและกลุ่มเยาวชน มีวิสัยทัศน์ คือ เด็กและเยาวชนทุกคนเป็นนักอ่านและนักเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างการบริการในห้องสมุดที่คลอบคลุม ตอบสนอง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กในห้องสมุด
3. กลุ่มวัยผู้ใหญ่ มีวิสัยทัศน์ คือ ผู้ใหญ่ทุกคนต่างปรารถนาการเป็นนักอ่านและนักเรียนรู้ที่กระตือรือร้น มีเป้าหมายในการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อการอ่านและการเรียนรู้ภายใต้ทรัพยากรของห้องสมุดผ่านเนื้อหาและการบริการ
4. กลุ่มผู้สูงอายุ มีวิสัยทัศน์ คือ การสร้างชุมชนที่ดีของนักเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อจัดหาทรัพยากรทักษะและโอกาสที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุได้เรียนรู้ต่อเนื่อง
5. กลุ่มการพูดภาษาแม่ หรือ การพูดภาษาในเชื้อชาติของตน มีวิสัยทัศน์เพื่อชี้นำการบริการที่ยอดเยี่ยมเพื่อส่งเสริมการอ่านในกลุ่มภาษาของชาติพันธุ์ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนใฝ่รู้ในการเป็นนักอ่านผ่านภาษาของตนเองผ่านนวัตกรรม

4.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชน

กิจกรรมการส่งเสริมการพัฒนาการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ส่วนใหญ่จะพัฒนาการอ่านในเฉพาะกลุ่มช่วงอายุ โดยประกอบไปด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุ การพัฒนาการอ่านของกลุ่มเยาวชนในช่วงแรกจะได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในการวางระบบบริการในห้องสมุดโรงเรียนและเริ่มมีกิจกรรมพัฒนาการอ่านสำหรับกลุ่มเยาวชนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ลงนามกับ National Youth Achievement Award Council: NYAA เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มเยาวชนในช่วงอายุ 13-19 ปี ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชนผู้วิจัยแบ่งออกเป็นกิจกรรม 4 รูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาการอ่านรูปแบบครอบครัว กลุ่มกิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบเกมส์ กลุ่มกิจกรรมการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะภาษาและกลุ่มกิจกรรมพัฒนาการ่อานในรูปแบบทั่วไป

4.2.1 กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบครอบครัว

คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติให้ความสำคัญกับหน่วยสังคมย่อยหลายหน่วย หนึ่งในหน่วยสังคมที่มีความสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังจิตสำนึกรักการอ่าน คือ หน่วยครอบครัว กิจกรรมส่งเสริมการอ่านผ่านหน่วยครอบครัวนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการกระตุ้นให้ลูกได้อ่านหนังสือมากขึ้น โดยส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบครอบครัวจะส่งเสริมการพัฒนาการอ่านในครอบครัวที่มีเด็กเล็กหรือวัยที่กำลังอ่านออกเขียนได้ กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชน ได้แก่

- โครงการ Born to Read, Read to Bond

4.2.2 กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบออนไลน์และเกมส์

การมุ่งเป้าพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศสิงคโปร์ทำให้เกิดการปลูกฝังความรู้ด้านเทคโนโลยีเข้ากับการพัฒนาในศาสตร์ต่าง ๆ คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้เน้นหนักในกิจกรรมพัฒนาการอ่านของกลุ่มเยาวชนในรูปแบบออนไลน์และเกมส์มากที่สุดเนื่องจากกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีทักษะการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่น่าดึงดูดใจกลุ่มเยาวชนมากที่สุด ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาการอ่านแบบออนไลน์จึงจะช่วยให้เกิดความสนใจในการอ่านมากขึ้น โดยกิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบออนไลน์และเกมส์ ได้แก่

- กิจกรรม YO Blog
- กิจกรรม Prove It!
- What I’d like the world to read
- กิจกรรม Gaming Learning Community
- กิจกรรม Youth Olympic Games (YOG)
- Game2Read
- Game On! (SRPL)

4.2.3 กิจกรรมการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะภาษา

การส่งเสริมการอ่านทางด้านภาษา เป็นสิ่งที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติให้ความสนใจเนื่องจากประชากรชาวสิงคโปร์มีหลายเชื้อชาติและพูดหลายภาษา การส่งเสริมการอ่านให้แก่กลุ่มคนที่

หลากหลายจึงต้องช่วยให้เกิดความเข้าใจในภาษาของคนกลุ่มนั้น ๆ โดยกิจกรรมการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาหลัก ๆ มีทั้งหมด 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาทมิฬและภาษาอินโดนีเซีย

- Speak Good English MovementและSpeak Mandarin Campaign
- Tamil Language Festival และ Bulan Bahasa
- Reading in mother tongue from young

4.2.4 กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบทั่วไป

คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติมีกิจกรรมพัฒนาการอ่านในแบบทั่วไป โดยกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบนี้ได้รวมการพัฒนาการอ่านในกลุ่มคนคนทุกเพศทุกวัยไว้ด้วยและรวมถึงกิจกรรมการอ่านของกลุ่มเยาวชนสิงคโปร์ ซึ่งกิจกรรมในรูปแบบทั่วไปเป็นกิจกรรมหลักเพื่อส่งเสริมการอ่านชาวสิงคโปร์ทุกคนและเป็นภารกิจหลักของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติที่มีกิจกรรมพัฒนาการอ่านอย่างต่อเนื่อง

- READ! Singapore
- Read and reap
- Teen holidays reading program
- Whole School Reading Program
- Picked By Youth For Youth
- WonderRead
- โครงการ Learning Communities for Teens: Pseudo Bookclub (JRL)

จากโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องสมุดแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับหลายกลุ่มวัย ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาการอ่านเนื่องจากเป็นวัยที่ควรได้รับการพัฒนาการเรียนรู้และเป็นวัยที่จะช่วยขับเคลื่อนชาติในอนาคต จากการสัมภาษณ์เยาวชนชาวสิงคโปร์แสดงให้เห็นถึงมุมมองของเยาวชนชาวสิงคโปร์ต่อห้องสมุดในประเทศพบว่ามีความพึงพอใจจากการบริการหลายสาขาในแต่ละย่านและสะดวกสบายในการเข้าถึงบริการของห้องสมุด นอกจากนี้มุมมองของเยาวชนชาวสิงคโปร์ต่อห้องสมุดและความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ พบว่าเยาวชนชาวสิงคโปร์นั้นมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ โดยเยาวชนชาวสิงคโปร์และชาวสิงคโปร์ส่วนมากรู้จักคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในฐานะหน่วยงานส่งเสริมการอ่านและในฐานะผู้จัดการห้องสมุดในประเทศ ถึงแม้ว่าคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติจะส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มวัยรุ่นแต่ก็ไม่ได้มากเท่ากับการส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มเด็ก เยาวชนชาวสิงคโปร์ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการอ่านในช่วงวัยเด็กมากกว่าซึ่งได้รับแรงผลักดันให้เข้าร่วมกิจกรรมจากครอบครัว ในปัจจุบันแนวโน้มของกลุ่มเยาวชนมีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น โดยการอ่านในรูปแบบออนไลน์ได้รับความนิยมมากที่สุดโดยมีสัดส่วนของการซื้อหนังสือแบบเล่มลดลง แม้ว่าช่องทางออนไลน์จะทำให้เยาวชนส่วนใหญ่ออกห่างจากการอ่านหนังสือแบบเล่ม แต่รูปแบบการอ่านของกลุ่มเยาวชนถูกทดแทนในช่องทางออนไลน์ โดยส่วนมากเยาวชนชาวสิงคโปร์จะหาข้อมูลผ่านทางออนไลน์มากกว่าการเข้าห้องสมุดซึ่งนั้นทำให้เยาวชนชาวสิงคโปร์ได้เรียนรู้ผ่านทางออนไลน์มากกว่าและมีมุมมองว่ากลุ่มเยาวชนไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมกิจกรรมของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ

ทั้งนี้คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้มีการสำรวจการอ่านของกลุ่มวัยรุ่นในช่วงอายุ 13-19 ปี ในปี ค.ศ. 2016 และปี ค.ศ. 2018 โดยสัมภาษณ์กลุ่มเยาวชนจำนวน 895 คน ทั่วประเทศจากการสำรวจพบว่ากลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์มีการอ่านแบบออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้นโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัวและมีการอ่านหนังสือแบบเล่มลดลงแต่มีการดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ชนิดของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เยาวชนชาวสิงคโปร์นิยมอ่านมากที่สุดและบ่อยที่สุด คือ โพสต์บนสื่อ โพสต์บนเว็บไซต์ ข่าวออนไลน์ หนังสือการ์ตูนและการ์ตูนออนไลน์ หนังสือสารคดีและสารคดีออนไลน์ โดยแหล่งที่มาของการอ่านในกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ในปี ค.ศ. 2018 มีการยืมหนังสือจากห้องสมุดมากถึง 64% และมีสัดส่วนการดาวน์โหลดผ่านทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้นจาก 30% ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 46% ในปี ค.ศ.2018 มีสัดส่วนการอ่านจากการได้รับของขวัญจากครอบครัวเพิ่มขึ้นสูงที่สุดจาก 1% ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 22% ในปี ค.ศ. 2018 และมีสัดส่วนการอ่านจากการซื้อหนังสือจากนิทรรศการจาก 1% ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 9% ในปี ค.ศ. 2018 โดยมีสัดส่วนการซื้อหนังสือจากร้านขายหนังสือและซื้อหนังสือผ่านทางออนไลน์ลดลง และสถานที่ในการอ่านหนังสือของกลุ่มเยาวชนพบว่ามีการอ่านที่บ้านมากที่สุดโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์มีการอ่านที่บ้านมากถึง 91% รองลงมามีการอ่านในขนส่งสาธารณะ 44% และอ่านในห้องสมุด 28% ในปี ค.ศ. 2018 ในขณะที่ช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์มีการอ่านที่บ้านมากที่สุด 86% มีการอ่านในโรงเรียนเพิ่มขึ้นมากถึง 69% มีการอ่านในขนส่งสาธารณะที่เพิ่มขึ้น 58% และอ่านในห้องสมุด 35% ในปี ค.ศ. 2018

4.3 กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในการพัฒนาเยาชนผ่านการอ่าน

คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ดำเนินหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนสังคมอย่างเต็มที่ การพัฒนาการอ่านเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเป็นตัวชี้วัดการดำเนินงาน โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในการพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังให้เยาวชนชาวสิงคโปร์มีจิตร่วมกัน โดยการจำแนกจิตสำนึกร่วมของชุมชนมี 4 ประการ ดังนี้

4.3.1 การเป็นสมาชิก (Membership)

คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเป็นตัวเชื่อมให้ชาวสิงคโปร์ได้เข้าถึงห้องสมุดที่มีคุณภาพและทั่วถึง ห้องสมุดก่อนการก่อตั้งคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาตินั้นไม่ได้เข้าถึงประชาชนชาวสิงคโปร์มากเท่าที่ควร ในการพัฒนาการอ่านของชาวสิงคโปร์ล้วนได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ ขอบเขตของการเป็นสมาชิกในสังคมทำให้กลุ่มคนได้สร้างสัญลักษณ์ของตนเองขึ้นเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ของกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ภาษา, ความเชื่อหรือการแต่งกาย ในประเทศสิงคโปร์นั้นมีกลุ่มคนที่หลากหลายและกลุ่มคนเหล่านี้ได้สามารถเข้าใจกันได้จากการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับทุกฝ่าย เห็นได้จากการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนาการอ่านผ่านความเข้าใจทางภาษา โดยภาษานั้นเป็นพื้นที่แสดงออกทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหนึ่ง คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติทำให้ชาวสิงคโปร์ที่ใช้ภาษาที่แตกต่างกันได้รับการส่งเสริมการอ่านอย่างเท่าเทียมผ่านโครงการที่ช่วยส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอยู่และเสริมความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างกลุ่มรวมถึงช่วยให้เกิดความเป็นกลางทางสังคมโดยไม่ทำให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคมจากภาษา การตระหนักเห็นความสำคัญของกลุ่มภาษาในการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาตินั้นเพื่อรองรับกลุ่มประชากรที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษ เช่น ได้มีการพัฒนา

ห้องสมุดชุมชนในภาษามาเลย์ จีนและทมิฬ มีห้องสมุด Bedok (ภาษามาเลย์) ห้องสมุดภูมิภาค Tampines (ภาษาจีน) และห้องสมุดชุมชน Ang Mo Kio (ภาษาทมิฬ) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์ที่เกิดท่ามกลางความหลากหลายส่วนมากได้รับการส่งเสริมการอ่านตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก

4.3.2 อิทธิพล (Influence)

ในการมีอิทธิพลต่อกลุ่มจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่มและมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันหรือมีความสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มคน ในความมีอิทธิพลจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติต่อกลุ่มเยาวชนนั้นพบว่าการส่งเสริมให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่ออ่านหนังสือให้กับคนกลุ่มอื่น ๆ จะเป็นส่วนช่วยให้กลุ่มเยาวชนรู้สึกมีความหมายต่อสังคมของตนมากขึ้น รวมไปถึงกิจกรรมพัฒนาการอ่านทำให้เกิดกลุ่มชมรมการอ่านยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น กลุ่ม Pseudo Bookclub (JRL) ทั้งนี้แม้ว่าจะมีการส่งเสริมให้เกิดชมรมการอ่านในกลุ่มเยาวชนแต่ชมรมการอ่านของกลุ่มเยาวชนไม่ได้เป็นที่นิยมในปัจจุบัน

จากผลการสำรวจของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติใน ปี ค.ศ. 2016 พบว่ากลุ่มเยาวชนไม่ได้เข้าร่วมชมรมการอ่านมากเท่าที่ควรเนื่องจากการอ่านในรูปแบบออนไลน์นั้นมีผลต่อการอ่านมากกว่าโดยที่พวกเขาไม่ต้องการชมรมการอ่านหนังสือเพราะพวกเขามองว่าล้าสมัย โดยกลุ่มเยาวชนมีความกังวลในการพูดคุยกับคนแปลกหน้า ไม่อยากเสียเวลากับชมรม กลัวว่าจะถูกบังคับให้อ่านและแสดงความคิดเห็น เนื้อหาของชมรมอาจจะไม่สอดคล้องกับความสนใจส่วนตัวและกังวลในเรื่องความสะดวกของสถานที่ โดยที่กลุ่มเยาวชนส่วนมากอาจจะสนใจมากขึ้นหากพวกเขาได้เข้าร่วมชมรมกับเพื่อนหรือกับคนที่มีความคิดเหมือน ๆ กันและเพื่อตัดปัญหาในเรื่องสถานที่ กลุ่มเยาวชนอาจจะมีการเข้าร่วมมากขึ้นหากมีชมรมการอ่านแบบออนไลน์ ทั้งนี้อิทธิพลในช่วงวัยของเยาวชนนั้นมีการให้ความสนใจกับความคิดเห็นรอบข้างมากขึ้น โดยห้องสมุดนั้นไม่ได้เป็นสถานที่ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์มากเท่าในอดีตเนื่องจากอิทธิพลของความทันสมัยนั้นสามารถดึงดูดกลุ่มเยาวชนสิงคโปร์ได้มากกว่า รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตและการใช้แอพพลิเคชั่นในปัจจุบันอำนวยความสะดวกสบายมากกว่าการใช้บริการของห้องสมุด โดยห้องสมุดกลายเป็นสิ่งที่ดูไม่นำสมัยและกลุ่มวัยรุ่นมีความสนใจในสิ่งที่ดูนำสมัยมากกว่า คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในห้องสมุดแก่ชาวสิงคโปร์อย่างต่อเนื่องแต่กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีได้ไว โดยที่ไม่ต้องรับเทคโนโลยีในห้องสมุดเพียงอย่างเดียว แต่ข่าวสารและข้อมูลที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตทำให้กลุ่มเยาวชนห่างเหินจากการเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุดหรือกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้มีการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเสมอมา ส่วนใหญ่กิจกรรมในรูปแบบกลุ่มไม่ได้เน้นเพื่อพัฒนากลุ่มเยาวชนโดยตรงแต่เน้นเป้าหมายหลักไปที่กลุ่มเด็ก โดยกิจกรรมแบบกลุ่มในปัจจุบันของห้องสมุดที่ช่วยดึงดูดให้กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมได้มากที่สุดคือกิจกรรมในรูปแบบเกมส์ ทั้งนี้ยังไม่พบว่ากิจกรรมรูปแบบอื่นจะช่วยในการส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมห้องสมุดได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติก็ได้มีการส่งเสริมการอ่านในรูปแบบออนไลน์ผ่าน NLB Application ให้แก่ชาวสิงคโปร์ทุกเพศทุกวัยแต่วัยรุ่นส่วนใหญ่มักจะหาข้อมูลผ่านทาง Google และเว็บไซต์ทั่วไปมากกว่า

โดยสัดส่วนของการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนชาวสิงคโปร์จำนวน 895 คนพบว่าการเข้าร่วมชมรมการอ่านมีเพียง 9% แต่การอ่านแบบออนไลน์นั้นมีเพียง 5% ในปี ค.ศ. 2018 ในขณะที่การแสดง

ความคิดเห็นบนสื่อโซเชียลมีเดียของกลุ่มเยาวชนเพิ่มขึ้นเป็น 57% แม้ว่าการเข้าร่วมชมรมการอ่านของกลุ่มเยาวชนนั้นลดลงแต่ปัจจุบันคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติก็ไม่ได้มีชมรมการอ่านออนไลน์แก่เยาวชนเป็นหลัก แต่กิจกรรมที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติเน้นหนักในการส่งเสริมเยาวชนผ่านการอ่านนั้น คือ โครงการอาสามัครเยาวชนเพื่ออ่านให้แก่กลุ่มเด็ก (Teen Reading Ambassador) โดยเปิดรับสมัครบนเว็บไซต์ของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ (https://www.nlb.gov.sg/volunteers/) ซึ่งมีอาสาสมัครห้องสมุดในหลายรูปแบบ เช่น อาสาสมัครเล่าเรื่องภาษาจีนโดยการส่งคลิปเล่าเรื่องทางออนไลน์และคลิปนั้นจะถูกเปิดในห้องสมุดแบบออนไลน์ให้แก่เด็กวัย 4-8 ขวบและมีอาสาสมัครช่วยงานในห้องสมุดในสาขาต่าง ๆ

4.3.3 การบรรลุความต้องการร่วมกัน (Integration and Fulfillment of Needs)

การบรรลุความต้องการร่วมกันคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติจะต้องทำให้คนหลายกลุ่มตอบสนองความต้องการในการใช้ห้องสมุดของตนเองและในขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการอ่านของชาวสิงคโปร์ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ทำให้เกิดการบรรลุความต้องการร่วมกันของชาวสิงคโปร์จากพื้นที่ห้องสมุดที่มีการแบ่งโซนหนังสือสำหรับแต่ละกลุ่มวัยรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มภาษา โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติต้องมีกิจกรรมและโครงการที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาวสิงคโปร์ กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มหนึ่งที่สำคัญต่อในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านเพื่อมุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ทำให้มีการขยายการบริการในโรงเรียนและให้บริการแก่กลุ่มเยาวชนเพื่อหาข้อมูลที่พวกเขาต้องการ เช่น Information Literacy Programmes (ILP) ตั้งแต่ปี ค.ศ.2001 และ มี e-Library เพื่อสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีพ (Lifelong Learning) ผ่านเทคโนโลยี เป็นโครงการที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติร่วมมือกันกระทรวงการศึกษาและองค์กรพัฒนาและกำกับสื่อสารสนเทศ (Infocomm Media Development Authority: IMDA) รวมไปถึงมีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชนหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมในรูปแบบครอบครัว กิจกรรมในรูปแบบออนไลน์และเกมส์ กิจกรรมในรูปแบบภาษาและกิจกรรมในรูปแบบทั่วไป

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะยกระดับทักษะการอ่านเพื่อส่งเสริมทุนมนุษย์ในเยาวชนสิงคโปร์ โดยกิจกรรมเหล่านี้ได้ช่วยให้เกิดแรงผลักดันเพื่อส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเยาวชนได้อย่างดี การส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการอ่านเพื่อเสริมสร้างนิสัยในเบื้องลึกให้ออกมาเป็นนิสัยรักการอ่านของกลุ่มเยาวชน เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างทุนมนุษย์ของประเทศ โดยเยาวชนชาวสิงคโปร์มีความรู้สึกที่ดีในการส่งเสริมการอ่านจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติที่ช่วยให้เกิดการบรรลุความต้องการร่วมกันในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติที่มีการพัฒนาการอ่านในกลุ่มคนและช่วงวัยอย่างต่อเนื่องช่วยส่งผลให้ชาวสิงคโปร์จากหลายกลุ่มได้มีทักษะการอ่านที่ดีมากขึ้นกว่าในอดีต แต่การเข้าถึงของเยาวชนชาวสิงคโปร์ส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่คณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติส่งเสริมมากเท่าที่ควรจากพัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากกว่าทำให้กลุ่มเยาวชนหันเหความสนใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมในห้องสมุดโดยใช้เวลาว่างไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อการบรรลุความต้องการร่วมกันในการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการอ่านของกลุ่มเยาวชน

4.3.4 การมีสัมพันธ์ทางความรู้สึกร่วมกัน (Shared Emotional Connection)

การมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกของชาวสิงคโปร์นั้นเกิดขึ้นได้จากการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันหรือการเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางความรู้สึกถือเป็นสิ่งท้าทายเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ต่างหลอมรวมให้เกิดประวัติศาสตร์ของประเทศสิงคโปร์ การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ทำให้ชาวสิงคโปร์มีความรู้สึกร่วมกันอยู่เสมอจากกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความทรงจำร่วมกันทางประวัติศาสตร์ของชาวสิงคโปร์ เช่น กิจกรรม Moments in Time, Stories Behind Singapore Streets exhibition, Singapore Memory Project, ROOTS: Tracing Family Histories, Khoo Seok Wan: Poet and Reformist, Tamil Digital Heritage โดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้จัดการการส่งเสริมสำนึกทางประวัติศาสตร์ผ่านหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (The National Archives of Singapore: NAS) ซึ่งเป็นหนึ่งในห้องสมุดภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติร่วมอนุรักษ์มรดกและแปลงข้อมูลเป็นดิจิทัลรวมถึงมีการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับรากเหง้าของชาวสิงคโปร์ ปัจจุบันในเว็บไซต์ของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติมีการเผยแพร่ข้อมูลแบบคลิปวิดีโอที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของประเทศในการมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกร่วมในกลุ่มเยาวชนนั้นแม้จะมีการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดรับอาสาสมัครเยาวชนและการมีชมรมการอ่านสำหรับเยาวชนนั้นยังไม่ได้เข้าถึงกลุ่มเยาวชนได้มากพอ โดยส่วนใหญ่การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว, โรงเรียนและเพื่อนมากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมแบบสมัครใจ การขยายตัวของเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ทางความรู้สึกร่วมของกลุ่มเยาวชนลดลงโดยเปลี่ยนจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันไปเป็นการอ่านแบบออนไลน์แบบปัจเจกมากกว่าและมีเปอร์เซ็นของชมรมการอ่านออนไลน์ที่ลดลง จากการสำรวจของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติพบว่าในกลุ่มเยาวชนคิดว่าการอ่านแบบออนไลน์ช่วยพวกเขาได้มากกว่าโดยกลุ่มเยาวชนที่เรียนมหาวิทยาลัยมีความเห็นตรงกันว่าการอ่านออนไลน์ช่วยได้ 100%

4.4 วิเคราะห์ผลการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชน

ในกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติตามทฤษฎีกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมของแมคมิลลานและชาวิส ผลการวิจัยพบว่ามีทั้งกระบวนการที่สอดคล้องและไม่สอดคล้อง

กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในด้านสมาชิกมีความสอดคล้องเนื่องทุกกิจกรรมได้ส่งเสริมการเป็นสมาชิกของคนในสังคมอย่างดี โดยทุก ๆ คนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติหรือพูดภาษาที่ต่างกันก็ยังได้รับการส่งเสริมที่ดีจากหน่วยงานของรัฐ กลุ่มเยาวชนจึงมีความรู้สึกใกล้ชิดกับคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ โดยรู้สึกว่าตนเองนั้นสามารถใช้บริการห้องสมุดได้อย่างสะดวกสบายแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในทรัพยากรมนุษย์ในประเทศสิงคโปร์

กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในด้านอิทธิพลยังไม่มีความสอดคล้อง โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชนยังไม่มีการส่งเสริมในรูปแบบเฉพาะเจาะจงในปัจจุบัน ประกอบกับอิทธิพลของความเป็นเยาวชนทำให้ออกห่างจากพื้นที่ห้องสมุดมากขึ้นในปัจจุบัน โดยห้องสมุดดึงดูดการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่นได้น้อยลง ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจมากกว่าการถูกส่งเสริมจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติ

กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมด้านการบรรลุความต้องการร่วมกันมีความสอดคล้อง เนื่องจากการส่งเสริมทักษะการอ่านเพื่อสร้างทุนมนุษย์ให้แก่ประเทศสิงคโปร์นั้นถือว่าประสบความสำเร็จได้ดี โดยการพัฒนาการอ่านเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอันดับต้น ๆ ของโลก โดยกลุ่มเยาวชนนั้นเป็นกลุ่มที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยส่วนใหญ่จะได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์ทำให้ส่งผลให้เกิดความรู้สึกในเบื้องลึกและมีความรู้สึกใกล้ชิดกับหน่วยงานส่งเสริมการอ่านในประเทศ

กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมด้านการมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกร่วมกันมีความสอดคล้อง เนื่องจากมีคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ส่งเสริมความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ของร่วมกันของสิงคโปร์ หรือการส่งเสริมรากร่วมกัน เช่น การส่งเสริมทางด้านภาษา การส่งเสริมทางเชื้อชาติ อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมในสิ่งที่คนในสังคมมีร่วมกันทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีสายสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น โดยกลุ่มเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาด้านนี้

ในการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาตินั้นทำให้กลุ่มเยาวชนได้มีจิตสำนึกในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน การส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนได้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาการอ่านในระดับบุคคลและส่งผลไปยังการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์ โดยกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมนั้นเป็นการวิธีหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกลุ่มและต่อสังคมของตนมากขึ้น

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแผนพัฒนาเยาวชนผ่านการอ่านภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ผู้วิจัยได้รวบรวมรายละเอียดและข้อสรุปดังต่อไปนี้ จากคำถามการวิจัยข้อที่หนึ่งในการศึกษาถึงที่มาของแผนการดำเนินงานในช่วงปี ค.ศ. 2000 - ค.ศ. 2020 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง โดยแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านนั้นเกิดขึ้นจากความต้องการในการยกระดับทักษะการอ่านของประชาชนชาวสิงคโปร์ตามนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ ซึ่งการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านนั้นเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงการสื่อสารและสารสนเทศ (MCI) ซึ่งภายใต้แผนการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอ่านทั้ง 3 ระยะนั้นได้ให้ความสำคัญในการวางแผนการพัฒนาการอ่านให้แก่คนทุกกลุ่มวัยจากการส่งเสริมในทางกิจกรรมร่วมกัน โดยเป็นแบบสมัครใจเข้าร่วม โดยกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา คือ กลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์วัย 13-19 ปี จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์นั้นส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมการอ่านจากการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติผ่านกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาการอ่านในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบครอบครัว ประกอบไปด้วย โครงการ Born to Read, Read to Bond กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบออนไลน์และเกมส์ ประกอบไปด้วย กิจกรรม YO Blog กิจกรรม Prove It! กิจกรรม What I'd like the world to read กิจกรรม Gaming Learning Community กิจกรรม Youth Olympic Games (YOG) กิจกรรม Game2Read และกิจกรรม Game On! (SRPL) กิจกรรมการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะภาษา

ประกอบไปด้วยกิจกรรม Speak Good English Movement และ Speak Mandarin Campaign กิจกรรม Tamil Language Festival และ Bulan Bahas และกิจกรรม Reading in mother tongue from young กิจกรรมพัฒนาการอ่านในรูปแบบทั่วไป ประกอบไปด้วย โครงการ READ! Singapore กิจกรรม Read and reap กิจกรรม Teen holidays reading program กิจกรรม Whole School Reading Program กิจกรรม WonderRead และโครงการ Learning Communities for Teens: Pseudo Bookclub (JRL) โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแรงกระตุ้นและความตระหนักรู้ทางการอ่านร่วมกันแก่กลุ่มเยาวชน และเชื่อมโยงถึงการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในการพัฒนาการอ่านนร่วมกันของกลุ่มภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ ซึ่งช่วยตอบคำถามการวิจัยในข้อที่สองและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่สอง

อย่างไรก็ตามคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติได้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติและช่วงวัย โดยกลุ่มเยาวชนชาวสิงคโปร์นั้นเป็นกลุ่มที่มีการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นความสนใจหลักของกลุ่มเยาวชน ซึ่งทำให้กลุ่มเยาวชนมีการอ่านหนังสือแบบเล่มที่น้อยลงแต่หันไปอ่านข้อมูลผ่านทางออนไลน์มากขึ้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับห้องสมุดของเยาวชนสิงคโปร์นั้นมีน้อยลงเรื่อย ๆ จากทัศนคติที่ใส่ใจกับสิ่งรอบข้างและสนใจในกิจกรรมอื่นมากกว่า รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในห้องสมุดในปัจจุบันมีสัดส่วนที่น้อยลงและคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติไม่ได้ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนมากเท่าที่ควรซึ่งกลุ่มที่เป็นเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มเด็กในช่วงอายุ 1-12 ขวบ แม้ว่าในปัจจุบันเยาวชนชาวสิงคโปร์ส่วนมากมีความรู้สึกที่ห่างเหินจากห้องสมุดแต่ยังรู้สึกถึงการได้รับประโยชน์จากการมีอยู่ของห้องสมุดในประเทศรวมถึงมีทัศนคติต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติในทิศทางที่ดี ทั้งนี้จากสัดส่วนการอ่านหนังสือของเยาวชนชาวสิงคโปร์ยังอยู่ในระดับดีจากการสำรวจอัตราการอ่านหนังสือของกลุ่มเยาวชนโดยคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติใน ปี ค.ศ. 2016 และ ปี ค.ศ. 2018 แสดงให้เห็นว่า แม้ว่ากลุ่มเยาวชนจะมีความสนใจในห้องสมุดน้อยลงและมีความสนใจในสื่อออนไลน์มากขึ้นก็ตามแต่เยาวชนชาวสิงคโปร์ยังคงมีการอ่านอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าแม้เทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้ามากขึ้นแต่ไม่ได้ทำให้เยาวชนสิงคโปร์มีการพัฒนาการอ่านที่ลดลง โดยจากการวัดผลการอ่านในวัยรุ่นในปี ค.ศ.2018 เยาวชนชาวสิงคโปร์ยังคงให้ความสนใจกับการอ่านหนังสือแต่มีรูปแบบที่เปลี่ยนไป คือ การอ่านในแบบออนไลน์ ทั้งนี้จากการส่งเสริมจากคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาติผ่านแอพพลิเคชั่นที่อำนวยความสะดวกสบายในการอ่านให้แก่กลุ่มชาวสิงคโปร์ แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะพัฒนาการอ่านในคนทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่องและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันห้องสมุดนั้นถูกแทนที่ด้วยโลกออนไลน์และมีบทบาทลดลง แต่อย่างไรก็ตามความพยายามของคณะกรรมการห้องสมุดแห่งชาตินั้นถือว่ามีการวางแผนอย่างดีจากกลยุทธ์ส่งเสริมการอ่านที่ทันสมัยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเพจ, เว็บไซต์หรือแอพลิเคชั่น เช่น NLB App ที่ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการพัฒนาการอ่านโดยที่ไม่ต้องไปถึงห้องสมุด

เอกสารอ้างอิง

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. บพิธการพิมพ์.

วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฏษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2554). *กระบวนทัศน์ใหม่การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Anna-Katharina Hornidg. (2007). *Knowledge Society: Vision and Social Construction of Reality in Germany and Singapore*. (Online) Available from: https://www.researchgate.net/publication/281235540_Knowledge _Society_Vision_Social_Construction_of_Reality_in_Germany_Singapore (accessed 2 October 2020).

Brendan Luyt. (2014). *The National Library of Singapore: Creating a sense of community*. Retrieved from https://www.researchgate.net /publication/27531634_The_National_Library_of_Singapore _Creating _a_sense_of_community.

Gene Tan and Schubert Foo. (2006). *Realising its Future through Collaboration with Government, Industry and Community: The Experience of Singapore's National Library board*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/ 228654499_Realising_its_future_through_collaboration_with_government_industry_ and_community_the_experience_of_Singapore%27s_national_library_board.

McMillan, D. W., and Chavis. (1986). *The McMillan-Chavis\\Model Sense of Community: A Definition and Theory*. Retrieved from http://communitypsychology .info/McMillan-ChavisModel.pdf.

Ministry of Communications and Information. *Digital Readiness Blueprint*. Retrieved 8 November, 2020 from https://www.mci.gov.sg/portfolios/digital-readiness/digital-readiness-blueprint.

National Library Board. *Annual Report*. Retrieved 20 September, 2020 from https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Reports/fy01/flash.htm.

National Library Board. *National Reading Habits Study on Teenagers*. Retrieved 27 September, 2020 from https://www.nlb.gov.sg/WhoWeAre/CorporatePublications /ResearchStudies.aspx.

National Library Board. *NLB National Reading Habits Study Dashboard 2016 and 2018*. Retrieved Sep, 27, 2020, from https://public.tableau.com/profile /national.library.board #!/vizhome/NRHSDashboard.

Thomas Menkhoff and Jochen Wirtz. (2018). *National Library Board Singapore: World-Class Service through Innovation and People Centricity*. Retrieved from https://www.academia.edu/37114460/National_Library_Board_Singapore_World_Class_Service_through_Innovation_and_People_Centricity.

United Nations Development Promgramme. *About Human Development*. Retrieved 5 May, 2020 from http://hdr.undp.org/en/humandev.

Wolfgang G. Stock. (2018). *A Nationwide Library System and Its Place in Knowledge Society and Smart Nation: The Case of Singapore*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/331071205_Singapore's_Library_System_and_its_Place_in_a_Smart_Nation.

จ้างงานนักข่าววิชาการปรัชญาเพื่อคืนความเป็นธรรมให้สาขาวิชาปรัชญา

ธีรภัทร รื่นศิริ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

เกิดความไม่ยุติธรรมกับสาขาวิชาปรัชญา สังคมวงกว้างเข้าใจสาขาวิชาปรัชญาผิด มันเป็นไปได้ที่เราจะมองว่าปรัชญาเป็นผู้สร้างนวัตกรรมทางสังคมผ่านการทำวิศวกรรมคอนเซปต์ (conceptual engineering) แต่สังคมมองว่าปรัชญาเป็นเรื่องเข้าใจยากที่เปล่าประโยชน์ ความเข้าใจผิดนี้เป็นความไม่ยุติธรรมทางความรู้ (epistemic injustice) หลังจากอภิปรายข้อเสนอข้างต้นและวิพากษ์ตนเองแล้ว ผมจะเสนอทางแก้นั่นคือนโยบายจ้างนักข่าววิชาการปรัชญา หรือก็คือผู้ที่จะช่วยเชื่อมโยงวิชาการปรัชญากับสังคม

คำสำคัญ นวัตกรรมทางสังคม วิศวกรรมคอนเซปต์ ความไม่ยุติธรรมทางความรู้ สถาบันอุดมศึกษา

Hiring Academic Philosophy Reporter To Rectifies Injustice Philosophy Department

Teerabhat Ruensiri
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

An injustice has been done to philosophy department. Society at large misconceives philosophy. It is conceivable that philosophy is a social innovator through conceptual engineering, but society perceives philosophy to be arcanely useless. This misconception is an epistemic injustice. After discussion and self-criticism, I suggest a strategy of hiring academic philosophy reporter, a specialist who can help connect academic philosophy with society.

Keywords: Social Innovation, Conceptual Engineering, Epistemic Injustice, Higher Education Institution

1. เกิดความไม่ยุติธรรมกับสาขาวิชาปรัชญา

1.1 ปรัชญากับนวัตกรรม

สาขาวิชาปรัชญาเป็นผู้ผลิตนวัตกรรมทางสังคม (social innovation)

ประโยคดังกล่าวขัดกับความคิดของคนทั่วไป รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาด้วย แน่นอนว่าเมื่อพูดถึงนวัตกรรม สิ่งที่มักจะปรากฏในหัวคนเป็นอย่างแรกคือนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (technological innovation) ซึ่งมักมาคู่กับการแสวงหาผลกำไรทางเศรษฐกิจ (Blok, 2021) แม้ภายหลังท่าทีของสังคมและสถาบันอุดมศึกษาจะเปิดกว้างขึ้น ยอมรับนวัตกรรมทางสังคมซึ่งแสวงหาประโยชน์ให้สังคมโดยไม่ได้ยึดกำไรเป็นที่ตั้ง (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) แต่ดูเหมือนนวัตกรรมทางสังคมนั้นจะยังไม่ใช่เรื่องของปรัชญาหรือนักมนุษยศาสตร์

เพื่อความกระจ่าง เรามานิยามกันก่อนว่า นวัตกรรมทางสังคมคือ “การสร้างและประยุกต์ใช้คำตอบใหม่ให้กับปัญหาสังคมซึ่งก่อประโยชน์ให้กับผู้อื่นนอกจากผู้สร้างนวัตกรรมเอง” (Tracey & Stott, 2016, p. 1) ผมคิดว่าคนส่วนใหญ่รับนิยามนี้ได้ ไม่ใช่ในฐานะนิยามที่รัดกุมที่สุดของนวัตกรรมทางสังคม แต่ในฐานะนิยามที่สอดรับกับสิ่งที่เรามีในใจเวลาเราใช้คำนี้ แน่นอนว่ามีนิยามอื่นๆอีก อาทิ สิ่งใหม่ที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อสังคม (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) ซึ่งรวบรัดกว่าแต่อาจมองข้ามมิติที่เรามีในใจว่านวัตกรรมน่าจะมีประโยชน์ต่อคนหมู่มาก มากกว่าแค่วงสังคมเล็ก ๆ ดูอย่างโครงการ REF Impact ของสหราชอาณาจักรที่พยายามจะหาข้อมูลเรื่องอิทธิพลที่แวดวงวิชาการมีต่อสังคม (ไม่ใช่เรื่องนวัตกรรมตรงๆ) ก็มีการพูดว่าอิทธิพลดังกล่าวต้องขยายไปไกลกว่าแค่ในหมู่นักวิชาการ กล่าวคือถ้าอิทธิพลเป็นการทำให้เราสามารถทำเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ต่อสังคมได้ดีขึ้น ไม่นับเป็นอิทธิพล (HEFCE, 2011 อ้างถึงใน Hicks & Holbrook, 2020) ผมคิดว่าเวลาเราใช้คำว่านวัตกรรม เรามีมิตินี้ในใจด้วย ดังนั้นถ้าผมคิดวิธีการทำความเข้าใจวรรคทองของค้านท์ได้ ดูเหมือนผมจะไม่ได้สร้างนวัตกรรมทางสังคมในสายตาคนส่วนใหญ่ แม้ว่าวิธีการอ่านนี้อาจจะทำให้คนสนใจค้านท์ 2,500 คนทั่วโลกตื่นเต้นและทำให้เกิดการตีพิมพ์งานที่เกี่ยวเนื่องอีก 5,000 ชิ้นก็ตาม (แน่นอนว่านี่เป็นความสำเร็จทางวิชาการ แต่มันไม่ใช่นวัตกรรมทางสังคม และนั่นไม่ใช่ปัญหาอะไร) นอกจากนี้นิยามของเรายังดูจะสอดคล้องกับนิยามนวัตกรรมทั่วไปที่ว่าการใช้ความคิดหรือวิธีการใหม่ (Deneen & Prosser, 2020) ผมไม่คิดว่านิยามนี้กว้างเกินไป จริงอยู่มันครอบคลุมตั้งแต่สมาร์ทโฟนไปจนถึงการขึ้นย่อหน้าและคอนเซปต์ “คุกคามทางเพศ” แต่ในบริบทที่พวกมันเกิดขึ้น พวกมันก็ดูจะเป็นนวัตกรรมจริงๆ และการคิดถึงนวัตกรรมดูจะต้องคิดถึงบริบทของมันด้วย (Blok, 2021) ในสมัยก่อน ซองชาเป็นนวัตกรรม ในปัจจุบัน บางคนอาจไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามีการซงชาโดยไม่ใส่ซอง

เนื่องจากปรัชญาถูกเข้าใจอย่างคับแคบ ผู้อ่านที่เคารพอาจจะสงสัยว่าปรัชญาสามารถทำนวัตกรรมทางสังคมได้อย่างไร? ปรัชญาทำได้เพียงศึกษาเอกสารโบราณไม่ใช่หรือ? ไม่เกี่ยวกัน และไม่จริง ไม่เกี่ยวกันเพราะการศึกษาเอกสารโบราณไม่ได้เป็นอุปสรรคในการทำนวัตกรรมทางสังคม และไม่จริงเพราะปรัชญาสามารถทำได้มากกว่านั้น

1.2 วิศวกรรมคอนเซปต์

หนึ่งในภารกิจที่น่าตื่นเต้นที่สุดของปรัชญาคือวิศวกรรมคอนเซปต์ (conceptual engineering) หรือก็คือการพัฒนาคอนเซปต์หนึ่งให้ตอบโจทย์บางอย่างได้ดีขึ้นแล้วโน้มน้าวให้คนรับเอาคอนเซปต์ใหม่นี้ไปใช้ ศูนย์สอนการเขียนบทความปรัชญาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดบอกว่าบทความวิจัยปรัชญาคือการโน้มน้าวใจใหม่ๆให้ผู้อ่านยอมรับความคิดที่ถูกอภิปรายอย่างดี (Harvard College Writing Center, 2008) เวลาอาจารย์ปรัชญาถามลูกศิษย์ว่า “ความยุติธรรมคืออะไร?” เราไม่ได้กำลังถามข้อเท็จจริงเรื่องการใช้คำนี้ในพจนานุกรม (Cappalen & Plunkett, 2020) เรากำลังถามว่า “เราควรเข้าใจความยุติธรรมอย่างไรดี?” ผมชื่นชอบคำของ Floridi มาก เขาบอกว่าความรู้ทางปรัชญาไม่ใช่ความรู้ของผู้ใช้ (user’s knowledge) แต่เป็นความรู้ของผู้ผลิต (maker’s knowledge) เราผลิตคอนเซปต์ฉบับใหม่ออกมา (Floridi, 2019)

นักปรัชญาจำนวนมากเข้าใจต่างจากผม แทบทุกคนเห็นด้วยกับผมว่าเราไม่ได้กำลังถามเรื่องข้อเท็จจริงการใช้คำซึ่งตอบได้ด้วยการเปิดพจนานุกรม แต่เขาอาจจะเข้าใจคำว่าควรใน “เราควรเข้าใจความยุติธรรมอย่างไรดี?” ต่างจากผม นั่นคือเข้าใจว่าเรากำลังถามถึงนิยามที่แท้จริง (real definition) ซึ่งก้าวพ้นการใช้กันผิด ๆ ในสังคม พวกเขาเชื่อว่าปรัชญากำลังหาธรรมชาติที่แท้จริงของความยุติธรรมใน

ลักษณะเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์เคยหาธรรมชาติที่แท้จริงของน้ำว่าคือ H2O นี่เป็นวิธีการคิดที่ค่อนข้างจะโน้มเอียงไปทางเพลโต ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการคิดที่ถูกต้องก็ได้

อย่างไรก็ตาม ผมไม่ได้คิดอยู่คนเดียวว่าภารกิจหนึ่งของปรัชญาคือวิศวกรรมคอนเซปต์ คนที่คิดแบบผมอ่านงานของค้านท์และคาร์นาปไปในทางที่ส่งเสริมให้เราตั้งคำถามปรัชญาในรูปการพัฒนาให้พ้นจากการใช้ภาษาในปัจจุบัน นั่นคือ อะไรเป็นทางที่ดีกว่าเดิมในการคิดถึงคอนเซปต์นี้ มากกว่าในรูป คอนเซปต์นี้จริง ๆ แล้วคืออะไร (Cappalen & Plunkett, 2020) แน่นอนว่าวิทเกนชไตน์คือตัวอย่างน้ำเน่าของนักปรัชญาที่เชื่อว่าภารกิจของปรัชญาคือการขัดเกลาคอนเซปต์มากกว่าแสวงหาความจริง (Floridi, 2019) เราสามารถเข้าใจปรัชญาตั้งแต่จริยศาสตร์ไปจนถึงเมต้าฟิสิกส์ว่าเป็นโครงการทบทวนคอนเซปต์ (Thomasson, 2020) ปรัชญาเป็นการ re-vision ว่าเราควรจะมีวิสัยทัศน์อย่างไร

ถึงตรงนี้คงกระจ่างแล้วว่าอย่างน้อยนักปรัชญากลุ่มหนึ่งมองว่าตนเองมีหน้าที่สร้างนวัตกรรมทางสังคมด้วยการทบทวนคอนเซปต์ที่คนในสังคมมองว่าไม่มีปัญหาอะไร แล้วหาทางทำให้มันดีขึ้น ในลักษณะคล้าย ๆ กับที่วิศวกรมองว่าโทรศัพท์มือถือยังทำอะไรไม่ค่อยได้ แล้วหาทางทำให้มันดีขึ้นจนเกิดสมาร์ทโฟนขึ้นมา

การมองนักปรัชญาแบบนี้ทรงพลัง มันอธิบายว่าทำไมการทำปรัชญาจึงเป็นไปได้และมีคุณค่าแม้จะไม่ได้คำตอบสุดท้ายเสียที มันเป็นไปได้เพราะนักปรัชญาไม่ได้พยายามเรียนรู้ธรรมชาติโดยไม่ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ มันมีคุณค่าเพราะมันพัฒนาคุณภาพสิ่งที่เราใช้จริงๆ และการที่ไม่ได้คำตอบสุดท้ายเสียทีก็ไม่มีปัญหาอะไรในลักษณะเดียวกับที่การไม่มีมือถือรุ่นสุดท้ายเสียทีไม่มีปัญหาอะไร (Thomasson, 2020) แน่นอน เช่นเดียวกับสมาร์ทโฟน หลายๆชิ้นก็ไม่ใช่การพัฒนา หลายๆชิ้นถูกคนหัวเราะเยาะ หลาย ๆ ชิ้นกระตุ้นให้เราทิ้งรุ่นเก่า และบางชิ้นอาจจะเปลี่ยนชีวิตเราไปเลยก็ได้

ดูเหมือนเราจะสรุปได้แล้วว่าเป็นไปได้ที่ปรัชญาจะสร้างนวัตกรรมทางสังคม แต่คำถามที่เราต้องตอบให้ได้คือการที่สังคมและสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้มองแบบนั้นไม่ยุติธรรมจริง ๆ หรือ?

1.3 ความไม่ยุติธรรมเชิงความหมาย

ความไม่ยุติธรรมเชิงความหมาย (hermeneutical injustice) คือภาวะที่ใครบางคนไม่สามารถทำความเข้าใจหรือแลกเปลี่ยนความหมายของประสบการณ์ทางสังคมของตนเองได้ด้วยเหตุผลที่ไม่เป็นธรรม (Fricker, 2007) เราคงต้องขยายความให้กระจ่างกันก่อนว่าความหมายในที่นี้หมายความว่าอย่างไร

ความหมายในที่นี้คือ sense ในบริบทเดียวกับ make sense คือความหมายในแง่ที่สามารถเข้าใจได้ ฟังดูไม่เหลวไหลหรือแปลกประหลาด เวลาคนผู้หนึ่งร้องไห้เมื่อภรรยาเสียชีวิต เราเข้าใจได้ เราคิดว่าการร้องไห้ของเขา make sense เวลาที่คนผู้หนึ่งร้องไห้เมื่อเห็นลูกรับปริญญา เราเข้าใจได้ เราคิดว่าการร้องไห้ของเขา make sense นี่ไม่ได้แปลว่าเราเห็นด้วยกับท่าทีของเขา เราอาจจะมองว่าภรรยาของเขาเจ็บปวดจากโรคร้ายและเขาควรโล่งใจที่เธอไปสบาย เราอาจจะคิดว่าปริญญาไม่ได้สำคัญขนาดนั้น เขาไม่ควรร้องไห้ แต่เราเข้าใจได้ว่าทำไมคนผู้หนึ่งจึงร้องไห้ในบริบทนี้ ในทางตรงกันข้าม บางอย่างพิลึกพิลั่นจนฟังดูเหลวไหลราวกับอีกฝ่ายแค่ทำอะไรบางอย่างที่ไม่มีความหมาย นึกภาพว่าคนเดียวกันนี้บอกเราว่า “ฉันรักภรรยาเกินกว่าจะเสียใจที่เธอตายไป จริงๆฉันรักเธอมากจนเสียดายที่เคยพบเธอ” เรารู้สึกว่าคำพูดของเขามันแปลกประหลาดและเราอาจจะเรียกร้องให้เขาอธิบายมัน และถ้าเขาขยายความว่า “อาบูเดเบเอ่เอ๊งุงิมุมิ” เขาก็อาจจะยืนยันสันนิษฐานของเราว่าเขาเสียสติไปแล้ว คำพูดของเขาไม่สามารถเข้าใจได้เพราะมันเป็นคำพูด

ของคนเสียสติ แต่ถ้าเขาขยายความว่าให้เราเข้าใจได้ว่าคำพูดของเขามีความเป็นบทกวีบางประการอยู่ เราอาจจะมองว่ามันเป็นบทกวีที่ไม่ดี แต่เราก็จะรู้สึกว่าคำพูดของเขามีความหมายหรือก็คือ make sense มากขึ้น อย่างไรก็ดี ความเข้าใจได้นี้อาจจะเกิดจากความเข้าใจผิดของเราก็ได้ ลองนึกกรณีคนที่ไปงานรับปริญญาของลูก ลองนึกว่าเขาแทนที่จะร้องไห้กลับโมโหหน้าแดงก่ำ เราอาจจะคิดว่าการโมโหของเขาพิลึกพิลั่น ถ้าเขาอธิบายให้เราฟังว่าเขาเข้าใจมาตลอดว่าส่งลูกเรียนนิติศาสตร์ แต่พอปีหนึ่งลูกไปเรียนปรัชญาแล้วติดใจเลยย้ายคณะโดยไม่บอกเขา เราก็จะมองว่าความโกรธของเขาเข้าใจได้ เราอาจจะเข้าใจว่าเขาโกรธเพราะลูกไม่ได้เรียนนิติศาสตร์ แต่จริงๆแล้วเขาอาจจะโกรธที่ลูกโกหกเขาก็ได้ เราอาจจะเข้าใจความหมายผิดก็ได้

กลับเข้าสู่ประเด็นของเรา ประโยค สาขาวิชาปรัชญาเป็นผู้สร้างนวัตกรรมทางสังคม เป็นประโยคที่เข้าใจได้ยาก อย่างน้อยเมื่อเราเปรียบเทียบกับบางประโยค อาทิ คณะวิศวกรรมศาสตร์เป็นผู้สร้างนวัตกรรม เพราะในวัฒนธรรมของเรานวัตกรรมเชื่อมโยงอย่างเข้มแข็งกับการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ทำให้คณะวิศวกรรมดูจะเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมได้ง่ายกว่าสาขาวิชาปรัชญา (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) แน่นอนว่าจริงๆแล้วนวัตกรรมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ เราสามารถจินตนาการบริษัทที่สร้างนวัตกรรมโดยการใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วในทางใหม่ๆได้ (Deneen & Prosser 2020) แต่ความเชื่อมโยงนี้ทำให้คณะวิศวกรรมศาสตร์ได้เปรียบสาขาวิชาปรัชญา

กระนั้น ความได้เปรียบที่ว่าไม่ใช่หลักฐานเพียงพอให้เราบอกว่าสาขาวิชาปรัชญาไม่ได้รับความเป็นธรรม มันเป็นหลักฐานเพียงแค่ว่ามีความแตกต่างกันระหว่างสาขาวิชาปรัชญากับคณะวิศวกรรมศาสตร์ ความแตกต่างนี้อาจไม่ได้เบียดบังความสามารถในการทำความเข้าใจหรือแลกเปลี่ยนความหมายของประสบการณ์ทางสังคมของสาขาวิชาปรัชญาก็ได้ หรือความแตกต่างอาจจะมาจากเหตุผลที่ชอบธรรมก็ได้

เริ่มจากประเด็นเบียดบังความสามารถ นักปรัชญาถูกได้ยินผิดอย่างเป็นระบบ มีทิศทางการได้ยินนักปรัชญาผิดกันอย่างชัดเจนในวัฒนธรรม มันเป็นประสบการณ์ธรรมดาของนักปรัชญาที่เมื่อเราพยายามจะพูดอะไรใหม่ ๆ (ไม่ว่าเราจะมองมันเป็นนวัตกรรมหรือไม่) สังคมจะประเมินเราว่า “ลึกซึ้ง” หรือ “จริงจัง” หรือ “เข้าใจยาก” แทน (ผมสามารถยืนยันว่าทั้งชีวิตไม่เคยพูดจาลึกซึ้งเลยแต่ว่าถูกบอกว่าพูดจาลึกซึ้งตั้งแต่เริ่มเรียนปรัชญา) นักปรัชญาบางคนอาจจะยอมรับตราเหล่านี้ บางทีมันก็ดูเป็นเหรียญตรายกย่อง แต่เราต้องตระหนักว่าด้วยเหตุผลบางประการ สังคมเราเชื่อมโยงว่าความลึกซึ้ง จริงจัง เข้าใจยากนี้ขัดกับนวัตกรรม เมื่อนักปรัชญาเสนอความเข้าใจใหม่เรื่องมิตรภาพระหว่างเรากับปัญญาประดิษฐ์ สังคมจะมองว่าสิ่งที่เขาพูดไม่เกี่ยวกับนวัตกรรม สังคมจะมองว่าเขา (แค่) ลึกซึ้ง จริงจัง และเข้าใจยาก วัฒนธรรมนี้ขัดขวางพวกเรา รวมทั้งนักปรัชญาไม่ให้เห็นว่าสิ่งที่นักปรัชญาพยายามจะทำ (และแน่นอนแปลว่าสาขาวิชาปรัชญาพยายามจะทำ) เป็นนวัตกรรม การได้ยินนักปรัชญาผิดเพี้ยนนี้เบียดขับนักปรัชญาออกจากความใหม่ หรือนวัตกรรม

แน่นอนว่าความลึกซึ้ง จริงจัง และเข้าใจยาก ไม่ได้ขัดกับความใหม่หรือนวัตกรรมเลย หลาย ๆ ครั้ง ความใหม่ ความเป็นนวัตกรรมนี่แหละสะท้อนความลึกซึ้งและความจริงจังของคนที่ขบคิดเรื่องนี้มาดี และอาจจะทำให้คนที่ไม่คุ้นเคยกับเรื่องนี้รู้สึกว่าเข้าใจยากได้

ผู้อ่านบางคนคงสังเกตว่าปรากฏการณ์นี้เป็นหลักฐานเพียงแค่ว่านักปรัชญาถูกเข้าใจผิด แต่นักปรัชญาน่าจะยังสามารถทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ทางสังคมของตนเองได้ และถ้านักปรัชญา

พยายามอธิบายก็น่าจะยังสามารถแลกเปลี่ยนมันได้ ดูเหมือนงานเขียนชิ้นนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจปรัชญามากยิ่งขึ้นแล้วไม่ใช่หรือ?

ผมคิดว่านักปรัชญาเป็นตัวอย่างที่ดีของคำอธิบายเรื่องความเดือดร้อนจากความไม่ยุติธรรมเชิงความหมายของ Fricker เธอเสนอว่าความเข้าใจของสังคมสามารถถาโถมคนอย่างไม่เป็นธรรมและบีบให้เขาเป็นสิ่งที่เขาไม่ได้เป็นได้ ลองนึกภาพคนรักเพศเดียวกันคนหนึ่งซึ่งถูกสังคมถาโถมสั่งสอนว่าการรักเพศเดียวกันเป็นบาป เขาอาจจะไม่ได้นับถือศาสนาและมองว่าบาปเป็นเรื่องไร้สาระ แต่เขาอาจจะถูกโน้มน้าวให้มองว่าเขาผิดปกติ (2007) ความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมที่ถาโถมว่านักปรัชญาลึกซึ้ง จริงจัง และเข้าใจยาก อาจจะไม่ได้ทำให้นักปรัชญาเชื่อจริง ๆ ว่าเขาลึกซึ้ง จริงจัง และเข้าใจยาก แต่ความเข้าใจตนเองของนักปรัชญานั้นโดดเดี่ยวเกินไป ความเข้าใจของสังคมอาจจะเปลี่ยนแปลงนักปรัชญาให้กลายเป็นสิ่งที่เขาไม่ได้เป็น นักปรัชญาบางคนอาจจะมองตนเองเป็นปรสิตที่เกาะกินสังคมด้วยซ้ำ (Floridi, 2019)

เราได้ข้อสรุปแล้วว่ามันเบียดบังสาขาวิชาปรัชญาให้ไม่สามารถทำความเข้าใจหรือแลกเปลี่ยนความหมายของประสบการณ์ทางสังคมของตนเองได้ แต่วัฒนธรรมที่เบียดบังสาขาวิชาปรัชญานี้อาจจะชอบธรรมก็ได้

เราจะตัดสินอย่างไรว่าการถูกเบียดบังของสาขาวิชาปรัชญาชอบธรรมหรือไม่? Medina ให้เกณฑ์ที่ดีไว้นั่นคือความเกี่ยวข้อง มันไม่ชอบธรรมเมื่อคนผู้หนึ่งมีโอกาสร่วมทำความเข้าใจความหมายประสบการณ์ทางสังคมน้อยกว่าผู้อื่นด้วยเหตุผลที่ไม่เกี่ยวข้อง (2017) มันชอบธรรมที่ฤาษีจะมีโอกาสด้านนี้น้อยกว่าคนอื่นเพราะการอยากปลีกวิเวกออกจากสังคมเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการมีโอกาสทำกิจกรรมทางสังคมน้อยกว่าคนอื่น (Fricker, 2007) แต่มันไม่ชอบธรรมที่นักฟิสิกส์จะมีโอกาสพูดคุยเรื่องวิทยาศาสตร์น้อยกว่านักชีวะเคมีเพราะนักฟิสิกส์รายได้น้อยกว่า รายได้ดูจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

เหตุผลที่นักปรัชญาถูกเบียดบังดูจะไม่ใช่เหตุผลที่ชอบธรรมแน่ ๆ อย่างฤาษี และไม่ใช่เหตุผลที่ไม่ชอบธรรมแน่ๆแบบนักฟิสิกส์ น่าสนใจว่าอะไรคือประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมนี้ แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นสำคัญของเรา ไม่ว่าที่มาทางประวัติศาสตร์นี้จะเป็นอย่างไร นักปรัชญาในอดีตจะทำตัวเองหรือไม่ ประเด็นที่น่าสนใจที่สุดคงเป็นว่าสังคมควรเปิดโอกาสให้นักปรัชญามันคงจะดีงามกว่าถ้าสังคมเปิดโอกาสให้นักปรัชญามีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจความหมายของการเป็นนักปรัชญา ด้วยเหตุผลสองข้อ

ข้อแรก สังคมที่ดีคงจะพยายามทำอะไรบางอย่างถ้าคนที่สามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมได้มองว่าตนเองเป็นได้แค่ปรสิตของสังคม สังคมคงต้องหาทางให้เขามองตนเองใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้นและอาจถึงขั้นช่วยคิดว่าเขาจะมีประโยชน์มากขึ้นได้อย่างไร (ไม่ใช่สั่งเฉยๆว่า “จงมีประโยชน์”)

ข้อสอง สมมติว่าฤาษีต้องการกลับเข้ามาอยู่ในสังคม สังคมที่ดีก็ควรจะให้โอกาสเขา ไม่ใช่ยึดติดกับภาพจำว่าเขาอยากปลีกวิเวกแม้เขาจะเปลี่ยนใจแล้ว สมมติว่าสาขาวิชาปรัชญาในอดีตเลือกที่จะปลีกวิเวกจากสังคมจริง ๆ สาขาวิชาปรัชญาในปัจจุบันก็ดูจะไม่ได้เป็นเช่นนั้นอีกแล้ว สังคมไม่ควรยึดติดกับภาพจำซึ่งไม่รู้ว่าเคยเกิดขึ้นจริงหรือไม่นี้

2. วิพากษ์ตนเอง

2.1 “นวัตกรรม” – แค่ใช้คำไม่ตรงกันหรือไม่?

บางคนอาจจะแย้งว่าผมใช้คำว่า “นวัตกรรม” ต่างจากที่สังคมและสถาบันอุดมศึกษาต้องการ ความต้องการจริงๆอาจจะเป็นเรื่องนวัตกรรมทางเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ การ

อ้างว่าปัจจุบันความเข้าใจเรื่องนวัตกรรมกว้างขึ้นอาจจะเป็นการพูดผิดฝาผิดตัวคือมันกว้างขึ้นในแวดวงนักวิชาการที่พูดเรื่องนวัตกรรมแต่ไม่ได้กว้างขึ้นในสายตาของสังคมและสถาบันอุดมศึกษา

ผมคิดว่านี่อาจจะเป็นการมองโลกในแง่ร้ายเกินไป ผมยอมรับว่าสังคมน่าจะให้ค่านวัตกรรมทางเทคโนโลยีมากกว่านวัตกรรมทางสังคม แต่สังคมคงไม่ถึงขั้นปฏิเสธคุณค่าของนวัตกรรมทางสังคม แต่สมมติเราเชื่อตามนั้นเลยว่าสังคมมองแบบนั้นจริงๆ นวัตกรรมทางสังคมก็ยังมีประโยชน์อยู่ดี

ตัวอย่างรูปธรรมหนึ่งคือการปฏิรูปภาษี เป็นที่รู้กันดีว่ารัฐบาลแบ่งงบประมาณจำกัดส่วนหนึ่งให้กับการวิจัยและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีซึ่งสังคมและสถาบันอุดมศึกษามองว่ามีประโยชน์ชัดเจน และรายได้ส่วนหนึ่งของรัฐบาลมาจากภาษี สมมติว่ามีนวัตกรรมทางสังคมซึ่งทำให้เกิดการเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าโดยไม่ได้ส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ (ค่าครองชีพคนส่วนใหญ่ไม่ได้สูงขึ้น รายได้คนส่วนใหญ่ไม่ได้ลดลง ฯลฯ) รัฐบาลก็จะมีงบประมาณในการลงทุนวิจัยและสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมากขึ้น

ผมคิดว่าข้างบนเป็นหลักฐานชัดเจนว่านวัตกรรมทางสังคมบางชิ้นมีประโยชน์ในสายตาของสังคมและสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อยในระดับหลักการเหตุผล มันเป็นไปได้ที่สังคมจะต้องการนวัตกรรมทางสังคมบางชิ้น

2.2 เป็นไปได้ต่ำมากที่วิศวกรรมคอนเซปต์จะสร้างนวัตกรรมทางสังคม

บางคนอาจจะแย้งว่ามันมีเหตุผลที่เราจะปฏิเสธการลงทุนสร้างนวัตกรรม หลาย ๆ ครั้งเราไม่กระจ่างเรื่องนวัตกรรม จึงคิดว่าข้อจำกัดของนวัตกรรมคือการขาดความรู้หรือความคิด แต่เป็นที่ทราบกันในหมู่คนทำนวัตกรรมว่าอุปสรรคจริงๆคือการนำความคิดไปใช้จริง (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) สมมติว่าปรัชญาคือวิศวกรรมคอนเซปต์จริง ๆ และวิศวกรรมคอนเซปต์มีประโยชน์จริงๆ มันก็ยังมีเหตุผลที่เราจะไม่ลงทุนกับปรัชญา นอกจากนี้เราต้องคิดค่าเสียโอกาสด้วย (Andow, 2020) อาทิ คนที่เป็นนักปรัชญาที่มีแนวโน้มสูงที่จะสร้างนวัตกรรมคอนเซปต์ได้น่าจะต้องฉลาดพอที่จะทำอะไรที่มีประโยชน์อย่างอื่นได้ การที่เขามาลงทุนทำปรัชญาอาจจะได้ไม่คุ้มเสียแม้ว่าปรัชญาเองมีค่ามาก

Andow ตอบคำถามนี้ด้วยสมการที่ผมไม่ค่อยเข้าใจ เราควรลงทุนถ้าประโยชน์ของการทำปรัชญาคูณโอกาสที่ประโยชน์จะเกิดขึ้นจริงบวกราคาของการทำสิ่งอื่น สูงกว่าราคาของการทำปรัชญาลบด้วยประโยชน์ของการทำสิ่งอื่นคูณด้วยโอกาสที่จะสำเร็จ สุดท้ายเขาสรุปว่ามันน่าจะคุ้มค่าเพราะประโยชน์ที่เป็นไปได้ของวิศวกรรมคอนเซปต์สูงมาก แม้ว่าโอกาสสำเร็จจะต่ำมากมันก็ยังคุ้มค่ากับการเสี่ยง อาทิ เสี่ยงลงทุนแล้วเกิดวิศวกรรมคอนเซปต์ที่ช่วยรับมือภาวะ climate change ได้ดีขึ้น สมมติว่า climate change ส่งผลเสียลด GDP 5% และการลงทุนเพื่อให้เกิดวิศวกรรมคอนเซปต์นี้คือ 40 ล้านปอนด์ มันก็เป็นการลงทุนที่ใช้เงินหนึ่งในสี่ล้าน ถ้าโอกาสสำเร็จมีแค่หนึ่งในพันหรือหนึ่งในหมื่น ก็ยังดูคุ้มค่า (Andow, 2020) หรือก็คือ

“$G_{CE} = B_{CE} \times P(B_{CE}) - C_{CE} - B_O \times P(B_o) + C_o$” (Andow, 2020, p. 11) เมื่อ G คือมันดี CE คือวิศวกรรมคอนเซปต์ B คือประโยชน์ P คือความน่าจะเป็น C คือราคา และ O คือกิจกรรมอื่น ๆ

แต่เนื่องจากตัวเลขที่เขาใช้เป็นค่าครองชีพ สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้ว และบริบทที่วงการปรัชญาเพรียบพร้อมกว่าในไทยมาก ผมจะไม่ยกสมการนี้มาใช้เพื่อตอบกรณีของไทย

สมมติเรายอมรับการวิพากษ์เลยว่าเป็นไปได้ต่ำมากที่สาขาวิชาปรัชญาไทยจะผลิตงาน สมมติว่าตัวเลขนั้นคือ 0.001% หรือหนึ่งในแสน ผมคิดว่ามันยังมีเหตุผลที่สังคมควรลงทุนกับสาขาวิชาปรัชญา

สาขาวิชาปรัชญาต้องพยายามตอบแทนสังคมที่เลี้ยงดูให้ตนดำรงอยู่ได้ผ่านการทำกิจกรรมปรัชญา (ไม่ใช่ตอบแทนด้วยช่องทางอื่น อาทิ ทำสาหร่ายทอดแจกประชาชน เราจะอภิปรายเรื่องนี้กันต่อในส่วนที่ 3.2) แต่นี่ไม่ได้แปลว่าเรามีหน้าที่ต้องตอบแทนให้คุ้มค่าทางเศรษฐกิจกับการเลี้ยงดูของสังคมในความหมายเดียวกับที่ลูกไม่ต้องคิดว่าพ่อแม่ลงทุนกับเราไปเท่าไหร่และเราต้องตอบแทนกี่บาทถึงจะคุ้มกับที่พ่อแม่จ่ายเงินเพื่อเรา และนี่ไม่ได้แปลว่าเรามีคุณค่าให้ดำรงอยู่เพียงเพราะเราตอบแทน กล่าวได้ว่า “เรามีหน้าที่ต้องจ่ายภาษี แต่เราไม่ได้ดำรงอยู่เพื่อจ่ายภาษี” (ขอขอบคุณเบญจบรรพต โพธิ์เกตุ ลูกศิษย์ของผมที่พูดสรุปเป็นประโยคที่ชัดเจนนี้ในการสนทนาส่วนตัว อนึ่ง การใช้ประโยคนี้ในที่นี้เป็นการตีความของผม) ดูเหมือนว่าหน้าที่ของสาขาวิชาปรัชญาจะเป็นการพยายามทำอะไรบางอย่างมากกว่าการทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ เปรียบเหมือนเรามีหน้าที่ต้องช่วยเด็กที่หลงทาง แต่เราไม่ได้มีหน้าที่ช่วยเด็กสำเร็จ นั่นเป็นสิ่งเหนือการควบคุมของเรา

ผู้อ่านบางคนอาจจะถามเตือนสติผมว่าคำตอบข้างบนเป็นหน้าที่ทางจริยธรรม ซึ่งสาขาวิชาปรัชญาอาจจะไม่ได้ล้มเหลวทางจริยธรรมที่จะตอบแทนสังคม และสังคมก็ไม่ได้ล้มเหลวทางจริยธรรมที่จะลงทุนโดยไม่หวังว่าจะได้กำไรตอบแทนหรือไม่ แต่ดูเหมือนจะเกิดการตัดสินใจที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพสูงสุดขึ้นมากกว่าหรือไม่

ผมจะลองยอมรับแบบไม่วิพากษ์เลยว่าการทำปรัชญาไม่ใช่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทไทยปัจจุบัน แต่โต้แย้งว่ามันยังเป็นไปได้ที่เราจะมีเหตุผลให้ยอมตัดสินใจทำปรัชญา ในชีวิตประจำวันเรายอมรับการตัดสินใจหลาย ๆ อย่างที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพสูงสุด บางครั้งเราตัดสินใจด้วยเหตุผลทางจริยธรรม อาทิ ยอมลดกำไรเพื่อความซื่อสัตย์แม้ว่าการโกหกจะมีความเสี่ยงต่ำมาก บางครั้งเราตัดสินใจด้วยเหตุผลทางความหมาย อาทิ เล่นกับหลานแม้ตัวเองจะเหนื่อยมากๆแต่การได้เห็นเขามีความสุขทำให้เรารู้สึกว่าชีวิตมีค่ามีความหมายมากกว่าแค่เอาตัวรอด (Wolf, 2010) การทำปรัชญาอาจจะไม่ใช่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ดูเหมือนเราจะยอมรับการตัดสินใจที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทอื่น ๆ ได้ ทำไมเราจะยอมรับในบริบทปรัชญาไม่ได้?

ผู้อ่านอาจจะตอบว่าผมกำลังพูดถึงระดับปัจเจก มันชอบธรรมอยู่แล้วที่คนผู้หนึ่งจะเลือกใช้ชีวิตที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตราบใดที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน แต่เราต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ผ่านมุมของรัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษาผู้ลงทุนให้กับสาขาวิชาปรัชญา ซึ่งต้องไม่เอาเรื่องความหมายชีวิตของคนมาอยู่ในสมการ

สมมติว่าหลักการข้างต้นจริงในทุกระดับ รัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษาต้องไม่อ้างอิงปัจจัยความหมายชีวิต เมื่อเราพิจารณาดี ๆ เราจะเห็นว่าการอ้างเหตุผลข้างต้นดูมีความพิลึกพิลั่นที่ไม่ยุติธรรมอยู่ หากดูเผิน ๆ เรื่องเล่าคือ “ปรัชญาในไทยน่าจะไม่พร้อมที่จะตอบแทนสังคมให้คุ้มค่าได้ ดังนั้นสังคมจะชาญฉลาดกว่าที่จะไม่ลงทุนกับปรัชญา” แต่อย่าลืมนะครับว่าเรารับรู้ในเชิงหลักการว่าพอเป็นไปได้ที่ปรัชญาจะตอบแทนสังคมคุ้มค่า นั่นแปลว่าในเชิงหลักการ นี่ไม่ใช่ข้อจำกัดของปรัชญา แต่เป็นข้อจำกัดของสังคมไทย แปลว่าในเชิงหลักการ สังคมไทยควรแบกรับภาระผลักดัน (ไม่ใช่บีบคั้น) ให้สาขาวิชาปรัชญาสามารถตอบแทนสังคมได้ดีขึ้น แต่เรื่องเล่าผิวเผินดูจะเป็นการผลักภาระมายังสาขาวิชาปรัชญา ดูเหมือนเมื่อเราเข้าไปดูดีๆ เรื่องเล่าจะมีหน้าตา “สังคมไม่ได้ทำให้ปรัชญาในไทยพร้อมตอบแทนสังคมให้คุ้มค่า ดังนั้นสาขาวิชาปรัชญาจึงผิด” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่มีปัญหาทางจริยธรรม เป็นการผลักภาระ เรื่องเล่าที่ดีกว่าควรจะเป็นว่า

“สังคมไม่ได้ทำให้ปรัชญาในไทยพร้อมตอบแทนสังคมให้คุ้มค่า ดังนั้นสังคมต้องช่วยเหลือผลักดันสาขาวิชาปรัชญามากกว่านี้”

บางคนอาจจะแย้งว่าสังคมไทยไม่พร้อมที่จะทำแบบนั้น ขาดทรัพยากร จริงๆก็อยากจะส่งเสริมทุกสาขาวิชา แต่ดูเหมือนการลงทุนกับสาขาวิชาปรัชญาโดยไม่ส่งผลเสียร้ายแรงกับด้านอื่นจะเป็นไปไม่ได้

สมมติเรายอมรับว่าจริง ท่าทีของรัฐบาลไทยก็ต้องแตกต่างไป มันต้องเป็นท่าทีของการขอโทษและชี้แจงว่าได้พยายามสุดความสามารถแล้ว แต่ไม่สามารถทำได้จริงๆ ไม่ใช่การโยนให้สาขาวิชาปรัชญาแบกรับความผิด

2.3 ถ้าสาขาวิชาปรัชญาสามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมได้จริง วันหนึ่งสังคมจะเห็นเอง

การใช้เหตุผลนี้ตีขลุมเรื่องที่น่ากังขาอย่างน้อยสองข้อ 1. สังคมประเมินคุณค่าได้ดีพอสมควรแม้จะรับรู้ข้อมูลผิด ๆ 2. ไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา ผมจะปฏิเสธทั้งสองนี้

2.3.1 สังคมประเมินคุณค่าได้ดีพอสมควรแม้จะรับรู้ข้อมูลผิดๆ

ความแม่นยำในการประเมินคุณค่าของสังคมเป็นประเด็นที่ซับซ้อนเกินกว่าจะพูดกันในบทความชิ้นนี้ แต่ผมคิดว่าสิ่งที่ผู้อ่านแทบทุกคนน่าจะยอมรับคือในเชิงหลักการ สังคมอาจจะประเมินคุณค่าผิดพลาดได้ เรามีตัวอย่างทางประวัติศาสตร์มากมายที่สะท้อนหลักการนี้ เราไม่ต้องพูดถึงเรื่องที่อาจเกี่ยวพันกับผลประโยชน์อย่างชนชั้นซึ่งอาจจะทำให้คนเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เพื่อผลประโยชน์ กระทั่งเรื่องที่ดูจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ต่ำก็ดูจะเต็มไปด้วยการประเมินคุณค่าที่ต่อมาสังคมเปลี่ยนใจ อย่างประวัติศาสตร์ศิลปะที่สะท้อนการเปลี่ยนใจของสังคม (Wolf, 2010)

แน่นอนว่าการเปลี่ยนใจนี้อาจจะไม่ใช่การค้นพบว่าตนเองประเมินคุณค่าผิดก็ได้ คนผู้หนึ่งอาจจะเคยชอบฟังเพลงร็อคก่อนที่ต่อมาจะแค่เปลี่ยนใจไปชอบฟังเพลงลูกทุ่งโดยไม่ได้มองว่าลูกทุ่งเหนือกว่าร็อคก็ได้ สังคมก็อาจจะแค่เปลี่ยนใจเหมือนกัน

ผมเห็นด้วยว่าการเปลี่ยนท่าทีของสังคมในตัวของมันเองไม่ได้สะท้อนการคิดผิดหรือกระทั่งการเชื่อว่าตนเองคิดผิด

การเชื่อว่าตนเองคิดผิดดูเหมือนจะต้องมีองค์ประกอบของการพบว่าคำตอบของตนเองมีปัญหา ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในรูปผิดไปจากข้อเท็จจริง ไม่สมเหตุสมผล ขัดกับกติกา ดูไม่ดี ฯลฯ การค้นพบนี้อาจจะไม่ได้มาจากการรับรู้ข้อมูลเพิ่มเสมอไปแต่อาจจะมาจากการทำความเข้าใจใหม่ อาทิ การเห็นว่ากติกาน่าจะห้ามคำตอบของตนเอง (ปรากฏการณ์ที่ผู้เล่นเกมกระดานคงจะคุ้นเคยดี หลาย ๆ ครั้งเราคิดว่าเราทำสิ่งนี้ได้จนกระทั่งเอะใจว่ากฎของเกมน่าจะห้ามไม่ให้เราทำ) และการรับรู้ข้อมูลผิดๆก็ไม่ได้แปลว่าจะทำให้ตัดสินใจผิดเสมอไป เราสามารถจินตนาการกรณีที่แม้เราจะมีข้อมูลผิดแต่บังเอิญตอบถูกได้ง่าย ๆ (ปรากฏการณ์ที่อาจารย์ทั้งหลายคงคุ้นเคยจากการฟังนักศึกษาอธิบายคำตอบที่ฟังดูจะถูกแต่รองรับด้วยเหตุผลที่ไม่น่าเชื่อถือ)

เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ถูกต้องไม่ใช่เงื่อนไขจำเป็นของการตอบถูก แต่ดูเหมือนการรับรู้ข้อมูลผิด ๆ จะเอื้อให้ประเมินคำตอบผิดมากขึ้น ตัวอย่างง่าย ๆ คือถ้าคนผู้หนึ่งมีข้อมูลเรื่องกติกาหมากรุกผิด เขาก็มีแนวโน้มที่จะเดินหมากผิดกติกา (แม้ว่าเขาอาจจะบังเอิญเดินถูกก็ได้) หรือถ้าเขามีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีผิด เข้าใจว่านักดนตรี B เป็นรุ่นก่อนนักดนตรี A (แต่จริง ๆ แล้วตรงกันข้าม) จึงประเมินว่านักดนตรี A น่าเบื่อเพราะดูจะลอกเลียนแบบนักดนตรี B

ปฏิเสธยากว่าการมีข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาผิด ๆ ในปัจจุบันทำให้การประเมินค่าปรัชญาให้ถูกต้องยากหากผมพูดถูก (ข้อมูลที่ถูกต้องไม่ใช่เงื่อนไขจำเป็นของการตัดสินที่ถูก แต่เพิ่มโอกาสในการตัดสินถูก)

อย่างไรก็ดี การให้ข้อมูลถูกๆอาจจะไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาก็ได้ นี่เป็นประเด็นที่เราจะพูดถึงกันต่อไป

2.3.2 ไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง คงไม่มีใครเถียงผมเรื่องนี้ แต่แน่นอนว่ามันไม่มีสิ่งที่เรียกว่าสถาบันอุดมศึกษาอยู่จริงๆในธรรมชาติ ดังนั้นเราอาจจะโต้เถียงกันว่าใครในสถาบันอุดมศึกษาควรเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

บางคนอาจจะเสนอว่าสาขาวิชามีหน้าที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวเอง การที่สังคมมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาปรัชญาผิดเป็นความผิดพลาดของสาขาวิชาปรัชญาเองและสาขาวิชาปรัชญาต้องยอมรับความผิดพลาดนี้เอง

การคิดแบบนี้มีปัญหาสามข้อ

ข้อแรกคือ ในปัจจุบันมีความไม่ยุติธรรมเชิงการบอกเล่า (testimonial injustice) (Fricker, 2007) ในเรื่องสาขาวิชาปรัชญาอยู่แล้ว กล่าวคือเสียงของสาขาวิชาปรัชญาถูกให้น้ำหนักน้อยเพราะมีอคติเหมารวมอยู่แล้วว่าสาขาวิชาปรัชญาห่างไกลจากนวัตกรรม (แม้กระทั่งนวัตกรรมทางสังคม) ดังนั้นมันจึงยากมากที่สาขาวิชาปรัชญาจะแก้ปัญหานี้ได้ด้วยตนเอง สมมติเราบอกว่าสาขาวิชาปรัชญาจะต้องรับผิดชอบเรื่องนี้ในความหมายที่มากกว่าการรับผลเสีย แต่ต้องแก้ไขความผิดพลาด ก็ดูเหมือนว่าสาขาวิชาปรัชญาจะไม่สามารถแก้ไขความผิดพลาดของตนเองได้ และต้องแบกรับผลเสียนี้ต่อไป

แต่สมมติเรายอมรับปัญหาข้อนี้ (บางคนอาจจะมองว่ามันไม่ใช่ปัญหาด้วยซ้ำแต่เป็นความยุติธรรม) มันก็ยังมีปัญหาอยู่ดี

ข้อสอง สังคมเองเสียประโยชน์ หลายๆคนอาจจะพอใจกับสถานการณ์นี้เพราะฟังดูเหมือนทุกคนจะได้สิ่งที่ตนเองสมควรได้ ต้องไม่ลืมว่าถ้าสาขาวิชาปรัชญาสามารถทำประโยชน์สร้างนวัตกรรมทางสังคมได้แต่การเป็นนวัตกรรมจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อคนนำมันไปใช้ (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) ถ้าคนมีความเข้าใจผิดต่อปรัชญา โอกาสที่เขาจะได้ประโยชน์จากปรัชญาก็ลดลง เพราะฉะนั้นสมมติเรายอมรับว่าสาขาวิชาปรัชญาควรเสียประโยชน์ เราก็ต้องตระหนักว่าสังคมจะเสียประโยชน์ตามไปด้วย โดยการเสียประโยชน์นี้ไม่ยุติธรรมต่อสังคม (ถ้าเราบอกว่าความผิดพลาดมาจากสาขาวิชาปรัชญาล้วนๆ)

ผมคิดว่า ณ จุดนี้ ผู้มีอำนาจในสถาบันอุดมศึกษาควรจะมองว่าตนเองมีหน้าที่เข้ามาแทรกแซง นั่นเพราะสถาบันอุดมศึกษาในความหมายมหาวิทยาลัยได้ประโยชน์จากการที่สาขาวิชาในสังกัดมีชื่อเสียง มันจะฟังดูไม่ยุติธรรมถ้าเมื่อสาขาวิชาพยายามกอบกู้ชื่อเสียง สถาบันอุดมศึกษานิ่งเฉยแต่ได้ประโยชน์เมื่อกอบกู้สำเร็จ

3. นโยบายจ้างงานนักข่าววิชาการจะแก้ความไม่ยุติธรรมนั้นได้

3.1 งานปรัชญาไม่ค่อยเชื่อมโยงกับสังคม

ผมคงไม่จำเป็นต้องสาธยายว่างานปรัชญา และงานวิชาการทั่วไปถูกมองว่าอยู่แยกจากสังคม หลายคนคงเชื่อว่าการอยู่แยกนี้ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นต้องเกิดขึ้น แต่เป็นความล้มเหลว (หรืออาจแค่ไม่สมบูรณ์) ของสาขาวิชาปรัชญาและแวดวงวิชาการที่ไม่พยายามเชื่อมโยงกับสังคม สถาบันการศึกษาเองก็พยายามกระตุ้น

ให้อาจารย์เปลี่ยนพฤติกรรมมาเชื่อมโยงกับสังคมมากขึ้นอย่างการให้ความดีความชอบเมื่อทำงานบริการสังคมหรือออกสื่อ

นโยบายลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ดี แต่ดูเหมือนมันจะตีกรอบคิดให้เราว่าอาจารย์มีหน้าที่เชื่อมโยงวิชาการของตนเองกับสังคม หน้าที่นี้ดูผิวเผินจะสอดคล้องกับสามัญสำนึกเรา การสอนเป็นการเชื่อมโยงกับสังคมประเภทหนึ่ง อาจารย์มีหน้าที่สอน ดังนั้นอาจารย์มีหน้าที่เชื่อมโยงกับสังคมอยู่แล้ว แต่การตีกรอบแบบนี้มีปัญหาอย่างน้อยสองข้อ

ข้อแรก ไม่มีความจำเป็นว่าความชำนาญด้านวิชาการจะต้องมาคู่กับความชำนาญในการสอน แน่นอนว่าเราจะต้องมีความชำนาญวิชาการนั้นๆในระดับหนึ่งจึงจะเชื่อมโยงมันกับสังคมได้ แต่เราสามารถจินตนาการคนที่ชำนาญตรรกศาสตร์มากๆแต่สอนตรรกศาสตร์แทบไม่รู้เรื่องเลย เขาอาจจะสอนนามธรรมกว่าที่ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเข้าใจเป็นต้น เราอาจจะแก้ปัญหานี้ได้ในระดับมหาวิทยาลัยผ่านการให้เขาเป็นอาจารย์วิชาชั้นสูง สอนคนที่มีความรู้ความชำนาญพอสมควรพอที่จะแกะรอยสิ่งที่เขาพูดได้ แต่เราไม่สามารถคิดแบบนั้นกับการเชื่อมโยงกับสังคมได้

ข้อสอง การเชื่อมโยงกับสังคมไม่ได้มีแค่การสอน เราสามารถพูดถึงการทำเวิร์คช็อป การท้าทายสังคมผ่านงานศิลปะหรือการให้เหตุผลที่ตั้งคำถามกับจารีต การประยุกต์ให้อยู่ในรูปองค์กรหรือนโยบายขึ้นมาจริงๆ ฯลฯ ได้ (Hicks & Holbrook, 2020) ไม่มีอะไรรับประกันเลยว่าอาจารย์ที่ทั้งสอนเก่งและชำนาญวิชาการจะสามารถทำเรื่องเหล่านี้ได้ดี ผมมั่นใจว่าหากเราถามคนทั่วไปว่าอาจารย์หมอที่ดีจะต้องจัดตั้งองค์กรเก่งด้วยหรือไม่ คนส่วนใหญ่จะมองว่าผมพูดเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกัน อาจารย์หมอที่จัดตั้งองค์กรเก่งอาจจะไม่ใช่อาจารย์ที่ดีก็ได้ และเราก็ไม่ได้คาดหวังให้เขาจัดตั้งองค์กรเก่ง กระนั้นสาขาวิชาปรัชญากลับถูกกดดันให้เชื่อมโยงกับสังคมด้วยตนเอง หรือที่ผมได้ยินบ่อยๆคือ “ให้ต่อยอดไปอีกขั้น” การเชื่อมโยงกับสังคมนี้บางครั้งถูกมองว่าเป็นความพิเศษยอดเยี่ยมของอาจารย์และสาขา แต่บางครั้งมันกลับถูกเบลอให้กลายเป็นหน้าที่พื้นฐาน

ผู้อ่านบางคนอาจจะถามว่า ถ้าอย่างนั้นอะไรเป็นหน้าที่ของสาขาวิชาปรัชญากัน? เราจะอภิปรายเรื่องนี้กันในส่วนต่อไป

3.2 การเชื่อมโยงกับสังคมไม่ใช่หน้าที่ของสาขาวิชาปรัชญา

ผมได้เกริ่นไปก่อนหน้านี้ว่าสาขาวิชาปรัชญามีหน้าที่ตอบแทนสังคมด้วยปรัชญา และการตอบแทนด้วยวิธีการอื่นไม่ถูกต้อง (ผมยกตัวอย่างสาหร่ายทอด) สำหรับคนส่วนใหญ่ นี่เป็นเรื่องที่ไม่ต้องพูดก็ได้ แต่ผมคิดว่าถ้าเราไตร่ตรองดี ๆ นี่ไม่ใช่เรื่องชัดเจนอย่างที่เราคิด บางคนอาจจะเชื่อว่าสาขาวิชาปรัชญามีหน้าที่ตอบแทนสังคมด้วยอะไรก็ได้

3.2.1 เลี้ยงตัวเอง

เบื้องต้นง่ายๆก่อน ลองนึกถึงท่าทีของหลายสถาบันอุดมศึกษาที่กดดันให้แต่ละสาขาเลี้ยงตนเองได้ ผมไม่แน่ใจว่าผู้บริหารจะมีท่าทีอย่างไรถ้าสาขาวิชาเลี้ยงตนเองด้วยการขายของหรือบริการที่ไม่ใช่แขนงวิชาของตนเอง นึกภาพว่าสาขาจิตวิทยาเลี้ยงตัวเองด้วยหนังสือคำคม (ที่ไม่ได้มีฐานเกี่ยวกับจิตวิทยาเลย แค่รวบรวมคำคมในอินเทอร์เน็ต) หรือสาขาปรัชญาปลุกเสกศิวลึงค์ขาย (สมมติว่าคนปลุกเสกไม่ได้นับถือหรือมีความรู้อะไรด้วย เป็นนักปรัชญาตะวันตกแบบผม) หรือสาขาประวัติศาสตร์รับจ้างบิดเบือนประวัติศาสตร์

แน่นอนว่าผู้บริหารที่พอมีคุณธรรมอยู่บ้างคงต้องทักท้วงพฤติกรรมเหล่านี้ แต่ผมไม่แน่ใจว่าเมื่อเราเริ่มต้นด้วยหลักการบิดเบี้ยวอย่างเลี้ยงตนเองแล้ว ผู้บริหารจะยอมบิดเบือนหลักการไปถึงขั้นไหน

บางคนอาจจะทักท้วงว่าการกดดันให้แต่ละสาขาเลี้ยงตนเองได้ไม่มีปัญหาอะไร ผมยอมรับว่าการเลี้ยงตนเองได้ไม่มีปัญหาอะไรในตัวของมันเอง แต่ว่าการกดดันจากผู้บริหารนั้นเป็นปัญหา ไม่เพียงเพราะมันเป็นการผลักภาระเหมือนในส่วน 2.2 (มหาวิทยาลัยมีเงินไม่พอ ดังนั้นแต่ละสาขาต้องดูแลตัวเอง สาขาที่ดูแลตัวเองไม่ได้คือไม่ดี ไม่ใช่ว่ามหาวิทยาลัยที่ดูแลตัวเองไม่ได้ไม่ดี) แต่ยังเพราะมันเป็นการบ่อนทำลายตนเอง หน้าที่ผิวเผินของสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยคือฝึกแรงงานคุณภาพและวิจัย คงไม่มีองค์กรไหนนอกจากมหาวิทยาลัยที่จะบอกว่าฝ่ายพัฒนาบุคคลต้องหารายได้เลี้ยงตัวเอง หรือฝ่ายวิจัยไม่ได้เรื่องทำไมไม่ทำการตลาดหาทางขายการวิจัยของตนเอง แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยทำแบบนี้ ฝ่ายพัฒนาบุคคลและวิจัยจึงต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายทรัพย์สิน การตลาด และประชาสัมพันธ์ด้วย

ดังนั้นการบอกว่าสาขาวิชาปรัชญาต้องตอบแทนสังคมด้วยปรัชญาจึงไม่ใช่คำพูดเกร่อ ๆ ที่ใคร ๆ ก็รู้ แต่สมมติว่ากรณีที่ผมพูดเป็นกรณีสุดโต่ง ยังมีอีกประเด็นที่อาจจะทำให้เราตั้งคำถามกับประโยคสามัญสำนึกผิวเผินของผม นั่นคือประเด็นจำนวนนักศึกษาที่จะป้อนตลาดงาน

3.2.2 ป้อนตลาดแรงงาน

สาขาวิชาปรัชญาจำเป็นต้องป้อนแรงงานเข้าตลาดจริงๆหรือ? บางคนอาจจะงงกับคำถามของผม แต่ผมมั่นใจว่าถ้าผมยกกรณีตัวอย่างยกเว้น แทบทุกคนจะเห็นด้วย ผมสามารถนึกถึงกรณีที่การป้อนตลาดแรงงานไม่เหมาะสมในตัวของมันเองเลย อาทิ สาขาพุทธศาสนศึกษาซึ่งคงขัดใจคนส่วนใหญ่หากเราบอกว่าหน้าที่ของสาขาพุทธศาสนศึกษาคือการผลิตแรงงานพระป้อนตลาดแรงงาน ผมสามารถจินตนาการได้ว่าสาขานี้ดูจะเหมาะกับการดำรงอยู่เพื่อสังคมและเป็นเรื่องบรรยากาศวิชาการหรือภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมากกว่า ลองนึกภาพว่ามหาวิทยาลัย A (นามสมมติ) สามารถผลิตหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาที่มีคุณภาพสูง ศิษย์เก่าได้รับการนับหน้าถือตาทั้งในหมู่สงฆ์และฆราวาสว่ามีความรู้ดี ปฏิบัติดี ทุกครั้งที่มีประเด็นเรื่องพระพุทธศาสนาในไทย อาจารย์และศิษย์เก่าเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือสังคมให้เข้าใจประเด็นอย่างกระจ่างชัดและมีสติ ดูเหมือนนี่จะเป็นสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษาที่ตอบแทนสังคมดีกว่าที่มหาวิทยาลัย B (นามสมมติ) ซึ่งมุ่งสนใจว่าศิษย์เก่าขายหนังสือได้กี่บาท ปลุกเสกพระเครื่องได้กี่องค์ อีกกรณียกเว้นที่ผมพอนึกออกคือสาขาวิชาที่มีที่ทางชัดเจนว่าดำรงอยู่เพื่อคนที่สนใจแต่ไม่มุ่งป้อนคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ลองนึกถึงสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะที่เปิดเป็นหลักสูตรวันเสาร์ให้ผู้ที่สนใจจริง ๆ และอาจจะพ้นเลยวัยทำงานไปแล้วมาเรียน จินตนาการไปกับผมว่าสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะที่มหาวิทยาลัย A กลายเป็นที่รู้จักไปทั่ว ห้องเรียนนี้เดินทางไปตามพิพิธภัณฑ์และหอศิลปะต่าง ๆ มีการพบเจอกันโดยบังเอิญตามร้านกาแฟ มีการทำกิจกรรมทำหนังสือประวัติศาสตร์ศิลปะแจกฟรี มีการทำพอดคาสต์ภาษาอังกฤษที่มียอดคนติดตามหนึ่งล้านคน ฯลฯ นี่ดูเหมือนจะเป็นสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะที่ตอบแทนสังคมดีกว่ามหาวิทยาลัย B ซึ่งมุ่งสนใจว่าศิษย์เก่าสามารถไปทำงานที่หอศิลปะได้กี่คน ลองนึกถึงกรณีสุดท้ายนั่นคือสาขาวิชาที่ก่อประโยชน์แก่สังคมแต่ไม่ได้ต้องการผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก ลองนึกภาพว่ามหาวิทยาลัย A มีคณะเศรษฐศาสตร์ที่มีนักศึกษาชั้นปีละ 10 คน แต่นักศึกษาทุกคนไม่เพียงมีความสนใจทางเศรษฐศาสตร์อย่างจริงจัง พวกเขาสามารถผลิตงานคุณภาพสูงได้เป็นประจำ สมมติว่าคณาจารย์และนักศึกษาคณะนี้ผลิตงานวิจัยเศรษฐศาสตร์คุณภาพสูงได้ปีละ 50 ชิ้น และใน 50 ชิ้นนี้มีอย่างน้อย 5 ชิ้นที่

ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เราคงมองว่านี่เป็นคณะเศรษฐศาสตร์ที่ตอบแทนสังคมดีกว่าที่มหาวิทยาลัย B ซึ่งสามารถผลิตแรงงานเข้าตลาดได้ปีละ 500 คน แต่มีเพียงคนเดียวที่สามารถเป็นนักเศรษฐศาสตร์มืออาชีพได้ อีก 499 คนสามารถหางานทำได้ แต่การเรียนเศรษฐศาสตร์ไม่ได้มีนัยยะอะไรกับการทำงานของพวกเขา

ผมอาจจะสื่อสารไม่ชัดและทำให้หลายคนเข้าใจผิดจนถามว่าบัณฑิตของมหาวิทยาลัย A ดูจะหางานได้แน่ๆถ้าเก่งขนาดนั้นจริง ประเด็นของผมคือเราสามารถจินตนาการว่าแม้คนเหล่านี้จะหางานได้ แต่เขาไม่จำเป็นต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน สาขาวิชาหรือคณะไม่จำเป็นต้องป้อนคนเข้าสู่ตลาดแรงงานเสมอไป บางครั้งการมุ่งป้อนคนสู่ตลาดแรงงานกลับเป็นการตอบแทนสังคมที่สังคมอาจจะไม่ต้องการ เราอาจจะไม่ได้ต้องการนักเศรษฐศาสตร์เพิ่มปีละ 500 คน แน่นอนว่าตัวเลขเหล่านี้ผมแค่สมมติขึ้นและไม่ได้บอกว่ามีแนวทางที่จะทำได้จริง ประเด็นของผมคือการป้อนตลาดแรงงานไม่ใช่เป้าหมายที่สมเหตุสมผลเสมอไป

ถ้าประเด็นของผมมีน้ำหนัก เราก็ควรตรวจสอบให้ดีว่าสาขาวิชาปรัชญาจำเป็นต้องมีหน้าที่ป้อนคนสู่ตลาดแรงงานจริง ๆ หรือ?

ผมเสนอว่าสาขาวิชาปรัชญามีธรรมชาติคล้ายสามสาขาที่ผมยกไปตอนต้น โดยเฉพาะกรณีสุดท้ายนั่นคือคณะเศรษฐศาสตร์ ลองจินตนาการร่วมกับผมว่าสาขาวิชาปรัชญามหาวิทยาลัย A มีอาจารย์และนักศึกษารวม 20 คน แต่ทุกคนในนั้น รวมทั้งศิษย์เก่าทั้งหลายมีบทบาทสำคัญในสังคม สาขาวิชานี้ผลิตเนื้อหาปรัชญาคุณภาพสูงที่คนเอาไปพูดกันทั่วบ้านทั่วเมือง ตั้งแต่นักศึกษามหาวิทยาลัยไปจนแม่ค้าขายอาหารตามสั่งคอยติดตามฟังรายการพอดคาสต์ของสาขาวิชานี้ มีบัณฑิตหลายๆคนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญทำเพจเฟซบุ้คปรัชญาเฉพาะทาง เช่น ปรัชญากับปัญญาประดิษฐ์ หรือปรัชญากับมิตรภาพซึ่งมีผู้ติดตามหลายหมื่นคน นี่คงเป็นสาขาวิชาปรัชญาที่ดีกว่าที่มหาวิทยาลัย B ซึ่งผลิตบัณฑิตปรัชญา 200 คนป้อนตลาดแรงงานให้ไปทำงานเป็นฝ่ายบุคคล พนักงานออฟฟิศ ฯลฯ

บางคนอาจทักท้วงว่าผมดูถูกอาชีพ ผมไม่ได้มีเจตนานั้น แต่ผมกำลังยกประเด็นว่าการตอบแทนสังคมด้วยการส่งสัญญาณไปยังนายจ้างว่าบัณฑิตเหล่านี้มีคุณภาพพอที่จะทำงานตามคำสั่ง ฉลาด ฯลฯ พูดอีกแบบคือสิ่งที่เราเรียกกันในแวดวงวิชาการว่า transferable skills บ้าง soft skills บ้าง หรือ 21st Century skills บ้าง (Caplan, 2019) ดูจะไม่ใช่การตอบแทนสังคมที่เหมาะสม เพราะถ้านั่นคือสิ่งเดียวที่เราทำ ทำไมสังคมต้องลงทุนให้เราวิจัยด้วย? หรือไปไกลกว่านั้น ทำไมเราต้องทำวิจัยด้วยหากนั่นไม่ใช่สิ่งที่เราอยากจะทำอยู่แล้ว แน่นอนว่าถ้าเราทำวิจัยเพราะความสนใจส่วนตัวและทำด้วยทรัพยากรส่วนตัว เราก็ชอบธรรมที่จะบอกว่าเรามีหน้าที่แค่คอยคัดคนให้ว่าที่นายจ้างรู้ว่าใครมีคุณภาพผ่านเกณฑ์บ้างแบบเดียวกับที่สถาบันอุดมศึกษายุคก่อนบางแห่งมองว่าตนเองทำ (Kronman, 2007) แต่นั่นไม่ใช่ความเข้าใจสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันแล้ว

การตอบว่าสาขาวิชาปรัชญามีหน้าที่ (ส่วนหนึ่งคือ) ตอบแทนสังคมด้วยการผลิตเนื้อหาปรัชญาสามารถอธิบายได้ว่าทำไมสังคมจึงต้องลงทุนให้สาขาวิชาปรัชญาวิจัยเพราะถ้าไม่วิจัยก็ไม่สามารถผลิตเนื้อหาปรัชญาได้ พูดง่ายๆคือสังคมต้องลงทุนเพื่อให้สาขาวิชาปรัชญาทำหน้าที่ และมันสามารถอธิบายได้ว่าทำไมเราไม่เพียงสอนทักษะโดยปราศจากเนื้อหาให้กับนักศึกษา อธิบายได้ว่า ทำไม แม้เราจะให้ความสำคัญกับการคิดวิพากษ์แค่ไหน เราก็ไม่พอใจหากนักศึกษาที่เรียนวิชาปรัชญาการศึกษากับเราสามารถวิพากษ์ศาสนาได้อย่างยอดเยี่ยมแต่ไม่สามารถพูดอะไรเกี่ยวกับการศึกษาได้เลย

ผู้อ่านคงจะเชื่อมโยงเนื้อหาส่วน 3.1 กับ 3.2 ของผมได้ไม่ยาก หลายๆคนคงยอมรับว่าดูเหมือนหน้าที่จริงๆของสาขาวิชาปรัชญาคือการผลิตเนื้อหาปรัชญาจริงๆ ไม่ใช่การเชื่อมโยงกับสังคมหรือการป้อนคนเข้าตลาดแรงงาน แต่มันดูจะชัดเจนมากว่าคนในสังคมไม่ได้มีท่าทีตอบรับปรัชญา (หรือวิชาการใด ๆ) ดีแบบที่ผมสมมติในตัวอย่างของผม

ผมยอมรับข้อสังเกตนี้ร้อยเปอร์เซ็นต์ และจะอุทิศส่วนที่ 3.3 เพื่ออธิบายข้อเสนอของผม นั่นคือการจ้างงานนักข่าววิชาการ

3.3 สถาบันอุดมศึกษาควรจ้างนักข่าววิชาการมาเชื่อมโยงปรัชญากับสังคม

ผมใช้คำว่า “นักข่าววิชาการ” เพื่อหมายถึงผู้มีหน้าที่สื่อสารระหว่างแวดวงวิชาการกับประชาชน ตัวอย่างง่ายๆที่เราอาจจะนึกได้คือนักข่าววิทยาศาสตร์ที่เอาเรื่องน่าสนใจในแวดวงวิทยาศาสตร์มาบอกเล่าให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ แต่นักข่าววิชาการที่ผมพูดถึงนี้จะแตกต่างจากนักข่าววิทยาศาสตร์ที่เรานึกถึงทั่วไปสามประเด็น

ประเด็นแรก ความน่าสนใจ วิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดีกับสังคมเมื่อเทียบกับปรัชญา บางครั้งแค่พูดว่านักวิทยาศาสตร์ค้นพบ คนก็รอฟังอย่างใจจดใจจ่อแล้ว ผู้ปกครองและครูจำนวนไม่น้อยพยายามปลูกฝังให้เด็กสนใจวิทยาศาสตร์ มีกระทั่งโครงการของภาครัฐที่ส่งเสริมในเรื่องเหล่านี้ นี่เป็นเรื่องที่ดีและประเทศเราควรผลักดันเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น แต่ต้องยอมรับว่านักข่าวปรัชญารุ่นแรกคงต้องเผชิญปัญหาที่นักข่าววิทยาศาสตร์ปัจจุบันไม่ต้องเจอ นักข่าวปรัชญาต้องมีกลยุทธ์ ฝีมือ และการสนับสนุนที่สูงมาก บางทีพวกเขาอาจต้องทำยิ่งกว่าเขียนข่าว อาทิ วาดการ์ตูนดึงดูดความสนใจ ผมไม่มีความคิดเรื่องนี้มาก แต่ต้องพูดขึ้นมาเพราะมันจะมีความสำคัญในส่วนที่ 4.3 ต่อไป

ประเด็นที่สอง ธรรมชาติของคำตอบปรัชญาต่างจากคำตอบวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือจากกระบวนการตรวจสอบภายในของวงการ นักวิทยาศาสตร์ อย่างน้อยในความเข้าใจของคนทั่วไป พูดว่าธรรมชาติมีหน้าตาอย่างไร และหากเขาพูดถูก คำพูดของเขาก็จะสอดคล้องกับธรรมชาติ แต่สิ่งที่นักปรัชญาทำโดยเฉพาะเวลาที่เขาทำวิศวกรรมคอนเซปต์คือการนำเสนอให้คนเห็นว่าการคิดถึงคอนเซปต์หนึ่ง ๆ แบบเดียวกับเขาตอบโจทย์บางข้อได้ดีกว่าเดิมอย่างไร

ในจุดนี้ นักข่าววิชาการปรัชญาอาจจะคล้ายนักข่าวเทคโนโลยีมากกว่านักข่าววิทยาศาสตร์ กล่าวคือมีหน้าที่อธิบายว่าทำไมคนออกแบบจึงเชื่อว่าของชิ้นใหม่นี้ดีกว่าของชิ้นที่แล้วแบบเดียวกับที่นักข่าวเทคโนโลยีอธิบายว่าทำไมซีพียูคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่จึงจะเป็นอนาคตของวงการไอที

ประเด็นที่สาม นักข่าววิชาการปรัชญาเป็นผู้ทำให้งานวิจัยกลายเป็นนวัตกรรม ในขณะที่นักข่าววิทยาศาสตร์และนักข่าวเทคโนโลยีไม่ได้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์งาน อย่าลืมว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของนวัตกรรมดูจะเป็นการนำความคิดไปใช้จริง (Gulbrandsen & Aanstad, 2015) Andow ก็พูดว่าทุนที่ต้องใช้เพื่อต่อยอดนวัตกรรมคอนเซปต์ให้ใช้กันจริงในโลกอาจจะมากกว่าทุนเพื่อคิดค้นวิศวกรรมคอนเซปต์หลายเท่า (2021)

ผมไม่ได้กำลังเสนอว่าการทำวิศวกรรมคอนเซปต์ง่ายกว่าหรือยากกว่า สำคัญมากกว่าหรือสำคัญน้อยกว่า แต่ผมคิดว่าสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือการทำข่าววิชาการในความหมายที่ผมพูดเป็นการลงทุนที่มากกว่าการทำข่าววิทยาศาสตร์หรือข่าวเทคโนโลยีทั่วไป แต่ผมคิดว่านี่เป็นการลงทุนที่ต้องลงมากตอนแรกเท่านั้น ถ้าทำสำเร็จและสร้างวัฒนธรรมที่คนสนใจข่าวปรัชญาได้ การลงทุนครั้งต่อ ๆ ไปก็จะไม่หนักหนานัก

4. วิพากษ์ตนเอง

4.1 เป็นไปได้หรือไม่ว่างานปรัชญาไม่เชื่อมโยงกับสังคมโดยธรรมชาติ

นักปรัชญามักยืนยันการเชื่อมโยงของแขนงวิชากับสังคมด้วยการเล่าเรื่องของนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ที่เชื่อมโยงกับสังคม

อาทิ เรื่องชีวิตของโสเครตีส แต่สมมติว่าเราปฏิเสธเรื่องเล่านี้เพราะเป็นไปได้ว่าเรื่องเล่าบุคคลผู้ยิ่งใหญ่นี้อาจจะไม่สอดรับกับความเป็นจริงของนักปรัชญาตัวเล็กตัวน้อย (Hicks & Holbrook, 2020) กล่าวคือ คนอย่างโสเครตีสอาจจะเป็นกรณียกเว้นที่ไม่เกี่ยวกับการเป็นนักปรัชญาก็ได้ เขาอาจจะเป็นคนที่ยึดโยงกับสังคมแม้ว่าจะเป็นนักปรัชญาก็ได้ ปรัชญาจริงๆแล้วอาจจะเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงกับสังคมก็ได้

ความเป็นไปได้นั้นดูจะต่ำมาก ลองพิจารณางานเมต้าฟิสิกส์ของ Lowe ซึ่งถูกนำไปใช้ในการดีไซน์ระบบสารสนเทศ งานของ Pickard เรื่องการเสพติดที่ WHO นำไปอ้างอิงในคู่มือรักษาการเสพติด (HEFCE, 2014 อ้างถึงใน Hicks & Holbrook, 2020) ผมไม่ได้กำลังบอกว่างานปรัชญาเชื่อมโยงกับสังคมเสมอ แต่ถ้าศึกษาปรัชญาอย่างผิวเผิน เมต้าฟิสิกส์น่าจะเป็นปรัชญาที่คนส่วนใหญ่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับความสนใจของคนในสังคมน้อยที่สุดแล้ว แต่มันก็ยังสามารถเชื่อมโยงกับสังคมได้ การบอกว่าปรัชญามีธรรมชาติที่จะไม่เชื่อมโยงกับสังคมไม่น่าจะจริง

แต่สมมติเราปฏิเสธอีกว่านั่นเป็นกรณีของนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่หยิบมือเดียว นักปรัชญาส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม และความไม่เกี่ยวข้องนี้เป็นความไม่เกี่ยวข้องที่ยิ่งกว่านักฟิสิกส์ส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม

ถ้าเป็นอย่างนั้นจริงๆก็ไม่เป็นไร สมมติว่าสาขาวิชาปรัชญาเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับสังคมน้อยที่สุดก็ไม่มีปัญหาอะไร ตราบใดที่ปรัชญาเชื่อมโยงกับสังคมเพียงพอ ในลักษณะเดียวกับการสอบได้ที่โหล่ของห้องก็ไม่เป็นอะไรหากการสอบได้ 80/100 แปลว่าเชี่ยวชาญเรื่องนี้จนประยุกต์ใช้ได้ และการได้ที่โหล่ของเราคือได้ 90/100 เพราะประเด็นของเราไม่ใช่การให้สาขาวิชาปรัชญาแข่งขันชนะสาขาวิชาอื่นแต่แรกแล้ว

4.2 การป้อนตลาดแรงงานไม่ได้ขัดแย้งกับการผลิตเนื้อหาปรัชญา

หลาย ๆ คนอาจจะทักท้วงว่าผมไม่ได้เหตุผลว่าทำไมสาขาวิชาปรัชญาไม่ควรจะต้องแบกรับหน้าที่ผลิตแรงงานป้อนตลาด ดูเหมือนว่าผมจะมีเหตุผลที่รัดกุมว่าทำไมสาขาวิชาปรัชญา (และจริง ๆ แล้วสาขาวิชาใด ๆ) ไม่ควรจะต้องแบกรับหน้าที่เลี้ยงดูตัวเอง แต่ดูเหมือนในเรื่องผลิตแรงงานป้อนตลาด ผมให้เหตุผลแค่ว่าทำไมมันไม่จำเป็น (สามารถตอบแทนสังคมในทางอื่นได้ กล่าวคือ ผลิตเนื้อหาปรัชญา) และในเมื่อการป้อนตลาดแรงงานไม่ได้ขัดแย้งกับการผลิตเนื้อหาปรัชญา สาขาวิชาปรัชญาก็ควรรับทั้งสองหน้าที่

นี่เป็นการทักท้วงที่ถูกต้อง ผมไม่ได้ให้เหตุผลว่าทำไมมันไม่ควรจริง ๆ และเหตุผลของผมคือการเสียโอกาส การเรียนปรัชญาในรูปวิชาเอกเป็นการเสียโอกาสสำหรับคนส่วนใหญ่ นี่ไม่ใช่การดูถูกสาขาวิชาปรัชญาและผมคิดว่าถ้าผู้มีอำนาจไม่บีบคั้นให้ทุกสาขาวิชามองจำนวนนักศึกษาเป็นตัวบ่งชี้คุณค่าของสาขา สาขาวิชาปรัชญาส่วนใหญ่ก็คงจะเห็นด้วยกับผม

เริ่มจากวลีก้าวร้าวของผมก่อนว่าการเรียนปรัชญาในรูปวิชาเอกเป็นการเสียโอกาสสำหรับคนส่วนใหญ่ เริ่มจาก “คนส่วนใหญ่” ผมหมายความว่าคนส่วนใหญ่ไม่ได้เจตนาจะเป็นนักปรัชญา และสุดท้ายแล้วนั่นคือสิ่งเดียวที่เราคาดหวังได้จริง ๆ จัง ๆ ว่าอาจารย์ปรัชญาจะสอนได้ (นี่เป็นข้อเท็จจริงที่ประยุกต์ได้กับ

ทุกสาขาวิชา) (Caplan, 2019) แน่นอนอาจารย์ปรัชญาบางคนอาจจะสามารถสอนการตัดต่อภาพยนตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การเขียนบทกวี ฯลฯ ได้ด้วย แต่นั่นคือกรณียกเว้น ส่วนทักษะที่สามารถข้ามแขนงวิชาได้ (transferable skills) นั้นผมเชื่อว่าทุกสาขาก็สอนได้ในระดับหนึ่งดังนั้นไม่จำเป็นต้องมาเรียนกับสาขาวิชาปรัชญาก็ได้ อย่างไรก็ดี การมาเรียนปรัชญาทำให้ขาดโอกาสเรียนวิชาชีพ แน่นอนว่าผมกำลังพูดถึงปรัชญาในรูปวิชาเอกไม่ได้กำลังหมายถึงการเรียนวิชาปรัชญาใด ๆ ผมคิดว่าสำหรับคนจำนวนมาก การเรียนปรัชญาในชั้นเรียนที่มีคุณภาพวิชาแรก ๆ นั้นมีคุณค่ามาก แต่เมื่อเรียนไปถึงจุดหนึ่งประโยชน์ของมันอาจจะชัดเจนน้อยลงเรื่อย ๆ ผมเข้าใจได้ว่าสำหรับคนที่อยากทำงานกฎหมายสิ่งแวดล้อม การได้เรียนปรัชญาการเมือง จริยศาสตร์ และจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมจะมีคุณค่ากับเขามาก แต่ผมไม่แน่ใจว่าการได้เรียนสุนทรียศาสตร์หรือปรัชญาการศึกษาจะมีประโยชน์กับเขามากนัก มันมีประโยชน์กับคนที่อยากจะเป็นนักปรัชญาไม่ใช่แค่ในแง่ได้เรียนรู้ภาพรวมของวงการทำให้เลือกด้านที่อยากจะทุ่มเทได้ดีขึ้น แต่มันยังเป็นการฝึกฝนทักษะพื้นฐาน สมมติว่านักศึกษาคนดังกล่าวมาเรียนปรัชญาการศึกษากับผมเพื่อเก็บหน่วยกิตเนื่องจากไม่รู้จะลงวิชาอะไรดี ผมจะแนะนำให้เขาลองติดต่อทำวิชาศึกษาด้วยตนเองกับอาจารย์ด้านปรัชญาการเมืองหรือจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมแทน หรืออาจจะลองพิจารณาวิชาจำพวกเศรษฐศาสตร์การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมก็ได้

หวังว่าผู้อ่านคงเห็นชัดว่าผมไม่ได้กำลังบอกว่าสาขาวิชาปรัชญาไม่คุ้มค่า ผมคิดว่ามันคุ้มค่าด้วยซ้ำ แต่ผมกำลังบอกว่ามันไม่คุ้มค่าสำหรับคนส่วนใหญ่ที่จะมาเรียนเป็นวิชาเอก กระนั้นผู้อ่านหลายคนอาจจะสงสัยว่าผมสบประมาทสาขาวิชาปรัชญามากไปหรือไม่

ผมคิดว่าผมไม่ได้ลดทอนคุณค่าของสาขาวิชาปรัชญาเลยด้วยซ้ำเพราะผมไม่ได้ใช้จำนวนคนที่เหมาะสมจะเลือกเรียนเป็นวิชาเอกมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของสาขาวิชาปรัชญาแต่แรกแล้ว มันพิลึกพิลั่นที่เราใช้จำนวนนักศึกษาเป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินคุณค่าของทุกสาขาวิชา ผมคิดว่ามันมีเหตุมีผลในบางกรณี อาทิ เรารู้ว่าสังคมไทยกำลังขาดพยาบาล และมหาวิทยาลัย A สามารถผลิตพยาบาลจำนวนมากขึ้น 10% โดยยังคงปัจจัยอื่น ๆ (คุณภาพ สุขภาพจิต งบประมาณ ฯลฯ) ให้ใกล้เคียงเดิมได้ ผมเห็นด้วยว่านี่คือความยอดเยี่ยม แต่อย่างที่ผมอภิปรายยืดยาวในส่วนที่ 3.2.2 จำนวนนักศึกษาไม่เหมาะสมจะเป็นมาตรฐานกลางที่วัดทุกสาขาวิชา

สรุปอีกทีคือการเรียนปรัชญาเป็นวิชาเอกเสียโอกาสสำหรับคนส่วนใหญ่ แต่สังคมไม่ได้ต้องการนักปรัชญาจำนวนมากอยู่แล้ว (เราต้องแยกนักปรัชญากับผู้พอมีการศึกษาทางปรัชญา) ดังนั้นการที่คนเลือกเรียนปรัชญาเป็นวิชาเอกน้อยจึงไม่ใช่ปัญหา แต่มันถูกทำให้เป็นปัญหาเพราะผู้มีอำนาจใช้จำนวนคนเลือกเรียนเป็นวิชาเอกตัดสินคุณค่าของสาขาวิชาต่างๆ

4.3 การจ้างนักข่าววิชาการดูจะไม่จำเป็น

หลายคนอาจจะเห็นด้วยกับการผลิตเนื้อหาข่าววิชาการแต่ไม่เห็นด้วยกับการจ้างนักข่าววิชาการด้วยเหตุผลอย่างน้อยหนึ่งข้อในสามข้อนี้คือ 1. ให้อาจารย์บางคนเป็นนักข่าววิชาการ 2. ให้มีตำแหน่งนักข่าววิชาการแต่เป็นการฝึกงานแทน 3. ขาดงบประมาณที่จะจ้างนักข่าววิชาการ ผมจะปฏิเสธทั้งสามข้อเสนอ

4.3.1 ให้อาจารย์บางคนเป็นนักข่าววิชาการ

เพื่อความกระจ่าง ผมไม่มีปัญหาอะไรถ้าอาจารย์บางคนจะเลือกทำหน้าที่เป็นนักข่าววิชาการด้วย แต่ผมเกรงว่าทิศทางจะกลายเป็นทุกสาขาต้องแต่งตั้งตัวแทนเป็นกรรมการข่าววิชาการในลักษณะเดียวกับที่ปัจจุบันอาจารย์เป็นกรรมการต่างๆนานาเพราะมีคนเสนอว่าควรมีคนทำหน้าที่นั้น ๆ ซึ่งอาจารย์หลาย ๆ คนก็จำเป็นต้องรับตำแหน่งด้วยเหตุผลที่ดูน่าเคลือบแคลงใจ เช่น “ยังเด็ก น่าจะทำพวกโปสเตอร์ ตัดต่อวีดีโอเก่ง” หรือ “ทำวิจัยหลายชิ้น น่าจะมีอะไรไปนำเสนอเยอะ” เรามีถ้อยคำที่ได้ยินกันแพร่หลายอย่างการ “พลีชีพรับตำแหน่ง” ซึ่งสะท้อนว่าการรับตำแหน่งหลาย ๆ ครั้งเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์แต่จำเป็นต้องทำเพราะมีคำสั่งมา

การบีบบังคับให้อาจารย์ต้องมาดำรงตำแหน่ง ต้องมาเรียนรู้ทักษะใหม่ เพื่อคืนความเป็นธรรมให้สาขาวิชาของเขาดูมีความพิลึกพิลั่น ราวกับการเรียกร้องให้เหยื่อไปเรียนกฎหมายเพื่อเป็นทนายความให้ตนเอง

อย่างที่ผมเขียนไว้ข้างต้น ผมไม่ได้ต่อต้านถ้าจะมีอาจารย์บางคนเลือกเป็นนักข่าววิชาการเป็นงานเสริมด้วย อย่าลืมว่าอาจารย์ต้องทำวิจัย เตรียมการสอน และทำงานอื่นๆที่ดูเหมือนต้องเป็นอาจารย์เท่านั้นที่จะทำได้ อาทิ ปรับปรุงหลักสูตร เพราะฉะนั้นการจ้างนักข่าววิชาการก็ดูจะยังมีประโยชน์อยู่ดี

กระนั้น ผู้อ่านบางคนอาจจะแย้งว่าการจ้างนักข่าววิชาการไม่คุ้มค่ากับการเสียเงินเพิ่ม เพราะข่าววิชาการอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยจนต้องจ้างลูกจ้างประจำ ให้อาจารย์ดำรงตำแหน่งตามความสมัครใจก็พอ

ผมเห็นด้วยว่าข่าววิชาการอาจจะไม่เกิดขึ้นบ่อย ดังนั้นทางเลือกหนึ่งในระยะสั้นอาจจะเป็นการให้ทุนข่าววิชาการซึ่งทุกคนสามารถเขียนประกวดได้ แต่การทำแบบนั้นก็ยังต้องมีช่องทางการสื่อสารกรรมการอ่าน ฯลฯ อยู่ดี

ในทางกลับกัน การจ้างนักข่าววิชาการเป็นผลดีระยะยาวเพราะการมีนักข่าวในสังกัดเฉพาะไม่เพียงเปิดโอกาสให้ผลิตข่าวคุณภาพได้รวดเร็วด้วยความเป็นวงใน (อาจจะมีการทำข่าวตั้งแต่ผลงานของอาจารย์ได้รับตีพิมพ์แต่ยังไม่ตีพิมพ์) แต่ตัวนักข่าวซึ่งสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเองอาจจะพัฒนาตนเองเป็นนักวิชาการหรือนักวิจัยแล้วตีพิมพ์ใต้สังกัดสถาบันต่อไป การที่เขาสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเลยทำให้เขามีเวลาว่างสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชา เข้าไปนั่งเรียนในคาบที่เขาสนใจ พูดคุยกับนักศึกษา และอาจถึงขั้นให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักศึกษาปริญญาตรีหรือปริญญาโทที่อยากจะทำวิจัยได้ด้วยซ้ำ

หากพูดโดยไม่เอาเงินเข้ามาในสมการ ผมคิดว่าอย่างไรก็ควรจ้างนักข่าววิชาการแม้จะมีอาจารย์ยินดีทำงานนี้ ส่วนความกังวลเรื่องเงินผมจะตอบในส่วน 4.3.3 ครับ

4.3.2 ถือการเป็นนักข่าวปรัชญาเป็นวิชาฝึกงานโดยไม่ต้องจ้างงานก็ได้

บางคนอาจจะทักท้วงขึ้นมาว่าไม่จำเป็นจ้างคนมาเป็นนักข่าวปรัชญาก็ได้ ให้การทำข่าวปรัชญาเป็นวิชาฝึกงานแทน นี่จะลดต้นทุนให้ไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง เราจะได้คนที่มีความรู้ทางปรัชญาพอสมควรมาทำงานนี้ และนักศึกษาเองก็ได้ทำงานที่น่าสนใจ

การอภิปรายว่าการฝึกงานแบบไม่จ่ายค่าจ้างชอบธรรมหรือไม่เป็นประเด็นที่ต้องใช้พื้นที่มากกว่าส่วนท้ายของบทความชิ้นนี้ ดังนั้นผมจะไม่ลงลึกมากนัก แต่จะชี้ว่าข้อเสนอดังกล่าวตีขลุมเรื่องที่น่าสงสัยสองประการ

ประการแรก ตำแหน่งงาน ถ้าพูดกับแบบผิวเผิน การฝึกงานเป็นการเรียนรู้การทำงานเพื่อไปประกอบอาชีพในสายงานบางด้าน กล่าวคือเป็นการเตรียมคนเข้าสู่ตำแหน่งงาน แต่ถ้านักข่าววิชาการเป็นการฝึกงาน มันเป็นการฝึกเพื่อเตรียมคนเข้าสู่ตำแหน่งอะไร? ถ้าเตรียมให้เป็นนักข่าว ดูเหมือนนักข่าววิชาการจะต้องทำสิ่งที่แตกต่างจากความต้องการของสำนักข่าวทั่วไป เช่น ไม่ได้ต้องมุ่งเน้นความรวดเร็วแบบที่สำนักข่าวทั่วไปต้องการ แต่ต้องมีความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ มากกว่านักข่าวทั่วไป (นักข่าวทั่วไปอาจจะใช้การสัมภาษณ์เฉย ๆ ก็ได้ซึ่งนักข่าววิชาการต้องทำมากกว่านั้น) นี่แปลว่าการฝึกงานเป็นนักข่าววิชาการทำให้เสียโอกาสไม่ได้ฝึกงานเป็นนักข่าวทั่วไป และในสังคมที่ไม่มีตำแหน่งงานนักข่าววิชาการ (นอกจากในฐานะฝึกงาน) เราคงให้ความชอบธรรมกับการเสียโอกาสนี้ได้ยาก

ประการที่สอง ผู้ปฏิบัติงานจริง มันมีนัยยะว่าสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนไม่พอกับการประกอบอาชีพในสายงานนั้นๆเราจึงต้องไปฝึกงาน แม้แต่ในสาขาวิชาที่ดูจะมีเพื่อฝึกแรงงานโดยเฉพาะอย่างวิศวกรรมก็ยังมองว่าการฝึกงานมีประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างห้องเรียนกับการปฏิบัติงานจริง อีกทั้ง ดูเหมือนเราจะเชื่อว่าอาจารย์ไม่สามารถเชื่อมโยงให้นักศึกษาได้ นักศึกษาต้องลองทำงานจริงใต้การดูแลของผู้ปฏิบัติงานจริง แต่ในสถานการณ์ที่ไม่มีตำแหน่งนักข่าววิชาการจริงๆ มีแค่การฝึกงาน ใครเล่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ดูแลนักศึกษา? หลายคนคงเสนอว่าอาจารย์ แต่เราได้พูดกันไปแล้วว่าไม่มีอะไรรับประกันว่าอาจารย์ที่เก่งจะเป็นนักข่าววิชาการที่เก่ง อีกทั้งมันเป็นเรื่องผิดฝาผิดตัวมากที่เราจะให้คนสายอาชีพ A มาฝึกงานให้สายอาชีพ B ลองนึกว่าเราให้นักฟิสิกส์หรือนักคณิตศาสตร์มาฝึกงานวิศวกร แน่นอนว่านักฟิสิกส์คนนั้นอาจจะเก่งฟิสิกส์กว่าวิศวกรมาก ๆ เขาอาจจะเป็นนักฟิสิกส์ที่เก่งที่สุดในโลก และสามารถสอนฟิสิกส์ให้วิศวกรคนนี้ได้ดีมาก แต่ฟิสิกส์ไม่ใช่วิศวกรรมศาสตร์ หากคนผู้หนึ่งอยากฝึกงานเป็นวิศวกร มันจะเป็นประโยชน์กับเขาในฐานะวิศวกรมากกว่าที่จะฝึกงานกับวิศวกรที่มีประสบการณ์ มีฝีมือระดับพอใช้ได้

แน่นอนว่าถ้ามีตำแหน่งนักข่าววิชาการจริงๆ และนักศึกษาอยากฝึกงานเพื่อเป็นนักข่าววิชากร นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ผมคิดว่าผู้อ่านส่วนใหญ่คงเห็นด้วยกับผมแล้วว่าในเชิงอุดมคติควรจ้างนักข่าววิชาการ แต่บางคนอาจจะแย้งผมว่าเราขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะจ้างนักข่าววิชาการ ผมจะปฏิเสธการโต้แย้งนี้ในส่วนต่อไป

4.3.3 ขาดแคลนงบประมาณที่จะจ้างนักข่าววิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากไม่ได้ขาดแคลนงบประมาณที่จะจ้างนักข่าววิชาการหากเราเข้าใจว่านักข่าววิชาการทำหน้าที่ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้จ่ายอยู่แล้ว แต่ในบางเรื่องอาจทำได้ดีกว่า นั่นคือการประชาสัมพันธ์ บริหารจัดการความรู้ และบริการวิชาการ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไม่จำเป็นต้องหางบประมาณใหม่เพื่อจ้างนักข่าววิชาการ

ลองนึกถึงกิจกรรมมากมายที่สถาบันอุดมศึกษาใช้งบประมาณแค่ด้านประชาสัมพันธ์อย่างเดียว เราทำกิจกรรมเปิดบ้าน จ้างคนทำเว็บไซต์ แผ่นผับ โปสเตอร์ เรามีทุนส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ อีกทั้งทุนสำหรับการบริหารจัดการความรู้และบริการวิชาการ เรามีการให้ความดีความชอบอาจารย์ที่ทำงานเหล่านี้ ดังนั้นเรามีงบประมาณที่จะทำหน้าที่เหล่านี้อยู่บ้าง

บางคนอาจจะตั้งคำถามว่าทุกสาขาวิชาควรจะต้องมีนักข่าววิชาการหรือไม่? บางคนอาจจะเสนอว่าเราควรคิดบนหลักความยุติธรรมและการบริหารจัดการทรัพยากรอันจำกัดของเราว่าสาขาวิชาที่ได้รับความไม่เป็นธรรมควรได้รับการพิจารณาเร่งด่วนกว่าสาขาอื่น ๆ แน่นอนว่าหนึ่งในสาขาที่ได้รับความไม่เป็นธรรม

คือสาขาวิชาปรัชญาซึ่งอาจจะถูกเข้าใจผิดร้ายแรงและได้รับความนิยมน้อยกว่าบางสาขาวิชา อาทิ สาขาวิชาภาษาอังกฤษซึ่งแม้คนจะเข้าใจผิดอยู่บ้างแต่ก็ได้รับความนิยมมาก ดังนั้น สาขาปรัชญาควรมีนักข่าววิชาการก่อน

ผมไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอข้างต้นด้วยเหตุผลสองประการ

ประการแรก ผมไม่แน่ใจว่าเราจะมีวิธีการตัดสินที่เป็นธรรมว่าสาขาไหนควรมีนักข่าววิชาการก่อน แน่นอนว่าสาขาวิชาปรัชญาดูจะอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่กว่าบางสาขาวิชา แต่สาขาวิชาเหล่านั้นก็อ้างได้ว่าการลงทุนให้เขาได้นักข่าววิชาการนั้นคุ้มค่ากว่าเพราะมีฐานที่ดีอยู่แล้วจะสามารถเชื่อมโยงกับสังคมได้ดีกว่า

ประการที่สอง หากหน่วยงานขาดแคลนงบประมาณที่จะสร้างความเป็นธรรมโดยคงความเท่าเทียมหน่วยงานก็ควรจะพิจารณาหาทางเพิ่มงบประมาณส่วนนี้ อาทิ การขอทุนภายนอกเพื่อทำโครงการวิจัยทดลองจ้างนักข่าววิชาการ ไม่ใช่การละเลยบางสาขาวิชาด้วยเหตุผลว่ามีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะสนับสนุน

5. สรุป

บทความชิ้นนี้คงยังไม่หนักแน่นพอที่จะโน้มน้าวให้สาขาวิชาปรัชญาทุกแห่งมีนักข่าววิชาการของตนเอง อย่างไรก็ดี ผมคิดว่ามันเป็นจุดเริ่มต้นที่หนักแน่นพอให้มีการวิจัยเรื่องนี้และนี่คือสาเหตุให้ผมเขียนบทความมายังงานสรรพศาสตร์สรรพศิลป์ ผมต้องการหาผู้ที่สนใจจะทดลองแนวคิดนี้ร่วมกัน มันคงจะยังมีจุดบกพร่องที่ผมมองไม่ออก และแน่นอนว่ามันคงมีปัญหาเรื่องเชิงปฏิบัติที่ใครก็คาดไม่ถึง แต่ผมหวังว่าบทความชิ้นนี้จะชี้ให้เราเห็นแล้วว่าสาขาวิชาปรัชญา สถาบันอุดมศึกษา และสังคม ต้องร่วมกันแก้ไขความไม่ยุติธรรมนี้ร่วมกันด้วยการทดลองจ้างนักข่าววิชาการ

เอกสารอ้างอิง

Andow, J. (2021). Conceptual engineering is extremely unlikely to work. So what? *Inquiry*, *64*(1–2), 212–226. https://doi.org/10.1080/0020174X.2020.1850343

Blok, V. (2021). What Is Innovation?: Laying the Ground for a Philosophy of Innovation. *Techné: Research in Philosophy and Technology*, *25*(1), 72–96. https://doi.org/10.5840/techne2020109129

Caplan, B. D. (2019). *The case against education: Why the education system is a waste of time and money*. http://www.myilibrary.com?id=1050471

Cappelen, H., & Plunkett, D. (2020). Introduction: A Guided Tour of Conceptual Engineering and Conceptual Ethics. In A. Burgess, H. Cappelen, & D. Plunkett (Eds.), *Conceptual engineering and conceptual ethics* (First edition, pp. 1–26). Oxford University Press.

Deneen, C. C., & Prosser, M. (2020). Freedom to innovate. *Educational Philosophy and Theory*, 1–9. https://doi.org/10.1080/00131857.2020.1783244

Floridi, L. (2019). *The logic of information: A theory of philosophy as conceptual design* (First edition). Oxford University Press.

Fricker, M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford University Press.

Gulbrandsen, M., & Aanstad, S. (2015). Is innovation a useful concept for arts and humanities research? *Arts and Humanities in Higher Education*, *14*(1), 9–24. https://doi.org/10.1177/1474022214533890

Harvard College Writing Center. (2008). *A Brief Guide to Writing the Philosophy Paper*. Harvard University Department of Philosophy. Retrieved from https://philosophy.fas.harvard.edu/files/phildept/files/brief_guide_to_writing_philosophy_paper.pdf

HEFCE. (2014). *REF Case Studies*. https://impact.ref.ac.uk/casestudies/

Hicks, D., & Holbrook, J. B. (2020). A Cartography of Philosophy's Engagement with Society. *Minerva*, *58*(1), 25–45. Retrieved from https://doi.org/10.1007/s11024-019-09384-3

Kronman, A. T. (2007). *Education's end: Why our colleges and universities have given up on the meaning of life*. Yale University Press. Table of contents only. Retrieved from http://www.loc.gov/catdir/toc/ecip0711/2007004632.html

Medina, J. (2017). Varieties of Hermeneutical Injustice. In I. J. Kidd, J. Medina, & G. Pohlhaus (Eds.), *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice* (1st ed., pp. 41–52). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315212043

Thomasson, A. L. (2020). A Pragmatic Method for Normative Conceptual Work. In A. Burgess, H. Cappelen, & D. Plunkett (Eds.), *Conceptual engineering and conceptual ethics* (First edition, pp. 1–26). Oxford University Press.

Wolf, S. R. (2010). *Meaning in life and why it matters*. Princeton University Press.

การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์และการกสัมพันธ์ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” ตามทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา

นภัสสร เกษศรี
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยซองกยูนกวาน

บทคัดย่อ

คำกริยา “มี” ในภาษาไทยเป็นคำที่สามารถวิเคราะห์โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ได้หลากหลาย จึงเป็นเหตุให้เกิดความสับสนในการวิเคราะห์ประโยคเพื่อพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ บทความนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในประโยคที่พบคำว่า “มี” โดยวิเคราะห์ประโยคตัวอย่างจำนวน 100 ประโยคจาก TNC: Thai National Corpus (Third Edition) โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา เพื่อศึกษาโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยา และโครงสร้างอื่น ๆ ที่ปรากฏกริยาคำว่า “มี” ในภาษาไทย รวมไปถึงการกสัมพันธ์เพื่อเป็นแนวทางแก่การวิเคราะห์ในระบบคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่าคำว่า “มี” สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ โครงสร้างประธานมีการกเป็นกลาง โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน โครงสร้างที่มีส่วนเติมเต็มเป็นกรรมที่มีการกเป็นกลางที่พบกริยาแสดงสภาพ โครงสร้างที่มีส่วนเติมเต็มที่เป็นคำนาม โครงสร้างที่มีส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคที่มีประธานเป็นการกผู้กระทำ โครงสร้างที่มีส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางที่พบกริยาแสดงการกระทำ โดยเรียงตามลำดับจากจำนวนโครงสร้างที่พบมากที่สุดไปน้อยที่สุด

คำสำคัญ ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา วากยสัมพันธ์ การกสัมพันธ์

The Syntactic and Thematic Roles Analysis of Thai Sentences with the Verb /mii/ by Using Dependency Grammar

Napassorn Kessri
College of Liberal Arts, Sungkyunkwan University

Abstract

The verb /mii/ in Thai is a word that can analyze in various syntactic structures, so it might cause confusion to the sentence analyzer to annotate sentences for developing artificial intelligence. This article aims to study syntactic structures and thematic roles in sentences, which the word /mii/ were found, by analyzing 100 example sentences from TNC: Thai National Corpus (Third Edition). The study found that there are 6 types of sentences with verb /mii/which were arranged in order from greatest to least, as following, The structure which a subject is an objective role, The structure which consists of an action verb and an objective complement, The structure which a complement is a noun, The structure which a clausal complement that the subject is an agent role, and The structure which consists of a stative verb and an objective complement.

Keyword: Dependency grammar, Syntax, Thematic roles

1. บทนำ

คำกริยา “มี” ในภาษาไทยเป็นคำที่ปรากฏโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์หลายประเภท อาทิ นาม+กริยา+นาม ในประโยคที่ว่า เขามีเงิน หรือ นาม+กริยา+นาม+กริยา ในประโยคที่ว่า เขามีคนมาหา หรือ แม้กระทั่ง กริยา+นาม+กริยา เช่น มีประชาชนเดือดร้อน จากโครงสร้างดังกล่าวพบว่า คำว่า “มี” อาจเป็นคำกริยาที่มีประเภทย่อยหลากหลาย ทั้งในด้านความหมายและในด้านไวยากรณ์

อ้างอิงตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556) ที่ให้คำนิยามไว้ว่า “ก. ถือเป็นเจ้าของ, อยู่ในครอบครอง, เช่น มีเงิน มีลูก, ประกอบด้วย เช่น อริยสัจ 4 มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค, ปรากฏ เช่น มีดาวหางขึ้นในท้องฟ้า, เกิด เช่น มีโรคระบาด, คงอยู่ เช่น มีคนอยู่ไหม” หากแต่ประโยคที่มีโครงสร้าง นาม+กริยา+นาม+กริยา ในประโยคที่ว่า “เขามีคนมาหา” มิได้เข้าข่ายความหมายใดในพจนานุกรม เพราะคำว่า เขา ไม่ได้แสดงความเป็นเจ้าของในคำนามหลังคำว่ามี หรือไม่ได้แสดงการปรากฏขึ้นมาตรง ๆ เนื่องจาก เขามีคนมาหา กับ มีคนมาหา มีความแตกต่างกันที่ว่า ในประโยคแรกจะมีการชี้เฉพาะว่ามีคนมาหาเขา แต่ในประโยคที่สองไม่ได้ชี้เฉพาะว่ามาหาผู้ใด แต่ในขณะเดียวกันคำว่า “มี” ในโครงสร้างประโยคนาม+กริยา+นาม+กริยา ก็มีการแสดงความเป็นเจ้าของในขณะที่มีส่วนเติมเต็มของคำกริยาเป็นประโยคด้วย เช่น เขามีแม่ดูแล ซึ่งโครงสร้างนี้จะต้องวิเคราะห์ต่อไป เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ว่าจะวิเคราะห์คำกริยาตัวที่สองว่าทำหน้าที่ใดในประโยค ดังนี้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์ว่า แท้จริงแล้ว พบคำว่า “มี” กี่ชนิดในภาษาไทย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ภาษาไทยเชิงลึก อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างปัญญาประดิษฐ์ในแขนงภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์

วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” อันนำไปสู่ต่อยอดการศึกษาโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยา ในภาษาไทย

2. เพื่อศึกษาการกสัมพันธ์ในประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” อันนำไปสู่การจำแนกประเภทย่อยในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจริง

สมมติฐาน

ส่วนเติมเต็มคำกริยาที่ว่า “มี” ในภาษาไทย สามารถเป็นได้ทั้งคำนามที่อาจมีส่วนขยายและสามารถเป็นประโยคได้ โดยการวิเคราะห์จะขึ้นอยู่กับการกของคำนามของคำว่า “มี”

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วากยสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ของคำแต่ละคำในประโยคโดยอ้างอิงจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ ในที่นี้จะมีการอ้างอิงถึง ไวยากรณ์พึ่งพา (Dependency Grammar) และ Head-Phrase Driven Structure Grammar (HPSG)

2. การกสัมพันธ์ หมายถึง การกหรือหน้าที่ของคำนามในประโยคหนึ่ง ๆ ที่อ้างอิงกับทฤษฎีไวยากรณ์ศัพท์การก เช่น ฉันกินข้าว คำว่า ฉัน มีการกผู้กระทำ ในขณะที่ ข้าวเป็นการกผู้ถูกกระทำ โดยสิ่งที่กำหนดการกดังกล่าวคือคำกริยาอันเป็นส่วนประกอบหลักในประโยค

3. ชนิดของคำ หมายถึง หมวดคำต่าง ๆ ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มคำเปิด (Content Word) และกลุ่มคำปิด (Function Word) โดยอ้างอิงจากแนวคิด Universal dependencies (UD)

4. อาร์กิวเมนท์ (Argument) หมายถึง คำนามที่คำกริยาต้องการมาเป็นส่วนประกอบ เช่น คำว่า ให้ ต้องการ 3 อาร์กิวเมนท์ ได้แก่ ประธาน กรรมตรง และกรรมรอง เช่น ฉันให้ของเธอ หากมีอาร์กิวเมนท์ไม่ครบ จะทำให้ประโยคมีใจความไม่สมบูรณ์

5. Exceptional Case Marking (ECM) หมายถึง การที่คำนามหนึ่ง ๆ ทำหน้าที่ 2 อย่างในประโยคพร้อมกัน กล่าวคือ เป็นทั้งกรรมของกริยาตัวหน้า และเป็นประธานของกริยาตัวหลังในเวลาเดียวกัน เช่นประโยคที่ว่า I considered him to be a liar คำว่า him ในที่นี้นับว่าเป็นกรรมของคำว่า consider และเป็นประธานของ Infinitival phrase “to be a liar”

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของประโยคมีการอ้างอิงถึงการจำแนกหมวดคำหลักในภาษาไทยเพื่อที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เหมาะกับในภาษานั้น ๆ มากที่สุด ดังในตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสารที่ได้กำหนดหมวดคำไว้ 7 ประเภท อันได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน ซึ่งเป็นการใช้เกณฑ์จำแนกทางความหมาย หากแต่ไวยากรณ์นี้มีที่มาจากไวยากรณ์ดั้งเดิม (Traditional Grammar) จึงไม่ได้สะท้อนธรรมชาติในภาษาไทยเท่าที่ควร นักไวยากรณ์ไทยจำนวนหนึ่งจึงจำแนกหมวดคำตามทฤษฎีไวยากรณ์สมัยใหม่ เช่น นววรรณ พันธุเมธา ที่จำแนกไวยากรณ์ด้วยเกณฑ์หน้าที่ เช่น คำว่า “สวย” เป็นกริยาแสดงสภาพ มิใช่คำคุณศัพท์ที่ไว้ใช้ขยาย หรืออมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่จำแนกตามหลักไวยากรณ์ศัพท์การก (Lexicase Grammar) ไวยากรณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่ใช้ได้ผลดีในภาษาไทย หากแต่ถ้าแต่ละภาษามีการกำหนดชุดหมวดคำในลักษณะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันมาก จะทำให้วิเคราะห์ร่วมกับภาษาอื่น ๆ ยากลำบาก จึงเกิดแนวคิด Universal Dependencies (UD) ขึ้นมา เพื่อเป็นการกำหนดการวิเคราะห์พื้นฐานสากลสำหรับกำกับหมวดคำและความสัมพันธ์ระหว่างคำผ่านการวิเคราะห์แบบพึ่งพา โดยใช้ POS (Part of Speech) และกำหนดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependency Relation) ที่เป็นสากลไว้ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากแนวคิดนี้จะใช้ได้กับหลากหลายภาษาโดยมีเกณฑ์ที่เป็นสากลแล้ว ก็ยังมีความถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์ และคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยสามารถอภิปรายได้แนวคิดได้ดังนี้

แนวคิด Universal Dependencies

แนวคิดไวยากรณ์พึ่งพาตามแบบสากลเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละภาษามีการวิเคราะห์ตามลักษณะสากลเช่นเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์เปรียบเทียบในแต่ละภาษา แบบแผนการวิเคราะห์พัฒนามาจาก Stanford dependencies (de Marneffe et al., 2006, 2008) ร่วมกับ Google universal tags เพื่อสร้าง Universal Dependency Treebank (UDT) ขึ้นมาเริ่มจาก 6 ภาษา ในปี 2558 จนนำไปสู่การวิเคราะห์ภาษามากกว่า 90 ภาษา ในปัจจุบัน โดยภาษาไทยก็เป็นหนึ่งในภาษาที่กำลังดำเนินการวิเคราะห์ โดยพิจารณาโครงสร้างทางภาษาตามแบบแผนที่ UD กำหนดไว้ อันสามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ชนิดของคำ (POS) และการกำหนดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependency Relation) อันจะอภิปรายตามลำดับต่อไปนี้

วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2562) ได้กำหนดการวิเคราะห์ชนิดของคำ[1] (POS) โดยเทียบเคียงจากคำอธิบายที่เขียนไว้ในเว็บไซต์ http://universaldependencies.org/ และปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมตามลักษณะของคำในภาษาไทยอันแบ่งออกได้ดังนี้

ตารางที่ 1
การวิเคราะห์ชนิดของคำ (POS) ตามแนวทาง Universal Dependencies

กลุ่มคำเปิด	
NOUN	คำนามทั่วไปรวมถึงคำนำหน้าชื่อทั้งหลาย รวมไปถึงลักษณนามด้วย
PROPN	คำนามเฉพาะ ได้แก่ ชื่อคน สถานที่ องค์กร ผลิตภัณฑ์ ประเทศ ฯลฯ
VERB	คำกริยาทั้งอกรรมและสกรรม
INTJ	คำอุทานทั้งหลาย
ADJ	คำคุณศัพท์ที่ขยายหลังคำนาม รวมถึงคำที่บ้างจัดให้เป็นคำกริยาคุณศัพท์จะต้องเป็นคำแสดงคุณลักษณะบางอย่างที่คำนามข้างหน้า
ADV	คำวิเศษณ์ที่ขยายกริยา ปกติปรากฏหลังคำกริยา แต่มีบ้างที่ปรากฏหน้ากริยา เช่น “หลากหลาย” อาชีพ
กลุ่มคำปิด	
AUX	คำกริยาช่วยทั้งที่ปรากฏหน้าและหลังกริยาในภาษาไทย เช่น ควร น่า จะ ได้ ไป
ADP	Adposition ในภาษาไทยเป็น preposition ที่นำหน้านามวลี นาม สรรพนาม หรืออนุพากย์ทำหน้าที่นาม
PRON	คำสรรพนามบุคคลและวิภาคสรรพนาม
NUM	คำบอกจำนวน ปริมาณ ทำหน้าที่เหมือน DET, ADJ, PRON บอกความหมายเกี่ยวกับจำนวน
DET	คำบ่งชี้เฉพาะหรือไมชี้เฉพาะ ใช้ขยายหลังคำนาม เช่น นี้ นั้น ไหน อื่น ฯลฯ
CCONJ	Coordinate conjunction คำเชื่อมสองส่วนที่มีสถานะเท่ากัน เช่น และ แต่ หรือ เป็นต้น
SCONJ	Subordinate conjunction คำเชื่อมส่วนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหรือ Subordinate clause เช่น ที่ ว่า ให้ จึง เพื่อ
PART	คำอนุภาคทั่วไป เช่น ครับ ค่ะ (ประติชญาวิเศษณ์) หรือไม่ หรือ ไหม (ปฤจฉาวิเศษณ์)
PUNCT	เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อความมีหน้าที่ในทางภาษา เช่น ๆ ฯ ฯลฯ ?
SYM	เครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ PUNCT เช่น สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

[1] วิโรจน์ อรุณมานะกุล และ ธารทอง แจ่มไพบูลย์. (2562). คู่มือการกำกับข้อมูล Thai Dependency Tree Bank ตามแนว Universal Dependencies v.2. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา จะเป็นการกำกับระหว่าง หน่วยหลัก(head) กับ หน่วยพึ่งพา (dependent) ลูกศรตั้งต้นมาจาก หน่วยหลัก (head) ไปที่ หน่วยพึ่งพา (dependent) ดังนี้

Head Dependent

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นการโยงระหว่างคำเนื้อหาเป็นหลัก อันทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำเนื้อหา (Content Word) โดยตรง ซึ่งจะเอื้อต่อการวิเคราะห์ความหมายของประโยคได้ แต่ในส่วนของคำไวยากรณ์เช่น คำบุพบท (ADP) จะมีการโยงจากราก (Root) ที่เป็นคำนาม อันจะทำให้คำบุพบทดังกล่าวกลายเป็น หน่วยพึ่งพา (dependent) ของคำหลัก ดังนั้น กลุ่มคำไวยากรณ์จึงไม่ต่อกันเป็นสาย หากมีหลายตัว ก็อาจจะไปขยาย หน่วยหลัก (head) ตัวเดียวกัน โดยมีรายการความสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยคตามแนวทาง Universal dependencies

	Nominals	Clauses	Modifier Words	Function Words
Core Arguments	Nsubj Obj iobj	Csubj Ccomp Xcomp		
Non-core dependents	Obl Vocative Expl dislocated	advcl	Advmod discourse	Aux Cop Mark neg
Nominal dependents	Nmod Appos nummod	acl	amod	Det Clf Case
Coordination	MWE	Loose	Special	Other
Conj cc	Fixed Flat compound	List parataxis	Orphan Goeswith reparandum	Punct Root dep

จากตารางดังกล่าวรายการความสัมพันธ์ต่าง ๆ อันแบ่งออกได้เป็น องค์ประกอบหลัก (Core arguments) องค์ประกอบรอง (Non-core dependents) องค์ประกอบรองที่เป็นคำนาม (Nominal

dependents) ตามตารางในแนวตั้ง อันแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ว่าในประโยคหนึ่ง ๆ คำดังกล่าวมีความสำคัญในระดับใด ในขณะที่ตารางในแนวนอนจะแสดงลักษณะของคำดังกล่าว เช่น การแสดงการเป็นคำนาม (Nominals) จะพบว่าเมื่อพิจารณาองค์ประกอบในแนวตั้งทั้งหมดจะมีลักษณะเป็นคำนาม เช่นกันกับอนุพากย์ (Clause) ในแถวถัดมา เมื่อพิจารณากับข้อมูลในบทความฉบับนี้จะใช้รายการความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างที่ปรากฏกริยาคำว่า “มี” ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3
รายการความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์โครงสร้างที่ปรากฏกริยาคำว่า “มี”

ตัวย่อ	**ความสัมพันธ์**	**คำอธิบาย**
nubj	Nominal subject	ความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับประธาน เช่น (ฉัน) < (กิน) > (ข้าว)
obj	Object	ความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับกรรม เช่น ฉัน (กิน) > (ข้าว)
obl	Oblique nominal	ใช้กับ non-core argument หรือ adjunct เช่น (พรุ่งนี้) < ฉัน จะ (วิ่ง)
dislocated	dislocated	โยงคำกริยาที่กับนามที่ถูกย้ายที่ (หนังสือ) < เล่ม นี้ ผม (ชอบ) มาก
aux	auxiliary	โยงกริยากับคำไวยากรณ์ที่บอก tense, aspect, mood, voice, evidentialty เช่น เขา (กำลัง) < (จะ) < (ไป)
mark	marker	โยงระหว่างกริยากับคำไวยากรณ์ที่บอกถึงการเป็น subordinate clause เช่น เขา รู้ (ว่า) < ฝน (ตก)
advmod	Adverbial modifier	โยงระหว่างกริยากับคำขยายกริยา (กิน) อย่าง > (รวดเร็ว)
advcl	Adverbial clause modifier	โยงกับกริยาของ clause ที่ทำหน้าที่ขยายกริยาหลัก เช่น เขา (สอบถาม) เธอ เพื่อ > (หา) ข้อมูล
acl	Clause modifier of noun	คล้ายกับ advcl ที่อันนี้ใช้ขยายคำนาม เช่น ผม เจอ (หนังสือ) ที่ คุณ > (ชอบ)
case	Case marking	โยงระหว่างคำนามกับบุพบท ให้ เงิน (แก่) < (เด็ก)
nmod	Nominal phrase modifier	คำนามหรือนามวลีที่มาขยายอีกคำนามหนึ่ง เช่น (ห้องทำงาน) ของ > (หัวหน้า)
amod	Adjectival modifier	โยงระหว่างคำคุณศัพท์ที่มาขยายคำนาม เช่น (เนื้อ) > (ดิบ)
ccomp	Clausal complement	โยงระหว่างกริยาแรกกับกริยาสองที่เป็น dependent clause เมื่อกริยาตัวแรกและตัวที่สองต่างมีประธานเป็นของตนเอง เช่น เขา (บอก) ว่า เขา > (ชอบ) เธอ (กรณีที่มีการละประธานก็ยังคงวิเคราะห์เป็น ccomp)

ตัวย่อ	**ความสัมพันธ์**	**คำอธิบาย**
xcomp	Open clausal complement	คล้ายกับ ccomp หากแต่กริยาของ dependent clause จะไม่มีประธานเป็นของตน หากแต่จะใช้ประธานร่วมกับกริยาแรก เช่นเดียวกับ infinitival clause to ในภาษาอังกฤษ เช่น He (likes) to > (run) จะแปลว่า เขา(ชอบ) > (วิ่ง) หากเติมประธานเช่นเดียวกับ ccomp จะทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไป ดังเช่น *เขาชอบเขาวิ่ง
compound	compound	โยงความสัมพันธ์ของคำประสม เช่น (รถ) > (ไฟ)

การกสัมพันธ์ (Case roles)

ฟิลล์มอร์[2] (1968) อ้างถึงใน มุกข์ดา สุขธาราจาร, พุทธชาติ โปธิบาล และนันธ์ชนัน นาถประทาน (2561) กำหนดกรอบการก โดยใช้คำกริยาเป็นแกนตามโครงสร้างพื้นฐานของประโยค ซึ่งเป็นได้ทั้งการกผู้กระทำ การกผู้มีประสบการณ์หรือการกของสิ่งที่รับรู้การกระทำ และการกผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการกเหล่านั้นจะถูกกำหนดโดยคำกริยาที่ถือได้ว่าเป็นภาคแสดงของประโยค เช่น ฉันกินข้าว คำกริยา “กิน” กำหนดให้มีอาร์กิวเมนท์ (argument) อันเป็นคำนามสองตัว ได้แก่ ผู้กระทำ และสิ่งที่ถูกกระทำ ทฤษฎีนี้จะเป็นการจำกัดความว่าในประโยคหนึ่ง ๆ คำนามนั้นทำหน้าที่ใด อันสามารถแบ่งอาร์กิวเมนท์สำคัญได้ซึ่ง เพ็ญแข วงษ์ศิริ (2525) ได้วิเคราะห์ไว้ต่อไปนี้

ตารางที่ 4

รายการการกสัมพันธ์ตามแนวทางการวิเคราะห์ของฟิลล์มอร์

ประเภทของการก	**คำอธิบาย**
Agentive (A)	การกของสิ่งที่มีชีวิตซึ่งเป็นผู้ก่อการกระทำ เช่น ฉันกินข้าว
Experiencer (E)	การกของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการกระทบกระเทือนจากการกระทำ เช่น ฉันกลัว
Instrumental (I)	การกของพลังหรือสิ่งของซึ่งเป็นเครื่องทำให้เกิดการกกระทำหรือสภาพ เช่น ไฟไหม้บ้าน
Objective (O)	การกที่มีความหมายเป็นกลางที่สุด เช่น ฉันกินข้าว ในทฤษฎีการกสัมพันธ์ อาจวิเคราะห์การกนี้ได้เป็น ผู้รับกระทำที่มีชีวิต (Patient) หรือผู้รับกระทำที่ไม่ชีวิต (Theme) เช่น แมวกินหนู (Patient) ฉันกินข้าว (Theme)
Source (S)	การกของจุดเริ่มต้นหรือแหล่งเดิม เช่น ฉันมาจากบ้าน
Goal (G)	การกของจุดหมาย เช่น ฉันไปโรงเรียน

[2] ดูเพิ่มเติม Fillmore, C. (1968). The Case for Case. In Emmon Bach and R.T. Harms (Eds.), *Universals in Linguistic Theory.* New York: Holt, Rinehart and Winston.

ประเภทของการก	**คำอธิบาย**
Locative (L)	การกของบริเวณของการกระทำ เช่น ฉันกินข้าวที่บ้าน
Time (T)	การกของเวลา
Comitative (C)	การกของสิ่งมีชีวิตซึ่งร่วมในการกระทำ เช่น ฉันกินข้าวกับแม่
Benefactive (B)	การกของสิ่งมีชีวิตซึ่งได้รับประโยชน์ เช่น ฉันให้ข้าวแมว

3. ข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์

รายละเอียดข้อมูลในรายงาน

3.1 ข้อมูลที่เลือกใช้

ประโยคตัวอย่างจาก TNC: Thai National Corpus (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 วิธีการเก็บข้อมูล

ค้นหาคำว่า “มี” ในช่องคำค้น และสุ่มตัวอย่างประโยคมาจำนวน 100 ประโยค โดยไม่คำนึงถึงปีและผู้แต่ง หรือประเภทของข้อมูล เพื่อความหลากหลายในประโยคอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ตามความเป็นจริง

3.3 วิธีการคัดเลือกและประมวลข้อมูล

3.3.1 คัดเลือกประโยคที่ปรากฏคำว่า “มี” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงสภาพ ทั้งที่มีประธานและไม่มีประธานในประโยค

3.3.2 วิเคราะห์โครงสร้างของประโยคโดยวิเคราะห์การกสัมพันธ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบ และจัดเป็นหมวดหมู่โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา (Dependency Grammar)

3.3.3 แสดงสถิติของคำว่า “มี” ที่ถูกจำแนกไว้เป็นหมวดหมู่แล้ว พร้อมนำเสนอโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละหมวดหมู่ ที่แต่ละประโยคจะมีจุดร่วมกัน

จากการศึกษาประโยคและวิเคราะห์โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยคทั้ง 100 ประโยค ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: Thai National Corpus (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่าปรากฏโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี” ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1
โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี”

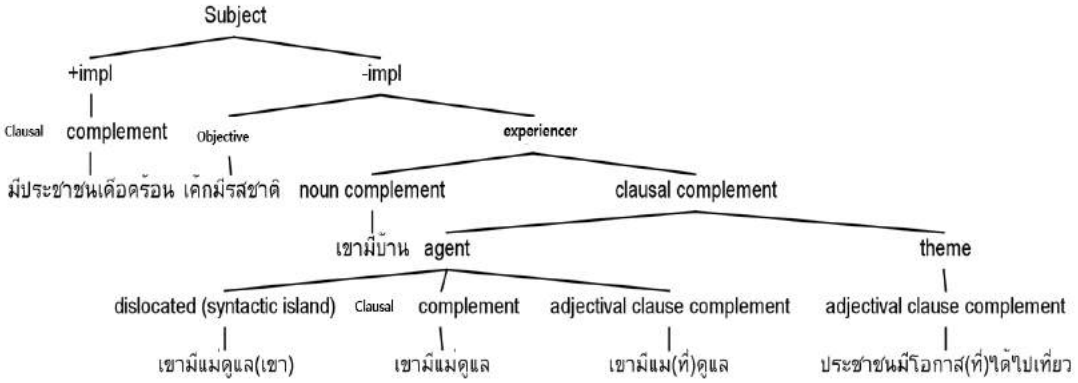

แผนภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า “มี” สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน และโครงสร้างที่ต้องการประธาน อันสามารถอภิปรายตามลำดับ โดยยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ตามลำดับต่อไปนี้

1. โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน

โครงสร้างชนิดนี้เปรียบเทียบได้กับ ประธานเงา (non-existential subject) ในภาษาอังกฤษที่ประธานไม่ได้มีความหมายหรือมีส่วนสำคัญในประโยค เช่น There are many people (มีคนมากมาย) ในประโยคนี้ คำว่า There ไม่มีความหมาย หากแต่เพียงมาเติมประธานของประโยคให้เต็ม เช่นเดียวกับในภาษาไทยที่กริยา เกิด,มี และ ปรากฏ ไม่ต้องการประธานมาเพื่อเติมเต็มความหมาย ดังตัวอย่างในภาพที่ 2

ภาพที่ 2
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “มีประชาชนเดือดร้อน”

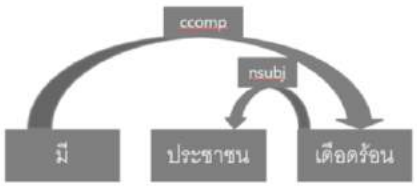

ประโยคที่ว่า “มีประชาชนเดือดร้อน” องค์ประกอบหลักของประโยคคือกริยา “มี” อันเป็นภาคแสดง และอนุพากย์ “ประชาชนเดือดร้อน" ถือได้ว่าเป็นส่วนเติมเต็ม (Clausal complement) ของคำว่า มี โดยมีคำว่า “เดือดร้อน" เป็นองค์ประกอบหลักที่โยงความสัมพันธ์ไปหาประธาน “ประชาชน” ส่วนเหตุที่ไม่โยงคำว่า “มี" ไปหา “ประชาชน" ที่บ่งบอกถึงการเป็นกรรม เนื่องจาก “ประชาชน” ไม่ได้เป็นกรรมของ

คำว่า “มี" จากผลการวิเคราะห์นี้ สามารถพิสูจน์โดยการตัดคำว่า เดือดร้อนออกไปจากประโยค เพราะเมื่อตัดคำว่า “เดือดร้อน” ออกไปจะทำให้ประโยคนี้มีใจความไม่สมบูรณ์[3]

2. โครงสร้างที่ต้องการประธาน

โครงสร้างชนิดนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ตามการกของประธาน อันได้แก่ การกที่เป็นกลาง (Objective) และ การกผู้ประสบ (Experiencer) อันสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างที่ประธานมีการกเป็นกลาง (Objective) เป็นโครงสร้างที่ประธานของประโยคไม่ได้แสดงการกระทำ หากแต่ทรงสภาพตามภาคแสดงด้านหลัง แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดการกระทำเช่นกับ Instrumental ดังประโยคนี้

ภาพที่ 3

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “เค้กมีรสชาติ”

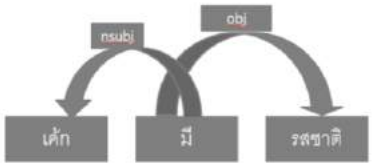

จากประโยคข้างต้น คำกริยา “มี” ทำหน้าที่แสดงสภาพของประธานที่มีการกเป็นกลาง อันได้แก่ คำว่า เค้ก และมีส่วนเติมเต็มของคำกริยา “มี” เป็นคำนามที่มีการกเป็นกลางในคำว่า รสชาติ นอกจากนี้อาจมีส่วนขยายเพิ่มเติมของส่วนเติมเต็มข้างหลังได้ โดยจะวิเคราะห์เป็นคุณานุประโยค (Adjective Clause)[4] เช่น เค้กมี (รสชาติ) > (อร่อย) โดยในประโยคนี้ อาจมีการละประพันธสรรพนามคำว่า “ที่” ไป หากแต่ไม่อาจวิเคราะห์คำว่า อร่อย เป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค (Clausal complement) ได้[5]

2.2 โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer) เป็นโครงสร้างที่ประธานของประโยคได้รับประสบจากการกระทำ หรือเป็นการทรงสภาพตามลักษณะของภาคแสดง เช่น ฉันกลัวผี คำว่า ฉัน เป็นประธานที่แสดงการกการประสบการกลัวคำนามที่อยู่ด้านหลัง อันเป็นลักษณะเดียวกับความหมายของคำว่า “มี” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556) ที่ให้คำนิยามไว้ว่า “ ก. ถือเป็นเจ้าของ, อยู่ในครอบครอง, เช่น มีเงิน มีลูก, ประกอบด้วย เช่น อริยสัจ 4 มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค, ปรากฏ เช่น มีดาวหางขึ้นในท้องฟ้า, เกิด เช่น มีโรคระบาด, คงอยู่ เช่น มีคนอยู่ไหม” กล่าวคือ คำว่า “มี” ในความหมายหนึ่งแสดงการทรงสภาพของการถือเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นความหมายที่พบได้มากที่สุดในคำว่า “มี” จึงควรค่าแก่การศึกษาว่าส่วนเติมเต็มของกริยา “มี” ที่มีประธานแสดงการกผู้ทรงสภาพมีส่วนเติมเต็มเป็นเช่นใด และได้

---

[3] หากคำว่า มีคน จัดคำว่า คน เป็นกรรมของประโยคได้ จะต้องมีอนุพากย์ที่มาก่อนหน้าหรือต้องมีเหตุการณ์อยู่ข้างหน้าก่อนจึงจะมีใจความที่เข้าใจได้ เช่น การเปิดประตูห้องน้ำไป และมีคนอยู่ข้างในห้องน้ำ ทำให้คนในห้องน้ำตะโกนออกมาว่า “(ห้องน้ำ)มีคนค่ะ” ประโยคนี้จึงจำสามารถวิเคราะห์เป็นกรรม

[4] กฎของ universal dependencies จะถือคำกริยาที่ขยายหลังคำนามเป็นคุณานุประโยค

[5] ดูเพิ่มเติม โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ประสบอันมีส่วนเติมเต็มเป็นประโยคที่มีประธานเป็นการกผู้กระทำ

แบ่งแยกประเภทย่อยตามลักษณะของการโครงสร้างส่วนเติมเต็มเป็นสองประเภท ได้แก่ ส่วนเติมเต็มที่เป็นคำนาม และส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค ดังจะอภิปรายต่อไปนี้

2.2.1 ส่วนเติมเต็มที่เป็นคำนาม

โครงสร้างชนิดนี้เป็นโครงสร้างที่พบได้บ่อยในภาษาไทย โดยจะไม่คำนึงถึงการกของคำนามที่เป็นส่วนเติมเต็ม หากแต่ส่วนใหญ่จะเป็นการกที่เป็นกลาง เพื่อแสดงการครอบครองคำนามนั้น ๆ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “เขามีบ้าน”

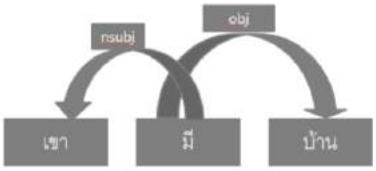

จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำกริยา “มี” ประกอบไปด้วยอาร์กิวเมนท์ 2 ตัว อันได้แก่ ประธานที่มีการกเป็นผู้ทรงสภาพ และกรรมที่มีการกเป็นกลาง (Objective) โดยวิเคราะห์ว่าเป็นประธาน (nominal subject) และ กรรม (object) ตามลำดับ โครงสร้างนี้สามารถมีส่วนขยายของประโยคที่มีประพันธสรรพนามขยายต่อไปได้ ด้วยการทำให้ประโยคที่ขยายทั้งหมดกลายเป็นคุณานุประโยค (Adjectival clause)

2.2.2 ส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค เป็นโครงสร้างที่ต้องการศึกษาเป็นหลักสำคัญเนื่องจากเป็นโครงสร้างที่ปรากฏเป็น นาม+กริยา+นาม+กริยา ในภาษาไทย ซึ่งโครงสร้างลักษณะนี้ปรากฏได้บ่อยในภาษาไทย หากแต่เป็นโครงสร้างที่เป็น Causative Structure เช่น เขาทำแก้วแตก ลมพัดใบไม้ปลิว เป็นต้น แต่คำกริยา “มี” ในโครงสร้างนี้มิได้แสดงการทำให้เกิดเหตุการณ์ใด ๆ หากแต่เป็นการแสดงให้เห็นสภาพของสภาพการณ์เท่านั้น โครงสร้างนี้สามารถแบ่งประเภทตามส่วนเติมเต็มที่พิจารณาจากการกของประธานได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.2.2.1 ส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคที่มีประธานเป็นการกผู้กระทำ โครงสร้างนี้มีความน่าสนใจตรงที่ว่า ประธานของประโยคหลักอันหมายถึงผู้ทรงสภาพ ก็ถือครองประธานของส่วนเติมเต็มในอนุพากย์ (Clause) ย่อยด้วย ซึ่งคล้ายกับลักษณะของ Exceptional case marking (ECM) ในภาษาอังกฤษ ที่กรรมของประโยคแรกก็เป็นประธานในปริจเฉทย่อยที่สองเช่นเดียวกัน ดังประโยคที่ว่า “I believe him to be a liar” คำว่า him ในที่นี้มีรูปเป็นกรรมของประโยคแรก หากแต่มีหน้าที่เป็นประธานในประโยคข้างหลังด้วย ทั้งนี้ ภาษาไทยก็มีโครงสร้างที่คล้ายกัน หากแต่มิสามารถเป็น ECM ได้ เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มีหน่วยคำบ่งการก (case marker) ภาษาไทยนับว่าเป็นภาษาที่เป็นกริยาเรียง ดังนั้นจึงควรวิเคราะห์ว่าโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยาในลักษณะนี้ วิเคราะห์ในลักษณะใดได้บ้าง และได้จำแนกการวิเคราะห์ที่เป็นไปได้ของประโยคนี้ไว้ 3 แบบ ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นประโยค (Clausal Complement)

ภาพที่ 5
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “เขามีแม่ดูแล”

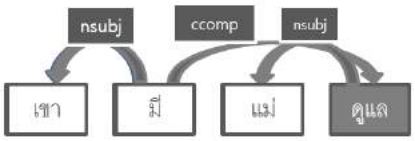

จากแผนภาพดังกล่าวเป็นการให้คำว่า “มี” เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่มี หน่วยพึ่งพา (dependent) สองตัว อันได้แก่ คำว่า เขา ที่วิเคราะห์เป็นประธาน (nsubj) และ คำกริยาว่า ดูแล ที่แสดงถึงปริจเฉทย่อยของคำว่า “มี” ซึ่งคำว่า ดูแล จะมีอาร์กิวเมนท์ที่สำคัญอันเป็นประธานคือคำว่า “แม่” ที่วิเคราะห์ว่าเป็นประธาน (nsubj) ข้างใน สาเหตุที่วิเคราะห์ได้เป็นลักษณะนี้ เนื่องจากหากตัดคำว่า ดูแล ในประโยคออก จะทำให้มีใจความที่ผิดเพี้ยนไปกลายเป็น เขามีแม่[6] ซึ่งเป็นการแสดงการถือครองเป็นเจ้าของเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้กล่าวถึงคำกริยา ดูแล อันนับเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในประโยค จึงเห็นว่าควรแก้ปัญหาการละเลยใจความในประโยคด้วยการเคราะห์ให้คำว่า ดูแล เป็นความสัมพันธ์แบบ ส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค หรือ ccomp (Clausal complement) ดังในโครงสร้างชนิดที่ไม่ต้องการประธานมารองรับ อันนำไปสู่การวิเคราะห์คำว่า แม่ ให้เป็นประธานของคำว่าดูแล แทนที่จะเป็นกรรมของกริยา “มี” การวิเคราะห์เช่นนี้มิได้เป็นการละเลยคำว่า “แม่” แต่อย่างใด หากแต่เป็นการทำให้คำว่า “ดูแล” มีส่วนสำคัญในประโยคมากกว่าคำว่า “แม่”

2) การวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นคุณานุประโยค (Adjectival clause)

ภาพที่ 6
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “เขามีแม่ที่ดูแล”

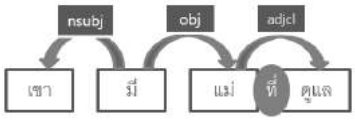

จากแผนภาพดังกล่าวเป็นการให้คำว่า “มี” เป็นองค์ประกอบหลักสำคัญที่มี หน่วยพึ่งพา (dependent) สองตัว อันได้แก่ เขา ที่วิเคราะห์เป็นประธาน (nsubj) และคำนามว่า แม่ ที่วิเคราะห์เป็นกรรม (obj) อันมีส่วนขยายเป็นคำกริยาที่ว่า “ดูแล” โดยสันนิษฐานว่ามีการละประพันธสรรพนามออกไป การวิเคราะห์ในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญของคำว่า “แม่” มากกว่าคำว่า “ดูแล” ซึ่งจะแสดงให้เห็นคุณสมบัติของการถือครองในกริยาคำว่า “มี” มากกว่าเป็นการแสดงการกระทำของกริยาตัวที่สอง

[6] หากลองเปลี่ยนจากคำว่า “แม่” เป็นคำว่า “คน” ที่มีลักษณะคล้ายกัน จะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

3) การวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นคำนามที่ถูกย้ายที่ (Dislocated)

ภาพที่ 7
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “เขามีแม่ที่ดูแล(เขา)”

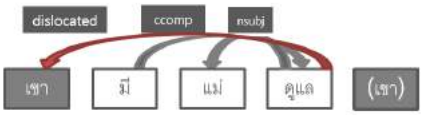

จากแผนภาพดังกล่าว หากดูผิวเผินจะคล้ายกับการวิเคราะห์ในลักษณะแรกที่กำหนดให้กริยา “ดูแล” เป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคของคำว่า “มี” และวิเคราะห์คำว่า แม่ เป็นประธาน (nsubj) ในปริจเฉทย่อยนั้น หากแต่ลักษณะที่แตกต่างคือ คำว่า เขา ในที่นี้ มิใช่ ประธาน (nubj) ของคำกริยา มี หากแต่โยงมาจากกริยา ดูแล โดยมีความสัมพันธ์เป็น คำนามที่ถูกย้ายที่มาจากด้านหลัง (dislocated) กล่าวคือ ประโยคตั้งต้นสันนิษฐานได้ว่าอาจมาจากประโยคที่ว่า มีแม่ดูแลเขา และคำว่า เขา ก็ย้ายที่ไปอยู่ในตำแหน่งประธานข้างหน้า เพื่อให้ประโยคยังคงลักษณะของการถือครองเป็นเจ้าของ แทนที่จะเป็นการบอกความหมายของคำว่า มี ในลักษณะของการปรากฏ หรือเป็นโครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน การวิเคราะห์ในลักษณะนี้มีที่มาจากทฤษฎี Long distance dependencies[7] ที่ว่าด้วยการย้ายที่ของนามวลี ดังภาพที่ 8 ต่อไปนี้

ภาพที่ 8
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคโดยใช้ทฤษฎี Long distance dependencies

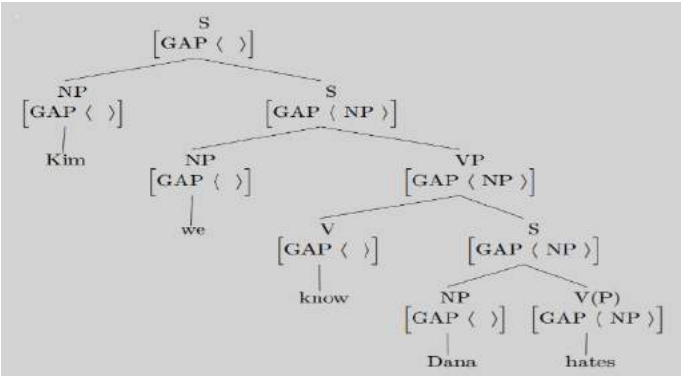

จากแผนภาพดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์แบบ Head-Phrase Driven Structure Grammar ที่นำมาสนับสนุนการวิเคราะห์แบบ คำนามที่ถูกย้ายที่มาจากด้านหลัง (dislocated) ในไวยากรณ์พึ่งพา ประโยคที่แสดงในแผนภาพที่ว่า Kim we know Dana hates (__) คำว่า Kim ถูกย้ายมา

[7] Sag, Ivan, Thomas Wasow and Emily M. Bender. (2002). Syntactic Theory: A Formal Introduction, Stanford: CSLI Publications.

จากข้างหลังในตำแหน่งหลังคำว่า hate เนื่องจากคำว่า hate เป็นคำกริยาที่ต้องการ 2 อาร์กิวเมนท์ ได้แก่ ประธาน และ กรรม ซึ่งหลังคำกริยานี้ ไม่มี กรรมมาต่อท้าย จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า Kim ถูกย้ายที่ขึ้นไปด้านบนสุดของต้นไม้ ด้วยกฎของ Long distance dependencies ด้วยการทำให้มี ช่องว่าง (Gap) หลังคำว่า hate แล้วส่งคำว่า Kim ขึ้นไปให้ถึงด้านบนสุดของประโยค และเมื่อพบอาร์กิวเมนต์ที่ต้องการแล้ว ช่องว่าง (Gap) จะหายไปในที่สุด

เช่นเดียวกับประโยคที่ว่า เขามีแม่ดูแล (เขา) จะวิเคราะห์ว่า คำว่า เขา มีที่มาจากด้านหลังสุดของประโยคก็ได้ เนื่องจากคำว่า ดูแล เป็นคำกริยาที่ต้องการ ๒ อาร์กิวเมนท์ ได้แก่ ประธานที่เป็นผู้กระทำ และกรรมที่เป็นผู้ถูกกระทำ และในที่นี้ คำว่า เขา ก็ถูกส่งขึ้นไปด้านบนสุดของประโยคโดยมีหน้าที่คล้ายกับการเป็นประธานในประโยคนี้ หากแต่แท้จริงแล้วกลับเป็นคำนามที่ถูกย้ายที่ หรือหากเปรียบเทียบกับประโยคที่ว่า ผู้ชายคนนี้มีคนชอบ (__) คำว่า ผู้ชายคนนี้ ก็สามารถวิเคราะห์ว่าเป็น คำนามที่ถูกย้ายที่มาจากด้านหลัง (dislocated) ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากเมื่อพูดประโยคนี้โดยนำคำนามย้ายกลับไปในที่เดิม ในที่นี้คือหลังคำว่า ชอบ ก็จะมีใจความที่เหมือนเดิมทุกประการ

2.2.2.2 ส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลาง (Objective) โครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างที่นำมาเปรียบเทียบคู่ขนานไปกับโครงสร้างของประโยคที่ประธานของส่วนเติมเต็มมีการผู้กระทำว่า จะมีการวิเคราะห์ในลักษณะเดียวกันหรือไม่ เนื่องจากมีลักษณะการเรียงของนาม+กริยา+นาม+กริยา เหมือนกันทุกประการ หากแต่ต่างกันที่ว่า การกของคำนาม และกริยาของปริจเฉทเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพิจารณาที่แตกต่างออกไป อันจะอภิปรายดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 9

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ประชาชนมีโอกาสที่ได้ไปเที่ยว”

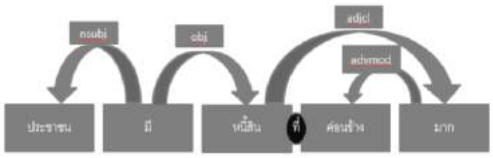

จากแผนภาพดังกล่าว คำกริยา “มี” เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคที่ประกอบไปด้วย 2 อาร์กิวเมนท์ที่สำคัญ อันได้แก่ คำว่า ประธาน ที่วิเคราะห์เป็น ประธาน (nsubj) และโอกาสที่มีการกเป็นกลาง อันวิเคราะห์ได้เป็นกรรม (obj) และคำว่า โอกาส ก็เป็นองค์ประกอบหลักที่มีการขยายความของคุณานุประโยคที่ว่า ได้ไปเที่ยว แม้โครงสร้างดังกล่าวจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับ 2.2.2.1 หากแต่การกของคำนามหลังคำว่า “มี” เป็นการกที่เป็นกลาง มิใช่ผู้กระทำ จึงไม่สามารถแสดงการกระทำไปเที่ยวได้ กล่าวคือ ไม่สามารถวิเคราะห์เป็นประธาน (nsubj) ของคำว่าไปเที่ยวได้ เนื่องจากโอกาสไม่สามารถทำเหตุการณ์ใด ๆ ได้ ดังนั้น จึงวิเคราะห์โดยให้คำว่า ได้ไปเที่ยว เป็นคุณานุประโยคที่ขยายคำว่า โอกาส เมื่อให้ความหมายของประโยคไม่ขัดแย้งกับลักษณะทางวากยสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างที่ส่วนเติมเต็มมีประธานมีการกเป็นกลาง จะมีความสัมพันธ์กับกริยาด้านหลัง กล่าวคือ หากเป็นกริยาที่เป็นการแสดงการกระทำก็จะตัดสินได้ทันทีว่าต้องใช้โครงสร้างแบบใด หากแต่ถ้าเปลี่ยนกริยาที่แสดงการกระทำเป็นกริยาแสดงสภาพ ก็จะเป็นตามแผนภาพนี้

ภาพที่ 10
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ประชาชนมีหนี้สินที่ค่อนข้างมาก”

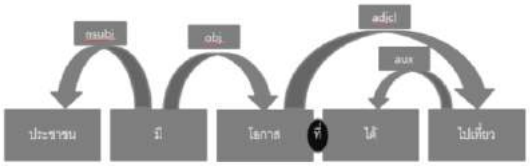

จากแผนภาพดังกล่าวแสดงถึงการวิเคราะห์ประโยคที่มีโครงสร้างความสัมพันธ์คล้ายกับประโยคที่ว่า ประชาชนมีโอกาสได้ไปเที่ยว หากแต่เปลี่ยนจากคำว่า “โอกาส” เป็นคำว่า “หนี้สิน” และเปลี่ยนประเภทของคำกริยา จากกริยาแสดงการกระทำเป็นกริยาแสดงสภาพ หรือจากคำว่า “ได้ไปเที่ยว” เป็นคำว่า “ค่อนข้างมาก” อาจทำให้วิเคราะห์ประโยคได้ในอีกแง่มุมหนึ่ง กล่าวคือ อาจวิเคราะห์คำว่า “หนี้สิน” เป็นประธาน (nubj) ของคำว่า ค่อนข้างมากได้เช่นเดียวกัน และกำหนดให้คำว่า “มาก” เป็น หน่วยพึ่งพา (dependent) ของคำว่า “มี” หากแต่พิจารณาว่าเนื่องจากโครงสร้างดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกัน ต่างกันเพียงความหมายของคำเล็กน้อย จึงเห็นควรว่าให้พิจารณาตามแบบเดิมที่ว่า คำว่า “มี” ประกอบไปด้วย 2 อาร์กิวเมนท์อันได้แก่ ประชาชนที่เป็นประธาน และคำว่า หนี้สินที่เป็นกรรม อันมีส่วนขยายเป็นคำว่า ค่อนข้างมาก ที่จัดเป็นคุณานุประโยค เพื่อความสอดคล้องกันของการวิเคราะห์ประโยคในลักษณะเดียวกัน อีกทั้งเมื่อตัดคุณานุประโยคที่ว่า “ค่อนข้างมาก” ออกไป ประโยคที่เหลือเพียง “ประชาชนมีหนี้สิน” ก็ยังมีใจความสมบูรณ์และไม่ได้บกพร่องทางความหมายที่ผู้พูดต้องการจะสื่อแต่อย่างใด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากประโยคตัวอย่าง 100 ประโยค

จากการวิเคราะห์ประโยคตัวอย่างจาก TNC: Thai National Corpus (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยค้นหาคำว่า “มี” ในช่องคำค้น และสุ่มตัวอย่างประโยคมาจำนวน 100 ประโยค โดยไม่คำนึงถึงปีและผู้แต่ง หรือประเภทของข้อมูล เพื่อความหลากหลายในประโยคอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ตามความเป็นจริง ด้วยวิธีการคัดเลือกประโยคที่ปรากฏคำว่า “มี” ที่เป็นกริยาแสดงสภาพ ทั้งในประโยคที่มีประธานและไม่มีประธาน และวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคโดยคำนึงถึงการกสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบ และจัดเป็นหมวดหมู่โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา (Dependency Grammar) และการกสัมพันธ์ (Case Roles) สามารถแสดงสถิติของคำว่า “มี” ที่ถูกจำแนกไว้เป็นหมวดหมู่แล้วดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5
สถิติประโยคที่พบกริยาคำว่า “มี”

ประเภทของโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์	จำนวนประโยคที่พบ
โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน	21
โครงสร้างที่ต้องการประธาน	
โครงสร้างที่ประธานมีการกเป็นกลาง (Objective)	47
โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer)	
ส่วนเติมเต็มที่เป็นคำนาม	11
ส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคที่มีประธานเป็นการกผู้กระทำ	3
ส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลาง (Objective)	
ส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางที่พบกริยาแสดงการกระทำ	2
ส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางที่พบกริยาแสดงสภาพ	16

จากตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างวากยสัมพันธ์ที่พบคำว่า “มี” พบโครงสร้างที่ต้องการประธาน โดยมีประธานมีการกเป็นกลางเป็นจำนวน 47 ประโยค อันถือได้ว่ามากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือโครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน เช่น มีประชาชนเดือดร้อน เป็นจำนวน 21 ประโยค และอันดับที่สามเป็นโครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ โดยพิจารณาส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางอันพบกริยาแสดงสภาพจำนวน 16 ประโยค[8] อันดับที่สี่เป็นโครงสร้างที่มีประธานเป็นการกผู้ทรงสภาพโดยมีส่วนเติมเต็มเป็นคำนาม[9] และโครงสร้างที่พบเป็นอันดันรองสุดท้ายได้แก่ โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพโดยส่วนเติมเต็มของประโยคมีประธานเป็นการกผู้กระทำ เช่น เขามีคนคอยดูแล จำนวน 3 ประโยค และโครงสร้างที่พบน้อยที่สุดได้แก่ โครงสร้างที่ประโยคหลักมีประธานเป็นผู้ทรงสภาพและมีส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางและมีหน่วยกริยาที่แสดงการกระทำ เช่น เขามีโอกาสไปเที่ยว จำนวน 2 ประโยค โดยจะนำตัวอย่างประโยคที่วิเคราะห์จำนวน 100 ประโยค คัดมาตัวอย่างละ 1-2 ประโยคเพื่อวิเคราะห์และอธิบายโครงสร้างที่เกิดขึ้นจริงในภาษาไทย อันจะอภิปรายตามลำดับของโครงสร้างที่มากที่สุดไปยังน้อยที่สุดดังต่อไปนี้

[8] ส่วนใหญ่เป็นประโยคที่เรียงเป็น นาม+กริยา+นาม+กริยา พบประพันธสรรพนามเชื่อมน้อยครั้ง
[9] ไม่มีประพันธสรรพนามเชื่อมต่อ เช่น เขามีเงิน

โครงสร้างที่ประธานมีการกเป็นกลาง (Objective)

โครงสร้างนี้พบได้บ่อยครั้งที่สุดจากการสุ่มตัวอย่างประโยคจำนวน 100 ประโยค เนื่องจากการถือครอบครองนั้นไม่จำเป็นที่ประธานจะต้องเป็นเป็นการกผู้ทรงสภาพ หากแต่เป็นกลางก็ได้ โดยลักษณะของความหมายที่เกิดขึ้นจะเป็นการอธิบายองค์ประกอบตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ที่กล่าวถึงไปแล้ว เช่นในประโยคที่ว่า

ภาพที่ 11

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ผลกระทบของความแตกต่างเหล่านี้มีทั้งด้านที่และด้านไม่ดีขึ้นอยู่กับทัศนคติและการตอบสนองของมนุษย์ต่อความแตกต่างนั้น”

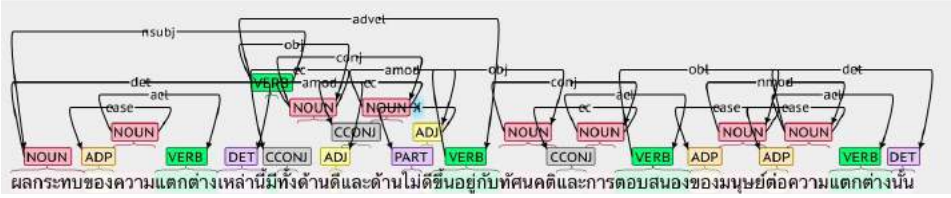

จากโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำตามแนวคิด Universal dependencies แต่จุดที่ต้องพิจารณาได้แก่ คำว่า ผลกระทบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานที่เป็นคำนามการกเป็นกลางของคำว่า “มี” และคำว่า “มี” มีกรรมที่เป็นคำนามการกเป็นกลางในคำว่าด้านดี[10] เช่นเดียวกัน โดยจะเห็นว่าคำว่าผลกระทบไม่ได้ทำหน้าที่ถือครองสิ่งใด หากแต่เป็นการแสดงองค์ประกอบว่ามีองค์ประกอบใดบ้างหลังกริยาคำว่า “มี” ซึ่งกริยาวลีคำว่า “ขึ้นอยู่กับ” นับเป็นส่วนขยายที่เป็นกริยาคุณานุประโยคของคำว่า “มี” กล่าวคือจะมีหรือไม่มีก็ได้ เนื่องจากไม่มีผลต่อความหมายโดยตรง หากละไปใจความก็ไม่ได้ขาดหายไป แต่ถ้าเพิ่มขึ้นมาจะทำให้ขยายใจความได้มากขึ้นว่า คำนามข้างหลังคำว่า “มี” นั้น มีลักษณะเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ยังมีอีกประโยคหนึ่งที่มีลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีประธานที่มีการกเป็นกลางและเป็นการบอกถึงคุณลักษณะของสิ่งของที่ประธานถือครองไว้ ดังตัวอย่างประโยคนี้

ภาพที่ 12

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ขนใต้ท้องมีสีขาวขาวส่วนปีก”

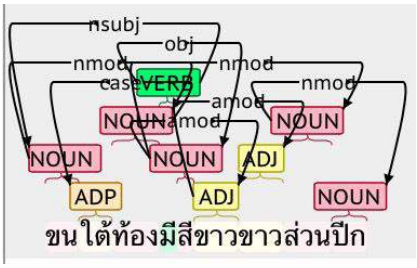

[10] การเชื่อมด้วยคำสันธานไม่มีผลต่อการวิเคราะห์โครงสร้าง เนื่องจากคำสันธานนี้เป็นการเชื่อมวลีในกรรม

จากประโยคดังกล่าว ผู้เขียนเลือกที่จะพิจารณาถึงคำว่า “ขนใต้ท้องมีสีขาว” เนื่องจากคำว่าขาวส่วนปีกเป็นการขยายที่เดขอบเขตการศึกษาออกไป จากประโยคข้างต้นจะสังเกตได้ว่า คำว่า “มี” ประกอบไปด้วยอาร์กิวเมนท์สองตัว ได้แก่ ขนใต้ท้อง อันถือเป็นประธานที่มีการกเป็นกลาง และสีอันเป็นคำนามที่มีการกเป็นกลางเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ขาว” นั้น เป็นคำที่มาขยายคำว่า “สี” ว่ามีสีแบบใด ถือว่าเป็น nmod หรือ คำขยายที่เป็นคำนาม (nominal modifier) ดังนี้ จึงเข้าคุณลักษณะของโครงสร้างประโยคที่มีประธานการกเป็นกลางทุกประการ

โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน (Non-existential subject)

ประโยคในลักษณะนี้เป็นประโยคที่มีความหมายตามพจนานุกรมที่ว่า “ปรากฏ” กล่าวคือ ถือเป็นประโยคที่มีใจความสมบูรณ์แม้ไม่มีประธานมาเติมเต็ม อันเป็นการบรรยายเหตุการณ์ในลักษณะต่าง ๆ โครงสร้างนี้พบบ่อยได้เป็นอันดับ 2 จากใน 100 ประโยค อันมีตัวอย่างประโยคดังนี้

ภาพที่ 13

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “และในช่วงดังกล่าวมีชาวบ้านเสียชีวิตติดต่อกันถึง 6 รายในเดือนเดียว”

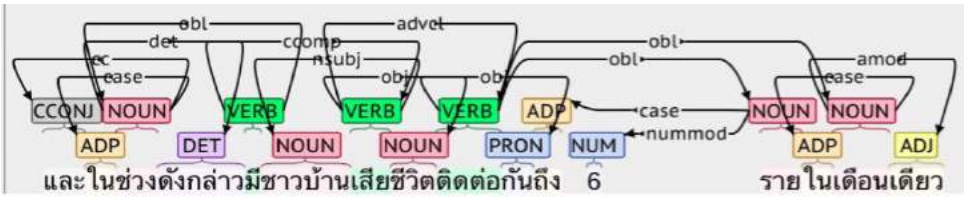

จากประโยคดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ไม่มีประธานของประโยค ถึงแม้จะมีคำว่า “ในช่วงดังกล่าว” ปรากฏข้างหน้าคำว่า “มี” หากแต่วลีนี้จัดเป็นบุพบทวลี อันสามารถวางในตำแหน่งใดก็ได้ในประโยค จึงไม่มีความสัมพันธ์ที่ผูกกับคำว่า “มี” อย่างแน่นแฟ้น เมื่อพิจารณาประโยคหลังบุพบทวลีดังกล่าวจะพบว่า “มี” มีส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคมาเป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค (clausal complement) เนื่องจากหากวิเคราะห์ว่า “มีชาวบ้าน” จะทำให้ประโยคไม่ได้ใจความที่สมบูรณ์ หากแต่ถ้าวิเคราะห์ว่าทั้งประโยค “ชาวบ้านเสียชีวิตติดต่อกันถึง 6 รายในเดือนเดียว” เป็นส่วนประกอบสำคัญของคำว่า “มี” จะทำให้ประโยคมีสมบูรณ์ โดยการวิเคราะห์ลักษณะนี้ ไม่ได้ละเลยความสัมพันธ์ของคำว่าชาวบ้านต่อคำว่า “เสียชีวิต” เนื่องจากคำว่า “ชาวบ้าน” เป็นประธานของคำว่า “เสียชีวิต” ในขณะที่ไม่สามารถเป็นกรรมของคำว่า “มี” ได้ จึงกล่าวได้ว่า ประโยคนี้ไม่สามารถวิเคราะห์เป็น exceptional case marking (ECM) ได้

นอกจากนี้ยังพบโครงสร้างนี้ในประโยคอื่นในลักษณะเดียวกันดังนี้

ภาพที่ 14

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “มีหญิงสาวคนหนึ่งนั่งอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพังไร้ที่กำบังพักอาศัย”

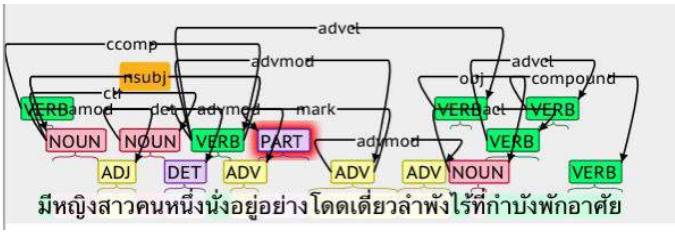

จากประโยคดังกล่าว คำว่า “มี” มีความหมายในเชิง “ปรากฏ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2554 โดยมีปริจเฉท “หญิงสาวคนหนึ่งนั่งอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพังไร้ที่กำบังพักอาศัย” เป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค เช่นเดียวกัน คำว่า “หญิงสาว” มิได้ทำหน้าที่เป็นกรรมของคำว่า “มี” เนื่องจากหากพูดแต่เพียงว่า “มีหญิงสาว” จะทำให้ประโยคมีใจความไม่สมบูรณ์ โดยในอนุพากย์ย่อยดังกล่าว จะวิเคราะห์ให้คำว่า “หญิงสาว” เป็นประธานของคำกริยา “นั่ง” และ กริยาวลี “ไร้ที่กำบังพักอาศัย” จะกำหนดความสัมพันธ์เป็นกริยาวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “นั่ง” เนื่องจากหากตัดวลีดังกล่าวออกไปประโยคก็ยังมีใจความสมบูรณ์ตามเดิม

โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพที่ส่วนเติมเต็มของประโยคเป็นกรรมการกที่เป็นกลางอันพบกริยาแสดงสภาพ

โครงสร้างลักษณะนี้เป็นโครงสร้างที่แยกย่อยลงไปจาก โครงสร้างที่มีประธานเป็นการกผู้ทรงสภาพ และไปพิจารณาในส่วนเติมเต็มว่ามีลักษณะแบบใด ในโครงสร้างนี้ประธานของส่วนเติมเต็มจะมีการกเป็นกลาง เช่น หนี้สิน หากแต่กริยาที่ต่อท้ายนั้นเป็นกริยาแสดงสภาพ ดังประโยคนี้

ภาพที่ 15

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “อาจทำให้ชาวบ้านทั่วไปเล่นเสียจนมีหนี้สินก้อนใหญ่เกินรายรับจนมิอาจจะใช้หนี้ไหว”

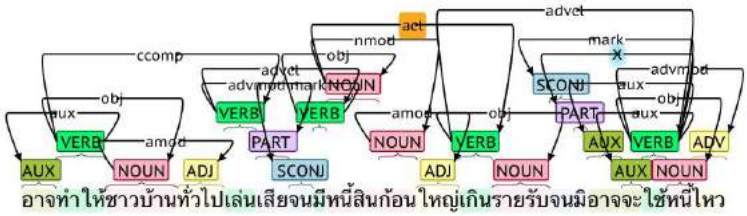

จากประโยคดังกล่าวจะพิจารณาตั้งแต่คำว่า “มีหนี้สินก้อนใหญ่เกินรายรับ[11]” เป็นหลัก โดยพิจารณาคำว่า “ชาวบ้านทั่วไป” เป็นประธานของประโยค เนื่องจากคำว่า “จน” เป็น คำสันธานที่ใช้เชื่อมประโยคหลัก (subordinate conjunction) เป็นส่วนที่ขยายประโยคที่ว่า “ชาวบ้านทั่วไปเล่นเสีย” จนทำ

[11] มีการละประธานตามทฤษฎี Zero pronoun ซึ่งประธานในประโยคนี้คือคำว่า “ชาวบ้านทั่วไป”

ให้ “ชาวบ้านมีหนี้สินก้อนใหญ่เกินรายรับ” โดยคำว่า “มี” ในที่นี้ เป็นความหมายที่แสดงการครอบครองที่มีอาร์กิวเมนท์ 2 ตัว ได้แก่ ชาวบ้านทั่วไปอันเป็นประธานที่มองไม่เห็น และมีคำว่า “หนี้สินก้อนใหญ่” เป็นกรรมที่มีการกเป็นกลาง อันมีส่วนขยายที่เป็นคุณานุประโยคที่ว่า “เกินรายรับ” และสาเหตุที่ไม่วิเคราะห์คำว่า “เกินรายรับ” ให้เป็นส่วนเติมเต็มของกริยาคำว่า “มี” เนื่องจากหากตัดคุณานุประโยคดังกล่าวออกไป ประโยคก็ยังมีใจความที่สมบูรณ์ อีกทั้งเพื่อทำให้การวิเคราะห์ประโยคในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับโครงสร้างที่ประโยคหลักมีประธานเป็นผู้ทรงสภาพที่มีส่วนเติมเต็มของประโยคเป็นกรรมการกที่เป็นกลาง และมีกริยาที่แสดงการกระทำ ที่มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง คำนามหลังคำว่า “มี” และกริยาตัวที่สองว่ามีความสัมพันธ์เป็นวิเศษณานุประโยค (Adverbial Clause)

นอกจากนี้ยังพบประโยคที่มีโครงสร้างเช่นเดียวกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 16

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “หากคนในสังคมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อความแตกต่าง”

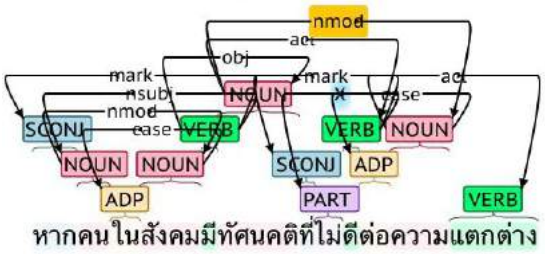

จากประโยคดังกล่าว จะพิจารณาตั้งแต่คำว่า “คนในสังคมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อความแตกต่าง” เป็นหลัก โดยพิจารณาจากกริยาคำว่า “มี” ที่มีอาร์กิวเมนท์ 2 ตัว ได้แก่ คนในสังคมอันเป็นประธานที่มีการกเป็นผู้ทรงสภาพ และมีคำว่า “ทัศนคติ” เป็นกรรมของคำว่า “มี” อันมีการกเป็นกลาง และคำกริยาที่ต่อท้ายคำว่า “ทัศนคติ” วิเคราะห์ให้เป็นคุณานุประโยคที่มีขยายคำนามดังกล่าว เนื่องจากแม้ตัดคุณานุประโยคด้านหลังออกไป ประโยคก็ยังมีใจความที่รู้สมบูรณ์ อีกทั้ง จากที่กล่าวไป การวิเคราะห์เช่นนี้เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสอดคล้องกันในโครงสร้างแบบเดียวกันกล่าวคือ โครงสร้างและการกเหมือนกันทุกประการ หากแต่เปลี่ยนเพียงชนิดของคำกริยา

โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพที่ส่วนเติมเต็มของประโยคเป็นคำนาม

จากการวิเคราะห์ในประโยคทั้ง 100 ประโยค โครงสร้างชนิดนี้พบเป็นอันดับที่ 4 สันนิษฐานว่าส่วนใหญ่ประโยคในภาษาไทยจะมีการเรียงกันของคำกริยาต่อไปเพื่อขยายให้ใจความชัดเจนขึ้น จึงไม่ค่อยปรากฏโครงสร้างในลักษณะเช่น เขามีเงิน เขาบ้าน อันเป็นคำนามเดี่ยว ๆ หากแต่จะพบโครงสร้างในลักษณะนี้ในประโยคที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน เช่น นามานุประโยค ที่แสดงการถ่ายทอดคำพูดหรือความคิดอันเป็นประโยคย่อย ดังประโยคต่อไปนี้

ภาพที่ 17
การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ฝันว่าถูกงูพันรัดร่างกายหมายถึงจะมีคู่มีคนรัก”

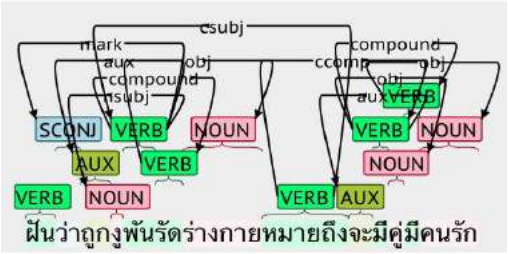

จากประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่าประโยคนี้วิเคราะห์ได้ออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ประโยคหลักที่ว่า “ฝันว่า[12]” ประโยคย่อยที่ว่า “ถูกงูพันรัดร่างกายหมายถึงจะมีคู่มีคนรัก” โดยประโยคย่อยนี้ หลังกริยา “หมายถึง” จะเป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค หากแต่สิ่งนี้เกินขอบเขตของการศึกษา จึงแสดงเพียงความสัมพันธ์พื้นฐานให้เห็น สิ่งที่เลือกศึกษาคือคำว่า “จะมีคู่มีคนรัก” ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการละประธานออกไป สังเกตได้จากการที่ไม่มีคำกริยาที่มาขยายคำว่า “คู่” แต่ในที่นี้ คำว่า “มีคนรัก” ไม่ได้ขยายคำว่า “มีคู่” แต่อย่างใด หากพิจารณาจะพบว่าทั้งสองกริยาวลีนี้มีศักดิ์เท่ากัน โดยจัดว่าเป็น คำซ้อน (compound) หรือ คำเชื่อม (coordinate) ได้ ดังนี้ คำว่า “มี” ในความหมายการถือครอบครอง จะเป็นคำที่ต้องการประธาน

นอกจากนี้ ยังมีประโยคที่น่าสนใจโดยที่เป็นโครงสร้างดังหัวข้อข้างต้น แต่ไม่ได้อยู่ในประโยคความซ้อน ดังประโยคที่ว่า

“บิดามารดาไม่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการ”

ประโยคข้างต้น คำว่า “มี” ในที่นี้ มีอาร์กิวเมนท์ทั้งหมด 2 ตัว ได้แก่ บิดามารดาที่เป็นประธานอันแสดงการกผู้ทรงสภาพ และคำว่า ความรู้ ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของคำว่า “มี” แม้ในประโยคนี้จะไม่ใช่ประโยคความซ้อน หรือมีกริยามาต่อท้าย แต่ก็ใช้คำบุพบทในการอธิบายความหมายของคำว่า “ความรู้” ออกไปได้ ในที่นี้ จะวิเคราะห์คำว่า “พัฒนาการ” เป็น คำขยายที่เป็นคำนาม (nominal modifier) ของคำว่าความรู้ และคำว่า “เกี่ยวกับ” เป็น กรอบ (case) ของคำว่า พัฒนาการ

โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพโดยส่วนเติมเต็มของประโยคมีประธานเป็นการกผู้กระทำ

โครงสร้างชนิดนี้เป็นโครงสร้างที่แม้จะพบได้น้อยในชีวิตประจำวัน หากแต่มีความน่าสนใจในการวิเคราะห์ที่ว่า ประธานของประโยคหลักอันหมายถึงผู้ทรงสภาพ ก็ถือครองประธานของส่วนเติมเต็มในปริจเฉทย่อยด้วย ซึ่งคล้ายกับลักษณะของ Exceptional case marking (ECM) ในภาษาอังกฤษ อันสามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นประโยค (Clausal Complement) การวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นคุณานุประโยค (Adjectival clause) และการวิเคราะห์ให้ส่วนเติมเต็มเป็นคำนามที่ถูกย้ายที่ (Dislocated) โดยสังเกตจากประโยคต่อไปนี้

“ผู้ป่วยมีแพทย์เวรดูแลตลอด 24 ชั่วโมง” (ประโยคต้นแบบ)

[12] มีการละประธานออกไป เนื่องจากคำว่า “ฝัน” เป็นอาร์กิวเมนท์ที่ต้องการประธานที่เป็นคำนาม

“มีแพทย์เวรดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง” (ประโยคที่สลับที่คำนาม)

“ผู้ป่วยมีแพทย์เวรที่ดูแลตลอด 24 ชั่วโมง”

(ประโยคที่เพิ่มประพันธสรรพนามเข้าไป)

จากทั้งสามประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นความน่าสนใจที่ว่า ประโยคทั้งสามล้วนมีใจความที่เหมือนกันทุกประการ หากแต่วิเคราะห์ในโครงสร้างที่ต่างกัน กล่าวคือหากจะวิเคราะห์ตามประโยคต้นแบบก็อาจวิเคราะห์ได้เป็น คำว่า แพทย์เวรดูแล จัดเป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคของคำว่า “มี” เพื่อให้คำว่า “มี” เก็บใจความได้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยให้ความสำคัญกับคำว่า “มี” ให้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับคำว่า “ดูแล”

ประโยคที่สอง เมื่อลองสลับที่คำนามตามทฤษฎี Long Distance Dependencies ที่ได้อธิบายไว้ในผลการศึกษา ก็สามารถกล่าวได้ว่า คำว่า ผู้ป่วย อาจเป็นคำนามที่เป็นอาร์กิวเมนท์ของคำว่า “ดูแล” เนื่องจากคำว่า “ดูแล” เป็นคำที่ต้องการ 2 อาร์กิวเมนท์ อันได้แก่ ประธานและกรรม ดังนี้ จึงอาจวิเคราะห์คำว่า “มี” ว่าเป็นโครงสร้างแบบที่ไม่ต้องการประธาน และวิเคราะห์ส่วนด้านหลังเป็นส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค

ประโยคที่สาม เป็นการเติมประพันธสรรพนามเข้าไปเพื่อให้คำว่า “มี” คงความหมายของการถือครองเป็นเจ้าของไว้ โดยให้กริยาวลี “ดูแล” กลายเป็นคุณานุประโยคที่มาขยายคำว่า “แพทย์เวร” แทน

จากการวิเคราะห์ทั้งสามประโยคข้างต้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าสามารถวิเคราะห์แบบใดก็ได้ เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่เท่า ๆ กัน หากแต่ถ้าวิเคราะห์โครงสร้างลักษณะนี้ว่าเป็นแบบใด ก็ควรให้คงการวิเคราะห์ทุกประโยคที่มีโครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพโดยส่วนเติมเต็มของประโยคมีประธานเป็นการกผู้กระทำให้เป็นเช่นเดียวกันทั้งหมด

โครงสร้างที่ประโยคหลักมีประธานเป็นผู้ทรงสภาพที่มีส่วนเติมเต็มของประโยคเป็นกรรมการกที่เป็นกลางและมีกริยาที่แสดงการกระทำ

โครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างที่ปรากฏในประโยคตัวอย่างทั้ง 100 ประโยค ในความถี่ที่น้อยที่สุด หากแต่เป็นโครงสร้างที่เป็นนาม+กริยา+นาม+กริยา ที่น่าสนใจ เนื่องจากการวิเคราะห์สามารถตัดสินได้จากลักษณะของคำกริยา ดังประโยคตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 18

การแสดงการวิเคราะห์ประโยคที่ว่า “ผมได้มีโอกาสอ่านหนังสือนิทานเรื่องหนึ่งที่มีชื่อเรื่องว่า”

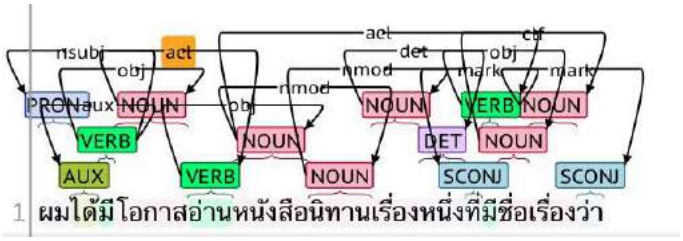

จากประโยคข้างต้น คำว่า “มี” ในที่นี้ มีอาร์กิวเมนท์ที่สำคัญอยู่ 2 ตัว ได้แก่ คำว่า “ผม” ที่ทำหน้าที่เป็นประธานผู้ทรงสภาพ และคำว่า “โอกาส” ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมที่มีการกที่เป็นกลาง หากแต่ความน่าสนใจในประโยคนี้คือ การมีกริยาตัวที่สองต่อท้ายคำว่า “โอกาส” อันควรค่าแก่การวิเคราะห์ว่า คำว่า “อ่าน” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับคำว่า “มี” หรือไม่ ประโยคนี้สามารถวิเคราะห์ได้โดยการพิจารณาคำว่า “โอกาส” ว่า เป็นคำนามที่สามารถกระทำกริยาเองได้หรือไม่ หรือเป็นไปได้หรือไม่ว่าจะมีการกเป็นผู้กระทำ แต่คำนี้ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้กระทำได้ กล่าวคือ โอกาสไม่สามารถกระทำการอ่านได้ ดังนั้น คำว่า “อ่าน” จึงควรวิเคราะห์เป็นคุณานุประโยคของคำว่า “โอกาส” เพื่อไม่ให้โอกาสเป็นประธานของคำว่า “อ่าน” ดังนี้ คำว่า “อ่าน” จึงไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับคำว่า “มี” หากแต่คำว่า “มี” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับคำว่า “โอกาส” โดยมีความหมายเป็นการถือครองครองเป็นเจ้าของ

5. สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

บทความนี้มีจุดประสงค์ 2 ข้อสำคัญ ได้แก่ ประการแรก เพื่อศึกษาโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในประโยคที่พบคำว่า “มี” อันนำไปสู่ต่อยอดการศึกษาโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยา ในภาษาไทย และประการที่สอง คือ เพื่อศึกษาการกสัมพันธ์ในประโยคที่พบคำว่า “มี” อันนำไปสู่การจำแนกประเภทย่อยในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจริง

บทความนี้มีสมมติฐานว่า ส่วนเติมเต็มคำกริยาที่ว่า “มี” ในภาษาไทย สามารถเป็นได้ทั้งคำนามที่อาจมีส่วนขยายและสามารถเป็นประโยคได้ โดยการวิเคราะห์จะขึ้นอยู่กับการกของคำนามของหลังคำว่า “มี”

ผู้เขียนได้ใช้วิธีการค้นหาด้วยการสืบค้นประโยคตัวอย่างจาก TNC: Thai National Corpus (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิดทยาลัยมาจำนวน 100 ประโยค ที่มีคำว่า “มี” ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาแสดงสภาพ ทั้งในประโยคที่มีประธานและไม่มีประธาน วิเคราะห์โครงสร้างของประโยคโดยวิเคราะห์การกสัมพันธ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบ และจัดเป็นหมวดหมู่โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา (Dependency Grammar) และการกสัมพันธ์ (Case Roles) โดยแสดงสถิติของคำว่า “มี” ที่ถูกจำแนกไว้เป็นหมวดหมู่แล้ว พร้อมนำเสนอโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละหมวดหมู่ ที่แต่ละประโยคจะมีจุดร่วมกัน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างวากยสัมพันธ์ที่พบคำว่า “มี” พบโครงสร้างที่ต้องการประธาน โดยมีประธานมีการกเป็นกลางเป็นจำนวน 47 ประโยค อันถือได้ว่ามากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือโครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน เช่น มีประชาชนเดือดร้อน เป็นจำนวน 21 ประโยค และอันดับที่สามเป็นโครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ โดยพิจารณาส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางอันพบกริยาแสดงสภาพจำนวน 16 ประโยค อันดับที่สี่เป็นโครงสร้างที่มีประธานเป็นการกผู้ทรงสภาพโดยมีส่วนเติมเต็มเป็นคำนาม และโครงสร้างที่พบเป็นอันดันรองสุดท้ายได้แก่ โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพโดยส่วนเติมเต็มของประโยคมีประธานเป็นการกผู้กระทำ เช่น เขามีคนคอยดูแล จำนวน 3 ประโยค และโครงสร้างที่พบน้อยที่สุดได้แก่ โครงสร้างที่ประโยคหลักมีประธานเป็นผู้ทรงสภาพและมีส่วน

เติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางและมีกริยาที่แสดงการกระทำ เช่น เขามีโอกาสไปเที่ยว จำนวน 2 ประโยค

จากผลการศึกษาและให้เห็นว่าตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ โครงสร้างของคำว่า “มี” อันแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทนั้น ส่วนเติมเต็มของคำว่า “มี” สามารถเป็นได้ทั้งคำนามที่อาจมีส่วนขยายที่เป็นประพันธสรรพนามหรือละประพันธสรรพนามก็ได้ อีกทั้งส่วนเติมเต็มก็ยังสามารถเป็นประโยคได้ตามโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยา โดยการวิเคราะห์นั้นจะขึ้นอยู่กับการกของคำนามหลังคำว่า “มี” เป็นสำคัญ

อภิปรายผล

จากสมมติฐานที่ว่า ส่วนเติมเต็มคำกริยาที่ว่า “มี” ในภาษาไทย สามารถเป็นได้ทั้งคำนามที่อาจมีส่วนขยายและสามารถเป็นประโยคได้ โดยการวิเคราะห์จะขึ้นอยู่กับการกของคำนามของหลังคำว่า “มี” สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่าโครงสร้างของคำว่า “มี” อันแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทอันได้แก่ โครงสร้างที่ไม่ต้องการประธาน โครงสร้างที่ประธานมีการกเป็นกลาง (Objective) โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer) ที่มีส่วนเติมเต็มเป็นคำนาม โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer) ที่มีส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคที่มีประธานเป็นการกผู้กระทำ โครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer) ที่มีส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลาง (Objective) ที่มีกริยาแสดงการกระทำ และโครงสร้างที่ประธานมีการกผู้ทรงสภาพ (Experiencer) ที่มีส่วนเติมเต็มของประโยคที่กรรมการกเป็นกลางที่พบหน่วยกริยาแสดงสภาพ ดังนี้ จะเห็นได้ว่า ส่วนเติมเต็มของคำว่า “มี” สามารถเป็นได้ทั้งคำนามที่อาจมีส่วนขยายที่เป็นประพันธสรรพนามหรือละประพันธสรรพนามก็ได้ อีกทั้งส่วนเติมเต็มก็ยังสามารถเป็นประโยคได้ตามโครงสร้างนาม+กริยา+นาม+กริยา โดยการวิเคราะห์นั้นจะขึ้นอยู่กับการกของคำนามหลังคำว่า “มี” เป็นสำคัญ

ทั้งนี้เนื่องจากตามทฤษฎีการกสัมพันธ์ของฟิลล์มอร์ กริยาจะเป็นหลักสำคัญในการกำหนดอาร์กิวเมนท์รวมไปถึงการกำหนดการกของคำนามด้วย เช่น ประโยคที่ว่า “เขามีโอกาสอ่านหนังสือ” คำว่า “อ่าน” ไม่สามารถมีประธานที่มีการกเป็นกลางได้ หากแต่จะต้องมีประธานเป็นผู้กระทำเท่ากัน คำว่า “อ่าน” จึงกลายเป็นคุณานุประโยคที่ขยายคำว่า “โอกาส” แทนที่จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับคำว่า “มี” เช่นใดประโยคอื่น ๆ เช่น ประโยคที่ว่า “ในช่วงเวลาดังกล่าวมีชาวบ้านเสียชีวิต 6 รายในเดือนเดียว” คำว่า “มี” มีส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคมาเป็น clausal complement เนื่องจากหากวิเคราะห์ว่า “มีชาวบ้าน” จะทำให้ประโยคไม่ได้ใจความที่สมบูรณ์ หากแต่ถ้าวิเคราะห์ว่าทั้งประโยค “ชาวบ้านเสียชีวิตติดต่อกันถึง 6 รายในเดือนเดียว” เป็นส่วนประกอบสำคัญของคำว่า “มี” จะทำให้ประโยคมีสมบูรณ์ โดยการวิเคราะห์ลักษณะนี้ ไม่ได้ละเลยความสัมพันธ์ของคำว่าชาวบ้านต่อคำว่า เสียชีวิต เนื่องจากคำว่า ชาวบ้าน เป็นประธานของคำว่า เสียชีวิต ในขณะที่ไม่สามารถเป็นกรรมของคำว่า “มี” ได้ จึงกล่าวได้ว่า ประโยคนี้ไม่สามารถวิเคราะห์เป็น exceptional case marking เช่นในภาษาอังกฤษได้

เอกสารอ้างอิง

พุทธชาติ โปธิบาล และคณะ. (2557). *โครงการวิจัยเรื่องการสร้างกรอบมโนทัศน์ภาษาไทย จากคลังข้อมูลด้านการเกษตรเพื่อเป็นฐานความรู้ในการสกัดข้อความอัตโนมัติสำหรับระบบถาม-ตอบภาษาไทย*. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ คอมพิวเตอร์แห่งชาติสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

เพ็ญแข วงษ์ศิริ. (2525). *คำกริยาอกรรมในภาษาไทย: การศึกษาและจำแนกตามไวยากรณ์การก* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). *คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติฯ 3 (Thai National Corpus III)*. สืบค้นจาก http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3

มุกข์ดา สุขธาราจาร พุทธชาติ โปธิบาล และนันธ์ชนัน นาถประทาน. (2561). การใช้คำกริยาเป็นแกนในการสร้างกรอบมโนทัศน์ภาษาไทยจากคลังข้อมูลด้านการเกษตรเพื่อการประมวลผลภาษาด้วยคอมพิวเตอร์. *วารสารมนุษยศาสตร์, 25*(1), 208-250.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2533). *การวิเคราะห์ประโยคภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์พึ่งพา เพื่อที่ใช้ในระบบการแจงส่วนประโยคด้วยคอมพิวเตอร์* [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ อรุณมานะกุล และ ธารทอง แจ่มไพบูลย์. (2562). *คู่มือการกำกับข้อมูล Thai Dependency Tree Bank ตามแนว Universal Dependencies v.2*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. MIT Press.

de Marneffe, M.-C. and Manning, C. D. (2008). The Stanford typed dependencies representation. In *Workshop on Cross-framework and Cross-domain Parser Evaluation*.

de Marneffe, M.-C., MacCartney, B., and Manning, C. D. (2006). Generating typed dependency parses from phrase structure parses. In *LREC*.

Fillmore, C. (1968). The Case for Case. In Emmon Bach and R.T. Harms (Eds.), *Universals in Linguistic Theory*. Holt, Rinehart and Winston.

Goodenough, W. (1956). Componential Analysis and the Study of Meaning. *Language, 32*(1), 195-216. doi:10.2307/410665

Levin, B. & Rappaport Hovav, M. (2005). *Argument Realization*. Cambridge University Press

Mel'čuk, I. (1988). *Dependency Syntax: Theory and Practice*. State University of New York Press.

Sag, I. A. & Wasow, T. (eds.) (1999). *Syntactic Theory: A Formal Introduction*. CSLI Publications.

Schlesinger, I. M. (1989). Instruments as Agents. On the Nature of Semantic Relations. *Journal of Linguistics 25*.

การถ่ายทอดชื่อเมืองต่าง ๆ ในงานแปลหนังสือเรื่อง *ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีนในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17*

นิธิพงศ์ อภัย อลังการ จรรยางาม และ สุทิษา โรจนอนันต์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาลักษณะการถ่ายทอดชื่อเมืองที่พบในการแปลหนังสือเชิงประวัติศาสตร์เรื่อง *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle) (ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีนในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17)* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแปลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแปล รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ชื่อเมืองที่นำมาศึกษาเป็นชื่อเมืองที่ปรากฏในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับสยามในช่วง ค.ศ.1662 ถึง 1688 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดชื่อเมืองต่าง ๆ ในงานแปลหนังสือดังกล่าวจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยยึดความนิยมในงานเขียนด้านประวัติศาสตร์เป็นเกณฑ์หลัก แต่ผู้แปลก็มักพบรายละเอียดจำนวนมากที่ต้องนำมาพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อเลือกวิธีถ่ายทอดที่ดีที่สุด จึงทำให้การถ่ายทอดมีลักษณะหลากหลาย โดยเมื่อได้ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสามารถแบ่งชื่อเมืองต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่มเพื่อพิจารณาเลือกแนวทางการถ่ายทอดได้ดังนี้ 1. เมืองที่พบการถ่ายทอดเพียงรูปแบบเดียว 2. เมืองที่พบการทับศัพท์หลายแบบ 3. เมืองที่มีการเปลี่ยนชื่อตามยุคสมัย 4. เมืองที่ปรากฏในตำแหน่งสังฆราชเกียรตินาม 5. การถ่ายทอดโดยการเพิ่มคำ

คำสำคัญ ชื่อเมือง การแปล การทับศัพท์

City Names in the Translation of *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)*

Nitipong Apai, Alanggarn Chanyangarm and Suthisa Rojana-Anun
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This article studies the method of translating city names included in the French historical book *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle) (Political and Commercial Relations between France and the Indochinese Peninsula during the Seventeenth Century)* by Frédéric Mantienne (Les Indes Savantes, 2001) to provide guidelines for translating and developing translation knowledge and spreading historical knowledge. City names appearing in the context of the relationship between France and Siam from 1662 to 1688 were studied. Results show selected transliterations of city names from French to Thai focused on the popularity of terms used by many writers as the main criterion, but translators often saw many details requiring further consideration before selecting the best approach for presenting translations of city names. This led to a variety of translation methods and, necessarily, a multiplicity of approaches to translating city names. After researching and analyzing the data, results can be divided into five categories of translated city

names, including those 1) translated in only one form; 2) with varied transliterations; 3) renamed according to the era; 4) given names in honor of religious officials; and 5) in which words and summaries were added to the translations.

Keywords: City names, Translation, Transliteration.

1. บทนำ

บทความนี้ศึกษาแนวทางการถ่ายทอดชื่อเมืองในงานแปลหนังสือเชิงประวัติศาสตร์เรื่อง *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* หนังสือเล่มดังกล่าวตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2001 โดยผู้แต่งคือ เฟรเดริก ม็องเซียน (Frédéric Mantienne) ซึ่งเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยลาโรแชล (l'université de La Rochelle) และเชี่ยวชาญด้านภูมิรัฐศาสตร์เอเชีย รวมทั้งเป็นผู้ก่อตั้งและผู้จัดการสำนักพิมพ์ Les Indes Savants ซึ่งตีพิมพ์หนังสือทางด้านประวัติศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ของทวีปเอเชียจำนวนมาก

เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 7 บท ได้แก่ 1. Les courants de la France vers l'Asie (เรื่องราวของฝรั่งเศสเกี่ยวกับเอเชีย) 2. Le Siam (ราชอาณาจักรสยาม) 3. Le Tonkin (อาณาจักรตังเกี๋ย) 4. Missions Étrangères et Compagnie des Indes (คณะมิสซังนานาชาติและบริษัทอินเดียตะวันออก) 5. La Cochinchine (อาณาจักรโคชินจีน) 6. Le Cambodge (กัมพูชา) และ 7. La Birmanie (Pegou) (พม่า-พะโค) ส่วนที่นำมาวิเคราะห์และแปลเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้คัดมาจากบทที่ 4 เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับสยามในช่วง ค.ศ.1662 ถึง 1688

ในเนื้อหาส่วนดังกล่าวมีชื่อเมืองต่าง ๆ ปรากฏอยู่หลายเมือง โดยเฉพาะชื่อเมืองในประเทศไทยที่เรียกโดยชาวต่างชาติในยุคสมัยนั้น เช่น Ligor และ Joncelang หรือชื่อเมืองที่ไม่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น Bérythe หรือ Héliopolis ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้แปลอาจมีทางเลือกหลายทาง เช่น การทับศัพท์ การเลือกใช้ชื่อที่คนไทยใช้ การแปลความหมายของชื่อ ฯลฯ และแต่ละแนวทางก็มีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติม เช่น หากเลือกการทับศัพท์ ก็ยังต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการทับศัพท์ที่เหมาะสมที่สุด หรือเมืองจำนวนหนึ่งอาจมีชื่อในภาษาไทยหลายชื่อตามแต่ยุคสมัยหรือแม้ในยุคสมัยเดียวกันก็อาจมีชื่อเรียกหลายชื่อได้ ผู้แปลต้องค้นคว้าข้อมูลและพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละแนวทางก่อนตัดสินใจเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการถ่ายทอด วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้คือการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางต่าง ๆ ในการถ่ายทอดชื่อเมืองในงานด้านประวัติศาสตร์เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการแปลและเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแปล รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ด้วย

ชื่อเมืองเป็นนามเฉพาะหรือวิสามานยนาม (หรือ “ชื่อเฉพาะ” “คำนามเฉพาะ” “คำนามชี้เฉพาะ” ฯลฯ) ในภาษาฝรั่งเศส อักษรตัวแรกของวิสามานยนาม (nom propre) จะเขียนด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ เช่น Jean, Vénus, Thaïlande, Paris เป็นต้น แต่ในภาษาไทยไม่ได้ใช้วิธีดังกล่าวเพื่อบ่งชี้ว่าเป็นนามเฉพาะ คงมีเพียงความรู้ของผู้รับสารและความหมายในประโยคที่จะบ่งบอกว่าคำนามใดเป็นสามานยนามหรือวิสามานยนาม อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ (2537, น. 172) ให้นิยามวิสามานยนามไว้ว่าเป็น “นามที่ตั้งชื่อหรือสมมุติชื่อเฉพาะขึ้นสำหรับคน ยานพาหนะ สถานที่ สัตว์ สิ่งของ เพื่อจำแนกให้รู้ว่าเป็นชื่อเฉพาะตัว ไม่ปะปนกับชื่ออื่น ทั้งนี้ เพื่อสะดวกกับการจำแนกและจดจำ” และกำชัย ทองหล่อ (2545, น. 197) ได้กล่าวไว้ว่าวิสามา

นยนามคือ “คำนามที่เป็นชื่อเฉพาะของ คน สัตว์ สถานที่ และสิ่งของ เป็นชื่อที่บัญญัติขึ้นสำหรับใช้เรียกชี้เฉพาะลงไปว่า เป็นใครหรืออะไร”

แม้ว่าชื่อเมืองจะสร้างขึ้นจากศัพท์ที่มีความหมาย เช่น กรุงเทพ (“เมืองแห่งเทพ”) ปทุมธานี (“เมืองแห่งดอกบัว”) ลีล (Lille รากศัพท์มีความหมายว่า “เกาะ”) มงโตบ็อง (Montauban รากศัพท์มีความหมายว่า “ภูเขาสีขาว”) แต่ในปัจจุบัน ชื่อเมืองเหล่านี้มีลักษณะเป็นชื่อเฉพาะซึ่งในบริบททั่วไปความหมายดั้งเดิมหรือความหมายของรากศัพท์มิได้มีผลต่อหน้าที่ทางการสื่อสารแล้ว เช่น เมื่อเราพูดว่า “ปทุมธานีเป็นเมืองน่าอยู่” ความหมายของรากศัพท์ใน “ปทุมธานี” ที่หมายถึง “เมืองแห่งดอกบัว” มิได้มีผลต่อความหมายของประโยคแต่อย่างใด ในการถ่ายทอดเป็นภาษาต่าง ๆ เราจึงไม่ค่อยพบการแปลความหมาย แต่มักพบการทับศัพท์โดยยึดเกณฑ์และความนิยมของแต่ละภาษา ส่วนในภาษาไทย แม้จะมี “*ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง*” ของราชบัณฑิตยสถาน (2545) ซึ่งเป็นวิธีการเรียกในปัจจุบัน และหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสภา แต่ก็อาจพบการเขียนชื่อเมืองและประเทศที่หลากหลาย เช่น Belgium เขียนเป็น “เบลเยียม” “เบลเยี่ยม” Kosovo เขียนเป็น “คอซอวอ” “โคโซโว” Monaco เขียนเป็น “โมนาโก” “โมนาโค” Marseille เขียนเป็น “มาร์กเซย” “มาร์เซย” “มาร์แซย์” Strasbourg เขียนเป็น “สทราซบูร์” “สตราสบูร์ก” “สตราซบูร์” “สทราซบวร์ค” “สตราสบูค” ฯลฯ

สำหรับความหมายของคำว่า “เมือง” *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.* 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ได้ให้นิยามไว้ทั้งหมดดังนี้

(๑) น. แดน เช่น เมืองมนุษย์ เมืองสวรรค์ เมืองบาดาล, ประเทศ เช่น เมืองไทย เมืองจีน เมืองลาว

(๒) (โบ) น. จังหวัด เช่น เมืองเชียงใหม่ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองตราด

(๓) น. เขตซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญในระดับจังหวัด ต่อมาถูกลดฐานะเป็นอำเภอ เช่น เมืองไชยา เมืองมีนบุรี เมืองขุขันธ์

(๔) น. เขตซึ่งเป็นที่ชุมนุมและเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ซึ่งในครั้งก่อน ถ้าเป็นเมืองใหญ่ หมายถึงเขตภายในกำแพงเมือง.

ในการคัดเลือกชื่อเมืองจากต้นฉบับเพื่อนำมาวิเคราะห์ ผู้แปลใช้คำว่า “เมือง” ในความหมายที่ 2 และความหมายที่ 3 สำหรับชื่อเมืองต่างประเทศที่อาจมีระบบการแบ่งเขตการปกครองต่างไปจากของไทย ผู้แปลจะใช้การเทียบเคียงกับความหมายทั้งสองข้างต้น

ในการแปลหนังสือเรื่อง *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* ผู้แปลได้เลือกแนวทางการถ่ายทอดชื่อเมืองตามความนิยมในงานแปลหรืองานเขียนเชิงประวัติศาสตร์เป็นแนวทางหลัก โดยเฉพาะงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับสยามในช่วง ค.ศ.1662 ถึง 1688 โดยผู้แปลได้คัดเลือกงานเขียนที่ใช้อ้างอิงเป็นหลักดังนี้

1. สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย-ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (กรมศิลปากร, 2530)

2. ขุนนางกรมท่าขวา : การศึกษาบทบาทและหน้าที่ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2153-2435 (จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, 2550)

3. เงาสยาม : ยามผลัดแผ่นดินพระนารายณ์ (สปอร์แตซ, มอร์กาน, 2554) แปลโดย กรรณิกา จรรย์แสง

4. จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ.ท๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖ ฉบับสมบูรณ์ (เดอ, ชัวซีย์, 2550) แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร

5. จดหมายเหตุลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม (ลาลูแบร์, ซีมอน เดอ, 2557) แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร

6. ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม (แชรแวส, นิโกลาส์, 2561) แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร

7. สยามศึกษาในสายตาชาวฝรั่งเศส. (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2561).

8. หนังกวาง ไม้ฝาง ช้าง ของป่า การค้าอยุธยาสมัยศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2550)

อย่างไรก็ตามในการแปลมักพบรายละเอียดจำนวนมากที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด และมักต้องค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่น โดยเฉพาะเมื่อมีชื่อเมืองที่ไม่ปรากฏในงานเขียนทั้ง 8 ชิ้นข้างต้น หรือเมื่อข้อมูลมีความแตกต่างหลากหลายจนไม่สามารถตัดสินได้ว่ารูปแบบใดเป็นที่นิยมมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์

หลังจากที่ได้ศึกษาชื่อเมืองต่าง ๆ ในต้นฉบับแล้ว พบว่ามีชื่อเมืองปรากฏทั้งหมด 36 เมือง ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการถ่ายทอดที่หลากหลายในภาษาไทย เช่น การทับศัพท์ที่ต่างกัน ชื่อที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย หรือตามผู้เรียก ฯลฯ โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ชื่อเมืองที่พบการถ่ายทอดเพียงรูปแบบเดียว

จากแหล่งข้อมูลที่ผู้แปลได้ค้นคว้า ชื่อเมืองจำนวนหนึ่งพบรูปแบบการถ่ายทอดเพียงรูปแบบเดียวในภาษาไทย เช่น ปารีส โรม ปักกิ่ง มะนิลา ฯลฯ ชื่อเมืองกลุ่มนี้มักจะตรงกับ *ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545)

2.2 เมืองที่พบการทับศัพท์หลายแบบ

ชื่อเมืองส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีการทับศัพท์หลายรูปแบบ ในกรณีนี้ ผู้แปลจะพิจารณาเลือกรูปแบบที่นิยมใช้มากที่สุดในงานวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ประกอบกันไปกับ *ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) ดังตัวอย่างชื่อเมือง Pondichéry พบว่ามีการทับศัพท์ที่หลากหลายในปัจจุบัน (พอนดิเชร์รี ปูดูเชร์รี ปอนดีเชร์รี ฯลฯ) โดยในงานแปลและงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ที่ผู้แปลใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลัก พบการกล่าวถึงเมือง Pondichéry ใน 4 เล่ม โดยมีการถ่ายทอดดังนี้ "ปอนดิเชอรี" (จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, 2550, น. 237) "ป็อนดิเชอรี" (กรรณิการ์ จรรย์แสง, 2554, น. 147) "ปงดิเชรี" (กรมศิลปากร, 2530, น. 105) "ปอนดิเชอรี" (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2550, น. 42) และในการค้นคว้าเพิ่มเติมยังพบ "พอนดิเชอร์รี" (ภาวรรณ เรืองศิลป์, 2558, น. 93) อีกด้วย ผู้แปลพิจารณาแล้วว่าไม่มีรูปแบบใดเป็นที่นิยมไปมากกว่ากัน อีกทั้งเมือง

ดังกล่าวก็ยังใช้ชื่อเดิมอยู่ในปัจจุบัน ผู้แปลจึงเลือกใช้ “พอนดิเชอร์รี” ตาม *ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545)

ในกรณีที่พบการถ่ายทอดหลายรูปแบบในงานเขียนต่าง ๆ ผู้แปลอาจใช้ *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (2555) มาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น Métellopolis ซึ่งพบว่ามีผู้ใช้ “เมเตลโลโปลิส” (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2561, น. 20) “เมเทลโลโปลิส” (สันต์ ท.โกมลบุตร) และ “เมแตลโลโปลิส” (มานพ ถนอมศรี, 2535, น. 44) เมื่อพิจารณาข้อมูลแล้ว ผู้แปลตัดสินใจเลือกใช้ “เมแตลโลโปลิส” โดยยึดจาก*หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (2555) กล่าวคือ สระ “e” ที่ตามด้วย “l-” ซึ่งเป็นพยัญชนะโฆษะ ให้ถ่ายทอดในรูปสระ “แ-” ทั้งนี้ เมืองดังกล่าวไม่มีแล้วในปัจจุบัน จึงไม่พบชื่อใน *ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545)

2.3 เมืองที่มีการเปลี่ยนชื่อตามยุคสมัย

ชื่อเมืองหรือจังหวัดส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น ปารีส เดิมชื่อ "ลูเตเซีย" (Lutetia) หรือ "ลูแตส" (Lutèce) หรืออาจแตกต่างกันไปตามข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับประวัติของเมืองหรือตำนาน เช่น ในเว็บไซต์ของสำนักงานจังหวัด ศาลากลางจังหวัดลำปาง (http://www.lampang.go.th) มีการระบุชื่อต่าง ๆ ในอดีตของจังหวัดลำปางไว้ดังนี้ กุกกุฏนคร ลัมภกับปะนคร ศรีนครชัย นครเวียงคอกวัว เวียงดิน เขลางค์นคร นครลำปางคำเขลางค์ อาลัมภางค์ เมืองลคร และเมืองนครลำปาง

หากชื่อในอดีตไม่เป็นที่รู้จักและอาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจของผู้อ่าน โดยเฉพาะเมื่อเป็นงานเขียนทั่วไปที่ผู้อ่านอาจไม่มีพื้นความรู้ด้านประวัติศาสตร์มากนัก ผู้เขียนหรือผู้แปลก็สามารถพิจารณาเลือกชื่ออื่นที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้สำหรับเมืองในหนังสือ *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* ที่มีชื่อในอดีตต่างจากปัจจุบัน ผู้แปลจะเลือกชื่อที่ใช้ในช่วงเวลาเดียวกันกับเนื้อหาของต้นฉบับ (สมัยสมเด็จพระนารายณ์) เป็นหลัก แต่ก็ต้องพิจารณารายละเอียดอื่นประกอบด้วย โดยขอยกตัวอย่าง 3 เมือง คือ Ligor Joncelang และ Porto Novo

2.3.1 Ligor

Ligor หรือในปัจจุบันคือจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเมืองท่าที่สำคัญอีกหนึ่งเมือง ในแผนที่ต่าง ๆ ของฝรั่งเศสมีการกล่าวถึงเมือง Ligor เช่น ในแผนที่ “Carte du Royaume de Siam et des pays circonvoisins” ของ Placide de Sainte Hélène หรือแผนที่ “Royaume de Siam avec les royaumes qui lui sont tributaires et les isles de Sumatra, Andamaon, etc..” ของ Vincenzo Maria Coronelli

ในเว็บไซต์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช (www.nakhonsithammarat.go.th) มีการระบุถึงชื่อเรียกในอดีตของเมืองนี้หลายชื่อเช่น *ตามพรลิงค์ ตมะลิงคาม ลิงกอร์ ลิกอร์ ละกอร์ ละคร* เป็นต้น ส่วนชื่อ “นครศรีธรรมราช” นั้น พบข้อมูลในหนังสือ *รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช* โดย ตรี อมาตยกุล (2505, น. 11) ซึ่งระบุว่าชื่อ “ศรีธรรมราช” นั้นใช้เรียกกษัตริย์ มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งเป็นยุคที่มีการทำศิลาจารึกเป็นครั้งแรก

> *การที่เรียกชื่อเมืองตามพรลิงค์ว่า “ศรีธรรมราช” นี้มีปรากฏในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงมหาราชเป็นครั้งแรก ชื่อนี้มีเค้ามูลที่จะเชื่อถือได้ว่าอิสริยยศที่ถวายแด่กษัตริย์ผู้ครอง*

เมืองว่า "ศรีธรรมราช" คงจะถือเป็นประเพณีสืบต่อเนื่องกันมาหลายองค์ จึงเป็นเหตุให้ไทยเราขนานนามราชธานีนี้ตามชื่ออิสริยยศของกษัตริย์ผู้ครองนครว่า "นครศรีธรรมราช" ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ส่วนชื่อเมืองนี้ก่อนสมัยสุโขทัยคงจะเรียกว่า "ตั้งมาหลิ่ง" ตามจดหมายเหตุของหลวงจีนหงีจิง ดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ตอนต้นนั้น

ในงานแปลและงานเขียนที่ผู้แปลใช้เป็นหนังสืออ้างอิงหลักทั้ง 8 เล่ม ผู้แปลพบการถ่ายทอดชื่อเมืองหลายลักษณะ ดังนี้

2.3.1.1 ลิกอร์

ผู้แปลพบตัวอย่างการถ่ายทอดลักษณะนี้ ในหนังสือ *สยามศึกษาในสายตาชาวฝรั่งเศส* โดย ปรีดี พิศภูมิวิถี (2561, น. 11) ได้ระบุชื่อเรียกของเมืองว่า "ลิกอร์" (Lugor) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*เมืองรายรอบอาณาจักรเริ่มจากทวาย (Tauay) ที่ปลายสุดของเมืองพะโค หรือปลายสุดของอาณาจักรมะตะวัน จากจุดนี้จนกระทั่งถึงแหลมมะละกา มีเมืองตะนาวศรี (Ternassery) ลงกูร (Longur) [...] แล้วจึงถึงมะละกา ซึ่งตั้งอยู่ในระดับ ๒ องศา ๕๐ ลิปดา จากมุมด้านเหนือทั้งอยู่เหนือปลายแหลมและเมืองสิงหปุระ (Singapura) เป็นระยะทาง ๑ องศาวัดจากขั้วโลกอาร์กติก หากจะนับจากที่แห่งนั้นจนถึงปากแม่น้ำใหญ่ของสยาม มีเมืองต่าง ๆ ตั้งอยู่ ได้แก่ ปันหรือปัม (Pan, Pam) ใกล้ ๆ เมืองนี้คือเมืองยะโฮ (Ior) ปงติกัม (Ponticam) กะลันตัง (Calantiam) ปัตตานี (Patane) **ลิกอร์ (Lugor)** กุย (Cuy) เพชรบุรี (Perperji) และบ้านปลากด (Bamplacot) [...]*

ในเว็บไซต์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช (www.nakhonsithammarat.go.th) ได้ระบุถึงที่มาของชื่อเมืองดังกล่าวว่ามาจากพ่อค้าโปรตุเกส โดยมีข้อสันนิษฐานว่า คนโปรตุเกสไม่ถนัดออกเสียงตัว "N" หรือ "น" ในภาษาไทย จาก "นคร" จึงกลายเป็น "ลิกอร์" ดังข้อมูลต่อไปนี้

*นักปราชญ์สันนิษฐานว่า คำว่า **"ลิกอร์"** นี้ชาวโปรตุเกสคงจะเรียกเพี้ยนไปจากคำว่า **"นคร"** อันเป็นคำเรียกชื่อย่อของ **"เมืองนครศรีธรรรมราช"** ทั้งนี้เพราะชาวโปรตุเกสไม่ถนัดในการออกเสียงตัว **"น" (**N) จึงออกเสียงตัวนี้เป็น **"ล"** (L) ดังนั้นจึงได้เรียกเพี้ยนไปดังกล่าว แล้วในที่สุดชื่อ **"ลิกอร์"** นี้กลายเป็นชื่อที่ชาวตะวันตกรู้จักกันดี*

2.3.1.2 นคร

ผู้แปลพบการใช้ชื่อ "นคร" ในหนังสือสองเล่ม ดังนี้

งานแปล *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมือง* ของ นิโกลาส์ แชรแวส (2561, น. 31) แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร ซึ่งใช้คำว่า "นคร" พร้อมวงเล็บว่า "Ligor" ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวถึงท่าเรือ**เมืองนคร (Ligor)**, สิงขร (Cingor) และอื่น ๆ เพราะไม่ใหญ่โตอะไรนัก แต่ต่อไปอาจจะขยายตัวใหญ่โตขึ้นก็ได้ถ้ามีการลงทุน แต่คนสยามเป็นคนมัธยัสถ์*

และไม่ค่อยขยันเท่าไรนัก เป็นที่น่าเชื่อได้ว่า ท่าเรือทั้งสองนี้เคยเป็นอยู่อย่างในปัจจุบัน ก็คงจะเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป

(แชรแวส, 1688/2561)

ในเล่มเดียวกัน (2561, น. 65) ยังปรากฏการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในวงเล็บว่า “Ligor: นครศรีธรรมราช” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*บนฝั่งทะเลด้านเดียวกันนี้ ห่างลงไปทางใต้ประมาณ ๔๐ ลี้ มี**เมืองนคร (Ligor: นครศรีธรรมราช)** อันเป็นเมืองเก่าแก่เหมือนกัน พวกฮอลันดาเปิดโรงค้าขึ้นแห่งหนึ่ง ทำเป็นรูปบริษัทการค้า เรือที่พวกเขาไปติดต่อค้าขายที่สันดอนปากน้ำนั้นมีมากทุกปี แต่ไม่กล้าเข้าเทียบท่า เพราะเทียบได้ลำบากยากยิ่งและกลัวว่าเรือจะล่ม*

(แชรแวส, 1688/2561)

ใน *จดหมายเหตุลาลูแบร์* ของ ซีมอน เดอ ลาลูแบร์ (2557, น. 250) สันต์ ท.โกมลบุตร ได้ถ่ายทอดชื่อเมืองดังกล่าวว่า “นคร” เช่นกัน โดยระบุชื่อเมือง “นครศรีธรรมราช” ไว้ในวงเล็บ และได้ระบุชื่อ “Ligor” ไว้ในเชิงอรรถด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ส่วนข้างทางปากใต้ คือทางทิศใต้ของราชอาณาจักร มีมณฑล ยะโฮร์, ปัตตานี, **นคร (นครศรีธรรมราช)**, เทนนัสเซริม (ตะนาวศรี), จันทบูร, พัทลุง, และ ไชยา(๑๒๖) [...]*

*(๑๒๖) Jor, Patane, **Ligor**, Tenasserim, Chantebonne, Petelong ou Bordelong, Tchiaï*

(ลาลูแบร์, 1691/2557)

2.3.1.3 ละคร

ผู้แปลพบการถ่ายทอดว่า “ละคร” ในหนังสือแปล *จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. ๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖* ของ บาทหลวงเดอ ชัวซีย์ (2550, น. 26) แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร ดังนี้

*สงขลา (Singor) , **ละคร* (Ligor)**, กับพิบพรี** (Pitpri) ตามความยาวของอ่าวสยาม ตะนาวศรี (Tenasserim) , มะริด (Mergi) และโยสลัม*** (Jongcelang) ในอ่าวเบงคอลล้วนแต่เป็นท่าเรือที่อุ่นหนาฝาคั่งและเป็นที่หลบภัยธรรมชาติอย่างดีของเรือทั้งหลาย [...]*

**นครศรีธรรมราช **เพชรบุรี ***ภูเก็ต*

2.3.1.4 นครศรีธรรมราช

ผู้แปลพบการถ่ายทอดชื่อเมืองว่า “นครศรีธรรมราช” ในตัวอย่างต่อไปนี้

ในหนังสือ *สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย-ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์*. กรมศิลปากร (2530, น. 7) ระบุไว้ดังนี้

เมษายน-สิงหาคม พ.ศ.๒๒๐๗ พวกจีนเข้าล้อมสถานีการค้าของฮอลันดาที่กรุงศรีอยุธยา ฮอลันดาประกาศสงครามกับไทยและปิดอ่าวไทย เหตุการณ์ยุติลงได้โดยทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันใหม่เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๒๐๗ สาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้ ฮอลันดาได้สิทธิในการดำเนินการค้าโดยไม่จำกัดเขต ทั้งในกรุงศรีอยุธยา ***นครศรีธรรมราช*** *พัทลุง และถลาง และยังสามารถติดต่อค้าขายโดยเสรีด้วย นอกจากนี้ถ้าพนักงานบริษัทฮอลันดากระทำความผิดให้ส่งตัวลงโทษตามกฎหมายฮอลันดา*

ในหนังสือ *หนังกวาง ไม้ฝาง ช้าง ของป่า: การค้าอยุธยาสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓* วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ (2550, น. 14-15) ก็ใช้ชื่อ “นครศรีธรรมราช” เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รายชื่อเมืองพระยามหานครดังที่ปรากฏในกฎมณเทียรบาล ได้แก่ เมืองพิษณุโลก ศรีสัชนาลัย สุโขทัย กำแพงเพชร ***นครศรีธรรมราช*** *นครราชสีมา ตะนาวศรี และทวาย*

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ ชื่อ “นครศรีธรรมราช” พบได้ในงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์หลายเล่ม และคนไทยใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ผู้แปลจึงเลือกใช้ชื่อ “นครศรีธรรมราช” ในการแปลหนังสือ *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

En 1671, la V.O.C. avait obtenu de Narai un accord lui réservant l'étain du royaume (provenant principalement de ***Ligor*** *et de Joncelang) […]**”.***

(Mantienne, 2001, p. 133)

บทแปล

ในปี ค.ศ.1671 สมเด็จพระนารายณ์ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดสรรดีบุกของราชอาณาจักร (ซึ่งส่วนใหญ่มาจาก **นครศรีธรรมราช** และถลาง) ให้แก่บริษัทอินเดียตะวันออกแห่งฮอลันดา

2.3.2 Joncelang

เมื่อได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ Joncelang ผู้แปลพบการเขียนชื่อเมืองดังกล่าวหลายแบบด้วยกันในภาษาฝรั่งเศส เช่น ในแผนที่ “Carte du Royaume de Siam et des pays circonvoisins” ของ Placide de Sainte-Hélène ใช้ชื่อ “Iunsalaon” และในแผนที่ “Royaume de Siam avec les royaumes qui lui sont tributaires et les isles de Sumatra, Andamaon, etc..” ของ Vincenzo Maria Coronelli พบการใช้ชื่อ “Guncalam”, “Juncalaon” และ “Ivnsalaon” และในเว็บไซต์ของจังหวัดภูเก็ต (https://www.phuket.go.th/) มีการกล่าวถึงประวัติและชื่อเรียกต่าง ๆ ของภูเก็ตไว้ดังนี้

สำหรับการเรียกขานภูเก็ตของชาวต่างประเทศ ในอดีตนอกจากจะมีปรากฏในบันทึก เมื่อปี พ .ศ.700 ของนักเดินเรือ คลอดิอุส ปโตเลมี ที่เรียกผืนดินในบริเวณนี้ว่า ***แหลมตะโกลา*** *แล้ว ได้มีปรากฏหลักฐานการกล่าวถึง ผืนดินในบริเวณนี้อีกครั้ง จากบันทึก และแผนที่การเดินเรือมาเอเชียตะวันออก ของชาติยุโรป ระหว่างพ.ศ.2054-2397 เรียกผืนดินนี้ว่า* ***จังซีลอน*** *นอกจากนี้ ได้มีหลักฐานเกี่ยวกับการเรียกขาน ผืนดินนี้ของชาวทมิฬในปี พ.ศ.1568 ว่า* ***มณิคราม*** *หมายถึง เมืองแก้ว ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อ* ***ภูเก็จ*** *ที่ปรากฏในจดหมายเหตุเมืองถลาง ฉบับที่ 1 ในปีพ.ศ. 2328 และได้มีการเรียกขานเรื่อย ๆ จนกลายเป็น* ***ภูเก็ต*** *ซึ่งได้ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา มาตั้งแต่ พ.ศ.2450 เป็นต้นมา ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ชื่อของจังหวัดภูเก็ตที่ได้มีการกล่าวขานตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันนั้น ประกอบด้วย* ***แหลมตะโกลา มณิคราม จังซีลอน ภูเก็จ*** *และ****ภูเก็ต*** *ซึ่งในบางครั้งได้มีการเรียกขานว่า* ***สิลัน ถลาง*** *และ****ทุ่งคา****ร่วมด้วย*

สำหรับชื่อที่พบในงานเขียนอ้างอิงหลักทั้ง 8 เล่ม มีดังนี้

2.3.2.1 ถลาง

ในงานแปล *เงาสยามยามผลัดแผ่นดินพระนารายณ์* ของ มอร์กาน สปอร์แตซ (2554, น. 67) กรรณิกา จรรย์แสง ได้ถ่ายทอดไว้ดังนี้

เคยมีคนในกลุ่มชาวมุสลิม หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่าชาวมัวร์ ชื่อ อากอ มุหัมมัด อัสตะราบาดี (Aqa Muhamad Astarabadi) ชาวเปอร์เซีย ขึ้นดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา และมีอิทธิพลต่อสมเด็จพระนารายณ์มานานกว่า ๒๐ ปี โดยอาศัยประโยชน์จากตำแหน่งพิเศษนี้ อากอ มุหัมหมัดได้จัดวางเบี้ยบนกระดานหมากสยาม โดยให้ชาวมุสลิมพวกของตนขึ้นรั้งตำแหน่งเจ้าเมืองตามหัวเมืองสำคัญ ๆ เช่น มะริด ตะนาวศรี ***ถลาง (Jongcelang)*** *บางคลี (Bengari) พริบพลี (เพชรบุรี) ปราณ [...]*

(สปอร์แตซ, 1993/2554)

ส่วนในหนังสือ *หนังกวาง ไม้ฝาง ช้าง ของป่า การค้าอยุธยาสมัยศตวรรษที่ ๒๒-๒๓* วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ (2550, น. 33) ได้ระบุไว้ว่า

ช้างที่กรุงศรีอยุธยาส่งออกไปขายจับมาจากหลายหัวเมือง อาทิ เมืองนครราชสีมา เชียงใหม่ พิษณุโลก ล้านช้าง ตาก เพชรบูรณ์ ***ถลาง*** *และตามป่าทั่วไป*

นอกจากหนังสือที่ผู้แปลใช้อ้างอิงเป็นหลักแล้ว ผู้แปลยังพบข้อมูลจารึกสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้งสมเด็จพระนารายณ์ฯ (พ.ศ. 2230) ในเว็บไซต์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (https://db.sac.or.th/) ซึ่งเป็นตัวอักษรไทยอยุธยา โดยคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีการปริวรรตให้เป็นตัวอักษรไทยแบบปัจจุบันในปี พ.ศ.2510 มีความตอนหนึ่งในหน้าที่ 6 ระบุถึงชื่อเมืองดังกล่าวว่า

[...] ๑๒๒. กรุงศรีอยุธยาผู้ใหญ่ พระราชทาน
๑๒๓. ให้กุมปันหญีฝรั่งเศสไปตั้งซื้อขายใน
*๑๒๔. **เมืองถลาง**บางคลีก็ดี แลจังหวัด*
๑๒๕ ที่นั้น แต่ห้ามจำกอบขนอนแล
๑๒๖. ริดขาดุจในข้อสอง ข้อสาม แลพระราช
*๑๒๗.ทาน ให้ซื้อดีบุกใน**เมืองถลาง**บางคลี*
๑๒๘.ทั้งปวง แลห้ามมิให้ผู้อื่นผู้ใดๆ ซื้อ
๑๒๙.ดีบุก นอกกุมปันหญีฝรั่งเศสนั้นได้
[...]

2.3.2.2 โยนสลัม, โยสลัม, โยสะลัม, โจสลัม

ในหนังสือแปลเรื่อง *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม* ของ นิโกลาส์ แชรแวส (2561, น. 30) พบการใช้ชื่อ “โยนสลัม” (Jonsalam) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

> *เมืองท่าที่สำคัญของราชอาณาจักรแห่งนี้คือ มะริด (Myrguim หรือ Mygri) กับ **โยนสลัม** (Jonsalam) เมืองท่าแรกได้ชื่อมาจากเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียงที่คนสยามเรียกว่า Mygri แต่เราเรียกว่า Myrguy [...]*
>
> (แชรแวส, 1688/2561)

ส่วนในหนังสือแปล *จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. ๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖ ฉบับสมบูรณ์* ของบาทหลวง เดอ ชัวซีย์ (2550, น. 26-27) สันต์ ท.โกมลบุตร ได้ใช้ชื่อ “โยสลัม” พร้อมวงเล็บว่า “Jongcelang” และเชิงอรรถระบุว่าเป็นเมือง “ภูเก็ต” ในปัจจุบัน

> *สงขลา (Cingor), ละคร* (Ligor), กับพิบพรี** (Pitpri) ตามความยาวของอ่าวสยาม ตะนาวศรี (Tenasserim) มะริด (Mergi) และ**โยสลัม*** **(Jongcelang)** ในอ่าวเบงคอลล้วนแต่เป็นท่าเรือที่อุ่นหนาฝาคั่งและเป็นที่หลบภัยธรรมชาติอย่างดีของเรือทั้งหลาย [...]*
>
> **นครศรีธรรมราช **เพชรบุรี ***ภูเก็ต*

ใน *จดหมายเหตุลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม* ของ ซีมอน เดอ ลาลูแบร์ (2557, น. 59) ซึ่งแปลโดยผู้แปลท่านเดียวกันยังปรากฏคำว่า “โยสะลัม”

> *ในบริเวณใกล้เมืองละโว้นั้น มีภูเขาหินแม่เหล็ก (Montagne de pierre d’aimant) ลูกหนึ่ง อีกลูกหนึ่งอยู่ใกล้ ๆ **โยสะลัม**อันเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนเกาะในอ่าวเบ็งกะหล่า ห่างจากฝั่งสยามเพียงชั่วระยะคนกู่กันได้ยินเท่านั้น [...]*
>
> (ลาลูแบร์, 1691/2557)

และยังพบคำว่า “โจสลัม” (2557, น. 286)

> *กาลิน (ดีบุก) นั้นเป็นของหลวงทั้งสิ้น พระองค์ทรงขายให้แก่ทั้งชาวต่างประเทศและราษฎรของพระองค์เอง เว้นไว้แต่ดีบุกที่ขุดได้จากเหมืองที่**โจสลัม** อันตั้งอยู่ ณ อ่าวเบ็งกะ หล่าด้วยว่าเมืองนี้ตั้งอยู่ปลายแดนสุดหล้าฟ้าเขียว จึงทรงปล่อยให้พลเมืองมีกรรมสิทธิ์ตามเคยมาแต่ก่อน ให้ขุดแร่ถลุงและซื้อขายได้โดยชักส่วนกำไรเป็นค่าภาคหลวงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น*
>
> (ลาลูแบร์, 1691/2557)

2.3.2.3 ภูเก็ต

ในเอกสาร *สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย-ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์* ของกรมศิลปากร (2530, น. 105) ได้ระบุชื่อเมืองว่า “ภูเก็ต” และมีวงเล็บกำกับว่า “Jonsalam”

> *ชาวกรุงศรีอยุธยามีความสงสัยว่า ฮอลันดาอาจมีแผนการที่จะยึดครองบางกอกจึงได้แจ้งข้อสงสัยนี้แก่เดส์ลองด์ ในขณะเดียวกันฮอลันดาได้ขะยั้นขะยอจากกรุงศรีอยุธยา ขอเอกสิทธิ์ทางการค้าจัดตั้งสำนักการค้าที่**เกาะภูเก็ต (Jonsalam)** เพื่อที่จะได้ผูกขาดการค้าแต่เพียงชาติเดียว เดส์ลองด์ได้พยายามทัดทานและสยามก็ได้ให้ความหวังแก่เขาว่า เขาจะได้รับโอกาสในการจัดตั้งสำนักงานของบริษัทบนเกาะนั้น*

และในหนังสือ *ขุนนางกรมท่าขวา* ของ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ (2550, น. 11) ได้ระบุไว้ว่า

> *นอกจากชาวต่างชาติจะค้าขายอยู่ตามเมืองท่าบริเวณอ่าวเมาะตะมะแล้ว ยังสามารถเดินเรือไปค้าขายกับเมืองท่าอื่น ๆ ที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรภาคใต้คือ ตรัง และ **ภูเก็ต** [...] **ภูเก็ต**เป็นสถานที่เหมาะสมต่อการตั้งสถานีการค้า [...]*

นอกจากนี้ คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2563, น. 198) ใช้ชื่อ “ภูเก็ต” เรียกเมืองดังกล่าวในหนังสือ *ประวัติศาสตร์อยุธยา ห้าศตวรรษสู่โลกใหม่*

> ***ภูเก็ต**ซึ่งก่อนนั้นเกือบจะเป็นเกาะร้างป่าปรกกลายเป็นศูนย์กลางเมืองดีบุก ดึงดูดให้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวมาเลย์ จีน ต่อมาชาวโปรตุเกส วิลันดา อาหรับ แขกอินเดีย และพ่อค้าอยุธยาก็เข้ามา [...]*

เมื่อประมวลข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้แปลพิจารณาว่า “ถลาง” เป็นวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการแปลหนังสือ *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* เนื่องจากเป็นชื่อที่พบในสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้งสมเด็จพระนารายณ์ฯ ซึ่ง

เป็นหลักฐานชั้นต้น ทั้งนี้ ผู้แปลได้ตัดสินใจใส่ชื่อเมือง Joncelang เป็นอักษรโรมันกำกับไว้ในวงเล็บในลักษณะเดียวกันกับงานแปลของ กรรณิกา จรรย์แสง เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

Un comptoir fut ouvert par la Compagnie française à Ayuthia en 1680, tandis que des expéditions commerciales étaient montées en même temps vers ***Joncelang*** *et Mergui/Tenasserim.*

(Mantienne, 2001, p. 119)

บทแปล

บริษัทอินเดียตะวันออกแห่งฝรั่งเศสได้เปิดสถานีการค้าขึ้นที่อยุธยาในปี ค.ศ.1680 ในขณะเดียวกันก็มีการเดินทางไปทำการค้าที่**เมืองถลาง (Joncelang)** มะริดและตะนาวศรี

2.3.3 Porto Novo

จากเว็บไซต์ของกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งอินเดีย (https://www.incredibleindia.org) เมือง Porto Novo ปัจจุบันมีชื่อว่า “Parangipettai” อยู่ในประเทศอินเดีย ในอดีตเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญ ชื่อเมือง Porto Novo เป็นภาษาโปรตุเกส เนื่องจากเมืองแห่งนี้เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของโปรตุเกส (https://www.colonialvoyage.com/portuguese-bay-bengal/) ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยนั้น ผู้แปลยังไม่เคยพบการกล่าวถึงเมืองดังกล่าวในงานเขียนใดมาก่อน แต่พบข้อมูลว่าในประเทศเบนินในทวีปแอฟริกา เมืองหลวงปัจจุบันก็ชื่อ Porto-Novo ซึ่งมาจากภาษาโปรตุเกสเช่นกัน โดยใน *ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) ใช้ชื่อ “กรุงปอร์โต-โนโว” ทั้งนี้ ชื่อเมือง Porto Novo ในต้นฉบับไม่มีเครื่องหมาย “-” จึงเลือกถ่ายทอดเป็น “ปอร์โต โนโว” ในบทแปล

2.4 เมืองที่ปรากฏในตำแหน่งสังฆราชเกียรตินาม

ชื่อเมืองที่ปรากฏในตำแหน่งสังฆราชเกียรตินามที่พบได้แก่ เมือง Bérythe เมือง Métellopolis และเมือง Héliopolis โดย Bérythe ตรงกับกรุงเบรุต (Beyrouth) ของประเทศเลบานอนในปัจจุบัน ส่วน “Métellopolis” คือเมือง “โมเตลลา” (Motella) เป็นเมืองในอาณาจักรนามว่า “ฟรีเจีย” (Phrygia) ซึ่งตั้งอยู่ในแถบคาบสมุทรอนาโตเลีย (ประเทศตุรกีในปัจจุบัน) และเมือง Héliopolis ในปัจจุบันเรียกว่าเมือง “Baalbek” หรือ “บาลเบ็ค” ในภาษาไทย เมืองดังกล่าวตั้งอยู่ในประเทศเลบานอนในปัจจุบัน

ในต้นฉบับภาษาฝรั่งเศส ทั้ง 3 เมืองปรากฏอยู่หลังคำว่า “l’évêque” (l’évêque de Bérythe, l’évêque de Métellopolis และ l’évêque d’Héliopolis) คำว่า “l’évêque” ตรงกับภาษาไทยว่า “มุขนายก” หรือ “บิชอป” แต่ชื่อตำแหน่งเต็มคือ Évêque in partibus เรียกในภาษาไทยว่า “มุขนายกเกียรตินาม” หรือ “สังฆราชเกียรตินาม” ซึ่งหมายถึง *“พระสังฆราชบาทหลวงที่ได้รับแต่งตั้งจากพระสันตะปาปาให้เป็นมุขนายก แต่ไม่มีมุขมณฑลปกครองเพราะมุขมณฑลที่ได้รับดูแลนั้นไม่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน”* (Rock, 1907, as cited in https://th.wikipedia.org/wiki/มุขนายกเกียรตินาม*) “การตั้งให้เป็นมุขนายกจึงเป็นการดำรงตำแหน่งไว้เป็นเกียรติในการทำงาน นอกจากนี้มุขนายกเกียรตินามยังใช้*

หมายถึงมุขนายกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุขนายกประจำมุขมณฑลด้วย" (แผนกคำสอน เขตมิสซังกรุงเทพฯ, 2543, น. 100 อ้างถึงใน https://th.wikipedia.org/wiki/มุขนายกเกียรตินาม)

สำหรับเมือง Bérythe อาจพบการเขียนชื่อเมืองนี้ในภาษาฝรั่งเศสได้ 2 แบบ คือ Béryte (ปรีดี พิศภูมิวิถี: 2561, 20), (มานพ ถนอมศรี:2535, 15) และ (สมจัย อนุมานราชธน:2563,196) และ Bérythe ในเอกสาร "La Société des Missions étrangères" ของ Adrien Launay (1919, p. 8) ในงานเขียนทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ที่พบ ผู้เขียนหรือผู้แปลจะเลือกวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบอิงตามยุคที่คณะมิชชันนารีเข้ามา เช่น ใน "บันทึกเรื่องมิสซังกรุงสยาม" ของบาทหลวงปาลเลอกัวซ์ (2547, น. 38) เพียง ฤทัย วาสบุญมา (ผู้แปล) ได้ถ่ายทอดว่า *"ต่อมาในปี ค.ศ.๑๖๖๒ พระคุณเจ้า เดอ เบรีท หนึ่งในบรรดาผู้ก่อตั้งคณะมิสซังในต่างแดน ได้เดินทางมายังกรุงศรีอยุธยา [..]"* สมจัย อนุมานราชธน (2563, น.196) ในหนังสือ *การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา* ใช้ชื่อเมือง "เบริธ" ดังตัวอย่างว่า *"สมเด็จพระนารายณ์เสด็จเสวยราชย์ได้ ๕ ปี ชาวฝรั่งเศสพวกแรกจึงได้เดินทางเข้ามาถึงกรุงศรีอยุธยา ชาวฝรั่งเศสพวกแรกนี้คือพระสังฆราชแห่งเบริธ (*Évêque de Bérythe*) ชื่อ เดอ ลามอต ลองแบรต์ (บางแห่งใช้ชื่อว่า ปิแอร์ ลอมแบต์ เดอ ลามอต์ต (Pierre Lambert de la Motte) ก็มี) [...]"* และปรีดี พิศภูมิวิถี (2561, น. 20) ในหนังสือ *สยามศึกษาในสายตาชาวฝรั่งเศส* ได้แปลบันทึกราชอาณาจักรสยามของ ฌอง-บัพติส ตาแวร์นิเยร์ ระบุว่า *"หากแต่ก็เป็นเส้นทางที่ข้าพเจ้าแนะนำให้สังฆราช ๓ ท่าน ที่ข้าพเจ้าพบเมื่อคราวที่ข้าพเจ้าเดินทางกลับไปที่อินเดีย สังฆราชทั้ง ๓ นั้น คือ ท่านบิชอบแห่งเบริธ ที่ข้าพเจ้าพบที่เมืองอิสฟาฮาน ท่านที่ ๒ คือท่านเมเตลโลโปลิส ข้าพเจ้าสวนทางกับท่านเมื่อผ่านแม่น้ำยูเฟรติส และสังฆราชเฮลิโอโปลิส [...]"* จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างที่ผู้แปลยกมานั้น "เบริธ" เป็นวิธีทับศัพท์ที่พบมากที่สุด ผู้แปลจึงเลือกวิธีดังกล่าวในการถ่ายทอด

ในส่วนของ Métellopolis ในหนังสือ *สยามศึกษาในสายตาชาวฝรั่งเศส* ปรีดี พิศภูมิวิถี (2561, น. 20) ได้ถ่ายทอดไว้ในบทแปลบันทึกราชอาณาจักรสยามของ "ฌอง-บัพติส ตาแวร์นิเยร์" โดยใช้ "เมเตลโลโปลิส" ส่วนมานพ ถนอมศรี (2535, น. 44) ในหนังสือ *ราชทูตและบาทหลวงฝรั่งเศสในกรุงสยาม* ได้กล่าวถึง *"สังฆราชแห่งเมแตลโลโปลิส"* ผู้แปลพิจารณาว่าทั้งสองรูปแบบเป็นการอ่านออกเสียงตามภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ผู้แปลได้เลือกใช้ "สังฆราชแห่งเมแตลโลโปลิส" เนื่องจากตรงกับหลักเกณฑ์การทับศัพท์ของราชบัณฑิตฯ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 2.2

สำหรับเมือง Héliopolis ปรีดี พิศภูมิวิถี (2561, น. 20) มานพ ถนอมศรี (2535, น. 44) และสันต์ ท.โกมลบุตร (2561, น. 189) เลือกใช้ "เฮลิโอโปลิส" เหมือนกัน แต่ในหนังสือ *"สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย-ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์"* (กรมศิลปากร, 2530) ซึ่งเป็นเอกสารรวบรวมบทความที่มีผู้เขียนหลายคน พบการใช้ชื่อทั้ง "เอลิโอโปลิส" (น. 13) และ "เฮลิโอโปลิส" (น. 98) หลังจากประมวลข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้แปลตัดสินใจเลือกลักษณะการถ่ายทอดที่พบมากที่สุดคือ "สังฆราชเฮลิโอโปลิส"

2.5 การเพิ่มคำหรือข้อมูล

ในภาษาฝรั่งเศส ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว อักษรตัวแรกของชื่อเมืองจะเขียนด้วยตัวพิมพ์ใหญ่เนื่องจากเป็นวิสามานยนาม เช่น Marseille Paris Madras แต่บางครั้งก็อาจพบการเพิ่มคำว่า « ville » หน้าชื่อเมืองได้เช่น la ville de Marseille, la ville de Paris, la ville de Madras เป็นต้น ส่วนในภาษาไทย ก็สามารถพบการเพิ่มคำว่า "เมือง" หน้าชื่อเมืองได้เช่นกัน โดยเฉพาะในภาษาพูดหรือภาษาที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการย่อชื่อเมืองด้วย เช่น "ทุเรียนเมืองนนท์อร่อยมาก" "น้ำตาลเมืองเพชรมีขายทั่วไป"

นอกจากนี้ การเพิ่มคำว่า “เมือง” หรือ “กรุง” ยังพบได้บ่อยเมื่อกล่าวถึงเมืองในต่างประเทศที่ผู้ฟังอาจไม่รู้ว่าเป็นเมือง เช่น “เขาจะเดินทางไปพักผ่อนที่เมืองนีซ”

ในงานแปล หนังสือเรื่อง *ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีนในเชิงการเมืองและการค้าในช่วงศตวรรษที่ 17* ผู้แปลจะเติมคำว่า “เมือง” หรือ “กรุง” หน้าชื่อหากประเมินว่าผู้อ่านอาจไม่ทราบว่าชื่อดังกล่าวเป็นชื่อเมือง หรืออาจเติมเพื่อความสวยงามหรือตามความนิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

Laneau confirma les mêmes espérances à la Propagande, à Rome, en janvier 1685, faisant remarquer qu’une alliance franco-siamoise aiderait à la conversion du Roi.

(Mantienne, 2001, p. 117)

บทแปล

พระสังฆราชลาโนได้ยืนยันความหวังนี้ไปยังสมณกระทรวงเผยแพร่ความเชื่อ ณ กรุงโรม ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1685 เพื่อแจ้งว่าความสัมพันธ์ฝรั่งเศส-สยามน่าจะช่วยให้พระเจ้าแผ่นดินของสยามทรงเปลี่ยนศาสนา

2.6 การถ่ายทอดโดยใช้สามานยนาม

ชื่อเมืองหรือชื่อประเทศในต้นฉบับอาจแทนได้ด้วยสามานยนามในบทแปลเพื่อหลีกเลี่ยงคำซ้ำหรือเพื่อความสละสลวยของภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

Le comptoir de Surate resta cependant en contact avec le Siam, puisque le courrier et les viatiques des missionnaires étaient envoyés de Surate à Siam par des navires en relation avec la C.I.O. […]

(Mantienne, 2001, p.121)

บทแปล

อย่างไรก็ตาม สถานีการค้าที่เมืองสุรัตยังคงติดต่อกับสยาม เนื่องจากยังมีการส่งจดหมายและความช่วยเหลือในการเดินทางของคณะมิชชันนารีจากเมืองดังกล่าวมายังสยามโดยเรือที่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทอินเดียตะวันออกแห่งฝรั่งเศส

ลักษณะการถ่ายทอดดังกล่าวพบไม่บ่อยในงานแปลชิ้นนี้เนื่องจากต้นฉบับเป็นงานเขียนด้านวิชาการจึงต้องการความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลเป็นหลัก

3. บทสรุป

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้างต้นแล้ว สามารถสรุปได้ว่าแนวทางหลักในการถ่ายทอดชื่อเมืองในงานแปลชิ้นนี้คือการยึดตามความนิยมในงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ โดยได้แบ่งชื่อเมืองออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวทางการถ่ายทอดในบทแปลที่อาจแตกต่างกันไปบ้าง ดังนี้ 1. เมืองที่พบการถ่ายทอดเพียงรูปแบบเดียว (แนวทางหลักที่เลือกคือใช้ตามรูปแบบที่พบ) 2. เมืองที่พบการทับศัพท์หลายแบบ (แนวทางหลักที่เลือกคือเลือกใช้รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและสอดคล้องกับการอ่านออกเสียงและหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิต ฯ มากที่สุด) 3. เมืองที่มีการเปลี่ยนชื่อตามยุคสมัย (แนวทางหลักที่เลือกคือใช้รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด สอดคล้องกับยุคสมัยที่ต้นฉบับพูดถึงและเอื้อต่อความเข้าใจของผู้อ่านมากที่สุด) 4. เมืองที่ปรากฏในตำแหน่งสังฆราชเกียรตินาม (แนวทางหลักที่เลือกคือใช้รูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและสอดคล้องกับยุคสมัยที่ต้นฉบับพูดถึง)

ทั้งนี้ สำหรับวิธีการดำเนินการวิเคราะห์ ในลำดับแรก ผู้แปลจะหาข้อมูลในงานแปลหรืองานเขียนภาษาไทยที่มีเนื้อหาและลีลาใกล้เคียงต้นฉบับ (งานแปลและงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ 8 เล่มหลักตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทนำ) แต่หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือการถ่ายทอดมีหลายลักษณะจนไม่สามารถตัดสินได้ว่ารูปแบบใดเป็นที่นิยมที่สุด ก็จะใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสของราชบัณฑิตฯ หรือ *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง* เป็นต้น

ในงานแปลหนังสือเรื่อง *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)* (*ความสัมพันธ์ฝรั่งเศสกับคาบสมุทรอินโดจีนในเชิงการเมืองและการค้า ในช่วงศตวรรษที่ 17*) นี้ นอกจากชื่อเมืองแล้ว ยังมีประเด็นการถ่ายทอดวิสามานยนามอื่น ๆ เช่น ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อสถานที่ ชื่อสินค้าที่มีการซื้อขายกันในสมัยดังกล่าว เป็นต้น ซึ่งวิสามานยนามแต่ละประเภทก็มีลักษณะเฉพาะที่ทำให้แนวทางในการพิจารณาการถ่ายทอดแตกต่างกันไป

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2530) *สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย-ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์*. ผู้แต่ง.

กำชัย ทองหล่อ. (2545). *หลักภาษาไทย*. รวมศาสน์.

คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2563). *ประวัติศาสตร์อยุธยา ห้าศตวรรษสู่โลกใหม่*. มติชน.

จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช.*

สืบค้นจาก http://www.nakhonsithammarat.go.th/his.php

จังหวัดภูเก็ต. (ม.ป.ป.). *ประวัติจังหวัดภูเก็ต.*

สืบค้นจาก https://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=introduce_his

จังหวัดลำปาง. (ม.ป.ป.). *ประวัติจังหวัดลำปาง.*

สืบค้นจาก http://www.lampang.go.th/t_lampang/

จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. (2550). *ขุนนางกรมท่าขวา : การศึกษาบทบาทและหน้าที่ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2153-2435* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ.

แชรแวส, เอ็น. (2561). *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม.* (พิมพ์ครั้งที่ 6) (สันต์ ท.โกมลบุตร, ผู้แปล). ศรีปัญญา. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1688)

ปาลเลอกัวซ์, เจ.-บี. (2547). *บันทึกเรื่องมิสซังแห่งกรุงสยาม* (เพียงฤทัย วาสบุญมา, ผู้แปล). กรมศิลปากร. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1853)

เดอ ชัวซีย์, เอฟ.-ที. (2550). *จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. ๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖ ฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (สันต์ ท.โกมลบุตร, ผู้แปล). ศรีปัญญา. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1687)

ตรี อมาตยกุล. (2505). นครศรีธรรมราช. ใน กรมศิลปากร, *รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช*. 1-45 โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (2561). *สยามศึกษาในสายตาชาวฝรั่งเศส* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวรรณ เรืองศิลป์. (2558). ราชอาณาจักรอยุธยา ในโลกาภิวัตน์ระยะแรก: พลวัติของการทูตไทย สมัยอยุธยาตอนปลาย กรณีการติดต่อกับชาติตะวันตก. ใน สุเนตร ชุตินธรานนท์ (บรรณาธิการ), ในยุคอวสาน กรุงศรีฯ ไม่เคยเสื่อม (พิมพ์ครั้งที่ 1). *มติชน*, 77-101.

ภาสกร วงศ์ตาวัน. (2561). *นานาชาติในแผ่นดินอยุธยา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ศรีปัญญา.

มานพ ถนอมศรี. (2535). *ราชทูตและบาทหลวงฝรั่งเศสในกรุงสยาม*. ต้นอ้อ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔*. สืบค้นจาก https://dictionary.orst.go.th/

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง.* ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน . (2555). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส.* ราชบัณฑิตยสถาน.

เดอ ลาลูแบร์, เอส. (2557). *จดหมายเหตุลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). (สันต์ ท.โกมลบุตร, ผู้แปล). ศรีปัญญา. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1691)

วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2550). *หนังกวาง ไม้ฝาง ช้าง ของป่า การค้าอยุธยาสมัยศตวรรษที่ ๒๒-๒๓.* สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

วิกิพีเดีย. (2556, 9 มีนาคม). *มุขนายกเกียรตินาม*. สืบค้นจาก https://th.wikipedia.org/wiki/มุขนายกเกียรตินาม

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (2563, 1 ตุลาคม). *สัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้งสมเด็จพระนารายณ์ฯ หน้าที่ 6.* สืบค้นจาก https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/image_detail/21336

สปอร์แตซ, เอ็ม. (2554) *เงาสยาม: ยามผลัดแผ่นดินพระนารายณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรรณิกา จรรย์แสง, ผู้แปล). มติชน. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1993).

สมจัย อนุมานราชธน. (2563). *การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สยามปริทัศน์.

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์. (2537). *ภาษาศาสตร์เหมาะสมัยเบื้องต้น.* ต้นธรรม.

Commune-Mairie. (2021). *Mairie de Paris.* Retrieved from https://www.commune-mairie.fr/paris-75196/

Launay, A. (1919). *La société des Missions Etrangères*. n.p.

Mantienne, F. (2001). *Les relations politiques et commerciales entre la France et la péninsule Indochinoise (XVIIe siècle)*. Les Indes Savantes.

Ramerini, M. (n.d.). *The Portuguese Bay of Bengal*. Retrieved from https://www.colonialvoyage.com/portuguese-bay-bengal/

Mémoires de Siam. (2019, February 2). *Les Missionnaires*. Retrieved from http://memoires-de-siam.net/reperes/missionnaires.html

Ministry of Tourism, Government of India. (n.d.). *Porto Novo (Parangipettai)*. Retrieved from https://www.incredibleindia.org/content/incredibleindia/en/destinations/chidambaram/porto-novo-parangipettai.html

การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษา ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย

บวรลักษณ์ ลัคนาโฆษิต
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นในธุรกิจ Food delivery นำมาสู่การปรับตัวด้วยแนวคิด Cloud kitchen ซึ่งบริษัท GrabFood เป็นผู้ให้บริการรายแรก ที่นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้และได้ประสบความสำเร็จอย่างมากในประเทศอินโดนีเซีย งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย (2) เพื่อศึกษาการปรับตัวโดยนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้กับธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย (3) เพื่อเสนอแนวทางการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้กับธุรกิจ Food delivery ในประเทศไทย โดยเป็นงานวิจัยเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบธุรกิจ Cloud kitchen ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซียมีพัฒนาการใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงแรกเริ่มของธุรกิจ ช่วงเติบโตของธุรกิจ และช่วงพัฒนาบริการของธุรกิจ โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี ได้สร้างทั้งโอกาสและความท้าทายแก่ธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย พร้อมทั้งยังส่งผลให้แนวคิด Cloud kitchen ได้รับการพัฒนาจนประสบความสำเร็จ นำมาสู่การถอดบทเรียนโดยอาศัยความสำเร็จของประเทศอินโดนีเซียเป็นต้นแบบในการพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้นในประเทศไทย ดังนั้น ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud Kitchen จึงเกิดจากการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

คำสำคัญ การปรับตัวของธุรกิจ ธุรกิจ Food delivery แนวคิด Cloud kitchen GrabFood

Adjustment of the food delivery business A case study of the success of the Grab Cloud kitchen concept in Indonesia to expand in Thailand

Browornluc Luckanakosit
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Increased competition in the food delivery business has led to business adaptation. GrabFood was the first service provider to adopt the Cloud kitchen concept and was very successful in Indonesia. This research has 3 objectives includes (1) To study the development and business environment of GrabFood in Indonesia. (2) To study adaptation by applying the Cloud kitchen concept to the GrabFood in Indonesia. (3) To propose an approach to implement the concept of Cloud kitchen for GrabFood Thailand. It is a research paper support and interview with Cloud kitchen business operators in Thailand. The results of the study show that the GrabFood in Indonesia has evolved over 3 periods includes; Beginning of business, Business growth and during the service development. By factors of business environment; economic, social and technological policy its has created both opportunities and challenges for the GrabFood Indonesia. Along with this, GrabFood was able to develop ideas until they were successful and

deserving of implementing them in Thailand. Therefore, adapting to the business environment has made the Grab Cloud kitchen concept a success.

Keywords: Adjustment of business, Food delivery, Cloud kitchen concept, GrabFood

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป โดยมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน (Smart Phone) ได้เป็นตัวกลางสำคัญที่ถูกพัฒนาจนสามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ใช้งานสามารถใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ เพื่อการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากสิ่งที่เรียกว่าแอพพลิเคชั่น (Application) (เทิดรัฐ แวงศักดิ์, 2556) อันเป็นส่วนสำคัญที่ได้รับการพัฒนาตามความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้น

เช่นเดียวกับแอพพลิเคชั่น Food delivery ซึ่งเป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี หรือ Digital disruption ที่ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อธุรกิจอาหาร โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในห่วงโซ่ธุรกิจ รวมถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2562) การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่ชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้น ส่งผลให้แอพพลิเคชั่น Food delivery ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว โดย E-conomy Southeast Asia ได้คาดการณ์ถึงอัตราการเจริญเติบโตของธุรกิจประเภท Ride hailing หรือ ธุรกิจสำหรับบริการยานพาหนะโดยสาร และบริการ Food delivery ว่าในปี 2568 ธุรกิจ Food delivery ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีแนวโน้มการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้น 48% จากปี 2558 คิดเป็นมูลค่า 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

บริษัท Grab เป็นหนึ่งในผู้ให้บริการธุรกิจออนไลน์ประเภท Ride hailing ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เพิ่มบริการ Food delivery เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งบนแอพพลิเคชั่น โดยใช้ชื่อว่า GrabFood และเริ่มให้บริการในปี 2559 ที่เมืองจาการ์ต้า ประเทศอินโดนีเซียเป็นแห่งแรก จากนั้นได้ขยายการให้บริการครอบคลุม 178 เมืองในอินโดนีเซีย ภายในระยะเวลาเพียง 2 ปี แล้วจึงขยายการให้บริการครอบคลุมหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ซึ่งตลอดระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ GrabFood ได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในกลยุทธ์ทางการตลาด อันมีปัจจัยสนับสนุนจากพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นแรงผลักที่สำคัญ โดยบริษัท Grab ได้เปิดเผยถึงยอดขายสินค้ารวม (Gross Merchandise Volum : GMV) จากจำนวนคำสั่งซื้อบนแอพพลิเคชั่นสำหรับธุรกิจอาหาร มีอัตราเพิ่มขึ้น 900% ในเดือนมิถุนายน ปี 2562 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2561 ซึ่ง GrabFood มีสัดส่วนรายได้คิดเป็น 20% ของจำนวน GMV ทั้งหมด (Saheli Choudhury, 2563)

อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้ให้บริการบนแพตฟอร์ม Food delivery ได้ส่งผลให้ GrabFood ต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญเรื่องคู่แข่ง จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการให้บริการ GrabFood จึงได้เห็นถึงปัญหาเรื่องพฤติกรรมการรับประทานอาหารของผู้บริโภค ที่ต้องการสั่งอาหารจากหลายร้านและร้านที่ต้องการอาหารอยู่ไกล จึงประสบปัญหาด้านระยะทางและค่าขนส่งที่บางครั้งมีราคาแพงกว่าค่าอาหาร นอกจากนี้ร้านอาหารจำนวนมากยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการคำสั่งซื้อ เนื่องจากต้องบริการลูกค้าหน้าร้านและคำสั่งซื้อจาก Food delivery ในเวลา

เดียวกัน GrabFood จึงนำเสนอบริการรูปแบบใหม่ที่มีชื่อว่า “Grab kitchen” โดยเป็นการนำแนวคิด Cloud Kitchen หรือรูปแบบครัวกลาง มาช่วยแก้ไขปัญหาในการให้บริการ โดย GrabFood จะเป็นผู้รวบรวมร้านอาหารที่ผู้บริโภคนิยมสั่งไว้ในสถานที่ที่ GrabFood ได้จัดขึ้น เพื่อขจัดอุปสรรคด้านความต้องการ ระยะทาง และค่าจัดส่งอาหาร ทั้งยังเป็นการช่วยสนับสนุนให้เกิดโอกาสทางธุรกิจแก่ร้านอาหาร ที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลาง เพื่อขยายการเข้าถึงผู้บริโภคด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี พร้อมทั้งยังสามารถช่วยลดต้นทุนในส่วนของค่าเช่า ซึ่งมักจะเป็นค่าใช้จ่ายที่มีราคาสูงสำหรับผู้ประกอบการ (แอทครีเอทีฟ, 2562)

โดยครัวกลางแห่งแรกของ GrabFood ได้เปิดให้บริการในเดือนเมษายน ปี 2562 ที่กรุงจาการ์ต้า ประเทศอินโดนีเซีย แม้ว่าแนวคิด Cloud kitchen ยังเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้บริโภคและธุรกิจร้านอาหาร แต่ด้วยข้อดีในการอำนวยความสะดวก ทั้งในด้านของผู้บริโภค และร้านอาหาร ได้ส่งผลให้ Grab kitchen สามารถขยายสาขาจำนวน 10 สาขา ภายในระยะเวลา 6 เดือน ครอบคลุมเมืองจาการ์ต้า และเมืองบันดุง (นลินรัตน์ สุขสมบูรณ์พงศ์, 2562) ซึ่งหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ Grab kitchen เติบโตอย่างรวดเร็ว คือ พฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่ประสบปัญหาการจราจรติดขัดอย่างมาก บริการของ GrabFood จึงเป็นทางเลือกสำคัญ ที่สามารถช่วยให้ชีวิตประจำวันของผู้บริโภคสะดวกสบายมากขึ้น จากกระแสตอบรับอันดีของการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ในธุรกิจของ GrabFood จึงมีความคาดหวังอย่างสูงที่จะขยายการให้บริการ Grab Kitchen ให้ครอบคลุมทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ GrabFood ให้บริการอยู่ โดยอาศัยความสำเร็จของประเทศอินโดนีเซียเป็นต้นแบบ ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการ ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ในประเทศไทย นับได้ว่าเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งสำหรับธุรกิจ Food delivery ในประเทศไทย ที่จะต้องวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย เพื่อนำมาสู่ความสำเร็จเช่นเดียวกันกับในประเทศอินโดนีเซีย

จากการที่ GrabFood ได้นำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้โดยมีชื่อเรียกว่า Grab kitchen เป็นแนวคิดรูปแบบใหม่ต่อการให้บริการในแอพพลิเคชั่น Food delivery จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา หากแต่ยังไม่มีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงความสำเร็จของ Grab kitchen ในประเทศอินโดนีเซีย ที่สามารถนำมาปรับใช้และพัฒนากับการให้บริการในประเทศไทย โดยทำการศึกษาถึงพัฒนาการของ GrabFood วัตถุประสงค์ที่ส่งผลให้ GrabFood นำแนวคิด Cloud Kitchen มาใช้ รวมถึงการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เพื่อการพัฒนาธุรกิจ Food delivery ในประเทศไทย

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแนวคิด Cloud kitchen

Management Study guide (2019) ได้นิยาม Cloud kitchen ไว้ว่าเป็นแนวคิดทางธุรกิจรูปแบบใหม่ของธุรกิจประเภท Food delivery ในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากเดิม คือไม่มีหน้าร้าน ไม่มีพื้นที่สำหรับบริการลูกค้า แต่จะมีการให้บริการเฉพาะรายการคำสั่งซื้อจากบริการแอปพลิเคชั่น Food delivery เท่านั้น

ขณะที่สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครโทรอนโต (2562) ใช้คำว่า Dark kitchen ร่วมกับ Cloud kitchen และนิยามว่าเป็นร้านอาหารที่ไม่มีพื้นที่นั่งสำหรับลูกค้า แต่จะรับคำสั่งซื้ออาหาร

จากแอพพลิเคชั่น โดยร้านหรือห้องครัวเหล่านี้จะมีค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่ต่ำกว่าร้านอาหารทั่วไป แต่มีทำเลที่ตั้งสะดวกแก่การขนส่งตามเมืองหลัก เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการส่งอาหารให้ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้คำว่า Cloud kitchen ที่แตกต่างกันออกไปได้แก่ Ghost kitchen หรือ Kitchen as a service และครัวกลาง (Centralized kitchen) แต่คำเหล่านี้ได้มีนิยามความหมายเดียวกัน โดย ธนาพงศ์ พรรณ ธัญญรัตตกุล (2563) ระบุว่า แนวคิดครัวกลาง คือพื้นที่ครัวที่ได้เช่ามาเพื่อบริการขายอาหารผ่านบริการ Food delivery โดยเฉพาะ ทำให้เกิดธุรกิจร้านอาหารแบบ “ไร้หน้าร้าน”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิด Cloud kitchen เป็นแนวคิดทางธุรกิจที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจ Food delivery เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค ที่ต้องการบริโภคอาหารจากร้านต่างๆได้อย่างสะดวกสบาย

2.3 ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7P’s

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) คือ ปัจจัยทางการตลาดที่ควบคุมได้ เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมายหรือเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิดความต้องการในสินค้าและบริการของตน โดยเรียกว่า Marketing Mix 7Ps (ฉลองศรี พิมลสมพงษ์, 2542, น. 50) ประกอบด้วย

2.3.1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่บริษัทเสนอขาย เพื่อให้เกิดความสนใจกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการบริโภคหรือการใช้บริการนั้นสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ สามารถเป็นได้ทั้งในลักษณะที่จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ เพียงแต่ผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีประโยชน์ (Utility) และมีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้าซึ่งเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เหล่านั้น

2.3.2 ด้านราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกค้าที่ต้องจ่าย เพื่อให้ได้รับผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการ บางครั้งอาจเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ ผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการนั้น ๆ ให้คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไป (Armstrong & Kotler, 2009, pp. 616-617)

2.3.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์ และศุภร เสรีรัตน์ (2541, น. 337) ระบุว่า ที่ตั้ง (Location) ของธุรกิจมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจบริการ เนื่องจากจะเป็นตัวกำหนดกลุ่มลูกค้าที่จะเข้ามาใช้บริการ ดังนั้นสถานที่ให้บริการจึงควรครอบคลุมพื้นที่สำหรับการให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด

2.3.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เครื่องมือสำหรับสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในสินค้าหรือบริการของกลุ่มเป้าหมาย โดยคาดว่าการส่งเสริมการตลาดนั้นจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและพฤติกรรม ในการซื้อสินค้าหรือบริการของกลุ่มเป้าหมาย

2.3.5 ด้านบุคคล (People) หมายถึง พนักงานที่ทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร และเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับลูกค้า โดยบุคลากรเป็นส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญอย่างมากต่อธุรกิจบริการ เนื่องจากเป็นผู้คิดวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่วางกลยุทธ์ไว้

2.3.6 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence) หมายถึง สิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จากการเลือกใช้สินค้าและบริการ เป็นการสร้างความแตกต่างและมีคุณภาพให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้า ลักษณะทางกายภาพควรที่จะทำให้ลูกค้าพึงพอใจ และมีความแปลกใหม่ต่างไปจากผู้ให้บริการรายอื่น

2.3.7 ด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการให้บริการเพื่อส่งมอบคุณภาพในการให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและประทับใจ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการเชื่อมโยงกันเป็นอย่างดี

หากมีขั้นตอนใดผิดพลาดอาจเกิดความไม่พึงพอใจแก่ลูกค้าได้ ดังนั้นการปรับปรุงการให้บริการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องประเมินอยู่เสมอ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546)

สรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด 7P's เป็นส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจภาคบริการเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ประกอบการหรือองค์กรต้องคำนึงถึง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

2.4 สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ PEST Analysis

การวิเคราะห์ PEST Analysis เป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการทำเดินธุรกิจ ทำให้องค์กรหรือผู้ประกอบการต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามปัจจัยต่าง ๆ ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้

P = Political Factor ปัจจัยทางการเมือง เป็นปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของรัฐ นโยบายหรือกฎหมายของรัฐบาลในประเทศ ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการแทรกแซงของนโยบายรัฐ ที่ส่งผลต่อธุรกิจอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (วิทวัส รุ่งเรืองผล, 2555)

E = Economic Factor ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือองค์กร หรือผู้ประกอบการ สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและส่งผลต่อความสามารถในการแสวงหากำไร ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจนี้มีการแปรเปลี่ยนอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นองค์กรหรือผู้ปรกอบการต้องพร้อมรับมือกับปัจจัยดังกล่าวอยู่เสมอ

S = Social Factor ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคม มีความเกี่ยวเนื่องกับ วัฒนธรรม ประชากร โดยปัจจัยดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่กำหนดค่านิยม ความเชื่อ และการใช้ชีวิตประจำวันที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2557)

T = Technological Factor ปัจจัยทางเทคโนโลยี พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล (2559) กล่าวว่า ปัจจัยทางเทคโนโลยีมีความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการแข่งขัน และสามารถนำมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ อย่างไรก็ตามปัจจัยทางเทคโนโลยีสามารถสร้างทั้งโอกาสและอุปสรรค

สรุปได้ว่าทฤษฎี PEST Analysis สามารถช่วยแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมของธุรกิจที่จะสามารถเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคแก่ธุรกิจ ผู้ประกอบการจึงควรวิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจผ่าน PEST Analysis

2.5 ทฤษฎีโมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas)

Alex Osterwalder (2005) ผู้คิดค้น Business Model Canvas ระบุถึง Business Model Canvas ไว้ว่า เป็นการแบ่งโครงสร้างในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ออกเป็น 9 ช่อง (Building Box) ซึ่งช่องทั้ง 9 จะมีความเชื่อมโยงกันและช่วยให้ธุรกิจเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 9 ประกอบด้วย

2.5.1 คุณค่าของบริการที่นำเสนอ หมายถึง การระบุว่าสินค้าหรือบริการของธุรกิจ สร้างคุณค่าอย่างไรแก่ลูกค้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ลูกค้าเลือกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์แทนที่จะเลือกของคู่แข่ง คุณค่าของสินค้าหรือบริการ อาจเป็นนวัตกรรมหรือการนำเสนอสิ่งใหม่ ที่ทำให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น

2.5.2 กลุ่มลูกค้าหลัก หมายถึง กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเข้าถึง การกำหนดเป้าหมายได้ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อทำให้เพิ่มความชัดเจนในการทำให้ธุรกิจ เสนอสินค้าหรือบริการได้ตรงกับความต้องการ เนื่องจากเป้าหมายจะต้องเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างรายได้ให้ธุรกิจ

2.5.3 สายสัมพันธ์ลูกค้า หมายถึง ธุรกิจจะต้องมีกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการรับรู้ตราสินค้าหรือบริการ เช่น การโฆษณาผ่านสื่อหลัก ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างการรับรู้ในตราสินค้าแก่ผู้บริโภคในวงกว้างภายในระยะเวลาสั้น ๆ หรือการจัดกิจกรรมตลาดเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เช่นการจัดกิจกรรมพิเศษทางการตลาด

2.5.4 ช่องทางการเข้าถึง หมายถึง ช่องทางในการสื่อสาร ช่องทางการจัดจำหน่าย ช่องทางการขาย ช่องทางการตลาด ที่บริษัทใช้ในการสื่อสารกับลูกค้า ช่องทางเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจในการสร้างความตระหนักรู้ในสินค้าหรือบริการ

2.5.5 รูปแบบรายได้ หมายถึง โครงสร้างรายได้ของธุรกิจที่ได้รับหลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ธุรกิจต้องวิเคราะห์ว่าลูกค้ายินดีจ่ายเงินซื้อสินค้าหรือบริการใด โดยเป็นการหารายได้หลักของธุรกิจว่ามาจากไหน ซึ่งจะสามารถช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในการดึงเงินจากลูกค้า

2.5.6 ทรัพยากรที่มี หมายถึง ทรัพยากรที่สำคัญขององค์กร มีความสำคัญต่อการดำเนินแผนธุรกิจสัมฤทธิ์ผล ทรัพยากรต่างๆสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่ ทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม และทรัพยากรที่เป็นนามธรรม

2.5.7 กิจกรรมหลักที่ทำ หมายถึง การระบุกิจกรรมสำคัญที่ธุรกิจต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์กิจกรรมหลัก ได้แก่ การผลิต การให้บริการ สินค้าหรือบริการ ที่แก้ปัญหาให้ลูกค้า การสร้างพื้นที่ของธุรกิจ และการสร้างเครือข่าย เป็นต้น

2.5.8 หุ้นส่วนหลัก หมายถึง การสร้างหุ้นส่วนทางธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ข้อดีของการมีหุ้นส่วนทางธุรกิจ คือ เพื่อประโยชน์สูงสุดของธุรกิจ เพื่อลดความเสี่ยงและเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรในทางธุรกิจโดยหุ้นส่วนทางธุรกิจมีหลายประเภท เช่น พันธมิตรทางธุรกิจ พันธมิตรคู่ค้า

2.5.9 โครงสร้างต้นทุน หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินการตามรูปแบบธุรกิจที่บริษัทกำหนด เช่น ต้นทุนในการสร้างคุณค่าสินค้าหรือบริการ ต้นทุนในการรักษาลูกค้า ซึ่งการคำนวณต้นทุนสามารถคำนวณได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุในทรัพยากรที่มี กิจกรรมหลักที่ทำ และหุ้นส่วนหลัก

สรุปได้ว่า โมเดลทางธุรกิจ Business Model Canvas เป็นสิ่งที่องค์กรหรือผู้ประกอบการ จะต้องจัดทำเพื่อวางแผนการดำเนินงานให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย เป็นโมเดลทางธุรกิจที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจากสามารถช่วยให้องค์กรหรือผู้ประกอบการ ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจของตน เพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการให้บริการ

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษาความสำเร็จของแนวคิด Grab cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้กล่าวคือ ประการที่ 1 การศึกษาพัฒนาการและปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย ที่ส่งผลให้เกิดปรับตัวทางธุรกิจ โดยใช้แนวคิดการปรับตัวตาม

สภาพแวดล้อมของธุรกิจ PEST Analysis ประกอบไปด้วย (1) ปัจจัยด้านนโยบาย (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยด้านสังคม (4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

ประการที่ 2 วิเคราะห์การปรับตัวของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย โดยนำแนวคิด Cloud kitchen ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7P's ซึ่งเป็นหลักส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการโดยเฉพาะ ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ (1) ด้านบริการ (2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (3) ด้านการส่งเสริมตลาด (4) ด้านบุคคล (5) ด้านราคา (6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (7) ด้านกระบวนการ รวมไปถึงทฤษฎีเรื่อง Business Model Canvas ทั้งหมด 9 องค์ประกอบในการสรุปแนวคิด Cloud kitchen ได้แก่ (1) คุณค่าของบริการ (2) กลุ่มลูกค้าหลัก (3) สายสัมพันธ์ลูกค้า (4) ช่องทางการเข้า (5) รูปแบบรายได้ (6) ทรัพยากรที่มี (7) กิจกรรมหลักที่ทำ (8) หุ้นส่วนหลัก (9) โครงสร้างต้นทุน

ภาพที่ 1
แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

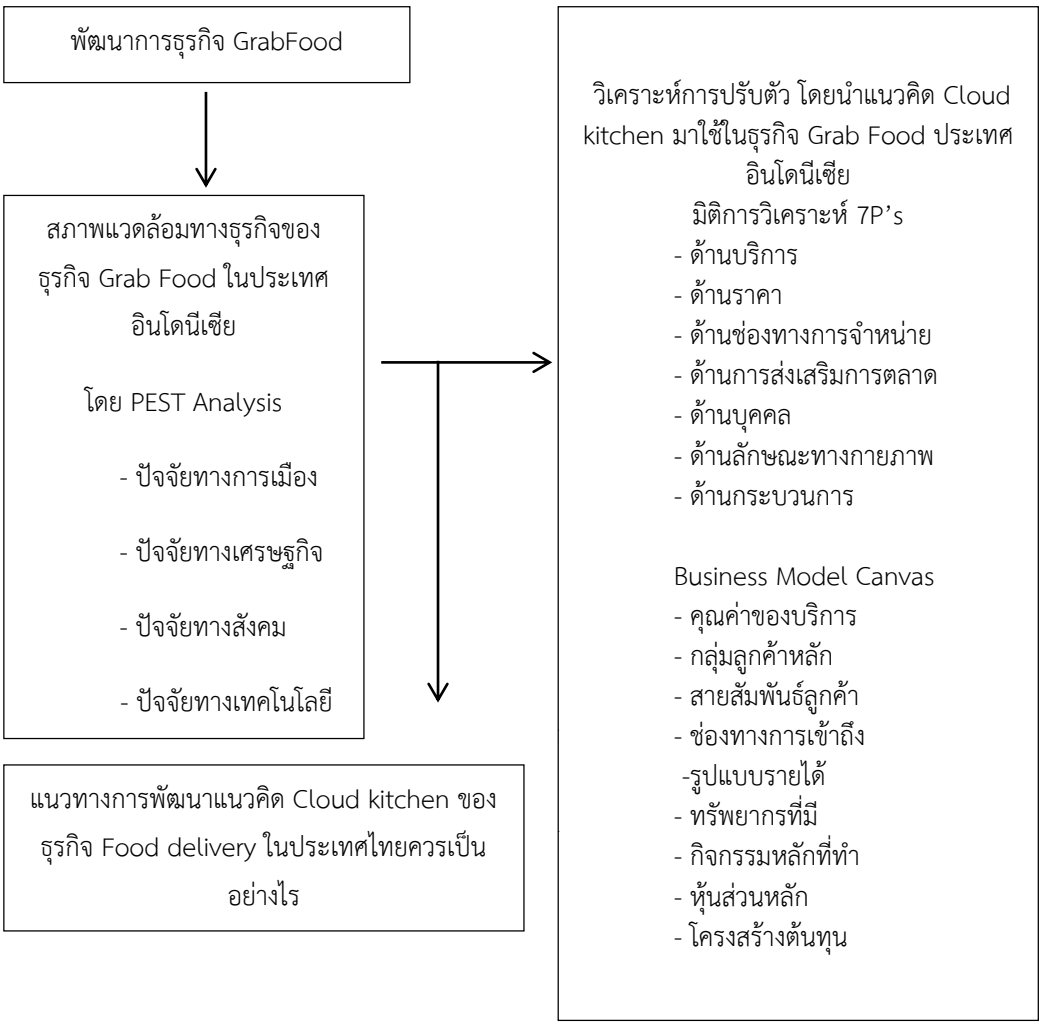

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.1 เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย

3.1.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวโดยนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้กับธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย

3.1.3 เพื่อเสนอแนวทางการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้กับธุรกิจ Food delivery ในประเทศไทย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยแบบศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก (Documentary research) ประกอบกับการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษา ดังนี้

ส่วนแรก คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก ซึ่งศึกษาจากเอกสารตามวัตถุประสงค์ (1) พัฒนาการและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย (2) การนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ในธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย ด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ พัฒนาการของแอพพลิเคชั่นและการให้บริการ รวมถึงปัจจัยแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข่าว รวมไปถึงบทความที่เกี่ยวข้องกับ GrabFood ในเว็บไซต์ออนไลน์ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาอินโดนีเซีย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย ซึ่งเอกสารหลักจะเป็นบทความ ข่าวต่าง ๆ ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย และเอกสาร ข่าว จากกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (Ditp) เช่น ข่าวเคลื่อนไหวตลาดต่างประเทศ รายงานเศรษฐกิจดิจิทัลของอินโดนีเซีย เป็นต้น

ส่วนที่สอง คือ การศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ โดยนำแนวคิด Cloud kitchen กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ Cloud kitchen ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ร่วมกับข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่ (1) Hom Hostel & Cloud kitchen (2) Taste Cloud kitchen ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ มุมมองของการดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ในการขยายธุรกิจ Cloud kitchen ในประเทศไทย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองส่วนดังนี้ ส่วนแรก คือ การวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และคำสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการ Cloud kitchen เนื่องด้วยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายจากเอกสารเป็นหลัก โดยการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมตามวิธีการข้างต้น มาแบ่งวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ผนวกกับข้อมูลบางส่วนจากคำสัมภาษณ์ แล้วจึงเรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลแบบร้อยแก้ว ถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งหมด

ส่วนที่สอง คือการวิเคราะห์เชิงวิเคราะห์อภิปรายข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย โดยคำนึงถึง

ทฤษฎีการปรับตัวตามบริบทสภาพแวดล้อมทางธุรกิจด้วยทฤษฎี PEST Analysis ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านการเมือง (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยด้านสังคม (4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี รวมทั้งวิเคราะห์การปรับตัวของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียโดยนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ ด้วยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7P's ได้แก่ (1) ด้านบริการ (2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (3) ด้านการส่งเสริมตลาด (4) ด้านบุคคล (5) ด้านราคา (6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (7) ด้านกระบวนการ และสรุปแนวคิด Cloud kitchen ด้วยทฤษฎี Business Model Canvas ทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) คุณค่าของบริการ (2) กลุ่มลูกค้าหลัก (3) สายสัมพันธ์ลูกค้า (4) ช่องทางการเข้า (5) รูปแบบรายได้ (6) ทรัพยากรที่มี (7) กิจกรรมหลักที่ทำ (8) หุ้นส่วนหลัก (9) โครงสร้างต้นทุน เพื่อนำมาสู่การเสนอแนวทางในการนำแนวคิด Cloud kitchen กับธุรกิจ GrabFood ในประเทศไทย

4. ผลการวิจัย

4.1. พัฒนาการและปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของธุรกิจ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซีย

4.1.1 พัฒนาการของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย

พัฒนาการช่วงเริ่มแรกเริ่มของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียปี 2561 ได้ดำเนินการกลยุทธ์ทางตลาดโดยการขยายตัวเชิงพื้นที่ เพื่อกระจายการให้บริการสู่เมืองหลักอื่น ๆ นอกจาการ์ตา พร้อมทั้งมุ่งเน้นการทำการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น บัญชี "Grabfoodid" บนแพลตฟอร์มอินสตาแกรม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับร้านอาหารพาร์ทเนอร์ และรหัสส่วนลดโปรโมชั่น ที่สามารถสร้างการรับรู้ และดึงดูดให้ชาวอินโดนีเซียสนใจเข้ามาใช้บริการ ซึ่งผู้ใช้งานในประเทศอินโดนีเซียมีแนวโน้มเปิดรับบริการ Food delivery ของ GrabFood ได้ง่ายเนื่องจากบริษัท Grab มีการดำเนินธุรกิจ Rail – hailing ในประเทศอินโดนีเซียมาก่อน

พัฒนาการช่วงเติบโตของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียปี 2562 ธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียสามารถเข้าสู่ช่วงเติบโตทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากปัญหาพื้นฐานของเมืองในประเทศอินโดนีเซีย ได้ส่งผลให้ชาวอินโดนีเซียต้องการความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน บริการ GrabFood จึงเข้ามาเป็นหนึ่งในทางเลือกสำหรับตอบสนองความต้องการของชาวอินโดนีเซีย ประกอบกับวิสัยทัศน์ "ประสบการณ์ที่ดีของผู้บริโภค คือหัวใจของการให้บริการ" ทั้ง 3 เป้าหมายได้แก่ (1) การรวบรวมร้านอาหารที่หลากหลาย (2) บริการจัดส่งอาหารรวดเร็ว (3) การสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค จาก 3 เป้าหมายดังกล่าวได้ส่งผลให้บริการ GrabFood เป็นที่นิยมในกลุ่มชาวอินโดนีเซีย และมีอัตราเติบโตมากกว่า GoJek ซึ่งเป็นแพลตฟอร์ม Food delivery ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซีย

ช่วงพัฒนาบริการของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียปี 2562 - 2563 การดำเนินธุรกิจของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย มีการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการอยู่เสมอ ประกอบกับปัจจัยภายในองค์กรด้านความต้องการเป็น Super Application อันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย เกิดพัฒนา ไปสู่การบริการที่มีศักยภาพมากกว่าผู้ให้บริการรายอื่น ๆ จึงได้มีการวางพิมพ์เขียวให้ประเทศอินโดนีเซีย เป็นสำนักงานใหญ่แห่งที่ 2 ของ GrabFood พร้อมทั้งจัดตั้งฝ่ายวิจัยและพัฒนา (R&D) ในประเทศอินโดนีเซียขึ้น เพื่อวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับบริการธุรกิจ Food delivery โดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบัน GrabFood ประเทศอินโดนีเซียเป็น

บริการที่สามารถสร้างรายได้สูงสุดให้แก่บริษัท Grab ซึ่งจากการวิจัยและพัฒนาทำให้ GrabFood ได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้งาน และร้านอาหารพาร์ทเนอร์ จึงนำแนวคิด Cloud kitchen หรือ พื้นที่ครัวกลาง มาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาการให้บริการสู่ความแตกต่าง จากประโยชน์ของ Cloud kitchen ต่อผู้ใช้งาน ร้านอาหาร และคนขับ ได้ส่งผลให้แนวคิดประสบความสำเร็จในประเทศอินโดนีเซีย ทั้งยังเป็นต้นแบบให้ GrabFood ประเทศอื่น ๆ นำมาใช้เพื่อพัฒนาบริการ

4.1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ PEST Analysis แบ่งได้ 4 ปัจจัยได้แก่

4.1.2.1 ปัจจัยด้านนโยบาย กฎหมายหรือข้อบังคับภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานควบคุมอาหารและยาแห่งชาติ กระทรวงสาธารณะสุข (NA – DFC) ที่มีความท้าทายต่อการให้บริการของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย โดยนโยบาย กฎหมาย และข้อบังคับที่สำคัญ ได้แก่ (1) กฎข้อบังคับความปลอดภัยทางอาหาร NA - DFC เลขที่ 8 / 2020 (NA-DFC Regulation No. 8 / 2020) กล่าวถึงการควบคุมดูแลสินค้าประเภทอาหาร และยา ที่มีการจำหน่ายผ่านช่องทาง E-Commerce ครอบคลุมไปถึงพาร์ทเนอร์ผู้บริการจัดส่ง (Third parties) โดยจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดความปลอดภัยตามมาตรฐานของ NA – DFC โดยมีการมีกำหนดบทลงโทษสำหรับร้านอาหารที่ขายอาหารไม่ได้มาตรฐาน ขั้นรุนแรงสุด คือ ถอดร้านอาหารออกจากแพลตฟอร์ม (2) กฎข้อบังคับความปลอดภัยทางอาหาร NA - DFC เลขที่ 8 / 2020 มาตรา 19 กล่าวถึง ความรับผิดชอบของร้านอาหารและผู้ประกอบการ Food delivery เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่ใช้จัดส่งอาหารให้ผู้บริโภค โดยบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ ต้องเป็นภาชนะแบบปิด ที่สามารถรักษาคุณภาพ และคงสภาพอาหารได้อย่างปลอดภัย (3) กฎหมาย E-commerce เลขที่ 80 / 2019 (E-commerce Regulation No. 80 / 2019) กล่าวถึงผู้ประกอบการธุรกิจ Food delivery กรณีมีข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพ หรือมาตรฐานของอาหารที่ถูกจัดส่งโดยแพลตฟอร์ม Food delivery ร้านอาหารจะเป็นผู้รับผิดชอบ เนื่องจากผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม Food delivery เป็นเพียงสื่อกลางระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเท่านั้น ทั้งนี้หากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นและชื่อเสียงของแอพพลิเคชั่น ผู้ใช้งานรายอื่นจะเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพอาหารและอาจเปลี่ยนไปใช้งานแอพพลิเคชั่นอื่น

4.1.2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจดิจิทัลประเทศอินโดนีเซียมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรและการจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ E-commerce เศรษฐกิจดิจิทัลของอินโดนีเซียจึงถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มบริษัท Start up และธุรกิจ SMEs รายย่อย อย่าไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศอินโดนีเซีย เป็นไปในรูปแบบการกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเมืองที่อยู่ในเขตเกาะชวา จึงส่งผลให้การขยายบริการของ GrabFood สู่พื้นที่เมืองอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากคนในพื้นที่ชนบทของอินโดนีเซียยังไม่มีความพร้อมที่เพียงพอ บริการจึงสามารถเข้าถึงได้เฉพาะกลุ่มชาวอินโดนีเซียที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหลัก

4.1.2.3 ปัจจัยด้านสังคม ปัญหาพื้นฐานของประเทศอินโดนีเซีย ส่งผลให้ธุรกิจ GrabFood สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการจราจรติดขัดประกอบกับปัญหาความแออัดช่วงพักกลางวัน ทำให้ชาวอินโดนีเซียจำนวนมากไม่ต้องการออกจากที่พัก หรือที่ทำงาน จึงเลือกใช้บริการ Food delivery เพื่อตอบสนองความต้องการ ซึ่งปัจจัยทางสังคมที่สำคัญได้แก่ (1) โอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ได้สร้างโอกาสแก่ GrabFood และร้านอาหารพาร์ทเนอร์ ยกตัวอย่างเช่น เดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นช่วงเวลาทางศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมในประเทศอินโดนีเซียได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในช่วงเดือนรอมฎอนชาวอินโดนีเซียมีแนวโน้มการใช้บริการ GrabFood สูงขึ้น ส่งผลให้ร้านพาร์ทเนอร์และคนขับ

มีโอกาสสร้างรายได้ (2) การเปิดรับบริการ Food delivery ของชาวอินโดนีเซีย ได้ส่งผลให้ GrabFood มีจำนวนผู้ใช้งานมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็เกิดการแข่งขันด้านกลยุทธ์ เพื่อดึงดูดผู้ใช้งานเข้ามาใช้บริการ ส่งผลให้ GrabFood ต้องพัฒนาการให้บริการเพื่อสร้างความโดดเด่นในตลาด

4.1.2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญของธุรกิจ Food delivery เนื่องจากต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในการเชื่อมต่อกับผู้บริโภค ร้านอาหารพาร์ทเนอร์ และคนขับ จึงสามารถกล่าวได้ว่าหากขาดเทคโนโลยี ธุรกิจ Food delivery จะไม่สามารถเติบโตได้ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศอินโดนีเซีย อันเกิดจากโครงการ Palaparing Project ของรัฐบาลอินโดนีเซีย ที่ได้เพิ่มอัตราความเร็วอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ชาวอินโดนีเซียสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการต่าง ๆ ได้รวดเร็วมากขึ้น นำมาสู่การเกิดธุรกิจการเงินออนไลน์ (Fintech) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบริการ E-Payment ที่ทำให้ผู้ใช้จ่ายสามารถชำระค่าอาหารและค่าบริการจัดส่งได้สะดวกสบาย ตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านความสะดวกรวดเร็ว

4.2 การนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ในธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียและ แนวทางการพัฒนาธุรกิจ GrabFood ประเทศไทย

4.2.1 ส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7P's

4.2.1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) แนวคิด Cloud kitchen ให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์ประกอบไปด้วย (1) ความหลากหลายของร้านอาหารใน Cloud kitchen จุดเด่นของ Cloud kitchen คือ การรวบรวมร้านอาหารและเครื่องดื่ม (F&B) ที่มีความหลากหลายไว้ในที่เดียว โดยร้านอาหารที่อยู่ใน Cloud kitchen จะต้องไม่จำหน่ายอาหารประเภทเดียวกัน เนื่องจากต้องการสร้างตัวเลือกที่หลากหลายให้แก่ผู้บริโภค (2) คุณภาพและรสชาติของอาหาร เป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคเข้าใช้บริการต่อเนื่อง สามารถก่อให้เกิดความนิยมและมีโอกาสสร้างรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น อาหารและคุณภาพอาหารที่นำเสนอต่อผู้บริโภคจึงต้องได้รับการควบคุมดูแล

4.2.1.2 ด้านราคา (Price) ประกอบไปด้วย (1) ราคาอาหารและค่าจัดส่งมีความเหมาะสม Cloud kitchen สามารถช่วยแก้ไขปัญหาราคาค่าจัดส่งที่แพงกว่าค่าอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก Cloud kitchen ตั้งอยู่ใกล้กับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น จึงทำให้ราคาค่าบริการจัดส่งมีราคาถูก รวมถึง Cloud kitchen สามารถสั่งอาหารจากหลายร้านได้ในคำสั่งซื้อเดียว ผู้บริโภคจึงเสียค่าบริการจัดส่งรอบเดียว (2) แนวคิด Cloud kitchen สามารถช่วยลดต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหาร เนื่องจาก Cloud kitchen ไม่มีการเก็บค่าเช่าพื้นที่ครัว แต่จะเก็บจากค่า GP ของร้านอาหาร ซึ่งร้านอาหารพาร์ทเนอร์จะมีค่าใช้จ่ายเฉพาะ GP ต้นทุน (Fix cost) ต่าง ๆ รวมถึงการทำการตลาด Cloud kitchen จะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมด ดังนั้นร้านอาหารจึงสามารถขยายร้านได้ในต้นทุนที่ต่ำลง

4.2.1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงบริการ ประกอบด้วย (1) พื้นที่ให้บริการครอบคลุม ความรวดเร็วในการจัดส่งอาหารเป็นสิ่งสำคัญ Cloud kitchen จึงมักตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชน บริษัท หรือหน่วยงานต่าง ๆ จึงสามารถจัดส่งอาหารได้อย่างรวดเร็วพื้นที่ให้บริการจึงต้องครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้การที่ Cloud kitchen จะประสบความสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการขยายสาขา เนื่องจากสามารถกระจายต้นทุนได้ (2) ช่องทางการสั่งซื้อง่ายต่อการใช้งาน Cloud kitchen รองรับคำสั่งซื้อผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น การวางรูปแบบของแพลตฟอร์มจึงมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค ระบบจึงต้องแบ่งหมวดหมู่ร้านอาหาร และ

ประเภทของอาหารอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกสบายในการค้นหา (3) ผู้บริโภคมีช่องทางการเข้าถึงบริการที่หลากหลาย ผู้บริโภคจะสามารถเข้าถึงบริการได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับช่องทางการให้บริการ ซึ่งหากผู้ประกอบการ Cloud kitchen เป็นผู้สร้างแพลตฟอร์มขึ้นมาเองจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ผู้ประกอบการ Cloud kitchen จึงเข้าร่วมกับ Aggregator ยกตัวอย่างเช่น Grab และ LineMan เพื่อใช้ประโยชน์จากการมีฐานผู้ใช้งานและคนขับจำนวนมาก

4.2.1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภค ประกอบด้วย (1) การส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ (Online) เนื่องจากชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบันผูกพันอยู่กับสื่อออนไลน์ ซึ่งการส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์สามารถทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว มีราคาถูกกว่าแบบออฟไลน์ รวมถึงสามารถเข้าถึงผู้ใช้งานได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ยกตัวอย่างเช่น การโฆษณาผ่านแพลตฟอร์ม Facebook (2) การจัดทำโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคใช้บริการได้เร็วมากขึ้น เนื่องจากมีโปรโมชั่นเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ยกตัวอย่างเช่นโปรโมชั่นจัดส่งฟรี และการขายอาหารชุดที่มีราคาถูกกว่าเป็นต้น

4.2.1.5 ด้านบุคคล (People) การเข้าสู่ระบบ Cloud kitchen ทำให้ร้านอาหารสูญเสียการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า กล่าวคือ การให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ ส่งผลให้ผู้ขายกับผู้บริโภคมีการสื่อสารกันน้อยกว่าร้านอาหารทั่วไป และเมื่อร้านอาหารเข้ามาอยู่ใน Cloud kitchen ร้านอาหารจะสามารถดูแลผู้บริโภคได้น้อยลงกว่าเดิม เนื่องจาก Cloud kitchen จะเป็นผู้ดูแล ประสานงาน รวมถึงแจ้งข่าวสารโปรโมชั่นต่าง ๆ กับลูกค้าแทนร้านอาหาร

4.2.1.6 ด้านกายภาพ (Physical evidence) ครัวของ Cloud kitchen มีลักษณะเป็นครัวแบบปิด และให้บริการเฉพาะคำสั่งซื้อจาก Food delivery การสร้างความพอใจในด้านกายภาพจึงต้องใช้กลยุทธ์สร้างความประทับใจ ด้านการควบคุมมาตาฐานของอาหารให้ปลอดภัย บรรณจุภัณฑ์แน่นหนาป้องกันสิ่งปนเปื้อน อีกทั้งการจัดส่งอาหารถึงมือผู้บริโภคต้องมีความรวดเร็ว

4.2.1.7 ด้านกระบวนการ (Process) ประสิทธิภาพของ Cloud kitchen ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการให้ทุก ๆ ขั้นตอนเกิดการเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในทุกกระบวนการ อย่างไรก็ตามทุกกระบวนการจะมีประสิทธิภาพได้ ต้องอาศัยทรัพยากรในการควบคุมดูแลเทคโนโลยี พนักงานใน Cloud kitchen จึงทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการ

4.2.2 Business Model Canvas

การมีร้านอาหารที่หลากหลาย ราคาที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงได้สอดคล้องกับรายได้ อาหารปรุงสดใหม่ และบริการจัดส่งรวดเร็ว เป็นคุณค่าการบริการที่ Cloud kitchenนำเสนอ (Value Proposition) ต่อผู้บริโภค โดยกลุ่มลูกค้า (Customer Segments) ของ Cloud kitchen คือพนักงานบริษัท หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในระยะทางไม่เกิน 3 – 5 กิโลเมตรเพื่อการจัดส่งอาหารที่รวดเร็ว ซึ่งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงบริการ (Channels) ของ Cloud kitchen ได้ผ่านแพลตฟอร์ม Food delivery เท่านั้น หาก Cloud kitchen เข้าร่วมกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม Food delivery ที่หลากหลาย ผู้บริโภคจะสามารถเข้าถึงบริการ Cloud kitchen ได้อย่างสะดวกสบายเช่นกัน ดังนั้นหุ้นส่วนหลัก (Key Partners) ของ Cloud kitchen จึงเป็นร้านอาหาร คนขับ และ Aggregator ต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม Cloud kitchen ได้ส่งผลให้สายสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับร้นอาหารลดลง (Customer Relationship) เนื่องจากการดูแลผู้บริโภคและการบริการต่าง ๆ Cloud kitchen จะเป็น

ผู้ดูแลทั้งหมด โดยการเก็บค่าดำเนินการต่าง ๆ จะรวมอยู่กับค่า GP ที่ร้านอาหารต้องจ่ายให้ Cloud kitchen เพื่อเป็นค่าเช่าพื้นที่ รายได้หลักของ Cloud kitchen (Revenue Streams) จึงมาจากการเก็บค่า GP กับร้านอาหาร เนื่องจากธุรกิจ Cloud kitchen เกิดขึ้นจากการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ (Key Resources) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้ประกอบการ Cloud kitchen มักมีที่ดินเป็นของตนเอง และเนื่องด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพสามารถเอื้ออำนวยให้ธุรกิจ Cloud kitchen สามารถเติบโตไปได้ในอนาคต ค่าเช่าพื้นที่จึงมีราคาต่ำกว่าการขยายสาขาด้วยตนเอง ซึ่งค่า GP ที่ร้านต้องจ่ายไม่ได้เป็นเพียงค่าเช่าพื้นที่อย่างเดียว แต่เป็นค่าดำเนินกิจกรรมหลักต่าง ๆ ที่ Cloud kitchen ทำ (Key Activities) ด้วยเช่นกัน Cloud kitchen จึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของร้านอาหารในการดูแลผู้บริโภค และบริการจัดสรรแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับตลาด ต้นทุน (Cost structure) ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม และต้นทุนด้าน Fix cost ของพื้นที่ครัว Cloud kitchen จะเป็นผู้ดูแลทั้งหมด

ตารางที่ 4.1

แสดง Business Model Canvas Cloud kitchen

<table>
<tr>
<td rowspan="2">หุ้นส่วนหลัก
- Aggregator
- คนขับ (Driver)</td>
<td>กิจกรรมหลักที่ทำ
- ดูแลคุณภาพอาหาร
- ควบคุมความสะอาด
- ตัวแทนร้านอาหาร</td>
<td rowspan="2">คุณค่าของบริการที่นำเสนอ
- ร้านอาหารหลากหลาย
- ราคาอาหารเข้าถึงได้
- อาหารปรุงสดใหม่
- บริการจัดส่งรวดเร็ว</td>
<td>สายสัมพันธ์ลูกค้า
- โปรโมชั่นส่งเสริมการขาย
- ช่องทางสื่อออนไลน์</td>
<td rowspan="2">กลุ่มลูกค้าหลัก
- ร้านอาหารพาร์ทเนอร์
- กลุ่มพนักงานบริษัท หน่วยงานราชการต่าง ๆ</td>
</tr>
<tr>
<td>ทรัพยากรที่มี
- พื้นที่
- พนักงานผู้ดูแล
- อุปกรณ์ครัว</td>
<td>ช่องทางการเข้าถึง
- แพลตฟอร์มออนไลน์
- Food delivery</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">โครงสร้างต้นทุน
- ค่าการตลาด - ค่าพนักงาน - ค่าพัฒนาเทคโนโลยี
- ค่าอุปกรณ์ครัว - ค่าระบบสาธารณูปโภค</td>
<td colspan="2">รูปแบบรายได้
- การเก็บเปอร์เซ็นต์จาก GP ร้านอาหาร</td>
</tr>
</table>

4.3 แนวทางการพัฒนาแนวคิด Cloud kitchen กับธุรกิจ GrabFood ประเทศไทย

4.3.1 ด้านราคา (Price) ร้านอาหารสามารถลดต้นทุนการขยายกิจการด้วยการเข้าร่วมกับ Grabkitchen เนื่องจากมีต้นทุนที่ต้องใช้เฉพาะค่า GP เท่านั้น แต่ในมุมมองของร้านอาหารขนาด SMEs การหักกำไร 30 – 35% เป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นบริการและประโยชน์ต่าง ๆ ที่ Grabkitchen ให้แก่ร้านอาหารจึงต้องคุ้มค่ากับรายได้ที่เสียไป

4.3.2 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การจัดส่งที่รวดเร็วเป็นบริการสำคัญของ Cloud kitchen การจัดส่งที่รวดเร็วจึงขึ้นอยู่กับระยะทางระหว่างร้านอาหารกับผู้บริโภค Grabkitchen จึงควรขยายการให้บริการเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดย (1) ขยายบริการในพื้นที่ศูนย์กลางเมืองที่มีการกระจุกตัวของผู้คน ยกตัวอย่างเช่น อโศก ทองหล่อ สีลมเป็นต้น (2) ขยายบริการในพื้นที่ต่างจังหวัด เป็นกลยุทธ์การขยายตัวเชิงพื้นที่ ที่ส่งผลให้ Grabkitchen ประเทศอินโดนีเซียประสบความสำเร็จ Grabkitchen ประเทศไทยจึงควรขยายตัวในพื้นที่ต่างหวัด ครอบคลุมทุกพื้นที่ ที่ GrabFood ได้ให้บริการอยู่ โดยเริ่มจากจังหวัดใหญ่ก่อน

4.3.3 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) GrabFood ควรวางกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างการรับรู้ในบริการและดึงดูดการใช้งาน โดย (1) กลยุทธ์ส่งเสริมการขายโดยใช้คนดัง หรือ Celebrity Marketing คนดังจะต้องมีฐานแฟนคลับที่ติดตามผลงานชัดงาน และต้องมีภาพลักษณ์เหมาะสมกับแบรนด์ GrabFood ประเทศไทยได้นำคนดังมาส่งเสริมกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย แต่เป็นไปในรูปแบบชั่วคราวเฉพาะบางแคมเปญเท่านั้น GrabFood จึงควรเลือกคนดังมาส่งเสริมการบริการของ Grabkitchen อย่างเป็นรูปธรรม (2) เพิ่มการรับรู้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการทำตลาดช่องทางออนไลน์ของ GrabFood ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอินโดนีเซีย มีความเหมือนและความต่าง คือ ประเทศไทยใช้ช่องทางอินสตาแกรม เพื่อส่งเสริมการขายของร้านอาหารพาร์ทเนอร์ และเผยแพร่ข่าวสาร โปรโมชั่นต่าง ๆ เช่นเดียวกับ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย แต่ต่างกันคือ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียมีการโปรโมทบริการของ Grabkitchen อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ GrabFood ประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการโปรโมทบริการ Grabkitchen เท่า ดังนั้น GrabFood จึงควรวางกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ เพื่อการรับรู้ในบริการ เนื่องจากช่องทางออนไลน์สามารถทำให้ Grabkitchen เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลักได้ อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด Cloud kitchen ที่มากพอ GrabFood จึงควรทำการโปรโมทถึงประโยชน์ของ Cloud kitchen ในรูปแบบของ Info graphic เพื่อทำให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

4.3.4 ด้านบุคคล (People) ปฏิสัมพันธ์ที่น้อยลงระหว่างผู้บริโภคกับร้านอาหาร มีสาเหตุมาจากการที่ Cloud kitchen เป็นผู้รับผิดชอบดูแลลูกค้าเองทั้งหมด ร้านอาหารจึงเกิดข้อจำกัดในการดูแลลูกค้า ยกตัวอย่างเช่น การบริการ

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุป

5.1.1 พัฒนาการของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย

จากการดำเนินธุรกิจทั้ง 3 ช่วงของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย แสดงให้เห็นถึงพัฒนาอย่างก้าวกระโดด อันเนื่องมาจากการวางกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับช่วงเวลาของธุรกิจ ประกอบกับปัจจัยด้านปัญหาพื้นฐานต่าง ๆ ของชาวอินโดนีเซีย ทำให้ธุรกิจ GrabFood ประสบความสำเร็จในประเทศ

อินโดนีเซียภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี นับตั้งแต่ปี 2561 – 2563 อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจยังคงเกิดช่องว่างและอุปสรรคต่าง ๆ จึงต้องเกิดการพัฒนา ปรับปรุงการให้บริการ โดยนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จอย่างมากในประเทศอินโดนีเซีย จึงทำให้ปัจจุบัน GrabFood เป็นผู้ครอบครองส่วนแบ่งทางการรายใหญ่ของธุรกิจ Food delivery ประเทศอินโดนีเซีย โดยจากผลสำรวจของ Kantar ที่จัดทำขึ้นในปี 2562 พบว่า GrabFood เป็นผู้ให้บริการแอพพลิเคชั่น Food delivery อันดับ 1 ที่ผู้ใช้บริการ ในประเทศอินโดนีเซียจำนวน 67 % เลือกใช้งานเป็นประจำ ตามมาด้วยอันดับที่ 2 คือ Gojek ซึ่งเป็นแอพพลิเคชั่นคู่แข่ง ได้รับอัตราเฉลี่ย 33 % (Kantar, 2019) ผนวกกับสถิติยอดขายสินค้ารวม หรือ Gross merchandise value (GMV) ในปี 2562 ของ GrabFood เติบโตสูงขึ้น 4.8 เปอร์เซ็นต์ (Grab, 2019) จึงสามารถแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจของ GrabFood ในประเทศอินโดนีเซียประสบความสำเร็จและมีการตอบรับจากผู้ใช้งานในทิศทางที่ดี

5.1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ PEST Analysis

สภาพแวดล้อมภายนอกทั้ง 4 ปัจจัยจึงมีผลกระทบกับการดำเนินธุรกิจของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย ทั้งทางด้านดีและความท้าทาย กล่าวคือปัจจัยด้านนโยบาย ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจของ GrabFood อยู่ภายใต้การควบคุมจากสำนักงานควบคุมอาหารและยาแห่งชาติ (NA – DFC) ซึ่งการควบคุมคุณภาพของร้านอาหารพาร์ทเนอร์ เป็นปัญหาท้าทายสำคัญ เนื่องจากร้านอาหารพาร์ทเนอร์ของ GrabFood มีจำนวนมาก การควบคุมความปลอดภัยของอาหารจึงสามารถทำได้ยาก หากผู้ใช้งานได้รับผลกระทบจากอาหารที่มาจาก GrabFood จะสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของผู้ใช้งานรายอื่น ๆ ตามมา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านเทคโนโลยี การขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศอินโดนีเซีย มีส่วนทำให้บริการ GrabFood เข้าถึงชาวอินโดนีเซียได้มากขึ้น เนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารได้ถูกพัฒนาไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลที่ไม่เท่าเทียม นำมาสู่ข้อจำกัดในการขยายบริการสู่พื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากเมืองเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัญหาพื้นฐานของชาวอินโดนีเซียเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญ ที่ส่งผลให้ธุรกิจ GrabFood เติบโตและเป็นที่นิยมของผู้ใช้งาน แต่ในอีกด้านการที่ชาวอินโดนีเซียนิยมใช้บริการ Food delivery ได้ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน

5.2 อภิปรายผล

การศึกษา “การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษา ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย” แสดงให้เห็นว่า ธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียมีพัฒนาการในแต่ละช่วงแตกต่างกัน โดยช่วงแรกเริ่มของธุรกิจ GrabFood ปี 2562 ได้วางกลยุทธ์การตลาดโดยมีจุดประสงค์ เพื่อการขยายบริการเชิงพื้นที่และสร้างการรับรู้ในบริการแก่ชาวอินโดนีเซีย ผ่านการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ด้วยโปรโมชั่น และด้วยวิสัยทัศน์ “ประสบการณ์ที่ดีของผู้บริโภค คือหัวใจของการให้บริการ” ประกอบกับปัญหาพื้นฐานของชาวอินโดนีเซีย ได้ส่งผลให้ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียเข้าสู่ช่วงเติบโตทางธุรกิจ โดยมีอัตราการเจริญเติบโตและความนิยมใช้บริการของชาวอินโดนีเซียมากกว่าคู่แข่งในตลาด ทั้งนี้การเข้าสู่ช่วงพัฒนาธุรกิจในปี 2562 – 2563 เกิดขึ้นจากความต้องการเป็น Super Application อันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ Grab และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ GrabFood นำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้เพื่อปรับปรุงและลดช่องว่างในการให้บริการ

นอกจากนี้ การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ PEST Analysis ของธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยได้แสดงให้เห็นว่า (1) ปัจจัยด้านนโยบาย ส่งผลให้ธุรกิจ GrabFood ต้องดำเนินธุรกิจภายใต้กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ สอดคล้องกับวิทวัส รุ่งเรืองผล (2555) ที่ระบุว่านโยบาย หรือกฎหมายของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ธุรกิจไม่สามารถเลี่ยงได้ (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดโอกาสการขยายบริการ และการแข่งขันแก่ธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ จีณัสมา ศรีหิรัญ และ อรพรรณ ปางแก้ว (2563) เรื่องโอกาสและความท้าท้ายที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหาร ที่กล่าวว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดโอกาสด้านการเติบโต และความท้าทายด้านความสามารถในการแข่งขัน (3) ปัจจัยทางสังคม ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กฤษณะ ดาราเรือง (2559) ระบุว่ากระแสการบริโภคส่งผลให้ผู้บริโภคสนใจในสินค้า จึงนำไปสู่ความได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขัน (4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้บริการของ Food delivery พัฒนาไปเช่นกัน สอดคล้องกับพิบูล ทีปะปาล และธนวัตน์ ทีปะปาล ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางเทคโนโลยีมีความสำคัญในการพัฒนาบริการให้มีความแปลกใหม่

นอกจากนี้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7P’s ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place / Channels Distribution) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีผลต่อความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud Kitchen ในประเทศอินโดนีเซีย โดย (1) ด้านผลิตภัณฑ์ ความหลากหลายของร้านอาหารใน Cloud kitchen ทำให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกในการรับประทานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้คุณภาพของอาหารและรสชาติอาหาร สามารถกระตุ้นการสั่งซื้อจากผู้บริโภคและสร้างโอกาสแก่ร้านอาหาร SMEs (2) ด้านราคา ส่งผลให้เกิดการเลือกใช้บริการ เนื่องจากราคาอาหารและค่าจัดส่งที่ความเหมาะสม ส่วนด้านผู้ประกอบก็สามารถลดต้นทุนในการขยายสาขา (3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่และช่องทางการสั่งซื้อง่ายต่อการใช้งาน ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกหลากหลายช่องทาง (4) ด้านการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ และการจัดทำโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย สามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดการใช้งานของผู้บริโภค ทั้งที่เป็นลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่

งานวิจัยของ ชเนศ ลักษณ์พันธุ์ภักดี (2560) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความสอดคล้องในด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ในขณะเดียวกันมีความแตกต่างกันในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลเชิงบวกต่อการสินใจใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากความหลากหายของอาหาร ไม่จำเจ และมีรสชาติอร่อยถูกปาก นอกจากนี้ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด ด้านโปรโมชั่นค่าจัดส่ง ส่วนลดค่าอาหาร ส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจสั่งอาหาร โดยลูกค้าเก่าจะกลับมาใช้บริการอีก ส่วนลูกค้าใหม่จะตัดสินใจสั่งซื้อได้ง่าย แต่ในขณะเดียวกันผลการวิจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากงานวิจัยพบว่าแอพพลิเคชั่นยุ่งยากในการสมัคร และการให้ข้อมูลของรายการอาหาร หรือร้านอาหารที่มากเกินไปอาจส่งผลให้การดาวน์โหลดค่อนข้างช้า ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่พอใจ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงการนำแนวคิด Cloud kitchen มาใช้ในธุรกิจ GrabFood ประเทศอินโดนีเซีย และแนวทางการพัฒนาแนวคิด Cloud kitchen กับธุรกิจ GrabFood ในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางแก่หน่วยงาน หรือผู้ประกอบการธุรกิจอาหารที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญการทำการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากช่องทางการตลาดออนไลน์สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าการตลาดผ่านช่องทางออฟไลน์ ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะต้องนำเสนออาหาร หรือเครื่องดื่มตามความเป็นจริง ไม่มีการตกแต่งภาพเพื่อการโฆษณา เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค

2. ผู้ประกอบการร้านอาหารแบบดั้งเดิมควรเข้าสู่แพลตฟอร์ม Food delivery โดยการเข้ามาเป็นร้านอาหารพาร์ทเนอร์ เนื่องจากปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป โดยต้องการความสะดวกสบายที่มากขึ้น ซึ่งการที่ร้านอาหารเข้าร่วมเป็นพาร์ทเนอร์กับแพลตฟอร์ม Food delivery จะสามารถช่วยส่งเสริมให้ร้านอาหารมียอดขายเพิ่มมากขึ้น

3. ผู้ประกอบการ SMEs รายย่อยที่ต้องการเข้าร่วมเป็นพาร์ทเนอร์กับ Cloud kitchen ควรเลือก Cloud kitchen ที่มีช่องทางการจำหน่ายหลากหลาย ที่ตั้งของครัวอยู่บริเวณใจกลางเมืองและมีการช่วยร้านอาหารทำการตลาดส่งเสริมการขาย เพื่อการสร้างโอกาสด้านรายได้และการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผู้ประกอบการธุรกิจ Cloud kitchen และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการ Cloud kitchen ที่มากขึ้น โดยการนำเสนอถึงประโยชน์ของ Cloud kitchen แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจอาหารและคนทั่วไป เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังไม่เกิดการรับรู้ในบริการ และยังไม่เข้าใจถึงหลักสำคัญของแนวคิด

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงธุรกิจ

1. ธุรกิจร้านอาหารรายย่อย SMEs หรือผู้ที่อยากเป็นร้านอาหารของตนเอง แต่มีข้อจำกัดในด้านเงินทุน หรือกลัวไม่คุ้มกับความเสี่ยงที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมากเพื่อเปิดร้าน สามารถรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพื้นที่ Cloud kitchen ของตนขึ้นมาได้ เปรียบเสมือนเป็นการรวมพลังกันเพื่อส่งเสริมธุรกิจของตนเอง กล่าวคือ Cloud kitchen ไม่จำเป็นต้องเป็นของคนใดคนหนึ่ง สามารถร่วมกันลงทุนทำพื้นที่ขึ้นมาได้เพียงมีที่ดิน ที่เหมาะสมกับธุรกิจ ซึ่งการที่ร้านอาหาร SMEs ร่วมกันสร้าง Cloud kitchen จะสามารถเพิ่มยอดขายได้มากยิ่งขึ้นและสามารถแบ่งปันฐานผู้บริโภคกับร้านอาหารอื่น ๆ กล่าวคือ การที่ผู้บริโภคสามารถสั่งอาหารจากหลายร้านได้ในคำสั่งซื้อเดียว ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลื่อนเข้าไปชมเมนูจากร้านอาหารอื่น ๆ ได้

2. ผู้ให้บริการในแพลตฟอร์ม Food delivery ควรให้ความสำคัญกับการวางกลยุทธ์ทางการตลาดด้านส่งเสริมการขาย (Promotion) เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านส่งเสริมการขาย สามารถเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการใช้งานแก่ผู้ใช้งานใหม่ และรักษาฐานผู้ใช้งานเดิมไว้ ซึ่งในปัจจุบันการเติบโตขึ้นของธุรกิจ Food delivery นำมาสู่การมีคู่แข่งที่มากขึ้นในตลาด ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้ผู้ใช้งาน สนใจเข้ามาใช้บริการ คือการส่งเสริมการขายด้วยโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอ ยกตัวอย่างเช่นการมีรหัสส่วนลดการจัดส่ง จัดส่งอาหารฟรี เป็นต้น

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง “การปรับตัวของธุรกิจ Food delivery กรณีศึกษา ความสำเร็จของแนวคิด Grab Cloud kitchen ในประเทศอินโดนีเซียสู่การต่อยอดในประเทศไทย” เป็นการศึกษาจากเอกสารอย่างครอบคลุม และศึกษาจากการสัมภาษณ์ ซึ่งนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปต่อยอดในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การศึกษาความแตกต่างของการดำเนินธุรกิจของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียกับประเทศไทย โดยเฉพาะด้านกลยุทธ์ทางการตลาดของ GrabFood ประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซียอย่างเจาะลึก เนื่องจากการศึกษาพบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดด้านการส่งเสริมการขาย และช่องทางการจำหน่ายของทั้ง 2 ประเทศ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันในบางประการ ยกตัวอย่างเช่น กลยุทธ์ทางการตลาดของ GrabFood ประเทศอินโดนีเซียได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดของ Grabkitchen ผ่านช่องทางออนไลน์ ในขณะที่ GrabFood ประเทศไทยได้ไม่ได้ทำการส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางดังกล่าวเท่าที่ควร

2. การศึกษาแนวคิด Cloud kitchen ในมิติของผู้ประกอบการรายย่อย SMEs ที่ไม่ใช่ Aggregator เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมและความท้าทายของการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิด Cloud kitchen ในประเทศไทย

3. การศึกษาการศึกษาถึงปัจจัยสังคม ด้านวันสำคัญหรือวันพิเศษ ที่สามารถช่วยกระตุ้นยอดขายแก่ธุรกิจ Food delivery และธุรกิจ E-commerce ยกตัวอย่างเช่นการนำเลข 11.11 มาใช้เป็นวันสำคัญของการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ สามารถวางแผนการตลาด เพื่อการเตรียมจัดโปรโมชั่นแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น

4. การศึกษาผลกระทบของความเป็นเมืองต่อการเกิดขึ้นของธุรกิจรูปแบบใหม่ กล่าวคือ ในประเทศที่เมืองหลวงมีลักษณะเป็น Mega City ความเป็นเมืองที่เพิ่มสูงขึ้น นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านที่เป็นประโยชน์ และเป็นผลเสีย ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค ผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงคิดค้นธุรกิจรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ ดาราเรือง. (2559). การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของผลิตภัณฑ์ OTOP หมู่ฝอยกรอบโกเนียรตำบลหนองกระโดน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14*(2), 67-78.

จีณัสมา ศรีหิรัญ และ อรพรรณ ปางแก้ว, คลาวด์ คิทเชน. (2563). โอกาสและความท้า ทายที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันธุรกิจอาหาร. *South East Bangkok Journal, 6*(2), 103-104.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2557). *การบริหารการตลาด Marketing management*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2542). *การวางแผนและพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทิดรัฐ แวงศักดิ์. (2556). *การยอมรับนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อแอพพลิเคชั่นสำหรับสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชเนศ ลักษณ์พันธุ์ภักดี. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนภูมิ สุริยะมงคล. (2561). *ประสบการณ์ของผู้บริโภค ทัศนคติ และความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมต่อการใช้บริการจัดส่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาพงศ์พรรณ ธัญญรัตตกุล. (2563, 14 สิงหาคม). สรุป 10 ประเด็น Covid-19 กับ Digital Tranformation ใน Suthichi live. สืบค้นจาก https://medium.com/@thanapongphan/สรุป-10-ประเด็น-covid-19-กับ-digital-transformation-ใน-suthichai-live-de1fc2e9f745

พิบูล ทีปะปาล และธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2559). *การจัดการเชิงกลยุทธ์* (ปรับปรุงใหม่). อมรการพิมพ์.

วิทวัส รุ่งเรืองผล. (2555). *ตำราหลักการตลาด Principle of marketing*. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563, 7 ตุลาคม). *อยากกินต้องได้กิน SME ร้านอาหารปรับรับ food delivery*. สืบค้นจาก https://kasikornresearch.com/SiteCollectionDocuments/analysis/k-socialmedia/sme/food%20Delivery/FoodDelivery.pdf?fbclid=IwAR2jjmK8s6NL5Y44AZBL1XyEngINyLPceQRbn3oconIw1a0TCNGs7WZy7I

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, องอาจ ปทะวานิช และปริญ ลักษิตานนท์. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ไชเท็กซ์ จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์ และศุภร เสรีรัตน์. (2552). *การตลาดบริการยุคใหม่*. พัฒนาศึกษา.

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครโทรอนโต. (2562). *กระแสธุรกิจอาหารในระบบ Cloud kitchen ผ่าน App*. “รายงานข่าวประจำสัปดาห์” วันที่ 9-13 กันยายน 2562 .

แอทครีเอทีฟ. (2563, 7 ตุลาคม). *วันนี้เราตามไปดู Grab kitchen ครัวกลางสำหรับช่วยร้านอาหารให้ส่งได้เร็วและสดใหม่มากขึ้น*. Atcreative. https://www.atcreative.co.th/วันนี้เราตามไปดูgrab-kitchen-ครัว/.

Alexander Osterwalder, Yves pigneur (2009). *Business Model Generation*. The visual thinking CO.

Armstrong, G. & Kotler P. (2009). *Marketing an introducetion*. Pearson Prentice Hall.

การเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและภาพสะท้อนในภาษารัสเซียและภาษาไทย

ปริตต์ อรุณโอษฐ์ จุฑารัตน์ มีศิลป์ และ พัชรภี ฐาปโนสถ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีถ้อยคำเกี่ยวข้องกับสัตว์สี่เท้าโดยเน้นพิจารณาสำนวนที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันของทั้งสองภาษาเป็นหลักเพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของมุมมองและระบบคิดของทั้งสองชนชาติผ่านภาพสะท้อนที่ปรากฏในสำนวน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมีจำนวนทั้งสิ้น 32 สำนวน โดยสามารถจัดเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1. สำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าชนิดเดียวกันในการเปรียบเทียบ 2. สำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่ใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกันในการเปรียบเทียบ (ส่วนใหญ่ในสำนวนไทยไม่จัดเป็นสัตว์สี่เท้า) 3. สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและสำนวนไทยที่ไม่ได้เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน อาจกล่าวได้ว่าสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซียและไทยถูกสร้างขึ้นด้วยระบบความคิดที่คล้ายคลึงกันในด้านการเปิดรับมุมมองหรือแนวคิดใหม่จากต่างแดน การศึกษาถึงพฤติกรรมและลักษณะทางกายภาพของสัตว์เพื่อใช้ในการเชื่อมโยงความหมายในสำนวน ในขณะที่มุมมองที่ต่างกันของทั้งสองชาติ คือ การเชื่อมโยงความหมายในสำนวนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่แต่ละชนชาติมีโอกาสพบเจอหรืออยู่ในการรับรู้ที่ต่างกัน โดยมีปัจจัยด้านภาพสะท้อนต่าง ๆ ที่ทำให้ชาวรัสเซียและชาวไทยมีมุมมองเกี่ยวกับสัตว์ต่างกัน เช่น ภาพสะท้อนทางภูมิประเทศ ภาพสะท้อนทางภูมิอากาศ ภาพสะท้อนทางด้านศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น

คำสำคัญ สัตว์สี่เท้า สำนวนรัสเซีย สำนวนไทย ภาพสะท้อน มุมมองและระบบความคิด

A Comparative study of Idiomatic Expressions Related to The Tetrapod and Its Reflection in Russian and Thai Languages

Parit Aroonoast, Jutarat Meesin and Patcharapee Thapanosoth
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This research article aims to study a comparison of Russian and Thai idioms that contain words about tetrapod (4-legged animals), focusing primarily on the same or similarities in meaning of both languages, in order to find the similarities or dissimilarities of the perspectives and system of thought among Russian and Thai people through the reflections in Idioms. The results show that there were 32 idioms related to the Tetrapod with the same or similarities in meaning of Russian and Thai languages. They consist of the following 3 main categories: 1. the Russian and Thai idioms that use the same kind of animals in comparing 2. the Russian and Thai idioms that contain words about tetrapod but use the different kind of animals (most Thai idioms were not classified as tetrapod) 3. the Russian idioms, containing words about tetrapod, and Thai idioms that do not use animals in comparing. It could be

concluded that the Russian and Thai idioms related to the Tetrapod were created with a similar system of thought among Russian and Thai people in terms of exposing new perspectives or ideas from foreign countries, studying animal behavior and physical features to connect meaning in idioms. Dissimilarities of the perspectives and systems of thought from the Russian and Thai idioms are not only the intersection between meanings and animals, which two nations have the opportunity to meet or perceive differently, but also various reflection factors that give Russians and Thais different views on animals, such as landscape reflection. Climate reflection, reflections on religion and beliefs, etc.

Keywords: Tetrapod, Russian idioms, Thai idioms, reflections, perspectives and system of thought

1. บทนำ

ตามความเข้าใจโดยทั่วไปภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสารของผู้คนบนโลกนี้ นอกจากนี้ภาษาหนึ่ง ๆ ยังสามารถกลายเป็นเครื่องมือที่สะท้อนถึงบทบาทและตัวตนทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้น ๆ ดังปรากฏในรูปแบบของการใช้ภาษาที่แฝงนัยยะอะไรบางอย่างหรือการสื่อความหมายโดยนัยต่าง ๆ อาทิ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย โดยทั่วไปกลุ่มคำที่ประกอบขึ้นเป็นสำนวนสุภาษิตมีลักษณะเป็นคำเปรียบเปรยหรือเปรียบเทียบที่บางครั้งถูกใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงเรื่องไม่สุภาพหรือเรื่องที่ไม่น่ากล่าวถึงโดยใช้วิธีกล่าวอย่างอ้อม ๆ ในบางครั้งมีลักษณะเป็นถ้อยคำที่แสดงหลักความจริง มุ่งเน้นสั่งสอน หรือเตือนสติให้คิด (ประเทือง คล้ายสุบรรณ์, 2532, น. 2) และในขณะเดียวกันหากทำการศึกษาถึงที่มาของสำนวนต่าง ๆ ก็ยังสามารถระบุให้เห็นถึงลักษณะจำเพาะหรือภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ๆ หนึ่งที่ในบางครั้งอาจมีความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างเป็นอย่างมากกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

หากทำการศึกษาจากรูปคำของสำนวนจะพบถึงที่มาที่ค่อนข้างแตกต่างหลากหลาย คำในสำนวนอาจเชื่อมโยงถึงตัวบุคคล ลักษณะนิสัยใจคอ สิ่งของเครื่องใช้รอบตัวของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ และในหลายกรณีมีการนำความหมายของสำนวนไปเชื่อมโยงกับสัตว์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงภายในบ้านตลอดจนสัตว์ป่าที่มีอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ อาทิ สุนัขจิ้งจอก หากกล่าวถึงความหมายโดยตรงสัตว์ดังกล่าวจะหมายถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง แต่หากพบในรูปคำสำนวนสัตว์ชนิดนี้จะแฝงไปด้วยนัยยะเชิงลบที่หลายวัฒนธรรมให้ความหมายว่าเป็นผู้ที่เป็นคนฉลาดเจ้าเล่ห์ ในแง่ของการสำรวจข้อมูลที่ศึกษาถึงประเด็นการเปรียบเทียบสำนวนในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ พบว่ามีงานวิจัยเปรียบเทียบระหว่างสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศในกลุ่มภาษาโซนเอเชียเป็นหลัก อาทิ การเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ (พิริยา สุรขจร, 2544) การเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า (ฮิเดโอะ ฮิราโนะ, 2550) การเปรียบเทียบสำนวนเวียดนามกับสำนวนไทย (วูถิกิม จี, 2550) การเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย (พิชญาดา ผกากรอง, 2558) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคนที่พบในสำนวนฝรั่งเศสและสำนวนไทย (ชนิกานต์ วงศ์ปิยะ, 2555) สำนวนและภาษิตอังกฤษที่นำสัตว์มาเปรียบ (รัชนี ซอโสตถิกุล, 2544) นอกจากนี้ในมุมมองทางทฤษฎีที่มีต่อการศึกษาระบบคิดหรือมุมมองที่มีต่อสำนวนสุภาษิตในภาษาต่าง ๆ ผู้ศึกษาพบการศึกษาโลกทัศน์ของคนชาติต่าง ๆ ผ่านภาษิต อาทิ โลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต (วรารัชต์ มหามนตรี, 2557) โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต (ศิริพร มณีชูเกตุ, 2559) ภาษิตเขมร: วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร (อุบล เทศทอง, 2548) โดยโลกทัศน์ของมนุษย์ดังที่ปรากฏในงานวิจัยต่าง ๆ ข้างต้นสามารถจัดกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ได้เป็นสามประเภทหลัก คือ โลกทัศน์ของ

คนชาตินั้น ๆ ต่อ มนุษย์ (ในมิติด้านวัย เพศ ครอบครัว ตลอดจนสังคม) โลกทัศน์ของคนชาตินั้น ๆ ที่มีต่อธรรมชาติ (ในมิติด้านพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม) และโลกทัศน์ของชาตินั้น ๆ ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ (ในมิติด้านไสยศาสตร์ ศาสนา)

งานวิจัยฉบับนี้เน้นการเชื่อมโยงระบบความคิดหรือมุมมองของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติในมิติที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เป็นหลักผ่านการศึกษาภาษาในรูปของสำนวนรัสเซียและไทยที่กล่าวถึงสัตว์สี่เท้า ถือเป็นการเปิดประเด็นการศึกษาหนึ่งในโลกทัศน์ในการรับรู้ของผู้คนชาวรัสเซียผ่านมิติทางภาษาในแวดวงวิชาการไทยซึ่งหัวข้อศึกษาดังกล่าวยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด การศึกษาสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้ามีความน่าสนใจเนื่องมาจากสัตว์สี่เท้าเป็นหนึ่งในสัตว์จำพวกหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่าก็ตาม สัตว์ต่าง ๆ ข้างต้นอยู่ในการรับรู้ของมนุษย์มาอย่างต่อเนื่องดังปรากฏให้เห็นผ่านสำนวนที่มีการเปรียบเทียบความคล้ายพฤติกรรมของสัตว์กับมนุษย์ การศึกษาสำนวนเกี่ยวกับสัตว์ในภาษารัสเซียและภาษาไทยจึงมีนัยที่สื่อถือการศึกษามุมมองและระบบความคิดของผู้คนในรัสเซียและไทยซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจในการศึกษาข้ามวัฒนธรรมในมิติที่หลากหลายได้

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของระบบความคิดและมุมมองของชาวรัสเซียและชาวไทยซึ่งสะท้อนผ่านการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่ปรากฏถ้อยคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าทั้งสองภาษาที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เนื่องด้วยความแตกต่างและความห่างไกลในเชิงภูมิศาสตร์ ลักษะทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิตที่แตกต่างสายพันธุ์ของประเทศไทยและประเทศรัสเซีย ตลอดจนความความต่างในเชิงตระกูลภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษารัสเซียที่ส่งผลต่อความคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาผู้ศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานของการศึกษาว่าสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษาไทยและภาษารัสเซียจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองในทางวัฒนธรรมผ่านภาษาที่แตกต่างกันของทั้งสองชนชาติได้โดยเฉพาะในแง่ของการดำรงชีวิต ความเชื่อมโยงระหว่างกันของมนุษย์กับสัตว์แม้ว่าจะมีจุดที่คล้ายคลึงหรือจุดร่วมกันในบางประเด็นก็ตาม ทั้งนี้ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานอกจากเป็นการเรียนรู้ถึงความหมายและการใช้สำนวนของทั้งสองภาษาแล้วยังทำให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษารัสเซียและภาษาไทยอันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันของผู้คนทั้งสองชาติ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาษารัสเซียและภาษาไทยผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์งานเขียนดังต่อไปนี้ แนวคิดทฤษฎีแรก คืออรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและระบบความคิดของมนุษย์ ทฤษฎีดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าภายใต้ความคิดของมนุษย์ภาษาเป็นเครื่องมือที่สะท้อนถึงการรับรับรู้และประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก เช่น การมอง (see) การได้ยิน (hear) การได้กลิ่น (smell) การลิ้มรส (taste) และ ความรู้สึก (feel) ตลอดไปจนกระทั่งประสบการณ์ในทางสังคม โดยความหมายไม่สามารถแยกออกจากประสบการณ์ดังกล่าวได้ สอดคล้องกับมุมมองของนักภาษาศาสตร์นามสวีตเซอร์ (Sweetser, 1990, p. 1-2) ที่ว่าภาษาไม่ได้มีความสัมพันธ์กับวัตถุหรือความเป็นจริงในโลก (real world) โดยตรง แต่การรับรู้และการเข้าใจโลกของมนุษย์เป็นพื้นฐาน

ของโครงสร้างทางภาษาของมนุษย์ นอกจากนี้ภาษายังมีกฎเกณฑ์และเกี่ยวข้องกับระบบความคิดของมนุษย์

จอร์จ เลคอฟฟ์ (George Lekoff) (1987, p. 149) มองว่าความคิดเป็นตัวกำกับการใช้ภาษาของคนในสังคม โดยกล่าวถึงอุปลักษณ์ว่าเกิดจากการนำเอาประสบการณ์ที่มีอยู่หรือสิ่งที่คุ้นเคยมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือสิ่งที่ยังไม่คุ้นเคย ดังนั้นการใช้อุปลักษณ์ของคนในสังคมต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของคนในสังคมนั้น ๆ ได้ การศึกษาความหมายตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานนี้ต้องพิจารณาองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ (Lakoff, 1987) ได้แก่ 1. ความคิดพื้นฐานของมนุษย์ (Basic-Level) เป็นผลมาจากการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ของมนุษย์จะถูกกำหนดโครงสร้างอยู่ที่ระดับนี้ เมื่อมนุษย์มองเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะนำระดับความคิดพื้นฐานนั้นมาใช้เรียกวัตถุที่เห็น โดยสมาชิกในแต่ละกลุ่มพื้นฐานจะมีคุณสมบัติหรือลักษณะร่วมที่เป็นสากล 2. ผังภาพ (Image-Schema) เป็นรูปแบบความคิดซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ เช่น ความคิดว่าร่างกายคนเราเปรียบเทียบเป็นภาชนะ ในขณะที่ตัวเราเองเปรียบเป็นสิ่งที่บรรจุอยู่ในภาชนะอื่น ๆ (Body is container) เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีที่สอง คือ แนวคิดด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural anthropology) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ของมนุษย์กับวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมส่งผลต่อความเป็นอยู่และพฤติกรรมของมนุษย์ การที่จะเข้าใจวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคมอย่างถ่องแท้ต้องเริ่มศึกษาจากภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือของมนุษย์ที่คิดค้นขึ้นเพื่อสื่อสารกันในสังคมนั้น ๆ อีกทั้งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ในแนวคิดดังกล่าวยังกล่าวถึงถ้อยคำสำนวนที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านภาษาที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น ทั้งนี้ถ้อยคำสำนวนเป็นเงาสะท้อนให้เห็นความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ขนมธรรมเนียมประเพณี โลกทัศน์ ตลอดจนวิถีประชาที่ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมนั้น ๆ (Melville, 1955, อ้างถึงใน ดิเรกชัย มหัธนะสิน, 2529, น. 68-80)

ในการวิเคราะห์ถ้อยคำสำนวนตามแนวคิดมานุษยวิทยาวัฒนธรรมดิเรกชัย มหัธนะสิน (2529, น. 65-66) ได้เสนอแนวดังต่อไปนี้ 1. การจัดกลุ่มถ้อยคำสำนวนโดยยึดหลักวิถีประชา (folkways) ซึ่งหมายถึงแบบแผนที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกันและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนคนรุ่นหลังยึดเอาเป็นแบบอย่าง 2. การพิจารณาถึงถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ ว่าเกี่ยวข้องกับวิถีประชาในเรื่องใด เช่น สำนวน “ตีวัวกระทบคราด” กล่าวถึงวิถีประชาในเรื่องการเลี้ยงและดูแลวัว เป็นต้น 3. การพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของผู้สร้างถ้อยคำสำนวน อาทิ สำนวน “ตีวัวกระทบคราด” มีจุดมุ่งหมายในการให้ข้อคิดโดยอ้อม เตือน ห้าม ประชด หลักการดังกล่าวผู้ศึกษาจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงที่มาของสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซียและภาษาไทยในช่วงถัดไป

แนวคิดที่สาม คือ วัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) และภาษาศาสตร์วัฒนธรรม (Linguo-culturology) ในประเด็นด้านวัฒนธรรมศึกษา กล่าวถึงนิยามทางวัฒนธรรมที่มีการตีความค่อนข้างหลากหลาย วิลเลียมส์ (Williams, 1983, p. 90 อ้างถึงในรังสิมา รุ่งเรือง, 2560, น. 19-20) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ 3 ประการดังนี้ 1. วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศิลปะ เช่น วรรณกรรม ดนตรี การแสดง การวาดภาพ ภาพยนตร์ 2. วัฒนธรรม คือ วิถีของชีวิต ในวิทยาการของมนุษย์ คำว่า “วัฒนธรรม” ได้ถูกอ้างถึงการสร้างและการใช้สัญลักษณ์ มีการจำแนกวิถีชีวิตของบุคคล และกลุ่มคนออกจากกัน มนุษย์สามารถแสดงออกถึงวิถีชีวิตได้เพราะเป็นผู้สร้างและใช้

สัญลักษณ์ เช่น มนุษย์รู้จักการแสดงออกถึงแนวคิดเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ ความรู้สึกผ่านคำพูด ท่าทางผ่านการใช้สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์เหล่านี้จึงรวมตัวกันกลายเป็นวัฒนธรรม 3. วัฒนธรรม คือ กระบวนการและการพัฒนา ในสมัยยุคกลางคำว่าวัฒนธรรม หมายถึง การทำการเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์

เมื่อกาลเวลาผ่านไปความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” จึงเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา คำว่า “วัฒนธรรม”ถูกใช้ในการอธิบายถึงการบ่มเพาะสติปัญญาและความสามารถของมนุษย์ จะเห็นได้ว่ากรอบของการศึกษางานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนิยามทางวัฒนธรรมในหัวข้อที่สองมากที่สุด ในขณะที่ภาษาศาสตร์วัฒนธรรมถือเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมในภาพกว้าง นักวิชาการชาวรัสเซียให้คำนิยามศาสตร์ดังกล่าวค่อนข้างหลากหลาย หนึ่งในนิยามความหมายดังกล่าวคือ “ภาษาศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยองค์ความรู้เกี่ยวกับโลกของเจ้าของภาษานั้น ๆ ผ่านการศึกษาหน่วยของภาษาในหลากหลายระดับ การพูด วัจนพฤติกรรม วาทกรรม” (Зиновьева, 2016, с. 12, อ้างถึงใน ปริตต์ อรุณโอษฐ์, 2563, น. 448) ทั้งนี้ตามมุมมองของมาสโลวานักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ปริชานและภาษาศาสตร์วัฒนธรรมชาวรัสเซีย (Маслова, 2018, с. 26) คลังภาษาเกี่ยวกับสำนวน (Фразеологический фонд языка) ถือเป็นหนึ่งในคลังความรู้ทางภาษาที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองทางวัฒนธรรมตลอดจนแนวความคิดของเจ้าของภาษานั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาเน้นศึกษาสำนวนในภาษารัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่สะท้อนถึงมุมมองทางวัฒนธรรมและความคิดของชาวรัสเซียเพื่อใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบกับมุมมองทางวัฒนธรรมของไทยที่ปรากฏในสำนวนภาษาไทย

จากการรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมในภาษารัสเซียและภาษาไทยผู้ศึกษามีกรอบของการศึกษาในการเน้นศึกษาถึงความเหมือนและความต่างทางมุมมองและระบบความคิดของชาวรัสเซียและชาวไทยในมิติต่าง ๆ ที่ปรากฏผ่านสำนวนข้างต้น โดยมีการยืนยันจากแนวคิดทางภาษาศาสตร์วัฒนธรรมว่าการศึกษาสำนวนจะเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สามารถสะท้อนมุมมองทางความคิดและวัฒนธรรมของทั้งสองชนชาติได้ ทั้งนี้ภายใต้กรอบของคำว่าวัฒนธรรมที่แม้จะมีการตีความที่หลากหลายแต่งานวิจัยนี้เน้นการนิยามคำว่า “วัฒนธรรม” ในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์เป็นผู้สร้างและผู้ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์การรับรู้ของตนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมอันส่งผลต่อระบบความคิดและมุมมองของชาติพันธุ์นั้นใน ๆ ในเวลาต่อมา กรอบการศึกษาเน้นการตีความในเชิงความหมายและบริบทที่ปรากฏในสำนวนเพื่อเชื่อมโยงกับระบบความคิดของชาวรัสเซียและชาวไทยตามหลักอรรถศาสตร์ปริชานเนื่องจากภาษามิได้สัมพันธ์กับความเป็นจริงโดยตรงแต่ผ่านการรับรู้ของมนุษย์ โดยเน้นการหาจุดมุ่งหมาย วิถีประชา ตลอดจนที่มาของสำนวนต่าง ๆ ผ่านภาษารัสเซียและภาษาไทยตามหลักแนวคิดมานุษยวิทยาวัฒนธรรม และภายหลังนำมาเปรียบเทียบมุมมองหรือระบบความคิดชาวรัสเซียและชาวไทยและผ่านภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยดังกล่าวผู้ศึกษาเน้นเก็บรวมรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นรองหรือเอกสารทุติยภูมิเป็นหลักทั้งจากภาษารัสเซียและภาษาไทยโดยมีขอบเขตของข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1.1 <u>ขอบเขตของข้อมูลภาษารัสเซีย</u>: ผู้ศึกษาใช้ฐานสำนวนภาษารัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าจากพจนานุกรมสำนวนภาษารัสเซีย (Фразеологический словарь русского языка) ผ่านฐานข้อมูล

ออนไลน์ http://rus-yaz.niv.ru/doc/phraseological-dictionary/index.htm และคลังสำนวนพจนานุกรมภาษารัสเซียมาตรฐาน (**Фразеологический словарь русского литературного языка**) จาก http://end ic.ru/rusphrase นอกจากนี้ยังศึกษาที่มาของสำนวนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อไปนี้ 1) **Мир фразеологи-змов** จาก http://fraze.ru/index.php 2) **Слова, фразы и их происхождение** จาก http://slofraz. blogspot.com 3) **Данила фразеологизмов** จาก http://wordsland.ru/zs/dolina/

3.1.2 <u>ขอบเขตของข้อมูลภาษาไทย</u>: ผู้ศึกษาอ้างอิงความหมายและแหล่งที่มาของสำนวนไทยเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าจากฐานข้อมูลต่อไปนี้ 1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ จาก https://dictionary. orst.go.th 2) หนังสือ “สำนวนไทย” โดย ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) 3) “ปทานุกรม สำนวน สุภาษิต และคำพังเพยไทย” โดย บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์ 4) “สำนวน ภาษิต และคำพังเพยที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบ” โดย รัชนี ซอโสตถิกุล 5) “สำนวนไทย” โดย ประเทือง คล้ายสุบรรณ์ 6) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ “แหล่งรวม สำนวน สุภาษิต คำพังเพย” จาก https://proverbthai.com

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาเน้นศึกษางานในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เป็นส่วนใหญ่โดยมีขอบเขตของการวิเคราะห์เฉพาะสำนวนของรัสเซียที่กล่าวถึงสัตว์สี่เท้าที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยเท่านั้น แม้ว่าสำนวนไทยบางสำนวนจะไม่ได้กล่าวถึงสัตว์สี่เท้าก็ตาม ในบทความวิจัยดังกล่าวมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซีย 165 สำนวนจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซียและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับสำนวนสัตว์สี่เท้าดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

3.2.2 คัดเลือกสำนวนที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยในแง่ของความหมายเท่านั้น สำนวนไทยที่นำมาเปรียบกับสำนวนรัสเซียอาจเป็นสัตว์ชนิดเดียวกัน ต่างชนิดกัน (ในบางกรณีมิใช่สัตว์สี่เท้า) หรือสำนวนไทยที่ไม่ได้เป็นสัตว์ (แต่มีความหมายเหมือนกับสำนวนเกี่ยวกับสัตว์ในภาษารัสเซีย) ในกรณีของสำนวนไทยส่วนใหญ่เป็นสำนวนเก่าแต่หากมีสำนวนไทยเกิดใหม่ที่ความหมายสอดคล้องกับสำนวนสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซียก็สามารถนำมาใช้ในการศึกษาด้วย

3.2.3 แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ 1. สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าชนิดเดียวกันในการเปรียบเทียบ 2. สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่ใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกันในการเปรียบเทียบ (ส่วนใหญ่ในสำนวนไทยไม่จัดเป็นสัตว์สี่เท้า) 3. สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและสำนวนไทยที่ไม่ได้เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

3.2.4 นำประเด็นการเปรียบเทียบสำนวนในภาษาไทยและภาษารัสเซียมาวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ระบุถึงมุมมองและระบบความคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่มีเหมือนกันและแตกต่างกับของชาวรัสเซียและชาวไทย

4. ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซีย 165 สำนวนและนำมาคัดเลือกสำนวนที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยทั้งที่มีถ้อยคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและไม่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าพบสำนวนทีมีจุดร่วมในเชิงความหมายในแต่ละภาษาในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาละ 32 สำนวน โดยผู้ศึกษาได้แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็น 3 ประเด็นหลัก และในแต่ละสำนวนของทุกประเด็นจะนำเสนอทั้งความหมายและแหล่งที่มาของสำนวนเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและระบบความคิดตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน รวมถึงจุดมุ่งหมายของหลักวิถีประชาตามแนวคิดมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าชนิดเดียวกันในการเปรียบเทียบ

4.1.1 Козёл отпущения (แพะแห่งการไถ่บาป) – แพะรับบาป

สำนวนจากทั้งสองภาษามีความหมายในลักษณะเดียวกัน เป็นการสื่อความถึงผู้ที่มิได้กระทำผิดแต่กลับต้องเป็นผู้รับโทษหรือรับความผิดที่ผู้อื่นกระทำไว้ แพะในฐานะผู้ที่ต้องรับความผิดที่ปรากฏในถ้อยคำของทั้งสองภาษามีความเชื่อมโยงกับที่มาทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ที่มาของสำนวนในภาษารัสเซียมาจากคัมภีร์ซึ่งกล่าวถึงพิธีกรรมวันไถ่บาปของชาวยิวที่ต้องมีการบูชายัญแพะสองตัว แพะตัวแรกใช้บูชายัญเพื่อไถ่บาปให้แก่มนุษย์ ตัวที่สองอุทิศให้แก่เทพเจ้าแห่งความตาย หลังจากนั้นสำนวน “แพะรับบาป” จึงถูกใช้อย่างแพร่หลาย (Мир фразеологизмов) ในขณะที่ที่มาของสำนวน “แพะรับบาป” ในภาษาไทยมีข้อสันนิษฐานว่ามาจากการบูชายัญสัตว์ในคัมภีร์พราหมณะของศาสนาฮินดู โดยมีการเปลี่ยนสัตว์เพื่อบูชายัญจาก ม้า โค แกะ มาเป็นแพะ เพราะเป็นสัตว์ความเหมาะสมมากที่สุด (สำรวย นักการเรียน, 2551) สำนวนทั้งสองภาษาดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายในเชิงเปรียบเทียบคนที่ต้องรับความผิดแทนผู้อื่น

4.1.2 Живуч как кошка (มีชีวิตอยู่รอดเหมือนแมว) – แมวเก้าชีวิต

สำนวนรัสเซีย “มีชีวิตอยู่รอดเหมือนแมว” ในภาษารัสเซียหมายถึงผู้ที่สามารถเอาตัวรอดหรือรอดพ้นจากภัยอันตรายหรือสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ ในกรณีของสำนวนไทยกล่าวถึงผู้ที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซ้อนในหลายครั้งแต่ยังสามารถกลับมามีฐานะหรือชื่อเสียงได้ดั่งเดิม หรือ คนที่แม้ผ่านความเป็นความตายมาหลายครั้งแต่ยังคงดำรงชีวิตรอดมาได้ โดยที่มาของการใช้ “แมว” ในสำนวนเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของแมวและความสามารถในการเอาตัวรอดยามสถานการณ์คับขันดังคำว่าว่าแมว 9 ชีวิต เช่น การตกจากที่สูงที่แมวสามารถกลับมายืนได้อย่างปลอดภัย (Данила фразеологизмов) เป้าหมายของการใช้สำนวนดังกล่าวในสองภาษาขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ส่งสาร สามารถใช้ในเชิงชื่นชมและถากถางคนที่สามารถเอาตัวรอดจากปัญหาที่หนักหนาสาหัสได้

4.1.3 Паршивая овца (แกะขี้เรื้อน) – แกะดำ

สำนวน “แกะขี้เรื้อน” ในภาษารัสเซีย หมายถึง บุคคลหนึ่งที่เข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่นแต่มีพฤติกรรมที่แปลกแยกไป รวมถึงคนที่ไม่ดีที่อยู่ในกลุ่มของคนดี ในขณะที่สำนวนไทยจะหมายถึง คนที่ทำอะไรผิดเพื่อนผิดฝูงในกลุ่มนั้น ๆ โดยทั่วไปใช้ในทางไม่ดี สำนวนดังกล่าวมีที่มาจากคนเลี้ยงแกะ ตามปกติแล้วแกะจะมีขนสีขาว ในกรณีที่ขนแกะเป็นสีดำ ขนแกะดังกล่าวจะไม่เป็นที่นิยมนำไปใช้งานหรือหากว่านำไปขายก็ได้เพียงราคาที่น้อยนิด (Чёрная овца; Niran Kasri) จะเห็นได้ว่าสำนวนดังกล่าวในภาษารัสเซียมีวิถีประชาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงและการจำหน่ายแกะเนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเลี้ยง

แกะ แต่ในภาษาไทยเน้นการหยิบยืมวัฒนธรรมตะวันตกเป็นหลัก กล่าวคือสำนวนภาษาไทยดังกล่าวมีการรับมาจากภาษาอังกฤษ เนื่องจากวิถีชีวิตของคนไทยไม่นิยมเลี้ยงแกะไม่ว่าจะเป็นสายพันธุ์เอาขนหรือเพื่อกินเนื้อจากการมีภูมิอากาศที่ร้อน อาจกล่าวได้ว่าทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน กล่าวคือ สำนวนรัสเซียถูกใช้ในเชิงตำหนิคนที่ชอบทำอะไรแตกต่างหรือแปลกแยก ในขณะที่สำนวนไทยมักมีจุดมุ่งหมายในเชิงตัดพ้อถึงการกระทำใด ๆ ที่ต่างไปจากกลุ่มคนในสังคม

4.1.4 Хоть волком вой (เสียงหอนแบบหมาป่า) – หมาจนตรอก

สำนวนรัสเซียและไทยดังกล่าวมีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับ “หมา” หรือ “หมาป่า” โดยสำนวนรัสเซีย “เสียงหอนแบบหมาป่า” หมายถึง การสิ้นหวังอย่างหนัก การไร้ซึ่งพลัง และไม่มีกะจิตกะใจในการทำการใด ในขณะที่สำนวนไทย “หมาจนตรอก” มักจะใช้บรรยายถึงบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายหรือการไม่มีที่ทางไป การนำพฤติกรรมการหอนมาใช้ในถ้อยคำสำนวนในภาษารัสเซียเป็นการให้ความหมายในเชิงอารมณ์เศร้าและความเหงา (Основные данные о волчьем языке) ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึง “ตรอก”ที่หมายถึง ทางแคบจนตรอกหมายถึงไม่มีทางเดินต่อไป (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 605) ทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายในการใช้เชิงถากถาง เยอะเย้ยคนที่กำลังตกทุกข์ได้ยากไม่มีหนทางไป

4.1.5 Тёмная лошадка (ม้ามืด) – ม้ามืด

สำนวน “ม้ามืด” ในภาษารัสเซีย หมายถึง บุคคลที่ไม่เป็นที่รู้จัก บุคคลลึกลับ ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในการรับรู้ถึงความสามารถต่าง ๆ ส่วนสำนวนไทย หมายถึง ผู้ที่ชนะการแข่งขันโดยที่ไม่มีใครคาดหมายมาก่อน สำนวนทั้งสองเกี่ยวข้องกับการพนันม้าที่จะมีการคาดเดาและแทงพนันม้าตัวที่คาดว่าจะชนะโดยสังเกตจากม้าที่มีฝีเท้าดีมาก่อน อย่างไรก็ดีตัวที่ฝีเท้าไม่ดีกลับชนะขึ้นมาอย่างที่ไม่มีใครคาดคิด ม้าตัวดังกล่าวจะเรียกว่า “ม้ามืด” (Мир фразеологизмов) ทั้งนี้ที่มาของสำนวนมาจากการแข่งขันม้าในสหรัฐอเมริกาช่วงศตวรรษที่ 19 โดยเจ้าของม้าฝีเท้าดีจะแกล้งซ้อมให้ผู้อื่นมองว่าม้าตนเป็นม้าธรรมดาที่ไม่โดดเด่น ก่อนที่จะทำการเอาชนะตัวเต็งในเวลาต่อมา (Bowen) มีข้อสันนิษฐานว่าสำนวน “ม้ามืด” ปรากฏในงานเขียนช่วงแรก ๆ ในนวนิยาย “The Young Duke” ในช่วงปี ค.ศ. 1831 โดยเบนจามิน ดิสราลี (Benjamin Disraeli) ซึ่งเป็นนักการเมืองชาวอังกฤษที่บรรยายถึงการได้รับชัยชนะอย่างไม่มีใครคาดคิดในการแข่งม้าของดยุคแห่งเซนต์เจมส์ (Wallechinsky & Wallace, 1981) จุดมุ่งหมายของสำนวน คือ การเปรียบเทียบบุคคลที่ลงเข้าแข่งขันในการประกวดและมีความโดดเด่นกว่าคนอื่นแต่โดยปกติมักไม่เป็นที่จับตามอง

4.1.6 Как собака на сене (ราวกับเป็นหมาในรางหญ้า) – หมาหวงก้าง

สำนวนดังกล่าวในภาษารัสเซีย หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่หวงแหนสิ่งของหรือผลประโยชน์ที่ตนมีแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนสำนวนไทย หมายถึง คนที่หวงของที่ตนไม่มีสิทธิ์ คนที่กันท่าผู้อื่นในสิ่งที่ตนได้ใช้ประโยชน์แล้วหรือใช้ประโยชน์ไม่ได้ ในสำนวนรัสเซียมีการใช้คำว่า “สุนัข” ที่อยู่ในรางหญ้า มีที่มาจากนิทานอีสปซึ่งมีการบอกเล่าถึงสุนัขใจร้ายที่หวงไม่ให้ม้าเข้าใกล้หรือเข้ามากินรางหญ้าได้แม้ว่าตนจะไม่สามารถกินรางหญ้าได้เหมือนม้าก็ตาม (Что означает выражение «Собака на сене»?) ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึง “หมา”ที่ไม่ได้ประโยชน์จากก้างปลาแต่ยังหวงไม่ให้สัตว์อื่นมาแย่ง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 605) ทั้งสองสำนวนใช้เพื่อวัตถุประสงค์เชิงตำหนิคนที่ไม่ได้ประโยชน์จากของสิ่งหนึ่งและยังกีดกันไม่ให้ใครได้ใช้ประโยชน์จากของสิ่งนั้น

4.1.7 Грязный как свинья (สกปรกเหมือนหมู) – กินเหมือนหมูอยู่เหมือนหมา

ความหมายในสำนวนรัสเซีย “สกปรกเหมือนหมู” ใช้เปรียบเทียบกับคนที่สกปรกและไม่มีความเรียบร้อย ในขณะที่สำนวนไทย “กินเหมือนหมูอยู่เหมือนหมา” สื่อความหมายถึงการอยู่อย่างสกปรก เลอะเทอะ ไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในสำนวนของทั้งสองภาษามีการนำ “หมู” มาเปรียบเนื่องจากหมูโดยธรรมชาติมักนอนเกลือกกลิ้งในโคลนตม กินอุจาระของตนเอง มีเหงื่อตามตัว มีกลิ่นตัวแรง เป็นสัตว์ที่ถูกมองว่าไม่มีความสะอาดและสื่อถึงสิ่งที่เป็นแง่ลบ (Сироткин) นอกจากนี้ในสำนวนไทยในบางครั้งมีการนำ “หมา”มาเปรียบกับสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่เป็นแง่ลบ จุดมุ่งหมายของสำนวนทั้งสองเป็นการกล่าวเชิงตำหนิคนที่ไม่มีความเป็นระเบียบหรือไม่รักษาความสะอาดทั้งความสะอาดทางร่างกายและความสะอาดจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 1

สรุปสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าชนิดเดียวกันในการเปรียบเทียบ

ลำดับที่	สำนวนรัสเซีย	สำนวนไทย
1	Козёл отпущения (แพะแห่งการไถ่บาป)	แพะรับบาป
2	Живуч как кошка (มีชีวิตอยู่รอดเหมือนแมว)	แมวเก้าชีวิต
3	Паршивая овца (แกะขี้เรื้อน)	แกะดำ
4	Хоть волком вой (เสียงหอนแบบหมาป่า)	หมาจนตรอก
5	Тёмная лошадка (ม้ามืด)	ม้ามืด
6	Как собака на сене (ราวกับเป็นหมาในรางหญ้า)	หมาหวงก้าง
7	Грязный как свинья (สกปรกเหมือนหมู)	กินเหมือนหมูอยู่เหมือนหมา

4.2 สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่ใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกันในการเปรียบเทียบ (หลายกรณีในสำนวนไทยมิใช่สัตว์สี่เท้า)

4.2.1 Глупый как баран (โง่เหมือนแกะ) - โง่เหมือนควาย

สำนวนเกี่ยวกับความโง่เขลาในทั้งสองภาษามีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกัน โดยในภาษารัสเซียใช้ “แกะ” จากสำนวน “โง่เหมือนแกะ”ที่หมายถึง โง่หรือไม่ฉลาดเป็นอย่างมาก ในขณะที่สำนวนไทยใช้คำว่า “โง่เหมือนควาย” ในการสื่อความถึงลักษณะของความโง่เขลาและการถูกชักจูงได้ง่าย ในการรับรู้ของชาวรัสเซียแกะเป็นสัตว์ที่ไม่มีที่พึ่ง ไม่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง และสามารถตกเป็นเหยื่อได้ง่าย (Илинь, 2017) ส่วนคำว่า “ควาย” ในสำนวนไทยดังกล่าวมีที่มาจากลักษณะนิสัยที่ยอมทำตามคำสั่งของมนุษย์โดยไม่ขัดขืน ยอมถูกเฆี่ยนตี ยอมให้มนุษย์เจาะจมูกและลากจูงไปไหนมาไหนก็ได้ ทำตามคำสั่งโดยไม่มีเงื่อนไข ทั้งสองสำนวนใช้ในเชิงอุปมาโดยมีจุดมุ่งหมายในการตำหนิถึงคนที่โง่เขลาและถูกชักจูงง่าย

4.2.2 Убить двух зайцев (ฆ่ากระต่ายป่าสองตัว) - ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว

สำนวนทั้งสองมีการใช้สัตว์ต่างชนิดกันคือ “กระต่าย”ที่พบในภาษารัสเซียและ “นก” ในภาษาไทย สำนวนรัสเซีย “ฆ่ากระต่ายป่าสองตัว” หมายถึง การกระทำเพียงแค่ครั้งเดียวที่สามารถบรรลุผลได้ถึงสอง

อย่างพร้อมกัน ในขณะที่สำนวนไทย “ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว” หมายความถึงการกระทำสิ่งเดียวที่ได้ผลสองอย่างหรือลงทุนครั้งเดียวได้ผลกำไร 2 ทาง ที่มาของทั้งสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยมาจากการล่าสัตว์ที่นายพรานยิงกระสุนนัดเดียวแต่กลับจับสัตว์ได้สองตัว เปรียบได้กับการได้ผลลัพธ์ที่มากกว่าลงทุนลงแรงลงไป (Мир фразеологизмов; แหล่งรวมสำนวน สุภาษิต คำพังเพย, 2558) จุดมุ่งหมายของสำนวนจึงเป็นการกล่าวถึงคนที่ทำงานเพียงอย่างเดียว ลงแรงเพียงครั้งเดียว แต่กลับได้รับประโยชน์ 2 ทาง

4.2.3 Гоняться за двумя зайцами (ล่ากระต่ายป่าสองตัว) – จับปลาสองมือ

ในสำนวนรัสเซียดังกล่าวมีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับ “กระต่าย” คล้ายกับสำนวนที่ผ่านมาแต่สื่อความหมายต่างออกไป ในบริบทนี้สามารถเทียบได้กับสำนวนไทยที่ใช้ “ปลา” ในถ้อยคำสำนวน อาจกล่าวได้ว่าสำนวน “ล่ากระต่ายป่าสองตัว” หมายถึง การกระทำสองสิ่งในเวลาเดียวกันแต่ผลสุดท้ายอาจจะไม่ได้อะไรเลย สำนวนดังกล่าวใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่หมายถึง ความต้องการในการได้มาทั้งสองอย่างโดยเสี่ยงทำการสองอย่างพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจไม่สำเร็จทั้งสองอย่าง ในภาษารัสเซียใช้คำว่า “กระต่าย” เนื่องจากในระหว่างการไล่ล่าของนายพรานกระต่ายสามารถเคลื่อนที่และหลบหนีได้อย่างรวดเร็ว (Мир фразеологизмов) ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึงกรณีของการจับปลาที่หากมีการจับปลาข้างละตัวพร้อมกันอาจทำให้ปลาลื่นและดิ้นหลุดมือไปได้ ทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายในการตำหนิคนที่มีนิสัยโลภและมักทำอะไรสองอย่างพร้อมกันหรืออยากได้ของทั้งสองสิ่งพร้อมกัน แต่สุดท้ายไม่สำเร็จใด ๆ หรือไม่ได้อะไรเลย

4.2.4 Смотреть как баран на новые ворота (ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่) - งงเป็นไก่ตาแตก

สำนวนเกี่ยวกับความมึนงงมีการใช้ “แกะ”ในสำนวนรัสเซียและ “ไก่” ในสำนวนไทย ในสำนวน “ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่” สื่อถึงการกระทำที่ดูโง่เขลา สับสน และการไม่เข้าใจอะไรเลย ส่วนสำนวน “งงเป็นไก่ตาแตก” หมายถึง งุนงงไม่รู้ทิศทาง การใช้ “แกะ” ในสำนวนรัสเซียมีที่มาจากการที่คนเลี้ยงแกะต้อนแกะไปกินหญ้าในทุ่ง ภายหลังผู้เลี้ยงแกะได้ติดตั้งประตูบานใหม่ ส่งผลให้แกะไม่สามารถเดินกลับไปยังที่ของมันได้ทำได้เพียงจ้องไปยังประตูบานใหม่นั้นอยู่นานโดยไม่กล้าเดินเข้าไป (Мир фразеологизмов) ส่วนสำนวนไทยมาจากการชนไก่ ในช่วงที่ไก่ชนตีกันเกิดจังหวะพลาดตีโดนตาของไก่ฝ่ายตรงข้าม ส่งผลให้ไก่มองไม่เห็นและเมื่อรวมปัจจัยจากการกระทบกระเทือนของสมองในระหว่างต่อสู้ทำให้เกิดอาการมึนงง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น.130) จุดมุ่งหมายของทั้งสองสำนวนเน้นเปรียบเทียบคนที่ไม่ค่อยเข้าใจ เข้าใจอะไรยาก หรือมีอาการงุนงงอยู่ตลอดเวลา

4.2.5 Кот наплакал (แมวร้องไห้) - น้ำลายไก่

สำนวนในภาษารัสเซียมีการใช้ “แมว” เทียบได้กับ “ไก่” ในสำนวนไทย โดยสำนวน “แมวร้องไห้” หมายถึง อะไรบางอย่างที่น้อยเกินไปหรือมีจำนวนไม่เพียงพอหรือไม่มากพอ ส่วน “น้ำลายไก่” หมายถึง อะไรบางสิ่งที่น้อยเหลือเกิน ที่มาของการใช้ “แมว” ในสำนวนรัสเซียมาจากช่วงสมัยโบราณที่มนุษย์สังเกตถึงสัตว์หลายชนิดสามารถร้องไห้ได้ เช่น วัว ม้า สุนัข แต่ก็ไม่มีใครพบแมวหลั่งน้ำตาแม้ว่าแมวจะมีท่อน้ำตาก็ตาม (Мир фразеологизмов) ที่มาของการใช้ “ไก่” ในสำนวนไทยเนื่องจากไก่เป็นสัตว์ขนาดเล็กและมีความเชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่มีน้ำลายน้อย (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 297) จุดมุ่งหมายในการใช้สำนวนข้างต้นเน้นเปรียบเทียบกับสิ่งของหรือการกระทำที่เล็ก ๆ น้อย ๆ

4.2.6 Заячья душа (ใจกระต่ายป่า) – ใจปลาซิว

ความขี้ขลาดถูกนำเสนอผ่านสัตว์สองชนิดคือ “กระต่าย” ในสำนวนรัสเซียและ “ปลาซิว” ในสำนวนภาษาไทย โดยสำนวนรัสเซีย “ใจกระต่ายป่า” สื่อถึงคนที่มีนิสัยขี้ขลาดขี้อาย ส่วนสำนวนไทยหมายถึง การไม่อดทน ใจเสาะ ขี้กลัว ในภาษารัสเซียมีการใช้ “กระต่าย” มาเปรียบในบริบทดังกล่าว เนื่องจากกระต่ายเป็นสัตว์ที่ตกใจง่ายและขี้กลัวจนมักจะกระโดดหนีอย่างรวดเร็วเมื่อได้ยินเสียงอะไรเพียงเล็กน้อย (Словарь русского языка, 1999) ในขณะที่สำนวนไทยใช้ปลาซิวมาเปรียบเพราะเป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็กและตายง่าย เมื่อนำขึ้นมาจากน้ำ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น.155) ทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายในเชิงตำหนิถึงคนที่มีนิสัยไม่อดทนอดกลั้นและขี้กลัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2.7 Конь не валялся (ม้ายังไม่ได้นอนเกลือกกลิ้ง) – ดินพอกหางหมู

สองสำนวนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของมนุษย์ใช้ชื่อสัตว์ต่างชนิดกัน คือ “ม้า” ในภาษารัสเซียกับ “หมู” ในภาษาไทย สำนวน “ม้ายังไม่ได้นอนเกลือกกลิ้ง”หมายถึง การยังไม่ได้ทำสิ่งใดหรือยังคงมิได้เริ่มต้นทำสิ่งใด ๆ ส่วนสำนวน “ดินพอกหางหมู” หมายถึง การคั่งค้างงานเป็นจำนวนมาก การที่งานเริ่มพอกพูนขึ้นจากเดิมเรื่อย ๆ จนยากที่จะทำเสร็จ หรือในบางครั้งหมายถึงหนี้สินที่พอกพูนก็ได้ สำนวนรัสเซียนำ “ม้า”มาเปรียบเนื่องจากพฤติกรรมของม้าที่มักจะนอนเกลือกกลิ้งเล่นก่อนที่จะถูกสวมใส่อานเพื่อไปทำงานในฐานะพาหนะบรรทุกสินค้า ทำให้การทำงานของเจ้าของม้าต้องล่าช้าไป (Мир фразеологизмов)ในสำนวนไทยมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมของหมูที่ชอบเกลือกกลิ้งอยู่กับดินและน้ำและมักจะมีดินและโคลนไปติดอยู่ที่ขนหางของมัน เมื่อระยะผ่านไปนานดินและโคลนเริ่มสะสมพอกพูนมาก ๆ จนเกิดเป็นก้อนขนาดใหญ่ จนกระทั่งหมูเองไม่สามารถแกว่งหางเพื่อที่จะปัดไล่แมลงได้ ทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายในเชิงตำหนิบุคคลที่มีนิสัยเกียจคร้าน ไม่ทำงานที่ตนได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

4.2.8 Метать бисер перед свиньями (โยนลูกปัดให้หมู) – วานรได้แก้ว

สำนวนของการไม่รู้คุณค่ามีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับ “หมู” ในภาษารัสเซียกับ “วานร” ในภาษาไทย สำนวน “โยนลูกปัดให้หมู” หมายถึง การกล่าวหรือพิสูจน์อะไรโดยเปล่าประโยชน์ให้กับคนที่ไม่มีความสามารถหรือไม่ต้องการที่จะเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และสำนวน “วานรได้แก้ว” ในภาษาไทย หมายถึง การมอบของดีมีค่าไปยื่นให้กับผู้ที่ไม่รู้คุณ ที่มาของสำนวนในภาษารัสเซียดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับข้อความในคัมภีร์ไบเบิลซึ่งกล่าวถึงความพยายามในการบอกเล่าความจริงบางอย่างกับผู้คนที่ซึ่งจะไม่เข้าใจในสิ่งนั้นรวมทั้งไม่ให้คุณค่ากับความหวังดีของผู้พูด ในยุคอาณาจักรรัสเซียโบราณ “ลูกปัด” หมายถึง “ไข่มุก” และคำว่า “หมู” ในบริบทดังกล่าวสื่อความในแง่ลบโดยหมายถึง “คนที่หยาบคาย ไร้ซึ่งศีลธรรมหรือไม่มีวัฒนธรรม” (Филологический маньяк, 2017) ดังนั้นสำนวนดังกล่าวจึงเป็นการเปรียบเปรยถึงการให้ของที่มีคุณค่ากับผู้ที่ไม่คู่ควรหรือผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจถึงคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ได้ สอดคล้องกับการมอบของที่มีคุณค่าอย่างแก้ว (แหวนเงินทอง) ให้กับลิงในสำนวนไทยซึ่งไม่สามารถรู้คุณค่าของสิ่งที่มอบให้ได้ (Niran Kasri) เป้าหมายของสำนวนใช้เพื่อตำหนิ ประชดประชัน ตลอดจนตัดพ้อผู้ที่ไม่รู้จักของมีค่าหรือสิ่งที่มีคุณค่าที่ผู้อื่นหยิบยื่นให้

4.2.9 Играть в кошки-мышки (เล่นเป็นแมวกับหนู) – ขุดบ่อล่อปลา

สำนวนข้างต้นนำเสนอถ้อยคำเกี่ยวกับ “แมว”และ “หนู” ในภาษารัสเซียและ “ปลา” ในภาษาไทย สำนวน “เล่นเป็นแมวกับหนู” หมายถึง พยายามเอาชนะด้วยเล่ห์เหลี่ยมหรือพยายามหลบซ่อน

จากอะไรบางอย่าง ส่วนสำนวน “ขุดบ่อล่อปลา”หมายถึง การกระทำกลอุบายอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงเชื่อ ที่มาในสำนวนรัสเซียมาจากธรรมชาติของแมวที่หากต้องการจับหนู แมวจะทำท่าทีไม่สนใจหรือแกล้งหลับเพื่อหลอกล่อก่อนที่จะไล่ตะครุบจับหนู (Мир фразеологизмов) ส่วนที่มาของสำนวนไทยมาจากคนสมัยโบราณที่ทำการขุดบ่อเพื่อล่อให้ปลาเข้ามาอยู่อาศัยหรือเข้ามาติดกับดัก ซึ่งเมื่อปลาลงมาติดอยู่ในบ่อแล้วจะจับได้ง่าย (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 82) จุดมุ่งหมายของการใช้ทั้งสองสำนวนเป็นการกล่าวถึงนิสัยของคนที่มีเล่ห์เหลี่ยมที่มักหลอกลวงคนอื่นเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่าง

4.2.10 Здоров как бык (แข็งแรงเหมือนกระทิง) – มีกำลังช้างสาร

สำนวนที่เกี่ยวกับความแข็งแรงมีการใช้ถ้อยคำ “กระทิง” ในภาษารัสเซียและ “ช้าง” ในภาษาไทย โดยคำว่า “แข็งแรงเหมือนกระทิง” หมายถึง คนที่มีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง ส่วน “มีกำลังช้างสาร” หมายถึงแข็งแรงมาก ในสำนวนรัสเซียปรากฏถ้อยคำ “กระทิง” เนื่องจากกระทิงหรือวัวถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์มานานและยังจัดเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นชาย และการมีพลังจากธรรมชาติ (Маша Прянишникова, 2018) ในสำนวนไทยมีการใช้ “ช้าง” มาเปรียบเนื่องจากเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างใหญ่โต กำยำ มีความแข็งแรงและความสามารในการทำงานหนัก ๆ ได้ เช่น การใช้ช้างเพื่อลากซุงของคนไทยสมัยก่อน เป็นต้น ทั้งสองสำนวนมีเป้าหมายในการกล่าวชมหรือเปรียบเทียบกับคนที่มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพที่ดี

4.2.11 Как корова на льду (เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง) – เดินอย่างเป็ด

ความหมายในสำนวนรัสเซีย “เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง” หมายถึง การกระทำที่น่าอึดอัดและเงอะงะ การเคลื่อนไหวอย่างเชื่องช้า ในขณะที่สำนวนไทย “เดินอย่างเป็ด” หมายถึง การกระทำที่ต้วมเตี้ยม เชื่องช้า ไม่เก่ง ไม่ชำนาญ ในสำนวนรัสเซียมีการนำ “วัว” มาเปรียบเนื่องจากวัวเป็นสัตว์ที่มักอยู่บนพื้นหญ้าแตกต่างจากม้าที่สามารถเดินหรือเคลื่อนไหวบนพื้นลานน้ำแข็งได้ (Мир фразеологизмов) ส่วนคำว่า “เป็ด” ในสำนวนไทยมาจากการเคลื่อนไหวของสัตว์ชนิดดังกล่าวที่มักเดินแบบต้วมเตี้ยมเตาะแตะ แม้ว่าจะมีปีกแต่ไม่สามารถบินได้ (คำพังเพย สุภาษิต และสำนวนไทย, 2555) จุดมุ่งหมายของการใช้สำนวนทั้งสองคือการตำหนิคนที่มีพฤติกรรมทำอะไรชักช้า น่าอึดอัด ไม่มีความคล่องแคล่ว ไม่ทันคนอื่น ไม่มีความชำนาญในการกระทำนั้น ๆ

ตารางที่ 2

สรุปสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่ใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกันในการเปรียบเทียบ

ลำดับที่	สำนวนรัสเซีย	สำนวนไทย
1	Глупый как баран (โง่เหมือนแกะ)	โง่เหมือนควาย
2	Убить двух зайцев (ฆ่ากระต่ายป่าสองตัว)	ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว
3	Гоняться за двумя зайцами (ล่ากระต่ายป่าสองตัว)	จับปลาสองมือ
4	Смотреть как баран на новые ворота (ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่)	งงเป็นไก่ตาแตก
5	Кот наплакал (แมวร้องไห้)	น้ำลายไก่
6	Заячья душа (ใจกระต่ายป่า)	ใจปลาซิว

ลำดับที่	สำนวนรัสเซีย	สำนวนไทย
7	Конь не валялся (ม้ายังไม่ได้นอนเกลือกกลิ้ง)	ดินพอกหางหมู
8	Метать бисер перед свиньями (โยนลูกปัดให้หมู)	วานรได้แก้ว
9	Играть в кошки-мышки (เล่นเป็นแมวกับหนู)	ขุดบ่อล่อปลา
10	Здоров как бык (แข็งแรงเหมือนกระทิง)	มีกำลังช้างสาร
11	Как корова на льду (เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง)	เดินอย่างเป็ด

4.3 สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและสำนวนไทยที่ไม่ได้เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

4.3.1 Медвежий угол (รังของหมี) - บ้านนอกขอกนา/บ้านนอกคอกนา

ทั้งสองสำนวนข้างต้นมีจุดร่วมคือความหมายที่คล้ายคลึงกัน โดยสำนวนรัสเซีย “รังของหมี” หมายถึง สถานที่ที่ห่างไกลและยากต่อการเข้าถึง ส่วนสำนวน “บ้านนอกขอกนา/บ้านนอกคอกนา” หมายถึง เขตแดนพื้นที่ที่อยู่นอกเมืองหรืออยู่ห่างไกลความเจริญ สำนวนรัสเซียมีที่มาจากคำว่า “รังของหมี” ซึ่งเป็นชื่อของหมู่บ้านหนึ่งที่ตามตำนานเจ้าชายยาโรสลาฟของรัสเซียพบเข้าในระหว่างล่องเรือ โดยหมู่บ้านดังกล่าวเต็มไปด้วยความว่างเปล่า มีต้นไม้สูงลิ่ว และถือเป็นสถานที่ที่น่ากลัว อีกที่มาของสำนวนคือความเชื่อที่ว่ามีหมีอยู่ที่บริเวณไทกาซึ่งเป็นที่ห่างไกลที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก (A., 2020) ส่วนสำนวนไทยคำว่า “บ้านนอก” มีนัยยะถึงสถานที่ที่ห่างจากความเจริญ นอกจากนี้มีการใช้คำว่าคอกหรือขอก (สามารถใช้ได้ทั้งสองแบบ) คำว่า “ขอก” นั้นมีความหมายว่าเขตแดนหรือถิ่นที่เป็นนา ส่วน “คอก” นั้นมีความหมายว่าที่ล้อม ซึ่งความหมายใกล้เคียงกัน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 313) จุดมุ่งหมายของการใช้สำนวนทั้งสองเพื่อการดูถูกเย้ยหยันคนที่อยู่นอกเมืองและห่างไกลจากความเจริญจนไม่รับรู้ข่าวสารหรือไม่มีความทันสมัยเฉกเช่นคนในเมือง

4.3.2 Подложить свинью (ใส่หมู) – มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ

สำนวนในภาษารัสเซียปรากฏถ้อยคำว่า “หมู” จากสำนวน “ใส่หมู” หมายถึง สร้างปัญหาหรือแอบทำร้ายผู้อื่น ในขณะที่สำนวนไทยแม้ว่าจะไม่สื่อนัยยะถึงการทำร้ายแต่ก็มีองค์ประกอบของการสร้างปัญหาหรือขัดขวาง โดยสำนวนไทย หมายถึง การไม่ช่วยทำงานรวมถึงความพยายามในการขัดขวาง ทำให้งานเดินไปไม่สะดวก คำว่า “หมู” อันเป็นที่มาของสำนวนรัสเซียมีที่มาจากหลากหลายแหล่งข้อมูล แหล่งที่มาแรกกล่าวถึงการกระทำเพื่อกลั่นแกล้งชาวมุสลิมโดยการใส่เนื้อหมูลงในอาหารเพื่อให้พวกเขาทำบาปและขัดศรัทธาต่อพระเจ้า (Мир фразеологизмов) ที่มาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสัมพันธ์ทางสังคมในหมู่ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน โดยหนึ่งในชาติพันธุ์หลักที่นับถือศาสนาอิสลามในดินแดนที่ผู้คนส่วนใหญ่นับศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ คือ ชาวตาตาร์ผู้ซึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากมองโกลในหลายศตวรรษที่ผ่านมา แหล่งที่มาที่สองของคำว่า “หมู” มาจากรูปขบวนลิ่มเพื่อการรบในสงครามของชาวไวกิ้งโบราณที่เรียกว่า “ขบวนหัวหมู” (Svinfylking) เพื่อการรบในเชิงรุกและเน้นสร้างเสียหายฝ่ายตรงข้ามผ่านการทะลวงกำแพงโล่ห์ของศัตรู ในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขบวนรบดังกล่าวถูกใช้โดยอัศวินเยอรมันเพื่อรบกับกองทัพรัสเซียในสมัยของอเล็กซานเดอร์ เนฟสกี้ (Королева, 2007) คำว่า “หมู” ที่ปรากฏในแหล่งที่มาแหล่งที่สองนี้มาจาก “หมูป่า” ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ของเทพ Vanir ตามตำนานของนอร์ส (Myths and Folklore Wiki) ส่วนสำนวนไทยมาจากผังเมืองของไทยที่มี

แม่น้ำลำคลองมาก ในอดีตเรือเป็นพาหนะสำคัญ สำนวนนี้จึงเกิดจากวิถีชีวิตของคนและสิ่งแวดล้อม (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 426) ทั้งสองสำนวนมีเป้าหมายในเชิงตำหนิคนที่มักก่อปัญหาหรือทำร้ายขัดขวางผู้อื่น

4.3.3 Жить как кошка с собакой (อยู่กันเหมือนแมวกับหมา) – ขมิ้นกับปูน

สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับความไม่ลงรอยและความขัดแย้งนำเสนอผ่านถ้อยคำเกี่ยวกับ “แมว” และ “หมา” โดยสำนวนดังกล่าว หมายถึง การอยู่กันอย่างไม่มีความสุข ขัดแย้งกัน สอดคล้องกับสำนวนไทย “ขมิ้นกับปูน” หมายถึง ชอบวิวาทกันอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้กันหรือไม่ถูกกัน ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากพฤติกรรมหรือนิสัยของหมาและแมวซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่ชาวรัสเซียมักเลี้ยงไว้ที่บ้านและมักจะเป็นคู่อริกันเสมอ (Мир фразеологизмов) ที่มาของสำนวนไทยมาจากความไม่เข้ากันของสองสิ่ง คือ ขมิ้นและปูน เนื่องจากขมิ้นที่จัดเป็นพืชชนิดหนึ่งหากผสมเข้ากับปูนจะออกฤทธิ์ทางเคมีหักล้างกัน โดยจะเปลี่ยนไปเป็นสีแดงซึ่งไม่ใช่สีของปูนและสีของขมิ้น เสมือนว่าสองสิ่งนี้เข้ากันไม่ได้ (แหล่งรวมสำนวน สุภาษิต คำพังเพย, 2561) ทั้งสองสำนวนใช้เพื่อเป้าหมายในการเปรียบเทียบคนที่ไม่ถูกกันหรือคนที่อยู่ด้วยกันไม่ได้เพราะมักจะทะเลาะกันตลอดเวลา

4.3.4 Чёрная кошка пробежала (แมวดำวิ่งผ่าน) – กรวดน้ำคว่ำขัน

สำนวนเกี่ยวกับความไม่ลงรอยอีกคู่หนึ่งคือ “แมวดำวิ่งผ่าน” ในภาษารัสเซียที่หมายถึง การเริ่มมีความขัดแย้ง การไม่เป็นมิตร หรือการที่บุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเกิดความไม่ลงรอยกันอย่างกะทันหันจนกลายเป็นการทะเลาะกัน และสำนวนไทย “กรวดน้ำคว่ำขัน” ที่หมายถึง การตัดขาด ไม่ขอเกี่ยวข้องด้วย เลิกยุ่งเกี่ยว หรือไม่คบหาสมาคมกันต่อไป ที่มาของการใช้ “แมวดำ” ในถ้อยคำสำนวนรัสเซียเนื่องจากแมวดำเป็นความเชื่อหรือสัญลักษณ์ของความโชคร้าย หายนะ ปีศาจ ความโหดร้าย ความแตกแยกของผู้คน ความเชื่อดังกล่าวของรัสเซียสอดคล้องกับรูปแบบความเชื่อในยุโรปอื่น ๆ ด้วย (Мир фразеологизмов) ส่วนที่มาของสำนวนไทยมาจากการกรวดน้ำซึ่งถือเป็นประเพณีเก่าแก่ของอินเดีย โดยภายหลังคนไทยได้รับเข้ามาผ่านทางพุทธศาสนา (ศรัณย์ ทองปาน, 2561) ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการแผ่ส่วนบุญ ในสมัยโบราณคนไทยจะใช้ขันในการตักน้ำเพื่อการกรวดน้ำเป็นหลัก โดยขันจะอยู่ในลักษณะแค่ตะแคงและเอาก้นขันตั้งฉากกับพื้นโลกเท่านั้นและไม่มีการเอาปากขันทิ่มลงดิน คนโบราณจึงใช้กริยาการคว่ำขันเป็นการประชดเหมือนการตัดขาดขนาดน้ำที่จะไม่ให้เหลือติดขันสักหยด (Niran Kasri) จุดมุ่งหมายของสำนวนเป็นใช้ในเชิงอุปมาบุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่ในภายหลังได้ตัดขาดความสัมพันธ์ต่อกัน

4.3.5 Купить кота в мешке (ซื้อแมวในกระสอบ) - ไม่ดูตาม้าตาเรือ

สำนวนรัสเซีย “ซื้อแมวในกระสอบ” หมายถึง การซื้อของโดยไม่ได้ดูว่าของสิ่งนั้นมีคุณภาพหรือไม่ หรือการซื้ออย่างหลับหูหลับตา ในขณะที่สำนวนไทย “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” หมายถึงการพิจารณาที่ขาดความรอบคอบ สำนวนรัสเซียข้างต้นมาจากการปรับสำนวนฝรั่งเศส “acheter chat en poche” (ซื้อหมูในกระสอบ) จากการที่วัฒนธรรมฝรั่งเศสเป็นที่แพร่หลายอย่างมากในหมู่ชนชั้นสูงของรัสเซียในช่วงราวศตวรรษที่ 18-19 (Идиомы на пяти языках) สำนวนมีความหมายที่สื่อถึงการซื้อของโดยไม่ตรวจสอบให้ดีเสียก่อน เป็นความประหลาดใจจากการได้สินค้าไม่ตรงตามที่ซื้อในตอนแรกจากการลืมตรวจสอบและจากผลของการหลอกลวงของผู้ขาย จากการศึกษาแหล่งที่มาแหล่งอื่นพบว่า การเลือกใช้สัตว์ประเภท “แมว” ในสำนวนมาจากการค้าขายสัตว์ในสมัยอาณาจักรรัสเซียโบราณที่มักนิยมขายกระต่ายและไก่ลงในกระสอบ อย่างไรก็ดีพ่อค้าผู้ไม่ซื่อสัตย์อาจสับเปลี่ยนสัตว์ที่มีราคาแพงดังกล่าวกับแมวบ้านแทน จึงเป็นที่มา

ของสำนวน (Мистер Кот) ในสำนวนไทยมีที่มาจากการเล่นหมากรุก “ตา” คือ ตาตารางบนกระดานหมากรุก ส่วน “ม้า” และ “เรือ” เป็นตัวหมากรุก ทั้งม้าและเรือมีลักษณะการเดินเป็นพิเศษ หากขาดการพิจารณาที่ดีอาจเสียให้ฝ่ายตรงข้ามได้ (Niran Kasri) จุดมุ่งหมายของสำนวนทั้งสองใช้ในเชิงตำหนิถึงคนที่ขาดความระมัดระวังหรือรอบครอบในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น การซื้อของ เป็นต้น

4.3.6 Драться как лев (สู้เหมือนสิงโต) - หัวชนกำแพง

สำนวนรัสเซียที่เกี่ยวกับการต่อสู้ในชื่อ “สู้เหมือนสิงโต” หมายถึง สู้อย่างดุเดือด ไม่เกรงกลัวใคร สำนวนดังกล่าวมีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย “หัวชนกำแพง”ที่หมายถึง สู้ไม่ถอยหรือสู้จนถึงที่สุด ในสำนวนรัสเซียปรากฏถ้อยคำ “สิงโต” แม้ว่าในประเทศรัสเซียในอดีตจะไม่พบสัตว์ชนิดดังกล่าวเหมือนดังในภูมิภาคอื่น อาทิ แอฟริกา แต่ผู้คนก็รับรู้เรื่องราวผ่านหนังสือหรืองานเขียนเชิงสารคดีเป็นหลัก และในการรับรู้ของคนรัสเซียสิงโตเป็นสัญลักษณ์เชิงบวกของความกล้าหาญแบบนักรบ (Буцких, 2018) ส่วนสำนวนไทยมีที่มาจากการต่อสู้กับข้าศึกหรือศัตรูในสมัยโบราณที่ใช้มีดดาบในการต่อสู้ในระยะประชิดตัว ทหารหรือนักรบทุกคนจะต่อสู้อย่างไม่กลัวความตายถึงแม้ว่าหลังจะพิงกำแพง หรือหัวชนกำแพงเมืองก็ยังสู้อยู่อีกต่อไปไม่ยอมแพ้ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 625) ทั้งสองสำนวนมีเป้าหมายในการชื่นชมสรรเสริญคนที่เด็ดเดี่ยวไม่มีความกลัวต่อสิ่งที่กำลังต่อสู้อยู่และไม่มีความท้อถอย

4.3.7 Львиная доля (ส่วนแบ่งของสิงโต) - ฝนตกไม่ทั่วฟ้า

สำนวน “ส่วนแบ่งของสิงโต” ในภาษารัสเซีย หมายถึง การได้แบ่งส่วนที่มากกว่าหรือได้รับของที่ดีกว่าคนอื่น หรืออาจหมายถึงการแบ่งที่ไม่ยุติธรรม ส่วนสำนวน “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า”คือ การทำอะไรหรือแจกจ่ายอะไรไม่ทั่วถึงกัน ที่มาของของสำนวนรัสเซียมาจากนิทานอีสป กล่าวคือ สิงโตผู้เป็นเจ้าป่ามักมีอำนาจมากกว่าใคร ในช่วงเวลาของการล่าเหยื่อสิ่งโตมักจะมีสิทธิในการเลือกเหยื่อและมีโอกาสในการได้รับสิ่งที่ดี ๆ ไปก่อน (Волков, 2009) ที่มาของสำนวนไทยเกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติของฝนที่บางครั้งเกิดฝนตนในบางสถานที่เท่านั้น แต่พื้นที่ ๆ ห่างออกไปไม่ไกลกลับไม่มีฝนตก คนในสมัยก่อนจึงหยิบยกมาเปรียบเทียบกับความไม่ทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำกันระหว่างบุคคล (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 375) ทั้งสองสำนวนมีเป้าหมายในการแสดงออกถึงความอยุติธรรมหรือความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.3.8 Крутится как белка в колесе (หมุนเหมือนกระรอกในวงล้อ) - ตัวเป็นเกลียว

สำนวนเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานที่มากในภาษารัสเซียมีการเปรียบกับพฤติกรรมของกระรอกที่วิ่งบนล้อหมุน สำนวนรัสเซียดังกล่าว หมายถึง คนที่ยุ่งมากหรือมีงานตลอดเวลา ส่วนสำนวนไทย “ตัวเป็นเกลียว” มีลักษณะทางความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือ การมีอิริยาบถหรืออาการเคลื่อนไหวที่ใช้ในการทำงาน เป็นอาการที่ทำงานอย่างขยันขันแข็งมากจนไม่มีเวลาได้พักผ่อน ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากการจับกระรอกมาขังมันไว้ในกรง เนื่องจากกระรอกมีนิสัยที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วจึงมีการสร้างวงล้อไว้ให้กระรอกได้วิ่งเล่น จนมนุษย์ได้สังเกตพฤติกรรมการวิ่งอย่างต่อเนื่องของสัตว์ดังกล่าว (Мир фразеологизмов) ส่วนสำนวนไทย “ตัวเป็นเกลียว” มาจากการเปรียบเทียบถึงคนที่ทำงานหันซ้ายหันขวาโดยไม่ได้หยุดนิ่ง ทำอยู่เช่นนั้นจนตัวจะหมุนเป็นเกลียวก็ยังไม่ได้หยุดพัก (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 214) สำนวนทั้งสองมีเป้าหมายในการใช้เปรียบเทียบกับลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของคนที่ทำงานตลอดเวลาไม่มีการหยุดพัก

4.3.9 Работать как ломовая лошадь (ทำงานเหมือนม้าใหญ่สำหรับลากรถหนัก) - หามรุ่งหามค่ำ

สำนวนเกี่ยวกับการทำงานหนักนอกจากสำนวนก่อนหน้านี้แล้วยังมีการเปรียบเทียบกับม้าในภาษารัสเซียอีกด้วย โดยสำนวน “ทำงานเหมือนม้า”หมายถึง คนที่ทำงานหนักโดยไม่ได้พักผ่อน ส่วนสำนวนไทย “หามรุ่งหามค่ำ” หมายถึง ทำงานหนักโดยไม่มีเวลาหยุดพักหรือทำงานทั้งวันทั้งคืน สำนวนรัสเซียมีที่มาจากสมัยก่อนที่ม้าถูกจัดเป็นสัตว์ที่ถูกใช้ในการบรรทุกหีบห่อข้าวของหรือสินค้าที่มีน้ำหนักโดยเฉพาะม้าสำหรับลากรถหนัก ในเวลาต่อมาม้าประเภทดังกล่าวจึงหมายความถึงคนที่ทำงานหนักผู้ซึ่งไม่ค่อยลาพักร้อนหรือหยุดพักในช่วงวันหยุด สำนวนดังกล่าวในอดีตมักสื่อถึงผู้หญิงชาวบ้านที่มีบทบาทเท่าเทียมกับผู้ชายในการทำงานต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่สามีเสียชีวิตจากสงครามซึ่งเป็นสภาวะกดดันให้ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ต่อมาสำนวนสามารถปรับใช้กับทั้งผู้ที่ทำงานหนักทั้งผู้ที่ใช้แรงงานรายได้น้อยและทั้งผู้ที่ทำงานที่มีเกียรติที่มีเวลาในการทำงานเกินเกณฑ์เวลาปกติ (Все о лошадях) ในขณะที่สำนวนไทยคำว่า “หาม” เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ยกของหนัก แบกขึ้นไปหามรุ่งหามค่ำจึงมีความหมายว่าทำงานหนักตลอดวันจนถึงกลางคืน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 638) สำนวนทั้งสองมีจุดมุ่งหมายในการสื่อถึงความขยันและการทำงานหนักโดยแทบไม่ได้หยุดพักซึ่งอาจเป็นคนขยันมากหรืออาจมีงานเร่งด่วนที่ต้องรีบทำ

4.3.10 Бегут как крысы с тонущего корабля (วิ่งหนีเหมือนหนูออกจากเรือที่กำลังจม) - ตัดช่องน้อยแต่พอตัว

สำนวน “วิ่งหนีเหมือนหนูออกจากเรือที่กำลังจม” ในภาษารัสเซีย หมายถึง คนที่พยายามจะหลบหนีทันทีเมื่อเกิดอันตรายหรือความยากลำบาก หรือคนที่ทิ้งให้ผู้อื่นต้องเผชิญกับความยากลำบาก สำนวนไทย “ตัดช่องน้อยแต่พอตัว” หมายถึงคนที่ด่วนตายจากไปก่อนโดยทิ้งภาระไว้เบื้องหลัง หรือการเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากความเชื่อของคนโบราณที่ว่าหากหนูวิ่งออกมาจากเรือจะเป็นการส่งสัญญาณว่าเรือใกล้จะอับปาง (Слова, фразы и их происхождение, 2016) ส่วนสำนวนไทยมีที่มาจากการตัดอะไรบางอย่างที่เป็นช่องกว้างพอให้ลำตัวลอดออกไปได้แต่เพียงผู้เดียว (Niran Kasri) จุดมุ่งหมายในการสำนวนทั้งสองเป็นการตำหนิแก่คนที่มีนิสัยเห็นแก่ที่ตัวมักเอาตัวรอดเพียงคนเดียวในสถานการณ์ที่ยากลำบากและปล่อยให้ผู้อื่นเผชิญชะตากรรมต่อไป

4.3.11 На коне и под конём (บนม้าและใต้ท้องม้า) - ลูกผีลูกคน

สำนวนที่มีการปรากฏถ้อยคำเกี่ยวกับ “ม้า” ในภาษารัสเซียยังสามารถพบได้ในสำนวน “บนม้าและใต้ท้องม้า” ที่มีความหมายว่า ไม่แพ้ไม่ชนะ ส่วนสำนวนไทย “ลูกผีลูกคน” หมายถึง การยืดอะไรที่แน่นอนไม่ได้หรือมีความก้ำกึ่ง ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากการความเชื่อมโยงระหว่างม้ากับการรับรู้ของคนรัสเซีย โดยนอกเหนือจากในบริบทของม้ากับการทำงานแล้ว ตำแหน่งของคนที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของม้ายังมีเชื่อมโยงกับความหมายอีกด้วย กล่าวคือ การอยู่บนหลังม้าของคนเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ และการอยู่ใต้ท้องม้ามีนัยสื่อถึงการเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ (Войводич, 2019, с. 117) ส่วนสำนวนไทยมาจากยุคสมัยโบราณในช่วงที่การแพทย์ยังไม่เจริญ ส่งผลให้ทารกที่เกิดใหม่จากการทำคลอดมีโอกาสในการอยู่รอดยาก จึงมีวิธีแก้เคล็ดโดยนำเด็กใส่กระด้งร่อนในสามวันเป็นลูกผีสี่วันเป็นลูกคน และมีการขอซื้อตัวไว้ ดังนั้นจึง

เกิดเป็นสำนวนลูกผีลูกคน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 515) การใช้สำนวนทั้งสองมีจุดมุ่งหมายในการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อะไรก็ตามที่มีความไม่แน่นอน อาจจะได้หรือไม่ได้ มีความก้ำกึ่งกัน

4.3.12 Беден как церковная мышь (ยากจนเหมือนหนูในโบสถ์) - อดอยากปากแห้ง

สำนวนในการเปรียบเปรยถึงความอดอยากยากจนในภาษารัสเซียมีการใช้คำว่า “หนูในโบสถ์” สำนวนดังกล่าวมีความหมายว่า ยากจนเป็นอย่างมาก แทบที่จะไม่มีอะไรเลยหรือเป็นที่น่าสงสาร มีความใกล้เคียงกับสำนวนไทยในเชิงผลลัพธ์ของความยากจนที่ส่งผลให้เกิดความอดอยากในสำนวน “อดอยากปากแห้ง” ที่มีความหมายว่า ไม่ได้กินของที่อยากกินหรืออดแห้งอดแล้ง ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากเรื่องราวของหนูที่อาศัยอยู่ตามโบสถ์มักจะไม่สามารถแอบกินอาหารเหลืออะไรได้เนื่องจากโบสถ์ส่วนใหญ่จะไม่มีอาหารทิ้งไว้ (Мир фразеологизмов) ในขณะที่สำนวนไทยมาจากความอดอยากหรือการขาดแคลนอาหารจากการไม่มีเงินเพื่อการบริโภคส่งผลให้ปากแห้งเพราะน้ำลายที่ช่วยในการย่อยอาหารไม่หลั่งออกมา (พัชนะ บุญประดิษฐ์, 2552) ทั้งสองสำนวนมีจุดมุ่งหมายในการเปรียบเทียบกับคนที่ยากจน ไม่มีอะไรประทังชีพ หรือประสบความลำบากมาก ๆ

4.3.13 Как корове седло (เหมือนอานที่มอบให้วัว) - ผิดฝาผิดตัว

สำนวนที่เกี่ยวกับความไม่เกี่ยวข้องกันถูกใช้ในสำนวนรัสเซีย “เหมือนอานที่มอบให้วัว” ในความหมาย เข้ากันไม่ได้หรือไม่เหมาะสมกัน ใกล้เคียงกับสำนวนไทย “ผิดฝาผิดตัว” ที่หมายถึงไม่เข้าชุดกัน ไม่เข้าคู่กัน คนละพวกคนละฝ่าย ที่มาของสำนวนรัสเซียคือการจัดหาอานซึ่งเป็นสิ่งที่ควรอยู่หลังม้าให้แก่วัวที่ไม่จำเป็นต้องใช้มัน (Мир фразеологизмов) ในสำนวนไทยมีการนำเอาลักษณะของภาชนะที่มีฝาและตัวคู่กัน หากภาชนะสลับฝากันจะทำให้ไม่สามารถประกอบเข้ากันได้ เช่น การนำฝาหม้อไปปิดโอ่ง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, น. 315) สำนวนมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในความหมายเชิงอุปมา หมายถึงสิ่งของ คน หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมกัน ไม่เข้าคู่กัน

4.3.14 Собачий холод (ความหนาวในแบบหมา) – หนาวเข้ากระดูก

สำนวนที่เปรียบเทียบกับความหนาวในภาษารัสเซียมีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับ “สุนัข”เข้ามาเกี่ยวข้อง สำนวน “ความหนาวในแบบหมา” หมายถึง หนาวมากหรือหนาวจัด โดยใกล้เคียงกับสำนวน “หนาวเข้ากระดูก” ซึ่งหมายถึง หนาวมาก ที่มาของสำนวนรัสเซียมาจากประโยชน์ของการเลี้ยงสุนัขในเขตพื้นที่ของรัสเซียที่มีอากาศหนาวเย็นในสมัยโบราณที่ไม่เพียงเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์เลี้ยงเท่านั้น มนุษย์สามารถรับรู้ถึงความหนาวเย็นได้จากการสังเกตพฤติกรรมของสุนัข กล่าวคือ หากสุนัขออกไปเล่นหิมะนอกบ้านได้แสดงว่าอากาศด้านนอกบ้านไม่ได้หนาวจนเกินไป แต่หากสุนัขไม่สามารถทนความหนาวได้มันก็เลือกที่จะเข้ามาในบ้านหรืออยู่แต่ในบ้าน (Мир фразеологизмов) ในขณะที่สำนวนไทยใช้เปรียบเทียบความรู้สึกของความหนาวที่สามารถทะลุผ่านจากเนื้อหนังไปยังกระดูกได้ เป้าหมายในการใช้ของทั้งสองสำนวนจึงเป็นการบอกเล่าถึงสภาพความหนาวที่มีมากในความรู้สึกของมนุษย์

ตารางที่ 3

สรุปสำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้ากับสำนวนไทยที่ไม่ได้เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

ลำดับที่	สำนวนรัสเซีย	สำนวนไทย
1	Медвежий угол (รังของหมี)	บ้านนอกขอกนา/บ้านนอกคอกนา
2	Подложить свинью (ใส่หมู)	มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ
3	Жить как кошка с собакой (อยู่กันเหมือนแมวกับหมา)	ขมิ้นกับปูน
4	Чёрная кошка пробежала (แมวดำวิ่งผ่าน)	กรวดน้ำคว่ำขัน
5	Купить кота в мешке (ซื้อแมวในกระสอบ)	ไม่ดูตาม้าตาเรือ
6	Драться как лев (สู้เหมือนสิงโต)	หัวชนกำแพง
7	Львиная доля (ส่วนแบ่งของสิงโต)	ฝนตกไม่ทั่วฟ้า
8	Крутится как белка в колесе (หมุนเหมือนกระรอกในวงล้อ)	ตัวเป็นเกลียว
9	Работать как ломовая лошадь (ทำงานเหมือนม้าใหญ่สำหรับลากรถหนัก)	หามรุ่งหามค่ำ
10	Бегут как крысы с тонущего корабля (วิ่งหนีเหมือนหนูออกจากเรือที่กำลังจม)	ตัดช่องน้อยแต่พอตัว
11	На коне и под конём (บนม้าและใต้ท้องม้า)	ลูกผีลูกคน
12	Беден как церковная мышь (ยากจนเหมือนหนูในโบสถ์)	อดอยากปากแห้ง
13	Как корове седло (เหมือนอานที่มอบให้วัว)	ผิดฝาผิดตัว
14	Собачий холод (ความหนาวในแบบหมา)	หนาวเข้ากระดูก

4.4 การเปรียบเทียบมุมมองและระบบความคิดผ่านภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมในสำนวนรัสเซียและไทยที่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า

จากการเก็บข้อมูลสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซียและภาษาไทยทั้งสามกลุ่ม ผู้ศึกษาพบจุดร่วมของมุมมองและระบบความคิดชาวรัสเซียและชาวไทยซึ่งเป็นตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและระบบความคิดตามทฤษฎีแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานโดยสามารถแบ่งเป็นสามประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก สำนวนทั้งสองภาษามีการหยิบยืมแนวความคิดหรือมุมมองจากแหล่งที่มาอื่น ๆ จากต่างแดนเพื่อมาปรับใช้ในภาษาของตน อาทิ สำนวน “Козёл отпущения” (แพะแห่งการไถ่บาป) ในภาษารัสเซียที่รับมาจากมุมมองทางศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ชาวยิวโบราณ กรณีของสำนวน“แพะรับบาป” ในภาษาไทยที่มีที่มาจากการบูชายัญสัตว์ตามคัมภีร์พราห์มณะของศาสนาฮินดู กรณีของสำนวน “กรวดน้ำคว่ำขัน” ในภาษาไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเพณีเก่าแก่ของอินเดียในการกรวดน้ำผ่านมาทางพุทธศาสนา สำนวน “แกะดำ” ในภาษาไทยที่รับเข้ามาผ่านภาษาอังกฤษ สำนวนรัสเซีย “Купить кота в мешке” (ซื้อแมวในกระสอบ) มีการหยิบยืมมุมมองมาจากสำนวนในภาษาฝรั่งเศส กรณีต่าง ๆ ข้างต้นถือเป็นสภาวะความไหลลื่นทางวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้คนจากต่างวัฒนธรรมมีมุมมองที่คล้ายคลึงกันในบาง

ประเด็น นอกจากนี้ทั้งชาวรัสเซียและชาวไทยมีการบอกเล่าถึงสัตว์หายากหรือสัตว์ที่มิได้เป็นที่นิยมในประเทศของตนในสำนวนซึ่งถึงเป็นการเรียนรู้และรับมุมมองมาจากต่างแดน เช่น สัตว์จำพวก “สิงโต” ที่เป็นสัตว์ที่หายากในรัสเซียแต่มีมากในประเทศอื่น อาทิ ในโซนแอฟริกา จากสำนวน “**Драться как лев**” (สู้เหมือนสิงโต) “**Львиная доля** (ส่วนแบ่งของสิงโต)” ในขณะที่มุมมองของคนไทยที่มีต่อสัตว์หายากหรือสัตว์ที่มิได้เป็นที่นิยมคือสัตว์จำพวก “แกะ” ในสำนวน “แกะดำ”

ประเด็นที่สอง ทั้งชาวรัสเซียและชาวไทยมีการรังสรรค์สำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษาของตนจากประสบการณ์ในการสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันแม้ว่าสัตว์สี่เท้าต่าง ๆ จะอาศัยอยู่ในประเทศหรือวัฒนธรรมที่ต่างกันก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของแมวหรือหมาในการเอาตัวรอดยามสถานการณ์คับขัน อาทิ การตกจากที่สูงของแมว หรือการวิ่งหนีของหมา อันเป็นที่มาของ “**Живуч, как кошка**” (มีชีวิตอยู่รอดเหมือนแมว) ในสำนวนภาษารัสเซีย “แมวเก้าชีวิต” พฤติกรรมของหมาในการหวงของอะไรบางอย่างจาก “**Как собака на сене**” (ราวกับเป็นหมาในรางหญ้า) ในสำนวนภาษารัสเซีย หรือ “หมาหวงก้าง” ในสำนวนภาษาไทย พฤติกรรมการใช้ชีวิตของหมูที่เชื่อมโยงกับมุมมองทางลบ ความไร้ระเบียบ ความสกปรกจากสำนวน “**Грязный как свинья**” (สกปรกเหมือนหมู) ในสำนวนภาษารัสเซีย หรือ “กินเหมือนหมูอยู่เหมือนหมา” ในสำนวนภาษาไทย พฤติกรรมการหอนของหมาป่าหรือช่วงเวลาที่หมาไร้ซึ่งทางหนี อาทิ สำนวน“**Хоть волком вой** (เสียงหอนแบบหมาป่า)” ในภาษารัสเซีย สำนวน “หมาจนตรอก” ในภาษาไทย พฤติกรรมในการล้มลงเกลือกกลิ้งก่อนทำงานของม้าจากสำนวน “**Конь не валялся**” (ม้ายังไม่ได้นอนเกลือกกลิ้ง) ในภาษารัสเซีย พฤติกรรมของหมูในการเกลือกกลิ้งอยู่กับดินและน้ำจากสำนวน “ดินพอกหางหมู” ในภาษาไทย พฤติกรรมการเดินของเป็ดจากสำนวน “เดินอย่างเป็ด” ในภาษาไทย พฤติกรรมของแกะจากการมองประตูในสำนวน “**Смотреть как баран на новые ворота**” (ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่)

ประการที่สาม ชาวรัสเซียและชาวไทยได้สังเกตถึงลักษณะทางกายภาพของสัตว์สี่เท้าเพื่อนำมาใช้ประกอบในการสร้างความหมายในสำนวน ยกตัวอย่างเช่น สีของขนสัตว์หรือลักษณะของโรคผิวหนังของสัตว์เพื่อเทียบกับคุณค่าอะไรบางอย่างจาก “**Паршивая овца**” (แกะขี้เรื้อน) ในสำนวนภาษารัสเซีย หรือ “แกะดำ” ในสำนวนภาษาไทย ลักษณะทางกายภาพของร่างกายที่แข็งแรงของม้าโดยเฉพาะม้าใหญ่สำหรับลากรถหนักจากสำนวนรัสเซีย “**Работать как ломовая лошадь**” (ทำงานเหมือนม้าใหญ่สำหรับลากรถหนัก) ร่างกายที่มีความแข็งแรงของกระทิงในสำนวนรัสเซีย “**Здоров как бык**” (แข็งแรงเหมือนกระทิง) หรือการมีพละกำลังของช้างในสำนวนไทย “มีกำลังช้างสาร” ลักษณะทางกายภาพที่พบได้น้อย อาทิ น้ำตาของแมว จากสำนวนรัสเซีย “**Кот наплакал**” (แมวร้องไห้) น้ำลายของไก่ จากสำนวน “น้ำลายไก่” สายตาที่มองไม่เห็นจากการโดนโจมตีในช่วงของการชนไก่จากสำนวนไทย “งงเป็นไก่ตาแตก”

ประเด็นที่สี่ ระบบความคิดและมุมมองของชาวรัสเซียและชาวไทยที่ปรากฏในสำนวนที่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในบางครั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คล้ายคลึงกัน อาทิ สำนวน “**Чёрная кошка пробежала**” (แมวดำวิ่งผ่าน) ในการรับรู้ของผู้คนชาวรัสเซียกรณีที่ใครบางคนพบเจอแมวดำวิ่งผ่านตรงหน้า ถือเป็นสัญญาณหรือลางร้ายเกี่ยวกับเหตุการณ์ของการทะเลาะเบาะแว้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนความเชื่อในสังคมไทยโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีปรากฏในสำนวน “ลูกผีลูกคน” ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการแก้เคล็ดให้กับเด็กทารกที่มีโอกาสรอดชีวิตยาก

นอกจากนี้จากการศึกษาสัตว์สี่เท้าชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในถ้อยคำสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยผู้ศึกษายังพบความต่างในทางมุมมองและระบบความคิดอยู่สองประเด็นหลัก

ประเด็นที่หนึ่ง ชาวรัสเซียและชาวไทยยึดการเปรียบเทียบสัตว์สี่เท้าหรือสัตว์ชนิดอื่น ๆ ต่างชนิดกันเนื่องจากแต่ละชนชาติมีโอกาสได้เห็น สัมผัส หรือคุ้นเคยสัตว์ต่าง ๆ ด้วยความถี่ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละชาติให้ความสำคัญหรือลำดับความสำคัญของสัตว์แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น การใช้สัตว์เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของความโง่เขลาของมนุษย์ในสำนวนรัสเซียใช้ “แกะ” จาก “Глупый как баран” (โง่เหมือนแกะ) หรือ “Смотреть как баран на новые ворота” (ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่) เนื่องมาจากประสบการณ์ที่ชนชาติรัสเซียสมัยก่อนมีโอกาสพบเห็นพฤติกรรมของแกะได้มากกว่าตลอดจนคนรัสเซียยังมีวิถีประชาที่เกี่ยวข้องกับการปศุสัตว์ (การเลี้ยงและจำหน่ายแกะ) ส่วนสำนวนไทยมีการใช้คำว่า “ควาย” เพื่อการเปรียบถึงบุคคลที่มีความโง่เขลาจากสำนวน “โง่เหมือนควาย” เนื่องจากคนไทยมีความคุ้นเคยหรือผูกพันกับควายในฐานะที่เป็นสัตว์เพื่อประโยชน์ในการทำการเกษตรเป็นสำคัญ อาจะกล่าวได้ว่าควายเป็นสัตว์ที่มิได้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในรัสเซียซึ่งส่งผลให้การรับรู้ผ่านประสบการณ์ของชาวรัสเซียที่มีต่อพฤติกรรมหรือลักษณะของควายจึงมีค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับสัตว์สี่เท้าอื่น ๆ ที่มีความใกล้เคียงกันทางพันธุศาสตร์แต่อยู่ในการรับรู้ของชาวรัสเซียมากกว่าอย่าง “กระทิง”

ตัวอย่างในประเด็นที่หนึ่งยังสามารถพบได้ในสำนวนรัสเซียที่มีการใช้สัตว์สี่เท้าประเภท “กระทิง” เพื่อเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความแข็งแรงของมนุษย์ ดังปรากฏในสำนวน “Здоров как бык” (แข็งแรงเหมือนกระทิง) เนื่องจากชาวรัสเซียในอดีตมีโอกาสพบการแสดงออกถึงความแข็งแรงของสัตว์ดังกล่าวได้มากกว่าสัตว์สี่เท้าประเภทอื่น อย่างเช่น “ช้าง” ที่พบในสำนวนไทย “มีกำลังช้างสาร” ทั้งนี้การใช้ “ช้าง” ในสำนวนข้างต้นสามารถเชื่อมโยงได้กับลักษณะของคนไทยที่มีความคุ้นเคยกับช้างมาตั้งแต่อดีตจนเปรียบดังสัตว์ประจำชาติ ในสมัยก่อนผู้คนอาจจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน เพื่อการรบในสงคราม ทำให้มีการให้ความสำคัญกับช้างในฐานะสัตว์ที่มีพละกำลังแข็งแรง ในมุมมองของชาวรัสเซียหากเอ่ยถึงสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งานหรือเป็นพาหนะเดินทางในสมัยก่อนมักจะสื่อถึง “ม้า” เป็นหลักจากตัวอย่างในสำนวน “Работать как ломовая лошадь” (ทำงานเหมือนม้าใหญ่สำหรับลากรถหนัก) ที่กล่าวถึงสัตว์ที่ถูกใช้งานหนักในสมัยก่อน นอกเหนือจากประเด็นข้างต้นผู้ศึกษาพบว่า คนไทยให้ความสำคัญกับ “ปลา” ในหลายสถานการณ์ ยกตัวอย่างเช่น สำนวน “ใจปลาซิว” ที่สื่อความถึงการไร้ซึ่งความอดทน เนื่องมาจากการรับรู้ของคนไทยในอดีตถึงพฤติกรรมของปลาชนิดดังกล่าวที่มักตายง่ายภายหลังที่ขึ้นมาจากน้ำ โดยหากศึกษาเปรียบเทียบแล้วสัตว์ชนิดดังกล่าวอยู่ในการรับรู้ของชาวรัสเซียได้ค่อนข้างจำกัด

ประเด็นที่สอง ชาวรัสเซียและชาวไทยยึดการเปรียบเทียบสัตว์สี่เท้าหรือสัตว์ชนิดอื่น ๆ ต่างชนิดกันเนื่องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นการรับรู้หรือการได้ใกล้ชิดกับสัตว์ต่าง ๆ ด้วยความถี่ที่ต่างกันกับประเด็นด้านปัจจัยจากสภาวะแวดล้อมรอบตัวสัตว์นั้น ๆ ผู้ศึกษามองว่าประเด็นที่สองเป็นปัจจัยที่เสริมหรือภาพสะท้อนประเด็นแรกในด้านมุมมองและระบบความคิดที่ต่างกันของทั้งสองชนชาติ ปัจจัยสภาวะแวดล้อมถือเป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการรับรู้ของคนรัสเซียและคนไทย เช่น ปัจจัยที่เป็นภาพสะท้อนด้านสภาพภูมิประเทศ ปัจจัยที่เป็นภาพสะท้อนทางสภาพภูมิอากาศที่อยู่ในสำนวนทั้งสองภาษา เป็นต้น ในกรณีตัวอย่าง การกล่าวถึงสำนวน “Как корова на льду” (เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง) และ “Собачий холод” (ความหนาวในแบบหมา) ในภาษารัสเซีย สามารถเชื่อมโยงระหว่างสัตว์ที่เป็นที่นิยมหรือพบได้บ่อยกับปัจจัยแวดล้อมที่เป็นภาพสะท้อนด้านสภาพภูมิอากาศ กล่าวคือ วัวเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมในหมู่

ชาวรัสเซียเพื่อการปศุสัตว์ภายในบ้าน ในขณะที่หมาเป็นสัตว์ที่ชาวรัสเซียนิยมเลี้ยงไว้เพื่อการล่าสัตว์ ดูแลฝูงสัตว์ ตลอดจนเลี้ยงไว้เฝ้าบ้าน ส่วนสภาพภูมิอากาศของรัสเซียอันเป็นที่มาของทั้งสองสำนวน (คำว่า “ความหนาว” และ “พื้นลานน้ำแข็ง”) มีลักษณะที่ค่อนข้างหนาวเย็นหรือหนาวจัดในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะทางตอนบนของประเทศและเขตไซบีเรีย แม้ว่าสัตว์ทั้งสองชนิดจะสามารถพบได้ในไทยเช่นกันแต่เนื่องด้วยปัจจัยเสริมทางด้านสภาพอากาศที่ไม่พบหรือพบได้น้อยมากในไทยทำให้เป็นข้อจำกัดในการควบรวมประเด็นทั้งสองไว้ในสำนวนไทยดังที่ปรากฏในสำนวนรัสเซียข้างต้น

หากกล่าวถึงตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้ถึงสัตว์ที่ใกล้ชิดกับปัจจัยที่เป็นภาพสะท้อนทางด้านภูมิประเทศที่เป็นลักษณะเด่นของไทยแต่พบได้ยากในรัสเซีย ผู้ศึกษาของยกตัวอย่างสัตว์จำพวก “ปลา” ซึ่งถือเป็นสัตว์ที่เป็นที่นิยมและอยู่คู่สังคมไทยมาช้านาน ดังจะเห็นได้จากวลีเชิงคำถามสั้น ๆ ที่หลายคนได้ยินจากคนไทยสมัยก่อนว่า “กินข้าวกินปลาหรือยัง” หรือในสำนวนไทยมากมายดังที่ได้ยกตัวอย่างในหัวข้อศึกษาก่อนหน้านี้ อาทิ “จับปลาสองมือ” “ขุดบ่อล่อปลา” “ใจปลาซิว” ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจัยเสริมทางด้านภูมิประเทศหรือภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ตั้งของประเทศไทยมีผลต่อความนิยมในการรับประทานปลาเป็นอาหารหลักเพราะถือเป็นเรื่องสะดวกในการจับและผ่านกรรมวิธีในการปรุง เนื่องจากภูมิประเทศของไทยเป็นที่ราบลุ่ม และคนไทยในสมัยก่อนมักอาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำ ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับปลาจนในท้ายที่สุดก่อเกิดเป็นสำนวน ในขณะที่ลักษณะทางภูมิประเทศของรัสเซียมีลักษณะที่ต่างออกไป ทำให้เน้นความสำคัญในมิติด้านอื่น ๆ แทน อาทิ สำนวน “Медвежий угол” (รังของหมี) โดยเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าการใช้สัตว์จำพวก “หมี” ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ประจำชาติรัสเซียผสมผสานกับที่มาของสำนวนในด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศว่าด้วยที่อยู่ของหมีที่ตั้งอยู่บริเวณไทกาหรือบริเวณป่าเขตหนาวที่พบได้ในประเทศรัสเซียแต่ไม่พบในประเทศไทย

นอกจากนี้ในประเด็นที่สองผู้ศึกษายังพบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ถึงสัตว์ที่มีความใกล้ชิดหรือสัตว์ที่พบเจอได้บ่อยกับปัจจัยสภาวะแวดล้อมที่เป็นภาพสะท้อนในทางศาสนาที่ทำให้เกิดภาพสะท้อนที่แตกต่างกันระหว่างชนชาติหนึ่งกับอีกชนชาติหนึ่ง เช่น สำนวน “Беден как церковная мышь” (ยากจนเหมือนหนูในโบสถ์) ในสำนวนรัสเซีย โดยในประเด็นดังกล่าวเกิดการเชื่อมโยงในการใช้สัตว์จำพวก “หนู” กับ สภาวะแวดล้อมทางศาสนสถาน ทั้งนี้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของชาวรัสเซียนับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนชาวรัสเซียใกล้ชิดและผูกพันกับโบสถ์ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการการพบพฤติกรรมหรือลักษณะของหนูที่อยู่อย่างลำบากจากการขาดแคลนเศษอาหารที่ตกทิ้งไว้ใน ศาสนสถานดังกล่าว เช่นเดียวกับสำนวน “Метать бисер перед свиньями” (โยนลูกปัดให้หมู) ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์จำพวก “หมู” ที่อยู่ในการรับรู้เชิงลบของคนรัสเซียกับลูกปัดหรือไข่มุก ของทรงคุณค่าที่เป็นตัวแทนของการเข้าถึงความจริงแท้ในทางศาสนา โดยบริบทของความสัมพันธ์อยู่ภายใต้กรอบของคัมภีร์ไบเบิล เป็นรูปแบบความเชื่อในคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์เป็นหลัก ในขณะที่บริบทของสำนวนไทยมักมักมีการกล่าวถึงเรื่องราวทางศาสนาพุทธเป็นหลักทำให้สำนวนมีความเกี่ยวข้องกับ ศาสนสถานในรูปของวัดมิใช่โบสถ์อย่างในสภาวะแวดล้อมแบบรัสเซีย หรืออาจเป็นศาสนาพิธีหรือการประกอบศาสนากิจ อาทิ สำนวน“กรวดน้ำคว่ำขัน” ซึ่งถือเป็นสำนวนที่มิได้เกี่ยวข้องกับสัตว์สี่เท้า

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าในภาษารัสเซียและภาษาไทยเปิดโอกาสให้เกิดความเข้าใจไม่เพียงมุมมองของภาษาในแง่ของการใช้สำนวนในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังเป็นการเข้าใจถึงมุมมอง ระบบความคิด ตลอดจนภาพสะท้อนที่ซ่อนอยู่ภายในสำนวนของผู้คนทั้งสองชนชาติซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมในนิยามที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในต่างวัฒนธรรมได้ สำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าเกิดขึ้นจากระบบความคิดที่หลอมรวมประสบการณ์ของผู้คนของแต่ละชนชาติที่มีต่อสัตว์ชนิดต่าง ๆ และนำมาเชื่อมโยงกับความหมายในสำนวนตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน โดยพฤติกรรม การกระทำ ตลอดจนคุณลักษณะของสัตว์สี่เท้าชนิดต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในถ้อยคำสำนวนทั้งภาษารัสเซียและภาษาไทยถือเป็นภาพสะท้อนของพฤติกรรม การกระทำ คุณลักษณะของผู้คนในสังคมนั้น ๆ ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ในการศึกษาจุดมุ่งหมายของสำนวนตามกรอบแนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรมผู้ศึกษายังพบความสอดคล้องกันในบรรดาสำนวนทั้งสองภาษา กล่าวคือ สำนวนส่วนใหญ่ของทั้งสองชาติมีจุดมุ่งหมายในการตำหนิติเตียนถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือที่มีข้อจำกัด ทั้งนี้ก็ใช้เป็นแง่คิดเพื่อจะนำไปสู่การปรับตัวและแก้ไขพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมหนึ่ง ๆ ยอมรับ

จากการเก็บรวบรวมสำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าทั้งหมด 165 สำนวน ในฐานข้อมูลด้านพจนานุกรมสำนวนรัสเซียและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้านคลังสำนวนรัสเซียผู้ศึกษาพบสำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับสำนวนไทยในเชิงความหมายที่คล้ายคลึงกันได้ 3 กลุ่มใหญ่ รวม 32 สำนวน ประกอบไปด้วย 1. สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าชนิดเดียวกันในการเปรียบเทียบ (7 สำนวน) 2. สำนวนรัสเซียกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่ใช้ถ้อยคำสัตว์สี่เท้าต่างชนิดกันในการเปรียบเทียบ (11 สำนวน) 3. สำนวนรัสเซียเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและสำนวนไทยที่ไม่ได้เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน (14 สำนวน) ทำให้สามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของระบบคิดตลอดจนมุมมองเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าได้ โดยผู้ศึกษาได้ข้อสรุปถึงความสอดคล้องกับสมมุติฐานในการศึกษาที่ว่าสำนวนเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าทั้งในภาษารัสเซียและภาษาไทยสะท้อนมุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชนชาติผ่านภาษานั้น ๆ โดยครอบคลุมประเด็นการดำรงชีวิต ตลอดจนความเชื่อมโยงกันอย่างกันแน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์และสัตว์แม้ว่าจะพบจุดร่วมที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองวัฒนธรรมอยู่ในหลายประเด็น ทั้งนี้ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง สำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้ามีความสอดคล้องกันในเชิงความหมายโดยทั้งสองสำนวนใช้สัตว์ชนิดเดียวกัน ทั้งนี้การใช้สัตว์ชนิดเดียวกันและมีองค์ประกอบของคำในสำนวนคล้ายคลึงกันพบได้ในส่วนใหญ่ ได้แก่ สำนวน “Тёмная лошадка” (ม้ามืด) - “ม้ามืด” สำนวน “Живуч как кошка” (มีชีวิตอยู่รอดเหมือนแมว) – “แมวเก้าชีวิต” สำนวน “Козёл отпущения” (แพะแห่งการไถ่บาป) - “แพะรับบาป” สำนวน “Паршивая овца” (แกะขี้เรื้อน) - “แกะดำ” ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองและระบบความคิดที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองชาติในแง่ของการเปิดรับวัฒนธรรมทางความคิดจากต่างแดนเข้ามาใช้ในภาษาของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสำนวน “ม้ามืด” การมีประสบการณ์ในการรับรู้ถึงพฤติกรรมของสัตว์ที่คล้ายกันดังกรณีการเอาชีวิตรอดของแมวในสำนวน “แมวเก้าชีวิต” อย่างไรก็ดีแม้ว่าจะการใช้สัตว์ชนิดเดียวกันและองค์ประกอบของคำในสำนวนที่คล้ายคลึงกันแต่ก็พบถึงที่มาในบริบทที่ต่างกันอย่างในกรณีของ “แพะรับบาป” โดยรัสเซียรับเข้ามาผ่านความเชื่อในคัมภีร์ของชาวยิวแต่ไทยรับมาจาก

ศาสนาฮินดูในอินเดีย สะท้อนถึงบทบาททางศาสนาที่สามารถเป็นสะพานในการเชื่อมโยงมุมมองทางความคิดจากต่างแดนเข้ามาได้ ในบริบทของสำนวน “แกะดำ” ในสังคมไทยเน้นการเปิดรับมุมมองจากต่างชาติเป็นหลักเนื่องจากข้อจำกัดทางสภาพอากาศที่ไม่เอื้อในการเลี้ยงแกะเหมือนในประเทศรัสเซีย คู่ของสำนวนรัสเซียและไทยบางสำนวนเลือกใช้สัตว์ชนิดเดียวกันแต่เน้นการสังเกตองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ชาวรัสเซียเน้นเชื่อมโยงประสบการณ์การรับรู้สถานการณ์ที่เลวร้ายกับพฤติกรรมการหอนในสำนวน “Хоть волком вой” (เสียงหอนแบบหมาป่า) ในขณะที่คนไทยเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของสุนัขในช่วงเวลาวิกฤติไม่มีทางไปในสำนวน “หมาจนตรอก” ชาวรัสเซียเชื่อมโยงความสกปรกกับสัตว์จำพวกหมูในสำนวน “Грязный как свинья” (สกปรกเหมือนหมู) ในขณะที่ไทยใช้การเชื่อมโยงความไร้ระเบียบและสกปรกกับหมูในสำนวน “กินเหมือนหมูอยู่เหมือนหมา”นอกจากนี้ยังพบสำนวนของทั้งสองภาษาที่ถึงแม้ว่าจะใช้สัตว์ชนิดกันแต่อยู่ในบริบทที่ต่างกันในทางสังคมวัฒนธรรม อาทิ “Как собака на сене” (ราวกับเป็นหมาในรางหญ้า) - “หมาหวงก้าง” จะเห็นได้ว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ทั้งสองชาติคุ้นเคยแต่ในสำนวนรัสเซียเลือกใช้บริบทเกี่ยวกับรางหญ้าเนื่องจากวิถีชีวิตของชาวรัสเซียมีการเลี้ยงม้าในฟาร์มจึงให้หญ้าใส่ในรางในขณะที่ในสำนวนไทยใช้หวงก้างแทนเนื่องจากวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนอยู่กับแม่น้ำ และมักเลือกบริโภคปลาเป็นหลัก

ประเด็นที่สอง สำนวนรัสเซียและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้ามีความสอดคล้องกันในเชิงความหมายแต่ทั้งสองสำนวนเลือกใช้สัตว์ต่างชนิดกันอันเนื่องมาจากประสบการณ์การรับรู้การได้สัมผัสกับสัตว์ในสภาวะแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนรัสเซียและคนไทยมีต่างกัน สังคมรัสเซียตั้งแต่อดีตเกี่ยวข้องกับการทำปศุสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มทำให้มีโอกาสในการพบพฤติกรรมของสัตว์กลุ่มดังกล่าวได้มาก ทั้งนี้ชาวรัสเซียเน้นเปรียบเทียบความโง่เขลากับสัตว์จำพวก “แกะ” ดังปรากฏในสำนวน “Глупый как баран” (โง่เหมือนแกะ) หรือ “Смотреть как баран на новые ворота” (ทำท่าเหมือนแกะที่มองไปยังประตูใหม่) ในขณะที่ไทยเปรียบสัตว์ที่โง่เขลาเป็น “ควาย” แทนเนื่องจากวิถีชีวิตของสังคมไทยโดยเฉพาะในชนบทเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ทำนา ปลูกข้าว สัตว์ชนิดดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญและอยู่ในประสบการณ์การรับรู้ของคนไทยในสำนวน “โง่เหมือนควาย” อาจกล่าวได้ว่าในภาษารัสเซียมักปรากฏการใช้สัตว์จำพวก “วัว” และ “ม้า” ในสำนวน “Конь не валялся” (ม้ายังไม่ได้นอนเกลือกกลิ้ง) และ “Как корова на льду” (เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง) สะท้อนถึงความนิยมในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงขนาดใหญ่โดยเฉพาะแบบฟาร์มในขณะที่สำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันจะบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของสังคมไทยในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงขนาดเล็ก อาทิ “หมู” และ “เป็ด” ในสำนวน “ดินพอกหางหมู” และ “เดินอย่างเป็ด” ตามลำดับ นอกจากนี้สังคมรัสเซียในยุคอดีตให้ความสำคัญกับการล่าสัตว์ทำให้มีการใช้สัตว์ป่าโดยเฉพาะ “กระต่ายป่า” ในหลายสำนวน คือ “Гоняться за двумя зайцами” (ล่ากระต่ายป่าสองตัว) “Заячья душа” (ใจกระต่ายป่า) ในขณะที่สำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเคียงกับสำนวนรัสเซียกลับใช้คำว่า “ปลา” แทนอันเนื่องมาจากวิถีชีวิตของคนไทยมีความใกล้ชิดกับแม่น้ำและการจับปลาเพื่อการบริโภคดังที่กล่าวไปข้างต้น เช่น “จับปลาสองมือ” และ “ใจปลาซิว” เป็นต้น และในบางครั้งสัตว์ยังมีความเชื่อมโยงกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่อยู่คู่สังคมนั้น ๆ มาอย่างยาวนาน สำนวนรัสเซียมีการใช้คำว่า “Кот наплакал (แมวร้องไห้)” เนื่องจากแมวเป็นสัตว์ที่มีความใกล้ชิดกับชาวรัสเซียมาอย่างยาวนานก่อนการรับคริสต์ศาสนา แมวยังอยู่คู่กับชนชั้นสูงของรัสเซียในอดีต และมีความสำคัญในการช่วยจับหนู

(Минкультуры России) ส่วนสำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเคียงมีการใช้คำว่า “ไก่” แทนในสำนวน “น้ำลายไก่” ทั้งนี้ไก่โดยเฉพาะไก่พื้นเมืองไทยเป็นสัตว์ที่มีความใกล้ชิดกับคนไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยเมื่อคนไทยอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน (บัญญัติ เหล่าไพบูลย์ และ มนต์ชัย ดวงจินดา, 2555, น. 309)

ประเด็นที่สาม ปัจจัยที่สนับสนุนความแตกต่างทางมุมมองและระบบความคิดของผู้คนทั้งสองชนชาติ คือ สภาวะแวดล้อมรอบ ๆ สัตว์ที่อยู่ในจุดสนใจหรือเป็นที่รับรู้ของมนุษย์โดยปรากฏผ่านภาพสะท้อนที่ซ่อนอยู่ในสำนวนทั้งสองชนชาติดังต่อไปนี้

ภาพสะท้อนทางสภาพภูมิประเทศ: ภูมิประเทศของรัสเซียครอบคลุมพื้นที่ในทวีปยุโรปและเอเชีย โดยมีเทือกเขาอูราลคั่นกลางทั้งสองทวีป ตอนบนของประเทศเป็นเขตน้ำแข็งและมีหิมะปกคลุมตลอดทั้งปี ทางตะวันตกของเทือกเขาอูราลเป็นที่ราบขนาดใหญ่ ทางตอนใต้เป็นที่ราบสูงและเทือกเขา (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2563) การมีที่ราบขนาดใหญ่เป็นปัจจัยสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงขนาดใหญ่เพื่อการปศุสัตว์ อาทิ “ม้า” “แกะ” ในเขตตะวันออกของประเทศโดยเฉพาะในภูมิภาคไซบีเรียเป็นเขตป่าสนขนาดใหญ่ทำให้ปรากฏสำนวนเกี่ยวแหล่งที่อยู่อาศัยเกี่ยวกับ “หมี” ส่วนภูมิประเทศของไทยจัดเป็นพื้นที่เขตร้อน ภาคเหนือและตะวันตกเป็นเขตเทือกเขาสูง ภาคกลางมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เปิดโอกาสให้วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนตั้งถิ่นฐานบริเวณแหล่งน้ำทำให้พบสำนวนเกี่ยวสัตว์จำพวก “ปลา” ในหลายสำนวน

ภาพสะท้อนทางสภาพภูมิอากาศ: ในประเทศรัสเซียมีสภาพภูมิอากาศที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่มีฤดูหนาวที่ยาวนาน พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยหิมะนาน 6 เดือน โดยมีภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสเตปป์ทางตอนใต้ ภูมิอากาศชื้นภาคพื้นทวีปในโซนยุโรป และมีภูมิอากาศแบบอาร์ติกในไซบีเรีย และทุนดราในเขตขั้วโลกเหนือ (แหล่งเดิม, 2563) ปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างความหนาวเย็นกับสัตว์สี่เท้าที่ปรากฏในสำนวนรัสเซียได้มาก เช่น “เหมือนวัวบนพื้นลานน้ำแข็ง” และ “ความหนาวในแบบหมา” เป็นต้น ลักษณะทางภูมิอากาศของไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น มีอุณหภูมิสูงตลอดทั้งปี ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่เอื้อในการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในหลายพื้นที่ อาทิ แกะ นอกจากนี้ในประเทศไทยมีฝนตกมากจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (โสภณ ชมชาญ, 2553) ลักษณะของฝนที่ตกบ่อยเป็นที่มาในหลายสำนวน อาทิ “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า”

ภาพสะท้อนทางพันธุ์สัตว์: เนื่องปัจจัยเสริมจากภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ส่งผลให้พันธุ์สัตว์ในรัสเซียและไทยมีต่างกันโดยเฉพาะในอดีต พันธุ์สัตว์ที่พบได้ในเขตเมืองหนาวของรัสเซีย ได้แก่ แกะ แพะ ม้า หมาป่า ส่วนพันธุ์สัตว์ที่พบได้ในเขตเมืองร้อนซึ่งรวมถึงไทย ได้แก่ ควาย หมู ช้าง อย่างไรก็ดีสัตว์ประเภทแมวและสุนัขถือเป็นสัตว์เลี้ยงที่ได้รับความนิยมทั้งในรัสเซียและไทย โดยเฉพาะรัสเซียถือเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรแมวมากที่สุดเป็นอันดับสามของโลกจากการเก็บสำรวจทั่วโลกในปี ค.ศ. 2017 (Cataccessories) สำนวนเกี่ยวกับสุนัขและแมวสามารถพบได้ในทั้งสองภาษา อาทิ “**Жить как кошка с собакой**” (อยู่กันเหมือนแมวกับหมา) “**Как собака на сене**” (ราวกับเป็นหมาในรางหญ้า) “หมาหวงก้าง” “แมวเก้าชีวิต”

ภาพสะท้อนทางศาสนาและความเชื่อ: ประชากรชาวรัสเซียนับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์เป็นศาสนาหลักด้วยสัดส่วนผู้นับถือร้อยละ 75 (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2563) ศาสนาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในรัสเซียในหลายช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมา อาทิ เป็นศูนย์รวม

จิตใจในการต่อต้านการรุกรานจากชาวมองโกลหรือการรุกรานของนาซีในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง (Назаренко и др.) ปัจจัยทางศาสนาเป็นบ่อเกิดของหลายสำนวนรัสเซีย อาทิ “Беден как церковная мышь” (ยากจนเหมือนหนูในโบสถ์) “Метать бисер перед свиньями” (โยนลูกปัดให้หมู) ศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นอันดับสองของประเทศรัสเซียคืออิสลามโดยสัดส่วนผู้นับถือร้อยละ 10-15 โดยชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ชาวตาตาร์ที่มีสัดส่วนประชากรร้อยละ 3.7 (ชาวรัสเซียมีประชากรร้อยละ 77.7) (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2563) ซึ่งสามารถพบความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างศาสนาได้ในสำนวน “Подложить свинью” (ใส่หมู) ส่วนประเทศไทยแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ให้ความเสรีในการนับถือศาสนาต่าง ๆ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก สำนวนไทยจึงมักกล่าวถึงพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา อาทิ “กรวดน้ำคว่ำขัน” นอกเหนือจากประเด็นทางศาสนาในสังคมรัสเซียและไทยพบความเชื่อในเรื่องลางบอกเหตุ คติความเชื่อ หรือความเชื่อเหนือธรรมชาติอื่น ๆ แต่ในบริบททางสังคมที่ต่างกัน อาทิ สำนวน “Чёрная кошка пробежала” (แมวดำวิ่งผ่าน) ในรัสเซีย และสำนวน “ลูกผีลูกคน” ในไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมผู้ศึกษามองว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนรัสเซียและสำนวนไทยโดยการเจาะจงว่าเป็นสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น สุนัขหรือแมวเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจทัศนคติหรือระบบความคิดของคนทั้งสองชาติที่มีต่อสัตว์ชนิดนั้น ๆ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาสุภาษิตของรัสเซีย (Пословицы) ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนิกานต์ วงศ์ปิยะ. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคนที่พบในสำนวนฝรั่งเศสและสำนวนไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์. 20*(1), 133-152.

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน. (2529). *ถ้อยคำสำนวน : แนวคิดเชิงภาษาศาสตร์*. กัญญา

บัญญัติ เหล่าไพบูลย์ และ มนต์ชัย ดวงจินดา. (2555). ไก่พื้นเมืองไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. *วารสารแก่นเกษตร. 40*, 309-312.

บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์. (2539). *ปทานุกรม สำนวน สุภาษิต และคำพังเพยไทย.* เอส แอนด์ เค บุ๊คส์

ประเทือง คล้ายสุบรรณ์. (2528). *สำนวนไทย*. สุธิสารการพิมพ์

ปริตต์ อรุณโอษฐ์. (2563). ภาษาศาสตร์วัฒนธรรมในฐานะสหวิทยาการ: พัฒนาการและแนวทางการศึกษาในโลกตะวันตกและรัสเซีย. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2563* ในรูปแบบออนไลน์. 23-24 กรกฎาคม 2563. น. 437-454

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. สืบค้นจาก https://dictionary.orst.go.th

พัชนะ บุญประดิษฐ์. (2552). *ทำไมปากแห้ง-ปากแฉะ.* สืบค้นจาก https://www.sanook.com/news/818634/

พิชญาดา ผกากรอง. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิริยา สุรขจร. (2544). *สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ : การศึกษาเปรียบเทียบ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รังสิมา รุ่งเรือง. (2560). *ความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ในภาษาไทยและภาษาอินโดนีเซีย.* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชนี ซอโสตถิกุล. (2542). *สำนวน ภาษิต และคำพังเพยที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรารัชต์ มหามนตรี. (2557). *โลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต*. ดาวเงินการพิมพ์

วิจิตรมาตรา, ขุน. (สง่า กาญนาคพันธ์). (2529). *สำนวนไทย*. บริษัท ส.เอเชียเพรศจำกัด.

วูถิกิม จี. (2550). *การเปรียบเทียบสำนวนเวียดนามกับสำนวนไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). *ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ: สหพันธรัฐรัสเซีย*. สืบค้นจาก https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/pdf/Russian.pdf

สำรวย นักการเรียน. (2551). *ไยแพะต้องรับบาปด้วย*. สืบค้นจาก http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ไยแพะต้องรับบาปด้วย-๒๑-ม

โสภณ ชมชาญ. (2553). *ความแห้งแล้งในประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://www.ldd.go.th/WEB_UNCCD/dryland/page1.htm

ศรัณย์ ทองปาน. (2561). *กรวดน้ำคว่ำขัน*. สืบค้นจาก https://www.sarakadee.com/2018/03/26/kruadnam/

ศิริพร มณีชูเกตุ. (2559). โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 4*(2), 62-78.

แหล่งรวม สานวน สุภาษิต คำพังเพย. (14 กุมภาพันธ์ 2561). สืบค้นจาก https://proverbthai.com

อุบล เทศทอง. (2548). *ภาษิตเขมร: วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต] มหาวิทยาลัยศิลปากร

ฮิเดโอะ ฮิราโนะ. (2550). *การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cataccessories. *แมวเยอะ ๆ 10 อันดับประเทศที่มีประชากรแมวเยอะที่สุด.* สืบค้นจาก https://www.cata ccessories.biz/แมวเยอะๆ/

Niran Kasri. *กรวดน้ำคว่ำกะลา หมายถึงอะไร ?*. สืบค้นจาก https://www.blogsdit.com/2020/02/wateringd.html

Niran Kasri. *แกะดำ หมายถึงอะไร ?*. สืบค้นจาก https://www.blogsdit.com/2020/03/blacksheep.html

Niran Kasri. *ตัดช่องน้อยแต่พอตัว หมายถึงอะไร ?*. สืบค้นจาก https://www.blogsdit.com/2020/04/fdrfv.html

Niran Kasri. *ไม่ดูตาม้าตาเรือ หมายถึงอะไร ?*. สืบค้นจาก https://www.blogsdit.com/2020/01/checkmate.html

Niran Kasri. *ลิงได้แก้ว หรือ วานรได้แก้ว หมายถึงอะไร?.* สืบค้นจาก https://www.blogsdit.com/2020/12/monkeyjew.html

Bowen, T. *Phrase of the week: a dark horse*. Retrieved from https://www.onestopenglish.com/your-english/phrase-of-the-week-a-dark-horse/

Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind.* The University of Chicago Press.

Melville, J. H. (1955). *Cultural Anthropology*. Oxford BH. Publishing Co.

Myths and Folklore Wiki. *Berserker.* Retrieved from https://mythus.fandom.com/wiki/Berserker

Sweetser, E. (1990). *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge University Press.

Wallechinsky, D. & Wallace, I. (1981). *Origins of Sayings - A Dark Horse*. Retrieved from http://www.trivia-library.com/b/origins-of-sayings-a-dark-horse.htm

Williams, R. (1983). *Culture & Society 1780-1950.* Columbia University Press.

А., И. И. (2020). *Медвежья услуга значение фразеологизма, выражение оказать медвежью услугу, что это значит и где медвежий угол в России.* Режим доступа https://proshuslovo.ru/novoe-o-slovah/medvezhya-usluga-znachenie-frazeologizma-medvezhij-ugol.html

Войводич, Д.Д. (2019). Конь/лошадь во фразеологических оборотах русского и сербского языков. *Русский язык в поликультурном мире.* Сборник научных статей III Международного симпозиума, в 2-х томах. 115-120

Буцких, Н.В. (2018). *Символика льва в древнерусском искусстве.* Режим доступа https://zelomi.ru/journallev

Все о лошадях. *Значение фразеологизма работать как ломовая лошадь.* Режим доступа https://optima-workflow.ru/znachenie-frazeologizma-rabotat-kak/

Волков, С. (2009). «*Биологические*» *идиомы*. Режим доступа https://bio.1sept.ru/view_article.php?ID=200900411

Данила фразеологизмов. Режим доступа http://wordsland.ru/zs/dolina/

Илинь, Ж. (2017). Фразеологизмы с названиями животных обца/баран в русском языке (по материалам лексикографических источников. *Балтийский гуманитарный журнал. Т. 6.* □ 4 (21). 88-90

Зиновьева, Е. И. (2016). *Лингвокультурология: от теории к практике*. Учебник. – Санкт-Петербург: СПбГУ; Нестор-История.

Идиомы на пяти языках. *Купить кота в мешке (значение и происхождение фразеологизма).* Режим доступа http://polyidioms. narod.ru/index/0-172

Королёва, М. А. (15.11.2007). *Свинью подложить*. Режим доступа https://rg.ru/2007/11/15/koroleva.html

Маслова, В. А. (2004). *Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений*. М.: Издательский центр Академия.

Минкультуры России. *Как коты помогали крестьянам и императорам.* Режим доступа https://www.culture.ru/materials/175458/kak-koty-pomogali-krestyanam-i-imperatoram

Мистер Кот. *Кот в мешке: значение и происхождение выражения.* Режим доступа https://mrkot.com/kot-v-meshk

Мир фразеологизмов. Режим доступа http://fraze.ru/index.php

Назаренко, А. В. и др. Православие. Режим доступа https://bigenc.ru/text/3041090

Основные данные о волчьем языке. Режим доступа http://wolvesworld.ru/wolf-language.php

Сироткин, Д. *Фразеологизмы со словом свинья*. Режим доступа https://burido.ru/razvitie-i-obuchenie/462-frazeologizmy-so-slovom-svinya

Слова, фразы и их происхождение. (2016). Режим доступа http://slofraz.blogspot.com

Словарь русского языка: В 4-х т. (1999). Под ред. А. П. Евгеньевой. - 4-е изд., стер. - М.: Рус. яз.; Полиграфресурсы,

Телия, Е.Н. (2006). Ф*разеологический словарь русского языка*. Режим доступа http://rus-yaz.niv.ru/doc/phraseological-dictionary/index.htm

Филологический маньяк. (2017). *Почему "МЕТАТЬ БИСЕР ПЕРЕД СВИНЬЯМИ" не стоит? ТОЛКОВАНИЕ библейского выражения*. Режим доступа https://zen.yandex.ru/media/philological_maniac/-pochemu-metat-biser-pered-sviniami-ne-stoit-tolkovanie-bibleiskogo-vyrajeniia-598bfed53c50f75dff785c94

Фразеологический словарь русского литературного языка. (2015). Режим доступа http://endic.ru/rusphrase/Zajachja-dusha-7392.html

Что означает выражение «Собака на сене»?. Режим доступа https://www.textologia.ru/ russkiy/interesnie-fakti-yazika/facty-leksikologii/chto-oznachaet-virazhenie-sobaka-na-sene/6937/?q=463&n=6937

Чёрная овца. Режим доступа. https://phrases.fandom.com/ru/wiki/Чёрная_овца

การวัดระดับคุณภาพแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ

ปวีณา เซ่งเล่ง ลีลาวดี แก้วชุม และ ฑิตฐิตา สินรักษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินคุณภาพแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ 3 ประเภท ได้แก่ คำนาม + คำนาม คำกริยา + คำนาม และคำคุณศัพท์ + คำนาม 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ การประเมินแอปพลิเคชันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณภาพนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และด้านความพึงพอใจของนักศึกษา จำนวน 48 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขา ภาษาอังกฤษ จำนวน 25 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขา ภาษาอังกฤษ จำนวน 23 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ใช้งานบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ (Hello ColloTech) 2) แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมแอปพลิเคชัน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการหาค่าแบบประเมินคุณภาพและความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชัน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.86, S.D. = 0.02) และ2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.46, S.D. = 0.02)

กล่าวได้ว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความรู้คำปรากฏร่วม 3 ประเภทดังกล่าว เป็นสื่อ ที่สามารถนำไปต่อยอดเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้ ควรมีการทดสอบระดับความรู้ด้านคำปรากฏร่วมก่อนเรียนและหลังการใช้แอปพลิเคชันของผู้เรียน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน และเพื่อให้ได้แอปพลิเคชันที่มีคุณภาพและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ แอปพลิเคชัน ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ คำปรากฏร่วม

An Evaluation of the Quality of the Application for Enhancing Ability in Using Collocation in English

Paveena Zengleng, Leelawadee Keawchum and Dhitthita Sinraksa
Faculty of Humanities and Social Science, Songkhla Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were 1) to evaluate the application for enhancing ability in using 3 types of collocation in English including noun + noun, verb + noun and adjective + noun 2) to study the satisfaction on the application for enhancing ability in using collocation in English. The application was evaluated for the quality of innovation by three experts, and for the satisfaction of the sample

toward the mobile application on Android. The samples were 48 English Major students from Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University; 25 second year students and 23 third year students. The instruments used in this research were the application for enhancing ability in using collocation in English (Hello ColloTech), the evaluation form of innovation, and the questionnaire on satisfaction of students. The statistics used in this research were mean and standard deviation. The research findings showed that, 1) the overall quality of the application for enhancing ability in using collocation in English was at a high level ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.02). 2) The overall satisfaction of the sample with the application for enhancing ability in using collocation in English was also at a high level ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.02).

In other words, this development of the application for enhancing ability in using 3 types of collocation in English can apply for education. Besides, it should have collocation pre-test and post-test for learners to verify the application efficiency and obtain the quality application.

Keywords: Application, Android, Collocation

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญทางระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันสังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้เพิ่มขึ้น (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, ม.ป.ป.) รวมถึงเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนทักษะทางภาษาที่สำคัญทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจ ใส่ใจศึกษาภาษาอังกฤษเพิ่มมาก ซึ่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาและมีความรู้ความ สามารถทางภาษาอังกฤษที่จะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยนั้น มักจะเน้นเรื่องไวยากรณ์เป็นหลัก แต่ขาดการเน้นเรื่องการสื่อสารหรือวงคำศัพท์ต่างๆ เช่น กริยาวลี (phrasal verb) สำนวน (idiom) คำแสลง (slang) หรือแม้กระทั่งคำปรากฏร่วม (collocation) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ตรงจุด (สุปรานี พุ้ยมอม, เจนจิรา เกิดทอง และชนิศา นิ่มสะอาด, 2555) รวมถึง ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ผู้เรียนมักประสบเจอ คือ ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษอย่างเป็นธรรมชาติเหมือนเจ้าของภาษาได้ หากผู้เรียนขาดความรู้ด้านคำปรากฏร่วม (ปรีมา มัลลิกะมาส, 2546) โดยที่ผ่านมานักภาษาศาสตร์ได้ให้คำนิยาม “คำปรากฏร่วม” เอาไว้อย่างหลากหลาย อาทิ Lewis (2008) ที่ให้คำนิยามเอาไว้ว่า คำปรากฏร่วมคือการรวมกันของคำหลายคำ ซึ่งปรากฏพร้อมกันอย่างสม่ำเสมอเกินกว่าจะเป็นการปรากฏพร้อมกันแบบบังเอิญ Lewis (2000) แบ่งประเภทของคำปรากฏร่วมออกเป็น คำปรากฏร่วมเชิงคำศัพท์ (Lexical collocations) ซึ่งประกอบด้วยคำเนื้อหา (Content words) (คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์) สองคำขึ้นไป โดยแบ่งออกเป็นรูปแบบย่อย 6 รูปแบบ คือ adjective + noun, verb + noun, noun + noun, verb + adverb, adverb + adjective, และ noun + verb

อีกประเภทหนึ่งคือ คำปรากฏร่วมเชิงไวยากรณ์ที่ได้จากการรวมกันของคำเนื้อหากับคำหน้าที่ (Function Words) (ส่วนใหญ่คือคำบุพบท) แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ adjective + preposition, verb + preposition, และ noun + preposition

รวมถึง สุพรรณี ปิ่นมณี (2552) ได้ให้คำนิยามว่า “คำปรากฏร่วม หมายถึงคู่คำที่ปรากฏอยู่ร่วมกันอยู่เสมอ และเป็นธรรมชาติ หากใช้คำไม่ตรงคู่อาจจะพอสื่อความหมายได้แต่ไม่ใช่ภาษาที่เป็นมาตรฐาน” ซึ่งคำปรากฏร่วมมีความสำคัญในการเรียนภาษาต่างประเทศที่ผู้สอนและผู้เรียนควรให้ความสำคัญ (Shamsudin, Sadoughvanini, and Hanafi Zaid, 2013) นอกจากนี้ คำปรากฏร่วมมีลักษณะของการใช้ถ้อยคำสำนวนซึ่งไม่อาจอธิบายได้โดยใช้เหตุผลหรือกฎเกณฑ์ตามหลักภาษาได้ (สุณี ธนาเลิศกุล, 2552) จึงอาจกล่าวได้ว่าคำปรากฏร่วมได้สร้างความลำบากแก่ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษ ดังนั้น การมีความรู้ในการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ จึงถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งสี่ทักษะ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการใช้คำศัพท์ (Mc Carthy and O’Dell, 2005) รวมถึงใช้ภาษาได้เป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากความสำคัญและปัญหาข้างต้นที่กล่าวมา ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการ (กนกวรรณ ใจเที่ยงตรง, 2556) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากเกิดจากการที่ผู้สอนยังขาดเทคนิค และทักษะในการสอน ไม่ได้นำนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมาใช้มากนัก อีกทั้งการเรียนรู้แบบปกติเป็นการเรียนแบบบรรยายทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน (กรกนก คลังบุญครอง, 2555)

จากสภาพปัญหาและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้คำปรากฏร่วม มีเพียงแต่สื่อให้ความรู้คำศัพท์ทั่วไปในรูปแบบต่างๆ ผู้วิจัยจึงเห็นประโยชน์ของแอปพลิเคชันในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้มีศักยภาพมากขึ้น และมีความสนใจที่จะพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ในรูปแบบการฝึกทักษะการใช้คำปรากฏร่วมสำหรับนักศึกษา เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน และพัฒนาความสามารถในการใช้คำปรากฏร่วมของนักศึกษา รวมถึง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษามาพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณภาพแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ (Hello ColoTech) 3 ประเภท ดังนี้

1.1 คำปรากฏร่วมประเภท คำนาม + คำนาม

1.2 คำปรากฏร่วมประเภท คำกริยา + คำนาม

1.3 คำปรากฏร่วมประเภท คำคุณศัพท์ + คำนาม

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำร่วมภาษาอังกฤษ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 คำปรากฏร่วม

2.1.1 ความหมายของคำปรากฏร่วม

McCarthy and O'Dell (2005) ให้คำจำกัดความว่าคำปรากฏร่วม หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้ร่วมกันเสมอ การรวมกันของคำปรากฏร่วมจะเป็นภาษาที่มีความเป็นธรรมชาติของเจ้าของภาษา เช่นเดียวกับ Lewis (2008) กล่าวว่า คำปรากฏร่วม คือ คำหรือกลุ่มคำที่มักปรากฏอยู่รวมกัน ฟังแล้วเป็นธรรมชาติในภาษานั้นๆ และมีความถี่การปรากฏสูงกว่าความถี่ที่คำหรือกลุ่มคำนั้นอาจปรากฏอยู่ร่วมกันโดยบังเอิญ เช่นเดียวกับ Nation (1991), Baker (2005) และ Thornberry (2003) ต่างมีมุมมองเกี่ยวกับคำปรากฏร่วมในเรื่องของความถี่ ต่างให้คำนิยามของคำปรากฏรวมว่าเป็นกลุ่มคำที่มีลักษณะโครงสร้างค่อนข้างตายตัว นอกจากนี้ McIntosh (2009) ก็ได้ให้นิยามคำปรากฏร่วม คือการปรากฏร่วมกันของคำศัพท์ในภาษาเพื่อให้ข้อความนั้นเป็นธรรมชาติทั้งการพูดและการเขียน เช่น ในภาษาอังกฤษจะพบคำปรากฏร่วม เช่น strong wind (ลมแรง) และ heavy rain (ฝนตกหนัก) ในทางตรงกันข้ามหากใช้สลับกันว่า heavy wind หรือ strong rain อาจจะพอเข้าใจความหมายและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่เจ้าของภาษาจะ รู้ทันทีว่าเป็นภาษาที่แปร่ง และไม่เป็นธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม นิยามของคำปรากฏร่วมมีความหลากหลายและยังไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักภาษาศาสตร์แต่ละท่าน กล่าวโดยสรุป คำปรากฏร่วม หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่มักใช้ร่วมกันเสมอ การรวมกันของคำปรากฏร่วมเป็นการใช้ภาษาให้เป็นธรรมชาติทั้งการพูดและการเขียน

2.1.2 ความสำคัญของคำปรากฏร่วม

คำปรากฏร่วมมีบทบาท และมีความสำคัญหลายประการ อีกทั้งยังแสดงถึงความสามารถทางด้านภาษาของผู้เรียน งานวิจัยที่กล่าวถึงความสำคัญของคำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษพอสังเขป ดังนี้

Mc Carthy and O'Dell (2005) ได้กล่าวว่า ความรู้คำปรากฏร่วมช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาที่ถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น และช่วยลดความผิดพลาด และความกำกวมในการสื่อสาร รวมถึง ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการใช้คำศัพท์ หลีกเลี่ยงการใช้คำเดิม ๆ เพิ่มสีสันในการใช้ภาษาได้มากขึ้น

ปรีมา มัลลิกะมาส (2551) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของคำปรากฏร่วมในการแปลไว้ด้วยว่า ความรู้คำปรากฏร่วมช่วยลดการแปลตรงตัวแบบคำต่อคำจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ รวมทั้งช่วยให้บทแปลมีความสละสลวยและเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับ สุพรรณี ปิ่นมณี (2552) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า นักแปลควรต้องรู้จักคำปรากฏร่วมที่เหมาะสม เพื่อให้บทแปลเป็นภาษาที่เป็นธรรมชาติแม้ว่าในบางครั้งการใช้คำร่วมกันที่ไม่ถูกต้องอาจจะพอสื่อความหมายได้ แต่ภาษาที่สื่อสารอาจจะออกมาแบบผิดปกติ เช่น ผ้าปูเตียง (bed sheet) และผ้าปูโต๊ะ (table cloth) หากแปล เป็น bed cloth และ table sheet เจ้าภาษาจะเห็นว่าเป็นภาษาที่แปร่ง

นอกจากนี้ O'Dell (2017) กล่าวว่า การใช้คำปรากฏร่วมในการอธิบายบางสิ่ง ซึ่งจะช่วยให้คำพูดแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกมากขึ้น เช่น It was very cold and dark. เปลี่ยนเป็น It was bitterly cold and pitch dark. รวมทั้งยังช่วยพัฒนารูปแบบการเขียนของผู้เรียนให้มีความหลากหลายและยกระดับของคำศัพท์

จากความสำคัญของคำปรากฏร่วม ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรู้คำปรากฏร่วม ความสำคัญ และมีบทบาทในทักษะด้านภาษาของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษคล่องแคล่วและใช้ภาษาได้สละสลวยเป็นธรรมชาติ สื่อสารออกมาได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

2.1.3 ประเภทของคำปรากฏร่วม

นอกจากลักษณะเฉพาะของคำปรากฏร่วมที่มีความหลากหลายตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้เชี่ยวชาญและนักภาษาศาสตร์ได้แบ่งคำปรากฏร่วมไว้เป็นประเภท และชนิดต่าง ๆ ทั้งประเภทของคำปรากฏร่วมเชิงคำศัพท์ (Lexical collocations) และคำปรากฏร่วมประเภทคำไวยากรณ์ (Grammatical collocations) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสังเกตการปรากฏร่วมกันของคำอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ Lewis (2000) ได้แบ่งประเภทของคำปรากฏร่วมออกเป็น คำปรากฏร่วมเชิงคำศัพท์(Lexical collocations) ซึ่งประกอบด้วยคำเนื้อหา (Content words) (คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์) สองคำขึ้นไป โดยแบ่งออกเป็นรูปแบบย่อย 7 รูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 1

แสดงโครงสร้างของคำปรากฏร่วม ของ Lewis (2000) ได้แบ่งประเภทของคำปรากฏร่วมเชิงคำศัพท์ 7 ประเภท ดังนี้

ชนิดของคำปรากฏร่วม	ตัวอย่าง
Adjective + noun	A difficult decision
Verb + noun	Submit a report
Noun + noun	A radio station
Verb + adverb	Apologize humbly
Adverb + adjective	Sound asleep
Adjective + preposition	(to be) Fond of
Phrasal verb	Turn off

อีกประเภทหนึ่งคือ คำปรากฏร่วมเชิงไวยากรณ์ที่ได้จากการรวมกันของคำเนื้อหากับคำหน้าที่ (Function Words) (ส่วนใหญ่คือคำบุพบท) แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 2

แสดงโครงสร้างของคำปรากฏร่วม ของ Lewis (2000) ได้แบ่งประเภทของคำปรากฏร่วมเชิงไวยากรณ์ 3 ประเภท ดังนี้

ชนิดของคำปรากฏร่วม	ตัวอย่าง
Adjective + preposition	Aware of
Verb + preposition	Step into

ชนิดของคำปรากฏร่วม	ตัวอย่าง
Noun + preposition	Emphasis on

นอกจากนี้งานวิจัยที่ผ่านมา อาทิ อังคนา มงคลชัย (2551), วรรณนิภา วงค์ปัญญา และ ชัยทัศน์ มีศรี (2562), ฤทธี นี(2560), และ Ramsha (2018) พบว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศทั้งผู้เรียนชาวไทยและชาวต่างประเทศมีข้อผิดพลาดคำปรากฏร่วมในประเภท noun + noun, verb + noun, และ adjective + noun มากที่สุด

การศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาคำปรากฏร่วมเฉพาะ 3 ประเภทเท่านั้น ได้แก่ noun + noun, verb + noun, และ adjective + noun เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมาผู้เรียนชาวไทย มีข้อจำกัดและข้อผิดพลาดในความรู้คำปรากฏร่วมในภาษาอังกฤษทั้ง 3 ประเภทมากที่สุด โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่อง คำปรากฏร่วมในภาษาอังกฤษตามทฤษฎีของ Lewis (2000) ซึ่งโดยแบ่งออกเป็นรูปแบบย่อย 7 รูปแบบ

2.2 ทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

การออกแบบบทเรียนออนไลน์และการสร้างแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพ ผู้สร้างจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในการออกแบบ โดยทฤษฎีการเรียนรู้ของนักวิชาการต่าง ๆ จะกล่าวโดยสรุป ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ในเชิงแรงจูงใจของเลปเปอร์ (Lepper, M.1997) เชื่อว่าแรงจูงใจที่ใช้ในบทเรียนควรที่จะเป็นแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ เช่น การเล่นเกมสนุก ๆ หลังจากการเรียน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การสอนที่ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน เลปเปอร์ได้เสนอเทคนิคในการออกแบบบทเรียนที่ทำให้เกิดแรงจูงใจภายใน เช่น ใช้เทคนิคของเกมในบทเรียน, ใช้เทคนิคพิเศษในการนำเสนอภาพ, ให้โอกาสผู้เรียนในการควบคุมการเรียนของตน และมีกิจกรรมที่ท้าทายผู้เรียน เป็นต้น

เช่นเดียวกับกาเย่ (Gagne, 1985) ได้พัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) และได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ ซึ่งหนึ่งในหลักการสำคัญนั้นก็คือ การเร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) ก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน การเร้าความสนใจผู้เรียนนี้อาจทำได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว สี และการใช้เสียงประกอบบทเรียนในส่วนบทนำ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความสนใจของผู้เรียนนอกจากเร่งเร้าความสนใจแล้วยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะศึกษาเนื้อหาต่อไป

นอกจากนี้ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของมาโลน (Malone,T, 1981) ยังกล่าวถึงความอยากรู้อยากเห็นทางความรู้สึก (sensory curiosity) ว่าเริ่มจากการถูกกระตุ้นความรู้สึกผ่านทางโสต (การได้ยิน) และทัศน์ (การเห็น) โดยสิ่งเร้าที่แปลกใหม่ดึงดูดความสนใจ สื่อรูปแบบต่าง ๆ ในการนำเสนอที่แปลกใหม่และดึงดูดความสนใจตลอดเวลาบนหน้าจอ จะช่วยคงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน

ดังนั้น การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการที่มนุษย์ให้ความสนใจกับสิ่งเร้าและรับรู้ สิ่งเร้าต่าง ๆ นั้นอย่างถูกต้อง การออกแบบบทเรียนควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น การใช้สื่อประสมและเทคโนโลยี การใช้

เทคนิคพิเศษทางภาพเข้ามาเสริมบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจไม่ว่าจะเป็นเสียง สี ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการรับรู้ ก็จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา อังคนา มงคลชัย (2551), ศึกษาความสามารถของผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัยในการใช้คำปรากฏร่วม, วรรณนิภา วงค์ปัญญา และ ชัยทัศน์ มีศรี (2562) ได้ศึกษาข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วมเชิงไวยากรณ์และเชิงคำ ศัพท์ของนักศึกษาชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสามารถทางภาษาในระดับต่ำ, ทิศากร ไชยมงคล (2563) ศึกษารูปแบบการใช้คำปรากฏร่วมในงานเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยในมหาวิทยาลัยภาคเหนือ 3 แห่ง, และ ฤทธี นี (2560) ได้ศึกษาและจัดกลุ่มชนิดของข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วมในความเรียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวกัมพูชาและไทย ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ผู้เรียนมีระดับความสามารถในการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำ โดยมีข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วมเชิงคำศัพท์มากกว่าข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วมเชิงไวยากรณ์ และผู้เรียนส่วนใหญ่มีข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วมประเภท noun + noun, verb + noun, และ adjective + noun ตามลำดับ

จากงานวิจัยของ Chompunut and Poranee (2013) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องการปรากฏร่วมของคำของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยการเรียนรู้ผ่านสื่อบทเรียนผ่านเว็บ และศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนผ่านเว็บ พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนผ่านเว็บ เรื่องการปรากฏร่วมของคำสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบก่อนเรียน ส่วนคะแนนเฉลี่ยในแบบฝึกหัดของผู้เรียน อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ งานวิจัยของ ฐาปนีย์ ภักดีและ อภิชาติ เหล็กดี (2560), กิตติ เสือแพรและ มีชัย โลหะการ (2557), ดาราวรรณ นนทวาสี และคณะ (2557), และ Alzaidiyeen (2017) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อแอปพลิเคชัน พบว่าผู้เรียนมีทัศนคติในเชิงบวก ความพึงพอใจอยู่ในระดับดี โดยเห็นว่าบทเรียนและแบบฝึกหัดมีประโยชน์ สนุกและน่าสนใจ เสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษา เพิ่มพูนความสามารถภาษาอังกฤษได้ดีกว่ากลุ่มผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้

นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับการหาคุณภาพแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้ อาทิ งานวิจัยของ ชินวัจน์ งามวรรณากร (2562), ปฐมรวีพร จรูญพันธ์เกษม และคณะ (2561), เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560), และ รมณียา สุรธรรมจรรยา (2558) ต่างพบว่าคุณภาพทางเทคนิคและเนื้อหาของแอปพลิเคชันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีความสมบูรณ์ครบตามขอบเขตการพัฒนา

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพัฒนาวิธีการรมรวมข้อมูลจากงานวิจัยของ ชินวัจน์ งามวรรณากร (2562)

ขั้นที่ 1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ศึกษาทฤษฎี และนำผลการการวิจัยก่อนหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้คำปรากฏร่วมของนักศึกษา EFL และการสร้างแบบประเมิน มากำหนดเนื้อหาในการพัฒนา

แอปพลิเคชันและแบบประเมิน โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Lewis (2000) ในการแบ่งประเภทของคำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้ คำคุณศัพท์ + คำนาม, คำกริยา + คำนาม, คำนาม + คำนาม, คำกริยา + คำกริยาวิเศษณ์, คำกริยาวิเศษณ์ + คำคุณศัพท์ และคำคุณศัพท์ + คำบุพบท โดยเลือกคำปรากฏร่วมที่พบข้อผิดพลาดในการใช้มากที่สุด 3 อันดับที่กล่าวไปข้างต้นมาเป็นเนื้อหาในการศึกษา

ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบ (Design) ออกแบบการนำเสนอ เนื้อหา ตลอดจนองค์ประกอบภาพตามทฤษฎี และงานวิจัยที่ได้ค้นคว้าเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชัน และสร้างแบบประเมิน โดยเนื้อหาจะปรับปรุงมาจากหนังสือ English Collocation in Use คลังข้อมูลคำปรากฏร่วม ได้แก่ Just the Word, Corpus of Contemporary American English (COCA), Cambridge English Vocabulary in Use และ Oxford Learner's Dictionary แต่ละเรื่องจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. จับคู่คำปรากฏร่วม จำนวน 10 ข้อ
2. เติมประโยคให้สมบูรณ์ จำนวน 10 ข้อ

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนา (Development) ดำเนินการสร้างแอปพลิเคชัน Hello ColloTech แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งพัฒนามาจากแบบประเมินของ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ (2563) และ ชินวัจน์ งามวรรณากร (2562) พร้อมทั้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ โดยแอปพลิเคชันมีลักษณะ ดังนี้

1 หน้าจอแสดงแอปพลิเคชัน ที่ได้มาการติดตั้งลงบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ไอคอน ชื่อ Hello ColloTech

ภาพที่ 1
หน้าจอแสดงแอปพลิเคชัน

2 หน้าจอ Splash Screen เพื่อไปสู่ หน้าจอ Main Menu ถัดไป

ภาพที่ 2
หน้าจอ Splash Screen

3 หน้าจอ Main Menu มีเนื้อหา ได้แก่ Noun+Noun, Verb+Noun และ Adjective+Noun

ภาพที่ 3
หน้าจอ Main Menu

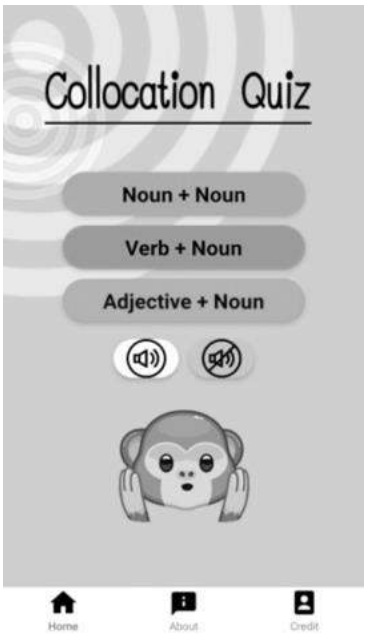

4 หน้าจอแสดงข้อมูลเรื่อง Collocation เพิ่มเติม และหน้าจอแสดง Credits ของแอปพลิเคชัน และที่มาของเนื้อหา

ภาพที่ 4
หน้าจอแสดงข้อมูลเพิ่มเติม และ Credits

5 หน้าจอแสดงรายละเอียดแบบฝึกหัด หลังจากกด Read me จะสามารถดูตัวอย่างคำศัพท์ในแต่ละประเภทได้

ภาพที่ 5
หน้าจอแสดงรายละเอียดแบบฝึกหัด

6 หน้าจอเริ่มต้นแบบฝึกหัด

ภาพที่ 6
หน้าจอเริ่มต้นแบบฝึกหัด

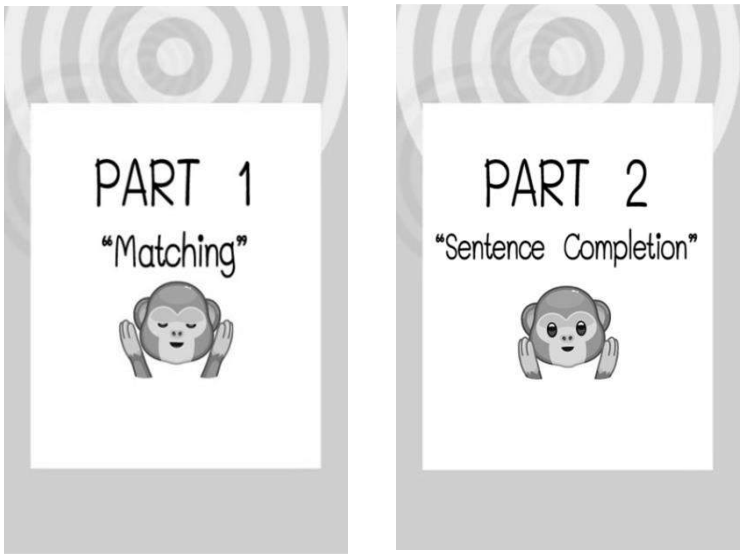

7 หน้าจอแสดงแบบฝึกหัดตอนที่ 1 แสดงคำศัพท์และคำตอบของแบบฝึกหัด เมื่อเลือกคำตอบแล้วโปรแกรมจะให้ทำข้อถัดไปจนจบ เมื่อตอบครบทุกข้อจะแสดงผลคะแนนที่ตอบได้ถูกต้อง

ภาพที่ 7
หน้าจอแสดงแบบฝึกหัดตอนที่ 1

8 หน้าจอแสดงแบบฝึกหัดตอนที่ 2 จะมีประโยคและตัวเลือก 2 ตัวเลือก เมื่อเลือกคำตอบแล้วโปรแกรมจะให้ทำข้อถัดไปจนจบ เมื่อตอบครบทุกข้อจะแสดงผลคะแนนที่ตอบได้ถูกต้อง

ภาพที่ 8
หน้าจอแสดงแบบฝึกหัดตอนที่ 2

9 หน้าจอแสดงผลคะแนนแบบฝึกหัด

ภาพที่ 9
หน้าจอแสดงผลคะแนนแบบฝึกหัด

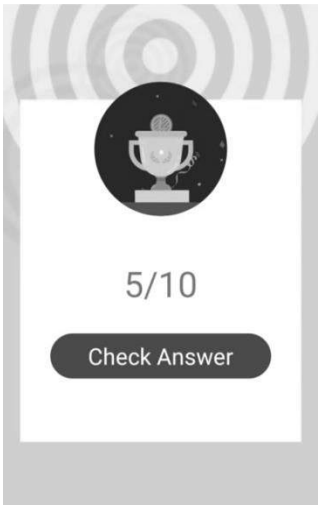

10 หน้าจอแสดงเฉลยคำตอบ

ภาพที่ 10
หน้าจอแสดงเฉลยคำตอบ

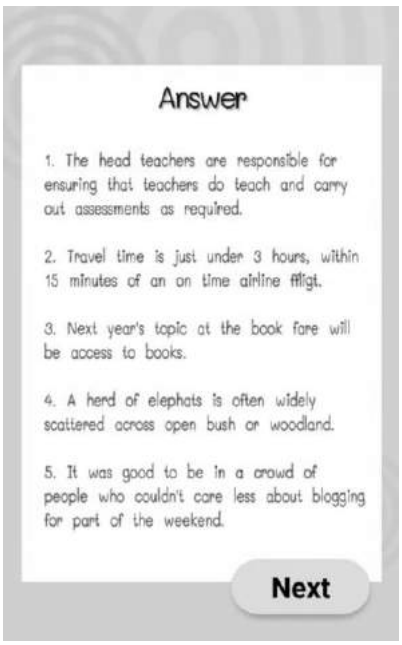

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองใช้ (Implementation) ประเมินคุณภาพนวัตกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแอปพลิเคชันไปดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ใช้โทรศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 25 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 23 คน รวมทั้งหมด 48 คน โดยใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation) เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณภาพนวัตกรรม และความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการอธิบายผลการศึกษาครั้งนี้ จากการใช้เครื่องมือในการหาข้อสรุปของการวิจัยอันได้แก่ แอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ ส่วนที่สองคือ แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม และส่วนที่สาม คือ แบบประเมินความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ โดยข้อมูลจากแบบประเมินใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (□) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์คุณภาพของเนื้อหาแบบฝึกหัดของแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ โดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินระดับคุณภาพของแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 3

ตารางแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินระดับคุณภาพของแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษของผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่			$\bar{x}$	S.D.
	1	2	3		
1.ด้านเนื้อหา					
1.1 ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	5	4	4	4.33	0.58
1.2 ความเหมาะสมของปริมาณเนื้อหา	4	5	2	3.67	1.53
1.3 ความเหมาะสมของการลำดับเนื้อหา	4	5	3	4.00	1.00
1.4 ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับผู้เรียน	5	4	4	4.33	0.58
1.5 ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา	3	4	4	3.67	0.58
1.6 ความชัดเจนของเนื้อหา อ่านเข้าใจง่าย	4	5	3	4.00	1.00
ด้านเนื้อหาโดยรวม				4.00	0.38
2. ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน					
2.1 ความเหมาะสมของขนาด และรูปแบบของตัวอักษร	5	5	3	4.33	1.15
2.2 ความเหมาะสมของการเลือกใช้สีตัวอักษรกับพื้นหลัง	5	5	4	4.67	0.58
2.3 ความเหมาะสมในการจัดวางปุ่มต่างๆ และส่วนประกอบของแอปพลิเคชัน	5	5	3	4.33	1.15
2.4 ความเหมาะสมในการใช้สัญลักษณ์ หรือรูปภาพในการสื่อความหมาย	5	5	2	4.00	1.73
2.5 ความเหมาะสมของการเชื่อมโยงเนื้อหา	5	4	3	4.00	1.00
2.6 เทคนิค และรูปแบบของการนำเสนอสื่อมีความเหมาะสม น่าสนใจ	5	4	2	3.67	1.53
ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันโดยรวม				4.17	0.41
3. ด้านการใช้งาน					
3.1 ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน	5	5	3	4.33	1.15
3.2 ความเสถียร และความสามารถเข้าใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง	2	3	3	2.67	0.58
3.3 แอปพลิเคชันมีความรวดเร็วในการประมวลผล	2	3	4	3.00	1.00
3.4 ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจคำสั่ง และรายละเอียดต่างๆของแอปพลิเคชันได้ง่าย	5	4	2	3.67	1.53
ด้านการใช้งานโดยรวม				3.42	0.39
รวม				3.86	0.02

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแอปพลิเคชัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน และด้านการใช้งาน โดยแสดงในรูป จำนวนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพโดยรวมของแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.02) โดยพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ด้านเนื้อหา และด้านการใช้งานแอปพลิเคชัน สามารถสรุปได้ว่า โดยรวมผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.38)) ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 041) และด้านการใช้งานแอปพลิเคชันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D = 0.39) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านได้ให้คำแนะนำต่อแอปพลิเคชัน มีความน่าสนใจ ใช้งานง่าย และมีประโยชน์ในการช่วยพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามเนื้อหาแบบฝึกหัดทั้งหมดค่อนข้างน้อย และหากจำเป็นต้องน้อย อาจพิจารณาจำเพาะเจาะจงลงไปที่การใช้ collocations บาง areas เช่น การใช้ทางธุรกิจ งานโรงแรม เป็นต้น รวมถึง อาจเพิ่มเสียงอ่านประกอบ แทนที่จะเป็นเสียงดนตรี เพื่อช่วยเสริมความเข้าใจและการ focus ของผู้ใช้ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำงานของแอปพลิเคชันว่าควรเลือกใช้โปรแกรมพัฒนาที่ทำให้แอปพลิเคชันมีความเสถียรมากขึ้น

4.2 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 4

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	เกณฑ์ประเมิน
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 การแบ่งหัวข้อของเนื้อหาชัดเจน ไม่สับสน	4.69	0.55	มากที่สุด
1.2 ความเหมาะสมของปริมาณเนื้อหา	4.40	0.64	มาก
1.3 การลำดับเนื้อหาในการนำเสนอมีความเหมาะสม	4.48	0.58	มาก
1.4 เนื้อหาเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.48	0.61	มาก
1.5 เนื้อหามีความน่าสนใจ และดึงดูดใจ	4.44	0.73	มาก
ด้านเนื้อหาโดยรวม	4.50	0.07	มาก
2. ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน			
2.1 ความเหมาะสมของขนาด และรูปแบบของตัวอักษร	4.42	0.53	มาก
2.2 ความเหมาะสมของการเลือกใช้สีตัวอักษรกับพื้นหลัง	4.48	0.68	มาก
2.3 ความเหมาะสมในการจัดวางปุ่มต่างๆ และส่วนประกอบของแอปพลิเคชัน	4.48	0.65	มาก
2.4 ความเหมาะสมในการใช้สัญลักษณ์ หรือรูปภาพในการสื่อความหมาย	4.52	0.68	มากที่สุด
2.5 เทคนิค และรูปแบบของการนำเสนอสื่อมีความเหมาะสม น่าสนใจ	4.40	0.64	มาก
2.6 ความสะดวกในการใช้งาน	4.27	0.84	มาก
2.7 ความสะดวกในการดาวน์โหลด	3.58	0.86	มาก
2.8 เสียงเพลงประกอบมีความเหมาะสม	4.06	0.77	มาก
ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันโดยรวม	4.28	0.11	มาก
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์			
3.1 สามารถทบทวนบทเรียนได้ง่าย และสะดวก	4.44	0.54	มาก
3.2 ทำให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ไม่น่าเบื่อ	4.46	0.61	มาก
3.3 สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.65	0.52	มากที่สุด
3.5 ช่วยให้เกิดทักษะการเรียนรู้ด้านการใช้คำปรากฏร่วม	4.65	0.52	มากที่สุด
3.6 เนื้อหาที่อยู่ในแอปพลิเคชัน สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนภาษาอังกฤษได้	4.77	0.42	มากที่สุด
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์โดยรวม	4.59	0.07	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**0.02**	**มาก**

ความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยแสดงในรูป จำนวนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ จำนวน 48 คน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.02) โดยพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ด้านเนื้อหา และด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน สามารถสรุปได้ว่าโดยรวมผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.07) ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.11) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59, S.D = 0.07) โดยมีข้อแนะนำด้านเนื้อหาในเรื่องความยากของคำศัพท์ควรปรับให้ง่ายขึ้น รวมถึงควรเพิ่มปริมาณเนื้อหาให้มากขึ้น และด้านเทคนิคคือควรพัฒนาให้รองรับทั้งระบบ Android และระบบ IOS เพิ่มรูปแบบแบบฝึกหัดให้มีความหลากหลาย น่าสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้เรียนได้ให้ความเห็นว่าแอปพลิเคชันสนุก น่าสนใจ ใช้งานได้ง่าย และมีประโยชน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษ

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 ระดับคุณภาพของแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษของผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านต่างๆจากมากไปน้อยคือ ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ด้านเนื้อหา และด้านการใช้งาน ตามลำดับ

5.1.1 ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน โดยรวมผู้ประเมินมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยใช้สีตัวอักษรให้เหมาะสมกับสีพื้นหลังเพื่อให้เพื่อให้นักศึกษามองเห็นชัดเจนและอ่านง่าย รวมถึงผู้วิจัยได้แยกประเภทของเนื้อหาแบบฝึกหัดออกเป็นสีที่แตกต่างกัน ทำให้นักศึกษาทำความเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ยังใช้สีพื้นชัดเจน และโดดเด่นเพื่อเร่งเร้าความสนใจของผู้ใช้อีกด้วย คุณลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามหลักแนวคิดการใช้สีกับการออกแบบของผกามาศ ผจญแกล้ว (2543) และหลักจิตวิทยาการใช้สีสื่อความรู้สึกของ Kandinsky (1988) ที่กล่าวว่าสีมีพลังที่สามารถจะกระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้ดูได้ดีมาก และการใช้สีที่ให้เกิดความแตกต่างสามารถใช้ดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560), และ ชินวัจน์ งามวรรณากร (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาแอปพลิเคชัน ซึ่งผลพบว่ามีความพึงพอใจด้านการออกแบบ ด้านการจัดการนำเสนอและด้านตัวอักษรและสี อยู่ในระดับมากเช่นกัน

5.1.2 ด้านเนื้อหามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เป็นไปได้ว่าผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงเนื้อหาแบบฝึกหัดมีความเหมาะสมกับนักศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเนื้อหาด้านคำปรากฏร่วมมาจากหนังสือ Cambridge Collocation in Use และ Oxford Dictionary Collocation ทำให้เนื้อหามีความหลากหลาย น่าสนใจและมีความถูกต้องสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินวัจน์ งามวรรณากร (2562), ดาราวรรณ นนทวาสี และคณะ (2557), และฐาปนีย์ ภักดี และอภิชาติ เหล็กดี (2560) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้ บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และงานวิจัยของสวียา สุรมณี และรุ้งนภาพร ภูชาดา (2558) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันบนแท็บเล็ต ผลพบว่ามีความพึงพอด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก

เช่นกัน นอกจากนี้ จากผลการประเมินคุณภาพแอปพลิเคชัน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านได้ให้คำแนะนำต่อแอปพลิเคชันด้านเนื้อหาว่าแบบฝึกหัดทั้งหมดปริมาณค่อนข้างน้อย และหากจำเป็นต้องน้อย อาจพิจารณาจำเพาะเจาะจงลงไปที่การใช้ collocations บาง areas เช่น การใช้ทางธุรกิจ งานโรงแรม เป็นต้น

5.1.3 ด้านการใช้งานแอปพลิเคชันมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางท อาจเนื่องมาจากความสามารถในการเข้าใช้งานอย่างต่อเนื่อง ความรวดเร็วในการประมวลผล เกิดความไม่เสถียรในบางครั้ง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ (2557) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ซึ่งมีผลด้านการใช้งานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากมีการใช้โปรแกรมที่ใช้พัฒนาแอปพลิเคชันที่เฉพาะทาง รวมถึงมีอุปกรณ์และเครื่องมือเสริมที่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ เอมย์วิกา และคณะ (2560) ที่ได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ก็มีผลด้านประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตาม แม้แอปพลิเคชันจะเหมาะกับการศึกษาหรือใช้งานได้ด้วยตัวเองของผู้เรียน แต่ควรปรับรูปแบบแบบฝึกหัดให้มีความหลากหลายเพื่อให้สามารถใช้ในการวัดระดับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำงานของแอปพลิเคชันว่าควรเลือกใช้โปรแกรมพัฒนาที่ทำให้แอปพลิเคชันมีความเสถียรมากขึ้น

5.2 ระดับความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อแอปพลิเคชันเพิ่มพูนความสามารถด้านการใช้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านต่างๆจากมากไปน้อยคือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ด้านเนื้อหา และด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ตามลำดับ

5.2.1 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์มีระดับความพึงพอใจสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาการออกแบบแอปพลิเคชันที่ให้ทั้งความรู้ความเพลิดเพลินทำให้น่าสนใจการนำเสนอไม่น่าเบื่อ ส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ รวมถึงผู้ใช้สามารถอ่านทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560), ฐาปนีย์ ภักดี และอภิชาติ เหล็กดี (2560) วิจัยของรมณียา สุรธรรมจรรยา (2558) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมีผลความพึงพอใจระดับมากที่สุดของนักเรียน เนื่องจากทำให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อและช่วยให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

5.2.2 ด้านเนื้อหามีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการนำเสนอเนื้อหามีลำดับขั้นตอน การแบ่งหัวข้อของเนื้อหาชัดเจน ไม่สับสน มีการอธิบายเนื้อหา และมีความน่าดึงดูดใจ รวมถึงผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาที่ผู้ใช้มักเจอในชีวิตประจำวัน และมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ เสือแพร และมีชัย โลหะการ (2557) ที่พบว่าองค์ประกอบในการสร้างแอพพลิเคชั่นเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ด้านการออกแบบสื่อและด้านเนื้อหามีผลการประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสวียา สุรมณี และ รุ้งนภาพร ภูชาดา (2558) , เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560) ทั้งนี้การนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการเรียนการสอนอาจทำให้ผู้เรียนมีการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่มากขึ้นกว่าการเรียนทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ผลการประเมินยังชี้ให้เห็นว่ารูปแบบของแบบฝึกหัดในลักษณะเกมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบคำศัพท์หรือประโยคต่างมีผลต่อความสนใจของผู้เรียน

มีความเป็นไปได้ว่าผู้เรียนอาจประเมินความพอใจในลักษณะเดียวกันหากมีการพัฒนาแอปพลิเคชันรูปแบบนี้ในการสอนศัพท์ทั่วไปหรือสอนทักษะอื่นๆ

2.3 ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันมีความพึงพอใจอยู่ในระดับต่ำที่สุดเทียบกับด้านอื่น ๆ ถึงอย่างไรก็ยังมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แต่สาเหตุที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอาจเป็นไปได้ว่าการออกแบบตัวอักษรในแอปพลิเคชันมีขนาดเล็กเกินไป การดาวน์โหลดอาจมีความซับซ้อนเกินไป เนื่องจากมีหลายขั้นตอนในการเข้าถึงแอปพลิเคชัน รวมไปถึงการใช้งานที่อาจมีระบบที่ไม่เสถียรเพราะข้อจำกัดของ Free Software แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ออกแบบตามหลักการออกแบบ Interface โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Jonathan Stark, 2010) ทำให้แอปพลิเคชันยังคงมีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้งานง่าย รวมถึงมีการออกแบบเนื้อหาด้วยภาพเคลื่อนไหว และการใช้เสียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของ บรูเนอร์ (Buner, 1966) และหลักแนวคิดการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne, 1985) ที่กล่าววว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีการเร้าความสนใจก่อนนำเสนอเนื้อหา เช่น การใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560), ชินวัจน์ งามวรรณากร (2562), และธานิล ม่วงพูล และคณะ (2559) ต่างมีผลพบว่า การประเมินด้านการออกแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุดเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป การนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษทำให้ผู้เรียนมีการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นกว่าการเรียนทฤษฎีแต่เพียงอยางเดียว ซึ่งการเรียนทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียวนั้นอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย ดังนั้นแอปพลิเคชันคำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษจึงมีผลต่อความสนใจของผู้เรียน จะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพและความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาในอนาคตควรมีการจัดทำคำปรากฏร่วมประเภทอื่นๆด้วย รวมถึงการเพิ่มคำปรากฏร่วมจำเพาะในภาษาอังกฤษในหลากหลายบริบท เช่น คำปรากฏร่วมจำเพาะในบริบททางธุรกิจ บริบทด้านงานข่าว บริบทด้านงานโรงแรม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและเรียนรู้คำปรากฏร่วมได้หลากหลายบริบท และสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ได้ มีการจัดการทดสอบความรู้วงคำศัพท์ของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนการสร้างเนื้อหาในแอปพลิเคชัน ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน และควรทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้น รวมถึงมีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังการใช้แอปพลิชันของนักศึกษา และมีการศึกษานำร่อง (pilot study) ก่อนการทดลองจริง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาการเขียนภาษาอังกฤษ หรือเป็นกิจกรรมเสริมในการเรียนภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเตอร์เน็ตมีการพัฒนาต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว ดังนั้นควรพัฒนาเกมส์และรูปแบบแบบฝึกหัดให้หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น รวมถึงควรใช้โปรแกรมพัฒนาที่มีความเสถียรและสามารถรองรับแอปพลิเคชันได้ทั้งระบบปฏิบัติการ Android และระบบ

เอกสารอ้างอิง

กรกนก คลังบุญครอง. (2555). *เว็บแอพพลิเคชั่นช่วยแม่ดูแลสุขภาพและบันทึกพัฒนาการของลูก* [ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เคน มหาชนะวงศ์ และนิธิดา อดิภัทรนันท์. (2562). การใช้แอปพลิเคชันบนแท็บเล็ต เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษและความรู้คำศัพท์ของนักเรียนชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16*(1), 205-210.

ฐาปนีย์ ภักดีและ อภิชาติ เหล็กดี. (2560). การพัฒนาแอพพลิเคชั่นคำศัพท์ภาษาอาเซียนบื้องต้น บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. *การประชุมวิชาการระดับชาติการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม.* ครั้งที่ 3. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปรีมา มัลลิกะมาส. (2546). บทบาทของคำปรากฏร่วมในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ. *วารสารภาษาปริทัศน์, 20*, 62-76.

ปรีมา มัลลิกะมาส. (2551). *การแปลกับการสอนภาษาอังกฤษ*. คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รวีพร จรูญพันธ์เกษม, ดารณี ธัญญสิริ, พรพิมล เสมเจริญ, และ ณัฏฐกิตติ์ เจริญสุข. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยอาศัยแอปพลิเคชันการอ่านออกเสียงด้วยระบบรู้จำเสียงพูดและเกมทายคำศัพท์ภาษาอังกฤษ. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 4*(1), 56-68.

ฤทธี นี, (2560). การเปรียบเทียบข้อผิดพลาดในการใช้คำปรากฏร่วม ในงานเขียนเรียงความภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวกัมพูชาและไทย. *วารสารศิลปการจัดการ, 2*(3).

สุณี ธนาเลิศกุล. (2552). *การศึกษากลวิธีการแปลคำปรากฏร่วมของคำนามกับคำคุณศัพท์:กรณีศึกษาบทแปลเรื่องเล่าจากเรื่องความหวังและความกล้า และ รักและแบ่งปัน* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุปรานี พุ้ยมอม, เจนจิรา เกิดทอง และชนิศา นิ่มสะอาด. (2555). *การสำรวจการใช้คำปรากฏร่วม (Collocation) ในงานเขียนของผู้เรียนไทยระดับปริญญาตรี*. สืบค้นจาก http://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2555/25552391441181.pdf

สุพรรณี ปิ่นมณี. (2552). *การแปลขั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). แอคทีฟ พริ้นท์.

อังคนา มงคลชัย. (2551). *การศึกษาความสามารถของผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัยในการใช้คำปรากฏร่วม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Baker, Mona. (2005). *In Other Words: A course book of translation*. Routledge.

Gagne, R.M. (1985). *The conditions of learning*. Holt, Rinehart and Winston.

Hill, J. (2001). Revising priorities: From grammatical failure to collocational success. In M. Lewis (Ed.), *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 47-69). Hove, Language Teaching.

Lepper, M. R., Sethi, S., Dialdin, D., & Drake, M. (1997). Intrinsic and extrinsic motivation: A developmental perspective. In S. S. Luthar, J. A. Burack, D. Cicchetti, & J. R. Weisz (Eds.), *Developmental psychopathology: Perspectives on adjustment, risk, and disorder* (pp. 23–50). Cambridge University Press.

Lewis, M. (2008). *Implementing the lexical approach: putting theory into practice*. Hampshire. Heinle Cengage Learning.

Malone, T.W. (1981). Towards a theory of intrinsically motivating instruction. *Cognitive Science*.

McCarthy, M., and O'Dell, F. (2005). *English Collocations in Use*. Oxford University Press.

McCarthy, M., and O'Dell, F. (2017). *English Collocation in Use, Intermediate.* Cambridge University Press.

McIntosh, C. (2009). *Oxford Collocations Dictionary for Students of English.* Oxford university.

Nation, I. S. P. (1991). *Teaching and Learning Vocabulary*. Newbury House Publishers.

Ramsha, J. (2018). *Investigating Collocation Errors of EFL Learners at Secondary Level in Multan*. The National University of Modern Languages, Islamabad.

Shamsudin, Sadoughvanini, and Zaid. (2013). Iranian EFL learners' collocational errors in speaking skill. *Social and Behavioral Sciences*, *70*, 1295-1302

Thornbury, S. (2003). *How to teach vocabulary*. Pearson Education Indochina, Ltd.

ขบวนการโปรปากานดา และการสร้างชาติฟิลิปปินส์ ผ่านวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19

เปี่ยมศักดิ์ หงส์จำรัสศิลป์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาขบวนการชาตินิยมฟิลิปปินส์ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผ่านผลงานวรรณกรรมซึ่งผลิตโดยขบวนการโปรปากานดา มุ่งเน้นไปที่ชีวิตและผลงานของนักโปรปากานดิสตาผู้ยิ่งใหญ่จำนวนสามคน ซึ่งมีชาติกำเนิด ภูมิลำเนาและเอตทัคคะในการแสดงออกซึ่งแนวคิดของตนเองในรูปแบบและช่องทางที่แตกต่างกัน นั่นคือ กราซาโน โลเปซ ฮาเอนา, มาร์เซโล เดล ปิลาร์ และโฮเซ่ ริซัล อนึ่ง บทความชิ้นนี้มุ่งค้นหาคำตอบเกี่ยวกับต้นกำเนิดของขบวนการโปรปากานดาซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนชาวฟิลิปปินส์ซึ่งได้รับการศึกษาในประเทศสเปนและเรียกร้องการปฏิรูปมาตุภูมิของตนผ่านวรรณกรรมภาษาสเปนและภาษาพื้นถิ่น บทความมุ่งวิเคราะห์กลวิธีซึ่งนักชาตินิยมฟิลิปปินส์เผยแพร่อุดมการณ์ความเป็นชาติในแบบฉบับของตน และประเด็นทางสังคมที่ถูกนำมาใช้สื่อสารกับเพื่อนร่วมชาติและต่อรองกับสเปน

คำสำคัญ โปรปากานดา ชาตินิยม ฟิลิปปินส์ วรรณกรรม ประวัติศาสตร์

Propaganda Movement and the Filipino Nation Making through Literary Works in the 19th Century

Piemsak Hongjamrassilp
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This article aims to study the Filipino nationalism in the second half of 19th century through literary works produced by the Propaganda Movement, and focuses on the life and literary works of the three great propagandistas whose background and talents in expressing their ideologies vary in forms and communicative channels: Graciano Lopez Jaena, Marcelo del Pilar and Jose Rizal. This study also focuses on the origin of Propaganda Movement, a group of educated Filipino students in Spain. Through literary works in Spanish and local dialects, they demand to the Spanish Government reforms. Moreover, this article also analyses the means by which they propagate their own nationalist ideology and which social matters are used to communicate with their compatriots and negotiate with Spain.

Keywords: Propaganda Nationalism Philippines Literature History

1. ภูมิหลังกระบวนการชาตินิยมฟิลิปปินส์ (คริสต์ศตวรรษที่ 16-18)

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 กระบวนการชาตินิยมในรัฐอุษาคเนย์ซึ่งตกอยู่ภายใต้อำนาจของชาวยุโรปล้วนกำเนิดขึ้นด้วยปัจจัยและสภาวะแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ในกรณีของฟิลิปปินส์การเข้าใจพัฒนาการของกระบวนการชาตินิยมได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านจะต้องประกอบด้วยองค์ความรู้ด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ไม่เพียงแต่ของหมู่เกาะแห่งนี้เท่านั้น แต่จะต้องมีความเข้าใจบริบทของประเทศสเปนควบคู่กันไปในฐานะรัฐบาลกลางของจักรวรรดิที่กำหนดแนวนโยบายการปกครองและถ่ายทอดอำนาจดังกล่าวผ่านการแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำกรุงมะนิลา

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบการเมืองของฟิลิปปินส์ก่อนถูกสเปนยึดครองในช่วงตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 16 สภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นเกาะกว่า 7,641 แห่งผนวกกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย[1] ทำให้เกิดสภาวะการกระจายศูนย์ทางอำนาจ แตกต่างจากรัฐจารีตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนคาบสมุทรซึ่งมีพัฒนาการทางการเมืองในลักษณะรวมศูนย์เช่น อาณาจักรขอม จามปา ล้านช้าง ล้านนาและอยุธยาเป็นต้น ในขณะที่ฟิลิปปินส์มีหน่วยการปกครองขนาดเล็กที่เป็นอิสระต่อกันอย่าง “บารังไกย์” (Barangay) และอยู่ภายใต้การดูแลของ “ดาตู” (Datu) (Scott, 1995, pp. 5-6) การขาดเอกภาพทางการปกครองเช่นนี้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้นำชาวพื้นเมืองขาดโครงข่ายทางอำนาจขนาดใหญ่และเปิดโอกาสให้กระบวนการการพิชิตฟิลิปปินส์ของสเปนในเอเชีย[2]สิ้นสุดลงในระยะเวลาอันสั้นเมื่อเทียบกับการพิชิตเมืองเตโนชติตลัน (Tenochtitlán) ศูนย์กลางจักรวรรดิแอซเท็ก ระหว่างปี 1519-1521 และเมืองกุสโก (Cuzco) ศูนย์กลางจักรวรรดิอินคา ระหว่างปี 1532-1533 ซึ่งกินระยะเวลาแรมปี

ภูมิทัศน์ทางการเมืองเช่นนี้เปิดโอกาสให้ชาวสเปนฉกฉวยโอกาสในการปกครองชนพื้นเมืองด้วยกลวิธีการแบ่งแยกและปกครอง (*divide et impera*) ผ่านการสถาปนาเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้นำชนพื้นเมืองในบารังไกย์เพื่อช่วงใช้เป็นผู้แทนอำนาจส่วนกลางในระดับท้องถิ่นภายใต้ตำแหน่ง “โกเบร์นาโดร์สิโย” (gobernadorcillo) ซึ่งแปลตรงตัวว่า “ผู้ว่าการตัวน้อย” และหยิบยื่นอภิสิทธิ์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การยกเว้นภาษีและการเกณฑ์แรงงานของดาตูและสมาชิกบางส่วนของครอบครัวเพื่อซื้อใจชนชั้นนำพื้นเมืองเหล่านี้ให้หันมาฝักใฝ่อำนาจของสเปนและรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน ระบบการปกครองอาณานิคมรูปแบบนี้ไม่เพียงสร้างความแตกแยกในสังคมพื้นเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นการขับเน้นการจัดแบ่งชนชั้นทางสังคมระหว่างชนพื้นเมืองภายในด้วยกันเองและกีดกันชนพื้นเมืองระดับล่างไม่ให้สามารถเลื่อนลำดับชั้นทางสังคมสู่กลุ่มชนระนาบบนได้เหมือนสังคมจารีตดั้งเดิมก่อนการมาถึงของชาวสเปน (Simbulan, 2005: 18-19)

ภายใต้ระบอบอาณานิคมสเปน ชาวพื้นเมืองจากภูมิภาคต่าง ๆ หยิบอาวุธต่อสู้เรียกร้องอธิปไตยและขับไล่ชาวสเปนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 เช่น กบฏอากุสติน เลกัสปี (Agustín Legazpi) ในปี 1587, กบฏอันเดรส มาลง (Andrés Malong) ในปังกาสินัน (Pangasinan) ทางตอนเหนือของเกาะลูซอนในปี 1660, กบฏฟรานซิสโก ดาโกโอย (Francisco Dagohoy) บนเกาะโบโฮล (Bohol) ซึ่งกินระยะเวลายาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์คือระหว่างปี 1744-1829 และกบฏดิเอโก สิลัง (Diego Silang) ในจังหวัดอิโลโกส ซูร์ (Ilocos Sur) ในปี 1763 เป็นต้น (Molina, 1984, I, p. 84, 125, 147 และ 167-170)

[1] เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ตากาล็อก (Tagalog) ปัมปังเกนโญ่ (Pampangueño) อิโลกาโน (Ilokano) อิฟูเกา (Ifugao) และอื่น ๆ บทเกาะลูซอน

[2] ชาวสเปนพิชิตเมืองเซบูในเดือนเมษายน 1565 และเมืองมะนิลาในเดือนมิถุนายน 1571

ด้วยเหตุที่ขบวนการชาตินิยมของชนพื้นเมืองกระจัดกระจายไปตามภูมิภาค จึงมีลักษณะเป็นขบวนการ “ภูมิภาคนิยม” (regionalism) หรือ “ชาตินิยมระดับท้องถิ่น” เสียมากกว่า (Bernad, 1971, p. 585) เพราะแนวคิดว่าด้วยเรื่องชาตินิยมฟิลิปปินส์ซึ่งหมายรวมชาติพันธุ์ที่หลากหลายเข้าด้วยกันเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดผ่านงานวรรณกรรมของปัญญาชนกลุ่มโปรปากานดาในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19

2. จุดกำเนิดขบวนการโปรปากานดา: การจลาจลในกาบิเต (1872)

ชนวนเหตุที่นำมาสู่กระบวนการชาตินิยมฟิลิปปินส์อย่างแท้จริงคือการจลาจลในกาบิเต (Cavite Mutiny) ในปี 1872 ซึ่งเป็นปฏิกิริยาความไม่พอใจของชาวฟิลิปปินส์ต่อนโยบายอนุรักษ์นิยมแบบสุดโต่งของราฟาเอล อิสเกียร์โด (Rafael Izquierdo) ข้าหลวงใหญ่ประจำฟิลิปปินส์ที่เข้ารับตำแหน่งต่อจากข้าหลวงใหญ่สายเสรีนิยมอย่างนายการ์โลส มาเรีย เด ลา โตเร (Carlos María de la Torre)[3] เมื่อปี 1871 ต้นตอของปัญหาคือการที่ข้าหลวงใหญ่อิสเกียร์โดออกคำสั่งยกเลิกสิทธิการยกเว้นภาษีซึ่งทางการสเปนเคยได้มอบให้แก่คนงานในค่ายทหารปืนใหญ่ คลังแสงสรรพาวุธและหน่วยวิศวกรทหารในป้อมซานเฟลิเป เนริ (Fuerza de San Felipe Neri) ของเมืองกาบิเตตั้งแต่ปี 1740 การจลาจลครั้งนี้ถูกปราบลงได้ภายในวันเดียวเพราะเป็นเพียงการแสดงออกซึ่งความไม่พอใจในนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีอำนาจ แต่เนื่องจากในขณะนั้นเกิดความขัดแย้งระหว่างพระชาวสเปนและพระพื้นเมืองในเรื่องผลประโยชน์ด้านศาสนา จึงมีการนำเหตุจลาจลไปใช้ประโยชน์ทางการเมืองโดยกล่าวหาว่าผู้อยู่เบื้องหลังการจลาจลที่กาบิเตคือกลุ่มบาทหลวงพื้นเมืองจำนวนสามรูปซึ่งประกอบด้วย บาทหลวงมาเรียโน โกเมส (Mariano Gómez), บาทหลวงโฮเซ บูร์โกส (José Burgos), และบาทหลวงฮาซินโต ซาโมรา (Jacinto Zamora) ซึ่งรู้จักกันในภายหลังในนาม “กอมบูร์ซา” (Gomburza) โดยมาจากพยางค์แรกของนามสกุลบาทหลวงทั้งสาม เนื่องด้วยในขณะนั้นบาทหลวงทั้งสามมีบทบาทอย่างสูงในการต่อสู้เรียกร้องการปฏิรูปคริสต์ศาสนาในฟิลิปปินส์เพื่อให้บาทหลวงพื้นเมืองมีสิทธิเท่าเทียมกับบาทหลวงเชื้อสายสเปนแท้ ด้วยเหตุนี้ พวกเขาทั้งสามจึงถูกจับกุมตัวและพิพากษาประหารชีวิตต่อหน้าสาธารณะชนใน ด้วยเครื่องประหาร “กาโรเต” (garrote)[4] ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1872 การเสียชีวิตอย่างทุกข์ทรมานของพระกอมบูร์ซาสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างยิ่งและนำฟิลิปปินส์เข้าสู่ประวัติศาสตร์ช่วงใหม่ คือ ช่วงการเติบโตของสำนึกว่าด้วยอัตลักษณ์ความเป็นชาติที่แยกออกจากสเปนอย่างชัดเจน (Constantino, 2009: pp. 146-147 and Díaz-Trechuelo, 2001: pp. 291-293)

[3] เด ลา โตเร ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลสเปนฝ่ายเสรีนิยมหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ในปี 1868 และการล้มล้างพระราชบัลลังก์พระนางเจ้าอิซาเบลที่ 2 แห่งสเปน หลังเข้ารับตำแหน่งในฟิลิปปินส์เขาดำเนินนโยบายการทำให้หมู่เกาะแห่งนี้เป็นรัฐฆราวาส (secularization) โดยการเปลี่ยนแปลงมาตรการและธรรมเนียมต่าง ๆ ตามแนวคิดเสรีนิยมและลดทอนอำนาจตัวแทนอำนาจศาสนจักรจนสร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มชาวสเปนชั้นสูงในกรุงมะนิลา อาทิ การเชิญพวกลูกผสมและชนพื้นเมืองเข้าร่วมงานเลี้ยงในวังข้าหลวงใหญ่ การผ่อนปรนความเข้มงวดของการปิดกั้นสื่อ การปฏิรูปการศึกษาโดยการปลดพระนิกายโดมินิกันซึ่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยซานโต โตมัสลงเป็นคณบดีคณะเทววิทยาและแต่งตั้งข้าราชการเข้าดำรงตำแหน่งแทน และอื่น ๆ (Molina, 1984, p. 242 and Thomas, 2012, p. 11)

[4] เครื่องประหารชีวิตแบบสเปนซึ่งมีลักษณะเป็นที่นั่ง ผู้ต้องหาจะถูกจับมัดมือและล็อกคอจากทางด้านหลัง ด้านหลังเหล็กล็อกคอจะมีเกลียวสำหรับให้เพชฌฆาตหมุน ผู้ต้องหาถูกบีบรัดคอจนกระดูกคอแตกและขาดใจตายในที่สุด

รูปที่ 1 Rafael Izquierdo
ข้าหลวงใหญ่ประจำฟิลิปปินส์
ค.ศ. 1871-1873
(Biblioteca Digital Hispánica, 1869)

รูปที่ 2 Carlos María de la Torre
ข้าหลวงใหญ่ประจำฟิลิปปินส์
ค.ศ. 1869-1871
(Filipinas Heritage Library, 1871)

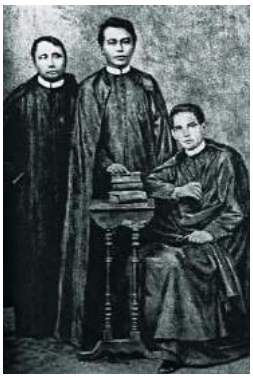

รูปที่ 3 Gomburza
(Wikimedia Commons)

ปี 1872 จึงนับเป็นหมุดหมายทางประวัติศาสตร์และจุดกำเนิดกระบวนการชาตินิยมในฟิลิปปินส์ เพราะเป็นครั้งแรกที่ประชากรในหมู่เกาะทุกภาคส่วน ทั้งพวกกริโอโย (criollo) หรือชาวสเปนที่เกิดและเติบโตในฟิลิปปินส์[5] พวกเลือดผสม (mestizo) และพวกชนพื้นเมือง (indio) เริ่มมี “สำนึกและความรู้สึกร่วม” ในการต่อต้านนโยบายของสเปนส่วนกลางภายใต้แรงกดดันที่เกิดขึ้นจากมาตรการที่เอื้อประโยชน์แก่ “ชาวสเปนจากคาบสมุทร” (peninsulares)[6] ของข้าหลวงใหญ่อิสเกียร์โดผู้พยายามลดทอดเสรีภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสามกลุ่มข้างต้นด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่น การกล่าวหาว่ากลุ่มปัญญาชนที่ส่วนใหญ่เป็นพวกกริโอโยและมีแนวคิดเสรีนิยมสนับสนุนข้าหลวงใหญ่คนก่อนเป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล การประหารชีวิตบาทหลวงบูร์โกสซึ่งเป็นพระเลือดผสม และการคร่าชีวิตพระพื้นเมืองอย่างบาทหลวงโกเมสและซาโมราดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นนำมาซึ่ง “กำเนิดชาติฟิลิปปินส์” (Constantino, 2009, p. 147-148) เพราะเป็นการสร้างความเจ็บแค้นให้กับกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของวรรณะทั้งสามอย่างโจ่งแจ้ง แต่อย่างไรก็ดี ภายหลังการจลาจลในกาบิเตโดยทั่วไปฟิลิปปินส์ยังคงอยู่ภายใต้ความสงบเรียบร้อยและไม่ปรากฏการรวมตัวประท้วงแบบเปิดเผยใด ๆ จนกระทั่งการประหารชีวิตของโฮเซ ริซัลในปี 1896 [หากไม่นับการจลาจลต่อต้านศาสนาบนเกาะซามาร์ (Samar)] โดยหนึ่งในประจักษ์พยานของเรื่องดังกล่าวคือนายเฟรเดริก เอช. ซอเยอร์ (Frederic H. Sawyer) กงสุลราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ประจำกรุงมะนิลาได้เขียนรายงานว่า “ปีแล้วปีเล่าที่ปราศจากเหตุการณ์ความไม่สงบ จากปี 1872 ถึง 1892 ในขณะที่ข้าพเจ้าพำนัก

[5] ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เริ่มมีการเรียกชาวสเปนที่เกิดในฟิลิปปินส์ว่า “españoles filipinos” (สเปนจากเกาะฟิลิปปินส์) และถูกย่อเหลือเพียง “filipinos” (ชาวฟิลิปปินส์) เพื่อแบ่งแยกชั้นวรรณะจากพวก “españoles europeos” (สเปนจากยุโรป) หรือ “hijos del país” ซึ่งแปลตรงตัวว่า “บุตรที่กำเนิดแต่ประเทศ[แม่]” (Scott, 1995, p. 7)

[6] ชาวสเปนที่ถือกำเนิดและเติบโตในสเปนแต่ต่อมาถูกส่งมาประจำการที่ฟิลิปปินส์มีชื่อเรียกว่า “peninsular” ซึ่งแปลตรงตัวว่า “พวกที่มาจากคาบสมุทร” เพราะสเปนตั้งอยู่บนคาบสมุทรไอบีเรีย ตรงกันข้ามกับลูกหลานชาวสเปนกลุ่มดังกล่าวที่เกิดและเติบโตในอาณานิคมซึ่งจะถูกเรียกด้วยความดูแคลนว่า “criollo” ถึงแม้โดยทางสายเลือดคนกลุ่มนี้มีความเป็นสเปนสมบูรณ์ แต่ทางการสเปนพิจารณาว่าขาดคุณสมบัติความเป็นสเปนแท้เพราะเติบโตในโลกอาณานิคม พวก “criollo” จึงมักถูกลิดรอนสิทธิในการเข้าถึงตำแหน่งต่าง ๆ ทางราชการ

อยู่ในประเทศ[ฟิลิปปินส์] ข้าพเจ้าเป็นประจักษ์พยานได้ว่ามีสภาพความสงบเรียบร้อยแทบจะสมบูรณ์" (Corpuz, 2010, II, p. 129-130)[7]

รูปที่ 4 เครื่องประหารชีวิตกาโรเต
(Biblioteca Digital de Castilla y León, 1872)

รูปที่ 5 รูปถ่ายสมาชิกขบวนการโปรปากานดา
(Malacañang Palace and Museum Library)

ภายใต้เปลือกแห่งความจริงที่ฉาบด้วยความสงบเรียบร้อยทางการเมืองนี้ ช่วงระยะเวลาหลังจากปี 1872 มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่มปัญญาชนฟิลิปิโนที่ต้องการเรียกร้องการปฏิรูปนโยบายการปกครองหมู่เกาะจากรัฐบาลกลางสเปนอยู่เนือง ๆ นักปฏิรูปกลุ่มนี้เรียกตนเองด้วยชื่อ "กลุ่มโปรปากานดา" (Progadanda movement) หรือ "ขบวนการโฆษณาเผยแพร่ข้อมูล" เพราะอาวุธที่ปัญญาชนกลุ่มนี้ใช้ในการต่อสู้คือปลายปากกาและอุดมการณ์ที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบงานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ สุนทรพจน์ รวมถึงผลงานทางศิลปะอย่างจิตรกรรมและประติมากรรม ถึงจะมีลักษณะเป็นอำนาจอ่อน (soft power) หากแต่เปี่ยมด้วยพลังในการโน้มน้าวและกระตุ้นจิตสำนึกชาตินิยมให้ชนพื้นเมือง พวกกริโอโยและพวกเลือดผสมตระหนักถึงประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และตระหนักถึงความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นโดยผู้ปกครองชาวสเปนทั้งทางโลกและทางศาสนจักร สมาชิกกลุ่มโปรปากานดา หรือ "โปรปากานดิสตา" (propagandista) ที่มีผลงานโดนเด่นมีอยู่จำนวนมาก ทว่าเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในประวัติศาสตร์นิพนธ์ฟิลิปิโนว่าผู้นำกระบวนการชาตินิยมฟิลิปปินส์ประกอบด้วย "สามผู้ยิ่งใหญ่" (triumvirate) คือ กราซาโน โลเปส ฮาเอนา (Graciano Lopez Jaena, 1856-1896), มาร์เซโล อิลาริโอ เดล ปิลาร์ (Marcelo Hilario del Pilar, 1850-1896) หรือปลาริเดล (Plaridel) และโฮเซ ริซัล (José Rizal, 1861-1896) ผู้มีบทบาทอย่างสูงในการใช้วาทศิลป์ผ่านวรรณกรรม

[7] "Still year after year passed without disturbances. From 1872 to 1892, whilst I was in the country, I can testify that almost perfect order reigned"

ของพวกเขาเพื่อเสนอแนวทางการปฏิรูปและแพร่กระจายความรู้สึกชาตินิยมก่อนที่ทั้งสามจะถึงแก่กรรมในปี 1896

3. กราชาโน โลเปส ฮาเอนา (Graciano Lopez Jaena)[8]

เกิดเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 1856 ที่เมืองฮาโร (Jaro) จังหวัดอิโลอิโล (Iloilo) ทางตอนใต้ของเกาะปาไนย์ (Panay) ถึงแม้จะจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมผู้ที่จะออกบวชเมืองฮาโร (Seminary of Jaro) แต่ความคิดแบบขบถของเขาเริ่มต้นตั้งแต่วัยเยาว์ด้วยความที่เป็นคนช่างสังเกตความเป็นไปของประเทศในระยะเวลานั้น ผลงานชิ้นแรกของกราชาโนจึงมีชื่อว่า *Fray Botod (พระพุงใหญ่)* มีเนื้อหาวิจารณ์การทำผิดศีลธรรมของพระและพฤติกรรมการข่มเหงชาวพื้นเมือง บทประพันธ์ของเขาไม่ได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือ แต่เป็นเอกสารที่เขียนด้วยลายมือ เมื่อถูกทางการออกประกาศจับกุมตัว กราชาโนจึงต้องลี้ภัยออกมายังประเทศสเปนในปี 1880 และเข้ารับการศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบาเลนเซีย (University of Valencia) ก่อนที่จะย้ายไปพำนัก ณ กรุงมาดริด เมืองหลวงซึ่งเต็มไปด้วยสมาคมนักคิดและสภากาแฟ เวทีชั้นเยี่ยมที่กราชาโนใช้เป็นที่ปลดเปลื้องความคิดของเขาผ่านการปราศรัย (Agoncillo, 2012, p. 138) สาเหตุหลักที่ทำให้ชนชั้นนำระดับภูมิภาคของฟิลิปปินส์ขึ้นมามีอำนาจทางด้านเศรษฐกิจและสามารถส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาต่อยังประเทศสเปนได้คือนโยบายการเปิดการค้าเสรีเมืองซัมโบอังกา (Zamboanga), เมืองซูอาล (Sual) และบ้านเกิดของกราชาโนอย่างเมืองอิโลอิโล (Iloilo) ในปี 1855 ภายหลังจากที่การพาณิชย์ถูกกลุ่มนายทุนมะนิลาผูกขาดตลอดยุคอาณานิคม (Aguilar, 1994, p. 70)

สุนทรพจน์ของเขามักเกี่ยวข้องกับสถานการณ์บ้านเมืองฟิลิปปินส์เสมอ ในระหว่างการประชุมนานาชาติว่าด้วยภูมิศาสตร์การพาณิชย์ (International Congress of Commercial Geography) ณ กรุงมาดริดในปี 1882 บาทหลวงรูปหนึ่งนามรามน มาร์ติเนส บิฆิล (Ramón Martínez Vigil) ผู้เคยเดินทางไปฟิลิปปินส์และเขียนบทความว่าด้วยอักขระภาษาตากาล็อกได้กล่าวสรรเสริญ “ความเมตตาปราณี” ของพระชาวสเปนในฟิลิปปินส์ ทันในนั้น กราชาโนก็ลุกขึ้นโต้แย้งโดยกล่าวว่าแท้ที่จริงแล้วคณะบาทหลวงคือองค์กรที่ขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของฟิลิปปินส์ การแสดงจุดยืนของกราชาโนในครั้งนี้ทำให้เขาเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่ปัญญาชนสเปนในขณะนั้น (Agoncillo, 2012: p. 138-139)

[8] ในบทความนี้ผู้เขียนถอดเสียงชื่อบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นชาวฟิลิปปินส์ตามการออกเสียงภาษาสเปนแบบฟิลิปปินส์ (castellano filipino หรือ español filipino) ซึ่งมีการออกเสียงต่างจากภาษาสเปนมาตรฐาน เช่น พยัญชนะโฆตา (j) จะออกเสียงเป็น /ฮ/ และพยัญชนะเอเย (ll) จะออกเสียงควบเป็น /ลย/ เป็นต้น ดังนั้น คำว่า “jaena” และ “calle” จึงออกเสียงเป็น “ฮา-เอ-นา” และ “กา-ลเย” ตามลำดับ

รูปที่ 6 Graciano Lopez Jaena
(Sonza, 1964)

La Solidaridad
Quincenario democrático.

รูปที่ 7 หนังสือพิมพ์ *La Solidaridad*
(Biblioterca Nacional de España)

หนึ่งในประเด็นที่เขาหยิบยกมาโจมตีศาสนจักรในฟิลิปปินส์คือเรื่องการศึกษาของชนพื้นเมือง ถึงแม้รัฐบาลสเปนในรัชกาลของสมเด็จพระนางเจ้าอิซาเบลที่ 2 (ครองราชย์ระหว่าง 1833-1868) จะออกพระราชบัญญัติฉบับปี 1863 เพื่อให้ชาวพื้นเมืองฟิลิปปินส์และหมู่เกาะมาเรียนา[9]เข้าถึงการศึกษาระดับปฐมวัยด้วยภาษาสเปนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และตั้งโรงเรียนผลิตบุคลากรด้านครุศาสตร์ (Escuelas Normales) เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงก็ตาม (Isabel, 2014, p. 25)[10] ผลสำรวจสภาพการศึกษาซึ่งจัดทำโดยทางการมะนิลาในปี 1871 รายงานว่า “สถาบันเหล่านั้นไม่ควรถูกเรียกว่าโรงเรียน เพราะหาใช่โรงเรียนไม่ และเป็นที่น่าเสียใจที่ต้องกล่าวเช่นนั้น... [เพราะโรงเรียนถูกขนานนามให้เป็น] ความวินาศในการรวบรวมนักเรียนซึ่งหาได้รับประโยชน์อันใดทั้งทางด้านจริยธรรมหรือทางปัญญาไม่” ดังนั้นในปี 1887 ขณะที่เขาพำนักอยู่ที่สเปน กราซาโนเขียนวิพากษ์ระบบการศึกษาในฟิลิปปินส์ดังนี้:

> *“ต้นเหตุแห่งความทุกข์เข็ญที่เด่นชัดของฟิลิปปินส์ในปัจจุบันคือการศึกษาแบบวิปริตที่เยาวชนได้รับในโรงเรียน พวกเขาเรียนรู้การอ่านเขียนอย่างถูกต้องและสละสลวย แต่ไม่ได้เรียนรู้สิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ใด ๆ เพราะไม่ได้รับการสั่งสอน พวกเขาถูกสอนให้สวดภาวนาแต่ไม่เคยถูกสอนให้ทำการทำงาน”*[11] (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (Corpuz, 2010, II, p. 27)

[9] หมู่เกาะมาเรียนาตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกทางฝั่งตะวันออกของฟิลิปปินส์ เคยเป็นเขตปกครองหนึ่งของสเปนภายใต้การควบคุมดูแลของข้าหลวงใหญ่ประจำกรุงมะนิลาจนกระทั่งสเปนตัดสินใจขายฟิลิปปินส์ให้สหรัฐอเมริกาตามข้อตกลงในสนธิสัญญาปารีสในปี 1898

[10] ก่อนหน้านั้น ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-19 ทางการสเปนดำเนินนโยบายใช้ภาษาสเปนเป็นเครื่องมือในการล่าอาณานิคมและสยบชนพื้นเมืองผ่านการจัดตั้งโรงเรียนสเปนศาสนาเฉพาะกิจสำหรับชาวพื้นเมือง (Catechism school) ตั้งแต่ปี 1593 (Schwartz, 1971, p. 203-204)

[11] “The outstanding cause of the distressed situation of Filipinas today is the anomalous education received by the youth on the schools. They learn to read correctly and to write gracefully, but they do not learn anything useful because they are not taught any. They are taught how to pray but never to work.”

ในปี 1888 เขากลับมาเป็นที่กล่าวขานอีกครั้งในวาระการฉลองครบรอบ 391 ปีแห่งการค้นพบทวีปอเมริกาซึ่งจัดขึ้น ณ โรงละครมาดริด (Teatro de Madrid) ในสุนทรพจน์ของกราซาโน เขาเปรียบทวีปอเมริกาเป็นศูนย์กลางการพาณิชย์โลกและเปรียบฟิลิปปินส์เสมือนหัวใจที่เส้นเลือดแห่งอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ต่างไหลมารวมกัน อีกทั้งยังแสดงเจตจำนงว่าฟิลิปปินส์หาได้ปรารถนาที่จะเป็นรัฐกึ่งระบอบศักดินาสวามิภักดิ์แต่ต้องการเสรีภาพสื่อและการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภากอร์เตสของสเปนเพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของฟิลิปปินส์จะได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลกลาง ทันทีที่สุนทรพจน์ของเขาสิ้นสุดลง กราซาโนได้รับเสียงปรบมืออย่างกึกก้องจากสาธารณชนและรัฐมนตรีจากเวเนซุเอลาก็ร่วมแสดงความยินดีโดยลุกขึ้นและโผเข้ากอดเขา (Agoncillo, 2012, p. 139)

3.1 *La Solidaridad* (1889-1895): ชาตินิยมรายปักษ์และพื้นที่แห่งการเรียกร้องสิทธิ์

ในปี 1889 กราซาโนตัดสินใจก่อตั้งหนังสือพิมพ์รายปักษ์ภายใต้ชื่อ *La Solidaridad* เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียกร้องผลประโยชน์ของฟิลิปปินส์บนผืนแผ่นดินสเปนโดยมีปาโบล ริอันซาเรส (Pablo Rianzares) เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินและตัวเขาเองรับหน้าที่เป็นบรรณาธิการ (Agoncillo, 2012, p. 139) หนังสือพิมพ์ *La Solidaridad* ฉบับแรกซึ่งตีพิมพ์วันที่ 15 กุมภาพันธ์ได้ลงบทความชื่อ *Nuestros Propósitos (วัตถุประสงค์ของพวกเรา)* โดยมีใจความว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้จะนำเสนอบทความไม่เพียงแต่เรื่องการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ อักษรศาสตร์ การค้า การเกษตรและอุตสาหกรรมด้วยแนวคิดแบบเสรีนิยมหัวก้าวหน้า และเรียกร้องให้ฟิลิปปินส์สามารถส่งผู้แทนราษฎรเข้าร่วมการประชุมสภากอร์เตสได้ดังที่เคยได้รับสิทธิ์เมื่อปี 1812 ตามข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปีดังกล่าวแต่ต่อมากลับถูกเพิกถอนสิทธิ์โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี 1837 นอกจากนี้ บทความได้ย้ำเตือนรัฐบาลสเปนมิให้ละเลยการดูแลปกป้อง “จังหวัดฟิลิปปินส์” เพราะหมู่เกาะที่มีประชากรกว่า 8 ล้านคนนี้ไม่ควรตกอยู่ภายใต้การครอบงำของระบอบเทวาธิปไตย (Theocracy)[12] ซึ่งนำโดยพวกบาทหลวงและแนวความคิดแบบประเพณีนิยม (Traditionalism) ซึ่งขัดขวางความเจริญก้าวหน้า ไม่เพียงสภาวการณ์ภายในเท่านั้น ปัจจัยภายนอกก็เป็นอีกเหตุผลสำคัญที่รัฐบาลกลางสเปนควรหันมาใส่ใจฟิลิปปินส์มากขึ้นเพราะกำลังถูกชาวอังกฤษและฝรั่งเศสเข้าไปตักตวงผลประโยชน์ทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและการพาณิชย์ (López Jaena, 1994, p. 222) *La Solidaridad* (หรือที่เรียกลำลองโดยกลุ่มนักปฏิรูปชาวฟิลิปปินส์ว่า Sol) ไม่เพียงเป็นกระบอกเสียงเรียกร้องผลประโยชน์แก่ฟิลิปปินส์เท่านั้น กราซาโนยังต้องการให้หนังสือพิมพ์ที่เขาก่อตั้งเป็นพื้นที่ทางการเมืองสำหรับอาณานิคมโพ้นทะเลอื่น ๆ ของสเปนเช่นกัน

[12] เทวาธิปไตย (Theocracy) คือลักษณะการปกครองที่เป็นเอกลักษณ์ของฟิลิปปินส์ยุคอาณานิคมสเปน โดยเป็นการผสานอำนาจฝ่าย ศาสนจักรและอำนาจฝ่ายรัฐฆราวาส ความห่างไกลทางภูมิศาสตร์จากสเปนทำให้ชาวสเปนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีอำนาจเหนือชนพื้นเมืองคือพระนิกายต่าง ๆ หรือไฟรเออร์ (friar) เช่นนิกายออกุสติน ฟรานซิสกัน เยซูอิต โดมินิกัน ฯลฯ ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ดินสำหรับเพาะปลูกในจังหวัดต่าง ๆ ของฟิลิปปินส์ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสงฆ์ โดย 24.3% ในจังหวัดบูลากัน (Bulacan), 28.8% ในจังหวัดลากูนา (Laguna), 82% ในกาบิเต (Cavite) และเกือบ 100% ในจังหวัดริซัล (Rizal) (Abueva, 1988, p. 27)

> *"เหล่าจังหวัดโพ้นทะเลของสเปนสามารถพบการสนับสนุนอย่างยึดมั่นจากหนังสือพิมพ์ La Solidaridad ต่อความปรารถนาที่ชอบด้วยกฎหมายและยุติธรรมของจังหวัดเหล่านี้ [และหนังสือพิมพ์ฉบับนี้จะทำหน้าที่เป็น]องค์กรที่ช่วยสะท้อนความขัดสนยากจน[ของจังหวัดเหล่านี้] ผ่านการให้ความรู้เรื่องความชั่วร้ายที่ทำให้ปวงชนในดินแดนเหล่านั้นต้องทุกข์ทรมาน"*[13] (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (López Jaena, 1994, p. 221)

แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการชาตินิยมของฟิลิปปินส์มีลักษณะก้าวข้ามเขตพรมแดนของตนเองซึ่งก็คือฟิลิปปินส์ไปสู่อาณานิคมโพ้นทะเลอื่น ๆ ที่หลงเหลืออยู่ของสเปน อาทิ คิวบา และเปอร์โตริโก การอ้างถึงอาณานิคมอื่น ๆ ในอีกมุมหนึ่งคือการยกระดับฐานะของหนังสือพิมพ์ไม่ให้เป็นเพียงสื่อภูมิภาคของตนแต่ยังหมายมาตรให้ผู้อ่านมีมุมมองต่อสิ่งพิมพ์ของตนในระดับที่กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ การที่กราซาโนใช้คำว่า "จังหวัด" แทนคำว่า "อาณานิคม" ทั้งที่ฟิลิปปินส์ยังไม่ได้รับสิทธิ์การส่งผู้แทนราษฎรของตนเข้าร่วมประชุมสภากอร์เตสนับเป็นการประกาศเจตนารมย์ของตนในการปลดเปลื้องสภาพความเป็น "อาณานิคม" ซึ่งพ่วงมาด้วยความเป็นพลเมืองชั้นสองและความไม่เท่าเทียมทางสังคมและระบบภาษีอย่างแยบคาย

ด้วยระยะเวลาเพียงสองเดือนหลังจากที่ข่าวการถือกำเนิดสื่อสิ่งพิมพ์ชาตินิยมฟิลิปปินส์ฉบับแรกอย่าง *La Solidaridad* ขจรขจายกลับไปยังมะนิลา บรรดานักชาตินิยมทั้งในฟิลิปปินส์และสเปนต่างส่งความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงินและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์อย่างมิขาดสาย ทำให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้สามารถวางขายได้ตามกำหนดทุกรายปักษ์ แต่ถึงแม้ "Sol" จะไม่ประสบผลสำเร็จในการโน้มน้าวรัฐบาลกลางสเปนให้ออกมาตรการปฏิรูปตามคำร้องขอในช่วงตลอดระยะเวลา 6 ปีก่อนที่ฉบับสุดท้ายจะออกวางขายในวันที่ 15 พฤศจิกายน 1895 ก็ตาม สิ่งพิมพ์ชาตินิยมฉบับนี้ได้ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของชาวอาณานิคมในสังคมสเปนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 อย่างแข็งขันผ่านทางบทความที่ตอบโต้วาทกรรมว่าด้วย "ความอนารยะ" ของชนพื้นเมืองฟิลิปปินส์ก่อนการเข้ามาของสเปนซึ่งนำโดยนักเขียนชาวสเปน อาทิ เวนเซสเลา เรตานา (Wenceslao Retana), บิเซนเต บารันเตส (Vicente Barrantes) และปาโบล เฟเซส (Pablo Feces) และก่อนที่กราซาโนจะเสียชีวิตลงด้วยวัณโรคในวันที่ 20 มกราคม 1896 เขาได้ทิ้งผลงานการรวบรวมสุนทรพจน์และบทความของเขาเพื่อตีพิมพ์หนังสือชื่อ *Discursos y Artículos Varios (สุนทรพจน์และบทความ ต่าง ๆ)* ในปี 1891 ณ เมืองบาร์เซโลนา (Agoncillo, 2012, p. 140-141 and 149-150) ด้วยวีรกรรมและคุณูปการต่าง ๆ ที่ยกมาข้างต้น กราซาโนจึงได้รับเกียรติอย่างสูงสุดด้วยการขนานนามให้เป็น "ผู้ริเริ่มกระบวนการปฏิรูปฟิลิปปินส์ในสเปน"

---

[13] " Las provincias españolas de Ultramar encontrarán en *La Solidaridad* un decidido apoyo en sus justas y legítimas aspiraciones, un órgano que refleja sus necesidades, dando a conocer, para que se remedian, los males que á aquellos pueblos afligen"

4. มาร์เซโล อิลาริโอ เดล ปิลาร์ (Marcelo Hilario del Pilar)

รูปที่ 8 Marcelo H. del Pilar

หรือที่รู้จักกันในนาม Plaridel เกิดเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 1850 ณ เมืองกูปัง (Kupang) จังหวัดบูลากัน (Bulacan) ทางตอนเหนือของกรุงมะนิลา เขาเข้ารับการศึกษาระดับปฐมวัยในโกเลฮิโอ เด ซาน โฮเซ (Colegio de San José) ซึ่งดำเนินการโดยคณะบาทหลวงนิกายเยซูอิตและสถานที่ซึ่งทำให้เขาได้รู้จักกับคุณพ่อโฮเซ บูร์โกส หนึ่งในบาทหลวงกลุ่มกอมบูร์ซาในปี 1870 มาร์เซโล เดล ปิลาร์ถูกกดดันให้ลาออกจากการเรียนนิติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยซานโต โตมัส (University of Santo Tomás)[14] เนื่องจากข้อขัดแย้งกับบาทหลวงคณะโดมินิกันว่าด้วยการเก็บค่าธรรมเนียมการทำพิธีบัพติศมาหรือพิธีเข้ารับเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่สูงเกินควร หลังเหตุการณ์การจลาจลที่เมืองกาบิเต (Cavite) ในปี 1872 คุณพ่อมาเรียโน เซบีญา (Father Mariano Sevilla) บาทหลวงซึ่งเขาพักอาศัยด้วยในขณะนั้นถูกพิพากษาเนรเทศออกไปยังหมู่เกาะมาเรียนา ต่อมาในปี 1878 เขากลับเข้ารับการศึกษาด้านกฎหมายอีกครั้งหลังจากลาออกจากมหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลา 8 ปี และในปีเดียวกันนี้ เดล ปิลาร์เข้าพิธีสมรสกับมาร์เซียนา เดล ปิลาร์ ลูกพี่ลูกน้องของเขาก่อนที่สามปีถัดมาจะได้รับปริญญาสาขานิติศาสตร์บัณฑิต (Agoncillo, 2012: p.141 และ Schumacher, 1997: pp. 105-106)

4.1 วรรณกรรม ศาสนา และการเมืองเรื่องปฏิรูปสถาบันสงฆ์

เส้นทางการเป็นนักชาตินิยมในบรรณพิภพของเขาเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงรัฐบาลของข้าหลวงใหญ่เฟร์นันโด ปริโม เด ริเบรา (Fernando Primo de Rivera) ผู้ดำรงตำแหน่งระหว่างปี 1880-1883[15] และดำเนินนโยบายผ่อนปรนมาตรการการปิดกั้นสื่อในฟิลิปปินส์[16] ในปี 1882 เดล ปิลาร์ร่วมก่อตั้งหนังสือพิมพ์ *Diariong Tagalog (ดิอาริอง ตากาลก)* โดยตีพิมพ์บทความภาษาตากาล็อกและสเปนและได้รับแรงสนับสนุนทางด้านการเงินจากข้าราชการการคลังชาวสเปนในฟิลิปปินส์นามฟรานซิสโก กัลโบ มูนโญส (Francisco Calvo Muñoz) วัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้คือการเรียกร้องการปฏิรูปการ

[14] ในสมัยปริโม เด ริเบรา มีการพัฒนาระบบโทรคมนาคมฟิลิปปินส์อย่างก้าวกระโดดเพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับสเปน มีการเปิดสายโทรเลขเส้นแรกที่เชื่อมระหว่างมะนิลาและฮ่องกงผ่านแหลมโบลิเนา Bolinao) ทางตอนเหนือของเกาะลูซอนในปี 1880 มีการจัดตั้งสถานีรับสัญญาณในเมืองต่าง ๆ บนเกาะลูซอน เช่น ลิงกาเยน (Lingayen) เมืองบาโกลอร์ (Bacolor) และเมืองบูลากัน (Bulacan) นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหอดูดาวเมืองมะนิลา (Observatory of Manila) และฮ่องกงเพื่อประโยชน์ในการพยากรณ์อากาศและการเดินเรือในทะเลจีนใต้ ประการสุดท้ายคือการจัดตั้งรัฐบาลหมู่เกาะแคโรไลน์ (Caroline Islands) และปาเลา (Palau) ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกรุงมะนิลา. (Molina, 1984, I, p. 265-267)

[15] โปรดดู Fernando Primo de Rivera y Sobremonte, *Memoria dirigida al Senado* (Madrid: Imprenta y Litografía del Depósito de la Guerra, 1898) ซึ่งเป็นบันทึกของข้าหลวงใหญ่ประจำฟิลิปปินส์ท่านนี้

[16] รัฐบาลอาณานิคมก่อนหน้านั้นดำเนินการอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันมิให้แนวความคิดล้มล้างรัฐบาลกลางในช่วงสงครามชิงราชบัลลังก์สเปน ซึ่งรู้จักกันในนามสงครามการ์ลิสต้า (Guerras Carlistas, 1833-1876) รั่วไหลมาสู่อาณานิคมโพ้นทะเลของสเปน สาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากที่ในปี 1830 พระเจ้าเฟร์นันโดที่ 7 แห่งสเปน (Fernando VII of Spain) ทรงแก้กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ปี 1713 (Ley Sálica) ซึ่งห้ามมิให้สตรีขึ้นครองราชย์ เพราะมีพระราชประสงค์ยกพระราชสมบัติให้เจ้าหญิงอิซาเบล พระราชธิดาพระองค์โต เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความขุ่นเคืองพระทัยอย่างยิ่งแก่เจ้าชายการ์โลส มาเรีย อิสิโดร (Carlos María Isidro) พระอนุชาของพระองค์ จนนำมาสู่สงครามกลางเมืองที่ยาวนานร่วม 40 ปี

ปกครองและปลุกกระแสชาตินิยม ดังจะเห็นได้จากการตีพิมพ์บทกวี *El amor patrio (ความรักในมาตุภูมิ)*[17] ของโฮเซ่ ริซัล (José Rizal) จากต้นฉบับภาษาสเปนเป็นภาษาตากาล็อกในฉบับวันที่ 20 สิงหาคม 1882 อย่างไรก็ดี หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ต้องปิดตัวลงภายในปีเดียวกันด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ส่วนเดล ปิลาร์ก็หันกลับมาหาเลี้ยงชีพโดยการเป็นนักกฎหมาย แต่เขาก็มิได้ล้มเลิกความตั้งใจที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมและแนวคิดต่อต้านสงฆ์ (Antifriar ideas) ที่สั่งสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ การปราศรัยด้วยภาษาตากาล็อกอย่างเป็นกันเองและเนื้อหากินใจทำให้เขาประสบความสำเร็จใจการจูงใจผู้ฟังทั้งในมะนิลาและบูลากันซึ่งเป็นบ้านเกิดของเขา (Schumacher, 1997, p. 106-107)

นับตั้งแต่ปี 1888 เดล ปิลาร์เริ่มใช้ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่อย่าง “ใบปลิว” ในการเผยแพร่แนวความคิดของตน เขาพร่ำพรรณนาถึงความน่าขบขันของอำนาจอธิปไตยในเงื้อมมือของพวกพระ (Friar sovereignty) และความอยุติธรรมที่กลุ่มคนเหล่านี้ได้กระทำต่อชนพื้นเมือง ครั้งหนึ่งเขาเขียนบทความ *Ang mga utos ng fraile (พระบัญญัติของพระบาทหลวง)* เพื่อเสียดสีตีวัวกระทบคราดบาทหลวงเชื้อสายสเปนในฟิลิปปินส์ด้วยการดัดแปลงข้อความในพระบัญญัติสิบประการ (Ten Commandments) (Agoncillo, 2012, p. 143) ให้เข้ากับพฤติกรรมฉ้อฉลของพระสเปน

ตารางที่ 1
เปรียบเทียบพระบัญญัติสิบประการของเดล ปิลาร์ และจากพระคัมภีร์พระธรรม

พระบัญญัติสิบประการ โดย มาร์เซโล เดล ปิลาร์	**พระบัญญัติสิบประการ จากพระคัมภีร์พระธรรม อพยพ 20: 1-17**
1. จงนมัสการและรักพวกพระ	1. จงอย่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกจากเรา
2. จงอย่าฉ้อฉลเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินได้ของพวกเขา	2. จงอย่าสร้างรูปเคารพสำหรับตน
3. จงประกอบพิธีฉลองแด่พวกพระทุกวันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์	3. อย่าออกพระนามของพระเจ้าอย่างไม่สมควร
4. จงจำนำตนเองเพื่อชำระค่าใช้จ่ายงานฝังศพบุพการีของเจ้า	4. จงรำลึกวันสะบาโต ถือเป็นวันบริสุทธิ์
5. จงอย่าตายถ้ายังไม่มีเงินจ่ายค่าฝังศพตนเอง	5. จงให้เกียรติแก่บิดามารดาของเจ้า
6. จงอย่าปรารถนาภรรยาของเขา (=พระ)	6. อย่าฆ่าคน
7. จงอย่าร่วมลักทรัพย์กับเขา	7. อย่าล่วงประเวณีกับผัวเมียเขา
8. จงอย่ากล่าวหาเขาแม้นถูกตราหน้าว่าเป็นคนโกหก	8. อย่าลักทรัพย์
9. จงอย่าปฏิเสธที่จะมอบภรรยาให้แก่เขา	9. อย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน
10. จงอย่าปฏิเสธที่จะมอบทรัพย์สินให้แก่เขา	10. อย่าโลภครัวเรือของเพื่อนบ้าน อย่าโลภภรรยาของเพื่อนบ้านหรือทาสทาสีของเขา

[17] ก่อนที่โฮเซ่ ริซัลจะเดินทางออกจากฟิลิปปินส์ครั้งแรกไปยังสเปนในวันที่ 3 พฤษภาคม 1882 บาสิลิโอ เตโอโดโร (Basilio Teodoro) ผู้อำนวยการกองบรรณาธิการ *Diariong Tagalog* ได้ร้องขอให้เขาส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ ดังนั้น หลังจากที่ริซัลเดินทางถึงบาร์เซโลนาในวันที่ 20 สิงหาคม 1882 เขาเริ่มประพันธ์กวีชื่อ *El amor patrio* ซึ่งมีเนื้อหาสถาปนาฟิลิปปินส์เป็นมาตุภูมิแทนที่สเปน โดยเขาได้รับแรงบันดาลใจจากบทประพันธ์เรื่อง*เอเนียด (Aeneid)* ของเวอร์จิล (Virgil) เมื่อตัวละครเอกพรรณนาถึงอิตาลีในฐานะมาตุภูมิของตน (*Italian quaero patriam*) (Bonoan, 1996, p. 299-301).

เดล ปิลาร์จงใจวิพากษ์พฤติกรรมการเสพเมถุนของบาทหลวงชาวสเปนในฟิลิปปินส์อย่างโจ่งแจ้ง (ข้อ 6 และข้อ 9) และยังได้กล่าวต่อไปอีกว่าผู้ใดที่ขัดขืนคำสั่งของบาทหลวง เขาผู้นั้นย่อมได้รับ “พรอันประเสริฐ” ด้วยการบังคับให้เป็นทาสรับใช้ศาสนจักร การยั่วยวนทางกามารมย์และการชำเราทางเพศต่อบุตรธิดา อนึ่ง เดล ปิลาร์มักเชื่อมโยงเรือนร่างของสตรีกับเงินทองในฐานะรูปแทนของทรัพย์สินและวัตถุที่บาทหลวงใฝ่หาปรารถนาครอบครอง และถึงแม้เขาจะได้รับโทษจำคุก เดล ปิลาร์ก็ยังคงไม่ละเลิกการวิจารณ์อันแสบร้อนของเขาผ่านทางบทความ *Pagsisisi (คำอธิษฐานสำนึกผิด)* (Reyes, 2008: p. 143)

> *“ข้าแต่พระคุณเจ้า [ซึ่งเป็น]พระเจ้าที่จอมปลอม ท่านผู้เข้ามาทำร้ายข้าพเจ้านั้นช่างเป็นผู้ยิ่งใหญ่สูงสุด ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจต่อความเจ็บปวดในหัวใจที่ได้วางใจในท่าน เพชฌฆาตของข้าพเจ้าเหนือหัวของข้าพเจ้าและศัตรู...”*[18] (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (Casanova, 2001, p. 116)

นอกจากนี้เขายังได้เขียนบทความลงใบปลิวโจมตีองค์กรทางศาสนาอีกมากมาย เช่น *Dasalan at Toksohan (ความเสียหายและการล่อลวง)*, *Dupluhan (ดูปลูฮัน)*[19], *Kadakilaan nang Diós (ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า)*, *Pasiong Dapat Ipag-alab nang Puso nang Tauong Babasa sa kalupitan nang fraile (ความกระตือรือร้นซึ่งควรลุกโชตช่วงอยู่ในจิตใจของผู้อ่านเรื่องเกี่ยวกับพระ)*, *Sagot nang España sa hibik nang Filipinas (คำตอบจากสเปนต่อความเศร้าโศกของฟิลิปปินส์)*, *Dudas (ข้อสงสัย)*, *La soberanía monacal en Filipinas (อำนาจอธิปไตยของพระในฟิลิปปินส์)*[20] และอื่น ๆ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานวรรณกรรมของเดล ปิลาร์ การเขียนบทความด้วยภาษาตากาล็อกที่เข้าใจง่าย ความหมายตรงและทรงพลังทำให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เข้าใจวรรณกรรมภาษาสเปนสามารถเข้าถึงแนวความคิดและอุดมการณ์ชาตินิยมที่คณะนักปฏิรูปต้องการสื่อสารได้ในวงกว้าง (Constantino, 2009, p. 153)

ในปี 1888 ทางการสเปนออกหมายจับเดล ปิลาร์ทำให้เขาต้องออกเดินทางลี้ภัยไปยังประเทศสเปนในเดือนตุลาคม และในปีถัดมา ณ เมืองบาร์เซโลนา เขาได้ตีพิมพ์หนังสือ *La frailocracia filipina (สังฆาธิปไตยฟิลิปปินส์)*[21] เพื่อแสดงความไม่พอใจอย่างมีชั้นเชิงต่อการที่องค์กรสงฆ์ขึ้นมามีอำนาจครอบงำ

---

[18] “Panginoon kong prayle, Diyos na hindi totoo at labis nang pagkata o gumaga at sumalay sa akin: pinagsisihan kong masakit sa tanang loob ko ang dilang pag-asa ko sa iyo, ang ikaw nga ang berdugo ko. Panginoon ko at kaaway ko...” (Casanova et al., 2001, p. 116) ผู้เขียนขอขอบพระคุณคำแนะนำในการแปลข้อความจาก อ. Jayson D. Petras ประจำสาขาภาษาฟิลิปิโนและวรรณกรรมฟิลิปปินส์ (Department of Filipino and Philippine Literature) มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ (University of the Philippines, UP)

[19] Dupluhan คือ การแข่งขันทางวาทศิลป์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งแตกต่างจาก Balagtasan ซึ่งเป็นการแข่งขันการกล่าวสุนทรพจน์ (Lopez, 2006, p. 75.)

[20] โปรดดู MH. Plaridel, *La Soberanía Monacal en Filipinas: Apuntes sobre la funesta preponderancia del fraile en las islas así en lo político, como en lo económico y religioso* (N.p.,1888). เดล ปิลาร์เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาสเปนภายใต้นามปากกาอันเลื่องชื่อของเขาคือ Plaridel ชื่อเต็มของผลงานชิ้นในคือ “อำนาจอธิปไตยของพระในฟิลิปปินส์ ข้อมูลว่าด้วยอิทธิพลอันชั่วร้ายของพระในหมู่เกาะ[=ฟิลิปปินส์]ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและศาสนา”

[21] โปรดดู MH. Plaridel, *La Frailocracia Filipina*. (Barcelona: Imprenta Ibérica de Francisco Fossas, 1889) และฉบับแปลภาษาอังกฤษ Marcelo H. del Pilar, *Frailocracy in the Philippines*, trans. Leonor Agrava (Manila: National Historical Institute, 1996)

วิถีชีวิตของชาวฟิลิปปินส์ในทุกแง่มุมและหยิบยกกรณีของอังกฤษในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่เขามองว่าศาสนจักรควรอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐฆราวาส

> *"ความแตกต่างทางด้านศาสนาระหว่างสเปนที่นับถือนิกายคาทอลิกและยอมรับอำนาจของคอนแวนต์(=หมายถึง พระ)ทั้งด้านการเมือง สังคมและโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ กับอังกฤษที่นับถือนิกายโปรแตสแตนต์และต่อต้านการครอบงำดังกล่าวนั้นเป็นกรณีศึกษาที่ช่วยให้เกิดการพินิจพิเคราะห์ด้วยเกณฑ์ที่เป็นกลางและกำหนดแนวทางการเคลื่อนไหวขององค์กรสงฆ์"*[22] (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (Plaridel, 1889, p. 23)

ในปี 1889 นี้เองเขาเข้าดำรงตำแหน่งบรรณาธิการ *La Solidaridad* ต่อจากกราซาโน โลเปซ ฮาเอนาซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าว ช่วงระยะเวลา 6 ปีที่เดล ปิลาร์รับหน้าที่คุมบังเหียนสิ่งพิมพ์ชาตินิยมฉบับนี้ เขาได้กลายเป็นแรงผลักดันและจิตวิญญาณที่สำคัญของกระบวนการชาตินิยมเพื่อปฏิรูปฟิลิปปินส์ วัตถุประสงค์ของ *La Solidaridad* ในช่วงนี้ครอบคลุมวาระต่าง ๆ เพิ่มเติมจากเดิม เช่น การกำจัดพระชาวสเปนออกจากเขตแพริช (secularization of parish) และให้พระพื้นเมืองเข้าดำรงตำแหน่งแทน การสนับสนุนเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพสื่อและการชุมนุม การเรียกร้องเสรีภาพทางสังคมและการเมืองที่มากขึ้น การมีสิทธิเท่าเทียมกับชาวสเปนและการมีส่วนร่วมในการปกครองโดยการส่งผู้แทนจากฟิลิปปินส์เข้าสู่การประชุมสภากอร์เตสของสเปน (Cortes) ฯลฯ เนื่องจากคำเรียกร้องเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลสเปน ในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต เดล ปิลาร์เปลี่ยนแปลงความคิดเรื่องการปฏิรูปมาสู่การเรียกร้องการปฏิวัติ เขากล่าวว่า "การลุกฮือขึ้นต่อสู้เป็นหนทางสุดท้าย โดยเฉพาะเมื่อผู้คนซึ่งมีความเชื่อว่าวิถีทางสันติที่ใช้แก้ไขความชั่วร้ายประสบผลที่ล้มเหลว" เขาถึงขั้นวางแผนเรียกเหล่าผู้นำกระบวนการปฏิรูปเพื่อประชุมที่ฮ่องกงและกำหนดแผนการในอนาคตแล้ว แต่ด้วยสุขภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยและการขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนหนังสือพิมพ์ ในช่วงนั้นปลายชีวิต เขาประสบความยากลำบากด้านการเงินและถึงแก่กรรมในวันที่ 4 กรกฎาคม 1896 (Agoncillo, 2012: p. 143-144)

5. โฮเซ ริซัล (José Rizal)

เกิดเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 1861 ณ เมืองกาลัมบา (Calamba) จังหวัดลากูนา (Laguna) ทางตอนใต้ของกรุงมะนิลา ในฐานะทายาทของครอบครัวคหบดีท้องถิ่น ริซัลได้รับการศึกษาตั้งแต่วัยเยาว์โดยบิดามารดาของเขา ฟรานซิสโก เมร์กาโด (Francisco Mercado) และเตโอโดรา อะลนโซ (Teodora Alonso) ได้ว่าจ้างครูสอนพิเศษให้ริซัลก่อนที่เขาจะถูกส่งไปเรียนที่มะนิลาในโรงเรียนอาเตเนโอ มูนิสิปัล (Ateneo

[22] "la diferencia de religión entre la España católica, que admite la preponderancia política social, y sobre todo económica de los conventos, y la Inglaterra protestante, retractaría á tales predominios, ya es un punto de estudio que se ofrece á la reflexión de un criterio imparcial para determinar el móvil de la cooperación monástica"

Municipal)[23] ระหว่างปี 1872-1877 ณ สถานศึกษาแห่งนี้ ริซัลได้มีโอกาสศึกษาศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ กวีนิพนธ์ วาทศิลป์ จิตรกรรมและประติมากรรม ในขณะที่เพื่อนร่วมโรงเรียนของเขาพักกลางวัน ริซัลมักสร้างเสริมความรู้ด้านภาษาสเปนของเขาโดยเดินทางไปที่โรงเรียนโกเลฮิโอ เด ซานตา อิซาเบล (Colegio de Santa Isabel) ซึ่งดำเนินการโดยคณะธิดาเมตตาธรรมแห่งนักบุญวินเซนต์ เดอ ปอล (Daughters of Charity of St. Vincent de Paul) สำหรับบุคคลที่ริซัลยกย่องให้เป็นต้นแบบของเขา คือบาทหลวงฟรานซิสโก เด เปาลา ซานเชส (Francisco de Paula Sánchez) ครูผู้เป็นอัจฉริยะภาพของริซัลและสนับสนุนให้เขาฝึกฝนเขียนบทกวี จำนวนมากตัวอย่างเช่น (Zaide and Zaide, 2014: pp. 32-33 และ 36-37)

ตารางที่ 2
บทกวีที่ประพันธ์โดยริซัลระหว่างปี 1874-1877

ปี	ชื่อบทประพันธ์
1874	Mi primera inspiración (แรงบันดาลใจแรกของข้าพเจ้า) กวีบทแรกของริซัลที่เขียนขึ้นเพื่อสดุดีมารดาของเขาในวาระครบรอบวันเกิด
1875	El embarque: himno a la flota de Magallanes (การขึ้นเรือ: บทสรรเสริญขบวนเรือมาเจลลัน) Y es español, el primero en dar la vuelta al mundo (และก็คือชาวสเปน ที่เป็นผู้เดินทางรอบโลกครั้งแรก)
1876	La entrada triunfal de los Reyes Católicos en Granada (การเดินทัพอย่างผู้ชนะเข้าเมืองกรานาดาของกษัตริย์คาทอลิก) เนื้อหา: บอกเล่าชัยชนะของกษัตริย์เฟร์นันโดแห่งอารากอน (Fernando de Aragón) และราชินีอิซาเบลแห่งกัสตียา (Isabel de Castilla) เหนือกษัตริย์โบอับดิล (Boabdil) แห่งอาณาจักรกรานาดา
1877	El heroísmo de Colón (ความเป็นวีรบุรุษของโคลัมบัส) เนื้อหา: สดุดีวีรกรรมการค้นพบทวีปอเมริกาของโคลัมบัสในปี 1492 Colón y Juan II (โคลัมบัสและพระเจ้าฌูอาวที่สอง[แห่งโปรตุเกส]) เนื้อหา: การสูญเสียโอกาสในการค้นพบโลกใหม่ของพระเจ้าฌูอาวที่สองแห่งโปรตุเกส (João II de Portugal) หลังจากที่ได้ปฏิเสธแผนการเดินเรือของโคลัมบัส Un diálogo alusivo a la despedida de los colegiales (บทสนทนาเพื่อร่ำลาเพื่อนร่วมโรงเรียน) เนื้อหา: กวีบทสุดท้ายที่ริซัลเขียนในขณะที่เป็นนักเรียนทีอาเตเนโอ

[23] โรงเรียนชายล้วนแห่งนี้ดำเนินการโดยบาทหลวงนิกายเยซูอิตซึ่งเป็นคณะที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาในฟิลิปปินส์และใช้หลักสูตรที่มีความล้ำสมัยกว่าสถาบันอื่น ๆ ในยุคเดียวกัน แต่เดิมอาเตเนโอ มูนิสิปัลก่อตั้งขึ้นในปี 1817 ภายใต้ชื่อเอสกวยลา ปิอา (Escuela Pía) เพื่อให้การศึกษาแบบสาธารณกุศลแก่เด็กชายจากครอบครัวที่ยากไร้ หลังจากที่พระนิกายเยซูอิตเดินทางกลับมายังฟิลิปปินส์ต่อมาในปี 1859 (หลังถูกเนรเทศออกไปในปี 1768) รัฐบาลได้มอบหมายให้คณะเยซูอิตเป็นผู้จัดการดูแลโรงเรียนแห่งนี้ ในเวลาต่อมา สถาบันแห่งนี้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “อาเตเนโอ มูนิสิปัล” (Ateneo Municipal) และท้ายที่สุดยกระดับวิทยาฐานะขึ้นเป็นสถาบันอุดมศึกษาภายใต้ชื่อ “อาเตเนโอ เด มะนิลา” (Ateneo de Manila) หนึ่งในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน (Zaide and Zaide, 2014, p. 27-28)

ลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์ที่รจนาขึ้นโดยริซัลในสมัยต้นคือการสดุดีวีรกรรมชาวสเปนและความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ของจักรวรรดิสเปนโดยขับเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวพันกับหมู่เกาะฟิลิปปินส์ อาทิ การพิชิตอาณาจักรกรานาดาในเดือนมกราคมปี 1492, การค้นพบโลกใหม่ในเดือนตุลาคมในปีเดียวกัน และการเดินทางรอบโลกครั้งแรกโดยมาเจลลันและเอลกาโน (Elcano) ในปี 1519-1522 การเข้าใจริซัลในฐานะนักชาตินิยมฟิลิปปินส์จึงมิควรละเลยความผูกพันที่เขามีต่อประเทศสเปนด้วยค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังผ่านตัวบุคคลอย่างบาทหลวงซานเชสภายใต้ระบบการศึกษาแบบเยซูอิต

รูปที่ 9 José Rizal
(Wikimedia Commons)

รูปที่ 10 José Rizal
(Malacañan Palace. Presidential Museum & Library)

หลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากอาเตเนโอ ริซัลเข้าศึกษาต่อในสาขาปรัชญาและอักษรศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยซานโต โตมัส (University of Santo Tomás) ระหว่างปี 1877-1878[24] (Villarroel, 1984) หลังจากนั้นเขาตัดสินใจย้ายไปเรียนสาขาแพทยศาสตร์ระหว่างปี 1878-1882 อย่างไรก็ตาม ริซัลก็มิได้ละทิ้งความสนใจด้านการเขียนงานวรรณกรรมโดยสิ้นเชิง ในปี 1879 เขาได้รับรางวัลจากการส่งบทประพันธ์ *A la Juventud Filipina (ถึงหนุ่มสาวฟิลิปปินส์)* เข้าร่วมการประกวดของสมาคมศิลปะและวรรณกรรม (Liceo Artístico-Literario) ประจำปี 1879 ซึ่งเปิดโอกาสให้ชาวพื้นเมือง (indio) และพวกเลือดผสม (mestizo) ได้มีส่วนร่วม อนึ่ง บทประพันธ์นี้มีความสำคัญในฐานะบทกวีที่สื่อสารแนวคิดชาตินิยมชิ้นแรกที่ได้รับการรับรอง ยอมรับและยกย่องอย่างเป็นทางการจากแวดวงวรรณกรรมสเปน ริซัลเสนอว่าชาวฟิลิปปินส์ต่างหากที่เป็นความหวังอันแท้จริงของหมู่เกาะแห่งนี้ หาใช่ชาวต่างชาติไม่: (Zaide and Zaide, 2014: p. 49-51)

[24] สถานศึกษาแห่งนี้ดำเนินการสอนโดยพระนิกายโดมินิกันและในปัจจุบันได้รับการยกย่องให้เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชีย

A la Juventud Filipina	***แด่หนุ่มสาวฟิลิปปินส์***
Alza tu tersa frente	*จงเชิดหน้าชูตาอันผ่องแผ้ว*
Juventud Filipina, en este día!	*หนุ่มสาวฟิลิปปินส์! ในวันนี้*
Luce resplandeciente	*จงเปล่งแสงเจิดจ้า*
Tu rica gallardía,	*ความหาญกล้าที่เต็มเปี่ยมของเจ้า*
bella esperanza de la Patria Mía	*คือความหวังอันงดงามของปิตุภูมิข้า*

(แปลโดยผู้เขียน)

ความเป็นชาตินิยมฟิลิปปินส์แบบโฮเซ ริซัลจึงมีลักษณะไม่ต่างจากของกราชาโนและเดล ปิลาร์ กล่าวคือ เป็น “ชาตินิยมแบบย่อย” (Sub-nationalism) ซึ่งริเริ่มโดยชนชั้นนำที่มีการศึกษาและต้องการเผยแพร่แนวความคิดนี้ไปสู่มวลชนระดับล่าง ในขณะนั้นแนวคิดชาตินิยมหลักคือแนวคิดว่าด้วย “ความเป็นฟิลิปปินส์” ของชาวสเปนที่เกิดและเติบโตในหมู่เกาะแห่งนี้และเรียกตนเองว่าเป็น “filipino” หรือ “filipina” ซึ่งหมายถึงชาวสเปนในฟิลิปปินส์เพศชายและเพศหญิงตามลำดับ แนวคิดนี้ปรากฏอยู่เนือง ๆ ตลอดยุคอาณานิคมและเป็นชนวนที่นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างชาวสเปนฟิลิปปินส์และชาวสเปนที่มาจากทวีปยุโรป อนึ่ง ลักษณะเด่นของอุดมการณ์ชาตินิยมซึ่งขบวนการโปรปากานดานำเสนอ คือการสร้างสำนึกร่วม “ความเป็นชนพื้นเมือง” และยึดโยงท้องถิ่นของตน โดยยอมรับ “อัตลักษณ์ความเป็นสเปน” ที่ฝังลึกผ่านระบบการศึกษาแบบอาณานิคมผ่านการถ่ายทอดโดยคณะบาทหลวง งานเขียนของเขาจึงเผยให้เห็นลักษณะเฉพาะของนักชาตินิยมฟิลิปปินส์ซึ่งล้วนตกอยู่ในภาวะ “เหยียบเรือสองแคม” กล่าวคือ ถึงแม้จะเป็นชนพื้นเมืองโดยชาติกำเนิด แต่โดยความรู้สึกนึกคิดกลับถูกกระบวนการขัดเกลาสังคมแบบอาณานิคมหล่อหลอมทำให้กลุ่มชนชั้นนำเหล่านี้เติบโตขึ้น “เป็น” และ “รู้สึกเป็น” ส่วนหนึ่งของสเปนไปโดยปริยาย

อย่างก็ดี ช่วงชีวิตในรั้วสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของฟิลิปปินส์อย่างซานโต โตมัสกลับกลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของริซัลเพราะเขาต้องประสบแรงต่อต้านจากเหล่าอาจารย์บาทหลวงนิกายโดมินิกัน ความเกลียดชังของนักศึกษาแพทย์เชื้อสายสเปนต่อนักศึกษาพื้นเมืองร่วมชั้นเรียน[25] และความล้าหลังของระบบการศึกษาเช่นการเรียนวิชาฟิสิกส์โดยไม่มีการทดลองแต่เครื่องมือกลับถูกตั้งแสดงไว้ในตู้กระจก ดังนั้น เมื่อจบการศึกษาชั้นปีที่ 4 เขาตัดสินใจเดินทางไปศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยเซนตรัล เด มาดริด (Universidad Central de Madrid) ประเทศสเปน ด้วยความหวังที่จะได้พบกับอาจารย์ที่มีแนวความคิดเสรีกว่าที่มะนิลาโดยมิได้บอกกล่าวพ่อแม่ของเขา นอกจากนี้เขายังใช้เวลาว่างในการเรียนจิตรกรรมและประติมากรรม ณ สถาบันวิจิตรศิลป์ซานเฟร์นันโด (Academia de Bellas Artes de San Fernando) ซึ่งผลิตจิตกรชั้นนำของประเทศสเปน อีกทั้งยังเรียนวิชาภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษกับอาจารย์พิเศษ และเรียนกีฬาฟันดาบและยิงปืน (Zaide and Zaide, 2014, p. 54-56 และ 63-64)

[25] จากบันทึกของริซัล ในสมัยนั้นนักศึกษาเชื้อสายสเปนด่าทอนักศึกษาพื้นเมืองว่า “Indio, chongo!” (chongo แปลว่า ลิง) จึงทำให้ริซัลและเพื่อนชาวพื้นเมืองสบถกลับไปว่า “Kastila, bangus!” ทางด้านความหมาย Kastila เป็นคำที่ชนพื้นเมืองใช้เรียกชาวสเปน มาจากอาณาจักรกัสตียา [Castilla] และ Bangus แปลว่า ปลานวลจันทร์ทะเล เพราะมีสีขาวเหมือนผิวของชาวสเปน และความขัดแย้งไม่ได้แสดงออกมาในรูปของวาจาเท่านั้น ริซัลและเพื่อนของเขาทะเลาะเบาะแว้งชกต่อยกับชาวสเปนอยู่บ่อยครั้งจนตัดสินก่อตั้งสมาคมลับชื่อกมปานเญริสโม (Compañerismo) ในปี 1880 (Zaide, 1970, p. 72)

ในระหว่างที่ริซัลพำนักอยู่ในสเปนเขาได้เขียนความเรียง (essay) ชิ้นแรกชื่อ *El Amor Patrio (ความรักในปิตุภูมิ)* เพื่อสื่อแนวคิดที่ว่าความรักต่อประเทศของตนคือคุณธรรมที่เที่ยงแท้ที่สุดและเป็นคุณสมบัติที่พลเมืองรุ่นหลังพึงมี เขาวิจารณ์ว่าการใช้ชีวิตของนักเรียนฟิลิปปินส์ในมาดริดที่มักตื่นสาย เล่นการพนัน เข้าซ่องโสเภณีในยามวิกาลจนทำให้ “ความรักต่อมาตุภูมิ” เป็นเพียงเรื่องชวนฝัน (quijotería) สำหรับริซัล ความจำเป็นในการสร้างจิตสำนึกต่อ “ชาติ” ในหมู่ชาวฟิลิปปินส์ในมาดริดไม่ได้เกิดแต่เพียงเพราะต้องการสร้างภาพคู่ขนานระหว่างสเปนและหมู่เกาะแห่งนี้เท่านั้น แต่ต้องการให้ทุกคนเข้าใจความหมายของคำว่า “ประเทศชาติ” (country) ตรงกันว่าเป็น “หมู่เกาะฟิลิปปินส์ทั้งหมด” มิใช่ “บ้านเกิด” หรือ “ภูมิลำเนา” ของตนเองตามภูมิภาคอย่างที่ชาวฟิลิปปินส์ในสมัยนั้นมันมักใช้คำนี้เพื่อสื่อถึง (Dumol, 2016, p. 45-47) งานเขียนของสมาชิกขบวนการโปรปากานดาจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมของชนพื้นเมืองที่มีพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในยุคอาณานิคมเพื่อนำมาสู่การรวมพลังต่อต้านเจ้าอาณานิคมด้วยความรู้สึกพื้นฐาน “ความเป็นฟิลิปปินส์เดียว” ในระยะเวลาต่อมา

5.1 *Noli me tangere* (1887): ชำแหละสังคมอาณานิคมฟิลิปปินส์

รูปที่ 11 สำเนาหน้าปกนวนิยายเรื่อง Noli me tangere
(Biblioteca Nacional de España)

รูปที่ 12 หน้าปกนวนิยายเรื่อง El filibusterismo
(Biblioteca Nacional de España)

หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาแพทยศาสตร์ด้วยวัย 24 ปี ในปี 1884 เขาตัดสินใจเดินทางไปเพิ่มเติมความรู้ด้านจักษุวิทยาผ่านการทำงานเป็นผู้ช่วยจักษุแพทย์ชื่อดังทั้งในฝรั่งเศสและเยอรมนี[26]เพื่อกลับไปรักษาอาการทางสายตาให้แม่ของเขา ในระหว่างการเดินทางเขาได้สังเกตวิถีชีวิต ระบอบการปกครอง และกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่เฟื่องฟุ้งไปด้วยแนวความคิดแบบเสรีในยุคนั้น และในกรุงเบอร์ลินนี้เองที่ริซัลได้ตีพิมพ์นวนิยายอันเลื่องชื่อของเขาคือ *Noli me tangere (อย่าแตะ*

[26] ริซัลเข้าทำงานในคลินิกของดร. หลุยส์ เดอ เว็กเคอร์ต (Louis de Weckert) กรุงปารีสในปี 1885, โรงพยาบาลด้านจักษุของมหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์ก (Augenklinik des Universitätsklinikums Heidelberg) ในปี 1886 และคลินิกของดร. คาร์ล เออร์เนสต์ ชไวกเกอร์ (Karl Ernest Schweigger) กรุงเบอร์ลินในปลายปี 1886

ต้องเรา) ในวันที่ 21 มีนาคม 1887 “Noli” เป็นนวนิยายเสียดสีสังคมอาณานิคมในฟิลิปปินส์ที่เขาเริ่มจรดปลายปากกาประพันธ์ตั้งแต่จบการศึกษาจากมาดริดเมื่อสามปีก่อนและทยอยพัฒนาเรื่องราวในช่วงที่ทำงานในฝรั่งเศสและเยอรมนีโดยได้รับแรงบันดาลใจจากนวนิยายเรื่อง *Uncle Tom´s Cabin (กระท่อมน้อยของลุงทอม)* ของแฮร์เรียต บีเชอร์ สโตว์ (Harriet Beecher Stowe) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความยากลำเค็ญของชีวิตทาสผิวสีในสหรัฐอเมริกา คำว่า *Noli me tangere* มีที่มาจากพระวจนะของพระเยซูที่ปรากฏในพระวรสารนักบุญยอห์น บทที่ 20 ข้อที่ 13 ถึง 17 ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในวันสมโภชปัสกาพระเยซูเจ้าทรงกลับคืนพระชนม์ชีพ ในตอนที่มารีย์มักดาลาเดินทางไปยังพระคูหาศักดิ์สิทธิ์ (Holy Sepulchre) และพบพระเยซูฟื้นคืนพระชนม์ พระองค์จึงทรงตรัสแก่นางว่า “อย่าแตะต้องเรา” เพราะพระองค์ยังมิได้เสด็จขึ้นไปพบพระบิดาบนสรวงสวรรค์ (Zaide and Zaide, 2014, p. 78-80, 85 และ 88-92)

แต่เดิมริซัลประสงค์จะเขียน *Noli me tangere* เป็นภาษาฝรั่งเศสแต่ในท้ายที่สุดเขาตัดสินใจเขียนเป็นภาษาสเปน (Rafael, 2005, p. 71) จากคำบอกเล่าของเดล ปิลาร์ ริซัลตั้งใจเขียนนวนิยายเล่มนี้ขึ้น “เพื่อปลุกฟื้นความรู้สึกของเพื่อนร่วมมาตุภูมิ” (para despertar los sentimientos de mis paisanos) หรือความรู้สึกถึงความเป็นชนชาติฟิลิปปินส์เพื่อต่อสู้และแก้ไขปัญหาทางสังคมจากมุมมองของชาวฟิลิปปินส์เอง มิใช่จากสายตาคนนอกและผู้ปกครองชาวสเปน ดังปรากฏในบทอุทิศตอนต้นของนวนิยาย (Rizal, 2011, p. 30) ริซัลแสดงจุดยืนของเขาอย่างชัดแจ้งว่า:

> *“ฉันจะพยายามนำสภาวะของเธอ(=ฟิลิปปินส์) มาผลิตซ้ำโดยไม่ผ่านการพินิจพิเคราะห์ใด ๆ [ให้มากนัก] ฉันจะเผยเปิดผ้าที่คลุมซ่อนบาดแผลของเธอเพื่อสังเวยแด่ความเป็นจริงทั้งปวงกระทั่งความรักของฉันเอง นั้น ในฐานะบุตรของเธอ ยิ่งทำให้ฉันเจ็บปวดแสนสาหัสที่เห็นความไม่สมประกอบและอ่อนแอของเธอ”* (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (Rizal, 2011, p. 30)

Noli me tangere หนึ่งในวรรณกรรมเชิงสัญลักษณ์ชิ้นเอกของฟิลิปปินส์มีเนื้อหาเกี่ยวกับฮวน กริโซสโตโม อิบาร์รา (Juan Crisóstomo Ibarra) ปัญญาชนหนุ่มชาวฟิลิปิโนผู้มีเชื้อสายสเปนผสมแต่เพียงเล็กน้อยซึ่งเดินทางกลับมายังกรุงมะนิลาพร้อมแนวความคิดแบบก้าวหน้าหลังจากใช้ชีวิตอยู่ในยุโรปช่วงหนึ่ง แต่ความปรารถนาที่จะพัฒนาการศึกษาในซาน ดิเอโก (San Diego) ซึ่งเป็นบ้านเกิดของเขาโดยการสร้างโรงเรียนต้องถูกกีดกันโดยพระท้องถิ่นอย่างบาทหลวงดามาโส (Damaso) และบาทหลวงซัลบิ (Salvi) ต่อมา อิบาร์ราได้รู้จักกับเอลิอัส (Elías) ชาวฟิลิปิโนชนชั้นล่างที่เชื่อมั่นในการปฏิวัติเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ ในคืนงานเลี้ยงที่บ้านของคู่รักของเขาที่ชื่อว่ามาเรีย กลารา (María Clara) ซึ่งเป็นลูกนอกกฎหมายของบาทหลวงดามาโส (Damaso) เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและทำให้ทั้งอิบาร์ราและเอลิอัสถูกจับเข้าคุก ในท้ายที่สุดทั้งสองก็สามารถหนีรอดออกมาได้สำเร็จ ระหว่างที่เขาทั้งสองหลบหนีการไล่ล่าทางแม่น้ำ เอลิอัสตัดสินใจกระโดดลงจากเรือเพื่อดึงความสนใจจากเหล่าทหารและเพื่อให้อิบาร์ราพายเรือหนีต่อไปจนสำเร็จและทิ้งให้สังคมมะนิลาคิดว่าเขาทั้งสองเสียชีวิต (Rizal, 2011, p. 31-32)

“อิบาร์รา” คือ ตัวแทนของชาวฟิลิปิโนชั้นสูงที่มีการศึกษาและเชื่อมั่นใจการต่อสู้เรียกร้องโดยสันติผ่านการปฏิรูป อิบาร์ราจึงเป็นภาพสะท้อนตัวตนของริซัลอย่างชัดเจน ในทางตรงกันข้าม “เอลิอัส” เป็น

สัญลักษณ์ของชาวฟิลิปิโนพื้นเมืองระดับล่างที่แน่วแน่ในการใช้กำลังยกอาวุธขึ้นสู้เพื่อประกาศอิสรภาพจากสเปน นอกจากนี้ริซัลยังได้สร้างตัวละครอีกตัวหนึ่งชื่อตาสิโอ (Tasio) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ผู้มักครุ่นคิดอย่างฉงนสงสัยต่อความเลวร้ายที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศของตน ตัวละครทั้งสามจึงเป็นเครื่องมือเชิงวรรณศิลป์ที่ถูกหยิบยกมาเป็นภาพแทนของกลุ่มก้อนทางสังคมประเภทต่าง ๆ ที่ล้วนไม่เห็นด้วยกับระบอบการปกครองของสเปนแต่มีปฏิกิริยาที่แตกต่างกัน (Rizal, 2011, p. 33) ถึงแม้ริซัลจะสนับสนุนแนวความคิดของอิบาร์ราและจัดวางให้เป็นตัวละครเอกของเรื่อง แต่เขาก็เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ขบคิดและตั้งคำถามกับตนเองว่าหนทางใดควรเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของประเทศ

5.2 *El filibusterismo* (1891): จากแนวคิดปฏิรูปสู่การปฏิวัติ

วรรณกรรมแนวชาตินิยมเล่มที่สองของริซัลมีชื่อว่า *El filibusterismo* หรือเรียกอย่างลำลองว่า Fili ได้รับการตีพิมพ์ ณ เมืองเกนต์ ประเทศเบลเยี่ยมในปี 1891 เป็นนวนิยายภาคต่อของ *Noli me tangere* และมีเนื้อหาเกี่ยวกับความพยายามของสมาคมนักศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงมะนิลาในการก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาสเปนสำหรับชาวพื้นเมืองโดยสถาบันการศึกษาดังกล่าวจะต้องไม่ดำเนินการผ่านฝ่ายศาสนจักร นอกจากนี้ยังบอกเล่าเรื่องราวของตัวละครเดิมคืออิบาร์ราซึ่งในครั้งนี้เดินทางกลับมายังฟิลิปปินส์หลังจากเดินทางไปก่อร่างสร้างตัวที่เกาะคิวบา วัตถุประสงค์ในการปลอมตัวกลับมาบ้านเกิดของเขาภายใต้ชื่อ “ซิโมน” (Simoun) ในฐานะพ่อค้าอัญมณีผู้มั่งคั่งคือการปฏิวัติระบอบการปกครองที่ชั่วร้ายของสเปนที่ก่อนหน้านี้ทำให้เขาต้องระหกระเหินออกไปจากฟิลิปปินส์ หลังจากที่แผนการการก่อการร้ายของเขาล้มเหลว เขาหลบหนีออกจากกรุงมะนิลาไปพำนักที่บ้านของบาทหลวงพื้นเมืองชื่อโฟลเรนติโน (Florentino) แต่เพราะถูกตำรวจนครบาลค้นพบ เขาจึงกินยาพิษฆ่าตัวตาย ก่อนที่เขาจะสิ้นใจ (Rizal, 2011, p. 35-36) ริซัลได้ถ่ายทอดสารของเขาผ่านอิบาร์ราเพื่อเรียกร้องให้ผู้อ่านตระหนักรู้ถึงแก่นสารของกระบวนการ เพราะมิเช่นนั้นก็ไม่ต่างจากการกระทำที่ไร้ประโยชน์

> *“ตราบใดก็ตามที่ผองชนของเรายังไม่พร้อม ตราบใดก็ตามที่ไปสู้รบเพราะโดนลวงหลอกหรือถูกผลักไสโดยมิได้ตระหนักในสิ่งที่ตนพึงกระทำ ต่อให้เป็นการริเริ่มลงมือทำอย่างชาญฉลาดที่สุดก็ตามแผนการจะต้องล้มเหลว และก็เป็นการดีกว่าแล้วหล่ะที่มันจะล้มเหลว [ประดุจดั่งกรณีที่ว่า]ภรรยาจะยอมมอบชีวิตของเธอให้กับสามีไปเพื่ออะไร หากเขามิได้รักใคร่หล่อนมากสักเท่าไรและมิได้พร้อมที่จะตายเพื่อเธอ?”*[27] (แปลโดยผู้เขียน)
>
> (Plaridel, 1889, p. 23)

ถึงแม้จะไม่ได้รับความนิยมเทียบเท่า *Noli me tangere* คุณค่าของ Fili คือการแสดงออกทางปรัชญาการเมืองของริซัลที่แตกต่าง ผู้อ่านสามารถพบแนวความคิดขบถสุดโต่งของอิบาร์ราจนอาจกล่าวได้ว่าริซัลกำลังนำเสนอแนวคิดแบบอนาธิปไตย (anarchism) ให้แก่เพื่อนร่วมชาติ (Rizal, 2011: p. 31-32)

---

[27] “Mientras nuestro pueblo no esté preparado, mientras vaya a la lucha engañado o empujado, sin clara conciencia de lo que ha de hacer, fracasarán las más sabias tentativas; y más vale que fracasen; porque ¿a qué entregar al novio la esposa si no la ama bastante, si no está dispuesto a morir por ella?...”

หลังเดินทางกลับจากสเปนในวันที่ 3 กรกฎาคม 1892 เขาได้ก่อตั้งสมาคม “ลีกา ฟิลิปินา” (Liga Filipina) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการผนึกหมู่เกาะฟิลิปปินส์ให้เป็นหนึ่งเดียว สมาชิกย่อมช่วยเหลือเจือจุนซึ่งกันและกันในยามทุกข์ยาก ป้องกันเพื่อนสมาชิกจากความอยุติธรรมและความรุนแรงสนับสนุนการศึกษา เกษตรกรรมและการพาณิชย์ และให้การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปสังคม ทว่าหลังการจัดตั้งเพียง 3 วัน ริซัลถูกทางการสเปนบุกจับกุมตัว และในวันต่อมาข้าหลวงใหญ่เอวโลฆิโอ เดสปูโฆล (Eulogio Despujol) ออกคำสั่งเนรเทศเขาไปอยู่ที่เมืองดาปิตัน (Dapitan) บนเกาะมินดาเนา[28] ในเดือนธันวาคม 1895 เขาเขียนจดหมายถึงข้าหลวงใหญ่รามน บลังโก (Ramón Blanco) เพื่อเสนอตัวเป็นแพทย์อาสาแก่กองทัพสเปนในคิวบาซึ่งกำลังก่อกบฏอยู่ในขณะนั้น แต่เขากลับถูกจับกุมตัวบนเรือ Isla de Panay ซึ่งเขาโดยสารจากพอร์ตซาอิต (Port Said) ในอียิปต์มุ่งหน้าสู่บาร์เซโลนาเนื่องจากรัฐบาลกรุงมะนิลาเคลือบแคลงว่าเขาอาจมีความเกี่ยวพันกับขบวนการปฏิวัติกาติปูนัน (Katipunan) ซึ่งนำโดยอันเดรส โบนิฟาโช (Andres Bonifacio) ในที่สุดริซัลก็ถูกสำเร็จโทษด้วยการยิงเป้าในเวลา 7.03 น. ของวันที่ 30 ธันวาคม 1896 ตามคำสั่งข้าหลวงใหญ่กามิโล การ์เซีย เด โปลาเบียฆา (Camilo García de Polavieja) ณ ทุ่งบากุมกายัน (Bagumbayan) ทางตอนใต้ของอินตรามูโรส (Intramuros) ซึ่งเป็นเมืองป้อมของชาวสเปนในมะนิลา (Zaide and Zaide, 2014: p. 240-242, 248-249, 263 และ 269)

ก่อนหน้านี้ในปีเดียวกัน โลเปส ฮาเอนา และเดล ปิลาร์ก็ได้ถึงแก่กรรมในวันที่ 20 มกราคม และ 4 กรกฎาคมตามลำดับ ด้วยเหตุนี้ค.ศ. 1896 จึงนับเป็นปีแห่งการสิ้นสุดขบวนการปฏิรูปโปรปากานดาของปัญญาชนฟิลิปปินส์ และการเปิดฉากอย่างเป็นทางการของกระบวนการการปฏิวัติฟิลิปปินส์โดยขบวนการกาติปูนันซึ่งพิจารณาว่าการเรียกร้องด้วยสันติวิธีแบบพวกโปรปากานดิสตานั้นไม่สามารถเรียกร้องสิทธิให้ชาวฟิลิปปินส์ได้

6. บทสรุป

การศึกษาชีวประวัติและงานวรรณกรรมของสมาชิกขบวนการโปรปากานดาสะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมในการหลอมรวมจิตสำนึกชาตินิยมของฟิลิปปินส์ เพื่อเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองสเปนและการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ในฟิลิปปินส์บนพื้นฐานการแสดงออกแบบปัญญาชน กลวิธีของพวกเขาแตกต่างจากชนพื้นเมืองในอดีตซึ่งใช้กำลังต่อสู้เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมหรือปลดแอกจากสเปน สมาชิกโปรปากานดาใช้ภาษาสเปนและภาษาพื้นเมืองเป็นอาวุธในการสื่อสารผ่านช่องทางและกลวิธีที่หลากหลาย อาทิ การกล่าวสุนทรพจน์ที่มีเนื้อหาแหลมคมของกราซาโน โลเปส ฮาเอนา งานประพันธ์รูปแบบนวนิยาย บทกวี และบทความในรูปแบบหนังสือพิมพ์และใบปลิวซึ่งเน้นเสียดสีชำแหละความเน่าเฟะของสถาบันสงฆ์โดยมาร์เซโล เดล ปิลาร์และโฮเซ ริซัล

---

[28] สมาคมนี้จะดำเนินการผ่านองค์กรกลาง คือ คณะที่ปรึกษาสูงสุด (Supreme Council), สภาที่ปรึกษาระดับจังหวัด (Provincial Council) และในระดับท้องถิ่นมีสภาที่ปรึกษาประชาชน (Popular Council) สมาชิกต้องจ่ายค่าบำรุงรายปีคนละ 10 เซนตาโบส (centavos) และสามารถเลือกชื่อสมมติได้ตามต้องการ หลังจากที่ริซัลถูกจับกุมตัว สมาชิกที่เหลืออยู่ของลีกา ฟิลิปินาจึงกลับมารวมตัวกันอีกครั้งแต่ต่อมาก็เกิดความขัดแย้งทางความเห็น สมาชิกที่เป็นชนชั้นกลางสนับสนุนการปฏิรูปแบบเดิมและเรียกตัวเองว่าเป็น “กลุ่มผู้ประนีประนอม” (Cuerpo de Compromisarios) ในขณะที่สมาชิกที่มีพื้นฐานทางสังคมยากจนซึ่งนำโดยอันเดรส โบนิฟาโช (Andres Bonifacio) เล็งเห็นความจำเป็นในการปฏิวัติและร่วมกันก่อตั้งสมาคมกาติปูนัน (Katipunan) สมาคมนี้จะมีบทบาทในการต่อสู้เพื่อประกาศเอกราชจากสเปนในระยะเวลาต่อมา ท้ายที่สุดลีกา ฟิลิปินาต้องปิดตัวลงเพราะสมาชิกส่วนใหญ่มองไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมในการเรียกร้องความชอบธรรม (Agoncillo, 2012, p. 153-154 และ Constantino, 2009, p. 157-158)

ปัจจัยหลักที่สร้างโอกาสให้ชนพื้นเมือลุกขึ้นเรียกร้องความยุติธรรมและผลประโยชน์ของตนคือ ระบอบอาณานิคมของสเปนเองที่ได้วางรากฐานทางด้านการศึกษา (การสร้างโรงเรียนแก่ชาวพื้นเมืองทั้งชายและหญิง พระราชบัญญัติปีค.ศ 1863 ซึ่งกำหนดการศึกษาภาคบังคับแก่ชาวพื้นเมืองเป็นภาษาสเปน ฯลฯ) ทางด้านเศรษฐกิจ (การเปิดการค้าเสรีในเมืองท่าระดับภูมิภาคของฟิลิปปินส์ในปี 1855 ซึ่งนำมาสู่กระแสการเติบโตของชนชั้นกระฎุมพีพื้นเมืองที่ร่ำรวยจากการพาณิชย์) และทางด้านสังคม (โครงสร้างทางสังคมอาณานิคมที่องค์กรสงฆ์มีอำนาจค่อนข้างเบ็ดเสร็จจนสามารถกำหนดวิถีชีวิตชนพื้นเมือง และความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าว)

ภาษาสเปนซึ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 เคยเป็นเครื่องมือสำหรับล่าอาณานิคมและสยบชนพื้นเมืองทางด้านความคิดและค่านิยมผ่านการศึกษาและการสอนศาสนาในโรงเรียน กลับกลายเป็นเครื่องมือที่ปัญญาชนพื้นเมืองนำมาใช้ใหม่ด้วยเป้าประสงค์ที่แตกต่างในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั่นคือ เครื่องมือแสดงอัตลักษณ์ทางปัญญาแบบโต้กลับผ่านการผลิตงานวรรณกรรมสะท้อนและเสียดสีสังคมออกมาหลากหลายรูปแบบ อาทิ ความเรียง บทกวี และนวนิยาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ถึงแม้ขบวนการโปรปากานดาจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะการเขียนวรรณกรรมเป็นภาษาสเปนจำกัดผู้รับสารอยู่เฉพาะกลุ่มชนชั้นนำของสังคมและถูกรัฐบาลเซ็นเซอร์ข้อมูล เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าขบวนการปฏิรูปดังกล่าวมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อสังคมฟิลิปปินส์อย่างสูง เพราะการสรรสร้างและเผยแพร่วาทกรรมว่าด้วยความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างสันติผ่านปลายปากกานั้น ไม่เพียงสร้างความตระหนักรับรู้ต่อเรื่องดังกล่าวในวงกว้าง [กล่าวคือ ชนชั้นนำตามภูมิภาคต่าง ๆ[29]] แต่ยังช่วยกระตุ้นขับเร้ากระแสธารทางประวัติศาสตร์ให้เกิดการ “เปลี่ยนผ่าน” จากยุคอาณานิคมที่แบบชนพื้นเมืองเป็นผู้ถูกกระทำทางประวัติศาสตร์ สู่ยุคแห่งการต่อสู้เรียกร้องเอกราช

เอกสารอ้างอิง

Abueva, Jose V. (1988). Philippine Ideologies and National Development. In Raul P. de Guzman and Mila A. Reforma (Eds.), *Government and Politics of the Philippines* (18-73). Oxford University Press.

Agoncillo, Teodoro A. (2012). *History of the Filipino People*. C & E.

Aguilar, Filomeno V. Jr. (1994). “Beyond Inevitability: The Opening of Philippine Provincial Ports in 1855”. In *Journal of Southeast Asian Studies, 25*(1), 70-90.

Bernad, Miguel A. (1971). “Philippine Culture and the Filipino Identity”. In *Philippine Studies*, *19*(4), 573-592.

Biblioteca Digital de Castilla y León (1872). *Sentencia y ejecución en garrote vil de Victoriano Ubierna natural de San Julián de Gureba (Provincias de Burgos)*. Retrieved from https://bibliotecadigital.jcyl.es/es/consulta/registro.cmd?id=12571

[29] อาทิ อิซาเบโล เด โลส เรเยส (Isabelo de los Reyes) นักเขียน นักประวัติศาสตร์ และนักการเมืองจากเมืองบิกัน (Vigan) จังหวัดอิโลโกส (Ilocos) ทางตอนเหนือของเกาะลูซอน

Biblioteca Digital Hispánica (1869). *Retrato de Rafael Izquierdo y Gutiérrez*. Retrieved from http://bdh.bne.es/bnesearch/detalle/bdh0000066665

Biblioteca Nacional de España (n.d.). *José Rizal. "El filibusterismo"*. Retrieved from http://www.bne.gob.es/es/Micrositios/Exposiciones/Rizal/Exposicion/Seccion5/Obra13.html?origen=galeria

Biblioteca Nacional de España (n.d.). *José Rizal. "Filipinas en el Congreso".* Retrieved from http://www.bne.gob.es/es/Micrositios/Exposiciones/Rizal/Exposicion/Seccion5/Obra10.html?origen=galeria

Biblioteca Nacional de España (n.d.). *Facsímil del Noli me tangere*. Retrieved from http://www.bne.gob.es/es/Micrositios/Exposiciones/Rizal/Exposicion/Seccion5/Obra03.html?origen=galeria

Bonoan, Raul J. (1996). "Rizal´s First Published Essay: El Amor Patrio". In *Philippine Studies 44*(3), 299-320.

Casanova, Arthur P., Tiamson Rubin, Ligaya, Lagrada, Heracleo D. and Vidanes, Ariel B. (2001). *Panitikang Pilipino*. Rex Book Store.

Constantino, Renato. (2009). *The Philippines: A Past Revisited (Pre-Spanish-1941)*. 21st Printing.

Corpuz, O. D. (2010). *The Roots of the Filipino Nation* (Vol. 2). The University of the Philippines Press.

Díaz-Trechuelo, Lourdes. (2001). *Filipinas: La gran desconocida (1565-1898)*. Ediciones Universidad de Navarra.

Filipinas Heritage Library (1871). *Carlos María de la Torre*. Retrieved from https://opac.filipinaslibrary.org.ph/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=17506&shelfbrowse_itemnumber=821574

Isabel, Carlos. (2014). "El plan de instrucción primaria para Filipinas de 1863 y sus orígenes en la legislación educativa española". In *Revista Filipina 2*(1), 25-36.

Leandicho Lopez, Mellie. (2006). *A Handbook of Philippine Folklore*. The University of the Philippine Press.

López Jaena, Graciano. (1994). *Graciano López Jaena: Speeches, Articles and Letters*. Edited by Teodoro Agoncillo. National Historical Institute.

Malacañan Palace. Presidential Museum & Library (n.d.). *152nd Birth Anniversary of Dr. Jose P. Rizal*. Retrieved from http://malacanang.gov.ph/4036-152nd-birth-anniversary-of-dr-jose-p-rizal/

Malacañan Palace. Presidential Museum & Library (n.d.). *Last days of Rizal and his burials*. Retrieved from http://malacanang.gov.ph/last-days-of-rizal-and-his-burial/

Molina, Antonio. (1984). *Historia de Filipinas* (Vol. 1). Ediciones Cultura Hispánica del Instituto de Cooperación Iberoamericana.

Pilar, Marcelo H del. (1996). *Frailocracy in the Philippines*. National Historical Institute.

Plaridel, MH. (1889). *La Frailocracia Filipina*. Imprenta Ibérica de Francisco Fossas.

Rafael, Vicente L. (2005). *The Promise of the Foreign: Nationalism and the Technics of Translation in the Spanish Philippines*. Anvil Publishing, Inc.

Reyes, Raquel A. G. (2008). *Love, Passion and Patriotism: Sexuality and the Philippine Propaganda Movement, 1882-1892*. NUS Press.

Rizal, José. (2011). *Noli me tangere*. Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo.

Schumacher, John N. (1997). *The Propaganda Movement: 1880-1895: The Creation of a Filipino Consciousness, the Making of the Revolution*. Ateneo de Manila University Press.

Schwartz, Karl. (1971). "Filipino Education and Spanish Colonialism: Toward and Autonomous Perspective". In *Comparative Education Review, 15*(2), 202-218.

Scott, William Henry. (1995). *Barangay: Sixteenth-Century Philippine and Society*. Ateneo de Manila University Press.

Simbulan, Dante C. (2005). *The Modern Principalia: The Historical Evolution of the Philippine Ruling Oligarchy*. The University of the Philippines Press.

Sonza, Demy P. (1964). *Mightier than the sword: Biography of Graciano Lopez Jaena*. Manila. s.l.

Thomas, Megan C. (2012). *Orientalists, Propagandists, and Ilustrados: Filipino Scholarship and the End of Spanish Colonialism*. Anvil.

Villarroel, Fidel (1984). *Jose Rizal and the University of Santo Tomas*. University of Santo Tomas.

Wikimedia Commons (n.d.). Gomburza, *Filipino revolutionaries in the 1872 Cavite mutiny*. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gomburza.jpg

Wikimedia Commons (n.d.). *Jose Rizal 01*. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jose_rizal_01.jpg

Zaide, Gregorio F. (1970). *Jose Rizal, Asia´s first Apostle of Nationalism*. Red Star Book Store.

Zaide, Gregorio F. and Zaide, Sonia M. (2014). *Jose Rizal: Life, Works, and Writings of a Genius, Writer, Scientist, and National Hero.* Anvil.

เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7

พระมหาชูชัย อารยจินดา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสัปปายะ 7 และวิเคราะห์เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตามหลักสัปปายะ 7 ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 2 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 45 คน และผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงบรรยายและใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าสัปปายะ 7 ของการจัดอบรมมีผลเกื้อหนุนต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ซึ่งปุคคลสัปปายะเป็นปัจจัยหลัก และผู้เข้าปฏิบัติธรรมมีเจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมที่ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 6 ด้าน ส่วนที่ระดับความพึงพอใจมากมี 1 ด้าน คือโคจรสัปปายะ การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้สถานที่จัดอบรมมีสัปปายะบางด้านที่ไม่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมมากนัก เนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่การบริหารจัดการที่ดีก็สามารถช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมได้ ดังนั้นการจัดอบรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้จึงสามารถใช้เป็นแบบอย่างแก่สถานที่จัดปฏิบัติธรรมแห่งอื่นๆ ได้ต่อไป

คำสำคัญ เจตคติ สัปปายะ 7 ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

The Attitude Toward Factors That Support Dhamma Practice of Dhamma Practitioners at Insight Meditation Center of Watphrachetuphonvimolmangkalaram Bangkok according to 7 Beneficial Conditions.

Phramaha Chuchai Arayajinda
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The purposes of this research article were to study the pattern of insight meditation center of Watphrachetuphonvimolmangkalaram and to analyze the practitioner's attitude toward factors that support dhamma practice according to 7 beneficial conditions. The 2 groups of practitioners were divided into 45 respondents and 5 interviewees. The data were collected from the questionnaires and the interviews and were analyzed by using the descriptive analysis and the descriptive statistics. The results revealed that the 7 beneficial conditions of the training had a supportive effect on the practice's progress which the Puggalasappaya was the main factors. Also, the practitioners had the highest level of satisfaction in 6 aspects while one shown high level which was Gocarasappaya. This research indicated that although it had some aspects that not supporting the practice due to its tourist attraction, but good

management can help. Therefore, the training at this meditation center can be used as a model for other dharma practice places.

Keywords: Attitude, 7 Beneficial Conditions, Insight Meditation Center of Watphrachetuphon vimolmangkalaram

1. บทนำ

ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางการสอนของวัดงุยเตาอูกัมมัฏฐาน ประเทศพม่า มีพระมหาอนนท์ โพธิเมธี (สิงห์เล็ก) ป.ธ. 9 เป็นหัวหน้าแผนกวิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งได้รับการศึกษาและการปฏิบัติตามแนวทางการสอนของท่านสยาดอภัททันตวิโรจนะมาเป็นระยะเวลา 11 เดือนเมื่อปี 2553-2554 นอกจากนี้ยังปฏิบัติหน้าที่เป็นพระพี่เลี้ยงดูแลผู้ปฏิบัติธรรมที่สำนักปฏิบัติธรรมวัดงุยเตาอูเป็นเวลา 2 ปี ในปี 2554-2556 ภายหลังจึงได้นำวิชาความรู้กลับมาเปิดสอนวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 โดยใช้สติเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้ (สยาดอภัททันตวิโรจนะ, 2560: น. 25-196)

ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พึ่งเปิดดำเนินการได้เพียง 5 ปี แต่มีผู้สนใจเป็นจำนวนมากเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยสังเกตุเห็นว่าในศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้ยังมีสิ่งซึ่งไม่เป็นสัปปายะต่อการปฏิบัติธรรม เช่น ขณะมีการปฏิบัติธรรม มักจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ เข้าเยี่ยมชมในบริเวณวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรม พูดคุย ส่งเสียงรบกวน และนอกจากนี้การซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ในบริเวณวัด ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างเสียงรบกวนเช่นกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งที่มีปัญหาดังกล่าว แต่ก็มีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้อย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมากกว่า 100 คนขึ้นไป (พระมหาอนนท์ โพธิเมธี, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561) ผู้วิจัยจึงสนใจว่ามีสิ่งใดที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติธรรมตัดสินใจมาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีปัจจัยบางอย่างที่ไม่สนันสนุนการปฏิบัติธรรมเท่าใดนัก ซึ่งไม่เหมือนกับศูนย์ปฏิบัติธรรมที่ตั้งอยู่ที่ต่างจังหวัด เช่น ศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษาราชนครินทร์ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาท่ามกลางธรรมชาติ มีร่มเงาต้นไม้ต่างๆ มีอากาศบริสุทธิ์ และ เงียบสงบเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม (สนธยา อนุรักษ์ธนากร, 2554: น. 35)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสัปปายะ 7 และวิเคราะห์เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตามหลักสัปปายะ 7

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 คำ คือคำว่า “เจริญ” และ “วิปัสสนากรรมฐาน” โดยคำว่า “เจริญ” นั้นตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า “เติบโต งอกงาม ทำให้งอกงาม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 236) ในขณะที่วิปัสสนากรรมฐานนั้น ในหนังสือวิสุทธิมรรคให้ความหมายไว้

ว่า ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่สำคัญในการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้ง เห็นชัดในสิ่งทั้งหลายให้ตรงกับสภาวะของมันตามความเป็นจริง คำว่า “วิปัสสนา” แปลว่าการเห็นแจ้งหรืออุบายวิธีที่จะทำให้เกิดการเห็นแจ้งหรือปัญญา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553: น. 98)

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหรือวิปัสสนาภาวนานั้น เมื่อพิจารณาจากหลักสติปัฏฐานสูตรก็คงหมายถึงการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานสูตรนั่นเอง ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียวเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุญายธรรม เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 301-302) จากพุทธดำรัสข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าสติปัฏฐาน 4 นี้เป็นหนทางที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายที่มีปัญญาปฏิบัติตามได้บริสุทธิ์หมดจด โดยหลักการปฏิบัตินั้นมี 4 อย่าง คือ (1) ให้มีสติพิจารณากายในกายหรือสิ่งที่เนื่องด้วยกาย โดยที่สุดแม้ลมหายใจเข้าออก การยืน เดินหน้า ถอยหลัง ห่มผ้า เจรจา นั่ง นอน ตามความเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 302-313) (2) ให้มีสติพิจารณาเวทนาในเวทนาว่าสุข ทุกข์ หรือ ไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, น. 141) (3) ให้มีสติพิจารณาจิตในจิตโดยสภาพที่ประกอบหรือไม่ประกอบด้วยราคะ โทสะ โมหะ หรือจิตฟุ้งซ่านเป็นต้น เมื่อจิตหลุดพ้นก็รู้ชัดว่าไม่มีกิเลส (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 301-302) (4) ให้มีสติพิจารณานิวรณ์ (เครื่องกั้นการบรรลุธรรม) กองสังขาร อายตนะภายในและภายนอก โพชฌงค์ องค์แห่งการตรัสรู้ อริยสัจจ์ 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: น. 115-116 และ 321-337)

2.2 สัปปายะ 7

สัปปายะ หมายถึง สิ่งสบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เหมาะกัน อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, น. 209) สัปปายะนี้มี 7 อย่างตามพระบาลีว่า “**อาวาโส โคจโร ภสฺสำ ปุคฺคโล โภชนำ อุตุ อิริยาปโถติ สตฺเตเต อสปฺปาเย วิวชฺชเย สปฺปาเย สตฺต เสเวถ เอวญฺหิ ปฏิปชฺชโต นจิเรเนว กาเลน โหติ กสฺสจิ อปฺปนา**” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2548, น. 161) แปลว่า “โยคาวจร ผู้ประสงค์จะรักษาปฏิภาคนิมิตไว้ให้ดีนั้น พึงเว้นจากอสัปปายะอันไม่ควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 อย่าง คือ อาวาส (ที่อยู่อาศัย) โคจรคาม (หมู่บ้าน แหล่งแสวงหาอาหาร ที่บิณฑบาต) ภัสสะ (ถ้อยคำพูด) ปุคคละ (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) อุตุ (อากาศ) อิริยาบถ (ยืน เดิน นั่ง นอน) แล้ว พึงเสพแต่สัปปายะ อันควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 อย่างนั้นเช่นกัน เมื่อได้ปฏิบัติดังกล่าวมานี้ บางท่านก็อาจสำเร็จอัปปนาภาวนาในกาลไม่นานนัก” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554, น. 100) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในด้านที่เป็นธรรมเป็นปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดสมาธิ มีประโยชน์ก่อให้เกิดความเจริญ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: น. 32)

สัปปายะนั้นมี 7 ประการดังที่ได้อ้างแล้วมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 อาวาสสัปปายะ หมายถึง สถานที่ที่ผู้ปฏิบัติธรรมแล้วจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นได้ไว เป็นที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 101)

2.2.2 โคจรสัปปายะ หมายถึง สถานที่ หรือ หมู่บ้านที่ได้มาซึ่งอาหารอาจอยู่ทิศใดทิศหนึ่ง ซึ่งไม่ไกลนัก ซึ่งมีอาหารการกินสมบูรณ์ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 101-102)

2.2.3 ภัสสสัปปายะ หมายถึง ภัสสะ หรือ คำพูดที่เป็นสัปปายะซึ่งเป็นคำพูดที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีความปรารถนาน้อย มีความสันโดษ ก่อให้เกิดความสงัดกายใจ เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 69; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 102)

2.2.4 ปุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลเป็นที่สบายซึ่งได้แก่บุคคลที่ได้อาศัยแล้วทำให้จิตแห่งการปฏิบัติธรรมมีความตั้งมั่นยิ่งขึ้น และ เป็นผู้ไม่ชอบพูดเรื่องติรัจฉานกถา เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติมีศีลเป็นต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 101)

2.2.5 โภชนสัปปายะ หมายถึง อาหารที่มีรสหวานย่อมเป็นที่สบายเหมาะสมสำหรับบุคคลบางคนที่มีรสเปรี้ยวย่อมเป็นที่สบายสำหรับบุคคลบางคน เพราะฉะนั้นเมื่อบุคคลมีความชอบด้วยรสชาติอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วมีความสุขสบายในอารมณ์เป็นเหตุให้จิตตั้งมั่นได้ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 103)

2.2.6 อุตุสัปปายะ หมายถึง อากาศเป็นที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติธรรม บุคคลมีความชอบอากาศเย็นหรือร้อนที่ต่างกัน บุคคลเมื่อประสบอากาศชนิดที่ชอบแล้วมีความสบายทำให้สติตั้งมั่นได้ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 103)

2.2.7 อิริยาปถสัปปายะ หมายถึง อิริยาบถที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ในอิริยาบถ 4 อย่างนั้น ผู้ปฏิบัติมีความผาสุกกับอิริยาบถที่ต่างกัน สมาธิจึงเกิดขึ้นไวต่างกันต่ออิริยาบถที่ถูกแก่จริตของตน (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: น. 103)

2.3 เจตคติ

เจตคติ โดยการให้ความหมายของพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ท่าที หรือ ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ ที่ใช้ในภาษาอังกฤษว่า “ Attitude ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 235) โดยทำนองเดียวกันนั้น ดีแคตซ์ (D.Katz) (อ้างถึงใน พัชนี วรกวิน, 2526, น. 77) ให้ความหมายเจตคติว่า ความโน้มเอียง หรือ แนวโน้มที่จะประเมินค่าสิ่งต่างๆ หรือ สัญลักษณ์ของสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง เจตคตินั้นเป็นสภาพนามธรรมเกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทั้งภายใน และ ภายนอกต่อท่าทีการแสดงออกของบุคคล มีลักษณะที่ซับซ้อนเนื่องด้วยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ประสบการณ์เรียนรู้ความรู้สึกชอบต่อบุคคลที่นับถือก็ย่อมมีฉันทาคติที่จะประพฤติทำตามระดับความพอใจมากน้อย สุดแต่ทิศทางที่จะสนับสนุน หรือ ต่อต้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละบุคคลที่คิดวิเคราะห์ต่อสิ่งต่าง ๆ จนเกิดความรู้สามารถตัดสินในสิ่งที่จะทำ หรือประพฤติตามเป็นต้น (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530: น. 185-188)

เจตคตินั้นมีองค์ประกอบ 3 ด้านด้วยกัน คือ ความรู้ความเข้าใจจนทำให้เกิดการแสดงออกซึ่งความรู้ ความเชื่อที่ได้มาจากการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม (Cognitive Component) ความรู้สึกซึ่งเป็นสภาพทางอารมณ์อันได้มาจากการเรียนรู้ในอดีต ซึ่งจะกระตุ้นความรู้สึกยอมรับ ชอบใจ ถูกใจ หรือแม้กระทั่งการปฏิเสธต่อสิ่งนั้น (Affective Component) และ ประการสุดท้าย คือ พฤติกรรมซึ่งมีแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงออกต่อพฤติกรรม หรือ ปฏิบัติต่อสิ่งที่ชอบ หรือ ไม่ชอบ (Behavioral Component) อันเป็นผลมาจากความคิดที่วิเคราะห์ถูกผิดแล้วจึงได้แสดงออก (สร้อยตระกูล อรรถมานะ, 2542: น. 64-65)

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จำนวนทั้งสิ้น 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 45 คน โดยอ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และผู้ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (IOC) และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อให้มีความหมาะสมด้านภาษา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ผู้มาปฏิบัติธรรมที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จำนวน 15 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (@-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.90

แบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการออกแบบคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ถึงประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 45 คน และเก็บผลการสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงสถิติ : นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตามหลักสัปปายะ 7

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ : วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าปฏิบัติธรรม โดยการใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ (Logical Analysis) เพื่อให้ได้คำตอบหรือความจริงตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์เชิงสถิติโดยกำหนดปัจจัยเรื่องเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ การนับถือศาสนา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าปฏิบัติธรรม เป็นต้น ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศที่แตกต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 45 คน แบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 44 คน คิดเป็น 97.8 เปอร์เซ็นต์ และเป็นเพศชายมีจำนวน 1 คนคิดเป็น 2.2 เปอร์เซ็นต์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ พบว่า เพศหญิงมีความสนใจในการปฏิบัติธรรมมากกว่าเพศชาย เนื่องจากมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น ปกติเป็นคนหงุดหงิดโมโหง่าย หลังจากที่มา

ปฏิบัติธรรมแล้วก็ทำให้มีจิตใจเยือกเย็น มีความปรารถนาจะหาวิธีดับทุกข์ เพราะประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น บุตรธิดาเสียชีวิต ธุรกิจการค้าขายประสบความล้มเหลว ว่างงาน เป็นต้น และ มีความตั้งใจฝึกฝนตนเองให้มีสติมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น **ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม** ผู้ตอบแบบสอบถามช่วงอายุ 60-79 ปี ตอบแบบสอบถามมากที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็น 37.8 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ปี 2564 นี้จึงทำให้เกิดข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น ปกติจัดการอบรม 7 วันต่อครั้ง ก็จำเป็นต้องลดจำนวนวันลงเหลือวันเดียว คือ ทุกวันพฤหัสของแต่ละเดือน ทั้งยังลดจำนวนผู้เข้าอบรมลงเหลือ 50 คนต่อคอร์ส ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลทั่ว ๆ ไปไม่สามารถมาเข้ารับการอบรมได้ เพราะติดภาระกิจการทำงาน ดังนั้นบุคคลผู้ที่มีอายุ 60-79 ปีขึ้นไปเป็นส่วนมาก ซึ่งมีเวลาว่างจากการทำงานประจำ เช่น ข้าราชการบำนาญ เกษียณ แม่บ้าน เป็นต้น จึงสามารถมาเข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐานได้ **ด้านการศึกษา** ผู้ตอบแบบสอบถามในระดับปริญญาตรีตอบแบบสอบถามมากที่สุดจำนวน 18 คน คิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ **ด้านสถานภาพ** ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพโสดตอบแบบสอบถามมากที่สุดจำนวน 18 คน คิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ **การนับถือศาสนา** ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 45 คนนับถือศาสนาทั้งหมด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ **อาชีพ** ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแม่บ้าน และข้าราชการบำนาญมีจำนวนมากที่สุด 8 คน คิดเป็น 17.8 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพนักศึกษา รับราชการ รับจ้างทั่วไป และ รัฐวิสาหกิจ มีจำนวนอาชีพละ 1 คน คิดเป็น 2.2 เปอร์เซ็นต์ **ด้านสถานที่เคยปฏิบัติธรรม** ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยไปปฏิบัติ ณ สถานที่ที่ไม่ได้ระบุไว้ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน คิดเป็น 44.4 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ผู้เคยไปปฏิบัติ ณ โกเอนก้าและหนองแสง มีจำนวนข้อละ 1 คน คิดเป็น 2.2 เปอร์เซ็นต์ **จำนวนครั้งที่เคยมาปฏิบัติธรรมที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม** ผู้ตอบแบบสอบถามเคยมา 6-10 ครั้ง มีจำนวน 11 คน คิดเป็น 24.4 เปอร์เซ็นต์ ผู้ตอบแบบสอบถามมาเป็นครั้งแรก มีจำนวน 2 คน คิดเป็น 4.4 เปอร์เซ็นต์ **เหตุผลที่เข้ามาปฏิบัติธรรมที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม** ผู้ตอบแบบสอบถามมาปฏิบัติด้วยเหตุผลที่ว่ามีความสนใจในการปฏิบัติมีจำนวนมากที่สุด 43 คน คิดเป็น 95.6 เปอร์เซ็นต์ ผู้มาปฏิบัติเพราะปรารถนาจะหายจากโรคภัยไข้เจ็บ และด้วยเหตุผลอื่น ๆ มีจำนวนน้อยที่สุด ข้อละ 2 คน คิดเป็น 4.4 เปอร์เซ็นต์ **ช่องทางรับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติธรรมที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม** ผู้ตอบแบบสอบถามรับข่าวสารจากการแนะนำของผู้อื่น 36 คน คิดเป็น 80 เปอร์เซ็นต์ รับข้อมูลทางเอกสารเผยแพร่น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็น 2.2 เปอร์เซ็นต์ **อุปนิสัยก่อนปฏิบัติธรรม** ก่อนเข้าปฏิบัติ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอุปนิสัยฟุ้งซ่านขาดสมาธิมีจำนวนมากที่สุด 28 คน คิดเป็น 62.2 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่มีอุปนิสัยเชื่อง่าย ขาดเหตุผล และอุปนิสัยอื่น ๆ มีจำนวนน้อยที่สุดข้อละ 5 คน คิดเป็น 11.1 เปอร์เซ็นต์

4.2 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรม

ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Deviation Standard) ดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 1
เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7

ข้อที่	เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7	ระดับคะแนนเฉลี่ยรวมต่อความพึงพอใจ		
		$\overline{X}$	S.D.	แปรผล
1	ด้านอาวาสสัปปายะ	4.23	0.52	มากที่สุด
2	ด้านโคจรสัปปายะ	4.20	0.55	มาก
3	ด้านภัสสสัปปายะ	4.45	0.50	มากที่สุด
4	ด้านปุคคลสัปปายะ	4.55	0.43	มากที่สุด
5	ด้านโภชนสัปปายะ	4.47	0.53	มากที่สุด
6	ด้านอุตุสัปปายะ	4.44	0.54	มากที่สุด
7	ด้านอิริยาปถสัปปายะ	4.40	0.55	มากที่สุด
รวม		4.39	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้าปฏิบัติธรรมต่อสัปปายะแต่ละด้าน ซึ่งมีผลดังนี้ **ด้านอาวาสสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.23 ซึ่งแปรผลมากที่สุด **ด้านโคจรสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.20 ซึ่งแปรผลมาก **ด้านภัสสสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.45 ซึ่งแปรผลมากที่สุด **ด้านปุคคลสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.55 ซึ่งแปรผลมากที่สุด **ด้านโภชนสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.47 ซึ่งแปรผลมากที่สุด **ด้านอุตุสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.44 ซึ่งแปรผลมากที่สุด และ**ด้านอิริยาปถสัปปายะ** ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.40 ซึ่งแปรผลมากที่สุด เมื่อนำคะแนนโดยรวมแต่ละด้านของสัปปายะมาคิดหาค่าเฉลี่ย ได้รับคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.39 ซึ่งแปรผลมากที่สุด

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปและอภิปรายผลอิงแบบสอบถาม

ผู้มาปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร มีอายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และประสบการณ์การปฏิบัติธรรมที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน ดังนี้

5.1.1 ด้านอาวาสสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 9 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.23 เมื่อคิดจากคะแนนเฉลี่ยตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ข้อที่มีห้องอาบน้ำ ห้องสุขา สะอาด เหมาะสม เพียงพอ และปลอดภัย โดยได้รับคะแนนเฉลี่ย 4.49 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดเตรียมห้องอาบน้ำ สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมที่มาพักค้างได้อาบน้ำอย่างเพียงพอ สถานที่อาบน้ำสำหรับผู้หญิง และผู้ชายแยกกันชัดเจน ไม่ปะปนกัน ห้องน้ำมีเพียงพอ จึงเหมาะสมที่จะเป็นที่พักระหว่างปฏิบัติธรรม อาวาสสัปปายะข้อนี้จึงได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง** (2552, น. 322) ที่พบว่าการปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยในการปฏิบัติที่ดี เช่น อาวาสสัปปายะ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติธรรมเพราะถ้าสถานที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเสนาสนะดี ด้านห้องน้ำ โรงอาหาร สถานที่พัก การปฏิบัติธรรมย่อมดำเนินไปด้วยดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระวิชชุกร ติสรโณ** (2556, น. 165) ที่พบว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีความสะดวกสบาย มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณที่ปฏิบัติธรรม และมีการดูแลห้องน้ำของผู้ปฏิบัติธรรมให้สะอาด ช่วยส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติธรรมในระดับมาก

ในขณะที่สถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเงียบสงบ ไม่มีการก่อสร้าง ไม่มีสุนัขแมวเหลือบยุง มาส่งเสียงรบกวนต่อการปฏิบัติ ได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.82

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเนื่องจากศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีการจราจรคับคั่ง จึงเกิดเสียงรบกวนจากยานพาหนะต่างๆ และบางครั้งภายในวัดก็มีการจัดงานกิจกรรมต่างๆตรงกับช่วงเวลาที่จัดการปฏิบัติธรรม จึงเกิดสียงดังทำให้ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้ไม่มีความเงียบสงบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูศรีสุตากร (อภิชาติ อภิญาโณ)** (2554, น. 151) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้เข้าปฏิบัติธรรมมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ซึ่งวัดกลางบางพระเป็นวัดที่มีความเงียบสงบ มีภูมิทัศน์อันร่มรื่น เหมาะแก่การทำความเพียรภาวนา

5.1.2 ด้านโคจรสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 3 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 แต่ข้อที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีที่รับประทานอาหารที่เพียงพอกับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.56 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่นอกศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีสถานที่ที่สามารถหาอาหารรับประทานได้อยู่ไม่ไกลได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.93 ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดสถานที่รับประทานอาหารสะดวกเหมาะสม คือ สะอาดอีกทั้งมีการจัดเตรียมโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานอาหารเพียงพอกับจำนวนผู้ปฏิบัติธรรม และสถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากจุดที่ปฏิบัติธรรม จึงทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีสติกำหนดรู้สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ โคจรสัปปายะข้อนี้จึงได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ (สิงห์พุฒ)** (2558, น.167) ที่พบว่าการเตรียมพร้อมในเรื่องที่รับประทานอาหารอย่างเหมาะสมเพียงพอแก่ผู้มาปฏิบัติธรรม มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติธรรมในระดับมาก

5.1.3 ด้านภัสสสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 3 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.45 แต่ข้อที่มีการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติธรรมงดพูดคุยกันตลอดเวลาที่ปฏิบัติ

ธรรมได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.60 ซึ่งยังอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ผู้ปฏิบัติธรรมกับพระวิปัสสนาจารย์มีการสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมตามตารางเวลาที่เหมาะสมได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.38 ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุดเช่นกัน

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า อาจเป็นเพราะผู้ปฏิบัติธรรม ให้ความสำคัญในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งมีการงดพูดคุยกันในขณะปฏิบัติธรรม อันเป็นเหตุให้จิตใจไม่สงบ แต่จะพูดคุยกันในเรื่องที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมให้เกิดความก้าวหน้ายิ่งๆขึ้นไปในช่วงเวลาที่กำหนดไว้เท่านั้น คือ สามารถพูดคุยกับพระวิปัสสนาจารย์ได้เฉพาะเวลาที่สอบอารมณ์และส่งอารมณ์ ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถรายงานผลการปฏิบัติและสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่กับพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ภัสสสัปปายะข้อนี้จึงได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธพจน์ของ **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ที่ตรัสสอนภิกษุผู้มาใหม่ คือ 1) พึงชักชวน พึงให้ตั้งมั่น ให้ดำรงอยู่เฉพาะในปาฏิโมกขสังวรถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจรอยู่เถิด จงเป็นผู้เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้เป็นโทษเล็กน้อย 2) พึงให้ตั้งมั่น พึงให้ดำรงอยู่เฉพาะในอินทรียสังวรมีสติคอยอารักขา มีสติคอยปกป้อง 3) พึงให้ตั้งมั่น พึงให้ดำรงอยู่เฉพาะในการหยุดพูดพล่าม จงเป็นผู้พูดแต่น้อยคำ จงทำการหยุดการพูดพล่ามเสีย 4) พึงให้ตั้งมั่น พึงให้ดำรงอยู่เฉพาะในการหลีกออกจากหมู่ด้วยกาย จงเสพเฉพาะเสนาสนะอันเงียบสงัดที่เป็นป่าและป่าชัฏ 5) พึงให้ดำรงอยู่เฉพาะจงเป็นสัมมาทิฏฐิ ประกอบด้วยความเห็นชอบเถิด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 114)

5.1.4 ด้านปุคคลสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 7 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.55 แต่ข้อที่พระวิปัสสนาจารย์วางตัวเหมาะสมได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.78 ในขณะที่ผู้มาปฏิบัติธรรมมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.18 ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระวิปัสสนาจารย์ที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการ ปฏิบัติตนอย่างดีตามพระธรรมวินัย รู้จักกาลเทศะ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรมได้ทราบ มีการวางตัวเหมาะสมกับความเป็นสมณะ เนื่องจากพระวิปัสสนาจารย์ทุกท่านมีประสบการณ์ผ่านการอบรมวิปัสสนากรรมฐานมาอย่างยาวนาน จึงมีความชำนาญ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมีปัญหาติดขัดในเรื่องใดๆ ก็จะคอยแนะนำให้กำลังใจ คอยแสดงธรรม บอกธรรม สอนธรรมให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เกิดกำลังใจ ตั้งใจในการปฏิบัติธรรม ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมได้ ปุคคลสัปปายะข้อนี้จึงได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์บางคนที่ว่า “พระวิทยากรเป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่แท้จริง เพราะการปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับนักปฏิบัติอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากการแสดงอาการสำรวมในการปฏิบัติ การนำข้อธรรมะมาสอนสมกับเป็นผู้รู้ธรรมะ สำรวมทั้งกาย วาจา และ ใจอย่างยิ่งเหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้มาปฏิบัติ” และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**นิธิภัทร์ ศิริพุฒินันท์** (2554, น. 96) ที่พบว่าวิทยากรในโครงการปฏิบัติธรรม ที่บุคลิกภาพดี น่าเลื่อมใส มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่เข้าใจง่าย วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีคุณธรรม มองโลกในแง่ดี และมีความเป็นกันเอง มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติธรรมในระดับมาก

5.1.5 ด้านโภชนสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 5 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.47 แต่ข้อที่มีเครื่องดื่ม น้ำดื่ม น้ำปานะ พอเพียงได้รับคะแนนเฉลี่ยมาก

ที่สุด 4.62 ในขณะข้อที่มีอาหารรับประทานที่ย่อยง่าย และไม่เป็นโทษต่อร่างกายได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.33 ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามได้มีการจัดเตรียมเครื่องดื่มอย่างเหมาะสมพอเพียงต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง** (2552, น. 322) ที่พบว่าอาหารที่มีคุณภาพและพอเพียงส่งผลดีต่อการปฏิบัติธรรม

5.1.6 ด้านอุตุสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 4 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.44 แต่ข้อที่สถานที่ปฏิบัติธรรมที่ทางวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามจัดให้มีอากาศถ่ายเทดีได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.73 ส่วนสถานที่ปฏิบัติธรรมมีอากาศเหมาะสม ไม่ร้อนเกินไป ไม่หนาวเกินไป พร้อมกันนั้นพัดลมไอน้ำช่วยคลายความร้อนของผู้ปฏิบัติธรรมได้ ทั้งสองข้อนั้นได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.29 เท่ากัน ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดการให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก โดยใช้พัดลมช่วยปรับให้อากาศหมุนเวียนถ่ายเทได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ (สิงห์พุฒ)** (2558, น. 175) ที่พบว่าการจัดการบรรยากาศให้ไม่ร้อน ไม่หนาวเกินไปสำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติธรรมในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง** (2552, น. 322) ที่พบว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมโดยภาพรวมมีผลสอดคล้องกันในเรื่องสัปปายะของสถานที่ปฏิบัติธรรม

5.1.7 ด้านอิริยาปถสัปปายะ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 3 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ย 4.40 แต่ข้อที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการปฏิบัติในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน อย่างต่อเนื่องได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.58 ในขณะที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการปฏิบัติธรรมในอิริยาบถที่ตนเองเกิดสมาธิได้ง่ายและมีการพิจารณารู้ชัดในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอนขณะปฏิบัติ ได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 4.29 เท่ากัน ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด

ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างมีขั้นตอนชัดเจน เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมในแต่ละบัลลังก์เหมาะสม ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป คือ มีอิริยาบถหลัก ๆ ในการปฏิบัติธรรม 4 อิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน และอิริยาบถย่อย เช่น การกินน้ำ การดื่มน้ำ การกราบพระ เป็นต้น เวลาปฏิบัติธรรมนั้นจะเน้นอยู่ 3 อิริยาบถ คือ ยืน เดิน และนั่ง สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่มาหลายรอบแล้วจะมีการเดินจงกรม 1 ชั่วโมง สลับกับการนั่งสมาธิ 1 ชั่วโมง ช่วงระหว่างที่เดินก็จะมีการหยุดยืนด้วยแล้วก็เดิน ปฏิบัติอย่างนี้สลับไปสลับมาจนครบเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมที่พึ่งมาครั้งแรก จะมีการเดินจงกรมครึ่งชั่วโมง สลับกับการนั่งสมาธิครึ่งชั่วโมง ช่วงระหว่างที่เดินก็จะมีการหยุดยืนด้วยแล้วก็เดิน ปฏิบัติอย่างนี้สลับไปสลับมาจนครบเวลาที่กำหนดไว้เช่นกัน จึงทำให้อิริยาบถในการปฏิบัตินั้นมีความสม่ำเสมอ ทั้งในอิริยาบถใหญ่ และอิริยาบถย่อย ซึ่งทำให้การปฏิบัติธรรมนั้นเจริญก้าวหน้าได้เร็ว อิริยาบถต้องสม่ำเสมอกันระหว่างการเดินจงกรมกับการนั่งสมาธิ ส่วนอิริยาบถนอน ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามจะสอนให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติพิจารณาอาการพองยุบของท้องในอิริยาบถนอนด้วย โดยที่ผู้ปฏิบัติธรรมนำไปปฏิบัติเองตอนนอนจนหลับไป การกำหนดอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ อิริยาบถ จะเสริมทำให้สติและสมาธิมีกำลัง ฉะนั้นจึง

ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ปฏิบัติในทุก ๆ อิริยาบถอย่างสม่ำเสมอสมดุลกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาวิสาตย์ ธมฺมิโก** (2550, น. 99) ที่พบว่าอิริยาบถสำหรับประกอบความเพียรที่สมดุล มีผลดีต่อผู้ปฏิบัติธรรม

5.2 อภิปรายผลอิงแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คนเกี่ยวกับเรื่องเจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานครตามหลักสัปปายะ 7 ด้วยคำถาม 8 ข้อ ได้รับผลการสัมภาษณ์ในแต่ละข้อโดยรวมของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ดังนี้

5.2.1 เหตุผลที่มาปฏิบัติธรรม: ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นสถานที่ใกล้เคียงเดินทางไปมาสะดวก ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ส่งเสริมเจตคติต่อการมาปฏิบัติธรรม ถึงอย่างนั้นผู้ปฏิบัติก็ยังมีเจตคติที่ส่งเสริมการปฏิบัติส่วนตัวนั่นก็คือความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมจากพระวิปัสสนาจารย์ที่ตนเองชื่นชอบ มีการสอนที่จริงจังเอาใจใส่ต่อผู้ปฏิบัติธรรม จากเหตุผลดังกล่าวนี้ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามนั้น จึงเป็นสถานที่ (อาวาสสัปปายะ) ที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความก้าวหน้ามีสมาธิมากขึ้น

5.2.2 ความคิดเห็นด้านรูปแบบการจัดอบรม: สำหรับการจัดรูปแบบการอบรมวิปัสสนากรรมฐานของศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามนั้นเป็นรูปแบบที่เหมาะสม ผู้ปฏิบัติใหม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องตามจริตของตนได้ ทั้งผู้ที่ปฏิบัติมาก่อนก็สามารถที่จะพัฒนาให้ยิ่งขึ้นไปได้อีก และเป็นสัดส่วนที่ดี เงียบสงบ ไม่มีการส่งเสียงดังจากนักท่องเที่ยว

5.2.3 เจตคติต่อสิ่งที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมตามสัปปายะ 7: ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ถึงพร้อมด้วยอาวาสสัปปายะ เดินทางไปมาสะดวก มีการเทศน์ที่เข้าใจง่ายก่อนการเข้าปฏิบัติแต่ละบัลลังก์ ด้านสถานที่รับประทานอาหาร (โคจรสัปปายะ) ก็เป็นที่สะดวกไป ไม่ต้องเดินไปทานอาหารไกลเกินไป ทั้งยังเป็นสถานที่รื่นรมณ์ อากาศถ่ายเทดี ก็หนุนการปฏิบัติอิริยาบถต่ออิริยาบถให้มีความต่อเนื่องมากขึ้น เพราะความสะดวกสบายข้างต้น จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพราะความพร้อมของปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้เกิดสมาธิง่ายขึ้น ในขณะเดียวกันก็ยังมีข้อบกพร่องบ้างเล็กน้อย คือในส่วนของน้ำดื่มไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติ แต่ก็ไม่เป็นปัญหาที่จะลดทอนกำลังสมาธิมากนัก ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติธรรมแนะว่าควรเพิ่มจุดน้ำดื่ม เพื่อจะได้ไม่เป็นปลิโพธคอยขัดขวางการปฏิบัติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

5.2.4 อุปสรรคและสิ่งรบกวน: ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวและการก่อสร้าง แต่ผู้ปฏิบัติก็เลือกที่จะมาปฏิบัติ เพราะสิ่งที่รบกวนนั้นเป็นสิ่งที่จะทำให้มีความอดทนเพิ่มพูนขันติบารมี ให้มีสติสมาธิมากขึ้น เมื่อไม่มีอุปสรรค ความเพียรที่จะทำลายกิเลสนั้นก็ไม่เกิด

5.2.5 พัฒนาการก่อนและหลังการปฏิบัติ: ผู้มาปฏิบัติหลังจากที่ได้มาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการพัฒนาตนเองที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลเชิงบวก รวมทั้งสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีความเข้าใจในพระรัตนตรัยมากกว่าก่อนที่จะมาปฏิบัติ

5.2.6 ข้อเสนอแนะตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้ปฏิบัติธรรม: ในศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามแห่งนี้ มีพื้นที่และบริเวณที่จะรองรับผู้ปฏิบัติได้ไม่เพียงพอ ทั้งรูปแบบการสอบอารมณ์ก็แตกต่างจากที่เคย เพราะสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 สิ่งที่ควรปรับปรุงคือขยายบริเวณปฏิบัติธรรมและควรให้มีการสอบอารมณ์เหมือนช่วงสถานการณ์ปกติ เพื่อแก้ข้อสงสัยเกี่ยวกับสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ นอกนั้นศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีสภาพที่ดีเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว

5.2.7 คุณสมบัติพระวิปัสสนาจารย์: คุณสมบัติและจริยาวัตรของพระวิปัสสนาจารย์เป็นสิ่งสำคัญ ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระวิปัสสนาจารย์มีความประพฤติที่ดี อากัปกิริยาน่าเลื่อมใส ทั้งยังเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้ปฏิบัติได้ดี ซึ่งเป็นหนึ่งในสัปปายะ 7 ที่คอยสนับสนุนการปฏิบัติของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

5.2.8 สัปปายะที่มีผลกับการปฏิบัติมากที่สุด: สัปปายะทั้ง 7 อย่างนั้น เป็นปัจจัยที่สนับสนุนกันและกัน แต่ผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ปุคคลสัปปายะหรือพระวิปัสสนาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่คอยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5.3 สรุปการอภิปรายและการสัมภาษณ์

ความสำคัญของสัปปายะหรือความสบาย เป็นปัจจัยซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติธรรม เกิดความสบายในเชิงนามธรรมที่เรียกว่าความรู้สึก และในเชิงกายภาพที่เชื่อมโยงต่อความรู้สึก ซึ่งพัฒนาการของผู้ปฏิบัติธรรมขึ้นอยู่กับสัปปายะเป็นปัจจัยสำคัญ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีลักษณะพิเศษที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงมีสัปปายะบางด้านที่ไม่สนับสนุนต่อการปฏิบัติธรรม เช่น เสียงรบกวนที่มาจากนักท่องเที่ยว เสียงรถยนต์ และเสียงจากการก่อสร้าง แต่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีจึงช่วยส่งเสริมสัปปายะทั้ง 7 ด้านให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรมและส่งผลให้มีผู้สนใจมาปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้เป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่น่าสนใจของศูนย์วิปัสสนากรรมฐานต่างๆ ในชุมชนเมือง และเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสามารถที่จะนำรูปแบบการจัดอบรมของศูนย์วิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับศูนย์ปฏิบัติธรรมของตนในกาลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 33, 34, 35, 36.* มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2543).*พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2548). *วิสุทธิมรรค ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2553). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 3ตอน 2* (พิมพ์ครั้งที่ 10). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2554). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 2* (พิมพ์ครั้งที่ 12). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

พัชนี วรกวิน. (2526). *จิตวิทยาสังคม.* วัฒนาพานิช.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2530). *จิตวิทยาการศึกษา.* โรงพิมพ์นิยมวิทยา.

พระครูศรีสุตากร (อภิชาติ อภิญาโณ). (2554). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ : กรณีศึกษาวัดกลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมเกียรติ ญาณสุทฺโธ (สิงห์พุฒ). (2558*). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดป่ามหาไชย ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

นิธิภัทร์ ศิริพุฒนันท์. (2554). *การเข้าอบรมโครงการปฏิบัติธรรมวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

แม่ชีชนัญชิดา อินเลิศ. (2551). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิตตามหลักสัปปายะของภิกษุณีตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวิชชุกร ติสรโณ. (2556). *ความพึงพอใจต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิสาตย์ ธมฺมิโก. (2550). *การศึกษาหลักการ และ วิธีการของชาครียานุโยคในการปฏิบัติธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง. (2552). *การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สนธยา อนุรักษ์ธนากร. (2554). *ทัศนคติของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อโครงการสอนวิปัสสนากรรมฐานของศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษาราชนครินทร์ จังหวัดจันทบุรี* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2542). *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎี และ การประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สยาดอภัททันตวิโรจนะ (มหาคันถวาจกบัณฑิต-มหากัมมัฏฐานาจริยะ). (2560). *วิธีเจริญมหาสติปัฏฐาน เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี.

พระมหาอนนท์ โพธิเมธี (สิงห์เล็ก) ป.ธ. 9. หัวหน้าแผนกวิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม. (7 กันยายน 2561). สัมภาษณ์.

จีวร: เครื่องแบบพระที่ไม่ได้มาจากผ้าห่มฝรั่ง

พีรพันธ์ วรชาติเดชชัย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการครองจีวรในสมัยพุทธกาลว่ามีลักษณะอย่างไร และคล้ายกับการแต่งกายของกรีกหรือโรมันโบราณหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า การครองจีวรของภิกษุในยุคนั้นมีการห่มจีวรอยู่ 3 ลักษณะ คือ ห่มคลุม ห่มเฉวียงบ่า และนุ่งสบงเพียงอย่างเดียว เป็นการห่มตามหลักเสขิยวัตรที่ทรงวางไว้ และมีบทลงโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิด ต่างจากการห่มฮิมาทิออน (Himation) ของกรีก หรือการห่มโทก้า (Toga) ของโรมัน ที่ไม่มีระเบียบหรือบทลงโทษในการสวมใส่ การกล่าวว่าภิกษุในยุคพุทธกาลมีรูปแบบการครองจีวรที่ได้รับอิทธิพลของกรีก-โรมัน ด้วยการสันนิษฐานจากพุทธศิลป์ยุคคันธาระ จึงไม่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากพระพุทธรูปคันธาระเกิดขึ้นภายหลังการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้ากว่า 600 ปี.

คำสำคัญ จีวร การแต่งกายกรีก-โรมัน พุทธศิลป์ยุคคันธาระ

CĪVARA: Monastic uniforms that did not imitate the clothes of ancient Greeks and Romans

Peeraphun Worachatdejchai
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The main purpose of this article is to study what were the styles of Buddhist monks' cīvara. or robe wearing in the Buddha's time and whether or not they were similar to those of ancient Greeks and Romans. It was found that at that time there were 3 styles of Buddhist monks' cīvara wearing: covering and wrapping around both shoulders, placing upon the left shoulder, and wearing an inner garment only. According to the Vinaya, there were a well-defined way of dressing in Buddhist monasticism and the punishment for the transgressors, By contrast, in ancient Greece or Rome, there were no comparable rules or sanctions for wearing the himation or toga, respectively. It is not the case that the style of cīvara wearing of Buddhist monks in the Buddhist's time imitated Greek-Roman style by using the assumption from Greco-Buddhist art of Gandhara, because it is not based on historical fact, as the Gandhara Buddha statues were created after 600 years of Lord Buddha's death.

Keywords: Buddhist robe, Greco-Roman clothing, Greco-Buddhist art of Gandhara,

1. บทนำ

เครื่องนุ่งห่มหรือเครื่องแต่งกายเป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางสติปัญญา อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอารยธรรมมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีสติปัญญามากขึ้น เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนถึงการสร้างสังคมด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชน มีระเบียบข้อปฏิบัติและกฎเกณฑ์บางประการ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข กลายเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม อันแสดงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนเหล่านั้น เครื่องแบบหรือการแต่งกายก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อจำแนกความแตกต่าง ระหว่างคนกลุ่มหนึ่งออกจากคนอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นเครื่องมือเบื้องต้นที่บ่งบอกชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม ฯลฯ ไม่เว้นแม้แต่นักบวชในศาสนาหรือในนิกายต่าง ๆ ทั่วโลกต่างล้วนมีเครื่องแบบเพื่อแสดงอัตลักษณ์และความบริสุทธิ์ของความเป็นนักบวชในลัทธิความเชื่อที่ตนนับถือ นักบวชหรือบรรพชิตในพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีเครื่องแบบของสมณะเพศที่เรียกว่า “จีวร” เพื่อใช้แยกความแตกต่างระหว่างเพศคฤหัสถ์กับเพศบรรพชิตออกจากกัน เป็นเครื่องแบบที่มีลักษณะเฉพาะตัวจากการออกแบบของพระอานนท์เถระตามพุทธประสงค์ ที่ฝ่ายเถรวาทใช้และไม่เปลี่ยนแปลงมากว่า 2500 ปี โดยเป็นผ้าที่เกิดจากการนำผ้าชิ้นใหญ่ชิ้นน้อย มาเย็บต่อกันอย่างมีระเบียบแบบแผนอย่างผืนนาของชาวมคธ อีกทั้งเป็นเครื่องแต่งกายที่ทรงกำหนดให้มีระเบียบ วิธีปฏิบัติ ตลอดจนถึงบทลงโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามที่ทรงบัญญัติไว้ ด้วยเหตุที่ในสมัยพุทธกาลไม่มีคติในการสร้างสัญลักษณ์เป็นรูปตัวบุคคล จึงไม่ปรากฏหลักฐานที่ทำให้ทราบได้ว่าภิกษุในสมัยนั้นมีลักษณะการครองจีวรเช่นใด จนกระทั่งภายหลังการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้ากว่า 600 ปี จึงเกิดการสร้างพระพุทธรูปเสมือนจริงขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคคันธาระ เป็นพระพุทธรูปที่สร้างจากจินตนาการของศิลปินในยุคนั้น โดยผสมผสานระหว่างศิลปะกรีก-โรมันและคติทางพุทธศาสนาเรื่องมหาปุริสลักษณะ 32 ประการของพระพุทธเจ้า พระพุทธรูปคันธาระจึงมีพระพักตร์คล้ายเทพอพอลโลของกรีก มีพระเกศาเป็นลอน ทำริ้วจีวรเป็นริ้วผ้าธรรมชาติตามแบบประติมากรรมโรมันในสมัยของจักรพรรดิออกุสตุส (ผาสุข อินทราวุธ, 5 เมษายน 2564) เป็นพุทธศิลป์ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระพุทธรูปรุ่นแรกของโลก มีความงดงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นต้นแบบในการสร้างพระพุทธรูปในสมัยต่อมา ทั้งพระพุทธรูปในอินเดียและในประเทศใกล้เคียง ตลอดจนถึงดินแดนที่พระพุทธศาสนาได้เดินทางเข้าไปถึง จากความงดงามน่าประทับใจนี้เองทำให้เกิดความซึมซับและความเข้าใจว่า ลักษณะการครองจีวรที่ปรากฏบนพระพุทธรูปในยุคนี้ เป็นลักษณะการครองจีวรในสมัยพุทธกาลที่ได้รับอิทธิพลมาจากกรีก-โรมัน อย่างไรก็ตามการศึกษาถึงลักษณะการครองจีวรที่ถูกตรงในสมัยพุทธกาล เทียบเคียงกับวัฒนธรรมการแต่งกายของกรีก-โรมันสมัยโบราณ และพุทธศิลป์ยุคคันธาระที่เกิดขึ้นภายหลังการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้า จะทำให้ความเห็นในเรื่องนี้กระจ่างขึ้น

2. การครองจีวรในสมัยพุทธกาล

คำว่า “จีวร” หมายถึง เครื่องนุ่งห่มของภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ผืนใดผืนหนึ่งในจำนวน 3 ผืน ที่เรียกว่า ไตรจีวร ได้แก่ ผ้าซ้อนนอกหรือผ้าทาบซ้อน (สังฆาฏิ) ผ้าห่ม (อุตราสงค์) และผ้านุ่ง (อันตรวาสก) แต่ในภาษาไทยนิยมเรียกเฉพาะผ้าห่ม (อุตราสงค์) ว่าจีวร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553, น. 63) จีวรเป็นบริขารอย่างหนึ่งในจำนวน 8 อย่าง ประกอบด้วย ผ้า 5 อย่าง คือสบง ประคดเอว จีวร สังฆาฏิ

ผ้ากรองน้ำ และเหล็ก 3 อย่าง คือบาตร มีดโกน เข็มเย็บผ้า โดยมีภาษาที่ใช้เรียกกันทั่วไปว่า“ผ้าเหลือง” ส่วนคำว่า ผ้ากาสาวพัสตร์ หรือ กาสายะ มาจากภาษาบาลีว่า กาสาวตฺถ หมายถึง ผ้าที่ย้อมด้วยน้ำฝาด คือ น้ำที่มีรสฝาด เกิดจากการนำเปลือกไม้ แก่นไม้ เป็นต้น ของพืชบางชนิดมาใช้ย้อม ทำให้ผ้าที่ได้มีสีหม่น ไม่สดใสฉูดฉาดอย่างชาวบ้าน เป็นเครื่องบ่งบอกถึงวิถีชีวิตแห่งการฝึกฝนและดำรงตนอยู่ด้วยความสงบวิเวก เป็นผ้านุ่งผ้าห่มสำหรับบรรพชิตโดยเฉพาะนักบวชในพระพุทธศาสนา

ในยุคต้นพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้ายังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบท แต่เมื่อมีภิกษุเข้ามาบวชเป็นจำนวนมาก ความไม่เรียบร้อยในเรื่องต่างๆก็เกิดขึ้น เป็นเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อควบคุมความประพฤติในด้านต่างๆ ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการแต่งกาย ซึ่งถือว่าเป็นจริยามารยาทของภิกษุที่จะยังมหาชนให้เกิดความเลื่อมใส นักปราชญ์ทางศาสนาบางท่านเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าทรงนำเอาขัตติยจริยามาใช้ในสังฆมณฑล เพื่อสร้างภิกษุให้เป็นผู้ดีมีมารยาทเหมาะสมแก่ความเป็นครุฐานียบุคคล (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2552, น.189) เรื่องการครองจีวรของภิกษุนี้พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายในเสขิยกัณฑ์ ปริมัณฑลวรรค สรุปความว่า “ให้ภิกษุนุ่งห่มให้เป็นปริมณฑล คือ เรียบร้อย นุ่งปิดสะดือและคลุมเข่ายาวมาถึงกลางแข้ง ประมาณ 8 นิ้ว เมื่ออยู่ในท่านั่งจะปิดเข่าประมาณ 4 องคุลี ขนาดของผ้านุ่ง ด้านยาว 5 ศอกกำ ด้านกว้าง 2 ศอกคืบ ทำชายทั้งสองให้เสมอกัน ห่มให้เรียบร้อย” (วิ.มหา.อ.(ไทย)) การนุ่งห่มที่เรียบร้อยจะทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธาซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงเน้นย้ำ โดยพบว่าข้อความในพระไตรปิฎกหลายแห่งจะกล่าวถึงการครองจีวรของพระพุทธเจ้าและเหล่าภิกษุ ภิกษุณี เมื่อต้องเข้าไปบิณฑบาตในหมู่ชาวบ้านว่า “(ทรง) ครองอันตรวาสก ถือบาตรและจีวร เข้าไปบิณฑบาต” หมายถึง ผลัดเปลี่ยนสบงหรือจัดสบงที่นุ่งอยู่ให้กระชับ คำว่า “ถือบาตรและจีวร” คือ ถือบาตรด้วยมือ ถือจีวรด้วยกาย หมายความว่า “ห่มจีวรอุ้มบาตร” (วิ.มหา.(ไทย), 2/508/32) และในขณะออกบิณฑบาตเข้าไปในหมู่บ้านหรือออกนอกอาราม ภิกษุจะต้องห่มคลุมไหล่สองข้าง ปกปิดกายอย่างมิดชิด หากแต่งกายไม่เรียบร้อยหรือเปิดกายเข้าไปในชุมชน ในวินัยปิฎกสิกขาบทที่ 3 แห่งเสขิยกัณฑ์ ระบุว่าภิกษุรูปนั้นจะต้องอาบัติทุกกฎ ดังนี้ “ภิกษุพึงปกปิดกายให้ดี ไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดไม่เอื้อเฟื้อ เดินเปิดกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฎ” (วิ.มหา.(ไทย), 2/578/652) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการครองจีวรที่มีลักษณะห่มคลุมกาย ไม่รุ่มร่าม กระชับ เรียบร้อย ควรแก่การเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็น ลักษณะการห่มคลุมแบบดั้งเดิมเป็นเช่นไรนั้น ในพระวินัยปิฎกไม่ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถสันนิษฐานจากพระพุทธรูปและภาพจิตรกรรมพระภิกษุยุคโบราณ ตั้งแต่สมัยคันธาระเรื่อยมาจนถึงยุคมถุรา อมราวดี คุปตะ กัศมีร์ จนถึงเส้นทางสายไหมและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น พบว่ามีลักษณะไม่ต่างกันมากนัก โดยเป็นการห่มแบบเรียบง่ายด้วยผ้าขนาดพอดีลำตัว

ภาพที่ 1
พุทธศิลป์ยุคคันธาระ พระพุทธรูปห่มจีวรคลุม

ที่มา: https://www.ancientworldmagazine.com/articles/graeco-buddhist-art-gandhara-connection/

ส่วนในสมันตปาสาทิกาอรรถกถาวินัยปิฎก ซึ่งแต่งขึ้นในราวศตวรรษที่ 5-9 ได้อธิบายลักษณะการห่มคลุม โดยเป็นการปรับการนุ่งห่มให้รัดกุมขึ้น ด้วยการม้วนผ้าแทนการพาดผ้าธรรมดา ดังนี้ “ไม่ใช่ว่าห่มคลุมศีรษะ, ตามความจริง ภิกษุพึงห่มกลัดลูกดุมแล้ว เอาชายอนุวาตทั้ง 2 ข้างปิดคอจัดมุมทั้ง 2 (แห่งจีวร) ให้เสมอกัน ม้วนเข้ามาปิดจนถึงข้อมือแล้วจึงไปในละแวกบ้าน ภิกษุพึงนั่งเปิดศีรษะตั้งแต่หลุมคอ เปิดมือทั้ง 2 ตั้งแต่ข้อมือ เปิดเท้าทั้ง 2 ตั้งแต่เนื้อปลีแข้ง (ในละแวกบ้าน)” (วิ.มหา.อ.(ไทย)) และในอรรถกถาพระวินัยแห่งจีวรขันธกะ ได้กล่าวถึงลักษณะม้วนจีวรพาดไว้ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ "คำว่า พาหันตะ นี้ เป็นชื่อแห่งชายทั้งสอง (แห่งจีวร) ที่ ภิกษุห่มจีวรได้ขนาดพอดี ม้วนพาดไว้บนแขน มีด้านหน้าอยู่นอก จริงอยู่ นัยนี้แล ท่านกล่าวในมหาอรรถกถา" (วิ.ม.อ.(ไทย)) ลักษณะการครองจีวรด้วยการม้วนเช่นนี้ อาจต้องเพิ่มขนาดจีวรเพื่อให้มีเนื้อผ้าพอที่จะม้วนได้ เป็นการห่มที่กระชับกว่าการห่มแบบเดิม ซึ่งพระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวว่ามีมาแต่ยุคมหาอรรถกถา รูปแบบการห่มจีวรลักษณะนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดขึ้นในลังกา อย่างน้อยก็ในยุคที่มีการเขียนอรรถกถา

นอกจากการห่มคลุมแล้ว การห่มเฉวียงบ่าหรือการห่มลดไหล่ก็เป็นลักษณะการครองจีวรในสมัยพุทธกาลอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งพบได้ในพระวินัยและพระสูตร ดังที่ปรากฏใน พระวินัยปิฎก ดังนี้ “ลำดับนั้น ท่านพระสารีบุตรลุกขึ้น ห่มผ้าเฉวียงบ่า ประนมมือไปทางพระผู้มีพระภาค กราบทูลว่า “ถึงเวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ที่พระผู้มีพระภาคจะทรงบัญญัติสิกขาบท ทรงยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงแก่พระสาวกอันจะเป็นเหตุให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่ได้ยืนนาน” (วิ.มหา.(ไทย), 1/21/13) และลักษณะการห่มเฉวียงบ่าที่แสดงในธาตุวิภังคสูตร มัชฌิมนิกาย ความว่า “ครั้งนั้นแล ท่านปุกกุสาติรู้ว่า “ได้ยินว่า พระศาสดาของเราเสด็จมาถึงแล้ว ได้ยินว่าพระสุคตของเราเสด็จมาถึงแล้ว ได้ยินว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเสด็จมาถึงแล้ว” จึงลุกขึ้นจากอาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่า หมอบลงแทบพระยุคลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า....” (ม.อุ.(ไทย), 14/370/414) การห่มเฉวียงบ่านี้นอกจากภิกษุแล้ว ยังพบว่าเมื่อท้าวสหัมบดีพรหมมาเข้าเฝ้ากราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม ก็จะห่มผ้าเฉวียงบ่าด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะของมารยาททางสังคม ในการทำความเคารพของสังคมในยุคนั้น ดังนี้ “.....จึงหายตัวจากพรหมโลก มาปรากฏอยู่ ณ เบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษผู้มีกำลังเหยียดแขนออกหรือคู้แขนเข้า ฉะนั้น แล้วห่มผ้าเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง คุกเข่าเบื้องขวาลงบนแผ่นดิน ประนมมือไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่.....”

(สำ.ส.(ไทย), 15/172/230) ลักษณะของการห่มเฉวียงบ่าที่ปรากฏในคัมภีร์นี้ อาจสันนิษฐานได้จากพุทธศิลป์ยุคคันธาระ โดยมีลักษณะการห่มที่เปิดแขนขวา(ลดไหล่) แขนซ้ายคลุมด้วยจีวร มือซ้ายยึดชายผ้าที่พาดจากด้านขวา

ภาพที่ 2
พุทธศิลป์ยุคคันธาระ พระพุทธรูปห่มจีวรลดไหล่

ที่มา: http://searchcollection.asianart.org/view/objects/asitem/nid/11134

นอกจากนี้ในพระวินัยปิฎก ภิกขุนีวิภังค์ ได้แสดงให้เห็นภาพการทำงานของภิกษุในบริเวณอาราม ว่า “ภิกษุมีจีวรผืนเดียว กำลังตัดเย็บจีวรอยู่ในอาวาส”(วิ.ภิกขุณี.(ไทย) 3/1021/264) คือนุ่งเพียงสบง โดยไม่มีอังสะหรือผ้าปกปิดร่างกายด้านบน ภิกษุจะครองจีวรปิดกายมิดชิดเฉพาะเมื่อเข้าหมู่บ้านหรืออยู่ในที่สาธารณะเท่านั้น หากภิกษุณีจะเข้าเขตอารามของภิกษุ จะต้องบอกล่วงหน้าเพื่อภิกษุจะได้นุ่งห่มให้เรียบร้อย การนุ่งห่มของภิกษุในสมัยพุทธกาลเมื่อเทียบเคียงจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา จึงสามารถสรุปได้ว่าภิกษุมีการนุ่งห่มจีวรในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. การนุ่ง (อันตรวาสก) ในสมัยพุทธกาลเมื่อภิกษุอยู่ภายในวัดหรือในที่พักตามลำพัง จะมีผ้านุ่งเพียงผืนเดียวคือสบง เมื่อคณะสงฆ์เติบโตและศรัทธาของประชาชนมีมากขึ้น มีการสร้างวัดและมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านที่เข้าวัดมากขึ้น ภิกษุจึงจำต้องมีผ้าปิดกายท่อนบนขณะอยู่บริเวณอาราม เพื่อความเรียบร้อย แต่จะมีขนาดเล็กกว่าอุตตราสงค์ เรียกว่า เรียกว่า "สังกักษิกา" ในภาษาสันสกฤต ฝ่ายบาลีเรียกว่า "อังสพันธนะ" หรือ "อังสจีวร" (ผ้าอังสะ)

2. การห่ม (อุตตราสงค์) คือผ้าห่มคลุมกายท่อนบน ใช้ห่มคลุมเมื่อเข้าชุมชนหรือใช้ห่มคลุมกายยามหนาว มีการห่ม 2 ลักษณะ คือ 1) ห่มคลุมแบบดั้งเดิม มีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ใช้ผ้าจีวรขนาดเล็กกว่าปัจจุบัน 2) ห่มคลุมแบบม้วนของพระเถรวาทยุคหลัง (ตามนัยในมหาอรรถกถา) ขนาดของผ้าเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีเนื้อที่ในการม้วนเก็บชายผ้า การม้วนผ้าทำให้ปกปิดกายมิดชิดและรัดกุมขึ้น ลักษณะการห่มคลุมทั้งสองนี้ใช้เมื่อภิกษุต้องออกไปนอกวัดหรืออยู่ในที่ชุมชน

3. ห่มเฉวียงบ่า(ห่มลดไหล่) ห่มในโอกาสที่ต้องประกอบวินัยกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ และใช้เมื่อแสดงความเคารพ หรือเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า

3. พุทธศิลป์สมัยคันธาระ

คันธาระเป็นอาณาจักรที่ประสานแนวความคิดของปรัชญากรีกที่เชื่อมั่นในตัวตนและศักยภาพของมนุษย์ กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งไปสู่การละวางและดับสิ้นไปของตัวตน จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของ “พุทธรูป” เป็นครั้งแรกในโลก ภายใต้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์ราชวงศ์กุษาณะของประเทศอินเดีย กุจุลา กัดฟิส (Kujula Kadphises) ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์กุษาณะนั้น นอกจากจะยึดครองเมืองตักศิลา คันธาระ และแคว้นปัญจาบของอินเดียแล้วยังได้ติดต่อค้าขายและมีสัมพันธภาพกับอาณาจักรโรมัน ซึ่งตรงกับช่วงสมัยของพระจักรพรรดิออกุสตุส (Augustus) ราชวงศ์กุษาณะได้สร้างความเจริญทางวัฒนธรรมให้แก่อัฟกานิสถาน และอินเดียภาคเหนือเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยของพระเจ้ากนิษกะ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์ที่ 3 ในราชวงศ์กุษาณะ ทรงขยายอาณาเขตการปกครองของพระองค์ออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมบริเวณเอเชียกลาง อัฟกานิสถานและอินเดียภาคตะวันตกเฉียงเหนือและภาคเหนือทั้งหมดไปจนถึงแคว้นเบงกอล (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย) (ผาสุข อินทราวุธ, 5 เมษายน 2564) อาณาบริเวณนี้เป็นที่รวมของความเจริญหลากหลายสาขามาตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ อันให้กำเนิดวัฒนธรรมผสมผสาน ซึ่งปรากฏออกมาเป็นสาขาหนึ่งทางศิลปะที่เรียกว่า ศิลปะแบบคันธาระ (เอ็ม.เอ.ชากูรสุปรีดา ประศาสน์วินิจฉัย (แปล). (ม.ป.ป). (ม.ป.ท.), น. 191) แม้ว่าศิลปะคันธาระจะเจริญรุ่งเรืองภายหลังศิลปะอินเดียรุ่นก่อน ๆ ในยุคราชวงศ์โมริยะ ศุงคะ และอานธระเป็นเวลาหลายศตวรรษก็ตาม แต่ศิลปะคันธาระก็มิได้รับอิทธิพลของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมืองเหล่านี้ เนื่องจากสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และการติดต่อระหว่างราชวงศ์กุษาณะและประเทศตะวันตก ทำให้เกิดมีแบบแห่งศิลปะซึ่งแตกต่างจากศิลปะดั้งเดิมที่สำคัญของอินเดียเป็นอันมาก และในบางเรื่องก็แทบจะเป็นศิลปะแบบตะวันตกโดยสิ้นเชิง (เอ็ม. เอ. ชากูร, สุปรีดา ประศาสน์วินิจฉัย (แปล). (ม.ป.ป). (ม.ป.ท.), น. 196)

ศิลปะคันธาระได้ชื่อว่า เป็นสำนักที่แสดงรูปของพระพุทธเจ้าในลักษณะของมนุษย์ธรรมดา แทนที่จะเป็นสัญลักษณ์อย่างที่เคยเป็นมาเป็นสำนักแรก จากพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพระเจ้ากนิษกะ โดยปรากฏหลักฐานการสร้างพระพุทธรูปในบันทึกการเดินทางของสมณะเฮี้ยนจั๋ง เมื่อเดินทางไปถึงแคว้นกปิศะ (ปัจจุบันคือเมืองเบคราม (Begram)) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 ได้บรรยายไว้ว่าพระเจ้ากนิษกะทรงให้สร้างพระพุทธรูปเงินสูง 18 เฉียะ[1] ขึ้นปีละองค์ทุกปี (ซิว ซูหลุน, 2557, น. 59) ซึ่งศิลปะในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากการหลอมรวมอารยธรรมเปอร์เซีย (อิหร่าน) และอารยธรรมอินเดียเข้าด้วยกัน โดยมีอารยธรรมกรีก-โรมันมาผสมผสานอีกด้วย พระพุทธรูปในยุคคันธาระจึงมีลักษณะเหมือนประติมากรรมแบบกรีก-โรมันผสมผสานกับคติความเชื่อของชาวอินเดียที่ยึดโยงกับมหาปุริสลักษณะ 32 ประการของพระพุทธเจ้า พระพุทธรูปคันธาระจึงมีพระพักตร์คล้ายเทพอพอลโลของกรีก มีพระเกศาเป็นลอน ทำริ้วจีวรเป็นริ้วผ้าทิ้งตัวลงมาตามร่างหรือผ้าพาดพันรอบกาย ตามแบบประติมากรรมโรมันในสมัยของจักรพรรดิออกุสตุส ศิลปะยุคันธาระจะปรากฏทั้งประติมากรรมขนาดใหญ่ที่แกะสลักจากหิน (blue schist and green phyllite) และขนาดเล็กที่ทำด้วยปูนปั้น ประติมากรรมสลักหินรูปพระพุทธรูปที่งดงามที่เหลือให้เห็นในปัจจุบันคือ ประติมากรรมแสดงภาพมหาปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าที่เมืองเบคราม (Begram) และประติมากรรมรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งที่เมืองตักห์ติบาไฮ (Takht-i-Bahi) (ผาสุข อินทราวุธ, 5 เมษายน 2564)

[1] 1 เฉี่ยะ เท่ากับ10 นิ้ว

ภาพที่ 3
Buddha with the Great Miracle (Begram)

ที่มา: https://newsbeezer.com/morroco/ria-and-joseph-hackin-discoverers-of-alexandria-caucasus/

ภาพที่ 4
Seated Buddha from Takht-i-Bahi

ที่มา: https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/163374

พุทธศิลป์โดดเด่นที่แสดงถึงความผสมผสานระหว่างศิลปะอินเดีย อิหร่าน และเอเชียกลาง ปรากฏเด่นชัดที่แคว้นพามิยาน โดยสมณะเฮี้ยนจั๋งได้บรรยายว่า เนินเขาด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองหลวง มีพระพุทธรูปสลักด้วยศิลา สูง 140-150 เฉียะ สีทองอร่าม ประดับด้วยอัญมณีมีค่า ด้านตะวันออกขององค์พระพุทธรูปมีอารามซึ่งอดีตพระราชาของแคว้นสร้างขึ้น ด้านตะวันตกของพระอารามมีพระปฏิมาของพระศากยมุนี หล่อด้วยทองแดง สูงราว 1000 เฉียะ องค์พระปฏิมานั้นหล่อขึ้นเป็นชิ้นส่วนก่อน แล้วจึงนำมาประกอบเข้าด้วยกัน (ซิว ซูหลุน, 2557: น. 56)

ภาพที่ 5
Bhuddhas of Bamiyan

ที่มา: https://www.matichon.co.th/article/news_2367137

เมื่อพุทธศาสนานิกายมหายานจากอัฟกานิสถานแพร่ไปยังจีนและญี่ปุ่น พุทธศิลป์แบบคันธาระที่ได้รับอิทธิพลการทำริ้วผ้าแบบโรมันก็ได้ไปปรากฏที่จีนและญี่ปุ่นด้วย เนื่องจากการครองจีวรริ้วผ้าแบบโรมันที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคคันธาระนั้น ทำให้เกิดการตีความว่าจีวรของภิกษุในยุคพุทธกาลเป็นผ้าที่ได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมกรีก-โรมัน หรือการตีความว่าภิกษุในสมัยพุทธกาลมีการครองจีวรคล้ายกับการห่มโทก้า(Toga)ของโรมัน การศึกษาทำความใจเข้าลักษณะการแต่งกายของกรีก-โรมันสมัยโบราณ จะทำให้การตีความในลักษณะนี้มีความชัดเจนมากขึ้น

4. การแต่งกายสมัยกรีก-โรมันโบราณ

ที่ตั้งของอารยธรรมกรีกเกิดขึ้นในบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรบอลข่าน และชายฝั่งทะเลอีเจียน (Aegean Sea) ซึ่งกั้นระหว่างคาบสมุทรบอลข่านกับเอเชียไมเนอร์ เป็นบริเวณที่แวดล้อมด้วยอารยธรรมสำคัญของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคืออารยธรรมไมนวน (Minoan Civilization) มีศูนย์กลางอยู่ที่เกาะครีต (Crete) ทำให้ชาวกรีกโบราณได้แลกเปลี่ยนความเจริญด้านต่างๆกับอารยธรรมรอบข้าง เช่น อารยธรรมอียิปต์และเมโสโปเตเมีย ชาวกรีกโบราณเรียกตนเองว่า “เฮลลีน” (Hellene) เป็นพวกอินโด-ยูโรเปียนที่อพยพมาจากตอนเหนือ เมื่อประมาณ 2000 ปีก่อนคริสตกาล การแต่งกายในยุคต้นของอารยธรรมกรีกสันนิษฐานได้จากซากปรักหักพังที่พบภายหลังอารยธรรม ไมนวนล่มสลาย พบว่าตามปกติชาวครีตไม่สวมหมวก แต่บุรุษจะใช้ผ้าโพกศีรษะ(Turban) ในบางครั้ง สตรีสวมหมวก ไม่สวมรองเท้า หากเป็นชนชั้นสูงก็อาจสวมรองเท้าหนังสัตว์สีขาว สตรีนิยมประดับด้วยลูกปัดและแก้วต่างๆ ชายไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าแค่ช่วงเอว ชนชั้นแรงงานนุ่งสเกิร์ตผ่าข้าง สตรีในสมัยต่อมาเปลือยอก เนื่องจากเป็นธรรมเนียมของชาวครีตที่นิยมการเปลือยอก หรืออาจคลุมด้วยเนื้อชั้นในบางๆ นักโบราณคดีเรียกสตรีครีตันว่า “La Parisienne” (อัธยา โกมลกาญจน. (ม.ป.ป), น. 13) ในเรื่องการเปลือยอกของสตรีนี้ ชญา ปิยะชาติ (2554, น. 30) ให้ทัศนะไว้

ว่าเป็นลักษณะของรูปปั้นเทวรูปที่เรียกว่า เจ้าแม่ ที่พบส่วนมากจะอยู่ในลักษณะเปลือย คาดว่าเป็นธรรมเนียมทางศาสนา เพราะคนธรรมดาแต่งตัวอย่างสง่างามด้วยเสื้อที่ปกปิดมิดชิด หลักฐานการแต่งกายในยุคกรีกโบราณเป็นการอธิบายจากซากหรือวัตถุโบราณที่ค้นพบ ทำให้ภาพการแต่งกายยังไม่เด่นชัดนัก นักประวัติศาสตร์ในยุคต่อมา ได้ถอดลักษณะการแต่งกายจากลวดลายเหยือกและแจกันดินเผาโบราณ ที่ปรากฏรูปวาดหญิงชายประดับบนแจกัน (500 ปีก่อนคริสตกาล) (อัจฉรา สโรบล, 2555, น. 111) ทำให้สามารถบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งกายได้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งการแต่งกายในยุคนั้นของสตรีและบุรุษจะประกอบด้วยชุดที่ใช้สวมด้านใน เรียกว่า ทูนิค (Tunic) หรือ ชิตัน (Chiton) โดยสตรีจะสวมชุดชิตันยาวถึงข้อเท้า บุรุษจะสวมชุด ชิตันทั้งยาวและสั้นเหนือเข่า, เพพโพลส (Peplos) เสื้อเอวลอยสวมทับชุดทูนิค (สำหรับสตรี), ผ้าคลุมสั้น (chlamys) มีที่เกาะเกี่ยวบริเวณไหล่ และผ้าคลุมยาว (Himation) เป็นผ้าทำจากขนสัตว์มีขนาดสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้สำหรับห่มคลุม ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย ในช่วงแรกจะสวมฮิมาทิออนทับชิตัน (Chiton) แต่ในช่วงกลางของศตวรรษที่ 5 ชายจะสวมฮิมาทิออนเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีวิธีการห่มได้หลายลักษณะ ประกอบด้วยผ้าคลุมสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดต่างๆ พาดทับร่างกายโดยไม่ต้องตัดหรือเย็บ ไม่มีแบบแผนตายตัว สตรีจะมีวิธีการห่มที่ซับซ้อนกว่า

ภาพที่ 6
การแต่งกายยุคกรีกโบราณ

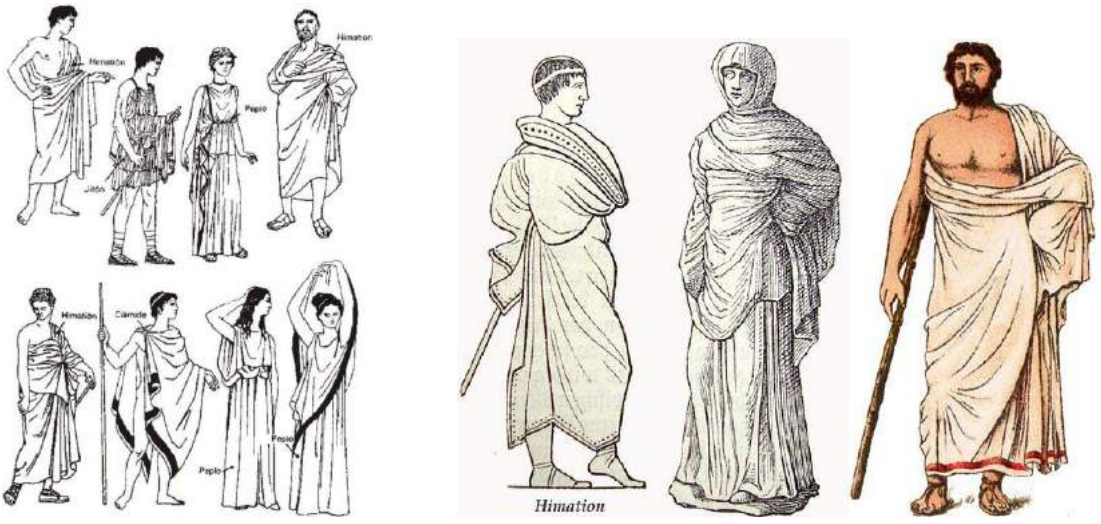

ที่มา: https://www.pinterest.com/pin/424675439835902970/

อารยธรรมโรมัน เป็นอารยธรรมที่สืบเนื่องมาจากอารยธรรมกรีก โดยชาวอิทรัสกัน (Etruscan) ซึ่งมีถิ่นเดิมอยู่ในเอเชียไมเนอร์อพยพเข้าในแหลมอิตาลี นำเอาความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมของกรีกเข้ามาด้วย ต่อมาบรรพบุรุษของชาวโรมันคือ ละติน ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำไทเบอร์ (Tiber) ได้ขับไล่กษัตริย์อิทรัสกัน พระนามว่าพระเจ้าตาร์กวิน (Tarquin) ทำให้เกิดระบอบการปกครองใหม่แทนที่ระบอบราชาธิปไตย คือระบอบประชาธิปไตย (จันทร์ฉาย ภัคอธิคม, 2552, น. 268) ชาวละตินรวมตัวและชุมนุมกันบริเวณที่เรียกว่า ฟอรัม (Forum) ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของเมืองและเป็นจุดเริ่มต้นของกรุงโรมใน

เวลาต่อมา ชาวโรมันจึงรับเอาอารยธรรมของชาวกรีกจากชาวอิทรัสกันมาเป็นต้นแบบอารยธรรมของตนด้วย (อารยธรรมโรมัน, 2555) เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่คล้ายคลึงกัน การแต่งกายจึงไม่แตกต่างกันมากนักโดยเป็นนำการแต่งกายของกรีกมาประยุกต์เพิ่มขึ้น ดังนี้ ชาวโรมันทั้งชายและหญิงจะสวมชุดทูนิคแบบชิตันของกรีก (Chiton) และคาดเข็มขัดไว้ด้านใน ชายจะคลุมด้านบนด้วยผ้าผืนใหญ่ เรียกว่า โทก้า (Toga) ผ้าคลุมกายของสตรีเรียกว่า เพลลา (Pella) เช่นเดียวกับฮิมาทิออน (Himation) ของกรีก แต่โรมันจะคลุมผ้าอ้อมลำตัวไปด้านหลังแล้วใช้คลุมศีรษะด้วย โดยสอดลงใต้แขนขวาแล้วคล้องแขนด้านหน้าซ้าย ส่วนทูนิคของอัศวินจะมีแถบสีม่วงด้านหน้า ข้าราชการชนชั้นสูงและพระสงฆ์ทูนิคจะมีแถบปักด้วยทอง แถบเสื้อคลุมปักด้วยไหมสีม่วง ในยุคต้นๆชุดทูนิคจะไม่มีแขน ต่อมามีแขน และผ้าโทก้าก็มีขนาดเล็กลง (อัจฉรา สโรบล, 2555, น. 114)

ภาพที่ 7

Ancient Roman Toga

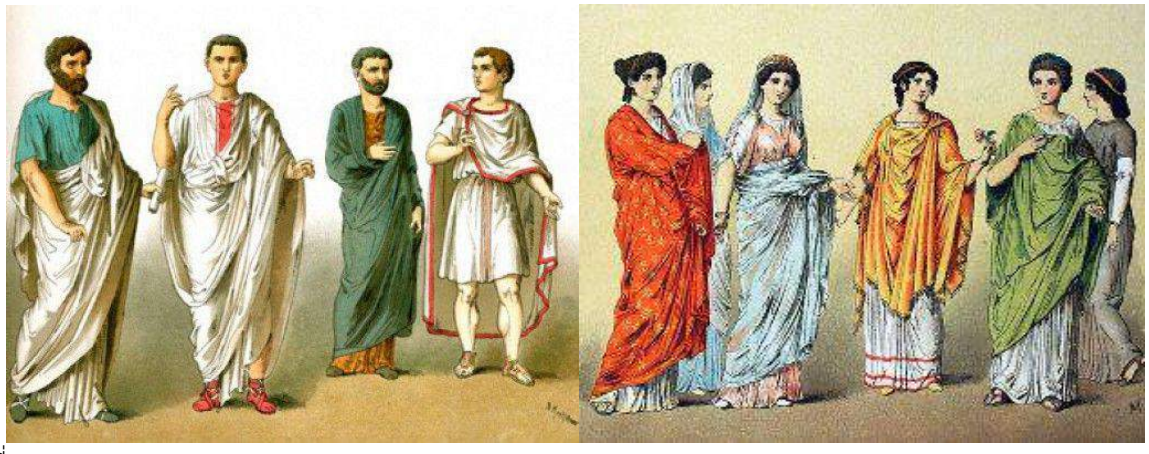

ที่มา: https://www.ducksters.com/history/ancient_rome/clothing.php

จะเห็นได้ว่าการแต่งกายของกรีกและโรมันมีความคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในรายละเอียดเล็กน้อย โดยจะสวมชุดทูนิคหรือชิตันไว้ด้านใน มีความยาวถึงข้อเท้าหรือสั้นเหนือเข่า ห่มทับด้วยผ้าคลุมผืนใหญ่ที่เรียกว่า ฮิมาทิออน (Himation) หรือโทก้า (Toga) หรือห่มทับด้วยผ้าคลุมผ้าคลุมสั้น (chlamys) มีที่เกาะเกี่ยวบริเวณไหล่ มีรูปแบบการห่มที่เรียบง่าย ไม่มีแบบแผนตายตัว ซึ่งลักษณะการห่มคลุมท่อนบนด้วยผ้าผืนใหญ่นี้ พบว่าชาวเปอร์เซีย (Persain) และชาวบาเซนไทน์ (Byzantine) เป็นต้น ก็มีลักษณะการใช้ผ้าห่มคลุมกายท่อนบนเช่นเดียวกัน ต่างกันที่ลักษณะการห่มหรือการใช้งานและสภาพแวดล้อมของสังคม

5. ข้อโต้แย้งทัศนะที่เห็นว่าจีวรพระภิกษุมาจากผ้าห่มของพวกกรีก-โรมัน

จากที่ได้อธิบายลักษณะต่างๆของการใช้ผ้าคลุมกายทั้งการครองจีวรของภิกษุในสมัยพุทธกาล และการห่มผ้าของคนในยุคกรีก-โรมัน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทั้งรูปแบบและชนิดของผ้าที่ใช้ นอกจากนี้พุทธศิลป์ยุคคันธาระเป็นงานศิลปะแนว Realistic Art ที่เกิดจากจินตนาการของศิลปินในยุคนั้น หมายถึง การสร้างงานที่เหมือนจริงดังที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ โดยยึดหลักการสร้างสรรค์และ

การนำเสนอดังที่ ตามองเห็น ซึ่งเป็นงานศิลปะที่เกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพานไปแล้วกว่า 600 ปี การที่นักวิชาการในยุคปัจจุบัน เช่น สุจิตต์ วงศ์เทศ มีความเห็นว่า “จีวรพระมาจากผ้าห่มฝรั่ง” โดยสันนิษฐานจากพระพุทธรูปยุคคันธาระ ฝีมือช่างกรีก-โรมัน ว่า

> “จีวรพระ ที่มักเรียกกันทั่วไปว่าผ้าเหลือง แล้วเชื่อกันต่อๆ มาช้านานว่าเป็นผ้าห่มแขกของชมพูทวีปหรืออินเดีย เมื่อตรวจสอบย้อนกลับไปจริงๆ ปรากฏว่าไม่ใช่ผ้าห่มแขก แต่เป็นผ้าห่มฝรั่งจากโรมันโน่น ไม่น่าเชื่อ! แต่ต้องจำนนด้วยหลักฐานสำคัญ คือพระพุทธรูปแบบแรกในโลกที่สร้างเป็นรูปมนุษย์ทำโดยช่างกรีก-โรมัน ห่มจีวรแบบโรมันชัดๆ” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 22 พฤษภาคม 2559)

เช่นเดียวกับความเห็นของหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ที่ได้อธิบายลักษณะจีวรว่าคล้ายผ้าห่มของพวกกรีก-โรมัน สรุปความว่า

> “ชนชาติยุยเจ้หรือซิเถียนอันเป็นชนชาติที่อพยพมาจากภาคกลางของทวีเอเชีย ได้เข้าครอบครองดินแดนแถบนี้ เมื่อศิลปะคันธาระเกิดขึ้น พวกยุยเจ้คงจะได้ใช้ศิลปินกรีก-โรมันให้ทำงานให้แก่ตนด้วยเหตุนั้น ทั้งพระพุทธรูปและรูปบุคคลต่างๆใน ศิลปะคันธาระจึงมีหน้าตาเป็นฝรั่งทั้งสิ้น และเนื่องจากเป็นช่างกรีก-โรมันจึงใช้ความงามหรือสุนทรียภาพตามแบบฝรั่ง เป็นต้นว่าพระพักตร์ก็งามตามแบบฝรั่ง มีพระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์เล็ก พระขนงวาดเป็นวงโค้งมาบรรจบกันเหนือดั้งพระนาสิก ประภามณฑลเป็นรูปวงกลมเกลี้ยงอยู่เบื้องหลังพระเศียรเช่นเดียวกับเทวรูปอพอลโลของกรีก จีวรที่ครองก็เป็นผ้าหนา ส่วนใหญ่ห่มคลุมทั้งสองบ่า ริ้วเป็นริ้วใหญ่ตามธรรมชาติคล้ายการห่มผ้าของพวกโรมัน” (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539: น.63)

ความเห็นที่ได้ยกมาข้างต้น กล่าวได้ว่าเป็นการสรุปโดยไม่ใช้หลักฐานอื่นๆประกอบการพิจารณา เนื่องจากการใช้ผ้าห่มผืนยาวคลุมทั่วตัวนี้ มิได้มีใช้เฉพาะกรีก-โรมันเท่านั้น แต่เป็นลักษณะการแต่งกายดั้งเดิมของมนุษย์ในยุคโบราณหรือคนพื้นเมืองท้องถิ่นต่างๆ อีกทั้งชาวอารยันและกรีกโรมันต่างเป็นชนชาติที่มีเชื้อสายเดียวกัน ซึ่งอาจมีวัฒนธรรมร่วมของอินโด-ยูโรเปียนในการใช้ผ้าห่มคลุมร่างกาย แตกต่างกันที่ลักษณะการห่ม ทั้งนี้คำว่าอุตราสงค์ หรือ อุตฺตราสงฺค ทองย้อย แสงสินชัย (4 กันยายน 2020) ได้อธิบายว่ามีรากศัพท์มาจาก อุตฺตร (*เบื้องสูง, ด้านบน*) แปลตามศัพท์ว่า “ผ้าที่คลุมร่างกายส่วนบน” หมายถึง ผ้าห่มหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “จีวร” อันเป็นผ้าที่ภิกษุใช้ห่มคลุมชั้นนอกเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการแต่งกายในยุคพระเวทที่บรรจบ บรรณรุจิ (2555, น. 44) ได้กล่าวถึงสภาพสังคมในยุคพระเวทว่า คนในยุคฤคเวทมีเครื่องนุ่งห่มอยู่ 2 หรือ 3 ชนิด คือเครื่องนุ่งห่มชุดชั้นใน (Nivi-นิวิ) เครื่องนุ่งห่มชุดชั้นนอกและเครื่องนุ่งห่มคลุม บางคนก็สวมเครื่องนุ่งห่มสีต่างๆ หรือเครื่องนุ่งห่มที่เย็บถักด้วยทอง และสภาพสังคมในยุคมหากาพย์ ผู้คนมีเครื่องนุ่งห่มแบบเรียบง่าย เครื่องนุ่งห่มของผู้ชายมีผ้าชิ้นยาว 2 ชิ้น ชิ้นหนึ่งใช้พันรอบช่วงเอวลงมาและอีกชิ้นหนึ่งใช้พันรอบร่างกายช่วงบน เครื่องนุ่งห่มของผู้หญิงมีผ้าชิ้นยาว 2 ชิ้นเช่นกัน ชิ้นที่สวมใส่ด้านล่างเหมือนส่าหรี ส่วนผ้าที่ใช้สวมด้านบนใช้คลุมศีรษะได้ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2555: น. 103)

นอกจากนี้ในยุคอินเดียโบราณก็ไม่พบว่ามีการตัดเย็บผ้าให้เป็นชุดเครื่องแต่งกาย หญิงและชายในยุคนั้นจึงมีลักษณะการแต่งกายที่ใช้ผ้านุ่งผืนหนึ่งและผ้าคลุมตัวผืนหนึ่ง ดังปรากฏในอรรถกถา ธรรมบท เรื่องจูเฬกสาฎก ว่าพราหมณ์และพราหมณี มีฐานะยากจน มีผ้านุ่งคนละผืน ส่วนผ้าสาฎกห่มกายนั้นมีเพียงผืนเดียว ทำให้พราหมณ์และพราหมณีต้องผลัดกันไปฟังธรรม ไม่สามารถออกนอกบ้านพร้อมกันได้ (ขุ.ธ.อ. (ไทย)) เป็นต้น เครื่องแต่งกายของพระสงฆ์ซึ่งเกิดร่วมยุคกันก็ได้รูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายนี้ แต่ทรงกำหนดให้ผ้าห่มคลุมของภิกษุ/ภิกษุณีมีรูปแบบคันนา เพื่อแยกการแต่งกายของสงฆ์ให้แตกต่างจากคฤหัสถ์ และการนุ่งสบงของภิกษุในยุคพุทธกาล ก็ไม่ได้จับจีบเป็นริ้วอย่างที่ปรากฏในพุทธศิลป์คันธาระ การห่มผ้าหรือห่มคลุมกายจึงเป็นวัฒนธรรมร่วมกันในยุคโบราณ แตกต่างกันที่ลักษณะการห่มของสังคมนั้นๆ อีกทั้งชนชาติกรีกเข้ามาสู่อินเดียในสมัยหลังพุทธกาลไปนับศตวรรษ ช่วงระยะเวลาก่อนที่เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาจนเกิดศรัทธาสร้างพระพุทธรูปแบบมนุษย์สมัยแรก ก็ล่วงไปประมาณศตวรรษที่ 5 พุทธศิลป์ในยุคนี้จึงถูกรังสรรค์ขึ้นด้วยศิลปินชาวกรีก ลักษณะงานและการห่มผ้าจึงมีวัฒนธรรมกรีกเข้ามาประยุกต์ร่วมด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าพุทธศิลป์ในยุคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยุคมถุรา ยุคอมราวดี เป็นต้น ต่างล้วนมีการนำวัฒนธรรมของตนเข้าไปผสมผสาน สร้างผลงานที่มีลักษณะแตกต่างจากยุคเดิม แม้ว่าส่วนหนึ่งจะได้รับอิทธิพลมาจากยุคคันธาระก็ตาม สุภัทรดิศ ดิศกุล (2511, น. 20-26) ได้ให้ทัศนะในเรื่องศิลปะยุคมถุราไว้ว่า ช่างอินเดียได้ดัดแปลงให้เป็นแบบอย่างของอินเดียโดยแท้ พระพักตร์ของพระพุทธรูปไม่ปรากฏลักษณะของเทพเจ้ากรีก แต่มีลักษณะคล้ายกับเทพในศิลปะอินเดีย มีพระพักตร์กลม เกศาเรียบไม่สลักเป็นเส้น การครองจีวรมีลักษณะห่มเฉวียงบ่า เปิดพระอังสาซ้าย พระหัตถ์ซ้ายมักยกชายจีวรขึ้นระหว่างพระโสณี(ตะโพก) ริ้วจีวรเล็กกว่าศิลปะยุคคันธาระ และพุทธศิลป์ในยุคอมราวดีก็มีลักษณะโดยรวมใกล้เคียงกับยุคมถุรา พระพุทธรูปมีพระพักตร์ค่อนข้างยาว ตามแบบอย่างของศิลปะทมิฬที่เจริญขึ้นทางตอนใต้ของอินเดีย นิยมห่มเฉียง เปิดพระอังสาซ้าย จีวรเป็นริ้ว (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2511: น. 68-69)

ภาพที่ 8

Buddhist Art of Mathura and Aramavati

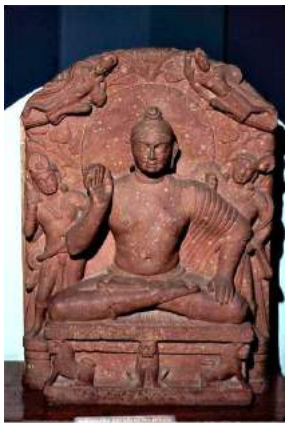

ที่มา: https://www.ngv.vic.gov.au/essay/a-kushan-bodhisattva-and-early-indian-sculpture/

ที่มา: https://frontline.thehindu.com/arts-and-culture/art/article30193352.ece

ด้วยเหตุนี้การอธิบายว่าจีวรพระมาจากผ้าห่มฝรั่ง หรือ การห่มจีวรของพระคล้ายการห่มผ้าของพวกโรมัน จึงไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงว่า สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไม่อาจเหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังได้ หรือความจริงว่า สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไม่สามารถนำวัฒนธรรมของสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังมาใช้ได้ อีกทั้งฮิมาทิออน (himation) ของกรีก หรือโทก้า (toga) ของโรมัน ก็ไม่มีแบบแผนการห่มที่ตายตัว ต่างจากพระภิกษุที่มีหลักเสขิยวัตรระบุไว้ชัดเจนว่าเมื่อใดต้องห่มลดไหล่ เมื่อใดต้องห่มคลุม และเมื่อห่มจะไม่เปิดหน้าอกให้เห็น ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า หากภิกษุเปิดเผยกายเข้าไปในชุมชน ภิกษุรูปนั้นจะต้องอาบัติทุกกฎ (วิ.มหา.(ไทย) 2/578/652) รวมไปถึงภิกษุต้องทำชายจีวรเสมอกันไม่เลื้อยหน้าย้วยหลังอย่างการห่มแบบกรีก หากนุ่งห่มไม่เรียบร้อย ย้อยหน้าเลื้อยหลัง ทรงปรับอาบัติทุกกฎ (วิ.มหา.(ไทย) 2/576-577/649-651) นอกจากนี้จีวรของภิกษุยังมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือเป็นผ้าที่ต้องนำมาเย็บต่อกัน ไม่สามารถนำผ้าทั้งผืนมาใช้เป็นจีวรได้ ดังนั้น ผ้าและลักษณะการห่มของกรีกหรือโรมัน จึงไม่เหมือนกับการห่มหรือการครองจีวรของภิกษุในสมัยพุทธกาล และจีวรพระก็ไม่ได้มาจากผ้าห่มฝรั่งดังที่เข้าใจ เนื่องจากทรงให้พระอานนท์ออกแบบตามแบบคันนาของชาวมคธ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น.

6. สรุป

จากการศึกษาลักษณะการครองจีวรของภิกษุในยุคพุทธกาล โดยใช้หลักฐานอ้างอิงจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา เทียบเคียงกับการแต่งกายของชนชาติกรีก-โรมันโบราณ และลักษณะการครองจีวรที่ปรากฏบนพุทธศิลป์ยุคคันธาระ สามารถสรุปได้ว่า การครองจีวรของภิกษุในยุคนั้น เป็นการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักบวชในพระพุทธศาสนา มีลักษณะของผ้าและการครองหรือการห่มที่แตกต่างไปจากการแต่งกายของชนชาติกรีกและโรมันโบราณ การอ้างลักษณะการครองจีวรที่ปรากฏบนพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ มาเป็นหลักฐานเพื่อสนับสนุนความเห็นว่า จีวรของภิกษุในยุคพุทธกาลเหมือนหรือได้รับอิทธิพลจากเครื่องแต่งกายของฝรั่ง ซึ่งหมายถึงคนกรีกและโรมันโบราณ นับได้ว่าเป็นการยกหลักฐานที่ไม่สมเหตุสมผลตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากพุทธศิลป์ยุคคันธาระเป็นศิลปะที่เจริญรุ่งเรืองภายหลังศิลปะอินเดียในยุคราชวงศ์โมริยะ ศุงคะ และอานธระเป็นเวลาหลายศตวรรษ ซึ่งเกิดขึ้นหลังพุทธกาลราว 600 ปี อีกทั้งเป็นศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมกรีก-โรมันโบราณมาอย่างเต็มรูปแบบไม่มีอิทธิพลของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมืองเดิมเจือปน โดยมีรูปแบบแห่งศิลปะซึ่งแตกต่างจากศิลปะดั้งเดิมที่สำคัญของอินเดียเป็นอันมาก และงานศิลปะบางแขนงก็แทบจะเป็นศิลปะแบบตะวันตกโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้พุทธศิลป์ยุคคันธาระจึงไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันการครองจีวรของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลซึ่งเกิดก่อนหน้านั้นได้.

เอกสารอ้างอิง

จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. (2552). *ประวัติศาสตร์อารยธรรมกรีกและโรมัน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชญา ปิยะชาติ.(2554). *กรีก-โรมัน ประวัติศาสตร์และอารยธรรม ต้นธารภูมิปัญญาและวิทยาการแห่งโลกตะวันตก.* ยิปซี.

ชิว ซูหลุน.(2557). *ถังซำจั๋ง จดหมายเหตุการณ์เดินทางสู่ดินแดนตะวันตกของมหาราวงศ์ถัง.* ศิลปวัฒนธรรม.

ทองย้อย แสงสินชัย. (2020). *บาลีวันละคำ ผ้าไตร-ไตร*. สืบค้นจาก https://dhamtara.com/?p=10613

บรรจบ บรรณรุจิ.(2555).*ประวัติศาสตร์อินเดียโบราณ.* ตถาตา พับลิเคชั่น.

พระเทพดิลก(ระแบบ ฐิตญาโณ).(2552).*พระวินัยปิฎกย่อ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). สหธรรมิก.

ผาสุก อินทราวุธ.(2564). *อัฟกานิสถาน แหล่งผลิต"พระพุทธรูป"องค์แรกในโลก.* สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_32144?fbclid=IwAR00f-2uhs7cKXTOnnf-30FVra-FJNzmdfdqwqcZrFB0BpOC340iMLNFGpk

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์1.* ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์2.* ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระวินัยปิฎก ภิกขุนีวิภังค์.* ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).*พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์.* ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).*พระสุตตันตปิฎก สังยุตนิกาย สคาถวรรค.* ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2559). *จีวรพระมาจาก"ผ้าห่มฝรั่ง" ฝีมือช่างกรีก-โรมัน.* สืบค้นจาก www.matichon.co.th/columnists/news_144725

สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2511). พระพุทธรูปอินเดียแบบมถุรา. *วารสารโบราณคดี,* 2, 20-26.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2511). *วิวัฒนาการของศิลปะอินเดียแบบอมราวดี.* โรงพิมพ์พิฆเนศ.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2539). *ท่องอารยธรรม.* สำนักพิมพ์ธุรกิจก้าวหน้า. น. 63-68

อรรถกถาพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เสขิยกัณฑ์ ปริมณฑลวรรค. (ไทย). สืบค้นจาก https://84000.org/tipitaka/attha/attha.php?b=2&i=800

อรรถกถาพระวินัยปิฎก มหาวรรค จีวรขันธกะ (ไทย). สืบค้นจาก https://84000.org/tipitaka/attha/attha.php?b=05&i=148

อรรถกถาขุททกนิกาย ธรรมบท จูเฬกสาฏก ปาปวรรค (ไทย). สืบค้นจาก https://84000.org/tipitaka/attha/attha.php?b=25&i=19&p=1

อัจฉรา สโรบล. (2555*). History of Costume***.** คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัธยา โกมลกาญจน. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาสตร์อารยธรรมกรีก-โรมัน*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อารยธรรมโรมัน. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก https://www.trueplookpanya.com/blogdiary/26568

เอ็ม.เอ.ชากูร. (ม.ป.ป.). *ประติมากรรมคันธาระในปากีสถาน (สุปรีดา ประศาสน์วินิจฉัย, ผู้แปล)*. ม.ป.พ.

ไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย

ภัทรพล บุญมา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

เมื่อมวลมนุษยชาติต้องประสบกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนวิถีชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ไปอย่างมิน่าเชื่อ ไวรัสโคโรน่า 2019 ได้สร้างความเสียหายให้กับระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ ผลกระทบของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 มิได้มาพร้อมความหายนะทางสาธารณสุขของมวลมนุษยชาติเท่านั้นแต่ยังสร้างผลกระทบทางตรงแก่ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และทางอ้อมต่อวิถีชีวิตในชีวิตประจำวันของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนเปราะบาง แม้ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศขนาดใหญ่ ทั้งขนาดประชากร ขนาดเศรษฐกิจ ทรัพยากรมหาศาล และเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการเติบโตสูง แต่ก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดเป็นอย่างมาก งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโรคไวรัสโควิด 19 ผ่าน) บทบาทของภาครัฐบาลในการดำเนินมาตรการสาธารณสุข และผลกระทบในด้านอื่น ๆ และ (2) เพื่อถอดบทเรียนของรัฐบาลอินโดนีเซียในการกำหนดรูปแบบและมาตรการ ผ่านการวิเคราะห์ข้อจำกัด ความพร้อมและศักยภาพของประเทศอินโดนีเซีย ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการศึกษาทางเอกสาร อาศัยแนวคิด หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ทฤษฎีการกระจายอำนาจ และระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลอินโดนีเซียไม่สามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดได้ เกิดจากการใช้มาตรการที่ไม่เด็ดขาด ขาดความชัดเจน และไม่รวดเร็ว เนื่องจากคำนึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แม้จะมีการกระจายอำนาจเข้าสู่ท้องถิ่น และมีขนาดของระบบราชการที่ขนาดใหญ่ในหลายระดับแล้ว แต่กลับกระจุกอำนาจบางประการหรือต้องผ่านการตัดสินใจของรัฐบาลกลางอินโดนีเซีย อย่างมาตรการ PSBB และให้อำนาจต่อหน่วยงานรับมือโควิด-19 (Satgas) ในการบริหารจัดการทั้งหมด โดยการนำเอาหน่วยงานต่าง ๆ และกระทรวงทั้งหมด 34 กระทรวงเข้ามาดำเนินการอีกด้วย ทำให้รัฐบาลท้องถิ่นยังต้องรอการอนุมัติจากรัฐบาลกลาง และดำเนินการรับมือในขอบเขตที่รัฐบาลกลางกำหนดเท่านั้น

คำสำคัญ เชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ธรรมาภิบาลในอินโดนีเซีย มาตรการรับมือเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

Coronavirus 2019: Pandemic Transmission, consequences and Indonesia’s measurement

Pattharapon Boonma
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

As the humanity had already experienced a disastrous situation that shifts the way of life in an age of globalization, the Coronavirus 2019, the powerful and valid transmission through droplets damaging to the human respiratory system does not only severely deconstruct the public health of mankind, but it directly affected to economics, politics, social and indirect impact on people's daily lives especially the sensitive groups. Indonesia is a large country, both of population and economic size, processes enormous resources and high growth rate, whilst Indonesia is still affected by pandemic

severely. This research aims to (1) To study the factors affecting the control of the spread of COVID 19 through the role of Indonesian government in implementing public health measures. And other effects and (2) to distill the Indonesian government's lessons through the analysis of constraints and capability of Indonesia crisis management. The method used in this study was a qualitative research by using documents, the concept of good governance, the theory of decentralization and incident command system (ICS) to explain the phenomenon. The finding indicates that Indonesian government had failed to control the pandemic situation because of delayed decision and the lack of good governance due to economic concern. Even the government was decentralization but tried to centralize the power by approve every decision such as directed PSBB measurement and enable the power for the relevant agency, including 34 ministries which make the local government still need the approval from the central government.

Keywords: Coronavirus 2019, Indonesia's governance, Covid-19 government response

1. บทนำ

เชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) เป็นเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ก่อให้เกิดการอักเสบอย่างรุนแรงภายในระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ โดยสามารถแพร่กระจายเชื้อได้จากละอองฟอย (Droplets) จากลมหายใจ หรือเกิดจากการไอและจามของผู้ที่ติดเชื้อ ส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างและมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อได้อย่างง่ายดาย (องค์การอนามัยโลก, 2563) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ขณะนี้ได้มีการระบาดครั้งใหญ่กระจายไปในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกแล้ว ผลกระทบของเชื้อไวรัสทำให้โลกต้องประสบปัญหากับพิษทางเศรษฐกิจ ส่งผลรุนแรงต่อภาคประชาชน โดยเฉพาะปัญหาปากท้องตั้งแต่ระดับรากหญ้าไปถึงชนชั้นบนของฐานพีระมิด จากมาตรการปิดเมือง (Lockdown) ที่ใช้ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค เนื่องจากการปิดเมืองจึงทำให้การหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจต้องหยุดไว้ชั่วขณะ อันนำไปสู่วิถีชีวิตแบบ New normal ในหลาย ๆ ประเทศต่างมีมาตรการการรับมือที่แตกต่างกันออกไปตามแต่สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และต่างประสบกับผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ทั้งที่สำเร็จ และไม่สำเร็จ หรืออาจจะควบคุมได้แต่ในเวลาต่อมากลับมาเกิดการระบาดระลอกใหม่ หรือยังมีการแพร่ระบาดและยอดผู้ติดเชื้อสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ย้อนกลับไปในช่วงปลายปีพ.ศ. 2562 ประเทศจีน พบผู้ป่วยรายติดเชื้อชนิดใหม่ ที่ส่งผลต่อระบบหายใจก่อให้เกิดอาการปอดอักเสบเป็นจำนวนมาก จุดเริ่มต้นของการระบาดเริ่มต้นมาจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย ของประเทศจีน จนกระทั้งในเดือนมกราคม ซึ่งตรงกับวันหยุดยาวเทศกาลตรุษจีนการแพร่ระบาดเริ่มลุกลาม โดยประเทศไทยตรวจพบนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศจีนรายแรกที่มีไข้สูงและพบว่าเป็นโรคชนิดใหม่ ซึ่งเป็นการพบเชื้อนอกประเทศครั้งแรก และต่อมาสามารถตรวจพบได้ในหลายประเทศ จนในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2563 เชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ได้กลายเป็นโรคไวรัสอุบัติใหม่ที่แพร่ระบาดได้

ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2563 ประเทศอินโดนีเซียได้พบผู้ป่วยรายแรก เป็นคู่แม่ลูกที่รับสัมผัสเชื้อมาจากชาวญี่ปุ่น ตรวจพบเชื้อที่ประเทศมาเลเซีย จากการสืบโรคมาจนถึงคู่แม่ลูกดังกล่าว อินโดนีเซียจึงมีผู้ป่วยไวรัสโควิด 19 รายแรกในประเทศ และเกิดการแพร่ระบาดภายในประเทศพุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ

โดยเมืองจาการ์ตาเป็นศูนย์กลางของการแพร่ระบาดและได้กระจายไปในอีก 34 จังหวัด อย่างไรก็ดี รัฐบาลอินโดนีเซียเห็นว่าการปิดเมือง (Lockdown) ทั่วประเทศจะทำให้สถานการณ์ยิ่งแย่ลง ทำให้รัฐบาลใช้วิธีการปิดเมืองบางส่วนโดยการดูแลของกระทรวงสาธารณสุข ทว่าปัญหาเรื่องสาธารณสุข การขาดแคลนอุปกรณ์ทางการแพทย์ และการรับมือของรัฐบาลที่ไม่มีชัดเจนทันท่วงที และมีประสิทธิภาพที่ไม่เพียงพอที่จะควบคุมโรคได้ ตลอดจนการให้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนก็ตาม กระทั่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) ประกาศให้เชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 กลายเป็นโรคระบาดระดับ Pandemic ซึ่งหมายถึงโรคระบาดที่แพร่ระบาดไปทั่วโลกในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา

อินโดนีเซียถือเป็นประเทศขนาดใหญ่ทั้งทางด้านพื้นที่ ประชากร เศรษฐกิจ และใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปีของจีดีพีในหลายปีที่ผ่าน โดยส่วนใหญ่เศรษฐกิจประเทศอินโดนีเซียพึ่งพาการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศเป็นหลัก จึงเป็นจุดอ่อนที่เลี่ยงไม่ได้ของเศรษฐกิจประเทศอินโดนีเซีย เมื่อตลาดการเงินมีปัญญาก็อาจส่งผลกระทบต่อจีดีพีบางส่วน โดยปี พ.ศ. 2562 ตัวเลขจีดีพีของอินโดนีเซีย อยู่ที่ร้อยละ 5 เนื่องจากอุปสรรคในการส่งออก จากสงครามการค้าจีนและสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดการฉลอตัวทั้งการลงทุนจากเอกชนและการบริโภคภายในประเทศ เมื่อเกิดการระบาดของไวรัสดังกล่าวส่งผลให้ตัวเลขจีดีพีไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2563 อยู่ที่ 2.97 และในไตรมาสที่ 2 ตัวเลขกลับติดลบ -5.32 แนวโน้มปีนี้อาจลดลงไปอีก เนื่องจากมาตรการปิดเมืองบางส่วน (EIC, 2020) และการควบคุมที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบประกอบด้วย ร้านค้าปลีก ร้านอาหาร โรงแรม และการขนส่งมวลชน และธุรกิจที่มีการเติบโตอย่างมีนัยยะสำคัญคือ เกษตรกรรม เครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำและแก๊ส ในตอนนี้ประเทศอินโดนีเซียยังไม่อยู่ในสภาวะจุดสูงสุดของการระบาด กล่าวคือยังสามารถมีผู้ติดเชื้อสูงขึ้นไปอีก ทำให้มาตรการควบคุมยังต้องคงอยู่ต่อไป ยิ่งมีการใช้มาตรการควบคุม ผลลัพธ์ก็ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศยิ่งแย่ลง และฟื้นตัวได้ช้าลง หรือยิ่งใช้มาตรการควบคุมโรคก็ยังไม่สามารถควบคุมเส้นโค้ง (Curve) ที่เกิดขึ้นได้

การเมืองอินโดนีเซียได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางประชาธิปไตยที่สูงสุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 20 กว่าปีหลังระบอบเผด็จการซูฮาร์โตล่มสลายได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการของรัฐที่ขยายลงไปในส่วนท้องถิ่นกล่าวคือ การกระจายศูนย์อำนาจไปยังส่วนท้องถิ่นในการมีอำนาจบริหารตนเองบางประการ อินโดนีเซียมีรูปแบบรัฐเป็นรัฐเดี่ยว และใช้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยโดยมีประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดำรงตำแหน่งได้ 2 วาระ 5 ปี มีพรรคการเมืองในลักษณะหลายพรรค การจัดระบบบริหารราชการในรูปแบบกระทรวงทั้งสิ้น 34 กระทรวง แบ่งเป็นกระทรวงหลัก 30 กระทรวง และกระทรวงประสานงานอีก 4 กระทรวง ซึ่งมีระบบรัฐสภาแบบสองสภา อันได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร (Dewan Perwakilan Rakyat หรือ DPR) และสภาผู้แทนภูมิภาค (Dewan Perwakilan Daerah หรือ DPD) แต่ละสภามีหน้าที่แตกต่างออกไป โดยสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ในการผ่านร่างกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายของรัฐบาล ปัจจุบันมีทั้งหมด 560 คน มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งสิ้น ในส่วนของสภาผู้แทนภูมิภาค เป็นสภาที่มีสมาชิกเป็นตัวแทนมาจากแต่ละมณฑลของอินโดนีเซีย มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่สภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีอำนาจน้อยกว่าสภาผู้แทนราษฎร เพราะสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องรับฟังสภาผู้แทนภูมิภาคได้ แตกต่างจากรัฐสภาในประเทศอื่น ๆ โดยเมื่อทั้งส่องสภา เมื่อเปิดสภาหารือร่วมกันจะเรียกว่าสภาที่ปรึกษาประชาชน

หรือเรียกว่า (Majelis Permusyawaratan หรือ MPR) จากการกระจายอำนาจเข้าสู่ท้องถิ่นที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ลำดับการบริหารราชการแผ่นดินในอินโดนีเซีย แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่ ระดับชาติหรือส่วนกลาง ระดับมณฑล และระดับท้องถิ่น โดยในระดับท้องถิ่นประกอบไปด้วยจังหวัด อำเภอ และตำบล จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในอินโดนีเซีย การบริหารงานราชการของรัฐบาลกลางกลับทำให้เกิดช่องว่างของการรับมือสถานการณ์ ทำให้เกิดภาพของบทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นออกมามีบทบาทมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคต่อการควบคุมโรค เนื่องจากรัฐบาลกลับกุมอำนาจ บัญชาการ ทั้งยังมีบทบาทหลักในการปฏิบัติการ ส่วนการวางแผน ส่วนสนับสนุน ส่วนการเงินตามแนวคิดระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) ไว้ในหน่วยงานรับมือโควิด (Satgas) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานรับมือภัยพิบัติแห่งชาติและนำเอารัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเดิมอยู่แล้วเข้ามาสังกัด ทำให้บทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นไม่สามารถทำงานนอกเหนือขอบเขตการดูแลของส่วนกลางได้ และทับซ้อนกับรัฐบาลกลาง โดยเหลือบทบาทหลักในส่วนปฏิบัติงานเท่านั้น ปัจจุบันอินโดนีเซียภายใต้ประธานาธิบดี โจโก วิโดโด ในสมัยที่ 2 ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำฝั่งประชาธิปไตย แต่การออกมาตรการในการรับมือกลับล่าช้าและตัวเลขผู้ติดเชื้อที่พุ่งขึ้นสูง ส่งผลต่อคะแนนนิยมของประชาชนต่อประธานาธิบดี โจโก วิโดโดอีกด้วย

ในส่วนของสังคมวัฒนธรรม อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีขนาดประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของโลก และอันดับที่ 1 ของอาเซียน ด้วยจำนวนประชากร 273,855,651 คน โดยมีความหนาแน่นของประชากรอยู่ 151 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร กระจุกอยู่ที่เกาะชวา (UN Habitant, 2019) และส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุที่เป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีอัตราการเติบโตสูง มีประวัติศาสตร์การเมืองที่ต่อสู้กันของคนบางกลุ่มและเป็นประเทศมุสลิม ทำให้กลุ่มคนชายขอบมีความเป็นห่วงในการเข้าถึงสาธารณสุขอย่างมาก เช่น กลุ่มคนจนที่มีจำนวน 25 ล้านคน และบางกลุ่มที่ไม่มีบัตรประชาชน ตามรายงานของธนาคารโลก กลุ่ม LGBT หรือกลุ่มชาติพันธุ์จีน ที่จะพบกับปัญหาในการเข้ารักษาและปัญหาปากท้อง จากความไม่ชัดเจนของนโยบายการสกัดการแพร่ระบาด และการให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนจนที่มีอยู่ราว 25.1 ล้านคน และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจกิจตามการคาดการณ์ตัวเลขของศูนย์ปฏิรูปทางเศรษฐกิจอินโดนีเซีย (Center of Reform on Economics – Core) อีกราว 67 ล้านคน ในส่วนของภาคประชาชนด้วยกันเองก็มีการรวมตัวกันในชุมชน หรือใช้เครื่องมือทางความเชื่อในการประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงการป้องกันโรค และความร่วมมือของจิตรอาสาในชุมชนในการกระจายข่าวสาร ประเทศอินโดนีเซีย ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ตามการให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีกระทรวงสุขภาพว่าปัจจุบันมีเตียงรองรับผู้ป่วยในโรงพยาบาลทั่วประเทศอยู่ราว 321,544 เตียงทั่วประเทศ การตรวจหาเชื้อก็ทำได้อย่างจำกัดจากการเครื่องมือตรวจหาเชื้อ PCR และบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอ โดยมีอัตราส่วนของบุคลากรทางการแพทย์อยู่ที่ 0.38 คน ต่อจำนวนประชากร 1,000 คน (Deloitte, 2020)

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และพื้นที่ การเป็นประเทศที่ติดอันดับความก้าวหน้าทางประชาธิปไตยสูง จากการกระจายอำนาจที่ผลักดันให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งที่โปร่งใส ในสภาวะที่เกิดวิกฤตของโรคระบาด ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามอินโดนีเซียกลับมียอดผู้ป่วยสะสมถึง 214,746 ราย เสียชีวิตไปแล้วกว่า 8,650

ราย รักษาหายแล้ว 152,458 ราย โดยยังมีรายงานการติดเชื้ออยู่ถึงหลัก 1,000 คน (Satgas, 2020) รายงานจากหน่วยงานพิเศษรับมือเชื้อโคโรน่า 2019 ประเทศอินโดนีเซีย วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2563 ซึ่งสถานการณ์ยังคงน่าเป็นห่วง จึงเป็นเหตุผลที่ควรทำการศึกษาว่าการรับมือการระบาดของประเทศที่มีระบบการกระจายอำนาจเป็นจุดเด่น ถึงประสบปัญหาในการรับมือจากวิกฤตทางด้านสาธารณสุขสู่วิกฤตทางการบริหาร ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและทำความเข้าใจถึงการกำหนดมาตรการในการรับมือกับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ถึงการเตรียมการรับมือ กระบวนการดำเนินมาตรการ และการประสานงานของหน่วยรัฐบาล โดยเฉพาะบทบาทของรัฐบาลแห่งชาติ ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจในการตัดสิน อันก่อให้เกิดจำนวนผู้ติดเชื้อที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากผลกระทบจากเชื้อไวรัสแล้ว การดำเนินมาตรการส่งผลกระทบอย่างไรต่อประเทศบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามาตรการด้านสาธารณสุข ถึงแนวทางการรับมือได้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ไวรัสโคโรน่า 2019 : การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย” ผู้วิจัยได้แบ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไว้ 3 แนวคิด ดังต่อไปนี้ หนึ่ง แนวคิดระบบบัญชาการเหตุการณ์ สอง หลักธรรมาภิบาล และสาม ทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization)

2.1 แนวคิดระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System)

ระบบบัญชาการเหตุการณ์เป็นระบบที่ใช้จัดการกับภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน ไม่ว่าจะสถานการณ์ใดก็ตาม โดยเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 เป็นภัยฉุกเฉินอย่างหนึ่งที่สามารถนำเอาแนวคิดนี้มาปรับใช้ เพื่อแบ่งเบาภาระงานจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่อาจจะรับผิดชอบหลายส่วนมากเกินไป หรือซับซ้อนเกินไป โดยโครงสร้างของระบบนี้ประกอบไปด้วย 1) ผู้บัญชาการ 2) ส่วนปฏิบัติการ 3) ส่วนการวางแผน 4) ส่วนสนับสนุน 5) ส่วนการเงิน (สพฉ, 2559)

ผู้บัญชาการเหตุการณ์มีอำนาจควบคุมเหตุการณ์โดยรวม ในเหตุการณ์เล็ก ๆ อาจรับผิดชอบองค์ประกอบทั้งหมด ในเหตุการณ์ที่ใหญ่กว่าหรือซับซ้อนกว่านั้น ผู้บัญชาการเหตุการณ์อาจมอบหมายสมาชิกคนอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่บัญชาการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ข้อมูล เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าที่ประสานงาน ผู้บัญชาการเหตุการณ์อาจมอบหมายเจ้าหน้าที่ทั่วไป ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าส่วนสำหรับส่วนการวางแผน ปฏิบัติการ ส่วนสนับสนุน และการเงินการบริหาร ซึ่งในส่วนของผู้บัญชาการมีอำนาจในการขยายการปฏิบัติงานตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

2.2 หลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล (good governance) มีความหมายกว้าง ๆ ว่าการบริหารจัดการที่ดี โดยกล่าวถึงการปกครองหรือการบริหารบ้านเมืองเชิงบวก ที่ก่อให้เกิดสูงสุดกับ ประชาชน สังคม ประเทศชาติ หรือองค์นั้น ๆ

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - UNSCAP) ได้จัดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 8 ประการดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม 2) หลักฉันทามติ 3) ตรวจสอบได้ 4) มีความโปร่งใส 5) มีความรับผิดชอบ 6) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 7) นำไปใช้ได้ และ 8) ครอบคลุมสอดคล้องกับเป้าหมาย (UNSCAP, 2009)

ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย ได้จัดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ 1) มีความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่ของรัฐควรให้คำตอบกับพฤติกรรมของรัฐบาล และความรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับอำนาจมาบริหารประเทศ ความรับผิดชอบของสถาบันภาครัฐผ่านการประเมินผลทางเศรษฐกิจ 2) การมีส่วนร่วม (Participation) โครงสร้างทางการเมืองควรที่จะต้องมีความยืดหยุ่นพอสำหรับผลประโยชน์และเปิดโอกาสให้มีส่วนในการออหแบบ พัฒนาหรือปรับปรุงแผนงานหรือโครงการ 3) ความสามารถในการคาดเดาได้ (Predictability) กฎหมาย และนโยบายควรมีอยู่ในสังคมเพื่อจรรโลงสังคม และเพื่อใช้อย่างยุติธรรมเท่าเทียมกัน และ 4) ความโปร่งใส (Transparency) เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณเพื่อกระบวนการในการตรวจสอบ ซึ่งจะต้องเข้าถึงได้ทุกเวลา โดยภาคเอกชน เพื่อที่จะสามารถป้องกันทุจริตคอร์รัปชันได้

2.3 หลักการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจกลายเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำเล่าในวาทกรรมทางการเมืองและการบริหารสำหรับผู้สนับสนุนการปฏิรูปการปกครองทุกแห่งในโลก การกระจายอำนาจน่าจะเป็นการปฏิรูปโครงสร้างที่ควรค่าแก่กลุ่มประเทศโลกที่สามเพราะ “มันแสดงให้เห็นถึงความหวังในการทำลายการกระจุกตัวของงานในระบบราชการส่วนกลางที่เฉื่อยช้า การกระจายอำนาจช่วยทำให้ประชาชนเข้าถึงรัฐบาลได้โดยตรงมากขึ้น กระตุ้นประชาชนทั้งชาติให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ” แนวคิดการกระจายอำนาจในการบริหารการพัฒนาเป็นที่นิยมมากขึ้นและเกิดข้อถกเถียงเกิดจากการเชื่อมโยงการกระจายอำนาจกับผลประโยชน์ เช่น ประสิทธิผล การตอบสนอง และประสิทธิภาพ ภายใต้พื้นฐานของความเท่าเทียม ประโยชน์บางประการของการกระจายอำนาจได้ถูกกล่าวไว้โดย (Dennis A. Rondinelli, 1983)

โดยประเภทของการกระจายอำนาจประกอบไปด้วย 4 ประเภท ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการเมือง การกระจายอำนาจทางการการบริหาร การกระจายอำนาจทางการคลัง และการกระจายอำนาจทางการตลาด โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะการกระจายอำนาจทางการเมือง เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีจุดเด่นในเรื่องของการกระจายอำนาจทางการเมืองจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

อินโดนีเซียเป็นสาธารณรัฐที่รวมกันและมีการแบ่งการปกครองออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่ 1) ส่วนกลาง 2) จังหวัด 3) อำเภอ (Kabupaten) และเมือง (Kota) 3) ตำบล (Kecamatan) และ 5) หมู่บ้าน (Kelurahan/ Desa) ก่อนมีการปฏิรูปในปัจจุบันทรัพยากรทางการเงินและการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ท้องถิ่นเพียงน้อยนิด รัฐบาลกลางแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น เพื่อดำเนินการวางแผนจากส่วนกลางและจัดหาเงินทุนโดยตรงให้กับรัฐบาลท้องถิ่นสำหรับการให้บริการสาธารณะและการจัดหาเงินทุนในการบริหารจัดการในท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่า

ความภักดีทางการเมืองต่อส่วนกลางหัวหน้ารัฐบาลท้องถิ่นที่ได้รับการแต่งตั้งส่วนใหญ่จากส่วนจังหวัดลงไปจนถึงระดับหมู่บ้านมาจากราชการทหาร (ส่วนใหญ่เป็นกองทัพ) และกองกำลังตำรวจ หัวหน้าภูมิภาคยังได้รับมอบหมายให้กำจัดลัทธิคอมมิวนิสต์ให้หมดไปจากหมู่บ้านและชนบท

ในช่วงที่อยู่ภายใต้ระบอบทหารเผด็จการที่ผ่านมาผู้ว่าการนายกเทศมนตรีและหัวหน้าเขตต่าง ๆ ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางตลอด หัวหน้ารัฐบาลท้องถิ่นส่วนใหญ่ตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจนถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นทหาร หรือตำรวจที่ใกล้เกษียณอายุราชการหรือเกษียณอายุแล้ว ในขณะที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางต้องเผชิญสิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจทางการเมืองและการคลังเพื่อรับสนอง

ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงขึ้นของรัฐบาลมากกว่าชุมชน โครงสร้างการคลังรวมศูนย์สูงลดการมีส่วนร่วม ส่งผลเสียต่ออัตราผลตอบแทนจากโครงการภาครัฐ และขัดขวางการพัฒนาสถาบันในท้องถิ่นที่มี ในเวลานั้น Golkar เป็นพรรคที่โดดเด่นได้รับการสนับสนุนจากทั้งทหารและข้าราชการ กองทัพมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมือง โดยสมาชิกกว่าร้อยละ 10 ของที่นั่งในรัฐสภาส่วนกลางและท้องถิ่นถูกสงวนไว้แก่ทหารและตำรวจและผู้สมัครของพรรคจะได้รับส่วนที่เหลือตามอันดับในรายชื่อพรรค ในปัจจุบันข้าราชการท้องถิ่น รัฐสภา และพรรคการเมืองในระดับภูมิภาคไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นในการวางแผนธุรกิจ การจัดการกองทุนของรัฐ และการดำเนินโครงการพัฒนา ก่อนปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลส่วนภูมิภาคมีสำนักงานขนาดเล็กคือคณะกรรมการพัฒนาการจังหวัด (Regional Development Planning Agency) ทำหน้าที่วางแผนว่าจะใช้งบประมาณที่น้อยนิดของจังหวัด ขีดความสามารถการแข่งขันของท้องถิ่นถูกจำกัดไว้อยู่ที่การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างงานผ่านเม็ดเงินลงทุนภาคเอกชนและการส่งออก การกระจายอำนาจทำให้เกิดผู้มีอำนาจใหม่ในระดับท้องถิ่น การทุจริตการสมรู้ร่วมคิดและการเลือกที่รักมักที่ชังกำลังแพร่หลายในรัฐบาลท้องถิ่น เขตส่วนใหญ่ไม่มีเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคที่จะใช้อำนาจที่ได้รับใหม่ เนื่องจากจุดอ่อนของสถาบันเหล่านี้ทำให้โครงการกระจายอำนาจไม่ประสบความสำเร็จในการนำพานโยบายท้องถิ่นและสินค้าและบริการสาธารณะให้ประชาชนเข้าถึงมากขึ้น ด้วยการปฏิรูปทำให้จังหวัดมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาอีก 7 จังหวัด จากเดิมที่มีอยู่ 27 จังหวัดในปี พ.ศ. 2523 เป็น 34 ในปี พ.ศ. 2556 ติมอร์-เลสเตแยกตัวออกจากอินโดนีเซียเพื่อเป็นประเทศเอกราชในปีพ.ศ. 2542 ในช่วงเวลาเดียวกันจำนวนอำเภอ (kabupaten) เพิ่มขึ้นจาก 246 เป็น 413 และจำนวนเทศบาล (kota) จาก 54 เป็น 98 ในขณะเดียวกันตำบล (kecamatan) เพิ่มขึ้นจาก 3,349 ตำบลเป็น 9,982 ตำบล และจำนวนหมู่บ้าน (หมู่บ้าน) จากเดิมมีอยู่ 65,372 หมู่บ้านเป็น 80,414 หมู่บ้าน ปัจจุบันขอบเขตอำนาจของรัฐบาลกลางถูกจำกัดไว้ที่ 6 เรื่องอย่างกว้าง ได้แก่ การเงิน การต่างประเทศ การป้องกันความมั่นคง ศาสนา แการบริหารจัดการรัฐ และกระบวนการยุติธรรม ภาระหน้าที่เหล่านี้ยังรวมไปถึงนโยบายระหว่างประเทศและการปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่ทำไว้กับต่างประเทศอีกด้วย

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องเรื่อง “ไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบ และมาตรการในการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย” นี้เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ดำเนินการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายงานสถานการณ์ นโยบาย หรือมาตรการในการรับมือโรคไวรัส Covid-19 เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายพิเศษ และนโยบายที่ประกาศใช้ งานวิจัย บทสัมภาษณ์ ข่าวสาร หรือบทความ โดยมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Research) ได้แก่ Indonesia situation reports ขององค์การอนามัยโลกตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับที่ 37 และ รายงานสถานการณ์ของหน่วยงานรับมือโควิด-19 (Satgas) และประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Research) ได้แก่ Tata kelola penanganan Covid-19 di Indonesia: kajian awal ที่รวบรวมโดยมหาวิทยาลัยกัดจาห์มาดา กระบวนการศึกษาผ่านเอกสารจะสามารถสร้างความเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดการแพร่ระบาด และกระบวนการจัดทำมาตรการป้องกันโรค ทั้งระยะเริ่มต้น หน่วยงานที่รับผิดชอบ และการประสานงานของ

หน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินมาตรการ รวมไปถึงผลกระทบของการระบาดที่เกิดขึ้น และผลลัพธ์ของการใช้มาตรการของรัฐบาลอินโดนีเซีย (บทวิจัยนี้จัดทำในปีพุทธศักราช 2563 ข้อมูลส่วนใหญ่จึงรวบรวมขึ้นก่อนปีพุทธศักราช 2564)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร นำมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยสองข้อได้แก่ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 ผ่านบทบาทของภาครัฐบาลในการดำเนินมาตรการสาธารณสุข และผลกระทบในด้านอื่น ๆ (2) เพื่อถอดบทเรียนของรัฐบาลอินโดนีเซียในการกำหนดรูปแบบและมาตรการผ่านการวิเคราะห์ข้อจำกัด ความพร้อมและศักยภาพของประเทศอินโดนีเซีย ทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดระบบบัญชาการเหตุการณ์ แนวคิดการกระจายอำนาจ และหลักธรรมาภิบาล ตั้งแต่ขั้นตอนในการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น และทำการสรุปผล

4. ผลการวิจัย

4.1 ความพร้อมด้านสาธารณสุข

ประเทศอินโดนีเซียมีการปกครองท้องถิ่น 34 จังหวัด 514 อำเภอเมือง และ 72,000 หมู่บ้าน โดยระบบสาธารณสุขในประเทศประกอบด้วยศูนย์สุขภาพหลัก (Puskesmas) 9,825 แห่ง และศูนย์สุขภาพเสริมอีก 55,517 แห่ง รวมถึงคลินิกเอกชน ในส่วนของโรงพยาบาลทั่วไป ทั้งรัฐบาลและเอกชนประกอบด้วยโรงพยาบาลระดับเอทั้งหมด 68 แห่ง ระดับบี 402 แห่ง ระดับซี 1,380 แห่ง, ระดับดี 730 แห่ง, โรงพยาบาลที่ไม่ได้รับการจัดอันดับ 237 แห่ง, และโรงพยาบาลเฉพาะทางอีก 582 แห่ง นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายสุขภาพมารดาและทารก และศูนย์สุขภาพครบวงจร (Posyandu) 289,635 แห่ง

เมื่อกล่าวถึงการเตรียมพร้อมก่อนวิกฤต รัฐบาลกลางได้เตรียมโรงพยาบาลสนามเดิมเป็นที่พักนักกีฬาในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 2018 ใช้เป็นพื้นที่กักตัวของประชาชนอินโดนีเซียที่เดินทางกลับจากอู่ฮั่น หลังจากที่รัฐบาลจีนประกาศล็อคดาวน์ ซึ่งรัฐบาลอินโดนีเซียเตรียมการควบคุมส่วนนี้ได้ดีพอสมควรจนกระทั่งเกิดการแพร่ระบาดที่กระจายไปทั่วโลก และแพร่เข้ามาในอินโดนีเซีย รัฐบาลกลางเริ่มเตรียมความพร้อมอย่างจริงจัง หลังพบผู้ติดเชื้อรายแรกและเริ่มลุกลาม ได้มีการประกาศปิดประเทศและเพิ่มศักยภาพ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้จัดโรงพยาบาลไว้สำหรับผู้ป่วยเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทั้งหมด 132 โรงพยาบาล และโรงพยาบาลรับส่งผู้ป่วยอีก 139 แห่ง ซึ่งมีเตียงนอนสำหรับผู้สงสัยติดเชื้อกักตัว ไว้ที่ 70,000 เตียง และห้อง ICU สำหรับผู้ป่วยอาการรุนแรง 7,500 เตียง รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณ 405 ล้านล้านรูเปียห์ (8.7 แสนล้านบาท) สำหรับการใช้จ่ายด้านสาธารณสุข ซึ่งนำไปใช้ซื้อชุดอุปกรณ์ทางการแพทย์ ปรับปรุงคุณภาพของโรงพยาบาล และยังช่วยเหลือและฟื้นฟูภาคธุรกิจ ต่อมารัฐบาลได้จัดชุดอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) 349,000 ชุด ชุดตรวจ RT-PCR ซึ่งในช่วงนั้นสามารถตรวจได้ทั้งหมด 5,000 ตัวอย่าง ดำเนินมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม รวมถึงขอความร่วมมือให้ภาคธุรกิจลดการเดินทางเข้าออฟฟิศหรือทำงานจากที่บ้าน รวมถึงงดการรวมตัวการประกอบพิธีทางศาสนา เช่น การละหมาดจากที่บ้าน และเริ่มวางแบบแผนการดำเนินมาตรการล็อกดาวน์เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด

ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2563 เชื้อเริ่มกระจายไปในหลายจังหวัดของประเทศ รัฐบาลกลางได้จัดตั้งโรงพยาบาลเพิ่ม 755 แห่งใน 34 จังหวัด ให้เป็นโรงพยาบาลรับส่งผู้ป่วย ซึ่งเตียงรอบรับผู้ป่วยในเวลานั้น มีอยู่ 166,832 เตียง และในจำนวนนี้รวมเตียงที่ใช้สำหรับการแยกตัวอยู่ที่ 11,002 เตียง เพิ่มศักยภาพในการตรวจหาเชื้อมากกว่า 10,000 ตัวอย่าง ในขณะที่ตัวเลขผู้ติดเชื้อสูงขึ้นก็ยังไม่เพียงพอต่อศักยภาพที่องค์กรอนามัยโลกตั้งไว้ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือไปพร้อมกับวิกฤต นอกจากนี้รัฐบาลอินโดนีเซียได้มาความพยายามอย่างยิ่งในการจัดหาวัคซีน ผ่านการติดต่อโดยตรงทั้งกับบริษัท BIO Farm ของประเทศจีน ทั้งบริษัท Novavax และลงนามในโครงการ COVAX ในช่วงเดือนกันยายน ซึ่งวัคซีนกำลังอยู่ในขั้นตอนของการทดลองระยะที่ 3 ในช่วงปลายเดือนธันวาคม ทำให้กวัคซีนซิโนแวคก็ได้เข้ามาทดลองฉีดกว่า 3 ล้านโดส ให้บุคลากรทางการแพทย์ แม้จะยังไม่มีข้อมูลการศึกษาออกมาถึงประสิทธิภาพในการป้องกันของวัคซีน แต่ด้วยการเจรจาดังกล่าวทำให้อินโดนีเซียมีวัคซีน 329 ล้านโดส แบ่งเป็น ซิโนแวค 125 ล้านโดส, โนวาแวค 50 ล้านโดส, และ 54 ล้านโดสที่จะได้รับจากโครงการ COVAX (Reuters, 2020) ทว่ากลับสามารถนำเข้าซิโนแวคมาได้เท่านั้น ซึ่งประสิทธิภาพของซิโนแวคในเข็มที่ 2 ไม่เพียงพอการกลายพันธุ์เชื้อไวรัส จึงทำให้ต้องรับวัคซีนเข็มที่ 3 เพิ่มี ทำให้ประชาชนได้รับวัคซีนได้ไม่ถึงร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในต้นปีพ.ศ. 2564

ในส่วนของราคาหน้ากากอนามัยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ราคาหน้ากาก N95 สูงถึง 1.6 ล้านรูเปียห์ต่อกล่องบรรจุ 20 ชิ้น ซึ่งราคาปกติอยู่ที่ราว 195,000 รูเปียห์ต่อกล่องเท่านั้น และหน้ากากทั่วไปก็พุ่งสูงขึ้นไม่น้อย ตอนนี้ราคาของมาสก์ธรรมดาอยู่ที่ 170,000 รูเปียห์ถึง 350,000 รูเปียต่อกล่อง 50 ชิ้น เมื่อเทียบกับราคาปกติก่อนเกิดวิกฤตเพียง 15,000 ถึง 25,000 ต่อกล่องเท่านั้น ซึ่งกรมตำรวจแห่งชาติก็เข้ามาตรวจสอบ ขอความร่วมมือ และได้จับดำเนินคดีความทางอาญา (Kompas, 2020) แต่ประชาชนทั่วไปมักจะนิยมใช้หน้ากากผ้ามากกว่าเนื่องจากประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่สิ้นเปลือง ซึ่งก็เสี่ยงต่อการติดเชื้อได้มากกว่ากน้ากากอนามัย

นอกจากนี้ผู้ป่วยจากโรคที่ไม่เกี่ยวข้องกับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 รัฐบาลอินโดนีเซียพยายามแยกโรงพยาบาลทั่วไป ผ่านการจัดตั้งโรงพยาบาลเพื่อรองรับผู้ป่วยโคโรน่า 2019 โดยเฉพาะ ท้ายที่สุดผู้ติดเชื้อสูงยังคงเพิ่มสูงขึ้น ทำให้จำเป็นต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาเสริมศักยภาพทางสาธารณสุขมุ่งเป้าไปที่การรับมือผู้ติดเชื้อโคโรน่า 2019

4.1.1 ข้อจำกัดทางด้านสาธารณสุขต่อการรับมือเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

ประการแรกข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรทางการแพทย์ จากจำนวนผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ในขณะที่โรงพยาบาลหลักที่ทำหน้าที่รับส่งต่อผู้ป่วยเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในจาการ์ตาก็ประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ผู้เชี่ยวชาญระบบทางเดินหายใจ อย่างที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ประเทศอินโดนีเซียมีประชากร 271 ล้านคนมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพียง 0.13 คนต่อ 1,000 คน จากแพทย์ทั้งหมด 0.45 คน ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของเป้าหมายของรัฐบาลที่ 0.28 ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของโครงการปฏิรูประบบสาธารณสุข ตัวเลขสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั่วไปคือ 0.52 ต่อ 1,000 คน ซึ่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าจะต้องมี 1.12 คน ต่อประชากร 1,000 คน นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาบุคลากรทางการแพทย์จำนวนมากที่ติดเชื้อไวรัสโควิด -19 ซึ่งจะมาซ้ำเติมปัญหาการขาดแคลนยิ่งไปอีก นับตั้งแต่การเริ่มระบาดภายในประเทศเมื่อต้นเดือนมีนาคมที่ผ่านมา จากข้อมูลของ

สมาคมการแพทย์ชาวอินโดนีเซีย (Ikatan Dokter Indonesia - IDI) ระบุว่าแพทย์ 123 คนเสียชีวิตจากเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ซึ่งติดเชื้อจากการปฏิบัติหน้าที่ และทำงานใกล้ชิดกับผู้ป่วย

ประมาณการว่าระบบสาธารณสุขของประเทศจำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนของแพทย์อีก 1,500 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแพทย์เฉพาะทางโรคปอดและทางเดินหายใจ วิสัญญีแพทย์ และแพทย์ทั่วไป และเพิ่มพยาบาลอีกจำนวน 2,500 คน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ธุรการ และผู้ขับรถพยาบาลที่จะต้องรับส่งผู้ติดเชื้อทั้งใน 34 จังหวัดของประเทศ ไปยังโรงพยาบาลที่กำหนดไว้ 132 แห่ง ก่อนหน้านี้ในเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ถึงขั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม นายนาดีม อันวาร์ มาการิม (Nadiem Anwar Makarim) ยังเรียกร้องให้นักเรียนที่สังกัดโรงเรียนแพทย์ทั่วประเทศเข้าร่วมโครงการ อินโดนีเซียยังคงมีอัตราการตรวจหาโรคได้ต่ำที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ซึ่งมีแนวโน้มสูงมากว่าจำนวนผู้ติดเชื้อจริงมีมากกว่าที่รายงานไว้ เพื่อรับมือกับยอดผู้ติดเชื้อที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลได้มีการจัดเตรียมโรงพยาบาลเพิ่มเติมอีก 227 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลทหาร โรงพยาบาลตำรวจและโรงพยาบาลที่ดำเนินการโดยรัฐ หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อรองรับผู้ป่วย นอกจากนี้ยังการดัดแปลงอาคารให้เป็นพื้นที่ชั่วคราวสำหรับผู้ติดเชื้อโคโรน่า 2019 รวมทั้งจาการ์ตา หอพักนักกีฬาเกอมายอรัน (Kemayoran) ที่สร้างขึ้นไว้รองรับนักกีฬาในช่วงการแข่งขันเอเชี่ยนเกมส์ที่ประเทศอินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพในปีพุทธศักราช 2561 และค่ายผู้ลี้ภัยเก่าชาวเวียดนามในสงครามเวียดนามระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ที่สุดท้ายแล้วเวียดนามเหนือสามารถรวมประเทศได้สำเร็จ ทำให้ชาวเวียดนามใต้ต้องลี้ภัยสงคราม โดยตั้งอยู่บนเกาะกาลัง (Galang Island) ของจังหวัดรีเยา

ประการที่สอง ขาดแคลนชุดอุปกรณ์ป้องกันโรค และเครื่องมือทางการแพทย์ ในระยะเวลาเดียวกัน ประเทศอินโดนีเซียเองก็ประสบกับปัญหาการขาดแคลนชุดอุปกรณ์ป้องกันบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นหน้าด้านสำคัญในการรับมือกับวิกฤตดังกล่าว เช่น ชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (Personal Protective Equipment - PPE) ซึ่งชุดอุปกรณ์นี้ประกอบไปด้วย แว่นป้องกันตา ถุงมือ กระบังคลุม หมวก รองเท้าบู๊ท ที่คลุมหัว และถุงคลุมขา ยังคงเป็นข้อจำกัดที่รัฐบาลอินโดนีเซียต้องเร่งแก้ปัญหา เช่น โรงพยาบาลรัฐในเมืองตาซิกมาลายา ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะชวาตะวันตก มีรายงานว่าชุดป้องกันเชื้อโรคมีอยู่อย่างจำกัด บุคลากรทางการแพทย์จึงจำเป็นที่จะต้องสวมเสื้อกันฝนพลาสติกแผ่นบาง โดยมีต้นทุน 10,000 รูเปียห์อินโดนีเซียหรือในราคา 20 บาท ซึ่งการการขาดชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) ซึ่งตอกย้ำถึงปัญหาประการที่หนึ่งเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุคลากรทางแพทย์

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของคุณภาพและศักยภาพในการผลิตทั้งชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) และหน้ากากอนามัยที่ภาคประชนจำเป็นต้องใช้ ขณะนี้ประเทศอินโดนีเซียสามารถผลิตหน้ากากอนามัย 394.82 ล้านชิ้นต่อเดือนเพิ่มขึ้นจากเพียง 150 ล้านชิ้น ก่อนเกิดการระบาด แม้จะประสบความสำเร็จในการผลิตชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) แต่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวนมากที่ใช้ผลิตภัณฑ์กล่าวถึงคุณภาพการผลิตในประเทศ ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้ผ่านมาตรฐานการรับรองทางการแพทย์ก็ตาม โรงพยาบาลและคลินิกขนาดเล็กหลายแห่งปฏิเสธที่จะใช้ชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) แบบล้างทำความสะอาด และนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทางโรงพยาบาลและคลินิกดังกล่าวมีความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทใช้แล้วทิ้ง

แทนเสียมากกว่า เนื่องจากขาดระบบในการฆ่าเชื้อหรือทำความสะอาดชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) ซึ่งยังมีกรณีของการติดเชื้อไวรัสโคโรน่า2019 ในบุคลากรทางการแพทย์จากการใช้ชุดอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) แบบนำกลับมาใช้ใหม่ จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นความเสี่ยงของบุคคลากรทางแพทย์ที่นอกจากจะเป็นหน้าด่านในการรับมือการระบาดของเชื้อไวรัสแล้วยังจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตนด้วย มิใช่โรงพยาบาลทุกแห่งที่สามารถดำเนินการทำความสะอาดได้อย่างถูกต้อง

4.1.2 ปัจจัยการแพร่ระบาด

ประการที่ 1 วิกฤตการบริหารล่าช้า ขาดธรรมาภิบาล การรับมือที่รวดเร็วในช่วงเริ่มต้นของการพบผู้ป่วยติดเชื้อพิสูจน์แล้วว่าสามารถควบคุมการขยายวงของการแพร่ระบาด และไม่มีความเสียหายเพิ่มขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินการทันทีของรัฐบาลจีน ไต้หวัน เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ และในอีกหลายประเทศ ในการจำกัดหรือปิดเที่ยวบินระหว่างประเทศ ปิดสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ แยกตัวผู้ป่วยยืนยันเชื้อ และผู้สัมผัสติดเชื้อที่มีความเสี่ยงสูง เริ่มดำเนินการติดตาม และตรวจสอบผู้ติดต่อ ตลอดจนรณรงค์ให้สวมใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือ และรักษาระยะห่างทางสังคม กระบวนการเหล่านี้ทำให้เกิดความสามารถควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อในประเทศเหล่านี้ได้ ยิ่งดำเนินการรวดเร็ว เส้นกราฟยอดผู้ติดเชื้อก็สามารถลดการเติบโตของเส้นโค้งของการแพร่ระบาดได้ เมื่อย้อนกลับมาดูประเทศอินโดนีเซีย ศักยภาพของระบบสาธารณสุขเดิม อินโดนีเซียล้มเหลวในการดำเนินการอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาสำคัญนี้ เมื่อประเทศอื่น ๆ หันมาใช้การปิดกั้นและข้อบังคับใช้ในช่วงเริ่มต้นของการระบาดรัฐบาลอินโดนีเซียได้ทำลายแรงโน้มถ่วงของโรคนี้ ทว่ารัฐบาลยังคงเป็นห่วงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจมากกว่าวิกฤตการแพร่ระบาดเพราะเนื่องจากการปรับลดมาตรการกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงที่ มาตรการปิดเมือง (Lockdown) กำลังบังคับใช้และสถานการณ์กำลังดีขึ้นในช่วงปลายเดือนเมษายน แต่รัฐบาลก็ผ่อนคลายมาตรการและเร่งเข้าสู่สภาวะ New normal จนประเทศอินโดนีเซียกลับมามีการแพร่ระบาดอีกครั้งและต่อจากนั้น มาตรการ PSBB และการสื่อสารความเสี่ยงของรัฐบาลก็ไม่สามารถควบคุมได้อีกเลย จนขณะนี้เป็นเวลา 9 เดือน ตัวเลขผู้ติดเชื้อยังเพิ่มสูงขึ้น และจะสามารถสูงขึ้นอีกได้ในปลายปี เพราะการแพร่ระบาดรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการเดินทางกลับบ้านหรือเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดยาวของประชาชนในพื้นที่ระบาดสูง การที่ยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในสภาวะแบบนี้ไปเรื่อย ๆ นั้น ประเทศจะประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างแน่นอน อย่างน้อยมี 6.4 ล้านคนที่ต้องตกงานภายในเดือนตุลาคม การสำรวจล่าสุดเกี่ยวกับคนหางาน 5,000 คนแสดงให้เห็นว่าคนงานชาวอินโดนีเซีย 35 เปอร์เซ็นต์ถูกไล่ออกเนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในขณะที่อีก 19 เปอร์เซ็นต์ ถูกส่งกลับบ้านชั่วคราว ประเทศอยู่ในภาวะถดถอย อย่างน้อย 1.64 ล้านคนกลายเป็นคนยากจนในเดือนกรกฎาคม และจำนวนนี้อาจเพิ่มขึ้นถึง 8.5 ล้านคนภายในสิ้นปีนี้ รัฐบาลวางแผนจะเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดบาหลีก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากบาหลีก็เป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดสูงเช่นกัน หากปล่อยไว้แบบนี้เมื่อถึงขีดจำกัดทางสาธารณสุขในการรองรับผู้ป่วย ผลกระทบทางด้านอื่น ๆ จะวิกฤต ไม่แพ้กับวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างแน่นอน

ประการที่ 2 แผนการรับมือที่ไม่ได้ประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรด้านสาธารณสุขที่เดิมทีมีอยู่อย่างไม่เพียงพอ การแพร่ระบาดทำให้เกิดอุปสงค์ด้านการดูแลสุขภาพและระบบสาธารณสุขเพิ่มขึ้น

หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีรายได้น้อยและปานกลางพยายามรับมือวิกฤตด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สภาพทางภูมิศาสตร์ของอินโดนีเซียมีความความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ทางตะวันออกและตะวันตกของประเทศในการเข้าถึงบริการทางสาธารณะทำให้แทบเป็นไปไม่ได้เลยที่จะใช้กลยุทธ์ที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดสรรทรัพยากรด้านสุขภาพ ในระหว่างการแพร่ระบาดพบว่ามีความขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ชุดอุปกรณ์การตรวจเชื้อ เตียงหรือสถานที่รองรับผู้ป่วยที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการรักษาบุคลากรทางการแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่เสียชีวิตแล้วกว่า 129 คน ในขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ของประเทศยังมีจำนวนจำกัดอีกด้วย เช่นเดียวกับความสามารถในการตรวจหาเชื้อ เมื่อเทียบอัตราการตรวจหาเชื้อรายสัปดาห์เพิ่มขึ้นเป็น 0.903 ต่อประชากร 1,000 คน (ต่ำกว่าอัตรา 1.0 ต่อ 1,000 คน ที่องค์การอนามัยกำหนด) แต่ความแตกต่างระหว่างพื้นที่เกาะชวาและภายนอกเกาะชวานั้นมีมาก ในเดือนพฤศจิกายน จังหวัดจาการ์ตา บันเตน และชวากลาง สามารถตรวจหาโรคได้ 6.9, 1.5 และ 1.4 ต่อ 1,000 คนตามลำดับ ซึ่งกว่า 16 จังหวัดนอกเกาะชวายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการตรวจให้ถึง 1.0 ต่อ 1,000 คน

ประการที่ 3 ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ระบบชุมชนเป็นศูนย์กลางในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินในสังคมส่วนรวมของอินโดนีเซีย จนถึงขณะนี้รัฐบาลล้มเหลวในการสื่อสารความเสี่ยงและมาตรการในการป้องกันสำหรับ COVID-19 แต่กลับสร้างนโยบายที่ไม่สอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เราสามารถเห็นสิ่งนี้ได้ในการบังคับใช้มาตรการ PSBB ที่ไม่ได้สร้างผลลัพธ์ที่ดีนัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซีย ไม่ได้มีส่วนร่วม และอิสระอย่างชัดเจนเท่าที่ควร เมื่อรัฐบาลท้อถิ่นดำเนินมาตรการ PSBB ยังคงต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลกลางเสียก่อนเสมอ ซึ่งทำให้รัฐบาลท้องถิ่นทำหน้าที่เพียงให้บริการด้านสาธารณสุภายใต้ความดูแลของรัฐบาลกลางผ่านรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ทั้งนี้รัฐบาลกลางจำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เนื่องจากสามารถช่วยพัฒนากลยุทธ์ที่ดีขึ้นในการระบุความต้องการที่แท้จริงของคนในท้องถิ่นและกลุ่มที่เปราะบางที่สุด คนที่อ่อนแอเช่น ครัวเรือนที่ยากจน หรือผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ต้องการการสนับสนุนอย่างมากจากรัฐบาลและต้องได้รับการกำหนดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล กลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะฝ่าฝืนมาตรการด้านสาธารณสุขเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ เมื่อทุกอย่างยังต้องรอการทำงานจากส่วนกลางในการอนุมัติ ทำให้เกิดการประสานที่ล่าช้าและไม่ทั่วถึง ในแง่ของการกระจายศักยภาพในการตรวจหาเชื้อ จำนวนเตียงผู้ป่วย โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ที่ไม่สามารถกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ ทั้งนี้การเชื่อมโยงมาตรการด้านสาธารณสุขและการเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยให้กลุ่มเสี่ยงสามารถปกป้องสุขภาพของตนเองได้ ตัวอย่างเช่นเราสามารถช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่มีความต้องการขั้นพื้นฐาน ในระหว่างการแยกตัวผ่านโครงการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่หรือโครงการช่วยเหลือสังคมของรัฐบาล รัฐบาลควรนำระบบสนับสนุนจากชุมชนมาใช้เพื่อระบุความต้องการเฉพาะของกลุ่มเปราะบาง สามารถใช้ระบบนี้เพื่อกระจายความช่วยเหลือทางสังคมและในระยะยาวระบบสามารถเสริมสร้างการทำงานร่วมกันทางสังคมลดการแบ่งแยกทางสังคม

4.2 มาตรการในการรับมือและการดำเนินการของรัฐบาล

4.2.1 การรับมือโรคเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

เมื่อประเทศอินโดนีเซียพบผู้ป่วยรายแรกที่เกิดการสัมผัสเชื้อและติดเชื้อในประเทศอินโดนี้ก่อน 1 อาทิตย์ของการรายงานผู้ติดเชื้อ มีชาวญี่ปุ่นคนหนึ่ง เดินทางเข้าอินโดนีเซียและต่อมาได้มาทำกิจกรรมที่ประเทศมาเลเซียและได้ถูกตรวจวัดอุณหภูมิพบว่ามีไข้อ่อน จากนั้นได้รับการตรวจหาเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทราบผลเป็นบวก เมื่อสืบสวนโรคพบว่าขณะที่อยู่ในอินโดนีเซียได้สัมผัสใกล้ชิดกับแม่วัย 64 ปี และบุตรของบุคคลดังกล่าววัย 31 ปี ทั้งคู่ได้รับการตรวจแล้วทั้งคู่พบว่าติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 หลังจากการประกาศนี้รัฐบาลขอให้ประชาชนอย่าตื่นตระหนักรวมถึงอย่ากักตุนสินค้า อย่างไรก็ตามการแพร่กระจายของไวรัสโคโรน่าเกิดขึ้นย่างรวดเร็วมากใน 11 วันหลังจากการประกาศผู้ติดเชื้อรายแรก มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ถึง 69 คน โดยเสียชีวิต 4 ราย และรักษาหาย 5 ราย รัฐบาลพยายามจัดการโดยจัดตั้งทีมงานด่วนเฉพาะกิจโควิด-19 (Covid-19 Task Force Team) โดยรับคำสั่งจากประธานาธิบดีโดยตรง โดยให้ BNPB เป็นหน่วยงานหลักในประสานงานและได้จัดเตรียมสถานที่สำหรับรองรับโดยให้กองทัพดูแลในพื้นที่นาตูนา ในวันที่ 13 มีนาคม รัฐบาลพยายามดำเนินการตามขั้นตอนการรับมือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสาธารณสุข ซึ่งการเพิ่มโรงพยาบาลรับส่งผู้ป่วยติดเชื้อ เดิมมีอยู่แล้ว 100 แห่ง เพิ่มโรงพยาบาลอีก 132 แห่ง โดยโรงพยาบาล 109 แห่งเป็นโรงพยาบาลภายใต้การดูแลของกองทัพ 63 แห่งเป็นโรงพยาบาลของสำนักตำราจแห่งชาติ และโรงพยาบาลในรัฐวิสาหกิจ 65 แห่ง

ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม ประธานาธิบดีโจโด วิโดโด ขอให้รัฐบาลท้องถิ่นทำนโยบายเรียนที่บ้านสำหรับนักเรียนและนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยเสนอให้รัฐบาลท้องถิ่นเร่งดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน สิ่งนี้ได้รับการยืนยันจากการแถลงข่าวของประธานาธิบดีในวันเดียวกัน สนับสนุนมาตรการทำงานที่บ้าน เรียนที่บ้าน และละหมาดที่บ้าน ตั้งแต่นั้นมารัฐบาลได้รณรงค์เรื่องการรักษาระยะห่างทางสังคมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ จนถึงสิ้นเดือนมีนาคม ทว่าผู้ติดเชื้อในอินโดนีเซียยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2563 หน่วยงานเร่งการจัดการโควิด-19 รายงานว่าจำนวนผู้ป่วยโควิด-19 ที่เป็นบวกมีจำนวนถึง 1,406 คน รัฐบาลอินโดนีเซียเริ่มเสนอนโยบายรักษาระยะห่างทางสังคมขนาดใหญ่ (BSPP) เพื่อทำลายห่วงโซ่การแพร่ระบาด โดยจังหวัดแรกที่ขออนุมัติใช้มาตรการนี้คือจังหวัดมหานครจาการ์ตา ต่อมาก็มีหลายจังหวัดส่งคำขออนุมัติเข้ามาอีกหลายจังหวัด

ศักยภาพการเตรียมความพร้อม และการดำเนินการตัดสินใจที่ไม่ทันท่วงทีนี้ ส่งผลต่อขนาดของผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และยังคงลุกลามอย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินมาตรการของรัฐบาลได้จัดทำข้อบังคับระดับชาติหลายฉบับ ตั้งแต่ระดับประธานาธิบดีจนถึงระดับรัฐมนตรีในช่วงเดือนมกราคม ถึงมีนาคมนี้แสดงให้เห็นว่ากฎระเบียบส่วนใหญ่ออกหลังจากวันที่ 13 มีนาคม เมื่อประธานาธิบดีได้จัดตั้งหน่วยงานหัวหน้าสำนักงานจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ (BNPB) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ก่อนที่จะมีพระราชกฤษฎีกานี้รับมือในระดับชาติมีเพียงกฎหมาย 2 ฉบับที่ออกมาซึ่งถือว่าน้อยมาก ๆ ฉบับแรกคือการประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ว่าเป็นเชื้อไวรัสที่สามารถแพร่ระบาดได้และมีความรุนแรง รวมถึงข้อปฏิบัติซึ่งมีอยู่ก่อนแล้วตั้งวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ปีพุทธศักราช 2562 และฉบับที่ 2 คำประกาศแห่งชาติเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉินของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 โดยหัวหน้าสำนักงานจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ (BNPB) เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2020 เท่านั้น

ทั้งนี้อินโดนีเซียถูกจัดเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงสูงในการดำเนินนโยบายจัดการเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ที่ล้มเหลว ผ่านเกณฑ์การประเมินระบบบริหารสาธารณสุขและระบบประกันสุขภาพ โดยอินโดนีเซียมีความห่างเหินจากมาตรฐาน แม้ว่าเชื้อไวรัสดังกล่าวจะแพร่ไปในหลายๆประเทศทั่วโลกแล้ว อินโดนีเซียกลับต่างไปจากหลายประเทศ อย่างที่รัฐบาลเพิกเฉยต่อภัยคุกคามจากโรคระบาด กระทั่งละเลยในการดำเนินมาตรการในการป้องกัน ข้าราชการจำนวนมากเชื่อว่า อินโดนีเซียจะมีภูมิคุ้มกันเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 และอีกหลายข้อโต้แย้งที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความรู้และหลักการทางวิทยาศาสตร์พอสมควร และมุมมองเชิงบวกที่มองว่าสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าวสามารถที่จะเป็นโอกาศที่เศรษฐกิจของประเทศชาติได้ ตามความเป็นจริงไม่มีประเทศไหนที่มีภูมิคุ้มกันเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 และมองว่าประเทศอินโดนีเซียเองมีโอกาสไม่มากนัก ที่จะเกิดการแพร่ระบาดภายในประเทศ จนกระทั้งรัฐบาลประกาศพบผู้ติดเชื้อสองราย ผลคือรัฐบาลอินโดนีเซียก็ยังไม่มีมาตรการที่จะเตรียมความพร้อม คำประกาศกลายเป็นการพึมพำถึงเชื้อไวรัสเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการให้ความสำคัญอย่างการส่งต่อข้อมูลไปยังโรงพยาบาล การไม่มีขั้นตอนในการตรวจที่ชัดเจน การขาดแคลนอุปกรณ์ในการตรวจหาเชื้อหรือแม้แต่ชุดป้องกันการติดเชื้อของบุคลากรทางการแพทย์ นำมาสู่ปัญหาการรับมือที่ล้มเหลว ในระดับการประสานงานของของแต่ละหน่วยงาน และผู้นำรัฐบาล สะท้อนถึงการสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายมายังผู้ดำเนินงานประสานงานกันลำบาก

4.2.2 กลไกการประสานงานของหน่วยงานรัฐในการรับมือเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

สำหรับการรับมือรัฐบาลอินโดนีเซียได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อเร่งรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ผ่านคำสั่งประธานาธิบดี (Keppres) ข้อที่ 9 ปี พ.ศ. 2563 ซึ่งได้แก้ไข คำสั่งประธานาธิบดี (Keppres) ข้อที่ 7 ฉบับแรกของปี 2020 เกี่ยวกับหน่วยงานในการปฏิบัติการเร่งรับมือมีประธานาธิบดีเป็นผู้ออกคำสั่งโดยตรง โดยมีหน่วยงานการจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ (BNPB) เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลและเป็นหัวหน้าสำหรับหน่วยงานเร่งรับมือโควิด-19 (Satgas) ซึ่งสังกัด 34 กระทรวง เนื่องจากผลกระทบของการแพร่ระบาดไม่เพียงส่งผลต่อสุขภาพ แต่ยังส่งผลต่อด้านอื่น ๆ ของประเทศด้วยเช่นกัน ซึ่งเข้ามามีส่วนในการบริหารงาน มีคณะกรรมการที่ปรึกษา โดยมีประธานเป็นรัฐมนตรีประสานงานพัฒนามนุษย์และวัฒนธรรม ในฐานะประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนคณะทำงานเพื่อเร่งรับมือ จึงได้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานต่าง ๆ แห่งชาติ เชื่อมระบบการทำงานกับหน่วยงานของรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีองค์การระหว่างประเทศสำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างการประสานงานกับกระทรวงการพัฒนามนุษย์และวัฒนธรรม และสำนักงานจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ (BNPB) ซึ่งเป็นผู้นำในการปฏิบัติการของวิกฤตในครั้งนี้ และรองประธาน อีก 2 ตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีประสานงานการเมืองและความมั่นคง และรัฐมนตรีสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานประสานงานทางเศรษฐกิจและการคลัง โดยมีประธานเป็นรัฐมนตรีประสานงานเศรษฐกิจ และมีสมาชิกได้แก่ กระทรวงเกษตรกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการค้า กระทรวงแรงงาน กระทรวงวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดย่อม กระทรวงรัฐวิสาหกิจ กระทรวงงานสาธารณะและครัวเรือน และกระทรวงบริหารพื้นที่และงานเกษตร ซึ่งหลาย ๆ หน่วยงานข้างต้นได้ทำงานประสานกันตามตารางที่จัดทำไว้ข้างต้น ซึ่งเป็นโครงสร้างการทำงานระดับชาติ หรือจากส่วนกลาง หน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อการรับมือเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 เกิดขึ้นมาตามคำสั่งประธานาธิบดีที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และหัวหน้าเขต

หรือเทศบาลจัดตั้งหน่วยงานในพื้นที่เพื่อเร่งรับมือกับการแพร่ระบาดหน่วยงานในพื้นที่นำโดยหัวหน้ารัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้หน้ารัฐบาลท้องถิ่นทราบถึงแนวทางในการรับมือในพื้นที่ของตนเองได้ดีขึ้น โดยการดำเนินงานของรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงทิศทาง หรือมติจากรัฐบาลกลางเสียก่อนที่จะดำเนินการเอง แต่หน่วยงานในระดับประเทศไม่มีการเชื่อมโยงโดยตรงกับรัฐบาลท้องถิ่นเลย โดยในขณะนี้มีเพียงแค่แนะนำแนวทาง เช่น วัตถุประสงค์ มาตรฐาน และขั้นตอนเท่านั้น ซึ่งสมาชิกของหน่วยงานระดับรัฐอาจมีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น การบริการของกระทรวงกิจการสังคม ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับหน่วยงานในพื้นที่ มีสำนักงานในระดับท้องถิ่น

4.2.3 การใช้มาตรการ PSBB และอื่น ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาด

มาตรการจำกัดทางสังคมขนาดใหญ่ (Pembatasan Sosial Berskala Besar) เป็นมาตรการหลักที่ให้รัฐบาลส่วนท้องถิ่นดำเนินการรับมือกับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 โดยขั้นตอนการดำเนินการรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องดำเนินการส่งหนังสือขอประกาศใช้มาตรการ PSBB จากกระทรวงสาธารณสุขก่อนเพื่อทำการตรวจสอบและเริ่มการดำเนินการ ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นจะกำหนดวันและดำเนินการตามมาตรการนี้อย่างน้อย 2 อาทิตย์ มีทั้งจังหวัดที่ผ่านและไม่ผ่านการอนุญาตจากรัฐบาลกลางในการบังคับใช้มาตรการ PSBB ในพื้นที่นั้น

การใช้มาตรการ PSBB ในเวลาต่อมาเริ่มมีการเข้มงวดมากขึ้น และบางอย่างที่ผ่อนคลายมากขึ้น เช่น การเข้มงานให้ประชาชนทำกิจกรรมใด ๆ นอกสถานที่ได้น้อยลง และกิจกรรมต่าง ๆ นั้นต้องนำไปทำในพื้นที่อยู่อาศัยเท่านั้น ในส่วนของการผ่อนคลายจะปรากฏได้ชัดในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร คาเฟ่ สามารถดำเนินกิจการได้ แต่ไม่สามารถเปิดพื้นที่ให้ลูกค้าเข้ามารับประทานอาหาร โดยจะให้นำกลับไปรับประทานที่อื่นเท่านั้น หรือให้สั่งผ่านช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ยังยกเว้นธุรกิจ 11 ประเภท ได้แก่ การบริการสาธารณสุข อาหารและเครื่องดื่น พลังงาน การสื่อสารและเทคโนโลยี ภาคการเงิน และสุดท้ายโลจิสติกส์

ขั้นตอนการดำเนินมาตรการ 1) ประกาศให้เป็นวันหยุดสำหรับโรงเรียนและสถานที่ทำงาน โดยมีระยะเวลา 14 วัน เพื่อให้เชื้อได้ฟักตัว และดำเนินการสืบสวนโรค 2) จำกัดกิจกรรมทางศาสนา โดยให้เปลี่ยนการจัดกิจกรรมไปไว้ในครัวเรือนแทนการมารวมตัวกัน คนในครอบครัวหลีกเลี่ยงการอยู่ร่วมกัน และทุกคนจะต้องรักษาระยะห่าง 3) จำกัดพื้นที่และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ผ่านระบบการจำกัดจำนวนผู้คนในการเข้ารับบริการที่จำเป็น และรักษาระยะห่าง 4) จำกัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุม งานสำคัญทางวัฒนธรรมหรืองานประจำปี 5) จำกัดการขนส่งมวลชน ยกเว้นช่องทางการขนส่งสาธารณที่ต้องคำนึงถึงจำนวนผู้โดยสารและรักษาระยะห่าง รวมถึงยกเว้นให้การขนส่งที่เกี่ยวกับสินค้าบริการขั้นพื้นฐาน และ 6) จำกัดกิจกรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านความมั่นคง โดยมีกิจกรรมด้านความมั่นคงที่ยกเว้นก็คือการรักษาอธิปไตยของประเทศ ซึ่งจะต้องคำนึงการรวมกลุ่มของฝูงชน และปฏิบัติตามหลักกฎหมาย

รัฐบาลอินโดนีเซียพยายามอย่างจริงจังในการรณรงค์แคมเปญ 3M ประกอบไปด้วย M แรกคือสวมใส่หน้ากากอนามัย (Memakai masker) การสวมหน้ากากให้ถูกวิธี M ต่อมารักษาระยะห่างของคุณและหลีกเลี่ยงฝูงชน (Menjaga Jarak) และ M สุดท้ายคือล้างมือด้วยสบู่ (Mencuci Tangan) สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็ก เนื่องจากไม่เพียงแต่ผู้ที่ติดเชื้อจะได้รับผลกระทบแล้ว

ยังสามารถแพร่เชื้อให้คนรอบข้างได้อีกด้วย เพื่อปรับพฤติกรรมของประชาชนในสังคมใหม่ (Adaptasi Kebiasaan Baru - AKB) การรณรงค์การใช้หน้ากากอนามัยก็เริ่มมีความสำคัญมากขึ้น และกลายมาเป็นมาตรการอย่างจริงจังของรัฐบาลที่ใช้ป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (Murdiyat Moko, 2020) แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการหยุดยั้งการแพร่ระบาด ทำให้ต่อมารัฐบาลจึงมาตรการรณรงค์เรื่องการใช้หน้ากากอนามัยอย่างจริงจัง รวมไปถึงการรักษาความสะอาดผ่านการหมั่นล้างทำความสะอาดมืออยู่เสมอ (Anisya, 2020) และในขณะนี้ได้ขยายมาตรการ 3M เป็นมาตรการ 5M โดยเพิ่มการหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่ม และการเดินทางเคลื่อนย้ายเข้ามา

4.2.4 บทบาทรัฐบาลท้องถิ่นในการจัดการเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

การกระจายอำนาจบริหารให้แก่ท้องถิ่นเป็นจุดเด่นของระบบการเมืองการปกครองของประเทศอินโดนีเซีย ในวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 รัฐบาลท้องถิ่นได้ขยับขยายบริหารอำนาจตนเองอย่างเต็มที่ ทว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา รัฐบาลกลางกลับมาสกัดการดำเนินนโยบายจำกัดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อแนวทางดังกล่าวขัดแย้งกับหลักการที่ส่วนกลางวางไว้ โดยผู้วิจัยได้เสนอรัฐบาลท้องถิ่นทั้งที่ถูกตำหนิโดยรัฐบาลกลางและได้รับความชื่นชมจากรัฐบาลกลาง ในขณะที่ศักยภาพในการรับมือหรือป้องกันไม่จัดอยู่ในระดับที่ดีนักตามองค์การอนามัยโลก ได้แก่ รัฐบาลมหานครจาการ์ตา และสุราบายา ตามลำดับ

4.2.4.1 รัฐบาลท้องถิ่นมหานครจาการ์ตา

รัฐบาลท้องถิ่นมหานครจาการ์ตาในการดำเนินการตรวจเชื้ออย่างรวดเร็วกับพลเมืองในพื้นที่ โดยอัตราการตรวจเชื้อไม่เสถียรอยู่ 10,000 ถึง 20,000 ต่อวันทว่ามีช่วงที่ศักยภาพการตรวจลดลงต่ำกว่า 10,000 ตัวอย่าง และพบผู้ติดเชื้อเฉลี่ยร้อยละ 15 ถึง 30 ซึ่งยังห่างกับมาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ ในช่วงต้นของการแพร่ระบาด อานิส บัสเวเดน (Anis Baswedan) ในฐานะผู้ว่าราชการจังหวัดเร่งดำเนินการจัดการกับผู้ติดเชื้ออย่างรวดเร็ว ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการออกกฎระเบียบที่รวดเร็วกว่ารัฐบาลกลางอินโดนีเซีย ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลมหานครจาการ์ตา เมื่ออานิส บัสเวเดน (Anis Baswedan) บ่อยครั้งมีการถ่ายทอดนโยบายในจัดการกับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ผ่านพื้นที่สาธารณะ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมีแผนที่จะดำเนินมาตรการปิดเมือง (Lockdown) ในอำนาจบริหาร เพื่อที่จะตัดขาดวงจรการแพร่ระบาดของโรค ทว่าเกิดความขัดแย้งกับทัศนะของประธานาธิบดีโจโก วิโดโด (The Jakarta Post, 2020) ที่แถลงว่านโยบายการปิดเมือง (Lockdown) หรือมาตรการอย่างอื่นนั้นจะต้องมาจากรัฐบาลกลางเท่านั้น รัฐบาลส่วนภูมิภาคไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการปิดเมือง (Lockdown) โดยรัฐบาลท้องถิ่นต้องปรึกษากับรัฐบาลกลางเกี่ยวกับนโยบายที่นำมาใช้ เกิดสภาวะกลืนตัวเองกล่าวคือความเสียหายที่ไม่พึงประสงค์ของการสื่อสารระหว่างผู้นำทั้ง 2 ระดับที่ มองทางออกของปัญหาสวนทางกัน ทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายต่างฝ่ายต่างออกนโยบายเพื่อความปลอดภัยของประชาชน แต่กลับไม่มีความพยายามหารือ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งดังกล่าวสามารถจบลงได้ด้วยการปรึกษาหารือของผู้ว่าการมหานครจาการ์ตาร่วมกับผู้ว่าการจังหวัดชวาตะวันตกในการหารือร่วมกับรองประธานาธิบดีว่ามาตรการทั้งหมดควรนำเข้าสู่ขั้นตอนและตัดสินใจของรัฐบาลภูมิภาค ความขัดแย้งของผู้นำทั้ง 2 ระดับได้เปิดเผยออกมา ทำให้ประชาชนสับสนในการปฏิบัติตาม ความแตกต่างทางนโยบายทั้ง 2 ฝ่าย

จากคำแถลงของประธานาธิบดีโจโก วีโดโดเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2563 ในทำนองที่ว่ารัฐบาลท้องถิ่นจำเป็นต้องทำการปรึกษาหารือกับรัฐบาลกลางก่อน โดยเฉพาะ หน่วยงานรับมือโควิด-19 (Satgas) เป็นหน่วยงานที่ให้แหล่งข้อมูลที่ถูกต้องที่สุดเท่านั้น ถ้อยแถลงนี้จึงเป็นการเสียดสีผู้ว่าการมหานครจาการ์ตาซึ่งมักปรากฏตัวผ่านทางโทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ เพื่ออธิบายการจัดการเชื้อไวรัส นี่คือจุดสูงสุดของความขัดแย้งครั้งแรกของการจัดการการแพร่ระบาด

4.2.4.2 รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดสุราบายา

รัฐบาลจังหวัดสุราบายาได้ดำเนินมาตรการมรการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในพื้นที่จังหวัดสุราบายาอยู่หลากหลายมาตรการ โดยอัตราการตรวจหาเชื้อทำได้ 9,004 สัปดาห์หรืออยู่ที่ 2,250 ตัวอย่างต่อวัน โดยมีผู้ป่วยติดเชื้อถึงร้อยละ 31.6 จากผลการตรวจ ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ 40,000 ตัวอย่างต่อสัปดาห์ ในขณะที่ผู้ติดเชื้อต่ำกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ สุราบายามีศักยภาพในการติดตามสอบสวนโรคต่ำที่สุดเพียงแค่ 2.8 ต่อกรณีผู้สงสัยติดเชื้อที่ไม่มีอาการ ซึ่งมาตรฐานคือ 25 ราย ซึ่งเป็นรายสัมผัสเสี่ยง นอกจากนี้ศักยภาพในการรองรับผู้ป่วยเองก็ต่ำเช่นกัน โดยมีจำนวนเตียงไม่เพียงพอรองรับผู้ป่วยที่สูงขึ้น เนื่องจากปัญหาระบบการรับส่งผู้ป่วยข้ามโรงพยาบาลที่ไม่สามารถบรูณาการณ์กันได้ ทั้งการนับจำนวนเตียงผู้ป่วยที่เหลืออยู่ของแต่ละโรงพยาบาล ซึ่งแสดงถึงความไม่เชื่อมโยงกันของข้อมูลในแต่ละโรงพยาบาล ทั้งขั้นตอนในการดำเนินการรับส่งผู้ป่วยที่ล่าช้า ทว่าในช่วงปลายปีสุราบายาได้รับคำชื่นชมจากประธานาธิบดี โจโก วิโดโด โดยกล่าวในทำนองที่ว่ามีการพัฒนาการจัดการเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ได้ดี อีกทั้งจำนวนการตรวจหาโรค และจำนวนการติดตามทำได้ดีที่สุด โดยรวมแล้วการจัดการเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในจังหวัดสุราบายาถือว่าดีและควรเอาแบบอย่าง มีข้อมูลที่ละเอียดมากเพื่อให้ข้อมูลว่าในพื้นที่ผู้ติดเชื้อรายใหม่เดินทางไปที่ไหนและบริเวณไหนต้องระวังบ้าง การกักกันขนาดเล็ก (Micro-quarantine) ที่ประธานาธิบดีโจโกวีต้องการนำมาใช้ในสุราบายาโดยเฉพาะขั้นตอนต่าง ๆ เป็นไปตามมาตรการ PSBB ประธานาธิบดีโจโก วิโดโด จะแสดงความพึงพอใจกับการปฏิบัติงานของชุดรัฐบาลของสุราบายาอย่างเห็นได้ชัด ทั้งยังชื่นชม และยังมีความพยายามที่จะเอาแนวทางที่รัฐบาลกลางกำหนดไว้มาปรับใช้ในพื้นที่ให้ได้ แสดงถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง เมื่อเทียบกับท่าทีของรัฐบาลกลางที่มีต่อรัฐบาลท้องถิ่นมหานครจาการ์ตา เมื่อเทียบศักยภาพการตรวจหาเชื้อ ติดตามโรค และการรักษาที่ไม่ทิ้งห่างกันมากนัก รวมถึงการดำเนินมาตรการที่แทบจะไม่ต่างกัน เช่น มาตรการ PSBB และขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งที่รัฐบาลมหานครจาการ์ตาตัดสินใจเร็วกว่ารัฐบาลกลาง ในขณะที่รัฐบาลสุราบายารอรับนโยบายจากรัฐบาลกลาง เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นที่พบกับปัญหาด้านสาธารณสุขภายในแล้วยังต้องคอยระวังและรอการอนุมัติจากรัฐบาลกลางก่อนเสมอเพื่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด ในวาระที่โรคระบาดหยุดรอไม่ได้

4.3 ผลกระทบและการดำเนินการฟื้นฟู

4.3.1 ผลกระทบทางสังคม

กลุ่มประชากรชายขอบไม่สามารถเข้ารับบริการทางการแพทย์ที่ทันสมัย โดยมีรากฐานมาจากการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้ออำนวยโอกาสให้ เช่น ความยากจน ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ การอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่ที่มีการพัฒนาน้อย และผู้พิการ คนยากจนโดยเฉพาะผู้หญิงและผู้พิการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรน่า 2019 ที่ถูกต้องได้

จำกัด ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะถูกแยกออกจากการตรวจหาเชื้อ เมื่อติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 จำเป็นต้องได้รับการรักษาทางการแพทย์ที่เข้มงวดและแม่นยำ ซึ่งการรักษาพยาบาลที่ดีมักจะอยู่ในโรงพยาบาลชั้นเอ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโรงพยาบาล

การกระจายตัวของบริการสุขภาพทั่วประเทศอาจเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพระหว่างภาคตะวันตกและตะวันออกที่ไม่เท่าเทียมกันของประเทศอินโดนีเซีย อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ที่สมัยใหม่ หรือบุคคลากรทางการแพทย์ที่เปี่ยมคุณภาพมีแนวโน้มที่จะพบเห็นได้ในฝั่งตะวันตกของอินโดนีเซียและส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเกาะชวาตัวอย่างเช่นศูนย์สุขภาพชุมชน (Puskesmas) ในเกาะชวามีความพร้อมมากกว่า ในด้านมาตรฐานการป้องกันอุปกรณ์ เช่น เครื่องฆ่าเชื้อ การจัดเก็บขยะติดเชื้อ น้ำยาฆ่าเชื้อ หรือแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เมื่อเทียบกับในภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย ศูนย์สุขภาพชุมชนใน เกาะชวา ยังมีดัชนีความพร้อมสูงกว่าทางภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย

ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่ยังคงไม่สามารถเข้าถึงโรงพยาบาลได้ ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปที่สถานพยาบาลขั้นต้นทั้งเอกชน เช่น อายุรแพทย์ คลินิก และพยาบาลผดุงครรภ์ และของรัฐบาล เช่น ศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อเข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่เข้ารับการรักษาพยาบาลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 มักจะเข้าไปรักษาที่คลินิกถึงร้อยละ 55.8 ตามด้วย ศูนย์บริการสุขภาพร้อยละ 34.9 มีเพียงร้อยละ 14.1 เท่านั้นเลือกเดินทางไปโรงพยาบาล ในหมู่คนยากจนและผู้หญิงยังคงไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขอยู่อย่างต่อเนื่อง มีเพียงร้อยละ 6.6 ของบุคคลในครัวเรือนที่ยากจนเท่านั้นที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ในขณะที่มีเพียงร้อนละ 8.3 ในกลุ่มเสี่ยงและร้อยละ 16.4 เป็นผู้ที่ไม่ยากจน ในขณะเดียวกันสัดส่วนของผู้หญิงที่ไปโรงพยาบาลมีเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำกว่าผู้ชาย ทว่าคนยากจนผู้หญิง และผู้พิการที่มีอัตราการใช้โรงพยาบาลที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป โดยอาจเกี่ยวข้องกับความต้องการเข้ารับการรักษาที่ทันสมัย (Colley Windya, 2020)

ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้ง่ายต่อการแพร่กระจายของไวรัสโคโรน่า 2019 นอกจากสภาพความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่ไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขได้ ผู้คนจากชนชั้นบนสุดทางสังคมยังต้องทำงานและมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถทำงานได้จากการทำงานภาคส่วนที่สำคัญ การเดินทางโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะจำนวนมากจะเพิ่มความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 แรงงานเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเดินทางทุกวันโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพื่อไปทำงานเมื่อเทียบกับผู้ชาย เมื่อมาตรการจำกัดทางสังคมคลี่คลายลงและเศรษฐกิจกลับมาฟื้นอีกครั้ง คนงานจึงกลับเขาสู่ระบบแรงงานและเดินทางโดยใช้ขนส่งมวลชน

การขนส่งสาธารณ ในมหานครจาการ์ตาระบบขนส่งสาธารณะมักจะหนาแน่นในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน เนื่องจากคนงานต้องเดินทางเป็นระยะทางไกลเป็นเวลานาน ข้อจำกัดของระบบขนส่งสาธารณะในการรักษามาตรการทางสาธารณสุขต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับเป็นระยะเวลานานขึ้น เนื่องจากคิวยาวกว่าปกติ เนื่องมาตรการทางสาธารณสุขที่ต้องรักษาระยะห่างของที่นั่งผู้โดยสาร ทำให้จำนวนที่นั่งลดลงในขณะที่จำนวนเที่ยวของรถโดยสารมีเท่าเดิม

โรคที่เป็นร่วมกับการติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในเพศชายและหญิง หลักฐานทั่วโลกแสดงให้เห็นว่าผู้ชายมีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตที่สูงขึ้นเนื่องจากโคโรนาไวรัส ความแตกต่างระหว่างเพศในด้านพฤติกรรมหรือบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมมีส่วนทำให้ผู้ชายมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตมากกว่า เนื่องจากมี

พฤติกรรมเสี่ยงเช่น การสูบบุหรี่และการดื่มแอลกอฮอล์ที่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคไม่ติดต่อ โรคร่วมที่พบบ่อยที่สุดในผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ตามข้อมูลของหน่วยงานแห่งชาติรับมือโควิด19 ได้แก่ ความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 51.1 จากผู้ป่วยทั้งหมด เบาหวานร้อยละ 34.5 โรคหัวใจร้อยละ 20.5 และโรคปอดเรื้อรังร้อยละ 10.6 ผู้หญิงเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือดน้อยกว่าผู้ชาย ทว่าเป็นโรคเบาหวานใกล้เคียงกับผู้ชาย และเป็นโรคปอดเรื้อรังที่สูงกว่าผู้ชาย

การสำรวจสุขภาพขั้นพื้นฐานหรือ Riskesdas (2018) ระบุว่าว่า จังหวัดกาลิมันตันเหนือ กอรอนตาโล และยอคยาการ์ตา มีผู้ป่วยโรคหัวใจมากที่สุด ในขณะที่จังหวัดสุลาเวสีเหนือ กาลิมันตันตะวันออก และกอรอนตาโล มีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่สูงสุด ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเสี่ยงชีวิตที่สุดในบรรดาการเสียชีวิตทั้งหมดของผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ซึ่งมีร้อยละ 16.9 เป็นผู้ป่วยอายุต่ำกว่า 45 ปี อย่างไรก็ตามเปอร์เซ็นต์จะสูงเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ร้อยละ 39.6 เป็นผู้ที่มีอายุ 46-59 ปี และร้อยละ 43.5 เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีการเดินทางที่น้อยลง แต่ก็ยังเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้อยู่ดีจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่อายุน้อยกว่า ซึ่งต้องเดินทางไปทำงาน และให้การดูแลผู้สูงอายุ เป็นปัญหาต่อความปลอดภัยของชีวิต

ประชาชนชาวอินโดนีเซียต้องประสบปัญหาจากมาตรการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการศึกษาที่นักเรียนนักศึกษาต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ หลังจากที่สถานศึกษาเริ่มปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคม ปีพ.ศ. 2563 ซึ่งแต่ละครอบครัวมีความสามารถในการเข้าถึงได้ไม่เท่ากัน เช่น อุปกรณ์อิเล็กทอนิกส์ สัญญาณอินเตอร์เน็ต ที่อยู่อาศัยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อนักเรียนนักศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอน หรือในนักเรียนวัยประถมศึกษาหรืออนุบาลที่ต้องการผู้ดูแล ทว่าก็มีหลายครอบครัวที่ไม่สามารถทนต่อสภาพเศรษฐกิจในวิกฤตการแพร่ระบาดที่ยาวนาน ทั้งตกงานหรือรายได้น้อยลง จนส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาส่วนหนึ่งหลุดจากระบบการศึกษา นอกจากนี้ในวัยทำงานจำเป็นต้องกลับมาทำงานที่บ้าน สมาชิกภายในครอบครัวใช้เวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น ทำให้ภาระหน้าที่ในครอบครัวถูกผลักภาระไปที่ผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นการดูแลบุตรหลานในการเข้ารับการศึกษา หน้าที่ต่างๆ ในครอบครัว พร้อมกับงานประจำที่ทำอยู่ด้วย

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขถูกอุปมาให้เป็นแนวหน้าในสนามรบสู้กับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทว่าถูกละทิ้งจากนโยบายรัฐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและส่วนใหญ่เป็นพยาบาล และแพทย์ทั่วไป ซึ่งเป็นแนวหน้าในการตรวจหาและรักษาผู้ป่วยติดเชื้อ รวมถึงต้องเผชิญความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ที่สูง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมักถูกตีตราว่าเป็น“ ผู้แพร่กระจายไวรัส” ซึ่งเพื่อนบ้านและครอบครัวไม่ต้องการให้เดินทางกลับอีกด้วย รัฐบาลท้องถิ่นบางแห่ง เช่น จาการ์ตาได้จัดหาที่พักให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมทั้งค่าตอบแทนเพิ่มเติมในค่าตอบแทน เพื่อจัดการกับการเลือกปฏิบัติ และชดเชยเวลาที่สูญเสียไป

4.3.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

อินโดนีเซียถูกจับตามองว่าจะเป็นยักษ์ใหญ่ทางเศรษฐกิจในอนาคต เนื่องจากขนาดของเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และติดอันดับ 7 ของโลกด้วยความเสมอภาคของกำลังซื้อ รวมถึงประเทศอินโดนีเซียมิได้ประสบกับการติดลบของอัตราการเติบโตทางจีดีพี มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 และอัตราการเติบโตทางจีดีพีมีเสถียรภาพอยู่ที่ร้อยละ 5 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แม้ในปี พ.ศ. 2562 จะลดลงจาก

ร้อยละ 5.2 เป็น 5.0 เนื่องจากสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้งคู่ต่างเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจคือการบริโภคภายในประเทศโดยได้รับแรงกระตุ้นจากตลาดขนาดใหญ่ที่มีชนชั้นกลางเพิ่มขึ้นเกือบ 70 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55 ของจีดีพี และนอกจากนี้ค่าเงินรูเปียห์ที่อ่อนค่าลงเป็นเวลานาน (Data Avicenna, 2020)

ในปีนี้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ได้ส่งผลกระทบตั้งแต่ไตรมาสและสุดท้ายมีอัตราการเติบโตทางจีดีพีดังต่อไปนี้ 1.6, -4.19, -3.49, และ 1.8 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่เกิดการระบาดภายในประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในประเทศถดถอยลงอย่างมาก เนื่องจากมาตรการ Lockdown กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง และปิดตัวลงจากการที่ทนต่อพิษเศรษฐกิจไม่ไหว เช่น อุตสาหกรรมทั้งหมดของการบินการท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างโรงแรม ร้านอาหาร แต่ก็มีบางอุตสาหกรรมเติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ บริการทางออนไลน์ เช่น บริการขนส่งอาหาร สั่งสินค้าทางออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดในขณะนี้ยังคงสาหัสและยังไม่มีแนวโน้มที่จะควบคุมได้ ทำให้ทั้งสี่ไตรมาสติดลบเฉลี่ย 2.1 เปอร์เซ็นต์

การเติบโตทางเศรษฐกิจในปี 2564 นี้มีแนวโน้มที่จะเริ่มกลับมาเติบโตขึ้นเนื่องจากตัวเลขผู้ติดเชื่อที่คงที่และเริ่มมีการดำเนินการฉีดวัคซีนไปจำนวนหนึ่งแล้ว เริ่มดึงความเชื่อมั่นทางด้านการลงทุนและเปิดประเทศได้เร็วมากขึ้น โดยคาดว่าปีนี้จะโตได้เฉลี่ย 2.4-4.5 เปอร์เซ็นต์ และกลับมาโตได้ปกติในปีพุทธศักราช 2565 (ADB, 2021) ซึ่งดูเหมือนรัฐบาลกลางพยายามที่จะวางสมดุลการควบคุมการแพร่ระบาดและรักษาสภาพคล่องทางเศรษฐกิจไปด้วยทำให้ผลกระทบทางเศรษฐกิจกลับมาดีขึ้นบ้าง ทว่าการแพร่ระบาดยังคงเพิ่มขึ้นอยู่อย่างต่อเนื่องและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องไวรัสโคโรน่า 2019: การแพร่ระบาด ผลกระทบและมาตรการรับมือของรัฐบาลอินโดนีเซีย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1. ความพร้อมและสถานการณ์การแพร่ระบาด

จากการเฝ้าติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ผ่านมารัฐบาลมีการตอบสนองทางนโยบายที่ค่อนข้างล่าช้าจริง เมื่อพบผู้ติดเชื้อรายแรกกลางกรุงจาการ์ตา ในวันที่ 2 มีนาคม ซึ่งรัฐบาลอินโดนีเซียเพิ่งตื่นตัวและเริ่มมีมาตราการควบคุมในวันที่ 13 มีนาคม จากพื้นที่เมืองหลวงของจาการ์ตาที่เริ่มมีขยายพื้นที่การแพร่ระบาดออกไปสู่ต่างจังหวัด และกระจายไปสู่เกาะต่างในประเทศ จนกระทั่งทุกเกาะของประเทศรับเชื้อกันอย่างทั่วถึงในช่วงเดือนเมษายนที่ผ่าน และในขณะเดียวกันก็เกิดการแพร่บาดภายในจังหวัดอื่น ๆ เช่นกัน แม้ผ่านมา 9 เดือนแล้ว ตัวเลขผู้ติดเชื้อก็ยังคงสูงขึ้นอยู่เรื่อย ๆ แม้จะเทียบกับสหรัฐอเมริกาที่มียอดสะสม 7 วันสุดท้ายของเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 มียอดผู้ติดเชื้อสะสมกว่า 1,334,155 ราย เฉลี่ย 190,000 รายต่อวัน และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปสะสม 1,545,682 ราย เฉลี่ย 220,811 ราย ในขณะที่อินโดนีเซียมีผู้ติดเชื้อสะสม 48,889 ราย เฉลี่ย 6,984 ราย น้อยแต่น่ากังวล

ทว่าก็มีการตั้งข้อสังเกตว่ายอดจำนวนผู้ติดเชื้อจริงอาจจะสูงกว่านี้ เนื่องจากศักยภาพในการตรวจหาโรคที่อาจจะไม่สามารถตรวจผู้ต้องสงสัยติดเชื้อได้ทั้งหมด จากช่วงแรกที่มียอดการตรวจหาเชื้อได้ไม่ถึง 10,000 ตัวอย่าง จนในช่วงปลายเมษายนถึงเดือนกันยายนสามารถตรวจเชื้อได้เกือบ 20,000

ตัวอย่างต่อวัน และต่อมาในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน สามารถตรวจเชื้อได้เกือบ 50,000 ตัวอย่างต่อวัน ทว่าจำนวนผู้ต้องสงสัยในการตรวจเชื้อยังคงมีจำนวนสูงกว่าจำนวนการตรวจหาเชื้อที่มีอยู่ถึง 1 เท่าตัว ซึ่งเป็นอุปสรรคในหารคัดกรองผู้ป่วยและควบคุมโรคอย่างมาก เนื่องจากยากต่อการแยกผู้ติดเชื้อออกจากผู้ไม่ติดเชื้อ ทำให้เกิดปัญหาในการสอบสวนโรคเพื่อหาต้นสายของคลัสเตอร์ ในช่วงเดือนกันยายนความเชื่อมโนงของคลัสเตอร์อยู่ที่ร้อยละ 24 จากผู้ติดเชื้อทั้งหมด นอกจากนี้จำนวนผู้เสียชีวิตของประเทศร้อยละ 3.1 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยยอดผู้ชีวิตจากเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ของโลกอยู่ที่ร้อยละ 2.4 ทว่าก็ยังมีการตั้งข้อสังเกตถึงการจดบันทึกยอดผู้เสียชีวิตจริง ๆ ว่าอาจมีสูงมากกว่าที่รายงานอยู่ เนื่องจากการรายงานยอดผู้เสียชีวิตในระยะแรกไม่ได้รวมถึงการนับผู้เสียชีวิต ในผู้ป่วยเข้าข่าย หรือผู้ป่วยต้องสงสัยที่ไม่มีอาการ

ประเทศอินโดนีเซียประสบกับวิกฤตการบริหารจัดในการเตรียมพร้อมวิกฤตที่มีความไม่แน่นอนและช่วงเริ่มต้นก่อนการเกิดวิกฤตนั้น ๆ วิกฤตทางการบริหารนี้แสดงให้เห็นถึงการบริหารกระจายอำนาจระหว่างหน่วยงานของรัฐซึ่งส่วนใหญ่มีความขัดแย้งทางอำนาจ ทั้งหน่วยงานระดับชาติ รวมไปถึงรัฐบาลท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งปัญหาเกิดจากการประสานงานที่ไม่ชัดเจนในการจัดการวิกฤต โดยเฉพาะมาตรการ PSBB ซึ่งเป็นการ lockdown เฉพาะส่วน ซึ่งมาที่หลังแผนการที่รัฐบาลท้องถิ่นได้ลงมือไปแล้ว จึงเกิดความสับสน และสร้างความคลาดเคลื่อนให้กับประชาชน และทำให้รัฐบาลท้องถิ่นดำเนินนโยบายไม่กล้าขัดแย้งกับรัฐบาลกลาง จึงกลายเป็นช่องว่างที่ทำให้ส่วนท้องถิ่นต้องรอบทบาทรัฐบาลกลาง ทว่าไม่ทันที่จะจำกัดการแพร่เชื้อได้ในระยะแรก รัฐบาลอินโดนีเซียก็เร่งรัดให้กลับสู่สภาวะปกติใหม่ (New normal) จนการแพร่ระบาดกลับมาเพิ่มสูงอีกครั้ง และช่วงที่มีการระบาดเกิดจากการเดินทางกลับภูมิลำเนาฉลองวันหยุดยาวตั้งแต่การเฉลิมฉลองวันฮารีรายอ ตามด้วยวันชาติและวันหยุดสุดสัปดาห์ ทั้งนี้ยังสังเกตพบว่ารัฐบาลอินโดนีเซียมีความกังวลในส่วนของเศรษฐกิจเป็นสำคัญอย่างการตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจและการเงิน และกาแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานเร่งรับมือโควิด-19 เป็น Satgas ซึ่งมีหน้าที่ดูแลด้านสาธารณสุขเป็นหลัก และ Satgas PEN ซึ่งมาดูแลเศรษฐกิจโดยตรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น

วิกฤตทางการบริหารยังเห็นได้จากศักยภาพของรัฐบาลในการสื่อปัญหาวิกฤตต่อประชาชนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ผลการวิจัยจากสถาบันวิจัยการศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม (LP3ES, 2020) เกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะของรัฐบาลในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 7 เมษายนที่ผ่านมา งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาความล้มเหลวในการจัดการ ในการจัดการกับโรคระบาดรัฐบาลอินโดนีเซียมีจุดบกพร่องอยู่หลายประการ ในการกระจาย และการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแถลงการณ์โดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลที่ไม่มีความสมัครสมานสามัคคีกัน สิ่งนี้ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องในการรับมือและการจัดการกับวิกฤตดังกล่าว การค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงการที่รัฐบาลไม่สามารถจัดการข้อมูลสื่อสารกับประชาชนได้อย่างเหมาะสมในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

5.2 หลักธรรมาภิบาลรัฐและการกระจายอำนาจในการรับมือเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

ในหลักธรรมาภิบาลของคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (UNSCAP) ที่ประกอบไปด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) หลักฉันทามติ 3) ตรวจสอบได้ 4) มีความโปร่งใส 5) มีความรับผิดชอบ 6) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 7) นำไปใช้ได้ และ 8) ครอบคลุมสอดคล้องกับเป้าหมาย พบว่ารัฐบาลอินโดนีเซียขาดคุณสมบัติตามหลักธรรมาภิบาลรัฐที่ว่าด้วยเรื่องของการบริหารปกครองที่ดี

ตั้งแต่การมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ มีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพประสิทธิผล นำไปใช้ได้อย่างชัดเจน

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานรัฐบาลจะเห็นความมีส่วนร่วมของหลาย ๆ ฝ่าย ทว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศที่ได้รับอำนาจการบริหารบางส่วนในช่วงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขนาดใหญ่ปี พ.ศ. 2542 หรือการกระจายอำนาจนั้น พบตัวอย่างความขัดแย้งของรัฐบาลทั้ง 2 ระดับอย่างชัดเจนระหว่างรัฐบาลกลางประธานาธิบดี และรัฐบาลท้องถิ่นของมหานครจาการ์ตา เนื่องจากมาตรการปิดเมืองของรัฐบาลมหานครจาการ์ตาที่ออกมาควบคุมก่อนรัฐบาลกลางจะออกมาดำเนินมาตรการระดับชาติ ความขัดแย้งมีอยู่เป็นระยะ และรัฐบาลกลางเองก็พยายามรวบอำนาจการตัดสินใจทั้งหมดไว้ที่หน่วยงานรับมือโควิด-19 (Satgas) ภายใต้การกำกับดูแลจากกระทรวงทบวงกรมหรือหน่วยงานส่วนกลาง โดยมีประธานาธิบดีออกคำสั่งอีกทอดหนึ่ง หากรัฐบาลท้องถิ่นของพื้นที่ใดปฏิบัติหน้าที่ตามคำชี้นำของรัฐบาลกลางและต่อยอดได้ดีก็จะได้รับการเชิดชูเป็นพิเศษ กรณีตัวอย่างรัฐบาลสุราบายา แม้ผลลัพธ์จากการประเมินถือว่ายังทำได้ไม่ดีนักในเรื่องของการตรวจหาเชื้อติดตามโรค และควบคุมการแพร่ระบาด ในส่วนของภาคประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมอยู่มากในการป้องกัน เนื่องจากการแพร่ระบาดในหลาย ๆ ครั้งเกิดจากการเคลื่อนย้ายของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงและแออัด เดินทางกลับบ้าน มาตรการรณรงค์ขอความร่วมมือ หรือการสื่อสารความเสี่ยงที่ไม่เพียงพอของรัฐทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งปฏิบัติตามได้ และอีกส่วนนึงไม่สามารถทำได้

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการรับมือในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดรัฐบาลกลางได้มีมาตรการ PSBB ซึ่งเป็นมาตรการที่มาจากรัฐบาลกลาง หากรัฐบาลท้องถิ่นจะทำการปิดเมืองไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ก็ตามจะต้องผ่านการเห็นชอบจากส่วนกลางเสียก่อน ซึ่งก็มีหลายพื้นที่ที่ต้องการดำเนินมาตรการปิดเมืองไม่สามารถดำเนินการได้จากมุมมองของรัฐบาลกลาง ทำให้ในหลายจังหวัดยังมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันขยับสูงขึ้น เช่นในเกาะชวา บาหลี สุมาตราตะวันออกหรือตะวันตก สุลาเวสีใต้ กาลิมันตันใต้ นอกจากนั้นมาตรการ PSBB นั้นเริ่มสร้างผลลัพธ์ที่ดีได้น้อยลงเรื่อย ๆ อย่างจังหวัดมหานครจาการ์ตาเองที่มีการบังคับใช้มาตรการ PSBB ในหลาย ๆ ครั้ง และต่อเนื่องมาจนถึงสิ้นปีพ.ศ. 2563 ก็ไม่สามารถควบคุมตัวเลขผู้ตัดเชื้อได้เหมือนเก่า ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการนำมาตรการไปใช้ในส่วนนี้ยังไม่เป็นที่ประจักษ์มากนัก

ในส่วนของความโปร่งใสตรวจสอบได้ หรือการคอร์รัปชัน ผู้วิจัยมิสามารถตรวจสอบได้ ทว่ามีสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของประธานาธิบดี โจโก วิโดโด ในการสับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ในวันที่ 22 ธันวาคมที่ผ่านมา โดยจุดประสงค์เพื่อมาช่วยแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาด ซึ่งมีรัฐมนตรี 6 คน จะมีการแทนที่ตำแหน่งใหม่ประกอบไปด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการท่องเที่ยว รัฐมนตรี 4 คนถูกไล่ออก และ 2 คนเลื่อนตำแหน่งที่มีบทบาทสูงขึ้น หนึ่งในนั้นคือ เตราวัน อากุส ปุตรันโต (Terawan Agus Putranto) รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข จากผลงานการควบคุมการแพร่ระบาด จากคำพูดที่ว่า “ประเทศอินโดนีเซียปลอดภัยจากเชื้อโคโรน่า 2019 เพราะประชาชนกว่า 260 ล้านคนสวดภาวนาเยอะ” โดยตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขมี บูดี กุนาดี ซาดิกิน (Budi Gunadi Sadikin) ดำรงตำแหน่งแทน จากเดิมดำรงตำแหน่งรองรัฐมนตรีกระทรวงรัฐวิสาหกิจ และอดีตประธานธนาคารมันดีรี (Bank Mandiri) จากการสับเปลี่ยนรัฐมนตรีทั้ง 6 คน มี 2 คนที่ถูกจับกุมข้อหาการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน

โดยคนแรกคือ เอดดี ประโบโว (Edhy Prabowo) จากการรับสินบนในการนำเข้าตัวอ่อนของล็อบสเตอร์ และ จูรีอารี บาตูบารา (Juliari Batubara) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกิจการสังคม ในข้อกล่าวหารับสินบนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณในการช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ซึ่งกักขังอยู่ขณะนี้โดยคณะกรมมการกำจัดคอร์รัปชันแห่งประเทศอินโดนีเซีย ในส่วนนี้เองทำพบว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดมีเหตุการณ์ทุจริตคอร์รัปชันและรัฐบาลก็พยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้

ในส่วนของการกระจายอำนาจในช่วงวิกฤตพบว่าแม้จะมีการกระจายอำนาจให้การปกครองส่วนท้องถิ่น ในทางการแพทย์ทำหน้าที่ได้เพียงแค่ทำการรักษา ติดตามผู้สัมผัสผู้ป่วย และตรวจหาโรคของผู้ป่วยต้องสงสัยเอง มีการช่วยเหลือและดูแลจากส่วนกลาง ในส่วนของการบริหารจัดการรัฐบาลส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่สื่อสารความเสี่ยงให้ประชาชน ประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาด ออกมาตรการ ซึ่งทั้งหมดจะต้องได้รับการชี้แนะ ดูแล และควบคุมจากรัฐบาลกลางก่อน ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นมีหน้าที่ปฏิบัติตามเท่านั้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการกระจายอำนาจของประเทศอินโดนีเซียในสถานการณ์การแพร่ระบาดนั้น แทนที่จะมีส่วนช่วยในการควบคุมการแพร่ระบาดได้ดีและเข้าถึงประชาชนทุกพื้นที่ในประเทศ กลับมีรัฐบาลกลางเข้ามามีส่วนตัดสินใจ บริหารจัดการแทนรัฐบาลท้องถิ่นมากกว่า ซึ่งประเทศอินโดนีเซียมีรูปรัฐเป็นรัฐเดี่ยวแบบกระจายศูนย์อำนาจ ทำให้ภาพรัฐบาลระดับท้องถิ่นมีขอบเขตอำนาจที่ไม่อิสระและพิเศษมากนัก นอกจากนี้การกระจายอำนาจที่มีรัฐบาลหลายชุดหลายระดับ เมื่อจะต้องประสานงานร่วมกันจริงแล้ว เป็นการตั้งคำถามว่าขนาดระบบรัฐการของอินโดนีเซียมีขนาดใหญ่และซับซ้อนจนลดประสิทธิภาพให้ขั้นตอนต่าง ๆ มีความล่าช้าหรือไม่

5.3 อภิปรายผล

ในการควบคุมโรคระบาดนั้น ตามหลักของการควบคุมระบาดมี 3 ขั้นตอนสำคัญแล้ว และในประเทศอินโดนีเซียรณรงค์เป็นอย่างมากคือ มาตรการ 3T ซึ่งใช้อักษรนำจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ได้แก่ Testing (การตรวจหาเชื้อ), Tracking (การสอบสวนโรค) และ Treating (การดูแลรักษา) เป็นหลักการสำคัญที่ควบคู่ไปด้วยกันสำหรับการแก้ไขวิกฤตการแพร่ระบาด ทว่าประเทศอินโดนีเซียจากที่เกริ่นนำไปข้างต้นว่าระบบสาธารณสุขของประเทศไม่มีความพร้อมตั้งแต่ต้น ทั้งอุปกรณ์หรือบุคลากรทางการแพทย์ รวมรัฐบาลอินโดนีเซียคาดการณ์ว่าจะไม่มีการแพร่ระบาดภายในประเทศ ทำให้ไม่ได้เตรียมการอย่างเพียงพอเมื่อเกิดการแพร่ระบาดในประเทศ

เมื่อเกิดวิกฤตขึ้น การบริหารจัดการของรัฐบาล ผู้กุมอำนาจสูงสุดและทรัพยากรสำคัญของประเทศต้องออกคำสั่ง นโยบาย หรือมาตรการในการจัดการวิกฤตข้างต้น เพื่อจำกัดวงการแพร่ระบาดของโรคจากการเดินทางและทำกิจกรรมของประชาชน ทว่าหากมาตรการที่ออกมาไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมและความสามารถในการปฏิบัติตามของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงหน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อสำหรับล้างทำความสะอาด การเข้าถึงข้อมูลและข้อปฏิบัติตามที่ถูกต้องชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือการเยียวยาภาคส่วนที่ได้รับความเดือนร้อนในระหว่างดำเนินมาตรการให้ทุกภาคส่วนสามารถอยู่รอดจนวิกฤตสามารถควบคุมได้ ดังนั้นมาตรการที่ใช้สอดคล้องกับบริบทของประชาชน และก่อความเสียหายน้อยที่สุด การได้รับความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการฝ่าฟันวิกฤตแห่งชาติก็จะเป็นไปได้ง่าย เนื่องจากเป็นวาระสำคัญของชาติและทุกภาคส่วนเห็นตรงกัน ทว่ารัฐบาลอินโดนีเซียยังจัดการความเสียหายและมาตรการที่จะเยียวยาปัญหาข้างต้นไม่ค่อยเป็นไปในทิศทางที่นัก และปล่อยให้เกิดช่องว่างของ

การรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่ไม่ชัดเจน จึงส่งผลในการควบคุมตัวเลขผู้ติดเชื้อยังคงเพิ่มสูงขึ้น และมีการบันทึกตัวเลขผู้ที่ติดเชื้อรายใหม่สูงในทุกวัน วิกฤตยิ่งยาวนานเท่าไหร่ ภาคส่วนต่าง ๆ ก็จะอ่อนแอลงไปเรื่อย ๆ และในที่สุดไม่สามารถรับและปฏิบัติตามมาตรการของรัฐได้อีก

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการแพร่ระบาดของประเทศอินโดนีเซียคือ การเดินทางเคลื่อนที่ของประชาชนในพื้นที่แพร่ระบาดไปยังพื้นที่ ๆ ไม่เคยมีการแพร่ระบาด แต่ปัจจัยที่ทำให้การแพร่ระบาดจนไม่สามารถควบคุมวิกฤตในประเทศอินโดนีเซียเกิดจาก (1) ความไม่พร้อมของระบบสาธารณสุข (2) การบริหารจัดการของรัฐ ในการดำเนินมาตรการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของประชาชน และนำมาสู่ความอ่อนแอของภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชน และสาธารณสุขในการรองรับมาตรการของรัฐ ยิ่งวิกฤตยาวนานเท่าไหร่ ยิ่งตอกย้ำความอ่อนแอของทุกภาคส่วนและการควบคุมการแพร่ระบาดจะทำได้ยิ่งยากขึ้น

จึงเป็นข้อเสนอแนะถึงวิกฤตการแพร่ระบาดที่บานปลายในขณะนี้ รัฐบาลอินโดนีเซียควรเพิ่มศักยภาพในการตรวจหาเชื้อต่อวันให้ให้ได้มากกว่าจำนวนประชากรในพื้นที่ 4 เท่าตัวอย่างต่อสัปดาห์ เพิ่มการตรวจเชิงรุกกระจายลงไปในทุกพื้นที่เสี่ยง เพื่อการติดตามผู้สัมผัสเชื่อเพื่อแยกออกจากพื้นที่ โดยแยกผู้ติดเชื้อออกจากพื้นที่ให้เร็วที่สุด รวมถึงเพิ่มอุปกรณ์การรักษาหรือเตียงผู้ป่วยสำหรับผู้ที่มีอาการปานกลางตลอดจนอาการรุนแรง ทั้งนี้รัฐบาลอินโดนีเซียควรที่จะให้ความสำคัญถึงความปลอดภัยต่อบุคลากรทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นมากขึ้นกว่าเดิมตั้งแต่การจัดหาชุดอุปกรณ์ป้องกัน (PPE) วัคซีนที่มีประสิทธิภาพต่อการคุ้มครองชีวิตของบุคลากรทางการแพทย์ ในส่วนของความเหลื่อมล้ำของเทคโนโลยีทางการแพทย์และทรัพยากร จะเห็นได้ว่าในพื้นที่นอกเกาะชวามีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากอุปกรณ์และบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ แต่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับเกาะชวา รัฐบาลอินโดนีเซียควรเริ่มที่จะควบคุมจากจังหวัดต่าง ๆ นอกเกาะชวา โดยให้อำนาจของรัฐบาลท้องถิ่นจากเดิมที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงวิสัยทัศน์อย่างเต็มที่ มีพื้นที่ในการนำเสนอและหาแนวทางนโยบายในการเข้าควบคุมสถานการณ์ เพื่อควบคุมพื้นที่ติดเชื้อต่ำเป็นเพื่อที่ปลอดภัย และตีวงการแพร่ระบาดให้จำกัดอยู่ในพื้นที่เสี่ยงสูง จากนั้นจึงระดมทรัพยากรทางการแพทย์ทั้งหมดก็เข้ามาจัดการเป็นพื้นที่เสี่ยงสูงดังกล่าว สิ่งสำคัญที่รัฐบาลควรทำคือการเยียวยาประชาชนทุกกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดและมาตรการควบคุมให้มากกว่านี้ ผลกระทบจากมาตรการป้องกัน ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องหยุดชะงักลง ทั้งผู้จ้างงานและแรงงาน ต่างได้รับรายได้ที่น้อยลงในขณะที่รายจ่ายเท่าเดิม ความไม่มั่นคงในชีวิต จากความเสี่ยงที่จะถูกเลิกจ้างงาน หรือปรับลดเงินเดือน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อมายังครอบครัว กล่าวคือบางครอบครัวมีรายได้หลักแหล่งเดียว บางครอบครัวสูญเสียรายได้หลัก สถานะทางการเงินกลายเป็นยากจน สูญเสียทรัพย์สินที่สั่งสมมา หรือบุตรหลานในวัยเรียนต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะกลายมาเป็นปัญหาสังคมตามมา และกลุ่มคนเหล่านี้จะกลับมามั่งคั่งคราครั้งก่อนเกิดการแพร่ระบาดก็อาจใช้ระยะเวลานานในการฟื้นกลับมาหรือไม่สามารถกลับมาได้อีกเลย จากการถ่วงดุลระหว่างการเปิดเศรษฐกิจและประคองจำนวนผู้ติดเชื้อไปด้วยกันอาจเป็นตัวเลือกที่ไม่เป็นผลดีในระยะยาวของประเทศอินโดนีเซีย สะท้อนผ่านอัตราการเติบโตทางจีดีพีที่ไม่กลับมาดีเหมือนก่อนการแพร่ระบาด ดังนั้นการควบคุมตัวเลขผู้ติดเชื้อให้น้อยที่สุด มีพื้นที่ปลอดภัยให้มากที่สุด จะสามารถดึงความเชื่อมั่นของทุกภาคส่วนและฟื้นกลับมาได้เร็วกว่า กล่าวคือการเติบโตทางจีดีพีเป็นบวกจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อตัวเลขผู้ติดเชื้อเป็นศูนย์หรือติดเชื้อในระดับที่ทรัพยากร

ทางการแพทย์รับมือได้ นอกจากนี้รัฐบาลอินโดนีเซียจำเป็นต้องปรับปรุงคือการเจรจานำเข้าวัคซีนที่มีประสิทธิภาพลดเปอร์เซ็นต์การเสียชีวิตและสามารถสร้าง Herd immunity ได้ แม้จะมีการเจรจาว่าจะนำวัคซีนหลายชนิดเข้ามา แต่ปัจจุบันมีการกระจายการฉีดวัคซีนเพียงแค่วัคซีนซิโนแวคเท่านั้น และการฉีดวัคซีนยังคงน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ

ท้ายที่สุดนี้บทความวิจัยนี้จัดทำขึ้นในระหว่างการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในปี พ.ศ. 2563 ทว่ายังไม่เป็นจุดสิ้นสุดของวิกฤต ข้อจำกัดในการหาข้อมูล และความถูกต้องของข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด หากมีการศึกษาเกี่ยวกับบริบทหรือการถอดบทเรียนการบริหารจัดการอินโดนีเซียต่อการรับมือโรคระบาด สามารถศึกษาต่อจากช่วงปี พ.ศ. 2563 โดยอาจจะมีตัวแปรใหม่ที่เข้ามา ได้แก่วัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 หรือการกลายพันธุ์ของเชื้อ ซึ่งจะเป็นเรื่องใหม่ที่สามารถต่อยอดออกไปได้ นอกจากนี้บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลผ่านเอกสาร หากได้มีการศึกษาเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมอาจสามารถช่วยให้ได้มุมมองของฝ่ายรัฐบาลและประชาชนเชิงลึก ถึงที่มาของมาตรการและสาเหตุที่มิได้เปิดเผยออกมาทั้งหมด ผู้ปฏิบัติงานหรือดำเนินโยบายที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธณสุข แห่งประเทศไทย. (2542). *คู่มือการดำเนินงานทางระบาดวิทยา*. กองระบาดวิทยา.

กรมควบคุมโรค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพแห่งชาติ ภายใต้แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2535). *คู่มือการดำเนินงานทางระบาดวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

พันธ์ชัย รัตนสุวรรณ. (2561). *หลักการป้องกันควบคุมโรค.* ตำราระบาดวิทยา. สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ศูนย์วิจัยทางเศรษฐกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2563, มิถุนายน). *เศรษฐกิจอาเซียน 4 ประเทศ*. SCB Economic Intelligence Center. https://www.scbeic.com/th/detail/product/6893

สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. (2559, พฤษภาคม). *คู่มือระบบบัญชาการเหตุการณ์*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี. https://www.rbpho.moph.go.th/eoc2020/file/PHEICS.pdf

องค์การอนามัยโรค. (2563, 17 เมษายน). *ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019*. เว็บไซต์องค์การอนามัยโลก. https://www.who.int/thailand/ emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19

องค์การอนามัยโลก. (2563, 24 เมษายน). *รายงานสถานการณ์เชื้อไวรัสโควิด 19*. องค์การอนามัยโลก. https://www.who.int/docs/ default-source/coronaviruse/situation-reports/20200423-sitrep-94-covid 19.pdf?sfvrsn=b8304bf0_4

Anisya Fitrianti. (2020, October 2). *Yuk Cegah Penyebaran COVID-19 dengan Strategi 3M dan 3T*. Good Doctor. https://www.gooddoctor.co.id/tips-kesehatan/covid-19/yuk-cegah-penyebaran-covid-19-dengan-strategi-3m-dan-3t/

Asain Development Bank. (2021). Financing a green and inclusive recovery. *Asian development outlook 2021*, 291.

CNA. (2020, July 17). *Lack of compliance blamed for East Java's high COVID-19 tally, health workers' deaths: Indonesian minister*. cna. https://www.channelnewsasia.com/news/asia/lack-of-compliance-blamed-for-east-java-s-high-covid-19-tally-12941302

Colley Windya. 2020. *Monitoring the social impact of the COVID-19 pandemic in Indonesia*. J-PAL. https://www.povertyactionlab.org/blog/11-10-20/monitoring-social-impact-covid-19-pandemic-indonesia

Deloitte. (2020). *Rising to the COVID-19 Health Care Challenge in Indonesia*. Deloitte Indonesia Business and Industry Updates. https://www2.deloitte.com/id/en/pages/life-sciences-and-healthcare/articles/rising-to-covid-19-health-care-challenge-in-indonesia.html

IFAD. (1999, September). *Good governance*. [Cited September 20th, 2020]. https://www.ipa.government.bg/sites/default/files/pregleddobro_upravlenie.pdf

KPMG. (2020, December 2). *Government and institution measures in response to COVID-19*. KPMG. https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/indonesia-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html

Minggu. (2020, October 11). *PSBB Jakarta Berahir hari ini, Akankah Diperpanjang lagi*. Tim detikcom – detikNews. https://news.detik.com/berita/d-5208726/psbb-dki-jakarta-berakhir-hari-ini-akankah-diperpanjang-lagi

Ministry of Health, Republic Indonesia. (2019). *National Action Plan for Health Security 2020-2024*. Government Printing office

Nyoman, K., & Nyoman, R. K. (2010). *Preparing Indonesia for Pandemic Influenza. South-East Asia Regional Conference on Epidemiology*. WHO: Regional office for South-East Asia.

Sheng, K. Y. (2020). *What is good governance*. UNESCAP. https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf

The Jakarta Post. (2020, September 20). *Jokowi refuses to impose lockdown on Jakarta*. https://www.thejakartapost.com/news/2020/03/30/jokowi-refuses-to-impose-lockdown-on-jakarta.html

Wawan Mas'udi & Poppy S. Winanti. (2020). Covid-19: Dari Krisis Kesehatan ke Krisis Tata Kelola. *Tata Kelola penanganan Covid-19 di Indonesia*. Gadjah Mada University Press.

เด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ภูริวัฒน์ อาธรรมระชะ และ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาภาษาและอุดมการณ์เด็กดี ในวาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่สื่อถึงอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เก็บกลุ่มตัวอย่างจากวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโรงเรียนละ 1 วิสัยทัศน์ รวม 860 วิสัยทัศน์ ใช้แนวคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีหลักที่มีความโดดเด่น เนื่องด้วยลักษณะของตัวบทที่มีความสั้น กะทัดรัด ซึ่งกลวิธีดังกล่าวเผยให้เห็นชุดความคิดที่สื่อถึงอุดมการณ์เด็กดี 4 ชุดความคิด คือ 1) นักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย 2) นักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ 3) นักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 4) นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย อุดมการณ์เด็กดีส่งผลให้ครูมีหน้าต้องปฏิบัติตามนโยบายในการพัฒนานักเรียน และนักเรียนต้องปฏิบัติตามนโยบายในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นวาทกรรมที่ผลิตขึ้น โดยสถาบันการศึกษาของรัฐ และควบคุมการผลิตโดยหน่วยงานการศึกษาของรัฐ เพื่อใช้ในในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายที่ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ และมีครูซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมไทยให้ความเคารพเป็นผู้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์นั้น เพื่อถ่ายทอด อบรม ขัดเกลา ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของสังคม ทั้งยังสามารถเข้าถึงประชาชนทุกระดับในสังคม อุดมการณ์ที่อยู่ในวิสัยทัศน์โรงเรียนจึงสามารถส่งผลต่อสังคมได้ในวงกว้าง ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า อุดมการณ์ต่างเด็กดีที่สื่อผ่านหนังสือเรียนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิด และค่านิยมในสังคมหลายประการ ได้แก่ สภาพปัญหาในสังคมไทยด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมความเป็นไทย ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร และปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย รวมถึงแนวคิดและนโยบายของรัฐที่ ขณะเดียวกันอุดมการณ์เด็กดีที่สื่อผ่านวิสัยทัศน์นั้นก็อาจส่งผลต่อระบบความคิด ความเชื่อของนักเรียน รวมถึงสังคมในด้านต่าง ๆ ด้วย คือการนิยามความหมายของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนในประเทศไทย เพื่อใช้ในการกดทับ สั่งการ ควบคุม ระบบการประพฤติปฏิบัติตัวของนักเรียนทุกคนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ และแสดงให้เห็นว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นวาทกรรมที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐและผู้มีอำนาจในสังคมเพื่อเตรียมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามที่รัฐและผู้มีอำนาจในสังคมเห็นว่าเหมาะสม[1]

คำสำคัญ อุดมการณ์เด็กดี วิสัยทัศน์ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

[1] บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง "ภาษากับอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย" หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Good Child Ideologies in the Vision Secondary Schools: A Critical Discourse

Bhuriwat Arthamracha and Thinnawat Sroikudrua
Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

Abstract

This article presents the results of the study of language and good child ideologies in the vision discourse of secondary schools. The research studies language strategies that convey good child ideologies in the vision discourse of secondary schools by collecting samples from the visions of secondary schools in Thailand and choosing a specific method for collecting information which was gathering 1 vision per school in a total of 860 visions. The concept of discourse and critical analysis were used in data analysis. The results of the study revealed a method for choosing vocabulary, strategies for using verbs which showed four sets of ideas that conveyed good child ideologies: 1) students must be good people with discipline, 2) students must have public mind, 3) students must love the nation, religions, and the king and 4) students must adhere to democracy. Such ideologies reflected that teachers have a duty to follow the policy of student development and students follow the policy of self-development in order to have characteristics that meet the needs of society and the nation, social and cultural practices that affect the production of Vision Discourse such as problems in Thai society, moral, ethical and Thai values, problem of population growth and problems with learning about the constitution and democracy which affects the birth of a good child ideologies in the vision discourse of secondary schools which influence students in Thailand for use in suppressing, commanding, controlling over the conduct of all students in public secondary schools, Also it showed that secondary school vision discourse is a discourse that reproduces the ideologies of state and social authority to prepare children to be good members of society as the state and social authorities deem appropriate.[2]

Keywords: Good Child Ideologies, Vision, Critical analysis discourse

1. บทนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้างและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีคุณภาพ มีจิตใจเมตตา กรุณา รักและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ตลอดจนมีความคิดที่จะสรรค์สร้างสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมสามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันหากเยาวชนได้รับการพัฒนาคุณภาพจากโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพนักเรียนจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีมาตรฐานและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนมีหน้าที่ในการขัดเกลานักเรียนทางตรงต่อจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ว่าโรงเรียนรัฐบาลหรือเอกชนต่างก็ต้องสนองรับนโยบายชาติ อาทิ แผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอน

[2] This research paper is part of the research title “THE LANGUAGE AND IDEOLOGIES IN VISION OF THE SECONDARY SCHOOL IN THAILAND” Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon *Kaen* University.

เป็นไปในทิศทางเดียวกันดังนั้นโรงเรียนจึงเป็น เครื่องมือของรัฐในการควบคุมนักเรียนในการถ่ายทอดอุดมการณ์ระบบความเชื่อที่คน ในสังคมเชื่อว่าเป็นความจริงเป็นเรื่องปกติโดยปราศจากการตั้งข้อสงสัยซึ่งแนวความคิดนี้ สะท้อนวิถีปฏิบัติและโครงสร้างอำนาจของสังคมนั้น ๆ ผ่านการประกอบสร้างความหมายที่นำไปสู่การผลิตและ/หรือการผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในสังคม นอกจากนี้อุดมการณ์ยังเป็นตัวกำหนดการสื่อสารของคนในสังคมว่าใครมีอำนาจในการเป็นผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารภายใต้เงื่อนไขในการส่งสารแบบใดแบบหนึ่ง (Fairclough, 1995: 14; van Dijk, 1997: 26; Wennerstrom, 2006: 6 อ้างถึงใน ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, 2561)

นอกจากโรงเรียนจะเป็นสถานที่อบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้วโรงเรียนยังต้องอบรมขัดเกลาพฤติกรรมทางกาย การแสดงออก ความมีวินัย ตลอดจนการแสดงออกทางด้านจิตใจคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน โดยอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมตลอดจนค่านิยมและทักษะอันจำเป็นให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของสังคมโรงเรียนต้องสร้างนโยบาย วางแผนสู่แนวทางการปฏิบัติงานซึ่งปรากฏออกมาในรูปของวิสัยทัศน์โรงเรียนซึ่งวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเป็นข้อความที่สื่อสารผ่านภาษาจากผู้ส่งสาร คือ “โรงเรียน” ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการให้การจัดการศึกษา ตลอดจนบ่มเพาะลักษณะนิสัยของผู้เรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามกรอบภารกิจของโรงเรียน อันมีเป้าหมายหลักคือการจัดการศึกษาและการผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นกำลังของชาติในอนาคต

วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาถือเป็นวาทกรรมหนึ่งที่รัฐโดยโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ผลิตขึ้นเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์หรือความคิดต่าง ๆ ไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือครูและนักเรียน โรงเรียนในฐานะสถาบันที่มีอำนาจทางสังคมเป็นผู้ผลิตและผู้กำหนดวาทกรรมวิสัยทัศน์ของโรงเรียนโดยกำหนดนโยบาย วางแผนการปฏิบัติงานสู่แนวทางการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของรัฐผ่านทางการอบรมและพัฒนาจากครูในโรงเรียน วิสัยทัศน์ของโรงเรียนจึงมาจากกฎหมายแม่บท และนโยบายสำคัญของรัฐ และย่อมสะท้อนความคิด ความเชื่อ ความมุ่งหมายของรัฐ ที่มีต่อระบบการศึกษาชาติในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างกำลังคนให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของรัฐ วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษายังเป็นช่องทางในการสนับสนุนต่อการดำเนินการเกี่ยวกับระบบการศึกษาด้วยในการพัฒนาคนเพื่อให้พลเมืองในประเทศ ให้เห็นพ้องกับแนวทางของรัฐอันจะเกิดประโยชน์โดยตรงต่อการดำเนินงานของรัฐในแง่มุมต่าง ๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบงานวิจัยเกี่ยวกับ “เด็กดี” ที่แสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังความต้องการของผู้มีอำนาจในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของสังคมอย่างชัดเจน ได้แก่ งานวิจัยของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) และ อุมาวัลย์ ชีช้าง (2555) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาอุดมการณ์ที่ปรากฏในหนังสือเรียน และหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นตัวบทที่มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าขนาดยาวผลการศึกษาปรากฏการณ์ใช้อำนาจของผู้ที่มีอำนาจในการผลิตหนังสือ หรือวาทกรรมในการปลูกฝังให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามที่รัฐต้องการ

งานนี้วิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวิสัยทัศน์โรงเรียนโดยวิเคราะห์อุดมการณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวิสัยทัศน์ซึ่งสะท้อนให้เห็นชุดความคิดที่เป็นรากฐานในการพัฒนาการศึกษาตลอดจนการพัฒนาคนตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีทางภาษาในการ

ประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาอันจะเผยให้เห็นถึงอำนาจบางประการที่แฝงมาในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

งานวิจัยนี้ใช้กรอบทฤษฎีหลักคือวาทกรรมเชิงวิพากษ์(Critical Discourse Analysis) เป็นการวิเคราะห์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ผ่านวาทกรรม ในที่นี้จะวิเคราะห์ถึงวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ว่ามีเจตนาอย่างไรถึงผู้รับสาร ศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษากับบริบททางสังคมและการเมือง รวมถึงเรื่อง เพศ ชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม อุดมการณ์และอัตลักษณ์

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มองว่าภาษาและสังคมมีอิทธิพลต่อกัน กล่าวคือ ภาษาประกอบสร้างสังคมและสังคมประกอบสร้างภาษา ดังนั้นในการวิเคราะห์ตัวบทนั้นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคในตัวบทเพื่อหาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ โดยคำศัพท์ในตัวบทนี้ทำหน้าที่เน้นให้อุดมการณ์บางอย่างโดดเด่นในขณะเดียวกันก็ลดความสำคัญหรือซ่อนเร้นบางอุดมการณ์ไว้ (Machin and Mayr, 2012: 20 อ้างถึงในทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, 2561: 47)

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์วาทกรรม โดยอาศัยความรู้และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์และสังคมประกอบกัน ซึ่งการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จะเผยให้เห็นถึงเรื่องของการใช้อำนาจ การครอบงำ อุดมการณ์ อัตลักษณ์ โดยอาศัยกระบวนการการผลิตและสื่อผ่านอำนาจเหล่านั้นผ่านวาทกรรมและบริบททางสังคม (Fairclough, 1995: 94)

แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1995: 94-100) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและภาษา ด้วยการค้นหาลักษณะกระบวนการทางสังคม และลักษณะของการใช้ภาษาในวาทกรรม ซึ่งการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นี้จะมุ่งเน้นประเด็นในการศึกษากระบวนการการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท และกระบวนการทางสังคม ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอำนาจที่ครอบงำสังคม หรืออุดมการณ์ จากแนวความคิดดังกล่าว แฟร์เคลาฟ์จึงได้เสนอกรอบแนวคิดสามมิติทางวาทกรรมและมิติในการวิเคราะห์วาทกรรม ดังนั้นงานวิจัยนี้ใช้กรอบสามมิติของ Fairclough (1995: 56) โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 มิติดังนี้

1. ตัวบท (Text) หมายถึง ภาษาพูดและภาษาเขียน ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา เป็นการวิเคราะห์ความหมายและรูปแบบของวาทกรรมที่เรียงร้อยเข้าด้วยกันโดยการใช้วิธีการบรรยาย โดยอาศัยความรู้ด้านภาษาศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ตัวบทว่าใช้กลวิธีในการนำเสนอ กระบวนการผลิต การคัดเลือกประเด็นในการนำเสนอ และการจัดวางตำแหน่งของข้อความในตัวบทอย่างไร ซึ่งกลวิธีที่ปรากฏนั้นจะเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษาและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบท

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) หมายถึง การวิเคราะห์กระบวนการสร้างตัวบทว่าวาทกรรมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีการถ่ายทอดอย่างไร รวมทั้งมีการวิเคราะห์การบริโภคตัวบทว่าผู้รับสารได้รับตัวบทอย่างไร มีการบริโภคและรับตัวบทอย่างไร ซึ่งวิถีปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยง

ตัวบท กับวิถีปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทอาจถูกกำหนดโดยบริบททางสังคมวัฒนธรรมผ่านวิถีปฏิบัติการทางวาทกรรม ในขณะเดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยเช่นกัน

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) หมายถึง การวิเคราะห์ถึงบริบทที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรมโดยวิธีการอธิบาย บริบทหรือสภาพทางสังคม วัฒนธรรมที่สื่อสารจากผู้ผลิตตัวบทไปสู่ผู้รับตัวบท ทำให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ของภาษาและวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ว่ามีผลต่อวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมอย่างไรและผลของวาทกรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ แฟร์เคลาฟ์ ได้เสนอแผนภาพเพื่ออธิบายวาทกรรมโดยเชื่อมโยงการใช้ภาษาเข้ากับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางสังคม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1

กรอบ 3 มิติของ แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1995)

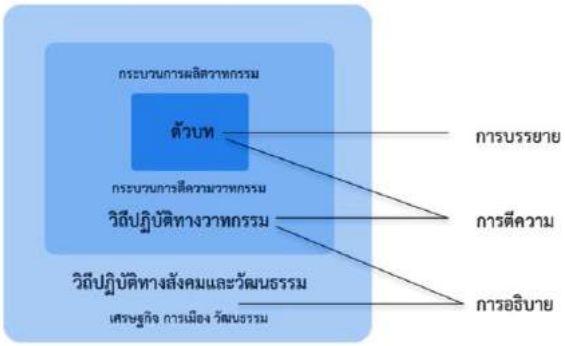

จากแผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่าวาทกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ 3 มิติ ได้แก่ ตัวบท (Text) ซึ่งหมายถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารต่าง ๆ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนผลิตและกระจายตัวบทและกระบวนการบริโภคและตีความตัวบทที่เกิดขึ้นและวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) ซึ่งหมายถึง ปัจจัยหรือบริบททางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อกระบวนการผลิตและกระบวนการตีความตัวบท และส่งผลต่อไปยังตัวบทหรือภาษาที่ใช้สื่อสาร ดังนั้นวาทกรรมตามแนวคิดนี้จึงมิใช่เพียงภาษาหรือตัวบทเท่านั้นแต่ได้รวมบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมการใช้ภาษานั้นเอาไว้ด้วย (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561: 81)

แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1995 อ้างถึงใน วรพงศ์ ไชยฤกษ์, 2556) ยังได้อธิบายวิธีการวิเคราะห์ในแต่ละระดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบรรยาย หมายถึง การวิเคราะห์ที่ในระดับนี้เป็นการพิจารณาองค์ประกอบของตัวบททั้งในแง่ของคำศัพท์ หรือประโยคและโครงสร้างของตัวบทที่เลือกใช้ ว่าสามารถสร้างคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดวาทกรรมนั้น ๆ ได้อย่างไร เช่น คำศัพท์ที่เลือกใช้นั้นอาจสร้างหรือแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางสังคมบางประการของผู้ใช้ คำศัพท์นั้นได้ หรือรูปประโยคบางชนิดก็สามารถสร้างการรับรู้ ที่แตกต่างกันให้แก่ผู้รับสารได้ เป็นต้น

2. การตีความ หมายถึง การวิเคราะห์วาทกรรมในระดับนี้เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม โดยพิจารณาตัวบททั้งในแง่ที่เป็นผลผลิตของกระบวนการผลิตและเป็นแหล่งข้อมูลของกระบวนการตีความ นอกจากนี้ผู้วิเคราะห์ในระดับนี้ยังสามารถพิจารณาสหบท (intertextuality) ซึ่งหมายถึง ตัวบทที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวบท ที่วิเคราะห์หรือที่จะนำวัจนกรรมซึ่งอาจสามารถแสดงตำแหน่ง แห่งที่ หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลร่วมด้วยก็ได้

3. การอธิบาย หมายถึง การวิเคราะห์ ระดับนี้เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมกับวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยพิจารณาการกำกับของสังคมที่มีผลต่อกระบวนการผลิตและกระบวนการตีความ ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อสังคม วัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์ในระดับนี้คือ การแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม และเป็นวิธีปฏิบัติทางสังคม โดยอธิบายว่าวาทกรรมนั้นถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคมได้อย่างไร และขณะเดียวกันการผลิตซ้ำ ของวาทกรรมนั้นมีผลต่อการธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมได้อย่างไร

จากแผนภาพดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ตัวบทไม่ได้เกิดขึ้นมาโดด ๆ แต่ถูกล้อมรอบด้วยวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมตามลำดับ หรืออธิบายได้ว่าบริบททางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการผลิตและการบริโภคตัวบททำให้ตัวบทถูกผลิตออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ ตัวบทและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตัวบทอาจจะถูกกำหนดโดยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมผ่านทางวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ในขณะเดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมจึงเป็นลักษณะของการศึกษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น อย่างเป็นระบบระหว่างตัวบท บริบท และกระบวนการสร้างตัวบท การจะเข้าใจบริบทดังกล่าวได้นั้น จะต้องอาศัยการมีภูมิหลัง การมีประสบการณ์ร่วม หรือมีความรู้ในบริบทนั้น ๆ เป็นอย่างดี โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นจะพบว่าบริบทดังกล่าวจะถูกนำมาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น ๆ ที่ได้มีการวิเคราะห์วาทกรรม

จากแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าภาษาไม่อาจแยกออกจากสังคมได้ การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จึงต้องการชี้ให้เห็นถึงอำนาจของภาษาว่าไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ภาษายังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดความเชื่อของคนในสังคมที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษาอีกด้วย อีกทั้งผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวนั้นมาใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนผลิตตัวบท ที่สื่อถึงชุดความคิดและอุดมการณ์จากวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ทั้ง 3 มิติของแฟร์เคลาฟ์ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ อีกทั้งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางภาษา ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นหาคำตอบผ่านภาษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่าการวิเคราะห์หาคำตอบที่ตัวภาษานอกจากจะแสดงให้เห็นกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตเลือกใช้แล้วยังจะแสดงให้เห็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมได้อีกด้วย

2.2 แนวคิดอุดมการณ์

ฟาน ไดก์ (van Dijk, 1995) ได้ให้ความหมายของอุดมการณ์ไว้ว่า “Ideologies are defined here as fundamental systems of social cognitions shared by members of social groups. Besides their social function of sustaining the interest of groups, ideologies have the

cognitive functions of organizing the social representation (attitude, knowledge) of the group and they indirectly monitor the group-related social practices, and hence also the text and talk of its members." หมายความว่า อุดมการณ์ ถูกกำหนดไว้ให้เป็นระบบพื้นฐานของการรับรู้ทางสังคมระหว่างสมาชิกในสังคม นอกจากหน้าที่ทางสังคมในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มแล้ว อุดมการณ์ยังมีหน้าที่ในการจัดระเบียบภาพแทนทางสังคม (ทัศนคติ ความรู้) ของกลุ่ม และอุดมการณ์ยังควบคุมการปฏิบัติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคม รวมถึงคำพูดหรือข้อความของสมาชิกในสังคมด้วย

ฟาน ไดก์ (van Dijk, 2004 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) กล่าวว่า อุดมการณ์เป็นสิ่งที่กำหนดว่าบุคคลใดเป็นสมาชิกของกลุ่ม และควบคุมวิธีการในการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มตลอดจนการแสดงออกของสมาชิกในสังคมที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน

แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1992 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) เห็นว่าอุดมการณ์เป็นสิ่งที่สร้างและให้ความหมายแก่สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกายภาพความสัมพันธ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ กล่าวคือในกระบวนการสร้างและตีความวาทกรรมนั้นอุดมการณ์มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเข้าใจ รับรู้และตีความวาทกรรมเหล่านั้นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเหตุนี้อุดมการณ์จึงมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการรับรู้เข้าใจและตีความสิ่งต่าง ๆ รอบกายของบุคคลนั้น

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดอุดมการณ์ตามแนวคิดของฟาน ไดก์ (van Dijk, 1995) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของอุดมการณ์ว่า หมายถึง ระบบความคิด ความเชื่อที่มีอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและการแสดงออกทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้น มาเป็นแนวคิดหลักในการวิจัยในครั้งนี้

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ศึกษาอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างและสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2530 - 2544 ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยอาศัยกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คราฟ์ พบว่าภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ในหนังสือเรียน มีการใช้กลวิธี ทางภาษาที่หลากหลาย โดยพบกลวิธี 15 กลวิธี ซึ่งกลวิธีทางภาษานั้นสื่อสารอุดมการณ์ 10 ชุดความคิด หนังสือเรียนเป็นวาทกรรมที่ผลิตขึ้นโดยการควบคุมของหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐเพื่อใช้เป็นระบบเพื่อใช้ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประชาชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษามีครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความเคารพ หนังสือเรียนจึงเป็นวาทกรรมที่มีสถาบันรับรองได้รับการตีความในฐานะของความรู้ที่เชื่อว่าถูกต้องเหมาะสมทั้งยังสามารถเข้าถึงประชาชนทุกระดับในสังคมอุดมการณ์ที่อยู่ในหนังสือเรียนจึงสามารถส่งผลต่อสังคมในวงกว้าง

พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ (2555) ศึกษาวาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2550 โดยวิเคราะห์ลักษณะวาทกรรมชาตินิยมและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสังคมวัฒนธรรมในคำแถลงนโยบาย เพลงปลุกใจ และคำขวัญของรัฐบาลไทย ในช่วง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2550 โดยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดวาทกรรมเชิงวิพากษ์ พบว่าวาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลประกอบไปด้วยชุดวาทกรรมย่อย 28 วาทกรรม ซึ่งเกี่ยวกับชาตินิยม และการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสังคมวัฒนธรรมพบว่าวาทกรรมได้สร้างอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมกับประชาชนผู้รับวาทกรรม ดังนี้

ผู้แก้ปัญหาผู้สร้างสรรค์ ผู้สร้างและส่งเสริมความรักความสามัคคี ผู้ดูแลความสงบ ผู้รักชาติ ผู้รักและห่วงใยเยาวชนของชาติ ผู้สร้างพลเมืองดี

อุมาวัลย์ ชีช้าง (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 - 2553 พบว่า มีเรื่องเล่ามีบทบาทในการถ่ายทอดอุดมการณ์บาง ประการไปสู่เด็ก ซึ่งกลวิธีที่พบมากที่สุด คือ กลวิธีการใช้คำศัพท์ เนื่องจากตัวบทที่นำมาศึกษาเป็นตัวบทที่เขียนให้เด็กอ่าน ซึ่งต้องเข้าใจง่าย อีกทั้งยังพบบทบาททางการสื่อสารอุดมการณ์ซึ่งรัฐอาจ ใช้ในการถ่ายทอดและปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์บางประการให้แก่เด็กในสังคม เพื่อสร้างเด็กดี และพลเมืองดี นอกจากนี้ยังพบว่าแนวคิดเรื่องความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ชาตินิยม ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีสถาบันหลัก คือ สถาบัน ชาติ ศาสนา และกษัตริย์ เปรียบเสมือนแก่นของความเป็นชาติ แนวคิดนี้จึงส่งผลต่อการสื่ออุดมการณ์ ความยึดมั่นในความเป็นชาติ

ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม (2557) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา ผลการศึกษาโฆษณาสถาบันการศึกษามี 2 รูปแบบ ได้แก่ โฆษณาที่สื่อความทางธุรกิจโดยตรง และบทความเชิงโฆษณา ส่วนกลวิธีทางภาษาที่พบ แบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ กลวิธีทางวัจนภาษา และกลวิธีทางอวัจนภาษา ซึ่งกลวิธีทางวัจนภาษาที่พบในโฆษณาสถาบันการศึกษาพบ 9 กลวิธี ส่วนกลวิธีทางอวัจนภาษา พบ 2 กลวิธี ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็น “อุดมการณ์การศึกษาเชิงพาณิชย์”

นัยนา วงศ์สาคำ (2559) ศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์การศึกษาในรายการโทรทัศน์เดินหน้าประเทศไทย ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่รัฐบาลในการสื่อสารกับประชาชนเพื่อนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ของรัฐ ตั้งแต่วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2557 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2559 จำนวน 16 ตอน ตามทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลการศึกษา พบกลวิธีทางภาษาที่รายการโทรทัศน์เดินหน้าประเทศไทยใช้สื่ออุดมการณ์ 5 วิธี เพื่อนำเสนออุดมการณ์การศึกษาที่ประกอบด้วยชุดความคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ดีและไม่ดี กลวิธีทางภาษาข้างต้นยังนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษาผู้เรียนและพลเมืองที่รัฐต้องการเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาและจบการศึกษาด้วย

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2561) ศึกษาภาษากับอุดมการณ์เกียรติภูมิในวาทกรรมเพลงมาร์ชโรงเรียน โดยใช้แนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบกลวิธี การใช้คำศัพท์ ซึ่งเปิดเผยให้เห็นถึงอุดมการณ์เกียรติภูมิของโรงเรียนโดยมีชุดความคิดที่สนับสนุนอุดมการณ์นี้ได้แก่ 1) ความชื่อเสียงของโรงเรียนที่มีประวัติอันยาวนานมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ 2) ความเป็นเลิศทางวิชาการและการกีฬา 3) ชื่อเสียงของโรงเรียน ชุดความคิดดังกล่าวประกอบสร้างให้นักเรียนมีความรักและเทิดทูน มีความภาคภูมิใจในโรงเรียนของตนจนกลายเป็นค่านิยมของสังคม วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการผลิตตัวบทได้แก่ ประวัติศาสตร์ของโรงเรียน บทบาทหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ค่านิยมทางการศึกษา ระบบการศึกษาไทย ความกตัญญู และความต้องการยอมรับของสังคม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น มีการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษา กับอุดมการณ์ เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ผู้วิจัยจึงมี

ความสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาใน วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ร่วมกับแนวคิดวิสัยทัศน์การศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นบริบทแห่งการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

งานนี้วิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาอุดมการณ์เด็กดีที่แฝงอยู่ในวิสัยทัศน์โรงเรียน โดยวิเคราะห์อุดมการณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวิสัยทัศน์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นชุดความคิดที่เป็นรากฐานในการพัฒนาการศึกษาตลอดจนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา อันจะเผยให้เห็นถึงอำนาจบางประการที่แฝงมาในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีวิธีการในการวิจัย ดังนี้

3.1 การคัดเลือกและเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมตัวบทวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 860 โรงเรียน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอทุกอำเภอในประเทศไทย เก็บข้อมูลโรงเรียนละ 1 วิสัยทัศน์ ผู้วิจัยเลือกสืบค้นข้อมูลวิจัยและเก็บข้อมูลที่มีการเผยแพร่บนฐานข้อมูลออนไลน์ผ่านช่องทางเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทุกโรงเรียนในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำอำเภอในประเทศไทย จำนวน 860 โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอเป็นศูนย์กลางการศึกษาของแต่ละอำเภอ กระจายครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงชุดความคิดของโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2563 จนถึง 31 มกราคม 2564 รวมเป็นระยะเวลา 2 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ในปีการศึกษา 2563 โดยเก็บข้อมูลวิสัยทัศน์โรงเรียนที่ประกาศใช้เป็นปัจจุบัน คือ ในปีการศึกษา 2563 หากโรงเรียนใดที่ไม่มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์โรงเรียนในแหล่งที่มาดังกล่าวผู้วิจัยจะตัดรายชื่อโรงเรียนนั้นออกจากกลุ่มตัวอย่าง และไม่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อชุดความคิดที่แฝงอยู่ในวิสัยทัศน์ โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ Fairclough (1992, 1995) ซึ่งวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การผลิตตัวบท สาร การกระจายตัวหรือการเผยแพร่สารและการรับตัวบทหรือคนรับสาร

3.2.2 การวิเคราะห์ตัวบท (Text) ผู้วิจัยนำกรอบความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ มาใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อนำไปสู่การค้นหาชุดความหมายเกี่ยวกับอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างขึ้นผ่านตัวบท และวิเคราะห์อุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ผ่านกลวิธีทางภาษา ว่าชุดความคิด

ดังกล่าวที่พบ ถูกประกอบสร้างด้วยกลวิธีทางภาษาใด เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบสร้างอุดมการณ์ ผ่านชุดความคิดใดบ้าง

3.2.3 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบสร้างอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา

4. ผลการวิจัย

4.1 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม

วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นข้อความที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ผลิตวาทกรรมวิสัยทัศน์ เพื่อสื่อสารไปยัง คณะครู นักเรียน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ถูกนำมาเผยแพร่หลายลักษณะ ซึ่งวิสัยทัศน์เป็นข้อความที่มีรูปแบบ มีความสำคัญ และมีความน่าสนใจ มีรูปแบบที่สัมพันธ์กันของกระบวนความที่ปรากฏ เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาที่โรงเรียนต้องการจะมุ่งเน้นในอนาคตตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ วิสัยทัศน์จึงระบุไว้เป็นข้อความที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นเกี่ยวกับทิศทางและจุดยืนที่ต้องการผลักดันให้เกิดขึ้น และเป็นจุดหมายปลายทางร่วมกันของสมาชิกในโรงเรียน พร้อมทั้งเป็นการตอบคำถามว่าโรงเรียนต้องการประสบความสำเร็จในด้านใด อย่างไรในอนาคต

4.1.1 การผลิตและการกระจายตัวบท

เมื่อผู้วิจัยพิจารณากระบวนการผลิตตัวบทพบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษานั้นเป็นตัวบทที่ผลิตโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐกล่าวคือ เรียบเรียงขึ้นโดยผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการของโรงเรียน หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการโรงเรียน และอยู่ในการควบคุมดูแลของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา สอดคล้องกับกฎหมายแม่บท หรือนโยบายหลักของรัฐ มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม แตกต่างจากวาทกรรมสาธารณะประเภทอื่น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการผลิตวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการกำหนดภาพอนาคตของโรงเรียน โดยกำหนดจุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับพันธกิจ ภารกิจ ค่านิยมและความเชื่อ เข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งสู่จุดหมายปลายทางที่โรงเรียนต้องการ โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายแม่บท นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งผู้เขียนจะสอดแทรกชุดความคิดต่าง ๆ ผ่านวิสัยทัศน์ อย่างตั้งใจ ให้กับผู้บริโภค คือ ครู นักเรียน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐที่ระบุเป็นแม่บทในการพัฒนาการศึกษาของชาติ รวมถึงการพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะที่ตรงตามความต้องการของรัฐ วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษายังผลิตขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ครูต้องปฏิบัติหน้าที่ในการปลูกฝังลักษณะหรือความคิดที่รัฐเห็นว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม หรือเป็นสิ่งที่นักเรียนควรมีไปสู่ผู้เรียนด้วย ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษานั้นเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ถ่ายทอดอุดมการณ์บางประการให้แก่นักเรียนเพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคม

ส่วนด้านการกระจายตัวบทพบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาได้มีการเผยแพร่และกระจายไปยัง ครู นักเรียน ในโรงเรียน ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน คู่มือนักเรียน สมุดของนักเรียน การปฐมนิเทศนักเรียน หรือประชุมครูในวาระต่าง ๆ และแพร่กระจายไปยังผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ผ่านการ

ประชาสัมพันธ์นโยบายของโรงเรียนในการการประชุมผู้ปกครองประจำปี ป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ หนังสือวารสาร รายงานประจำปี รวมไปถึงแนะนำโรงเรียนผ่านทางวิดิโอแนะนำโรงเรียนอย่างเป็นวงกว้าง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถผลิตซ้ำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมผู้บริโภคได้ทุกช่องทาง พบเห็นได้บ่อยครั้ง วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงเป็นวาทกรรมที่สามารถเข้าถึง ครู นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงและสามารถถ่ายทอดอุดมการณ์เหล่านั้นได้โดยง่าย

4.1.2 การบริโภคหรือการรับรู้ตัวบท

เมื่อผู้วิจัยพิจารณากระบวนการบริโภคและตีความตัวบทจะเห็นว่า ด้วยเหตุที่วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาป็นตัวบทที่ผลิตโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผ่านการตรวจสอบ กำกับดูแลจากภาครัฐ จึงทำให้สารเหล่านั้นได้รับการตีความว่าเป็นข้อความ หรือนโยบายที่เป็นมาตรฐานและเชื่อว่าถูกต้องเหมาะสม อุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงได้รับการตีความไปในลักษณะเดียวกัน ผู้บริโภคจึงพร้อมที่จะทำความเข้าใจ จดจำและปฏิบัติตามอุดมการณ์เหล่านั้นด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการใช้วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การดำเนินงานของโรงเรียนจะเห็นว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นตัวบทที่มีผู้บริหารเป็นผู้สั่งการให้ครูปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ โดยมอบหมายให้ครูผู้สอนในฐานะของผู้รับสาร เป็นผู้อบรม สั่งสอน ขัดเกลา ถ่ายทอดนโยบายที่กำหนดในวิสัยทัศน์ไปสู่นักเรียนซึ่งเป็นผู้รับสารอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากครูเป็นผู้มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน โดยตรง อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่สังคมไทยให้ความเคารพยกย่อง ความคิดและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในวิสัยทัศน์โรงเรียนเมื่อถ่ายทอดผ่านครูจึงกลายเป็นสิ่งที่นักเรียนเชื่อว่าถูกต้อง หรือเหมาะสมที่จะปฏิบัติตามได้โดยไม่ได้มีการโต้แย้ง

นอกจากนี้ วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ยังสื่อสารกับผู้บริโภคด้วยวัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมคำสั่ง ซึ่งเป็นวาทกรรมที่ผลิตจากผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า จึงทำให้ผู้บริโภคเห็นว่าตนเองเป็นเพียงครูที่มีหน้าที่สอน และเป็นผู้เรียนที่มีหน้าที่เรียนรู้และปฏิบัติตามนโยบายในวิสัยทัศน์โรงเรียนบอกให้ปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา นั้นเป็นตัวบทที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริโภคได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.2 ตัวบท

4.2.1 รูปแบบและลักษณะของตัวบท

ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นข้อความขนาดสั้นกะทัดรัด ประกอบด้วยคำตั้งแต่ 15 -50 คำ มักขึ้นต้นด้วยชื่อโรงเรียน ตามด้วยข้อความอันเป็นการกำหนดเป้าหมาย หรือทิศทางร่วมกันของสมาชิกในโรงเรียน บางโรงเรียนมีการระบุปี หรือห้วงเวลาของการใช้วิสัยทัศน์ไว้ด้วย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงกรอบของระยะเวลาในการพัฒนาที่ต้องดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 *ภายในปี 2564 โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคมจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บนพื้นฐานความเป็นไทย มีบรรยากาศร่มรื่น สะอาดและปลอดภัย มีความสุขบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*

(โรงเรียนปลายพระยาวิทยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่)

วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษายังปรากฏลักษณะพิเศษคือ มีการใช้รูปแบบของคำขวัญ มีการใช้คำคล้องจอง ตลอดจนการใช้ลักษณะของบทกลอน ซึ่งลักษณะพิเศษดังกล่าวจัดเป็นรูปแบบพิเศษของวาทกรรม ส่งผลให้วิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ง่ายต่อการจดจำและสามารถถ่ายทอดอุดมการณ์เหล่านั้นได้โดยง่ายเพื่อที่จะยึดโยงความคิดของทุกคนในโรงเรียนให้เป็นหนึ่งเดียว กระตุ้นและขับเคลื่อนครูและนักเรียนให้กระทำตามนโยบายที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 เป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสาร 2 ภาษา นำพาคุณธรรม ก้าวล้ำทางความคิด ผลิตงานสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบ

(โรงเรียนปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา)

4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลการศึกษา พบกลวิธีเลือกใช้คำศัพท์ในการประกอบสร้างความเป็นเด็กดีเป็นกลวิธีหลักที่มีความเด่นชัด ทั้งนี้ด้วยเพราะลักษณะของตัวบทที่มีเป็นข้อความขนาดสั้น กะทัดรัด ซึ่งกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์สามารถสื่อถึงอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมได้ กล่าวคือการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีทางภาษาที่สำคัญที่ช่วยผู้รับสาร ในการตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยในการทำความเข้าใจเจตนาของผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้น ๆ ดังนั้น การเลือกใช้คำศัพท์จึงช่วยทำให้เข้าใจสารที่ผู้ผลิตตัวบทตั้งใจที่จะสื่อถึงผู้รับสาร นอกจากนี้คำศัพท์ยังสามารถบ่งบอกได้ว่าผู้ผลิตตัวบทมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกระทำ ต่อผู้ร่วมในเหตุการณ์ และต่อตัวเหตุการณ์เอง โดยความคิดเห็นนั้น ๆ อาจเป็นในเชิงบวกหรือในเชิงลบ หากพบว่ามีการใช้คำบางคำ หรือมีการใช้กลุ่มคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันบ่อย ๆ ก็แสดงว่าผู้ผลิตตัวบทตั้งใจที่จะนำเสนอประเด็นสำคัญที่แฝงความหมายบางอย่างแก่ผู้รับสาร (Machin and Mayr, 2012: 37 อ้างถึงใน ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับ แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1995, 185 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) อธิบายการเลือกใช้คำศัพท์ว่าเป็นการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อการแสดงความคิดและสื่อแทนความคิดของผู้ผลิตตัวบท ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้เขียนในฐานะผู้ผลิตตัวบทนั้นเป็นเรื่องที่แปรผันไปตามปัจจัยทางสังคม รวมทั้งกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย ในที่นี้หมายรวมถึงการเลือกใช้คำศัพท์และวลีด้วย

นอกจากนี้ฟาน ไดก์ (van Dijk 1995, 259 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) กล่าวว่าเราสามารถเห็นอุดมการณ์บางอย่างได้จากคำศัพท์ และหากคำศัพท์ใดปรากฏเป็นจำนวนมากก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดหรืออุดมการณ์ของผู้เขียนได้ นอกจากนี้การเลือกใช้คำศัพท์ยังช่วยสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษานั้น ๆ ได้ด้วย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ตามคำนิยามของนักวิชาการทั้ง 3 คนเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในงานวิจัยนี้

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาพบกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีหลัก กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์สามารถเผยให้เห็นอุดมการณ์เด็กดี ซึ่งประกอบสร้างด้วยชุดความคิด 4 ชุดความคิด คือ 1) นักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย 2)

นักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ 3) นักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 4) นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย ซึ่งชุดความคิดดังกล่าวส่งผลต่อความคิด และการกระทำของคณะครู นักเรียน คือการปฏิบัติตนตามนโยบายที่กำหนดเพื่อเป็นการพัฒนานักเรียน และนักเรียนพัฒนาตนเอง ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้วิสัยทัศน์โรงเรียน นั่นคือการเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะที่ดีตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 นักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย

จากการศึกษาพบว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เลือกใช้คำศัพท์ที่นำเสนอชุดความคิดนักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย โดยเลือกใช้ชุดคำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงการเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีระเบียบวินัย ชุดคำศัพท์ดังกล่าวประกอบด้วย ***คนดี พลเมืองดี คุณธรรม จริยธรรม ระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต*** เป็นต้น ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้มักปรากฏอยู่หลังคำกริยา ที่มีความหมายถึงการยกระดับให้สูงขึ้น ทำให้เจริญขึ้น ทำให้เกิดขึ้น เช่น ***พัฒนา สร้าง มุ่งมั่น*** แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนต้องการให้ครูในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ ต้องพัฒนา ขัดเกลาให้นักเรียนมีลักษณะของการเป็นคนดี และนักเรียนเองต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาตนเอง คิดดี ทำดี ปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 *โรงเรียนจัตุรัสวิทยาคาร สถาบันสร้าง**คนดี** มี**คุณธรรม จริยธรรม**นำความรู้*
(โรงเรียนจัตุรัสวิทยาคาร อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ)

จากตัวอย่างที่ 3 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***คนดี*** ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะของความเป็นคนดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังปรากฏการณ์ใช้คำศัพท์คำว่า ***คุณธรรม จริยธรรม*** ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2555: 189) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี และ จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่ดี ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้แสดงถึงองค์ประกอบของการเป็นคนดี กล่าวคือนักเรียนจะต้องมีพื้นฐานที่สำคัญคือ คุณธรรม และจริยธรรม

นอกจากคุณธรรม จริยธรรม แล้วการเป็นคนดีนั้นต้องประพฤติตนให้อยู่ในกรอบกฎหมายข้อบังคับของสังคม ไม่ประพฤติตนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น ถือว่าเป็นพื้นฐานของการเป็นคนดีในสังคม ซึ่งปรากฏการใช้คำศัพท์ที่แสดงถึงการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ในวาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น ***ระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ*** เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้ มักปรากฏอยู่หลังคำกริยา คำว่า ***เป็น*** ซึ่งเป็นกริยาที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหน้าและคำหลัง รวมถึงกริยาคำว่า ***มี*** ซึ่งเป็นกริยาที่ตามด้วยส่วนประกอบย่อยของมักวางอยู่หน้าคำนามที่ทำหน้าที่เป็นประธาน (นววรรณ พันธุเมธา, 2551) ที่กล่าวถึงในที่นี้ คือ ***นักเรียน*** ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 *โรงเรียนหนองไผ่เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล **ผู้เรียนมี**ความรู้ คู่คุณธรรม เลิศล้ำ **ระเบียบวินัย** ใส่ใจสิ่งแวดล้อม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*
(โรงเรียนหนองไผ่ อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์)

จากตัวอย่างที่ 4 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***ระเบียบ มีวินัย*** ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า การเป็นเด็กดีนั้นต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานของกฎระเบียบของสังคม อาทิ การแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียน ทรงผม การปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน เพื่อควบคุมการประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในกรอบของสังคม ซึ่งกระบวนการการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยนี้ ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่โรงเรียนต้องปลูกฝังจิตสำนึก และควบคุมการประพฤติตนของนักเรียนตามกฎและข้อบังคับดังกล่าว เพื่อผลิตนักเรียนให้มีความประพฤติที่เหมาะสมกับสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ตัวอย่างที่ 5 *นักเรียนโรงเรียนคำเพิ่มพิทยาเป็นผู้มีระเบียบ มีวินัย* ***มีความรับผิดชอบมี ความซื่อสัตย์สุจริต*** *มีความรู้พื้นฐาน เพื่อพัฒนากระบวนการคิด การศึกษาต่อ และการ ประกอบ อาชีพ โดยอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข*

(โรงเรียนคำเพิ่มพิทยา อำเภอภูพาน สกลนคร)

จากตัวอย่างที่ 5 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***ความรับผิดชอบมี ความซื่อสัตย์สุจริต*** ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นอกจากเด็กดีต้องมีจิตใจที่ดี ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมแล้ว การมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในสังคม รวมถึงความซื่อสัตย์ สุจริต ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลให้นักเรียนนั้นเป็นคนดี ตรงกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมอีกด้วย

4.2.2.2 นักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ

จากการศึกษาพบว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เลือกใช้คำศัพท์ที่นำเสนอชุดความคิดนักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ โดยเลือกใช้ชุดคำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงการมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ ชุดคำศัพท์ดังกล่าวประกอบด้วย ***จิตสาธารณะ จิตอาสา น้ำใจ*** เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้มักปรากฏอยู่หลังคำกริยา คำว่า ***มี*** ซึ่งเป็นกริยาที่ตามด้วยส่วนประกอบย่อยของคำนามที่ทำหน้าที่เป็นประธาน (นววรรณ พันธุเมธา, 2551) ที่กล่าวถึงในที่นี้ คือ ***นักเรียน*** และหลังคำกริยา ที่มีความหมายถึง การยกระดับให้สูงขึ้น ทำให้เจริญขึ้น ทำให้เกิดขึ้น เช่น ***พัฒนา สร้าง มุ่งมั่น*** แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนต้องการให้นักเรียนแสดงออกถึงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อเพื่อมนุษย์ โดยให้ครูจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกถึงความมีจิตสาธารณะผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 *มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม เลิศล้ำ ICT* ***มีจิตอาสา*** *พัฒนาครูสู่มืออาชีพ บริหารแบบมีส่วนร่วม ชุมชนหนุนนำ น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

(โรงเรียนกุยบุรีวิทยา อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)

ตัวอย่างที่ 7 *โรงเรียนมัธยมวิภาวดี* ***มุ่งพัฒนาจิตสาธารณะ*** *ผู้เรียน สร้างทักษะอาชีพและเทคโนโลยี อยู่อย่างพอเพียง อาศัยชุมชนมีส่วนร่วม และเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน*

(โรงเรียนมัธยมวิภาวดี อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี)

จากตัวอย่างที่ 6-7 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***จิตอาสา จิตสาธารณะ*** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2555 : 152) ได้ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะว่า คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กดีนั้น ต้องมีจิตสาธารณะ นั่นคือความปรารถนาที่จะ อุทิศตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะในปัจจุบันสังคม มีความเป็น ปัจเจกชนมากขึ้น ผู้คนสนใจคำนึงถึงแต่ตัวเอง ไม่สนใจหรือใส่ใจกับสิ่งรอบข้าง ซึ่งอุปนิสัยนี้ กำลังบั่นทอนสังคมโดยทั่วไป

ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องปลูกฝังความมีจิตสาธารณะให้กับผู้เรียนโดยการสอดแทรกกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมจิตอาสา เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสาในรายวิชาลูกเสือ ยุวกาชาดผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะอันเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของสังคม

4.2.2.3 นักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

จากการศึกษาพบว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เลือกใช้คำศัพท์ที่นำเสนอชุดความคิดนักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เลือกใช้ชุดคำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงการรักชาติ ศรัทธาในศาสนา และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ชุดคำศัพท์ดังกล่าวประกอบด้วย ***ชาติ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์*** เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้มักปรากฏอยู่หลังคำกริยา คำว่า ***รัก เทิดทูน ดำรงไว้*** แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนต้องการให้ครูปลูกฝังค่านิยมความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้แก่นักเรียน โดยใช้กระบวนการการเรียนการสอน กิจกรรมหน้าเสาธง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้นักเรียนหวงแหนในความเป็นชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนเอง และแสดงออกถึงความจงรักภักดี เทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 *คุณธรรมนำความรู้ มุ่งสู่คุณภาพผู้เรียน* ***รักชาติ*** *รักความเป็นไทย ออกกำลังกายเป็นนิจ ดำเนินชีวิตใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีส่วนร่วม รวมใจพัฒนาครูก้าวหน้าสู่เทคโนโลยี*

(โรงเรียนบางระจันวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี)

ตัวอย่างที่ 9 *โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เป็นองค์กรชั้นนำ ที่****เทิดทูนสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์*** *สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21*

(โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ)

จากตัวอย่างที่ 8-9 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์*** ซึ่งศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การปลูกฝังค่านิยมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหน้าที่ของโรงเรียนต้องปลูกฝังค่านิยมนี้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก หวงแหน ปกป้อง ยกย่องความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา และแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

โดยปลูกฝังผ่านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา ประวัติศาสตร์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

4.2.2.4 นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย

จากการศึกษาพบว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา เลือกใช้คำศัพท์ที่นำเสนอชุดความคิด นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย เลือกใช้ชุดคำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงการรักชาติ ศรัทธาในศาสนา และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ชุดคำศัพท์ดังกล่าวประกอบด้วย ***ประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*** เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้มักปรากฏอยู่หลังคำกริยา คำว่า ***เลื่อมใส เลิศล้ำ ยึดมั่น ส่งเสริม รัก ดำรง ธำรง รักษ์*** แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนต้องการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียน ให้มีความเลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน และสังคม การรับฟังและแสดงความคิดเห็นภายใต้กรอบแห่งวิถีประชาธิปไตย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 *โรงเรียนจัดและพัฒนาการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา พัฒนาถิ่นฐาน สืบสานวัฒนธรรมไทย* ***เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข****และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข*
(โรงเรียนกุดข้าวปุ้นวิทยา อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี)

ตัวอย่างที่ 11 *พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาครูให้มีจริยธรรมนำไปสู่มาตรฐาน มีระบบบริหารจัดการดี สืบสานวัฒนธรรมไทย* ***ส่งเสริมประชาธิปไตย*** *ก้าวไกลเทคโนโลยี สู่วิถีความพอเพียง*
(โรงเรียนสรรพวิทยาคม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก)

จากตัวอย่างที่ 10-11 ปรากฏการใช้คำศัพท์คำว่า ***ระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*** ซึ่งศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใส และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นหน้าที่ของโรงเรียน ในการสร้างเสริมปลูกฝังและพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อสร้างเสริมให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตประชาธิปไตยพัฒนาประชาธิปไตยให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะคาดหวังเมื่อนักเรียนที่เรียนจบออกไปจากระบบโรงเรียนก็จะสามารถเอาความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามวิถี ประชาธิปไตยที่ได้รับการปลูกฝังไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในชุมชนและสังคมต่อไป

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามรายละเอียดที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการใช้คำศัพท์ได้สื่อความคิดย่อยต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นอุดมการณ์เด็กดีทั้งสิ้น 4 ชุดความคิด คือ 1) นักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย 2) นักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ 3) นักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 4) นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย

ชุดความความคิด ทั้ง 4 ประการในอุดมการณ์เด็กดีที่ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนพยายามสื่อไปยังผู้รับตัวบทคือ ความคิดเกี่ยวกับภาพแทนของเด็กดี จากการศึกษาตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียน พบว่า ตัวบท

วิสัยทัศน์โรงเรียนได้ใช้กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ เป็นกลวิธีหลัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ภาพแทนของเด็กดีที่ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนสื่อไปยังนักเรียนนั้น คือ ภาพที่รวมเข้าไว้ด้วยกันกันระหว่างภาพของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมและภาพของการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ กล่าวคือ ในด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้นเด็กดีคือ เด็กที่มีความประพฤติที่เหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางความคิด ได้แก่ การมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ส่วนด้านการเป็นพลเมืองที่ดีนั้น เด็กดีจะต้องมีจิตสาธารณะกระทำประโยชน์เพื่อชาติและส่วนร่วม รักและเคารพต่อสถาบันสำคัญของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และมีความเลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

อาจกล่าวได้ว่าการสื่อความคิดย่อยของอุดมการณ์เด็กดี 4 ชุดความคิด ดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะกำหนดกรอบในการปฏิบัติตนให้ผู้รับตัวบทปฏิบัติตามเพื่อสร้างสมาชิกที่พึงประสงค์ตามแบบแผนที่รัฐเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งเอื้อให้รัฐสามารถควบคุมและปกครองคนในสังคมได้โดยง่าย

4.3 วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม

แฟร์เคลาฟ์ (Fairclough, 1995) เห็นว่า สังคมและวัฒนธรรมนั้นมีผลอย่างยิ่งต่อการสื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ ในวาทกรรม จากการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมของวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ความคิด ความเชื่อของสังคมที่เกี่ยวกับการสื่ออุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนนั้น ประกอบด้วยความคิดด้านต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้เห็นว่าคนไทยละทิ้งค่านิยมที่ดีงาม การทำความดี ละอายต่อความชั่วตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสภาพจิตใจที่แปรเปลี่ยนไปตามวัตถุนิยม ทำให้ขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการทำความดี ความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้การควบคุมคนให้ปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้องนั้นยากลำบาก การกำหนดใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ จึงถูกนำมาบังคับใช้ เพื่อการควบคุมคนให้ประพฤติตนอยู่ในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนซึ่งมีจำนวนนักเรียนค่อนข้างมากเมื่อมาศึกษาร่วมกัน จำเป็นต้องมีการบังคับใช้ระเบียบของโรงเรียน เพื่อให้ปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถือเป็นพื้นฐานทางกฎหมายของสังคมอีกด้วย

ที่ผ่านมาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยเป็นปัญหาสำคัญ และจำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เนื่องจากวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ประชาชนไทยทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามแบบอย่างวิถีชีวิต ประชาธิปไตย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้และกำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนที่เป็น เยาวชนจะได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย ค่านิยมความเป็นไทยเหล่านี้จึงถูกส่งผ่านเป็นนโยบายหลักที่ต้องเร่งส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะที่พึ่งประสงค์ต่อสังคมทั้งด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ ตลอดจนเห็นคุณค่า ของความเป็นไทยรักและหวงแหนความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงปรากฏอุดมการณ์เด็กดี ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษา

ความสำคัญจากสภาวการณ์ข้างต้น รัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา จึงได้เล็งเห็นปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ กำหนดเป็นแผนพัฒนาการศึกษาชาติ และนำมาให้ในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนากระบวนการ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ รัฐบาลส่งผ่านนโยบายดังกล่าว ผ่านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ และค่านิยม 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. สู่ผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา นั่นคือ โรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่จัดการศึกษา ให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ โรงเรียนจึงกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่ เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ปฏิบัติตาม จึงส่งผลให้เนื้อหาในวาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาปรากฏอุดมการณ์เด็กดี

ตามความเห็นของแฟร์เคลาฟ์ (Fairclough,1995) นอกจากสังคมและวัฒนธรรมจะมีผลต่อการสื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ ในวาทกรรมแล้ว อุดมการณ์ต่าง ๆ ในวาทกรรมยังส่งผลต่อสังคมด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาอุดมการณ์เด็กดีที่ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาสื่อมายังผู้รับตัวบทนั้น พบว่าอุดมการณ์เด็กดีเป็นชุดความคิดที่อาจนำไปสู่การประกอบสร้างระบบความคิด ความเชื่อของครู นักเรียน รวมถึงสังคมอีกด้วย อุดมการณ์เด็กดีที่ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาสื่อมายังผู้รับตัวบทจะเห็นว่าประกอบด้วยความคิดที่พยายามสื่อให้เห็นถึงภาพและการให้ความหมายของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งกล่าวถึงลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลทั้งด้านการกระทำ รวมถึงความคิดและสติปัญญา ภาพของสมาชิกที่ดีและเป็นที่ต้องการของสังคมนั้น ได้แก่ ภาพของความเป็นพลเมืองดีของชาติที่แสดงให้เห็นว่าสมาชิกที่ดีของสังคมนั้นจะต้องปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองที่ดีของชาติ คือ เคารพและเทิดทูนสถาบันสำคัญของชาติทั้ง 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รวมถึงการรักษาประโยชน์ส่วนรวมของชาติ การยึดมั่นในประชาธิปไตย และภาพของสมาชิกที่ดีของสังคมที่แสดงให้เห็นว่า สมาชิกที่ดีของสังคมนั้นจะต้องปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ มีการกระทำ คำพูดความคิดและสติปัญญาที่สามารถธำรงรักษาปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคมไว้ได้ เช่น คุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต ที่ช่วยให้สังคมสามารถดำเนินไปอย่างเรียบร้อย อุดมการณ์เด็กดีจึงเป็นอุดมการณ์สำคัญที่วิสัยทัศน์โรงเรียนใช้เพื่อสื่อภาพของสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมไปสู่นักเรียนซึ่งมีฐานะเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมและจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป แต่ในอีกแง่หนึ่ง การนิยามความหมายของ "สมาชิกที่พึงประสงค์" ที่อยู่ในระเบียบวินัยและแบบแผนที่รัฐเห็นว่าเหมาะสมนั้นก็เอื้อให้รัฐสามารถควบคุม บริหาร และปกครองคนในสังคมได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์เด็กดีในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาพบกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีหลัก ด้วยเพราะลักษณะเฉพาะของตัวบทที่เป็นข้อความขนาดสั้น กะทัดรัด กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์สามารถเผยให้เห็นอุดมการณ์เด็กดี ซึ่งประกอบสร้างด้วยชุดความคิด 4 ชุดความคิด คือ 1) นักเรียนต้องเป็นคนดี มีวินัย 2) นักเรียนต้องมีจิตสาธารณะ 3) นักเรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 4) นักเรียนต้องยึดมั่นในประชาธิปไตย ซึ่งชุดความคิดดังกล่าวส่งผลต่อความคิดและการกระทำของคณะครู นักเรียน คือการปฏิบัติตนตามนโยบายที่กำหนด เพื่อเป็นการพัฒนานักเรียนและนักเรียนพัฒนาตนเอง ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้วิสัยทัศน์โรงเรียน นั่นคือการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ชุดความคิด ทั้ง 4 ชุด ที่ปรากฏในอุดมการณ์เด็กดีที่ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนพยายามสื่อไปยังผู้รับตัวบทคือ ความคิดเกี่ยวกับภาพของเด็กดีจากการศึกษาตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียน พบว่า ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนได้ใช้กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีหลัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ภาพที่รวมเข้าไว้ด้วยกันกันระหว่างภาพของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมและภาพของการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การสื่อความคิดย่อยของอุดมการณ์เด็กดี 4 ชุดความคิด เป็นความพยายามที่จะกำหนดกรอบการปฏิบัติตนให้ผู้รับตัวบทปฏิบัติตามเพื่อสร้างสมาชิกที่พึงประสงค์ตามแบบแผนที่รัฐเห็นว่าเหมาะสมซึ่งเอื้อให้รัฐสามารถควบคุมและปกครองคนในสังคมได้โดยง่าย เป็นการครอบงำทางความคิด และการควบคุมการกระทำ จากผู้ที่มีอำนาจ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจปฏิบัติตาม

ข้อน่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ชุดความคิดในอุดมการณ์เด็กดีนั้น สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวง ศึกษาธิการ และค่านิยม 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าอุดมการณ์ดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลมาจากนโยบายแม่บทระดับชาติ กล่าวคือ รัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ส่งผ่านอำนาจเหล่านั้นผ่านนโยบายในการพัฒนาชาติ โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายระดับชาติ โดยการกำหนดนโยบายการปฏิบัติในระดับสถานศึกษาโดยโรงเรียนได้กำหนดกรอบการดำเนินงานดังกล่าวในรูปแบบวิสัยทัศน์สถานศึกษา เป็นกรอบในการควบคุมนักเรียนในโรงเรียนให้ปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบที่รัฐบาลกำหนด เสมือนเป็นเครื่องมือในการควบคุมคน หรือจัดระเบียบสังคมให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลอีกทางหนึ่ง

ผู้วิจัยพบว่าหากเปรียบเทียบงานวิจัยเกี่ยวกับอุดมการณ์เด็กในงานวิจัยที่ใช้ตัวบทลักษณะอื่น ๆ ที่มีผู้วิจัยมาแล้ว ได้แก่ งานวิจัยของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียน รายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 – 2544 และงานวิจัยของอุมาวัลย์ ชีช้าง. (2555) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 – 2553 ก็จะพบว่าเป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาอุดมการณ์ทั้งสองเรื่อง และปรากฏการใช้ข้อมูลที่แตกต่างจากงานของผู้วิจัย การใช้กลุ่มข้อมูลที่หลากหลายแตกต่างออกไปนี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้มีผลต่อการสื่ออุดมการณ์ กล่าวคือหนังสือแบบเรียนนั้นผลิตโดยรัฐและบังคับใช้อย่างต่อเนื่อง

เป็นระยะเวลานานนับสิบปีกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้อุดมการณ์ที่พบนั้นจะครอบคลุมรอบด้านและบางเรื่องก็สอดคล้องกับนโยบายรัฐ หนังสือวันเด็กแห่งชาตินั้นผลิต โดยรัฐอย่างต่อเนื่องในทุกปี เพื่อใช้ในการสื่ออุดมการณ์ที่รัฐเห็นว่าเหมาะสมไปยังเด็กเช่นเดียวกับแบบเรียน แต่การสื่ออุดมการณ์มีรูปแบบและลักษณะที่ไม่จริงจัง หรือเป็นการบังคับผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ตรงกันข้ามเป็นเรื่องที่เน้นให้อ่านโดยสมัครใจและเน้นความบันเทิงเพลิดเพลินเหมือนหนังสือนิทานภาพ

ซึ่งงานวิจัยเรื่องเด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษานั้นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างจากงานวิจัยสองเรื่องข้างต้น ดังนี้คือ ในประเด็นความเหมือนนั้น คือเรื่องของกลวิธีภาษาในตัวบท ผู้วิจัยพบว่าอาจจะคล้ายกันคือ กลวิธีการใช้คำศัพท์จะปรากฏมากที่สุด สำหรับประเด็นของ อุดมการณ์นั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์เด็กดี ก็เป็นอุดมการณ์ที่พบได้ในวาทกรรมเด็กหลาย ๆ ชนิด เนื่องจากเป็นอุดมการณ์หลักของสังคมไทยที่ใช้ร่วมกันและเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้ความสำคัญ

สำหรับความแตกต่างนั้น ในงานวิจัยเด็กดีในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ชุดความคิดที่มีการปรับเปลี่ยนจะมีลักษณะเด่นที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือชุดความคิดที่ปรากฏในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาจะสัมพันธ์กับสภาพเหตุการณ์ กฎหมายแม่บทและนโยบายของรัฐบาลในช่วงเวลานั้น ๆ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าสภาพเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ประเทศต้องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ไปในทิศทางใด ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษามักจะได้รับอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

แต่หากพิจารณาการใช้นโยบายที่ส่งผ่านอุดมการณ์เด็กดีที่ปรากฏในวาทกรรมแล้วนั้น พบว่าอุดมการณ์ดังกล่าว ไม่ประสบผลสำเร็จในการควบคุมนักเรียนให้อยู่ในกรอบอุดมการณ์ดังกล่าว เห็นได้จากการเรียกร้องให้มีการปฏิรูป กฎระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย และทรงผมของนักเรียน การประท้วงด้วยการแสดงออกหลากหลายรูปแบบ การจัดตั้งกลุ่มนักเรียนเลว ตลอดจนการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์หรือการแสดงออกทางความคิดในการเรียกร้องให้มีการลาออกของผู้มีอำนาจในการปกครอง ปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ สะท้อนให้เห็นว่า การใช้อำนาจที่ส่งผ่านอุดมการณ์ดังกล่าวนั้น ขัดแย้งต่อความต้องการของนักเรียนบางกลุ่ม ประกอบกับหากพิจารณาวิถีปฏิบัติของวาทกรรมในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษากับวิถีปฏิบัตินักเรียนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านสถานภาพทางสังคม ชนชั้นทางสังคม หรือแม้กระทั่งเจตคติเกี่ยวกับการปกครอง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงย่อมทำให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวถึงต่างกันออกไป และมักเกิดการต่อต้าน การต่อรองทางความคิด และทัศนคติที่ไม่ตรงกัน

เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้านผ่านวิถีการปฏิบัติทางวาทกรรม การผลิตตัวบทและการกระจายตัวบท ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่ได้ส่งผลต่อนักเรียนเพียงเท่านั้น แต่หากยังส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนเป็นลำดับแรก และส่งต่ออุดมการณ์นั้นสู่ผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการการจัดการศึกษา กล่าวคือวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเป็นเสมือนเข็มทิศที่บังคับการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ร่วมพัฒนา อบรม ขัดเกลานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมตามที่รัฐได้กำหนด เปรียบเป็นกลไกในการบังคับให้ครูต้องปฏิบัติงานตามนโยบายที่ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เมื่อครูหรือบุคลากรทางการศึกษาคนใดที่ปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ดังกล่าวจนประสบความสำเร็จมีผลงานเป็นที่ยอมรับ ย่อมได้รับการเชิดชูเกียรติ หรือได้รับผลตอบแทนพิเศษจากผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการสร้างวิสัยทัศน์ดังกล่าว อาทิ การเลื่อนขั้นเงินเดือน

หรือค่าตอบแทนที่สูงกว่า จากข้อสังเกตนี้อาจกล่าวโดยสรุปตามมุมมองของผู้วิจัยได้ว่า วิสัยทัศน์นอกจากจะเป็นการกำหนดนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนแล้วยังแฝงนัยในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูอีกด้วย

ดังนั้นอุดมการณ์เด็กดี ในวาทกรรมวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนในประเทศไทย เพื่อใช้ในการกดทับ สั่งการ ควบคุม ระบบการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ระบบการประพฤติปฏิบัติตัวของนักเรียนทุกคนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ อีกทั้งภาษาที่ใช้สื่อสารย่อมก่อให้เกิดพลังในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นจิตสำนึกหรือจูงใจให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามอุดมการณ์ดังกล่าว จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าอุดมการณ์ดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างมากกับสังคมไทย

งานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่า วาทกรรมวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นวาทกรรมที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐและผู้มีอำนาจในสังคมเพื่อเตรียมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามที่รัฐและผู้มีอำนาจในสังคมเห็นว่าเหมาะสม แต่บางครั้งอุดมการณ์เหล่านั้นอาจสื่อภาพที่ไม่เป็นกลางของบุคคลและสิ่งต่างๆในสังคมไปสู่ผู้อ่าน จนอาจสร้างความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในสังคมได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และ จันทิมา เอียมานนท์ บรรณาธิการ. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis).* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมา ศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ทินวัฒน สร้อยกุดเรือ. (2561). ภาษากับอุดมการณ์เกียรติภูมิในวาทกรรมเพลงมาร์ชโรงเรียน. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *8*(3), 44-65.

ธงชัย สมบูรณ์. (2562). *วาทกรรมการศึกษาไทย : รวมข้อคิดและข้อวิจารณ์การศึกษาไทย.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นววรรณ พันธุเมธา. (2551). *ไวยากรณ์ไทย.* โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัยนา วงศ์สาคำ. (2559). ภาษากับอุดมการณ์การศึกษาในรายการโทรทัศน์ “เดินหน้าประเทศไทย”. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(2), 55-81.

พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2554). *วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ถึง พ.ศ. 2550* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* นานมีบุ๊คส์.

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียน รายวิชา ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 – 2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามชาย ศรีสันต์. (2561). *ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์.* สมมติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.* สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* พริกหวานกราฟฟิค.

วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ : มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 8(1), 135-162.

อมรวิชช์ นาครทรรพ. (2538). *"ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์" การประชุมสัมมนาเรื่องการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์.* สำนักงานใหญ่ ธนาคารกสิกรไทย.

อุมาวัลย์ ชีช้าง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กใน หนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 – 2553* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Fairclough, Norman. (1992). *Discourse and social change.* Polity.

Fairclough, Norman.(1995). *Critical discourse analysis : the critical study of language.* Longman.

Machin, D. and A. Mayr. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis.* SAGE. Publishing Service.

van Dijk, Teun A. (1995). Discourse semantics and ideology. *Discourse and Society*, *6*(2), 243-289.

van Dijk, Teun A. (1997). *Discourse as Structure and Process.* SAGE Publications

van Dijk, Teun A. (2006). Ideology and Discourse Analysis. *Journal of Political Ideologies, 11*(2), 115-140.

Wennerstrom, A. (2006). *Discourse Analysis in the Language Classroom. Volume 2, Genres of Writing.* The University of Michigan Press.

มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ยศวดี นาเสงี่ยม
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

จังหวัดสมุทรสาคร ได้บังคับใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์ (2) เพื่อศึกษาลักษณะของกฎหมายที่ใช้ควบคุมโรคติดต่อจากเชื้อไวรัสโควิด-19 และ (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีต่อแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีการใช้แนวคิดและทฤษฎีระบาดวิทยาและแนวคิดการควบคุมโรค แนวคิดความมั่นคงแห่งชาติ และทฤษฎีผลกระทบ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาผ่านเอกสารและการลงภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มแรก ที่มีการอุบัติขึ้นของโรคเกิดใหม่ ระยะที่สอง เริ่มมีการค้นพบผู้ติดเชื้อภายในประเทศจากนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มคนที่เดินทางกลับจากประเทศเสี่ยง ระยะที่สาม เริ่มมีการค้นพบผู้ติดเชื้อภายในประเทศอย่างรวดเร็ว และระยะที่สี่ สถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มดีขึ้น จำนวนผู้ติดเชื้อภายในประเทศลดลง ทั้งนี้มาตรการทางกฎหมายที่มีการบังคับใช้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระดับแรก เป็นการออกกฎหมายที่มีผลบังคับใช้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคจากผู้เดินทางซึ่งมาจากท้องที่หรือเมืองท่านอกราชอาณาจักร ระยะที่สอง กระทำการออกมาตรการป้องกันโรคทั่วประเทศ และระดับสุดท้าย คือ รัฐจะให้ความสำคัญไปที่การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ระหว่างประเทศ รัฐบาลไทยและจังหวัดสมุทรสาครได้มีการออกมาตรการเพื่อยับยั้งเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อไม่ให้ระบาดมาสู่คนไทย เช่น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง มาตรการเฉพาะของจังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ดังกล่าวได้รับผลกระทบใน 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านสังคม และผลกระทบด้านจิตใจ ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดความมั่นคงแห่งชาติที่มุ่งธำรงผลประโยชน์ของคนภายในชาติเป็นหลัก

คำสำคัญ มาตรการทางกฎหมาย แรงงานต่างด้าว เชื้อไวรัสโควิด-19

Thailand's Legal Measures To Control COVID-19 Affect Migrant Workers In Samut Sakhon

Yodsawadee Nasangiam
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Samut Sakhon has enforced legal measures to control the COVID-19 virus. Enforcement of such laws affects migrant workers in Samut Sakhon province. Therefore, this research has three objectives (1) to study the situation (2) To study the nature of the laws governing the covid-19 pandemic and (3) to study the impact of enforcement of legal measures on migrant workers. This research used the concept of Epidemiological and disease control, National Security and Impact Theory to explain the phenomenon.

This is qualitative research through paperwork and fieldwork. The results showed that during 2020, the number of people infected with COVID-19 was very high in Thailand. The spread of COVID-19 can be divided into 4 phases. Early stages of incidence of emerging diseases, second phase Domestic infections have been discovered by tourists or groups of people returning from vulnerable countries, third phase the discovery of domestic infections began rapidly and fourth phase epidemic is getting better. The number of domestic infections is decreasing. The applicable legal measures can be divided into 3 phases. First, it is an effective law on surveillance practices. Prevent and control diseases from travellers from local or local towns. Second phase Act on preventive measures nationwide. Finally, the state will focus on the international spread of COVID-19. The Government of Thailand and Samut Sakhon province have introduced measures to stop covid-19. In order not to spread to The Thai people for example Mergency Decree On Public Administration In Emergency Situations, Communicable Diseases Act, Immigration Act, Specific measures of Samut Sakhon As a result, migrant workers in the area are affected in three areas: economic, social and psychological impacts, so the legislative measures reflect the national security concept aimed primarily at protecting the interests of the national people.

Keywords: Legal Measures, Migrant workers, Covid-19

1. บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Coronavirus) ซึ่งเป็นไวรัสที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายของประชากร สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ภายในประเทศไทย พบว่าการติดเชื้อโรคโควิด-19 ในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ตั้งแต่กลางเดือนมีนาคมมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่แตะหลักร้อยเป็นครั้งแรก รวมทั้งสิ้น 1,601 ราย หลังจากนั้นจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่แต่ละวันก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมผู้ติดเชื้อรายใหม่ในเดือนเมษายน ทั้งสิ้น 1,303 ราย (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563) อีกทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้สร้างผลกระทบต่อทุกคนภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มีความเปราะบางในเรื่องของสภาพความเป็นอยู่ที่ถูกสุขอนามัยและการเข้าถึงการรักษาที่ทั่วถึง โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่มีแรงงานต่างด้าวมากที่สุดรองจากกรุงเทพมหานครและมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563) แรงงานต่างด้าวกลายเป็นภาคส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดและมักอาศัยอยู่อย่างแออัดใกล้สถานที่ทำงาน ทั้งรัฐไทยและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครจึงต้องออกมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ขึ้น มาตรการที่ออกมานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มแรงงานต่างด้าว

การเกิดขึ้นของการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ของเชื้อไวรัสโควิด-19 ก่อให้เกิดการออกมาตรการเพื่อดำเนินการระงับ ยับยั้ง และป้องกันโรคที่เกิดขึ้น ตามแนวคิดการควบคุมโรค รวมถึงการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นกระทบความมั่นคงของชาติด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้รัฐบาลต้องออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 และมาตรการควบคุมเฉพาะกลุ่มแรงงานต่างด้าว ซึ่งมาตรการที่ออกมานั้นรัฐบาลได้ควบคุมสถานการณ์ที่อาจกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อความปลอดภัยของประเทศ เนื่องจากสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่จำนวนมาก อีกทั้งกลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นกลุ่มที่

มีความเปราะบางในการเข้าถึงสาธารณะสุขที่ดี มาตรการควบคุมโรคจึงต้องมีการเน้นเฉพาะกลุ่มไปที่แรงงานต่างด้าว เพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดในกลุ่มแรงงานต่างด้าวแล้วส่งผลกระทบมายังคนไทย

ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการศึกษาในประเด็นเรื่องของโรคติดต่อและแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก อาทิ ธีระพันธ์ ภู่เล็ก (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ชัยรัตน์ เตชะไตรศักดิ์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษา ระบาดวิทยาของโรคเรื้อนในแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2541 – 2559 เปวิกา ชูบรรจง (2554) ที่ได้ทำการศึกษา การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วรวิทย์ มิตรทอง (2560) ที่ได้ทำการศึกษา แรงงานต่างด้าว: การบริหารและการจัดการในประเทศไทย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีการศึกษามาตรการทางกฎหมายควบคุมเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงนำมาสู่การหาคำตอบในเรื่องของสถานการณ์การควบคุมโรคตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์ (2) เพื่อศึกษาลักษณะของกฎหมายที่ใช้ควบคุมโรคติดต่อจากเชื้อไวรัสโควิด-19 (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีต่อแรงงานต่างด้าว ซึ่งนอกจากการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และทำให้ทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาด มาตรการทางกฎหมาย และผลกระทบที่เกิดขึ้น อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกมาตรการควบคุมโรคสามารถนำงานวิจัยนี้ ไปใช้ในการวางแผนรับมือกับโรคติดต่อที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์
2. เพื่อศึกษาลักษณะของกฎหมายที่ใช้ควบคุมโรคติดต่อจากเชื้อไวรัสโควิด 19
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

1.2 ขอบเขตการศึกษา

1. มุ่งศึกษาสถานการณ์การควบคุมโรคตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร
2. มุ่งศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร

1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1
กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การอุบัติขึ้นของไวรัสโควิด-19 ที่ที่มีต้นเหตุของการระบาดมาจากตลาดค้าขายสัตว์ป่าของประเทศจีน (นำชัย ชีววิวรรธน์, 2563, น. 103) ประกอบกับการที่มนุษย์สามารถเดินทางข้ามประเทศได้อย่างเสรี ส่งผลให้ทั่วโลกต้องเผชิญกับไวรัสสายพันธุ์ใหม่ร่วมกัน ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศแรกที่พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทำให้รัฐบาลไทยต้องประกาศใช้มาตรการควบคุมโรค ผู้วิจัยจึงสนใจนำเสนอข้อมูลแนวคิดทฤษฎี

ระบาดวิทยาและแนวคิดการควบคุมโรค ทฤษฎีความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงทฤษีผลกระทบ เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์เรื่องมาตรการควบคุมโรคในไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบาดวิทยา

ในปี 2554 พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า ระบาด (spread) หมายถึง แพร่ไปอย่างรวดเร็ว, แพร่ไปอย่างกว้างขวาง, แพร่ไปทั่ว เช่น ลักษณะของโรคติดต่อที่แพร่ไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางเป็นคราว ๆ ไป เรียกโรคที่มีลักษณะเช่นนั้นว่า “โรคระบาด” จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีระบาดวิทยา ได้กล่าวถึง ปัจจัยสามทางวิทยาการระบาด (Epidemiologic triad) หมายถึง ปัจจัยหลักที่สำคัญในวิทยาการระบาด 3 ประการที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคและการกระจายโรคของชุมชน จำแนกได้เป็น 3 ประการ คือ

2.1.1 สิ่งที่ทำให้เกิดโรค (Agent)

2.1.2 โฮสท์หรือมนุษย์ (Host)

2.1.3 สิ่งแวดล้อม (Environment)

ปัจจัยทั้งสามนี้มีส่วนสัมพันธ์กัน ในภาวะปกติจะมีความสมดุลกันระหว่างปัจจัยทั้งสามทำให้ไม่มีโรคหรือการระบาดของโรคเกิดขึ้นในชุมชน ในภาวะผิดปกติจะเกิดความไม่สมดุลระหว่างปัจจัยทั้งสาม ทั้งนี้อาจเนื่องจากสิ่งที่ทำให้เกิดโรคเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป หรือตัวโฮสท์มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดโรคหรือมีการระบาดของโรคเกิดขึ้นในชุมชนได้ (มหาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543, น. 8-9) ภาวะสุขภาพอนามัยของชุมชนจึงพิจารณาได้จากปัจจัยสามประการดังกล่าว

2.2 แนวคิดการควบคุมโรค

การป้องกันควบคุมโรค ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การป้องกันโรค (prevention) และการควบคุมโรค (control) โดยตามความหมายเดิมนั้น การป้องกันโรค หมายถึง มาตรการและกิจกรรมที่ดำเนินการก่อนที่จะเกิดโรคหรือภัย เพื่อไม่ให้เกิดโรคหรือภัยดังกล่าว ส่วนการควบคุมโรคนั้น หมายถึง มาตรการและกิจกรรมที่ดำเนินการหลังจากที่เกิดโรคหรือภัยขึ้นแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ที่ให้โรคหรือภัยนั้นสงบโดยเร็วก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและความเป็นอยู่น้อยที่สุด

นิยามความหมายของ “การป้องกันโรค” ได้ครอบคลุมความหมายของ “การควบคุมโรค” ไปด้วย ตั้งแต่กิจกรรมที่ดำเนินการก่อนเกิดโรค (primary prevention) เกิดโรคแล้ว แต่ยังไม่เกิดอาการ (secondary prevention) หรือเกิดอาการแล้ว (tertiary prevention) โดยแต่ละช่วงจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนี้ การป้องกันโรคระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพของประชาชน (healthy environment) การส่งเสริมให้ร่างกายมีความต้านทานต่อโรคต่าง ๆ และการส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

การป้องกันโรคระดับทุติยภูมิ (Secondary prevention) เป็นการป้องกันในระยะที่โรคได้เกิดขึ้นแล้ว มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การระงับกระบวนการดำเนินของโรค การป้องกัน การแพร่เชื้อและระบาดของโรคไปยังบุคคลอื่นหรือชุมชนอื่น โดยจะมุ่งเน้นการคัดกรองโรคเพื่อให้พบโรคโดยเร็วที่สุดก่อนที่จะมีอาการ และให้การรักษาโดยทันที

การป้องกันโรคระดับตติยภูมิ(Tertiary prevention) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความสูญเสียจากโรค เช่น ป้องกันความพิการหรือการสูญเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร นอกจากนี้อาจจะหมายรวมถึงการป้องกันการเกิดโรคซ้ำ (กรมควบคุมโรค, 2559: น. 15-16)

2.3 แนวคิดและทฤษฎีความมั่นคงแห่งชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง ภาวะที่ประเทศปลอดจากภัยคุกคามต่อเอกราช อธิปไตยบูรณภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน หรือที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งความพร้อมของประเทศที่จะเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การจะพิจารณาถึงความมั่นคงต้องดูที่องค์ประกอบหลักของความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นขีดความสามารถที่จะทำให้ประเทศนั้น ๆ มีความมั่นคง (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) องค์ประกอบความมั่นคงออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ความมั่นคงแห่งชาติด้านการเมือง หมายถึง การที่ประเทศมีระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพอยู่บริหารประเทศได้ครบตามวาระ มีคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพมีคุณธรรมมีความเสียสละ และมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง บริหารงานด้วยความสะอาดโปร่งใสได้รับความเลื่อมใสและไว้วางใจจากประชาชน นอกจากนี้จะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถประสบการณ์ มีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในการที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ได้

2.3.2 ความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประเทศมีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตโดยต่อเนื่องไม่หยุดชะงัก ทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เศรษฐกิจภายในประเทศประเทศจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งสมบูรณ์และกระจายออกไปทั่วประเทศเพื่อเอื้ออำนวยให้แก่การประกอบอาชีพของคนในชาติ ไม่เกิดการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจและเอื้อประโยชน์ต่อการดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติให้นำเงินมาลงทุนในประเทศ

2.3.3 ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหารป้องกันประเทศ หมายถึง การที่ประเทศมีความพร้อมทางด้านกำลังพลและกองทัพที่จะสามารถป้องกันรักษาเอกราชและอธิปไตยรวมทั้งผลประโยชน์อื่น ๆ ของชาติจากการใช้กำลังทหารของต่างชาติเข้ามาคุกคาม ดังนั้นความมั่นคงทางด้านการทหารนั้นจึงหมายถึงกองทัพจะต้องมีความพร้อมทางด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์และจะต้องมีประสิทธิภาพในการที่จะป้องกันและตอบโต้ประเทศที่คิดจะใช้กำลังเข้ารุกรานประเทศ

2.3.4 ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคม หมายถึง การที่ประเทศมีสังคมของคนในชาติที่เข้มแข็ง มีความรักและความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข คนในชาติก็มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวโยงกับความอยู่ดีกินดีของคนในชาติ ประชาชนมีความเชื่อมีค่านิยมมีวัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคุณภาพของประชาชน

2.3.5 ความมั่นคงแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หมายถึง การที่ประชาชนภายในชาติมีการคิดค้นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในเชิงการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อันเป็นการพึ่งพาตนเองในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและลดการสูญเสียเงินตราของประเทศจากการที่ต้องไปซื้อและพึ่งพาเทคโนโลยีของต่างชาติ

2.3.6 ความมั่นคงแห่งชาติด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ประเทศมีพลังงานภายในประเทศเพียงพอต่อการใช้ภายในประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต พลังงานนี้รวมทั้งพลังงานในรูปของน้ำมันกระแสไฟฟ้าและวัสดุอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อความเป็นอยู่ของประชาชนภายในชาติและการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมทุกชนิด (เจษฎา มีบุญลือ, 2553, น. 13-20)

จากองค์ประกอบเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของความมั่นคงแห่งชาติมาวิเคราะห์ถึงการออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมโรคของไทยว่ามีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพตามองค์ประกอบของความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงนำแนวความคิดความมั่นคงแห่งชาติมาวิเคราะห์กับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เนื่องจากการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นกระทบความมั่นคงของชาติด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้รัฐบาลต้องออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 และมาตรการควบคุมเฉพาะกลุ่มแรงงานต่างด้าว ซึ่งมาตรการที่ออกมานั้นรัฐบาลได้ควบคุมสถานการณ์ที่อาจกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อความปลอดภัยของประเทศ เนื่องจากสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่จำนวนมาก อีกทั้งกลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางในการเข้าถึงสาธารณสุขที่ดี มาตรการควบคุมโรคจึงต้องมีการเน้นเฉพาะกลุ่มไปที่แรงงานต่างด้าว เพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดในกลุ่มแรงงานต่างด้าวแล้วส่งผลกระทบมายังคนไทย

2.4 ทฤษฎีผลกระทบของดาย (Dye)

ผลกระทบไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ล้วนมีที่มาจากแนวความคิดผลกระทบซึ่งเป็นลักษณะของการแบ่งประเภทผลกระทบแตกต่างกันไปตามแนวคิดนั้น ๆ ทฤษฎีผลกระทบ ตามที่ Dye ได้แบ่งผลกระทบเป็นประเภทต่าง ๆ กล่าวไว้ดังนี้

2.4.1 การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร สิ่งแวดล้อม และกายภาค

2.4.2 การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เราอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน และอีกประเภท คือ ผลกระทบเชิงอัตวิสัย ได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน

2.4.3 การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ อาจแบ่งออกได้เป็น ผลกระทบโดยตรง และผลกระทบทางอ้อม

2.4.4 การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ อาจแบ่งออกได้เป็น ผลกระทบในเชิงบวก หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และผลกระทบในเชิงลบ ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา (Dye, 1982)

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการควบคุมไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ

3.1.1 กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองสมุทรสาคร สาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวในสมุทรสาคร ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในสมุทรสาคร

3.1.2 กลุ่มผู้ชำนาญการเรื่องแรงงานต่างด้าว ได้แก่ หน่วยงานเอกชนที่ประสานงานช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร ซึ่งสามารถให้ข้อมูลถึงความเปลี่ยนแปลงของแรงงานต่างด้าวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตรการ

3.1.3 กลุ่มแรงงานต่างด้าว ได้แก่ แรงงานต่างด้าวที่ประกอบอาชีพอยู่สมุทรสาคร ซึ่งสามารถให้ข้อมูลถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตรการควบคุมโรค

โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นการคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball technique) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ตารางสรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกณฑ์ในการคัดเลือกและจำแนกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	เกณฑ์ในการคัดเลือก	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1) กลุ่มหน่วยงานรัฐบาล - เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาครจากกลุ่มงาน ควบคุมโรค - ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสมุทรสาคร - เจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแลเรื่องอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวประจำโรงพยาบาลสมุทรสาคร	เป็นหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการนำมาตรการทางกฎหมายควบคุมโรคไวรัสโควิด-19 ไปปรับใช้ในสมุทรสาคร	3 คน
2) กลุ่มผู้ชำนาญการเรื่องแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร - ผู้ประสานเครือข่ายส่งเสริมสิทธิแรงงานข้ามชาติ	เป็นคนที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาครและผลักดันความเท่าเทียมให้กับแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร	1 คน
3) กลุ่มแรงงานต่างด้าว	เป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งประกอบอาชีพอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครมานานไม่ต่ำกว่า 1 ปี และอยู่ในประเทศไทยช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19	5 คน

ตารางที่ 2
ตารางสรุปข้อมูลของแรงงานต่างด้าว

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ/อายุ	อาชีพ
1) คุณพี (นามแฝง)	ชาย 26 ปี	โรงงานพัดลม
2) คุณสา (นามแฝง)	หญิง 35 ปี	โรงงานแป้ง
3) คุณหนุ่ม (นามแฝง)	ชาย 28 ปี	โรงงานวัตถุมงคล
4) คุณทอง (นามแฝง)	ชาย 24 ปี	คนงานก่อสร้าง
5) คุณคำ (นามแฝง)	ชาย 32 ปี	โรงงานปลากระป๋อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์จากเอกสาร และการลงภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

3.2.1.1 เอกสารระดับปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกาศจังหวัดสมุทรสาคร ประกาศคณะกรรมการโรคติดต่อสมุทรสาคร เป็นต้น

3.2.1.2 เอกสารระดับทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนากับมาตรการสุขอนามัยทางกฎหมายระหว่างประเทศ หนังสือคู่มือกฎหมายเกี่ยวกับโรคโควิด-19 หนังสือข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย และหนังสือโควิด-19 โรคระบาดแห่งศตวรรษ เป็นต้น

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนามในพื้นที่ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งใช้เครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลโดยทั่วไปจากบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ ณ ที่นี้ คือ นักวิชาการ หรือผู้มีความรู้ในด้านของการศึกษาประเด็นดังกล่าวรวมถึงแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในสมุทรสาคร ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบอย่างไรต่อวิถีชีวิตและการทำงาน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาจากการลงภาคสนามในพื้นที่ (Field Study Research) เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ฉะนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ลักษณะของเนื้อหาจะเป็นการวิเคราะห์แบบบรรยาย (Content Analysis) โดยการจัดประเภทของข้อมูล (Categories) ให้เชื่อมโยงระหว่างกัน อธิบายประเด็นคำถามการวิจัยผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจและสามารถอธิบายภายใต้แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา (descriptive method) ถึงสถานการณ์การควบคุมโรคในปัจจุบัน ลักษณะของกฎหมายที่รัฐบาลใช้ควบคุมไวรัสโควิด-19 และทราบถึงผลกระทบที่แรงงานต่างด้าวได้รับ

4. ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลจะสื่อให้เห็นถึงความอันตรายของโรคติดต่อครั้งใหญ่ โดยโรคติดต่อถือว่าเป็นภัยคุกคามรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคนั้นส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ประเทศในโลกได้ตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหลังจากการแพร่ระบาดของโรคและให้ความสำคัญกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ รัฐบาลจึงต้องจัดทำมาตรการอย่างเข้มงวด เพื่อปกป้องความมั่นคงของชาติและประชาชนภายในรัฐให้เกิดความสงบสุข โดยตั้งอยู่บนหลักของสิทธิมนุษยชน แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ประเด็นที่ควรหยิบยกมาทำความเข้าใจ คือ การป้องกันและควบคุมโรคของรัฐบาล และหน่วยบริหารราชการท้องถิ่นสมุทรสาคร

4.1 ภาพรวมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในไทยตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นมาจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย ของประเทศจีนและได้แพร่ไปในเมืองอื่น รวมทั้งได้แพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา สำหรับประเทศไทยได้พบการแพร่ระบาดของโรครายแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 คือ ผู้ป่วยชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพบผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 (แสวง บุญเฉลิม, 2563, น. 8) จนกระทั่งรัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว และตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ในสภาวการณ์ที่โลกกำลังเผชิญกับภัยคุกคามจากโรคติดต่อ แนวคิดในการป้องกันและควบคุมโรคจึงเกิดขึ้น เพื่อรับมือกับระยะของการแพร่ระบาดของโรคในระยะแรก ระยะที่สอง ระยะที่สาม ไปจนถึงระยะที่สี่

หากพิจารณาจากบริบทของระยะเวลาในการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะเริ่มแรก การแพร่ระบาดของโรคนั้นถูกจำกัดอยู่แค่ภายนอกประเทศและมีผู้ติดเชื้อจากต่างประเทศเท่านั้น ระยะที่สอง คือ การแพร่ระบาดของโรคเริ่มเข้ามาภายในประเทศและพบผู้ติดเชื้อมาจากคนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศ ระยะที่สาม คือการแพร่ระบาดของโรคทวีความรุนแรงขึ้นภายในประเทศและพบจำนวนผู้ติดเชื้อภายในประเทศ และระยะที่สี่ คือ การแพร่ระบาดเริ่มเบาบางลงและประชาชนเริ่มมีการปรับตัวกับการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่

4.1.1 ระยะเริ่มแรกของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ในระยะเริ่มแรกของการแพร่ระบาดนั้น เชื้อไวรัสถูกค้นพบครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย ของประเทศจีน วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยต้นเหตุน่าจะเป็นโคโรนาไวรัสชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้ติดเชื้อเกิดโรคปอดบวมชนิดรุนแรงและทำให้เสียชีวิตได้ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 การสืบสวนข้อมูลผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่มีอาการคล้ายโรคปอดบวมเป็นพ่อค้าแม่ค้าอยู่ในตลาดค้าส่งอาหารทะเลหัวหนาน การติดตามหารายละเอียดต้นตอและเส้นทางการแพร่กระจายของโรคจึงเริ่มเกิดขึ้นตามมาในเมืองที่มีประชากรประมาณ 11 ล้านคน อีกสองวันต่อมา จีนตรวจพบผู้ต้องสงสัยว่าป่วยจากโรคประหลาดนี้รวม 44 คน หลังจากนั้นในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2563 จีนก็สามารถระบุได้ว่า มีเชื้อชนิด “โคโรนาไวรัส” เป็นสาเหตุของการระบาดในคราวนี้ (นำชัย ชีววิวรรธน์, 2563, น. 109) ต่อมาทางการจีนรายงานการเพิ่มจำนวนผู้ติดเชื้อมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดจนนำไปสู่การออกมาตรการปิดเมืองอู่ฮั่น และเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็เริ่มแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ มากขึ้น

จากกรณีรายงานข่าวในประเทศจีนว่า พบผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสจำนวน 44 ราย จากเมืองอู่ฮั่น สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง กรมควบคุมโรค ร่วมกับสำนักอนามัย สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร เตรียมดำเนินการเปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Operation Center : EOC) เฝ้าระวังโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัส รวมทั้งเตรียมความพร้อมรับมือกับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขในพื้นที่ท่าอากาศยานดอนเมือง และสถานพยาบาลทุกสังกัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (กรมควบคุมโรค, 2563)

4.1.2 ระยะที่สองของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

หลังจากนั้นในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 มีรายงานผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศไทยเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น เป็นหญิงชาวจีน อายุ 61 ปี ที่เดินทางมาจากนครอู่ฮั่นเข้ามาทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2563 นอกจากจะเป็นผู้ป่วยรายแรกที่พบในไทยแล้ว เธอยังเป็นผู้ป่วยรายแรกที่ตรวจพบนอกประเทศจีน ต่อมาภายในวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2563 มีรายงานผู้ติดเชื้อเป็นคนไทย ซึ่งมีประวัติเดินทางไปเมืองอู่ฮั่นเมื่อช่วงปีใหม่และในช่วง 14 วันหลังจากเดินทางกลับมาแล้ว เธอมีอาการไข้ หายใจเหนื่อย นับจากวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา จำนวนผู้ติดเชื้อที่พบในไทยก็เพิ่มขึ้นเป็น 14 คน โดยแถลงการณ์ล่าสุดของกระทรวงสาธารณสุข ระบุว่าทั้งหมดเป็น "ผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อจากต่างประเทศ" และ “ยังไม่มีผู้ป่วยติดเชื้อจากในประเทศไทย” (บีบีซี, 2563)

ช่วงระยะที่สองรัฐไทยยังไม่มีการดำเนินการปิดสนามบินและสั่งห้ามนักท่องเที่ยวจากจีนเข้ามาในประเทศ แต่จากกรณีพบผู้ป่วยรายแรกในประเทศเป็นคนจีน ประกอบกับวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นวันเฉลิมฉลองตรุษจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ไทยจึงต้องเตรียมรับมือกับนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวนมากที่เข้ามาเฉลิมฉลองเทศกาลดังกล่าวภายในประเทศ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนกระทรวงสาธารณสุขได้สั่งการให้สถานพยาบาลทุกแห่งยกระดับมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรค ตามมาตรฐานสูงสุดที่ใช้สำหรับโรคติดต่ออุบัติใหม่ พร้อมยกระดับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินเพื่อตอบโต้สถานการณ์เป็นระดับ 3 รวมทั้งเพิ่มระบบการคัดกรองที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในสนามบินทั้ง 5 แห่ง เฝ้าระวังผู้ป่วยทั้งโรงพยาบาลรัฐ เอกชน มีระบบคัดแยกโรคและผู้ป่วยที่รวดเร็ว จัดทีมแพทย์พยาบาลและบุคลากรที่ผ่านการอบรมในการวินิจฉัยโรค ตรวจทางห้องปฏิบัติการทราบผลใน 24 ชั่วโมง จัดให้มีแนวทางการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานสากล พร้อมประสานกระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แจ้งบริษัททัวร์เฝ้าระวังดูแลนักท่องเที่ยว ทั้งที่เดินทางมาในประเทศไทยและคนไทยที่เดินทางไปต่างประเทศ (บีบีซี, 2563)

4.1.3 ระยะที่สามของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2563 เริ่มมีการพบผู้ติดเชื้อคนแรกที่เป็นคนไทย ประกอบอาชีพเป็นคนขับรถแท็กซี่ ซึ่งไม่มีประวัติเดินทางไปยังประเทศจีนมาก่อน จากการสอบสวนโรคจากคนขับแท็กซี่รายนี้พบว่ามีการรับนักท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาในประเทศไทย แต่หลังจากคนขับแท็กซี่มีอาการป่วยแล้วก็ได้หยุดขับรถ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ผลการตรวจเชื้อของคนขับแท็กซี่รายนี้จะออกมาได้มีการติดตามผู้สัมผัสกับแท็กซี่รายนี้แล้วทั้งหมด 13 ราย เป็นคนในครอบครัว 3 ราย และคนอื่น 10 ราย โดยเก็บตัวอย่างสารคัดหลั่งในลำคอตรวจแล้วไม่พบการติดเชื้อแต่อย่างใด (เอชโฟกัส, 2563)

ภายในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ชาวไทยเดินทางกลับมาทั้งหมด 138 คน คนไทยที่เดินทางกลับทั้งหมดไม่ใช่คนป่วย ทุกคนสุขภาพแข็งแรง คณะคนไทยชุดดังกล่าวเดินทางโดยเครื่องบินของสายการบินแอร์เอเชีย พร้อมด้วย "หน่วยปฏิบัติภารกิจแบบบูรณาการ" ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงสาธารณสุข เดินทางไปรับที่เมืองอู่ฮั่น หลังจากนี้จะส่งเข้าที่พักและเข้าสู่กระบวนการกักกันโรคที่อาคารรับรอง กองบัญชาการยุทธการทหารเรือ กองทัพเรือ เพื่อเฝ้าสังเกตอาการเป็นเวลา 14 วันก่อนจะได้กลับบ้านไปอยู่กับครอบครัว โดยการควบคุมกักกันโรคเป็นไปตามมาตรฐานทางการแพทย์ และหลักการควบคุมโรคและสากล (บีบีซี, 2563)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในหมู่คนไทยเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นจาก 3 เหตุการณ์ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถานบันเทิงในกรุงเทพมหานคร วันที่ 12 มี.ค. พ.ศ. 2563 เป็นจุดกระเพื่อมแรกของการระบาดภายในประเทศ หลังจากมีรายงานว่าพบผู้ติดเชื้อรายใหม่ที่ไปพบปะสังสรรค์กันที่สถานบันเทิงย่านทองหล่อ กรุงเทพมหานคร ในตอนแรกทางกรมควบคุมโรคระบุว่าคนไทยกลุ่มนี้ได้รับเชื้อโควิด-19 จากเพื่อนชาวฮ่องกง ต่อมาผู้ป่วยคนหนึ่งปฏิเสธว่าไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับชาวฮ่องกงและระบุว่าเป็นการติดเชื้อจากคนไทยด้วยกันเอง โดยไม่สามารถหาที่มาที่ไปของเชื้อไวรัสได้

กลุ่มที่ 2 สนามมวยลุมพินี ราชดำเนิน อ้อมน้อย แม้วันที่ 4 มี.ค. พ.ศ. 2563 สำนักงานคณะกรรมการกีฬามวยทำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือมาตรการเร่งด่วนแก้ไขปัญหาการติดเชื้อโควิด-19 ถึงนายสนามมวยเวทีลุมพินี เพื่อให้ดำเนินการมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มี.ค พ.ศ. 2563 โดยให้หลีกเลี่ยงหรือเลื่อนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดการแข่งขันกีฬา แต่วันที่ 6 มี.ค. พ.ศ. 2563 สนามมวยเวทีลุมพินี ยังคงจัดการแข่งขันชกมวยรายการใหญ่ ชื่อว่า “ลุมพินีแชมเปี้ยนเกียรติเพชร” ซึ่งมีการจัดคู่มวยดังขึ้นชก 11 คู่ และแจกรถยนต์ 3 คัน ทำให้มีเซียนมวยและประชาชนเข้าชมเป็นจำนวนมาก นายแมทธิว ดีน นักแสดงซึ่งเข้าร่วมงานแข่งขันชกมวยได้รับผลตรวจติดเชื้อโควิด-19 ในวันที่ 14 มี.ค. พ.ศ. 2563 และจากนั้นในวันถัดมาก็พบผู้ติดเชื้อจากสนามมวยเวทีลุมพินีทั้งหมด 9 คน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ เนื่องจากผู้เข้าชมและผู้เข้าแข่งขันมาจากหลายจังหวัด

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เผยแพร่ศาสนาที่มาเลเซีย วันที่ 14 มี.ค. พ .ศ. 2563 สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊คระบุว่า "ด่วนที่สุด" ขอให้ทุกคนช่วยประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลเพื่อติดตามคนไทยจำนวน 132 คน ที่เข้าร่วมงานชุมนุมศาสนา"Jhor Qudamak & Ulamak Malaysia 2020" ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย หลังจากพบว่ามีผู้ติดเชื้อโควิด-19 เข้าร่วมงานชุมนุมดังกล่าว ต่อมาในวันที่ 16 มี.ค. พ.ศ. 2563 พบผู้ติดเชื้อ หลังจากไปร่วมงานชุมนุมนี้จำนวน 2 คน ที่จังหวัดยะลา และนราธิวาส จากนั้นยังมีรายงานผู้ติดเชื้อจากงานชุมนุมทางศาสนานี้อย่างต่อเนื่อง วันที่ 27 มี.ค. พ.ศ. 2563 ผู้ติดเชื้อ COVID-19 รายที่360 ซึ่งเป็นชายไทย อายุ 50 ปี จากจังหวัดนราธิวาสและไปชุมนุมทางศาสนาที่มาเลเซีย ได้เสียชีวิตลงที่โรงพยาบาลสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส (จิราภรณ์ ศรีแจ่ม, 2563)

ตามที่องค์การอนามัยโลกได้ประกาศเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 ให้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) โดยในประเทศไทยได้ปรากฏการระบาดของโรคภายในประเทศอันเนื่องมาจากผู้ป่วยที่เดินทางมาจากประเทศที่มีการระบาดของโรค ซึ่งกระ

ทรวงสาธารณสุขได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ประกาศแล้วว่าเป็นโรคติดต่ออันตรายและประกาศให้ท้องที่นอกราชอาณาจักรบางประเทศที่มีการแพร่ระบาดของโรคและมีผู้ป่วยเสียชีวิต ตลอดจนมีความเสี่ยงเป็นอันมากเป็นเขตติดต่อของโรคดังกล่าว ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับการบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในประเทศไทยให้อยู่ในวงจำกัด ลดผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของประชาชน เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ สร้างความตระหนักรู้เท่าทันและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการระบาดของโรคอย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานสากลตลอดจนประเมินสถานการณ์เพื่อการบังคับใช้กฎหมายให้ตรงกับความรุนแรงของปัญหา และวางมาตรการป้องกัน ควบคุมและช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม (แนวหน้า, 2563) รัฐจึงจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)" เรียกโดยย่อว่า"ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19" ขึ้นในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ

สามเหตุการณ์ข้างต้น ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อในไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ต่อมาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นำไปสู่การออกมติคณะรัฐมนตรีเลื่อนวันหยุดเทศกาลสงกรานต์ปี พ.ศ. 2563 ช่วงวันที่ 13-15 เม.ย. พ.ศ. 2563 ออกไปก่อน ถือเป็นครั้งแรกของไทย ต้องยกเลิกกิจกรรมในวันสงกรานต์ เพื่อลดการระบาดของโรค ทำให้สงกรานต์เปลี่ยนไปจากทุกปีสิ่งที่เปลี่ยนไปในวันสงกรานต์ปี พ.ศ. 2563 จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด ได้มีการคุมเข้มลดกิจกรรมในการสังสรรค์ ป้องกันการเกิดซุปเปอร์สเปรดเดอร์ ทางผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด รวมถึงกรุงเทพมหานคร ออกคำสั่งงดจำหน่ายสุราเป็นการชั่วคราว ตามระยะเวลาที่แต่ละจังหวัดกำหนดออกมา พร้อมประกาศให้งดเล่นสาดน้ำ เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง

จำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสนามมวยและสถานบันเทิงย่านทองหล่อ ทำให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกประกาศปิด 26 สถานที่เสี่ยงในกรุงเทพมหานครตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2563 ไปจนถึงวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2563 ซึ่งรวมถึงตลาด และห้างสรรพสินค้า (ไทยรัฐ, 2563) นอกจากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร นครปฐม สมุทรปราการ ปทุมธานี ก็มีคำสั่งเช่นเดียวกันกับของกรุงเทพมหานคร แต่จะมีรายละเอียดเจาะจงเพิ่มตามบริบทของแต่ละจังหวัด ภายในวันเดียวกันช่วงเย็นประชาชนทยอยเดินทางกลับบ้านเกิด เนื่องจากสถานที่ทำงานได้รับผลกระทบจากการสั่งปิดของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทำให้หมอชิตที่เป็นสถานีรวมรถโดยสารสาธารณะเต็มไปด้วยผู้คนจำนวนมากที่อาจเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนหนึ่งก็ทยอยซื้อของตุนเก็บไว้จำนวนมากที่ห้างสรรพสินค้า เนื่องจากเกรงกลัวว่าการแพร่ระบาดของโรคจะกระทบต่อการดำรงชีวิตเป็นเวลานาน และทำให้การออกมาซื้ออาหารเป็นเรื่องยาก

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่ได้จำกัดบริเวณอยู่ในกรุงเทพมหานครอีกต่อไป เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อจากต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนผู้ติดเชื้อขึ้นหลักพัน ดังนั้นภายในประเทศไทยนายกรัฐมนตรีจึงประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการสถานการณ์ฉุกเฉินรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และให้อำนาจองค์การปกครองท้องถิ่นในการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐบาลสั่งปิดสถานประกอบการทั่วกรุงเทพมหานคร อาทิ ห้างสรรพสินค้า สนามมวย สถานบริการ กิจการโรงมหรสพ สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น

4.1.3 ระยะที่สี่ของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มเบาบางลง จำนวนผู้ติดเชื้อรายวันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเลขหลักเดียวเท่านั้น อาจมีสาเหตุมาจากการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดของภาครัฐ และอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนในการใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน เว้นระยะห่างทางสังคม และหมั่นล้างมือเป็นประจำ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 จำนวนผู้ติดเชื้อเริ่มลดน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 แต่เนื่องจากโรคนี้ยังคงระบาดรุนแรงอยู่ในหลายประเทศและยังมีการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ตลอดจนการไปมาหาสู่ข้ามจังหวัดและการไม่ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคตามที่ทางราชการกำหนด อันแสดงให้เห็นถึงโอกาสเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ อีกทั้งองค์การอนามัยโลกได้เตือนให้การผ่อนคลายหรือการยกเลิกมาตรการป้องกันโรคพึงทำด้วยความระมัดระวังและตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะเป็นที่ปรากฏแล้วว่าภายหลังการยกเลิกการควบคุมสถานการณ์ในบางประเทศได้กลับมารุนแรงขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลจะได้ประเมินสถานการณ์ โดยอาจเพิ่มความเข้มงวดหรือผ่อนคลายการบังคับใช้บางมาตรการตามข้อมูลของฝ่ายสาธารณสุขฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายปกครอง และฝ่ายเศรษฐกิจ ไปจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 (ประชาติ, 2563)

หลังจากตัวเลขผู้ติดเชื้อลดลงและมีการประกาศขยายพระราชกำหนดการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินออกไปอีก 1 เดือน ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. จึงออกมาตรการผ่อนปรนระยะที่1 อาศัยความตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ฉบับที่ 6 ที่ทาง ศบค. จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานกลางของกิจการและกิจกรรม แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในแต่ละจังหวัดกำหนดรายละเอียดต่อไป ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความเข้มข้นกว่าได้ แต่ห้ามเข้มข้นน้อยกว่า โดยคำนึงถึงแนวทางสาธารณสุขเป็นหลัก รองลงมา คือ ด้านสังคม และเศรษฐกิจ หลังจากนี้ทาง ศบค. จะทำคู่มือสำหรับมาตรการผ่อนปรนออกมา และจะมีการประเมินการผ่อนปรนทุก 14 วัน หากตัวเลขผู้ป่วยไม่เพิ่มขึ้น จะผ่อนปรนต่อไปสู่ระยะที่ 2 กิจการที่มีความเสี่ยงต่ำ, ระยะที่ 3 กิจการที่มีความเสี่ยงกลาง และระยะที่ 4 กิจการที่มีความเสี่ยงสูง (Lupang, 2563) แต่หากพบจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้น ทางศบค. จะพิจารณาการนำมาตรการควบคุมโรคอย่างเข้มงวดกลับมาใช้อีกครั้ง

สำหรับคนที่เดินทางมาจากต่างประเทศ รัฐบาลได้จัดตั้งสถานที่กักตัวทั้ง State Quarantine และ Local Quarantine ไว้สังเกตอาการผู้เดินทางจากต่างประเทศทุกช่องทาง ขณะนี้มี State Quarantine 23 แห่ง และ Local Quarantine ใน 12 เขตสุขภาพรองรับได้ 13,491 คน ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤษภาคม 2563 และยังต้องคงมาตรการกักกันผู้เดินทางจากต่างประเทศให้ครบ 100 % เพื่อลดการนำเชื้อเข้าสู่ประเทศ ขณะเดียวกันต้องเข้มข้นมาตรการเชิงรุกค้นหาผู้ติดเชื้อในประเทศ เพื่อนำเข้าสู่การรักษา ป้องกัน ควบคุมโรคอย่างรวดเร็ว ลดการแพร่ระบาดให้อยู่ในระดับที่ระบบของเรารองรับได้ (hfocus team, 2563)

สถานการณ์การแพร่ระบาดในไทยเริ่มทรงตัว รัฐไทยจึงออกมาตรการผ่อนปรนระยะที่2 ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ฉบับที่ 7 เปิดศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า คอมมูนิตี้มอลล์แต่ให้ปิดบริการเร็วขึ้นกว่าปกติ เวลา 20.00 น. พร้อมมีมติเลื่อนเวลาเคอร์ฟิวเป็น 23.00-04.00 น. แต่ยังงดหรือชะลอการเคลื่อนย้ายข้ามจังหวัด ในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้เปิดตัวแพลตฟอร์มใหม่ชื่อว่า

“ไทยชนะ” ของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อใช้ติดตาม หากเกิดการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ในสถานที่หนึ่ง รัฐก็จะสามารถเรียกบุคคลมาสอบสวนโรคและเพื่อประเมินความหนาแน่นของสถานประกอบการ

4.2 ลักษณะมาตรการทางกฎหมายในไทยและจังหวัดสมุทรสาคร

การที่รัฐจะบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจังนั้น ต้องอาศัยการประเมินความรุนแรงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคภายในประเทศ เช่น จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ประกอบกับการที่ยังไม่สามารถผลิตวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ ส่งผลให้รัฐบาลต้องออกมาตรการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งมีระดับความเข้มงวดที่แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงของการแพร่ระบาดของโรค และนำไปสู่การออกมาตรการป้องกันในระดับท้องถิ่น ภายใต้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มีข้อกำหนดให้ผู้ที่ติดเชื้อมีความจำเป็นต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงาน และเจ้าพนักงานมีอำนาจในการสั่งกักกัน เฝ้าระวัง เฝ้าสังเกตผู้ที่เข้าข่ายว่าติดเชื้อได้ทันที รวมทั้งให้ประชาชนหลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด ที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

4.2.1 ระยะเริ่มแรกของการแพร่ระบาด

ระยะนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จำกัดวงอยู่แค่ภายนอกประเทศ ภายหลังจากการประกาศพบโรคติดต่อใหม่ที่ประเทศจีน รัฐไทยจึงเตรียมความพร้อมด่านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ ภายในด่านควบคุมโรคท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้ติดตั้งเครื่องวัดไข้อัตโนมัติระบบอินฟราเรด (Infrared Thermo Scan) 4 จุด พร้อมเจ้าหน้าที่ทำงาน 24 ชั่วโมง (รัฐบาลไทย, 2563) ภายในระยะนี้ยังไม่พบการประกาศใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจัง มีเพียงแต่มาตรการเฝ้าระวังโรคที่ประกาศใช้ในพื้นที่สนามบินจากกระทรวงสาธารณสุขและกรมควบคุมโรคเท่านั้น เนื่องจากรัฐมองว่าการแพร่ระบาดของโรคเกิดขึ้นภายนอกประเทศ และไม่คาดคิดว่าโรคติดต่อนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนภายในประเทศ

4.2.2 ระยะที่สองของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ภายในระยะนี้ไทยเริ่มพบผู้ติดเชื้อรายแรกมาจากหญิงชาวจีน ที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น ภายในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2563 หลังจากนั้นรัฐไทยเริ่มเพิ่มความเข้มงวดกับมาตรการคัดกรองผู้โดยสารขาเข้าภายในประเทศ และกลุ่มบริษัทนำท่องเที่ยวที่มีความใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวชาวจีน

ทั้งนี้ รัฐบาลเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสอย่างเต็มที่ โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินหลายมาตรการ เช่น การเฝ้าระวังคัดกรองผู้โดยสารเครื่องบินในเส้นทางการบินจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีนเข้ามายังประเทศไทย, ประสานไปยังสถานทูตจีนเพื่อขอความร่วมมือให้เป็นสื่อกลางในการติดตามผู้ป่วยชาวจีน และสื่อสารกับคนจีนให้เข้าใจในมาตรการตาม พ.ร.บ. โรคติดต่อ 2558, เปิดเผยสถานการณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคให้ประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง (อนุชิต ไกรวิจิตร, 2563) รวมถึงการปรับเปลี่ยนนิยามการคัดกรองผู้ติดเชื้อโควิด-19 จากไข้ 38 องศาเซลเซียส เป็น 37.5 องศาเซลเซียส

มาตรการที่ออกมาภายในระยะนี้จะมุ่งเน้นไปที่การคัดกรองผู้โดยขาเข้าภายในประเทศมากขึ้น แต่ยังไม่ได้มีการปิดประเทศหรือปฏิเสธผู้โดยสารที่เดินทางมาจากประเทศจีน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรายได้หลักมาจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ การเลือกปิดเมืองจึงไม่ใช้วิธีการแก้ปัญหา

ที่รัฐไทยจะเลือกใช้ในระยะนี้ รัฐไทยจึงเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้น ผ่านการยกระดับมาตรการป้องกันการระบาดของไวรัสชนิดนี้

4.2.3 ระยะที่สามของการแพร่ระบาด

ประเทศไทยเริ่มพบผู้ติดเชื้อรายแรกภายในประเทศ เป็นคนขับแท็กซี่ที่มีความใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวชาวจีน ภายในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2563 ต่อมาภายในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ภายในระยะนี้รัฐไทยเริ่มบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคอย่างจริงจัง ดังนี้

4.2.3.1 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 เป็นกฎหมายตัวแรกที่นำมาบังคับใช้ เพื่อการป้องกันโควิด-19 ซึ่งในพระราชบัญญัติฯจะมีข้อกำหนดต่าง ๆ มอบอำนาจผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการโรคติดต่อ จัดทำแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตราย ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐดูแลช่องทางเข้าออก จัดทำแผนปฏิบัติการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ รวมถึงในกรณีฉุกเฉิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจในการสั่งปิดตลาด สถานที่ประกอบการหรือจำหน่ายอาหาร สถานที่จำหน่ายเครื่องดื่ม สถานศึกษาหรือสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว และสามารถสั่งให้ผู้ที่สงสัยว่าติดเชื้อหยุดประกอบอาชีพเป็นการชั่วคราว

4.2.3.2 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

ในช่วงสภาวการณ์การแพร่ระบาดของโรค รัฐบาลได้ทำการออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งสิ้น 13 ฉบับ สาระสำคัญของกฎหมายโดยส่วนใหญ่เป็นรายละเอียดขั้นตอนการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยโอนอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต อนุมัติ สั่งการ บังคับบัญชา หรือช่วยในการป้องกันแก้ไข ปราบปราม ระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือฟื้นฟูช่วยเหลือประชาชน มาเป็นของนายกรัฐมนตรีทั้งหมด การห้ามออกจากเคหสถานตามเวลาที่กำหนด การปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร ขอบเขตอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ และการผ่อนปรนมาตรการ

4.2.3.3 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

ภายหลังจากการสั่งปิดพรมแดน จากอำนาจของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้น ส่งผลให้แรงงานบางส่วนที่ใบขออนุญาตการทำงานใกล้หมดอายุ เกิดความกังวลต่อการต่ออายุการทำงานภายในประเทศ รัฐจึงออกมาตรการผ่อนปรนขยายเวลาในการอยู่ภายในประเทศไทยออกไป ซึ่งอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

4.2.3.4 มาตรการสำหรับแรงงานต่างด้าว

เมื่อมีการขยายเวลาการต่ออายุบัตรทำงานของแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน จำเป็นต้องออกมาตรการสำหรับแรงงานต่างด้าว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคและให้ความช่วยเหลือแรงงานต่างด้าว โดยมาตรการส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การป้องกัน และการเยียวยา เช่น การชะลอการอนุมัติแรงงานต่างด้าว การผ่อนปรนให้แรงงานต่างด้าวสามารถอยู่ต่อภายในราชอาณาจักร รวมไปถึงการขอความร่วมมือเจ้าของสถานประกอบการสังเกต ดูแล จัดทำมาตรการป้องกันโรคภายในแรงงานต่างด้าวของตนเองเป็นอย่างดี

4.2.3.5 ประกาศและคำสั่งจังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนใหญ่จะมีการนำคำสั่งจากกระทรวงแรงงาน นายกรัฐมนตรี รวมถึงการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งนำมาปรับใช้และออกเป็นมาตรการภายในจังหวัดผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด ซึ่งอาจจะมีการออกมาตรการเพิ่มเติมลงไปตามบริบทของจังหวัดสมุทรสาคร โดยมาตรการส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การป้องกันโควิด-19 และการผ่อนปรนจากไวรัสโควิด-19 เช่น การมีมาตรการเข้มงวดให้ประชาชนทุกคนภายในจังหวัดสมุทรสาครต้องสวมหน้ากากอนามัยทุกคน การกำหนดเวลาเปิด – ปิดของตลาด และการขอความร่วมมือจากแต่ละสถานประกอบการส่งตัวแทนเข้ามารับการอบรมในการป้องกันตัวเองจากเชื้อไวรัสโควิด-19

4.2.3.6 มาตรการของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสมุทรสาคร

จากการสัมภาษณ์ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสมุทรสาครพบว่า โดยมาตรการส่วนใหญ่จะเน้นไปที่มาตรการรับมือกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาในสมุทรสาคร และการดำเนินงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น การตั้งจุดสกัดตามเส้นทางต่าง ๆ เพื่อกวดขันและจับกุมแรงงานต่างด้าวที่อาจจะกระทำความผิดด้วยการหลบหนีเข้าเมือง การติดตามหาข่าวเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย รวมไปถึงการให้บริการทำวีซ่าอยู่อาศัยต่อของแรงงานต่างด้าว

4.2.3.7 มาตรการของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว

มาตรการของอาสาสาธารณสุขต่างด้าวนั้นเป็นมาตรการที่จังหวัดสมุทรสาครเลือกใช้เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในกลุ่มแรงงานต่างด้าว อาศัยอำนาจตามประกาศและคำสั่งจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากแรงงานยังขาดความรู้เข้าใจในการป้องกันโรคติดต่อที่ถูกต้องและอุปสรรคทางด้านภาษา ดังนั้นสมุทรสาครจึงต้องพึ่งพาเครือข่ายอาสาธารณสุขต่างด้าว เพื่อเป็นตัวกลางในการให้ความรู้ การปฏิบัติตนตามมาตรการควบคุมโรคของจังหวัดสมุทรสาคร โดยมาตรการส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การเฝ้าระวังป้องกันโรค

เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายทั้งหมด สามารถแบ่งมาตรการออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ มาตรการที่ส่วนกลางประกาศใช้ทั่วประเทศเพื่อควบคุมไวรัสโควิด-19 อย่างรวดเร็วที่สุด โดยมีอำนาจการสั่งการอยู่ที่นายกรัฐมนตรี ประกอบด้วย พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และมาตรการสำหรับแรงงานต่างด้าว ลักษณะที่สอง คือ มาตรการที่ประกาศใช้ผ่านกลไกจังหวัด ซึ่งมีการนำมาตรการจากส่วนกลางมาปรับใช้และออกมาตรการที่มีความเหมาะสมกับจังหวัด โดยมีอำนาจการสั่งการอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบด้วย ประกาศและคำสั่งจังหวัดสมุทรสาคร มาตรการของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสมุทรสาคร และมาตรการของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว

4.3 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวจากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19

เนื่องด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ควบคุมไวรัสโควิด-19 เป็นวิธีการป้องกันโรคของรัฐ ดังนั้นมาตรการทางกฎหมาย รวมถึงมาตรการควบคุมโรคภายในจังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาคร สามารถทำให้วิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแรงงานต่างด้าวก็เป็นภาคส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันเศรษฐกิจของจังหวัด เพราะภายในจังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนแรงงานต่างด้าว

มากถึงหลักแสนคน ดังนั้นทัศนะของแรงงานต่างด้าวจึงเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ถึงผลของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในสมุทรสาคร

โดยสัมภาษณ์ผู้ชำนาญการเรื่องแรงงานต่างด้าว 1 คน และ แรงงานต่างด้าว 5 คน ผู้วิจัยแบ่งช่วงอายุของผู้ให้สัมภาษณ์สองช่วงอายุ คือ ผู้ใหญ่ วัยทำงาน ช่วงอายุ 30-40 จำนวน 2 คน วัยรุ่น ช่วงอายุ 20 -29 จำนวน 3 คน และสัมภาษณ์ผู้ชำนาญการเรื่องแรงงานต่างด้าว จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งความเห็นด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อแรงงานต่างด้าวเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบด้านจิตใจ

4.3.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวในเรื่องของการทำงานและเงินในการดำรงชีวิต แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งมาตรการทางกฎหมายส่งผลให้เกิดการสั่งปิดสถานประกอบการบางส่วนภายในจังหวัด และอาจส่งผลโดยตรงต่อลูกจ้างที่ทำให้ได้รายได้น้อยลงไปจนถึงการถูกปลดออกจากโรงงาน รวมถึงแรงงานส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ว่าพวกเขาไม่ได้ยื่นขอรับเงินชดเชยจากประกันสังคม โดยในจังหวัดสมุทรสาครแรงงานต่างด้าวจะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของสถานประกอบการ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

เรื่องการเลิกจ้างและการลดเวลาทำงาน ในเรื่องของการเลิกจ้างและการลดเวลาทำงาน จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนหนึ่งถูกลดเวลาทำงานและเลิกจ้างในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยจะเริ่มจากการปรับลดค่าใช้จ่ายภายในโรงงาน ซึ่งส่งผลให้ในช่วงแรกนายจ้างพยายามลดค่าจ้างของแรงงานลด เมื่อถึงจุดที่นายจ้างไม่สามารถประคับประคองโรงงานได้ นายจ้างจึงมีความจำเป็นต้องปลดแรงงานบางส่วนออก

เรื่องความช่วยเหลือจากนายจ้าง มีข้อน่าสังเกตว่าแรงงานต่างด้าวจำนวนมากได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้างหรือสถานประกอบการมากกว่าการช่วยเหลือจากรัฐไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเงิน อาหาร อุปกรณ์ในการป้องกันโรค เนื่องจากนายจ้างให้ความช่วยเหลือลูกจ้างเป็นอย่างดีประหนึ่งครอบครัว ดังนั้นแรงงานส่วนนี้จะไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังและไม่ได้รับความเดือดร้อนมากนัก นอกจากนี้ยังสามารถมองได้อีกแง่มุมหนึ่งว่า แรงงานที่เข้ามาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเข้ามาอย่างถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมาย ในสถานการณ์การแพร่ระบาดคนทั้งสองกลุ่มนี้ ต่างก็ได้รับผลกระทบจากมาตรการทางกฎหมายของไทยเช่นเดียวกัน แม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับสิทธิ์เทียบเท่าคนไทย แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่ารัฐไม่ได้มีมาตรการช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายอย่างจริงจัง ในขณะที่แรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายนั้นชีวิตของพวกเขาแขวนอยู่บนความไม่แน่นอนและต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากนายจ้างเท่านั้น ดังนั้นในช่วงสภาวการณ์แพร่ระบาดของโรคคนทั้งสองกลุ่มนี้จึงได้รับความเดือดร้อนเท่าเทียมกัน

เรื่องของเงินชดเชยจากการสัมภาษณ์คุณสุธาสินี แก้วเหล็กไหล ผู้ประสานงานเครือข่ายสิทธิแรงงานข้ามชาติให้ทัศนะเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร แรงงานต่างด้าวทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายล้วนได้รับความเดือดร้อนเท่ากัน ยกเว้นบางสถานประกอบการที่ไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ เนื่องจากไม่ได้มีการปิดโรงงานและเกิดการขาดแคลนแรงงานส่งผล

ให้แรงงานส่วนที่เหลือต้องทำงานหนักขึ้น ถึงแม้จากมุมมองขอบุคคลภายนอกจะมองว่าแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายจะได้รับสิทธิตามกฎหมายมากกว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แต่แรงงานต่างด้าวบางส่วนที่ถูกเลิกจ้างจากนายจ้าง ก็ได้รับผลกระทบจากกฎหมายในการรีบหานายจ้างภายใน 15 วัน หากจะเลิกจ้างก็ต้องจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายเหมือนแรงงานไทย ถ้าสั่งหยุดกิจการชั่วคราวตามมาตรา75 ก็ต้องจ่าย 75% ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ประกอบกับกระบวนการร้องเรียนเงินชดเชย ให้ร้องเรียนทางออนไลน์ และรับรองภาษาไทยเพียงเท่านั้น คุณสุธาสินีย์ แก้วเหล็กไหล (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563)

จากการศึกษาทัศนะที่กล่าวมาข้างต้นเป็นทัศนะในเรื่องของผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 โดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าได้รับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ แต่จะมีความเดือดร้อนแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานประกอบการ สำหรับสถานประกอบการที่ไม่ได้รับผลกระทบแรงงานก็จะได้รับค่าจ้างที่มากขึ้น เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานในสถานประกอบการ ส่วนแรงงานที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้นโรงงานจะออกมาตรการสำหรับช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 แม้ว่าจะมีความช่วยเหลือของภาครัฐในเรื่องของเงินชดเชยจากประกันสังคม แต่ส่วนใหญ่พบว่าพวกเขาเข้าไม่ถึงเงินชดเชยจากภาครัฐ กล่าวคือ ขั้นตอนในการยื่นขอรับเงินยุ่งยาก เพราะ หากอยากได้รับเงิน พวกเขาต้องจ้างให้นายหน้าเป็นคนดำเนินเรื่องให้

4.3.2 ผลกระทบด้านสังคม

กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวในเรื่องของการดำรงชีวิตและวิถีชีวิต โดยแรงงานต่างด้าวทุกคนมีทัศนะถึงผลกระทบด้านสังคมในด้านบวก โดยให้เหตุผลเนื่องจากการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย พวกเขาก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทย เพื่อการป้องกันโรคติดต่ออันตรายอย่างทันที แต่การป้องกันโรคจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในประเทศ โดยเฉพาะภาคส่วนประชาชนที่ต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 รวมถึงแรงงานมีความหวาดกลัวต่อโรคติดต่อที่เกิดขึ้น ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของพวกเขาและวิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวในสมุทรสาครโดยตรง และทำให้พวกเขาต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน

วิถีชีวิตแนวใหม่ภายใต้การแพร่ระบาดของโรค ภายใต้คำสั่งการปิดพรมแดนจากพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พวกเขาก็ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในการช่วยให้พวกเขาคลายความคิดถึงครอบครัว โดยคุณสา (นามสมมุติ) แรงงานเมียนมาร์อายุ 35 ปีกล่าวว่า

> *“ในโรงงานมีมาตรการค่อนข้างเข้มงวด เช่น ให้ใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา วัดไข้ก่อนเข้าโรงงาน มีการแยกโต๊ะกินข้าวโต๊ะละ 10 นั่งห่างกันและมีฉากกั้นตรงกลาง เจ้านายมีการเตือนว่าห้ามไปไหนมาไหนไกล ๆ หรือสถานที่เสี่ยง ถ้าไปจังหวัดอื่นมาต้องกลับมากักตัวที่บ้านก่อน 14 วัน”* คุณสา (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563)

การปรับตัวภายใต้มาตรการทางกฎหมาย รวมถึงยังมีความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการเด็ดขาดของจังหวัดสมุทรสาคร ในการบังคับให้ทุกคนภายในจังหวัดสมุทรสาคร สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าออกจากเคหสถานทุกครั้ง หากฝ่าฝืนจะต้องโดนโทษปรับสองหมื่นบาท เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวเยอะ แรงงานต่างด้าวมักจะอยู่กันอย่างแออัดเป็นชุมชน ซึ่งสุ่มเสี่ยง

ต่อการติดเชื้อ ประกอบกับจังหวัดสมุทรสาครมีอาณาเขตติดกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการควบคุมไม่ให้จำนวนผู้ติดเชื้อแพร่ระบาดไปยังกรุงเทพมหานคร ที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศไทย

จากคำบอกเล่าของแรงงานต่างด้าวทุกคนได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่เปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตใหม่ (new normal) แม้ช่วงแรกพวกเขาจะยังไม่คุ้นชินกับวิถีชีวิตใหม่มากนัก แต่ทำให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวและสถานประกอบการมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างดี เมื่อเวลาผ่านไปมาตรการป้องกันโรคก็กลายเป็นสิ่งที่คุ้นชิน เช่น การสวมใส่หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม ก็ถือว่าเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และวิถีชีวิตแบบใหม่ท่ามกลางสภาวการณ์แพร่ระบาดของโรคที่ยังคงไม่สิ้นสุด

4.3.3 ผลกระทบด้านจิตใจ

กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวในเรื่องของความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ โดยแรงงานต่างด้าวทุกคนมีทัศนะถึงผลกระทบด้านจิตใจในด้านลบ มาตรการทางกฎหมายนอกจากจะส่งผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ยังส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของแรงงานต่างด้าว เมื่อรายได้จากการทำงานลดลงหรือการถูกเลิกจ้างจากสถานประกอบการ ย่อมส่งผลให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลต่อเงินที่ใช้ในการดำรงชีวิต

เรื่องของความเครียด นอกจากจะต้องหาเงินเลี้ยงชีพตัวเองแล้ว แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มักเก็บเงินส่วนหนึ่งส่งไปให้ครอบครัว จากการสัมภาษณ์พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นิยมส่งเงินที่ได้จากการทำงานในไทยไปที่บ้านเกิดของตนเอง ในสภาวะของโรคติดต่อจึงส่งผลให้แรงงานไม่สามารถส่งเงินกลับไปบ้านเกิดได้ โดยคุณพี (นามแฝง) อายุ 26 ปีกล่าวว่า

> *“ผมก็ไม่มีเงินเก็บเลยครับ ผมก็เครียดครับ เงินใช้เองยังไม่มีเลยไม่ได้ส่งเงินให้ที่บ้านเลย ไม่กล้าโทรหาแม่มาหลายเดือนแล้ว เพราะกลัวแม่จะเครียดเรื่องที่ผมไม่มีเงินใช้”* คุณพี (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563)

ความวิตกกังวล อีกทั้งยังมีความเห็นเกี่ยวกับความวิตกกังวลกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ทวีความรุนแรงในบ้านเกิดของตนเอง ภายหลังจากที่ประเทศไทยสามารถควบคุมจำนวนผู้ติดเชื้อให้เป็นศูนย์รายมาเป็นเวลาหลายเดือน จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศลาว กัมพูชา และพม่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการควบคุมด่านชายแดน และเส้นเขตแดนตามธรรมชาติ โดยห้ามมิให้แรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาในประเทศ โดยคุณคำ (นามแฝง) แรงงานเมียนมาร์อายุ 35 ปี กล่าวว่า

> *“คิดถึงที่บ้านมาก ตอนนี้ด่านปิดอยู่ก็เลยโทรหาที่บ้านไปก่อน เป็นห่วงฝั่งนู้นเหมือนกัน เพราะที่พม่าคนติดเชื้อก็เริ่มเยอะครับ ผมก็เป็นห่วงว่าที่บ้านจะอยู่ยังไง ป้องกันตัวเองยังไง”* คุณคำ (สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2563)

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวถึงคำถามที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงความเครียดความวิตกกังวลผ่านเสียงและดวงตาของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเครียด ความวิตกกังวล

ภายในจิตใจ อันเนื่องมาจากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่ทวีความรุนแรงในประเทศเพื่อนบ้านของไทย ทำให้พวกเขาเกิดความเป็นห่วงครอบครัวในบ้านเกิดของตนเอง หากวิกฤตในครั้งนี้คลี่คลายลงแรงงานต่างด้าวทุกคนแสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการกลับบ้านไปเจอครอบครัวให้เร็วที่สุด

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์ ทำให้เห็นถึงทัศนะของรัฐในการออกมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบาดวิทยาและแนวคิดการป้องกันโรค และรัฐดำเนินการออกมาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจัง เมื่อพบจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเข้าเกณฑ์ตามแนวคิดในการป้องกันโรค ที่ระบุให้ระงับกระบวนการดำเนินของโรค การป้องกันการแพร่เชื้อและระบาดของโรคไปยังบุคคลอื่นหรือชุมชนอื่น สะท้อนผ่านการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด 19 นั้นส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครในเกือบทุกด้าน แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในแง่มุมเนื้อหาที่เกิดขึ้นซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีผลกระทบของ Dye กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด 19 ส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจโดยตรง

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทยทำให้เห็นถึงทัศนะของภาครัฐที่มีต่อแรงงานต่างด้าวภายในประเทศ รัฐไทยให้ความสำคัญกับคนไทยก่อน มุ่งไปที่ผลประโยชน์ของรัฐไทยเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นจากการสั่งปิดด่านพรมแดน ถ้ายังอยู่ภายในประเทศ รัฐก็ไม่ได้มีมาตรการในการเข้าไปช่วยเหลือหรือดูแล นอกจากการให้ความรู้ และมาตรการเชิงรุกในการป้องกันโรค ถ้าอยู่ภายในประเทศต้องอยู่แบบปลอดเชื้อ ดังนั้นทำให้แรงงานต่างด้าวภายในจังหวัดสมุทรสาครต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากนายจ้าง รวมถึงรัฐยังมีมุมมองต่อแรงงานต่างด้าวในลักษณะของภัยคุกคาม สามารถอธิบายผ่านแนวคิดความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออันตรายอย่างโควิดได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย 3 ด้าน ดังนี้

ด้านการเมือง การแพร่ระบาดของโรคส่งผลให้เกิดจำนวนผู้ติดเชื้อจำนวนมากภายในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิต รัฐจึงต้องออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด 19 ขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ จะเห็นว่ารัฐมีการประกาศใช้มาตรการปิดเมือง ปิดสถานประกอบการ ห้ามจัดกิจกรรมที่เป็นการรวมคนจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดลง รัฐจึงมีการออกมาตรการช่วยเหลือประชาชนคนไทย ในส่วนของแรงงานต่างด้าวก็สามารถยื่นเรื่องผ่านออนไลน์ได้เช่นกัน แต่ขั้นตอนในการยื่นเรื่องมีความยุ่งยาก

ด้านสังคม การแพร่ระบาดของโรคส่งผลให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ (new normal) เกิดขึ้นในกลุ่มประชาชน ประกอบกับรัฐออกมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดสิ่งที่ควรปฏิบัติในช่วงการแพร่ระบาดของโรค

5.1 สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์

จากภาพรวมของสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มอุบัติการณ์ ทำให้ทราบถึงบทบาทของรัฐที่มีส่วนในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม ภายในประเทศไทย บทบาทของรัฐในระยะแรกที่รัฐไม่ได้มีการดำเนินการป้องกันโรคมากนัก คือ การที่รัฐไทยยังไม่ได้ตระหนักถึงความร้ายแรงของโรคติดต่อใหม่ แต่ในระยะที่สองรัฐเริ่มดำเนินการออกมาตรการป้องกันโรค คือ รัฐก็เริ่มดำเนินการออกมาตรการคัดกรองนักท่องเที่ยวภายในสนามบิน แต่ก็ยังไม่ได้ดำเนินการปิดพรมแดนอย่างจริงจัง เมื่อเข้าสู่ระยะที่สามรัฐไทยเริ่มพบผู้ติดเชื้อภายในประเทศจำนวนมาก จึงเริ่มออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด 19 อย่างจริงจัง สังเกตได้จากในระยะนี้มีการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นต้องนำไปปรับใช้ภายในจังหวัด มาตรการป้องกันโรคที่เข้มงวดได้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของแรงงานต่างด้าว

5.2 ลักษณะของมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมไวรัสโควิด 19 ของไทยและจังหวัดสมุทรสาคร

เนื่องจาก มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและจังหวัดสมุทรสาครที่ใช้ใน การควบคุมไวรัสโควิด 19นั้น มีลักษณะที่ค่อนข้างเข้มงวด และอำนาจของกฎหมายสามารถปรับใช้ได้อย่างจริงจัง ในที่นี้การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมโดยตรง จากการศึกษาพบว่า กลวิธีในการควบคุมไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทยและจังหวัดสมุทรสาครจะให้ความสำคัญ คือ การป้องกันโรคในกลุ่มประชาชนที่ยังไม่ได้รับเชื้อ และการเฝ้าระวังโรคที่อาจเกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้แบ่งระดับของการควบคุมไวรัสโควิด 19 ผ่านการใช้กฎหมายออกเป็นสามระดับ คือ ระดับแรก เป็นการออกฎหมายที่มีผลบังคับใช้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคจากผู้เดินทางซึ่งมาจากท้องที่หรือเมืองท่านอกราชอาณาจักร รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่รัฐใช้ลงโทษคนที่ปกปิดประวัติที่จำเป็นในการสอบสวนโรค ระยะที่สองกระทำการออกมาตรการป้องกันโรคทั่วประเทศ หากมีการฝ่าฝืนก็จะเข้าข่ายความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติโรคติดต่อ ส่วนระดับสุดท้าย คือ รัฐจะให้ความสำคัญไปที่การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ระหว่างประเทศ

ในกรณีของจังหวัดสมุทรสาคร แม้จะใช้กฎหมายเดียวกันแต่ลักษณะการดำเนินการมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้มาตรการของสมุทรสาครมีความเข้มงวดในบางประเด็นมากกว่ามาตรการที่ประกาศใช้ทั่วประเทศ มาตรการส่วนใหญ่นั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหลัก เช่น การออกมาตรการบังคับใส่หน้ากากอนามัยทั้งจังหวัด หากฝ่าฝืนปรับ 20,000 บาท การเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมโรคที่มากกว่ากรุงเทพมหานคร การพิจารณาเวลาเปิดและปิดของตลาด การพิจารณาสั่งปิดสถานที่แข่งไก่ชน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขแรงงานต่างด้าวที่เข้มแข็งเป็นจังหวัดแรกในประเทศ เป็นต้น

จากการศึกษายังพบว่า ผลของการปรับใช้ที่มีลักษณะเข้มงวด ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาล แรงงานต่างด้าวมีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตท่ามกลางสภาวการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งอาจส่งผลให้สูญเสียวิถีชีวิตแบบเดิมที่เคยเป็นอยู่ก่อนการแพร่ระบาดของโรค โดยแรงงาน

ต่างด้าวส่วนใหญ่จะอาศัยการพึ่งพาความช่วยเหลือจากนายจ้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากความหวาดระแวงในเชื้อไวรัสโควิด19 จึงทำให้แรงงานต่างด้าวเริ่มหาอุปกรณ์ในการป้องกันโรค

5.3 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวจากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย

จากการศึกษา พบว่า บริบททางสังคมเป็นตัวหลักที่สำคัญในการทำความเข้าใจถึงผลกระทบของแรงงานต่างด้าว เนื่องจาก ทัศนะของรัฐที่มีต่อแรงงานต่างด้าวในแง่ลบ อันได้แก่ อคติทางชาติพันธุ์ การดูถูกแรงงานว่าเป็นภัยคุกคามแบบใหม่ที่รัฐต้องทำการรับมือ ซึ่งทัศนะเหล่านั้นล้วนถูกยึดโยงเข้าไปในสังคมไทย คือ การผลักแรงงานต่างด้าว ให้กลายเป็นกลุ่มคนที่อยู่ชายขอบ สะท้อนผ่านการออกมาตรการทางกฎหมายของรัฐไทย จะเห็นได้ว่า ทัศนะของรัฐในการออกมาตรการทางกฎหมายนั้นส่งผลต่อแรงงานต่างด้าว ที่ต้องปฏิบัติตามมาตรการไปโดยปริยาย

โดยจากการศึกษาจะพบว่า แรงงานต่างด้าวมีการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมไวรัสโควิด-19 ค่อนข้างดี เนื่องจากแรงงานต่างด้าวทุกคนรับรู้การป้องกันตัวเองให้ห่างไกลจากโควิด-19 สะท้อนผ่านวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของพวกเขา ในขณะที่เรื่องของผลกระทบของแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมายภายในจังหวัดสมุทรสาครมีความเดือดร้อนในระดับเดียวกัน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคแรงงานทั้งสองประเภทต้องพึ่งพานายจ้างและตัวเองเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการของภาครัฐที่ไม่ได้มองเห็นคนกลุ่มนี้

การที่ประกาศใช้มาตรการทางกฎหมายย่อมมีผลกระทบต่อแรงงาน ในด้านของผลกระทบทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้พวกเขามีรายได้ลดลงจากการสั่งปิดกิจการ ไปจนถึงการถูกปลดออกจากงาน แรงงานส่วนใหญ่ขาดรายได้ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประกอบกับการไม่ได้รับเงินชดเชยจากประกันสังคม เมื่อไม่สามารถหาเงินมาจ่ายค่าเช่าห้อง ค่าอาหารได้อย่างทันท่วงที แรงงานต่างด้าวจึงตกอยู่ในสภาวะที่ยากลำบากในการดำรงชีวิต ด้านผลกระทบทางสังคม มาตรการทางกฎหมายส่งผลให้แรงงานต่างด้าวไม่สามารถเดินทางกลับไปบ้านเกิดได้ รวมถึงมาตรการที่เข้มงวดจากทางส่วนกลางและจังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวมีการปรับตัวให้สอดรับกับวิถีชีวิตแนวใหม่ ซึ่งอาจมีความขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มักอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างแออัด เช่น หน้ากากอนามัยกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของกลุ่มแรงงาน การแยกโต๊ะกินข้าว และการตรวจสอบคัดกรองพนักงานทุกคนก่อนเข้าโรงงาน ด้านผลกระทบทางจิตใจ จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบทางด้านจิตใจนั้นเกิดจากการสะสมของผลกระทบทั้งสองที่ได้กล่าวไปข้างต้น ส่งผลให้ความรู้สึกภายในจิตใจของแรงงานต่างด้าวอยู่ในสภาวะที่ย่ำแย่ เช่น ภาวะความเครียดสะสมจากรายได้ที่ลดลงหรือขาดรายได้เป็นเวลานาน ภาวะความวิตกกังวลถึงความรุนแรงของการแพร่ระบาดและการไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เมื่อพิจารณาจากผลกระทบทั้งหมดพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจส่งผลต่อแรงงานต่างด้าวมากที่สุด เนื่องจากเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายได้ในการดำรงชีวิต และสามารถนำไปใช้ซื้อปัจจัยในการดำรงชีวิตของแรงงานต่างด้าว รองลงมา คือ ผลกระทบทางสังคม ซึ่งขัดต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มแรงงาน และท้ายที่สุด คือ ผลกระทบทางจิตใจ ที่อาจสามารถส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาว

ผลกระทบทั้งหมดล้วนมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติด้านสังคม ที่รัฐจะต้องมุ่งธำรงรักษาให้คนภายในประเทศมีความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยไม่เลือกปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ทุกคนจะเท่าเทียมกันตามกฎหมาย การได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐ และครอบคลุม

ถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551) ดังนั้นรัฐจึงต้องออกมาตรการทางกฎหมายควบคุมโรคเพื่อรับมือกับโควิด-19 อย่างรวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นใจและรู้สึกปลอดภัยจากโรคติดต่อ

ดังนั้น อาจสรุปผลของการศึกษาผลกระทบของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครจากการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุมไวรัสโควิด-19 จากทัศนะของแรงงานต่างด้าวมีความเห็นต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจ ที่กล่าวว่ามาตรการทางกฎหมายนั้นทำให้พวกเขารายได้ลดลงและทำให้พวกตกงาน ในขณะที่ทัศนะของแรงงานต่างด้าวมีความเห็นต่อผลกระทบทางด้านสังคมนั้นมองว่ามาตรการควบคุมโรคของรัฐไทยมีความเข้มงวด และเชื่อมั่นในระบบการจัดการของรัฐไทย และทัศนะของแรงงานต่างด้าวมีความเห็นต่อผลกระทบด้านจิตใจที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการบางอย่างของทางภาครัฐ เช่น การปิดพรมแดน ดังนั้นแรงงานต่างด้าวก็ต้องอดทนรอเวลาจนกว่าวิกฤตการณ์ครั้งนี้จะจบลงและรัฐเปิดพรมแดนให้สามารถเดินทางได้ตามปกติ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพแห่งชาติภายใต้แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔.* อักษรกราฟฟิค แอนด์ดีไซน์.

กรมควบคุมโรค. *สปคม. ร่วมกับกทม. เตรียมความพร้อมรับมือกับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข "เตรียมเปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน" (EOC).* สืบค้นจาก https://ddc.moph.go.th/iudc/news.php?news=10932&deptcode=iudc

กระทรวงการต่างประเทศ. *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.* สืบค้นจาก www.rsat.info/attachments/view/?attach_id=233145

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. *สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย วันที่ 30 เมษายน 2563.* สืบค้นจาก https://www.mhesi.go.th/home/index

คุณคำ ลูกจ้าง โรงงานปลากระป๋อง. (14 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์

คุณพี. แรงงานต่างด้าว. (14 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์.

คุณสา. ลูกจ้าง โรงงานแป้ง. (14 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์.

คุณสุธาสินี แก้วเหล็กไหล ผู้ประสานงาน เครือข่ายสิทธิแรงงานข้ามชาติ (14 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์

จิราภรณ์ ศรีแจ่ม. *วันที่ไทยรู้จัก COVID-19.* สืบค้นจาก https://news.thaipbs.or.th/content/290347

เจษฎา มีบุญลือ. (2553). *ความมั่นคงแห่งชาติ : การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน.* สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ไทยรัฐออนไลน์. *กทม.และ 5 จังหวัด ประกาศปิดห้างกับ 25 สถานที่.* สืบค้นจาก www.thairath.co.th/news/society/1800853

แนวหน้า. *รบ.ตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 'นายกฯ'นั่งประธาน.* สืบค้นจาก www.naewna.com/politic/478902?fb_comment_id=2840646116016707_284123431929122

นำชัย ชีววิวรรธน์. (2563). COVID-19 *โรคระบาดแห่งศตวรรษ.* มติชน.

บีบีซี. *โคโรนา : เกิดอะไรขึ้นบ้างในรอบ 2 สัปดาห์หลังพบผู้ติดเชื้อรายแรกในไทย.* สืบค้นจาก www.bbc.com/thai/thailand-51276216

บีบีซี. *โคโรนา : คนไทยในอู่ฮั่นกลุ่มแรกเดินทางถึงไทยแล้ว 138 คน.* สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/thailand- 51366976

บีบีซี. *โคโรนา : สธ.พิจารณาประกาศโรคติดเชื้อจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เป็น "โรคติดต่ออันตราย.* สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/international-51321481

ประชาชาติ. *ราชกิจจาฯออกประกาศแล้ว ขยายเวลาพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทั่วราชอาณาจักร จนถึง 31 พ.ค. 2563.* สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/politics/news-456674

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2551). *กองทัพไทยกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่.* เอส.พี.วี. การพิมพ์.

ราชกิจจานุเบกษา. *พระราชบัญญัติ สภาความมั่นคงแห่งชาติ 2559.* สืบค้นจาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CA19/%CA19-20-2559-a0001.pdf

ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554.* สืบค้นจาก https://dictionary.orst.go.th/

แสวง บุญเฉลิม. (2563). *วิถีชีวิตใหม่ วิถีไทย ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด19ในประเทศไทย.* วิญญูชน.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. *สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนตุลาคม 2563.* สืบค้นจาก www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/427e1252b1e7717c9a0d99db53184a9e.pd

เอชโฟกัส. *แท็กซี่ติดไวรัสอู่ฮั่น หลังรับผู้โดยสารจีนป่วยไปส่ง รพ. สธ.รักษาหาย ส่งกลับประเทศแล้ว.* สืบค้นจาก www.hfocus.org/content/2020/01/18415

hfocus team. *เปิดกลุ่มอาการสงสัยต้องตรวจโควิด19 “คล้ายไข้หวัด ไม่ได้กลิ่น มีหรือไม่มีไข้.* สืบค้นจาก www.hfocus.org/content/2020/05/19250

Lupang. *ไฟเขียวผ่อนปรนเฟสแรกใน 6 กิจการ ตลาด ร้านอาหารนอกห้าง ร้านตัดผม ร้านสะดวกซื้อ ฯลฯ เริ่ม 3 พ.ค.นี้.* สืบค้นจาก www.marketingoops.com/news/measure-6-business-covid-19/

นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

วรุณญา อัจฉริยบดี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษานัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง ผลการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์เรื่องวันทองมีการดัดแปลงทั้งการเปลี่ยนผู้เล่าเรื่อง ลำดับการเล่าเรื่อง การเลือกชุดเหตุการณ์เดิม การเพิ่มเหตุการณ์ใหม่ การเพิ่มตัวละคร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวละคร ซึ่งล้วนมีนัยของการดัดแปลงที่สัมพันธ์อยู่กับบริบทยุคสมัยปัจจุบัน โครงสร้างทางสังคม การแสดงออกถึงสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง และการคงอยู่ของความคิดเรื่องสังคมปิตาธิปไตย

คำสำคัญ เสภาขุนช้างขุนแผน การดัดแปลง ละครโทรทัศน์ วันทอง

The implied modifications of the long epic poem “Khun Chang Khun Phaen” to TV series “Wanthong”

Warunya Ajchariyabodee
Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University,

Abstract

The research aims to study the implied modifications of the long epic poem “Khun Chang Khun Phaen” to TV series “Wanthong”. The results of this study show that there are some modifications in TV series “Wanthong” as in, change of narrator, change of sequence of events, old and new plots of the long poem are used, new characters are added, and the adaptation of their characteristics. These modifications are related to current era, social structure, the demonstration of women’s rights and gender, and the persistence of Patriarchy idea in society.

Keywords: Long epic poem “Khun Chang Khun Phaen”, modification, TV series, Wanthong

1. บทนำ

เสภาขุนช้างขุนแผนเป็นวรรณคดีเอกของไทยที่ได้รับความนิยมอ่านในทุกยุคทุกสมัย และถูกนำมาดัดแปลงหรือผลิตซ้ำเป็นงานบันเทิงคดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่องพิมพิลาไล เมื่อปี พ.ศ. 2509 นำแสดงโดยพิศมัย วิไลศักดิ์ และมิตร ชัยบัญชา ละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เมื่อปี พ.ศ. 2542 นำแสดงโดย อติเทพ ชดช้อย และธิญาดา พรรณบัว ภาพยนตร์เรื่องขุนแผน เมื่อปี พ.ศ. 2545 นำแสดงโดย วัชระ ตังคะประสริฐ และบงกช คงมาลัย ขุนช้างขุนแผนฉบับการ์ตูน ปี พ.ศ. 2548 เขียนโดย สุภฤกษ์ บุญทอง เพลงขุนช้างฮ้างฮัก เมื่อปี พ.ศ. 2560 ร้องโดย บอย พนมไพร ภาพยนตร์เรื่องขุนแผน ฟ้าฟื้น เมื่อปี พ.ศ. 2562 นำแสดงโดยมาริโอ้ เมาเร่อ และในปัจจุบันละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง one31 นำแสดงโดย ดาวิกา โฮเน่ ณวัฒน์ กุลรัตนรักษ์

และชาคริต แย้มนาม จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการนำเสนอเรื่องของขุนช้างขุนแผนในรูปแบบต่าง ๆ และมีการตีความใหม่ โดยเฉพาะละครโทรทัศน์เรื่องวันทองที่ได้นำเสนอในมุมมองใหม่และแนวคิดหลักที่ต้องการนำเสนอคือ วันทองไม่ได้เป็นหญิงสองใจ โดยให้ตัวละครวันทองเป็นผู้เล่าเรื่อง “หลาย ๆ ประโยคที่วันทองพูด เป็นทั้งตัวแทนของเสียงผู้หญิงในยุคนั้นและได้สื่อสารความหมายบางอย่างสู่สังคมปัจจุบันด้วยต้นฉบับเดิม ถ้าเรามองจากชื่อเรื่องจะเห็นชัดเจนว่าเป็นการเล่าผ่านตัวละครชายคือขุนช้างและขุนแผน แต่ละครเรื่องนี้เป็นการเล่าผ่านมุมมองของตัวละครหญิง เราจึงเห็นชื่อละครว่าวันทอง” (วรลดา ถาวร, 2564) ผู้เขียนเห็นว่าละครเรื่องนี้เปลี่ยนผู้เล่าเรื่องให้เป็นนางวันทอง ซึ่งต้องการนำเสนอความคิด “ไร้สิทธิ์ไร้เสียงและชะตากรรมที่วันทองต้องเผชิญในฐานะผู้หญิงในสังคมปิตาธิปไตยที่ไม่มีสิทธิ์เลือก” (วรลดา ถาวร, 2564) ผู้เขียนเห็นว่าในประเด็นดังกล่าวนั้นเห็นได้จากการดำเนินเรื่องต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ หลายเหตุการณ์จากเสภาขุนช้างขุนแผนที่แสดงให้เห็นว่านางวันทองถูกกดทับด้วยความคิดแบบสังคมปิตาธิปไตยให้มีมากยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงให้เห็นว่าท้ายที่สุดแล้วนางวันทองก็ไม่มีสิทธิ์เลือกทำตามความคิดของตนเองเช่นเดิม ซึ่งจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในตอนจบของละคร โดยให้กุมารทองแปลงกายเป็นนางวันทองและถูกประหารชีวิตแทนนางวันทองตัวจริง ส่วนนางวันทองตัวจริงก็ได้หลบอยู่ในถ้ำและออกบวชเป็นอุบาสิกา

นอกจากการเปลี่ยนแปลงผู้เล่าเรื่องในละครเรื่องวันทองแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าในละครเรื่องนี้ได้เพิ่มตัวละครให้มีบทบาทในการดำเนินเรื่องและนำเสนอความคิดใหม่ที่ผู้ทำละครต้องการนำเสนอ เช่น การเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวี ซึ่งเป็นพระมเหสีของสมเด็จพระพันวษา ตัวละครพระสุริยงเทวีมีบทบาทนำเสนอความคิดในมุมมองของผู้หญิง การเพิ่มตัวละครชื่อน้อย ซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านที่สนใจเรื่องราวของนางวันทองและต้องการเลิกรากับสามีที่ทำร้ายตนอยู่เสมอ การเพิ่มตัวละครผู้หญิงขายบริการและกลุ่มนักโทษให้มีบทบาทสนับสนุนความคิดของนางวันทอง น่าสนใจว่าการเพิ่มตัวละครเข้ามาในละครนั้นผ่านการเลือกเพื่อต้องการนำเสนอความคิด กล่าวคือ การเลือกให้ตัวละครน้อย ซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านธรรมดา เสียงของตัวละครตัวนี้เป็นเสียงที่ไม่น่าจะมีบทบาทหรืออำนาจในการต่อรองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดที่อยากให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย หรือตัวละครผู้หญิงขายบริการ ซึ่งเสียงของผู้หญิงเหล่านี้ในทางสังคมก็ไม่ได้มีบทบาทแต่อย่างใด เป็นเพียงเสียงของ “คนชายขอบ” แต่ผู้ทำละครก็ได้เลือกมาใช้นำเสนอความคิดสนับสนุนความคิดของนางวันทอง สิ่งเหล่านี้น่าสังเกตว่าเพราะเหตุใดผู้ทำละครจึงเลือกนำเสนอความคิดผ่านตัวละครเหล่านี้ และเสียงเล่าเหล่านั้นเป็นเสียงที่ต้องการนำเสนอความคิดใด

เมื่อผู้เขียนได้ไปทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนจะพบว่าปรากฏงานที่ศึกษาเสภาขุนช้างขุนแผน ได้แก่ เรื่องนัยทางการเมืองใน “เสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน” ของกิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ (2554, น. 119-134) ได้ศึกษามิติทางการเมืองในตัวบท ผลการศึกษาพบว่า “เสภาเรื่องขุนช้าง - ขุนแผน” ฉบับหอพระสมุดฯ สามารถเป็นภาพแทนความจริงของสังคม ที่จะเน้นย้ำให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้คนในชนชั้นต่าง ๆ ทั้งยังแฝงไว้ด้วยแนวคิดเรื่องความจงรักภักดี เรื่องที่สองคือ ความงามทางวรรณศิลป์ในเสภาขุนช้างขุนแผน ของ วีรกุล เจริญสุข (2561, น. 266-279) พบรูปแบบของวรรณศิลป์ที่โดดเด่น 3 รูปแบบ คือ กลวิธีทางเสียง กลวิธีทางความหมาย และรสวรรณคดี ผู้ประพันธ์ยังสามารถเลือกสรรคำต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยคำที่เลือกมาใช้มักเป็นคำที่เรียบง่าย มิได้ใช้คำที่มาจากภาษาบาลี – สันสกฤต แต่สามารถสร้างความงามทางด้านวรรณศิลป์ได้อย่างเด่นชัดใน

ระดับคำและระดับความ และอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ เรื่องเพศภาวะและเพศวิถีในเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ของ ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และอรทัย เพียยุระ (2563, น. 20-33) ศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดเพศภาวะของ Jackson and Cook ประกอบกับแนวคิดเรื่องความเป็นชายและความเป็นหญิงของ Doyle และกรอบแนวคิดเพศวิถีของ Stephen Whitehead ผลการศึกษาพบว่า ในด้านเพศภาวะ ตัวละครชายและตัวละครหญิงมีการแสดงออกที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในยุคนั้น ทำให้ตัวละครต้องมีความรู้ทางพุทธศาสนา การทำนายฝัน โหราศาสตร์ การสะเดาะเคราะห์ ไสยศาสตร์ และพิชัยสงคราม ขณะเดียวกันตัวละครชายต้องมีความสามารถด้านการรบผจญภัย บุคลิกภาพและความเป็นผู้นำ มีความยึดมั่นในศักดิ์ศรี มีความกล้าหาญ ความกตัญญู มีเหตุผล ยึดมั่นในหน้าที่การงาน มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดูแลและปกป้องผู้อื่นได้ ตลอดจนมีความหลงใหลในสตรีเพศ ส่วนความเป็นหญิงตัวละครต้องมีความรู้ด้านพุทธศาสนา สามารถอ่านเขียนหนังสือได้ ขณะเดียวกันตัวละครต้องมีความสามารถด้านการแกะสลัก การประกอบอาหาร การถักทอ และการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครัวเรือน ส่วนบุคลิกภาพตัวละครหญิงเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ความสำคัญกับความสวยความงาม ห่วงใยสมาชิกในครอบครัว ปรารถนาดีต่อคนในบ้าน กตัญญูรู้คุณ เมตตาต่อผู้อื่น ตลอดจนเลื่อมใสในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ส่วนเพศวิถีในเสภาขุนช้างขุนแผนพบว่าเกิดขึ้นจากจินตนาการทางเพศของตัวละคร ซึ่งเกิดจากการเห็นรูปร่างหน้าตาของเพศตรงข้าม ความเหงาเปล่าเปลี่ยว การได้ยินเสียง การได้ยินชื่อเสียงกิตติศัพท์ และการถูกไสยศาสตร์ จะเห็นว่าประเด็นการศึกษาวรรณกรรมเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนมีหลากหลายทั้งทางด้านภาษาวรรณศิลป์ การนำบริบททางสังคมและการเมืองมาใช้ศึกษา

ส่วนการศึกษาเสภาขุนช้างขุนแผนในประเด็นการดัดแปลง ได้แก่ งานของ ณรงค์ สอนใจ (2545) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมดัดแปลงเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งผลการศึกษาพบลักษณะการดัดแปลงในรูปแบบของนวนิยาย นิราศ และบทละครเวที พบปัจจัยการดัดแปลงสามปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบริบททางสังคม ปัจจัยด้านทัศนะของผู้แต่ง และปัจจัยด้านรูปแบบคำประพันธ์ และงานของ นพดล จันทร์เพ็ญ (2559, น. 13-37) เรื่องนิราศขุนช้างขุนแผน: จากบทเสภาถึงบทนิราศ ได้ศึกษาการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนเป็นนิราศเรื่องขุนช้างขุนแผน ของ ฉันท์ ขำวิไล ผลการศึกษาพบว่าความน่าสนใจของนิราศขุนช้างขุนแผน คือ การสืบทอดขนบของนิราศที่มีมาแต่เดิม ตลอดจนการสร้างสรรค์ลักษณะใหม่หรือนวลักษณ์ นอกจากนี้ ยังปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างนิราศขุนช้างขุนแผนกับวรรณกรรมต้นเรื่องในลักษณะต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้นำตัวบทเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนมาศึกษาก็จะพบว่ายังไม่ปรากฏงานที่มุ่งศึกษานัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง ในที่นี้ นัยของการดัดแปลง หมายถึง การศึกษาความหมายจากการตีความของผู้สร้างละครโทรทัศน์ และค่านิยมทางสังคมที่แฝงอยู่ในการดัดแปลงเรื่อง ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งสนใจศึกษาว่าการดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงวรรณคดีเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องนางวันทอง โดยเฉพาะการเล่าเรื่องและการเลือกชุดเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวละคร การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นว่าความคิดใดบ้างที่ยังคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย หรือการเลือกให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางสังคมในส่วนใดบ้าง เช่น การคงอยู่ของความคิดเรื่องสังคมปิตาธิปไตย หรือการเน้นย้ำและขับเน้นอุดมการณ์ความจงรักภักดีให้มีมากยิ่งขึ้น

2. นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

นิยามของคำว่า เรื่องเล่า “เรื่องเล่า คือ เหตุการณ์สมมติที่เรียงร้อยเป็นเรื่องราว ซึ่งอาจจะสื่อได้ทั้งในแง่ของตัวอักษร เสียง ภาพ ดังนั้น คำว่าเรื่องเล่าจึงกินความไปถึงนิทานที่เล่าแบบมุขปาฐะ กวีนิพนธ์ บันเทิงคดี ภาพเขียน ภาพยนตร์ การ์ตูน ตราบใดที่สื่อเหล่านี้แสดงเหตุการณ์ที่ร้อยเป็นเรื่องราว” (Onega & Landa, 1996, p. 3 อ้างถึงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, น. คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1 และ 2) จากนิยามข้างต้นทำให้ผู้เขียนเห็นว่าเสภาขุนช้างขุนแผนเป็นเรื่องเล่าชุดหนึ่งที่เป็นเรื่องเล่าหลัก ส่วนละครโทรทัศน์เรื่องวันทองก็เป็นเรื่องเล่าอีกชุดหนึ่งที่นำเรื่องเล่าหลักมาดัดแปลงและนำเสนอผ่านสื่อที่แตกต่างกัน การนำเสนอผ่านสื่อใหม่ย่อมต้องเกิดการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของยุคสมัยและจุดมุ่งหมายที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้ชมละคร ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอนัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทองว่ามีการดัดแปลงในลักษณะใด และการดัดแปลงลักษณะต่าง ๆ นี้สะท้อนให้เห็นบทบาทและความคิดใดในสังคม

2.1 นัยของการเล่าเรื่องและการเลือกชุดเหตุการณ์ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

การดัดแปลงลักษณะแรกที่พบในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง คือ การดัดแปลงผู้เล่าเรื่อง คำว่า “ผู้เล่าเรื่องไม่ใช่ผู้เขียน...ผู้เขียนอยู่นอกเรื่อง แต่ผู้เล่าเรื่องอยู่ในเรื่อง” (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, น. 57) ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองมีนางวันทองเป็นผู้เล่าเรื่องหลัก โดยมีลักษณะเป็น “ผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่เป็นผู้เล่าประสบการณ์ของตนเอง” (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, น. 58) กล่าวคือนางวันทองย้อนเล่าเรื่องราวของตนเองก่อนที่นางวันทองจะถูกตัดสินประหารชีวิต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่แตกต่างไปจากการเล่าเรื่องในเสภาขุนช้างขุนแผน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชาย (สมเด็จพระพันวษา) บอกให้ผู้หญิง (นางวันทอง) “เปิดปาก” แสดงให้เห็นว่าเสียงของนางวันทองมีความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการได้แสดง “เสียง” ของเธอในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งจะเห็นว่าสมเด็จพระพันวษาให้พระมเหสี คณะลูกขุนและชาวบ้านได้ฟังการพิจารณาคดีนางวันทองด้วย

ส่วนผู้เล่าเรื่องในเสภาขุนช้างขุนแผน ผู้เขียนเห็นว่ามีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะ “ผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 แบบภววิสัย เป็นผู้เล่าเรื่องแบบไม่แสดงทัศนะของตน หรือแบบวัตถุวิสัย หรือแบบตากล้อง เน้นที่การกระทำภายนอกโดยไม่ได้นำเสนอความคิดของตัวละคร เรื่องที่มีผู้เล่าเรื่องแบบนี้ดูคล้ายกับว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเองโดยไม่มีผู้เล่าเรื่องหรือคล้ายเรากำลังดูภาพยนตร์” (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, น. 59) เนื่องจากเมื่อผู้อ่านอ่านเสภาขุนช้างขุนแผน ผู้อ่านจะได้รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตัวละครขุนช้าง ขุนแผน นางวันทอง และตัวละครอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับตัวละครหลักทั้งสามตัว โดยที่ผู้เล่าเรื่องไม่ได้นำเสนอความคิดของขุนช้าง ขุนแผน หรือนางวันทองว่ารู้สึกอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านต้องตีความเองจากคำประพันธ์ อีกทั้งผู้อ่านยังเข้าใจเพียงลักษณะภายนอกของตัวละครเท่านั้น ดังตัวอย่างคำประพันธ์ในเสภาขุนช้างขุนแผนที่ว่า

๏ จะกล่าวถึงเรื่องขุนแผนขุนช้าง	ทั้งนวลนางวันทองผ่องศรี
ศักราชร้อยสี่สิบเจ็ดปี	พ่อแม่เขาเหล่านี้คนครั้งนั้น
เป็นข้าขอบขัณฑสิมา	สมเด็จพระพันวษานราสรรค์
จะว่าเนื่องตามเรื่องนิยายพลัน	ท่านผู้ฟังทั้งนั้นจงเข้าใจ

ขุนไกรพลพ่ายอยู่บ้านพลับ มีทรัพย์เงินทองของน้อยใหญ่
นางทองประศรีนั้นอยู่วัดตะไกร ทั้งสองนี้ได้เป็นคู่กัน
แล้วรื้อเรือนออกไปปลูกใหม่ อยู่ในแว่นแคว้นสุพรรณนั่น
เป็นทหารชาญชัยใจฉกรรจ์ คุมไพร่ทั้งนั้นได้เจ็ดร้อย
อาจองคงกระพันชาตรี เข้าไหนไม่มีที่จะถอย
รบศึกศัตรูอยู่กับรอย ถึงมากน้อยเท่าไรไม่หนีมา
กรมการเมืองสุพรรณสั่นหัว เข็ดขามคร้ามกลัวใครไม่ฝ่า
โปรดปรานเป็นทหารอยุธยา มีสง่าอยู่ในเมืองสุพรรณ ฯ

(*เสภาขุนช้างขุนแผน*, 2545, น. 1-2)

จากคำประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่าผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้เล่าว่ากำลังจะเล่าเรื่องของขุนช้าง ขุนแผน และนางวันทอง เริ่มต้นเล่าถึงขุนไกรพลพ่ายและนางทองประศรีเป็นสามีภรรยาอาศัยอยู่เมืองสุพรรณ นอกจากนี้ผู้เล่าได้เล่าถึงลักษณะภายนอกของขุนไกรพลพ่ายว่าเป็นทหารฉกรรจ์ มีความองอาจ คุมไพร่พลมากมาย ต่อสู้กับศัตรูอย่างกล้าหาญ และเป็นที่โปรดปราน เสภาขุนช้างขุนแผนได้ใช้ผู้เล่าเรื่องในลักษณะนี้ตลอดทั้งเรื่อง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงผู้เล่าเรื่องในเสภาขุนช้างขุนแผนจากผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 เป็นผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 1 ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

การเปลี่ยนแปลงผู้เล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ให้นางวันทองเป็นผู้เล่าเรื่องก็เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการสร้างละครเรื่องนี้และสอดคล้องกับการใช้ชื่อ “วันทอง” เป็นชื่อของละครโทรทัศน์แทนชื่อเสภา “ขุนช้างขุนแผน” เพื่อให้นางวันทองได้อธิบายเหตุผลของตนเองที่ไม่ยอมตัดสินใจเลือกอยู่กับขุนแผนขุนช้างหรือจมื่นไวยวรนาถ และเป็นการเล่าผ่านเสียงของผู้หญิง เพื่อเน้นความเท่าเทียมระหว่างชายกับหญิง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทยุคสมัยในปัจจุบันที่เน้นความเท่าเทียมการแสดงออกทางความคิดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็มีสิทธิ์ได้แสดงความคิดเห็น และต้องการเสนอให้เห็นว่านางวันทองมิได้สองใจ ทั้งนี้สิ่งที่ผู้เขียนสังเกตเห็น คือ แม้ในละครโทรทัศน์จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้เล่าเรื่องให้เป็นนางวันทอง แต่ในการเลือกเหตุการณ์ที่นางวันทองเล่านั้นก็ปรากฏเหตุการณ์ที่เน้นย้ำให้เห็นความสามารถของตัวละครขุนแผน และเน้นย้ำให้เห็นว่าขุนช้างเป็นปฏิปักษ์ต่อขุนแผน ส่วนตัวละครหญิงในเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าถูกกระทำอย่างไรบ้าง เพื่อขับเน้นให้เห็นว่านางวันทองเป็นผู้ถูกกระทำอย่างไร ถูกกระทำเรื่องใด และถูกกระทำโดยใครจนนำไปสู่เหตุผลการตัดสินใจของนางวันทองในตอนท้ายเรื่อง การเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองจึงเป็นการเลือกเล่าเฉพาะชุดเหตุการณ์ที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับนางวันทองเท่านั้น โดยเริ่มต้นเรื่องที่เหตุการณ์ชุดเหตุการณ์ขุนช้างถวายฎีกา และในละครไม่ปรากฏเหตุการณ์เรื่องราวตั้งแต่ชุดเหตุการณ์เจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยฟ้าจนถึงแต่งงานพระไวย และนางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์จนถึงจระเข้เถรขวาด ดังตารางเปรียบเทียบชุดเหตุการณ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 1

การเปรียบเทียบชุดเหตุการณ์ในเสภาขุนช้างขุนแผนกับละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

เรื่อง / ชุดเหตุการณ์	**เสภาขุนช้างขุนแผน (2545, น. (53)-96))**	**ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง**
1	กำเนิดขุนช้างขุนแผน	-
2	เรื่องพ่อขุนช้างขุนแผน	-
3	พลายแก้วบวชเณร	-
4	พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม	-
5	ขุนช้างขอนางพิม	-
6	พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง	*พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง*
7	พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม	พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม
8	พลายแก้วถูกเกณฑ์ทัพ	พลายแก้วถูกเกณฑ์ทัพ
9	พลายแก้วยกทัพ	พลายแก้วยกทัพ
10	พลายแก้วได้นางลาวทอง	พลายแก้วได้นางลาวทอง
11	นางพิมเปลี่ยนชื่อเป็นนางวันทอง	นางพิมเปลี่ยนชื่อเป็นนางวันทอง
12	นางศรีประจันยกนางวันทองให้ขุนช้าง	นางศรีประจันยกนางวันทองให้ขุนช้าง
13	พลายแก้วได้เป็นขุนแผน ขุนช้างได้นางวันทอง	พลายแก้วได้เป็นขุนแผน ขุนช้างได้นางวันทอง
14	ขุนแผนบอกกล่าว	ขุนแผนบอกกล่าว
15	ขุนแผนต้องพรากนางลาวทอง	ขุนแผนต้องพรากนางลาวทอง
16	กำเนิดกุมารทองบุตรนางบัวคลี่	กำเนิดกุมารทองบุตรนางบัวคลี่
17	ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา	*ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง (ไม่ได้นางแก้วกิริยา)*
18	ขุนแผนพานางวันทองหนี	ขุนแผนพานางวันทองหนี
19	ขุนช้างตามนางวันทอง	ขุนช้างตามนางวันทอง
20	ขุนช้างฟ้องว่าขุนแผนเป็นกบฏ	ขุนช้างฟ้องว่าขุนแผนเป็นกบฏ
21	ขุนแผนลุแก่โทษ	ขุนแผนลุแก่โทษ
22	ขุนแผนชนะความขุนช้าง	ขุนแผนชนะความขุนช้าง
23	ขุนแผนติดคุก	*ขุนแผนติดคุก (ได้นางแก้วกิริยา)*
24	กำเนิดพลายงาม	กำเนิดพลายงาม
25	เจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองแก่พระพันวษา	-
26	เชียงใหม่ชิงนางสร้อยทอง	-
27	พลายงามอาสา	-
28	พลายงามได้นางศรีมาลา	-
29	ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ	-

เรื่อง / ชุดเหตุการณ์	เสภาขุนช้างขุนแผน (2545, น. (53)-96))	ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง
30	ขุนแผนพลายงามจับพระเจ้าเชียงใหม่	-
31	ขุนแผนพลายงามยกทัพกลับ	-
32	ถวายนางสร้อยทองสร้อยฟ้า	-
33	แต่งงานพระไวย	-
34	ขุนช้างเป็นโทษ	ขุนช้างเป็นโทษ
35	ขุนช้างถวายฎีกา	ขุนช้างถวายฎีกา
36	ฆ่านางวันทอง	ฆ่านางวันทอง
37	นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์	-
38	ขุนแผนส่องกระจก	-
39	พระไวยถูกเสน่ห์	-
40	พระไวยแตกทัพ	-
41	พลายชุมพลจับเสน่ห์	-
42	นางสร้อยฟ้าศรีมาลาลุยไฟ	-
43	จระเข้เถรขวาด	-

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าในเสภาขุนช้างขุนแผนจะเล่าเรื่องไปตามพัฒนาการของตัวละครเริ่มจากการเล่าถึงภูมิหลังของตัวละคร ดำเนินเรื่องไปตามลำดับเวลาและพัฒนาการของขุนช้างขุนแผนจนกระทั่งถึงชุดเหตุการณ์ฆ่านางวันทอง แล้วจึงเริ่มต้นชุดเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องราวของจมื่นไวยวรนาถ ส่วนในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองที่จะต้องเล่าเรื่องให้กระชับและต้องการเน้นจุดมุ่งหมายที่ผู้สร้างละครต้องการนำเสนอ อีกทั้งยังต้องคงเอกลักษณ์บางอย่างของตัวละครในเสภาขุนช้างขุนแผนไว้ จึงทำให้ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ยังคงชุดเหตุการณ์บางชุดที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผนไว้ ซึ่งจะสังเกตว่าชุดเหตุการณ์ที่คงไว้เป็นชุดเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความสามารถของขุนแผน โดยเฉพาะการคงอัตลักษณ์ของขุนแผนที่เก่งกล้าหาญ และมีความสามารถในการได้ของวิเศษทั้ง 3 อย่าง ได้แก่ ดาบฟ้าฟื้น ม้าสีหมอก และกุมารทอง ความสามารถในการใช้คาถาอาคมต่าง ๆ รวมถึงเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างขุนแผนกับนางวันทอง เช่น ชุดเหตุการณ์พลายแก้วได้นางลาวทอง ขุนแผนกับขุนช้าง เช่น ชุดเหตุการณ์ขุนช้างฟ้องว่าขุนแผนเป็นกบฏ ขุนช้างกับนางวันทอง เช่น ชุดเหตุการณ์นางศรีประจันยกนางวันทองให้ขุนช้าง และขุนช้างกับจมื่นไวยวรนาถ เช่น ชุดเหตุการณ์กำเนิดพลายงาม การคงชุดเหตุการณ์เหล่านี้ไว้ก็ทำให้การดำเนินเรื่องเป็นไปด้วยความสมเหตุสมผลว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นเหตุการณ์ที่นางวันทองเป็นผู้ถูกกระทำจากคนรอบข้าง โดยไม่มีสิทธิ์ที่จะได้แสดงความคิดที่ตนเองมีต่อเหตุการณ์เหล่านั้น จนกระทั่งได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้สมเด็จพระพันวษาและคณะลูกขุนพิจารณาคดี และเป็นเหตุผลที่ทำให้นางวันทองตัดสินใจไม่เลือกที่จะอยู่กับผู้ใด นอกจากในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองจะเลือกเล่าชุดเหตุการณ์ที่มีอยู่เดิมในเสภาขุนช้างขุนแผนแล้ว ก็พบการดัดแปลงเหตุการณ์ด้วย ซึ่งจะอธิบายต่อไปในหัวข้อนัยของการดัดแปลงเหตุการณ์

ส่วนลำดับการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองพบว่าเรื่องเริ่มต้นที่ขุนช้างถวายฎีกาว่าจมื่นไวยวรนาถลักพาตัวนางวันทองหนี ทางฝ่ายจมื่นไวยวรนาถได้พานางวันทองหนีไป แต่ขุนแผนได้นำนางวันทองและจมื่นไวยวรนาถกลับมาให้สมเด็จพระพันวษาพิจารณาความผิด ขณะเดียวกันนั้นขุนแผนก็ได้ถวายฎีกาต่อสมเด็จพระพันวษาเพื่อขอตัวนางวันทองกลับคืนเช่นกัน ทำให้สมเด็จพระพันวษาเห็นว่านางวันทองเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นฉากที่นางวันทองได้แสดงความคิดของตนว่าตนไม่ได้เป็นหญิงสองใจตามที่มีผู้กล่าวหา คำตอบของนางวันทองได้ตอบอย่างชัดเจนว่าขุนแผนเป็นชายเพียงผู้เดียวที่ตนรัก ซึ่งก็สอดคล้องกับการเลือกให้นางวันทองเป็นผู้เล่าเรื่องของตน ทำให้ผู้ชมรับรู้ความคิดของตัวละครสำคัญ ซึ่งแตกต่างไปจากในเสภาขุนช้างขุนแผน นางวันทองไม่ได้มีโอกาสได้พูดในสิ่งที่สมเด็จพระพันวษาและชาวบ้านตัดสินนางว่าเป็นหญิงสองใจ ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1
นางวันทองอธิบายว่าตนไม่ใช่หญิงสองใจต่อหน้าสมเด็จพระพันวษา

(วันทอง, 2564)

การเริ่มต้นเรื่องในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองด้วยความขัดแย้งระหว่างจมื่นไวยวรนาถกับขุนช้างและความขัดแย้งระหว่างขุนแผนกับขุนช้างเป็นการเริ่มต้นเรื่องที่เน้นย้ำให้เห็นว่านางวันทองเป็นต้นเหตุที่ทำให้ผู้ชายทั้งสามคนต้องขัดแย้งกัน ทำให้ภาพของนางวันทองเป็นผู้หญิงที่ถูกตีตราว่าเป็นหญิงสองใจ ซึ่งช่วยให้เร้าความสนใจผู้ชมละครที่จะรอการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่ผู้คนได้ตีตราไว้

2.2 นัยของการดัดแปลงเหตุการณ์ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

การเพิ่มเหตุการณ์ที่เป็นประสบการณ์ของพระสุริยงเทวีโดยให้ตัวละครตัวนี้มีความขัดแย้งกับสมเด็จพระพันวษา ซึ่งมีต้นเหตุของความขัดแย้งมาจากการที่พระสุริยงเทวีไม่เคยได้แสดงออกความคิดของตนให้สมเด็จพระพันวษาทราบว่าตนเองรู้สึกไม่พอใจที่สมเด็จพระพันวษามีนางสนม ทั้งสองเกิดทะเลาะกันและเป็นเหตุให้พระสุริยงเทวีไม่ระมัดระวังตนเองจึงตกบันไดและต้องเสียลูกในครรภ์ จะเห็นว่าการสร้างเหตุการณ์นี้ขึ้นก็เพื่อสนับสนุนให้พระสุริยงเทวีเข้าใจว่า ความเงียบไม่สามารถจะยุติปัญหาได้ จึงเป็นเหตุที่พระสุริยงเทวีใช้โน้มน้าวความคิดของสมเด็จพระพันวษายอมให้นางวันทองได้เล่าเรื่องของเธอก่อนที่จะตัดสินโทษ การเพิ่มเหตุการณ์ให้พระสุริยงเทวีเข้าใจว่านางวันทองต้องการได้สิทธิ์ที่จะ “พูด” หรือแสดงความคิดของตนจึงมีความเป็นเหตุเป็นผล และช่วยสนับสนุนให้เห็นว่าพระสุริยงเทวีมีประสบการณ์ความ

ขัดแย้งเช่นเดียวกับนางวันทอง พระสุริยงเทวีจึงคิดว่าควรให้โอกาสนางวันทองได้พูดในสิ่งที่ตนเองคิด ซึ่งทำให้พระสุริยงเทวีเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่เข้าใจและมีอำนาจที่จะพูดแทนนางวันทองได้

ภาพที่ 2
พระสุริยงเทวีทะเลาะกับสมเด็จพระพันวษา

(วันทอง, 2564)

นอกจากการเพิ่มเหตุการณ์ที่เป็นประสบการณ์ของพระสุริยงเทวีแล้ว ยังปรากฏการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์จากเหตุการณ์ที่อยู่ในเสภาขุนช้างขุนแผน ได้แก่ ชุดเหตุการณ์ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา แต่ในละครโทรทัศน์ได้ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ให้ขุนแผนไม่ได้นางแก้วกิริยาเป็นภรรยาในชุดเหตุการณ์นี้ นางวันทองเล่าว่าเหตุการณ์ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ขุนช้างได้ให้หมื่นหาญทำพิธีแปลงกายนางแก้วกิริยาให้เป็นนางวันทอง ขุนแผนได้ต่อสู้กับหมื่นหาญจนกระทั่งหมื่นหาญตายและได้ร่ายมนต์สะกดให้ทุกคนบนเรือนหลับ ขุนแผนร่ายมนต์คาถาคืนร่างเดิมให้นางแก้วกิริยา และหลังจากถามความจากนางแก้วกิริยาก็ได้มอบเงินจำนวนหนึ่งไว้ให้นางแก้วกิริยานำไปไถ่ตัว ขุนแผนร่ายมนต์ให้นางวันทองคืนร่างเดิมและได้พานางวันทองหนีออกจากเรือนขุนช้าง แม้ว่าในชุดเหตุการณ์นี้จะไม่ปรากฏเหตุการณ์ขุนแผนได้นางแก้วกิริยาเป็นภรรยา แต่ขุนแผนก็ได้นางแก้วกิริยาเป็นภรรยาในชุดเหตุการณ์ขุนแผนติดคุก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ขุนแผนคิดถึงนางวันทองมาก จึงเห็นและเข้าใจว่านางแก้วกิริยาเป็นนางวันทอง หลังจากนั้นนางแก้วกิริยาก็ได้อยู่ปรนนิบัติขุนแผนต่อไป ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ถูกเปลี่ยนลำดับการเล่า ก็คือ พลายแก้วเข้าห้องนางสายทองในเสภาขุนช้างขุนแผนเล่าเหตุการณ์นี้ไว้ในช่วงต้นเรื่อง แต่ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองเล่าเหตุการณ์นี้ไว้ในตอนท้ายเรื่อง โดยให้นางสายทองเป็นผู้เปิดเผยความจริงว่าตนก็เป็นภรรยาของขุนแผนอีกคนหนึ่ง และด้วยเหตุบังเอิญที่นางวันทองได้ยินสิ่งที่นางสายทองกำลังพูดถึง เพื่อใช้เหตุการณ์นี้เป็นปมขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างนางวันทองกับนางสายทอง และเพิ่มความขัดแย้งระหว่างนางวันทองกับขุนแผนให้มีมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง

เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ชมละครเข้าใจได้ว่ามีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่ทำให้นางวันทองตัดสินใจไม่เลือกอยู่กับขุนแผนก็เพราะนางวันทองรู้สึกว่าตนถูกทำร้ายจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงบางเหตุการณ์ในอีกชุดเหตุการณ์หนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเสภาขุนช้างขุนแผน คือ ชุดเหตุการณ์กำเนิดกุมารทองบุตรนางบัวคลี่ ในเสภาขุนช้างขุนแผนเล่าว่า ขณะนั้นขุนแผนวางแผนที่จะตีดาบซื้อม้าหากุมาร เป็นช่วงที่ขุนแผนได้พบกับนางบัวคลี่ เมื่อได้เห็นลักษณะของนางบัวคลี่ก็เห็นว่าลักษณะของนางเป็นไปตามตำราหากมีลูกกับนางบัวคลี่ย่อมจะได้ลูกชายอย่างแน่นอน ขุนแผนจึงได้แกล้งเข้าไปอยู่กับซ่องโจรของหมื่นหาญและได้แต่งงานกับนางบัวคลี่ เมื่อนางบัวคลี่ตั้งครรภ์ หมื่นหาญคิดจะฆ่าขุนแผนจึงได้พูดหว่านล้อมให้นางบัวคลี่ลอบวางยาพิษในอาหาร โหงพรายได้ไปเตือนให้ขุนแผนรู้ว่านางบัวคลี่คิดจะฆ่าขุนแผน ขุนแผนพูดขอลูกในท้องจากนางบัวคลี่ นางบัวคลี่ก็ได้พูดประชดขุนแผนไปว่า

๏ ครานั้นจึงโฉมเจ้าบัวคลี่ จะถึงสิ้นชีวีประสิทธิ์ให้
พลั้งปากหากแกล้งประชดไป ฉันยอมให้ละตามความคิด
มาค่อนขอได้แคะแหวะเอาซิเธอ ขุนแผนรับว่าเออให้เป็นสิทธิ์
เพราะมารดาอนุญาตประสาทฤทธิ์ ก็สมจิตที่ประสงค์จำนงปอง
เข้าอิงแอบแนบนวลทำยวนยี เจ้าบัวคลี่มิได้หมางระคางหมอง
เจ้าพลายแก้วอิงแอบเข้าแนบน้อง กอดจูบลูบต้องให้ตายใจฯ

(*เสภาขุนช้างขุนแผน*, 2545, น. 352-353)

ในคืนนั้นทุกคนนอนหลับกันหมดแล้ว ขุนแผนจึงได้ร่ายคาถาสะกดและได้ฆ่านางบัวคลี่ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

แล้วชักมีดตั้งท่าง่าขยับ ใจกลับมืออ่อนสะท้อนจิต
แล้วกลับนึกขึ้นถึงนางวางยาพิษ เอาชีวิตเสียเถิดอย่าไว้มัน
เอามีดคร่ำต่ำอกเข้าต้ำอัก เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดสัน
นางกระเดือกเสือกดิ้นสิ้นชีวัน เลือดก็ดิ้นดาษแดงดังแทงควาย
แล้วผ่าแผ่แล่แล่งตลอดอก แหวกแหวะฉะรกให้ขาดสาย
พินิจแน่แลเห็นว่าเป็นชาย ก็สมหมายดีใจไม่รั้งรอ

(*เสภาขุนช้างขุนแผน*, 2545, น. 353)

จะเห็นว่าในเสภาขุนช้างขุนแผนเล่าให้เห็นภาพการกระทำของขุนแผนที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าที่จะมีลูกชายเพื่อทำกุมารทอง เมื่อมีโอกาสจึงได้ลงมือฆ่านางบัวคลี่ และเป็นช่วงเวลาที่นางบัวคลี่ก็จะคิดวางยาพิษลอบฆ่าตนเช่นกัน ภาพลักษณ์ของขุนแผนจึงมีภาพลักษณ์ที่เป็นลบ

ส่วนในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองได้เปลี่ยนแปลงเหตุการณ์กำเนิดกุมารทองให้เป็นเหตุการณ์สำคัญที่เปลี่ยนและช่วยเสริมภาพลักษณ์ของขุนแผนให้ขุนแผนไม่มีข้อบกพร่อง คือ นางวันทองเล่าว่าตนให้ขรัวตาช่วยถอดจิตของตน เพื่อไปดูความเป็นมาเป็นไปของขุนแผนจึงได้เห็นว่านางบัวคลี่ได้วางแผนฆ่าขุนแผน โดยการวางยาพิษในน้ำชา เนื่องจากบัวคลี่รู้ความจริงว่าขุนแผนเป็นขุนนางที่มาปราบโจรหมื่นหาญ

ผู้เป็นพ่อของตน แต่บัวคลี่ทำไม่สำเร็จ ขุนแผนตั้งใจจะพานางบัวคลี่หนี หมื่นหาญรู้ว่าขุนแผนกับนางบัวคลี่กำลังจะหนี จึงได้ไปดักฆ่าขุนแผน ฝ่ายนางบัวคลี่รู้ว่าหมื่นหาญเป็นผู้ที่ฆ่าแม่ของตนเอง ขุนแผนกับนางบัวคลี่ต้องสู้กับหมื่นหาญ สุดท้ายบัวคลี่ก็ถูกหมื่นหาญฆ่าตาย แต่ก่อนนางบัวคลี่จะสิ้นลมหายใจ นางได้บอกยกลูกของนางให้ขุนแผนเพื่อใช้ทำกุมารตามตำราโบราณ ขุนแผนจึงได้ผ่าท้องนางบัวคลี่และทำพิธีปลุกเสกกุมารทอง ส่วนเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ ก็คือ นางบัวคลี่บอกยกลูกของนางให้ทำกุมารทองด้วยความเต็มใจ และยังเป็นการช่วยไม่ให้ลูกของตนต้องตกไปเป็นของวิเศษของหมื่นหาญ

ภาพที่ 3
นางบัวคลี่ยกลูกของตนให้ขุนแผนปลุกเสกเป็นกุมารทอง

(วันทอง, 2564)

การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์นี้ทำให้การกระทำของขุนแผนมีความชอบธรรมและไม่ได้เป็นการหลอกลวงนางบัวคลี่ตามที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผน จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สนับสนุนให้เห็นการใช้อำนาจความเป็นชายที่สามารถกระทำได้ด้วยความชอบธรรม เป็นผู้ชายที่คอยปกป้องผู้หญิงที่ตนรักจากผู้ร้าย คือหมื่นหาญ ซึ่งนอกจากจะเป็นปฏิปักษ์กับขุนแผนแล้วก็ยังเป็นปฏิปักษ์กับนางบัวคลี่ด้วย นอกจากนี้การเสียสละของนางบัวคลี่ช่วยส่งเสริมให้ขุนแผนมีอำนาจเพิ่มมากยิ่งขึ้น กล่าวคือเพื่อให้ขุนแผนได้ของวิเศษ (กุมารทอง) มาครอบครอง หากมองในแง่นี้ก็จะเห็นว่านางบัวคลี่ช่วยเสริมให้อำนาจความเป็นชายของขุนแผนมีเพิ่มมากขึ้นและทำให้การกระทำดังกล่าวของขุนแผนเป็นที่ยอมรับในบริบทสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการแสดงความดีความชอบและแสดงถึงความจงรักภักดีของขุนแผนที่มีต่อสมเด็จพระพันวษาที่ได้ปราบซ่องโจรหมื่นหาญได้สำเร็จ

จะเห็นว่าในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองมีการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์และสลับลำดับของเหตุการณ์ส่วนหนึ่ง แต่ผู้สร้างก็ยังต้องคงอนุภาคเหตุการณ์สำคัญในเสภาขุนช้างขุนแผนไว้ เพื่อไม่กระทบกับลักษณะ

สำคัญหรือภาพจำของตัวละครขุนแผนไว้ ดังจะเห็นได้จากการคงลักษณะสำคัญของตัวละครขุนแผนที่มีภรรยา 5 คน ได้แก่ นางวันทอง นางสายทอง นางแก้วกิริยา นางลาวทอง และนางบัวคลี่ และการได้มาของของวิเศษโดยเฉพาะการได้กุมารทองที่ได้มาอย่างชอบธรรมเป็นการกระทำเพื่อปกป้องผู้หญิงที่ตนรัก ในที่นี้อาจเป็นเพราะการต้องคงขนบของการสร้างตัวละครและภาพลักษณ์ของพระเอกในวรรณกรรมที่พระเอกเป็นคนเก่ง มีอำนาจ มีความสามารถ มีเสน่ห์ เอาชนะใจผู้หญิง และมีภรรยาเป็นผู้หญิงในปกครองได้หลายคน เพื่อแสดงถึงอำนาจบารมีของผู้ชาย ส่วนเหตุการณ์ที่เพิ่มขึ้นในละคร ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มเหตุการณ์ให้พระสุริยงเทวีเคยขัดแย้งกับสมเด็จพระพันวษา ก็พบว่าช่วยเสริมความสมเหตุสมผลของเรื่องให้เห็นว่าการที่สมเด็จพระพันวษาเปิดโอกาสให้นางวันทองได้เล่าเรื่องของตนก็เพราะสมเด็จพระพันวษาและพระสุริยงเทวีเคยมีประสบการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหาจากการที่ไม่ได้พูดในสิ่งที่คิด การให้โอกาสนางวันทองได้พูดในสิ่งที่ตนคิดและรู้สึกจึงเป็นการได้แก้ไขในสิ่งที่ทั้งคู่ได้ทำพลาดไปด้วยเช่นกัน

2.3 นัยของการดัดแปลงตัวละครในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

การดัดแปลงตัวละครในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง พบการดัดแปลง 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละคร และการเพิ่มตัวละคร

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครสมเด็จพระพันวษาในละครเรื่องวันทองให้สมเด็จพระพันวษาคอยฟังเรื่องราวของนางวันทองหรือความคิดของนางวันทอง ซึ่งแตกต่างอย่างมากจากพฤติกรรมของสมเด็จพระพันวษาในบทเสภาขุนช้างขุนแผนที่เป็นคนใจร้อนไม่รับฟังความหรือยอมที่จะให้นางวันทองได้แสดงความคิดของตน อีกทั้งยังตัดสินความผิดของนางวันทองด้วยความโกรธแค้น ดังคำประพันธ์ในเสภาขุนช้างขุนแผนที่ว่า

๏ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภพ	*ฟังจบแค้นคั่งดั่งเพลิงไหม้*
เหมือนดินประสิวปลิวติดกับเปลวไฟ	ดูดู่เป็นได้อีวันทอง
จะว่ารักข้างไหนไม่ว่าได้	น้ำใจจะประดังเข้าทั้งสอง
ออกนั่นเข้านี่มีสำรอง	ยิ่งกว่าท้องทะเลอันล้ำลึก
.....	.....
ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป	มึงตัดใจเสียเถิดอีคนนี้
เร่งเร็วเหวยพระยายมราช	ไปฟันฟาดเสียให้มันเป็นผี
อกเอาขวานผ่าอย่าปรานี	อย่าให้มีโลหิตติดดินกู
เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน	ตกดินจะอัปรีย์กาลีอยู่
ฟันให้หญิงชายทั้งหลายดู	สั่งเสร็จเสด็จสู่ปราสาทชัย ฯ

(*เสภาขุนช้างขุนแผน*, 2545, น. 865-866)

จากคำประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่าสมเด็จพระพันวษามีอารมณ์โกรธแค้น โดยจะเห็นได้จากความเปรียบแบบอุปมาที่ว่า “ฟังจบแค้นคั่งดั่งเพลิงไหม้” ความแค้นของพระองค์ในขณะนั้นเปรียบได้กับไฟที่กำลังเผาไหม้ อีกทั้งจะเห็นว่าเมื่อสมเด็จพระพันวษาสั่งให้พระยายมราชนำนางวันทองไปประหารก็แสดงให้

เห็นว่าสมเด็จพระพันวษามีความคิดว่านางวันทองเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่ยอมให้เลือดของนางตกลงบนแผ่นดิน และใช้ความตายของนางวันทองเป็นการประจานว่านางวันทองเป็นผู้หญิงที่ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง

ส่วนพฤติกรรมของตัวละครสมเด็จพระพันวษาในละครเรื่องวันทองจะเห็นว่าแม้ในช่วงต้นของเรื่องสมเด็จพระพันวษาจะตัดสินโทษให้ประหารนางวันทองแล้ว แต่เมื่อพระสุริยงเทวีเข้ามาทูลทัดทาน ดังนั้นจะเห็นว่าการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีจึงมีบทบาทที่ทำให้เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของตัวละครสมเด็จพระพันวษาด้วยเช่นกัน โดยให้พระสุริยงเทวีอ้างถึงหลักทศพิธราชธรรมว่าด้วยหลักปฏิบัติของพระมหากษัตริย์ เน้นที่พระมหากษัตริย์ควรมีความเมตตาต่อราษฎรไม่ว่าราษฎรผู้นั้นจะเป็นหญิงหรือชาย ทำให้ตัวละครพระพันวษายอมฟังคำของพระสุริยงเทวี และเลือกใช้เหตุผลในพิจารณาตัดสินเรื่องของนางวันทอง ดังปรากฏในภาพที่ 1 ตัวละครพระสุริยงเทวีทูลขอให้สมเด็จพระพันวษาพิจารณาความนางวันทองอีกครั้ง และภาพที่ 2 ตัวละครพระสุริยงเทวีได้อ้างถึงหลักทศพิธราชธรรมเรื่องความเมตตา

ภาพที่ 4
ตัวละครพระสุริยงเทวีทูลขอให้สมเด็จพระพันวษาพิจารณาความนางวันทองอีกครั้ง

ภาพที่ 5
ตัวละครพระสุริยงเทวีได้อ้างถึงหลักทศพิธราชธรรมเรื่องความเมตตา

(วันทอง, 2564)

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครสมเด็จพระพันวษาก็เป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าสมเด็จพระพันวษาเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินว่าวันทองจะมีชีวิตอยู่หรือถูกประหาร เป็นการตัดสินที่ผ่านการไตร่ตรองและผ่านกระบวนการคิดอย่างถี่ถ้วนแล้ว ต่างจากตัวละครสมเด็จพระพันวษาในบทเสภาขุนช้าง

ขุนแผนที่ตัดสินความเรื่องนางวันทองด้วยอารมณ์เป็นที่ตั้ง ผู้เขียนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงให้ตัวละครตัวนี้ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าตัวละครนี้ตัดสินด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผลเป็นตัวละครที่ไม่มีข้อด้างพร้อย เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของตัวละครที่มีสถานะพระมหากษัตริย์ว่าได้ดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรมและมีพระเมตตาต่อราษฎรของพระองค์ นอกจากนี้การเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีจึงเป็นการช่วยเสริมให้ภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาในภาพลักษณ์นี้ยิ่งเด่นชัดขึ้น

นอกจากตัวละครพระสุริยงเทวีแล้วตัวละครปุโรหิตก็เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่ช่วยขับเน้นให้ภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาว่าเป็นผู้มีเมตตาต่อนางวันทองให้ชัดเจนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากฉากต่อไปนี้

ภาพที่ 6
ตัวละครปุโรหิตเน้นย้ำความเมตตาของสมเด็จพระพันวษา

(วันทอง, 2564)

จากคำพูดของตัวละครปุโรหิตที่พูดกับนางวันทองที่ว่า “พ่ออยู่หัวกับพระมเหสีไม่เคยเมตตาใครเท่านี้มาก่อน...” เป็นคำพูดที่สนับสนุนให้เห็นว่าสมเด็จพระพันวษาเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีเมตตาและให้โอกาสนางวันทองมากกว่าคนอื่น ๆ ในสถานะของนางวันทองที่เป็นราษฎรในพระองค์จึงต้องรับโอกาสและเมตตาที่พระพันวษาได้ทรงมอบให้ ภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ที่มีเมตตาต่อราษฎรก็เด่นชัดขึ้น

นอกจากนี้น่าสังเกตว่าในละครเรื่องวันทองได้เพิ่มบทบาทของตัวละครปุโรหิตและขุนนางต่าง ๆ ให้เป็นตัวแทนที่สะท้อนระบบสังคมปิตาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ดังที่ เสนาะ เจริญพร (2548, น. 298) ได้กล่าวว่า “ปิตาธิปไตยเป็นอำนาจที่แฝงเร้นอยู่กับสิ่งอื่น ๆ การเมือง เศรษฐกิจ หรือกฎหมาย มีอำนาจครอบคลุมบทบาท พฤติกรรม วิธีคิดทั้งของเพศหญิงเพศชาย” โดยการแสดงพฤติกรรมหรือคำพูดที่แสดงให้เห็นว่าไม่ต้องการให้ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับผู้ชาย และมักจะอ้างให้เห็นว่าเป็นการทำเพื่อความมั่นคงของบ้านเมือง หากมองว่าเป็นการสร้างตัวละครให้เป็นตัวละครที่เป็นคู่ขัดแย้งกับนางวันทอง สิ่งนี้ก็จะยิ่งเน้นย้ำได้ชัดเจนว่าตัวละครปุโรหิตมีความคิดว่านางวันทองเป็นผู้หญิงที่ไม่เพียงแต่ทำให้ครอบครัวแตกแยกแล้วก็ยังจะทำให้บ้านเมืองเกิดความแตกแยกได้ อีกทั้งยังได้โน้มน้าวความคิดของเหล่าขุนนางให้เห็นชอบตามความคิดของตนเองด้วย ดังคำพูดที่ปุโรหิตโต้แย้งกับขุนนางคนอื่นว่า “แปลว่าท่านชอบที่จะให้ผู้หญิงมาเป็นใหญ่ค้ำหัวผู้ชายเยี่ยงนั้นหรือ” ซึ่งปรากฏในฉากที่สมเด็จพระพันวษาให้ปุโรหิตและคณะลูกขุนช่วยตัดสิน

โทษของนางวันทองให้ถูกประหารชีวิต ฉากนี้ก็ช่วยเน้นย้ำให้เห็นถึงอำนาจของชายมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่นางวันทองต้องอยู่ภายใต้อำนาจของสมเด็จพระพันวษาเพียงผู้เดียว แต่ฉากนี้ก็ได้ทำให้เห็นว่าชีวิตของนางวันทองต้องอยู่ภายใต้อำนาจความคิดและการตัดสินใจของชาย ในที่นี้ก็คือปุโรหิตและคณะลูกขุน นางวันทองจึงต้องตกอยู่ใต้อำนาจ ปิตาธิปไตยในสถานะของราษฎรที่ต้องถูกกดอยู่ใต้อำนาจของชายที่มีศักดิ์สูงกว่า

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การเพิ่มตัวละครหญิง นอกจากการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีที่ช่วยเสริมภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาให้มีภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ที่มีเมตตาแล้วจากที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้วนั้น ตัวละครพระสุริยงเทวียังนับเป็นตัวละครที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทน “เสียง” ของผู้หญิง โดยกำหนดสถานภาพให้เป็นผู้หญิงที่อยู่ในชนชั้นสูง อีกทั้งได้เพิ่มตัวละครนางน้อยให้มีสถานภาพเป็นหญิงชาวบ้าน

การเพิ่มตัวละครหญิงทั้งสองตัวขึ้นมานั้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง คือ ต้องการแสดงถึงความเท่าเทียมระหว่างชายหญิงในสังคม โดยการสร้างให้พระสุริยงเทวีเข้าใจความคิดของนางวันทอง คอยแสดงความคิดเห็น และโน้มน้าวให้สมเด็จพระพันวษาเชื่อในความคิดของตนด้วย ซึ่งโดยนัยแล้วการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีก็แสดงให้เห็นว่านางวันทองไม่ได้มีสิทธิ์หรือพลังที่มากพอที่จะโน้มน้าวความคิดของสมเด็จพระพันวษาได้ เนื่องด้วยสถานะของนางวันทองที่เป็นเพียงหญิงชาวบ้านและเป็นผู้หญิงที่สมเด็จพระพันวษามีความคิดที่มีอคติต่อตัวนางวันทองตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ในละครจึงต้องสร้างตัวละครพระสุริยงเทวีขึ้นมาให้มีบทบาทเป็นตัวแทนเสียงของนางวันทองด้วย ขณะที่น้อยเป็นตัวละครที่เพิ่มขึ้นมาให้มีพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงความคิดหรือแสดงออกในสิ่งที่ตนต้องการ ลักษณะของตัวละครตัวนี้จึงมีลักษณะที่อ่อนแอกว่า เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่มีเพียงนางวันทองที่ถูกกระทำจากสามีเท่านั้น แต่ก็ยังมีผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่ก็ถูกกระทำเช่นเดียวกัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนหากเปรียบเทียบลักษณะของตัวละครพระสุริยงเทวี นางวันทอง และนางน้อยก็จะพบลักษณะร่วมและต่างที่น่าสนใจ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การเปรียบเทียบลักษณะตัวละครพระสุริยงเทวี นางวันทอง และนางน้อย

ตัวละคร / **ลักษณะของตัวละคร**	**พระสุริยงเทวี**	**นางวันทอง**	**นางน้อย**
เพศ	หญิง	หญิง	หญิง
สถานภาพทางสังคม	1. พระมเหสี 2. มีสามี (คนเดียว) สามีมีภรรยาหลายคน	1. ชาวบ้าน 2. มีสามี (สองคน) สามี (ขุนแผนมีภรรยาหลายคน) สามี (ขุนช้างมีภรรยาคนเดียว)	1. ชาวบ้าน 2. มีสามี (คนเดียว) สามีมีภรรยาหลายคน

ตัวละคร / ลักษณะของตัวละคร	พระสุริยงเทวี	นางวันทอง	นางน้อย
บทบาท	1. ภรรยาหลวง เป็นคู่คิดของสามี (พระพันวษา) ปกครองนางสนม	1. ภรรยาหลวง ขัดแย้งกับสามี (ขุนแผนและขุนช้าง) ถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจ 2. มารดา	1. ภรรยาหลวง ขัดแย้งกับสามี (นายผิน) ถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจต้องการหย่าขาดจากสามี

จากตารางข้างต้นจะพบลักษณะร่วมและต่างของตัวละครทั้งสามที่จะช่วยผลักให้ความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพที่นางวันทองเรียกร้องให้มีพลังมากยิ่งขึ้น ลักษณะร่วมที่สำคัญของตัวละครทั้งสามตัว ได้แก่ ความเป็นเพศหญิง มีสามี และสามีมีภรรยาหลายคน จะเห็นว่าลักษณะร่วมของตัวละครทั้งสามตัวนี้มีส่วนที่เป็นประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันที่ต้องเป็นผู้ถูกกระทำ โดยเฉพาะการที่สามีของตนมีภรรยาหลายคน แต่จะสังเกตได้ว่าในละครเรื่องวันทองสร้างให้พระสุริยงเทวียอมรับให้สมเด็จพระพันวษามีภรรยาหลายคน ซึ่งเป็นไปตามบริบทของยุคสมัยและสอดคล้องกับสถานภาพของสมเด็จพระพันวษาที่เป็นพระมหากษัตริย์ ย่อมต้องมีนางสนมเพื่อแสดงบารมีในการปกครอง อีกทั้งสมเด็จพระพันวษาก็ได้ยกย่องพระสุริยงเทวีเป็นพระมเหสีและมีบทบาทได้ปกครองนางสนม ขณะที่นางวันทองและนางน้อยต้องการที่จะเป็นภรรยาเพียงผู้เดียว จึงจะเห็นว่าพลังการเรียกร้องความเท่าเทียมจึงอยู่ที่ “เสียง” ของนางวันทองและนางน้อยมากกว่าจะมาจาก “เสียง” ของพระสุริยงเทวี ซึ่งจะเห็นได้จากบทบาทของนางน้อยเหมือนกับนางวันทองที่เป็นภรรยาหลวง ขัดแย้งกับสามี และถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจ ดังจะเห็นได้จากฉากเริ่มเรื่องที่นางวันทองได้พบกับนางน้อย

ภาพที่ 7
เหตุการณ์นางน้อยถูกสามีทำร้ายร่างกายและได้พบกับนางวันทองเป็นครั้งแรก

(วันทอง, 2564)

การที่นางน้อยได้รับความช่วยเหลือจากนางวันทองหลังจากที่ตนถูกนายผินทำร้ายร่างกายกลางตลาด โดยที่นายผินไม่รับฟังสิ่งที่นางน้อยพูด เหตุการณ์นี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่านางน้อยเป็นผู้หญิงที่ถูกกระทำแล้ว ก็ยังแสดงให้เห็นว่านางน้อยเป็นผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่มีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับนาง

วันทอง และไม่อาจจะต่อสู้สามีของตนได้ นางน้อยจึงเป็นผู้หญิงที่อ่อนแอกว่านางวันทอง นัยของการเพิ่มตัวละครนางน้อยในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองก็เพื่อให้เห็นว่านางน้อยเป็นผู้หญิงที่ได้พยายามขัดขืนอำนาจปิตาธิปไตย โดยมีเรื่องของนางวันทองเป็นแรงบันดาลใจให้เธอกระทำการขัดขืน ซึ่งนางน้อยได้แสดงออกถึงการขัดขืนอำนาจปิตาธิปไตยโดยแสดงออกทางพฤติกรรมของนางน้อยที่ปรากฏในละครที่มักจะแอบนายผินไปฟังการพิจารณาคดีของนางวันทองอยู่บ่อยครั้ง เช่น เหตุการณ์นางน้อยหลอกนายผินว่านางจวงภรรยาอีกคนหนึ่งของนายผินป่วย นางน้อยก็อาสาพานางจวงไปพบหมอ แต่แท้จริงแล้วนางน้อยกับนางจวงแอบใช้ช่วงเวลาดังกล่าวไปฟังการพิจารณาคดีความของนางวันทอง หรือการแสดงออกถึงการขัดขืนอำนาจปิตาธิปไตยโดยอำนาจของภาษา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสัมพันธ์กับผลการศึกษาในบทความของสรยา รอดเพชร, ทัศนีย์ ทานตวาณิช และนัทธนัย ประสานนาม (2561, น. 65) ที่ว่า “เมื่อผู้หญิงตัดสินใจที่จะใช้ภาษาที่รุนแรง การนินทา หรือให้ร้ายผู้อื่น แสดงถึงการต่อต้านหรือไม่ต้องการที่จะประนีประนอมต่อปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เลือกที่จะระบายความขับข้องใจผ่านภาษาที่ใช้” จะเห็นว่าตัวละครนางน้อยได้แสดงคำพูดเพื่อแก้ต่างให้นางวันทองและต้องการโต้ตอบนายผิน ขณะเดียวกันนางวันทองก็คอยพูดช่วยเหลือนางน้อยและคอยใช้คำพูดกระตุ้นให้นางน้อยได้คิดว่า หากตนยอมให้นายผินทำร้ายก็ไม่อาจจะหลุดพ้นจากอำนาจความเป็นชายของนายผินได้ ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 8 และ ภาพที่ 9

ภาพที่ 8
นางน้อยพูดแก้ต่างเรื่องนางวันทอง

(วันทอง, 2564)

ภาพที่ 9
นางวันทองพูดต่อว่านายผิน

(วันทอง, 2564)

จากคำพูดของนางน้อยในภาพที่ 8 ที่ว่า “นางวันทองไม่ใช่หญิงสองใจ” เป็นคำพูดที่แสดงความไม่พอใจที่นายผินไม่ยอมให้นางน้อยอยู่ฟังการพิจารณาความเรื่องนางวันทอง นอกจากนี้นายผินก็ได้พูดตัดสินนางวันทองว่าเป็นหญิงสองใจ นางน้อยจึงได้พูดโต้ตอบด้วยคำพูดดังที่ปรากฏในภาพ ส่วนคำพูดของนางวันทองในภาพที่ 9 ที่ว่า “เอ็งไม่มีสิทธิ์มาทำกับเขาเยี่ยงวัวเยี่ยงควายเช่นนี้” เป็นคำพูดที่ต่อว่านายผินที่ได้ทำร้ายร่างกายนางน้อยเหมือนกับวัวควาย ซึ่งการกระทำของนายผินทำเหมือนว่านางน้อยเหมือนกับสัตว์และเป็นสิ่งที่นายผินจะกระทำได้ โดยนายผินให้เหตุผลว่านายผินเป็นผู้ที่ไปไถ่ตัวนางน้อยมาจากโรงชำเราจึงสามารถทำอะไรกับนางน้อยก็ได้ คำพูดของนางน้อยในภาพที่ 8 ประกอบกับคำพูดของนางวันทองในภาพที่ 9 ที่ปรากฏในภาพทั้งสองภาพจึงเป็นคำพูดที่แสดงการขัดขืนนายผินผู้เป็นสามีของนางน้อย ซึ่งการโต้เถียงหรือการตอบโต้ดังกล่าวนั้นเป็นการแสดงออกของความเป็นหญิง โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพที่ไม่ใช่ผู้หญิงที่ต้องนิ่งเฉยหรือยอมให้ผู้ชายกระทำเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นว่าการเพิ่มตัวละครนางน้อยให้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้หญิงที่ถูกกระทำ และจะเห็นพัฒนาการของตัวละครตัวนี้ เห็นได้จากในตอนท้ายเรื่องที่นางน้อยได้ฟ้องร้องขอหย่าขาดจากนายผินได้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากเรื่องของนางวันทองที่เรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง จะเห็นได้จากสมเด็จพระพันวษาได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายชายหญิง โดยให้ผู้หญิงมีสิทธิ์และเสรีภาพเท่าเทียมกับผู้ชาย ให้ผู้หญิงมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในคดีความต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับผู้ชาย และได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายผัวเมีย หากภรรยาไม่ใคร่อยากจะอยู่ร่วมกับสามี ให้ฝ่ายภรรยามีสิทธิ์ขอเลิกสามีได้ โดยไม่ต้องให้สามีเป็นฝ่ายขอเลิกก่อน ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 10

ภาพที่ 10

สมเด็จพระพันวษาทรงประกาศเปลี่ยนแปลงกฎหมายชายหญิงและกฎหมายผัวเมีย

(วันทอง, 2564)

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนางวันทองส่งผลให้สมเด็จพระพันวษาทรงเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับชายหญิง ตัวละครนางน้อยจึงเป็นตัวละครที่สร้างขึ้นมาเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่หลุดพ้นจากเพศภาวะความเป็นหญิงที่ไม่มีความเท่าเทียมกับความเป็นชายในระบบคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ ในที่นี้คือการหลุดพ้นจากการเป็นภรรยาของนายผินได้

3. การดัดแปลงในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองกับการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงความคิดทางสังคม

ความมุ่งหวังของการทำละครโทรทัศน์เรื่องวันทองต้องการนำเสนอความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง สิทธิที่ผู้หญิงพึงกระทำได้ในสังคมไทย โดยเฉพาะตอนจบเรื่องของนางวันทองในละครเรื่องนี้ที่ให้นางวันทองมีชีวิตรอดจากการถูกประหารชีวิตด้วยการช่วยเหลือของขุนแผน โดยเป็นแผนการของขุนแผนที่ให้กุมารทองแปลงกายเป็นนางวันทองและไปที่ลานประหารแทนนางวันทอง ส่วนนางวันทองได้มาหลบอยู่ที่ถ้ำแห่งหนึ่งและดำรงสถานะของตนเองเป็นอุบาสิกา ซึ่งเป็นการแสดงว่านางวันทองได้ละจากความคิดทางโลกสู่ทางธรรม การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ดังกล่าวให้แตกต่างไปจากตอนจบเรื่องของนางวันทองในเสภาขุนช้างขุนแผนที่ถูกประหารชีวิตนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้แปรเปลี่ยนความคิดของสังคมแต่อย่างใด แต่กลับเน้นย้ำให้เห็นว่าสังคมในระบอบปิตาธิปไตยนั้นเข้มแข็งและแข็งแกร่งอย่างมาก จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าขุนแผนมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่นางวันทองได้คิดและตัดสินใจไปแล้ว โดยการใช้ไสยศาสตร์ช่วยเหลือให้นางวันทองรอดจากความตายได้ แต่นางวันทองต้องมีชีวิตที่อยู่อย่างไร้ตัวตน ในแง่นี้อำนาจการกระทำของขุนแผนจึงอยู่เหนือกว่าความคิดของนางวันทอง อำนาจของชายจึงเป็นใหญ่ในความคิดของนางวันทองเช่นเดิม จะเห็นได้จากคำพูดของนางวันทองที่ว่า “ฉันเสียใจเพราะโอกาสสุดท้ายในชีวิตของฉัน ฉันก็ไม่อาจเลือกในสิ่งที่ตนเองต้องการได้” (วันทอง, 2564) นอกจากนี้คำพูดของขุนแผนที่ได้พูดกับนางวันทองที่ว่า “สิ่งที่ได้เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องแลกมาด้วยชีวิต” (วันทอง, 2564) ผู้เขียนเห็นว่าคำพูดดังกล่าวของขุนแผนก็ย้อนแย้งกับการกระทำของขุนแผนเอง เพราะการกระทำของขุนแผนนี้เองเป็นการกระทำที่ทำให้นางวันทองต้องมีชีวิตที่ไม่เป็นอิสระต่อไป แม้จะไม่ใช่การแลกมาด้วยชีวิตที่เป็นความตายในนิยามที่ว่า “สิ้นใจ สิ้นชีวิต” (ราชบัณฑิตยสภา, 2560) ก็ตาม อีกทั้งการกระทำของขุนแผนก็ยังเป็นการผลักภาระให้นางวันทองต้องอยู่อย่างหลบซ่อน เพื่อไม่ให้ขุนแผนต้องได้รับโทษจากการช่วยเหลือนางวันทองหนีการประหารชีวิต

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการดัดแปลงเหตุการณ์ให้ขุนแผนช่วยเหลือนางวันทองหนีการประหารชีวิต โดยการใช้ความรู้สามารถด้านไสยศาสตร์ให้กุมารทองแปลงกายเป็นนางวันทองและถูกประหารชีวิตแทน ทุกคนจึงเข้าใจว่านางวันทองเสียชีวิตแล้ว ส่วนนางวันทองตัวจริงได้หลบไปอยู่ที่ถ้ำในจังหวัดราชบุรี เหตุการณ์นี้จึงแสดงนัยให้เห็นว่าขุนแผนเลือกที่จะไม่ยอมสยบต่อพระราชอำนาจของพระพันวษา ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนัยทางการเมืองจากที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผน ดังที่ กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ (2554, น. 125) “ครั้นเมื่อคราววันทองถูกลงโทษประหารชีวิตก็เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเน้นย้ำให้เห็นถึงการเลือกที่จะสยบ ‘ยอม’ ต่อพระราชอำนาจของสมเด็จพระพันวษา กล่าวคือ ทั้งตัวขุนแผนและพลายงาม แม้ว่าจะมีความสามารถเก่งกล้าสักเพียงใด ก็ไม่มีใครคิดจะขัดพระราชประสงค์ของสมเด็จพระพันวษา วันทองจึงต้องตายในที่สุด” ทำให้ขนบของตัวละครพระเอกที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน หรือหากมองในอีกนัยหนึ่งขุนแผนยอมที่จะไม่จงรักภักดีต่อสมเด็จพระพันวษา

ในครั้งนี้ก็เพราะรักนางวันทองอย่างแท้จริง เนื่องจากจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่ขุนแผนติดคุก แม้ตนจะสามารถใช้ไสยศาสตร์หนีออกจากการถูกจองจำได้ แต่ตนก็ไม่ยอมกระทำ และคำสัตย์ต่อพระยายมราชว่าจะไม่ใช้ไสยศาสตร์ขณะที่ถูกจองจำอีกด้วย ทั้งนี้ก็กลับเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้นางวันทองไม่มีอิสระทางความคิดในการเลือกทางชีวิตของตัวเองและยังดำเนินชีวิตอยู่อย่างไม่มีอิสระ ดังนั้นจะเห็นว่านางวันทองเป็นตัวละครที่พยายามเรียกร้องให้ตนมีสิทธิ์เท่าเทียมกับชาย แต่สุดท้ายนางวันทองก็ไม่อาจหลุดพ้นจากอำนาจของปิตาธิปไตยได้ ซึ่งล้วนเกิดจากอำนาจความเป็นชายของขุนแผนที่ทำให้นางวันทองไม่มีอิสรภาพอย่างแท้จริง

4. บทสรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์นัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทองสรุปนัยของการดัดแปลง ดังนี้

การดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทองเป็นมิติของการนำวรรณคดีเอกของไทยมาสร้างให้เกิดกระแสความคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมของผู้หญิงที่ควรมีเท่ากับผู้ชาย ซึ่งเป็นบริบทของยุคสมัยปัจจุบัน ทำให้จุดเน้นของละครโทรทัศน์เรื่องนี้เน้นการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของนางวันทอง ซึ่งการเปิดโอกาสให้นางวันทองได้ “พูด” ในสิ่งที่ตนเองคิดก็ช่วยปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาให้แตกต่างไปจากภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาในเสภาขุนช้างขุนแผน กล่าวคือ ปรับภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองให้เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีเมตตาต่อราษฎรสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับการปกครองของพระมหากษัตริย์และทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไม่ตัดสินโดยใช้ความคิดหรืออารมณ์ของตนเองเป็นที่ตั้ง รับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น ภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้แตกต่างไปจากภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาในเสภาขุนช้างขุนแผนที่ตัดสินเรื่องนางวันทองโดยใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง โดยที่ไม่เปิดโอกาสให้นางวันทองได้แสดงออกในสิ่งที่เธอคิด ดังนั้นจะเห็นว่าการปรับเปลี่ยนให้นางวันทองเป็นผู้เล่าเรื่องทำให้ภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาจากเดิมที่มีภาพลักษณ์ด้านลบเปลี่ยนเป็นภาพลักษณ์ด้านบวกได้

นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษาที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงผู้เล่าเรื่องเท่านั้น แต่ยังเกิดจากการดัดแปลงตัวละคร จะเห็นได้จากการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวี พระมเหสีของสมเด็จพระพันวษา ซึ่งการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีเพื่อให้ตัวละครนี้มีบทบาทโน้มน้าวความคิดของสมเด็จพระพันวษาให้ยอมรับฟังความคิดของนางวันทอง พระสุริยงเทวีจึงต้องมีประสบการณ์ร่วมหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เข้าใจความคิดความรู้สึกของนางวันทอง ทำให้ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ต้องเพิ่มเหตุการณ์ที่เป็นประสบการณ์ที่ทำให้เห็นว่าการได้ “พูด” ในสิ่งที่คิดจะทำให้ปัญหาคลี่คลายลงได้ ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างสมเด็จพระพันวษากับพระสุริยงเทวี นัยของการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีจึงเป็นการเพิ่มตัวละครหญิงที่เป็นตัวแทนความคิดของผู้หญิงในชนชั้นสูงที่แม้จะมีอำนาจเหนือผู้หญิงคนอื่น ๆ ในปกครองของสมเด็จพระพันวษา แต่ก็เคยเรียกร้องในสิทธิและเสรีภาพทางความคิดเช่นเดียวกับที่นางวันทองกำลังเรียกร้อง ดังนั้นการเพิ่มตัวละครพระสุริยงเทวีในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองจึงมีนัยของการปรับภาพลักษณ์ของสมเด็จพระพันวษา สร้างให้เกิดความสมเหตุสมผลที่จะทำให้พฤติกรรม

ของสมเด็จพระพันวษาเปลี่ยนแปลงไปจากในเสภาขุนช้างขุนช้างได้ ดังจะเห็นได้จากชุดเหตุการณ์ฆ่านางวันทอง และเป็นตัวแทนความคิดของผู้หญิงในสถานะของชนชั้นปกครอง

นัยของการเพิ่มตัวละครหญิงอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้หญิงที่ถูกกระทำไม่ได้มีเพียงนางวันทองเท่านั้น ตัวละครนางน้อยเป็นตัวละครหญิงอีกตัวหนึ่งที่ที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจ เมื่อนางน้อยได้ฟังเรื่องราวของนางวันทองแล้วจึงเป็นแรงบันดาลใจให้นางน้อยอยากจะหลุดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ จะเห็นได้จากพัฒนาการของตัวละครนางน้อยตั้งแต่ต้นเรื่องที่นางน้อยไม่กล้าขัดขืนต่ออำนาจปิตาธิปไตย แต่เธอได้ใช้ความพยายามและไตร่ตรองเรื่องราวของนางวันทอง ในตอนจบเรื่องนางน้อยกล้าที่จะขัดขืนต่ออำนาจปิตาธิปไตย โดยการไม่ยอมให้นายผินทำร้ายร่างกาย และท้ายที่สุดก็หย่าขาดจากนายผินได้สำเร็จ ดังนั้นจะเห็นว่าการเพิ่มตัวละครนางน้อยจึงเป็นการเพิ่มเพื่อให้เห็นนัยของพลังหญิงและการพยายามต่อสู้ขัดขืนต่ออำนาจปิตาธิปไตยที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกันของผู้หญิงด้วยกันเอง ในที่นี้คือเรื่องของนางวันทองเป็นแรงผลักให้นางน้อยร่วมต่อสู้ให้ตนได้พ้นจากอำนาจปิตาธิปไตยได้สำเร็จ

แม้ว่าละครโทรทัศน์เรื่องนี้จะพยายามแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงโดยเฉพาะตัวละครนางน้อยจะหลุดพ้นออกจากอำนาจความเป็นชาย แต่ละครเรื่องนี้กลับเลือกเน้นนำเสนอภาพของขุนแผนอย่างเด่นชัด โดยการคงเอกลักษณ์และความสามารถของขุนแผนตามที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผน และที่น่าสนใจ คือ การปรับเปลี่ยนภาพของขุนแผนจากภาพด้านลบให้เป็นภาพด้านบวกได้ ดังจะเห็นได้จากชุดเหตุการณ์กำเนิดกุมารทองบุตรนางบัวคลี่ ภาพของขุนแผนในเหตุการณ์นี้ในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองเป็นภาพของสามีผู้ปกป้องนางบัวคลี่และกุมารทองจากหมื่นหาญผู้เป็นโจรชั่วคิดฆ่าลูกของตนเอง นัยของการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ในชุดเหตุการณ์นี้จึงเป็นนัยที่ทำให้เห็นว่าอำนาจปิตาธิปไตยยังคงมีความแข็งแกร่งอย่างมาก กล่าวคือ ความคิดนี้ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อการเลือกเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่แสดงภาพของขุนแผนจากผู้ชายที่ร้ายในเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนให้กลายเป็นผู้ชายที่ดีในละครโทรทัศน์เรื่องวันทองได้ ให้พฤติกรรมของขุนแผนเป็นที่ยอมรับตามค่านิยมในปัจจุบันที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรง อีกทั้งยังส่งผลให้เปลี่ยนแปลงภาพของนางบัวคลี่ในขุนช้างขุนแผนที่เป็นผู้หญิงเข้มแข็งกล้าคิดกล้าทำและมีความเด็ดเดี่ยว กลายเป็นภาพของผู้หญิงอ่อนแอจนไม่สามารถดูแลตัวเองให้มีชีวิตรอดได้ดังที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง

นอกจากนี้ผู้เขียนพบว่าการดัดแปลงเหตุการณ์ให้พฤติกรรมของขุนแผนเป็นที่ยอมรับช่วยเน้นย้ำเพศภาวะความเป็นชายและเปลี่ยนแปลงเพศภาวะความเป็นหญิงที่ได้มีการศึกษาไว้ในบทความเรื่องเพศภาวะและเพศวิถีในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน (ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และอรทัย เพียยุระ, 2563, น. 20-33) โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพของขุนแผนที่สามารถปกป้องดูแลหญิงที่ตนรักได้ ส่วนการเพิ่มตัวละครหญิง ไม่ว่าจะเป็นตัวละครพระสุริยงเทวีหรือตัวละครนางน้อยทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเพศภาวะความเป็นหญิงในด้านบุคลิกภาพที่สามารถแสดงออกทางความคิดได้เทียบเท่ากับผู้ชาย ซึ่งจะเห็นว่าตัวละครชายในละครโทรทัศน์บางตัว โดยเฉพาะตัวละครปุโรหิตจะแสดงความคิดความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับเพศภาวะความเป็นหญิงที่เปลี่ยนแปลงไป

หากศึกษาบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของละครโทรทัศน์ ดังคำกล่าวที่ว่า “โลกของละครโทรทัศน์จึงเข้ามามีบทบาทอย่างมากที่จะเป็นเกราะคุ้มภัยให้แก่มนุษย์ ผู้ชมทุกคนรู้สึกโลกของละครเสมือนโลกแห่งความจริงที่ผู้ชมสามารถทำอะไรก็ได้ที่นั่น โดยที่โลกแห่งความจริงพวกเขายังปลอดภัยอยู่” (องอาจ สิงห์ลำพอง,

2557, น. 378) จะเห็นว่าการดัดแปลงที่กล่าวมาข้างต้นแสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของละครโทรทัศน์เรื่องวันทองที่นำเสนอการตีความใหม่ โดยเน้นให้ผู้ชมละครหาคำตอบว่า “นางวันทองสองใจหรือไม่” ประกอบกับการเน้นให้เห็นว่าในโลกแห่งความจริงผู้หญิงต้องการสิทธิ เสรีภาพ คุณค่าและความเท่าเทียมในการได้แสดงความคิดของผู้หญิงออกสู่สาธารณะ ดังจะเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับ “เสียง” ของตัวละครหญิงเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเสียงของนางวันทอง พระสุริยงเทวี หรือนางน้อย ขณะเดียวกันละครโทรทัศน์เรื่องนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยก็ไม่อาจออกจากกรอบของอำนาจปิตาธิปไตย เพราะท้ายที่สุดแล้วสังคมชายเป็นใหญ่ก็ยังเป็นกรอบที่มากำหนดความคิดให้ผู้เขียนบทละครเลือกนำเสนอภาพที่ให้ความสำคัญของผู้ชายด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการเลือกปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของขุนแผน การคงความคิด “ยอมไม่ได้ที่จะให้ผู้หญิงมีความสำคัญเท่าเทียมผู้ชาย” ผ่านเสียงของตัวละครชายอย่างปุโรหิตและนายผิน แม้จะเป็นเพียงตัวละครประกอบแต่ก็ทำให้เห็นความคิดสังคมชายเป็นใหญ่ได้เช่นกัน หรือการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ตอนจบของละครก็ยิ่งสนับสนุนให้เห็นอำนาจปิตาธิปไตยได้อย่างชัดเจน

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ การดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง เป็นลักษณะการดัดแปลงข้ามศาสตร์และข้ามศิลป์ กล่าวคือจากศาสตร์ของงานเขียนมาสู่ศาสตร์ของการแสดง ซึ่งการดัดแปลงมาสู่ละครโทรทัศน์ทำให้เห็นการอ่านตีความตัวบทวรรณกรรมของผู้เขียนบทโทรทัศน์ที่ต้องการถ่ายทอดความคิดของคนในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องวันทองต้องการแสดงออกถึงความคิดที่ว่า “ผู้หญิงมีสิทธิ์เสรีภาพการแสดงออกได้เท่ากับผู้ชาย” โดยการดัดแปลงเหตุการณ์ การเพิ่มตัวละคร หรือตอบคำถามที่เกิดขึ้นในตัวบทวรรณกรรมว่า “วันทองสองใจหรือไม่” โดยการให้นาง วันทองได้แสดงความคิดของตนเองว่าตนรักเพียงขุนแผนเท่านั้นในที่สาธารณะ ซึ่งไม่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผน ละครโทรทัศน์เรื่องวันทองจึงนับเป็นการสร้างความหมายให้กับเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน หรือใช้เรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนเป็นเครื่องมือแสดงความคิดใหม่ตามบริบทยุคสมัยของผู้เขียนบทละคร ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าการสื่อความคิดและความหมายที่เกิดจากการตีความของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ก็ทำให้การอ่านเสภาขุนช้างขุนแผนขาดเสน่ห์ เนื่องจากเมื่อได้อ่านเสภาขุนช้างขุนแผนแล้วกวีชวนให้ผู้อ่านได้ตีความไปตามจินตนาการผ่านอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เช่น ความตายของนางวันทองในเสภาขุนช้างขุนแผนที่ถูกดัดแปลงให้นางวันทองพ้นจากความตาย เปลี่ยนจากโศกนาฏกรรมสู่สุขนาฏกรรม คุณค่าที่เกิดจากความตายของนางวันทองหายไปอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งทำให้ผู้ชมละครโทรทัศน์ไม่เกิดการตีความความคิดความรู้สึกของตัวละครนางวันทองอีกต่อไป หากมองในเชิงของการใช้สื่อเพื่อนำเสนอปัญหาหรือสะท้อนปัญหาของสังคม ผู้ผลิตสื่อก็ยังคงเลือกนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ ซึ่งก็ทำให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์ก็ยังคงมีบทบาทเป็นสื่อหลักที่ทำให้ผู้ชมสนใจปัญหาที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ได้ ดังจะเห็นได้จากการจัดอันดับผู้เข้าชม (เรตติ้ง) ของละครโทรทัศน์เรื่องวันทองที่สูงถึง 7.676 นับตั้งแต่ก่อตั้งช่อง one31 (จรัณย์ หนองพล, 2564)

ดังนั้นจากการศึกษานัยของการดัดแปลงเสภาขุนช้างขุนแผนสู่ละครโทรทัศน์เรื่องวันทอง จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการดัดแปลงในหลายลักษณะเพื่อเน้นย้ำความคิดที่ผู้ทำละครต้องการสื่อสารกับผู้ชม และเป็นละครโทรทัศน์ที่ทำให้เกิดกระแสได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ในฐานะผู้ชมละครโทรทัศน์คิดว่าละครเรื่องนี้จะส่งผลให้ผู้ชมละครได้คิดต่อไปว่ามีความคิดใดที่เกิดขึ้นในสังคม และมีความคิดใดที่ยังคงแข็งแกร่ง ทั้งนี้เพื่อให้ละครเรื่องนี้ไม่ใช่เพียงกระแสชั่วขณะหนึ่ง แต่ยังมีพลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้ชมได้

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ สิทธิเจิมประเสริฐ. (2554). นัยทางการเมืองใน “เสภาขุนช้าง-ขุนแผน”. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 31*(2), 119-134. https://www.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/ article/ download/ 7162/6187/

จรัณย์ หนองพล. (2564). *วันทองทุบสถิติเรตติ้งครั้งสำคัญด้วยตัวเลข 7.676 สูงสุดนับตั้งแต่ก่อตั้งช่อง one31*. The Standard.

ณรงค์ สอนใจ. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมดัดแปลงเรื่องขุนช้างขุนแผน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง และอรทัย เพียยุระ. (มีนาคม 2563). เพศภาวะและเพศวิถีในเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3),* 20-33. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/download/240347/163968/

นพดล จันทร์เพ็ญ. (2559). นิราศขุนช้างขุนแผน : จากบทเสภาถึงบทนิราศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, *7(2)*, 14-37. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/206565

ราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. https://dictionary.orst.go.th/

วรลดา ถาวร. (2564). *จากหญิงสองใจสู่วีรสตรี : การตีความใหม่ในรอบ 200 ปี ของ ‘วันทอง’ ฉบับละครโทรทัศน์*. https://news.varasarnpress.co/writings/wanthong-reinterpret-interview/

วันทอง. (2564). https://www.youtube.com/watch?v=0Nuy7e2D0TY&list= PLXopbKxiivxpHJeQZlqhMscN8hGEE4WbJ

วีรกุล เจริญสุข. (2561). ความงามทางวรรณศิลป์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, *12(3)*, 266-279. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/download/159940/115526/

สรณัฐ ไตลังคะ. (2560). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สรยา รอดเพชร, ทัศนีย์ ทานตวาณิช และนัทธนัย ประสานนาม. (2561). ผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของอุทิศ เหมะมูล. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(1)*, 53-79. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/131587/98734

เสนาะ เจริญพร. (2548). *ผู้หญิงกับสังคมไทยในวรรณกรรมไทยยุคฟองสบู่*. ศิลปวัฒนธรรม.

เสภาขุนช้างขุนแผน (พิมพ์ครั้งที่ 19). (2545). อมรการพิมพ์.

องอาจ สิงห์ลำพอง. (2557). *กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน

วสันต์ นิลมัย สุรพินท์ สุประดิษฐ์ ศิริกร โรจนศักดิ์ จิระพงศ์ ป้อมน้อย และ วาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติโควิด -2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร พบว่าการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง จำเป็นต้องประยุกต์เทคนิคการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้เช่น เฟซบุ๊กกรุ๊ป เฟซบุ๊กไลฟ์ แฮงก์เอาต์ ซูม กูเกิลมีท ดับบลิวบีเอสซี และ ไมโครซอฟท์ทีม เพื่อให้จัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าสู่การเรียนยุคดิจิตอลอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นมหาวิทยาลัยต้องเตรียมความพร้อม เพื่อให้นักศึกษาเข้าถึงบทเรียนและสื่อสารกับอาจารย์ผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านวิธีการระบบการสอบออนไลน์การออกแบบการวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เป็นมาตรฐานเดียวกัน

คำสำคัญ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ธุรกิจการบิน

GUIDELINES FOR ONLINE LEARNING DURING THE CORONAVIRUS 2019 CRISIS FOR STUDENTS IN AIRLINE BUSINESS FIELD

Vasant Nilamai, Suraphin Supradit, Sirikorn Rochanasak,
Jirapong Pomnoi and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University, Lampang Center

Abstract

The pandemic crisis of COVID-19 has caused the education system to adjust the styles and methods of teaching and learning so that students' learning was not interrupted and not be disruptive. That said, online teaching has played an important role in the field of airline business for 35 students. This article aimed to study and offer guidelines for online teaching using data collections from questionnaires and interviews as well as document analysis. It was found that teaching and learning management for aviation business students needed to apply online teaching and learning techniques such as Facebook Group, Facebook Live, Hangouts, Zoom, Google Meet, WBSC and Microsoft team in order to manage and facilitate online teaching more effectively. Essentially, the university must prepare to enable students to access lessons and communicate with teachers effectively both in terms of methods, techniques, online examination systems, proper design and effective assessment and evaluation and made them standardized going forward.

Keyword: Online Learning, Airline business

1. บทนำ

ในช่วงภาวะการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ถือว่าเป็นภาวะวิกฤติที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั้งโลก สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการเรียนการสอนออนไลน์โดยนำซอฟต์แวร์ประยุกต์เฉพาะด้านเป็นเครื่องมือซึ่งเรียกว่า ระบบบริหารจัดการรายวิชาหรือระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (กรรณิดา ทาระหอม, 2562, น. 241-254) ซึ่งสอดคล้องกับ Clank and Mayer (2003) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจนใช้ทฤษฎีด้านการเรียนการสอนเป็นแนวทางใน การบริหารจัดการและมีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบสื่อผสม (Multimedia) เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเกิดทักษะใหม่ โดยมีเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ช่วยนักศึกษาหรืออาจารย์ผู้สอน เช่น Zoom Video Conferencing, Google Meet, Microsoft Teams, Google classroom การไลฟ์สด การอัดคลิปวีดีโอ เป็นต้น สอดคล้องกับการสอนของผู้สอนต้องเรียนรู้วิธีผลิตสื่อและเผยแพร่ออนไลน์ในหลายช่องทางภายในเวลาจำกัด เช่น วีดีโอสาธิต และ การสอนสดผ่านโปรแกรม Zoom ส่วนในการจัดสอบอาจเลือกใช้โปรแกรม Blackboard เป็นหลัก และเสริมด้วย Microsoft Teams ในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาระหว่างการสอน นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการเรียนการสอน (ปานวาส ประสาทศิลป์, 2558) และการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามเกณฑ์และมีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้ (เรณุมาศ มาอุ่น, 2559, น. 169-176) จากสถานการณ์โควิด-2019 ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการรเรียนการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เช่นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการธุรกิจการบิน จากการประกาศหยุดบินของสายการบินหลายแห่งในประเทศไทยและทั่วโลกส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้โดยสารลดลง (เฌอศานต์ ศรีสัจจัง, 2563) อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรม ที่ในประเทศไทยชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลง คิดเป็น11% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เพราะฉะนั้นทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อลดผลกระทบทาง (ไทยโพสต์, 2563) สอดคล้องกับอุตสาหกรรมไมซ์ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างแพลตฟอร์มสำหรับพบปะสื่อสารเพื่อให้เกิดเครือข่ายทางธุรกิจใหม่ ๆ เช่น จัดงานประชุม สัมมนา หรืองานแสดงสินค้า ล้วนกำลังประสบปัญหากับสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 เมื่อผู้คนออกมาพบปะกันไม่ได้ไม่เกิดการเดินทาง ไม่เกิดการพักค้างคืน ไม่เกิดการใช้จ่าย ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไมซ์ (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2563) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชาในหลักสูตรที่เปิดสอน โดยมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 การจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง จำเป็นต้องปรับประยุกต์เทคนิคการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้เพื่อช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้และยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ เนื่องจากเป็นรายวิชาที่จะต้องเน้นภาคปฏิบัติและอาศัยห้องปฏิบัติการในการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อจำลองสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการเรียนจากห้องปฏิบัติการหรือจากสภาพแวดล้อมจริง เช่น สถานประกอบการ โรงแรม เครื่องบิน สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และผู้สอนเลือกใช้ช่องทาง การสื่อสารผ่านซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่มาช่วยจัดการ สนับสนุน และควบคุมกิจกรรมการเรียน

การสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งควรเป็นทางเลือกที่ผู้เรียนคุ้นเคยและสะดวก โดยผู้สอนต้องมีการตอบกลับข้อมูลสื่อสารที่รวดเร็ว ทั้งนี้ผู้สอนอาจแจ้งวันเวลาตอบกลับ คำถามให้ผู้เรียนทราบได้ ควรระบุช่วงเวลา การติดต่อและการตอบกลับให้ชัดเจนเพื่อลดความคาดหวังที่จะได้รับการตอบกลับทันทีทั้งนี้ อุปสรรคสำคัญของผู้เรียนออนไลน์ที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งคือการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และอุปกรณ์สื่อสาร เช่น สมาร์ทโฟน (Smartphone) หรือ แท็บเล็ต (Tablet) หรือ คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นต้น ทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนสาขาธุรกิจการบิน ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไซต์ (Onsite) เมื่อสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนนักศึกษา อาจารย์ผู้สอนได้มีการจัดการเรียนการสอนตามสถานการณ์โดยนำเทคโนโลยีและศาสตร์การสอนมาบูรณาการเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากที่สุดในสถานการณ์เช่นนี้ นั่นก็คือ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นการนำแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแอปพลิเคชันที่ใช้สอนออนไลน์มีสองด้านเสมอ ดังนั้นผู้สอนต้องพยายามหาหนทางในการเลือกสื่อ แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาในแต่ละครั้ง เพื่อให้การเรียนการสอนออนไลน์คุ้มค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤตโควิด-2019 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การเรียนการสอนในระบบออนไลน์ได้เริ่มเป็นที่กล่าวถึงในการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามาสักพักใหญ่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเกิดจากการจัดการเรียนการสอนในระดับหลักสูตรปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันการศึกษาชั้นนำในต่างประเทศ แต่ที่ได้เป็นที่ตื่นตัวของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คือ ระบบการเรียนการสอนของหลักสูตรระยะสั้นเพื่อมวลชน (Massive Open Online Course: MOOC) ที่ทำให้เกิดกระแสตื่นตัวทำให้เกิดโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) เป็นรูปธรรมขึ้นโดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วประเทศ ระบบที่นิยมใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC มีดังนี้ (Support Thai Mooc, ม.ป.ป.)

หลักการการเรียนรู้ออนไลน์

ด้วยการเติบโตอย่างรวดเร็วของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิตอลส่งผลให้เว็บไซต์ถือเป็น เครื่องมือที่มีพลังและมีประสิทธิภาพด้วยเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่น แพร่หลายไปทั่วโลก มีความคล่องตัว ในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนทางไกล (Taylor, 2014) การเรียนการสอนออนไลน์ เหมือนกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนตรงที่ครูผู้สอนจะต้องจัดเตรียมกิจกรรมและประสบการณ์เรียนให้กับ ผู้เรียนโดยคำนึงถึง และการเรียนการสอนที่ดีนั้น ผู้เรียนและผู้สอนควรต้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้นการ เรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบทเรียนบนเว็บเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเนื้อหาบทเรียน เท่านั้น หากแต่ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดย

คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการ เรียนใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน นอกจากนี้ความหมายอีกในหนึ่งยังหมายถึง การเรียนทางไกล, การเรียนผ่านเว็บไซต์ อีกด้วย สอดคล้องกับ Calder & McCollum (1988) กล่าวว่า คำจำกัดความโดยทั่วไป ของการเรียนรู้แบบเปิด คือการเรียนรู้ตามเวลา ตามความต้องการ และสถานที่ของตนเอง การเรียนการสอนแบบออนไลน์จะเป็นเรียนทางผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยอยู่ใน รูปแบบของคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างการศึกษาที่มี ปฏิสัมพันธ์คุณภาพสูง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทาง เกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถ เลือกเรียนตามความชอบของตนเอง ในส่วนของเนื้อหาของเรียน ประกอบด้วย ข้อความ , รูปภาพ , เสียง , VDO และMultimedia อื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกส่งตรงไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ทั้งผู้เรียน , ผู้สอน และ เพื่อนร่วมชั้นทุกคน สามารถติดต่อ สื่อสาร ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียน ทั่วไป โดยการใช้ E-mail, Chat, Social Network เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้แบบออนไลน์ จึงเหมาะ สำหรับทุกคน , เรียนได้ทุกเวลา ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผู้เรียนเป็นใครก็ได้ อยู่ที่ไหนก็ได้ เรียนเวลาก็ได้ตามความสะดวกของผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากการเรียนออนไลน์ได้เปิดเว็บไซต์ ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง มีสื่อทุกประเภทที่นำเสนอในเว็บไซต์ ไม่ว่าจะทั้ง ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง VDO ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้เหตุภาพของ เนื้อหาต่าง ๆ ง่ายดายมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการ เอกสารบนเว็บไซต์ที่มี Links ต่อไปยังแหล่งความรู้อื่น ๆ ทำให้ขอบเขตการเรียนรู้กว้างออกไป และเรียนอย่างรู้ลึกมากขึ้น ประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การสอน เนื่องจากไม่ได้จำกัดอยู่ในสถานที่เดียวเท่านั้น เกิดเครือข่ายความรู้ โยงใยออกไปไกล เน้นการเรียน แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในเมืองกับท้องถิ่น สรุปแล้ว การเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการเรียนที่มีความมีความยืดหยุ่นสูง เป็นการเตรียมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่มีความใฝ่เรียนรู้ สำหรับนักเรียนนักศึกษาทั่วไปที่ต้องเข้าเรียนตามหลักสูตร ผู้เรียนจำต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด – 19

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019 ในช่วงแรกไม่กระทบต่อวงการศึกษามากนัก เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่สถาบันการศึกษาส่วนมากปิดภาคการศึกษา 2/2562 ไปเรียบร้อยแล้ว ยกเว้น สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลังจากมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หลาย ๆ แห่ง ได้มีการประกาศ ปิดการเรียนการสอนและงดจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบัน ทำให้ยกเลิกทั้งการเรียนการสอน และการสอบ วัดผลปลายภาค 2/2562 ในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ลง โดยให้อาจารย์ได้ทำการวัดผลการเรียนรู้ด้วยวิธีพิเศษ ตามที่ตกลงกันเองภายใน หลังจากที่สถานการณ์โควิด – 19 ไม่มีทีท่าที่จะยุติการแพร่ระบาดง่าย ๆ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา คือ การจัดการเรียนการสอนในภาคฤดูร้อนที่ดำเนินการในเดือนเมษายน 2563 สถาบันต่าง ๆ ได้เริ่มปรึกษาถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยพัฒนาจาก Application การประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์ม ต่าง ๆ คือ Google Meet, Zoom, Skype, Slack

และ Microsoft Team เป็นต้น แต่ละ Application มี รายละเอียดดังนี้ Google Meet เป็นโปรแกรมประชุมออนไลน์ในรูปแบบของ VDO Conference สามารถนำเสนอ งานหรือประชุมทางไกลได้ง่าย ๆ เพียงแค่ตั้งค่า Google Meet ใน Google Calendar และเมื่อถึงเวลา ประชุมก็เพียงกดตาม Link ที่สร้างขึ้นใน Google Calendar ก็สามารถเข้าร่วมประชุมได้ทันที ไม่ต้องเชื่อมต่อ ให้ยุ่งยาก เป็นการประชุมออนไลน์ในรูปแบบที่เรียบง่าย Zoom เป็นโปรแกรมการประชุมผ่านระบบคลาวด์ในรูปแบบของการ VDO Conference สามารถ เปิดวีดีโอคอลเพื่อสื่อสารกันได้ อีกทั้งยังสามารถแชร์หน้าจอเพื่อการอธิบายรูปแบบงานให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สามารถรองรับผู้ใช้งานได้พร้อมกันสูงสุดถึง 50 ซึ่งนอกจากการประชุมแล้วก็ยังสามารถใช้เพื่อการเปิด คอร์สสอนออนไลน์ หรือการอบรมสัมมนาก็ได้ด้วยเช่นกัน Skype น่าจะเป็นโปรแกรมที่หลายคนคุ้นเคยดีกับการเป็นแอปเพื่อการสนทนาที่มีประสิทธิภาพมาก ที่สุด ทั้งในเรื่องความคมชัดของเสียง และการเชื่อมต่อที่หลากหลาย สามารถพูดคุยผ่านเว็บแคมเครื่องพีซี กล้องโทรศัพท์มือถือแท็บเล็ตได้ ซึ่ง Skype ก็เป็นอีกหนึ่งโปรแกรมที่มักใช้กันในงานมากที่สุด ทั้งสัมภาษณ์ งาน ประชุมงาน สามารถรับส่งไฟล์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกันได้ รวมไปถึงการส่งทั้งภาพและเสียง Slack เป็นแอปพลิเคชั่นที่ใช้ในการสื่อสารภายในองค์กรที่มีรูปแบบการใช้งานที่สามารถพูดคุยกัน ส่ง ภาพถ่าย วีดีโอ ลิ้งค์ โค้ดต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างห้องขึ้นมาสำหรับพูดคุยกันในเชิงองค์กร มีการ สนทนาแบบ IRC แชร์ไฟล์ อัปโหลดไฟล์กันได้ และมีฟีเจอร์การใช้งานมากมายที่ดูสนุกสนาน ทั้งอีโมจิ ไอคอน ให้การทำงานดูน่าสนใจไม่น่าเบื่อ Microsoft Team เป็นบริการสนทนาแบบกลุ่มทำงานร่วมกับ Office 365 สำหรับองค์กรลักษณะ คล้ายกับ Slack สามารถเชื่อมต่อกับ Office ได้ทั้งหมด รองรับการคุยด้วยเสียง-วิดีโอผ่าน Skype ในตัวมีหน้าติดตามการทำงานของคนในทีม รองรับการสร้างบ็อตด้วย Microsoft Bot Framework ทั้งยังสามารถเชื่อมต่อได้กับหลายแพล็ตฟอร์มทั้ง Windows Mac Android ทั้งยังสามารถใช้งานบน web browser ได้อีกด้วย

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่กับการสอนออนไลน์

ในการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้เรียนเป็นกุญแจและองค์ประกอบที่สำคัญของศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านการวางแผนการออกแบบการประเมินผลและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดถือเป็นการ สนับสนุนกิจกรรมด้านการเรียนการสอน ระบบการจัดการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่งไม่เพียงแต่จะมีความหมายสำหรับผู้เรียนเท่านั้น แต่มีความหมายกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในระบบการศึกษา เช่น ผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุนและสถาบันการศึกษา ยกตัวอย่างเช่น ระบบการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่ง ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น และมีการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่สามารถอำนวยความ สะดวกแก่ผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และบรรลุหรือประสบความสำเร็จในการเรียน ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายของการเรียนในรายวิชา มีความสุขจากการเรียนก็จะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจและช่วยลดจำนวนผู้เรียนที่ลาออกกลางคัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลโดยตรงต่อสถาบันการศึกษาใน แง่งบประมาณและการลงทุน (Morrison & Khan,2003) ในการเรียนรู้ออนไลน์ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้เขียนได้นำเสนอคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ ทั้งนี้เพราะ นักการศึกษาส่วนใหญ่จึงยึดตามการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการ 9 ขั้นตอนของกาเย่ (Robert Gagne) ในการออกแบบและพัฒนาบทเรียนบนเว็บ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน (Motivate the Learner) การเร้าความสนใจผู้เรียนนี้อาจทำได้โดย การจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่นการใช้ ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และ/หรือการใช้เสียงประกอบบทเรียนในส่วนบทนำ

ขั้นตอนที่ 2 บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน (Inform Learners of Learning Objectives) การบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนการสอนบนเว็บที่ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนของตนเองได้ โดยการเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้เอง ดังนั้นการที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียน สามารถมุ่งความสนใจ ไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาเฉพาะที่ตนยังขาดความเข้าใจที่จะช่วยทำ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามจุดประสงค์ของบทเรียนที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน (Recall Previous Knowledge) การ ทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวด เร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้ เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธีเช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปราย หรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอบทเรียน (Present the Material to be Learned)การนำเสนอบทเรียนบนเว็บ สามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกันคือ การนำเสนอด้วยข้อความ รูปภาพ เสียง หรือแม้กระทั่งวีดิทัศน์ อย่างไร ก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญก็คือผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 ชี้แนวทางการเรียนรู้ (Provide Guidance for Learning)การชี้แนวทางการเรียนรู้หมายถึงการชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่าที่เคยได้เรียนไปแล้วเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Active Involvement)นักการศึกษาต่างทราบดีว่าการ เรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมี ส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง ดังนั้น ในการจัดการ เรียนการสอนบนเว็บ จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนซึ่งอาจทำได้โดยการ จัด กิจกรรมการสนทนาออนไลน์รูปแบบ Synchronous หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านเว็บบอร์ดใน รูปแบบ Asynchronous เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 ให้ผลย้อนกลับ (Provide Feedback) ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการเรียนการสอน บนเว็บก็คือ การที่ผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนได้โดยตรงอย่างใกล้ชิด เนื่องจากบทบาทของผู้สอนนั้น เปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียงผู้เดียว มาเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยกำกับการเรียนของผู้เรียน รายบุคคล และด้วยความสามารถของอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถติดต่อกัน ได้ตลอดเวลา ทำ ให้ผู้สอนสามารถติดตามก้าวหน้าและสามารถให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนได้ด้วยความสะดวก

ขั้นตอนที่ 8 ทดสอบความรู้ (Testing) การทดสอบความรู้ความสามารถผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีก ขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้ เรียนมีต่อเนื้อหาใน บทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้ในบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อสอบ

แบบปรนัย หรืออัตนัย การจัดทำกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยเป็นต้น ซึ่งการทดสอบนี้ผู้เรียนสามารถทำ การทดสอบบนเว็บผ่านระบบเครือข่ายได้

ขั้นตอนที่ 9 การจำและการนำไปใช้ (Providing Enrichment or Remediation) สามารถทำได้โดย การกำหนดตัวเชื่อม (Links)ที่อนุญาตให้ผู้เรียนเลือกเข้าไปศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมในสิ่งที่น่า จะเป็นประโยชน์ใน การนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาไปใช้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันระหว่าง “ผู้บริหารกับครูผู้สอน” “ผู้สอนด้วยกันเอง” และ “ผู้สอนกับผู้เรียน” การเลือกใช้แพลตฟอร์มในการใช้สอน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. การใช้แพลตฟอร์มการสอนในแต่ละแพลตฟอร์มมีค่าใช้จ่ายในการเปิดใช้ Account ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องทำเรื่องจัดซื้อจัดจ้างเพื่อขอเปิดใช้งานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานของแพลตฟอร์มอย่างเต็ม ประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องเลือกใช้เพียงแพลตฟอร์มเดียว

2. การเลือกใช้แพลตฟอร์มจะต้องเป็นไปตามความต้องการของบุคลากรส่วนใหญ่ที่มีความถนัดและใช้ งานสะดวก

3. การเลือกใช้แพลตฟอร์มเดียวทำให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เรียน หากให้สิทธิ์ผู้สอนเลือกใช้งานตาม ตัวเองถนัด ต่างคนต่างใช้ จะเกิดปัญหาการเรียนของผู้เรียนที่ต้องตามเรียนกับรายวิชาต่าง ๆ ของผู้สอนที่ใช้ แพลตฟอร์มต่าง ๆ กันไป

4. การเลือกใช้แพลตฟอร์มใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมในการใช้งานให้ทั้งผู้สอน และผู้เรียน ให้สามารถใช้งานคล่องและมีประสิทธิภาพ

การจัดการห้องเรียนออนไลน์

ในการเรียนการสอนออนไลน์จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทำความเข้าใจถึงรายละเอียดการเรียนการสอนในแต่ละครั้งที่เข้าเรียน โดยผู้สอนจะต้องกำหนดกรอบเวลาการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง เช่น ในการบรรยาย 1 ครั้ง ใช้เวลา 3 ชั่วโมง อาจมีกิจกรรม ทักทาย เช็คชื่อ บรรยาย แบ่งกลุ่มทำงาน นำเสนอ อภิปราย สรุป ทำแบบทดสอบ เป็นต้น

2. กำหนดสื่อการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การการบรรยาย ผู้สอนอาจ ไม่จำเป็นต้องเป็นการใช้บรรยายแบบออนไลน์ แต่ใช้การบรรยายอัดเป็นวิดีโอ ไว้สำหรับให้ผู้เรียนได้เปิดดูได้ ตลอด

3. กำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอนว่าใช้เวลาเท่าไหร่ ในแต่ละกิจกรรมจะต้อง แบ่งเวลาให้เหมาะสม และเป็นไปได้ในการเรียนการสอน เพราะการกำหนดเวลาต้องชัดเจนเพื่อไม่ให้กินเวลา ของรายวิชาอื่น ๆ ดังนั้นในกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องดำเนินการไม่เกินเวลาของการบรรยายรวม

4. กำหนดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนใดบ้างที่จะควรจะเป็นการออนไลน์ กิจกรรมใดบ้างควรจะออฟไลน์เช่น กิจกรรมบางกิจกรรม อาจไม่จำเป็นต้องออนไลน์ แต่เป็นการให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองก่อนก่อนที่จะเข้าสู่การออนไลน์ ดังนั้น ในการบรรยาย 3 ชั่วโมง อาจจะแบ่งเป็นกิจกรรมที่ออฟไลน์ได้ เช่น การศึกษาเนื้อหา ด้วยเอกสารประกอบการสอน การฟังบรรยายจากสื่อวิดีโอ เป็นต้น สำหรับการออนไลน์

เลือกเฉพาะกิจกรรมที่ต้องการพบปะเห็นหน้ากัน เช่น การบรรยายสรุปเนื้อหาสำคัญ การนำเสนอ การอภิปราย เป็นต้น

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

2. วิธีดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมรายเดี่ยว-กลุ่ม สอบถามอาจารย์และนักศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้ คือ การนำความคิดด้านการศึกษาที่ปรากฏเกี่ยวกับการสอนออนไลน์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษา

4. ผลการวิจัยการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาธุรกิจการบินในสถานการณ์วิกฤต

สาขาวิชาธุรกิจการบิน ของศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง ได้ตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือซอฟแวร์ที่สามารถถ่ายทอดการสอนให้ใกล้เคียงกับการสอนได้จริง ซึ่งเป้าหมายในการสื่อความหมายชัดเจนมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. สอนสดในเวลาเดียวกันแบบ Online (live สด) ตามเวลาตารางสอน อาจารย์ผู้สอนสามารถโต้ตอบกับนักศึกษาได้แบบ real time โดยใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อาจารย์ผู้สอนสามารถถ่ายทอดสดการเรียนการสอนผ่านระบบวีดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Video Conference) สามารถสร้างและใช้งานห้องเรียนออนไลน์การทำเอกสาร จัดเก็บข้อมูล แชร์ข้อมูลด้วย และประชุม อบรม ผ่านระบบวีดีโอคอนเฟอเรนซ์

2. แบบบันทึกการสอน (VDO on Demand) ผู้สอนสามารถบันทึกการสอนไว้ล่วงหน้าแล้ว Upload เข้าระบบของทางสถาบันนั้น ๆ โดยนักศึกษาสามารถเข้าเรียนได้ตลอดเวลารูปแบบของการเรียนการสอนออนไลน์ควรเน้นสอนวิธีการเรียนให้ผู้เรียนไม่ใช้สอนแต่เนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว และการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ยังเป็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2553)

3. การสอนออนไลน์ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์ทั้งกับผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ด้วยแนวคิดที่ว่าการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองผ่านสังคมแห่งเรียนรู้ออนไลน์และเป้าหมายมุ่งให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วยข้อความ ภาพ เสียง วีดิทัศน์ และมัลติมีเดีย โดยส่งไปยังผู้เรียนผ่านเว็บบราวเซอร์(Web Browser) ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทุกที่ ทุกเวลา และสำหรับการเรียนการสอนในสาขาธุรกิจการบิน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเอาเทคโนโลยีห้องเรียนดิจิทัล การเรียนรู้ร่วมกันในโลกออนไลน์ เทคโนโลยี VR มาปรับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เสมือนจริงมากที่สุดซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการ

สอนได้ และโปรแกรมมีแอปพลิเคชัน (Application) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ สำหรับการเรียนการสอนในสาขาวิชาธุรกิจการบิน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1
สรุปโปรแกรม/แอปพลิเคชันที่ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

โปรแกรม/แอปพลิเคชัน	การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
1.Google Hangouts Meet	เป็นบริการจัดการประชุมทางวีดีโอด้วยระบบออนไลน์การประชุมผ่านระบบวีดีโอคอล ลักษณะการประชุมภายในองค์กรหรือสามารถประชุมภายนอกได้โดยคุณสมบัติของ Google Meet คือ จัดการประชุมแบบวีดีโอพร้อมกันได้สูงสุด 250 คน รองรับทั้งระบบปฏิบัติการ Windows (PC/Notebook) และอุปกรณ์พกพาในระบบ Android และ iOS (iPhone/iPad) สามารถแชร์หน้าจอของผู้เข้าร่วมประชุม กรณีใช้ในการนำเสนอข้อมูล หรือใชในการจัดการเรียนการสอนได้ ขึ้นอยู่กับการประยุกต์การใช้งาน ไม่จำกัดเวลาที่ใช้ในการจัดประชุมสามารถบันทึกวีดีโอการประชุม/การสอนเก็บไว้ดูภายหลังได้และบันทึกการประชุมไว้บน Google Drive
2. Google Classroom	คือส่วนหนึ่งของ G Suite for Education ซึ่งเป็นชุดเครื่องมือ เพื่อประสิทธิภาพการทำงานที่ให้บริการฟรีประกอบด้วย Gmail, เอกสาร และไดรฟ์ ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร โดยอาจารย์สามารถสร้างและเก็บงานได้โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองกระดาษ มีคุณลักษณะที่ช่วยประหยัดเวลา เช่น สามารถทำสำเนาของ Google เอกสารสำหรับนักศึกษาแต่ละคนได้โดยอัตโนมัติโดยระบบจะสร้างโฟลเดอร์ของไดร์ฟสำหรับแต่ละงานและนักศึกษาแต่ละคนเพื่อช่วยจัดระเบียบให้ทุกคน นักศึกษาสามารถติดตามว่ามีอะไรครบกำหนดบ้างในหน้างาน และเริ่มทำงานได้ด้วยการคลิกเพียงครั้งเดียว อาจารย์สามารถดูได้อย่างรวดเร็วว่าใครทำงานเสร็จหรือไม่เสร็จบ้างตลอดจนสามารถแสดง ความคิดเห็นและให้คะแนน
3. ZOOM	คือ การบริการประชุมออนไลน์ ที่สามารถจัดประชุมออนไลน์หรือจัดคอร์สสอนออนไลน์ได้รองรับผู้เรียนได้ 100 คน สามารถแยกประชุมกลุ่มย่อยได้ แชร์หน้าจอร่วมกันได้ บันทึกการประชุมได้ และสามารถจัดประชุม สัมมนา ได้ทางออนไลน์โดยใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต สามารถใช้ประชุมได้ทั้งแบบมีภาพและวีดีโอ (Video Conference) หรือประชุมผ่านโทรศัพท์ที่มีแต่เสียงเท่านั้น (Conference call)
4. Microsoft Teams	เครื่องมือที่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นสื่อกลางในการทำงาน เช่น การติดต่อ สื่อสาร การนัดหมาย การประชุม การติดตามงานหรือโครงการต่าง ๆ
5. Google Drive	เป็นบริการที่ทำให้เราสามารถนำไฟล์ต่าง ๆ ไปฝากไว้กับ Google ผ่านพื้นที่เก็บข้อมูลระบบคลาวด์และการสำรองข้อมูลไฟล์ที่มีความปลอดภัย
6. Loom	คือ โปรแกรมที่ใช้ในการบันทึกวีดีโอการสอน จับภาพหน้าจอ และสามารถแบ่งปันวีดีโอไปในช่องทางต่าง ๆ ได้ ด้วยขั้นตอนง่ายๆ มีขั้นตอนการใช้งานที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเสริม/สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อีกเครื่องมือหนึ่ง

โปรแกรม/แอปพลิเคชัน	การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
7. Webex	Cisco Webex เป็นระบบประชุมออนไลน์ที่ สามารถประชุม พูดคุย แชร์ข้อมูล ผ่านทางอุปกรณ์ IOS, Android, Laptop, PC เพียงแค่อุปกรณ์ของท่านเข้าถึงอินเตอร์เน็ต สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จากทั่วทุกมุมโลก (ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ทาง Cisco ได้สนับสนุน License ในการประชุมและการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นระยะเวลา 180 วัน)
8. oCam	โปรแกรม oCam คือ โปรแกรมสำหรับบันทึกภาพและวีดีโอหน้าจอที่มีขั้นตอนในการใช้งานที่สะดวก โปรแกรมตัวนี้ มีความสามารถในการอัดวีดีโอให้เป็นไฟล์ AVI, MP4, FLV, MOV, TS, VOB สามารถอัดเสียง เป็นไฟล์ MP3 ได้และมีระบบการจับภาพหน้าจอให้เป็นไฟล์ JPEG, GIF, PNG, BMP นอกจากนั้น โปรแกรม oCam ยังสามารถเลือกได้ว่าต้องการจะบันทึกภาพหรือวีดีโอจากทั้งหน้าจอเลยหรือว่าต้องการจะบันทึกแค่เฉพาะบางส่วนที่ต้องการเท่านั้น
9. Line	เป็นแอปพลิเคชันที่สามารถช่วยในการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก สร้างกลุ่มได้อย่างหลากหลาย ส่งไฟล์ต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดขนาด สามารถประชุมทางไกลผ่านทางกล้อง และมีการ Live ซึ่งจะสามารถ Chat ส่งไฟล์ และ Share หน้าจอได้
10. EDMODO	ห้องเรียนออนไลน์ ที่มีลักษณะการสร้างห้องเรียนได้ไม่จำกัดและกำหนดกิจกรรมหลากหลายต่าง ๆ ลักษณะเป็นการ Post ข้อความแนบไฟล์เอกสารและสร้างแบบทดสอบ
11. Schoology	ห้องเรียนออนไลน์ เป็นเว็บไซต์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Learning Management System (LMS)) ที่มีเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างกิจกรรม (Materials) การติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน การกำหนดตารางเวลาปฏิทิน (Attendance) และสามารถสร้างข้อสอบได้หลายแบบเช่น ข้อสอบแบบหลายตัวเลือก แบบเติมคำแบบเขียนบรรยาย และระบบเกรด Grade book (ศุภลักษณ์ จุเครือ, 2562)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์พบว่าการจัดการสอนออนไลน์ของสาขาธุรกิจการบินพบว่า

ด้านอาจารย์ คืออาจารย์ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและต้องนำเทคโนโลยีขึ้นมาใช้มากขึ้น ทำให้อาจารย์เองต้องเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และต้องจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากที่สุด มีการจัดการเลือกใช้โปรแกรมการใช้ระบบออนไลน์เข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอน แล้ววิธีการประเมินผลถ้าต้องการสอบออนไลน์ อาจารย์เองก็ยังรู้สึกว่าจะวัดผลได้จริงหรือเปล่า

ด้านผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนประสบปัญหาอยู่ในเรื่องของอินเตอร์เน็ตที่สัญญาไม่เสถียร ความเหลื่อมล้ำของการใช้เทคโนโลยี หรือการเรียนออนไลน์จะทำให้นักศึกษาเข้าถึงความรู้ได้จริงหรือไม่ ในมุมมองของนักศึกษาเป็นโอกาสการเรียนออนไลน์ฝึกให้นักศึกษาเป็นพลเมืองของศตวรรษที่ 21 คือคนในยุคต่อไป การเรียนรู้จะต้องขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง หาความรู้จากช่องทางอินเตอร์เน็ต

ซึ่งในสถานการณ์โควิดอาจจะมุ่งหวังกับการวัดประเมินผลไม่ได้ 100% ก็จะต้องพยายามหาจุดกึ่งกลางว่าจะทำให้การเรียนการสอนประคับประคองไปได้ ที่สำคัญการสอนออนไลน์ไม่สามารถเห็นองค์ประกอบของชั้นเรียนทั้งหมดได้ ไม่เห็นสีหน้า แววตาของผู้เรียน ทำให้ไม่รู้ว่าเข้าใจหรือไม่ แม้จะเปิดกล้อง แต่ก็ยังเห็นหน้านักศึกษาไม่ครบทุกคน ทำให้ไม่รู้ว่านักศึกษาเข้าใจประเด็นทั้งหมดหรือไม่ นอกจากนี้

เข้าใจว่าอาจารย์จำนวนหนึ่งจะเซ็นเซอร์ตัวเองด้านเนื้อหาด้วย เพราะกังวลเรื่องความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของการเรียนออนไลน์ อย่างไรก็ตาม อาจารย์ส่วนใหญ่กล่าวว่าการเรียนแบบออนไลน์ทำให้เด็กกล้าพิมพ์เข้ามาถามมากขึ้น ไม่เขินอาย จากบางคำถามที่อาจกังวลว่าเพื่อนในห้องจะมองและคิดแตกต่าง สามารถทำให้ผู้สอนได้พัฒนาการเรียนการสอนได้เพิ่มอีกช่องทาง

5. สรุปและอภิปรายผล

การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในสาขาธุรกิจการบินมีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีแอปพลิเคชันที่มาช่วยจัดการ สนับสนุน และควบคุมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาของทุกประเทศที่กระจายโอกาสทางการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ถือได้ว่าการศึกษาตามอัธยาศัยรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยเทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาสนับสนุน ซึ่งผู้ออกแบบและพัฒนาการศึกษาแบบออนไลน์จะต้องใช้กรอบแนวคิดทางเทคโนโลยีการศึกษามาสร้างสรรค์และออกแบบพัฒนาระบบการศึกษาแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสมของผู้เรียนเทคนิคการในการสอนออนไลน์การเตรียมตัวของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการบิน ซึ่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้น ถือเป็นความท้าทายในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนต้องพร้อมปรับตัวเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งที่ไม่คุ้นเคยเพื่อเตรียมแผนแบบเต็มรูปแบบพร้อมกับพัฒนาระบบให้มีความก้าวหน้าและทันสมัย โดยในการจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนไปสู่ระบบออนไลน์โดยทันทีไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะผู้สอนก็จำเป็นต้องปรับวิธีการสอนจากรูปแบบเดิม ๆ ผู้เรียนก็จำเป็นจะต้องปรับวิธีการเรียนเช่นกัน รวมถึงต้องมีการปรับวิธีการประเมินและการวัดผลให้มีความเหมาะสมกับการสอนออนไลน์ซึ่งเทคนิคในการอาจารย์ในการสอนออนไลน์สามารถดำเนินการ คือ

1. การจัดการเรียนการสอนออนไลน์รายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการธุรกิจการบินต้องมีการกำหนดแบ่งเนื้อหาให้มีเหมาะสมกับเวลา โดยมีการสรุปให้จบไปในตัว (วิจารณ์ พานิช, 2555) ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับชั้นเรียนการสอนออนไลน์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสอนทุกครั้ง มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ สามารถอธิบายข้อสงสัยให้แก่นักศึกษาได้ (รัชนีวรรณ ตั้งภักดี, 2548, น. 115-116) รายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาธุรกิจการบิน ต้องมีการกำกับและติดตามการสอนออนไลน์ โดยพิจารณาเทียบเคียงกับการสอน ปกติมีการปฏิสัมพันธ์ออนไลน์และการทำงานร่วมกัน (Assessing Online Interaction and Collaboration) โดยที่สามารถตอบคำถามให้คำปรึกษากับผู้เรียนได้อย่างตลอดเวลา โดยการนัดเวลาสามารถในการเรียนแบบสอนสด หรือนัดเวลาให้คำปรึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ (อนิรุทธ์ สติมั่น, 2553) นอกจากนี้นักศึกษาและอาจารย์สามารถปรับได้ตามความเหมาะสม เช่น อาจารย์จัดเวลาสำหรับการพูดคุยแลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยอาจต้องแยกว่าวิชาไหนเหมาะกับการเรียนออนไลน์ และวิชาไหนต้องเรียนสดกับอาจารย์

2. สาขาธุรกิจการบินต้องได้คำนึงถึงการจัดสถานที่การเรียนรู้ ที่สามารถจัดการเว้นระยะความปลอดภัยได้ มีรูปแบบการสลับกันไปสถานศึกษา และการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่น และก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการสื่อสารกับผู้เรียนเพื่อเลือกเครื่องมือและช่องทางในการสื่อสาร

คือการตรวจสอบคุณลักษณะสำคัญของซอฟแวร์นั้นจะต้องอำนวยความสะดวกง่ายต่อการเข้าถึงระบบ (สุกุมา อ่วมเจริญ, กัญจนพร น้อยภาษี และจรรยานี อ่อนนิ่ม, 2561, น. 62-63) รายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาธุรกิจการบิน ซึ่งจะต้องมีเวลาสะดวกร่วมกันทั้งการสื่อสารแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา โดยจะต้องแจ้งรูปแบบการเรียนการสอนกิจกรรมและประเมินผล แก่ผู้เรียนให้ชัดเจน

3. สาขาวิชาธุรกิจการบินจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality หรือ VR) มาปรับใช้เพื่อจำลองสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมจริง เช่น สถานประกอบการ โรงแรม เครื่องบิน และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ (ธัชชัย ตระกูลเลิศยศ, 2559) ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้เห็นและสัมผัสเสมือนกับสภาพแวดล้อมจริงการเตรียมการสอนออนไลน์ของอาจารย์ผู้สอนต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลโดยต้องเน้นการประเมินผลการเรียนจากการมอบหมายงานหรือการทดสอบในระบบออนไลน์และต้องศึกษาซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนกิจกรรมและประเมินผลแก่ผู้เรียน มีการจำลองการฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เห็นและสัมผัสเสมือนกับสภาพแวดล้อมจริง และต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการของผู้เรียนเป็นสำคัญจึงจะทำให้ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการธุรกิจการบิน

ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ คือการใช้สื่อและแอปพลิเคชันที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ และทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในการผลิตได้ ควรมีการจัดอบรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างจริงจัง หรือกิจกรรมลักษณะอื่น ๆ เช่น กิจกรรมประกวด เช่น ทำหนังสั้น การเล่นเกม และสื่อการสอนแบบออนไลน์ และออนแอร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรรณิดา ทาระหอม. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้เทคนิค 6Ts เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1*(10), 79- 93.

สุกุมา อ่วมเจริญ กัญจน์พร น้อยภาษี จรรยานี อ่อนนิ่ม. (2558). การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์. *วารสารโครงงานวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, *1*(1).

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2553). *รูปแบบเว็บไซต์และรูปแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงในระดับอุดมศึกษา.* สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ธัชชัย ตระกูลเลิศยศ. (2559). *Virtual Reality เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน* (ออนไลน์). https://www.scimath.org/article/item/4818-virtual-reality [10 ธันวาคม 2561]

ปานวาส ประสาทศิลป์. (2558). *การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ภาษาอังกฤษเพื่อความพร้อมในการทำงานด้วยเอ็ดโมดู สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิศูนย์สุพรรณบุรี.

รัชนีวรรณ ตั้งภักดี. (2548). *การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอนออนไลน์ในระดับอุดมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรณุมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาค ใต้, 9*(2), 169-176.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. ตถาตา พับลิเคชั่น.

ศุภลักษณ์ จุเครือ. (2561). *การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Gifographic. (คู่มือการฝึกอบรม).* http://www.muit.mahidol.ac.th/muit_training/gifographic2018/Manual-Gifographic.pdf

ศูนย์นวัตกรรมการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร. (2563). *คู่มือการใช้เครื่องมืออินเทอร์เน็ตเพื่อการสอนในภาวะวิกฤติ (COVID-19)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สุกุมา อ่วมเจริญ, กัญจนพร น้อยภาษี และจรรยานี อ่อนนิ่ม. (2561). การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์. *วารสารโครงงานวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 1*(1), 62-63.

อนิรุทธ์ สติมั่น. (2553). การประเมินผู้เรียนออนไลน์ (Assessing Learners Online). *วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย, 2*(1), 236-237.

HSRI Forum. (2563). *“วิจัยเชิงระบบ”: ครบแง่มุมจัดการระบาดพัฒนานโยบายแก้ปัญหาโควิด.* สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.), น. 3-4.

Clank, R. C. and Mayer, R. E. (2003). *E-Learning and the science of instruction*. John Wiley & Sons, Inc.

OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*. https://drive.google.com/file/d/1O1hZMx32

Taylor, A. (2014). A Look at Web-based Instruction Today: An interview with Badrul Khan, Part 1. *eLearn Magazine*. A Publication of ACM. http://elearnmag.acm.org/archive.cfm?aid=2590180

การเมืองรัฐบาลผสมยุคสงครามเย็น ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วายุภักษ์ มะโนน้อม
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ภายใต้สภาวะการเมืองของลาวที่ระส่ำระสายและคุกกรุ่นในภาวะสงครามกลางเมืองแต่มีความพยายามในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในประเทศและหาทางออก วิธีนั้นคือการสร้างรัฐบาลผสม กระนั้นเองรัฐบาลผสมกลับประสบปัญหามาตั้งแต่แรกเริ่ม รวมถึงการทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพรัฐบาลผสมจึงไม่สามารถที่จะทำงานเองต่อได้และได้ล้มเหลวถึงสามครั้งตลอดช่วงสงครามกลางเมือง ผู้วิจัยจะเน้นไปที่รัฐบาลผสมครั้งที่สองเป็นหลักหรือที่เรียกกันว่ารัฐบาลผสมสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายซ้าย ขบวนการปะเทดลาว ของเจ้าสุภานุวงศ์ ฝ่ายขวาของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ที่สนับสนุนโดย สหรัฐและไทย สุดท้าย คือฝ่ายกลาง ของเจ้าสุวรรณภูมา โดยบางครั้งอาจเรียกได้ว่า เป็นรัฐบาล “สามเจ้า” ซึ่งนับว่าเป็นช่วงเวลาหักเหที่สำคัญและควรค่าต่อการศึกษาด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์ 2 ประการได้แก่ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยและสภาวะทางการเมืองที่ทำให้รัฐบาลผสมของลาวเกิดขึ้นได้ จากนั้นจึงพิจารณาถึงปัจจัยและสภาวะทางการเมืองที่ทำให้รัฐบาลผสมลาวล่มสลาย (2) เพื่อศึกษาถึงลักษณะของรัฐบาลผสมว่าเป็นไปในลักษณะใด โดยเป็นงานวิจัยคุณภาพ จากการศึกษานั้นพบว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนรัฐบาลผสมให้เกิดขึ้น เป็นปัจจัยทางชาตินิยมกล่าวคือ พวกเขามองว่าประเทศลาวนั้นจมปลักในภาวะสงครามและเป็นสนามรบของต่างชาติ เพื่อคงไว้ซึ่งเอกราชสมบูรณ์ จำเป็นต้องมีรัฐบาลที่ชอบธรรมและมีเอกภาพ ใช้แนวคิดของ Crombrez Proposal Power Theory กลุ่มการเมืองสามารถหาจุดร่วมกันหรือผลประโยชน์ร่วมกันได้ นั่นคือความเป็นเอกภาพของชาติด้วยแรงขับเคลื่อนของชาตินิยม ส่วนความล้มเหลวของรัฐบาลผสม เนื่องจากรัฐบาลผสมพยายามเป็นกลาง ตามคำประกาศของตน แต่รัฐบาลผสมกับไม่มีความสมดุลและโน้มเอียงไปตามอีกฝ่ายมากเกินไป ตามแนวคิดของ Lawrence Dodd และการเมืองที่ผูกขาดโดยชนชั้นนำมากเกินไป ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Max Weber ในส่วนของลักษณะรัฐบาลผสมเป็นการเมืองที่ชนชั้นนำผูกขาดทั้งหมด ชนชั้นนำมีอำนาจในการชี้นำการเมือง ไม่มีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ ลาว รัฐบาลผสม สงครามกลางเมือง

The Politics of Coalition Government in Laos Democratic People’s Republic during the Cold War

Wayupak Manonom
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Under the turbulent and growing political environment of Laos in a state of civil war, an efforts to bring peace in the country and find a way out. That way is to create a coalition government. Yet, the coalition government has faced problems from the very beginning. Including inefficient work, the coalition government is unable to continue its own work. And has failed three times during the Civil War. The researcher will mainly focus on the second coalition government. Also known as The coalition of three parties, namely the left, the Pathed Lao movement. Of prince Suphanuwong Prince Boon Um Na Champasak's the right wing party s supported by the United States and Thailand, the last one was Prince

Suwan Phuma's the neutral Which can sometimes be called It is a "three Prince" government, which is an important and worthwhile refraction time for study. This research has two objectives: (1) To study the factors and political conditions that make the Lao coalition government possible. Then the factors and political conditions that led to the collapse of the Lao mixed government (2) were examined to study the nature of the coalition government. Which is a qualitative research From the study The researcher found the factor that helped the coalition to happen It is a nationalist factor, that is, they view Laos as a stagnant in a state of war and as a foreign battlefield. To maintain complete independence A legitimate and unified government is required. If we use Crombrez concept and applied it, political groups can find common ground or common interests. That is the unity of the nation, driven by nationalism. The failure of the coalition government Because the coalition tries to be neutral According to their announcement But the government is mixed with unbalanced and overly inclined to either sider according to Lawrence Dodd's ideas elitist politics making it inefficient according to the concept of max weber in terms of mixed government characteristics It is a political monopoly on all elites. Elites have the power to guide politics. With no involvement of the people.

Keyword Laos, Coalition Government, Civil war

1. ที่มาและความสำคัญ

สงครามกลางเมืองลาวเป็นสงครามที่นองเลือดมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองลาว เป็นสงครามที่เกิดขึ้น แทบเรียกได้ว่าเกิดขึ้นหลังจากการได้รับเอกราชเป็นต้นมา ประเทศลาวกลายเป็นสมรภูมิทางอุดมการณ์ทางการเมืองที่ใหญ่เทียบเคียงกับสงครามเวียดนามภายใต้ไฟสงครามที่ประทุตลอดเวลากลับได้มีความพยายามที่จะสร้างสันติภาพในประเทศ เช่นกัน ความพยายามจัดตั้ง “รัฐบาลผสม” เพื่อที่จะรักษาสถานภาพของประเทศและได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ความพยายามแรกในการจัดตั้งรัฐบาลผสมในปี 1950 โดยรัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมาและฝ่ายซ้ายนำโดยเจ้าสุภานุวงศ์สามารถเจรจาต่อรองจนเกิดผลสำเร็จไปได้ด้วยดี แต่สุดท้ายรัฐบาลผสมครั้งแรกนี้ล่มสลายในเวลา 2 เดือน สืบเนื่องจากการสังหารรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมโดยฝ่ายขวา สถานภาพที่อ่อนแอทำให้รัฐบาลประสบผลล้มเหลว ภายหลังการประชุมเจนีวาในปี 1962 นานาประเทศได้ลงนามยอมรับให้ประเทศลาวเป็นรัฐเป็นกลางการแพ้ศึก ณ สมรภูมิหลวงน้ำทาทำให้เกิดการตั้งรัฐบาลผสม 3 ทางขึ้นในลาวนำโดยเจ้าสุภานุวงศ์แห่งขบวนการประเทดลาวผู้เป็นพระญาติเดียวกันกับเจ้าสุวรรณภูมาผู้นำฝ่ายกลางซึ่งช่วงเวลานั้นได้เปรียบอย่างมากเนื่องจากครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ สามารถต่อรองจนรับตำแหน่งในรัฐบาลชุดนี้ไป ต่อมากลุ่มสายกลางนำโดยเจ้าสุวรรณภูมาเป็นหัวหน้ารัฐบาลและกลุ่มขวาจัดนำโดยเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ผู้สืบสายโลหิตจากฝั่งสะหวันนะเขตซึ่งประกาศตนว่าไม่ยุ่งกับการเมืองแล้วแต่ก็กลับมาลงสนามกลางเมืองอีกครั้งในฐานะผู้นำฝ่ายขวาโปรอเมริกันทว่ารัฐบาลผสมชุดนี้ กลับมีอายุสั้น ถูกฝ่ายขวายึดอำนาจรัฐบาลผสมครั้งนี้จึงล่มสลายอีกครั้ง ผู้วิจัยประสงค์เล่าถึงลักษณะของโครงสร้างรัฐบาลผสมลาวทั้งสองยุค อีกทั้งการนำเสนอเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของรัฐบาลผสมโดยเล่าบรรยายถึงปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดรัฐบาลผสมรวมถึงปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลผสมนั้นเกิดขึ้นและล่มสลายอีกทั้งการเล่าเป็นเส้นขนานควบคู่กับเหตุการณ์ร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องในลาวเพื่อให้เกิดภาพในสถานการณ์ลาวยุคนั้นมีความเด่นชัดมากขึ้นผู้วิจัยเองมองว่าการเมืองในลาวที่นับเป็นจุดหักเหสำคัญหาใช่เพียงการชนะสงครามของขบวนการปะเทดลาวแต่การจัดตั้งรัฐบาลผสมเป็นสูตรสำเร็จใน

การสร้างความเอกภาพทางการเมืองแทบทุกที่นิยมถูกนำมาใช้ผู้วิจัยเลือกที่จะเขียนถึงรัฐบาลผสมครั้งที่สองเท่านั้นเนื่องจากครั้งที่ 3 นั้นระยะสั้นและไม่มีความสำคัญมากมายไปมากกว่าการประวิงเวลาช่วงท้ายสงครามเท่านั้นการล่มของรัฐบาลผสมสำหรับผู้วิจัยนับว่าสำคัญยิ่งเพราะนั่นเท่ากับเป็นการทำลายเอกภาพอันบอบบางและเปิดฉากสู่ยุสงครามกลางเมืองอย่างเต็มตัว

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีชนชั้นนำ

ทฤษฎีชนชั้นนำคือทฤษฎีที่คนจำนวนแค่หยิบมือแต่สามารถกุมพลังทางการเมืองไว้อย่างมหาศาลและสามารถกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐได้ ทฤษฎีชนชั้นนำถูกจัดเป็นระบบครั้งแรกโดยนักสังคมวิทยา Max Weber โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทสุนทรพจน์อันโด่งดัง Politics As avocation ที่กล่าวถึงนักการเมืองอาชีพที่ดำรงชีพได้เพราะคุณต้องเป็นคนที่มีทรัพย์สินมากอยู่ก่อนแล้วหากจะมาเพราะอุดมการณ์ก็จะอยู่ไม่ได้เพราะคนเหล่านี้ไม่ทันเลห์ซึ่งคนที่จะทันเล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองเวบอร์กล่าวโดยนัย ๆ ว่าต้องเป็นนักการเมืองอาชีพที่มีทรัพย์สินมั่งคั่งหรือผู้มีฐานันดรศักดิ์ก่อนลงสนามการเมืองและไม่ใช่คนขี้ขลาด (Weber-Max, 2560, น. 41-46) นอกจากเวเบอร์ แล้ว นักวิชาการสายMarxist ก็ได้มีการอธิบายเรื่องชนชั้นไว้เช่นกันโดยชนชั้นต่าง ๆ ในสายตาของKarl Marx ชนชั้นยึดโยงกับทุนและชนชั้นที่สำคัญก็คือกระฎุมพี (Bourgeoisie) ที่พุ่งทะยานขึ้นมาหลังจากพ้นยุคกลางที่มีต้นกำเนิดจากสมาคมผู้มีฝีมือของช่างต่าง ๆ และกลายเป็นคนที่ขับเคลื่อนสังคมเมืองและก่อกำเนิดเป็นทุนนิยมในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม (Marx-Karl, 2561, น. 64-65) และผู้ที่ควบคุมกำลังแรงงานและการทำงาน (Proletariat) ที่Marx ได้กล่าววว่าเป็นผู้ที่ทำงานรับใช้ชนชั้นเจ้านายและหันมารับใช้นายทุนเพื่อขูดรีดแรงงานอย่างต่อเนื่อง (Sociology 250, A Social Class and Structure [online], 1999) ต่อมาคือพวกเจ้าที่ดินหรือขุนนางเก่าพวกเดนสังคม (Lumpenproletariat) ซึ่ง Marx ได้ให้นิยามว่าเป็นพวก “อันตราย” และอันตรายมากต่อกระฎุมพีเช่น โจรต่าง ๆ ทหารที่หนีจากกองทัพ คนที่เข้าออกคุกเป็นประจำ เจ้าของซ่องนางโลม และขอทาน สุดท้ายคือ เหล่าชาวนาและกรรมกรที่มาร์ซมองว่าคนเหล่านี้จะนำไปสู่การปฏิวัติ ชนชั้นนำในแต่ละอุดมการณ์ก็จะมีมุมมองที่แกต่างกันออกไปดังที่กล่าวไปข้างต้น ชนชั้นนำที่เรารู้จักกันทั่วไปคือ กษัตริย์ เทคโนแครต ทหารและกลุ่มนายทุน

2.2 ทฤษฎีรัฐบาลผสม

รัฐบาลผสมนับได้ว่าเป็นหนึ่งในวิธีการและแนวคิดที่สำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยรัฐสภาเพราะเป็นการให้รัฐบาลสามารถขับเคลื่อนไปอย่างลื่นไหลและมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะกับพรรคการเมืองที่จำเป็นอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยโดยมากแล้วรัฐบาลผสมจะจัดตั้งก็ต่อเมื่อฝ่ายรัฐบาลมีเสียงข้างน้อยในสภาและต้องการเสถียรภาพซึ่งเหมาะกับประเทศที่มีระบบหลายพรรค (สันติ-ทางธนกุล, 2531, น. 12) รัฐบาลผสมเป็นสิ่งที่มีให้เห็นอยู่ทั่วไปในรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย นักวิชาการหลาย ๆ คนพยายามที่จะตั้งทฤษฎีและให้ความเห็นต่าง ๆ อาทิ วาทะของ A Lawrence Lowell อดีตอธิการบดี (President) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดและนักวิชาการกฎหมาย เขากล่าวในหนังสือ Governments and Parties in Continental Europe, 2 vols. เขาได้ระบุว่ารัฐบาลผสมไม่อาจอยู่ได้ยาวในภาวะที่บ้านเมืองนั้นสงบเรียบร้อยบ้านเมืองที่ปกตินั้นเหมาะกับรัฐบาลที่มีเสียงเด็ดขาดมากกว่า (สมาน-ทองศรี, 2522, น. 29) แต่ก็มีนักวิชาการรุ่นหลังได้ออกมาโต้แย้ง เช่น Lawrence c Dodd

ที่เสนอว่ารัฐบาลที่มีหลายพรรคเองนั้นก็สามารถมีเอกภาพได้ โดยยกตัวอย่างในเยอรมัน นอกจากนี้ Dodd ยังกล่าวว่า ส่วนแบ่งของคณะรัฐมนตรีนั้นไม่ควรมีคนที่ซ้าย-ขวาเยอะมากกว่ากัน ควรจะมีคนทั้งสองกลุ่มนี้ในปริมาณเหมาะสม ถ้าไม่สมดุลรัฐบาลจะไม่มีเสถียรภาพ Dodd เองยังจำแนกชนิดของรัฐบาลผสมออกมาอีกประเภท 10 นั่นคือ (สันติ ทางธนกุล, 2531, น. 16-17)

1. รัฐบาลผสมน้อยพรรคเกิดขึ้นจากการสมัครใจของพรรคร่วมโดยปราศจากเงื่อนไขหรือมีน้อยมากโดยสามารถเข้าถึงข้อมูลของพรรคได้เช่นคะแนนเสียงและที่นั่งในสภา

2. รัฐบาลผสมแบบมากพรรคคะแนนเสียงท้วมท้นเกิดจากความสมัครใจของพรรคร่วมที่จะจัดตั้งรัฐบาลโดยไม่มีเงื่อนไขแต่ไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารใดๆได้เลยและทำให้เกิดความไม่ มั่นใจ

3. รัฐบาลผสมแบบเสียงข้างน้อย เป็นการเกิดโดยไม่สมัครใจของพรรคร่วมรัฐบาลที่โดยมาก เป็นการบีบบังคับให้เข้าร่วมโดยไม่มีการรับรู้ข่าวใด ๆ เลยทำให้เกิดความไม่มั่นใจและไม่มีเสถียรภาพซึ่งจะเห็นได้ว่า Dodd ให้ความสำคัญกับ “ข่าวสาร” มาก ในที่นี้คือ จำนวนที่นั่งในสภา จำนวนคะแนน และความเคลื่อนไหวของพรรค นักคิดอีกท่านหนึ่งคือ Robert Axelord กับทฤษฎี Minimum Connected Coalition Theory (Volden & Carrubba, 2004, p. 521) โดยเสนอว่า พรรคการเมืองจะใช้ตำแหน่งในการทำตามนโยบายของตนเองผ่านหน้าที่ในรัฐบาลดังนั้นแล้วเพื่อความราบรื่นพวกเขาเหล่านั้นจึง ต้องการรัฐบาลทีมีการกระทบกระทั่งน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อที่จะได้มีเสถียรภาพและสามารถดำรงนโยบายไปได้ราบรื่นอีกด้วยอีกท่านหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ Christophe Crombez นักเศรษฐศาสตร์นำเสนอ ทฤษฎี Proposal Power Theory ที่มองว่าพรรคการเมืองคือตัวขยับเคลื่อนนโยบาย แต่ก็มีจุดร่วมกันอยู่ ทั้งนี้ เขายกมาว่า ในสภานั้นมีสามพรรค พรรครัฐบาลต้องแบ่งผลประโยชน์ให้ทั้งสามพรรคนั้นอย่างเท่าเทียมกัน จากนั้นเขาจึงดูว่าในบรรดาสามพรรคนี้ใครได้ที่นั่งเยอะที่สุดและเขาเสนอต่อว่า พรรคที่ได้ที่นั่งเยอะที่สุดนั้นแหละที่ได้ตั้งรัฐบาลแบ่งผลประโยชน์และยื่น “ข้อเสนอ” หากทุกคนตกลงก็เป็นอันจัดตั้งได้แต่หากไม่แล้วรัฐบาลก็ไม่สามารถตั้งได้ หรือก็ถูกเลือกแบบสุ่ม ๆ ขึ้นมานำรัฐบาล

3.ข้อมูลและวิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการเมืองรัฐบาลผสมยุคสงครามเย็นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผู้วิจัยต้องการค้นหาถึงเหตุปัจจัยต่อการเกิดและล่มสลายของรัฐบาลผสมลาวรวมไปถึงโครงสร้างลักษณะเฉพาะของรัฐบาลนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสองขั้นตอน

3.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยให้ความสำคัญอย่างมากประวัติศาสตร์การเมืองของลาวที่สร้างผลสืบเนืองจนทำให้เกิดรัฐบาลผสมขึ้นมาความขัดแย้งภายในรัฐบาลผสมและในประเทศลาวเองในยุคเดียวกัน นอกจากนี้ยังเจาะไปยังการยายามสร้างสันติภาพในลาวที่เกิดขึ้นผ่านรัฐบาลผสมอีกด้วย ผู้วิจัยจะค้นคว้าหาข้อมูลจากทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิผ่านทางหอจดหมายเหตุห้องสมุดต่าง ๆ รวมไปถึงงานวิชาการทั้ง ภาษาไทย อังกฤษและลาว รวมไปถึงวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลา

ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาในขอบเขตของประเทศลาวเพียงอย่างเดียวโดยมุ่งเป้าไปที่นครหลวงเวียงจันทร์และที่อื่น ๆ เช่น นครหลวงพระบางนอกจากนี้จะศึกษายุทธภูมิในช่วงสงครามการเมืองลาวที่ส่งผลต่อปัจจัย

ภายในทำให้เกิดรัฐบาลผสมด้วย ในส่วนของช่วงเวลาที่ศึกษาผู้วิจัยเลือกยุคสงครามเย็นระหว่างปี 1953-1963 อันเป็นยุคที่รัฐบาลผสมถูกก่อร่างสร้างตัวขึ้นมานั่นเอง

4. สรุปและอภิปรายผล

รัฐบาลผสมของลาวเป็นผลพวงมาจากประวัติศาสตร์การเมืองของลาวที่ต้องการยุติความขัดแย้งที่มาตั้งแต่ได้รับเอกราช จนกระทั่งถึงการจัดตั้งรัฐบาลผสม รัฐบาลผสมเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยรวมกันแรกคือความเป็นชาตินิยมที่เป็นกาวที่คอยเชื่อมบรรดาผู้นำสามฝ่ายเข้าหากันความเป็นชาตินิยมที่มีอยู่ในตัวทั้งสามฝ่ายเป็นแรงผลักดันให้สามฝ่ายเข้าหากันมากขึ้นเครือข่ายขนขั้นนำและความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าช่วยให้การฟอร์มตัวง่ายยิ่งขึ้นการก่อตัวเป็นไปในลักษณะของการเจรจาต่อรองในเครือข่ายระดับสูงซึ่งส่งผลให้รัฐบาลผสมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วความล้มเหลวทางการทหารและยุทธศาสตร์ของฝ่ายขวาที่ทำผิดซ้ำซาก ก็เป็นการเปิดทางสู่การเจรจาจัดตั้งรัฐบาลผสม ทั้งนี้เพราะมองว่าเป็นการออมกำลังเพื่อใช้ในการต่อสู้ครั้งต่อไป และพลังต่างชาติที่ช่วยทำให้รัฐบาลผสมลาวนั้นเกิดขึ้นได้ ปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลผสมล่มสลายก็มีหลายปัจจัยได้แก่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองที่สะสมอุดมการณ์ทางการเมืองที่ร้อนแรงและค่อย ๆ ผูกติดกับความเป็นชาติขึ้นทำให้เกิดปัญหาตามมาในมุมมองของชาติที่เริ่มแตกต่างกันออกไปเมื่อร่วมกันแล้วฝ่ายกลางก็อ่อนแอจนไม่สามารถทำกิจกรรมหรือบังคับใช้กฎอะไรได้เลยเสถียรภาพเลยสูญสิ้น ประกอบกับชนชั้นสูงที่เริ่มส่งสัญญาณไม่เล่นด้วย (ราชสำนัก) และลงมาเล่นการเมืองอย่างเปิดเผยหลังรัฐประหาร แต่ปัจจัยที่สำคัญมากกว่า คือ การแทรกแซงจากสหรัฐและไทยที่เป็นตัวเกมการเมืองของลาวให้วุ่นวายมากขึ้นและเป็นฝีมือของสหรัฐและ CIA (สำนักข่าวกรองกลางสหรัฐ) ในการบ่อนทำลายรัฐบาลผสมฝ่ายกลางและฝ่ายซ้ายมาโดยตลอด รวมถึงหนุนหลังนายทหารหลายคนสะท้อนว่าสหรัฐไม่ได้ทิ้งลาวลงไปแบบที่หลาย ๆ คนเข้าใจลักษณะเด่นของรัฐบาลผสมจะพบได้ว่าการเลือกตั้งไม่ใช่ประเด็นสำคัญ การเลือกตั้งไม่ได้นำมาซึ่งรัฐบาลผสมแบบที่ในหลายประเทศเป็นกัน รัฐบาลผสมของลาวไม่เป็นแบบระบบพรรคแต่เป็นกลุ่มก้อนอำนาจที่มีกำลังทางทหารมานั่งคุยกันจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้และจึงใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องสร้างความชอบธรรมเท่านั้น เพราะรัฐบาลมีก่อนหน้าการเลือกตั้ง ความเป็นชาตินิยมก็มีอยู่เต็มที่ในรัฐบาลผสมเหตุที่ต้องมีความชาตินิยมเพราะต้องการลดอุดการณ์การเมืองที่ร้อนแรงฝ่ายที่ใช้ชาตินิยมมากก็จะเป็นฝ่ายกลางที่ถือนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและไม่มีการแทรกแซงจากต่างชาติถือเป็นนโยบายหลักที่พอจะดึงฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายให้อยู่ด้วยกันได้ ถึงเป็นลักษณะเด่นเช่นกันและสันติภาพที่ใช้ไม่ได้เลยก็เป็นข้อเด่นในแง่ทางการทหารก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่ชี้ชะตาการกำเนิดและล่มสลายของรัฐบาลผสม เพราะกองทัพก็มีบทบาทอย่างมากในการเมืองยุคสงครามเย็นในลาว โดยเฉพาะกลุ่มฝ่ายขวาที่เป็นคนของทหารในกองทัพราชอาณาจักรลาวมีส่วนอย่างมากในผลักดันและปราบปรามขบวนการฝ่ายซ้ายและแทรกแซงฝ่ายกลางอยู่สม่ำเสมอกองทัพฝ่ายขวามีแสนยานุภาพสูงแต่ไม่มีความเด็ดขาด หลายครั้งที่บรรดาผู้บัญชาการขัดแย้งกันนำมาสู่ความพ่ายแพ้หรือความมั่นใจเกินตัว อาทิ สมรภูมิหลวงน้ำทา หรือขวัญกำลังใจที่ตกต่ำนำไปสู่ความพ่ายแพ้ เช่น การสัปประยุทธ์ ที่ทุ่งไหหิน นับว่าเป็นความพ่ายแพ้อย่างราบคาบของฝ่ายขวาซึ่งเปิดโอกาศให้มีการทำจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น

4.1 อภิปรายผลการศึกษา

ในการอภิปรายผลการศึกษาผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีรัฐบาลผสมและทฤษฎีชนชั้นมาใช้ในการอภิปราย ทฤษฎีรัฐบาลผสมใช้ในการอธิบายการทำงานของรัฐบาลที่มีหลายพรรค ตามทัศนะของนักวิชาการหลายท่านบ้างก็ว่ามีประสิทธิภาพบ้างก็ว่าล้มเหลว โดยที่นี่จะใช้ทฤษฎีของ Dodd และ Crombrez มาใช้งาน โดยหากเรานำแนวคิดของ Crombrez มาปรับใช้ในการมองรัฐบาลผสมลาว Crombrez กล่าวว่ารัฐบาลผสมจะเกิดขึ้นได้ต้องมี “จุดร่วม” บางอย่างเสมอ เราจะพบว่า จุดร่วมดั่งกล่าวคือความเป็นชาตินิยมที่มีอยู่ในทั้งสามฝ่ายของการเมืองลาว ความเป็นชาตินิยมแทรกซึมไปอยู่ในสำนึกของผู้นำทางการเมืองของลาวทั้งสามฝ่าย ชาตินิยมคือหัวใจที่สำคัญและมาก่อนอุดมการณ์เสมอในการเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากเราจับทฤษฎีของ Dodd มาใช้งานเราจะพบว่ารัฐบาลผสมของลาวนั้นมีความผิดพลาดอย่างร้ายแรง หากเราใช้ทฤษฎีของ Dodd กล่าวคือ รัฐบาลผสมลาวไม่มีการรับรู้ ข่าวสารหรือข้อมูล ใด ๆ เลย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารนอกจากคะแนนเสียงของพรรคร่วมแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ กิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค การเคลื่อนไหวของพรรคหรือขั้วอำนาจคือสิ่งที่สำคัญมากเพื่อที่จะจัดการหรือตั้งกฎให้เหมาะสม แต่รัฐบาลผสมของลาวที่ฝ่ายกลางนั่งกลับไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย และถึงรู้ก็ทำอะไรได้ยาก กลับกันเราพบว่าฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวากลับรู้ความเคลื่อนไหวของฝ่ายกลางได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ทำอะไร คิดอะไร เคลื่อนไหวอย่างไร พวกเขารู้หมดทำให้การกำหนดนโยบายได้อย่างง่ายดายจะขยับทางไหนก็สะดวก และจากข้อนี้เราสามารถนำความคิดของ Dodd มา ใช้ได้อีก Dodd มองว่า ตำแหน่งรัฐมนตรีควรจะสมดุลกันระหว่างทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาหากไม่สมดุลจะมีปัญหาตามมา เมื่อเรามองไปยังการเมืองภายในเราจะพบว่าการขาดสมดุลนั้นมีแต่แรกเริ่ม ในรัฐบาลผสมครั้งแรกมีฝ่ายซ้ายอยู่มากจนเกินไปในคณะรัฐบาลเป็นเหตุให้ฝ่ายขวาตัดสินใจสังหารรัฐมนตรีและทำให้เกิดมรสุมทางการเมืองในเวลาต่อมา และเมื่อมารัฐบาลผสมครั้งที่สองเราพบว่า อิทธิพลของฝ่ายกลางนั้นถูกลดหายไปกองทัพฝ่ายกลางนั้นอ่อนแอ เกิดการแข่งอิทธิพลระหว่างฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายและเมื่อถึงจุดหนึ่งมันก็ไม่สามารถไปต่อได้ ความขัดแย้งเลยบานปลายกลายเป็นสงคราม ต่อมาเราจะพูดถึงทฤษฎีชนชั้นนำซึ่งกล่าวถึงบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีพลังอำนาจทางการเมืองและอยู่จุดสูงสุดของสังคมโดยจัดเป็นระบบครั้งแรกโดย มักซ์ เวเบอร์ และเราจะใช้เวบอร์ในการอธิบาย เราจะสังเกตได้ว่าการเมืองของลาวเป็นไปในลักษณะของชนชั้นนำเล่นการเมืองด้วยกันเองทั้งสิ้น ชนชั้นนำของลาวส่วนมากคือราชนิกูลทั้งหลายที่ตำแหน่งแห่งที่ทางการเมือง เช่น สส. หรืออื่น ๆ ชนชั้นสูงหรือ สส. เหล่านี้ กลายเป็นเครื่องจักรการเมืองที่พร้อมจะทำให้สภาพการเมืองเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้เข้ากับสถานการณ์ได้ เวเบอร์มองว่าคนที่จะเป็นนักการเมืองได้ต้องเป็นผู้มีฐานะหรือฐานันดรเพราะเท่าทันคน แต่เมื่อมีแต่ชนชั้นสูงขึ้นมาในแวดวงการเมือง อำนาจก็เริ่มกระจุกตัว แต่คนกลุ่มนี้เวเบอร์มองว่ามันทำให้เกิดการใช้เส้นสายขึ้นมา สิ่งที่เวเบอร์บอกนั้นอาจได้กล่าวไว้เกิดขึ้นรัฐบาลผสมของลาวและเป็นมาก่อนหน้าด้วยซ้ำ เนื่องด้วยชนชั้นนำของลาวเข้าไปมีส่วนในการเมืองการปกครอง รัฐบาลผสมที่เกิดขึ้นมาก็ใช้เครือข่ายชนชั้น ในการดึงเจ้าสามฝ่ายเข้ามาด้วยกันและเครือข่ายชนชั้นนำก็มีสิทธิ์ชี้เป็นชี้ตายของรัฐบาลผสมได้ และในตัวรัฐบาลผสมเองตัวหัวหน้าฝ่ายก็เป็นเจ้าด้วยกันหมด การตัดสินใจของรัฐบาลผสมจึงมาจากชนชั้นนำที่มีอาวุธมีการใช้เส้นสายและแบ่งทับผลประโยชน์อันนำมาซึ่งปัญหา อีกนัยยะหนึ่งที่น่าสนใจคือปัญหาว่าด้วย Traditional Authority หรืออำนาจบารมีแบบดั้งเดิมและส่งต่อกันมา อำนาจที่ส่งต่อกันมาทำให้เกิดความไม่โปร่งใสและคอรัปชั่น การคอรัปชั่นเป็นประเด็นสำคัญที่บั่นทอนการอยู่ร่วมกันของรัฐบาลผสม ส่วน

ของเวเบอร์หากเราไปดูในคำบรรยายของเขา Politics as a Vocation มักย้ำถึงความสำคัญของรัฐและการทำงานของรัฐบาลต้องมาจากหัวลงมาไม่ใช่ตัวร่างกายหรือวิญญาณ (Weber, 2560, น. 60) สามารถอนุมานได้ว่าการปกครองจากหัวลงล่างผ่านกลไกราชการที่แข็งขัน เราสามารถเห็นได้ว่าฝ่ายขวาก็มีระบบราชการที่แข็งขันแต่เต็มไปด้วยคอรัปชั่นและเส้นสาย ฝ่ายกลางนั้นอ่อนแอที่สุด ไม่มีความเข็มแข็งและดุดันหากยังมองโลกที่อุดมคติเกินไป ซึ่งในทัศนะของเวบอร์ถือเป็นคุณสมบัติไม่ดี การปกครองที่ดุดันและมีประสิทธิภาพกลับเป็นฝ่ายซ้าย ขบวนการประเทศลาวมีการบริหารงานแบ่งสายอย่างชัดเจน ผู้นำมีความแข็งขันดุดัน กลไกการทำงานในขบวนการสามารถทำงานได้อย่างไหลลื่น นอกจากนี้เจ้าสุภานุวงศ์เป็นนักการเมืองที่ฉลาดสามารถดึงอารมณ์ร่วมของมหาชนให้เข้ามาร่วมกับขบวนการได้ อาศัยลูกเล่นความรักชาติและความเป็น “เลือดสีน้ำเงิน” ที่อยู่กับคนธรรมดาสามัญ เป็นคุณลักษณะที่ดีของนักการเมืองตามทัศนะของเวเบอร์

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นคือข้อสรุปและอภิปรายผลว่ารัฐบาลผสมลาวสามารถเกิดขึ้นภายใต้สภาวะตึงเครียดได้อย่างไร เมื่อเกิดขึ้นแล้วล่มสลายได้อย่างไร ความเด่นของรัฐบาลผสมที่กลายเป็นภัยในอนาคตและใช้ทฤษฎีทั้งสองแบบเพื่อขยายความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อทั้งสองอย่างประกบกันเราจะเห็นภาพการเกิดขึ้นและดับไปของรัฐบาลผสมลาวได้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

สันติ ทางธนกุล. (2561). *รัฐบาลผสมในการเมืองไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิยาลัย.

สมาน ทองศรี. (2522). *ปัญหาด้านเสถียรภาพของรัฐบาลผสมในประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐบาลผสม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Marx K. (2561). *Pre-Capitalist Economic Formation.* แปลโดย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ์. สมมติ.

Sociology 250. (1999). *A Social Class and Structure* [online].

Volden C., & Currubba J. C. (2004). The Formation of Oversized Coalitions in Parliamentary Democracies. *American Journal of Political Science, 48*(3).

Weber M. (2561). *Politics as a Vocatio*. แปลโดย กมลรัตน์ ศีลประเสริฐ. สมมติ.

การพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่านเพื่อการออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ

ศิริกร โรจนศักดิ์ รัตนา กลิ่นจุ้ย ฐิติวรฎา ใยสำลี
เสาวลักษณ์ กันจินะ และ วาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่านเพื่ออ่านออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ จำนวน 39 คนที่เรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเชิงสถานการณ์ โดยใช้เครื่องมือวิจัยด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การทดสอบการฟังและการเขียนคำศัพท์ การใช้พจนานุกรมภาษาอังกฤษเข้ามาช่วยเป็นองค์ประกอบในการสะกดคำ การวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากทักษะพื้นฐานภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลางทั้งหมด ประมาณร้อยละ 60 อยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลางถึงอ่อน ร้อยละ 25 อยู่ในระดับปานกลาง และ ร้อยละ 15 อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ดังนั้น การใช้พจนานุกรมภาษาอังกฤษในอุปกรณ์เสริม อินเตอร์เน็ตเข้ามาช่วย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการเขียนการสะกดคำอ่าน การทดสอบการโต้ตอบคำถาม เพื่อทดสอบการโต้ตอบคำถาม เพื่อทดสอบการฟังและการสร้างประโยคที่ใช้โครงสร้างประโยคได้ถูกต้อง ผลจากงานวิจัยได้ค้นพบว่า การใช้พจนานุกรมในการทดสอบก่อนเรียนสามารถพัฒนาการเขียนคำสะกดคำอ่านได้ โดยมีคะแนนดีขึ้นร้อยละ 19 และการทดสอบความหมายคำศัพท์ที่เหมาะสมกับโครงสร้างประโยค นักศึกษาทำคะแนนได้ดีขึ้นร้อยละ 27 สืบเนื่องจากพื้นฐานที่ต่ำกว่ามาตรฐานการทดสอบนักศึกษาแบบคู่ และกลุ่มเล็กๆ ไม่เกิน 3 คน สามารถช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีความกล้าที่จะพูด กล้าที่จะแชร์ความรู้และพัฒนาความคิดในการตัดสินใจตอบคำถามร่วมกันโดยแต่ละคู่หรือกลุ่มเล็กมีโอกาสใช้จุดแข็งจุดอ่อนของแต่ละคนมาช่วยกัน

คำสำคัญ คำศัพท์เฉพาะ หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ

Developing Understanding, Comprehension, and Communicative Skills Pertaining to the Functions of Specialized Vocabulary for Pronunciation Using Online Dictionary for Students of Culinary Technology and Services Course

Sirikorn Rochanasak, Rattana Klinjuy, Thitiworrada Yaisumlee,
Saowaluk Kunjina and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University Lampang Center

Abstract

The purpose of this research was to develop comprehension skills regarding vocabulary in writing, spelling, reading for correct pronunciation using online dictionary for 39 students in the Culinary Technology and Hospitality course, semester 2, academic year 2015, 39 people who studied in Situational English. Using other tools That affect the development of these three skills such as pre-study and post-study tests Listening test and vocabulary writing with online dictionaries as the main spelling tool. Regarding the statistical outcome and related, most of the students' basic English skills were at the lower-average level, 60 percent were in the low-medium level, 25 percent were moderate, and 15 percent were good to very good. Therefore, the use of an English dictionary was recommended. Hence, the Internet has become a vital tool for the development of writing, spelling, reading, and responding to questions test as well as to practice and test listening and construction of sentences. In the end, the results of the research found that using online dictionary to facilitate pre-school tests could improve writing, spelling, reading resulting in improved by 19 percent and the vocab meaning test and vocabulary suitable for the sentence structure. Due to overall low level of English capacity, the improvement was at 27 percent. It is recommended that small groups of no more than 3 people can help develop and support one another to have the courage to speak, to share knowledge and develop ideas for making decisions and answering questions together, with each partner or small groups having the opportunity to use their strengths and weaknesses, and learned to improve from mistakes and weak points going forward.

Keyword: vocabulary, students of Culinary Technology and Services, online dictionary

1. บทนำ

ในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการมีคำศัพท์เฉพาะที่เป็นภาษาอังกฤษอยู่มาก ดังนั้นนักศึกษาที่เรียนจะต้องนำคำศัพท์ไปใช้ในการเรียนแต่ละวิชาในหลักสูตรรวมถึงการใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง ซึ่งศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มีการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและบริการในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสะท้อนคิดจะมีการสอดแทรกคำศัพท์เฉพาะให้กับนักศึกษาอยู่เป็นประจำ จากการเรียนการสอนพบว่านักศึกษาไม่สามารถจะสะกดคำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง ไม่เข้าใจความหมายหรือ

จำคำศัพท์ไม่ได้ ไม่สามารถนำคำศัพท์มาสร้างประโยคได้อย่างถูกต้อง ไม่สามารถฟัง จับใจความทั้งประโยค และโต้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงมีความคิดว่าคำศัพท์เฉพาะเป็นสิ่งที่สำคัญและนักศึกษาจะต้องได้ใช้ในการเรียนการสอน และนำออกไปใช้ในงานที่ทำต่อไป จึงได้ทำการศึกษาวิธีการที่จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เข้าใจความหมายและหน้าที่ของคำ อีกทั้งนำคำศัพท์เฉพาะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างประโยคมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงได้นำคำศัพท์เฉพาะและทั่วไปมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเชิงสถานการณ์เพื่อให้นักศึกษาได้จดจำ เข้าใจในคำศัพท์เฉพาะทางเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ มากยิ่งขึ้น เพราะว่าการศึกษาในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการจัดการเรียนการสอนมีการนำสื่ออิเลคทรอนิกส์จัดเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ช่วยให้การศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและประหยัดเวลา มีประสิทธิผลสูงกว่าเดิมและยังสามารถประหยัดเวลาในการเรียนรู้ได้อีกด้วย (อิฏฐารมณ์ มิตสุวรรณสิงหรา, 2551) สื่ออิเลคทรอนิกส์ที่นำเสนอในรูปสื่อประสมได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง กราฟฟิก แผนภูมิ วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหวและเสียง เป็นต้น รวมถึงสื่อออนไลน์ทางอินเตอร์เน็ต (มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะศึกษาศาสตร์, 2555) การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารสำหรับนักศึกษาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้นำไปสู่การสื่อสารและการนำไปใช้ในการพัฒนางานด้วยภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิผล

การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาผลการส่งเสริมการใช้คำศัพท์เฉพาะทางเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ ของนักศึกษาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่าจะสามารถทำให้นักศึกษาพัฒนาความรู้ในด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการได้ดีขึ้นหรือไม่ โดยอาศัยผลคะแนนจากแบบทดสอบการวัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียน รวมถึงผลคะแนนจากการทดสอบฟังแล้วเขียน, พูดโต้ตอบ, สร้างประโยคในเชิงสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์เฉพาะทางการเขียนสะกดคำอ่านเพื่อการออกเสียงที่ถูกต้องโดยใช้พจนานุกรมเป็นเครื่องมือรวมถึงการใช้คำศัพท์ในตำแหน่งที่ถูกต้องในประโยค

2.2 นำคำศัพท์เฉพาะทางมาพัฒนาด้านการพูด, เขียนและฟังโดยการใช้การทดสอบแบบถามตอบ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ จำนวน 39 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเชิงสถานการณ์

3.2 ขอบเขตเนื้อหา

- การใช้พจนานุกรมในการเรียน
- การทดสอบการฟังและสำเนียงอเมริกันและสำเนียงอังกฤษ

- การทดสอบการวางใช้ตำแหน่งของคำศัพท์
- การทดสอบมโนภาพความคิดสร้างสรรค์ และสร้างประโยคจากความคิด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบทดสอบที่จะใช้ในการวัดความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ จำนวน 50 ข้อ จำนวน 2 ชุด โดยออกแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ซึ่งการทดสอบครั้งที่ 1 เป็นการทดสอบคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยอาศัยการบรรยายและสื่อ Power Point ตามปกติ ส่วนการทดสอบครั้งที่ 2 เป็นการทดสอบคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยอาศัยการบรรยายและสื่อผสมอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ การ์ตูน เป็นต้น ซึ่งคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้สำหรับการทดสอบครั้งที่ 2 จะเหมือนกับการทดสอบครั้งที่ 1 เมื่อประมวลผลจะใช้การลำดับข้อมูลคำศัพท์จัดเรียงตามแบบทดสอบครั้งที่ 1 เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ได้ นอกจากนี้ยังประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการสังเกต (Observation) การสอบถาม (Inquiry) และแบบสำรวจ (Survey) อีกด้วย

4.1 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

4.1.1 สอบถามพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้เรื่องศัพท์ภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ โดยใช้แบบทดสอบในคาบเรียนแรก สัมภาษณ์ผู้เรียน และใช้แบบสำรวจเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด

4.2.2 สร้างแบบทดสอบที่จะใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ศัพท์เฉพาะทางเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ โดยพิจารณาจากพื้นฐานความรู้ของนักศึกษา เนื้อหาที่ระบุไว้ในแผนการสอน และเอกสารประกอบการสอนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อผู้ปฏิบัติการ ด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ

4.2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบทดสอบเบื้องต้น

4.2.4 ทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแบบทดสอบ

4.2.5 ปรับปรุงและแก้ไขแบบทดสอบ

4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

4.2.1 ตัวแปรอิสระ การใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ภาพประกอบการเรียนภาษาอังกฤษ การอ่านสะกดคำ การฟังการสนทนาจากแผ่น CD การออกเสียงคำศัพท์ และนำคำศัพท์มาสร้างประโยค และการเขียนคำศัพท์และนำคำศัพท์มาสร้างประโยค

4.2.2 ตัวแปรตาม ผลคะแนนจากการเรียนรู้

5. การเก็บรวมรวมข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูล จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมจากแหล่งของข้อมูลโดยตรง จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การทดสอบ ทดลอง และการใช้แบบสอบถาม

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร สถิติ หรือทะเบียนของหน่วยงาน เอกสารเผยแพร่ วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

การทดสอบครั้งที่ 1 มีการทดสอบความรู้เรื่องคำศัพท์ด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ จำนวน 50 คำ ภายในชั่วโมงเรียนหลังจากที่ผู้สอนบรรยายโดยผ่านสื่อ Power Point ตามปกติ หลังจากนั้นผู้สอนได้ใช้วิธีบรรยายและใช้สื่อประมาณ 1 เดือน แล้วทำการวัดผลความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์กับนักศึกษาครั้งที่ 2 โดยผลวิจัยจะพิจารณาจากผลคะแนนของแบบทดสอบคำศัพท์ของนักศึกษาทั้งก่อนหลังมีผลการเรียนรู้จากการทดสอบคำศัพท์ภาษาอังกฤษทั้งสองครั้งแตกต่างอย่างไร

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมรายบุคคล สอบถาม และสัมภาษณ์สัมภาษณ์นักศึกษาในระหว่างการเรียนการสอน โดยอาศัยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ และการวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ที่ใช้อธิบายผลของข้อมูลด้านลักษณะส่วนบุคคล และผลการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์เฉพาะทางเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ แสดงผลในรูปของ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ตัวอย่างจากการจัดกิจกรรมการทดสอบเก็บคะแนนฟัง-พูด-อ่าน-เขียนรวมถึงการสอบ Pre Test - Post Test สรุปได้ดังนี้

1. การใช้พจนานุกรมเพื่อการเขียนการสะกดคำอ่านทำให้นักศึกษาสามารถสะกดคำอ่านถูกต้องเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับไม่ใช้พจนานุกรมบ่งบอกว่า เครื่องมือนี้มีความจำเป็นในการพัฒนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถรู้ความหมายของคำศัพท์เพื่อมาใช้ให้เหมาะสมกับประโยค โดยพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนนอกเหนือจากความหมายของศัพท์แล้วยังทราบถึงหน้าที่ของคำ (Part of Speech) เช่น คุณศัพท์ กริยาวิเศษ คำนาม คำกริยาที่สามารถเปลี่ยนเป็นคำคุณศัพท์ได้ ผลการทดสอบดังกล่าว ผู้เรียนทำคะแนนดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการไม่ใช้พจนานุกรม ร้อยละ 27 โดยนักศึกษาทีทำ Pretest/Posttest ทั้งสิ้น 39 คนใช้ Applications ที่มีในสมาร์ทโฟน รวมถึงเว็บไซต์ของพจนานุกรมต่าง ๆ เข้ามาช่วย

2. การทดสอบเทคนิคการตอบคำถามมีการระบุว่าใช้เทคนิคตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบและการตั้งคำถามให้ผู้เรียนสร้างคำถามรวมทั้งสิ้น 10 ข้อ ผลเฉลี่ยคะแนนทั้ง 13 กลุ่มอยู่ที่ 6.35 จาก 10 ข้อ แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยนี้จะอยู่ในระดับปานกลางแต่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านความกระตือรือร้น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มก่อนตอบคำถาม การทำงานเป็นทีม ผู้สอนทราบถึงความสามารถของผู้เรียนใน 5 ทักษะ (ฟัง พูด อ่าน เขียน ทักษะของปัญญา) รวมถึงการเลือกใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับประโยคการออกเสียงและไวยากรณ์ซึ่งจุดอ่อน/จุดแข็ง ข้อผิดพลาดของแต่ละกลุ่ม ผู้สอนสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาต่อยอดได้ในรายวิชาภาษาอังกฤษอื่น ๆ

3. การทดสอบการฟัง (ความคุ้นเคยระหว่างสำเนียงอเมริกันกับอังกฤษ) สรุปว่า จากการทดสอบทั้งสิ้น 13 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มฟังสำเนียงอเมริกัน และอังกฤษอย่างละ 80 คำที่เป็นคำเดียวกันสรุปว่า

คะแนนเฉลี่ยนักศึกษาเขียนคำที่ได้ฟังสำเนียงอเมริกันถูกต้องเฉลี่ย 54 คำ ส่วนของอังกฤษเขียนถูกต้องเฉลี่ย 38 คำ

4. การทดสอบการเลือกใช้คำเหมือนและเติมคำสำคัญ ผลปรากฏว่า: จำนวนเฉลี่ยของประโยคที่นักศึกษาเลือกใช้คำเหมือนที่ถูกต้องอยู่ 11.50 ประโยค/ไม่ถูกต้อง 8.50 ประโยค และจำนวนเฉลี่ยของประโยคที่นักศึกษาเพิ่มคำสำคัญในประโยคได้ถูกต้อง 9 ประโยค โดยจุดอ่อน/ข้อผิดพลาดที่พบส่วนใหญ่คือเลือกใช้คำเหมือนไม่ตรง เนื่องจากยังขาดความเข้าใจความหมายของคำซึ่งใน 1 คำอาจมี 2-3 ความหมาย; ยังไม่เข้าใจตำแหน่ง/หน้าที่ของคำในประโยค

5. การทดสอบมโนภาพความคิดสร้างสรรค์จากรูปภาพ และสร้างประโยคจากการคิดสร้างสรรค์จากการดูรูป 10 รูป 10 ประโยค 10 คะแนน (ความคิดสร้างสรรค์ 4 คะแนน; การออกเสียงชัดเจน 3 คะแนน; โครงสร้างประโยคที่ถูกต้อง 3 คะแนน) โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่มดังนี้ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2.35 2) การออกเสียง; 1.81 และ 3) โครงสร้างประโยค 2.11 คะแนน รวมเป็นคะแนนเฉลี่ย ทั้งสิ้น 6.27 โดยแต่ละกลุ่มมีเวลาในการสร้างประโยคประมาณกลุ่มละ 1.20 นาที การทดสอบนี้ช่วยฝึกให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์โดยหาคำศัพท์มาสร้างประโยคที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากรูปที่เห็น (Think out of The box) รวมถึงการออกเสียงที่ชัดเจนและใช้โครงสร้างประโยคที่ถูกต้อง แต่ยังต้องพัฒนาด้านการใช้คำคุณศัพท์และกริยาวิเศษดังประโยคที่ยังไม่ถูกต้อง เช่น The restaurant sells mixes salads this vanilla ice cream has very much top pings ที่ถูกต้องคือ This vanilla ice cream has very many toppings นักศึกษาสามารถใช้ประเด็นที่สอนประเมินและออกความเห็น/แนะนำในแต่ละประโยคไปพัฒนาต่อได้ ส่วนการออกเสียงนั้นจากคะแนนได้ 3 คะแนนเฉลี่ยได้ 1.81 โดยข้อผิดพลาดส่วนใหญ่ยังอยู่ที่การออกเสียงคำว่ามี L, R, TH, ST, K, D, T อยู่ในประโยคยังไม่ชัดเจน ซึ่งผู้สอนได้แนะนำการใช้พจนานุกรมจากสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อพัฒนาด้วยตนเอง ผู้สอนเน้นถึงการพูดช้าและชัดเป็นเกณฑ์ชี้วัด

สำหรับการวิเคราะห์ว่าเกรดเฉลี่ยของนักศึกษากับจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. เกรดเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ที่ 2.50 -2.99 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 เกรดเฉลี่ย 3.00-3.49 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 เกรดเฉลี่ย 2.00-2.49 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 และเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.50 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.13

2. ได้เรียนวิชาที่เกี่ยวกับเพื่อการสื่อสาร/สนทนา 1-2 วิชา จำนวน 14 คน 3-5 วิชา จำนวน 10 คน 7-9 วิชา จำนวน 8 คน 4-6 วิชา จำนวน 1 คน

3. ได้เรียนวิชาที่เกี่ยวกับภาษาเพื่อการเขียน/การอ่าน 1-2 วิชา จำนวน 15 คน 3-5 วิชา จำนวน 11 คน 4-6 วิชา จำนวน 1 คน 7-9 วิชา จำนวน 6 คน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ในส่วนของเกรดเฉลี่ยจะอยู่ในระดับกลาง ๆ มี จำนวน 11 คนอยู่ในระดับดี (3.00-3.49) หากนำมาวิเคราะห์กับผลการสอบ Pretest Vocabulary โดยไม่ใช้ Dictionary มีนักศึกษาจำนวน 24 คนจาก 39 คนทำคะแนนได้ต่ำกว่า ร้อยละ 50 สะท้อนว่าเกรดเฉลี่ยไม่มีผลเลยกับคะแนนสอบ หากนำผลการสอบนี้มาเปรียบเทียบกับจำนวนวิชาภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการเขียน/อ่านที่นักศึกษา จำนวน 16 คน ระบุว่าได้เรียนเพียงแค่ 1-2 วิชา สะท้อนว่าการที่ได้เรียนเรื่องการเขียนการอ่านน้อยเกินไปทำให้มีผลกับคะแนนสอบ (Vocabulary Pretest)

สรุปภาพรวมได้ว่านักศึกษายังคงต้องใช้ Dictionary ในการสอบด้านการอ่าน/การเขียน และคำศัพท์เพื่อค้นหาที่ต้องสะกด และความหมายของคำเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง

7. อภิปรายผล

ผลของงานวิจัยนี้ระบุถึงการใช้สื่อและเทคนิคการสอนคำศัพท์ในด้านอาหารและศัพท์สำคัญในบริบทวิชาภาษาอังกฤษเชิงสถานการณ์ได้ดังนี้

7.1 การใช้พจนานุกรม (Dictionary) เป็นประจำที่สำคัญใช้ทันทีในกรณีที่ไม่รู้คำศัพท์จะช่วยพัฒนาทักษะในการฟัง พูด อ่านและเขียนได้ดี โดยเฉพาะ Dictionary ใน Websites เช่น Dictionary.com (USA), Mc Milland Dictionary.com (England) Google.translate (USA) เหล่านี้ สามารถฝึกฟังออกเสียงตาม รู้ตำแหน่งหน้าที่ของมันในประโยค ความหมายที่หลากหลาย เช่น My house Houses Everybody in The Family ในที่นี้ House เป็นทั้งคำนามและกริยา; Presently (Adv.), She is Presenting a presentation (N) ในประโยคนี้ คำว่า Present เป็นไปได้ทั้งกริยาวิเศษณ์, กริยาและคำนาม

7.2 การสอบ Q/A โดยมีกำหนดให้ตอบไม่เกินกลุ่มละ 1.30 นาที ช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะดังนี้

7.2.1 การฟัง: ต้องฟังให้เข้าใจถึงตอบคำถามได้การจับคำศัพท์เฉพาะในประโยคเพื่อการโต้ตอบให้ตรงกับคำถาม

7.2.2 การเขียน: ให้โอกาสช่วยกันเขียนประโยคก่อนแล้วตอบตามที่เขียนภายในเวลาที่กำหนด อาจารย์ประเมินทั้งประโยคหากสะกดได้ถูกต้องส่วนใหญ่จะพูดได้ถูกต้องตาม

7.2.3 การคิดในทีมภายใต้เวลาที่จำกัด ช่วยละลายพฤติกรรมความไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออกโดยอาจารย์ประเมินจากการออกเสียงที่ถูกต้อง (Pronunciation) ของทุกคน อีกทั้งการช่วยกันคิดคำศัพท์ที่เหมาะสมหรือตรงกับประโยคทำให้เกิดการกระตุ้นของสมอง เนื่องจากการวัดผลแบบนี้มีการทดสอบครั้งเดียวจึงไม่มีตัวเลขเปรียบเทียบ

7.2.4 การทดสอบแบบ Fill in the gaps ใช้ Power Point นักศึกษาได้ช่วยกันคิดศัพท์มาทดแทนให้เกิดความหลากหลายหรือมาเติมเข้าไปให้ประโยคสมบูรณ์ พัฒนาเรื่องการสะกดกิจกรรมดูรูปที่นักศึกษาคิดต่อยอด และมโนภาพสร้างประโยคในเชิงสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ หาคำศัพท์ที่แปลกใหม่ มาสร้างประโยค กิจกรรมและเกมส์ต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาไม่เครียด ผ่อนคลาย เกิดการทำงานเป็นทีมเกิดการแบ่งปัน สอดคล้องกับบทความของ (Nguyen Huyen) อีกทั้งการสอนจากรูปภาพนักศึกษาได้ใช้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวโยงกับรูปนั้นแล้วนำมาสร้างเรื่องใหม่ สร้างประโยคใหม่ใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ ฝึกคิดนอกกรอบแทนที่จะใช้คำศัพท์เดิม ๆ หรือศัพท์ทั่วไป (Common Words) (Alquahtani, 2015: p.26)

8. สรุปรวมการทดสอบที่ใช้ในการทำวิจัยนี้มีอยู่ 4 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

8.1 การทดสอบการเขียนการสะกดคำอ่านเพื่อให้อ่านได้ถูกต้องและความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง/หน้าที่ของคำในประโยคและนำไปใช้ได้ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากพจนานุกรมในเว็ปไซต์เพื่อการพัฒนาตนเอง

8.2 การทดสอบเทคนิคการตอบคำถามในการเวลาอันจำกัดเพื่อการทดสอบความเข้าใจของการฟัง ตอบได้ตรงประเด็นและออกเสียงได้ถูกต้อง ใช้โครงสร้าง ประโยคที่ถูกต้อง

8.3 การทดสอบการฟัง/ความคุ้นเคยกับสำเนียงอเมริกันเมื่อเปรียบเทียบกับสำเนียงชาวอังกฤษ

8.4 การทดสอบการสร้างประโยคในเชิงสร้างสรรค์โดยใช้รูปภาพเป็นเครื่องมือหลักจากการทดสอบดังกล่าวข้างต้น ผู้สอนได้ออกแบบการทดสอบใช้เครื่องมือที่เหมาะสมจัดกลุ่มกระจายนักศึกษาตามสมรรถนะความชำนาญในด้านภาษาอังกฤษให้เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่ม ซึ่งผลการทดสอบทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าว เน้นถึงความสำคัญในการใช้พจนานุกรมและสื่อต่าง ๆ เข้ามาเป็นองค์ประกอบโดยเฉพาะพจนานุกรมนั้น มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ทักษะ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) หากใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำ (A must –do priority)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เทคนิคที่ใช้ในการทำวิจัยและผลลัพธ์ของงานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาได้ทั้ง 4 ทักษะ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) โดยเน้นถึงการพัฒนาการอ่าน การออกเสียง ความหมายตำแหน่ง/หน้าที่ของศัพท์ในประโยค แล้วนำมาสร้างประโยคอย่างถูกวิธี เนื่องจากภาพรวมระดับความชำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ที่ปานกลางลงมาถึงอ่อน อีกทั้งมีจำนวนรวม 39 คน การจัดกิจกรรมกลุ่ม/ทดสอบเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จึงเป็นวิธีที่ดีที่สุด โดยทุกกิจกรรมเก็บคะแนนรวมถึงข้อสอบได้ให้ความสำคัญกับประสิทธิผล (Out Put) เป็นหลัก ๆ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นทักษะ (Skills) ศาสตร์หนึ่งจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องมีเทคนิคที่หลากหลายที่ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ ต้องรู้จริง เพื่อตอบคำถามและอธิบายได้ชัดเจน ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกพูด ฟังตามโดยอ่านเขียนเป็นประจำ ผู้เรียนต้องพัฒนาตนเองและพยายามใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อเกิดความชำนาญสรุปคือ ใช้น้อย ฝึกน้อยก็จะลืมหรือกว่าจะพูดออกมาเป็นประโยคก็ใช้เวลานาน อีกทั้งการใช้ Open-Dictionary Post Test ช่วยให้นักศึกษาได้รู้ถึงวิธีการใช้ Application ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวในการฝึกโดยไม่ใช้ Dictionary ในกรณีที่นักศึกษาต้องใช้พูด ทำข้อสอบ เป็นต้น และถึงแม้ว่าผลการทดสอบโดยรวมแล้วคะแนนเฉลี่ยไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ดีเท่าที่ควรเนื่องจากระดับของทักษะที่ยังอ่อน แต่หากได้รับการทดสอบโดยใช้วิธีดังกล่าวอย่างต่อเนื่องรวมถึงการพัฒนาตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากภาษาอังกฤษมีศัพท์อยู่ไม่ต่ำกว่า 400,000 คำและเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ทักษะ (Skills) งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาทั้ง 4 ทักษะ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ได้ประเด็นที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยนี้ในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. ฝึกพูด/ฟัง/เขียน/อ่านให้อยู่ในระดับสูงกว่า Intermediate (กลาง) เพื่อพัฒนาให้เป็นระดับ Upper Intermediate (สูงกว่ากลาง) โดยทำวิจัยที่เน้นทักษะการพูดกับฟังที่ประกอบด้วย Vocab, Grammar Expressions, Idioms โดยใช้ IT Sources เป็นหลัก

2. สืบค้นหาเทคนิคจากการอ้างอิงต่าง ๆ ในเว็บไซต์ที่เน้นการพูด/ฟังเป็นหลัก ที่ใช้แล้วได้ผลทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมาเป็นองค์ประกอบในการใช้กับนักศึกษา โดยคำนึงถึงระดับความชำนาญใน

การใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ๆ (Student-Centric) โดยใช้เทคนิค/ เครื่องมือในการสอนที่ตรงและเหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการประกอบอาหารจะสนใจภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเขามากกว่าหัวข้ออื่น ๆ ดังนั้น เทคนิค/ เครื่องมือ/ ข้อสอบควรต้องเน้นคำศัพท์/ ประโยค/ Expressions ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น ๆ เป็นอันดับแรก ของเจ้าของภาษา/ Phrases

3. ทำวิจัยเกี่ยวกับสำเนียง/ การออกเสียงของเจ้าของภาษาที่ทำให้ผู้ฟังแล้วเข้าใจ จับใจความและเข้าใจถึงไวยากรณ์ในประโยคได้ดีที่สุด

4. มุ่งเน้นการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนคิดเพื่อตอบโต้แทนการบรรยายโดยเน้นการให้ผู้เรียนสร้างคำถาม/ สร้างคำตอบเองโดยใช้สื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยี และสื่อที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Social Media) เข้ามาเป็นองค์ประกอบผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้นวยความสะดวก หรือ ครูโค๊ช Facilitator/Coach ไม่เน้นGrammar มากเกินไป แต่เน้นให้กล้าพูด กล้าออกเสียงที่ถูกต้องก่อน; เน้นสร้างประโยคให้ได้ก่อน (Correct parts of speech) จึงตามด้วยไวยากรณ์

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2552). *สื่ออิเลคทรอนิกส์คืออะไร.* วิทยาลัยการแรงงาน

ขวัญข้าว เพิ่มพูน. (2554). *การใช้คำศัพท์เฉพาะในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการของนักศึกษาแขนงการท่องเที่ยวและการบริการ.* คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่

เดช สาระจันทร์. (2552). *การพัฒนาการเขียนคำศัพท์เกี่ยวกับอวัยวะโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียน***.** Ministry of Education. http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=8200&Key=news.

วิจิตรา แดงปรก. (2553). *Research and Development of Nutritional Specific Vocabularies in the Subject of FT230 Human Nutrition*. [A classroom research]. Maejo University. http://www.engineer.mju.ac.th/goverment/20111119104834_engineer/File20120629133052_25419.pdf

พรสุดา ดอกบัว. (2557). *การใช้บัตรคำเพื่อพัฒนาการออกเสียงคำศัพท์ ภาษาอังกฤษของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตร ชั้นปีที่ 1***.** A research of Lanna Polytechnic College. http://online.lannapoly.ac.th/Research/FileUpload/20150204_144941.pdf

เบญจมาศ พักตร์ฉัตร์ทัน. (2557). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการนำเสนอโดยใช้แบบฝึกสำนวนในรูปแบบ Initial Letter ในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการนำเสนอของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขาภาษาต่างประเทศ.* http://pvca-ri.com/myfile/020116084526_1.pdf.

รัตนา แสงจันทร์. (2555). *ผลการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้านการบริการและการท่องเที่ยว ของนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการโรงแรม.* หลักสูตรการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สมหมาย รอดแป้น. (2554). ปัญหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารนเรศวรพะเยา, 4*(3), 7.

อริสรา อัครพิสิฐ. (2555). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ด้วยวิธีสอนแบบแปลและ ไวยากรณ์ ในรายวิชา 135-301 ภาษาอังกฤษทางธุรกิจระหว่างประเทศ.* [รายงานวิจัยในชั้นเรียนคณะบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยสยาม. http://www.ba.siam.edu/images/PDF_file/research/class/2555/arissara_135-301.pdf.

อาวัชนา สินวณิชย์กุล. (2552). *ผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมการเรียนรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเอกวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.* [การค้นคว้าอิสระ]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุบลวรรณ ปรุงวนิชพงษ์. (2551). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการอ่านให้คล่องสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชินีบูรณะ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.* [วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อิฏฐารมณ์ มิตสุวรรณ สิงหรา. (2551). *ผลการใช้สื่ออิเลคทรอนิกส์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้คำศัพท์และทักษะการสื่อสารในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ 2.* สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Ahlgren, B. (1997).*Improving Computer Communication Performance by Reducing Memory Bandwidth*. Dissertation Abstracts International. [Doctoral Dissertation, Uppsala University]. http//www.ntlf.com/litml/lib/umi/html.

Atkinson, R. C. (1975). Mnemotechnics in Second Language Learning. *American Psychologist. 30*, 821-822.

Burke, Ed. (2000). *Academic and Non-academic Difficulties: Perceptions of Graduate Non-English Speaking Background Students*, 1-16. http//www.writing.berkeley.edu/TESL-EJ/eg05/al.

Bassma, N. (2013). *The Impact of Using Dictionary in Teaching English as a Second Language* (111: 2013). *Volume 3,* no. 1.

Dwaik, R. A. (1997). *The Role of Lexical and Syntactic Knowledge in English as a Foreign Language Reading Comprehension*. Dissertation Abstracts International. [Doctoral Dissertation, The Ohio State University]. http//www.ntlf.com/litml/lib/umi/html.

Ehrman, M., and Oxford, R. (1990). Adult Language Learning Styles and Strategies in an Intensive Training Setting. *Modern Language Journal. Vol. 74*, 311-325.

Estes, W. E. (1976). *Handbook of Learning and Cognitive Processes. Vol. IV, Attention and Memory*. Hillsdale, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.

Hausman, B. (2000). *Pruning and Speculative Work in OR-Parallel PROLOG*. Dissertation Abstracts International. [Doctoral Dissertation, Royal Institute of Technology, Sweden]. http//www.scis.se/library/repdiss/disabs.html.

Jasper@hotmail.com. *How can you improve your memory?*. (pp.1-14). http//www.remembers.com/XMCM/jasper.html. http://pvca-ri.com/myfile/020116084526_1.pdf

Loyce, B., and Weil, M. (1992). *Models of Teaching*. Boston: Allyn and Bacon.

Levin, M. E. and Levin, J. R. (1990). Scientific Mnemonics: Methods for Maximizing more than memory. *American Educational Research Journal. Vol. 27*, 301-321.

Lorayne, H., and Lucas, J. (1974). *The Memory Book.* New York: Briereliff Manor.

Memoryman.com. (2000). *Triple Your Visual Memory Free in Ten Minutes.* (pp. 1-2). http//www.memoryman.com/freeintrol.html.

Pressley, M., Levin, J. R., and Delaney, H. D. (1982). The Mnemonic Keyword Method. *Review of Educational Research, 52*, 61-91.

Pressley, M., Samuel, J., Hershey, M., Bishop, S., and Dickinson, D. (1981). Use of a Mnemonic Techniques to Teach Young Children Foreign-language Vocabulary. *Contemporary Educational Psychology, 6,* 110-116.

Pressley, M., and Dennis-Rounds, J. (1980). Transfer of a Mnemonic Keyword Strategy at Two Age Levels. *Journal of Educational Psychology, 72,* 575-582.

Saulsbury, Ashley. (1999). *Attacking Latency Bottlenecks in Distributed Shared Memory Systems*. Dissertation Abstracts International. [Doctoral Dissertation, Royal Institute of Technology, Sweden]. http//www.ntlf.com/litml/lib/umi/html.

Sharpe, Pamela J. (1989). *TOEFL: Test of English as a Foreign Language* (6th Ed.). Barron's Educational Series, Inc.

Silberman, Mel. (1996). *Active Learning: 101 Strategies to Teach Any Subject*. Allyn and Bacon.

Smith, Craig. (1996). Teaching Japanese-English Bilingual Children to Read English at Home. *The Internet TESL. 11*, 1-20. http//www.aitech.ac.jp/~iteslj/articles/Smith-Bilingual.html.

Trudeau, Kevin. (1997). *Memory Techniques*. http//www.mindtools.com.

Ur, Penny. *A Course in Language Teaching.* Cambridge University Press.

Uberman A. (1998 p. 1) In (Zebrowska 1975, 452). *The Use of Game for Vocabulary Presentation and Revision, 36(1),* p. 20. http://dosfan.lib.uic.edu/usia/E-USIA/forum/vols/vol36/no1/p20.htm

Voice of America. (1999). *Worldwide English.* http: //www.voa.gov/special/sevocab.html.

Wiersma, W. and Jurs, S. G. (1990). *Educational Measurement and Testing* (2nd Ed.). Allyn and Bacon.

Wiersma, W. (1991). *Research Method in Education: An Introduction* (5th Ed.). Allyn and Bacon.

Wozniak, P. (1998). *Formula for Success in Learning. The Power of Knowledge*. http//www.supermemo.com/articles/html.

2513: พุทธศักราชแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และภาพยนตร์ไทย

ศิริวุฒิ บุญชื่น
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอความเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อน พ.ศ. 2513 ทั้งในบริบทโลกและบริบทภายในประเทศ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยนั้น ล้วนแล้วแต่มีส่วนผลักดันให้เนื้อหาของภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาเกิดการเปลี่ยนแปลง จากที่เคยมีเฉพาะเนื้อหาพาฝัน ก็ได้เริ่มปรากฏเนื้อหาใหม่ที่มีความสมจริง และเน้นสะท้อนปัญหาสังคมเพิ่มเติมขึ้นมา ซึ่งเนื้อหาใหม่นี้ มักเล่าเรื่องผ่านคนตัวเล็กตัวน้อย โดยเหตุการณ์ในบริบทโลกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ สงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามเวียดนาม การโจมตีประเทศกัมพูชาของสหรัฐอเมริกา การเสียชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเคนท์ การประท้วงของนักศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ในสหรัฐอเมริกา การเกิดขึ้นของแนวคิด “ซ้ายใหม่” และการเดินประท้วงของหนุ่มสาวในประเทศต่างๆ ทั่วโลกใน พ.ศ. 2511 ส่วนเหตุการณ์ในประเทศไทยนั้น ได้แก่ ความเบื่อหน่ายกับรูปแบบการปกครองเดิม การแสวงหารูปแบบการปกครองใหม่ การได้สัมผัสกับอำนาจเผด็จการ การรื้อฟื้นภูมิปัญญาจากอดีต การนำเข้าภูมิปัญญา “ซ้ายใหม่” และการแสดงพลังของคนหนุ่มสาวในการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังได้เกิดเหตุการณ์ในวงการภาพยนตร์ไทยที่มีส่วนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอีกด้วย คือการการเสียชีวิตของมิตร ชัยบัญชา การสิ้นสุดยุคของภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. และการสิ้นสุดของระบบดารา เป็นต้น

คำสำคัญ สงครามเวียดนาม ยุคอเมริกา ซ้ายใหม่ ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม

1970 : The Year of Changing of Society and Film Industry in Thailand

Siriwut Boonchuen
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This article would like to argue how social changes right before 1970, not only in the global and domestic contexts but also what had been changed in the context of Thai film industry, had all contributed to the content of Thai cinemas to be changed since 1970 onwards. The contents, i.e., the genres which include Love, Musical, and Comedy were still remain, however, something more serious and realistic had been emerged. This kind of emerged content would pay more attention on what commoners had to deal with in everyday life, therefore, some scholars would love to label the content as Social Realism. Consequently, the added content had functioned to project the society. As I have mentioned before about the changing on those three contexts, I would like to illustrate each context about the events that could contribute such changes. Firstly, the events taken place in the global context were 2nd World War, the Vietnam War, the Attack on Cambodia by the United States, the deaths of four students at Kent State University, the greatest student uprising in Washington, the emergence of the idea of "New Left", and the marches of youth from all around the world in 1968. Secondly, what have been occurred in Thai domestic context include the boredom of an unproductive regime, the quest

for a new model of government, the experiences how to survive under the dictatorship control, the restoring wisdom from the past, the import of the new idea called “New Left”, and the power of youth to change the world had been demonstrated. Finally, what had been changed in the context of Thai film include the death of Mitr Chaibancha, the end of the era of 16 mm movie, and the end of the star system, etc.

Keywords: Vietnam War, American Era, New Left, Social Problem Films.

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเรื่อง “อิทธิพลของ ‘ซ้ายใหม่’ ในภาพยนตร์สะท้อนสังคมระหว่างทศวรรษ 2510 – 2530” คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ดำเนินการวิเคราะห์ไปตามกรอบคิดว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นศึกษาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาพยนตร์แนวสะท้อนสังคมขึ้น รวมทั้งเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เอื้อให้ภาพยนตร์แนวดังกล่าวหายตัวไปในปลายทศวรรษ 2530 สำหรับสาเหตุที่สนใจต่อประเด็นนี้ เนื่องจากงานศึกษาด้านประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยจำนวนมาก ตระหนักและรับรู้เป็นอย่างดีว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหาในช่วงทศวรรษ 2510 – 2530 แต่กลับไม่มีงานใดอธิบายถึงสาเหตุของการปรากฏตัวขึ้นและหายไปของภาพยนตร์สะท้อนสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว เหตุใดจึงไม่ปรากฏตัวขึ้นในช่วงเวลาอื่น แต่กลับปรากฏตัวในช่วงทศวรรษ 2510 – 2530 เท่านั้น งานวิจัยชิ้นนี้คือความพยายามที่จะอธิบายต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว ดังนั้น บริบทของสังคมไทยที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งก่อนและหลังทศวรรษ 2510 จึงได้กลายเป็นขอบเขตที่งานวิจัยนี้เน้นศึกษา

ผลการศึกษาได้ค้นพบว่า แนวคิด “ซ้ายใหม่” ที่ได้ถูกนำเข้ามาจากสหรัฐอเมริกาในต้นทศวรรษ 2510 นั้น ได้กลายเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดภาพยนตร์แนวสะท้อนสังคมขึ้นในประเทศไทย กล่าวคือ *ซ้ายใหม่*เป็นแนวคิดที่ได้ปลุกเร้าให้เยาวชนหนุ่มสาวและปัญญาชนลุกขึ้นมาทำการเปลี่ยนแปลงสังคมร่วมไปกับชนชั้นกรรมาชีพ ผู้ซึ่งพวก*ซ้ายเก่า*เชื่อว่าเป็นคนเพียงกลุ่มเดียวที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ในงานศึกษาเรื่อง “และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ” ของประจักษ์ ก้องกีรติ ได้เสนอว่า เมื่อนักศึกษาและปัญญาชนได้รับแนวคิดแปลกใหม่ต่างๆ มาจากต่างประเทศแล้ว ได้เกิดความต้องการที่จะเผยแพร่แนวคิดเหล่านั้นต่อไปยังสังคมในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงได้ผันตัวจากผู้อ่านกลายไปเป็นผู้ผลิตหนังสือเล่มละบาท และหนังสือโรเนียว จนพัฒนาเป็นเครือข่ายวาทกรรมในที่สุด ในขณะที่วิทยานิพนธ์ของผู้เขียนนี้ ได้พัฒนาต่อไปจากงานของประจักษ์ โดยได้เสนอว่า ผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงยุคสมัยดังกล่าว ก็ตระหนักเช่นเดียวกันว่า ตนในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์ ก็สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมร่วมไปกับนักศึกษาปัญญาชน และชนชั้นกรรมาชีพได้เช่นกัน แต่แทนที่จะใช้หนังสือเล่มละบาท หรือหนังสือโรเนียวเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลง ผู้กำกับภาพยนตร์กลับได้เลือกใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือดังกล่าวแทน อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์เป็นสื่อที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง อีกทั้งการสะท้อนสังคมก็เป็นเนื้อหาที่มีผู้ชมค่อนข้างจำกัด ดังนั้น ภาพยนตร์สะท้อนสังคมในยุคแรกจึงจำกัดการสร้างอยู่เฉพาะในหมู่ผู้กำกับที่มีทุนพร้อม และไม่กลัวการขาดทุน เช่น เปี๊ยก โปสเตอร์ และ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล เท่านั้น ซึ่งมี ชวนชัย เตชศรีสุธี และ บ.ละโว้ เป็นแหล่งทุนตามลำดับ จนใน พ.ศ. 2516 ได้เกิด บ. ไฟว์สตาร์ ขึ้น ซึ่งมีนโยบายให้เงินลงทุน 100% แก่ผู้กำกับหน้าใหม่ เหล่าผู้กำกับที่มีแนวคิดคล้อยตามไปกับ*ซ้ายใหม่*จึงได้เริ่มผลิตงานของตนเองขึ้น

และได้เริ่มถูกนำออกฉายตั้งแต่ช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ เป็นต้นมา แต่แล้วเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ กลับทำลายความศรัทธาต่อแนวคิด*ซ้ายใหม่*ในหมู่นักศึกษาและปัญญาชนลง ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นฐานคนดูหลักของภาพยนตร์แนวนี้ พวกเขาเริ่มไม่เชื่ออีกต่อไปว่า*ซ้ายใหม่*จะสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ เมื่อภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเล่าผ่านชีวิตของคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมว่าต้องประสบกับปัญหาการเอารัดเอาเปรียบอย่างไรบ้างเริ่มกลายเป็นสินค้าที่ตลาดไม่ต้องการ ภาพยนตร์สะท้อนสังคมจึงได้เริ่มหายตัวไป เหลือไว้เพียงงานสร้างของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เท่านั้น ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง “เสียดาย 2” ที่ออกฉายใน พ.ศ. 2539 ถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์สะท้อนสังคมเรื่องสุดท้าย ก่อนที่ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล จะได้ผันตัวไปสร้างภาพยนตร์เรื่อง “สุริโยทัย” ในที่สุด

จากที่กล่าวมา คำจำกัดความของ “ซ้ายใหม่” จึงหมายถึงแนวคิดที่กระตุ้นหรือปลุกเร้าให้หนุ่มสาวปัญญาชน และผู้กำกับภาพยนตร์เกิดความตระหนักว่าตนก็สามารถเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้ ในขณะที่คำจำกัดความของ “ภาพยนตร์สะท้อนสังคม” นั้น หมายถึงภาพยนตร์ที่ถ่ายทอดภาพความเลวร้ายในสังคมที่คนตัวเล็กตัวน้อย รวมทั้งผู้ที่อยู่ยังชายขอบของสังคมต้องประสบพบเจอ ทั้งนี้ ภาพยนตร์แนวดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของปัญหาสังคมต่างๆ จนอาจนำไปสู่การแก้ไขต่อไป ด้วยเหตุนี้ “ภาพยนตร์สะท้อนสังคม” จึงเป็นเครื่องมือที่เหล่าผู้กำกับที่มีความคิดคล้อยตามไปกับแนวคิดซ้ายใหม่ ได้ใช้เปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านการเผยปัญหาสังคมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขต่อไป

ข้อค้นพบใหม่ที่ถือได้ว่าเป็นประโยชน์ของงานศึกษานี้คือ การชี้ให้เห็นบทบาทของแนวคิดซ้ายใหม่ต่อสังคมไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างแนวคิดซ้ายใหม่กับวงการภาพยนตร์ไทย กล่าวคือ นอกจากจะก่อให้เกิดพลังของคนหนุ่มสาวและเครือข่ายวาทกรรม จนพัฒนาไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ แล้ว แนวคิดซ้ายใหม่ยังได้กำกับวิธีคิดของผู้กำกับภาพยนตร์ให้นำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคม จนก่อเกิดขึ้นเป็นภาพยนตร์สะท้อนสังคมขึ้น

สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยนั้น เนื่องจากเป็นการวิจัยในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และหอภาพยนตร์นั้น ต้องปิดให้บริการบ่อยครั้ง งานวิจัยนี้จึงเป็นการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความ เป็นหลัก

1. เกริ่นนำ

พุทธศักราช 2513 เป็นปีที่เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญมากมาย ทั้งในระดับโลกและในระดับประเทศ โดยในระดับโลกนั้น ได้เกิดการส่งกองกำลังทหารจากสหรัฐอเมริกาเข้าโจมตีประเทศกัมพูชา โดยคำสั่งของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) และเกิดการสังหารนักศึกษาของมหาวิทยาลัย Kent State จำนวน 4 คน อันนำไปสู่การแสดงพลังของนักศึกษาสหรัฐฯ ครั้งยิ่งใหญ่ ผ่านการเดินขบวนประท้วงต่อต้านสงครามเวียดนาม ส่วนในประเทศนั้น ได้เกิดการเดินขบวนประท้วงผู้บริหารครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ในวงการภาพยนตร์ไทย ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย การสิ้นสุดยุคฟิล์มถ่ายภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. การสูญเสียพระเอกระดับตำนานที่ชื่อมิตร ชัยบัญชา และการสูญเสียผู้กำกับที่มีบทบาทในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่ชื่อรัตน์ เปสตันยี เป็นต้น ซึ่งในบริบทของวงการ

ภาพยนตร์นี้ งานศึกษาของสมชาย ศรีรักษ์ (2548, น. 89) ขจิตขวัญ กิจวิสาละ (2553, น. 135) และอุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล (2561, น. 155) ต่างเห็นพ้องกันว่า พ.ศ. 2513 เป็นปีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นในวงการภาพยนตร์ไทย ขณะเดียวกัน งานศึกษาของประจักษ์ ก้องกีรติ ก็ยังได้เผยให้เห็นว่า นอกจากมิติทางด้านเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว พ.ศ. 2513 ยังได้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศในมิติด้านภูมิปัญญาอีกด้วย กล่าวคือ ได้เริ่มปรากฏวาทกรรม “ซ้ายใหม่” ขึ้นในสังคมไทย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 240) รวมทั้งได้เริ่มปรากฏการรื้อฟื้นงานเขียนของเหล่าปัญญาชนฝ่ายซ้ายไทยในช่วงทศวรรษ 2490 ขึ้นมาใหม่ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 371) หลังจากที่งานเขียนกลุ่มดังกล่าว ได้ถูกเหล่าเผด็จการทหารยุคทศวรรษ 2500 สั่งปราบปรามลงเป็นจำนวนมาก

จากที่กล่าวมานี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2513 นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาแบบสะท้อนปัญหาสังคมขึ้นในทศวรรษ 2510 โดยเริ่มปรากฏเป็นเรื่องแรกใน พ.ศ. 2513

2. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น*ก่อน* พ.ศ. 2513

2.1 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบริบทโลก

ภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง ภาวะเศรษฐกิจของโลกก็ได้ตกต่ำลงเป็นอย่างมาก แต่เนื่องด้วยผลของสงครามที่ทำให้สหรัฐอเมริกา ไม่ได้รับความเสียหายมากเท่าประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรอื่น ๆ ทำให้สหรัฐอเมริกามีศักยภาพในการฟื้นตัวขึ้นใหม่ได้ดีและเร็วกว่า ด้วยเหตุนี้ ประธานาธิบดีเฮนรี่ เอส. ทรูแมน (Henry S. Truman) จึงได้นำพาสหรัฐอเมริกากลับคืนสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว และกลายมาเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโลก โดยเขาได้เสนอแนวทางที่เรียกว่า “การจัดระเบียบโลกใหม่” ด้วยการพยายามผลักดันให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไปทั่วโลก แต่เหตุเพราะสหรัฐอเมริกาตระหนักดีว่า อุปสรรคสำคัญของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้น คือภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ที่ต่อต้านระบบนายทุน ส่งผลให้การต่อต้านคอมมิวนิสต์ ได้กลายเป็นอีกหนึ่งนโยบายสำคัญของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นด้วย (ณัฐพล ใจจริง, 2552: 26-28)

เพื่อตอบสนองต่อแผนนโยบายด้านเศรษฐกิจดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้กลายเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจเข้ามาดำเนินการ เนื่องจาก ก่อนสงครามจะสิ้นสุดลงได้ไม่นาน เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ที่อยู่ในไทย ได้รายงานกลับไปยังวอชิงตันว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก เหตุเพราะไทยเป็นตลาดสินค้าที่สหรัฐอเมริกาสามารถสั่งซื้อยางและดีบุกได้โดยตรง แทนการสั่งซื้อวัตถุดิบดังกล่าวผ่านตลาดผูกขาดที่ตั้งอยู่ในดินแดนของอาณานิคมอังกฤษ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย ผ่านการเปิดสถานกงสุลสหรัฐฯ ขึ้นใหม่อีกครั้ง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 พร้อมกับได้พยายามผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค เป็นฐานทรัพยากร เป็นแหล่งปลูกข้าวป้อนตลาดโลก และเป็นตลาดรองรับสินค้า เป็นต้น (ณัฐพล ใจจริง, 2552: 28-29)

เมื่อกองทัพก๊กหมินตั๋งที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ เริ่มเพลี่ยงพล้ำให้แก่คอมมิวนิสต์จีน สหรัฐอเมริกาจึงได้ยิ่งวิตกว่าความสำเร็จของคอมมิวนิสต์นั้น จะได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามแนวทางที่ได้วางไว้ สหรัฐอเมริกาจึงได้คิดวางแผนสกัดกั้นการแพร่

ขยายของคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 สำหรับประเทศไทยนั้น สหรัฐอเมริกาได้มีนโยบายในการป้องกันคอมมิวนิสต์ไว้ 4 ประการ คือ ประการแรก สนับสนุนให้ไทยมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ประการที่สอง ดำเนินนโยบายผลักดันให้ไทยกลายเป็นมิตรที่ซื่อสัตย์ ประการที่สาม ขอความร่วมมือให้ไทยเข้าร่วมการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และประการที่สี่ ยกระดับให้ไทยเป็นเป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น (Arlene Becker Neher, 1980: 171)

ในที่สุด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2492 พรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุงก็ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้น ทำให้กระแสคอมมิวนิสต์ขยายตัวมากยิ่งขึ้น โดยสามารถยึดดินแดนตอนเหนือของลาวได้สำเร็จใน พ.ศ. 2505 และได้ถล่มเมืองเปลกู (Thành phố Pleiku) ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสำคัญของกองทัพสหรัฐอเมริกาในเวียดนามได้สำเร็จใน พ.ศ. 2508 ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงได้ทุ่มกองกำลังจำนวนมหาศาลในการเข้าโจมตีตอบโต้อินโดจีน โดยเฉพาะเวียดนาม ส่งผลให้ พ.ศ. 2509 ได้กลายเป็นปีที่สหรัฐอเมริกาเข้าโจมตีเวียดนามอย่างหนักหน่วงที่สุด เห็นได้จากจำนวนเครื่องบินที่ไปทิ้งระเบิดในเวียดนามจำนวน 4,568 ครั้งใน พ.ศ. 2508 ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 7,316 ครั้งใน พ.ศ. 2509 (R. Sean Randolph, 1986: 54)

ในขณะที่การโจมตีในอินโดจีนกำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นนั้น ทั่วโลกแทบไม่รู้เลยว่าประเทศไทยได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับปฏิบัติการดังกล่าวด้วย จนกระทั่งหนึ่งในเครื่องบินที่ไปทิ้งระเบิดยังเวียดนามเหนือ ได้ถูกยิงร่วงลง โดยกัปตันที่ชื่อเมอร์ฟี นีล โจนส์ (Murphy Neal Jones) ซึ่งเป็นนักบินผู้รอดชีวิต ได้สารภาพว่าเครื่องบินที่ไปถล่มเวียดนามนั้น ล้วนบินมาจากฐานทัพซึ่งตั้งอยู่ในประเทศไทย (“East German Paper Names Flier-Held in North Vietnam,” 1996, p. 2) คำสารภาพดังกล่าวนี้ ได้ช่วยยืนยันข้อมูลที่เริ่มแพร่งพรายออกมาบ้างแล้วก่อนหน้า ทั้งจากวิทยุเครือข่ายต่างๆ ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และจากสื่อมวลชนบางสำนักในสหรัฐฯ ว่าไทยคือฐานปฏิบัติการสำคัญของสงครามนี้ จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้วุฒิสภาสหรัฐฯ เริ่มตรวจสอบและไต่สวนปฏิบัติการที่ปิดลับของฝ่ายบริหาร โดยผลจากการไต่สวนตามรายงานของวุฒิสมาชิก เจ. วิลเลียม ฟุลไบรท์ (J. William Fulbright) ได้ระบุว่า นับจนถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2508 สหรัฐฯ ได้ส่งทหารเข้าไปยังประเทศไทยแล้วราว 25,000 คน (เจ. วิลเลียม ฟุลไบรท์, 1966/2509, น. 51) ซึ่งนอกจากกองกำลังทหารแล้ว สหรัฐฯ ยังได้ให้เงินสนับสนุนเพื่อผลักดันนโยบายทั้ง 4 ประการตามที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า โดยแบ่งเป็นเงินช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจตั้งแต่ พ.ศ. 2489 ถึง พ.ศ. 2508 จำนวน 433 ล้านเหรียญ (เฉพาะ พ.ศ. 2509 ปีเดียว สหรัฐฯ ได้ส่งเงินสนับสนุนรัฐบาลไทยไปแล้วราว 60 ล้านเหรียญ) และเงินช่วยเหลือทางทหารจนถึง พ.ศ. 2506 อีก 415 ล้านเหรียญ โดยงบทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา ได้ถูกปิดเป็นความลับ (เจ. วิลเลียม ฟุลไบรท์, 1966/2509, น. 55 - 56) อย่างไรก็ตาม ทางการไทยก็ได้ปฏิเสธข่าวดังกล่าวมาโดยตลอด จนในที่สุด เมื่อแรงกดดันจากทั้งหนังสือพิมพ์ภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการที่เอกอัครราชทูตสหภาพโซเวียตประจำประเทศไทยได้ยื่นหนังสือประท้วง ทำให้รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องตัดสินใจแถลงยอมรับอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2510 ว่ารัฐบาลไทยได้ร่วมมือกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการสร้างฐานทัพในไทยเพื่อใช้ส่งเครื่องบินไปทิ้งระเบิดยังประเทศเวียดนาม (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556: 167-169)

ในขณะที่สหรัฐอเมริกากำลังหมกมุ่นอยู่กับการสู้รบกับคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนอยู่นั้น แนวคิดเรื่องคอมมิวนิสต์เอง กลับได้เริ่มกระจายตัวและเฟื่องฟูขึ้นเป็นอย่างมากในสหรัฐอเมริกา เพราะนอกจากจะได้เห็นความสำเร็จของคอมมิวนิสต์ในจีนแล้ว ไม่กี่ปีก่อนหน้า คนอเมริกันก็ได้สัมผัสกับชัยชนะของโซเวียต

เหนือกองทัพนาซีใน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ด้วยเช่นกัน ซึ่งชัยชนะของคอมมิวนิสต์เหล่านี้ ทำให้คนอเมริกันและทั้งโลกเริ่ม “หันซ้าย” ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของหลักการแล้ว จะพบว่าจุดเด่นของคอมมิวนิสต์นั้น สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้ดีกว่ารูปแบบการปกครองอื่น กล่าวคือ การผลิตและการกระจายทรัพยากรนั้น เป็นหัวใจสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน หากผู้มีอำนาจสามารถจัดการเงื่อนไขดังกล่าวทั้งสองได้ดี ประชาชนก็จะกินดีอยู่ดี โดยในส่วนของการปกครองและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนั้น กลไกตลาด จะเป็นตัวที่คอยกำกับการผลิตและการกระจายดังกล่าวไว้ ซึ่งข้อดีคือ เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม ส่วนข้อเสียนั้น อาจก่อให้เกิดการผูกขาดขึ้นได้ แต่หากผู้มีอำนาจเลือกตามแนวทางของระบอบสังคมนิยม รัฐก็จะเป็นผู้เข้าไปจัดการเฉพาะการกระจายทรัพยากรเท่านั้น โดยยอมปล่อยให้กลไกตลาดมีอำนาจในการควบคุมการผลิตได้ แต่หากเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐหรือว่าพรรค จะเข้าไปจัดการเองทั้งการผลิตและการกระจายทรัพยากร ซึ่งมีข้อดีคือ เกิดความเท่าเทียมขึ้นในสังคม แต่สำหรับข้อเสียนั้น เสรีภาพส่วนบุคคลจะหายไป (ตามไท ดิลกวิทยรัตน์, 2560) อย่างไรก็ตาม แม้จะไร้ซึ่งเสรีภาพ แต่ประเด็นเรื่องความเท่าเทียม ก็กลับได้เย้ายวนให้คนทั้งโลกหลงใหล และหันมาให้ความสนใจต่อคอมมิวนิสต์กันมากขึ้น ยิ่งในสังคมที่ขาดความเท่าเทียมอย่างสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1950 แล้ว ความเท่าเทียมก็ยิ่งกลายเป็นสิ่งที่คนผิวสีถวิลหา ซึ่งการกล่าวเช่นนี้ ไม่ได้หมายความว่าคนผิวสีล้วนเป็นคอมมิวนิสต์ แต่จุดเด่นของคอมมิวนิสต์เรื่องความเท่าเทียมต่างหาก ที่ได้สัมผัสใจ (touched) ผู้ถูกกดขี่เหล่านั้น จนได้กลายเป็นแรงบันดาลใจในการนำมาใช้เป็นเป้าหมายสำหรับการต่อสู้

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาจากสงครามโลกทั้งสองครั้ง ปัญหาเศรษฐกิจโลกตกต่ำ (Great Depression) และปัญหาเรื่องสีผิว เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาเรื่องสีผิวนั้น ในแง่ของกฎหมาย คนดำหรือ “นิโกร” ไม่ได้ถูกนับว่าเป็นพลเมืองของประเทศแต่อย่างใด ในขณะที่แง่มุมทางสังคม คนดำก็ได้ถูกกดขี่ กีดกั้น แบ่งแยกพื้นที่สาธารณะออกจากคนขาว เช่น ต้องมีห้องน้ำ โรงเรียน และที่นั่งบนรถโดยสารเป็นของคนตนเอง ด้วยสภาวะที่บีบคั้นเช่นนี้ ผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนอย่าง สาธุคุณ มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ (Martin Luther King Jr.) จึงได้แสดงบทบาทเป็นผู้นำในการประท้วงอย่างสันติ ที่เมืองมอนท์โกเมอรี (Montgomery) ผ่านการเลิกใช้รถโดยสารประจำทางของเมือง แล้วเปลี่ยนไปเดินทางด้วยพาหนะอื่นแทน ภายหลังจากสตรีผิวสีที่ชื่อ โรซ่า พาร์กส์ (Rosa Parks) ได้ถูกตำรวจจับกุมเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) โทษฐานไม่ยอมย้ายไปนั่งด้านหลังรถประจำทางที่ถูกจัดไว้สำหรับคนผิวดำโดยเฉพาะ ในขณะที่ที่นั่งแถวหน้า สงวนไว้สำหรับคนผิวขาวเท่านั้น (“BUSES BOYCOTTED OVER RACE ISSUE”, 1955, p. 31) ต่อมาเมื่อโรซ่า พาร์กส์ ต้องเสียค่าปรับจำนวน 14 เหรียญให้แก่ตำรวจ การคว่ำบาตรดังกล่าว ก็ได้ขยายตัวกลายเป็นการชุมนุมที่มีผู้เข้าร่วมราว 5,000 คน (“BUSES BOYCOTTED OVER RACE ISSUE”, 1955, p. 31) ต่อมา หลังจากเหตุการณ์ที่เมืองมอนท์โกเมอรีอีกราว 8 ปี คือในปี พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) ความกดดันของคนผิวสีที่ได้สั่งสมมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ได้ประทุกลายเป็นการชุมนุมครั้งสำคัญกลางกรุงวอชิงตัน โดยมีจำนวนผู้ชุมนุมทั้งสิ้นราว 2 แสนคน (“200,000 MARCH FOR CIVIL RIGHTS”, 1963, p. 1) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการชุมนุมประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา โดยที่สาธุคุณ ดร. มาร์ติน ลูเธอร์ฯ ก็ได้มีบทบาทสำคัญในการประท้วงครั้งนี้อีกเช่นกัน ด้วยการปราศรัยอันทรงพลัง “I have a dream” เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2506 ซึ่งนอกจากจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นเรื่องสีผิวแล้ว คำปราศรัยดังกล่าวยังได้เรียกร้องความ

เป็นธรรมในประเด็นอื่นๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ และศาสนา เป็นต้น (Martin Luther King Jr., 1963) ซึ่งคำปราศรัยของสาธุคุณนี้เอง ที่ได้เป็นเชื้อไฟ และแรงบันดาลใจให้แก่คนหนุ่มสาวร่วมสมัยที่กำลังร่วมต่อสู้อยู่กับคนผิวสีทั้งหลายในขณะนั้น

คนหนุ่มคนสาวอเมริกันในทศวรรษ 1960 เป็นคนรุ่นที่ได้สัมผัสกับปัญหาต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการแบ่งแยกสีผิว ปัญหาสงครามในเวียดนาม และปัญหาสังคมอื่นๆ ที่ได้ลดทอน หรือบิดคุณค่าของสังคมบางอย่างให้ผิดรูปไป พวกเขาจึงต้องหาทางออก ด้วยการสร้างแนวทางของตัวเองขึ้นมา ดังตัวอย่างของนักศึกษาคนหนึ่งที่ได้บอกเล่าถึงยุคสมัยของเขาว่า

> ...คนรุ่นนี้ได้พบเจอกับความหน้าซื่อใจคดแบบที่ไม่เคยปรากฏในคนรุ่นอื่น คริสตจักรไม่ได้ทำในสิ่งที่ควรจะทำ ในโทรทัศน์ก็มีแต่เรื่องโกหกหลอกลวง ทั้งสังคมต่างก็เต็มไปด้วยคำลวง ผู้คนต่างถูกปลุกปั่น จริยธรรมที่พ่อแม่สอนสั่งไม่ได้ถูกนำมายึดถือปฏิบัติ เพราะเราต่างได้เห็นกันแล้วว่า พ่อแม่เราทำตัวกันยังไง เราเป็นรุ่นแรกที่เติบโตมาพร้อมกับแนวคิดเรื่องการทำลายล้าง ในสถานการณ์อย่างนี้ คุณต้องก้าวออกไปและก่อตั้งศาสนาของคุณเอง... (This generation has witnessed hypocrisy as has no other generation. The churches aren't doing what they should be doing. There is lie after lie on television. The whole society is run and compounded on lies. People are manipulated. The kind of ethics that our parents preached are not practiced, because we now see how our parents really live. We are the first generation that grew up with the idea of annihilation. In a situation like this, you have to go out and form your own religion...) (Fred Powledge, 1965b, pp. 26)

จะเห็นได้ว่า คนหนุ่มสาวในยุคนั้น ต่างตระหนักตรงกันว่าปัญหานานัปการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่คนรุ่นก่อนหน้า โดยเฉพาะพ่อแม่ เป็นผู้ก่อไว้ แล้วปล่อยให้พวกเขาต้องเผชิญ ด้วยเหตุนี้ เพื่อสร้างอนาคตที่ดีกว่า พวกเขาจึงต้องเป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาเอง ดังที่นักศึกษาอีกคนหนึ่งได้กล่าวถึงภารกิจอันสูงส่งของพวกเขาว่า "...ฉันว่ามันแปลกมาก ฉันว่าพวกเราบางคนอาจรู้สึกว่าไม่มีเวลาให้ไปดื่มไปเต้นกันอีกแล้ว เพราะพวกเรากำลังยุ่งอยู่กับการเปลี่ยนแปลงโลก..." (I guess it seems pretty strange. I suppose some of us feel that we don't have time to drink or dance. We're too busy trying to change the world) (Fred Powledge, 1965a, pp. 1)

ความคับข้องใจเกี่ยวกับการแบ่งแยกสีผิว คือปัญหาพื้นฐานที่ขบวนการนักศึกษาทั้งหลายในยุคนั้นต่างให้ความสำคัญ ดังตัวอย่างของนักศึกษากลุ่มที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ใน พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) ที่เมืองมอนท์โกเมอรี ที่ซึ่งสาธุคุณ มาร์ติน ลูเธอร์ฯ ได้มีส่วนร่วมในการนำต่อสู้ด้วยความสงบ นักศึกษากลุ่มดังกล่าว ได้รวมตัวกันใน พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่พี่น้องชาวผิวสีที่กำลังได้รับการเบียดเบียนอยู่ในเมืองกรีนส์โบโร่ (Greensboro) ผ่านการต่อสู้อย่างสันติด้วยการนั่งประท้วง (sit-in) ต่อมาในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2503 พวกเขาจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นอย่างเป็นทางการภายใต้ชื่อ The Student Nonviolent Coordinating Committee (S.N.C.C.) โดยมีสำนักงานตั้งอยู่บนชั้นถัดขึ้นไปจากสำนักงานใหญ่ของสาธุคุณ ดร. มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ในเมือง

แอตแลนตา (Fred Powledge, 1965b, p. 26) ซึ่ง S.N.C.C. นี้จะได้กลายเป็นต้นแบบ และแรงบันดาลใจให้เหล่านักศึกษาได้รวมตัวกันขึ้นเป็นขบวนการ และองค์กรต่างๆ อีกเป็นจำนวนมากภายหลังจากนี้ ยกตัวอย่างเช่น ขบวนการนักศึกษา The Northern Student Movement ที่ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1961) และขบวนการนักศึกษา Student for a Democratic Society (S.D.S.) ใน พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962) เป็นต้น ซึ่งขบวนการ S.D.S. นี้ จะได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดโฉมหน้าของพลังนักศึกษาในยุคนี้ผ่านแถลงการณ์ของกลุ่มที่ชื่อ The Port Huron Statement ที่มีใจความหลักต้องการที่จะสถาปนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นใน 2 ระดับ คือ ระดับของปัจเจก กล่าวคือ ต้องการผลักดันให้ปัจเจกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพชีวิต รวมทั้งกำหนดทิศทางของตนเอง ส่วนในระดับของสังคมนั้น ต้องการส่งเสริมให้ปัจเจก และสื่อมวลชนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเสรี (Fred Powledge, 1965b, p. 26) ซึ่งแถลงการณ์ The Port Huron Statement นี้ รายละเอียดบางส่วนก็จะได้ไปปรากฏตัวอยู่ในโลกภาษาไทยภายหลังจากนี้ด้วย โดยจะได้กล่าวถึงต่อไป

เมื่อความลับเกี่ยวกับสงครามในเวียดนามได้เริ่มปรากฏตัวให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่เครื่องบินของกับตันเมอร์ฟี นีล โจนส์ ได้ถูกยิงตกลง จนนำไปสู่การไต่สวนโดยวุฒิสมาชิกฟุลไบรท์ ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า สงครามในเวียดนามจึงได้กลายเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ขบวนการนักศึกษาได้ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นย่อยที่แวดล้อมเรื่องสงครามในเวียดนาม อย่างเรื่องการเกณฑ์ทหาร (Conscription) เนื่องจากนักศึกษาเอง เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารในประเทศเวียดนาม ด้วยเหตุนี้ เมื่อนักศึกษาได้ตื่นตัว และได้ออกมาเคลื่อนไหวต่อประเด็นเรื่องสีผิว สงครามในเวียดนาม และการเกณฑ์ทหารกันมากขึ้น อธิการบดีในหลายมหาวิทยาลัยจึงได้ออกกฎห้ามนักศึกษาเคลื่อนไหวทางด้านการเมือง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายในรั้วมหาวิทยาลัย (Academic Freedom) จึงได้กลายเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่นักศึกษาได้ยกขึ้นมาต่อสู้ ทำให้พลังนักศึกษาในยุคนั้น นอกจากจะออกมาชุมนุมต่อสู้เรื่องสีผิวแล้ว พวกเขาก็ยังได้ต่อสู้เรื่องสงครามเวียดนาม การเกณฑ์ทหาร และเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นในรั้วมหาวิทยาลัยด้วย ด้วยกระแสคอมมิสนิสต์ที่เติบโตไปทั่วทั้งโลก ประกอบกับบรรยากาศการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในลักษณะนี้ จึงก่อให้เกิดการตั้งคำถามจากสังคมว่า เหล่านักศึกษา ได้รับการสนับสนุนจากโซเวียต หรือคอมมิวนิสต์หรือไม่ เพื่อตอบคำถามดังกล่าว นักข่าวจาก The New York Times จึงได้ไปตามสัมภาษณ์สมาชิกขบวนการนักศึกษาราว 70 คนจากทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งจาก New York, Chicago, San Francisco, Atlanta, Newark, Louisiana, และ Texas โดยได้ข้อสรุปว่า นักศึกษาเหล่านั้น ไม่ได้ศรัทธาต่อแนวทางของคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด เนื่องจากการแก้ไขปัญหาที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่นั้น แนวทางที่ได้วางไว้โดยฮีโร่ฝ่ายซ้ายในอดีตทั้งหลาย ได้กลายเป็นแนวทางที่ล้าสมัยไปแล้ว ดังนั้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาให้ได้ผลดีที่สุด พวกเขาจำเป็นต้องใช้วิธีหรือแนวทาง “ซ้าย” ในรูปแบบใหม่ แบบที่พลังในการเปลี่ยนแปลงสังคมอยู่ที่นักศึกษา ดังข้อสรุปของการสัมภาษณ์ที่ว่า

> พวกเขาเชื่อว่าทางออกเดียวที่จะหลุดพ้นไปจากปัญหาทั้งหลายของชาตินั้น ก็คือการสถาปนา “ซ้ายใหม่” ขึ้น พวกเขาปฏิเสธฮีโร่ซ้ายเก่าทั้งหลายผู้ซึ่งถูกตีตราว่า “ทรยศ” พวกเขาต้องการเขียนปรัชญาของตนเองขึ้น พวกเขาต้องการสร้างพันธมิตรระหว่างชนชาวอเมริกันผิวขาวนับล้าน

> คน กับนิโกรทั้งหลายผู้ไร้ซึ่งอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและทางการเมือง (They believe that the only way out of the nation' s problems is through the creation of a new left. They reject many of the old leftist heroes, whom they describe as "sellouts": they want to write their own philosophy, and they want to create an alliance between the millions of American whites and Negroes who have no economic or political power.) (Fred Powledge, 1965b, p. 26)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ที่คอยขับเคลื่อนคนหนุ่มคนสาวของสหรัฐฯ ในช่วงทศวรรษที่ 1960 ให้ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงโลกนั้น คืออุดมการณ์ที่เรียกว่า "ซ้ายใหม่" ซึ่งจากเนื้อความดังกล่าว ก็ได้อธิบายไปในตัวด้วยแล้วว่านิยาม หรือคำจำกัดความของ "ซ้ายใหม่" คือการที่นักศึกษาจะเข้ามาจัดการช่วยเหลือผู้ไร้อำนาจทางเศรษฐกิจและทางการเมืองด้วยตนเอง โดยอุดมการณ์นี้ ไม่ได้สงวนไว้เฉพาะหนุ่มสาวอเมริกันเท่านั้น แต่มันได้แพร่กระจายไปยังหนุ่มสาวทั่วโลก ซึ่งการลุกฮือของพลังนักศึกษาที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) ทั้งในฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลีนั้น "ซ้ายใหม่" คือปัจจัยสำคัญที่คอยขับเคลื่อนให้นักศึกษาออกไปต่อสู้ทั้งสิ้น (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2557, น. 68) จนในที่สุด ในปีเดียวกันแบบอย่างของพลังนักศึกษาในประเทศยุโรปต่างๆ เหล่านี้ ก็ได้ก้าวข้ามไปปรากฏตัวขึ้นในเอเชีย ผ่านขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่โตเกียว อันเป็นผลมาจากสงครามเวียดนาม ซึ่งนักศึกษาญี่ปุ่นออกมาต่อต้านการต่ออายุสนธิสัญญาด้านความมั่งคงระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น โดยผลของสนธิสัญญาดังกล่าว จะทำให้สหรัฐอเมริกา สามารถใช้เกาะโอกินาวา เป็นหนึ่งในฐานปฏิบัติการส่งกองกำลังไปรบในอินโดจีน (William Marotti, 2009, pp. 100) ในที่สุด แนวคิดเรื่อง "ซ้ายใหม่" นี้ ก็ได้เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ ในอีกไม่กี่ปีถัดมาด้วยเช่นกัน

2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นวงการภาพยนตร์ฮอลลิวูด

ภาพยนตร์เป็นสื่อบันเทิงจากยุโรปที่ถูกนำเข้ามายังสหรัฐอเมริกาในปลายทศวรรษ 1900 โดย Selig Polyscope เป็นสตูดิโอภาพยนตร์แห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นในฮอลลีวูดเมื่อ ค.ศ. 1909 (James Chapman, 2003, pp. 73) หลังจากนั้นกลุ่มบริษัทที่ถูกขนานนามว่า "Big Five" ได้แก่ MGM, RKO, Paramount, Warner Bros., และ Twentieth Century-Fox และกลุ่ม "Little Three" ได้แก่ Columbia, Universal, และ United Artist ก็ได้ทยอยเปิดตัวขึ้น โดยแต่ละค่ายหนังจะดำเนินงานไปตามระบบที่เรียกว่า Studio System กล่าวคือ จะมีโรงถ่าย โรงฉาย ทีมผู้สร้าง ระบบดารา และแนวหนัง (Genres) เป็นของตัวเอง ในส่วนของระบบดารานั้น ได้มีการกำหนดให้ดาราต้องมีสังกัด ไม่สามารถไปแสดงภาพยนตร์ให้แก่บริษัทอื่นได้ ส่วนแนวหนังนั้น แต่ละบริษัทก็มักจะสร้างภาพยนตร์ให้มีเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไป เช่น บริษัท Warner Bros., MGM, Universal, Paramount, และ RKO มักผลิตภาพยนตร์แนวแก๊งสเตอร์ ภาพยนตร์ดัดแปลงจากนิยาย ภาพยนตร์สยองขวัญ ภาพยนตร์ดราม่าซับซ้อนซ่อนเงื่อน และภาพยนตร์เพลงตามลำดับ ทั้งนี้ ในแง่ของผู้ชม ผู้ชมสามารถใช้แนวหนังเป็นเครื่องมือในการเลือกชมภาพยนตร์ได้ โดยพิจารณาว่าเรื่องเล่า บทบาท และสถานการณ์ที่คุ้นเคยในภาพยนตร์ ตรงกับความต้องการของตนหรือไม่ ส่วนในแง่ของการผลิตนั้น ผู้สร้างสามารถใช้แนวหนังเป็นเครื่องมือในการควบคุมค่าใช้จ่ายได้ (James

Chapman, 2003, pp. 159) สำหรับพัฒนาการต่อไปจากนี้ จะได้ก่อให้เกิดเส้นแบ่งระหว่าง “ฮอลลิวูดเก่า (Old Hollywood)” กับ “ฮอลลิวูดใหม่ (New Hollywood)” ขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความเปลี่ยนแปลงด้านการเซ็นเซอร์

นอกจากความบันเทิงแล้ว ภาพยนตร์ยังเป็นเครื่องมือที่สามารถนำพาผู้ชมให้หลีกหนี (Escapism) ออกไปจากโลกแห่งความเป็นจริงด้วย ส่งผลให้เนื้อหาว่าด้วยเพศและความรุนแรงที่ถูกสังคมภายนอกควบคุมไว้ กลายเป็นสิ่งที่สามารถพบเจอได้ง่ายในโลกภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม กลับมีองค์กรมากมาย โดยเฉพาะองค์กรด้านศาสนา พยายามประท้วงเนื้อหาภาพยนตร์ในลักษณะนี้ ดังนั้น สมาคมผู้สร้างและผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์แห่งอเมริกา (The Motion Picture Producers and Distributors of America) จึงได้เสนอให้มีกฎหมายเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ที่เรียกว่า The Production Code ขึ้นใน ค.ศ. 1930 โดยนำคดีของศาลฎีกาใน ค.ศ. 1915 ที่ตัดสินว่าภาพยนตร์ไม่ใช่สื่ออย่างหนังสือพิมพ์ที่จะสามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเสรี (Free Speech) (Lewis Wood, 1952, p. 31) มาใช้โน้มน้าวให้คนในวงการภาพยนตร์เห็นว่าควรมีกฎหมายเซ็นเซอร์ ภาพยนตร์จึงกลายเป็นสื่อที่ต้องถูกควบคุมนับตั้งแต่นั้น แต่แล้วกฎหมายเซ็นเซอร์ดังกล่าว ก็ได้ถูกยกเลิกลงในอีกราว 40 ปีให้หลัง อันเป็นผลมาจากสภาพสังคมที่ได้เปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาวได้ลุกขึ้นมาตั้งคำถามต่อคุณค่าต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะเจตนารมณ์ของนักศึกษาตามที่ได้ปรากฏในแถลงการณ์ The Port Huron Statement เรื่องการส่งเสริมเสรีภาพให้แก่สื่อมวลชน ดังที่ได้กล่าวถึงขบวนการนักศึกษากลุ่มต่างๆ ไว้ก่อนหน้า โดยคนหนุ่มสาวใคร่รู้ว่าเหตุใดภาพยนตร์จึงไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเสรี ด้วยเหตุนี้ ฮอลลิวูดจึงตอบคำถามดังกล่าวด้วยการเปลี่ยนการเซ็นเซอร์ให้เป็นการจัดเรทติ้ง (Rating) แทนใน ค.ศ. 1968 ซึ่งเป็นปีที่ความเคลื่อนไหวของพลัง*ซ้ายใหม่*ได้ปรากฏตัวขึ้นทั่วโลก ผลลัพธ์ที่น่าสนใจคือ ภายหลังจากการเริ่มจัดเรทติ้งภาพยนตร์เพียงแค่ 1 ปี ภาพยนตร์ที่ถูกจัดให้อยู่ในเรท X (ภาพยนตร์โป๊ โดยผู้ชมที่อายุต่ำกว่า 16 ปีไม่สามารถรับชมได้) อย่างเรื่อง Midnight Cowboy (1969) กลับชนะรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม บนเวทีออสการ์ ประจำปี 1969 (Jürgen Müller, 2004, p. 580) สะท้อนให้เห็นว่า ระบบการจัดเรทติ้ง ได้เปิดโอกาสให้ผู้สร้างมีอิสระที่จะเลือกสร้างเนื้อหาให้รุนแรงหรือโป๊เปลือยมากเท่าใดก็ได้

2.2.2 ความเปลี่ยนแปลงด้านสตูดิโอ

นอกจากความเปลี่ยนแปลงภายในสังคมอเมริกันในทศวรรษ 1960 จะได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลิวูดแล้ว การปรากฏตัวขึ้นของโทรทัศน์ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1950 เป็นต้นมาก็มีส่วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวงการภาพยนตร์ในช่วงทศวรรษ 1960 ด้วยเช่นกัน คือทำให้ระบบสตูดิโอล่มสลาย กล่าวคือ สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำให้วงการภาพยนตร์ขาดเสถียรภาพเป็นอย่างมาก สัญญาว่าจ้างทั้งกับตัวผู้สร้างและดาราที่ผูกมัดให้ต้องสร้างหรือแสดงภาพยนตร์ภายในสังกัดนั้น เริ่มเกิดการผ่อนคลายลง ทำให้ระบบดาราล่มสลาย ดาราและผู้สร้างจึงเริ่มมีอิสระที่จะรับงานนอกสังกัดได้ ต่อมา เมื่อโทรทัศน์ปรากฏตัวขึ้น ผู้สร้างและดาราจึงหันไปรับงานให้กับสื่อชนิดใหม่ โทรทัศน์จึงกลายเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมขึ้นแทนภาพยนตร์ จำนวนผู้ชมภาพยนตร์ ซึ่งหมายถึงรายได้ของบริษัทนั้น จึงลดลงเป็นอย่างมาก จนกระทบกับสถานะทางการเงินของบริษัท อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ธุรกิจภาพยนตร์สามารถดำเนินต่อไปได้ สตูดิโอภาพยนตร์หลายแห่งเลยจำต้องยอมขายธุรกิจภาพยนตร์ให้ไปอยู่ในเครือของกลุ่มทุนผู้ดำเนินธุรกิจอื่น ซึ่งมีหุ้นมากมายอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ Wall Street เช่น United Artist ขายให้บริษัทประกันภัยชื่อ

Transamerica Corporation, Warner Bros., ขายให้บริษัทบริการรถเช่าชื่อ Kinney National Services, และ MGM ขายให้บริษัทสินทรัพย์ชื่อ Kirk Kerkorian เป็นต้น (James Chapman, 2003, p. 133) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ทำให้การบริหารธุรกิจภาพยนตร์ตกไปอยู่ในมือของมหาเศรษฐีผู้ที่ยินดีทุ่มเม็ดเงินจำนวนมหาศาลให้แก่การสร้างภาพยนตร์ได้มากเท่าที่ภาพยนตร์จะสามารถสร้างกำไรคืนให้ได้ (James Chapman, 2003, p. 139)

2.2.3 ความเปลี่ยนแปลงด้านผู้กำกับ

ในขณะที่ฮอลลิวูดกำลังประสบกับความใหม่ของเนื้อหาที่สามารถนำเสนอได้อย่างเสรี และความใหม่ของกลุ่มทุนอยู่นั้น ในช่วงรอยต่อระหว่างปลายทศวรรษที่ 1960 กับต้นทศวรรษที่ 1970 นี้ ฮอลลิวูดก็ยังได้มีโอกาสสัมผัสกับผู้กำกับเลือดใหม่ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่จบการศึกษาด้านภาพยนตร์มาโดยตรง กับกลุ่มที่เติบโตมาร่วมสมัยกับขบวนการนักศึกษา โดยกลุ่มแรก ได้แก่ สตีเวน สปีลเบิร์ก (Steven Spielberg) และจอร์จ ลูคัส (George Lucas) เป็นต้น ซึ่งผู้กำกับเลือดใหม่กลุ่มนี้ได้นำแนวทางการสร้างภาพยนตร์รูปแบบใหม่ๆ ตามที่ได้ร่ำเรียนมา มาใส่ไว้ในภาพยนตร์ด้วย ภาพยนตร์เนื้อหาแปลกใหม่ที่ใช้ทุนสูงอย่างเรื่อง Jaws (1975) ของสตีเวน สปีลเบิร์ก จึงได้ปรากฏตัวขึ้นและได้รับเสียงตอบรับจากผู้ชมอย่างถล่มทลายด้วยรายได้เกิน 100 ล้านดอลลาร์ (James Chapman, 2003, p. 140) อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกัน ก็ได้ปรากฏผู้กำกับเลือดใหม่กลุ่มที่ 2 ขึ้นด้วย ซึ่งผู้กำกับกลุ่มนี้ อาจไม่ได้ผ่านการศึกษาภาพยนตร์มาโดยตรง แต่ได้มีชีวิตร่วมสมัยกับการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาทั้งหลาย โดยพวกเขาได้พยายามใช้ภาพยนตร์ให้เป็นเครื่องมือส่งเสียงให้แก่คนตัวเล็กตัวน้อย คนที่ไร้ซึ่งอำนาจ และผู้ที่คอยวิพากษ์สังคม ด้วยการกำหนดให้ตัวละครเอกของเรื่องไปอยู่ยังชายขอบของสังคม หากไม่พยายามหลบหนี ก็ต้องต่อสู้กับความ อยุติธรรมต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง The Graduate (1967) ของ Mike Nichols และภาพยนตร์เรื่อง 2001: A Space Odyssey (1968) ของ Stanley Kubrick เป็นต้น (James Chapman, 2003, p. 147) ซึ่งการเปิดพื้นที่ให้คนชายขอบได้มีโอกาสส่งเสียงในลักษณะนี้ ทำให้ผู้ที่อยู่ยังชายขอบของสังคมในโลกจริง ไม่ว่าจะเป็นคนผิวสี ผู้หญิง หรือรักร่วมเพศ ได้มีโอกาสก้าวเข้ามาเป็นผู้กำกับเพื่อส่งเสียงของตนเองผ่านภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้กำกับผิวสีอย่าง Spike Lee และผู้กำกับรักร่วมเพศอย่าง Gus Van Sant เป็นต้น (James Chapman, 2003: p. 144)

ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดที่กำลังขับเคลื่อนหนุ่มสาวในสังคมอย่าง “ซ้ายใหม่” นั้น ได้เริ่มเข้ายึดกุมวิธีคิดของเหล่าผู้กำกับ*เลือดใหม่* ผู้ซึ่งสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาภาพยนตร์ได้อย่างเสรี และ*แปลกใหม่* โดยใช้งบประมาณจาก*ทุนใหม่*ที่พร้อมจะลงทุนให้มากเท่าที่จะสามารถสร้างกำไรคืนให้ได้ด้วยความ “ใหม่” ต่างๆ เหล่านี้ จึงทำให้ฮอลลิวูดกลายเป็น “ฮอลลิวูดใหม่” ที่ไม่ต้องพึ่งพิงระบบสตูดิโอและแนวหนังอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าตั้งแต่ยุค “ฮอลลิวูดใหม่” เป็นต้นมา จะมีแต่ภาพยนตร์ “ซ้ายใหม่” เท่านั้น ด้วยบริบทของสงครามเวียดนาม จึงทำให้เกิดภาพยนตร์แนวสงครามขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็น The Green Berets (1968), Apocalypse Now (1979), และ Platoon (1986) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องผ่านบรรยากาศยุคสงครามเย็นด้วย เช่น Rocky IV (1985) และ Rambo III (1988) เป็นต้น ต่อมาไม่นานเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง บ้านเมืองและเศรษฐกิจย่อยยับ คนในสังคมจึงเริ่มโหยหาอดีตเมื่อครั้งบ้านเมืองยังดี ภาพยนตร์อย่าง Back to the Future (1985) และ

Forrest Gump (1994) จึงได้ปรากฏตัวขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อเยียวยาปัจจุบันที่โหดร้าย (James Chapman, 2003: p. 147 - 151)

2.3 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบริบทไทย

ปัญญาชนไทยในช่วงทศวรรษ 2490 เป็นกลุ่มคนที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับการปกครองมาหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบประชาธิปไตย (ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ) ของคณะราษฎร และระบอบเผด็จการทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2481 เป็นต้นมา แต่เนื่องจากทุกระบอบ กลับไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ และเศรษฐกิจที่ตกต่ำภายหลังสงครามได้เลย แต่ด้วยชัยชนะของโซเวียตเหนือนาซีใน พ.ศ. 2488 ประกอบกับคอมมิวนิสต์จีนของเหมาเจ๋อตุงก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลขึ้นได้ใน พ.ศ. 2492 ชัยชนะของคอมมิวนิสต์จึงได้กลายเป็นเสน่ห์ที่คอยเย้ายวนเหล่าปัญญาชนให้เริ่ม “หันซ้าย” โดยเริ่มให้ความสนใจต่อคอมมิวนิสต์กันมากขึ้น (Kasian Tejapira, 2001, p. 66) เฉกเช่นเดียวกับที่เกิดในอเมริกาดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า

ยิ่งกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ ได้ถูกยกเลิกลงใน พ.ศ. 2489 การแพร่หลายของแนวคิดคอมมิวนิสต์ ผ่านหนังสือพิมพ์ นิตยาสาร กวี วรรณกรรม สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ ร้านหนังสือ พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน และองค์กรนักศึกษาต่างๆ จึงยิ่งเฟื่องฟูขึ้นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ระหว่าง พ.ศ. 2489-2500 คอมมิวนิสต์จึงได้กลายเป็นอุดมการณ์หลัก ที่ประชาชนนำมาใช้คัดง้างกับการครอบงำของรัฐบาล (Kasian Tejapira, 2001, p. 59) แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว สหรัฐอเมริกาจะได้เริ่มเข้ามาดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยแล้วก็ตาม

เมื่อสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมามีอำนาจใน พ.ศ. 2500 ผ่านรัฐบาลหุ่นเชิดของพจน์ สารสิน และถนอม กิตติขจร สฤษดิ์ได้สืบต่อภารกิจการเป็นมิตรที่ดีกับสหรัฐฯ จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยการสั่งห้ามไม่ให้มีการชุมนุม สั่งปิดหนังสือพิมพ์จีน หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์วรรณกรรมแนวสังคมนิยม รวมทั้งสั่งจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าฝักใฝ่แนวคิดคอมมิวนิสต์ เช่น นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง ทนายความ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงตอบแทนความดีของสฤษดิ์ด้วยการอนุมัติเงินกู้ให้นำไปใช้ดำเนินการ “แผนพัฒนา” (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2561, 279) ซึ่งนอกจากการรื้อฟื้นอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ และธรรมเนียมพ่อขุนฯ ตามที่ทักษ์ เฉลิมเตียรณ ได้เสนอไว้แล้ว “แผนพัฒนา” ดังกล่าวก็ยังเป็นอีกหนึ่งข้ออ้างที่สฤษดิ์นำเอามาใช้สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบอบเผด็จการทหารของตนเอง (เบเนดิกท์ แอนเดอร์สัน, 2553: 15)

การที่สฤษดิ์ปิดกั้นไม่ให้มีการแพร่ขยายของแนวคิดสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์นี้ ได้ส่งผลให้ยุคทองของการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์สิ้นสุดลง งานเขียนที่เคยเฟื่องฟูมากในยุคก่อนสฤษดิ์ ก็ได้ถูกกวาดล้างลง นักเขียนหัวก้าวหน้า หากไม่ถูกจับกุม ก็ต้องหนีไปต่างประเทศ หรือไม่ก็ต้องยุติบทบาทอาชีพนักเขียนลง แต่หากยังอยากเป็นนักเขียนต่อไป ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวเขียนเป็นรักโรแมนติก หรือไม่ก็บู๊ล้างผลาญแทน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 324) จนกระทั่งเมื่อใกล้สิ้นยุคสฤษดิ์ใน พ.ศ. 2506 ความเข้มงวดในการควบคุมแนวคิดคอมมิวนิสต์ในไทย ได้เริ่มคลี่คลายลง แม้ว่ากระแสสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ในลาวและเวียดนามจะตึงเครียดขึ้นก็ตาม

การวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของสหรัฐฯ ในไทย ก็ได้เริ่มปรากฏตัวให้เห็นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ที่สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ตั้งขึ้นมาใน พ.ศ. 2506 ได้กลายเป็นพื้นที่ในการวิพากษ์

อเมริกา รวมทั้งได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามอินโดจีนได้อย่างครบถ้วน รอบด้าน และเป็นระบบที่สุด (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 215) เพราะนอกจากจะมีบทความจากนักคิดนักเขียนภายในประเทศแล้ว สังคมศาสตร์ปริทัศน์ยังได้นำบทความที่เกี่ยวเนื่องกับสงครามเวียดนาม และแนวคิดก้าวหน้าต่างๆ ในโลกภาษาอังกฤษ มาแปลและตีพิมพ์เพื่อนำเสนอให้แก่ผู้อ่านชาวไทยอยู่อย่างเสมอ

เมื่อสุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้มารับหน้าที่บรรณาธิการต่อจากสุลักษณ์ใน พ.ศ. 2512 สังคมศาสตร์ปริทัศน์ก็ได้ยิ่งทวีความเข้มข้นทางด้านเนื้อหามากยิ่งขึ้น เนื่องจากช่วงปีดังกล่าว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้เริ่มเบ่งบานขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลถนอมได้แถลงใน พ.ศ. 2510 ยอมรับว่าประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการให้สหรัฐอเมริกาได้ใช้ปล่อยเครื่องบินไปถล่มอินโดจีน ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า ทำให้การไต่สวน และการสืบค้นข้อมูลและข่าวคราวเกี่ยวกับสงครามดังกล่าวทั้งในสหรัฐฯ และในประเทศ ได้ดำเนินไปอย่างเผ็ดร้อน ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่ร่างมากว่าสิบปีใน พ.ศ. 2511 รวมทั้งได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2512 บรรยากาศของเสรีภาพนี้ จึงเอื้อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเต็มที่

สำหรับแผนพัฒนาของสฤษดิ์นั้น นอกจากจะได้มีการลงทุนจัดสร้างไฟฟ้า ถนน และสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ แล้ว “การศึกษา” ก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สฤษดิ์ให้ความสำคัญ โดยใน พ.ศ. 2503 รัฐบาลสฤษดิ์ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และขยายสถาบันการศึกษาทุกระดับชั้นให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งผลของแผนการศึกษาดังกล่าว เฉพาะระดับอุดมศึกษานั้น ได้ก่อให้เกิดการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใน พ.ศ. 2509 และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใน พ.ศ. 2511 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยที่เพิ่มจำนวนขึ้นเหล่านี้ กลับไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาในภูมิภาคได้ เนื่องจากวิชาที่เปิดสอน จำนวนอาจารย์ และตำราต่างๆ มีอยู่จำกัด ด้วยเหตุนี้ เด็กต่างจังหวัดส่วนใหญ่จึงเลือกเข้ามาศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ แทน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 59) โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีอาจารย์จบใหม่จากต่างประเทศ เช่น เสน่ห์ จามริก ได้นำตำราภาษาอังกฤษมาใช้ประกอบการสอน ส่งผลให้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสกับแนวคิดแปลกใหม่จากต่างประเทศอยู่โดยตลอด (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 54) ดังนั้น นักศึกษา จึงได้กลายเป็นกลุ่มคนที่ได้สัมผัสกับแนวคิดก้าวหน้า แปลกใหม่จากทั้งตำราภาษาอังกฤษ และจากบทความต่างๆ ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ซึ่งความน่าสนใจของเนื้อหาแปลกใหม่ทั้งหลาย ได้มีส่วนกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเผยแพร่ต่อให้คนในวงกว้างได้รับรู้ด้วย นี่จึงกลายเป็นเหตุผลที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการผลิต “หนังสือเล่มละบาท” และ “หนังสือโรเนียว” ขึ้นเพื่อใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่แนวคิดที่น่าสนใจออกไป

2.4 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทของวงการภาพยนตร์ไทย

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกานั้น สามารถครองตลาดในไทยได้เป็นอย่างสูง ซึ่งรูปธรรมที่ชัดเจน คือจำนวนโรงภาพยนตร์ในช่วงทศวรรษ 2510 เฉพาะในเขตพระนครและธนบุรีนั้น มีโรงภาพยนตร์ที่ฉายภาพยนตร์ใหม่ (โรงภาพยนตร์ชั้น 1) อยู่ราว 30 โรง โดยในจำนวนนี้ ได้ถูกแบ่งออกเป็นโรงที่ฉายเฉพาะภาพยนตร์ฝรั่งมากถึง 12 โรง ภาพยนตร์ไทย 4 โรง และที่เหลืออีกราว 14 โรงจะแบ่งฉายเป็นโรงภาพยนตร์จีน อินเดีย และญี่ปุ่น (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, 3) ซึ่งสาเหตุที่ภาพยนตร์ฝรั่งสามารถครองใจผู้ชมได้เป็นอย่างมากนั้น เป็นเพราะคุณภาพที่ดีกว่า ทั้งนี้ เทคนิค เงินทุน ดารา และเนื้อหา ต่างก็เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อคุณภาพดังกล่าว

เริ่มที่ด้านเทคนิค โดยภาพยนตร์ฝรั่งมักจะถ่ายทำด้วยฟิล์มแบบ 35 ม.ม. ซึ่งมีคุณภาพ และความคมชัดที่เอื้อต่อความสมจริงได้ดีกว่า อีกทั้งยังสามารถบันทึกเสียงลงไปในตัวฟิล์ม และทำสำเนาเป็นฟิล์มแบบ 16 ม.ม. ได้อีกด้วย ซึ่งภาพที่ฉายผ่านฟิล์ม 16 ม.ม. แบบสำเนานั้น จะมีความคมชัดยิ่งกว่าภาพที่ถ่ายทำมาโดยตรงด้วยฟิล์มแบบ 16 ม.ม. (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, น. 22) แต่เนื่องด้วยกรรมวิธีการในการล้างฟิล์มที่ซับซ้อน[1] ประกอบกับราคาที่ค่อนข้างแพงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับความยาวของฟิล์ม คือฟิล์ม 1 ม้วน สามารถถ่ายทำได้แค่ 20 นาทีเท่านั้น (สมชาย ศรีรักษ์, 2548, 115-116) ด้วยเหตุนี้ ภาพยนตร์ไทยจึงไม่นิยมใช้ฟิล์มแบบ 35 ม.ม. แต่อย่างใด แต่กลับไปใช้ฟิล์มแบบ 16 ม.ม. แทน เนื่องจากฟิล์มแบบ 16 ม.ม. นั้น มีทั้งแบบที่สามารถบันทึกเสียงลงไปในตัวฟิล์มได้ และแบบที่บันทึกเสียงไม่ได้ ซึ่งแบบที่สามารถบันทึกเสียงลงไปได้ จะมีกระบวนการล้างฟิล์มที่ซับซ้อนไม่ต่างจากฟิล์มแบบ 35 ม.ม. และราคาก็ไม่ต่างกันมาก ในขณะที่ฟิล์ม 16 ม.ม. แบบที่ไม่สามารถบันทึกเสียงลงไปได้นั้น กระบวนการล้างฟิล์มไม่ได้ซับซ้อนแต่อย่างใด อีกทั้งราคาเมื่อเปรียบเทียบกับความยาวของฟิล์มแล้ว ก็ยังถือว่าถูกกว่ามาก เพราะฟิล์ม 1 ม้วน สามารถใช้ถ่ายทำได้นานถึง 40 นาที ดังนั้น ฟิล์ม 16 ม.ม. แบบที่ไม่สามารถบันทึกเสียงลงไปได้ จึงได้กลายเป็นที่นิยมในหมู่ผู้กำกับชาวไทยในช่วงก่อน พ.ศ. 2513 แม้ว่าคุณภาพจะด้อยกว่า และต้องใช้คนพากย์เสียงระหว่างจัดฉายด้วยก็ตาม

สำหรับด้านเงินทุนนั้น นอกจากค่าฟิล์ม ค่าอุปกรณ์ถ่ายทำ ค่าตัวดารา ค่าวัสดุสร้างฉาก ค่าอัดเสียง ค่ากำกับการแสดง ค่าแรงช่างไฟและผู้ช่วยกล้อง ค่าสถานที่ ค่าดนตรีประกอบ ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าเทปอัดเสียง ค่าทำข่าวระหว่างถ่ายทำ ค่าไฟฟ้า คำน้ำมันรถ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ค่าประชาสัมพันธ์ และค่านักพากย์เสียงแล้ว (กรณีภาพยนตร์ 16 ม.ม. แบบไร้เสียง) การผลิตภาพยนตร์ขึ้นมาหนึ่งเรื่องในช่วงก่อนทศวรรษ 2510 จะต้องมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ค่าอากร ค่าภาษี และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่าอากรศุลกากร

- กล้องถ่ายภาพยนตร์ ต้องเสียอากรศุลกากร ในอัตราร้อยละ 40 ส่วนอุปกรณ์ อื่นๆ อย่างเช่น เครื่องฉาย หรืออะไหล่ต่างๆ จะเสียในอัตราร้อยละ 30

---

[1] ความซับซ้อนของกระบวนการล้างฟิล์มแบบบันทึกสียงได้ มี 6 ขั้นตอนดังนี้

1. นำฟิล์ม Negative ที่ถ่ายเสร็จแล้ว ส่งไปล้างยังต่างประเทศ
2. พิมพ์ฟิล์มขาวดำ (Work Print) และฟิล์มสี (Pilot Print) ขึ้นอีกอย่างละ 1 ชุด โดยให้มีความยาวเท่ากับฟิล์ม Negative เพื่อใช้ตัดต่อและตรวจสอบความถูกต้องของสี
3. บันทึกเสียงลงในเทป 3 เส้น คือ
   - 3.1 เสียงพูด (Dialogue)
   - 3.2 เสียงเพลง (Background)
   - 3.3 เสียงประกอบ (Sound Effect)

   หลังจากนั้น นำเส้นเสียงทั้ง 3 มาบันทึกรวมกันให้เป็นเส้นเดียว เรียกว่า Magnetic Recording
4. บันทึก Magnetic Recording ลงบน Sound Film แล้วล้าง Sound Film ดังกล่าวเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของเสียง
5. นำฟิล์ม Negative ที่ล้างแล้ว มาพิมพ์รวมกับ Sound Film จนเกิดเป็นฟิล์มขาวดำชุดใหม่ (Ruch Print) ซึ่งจะเอาไปใช้ตรวจสอบว่าภาพและเสียงตรงกันหรือไม่ (Synchronized) หลังจากนั้นจึงค่อยตรวจสอบความสมดุลของสี (Color Balance)
6. นำฟิล์ม Negative และ Sound Film มาพิมพ์ก็อปปี้สี (Release Print) เพื่อใช้สำหรับนำออกฉายต่อไป

- ฟิล์ม Negative อัตราร้อยละ 20
  ฟิล์ม Work Print อัตราร้อยละ 20
  ฟิล์มฉายขนาด 16 ม.ม. เมตรละ 0.50 บาท
  ฟิล์มฉายขนาด 35 ม.ม. เมตรละ 2.20 บาท

2. ภาษีการนำเข้า

การถ่ายทำภาพยนตร์ 1 เรื่อง จะต้องเสียภาษีการนำเข้าฟิล์ม 3 ครั้ง เนื่องจาก ฟิล์ม Negative ที่ถูกนำเข้ามาเพื่อใช้ถ่ายทำนั้น จะต้องถูกส่งออกไปต่างประเทศอีก 2 ครั้ง เพื่อทำให้เป็นฟิล์ม Work Print 1 ครั้ง และฟิล์มฉาย (ขนาด 16 ม.ม. หรือ 35 ม.ม. อย่างใดอย่างหนึ่ง) อีก 1 ครั้ง โดยจะเก็บภาษีขาเข้าแต่ละครั้งในอัตราร้อยละ 5.5 ซึ่งประเด็นนี้จะได้กลายเป็นข้อเรียกร้องที่ผู้สร้างภาพยนตร์ชาวไทย เล็งเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของภาพยนตร์ไทย เนื่องจากภาพยนตร์ต่างประเทศ จะเสียภาษีการนำเข้า “ฟิล์มฉาย” เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

3. อากรมหรสพ เก็บในอัตราร้อยละ 50 ของค่าตั๋ว

4. ภาษีอื่นๆ

- ภาษีเงินผลกำไร ที่บริษัทตัวแทนส่งไปให้สำนักงานใหญ่ในต่างประเทศ โดย
  5 แสนบาทแรก เก็บในอัตราร้อยละ 15
  5 แสนบาทถัดไป เก็บในอัตราร้อยละ 20
  1 ล้านบาทขึ้นไป เก็บในอัตราร้อยละ 25
- ภาษีจากการให้เช่าภาพยนตร์ไปฉาย เก็บในอัตราร้อยละ 2.75
- ภาษีเทศบาล เก็บในอัตราร้อยละ 10 ของอากรมหรสพ

5. ค่าธรรมเนียมต่างๆ

- ค่าธรรมเนียมการอนุญาตฉายภาพยนตร์ (เซ็นเซอร์) เก็บในอัตรา 100 เมตรละ 50 บาท
- ค่าธรรมเนียมป้ายโฆษณาที่ติดตั้งตามถนน (คัทเอ้าต์) ป้ายละ 50 บาท (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, น. 67-65)

ด้วยค่าใช้จ่ายจำนวนมากมายมหาศาลเช่นนี้ ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์ แทบจะไม่เหลือเงินทุนสำหรับนำไปใช้พัฒนาคุณภาพด้านอื่น ๆ อีกเลย เช่น การลงทุนซื้อเทคโนโลยีการถ่ายทำล่าสุดในขณะนั้น รวมทั้งการกำกับดาราอย่างพิถีพิถันเพื่อให้แสดงบทบาทได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการกำกับอย่างพิถีพิถันนี้จะสัมพันธ์กับจำนวนฟิล์มที่มีอยู่อย่างจำกัด กล่าวคือ หากดารายังแสดงได้ไม่สมบทบาท ก็ไม่สามารถถ่ายซ่อมซ้ำไปซ้ำมาได้ พอถึงจุดหนึ่ง ผู้กำกับจำต้องปล่อยผ่านฉากนั้นไป

ประเด็นเรื่องเงินลงทุนดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาภาพยนตร์ไทยเป็นอย่างมาก จนถึงกับมีคำพูดที่ว่า “...การสร้างภาพยนตร์ไทยแต่ละเรื่อง ก็เหมือนกับการเล่นการพนัน คือมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนมาก...” (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, น. 26) ด้วยเหตุนี้ ผู้สร้างภาพยนตร์ทั้งหลายจึงได้รวมตัวและเรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนภาพยนตร์ไทย โดยรัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องดังกล่าว ด้วยการประกาศอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2507 ว่าภาพยนตร์คืออุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 153) ซึ่งการรับรองว่าสิ่งใด

จะเป็นอุตสาหกรรมนั้น หมายความว่าสิ่งนั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนด้านการลงทุนผ่านนโยบายที่เป็นรูปธรรมจากทางรัฐบาลด้วย แต่แล้วเมื่อผ่านไปหลายปี ก็ไม่ได้มีนโยบายออกมาสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยแต่อย่างใด ผู้กำกับภาพยนตร์หลายคนจึงได้รวมตัวเพื่อต่อรองกับรัฐบาลอีกครั้งใน พ.ศ. 2510 ด้วยการตั้ง “สมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ไทย” (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, น. 3) ขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจคือ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางด้านการเงินจากทางภาครัฐ สมาคมดังกล่าวได้ระบุหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งไว้ว่า “ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง” (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 32) ซึ่งสอดรับกับ “สมาคมโรงภาพยนตร์” ที่ได้ก่อตั้งขึ้นในอีก 1 ปีถัดมา คือใน พ.ศ. 2511 โดยได้มีการระบุหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งไว้ด้วยว่า “ไม่ดำเนินการในทางการเมือง” (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 41) ซึ่งนี่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการ “เซ็นเซอร์” ตัวเอง และการเซ็นเซอร์นี้จะได้มีส่วนกำหนดเนื้อหาของภาพยนตร์ไทยในช่วงก่อน พ.ศ. 2513 ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ในส่วนของสมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ไทยที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า พระเจ้าวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ ในฐานะนายกสมาคมฯ ได้ยื่นข้อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ให้ภาพยนตร์ได้รับการส่งเสริมอุตสาหกรรมจำพวก ค. ด้วยเงื่อนไขว่าผู้ที่จะได้รับสิทธิ์ส่งเสริมการลงทุนนั้น จะต้องลงทุนไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท และต้องถ่ายทำด้วยฟิล์มแบบ 35 ม.ม. เท่านั้น (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 7) ซึ่งหากผู้ใดเข้าเกณฑ์และได้รับสิทธิ์นี้ ก็จะได้รับการยกเว้นภาษีภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด เช่น ยกเว้นภาษีอุปกรณ์ถ่ายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องล้างภาพราคาที่ไม่เกินชิ้นละ 25,000 บาท (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 80) นอกจากนี้ ค่าภาษีการนำเข้าฟิล์ม ที่ภาพยนตร์ไทยต้องเสียมากกว่าภาพยนตร์ต่างประเทศถึง 3 ครั้งนั้น ก็จะได้รับการยกเว้นภาษีด้วยเช่นกัน (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 81-82) ซึ่งข้อเสนอของนายกสมาคมฯ นี้ ในที่สุดคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฯ ก็ได้มีมติเห็นชอบ และประกาศให้ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจำพวก ค. เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2512 แต่เนื่องด้วยผู้กำกับภาพยนตร์ไทยในขณะนั้น ต่างใช้ฟิล์มแบบ 16 ม.ม. ในการถ่ายทำแทบทั้งสิ้น ประกอบกับเงินลงทุนที่ใช้สำหรับถ่ายทำภาพยนตร์ทั้งเรื่องด้วยฟิล์มประเภทนี้ รวมแล้วก็ยังไม่ถึง 5 ล้านบาทแต่อย่างใด เพราะค่าใช้จ่ายสูงสุดอยู่เพียงแค่ 7 แสนบาทเท่านั้น (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 2) ทำให้ไม่มีใครได้รับสิทธิ์ในการส่งเสริมดังกล่าว ดังนั้นปัญหาที่ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยได้พยายามเรียกร้องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2507 นั้น จึงยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด

สำหรับประเด็นเรื่องตัวดารานั้น หากผู้กำกับอยากให้ภาพยนตร์สามารถขายได้โดยไม่ขาดทุนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ดาราดังอย่างมิตร ชัยบัญชา และเพชรา เชาวราษฎร์ มานำแสดง นอกจากนี้กลุ่มคนที่ซื้อภาพยนตร์ไปฉายต่อในต่างจังหวัด หรือที่เรียกว่า “สายหนัง” นั้น เป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลมากสามามารถกำหนดตัวดาราให้แสดงนำภาพยนตร์เรื่องใดก็ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะภาพยนตร์ไทยสามารถทำกำไรได้ดีในต่างจังหวัด สายหนังจึงกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความมั่งคั่ง สามารถปล่อยกู้ให้ผู้สร้างเอาเงินไปใช้ลงทุนสร้างภาพยนตร์ได้ ซึ่งจากปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้ ได้ทำให้ดาราดังที่มีจำนวนอยู่อย่างจำกัดนั้น ต้องวิ่งรอบถ่ายภาพยนตร์วันละหลายเรื่อง ผลที่ตามมาก็คือความเหนื่อยล้า ทำให้ไม่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่

นอกจากเรื่องเทคนิค เงินทุน และระบบดาราแล้ว เนื้อหา ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่คอยกำหนดคุณภาพให้ภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ภาพยนตร์ในยุคก่อน พ.ศ. 2513 นั้น มักเน้นเนื้อหาไปที่เรื่อง

ชิงรักหักสวาท หรือบุ๊ล้างผลาญ ระเบิดภูเขาเผากระท่อม ทั้งนี้ เป็นเพราะเนื้อหาของภาพยนตร์ไทย ต่างมีส่วนสัมพันธ์กับบรรยากาศทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยจะเห็นได้ว่า ได้มีกฎหมายเข้ามาควบคุมเนื้อหาภาพยนตร์ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว โดยในมาตราที่ 4 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พุทธศักราช 2473 ได้ระบุว่า “...ห้ามมิให้ทำ หรือฉาย หรือแสดง ณ สถานที่มหรสพซึ่งภาพยนตร์หรือประกาศ กอบด้วยลักษณะฝ่าฝืนหรืออาจฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี...” (นัยนา แย้มสาขา, 2540, น. 223) และในมาตรา 7 ก็ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่นายตรวจในการห้าม และยึดภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาต้องตามลักษณะที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 4 (นัยนา แย้มสาขา, 2540, น. 224) อีกด้วย ซึ่งนี่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ในประเทศไทย ต่อมาในช่วงหลังทศวรรษ 2500 การควบคุมข้อมูลข่าวสารได้เข้มข้นขึ้น อันเป็นผลมาจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นการควบคุมที่คู่ขนานไปกับแวดวงวรรณกรรมและสิ่งพิมพ์ ที่ได้มีการสั่งปราบปรามนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และสั่งปิดสำนักพิมพ์เป็นจำนวนมาก รวมทั้งสั่งปิดโรงพิมพ์ที่มีแนวโน้มว่าฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ด้วย ทำให้นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ทั้งหลาย หากไม่หนี ก็จำต้องเปลี่ยนแนวเขียน ดังที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วก่อนหน้า ส่วนในวงการภาพยนตร์นั้น นอกจากจะได้มีกฎหมายมาคอยเซ็นเซอร์เนื้อหาแล้ว บรรยากาศของการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารนี้ ก็ได้บีบให้ผู้สร้างเลือกที่จะเซ็นเซอร์ตัวเองอีกด้วย ผ่านการนำเสนอเนื้อหาชิงรักหักสวาท และบุ๊ล้างผลาญ จนมีผู้ให้คำนิยามภาพยนตร์ในลักษณะนี้ว่า “น้ำเน่า” (สมชาย ศรีรักษ์, 2548, น. 30) ซึ่งเป็นรูปแบบของเนื้อหาภาพยนตร์ที่ไม่ขัดต่อ “ศีลธรรมอันดี” แต่อย่างใด

นอกจากวงการสิ่งพิมพ์และวรรณกรรมแล้ว บรรยากาศในลักษณะนี้ ก็ยังได้สอดรับกับสภาพสังคมนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยช่วงหลังทศวรรษ 2500 อีกด้วย เนื่องจากยุคสมัยดังกล่าว ได้ถูกเรียกว่ายุค “สายลมแสงแดด” ซึ่งเป็นยุคที่การพัฒนา กระแสนิยมอเมริกา และการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร ได้ดึงนักศึกษาให้ออกจากการเมือง ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่พุ่งความสนใจไปที่ “...จะย่ำไปงานบอลล์ เสพเสน่ห์เกสรสุมาลี...” ซึ่งการควบคุมที่เข้มงวดทั้งในวงการภาพยนตร์ วงการสิ่งพิมพ์ และสังคมนักศึกษานี้ จะได้เริ่มคลี่คลายระลอกแรกเมื่อจอมพลสฤษดิ์เสียชีวิตใน พ.ศ. 2506 และคลี่คลายระลอกที่สองเมื่อจอมพลถนอมประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2511 และตามมาด้วยการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2512 ด้วยเหตุนี้ ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทั้งหลายของสังคมไทย จึงได้เริ่มก่อตัวขึ้นใน พ.ศ. 2513 ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

3. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น*ใน* พ.ศ. 2513

3.1 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทโลก

แม้ว่า พ.ศ. 2509 จะเป็นปีที่สหรัฐอเมริกาโจมตีอินโดจีนอย่างหนักหน่วงที่สุด แต่หลังจากปีดังกล่าว การโจมตีอินโดจีนก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และดุเดือดไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จนเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2512 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ได้เดินทางมาเยือนทวีปเอเชีย และได้แวะเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) ประธานาธิบดีนิกสันได้แถลง “หลักการนิกสัน (Nixon’s Doctrine)” เหมือนดั่งที่ได้แถลงในประเทศเอเชียอื่นๆ ว่าสหรัฐอเมริกามีความปรารถนาที่จะถอนทหารออกจากเอเชีย เพื่อที่ “สันติภาพและความเจริญของเอเชียต้องถูกก่อรูปและปกป้องด้วยน้ำมือของชาวเอเชียเอง (Peace and progress in Asia must be shaped and protected primarily by Asian hands)” (“Nixon’s Asian Doctrine,” 1969, p. 10) ซึ่งนี่เป็น

สัญญาณที่ทำให้หลายฝ่ายเข้าใจว่าสงครามในเวียดนามกำลังจะสิ้นสุดลง และสันติภาพก็กำลังจะได้กลับคืนมาอีกครั้ง แต่แล้วในปีถัดมา ในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน กลับได้ออกแถลงการณ์ทางโทรทัศน์ที่ขัดแย้งกันเองกับ “หลักการนิกสัน” เรื่องการถอนทหาร ว่าได้ส่งกองกำลังหลายพันคน (several thousand) บุกเข้าไปในประเทศกัมพูชา เพื่อโจมตีฐานบัญชาการใหญ่ของกองกำลังคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (The headquarter for the entire Communist military operation in South Vietnam) (Robert B. Semple Jr., 1970, p. 1) ซึ่งสื่อไทยได้ให้ข้อมูลว่าทหารชุดดังกล่าวมีจำนวนมากถึง 50,000 คน (“ประชุมใหญ่,” 2513, น. 16) จากแถลงการณ์ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วงกระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกา และได้มีการประกาศนัดชุมนุมใหญ่ที่วอชิงตันในวันที่ 9-10 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 แต่แล้วราว 5 วันก่อนหน้าการชุมนุมใหญ่ คือในวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 นักศึกษาที่ชุมนุมกันอยู่ที่มหาวิทยาลัยเคนท์ (Kent State University) รัฐโอไฮโอ ราว 1 พันคน ก็ได้ถูกหน่วยรักษาความสงบระดมยิง (a volley of National Guard gunfire) จนมีนักศึกษาเสียชีวิตทั้งสิ้น 4 คน (John Kifner, 1970, p. 1) ซึ่งการเสียชีวิตของนักศึกษา 4 คนในครั้งนี้ ได้ยิ่งโหมกระแสการต่อต้านสงครามในเวียดนามและอินโดจีนให้ใหญ่โตยิ่งขึ้น ส่งผลให้การชุมนุมใหญ่ในวันที่ 9-10 พฤษภาคมนั้น มีนักศึกษาเข้าร่วมกว่าแสนคน (John Herbers, 1970, p. 1) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงพลังของนักศึกษาครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556: 243)

3.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทไทย

การเสียชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเค้นท์ และการชุมนุมของนักศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ในสหรัฐอเมริกานั้น ได้รับความสนใจจากนักศึกษาภายในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากมีการแปลบทความและลงภาพการแห่ศพนักศึกษาดังกล่าวลงในหนังสือเล่มละบาทที่นักศึกษาไทยได้ผลิตขึ้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, 243) ซึ่งความตื่นตัวต่อเหตุการณ์ภายนอกประเทศของนักศึกษาไทยในลักษณะนี้ เป็นผลมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการคลายตัว (ชั่วคราว) ของระบอบเผด็จการทหารที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2511 และจัดให้มีการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 รวมทั้งการได้มีโอกาสสัมผัสกับข้อมูลข่าวสาร และแนวคิดก้าวหน้าต่างๆ ผ่านตำราภาษาต่างประเทศ และบทความแปลต่างๆ ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า

นอกจากแนวคิดก้าวหน้าส่วนหนึ่งจะได้ถูกนำเข้ามาจากต่างประเทศแล้ว แนวคิดก้าวหน้าอีกส่วนหนึ่ง ก็ยังได้เดินทางจากอดีตข้ามกาลเวลามาปรากฏตัวอีกครั้งใน พ.ศ. 2513 ด้วย กล่าวคือ หลังจากรุ่นพี่ทางความคิดผู้ที่ได้เคยผลิตผลงานไว้ในช่วงทศวรรษ 2490 ได้ถูกเผด็จการทหารหลัง พ.ศ. 2500 สั่งจับกุมและปราบปรามลงอย่างหนักนั้น งานเขียนก้าวหน้าทั้งหลายจึงได้สูญหายไป แต่เมื่อ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้เริ่มเข้ามาเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ในระหว่าง พ.ศ. 2510-2512 สุชาติจึงได้รู้จักกับ คำสิงห์ ศรีนอก และ สุภา ศิริมานนท์ ผ่านสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ต่อมา เมื่อได้มีโอกาสตามไปยังบ้านของทั้ง คำสิงห์ และสุภา สุชาติจึงได้มีโอกาสสัมผัสกับบรรดางานเขียน “ต้องห้าม” ที่ได้ถูกเก็บไว้ในคอลเล็กชั่นส่วนตัวของนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ทั้งสองนี้ เช่น นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ซึ่งถูกเก็บไว้ที่บ้านของคำสิงห์ และต้นฉบับ “ศิลปเพื่อชีวิต ศิลปเพื่อประชาชน” ของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่บ้านของสุภา เป็นต้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, 343-351) นอกจากนี้ ข้อถกเถียงที่ว่า “ศิลปะที่ดี” และ “วรรณกรรมที่ดี” คืออะไร ก็จะได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาด้วย และจะได้ส่งอิทธิพลต่อวงการภาพยนตร์ไทยในช่วงปีนี้ โดยจะได้

กล่าวถึงต่อไป และจากการที่คนในทศวรรษ 2510 ได้มีโอกาสสัมผัสกับงานในยุคทศวรรษ 2490 เช่นนี้ ได้ทำให้พวกเขารับรู้ว่าความคิดและปัญญาชนหัวก้าวหน้าทั้งหลาย ได้เคยมีอยู่ก่อนแล้วในสังคมไทย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, 337) ด้วยเหตุนี้ เพื่อจะเผยแพร่ให้คนในรุ่น 2510 ได้เห็นแบบอย่างจากรุ่นพี่ในอดีต การพิมพ์ซ้ำงานกลุ่มดังกล่าวอีกครั้ง จึงได้เริ่มปรากฏตัวขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, 371)

นอกจากสุชาติ สวัสดิ์ศรี จะเป็นตัวหลักในการรื้อฟื้นงานเขียนก้าวหน้าของช่วงทศวรรษ 2490 ขึ้นมาใหม่แล้ว สุชาติก็ยังมีบทบาทสำคัญในการร่วมถกเถียงต่อประเด็นว่าด้วย “ซ้ายใหม่” อีกด้วย แม้ว่าสุชาติจะไม่ได้เป็นคนที่นำเข้าแนวคิดดังกล่าวก็ตาม เนื่องจากผู้นำเข้านั้นคือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ที่ได้เขียนบันทึกประสบการณ์ลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐฉบับวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า “ซ้ายใหม่” ตามที่ตนเพิ่งได้ไปสัมผัสมาจากต่างประเทศ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, 241) โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ มองว่า “ซ้ายใหม่” คือกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่คอยทำลายล้างสถาบันสำคัญๆ ของประเทศ ซึ่งคำอธิบายนี้ ต่อมาก็ได้ถูกโจมตีผ่านข้อถกเถียงจากทั้ง อากร ฮุนตระกูล ไมตรี อึ๊งภากรณ์ สุชาติ สวัสดิ์ศรี และสุระพงษ์ ชัยนาม เป็นต้น

นอกจากจะร่วมถกเถียงว่าอะไรคือ “ซ้ายใหม่” แล้ว สุชาติ สวัสดิ์ศรี ยังได้นำบางส่วนของ The Port Huron Statement ของกลุ่ม S.D.S. ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า มาถ่ายทอดไว้ในโลกภาษาไทยด้วย โดยในงานแปลชิ้นดังกล่าว ได้มีเนื้อความตอนหนึ่งระบุว่า “ปัญหาที่เรายกขึ้นมาถามก็คือ อะไรเล่าที่เป็นความสำคัญแท้จริง เราสามารถที่จะมีชีวิตที่แตกต่างและดีกว่าได้หรือไม่ ถ้าเราต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม เราจะทำอย่างไรดี” (สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2513, น. 58) จากข้อความนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของนักศึกษา ผ่านการใช้สรรพนามเรียกแทนตัวเองว่า “เรา” ที่ต้องการจะปฏิวัติ หรือเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งสอดรับกับสรรพนามว่า “เรา” ในแถลงการณ์อีกฉบับหนึ่งที่สุชาติได้นำมาแปลไว้ด้วยเช่นกันที่ชื่อ “คำอุทธรณ์จากซอร์บอน” ซึ่งเป็นคำประกาศของกลุ่มนักศึกษาฝรั่งเศสผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปี พ.ศ. 2511 ความว่า “การปฏิวัติของพวกศักดินาเป็นการปฏิวัติทางศาล การปฏิวัติของพวกกรรมาชีพเป็นทางเศรษฐกิจ การปฏิวัติของพวกเราจะเป็นทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อว่ามนุษย์จะได้กลายเป็นมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง” (สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2514) ซึ่งจากการแปลแถลงการณ์เหล่านี้ ทำให้สุชาติมีโอกาสได้สัมผัสถึงพลังของคนหนุ่มสาวผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยเหตุนี้ คำอธิบายต่อสิ่งที่เรียกว่า “ซ้ายใหม่” ในมุมมองของสุชาตินั้น จึงมีใจกลางอยู่ที่พลังนักศึกษาและการขบถของคนหนุ่มสาว ซึ่งสุชาติจะได้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคำอธิบายตามกรอบคิดนี้ต่อไป (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 253) ในขณะเดียวกัน ข้อสรุปของสุระพงษ์ ชัยนาม ก็ได้สอดรับกับแนวคิดเรื่องพลังนักศึกษาของสุชาติ โดยสุระพงษ์ได้ชี้ให้เห็นว่าตัวการในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ “ซ้ายเก่า” คือชนชั้นกรรมาชีพ แต่สำหรับ “ซ้ายใหม่” นั้น ตัวการไม่ได้จำกัดอยู่ที่ชนชั้นกรรมาชีพแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังได้รวมถึง ปัญญาชน และนักศึกษาอีกด้วย (สุระพงษ์ ชัยนาม, 2514, น. 116)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ด้วยแนวคิดก้าวหน้าจากต่างประเทศ รวมทั้งการรื้อฟื้นภูมิปัญญาจากอดีตขึ้นมาใหม่นั้น ได้เอื้อให้เกิดการตื่นตัวของนักศึกษาขึ้น และเพื่อตอบสนองต่อข่าวการเสียชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเคนท์ เหล่านักศึกษาจึงได้พยายามเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการจัดงานอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาการส่งทหารเข้าไปยังประเทศกัมพูชา (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 308) ซึ่งปัญหาดังกล่าว

เป็นต้นตอที่ทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเค้นท์ต้องเสียชีวิต นอกจากการวิพากษ์วิจารณ์ หรือนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามผ่านกิจกรรมการอภิปรายแล้ว นักศึกษายังได้วิพากษ์ปัญหาว่าด้วยสงคราม ผ่านการโต้วาที ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในหมู่นักศึกษาขณะนั้น ประเด็นที่น่าสนใจคือ ได้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงหัวข้อญัตติที่ต่างไปจากเดิม ซึ่งก่อนหน้านั้น หัวข้อญัตติมักวนเวียนอยู่กับประเด็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ เช่น “รักกันมันกว่าแต่งงาน” หรือ “อยู่เป็นโสดดีกว่าแต่งงาน” เป็นต้น แต่ในปี พ.ศ. 2513 ญัตติของการโต้วาทีก็ได้เริ่มเปลี่ยนไปเป็น “ไม่ควรส่งทหารไปเวียดนาม” (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 289) นอกจากนี้ ด้วยสำนึกของแนวคิด “ซ้ายใหม่” ที่ให้ความสำคัญต่อพลังของนักศึกษาในการต่อสู้และเปลี่ยนแปลงสังคม จึงก่อให้เกิดการเดินขบวนประท้วงของนิสิตจุฬาฯ ขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยในปีนั้น นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นนายกสโมสรนิสิตจุฬาฯ ได้เขียนบทความลง “จุฬาสาร” ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2513 เปิดเผยว่าได้มีการทุจริตเกี่ยวกับเรื่องที่ดินและการเงินของมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตราว 5,000 คน ได้รวมตัวกันขึ้นในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2513 ต่อมาจึงได้เดินขบวนไปพบนายกรัฐมนตรีเพื่อเรียกร้องให้มีการสอบสวนและลงโทษคนผิด ซึ่งการเดินขบวนของนิสิตจุฬาฯ ในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการแสดงพลังของนิสิตจุฬาฯ ครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 410)

นอกจากความเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาดังที่ได้กล่าวมานี้ สภาพสังคมโดยทั่วไปใน พ.ศ. 2513 ก็ได้เริ่มวิตกเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น หากเกิดการถอนทหารตาม “หลักการนิกสัน” (Nixon’s Doctrine) ที่ประธานาธิบดีนิกสันได้แถลงไว้ กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้ตกลงจะถอนทหารออกจากดินแดนไทยให้หมดภายใน พ.ศ. 2513 ส่งผลให้สถานบริการต่างๆ รวมทั้งโรงแรมชั้นหนึ่งทั้งหลายที่มีห้องพักมากถึง 5,000 ห้องนั้น อาจจะต้องปิดตัวลง (“โฉมหน้าเมืองไทย ในปี 13 โดย ส. วร,” 2513, น. 5) ซึ่งข้อมูลจากกรมแรงงานได้ระบุว่า ทั้งประเทศมีลูกจ้างทำงานอยู่ในสถานบริการ ไนต์คลับ และอาบอบนวดมากถึง 738,864 คน โดยเฉพาะในเขตพระนครและธนบุรีนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 320,146 คน (“โฉมหน้าเมืองไทย ในปี 13 โดย ส. วร,” 2513, น. 5) คำถามคือ หากเกิดการตกงาน คนเหล่านี้จะใช้ชีวิตในพระนครต่อไปหรือไม่ โดยหากเลือกใช้ชีวิตในเมืองหลวงต่อ ก็อาจประสบกับปัญหาทางด้านการเงิน อันจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมาได้ เนื่องจากข้อมูลจากกรมสารสนเทศได้ระบุว่าอัตราค่าครองชีพในพระนครของ พ.ศ. 2512 ได้เพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อนราว 2 – 4 % แต่ถ้าหากนับตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา อัตราค่าครองชีพดังกล่าวก็ได้เพิ่มสูงขึ้นมากถึง 14 – 16 % (“โฉมหน้าเมืองไทย ในปี 13 โดย ส. วร,” 2513, น. 5) ซึ่งจากแนวโน้มดังกล่าวนี้ สามารถคาดการณ์ได้ว่าอัตราค่าครองชีพใน พ.ศ. 2513 ก็จะถีบตัวสูงขึ้นต่อไปเช่นกัน นอกจากนี้ “กฎหมายควบคุมที่ดินและเคหะสถาน” ที่ประกันราคาค่าเช่าที่ดิน ที่พักด้วยอัตราที่ต่ำนั้น ได้หมดอายุลงเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2512 ส่งผลให้ค่าเช่าที่ดินและหอพักจะมีราคาที่สูงขึ้น (“โฉมหน้าเมืองไทย ในปี 13 โดย ส. วร,” 2513, น. 5) จากปัญหาเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากการ*เข้ามา*ของฐานทัพอเมริกาแล้ว การถอนฐานทัพ*ออกไป*ก็ได้ทิ้งปัญหาสังคมไว้มากมายเช่นกัน เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาโสเภณี และปัญหายาเสพติด เป็นต้น โดยปัญหาที่เหล่านี้ ก็จะได้ถูกนำเสนอผ่านภาพยนตร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เป็นต้นไป

3.3 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทของวงการภาพยนตร์ไทย

นักวิจารณ์ภาพยนตร์ในช่วงทศวรรษ 2510 ได้พูดถึงคุณภาพของภาพยนตร์ไทยไว้ว่า “...ถ้าจะพูดกันอย่างเปิดใจ เมืองไทยมีคนทำหนังแบบน้ำโพลาริสอยู่เพียง ๓ พระหน่อ คนแรกเปี๊ยก โปสเตอร์ คนที่สอง

‘ท่านมุ้ย’ และคนที่สาม สักกะ จารุจินดา...” (ยิ่งยง สะเด็ดยาด, 2516, น. 13) โดยคำว่า “น้ำโพลาริส” ดังกล่าว ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายของการมีคุณภาพที่ดี ตรงกันข้ามกับ “น้ำเน่า” ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของภาพยนตร์ในยุคก่อนหน้า โดยในบรรดา 3 พระหน่อนี้ ภาพยนตร์เรื่อง “โทน” ของเปี๊ยก โปสเตอร์ ถือได้ว่าเป็นตัวเปิดศักราชใหม่ให้แก่วงการภาพยนตร์ เนื่องจากได้เริ่มออกฉายใน พ.ศ. 2513 และด้วยลักษณะของ “น้ำโพลาริส” ดังกล่าวนี่เอง ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นว่า เทคนิค เงินทุน ดารา และเนื้อหา ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว

เริ่มที่ด้านเทคนิค โดย พ.ศ. 2513 นี้ เป็นปีที่การใช้ฟิล์มแบบ 16 ม.ม. ได้เดินทางมาถึงจุดสิ้นสุด ซึ่งได้ถูกแทนที่ด้วยฟิล์มแบบ 35 ม.ม. กล่าวคือ หลังจากที่รัฐบาล ประกาศให้ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจำพวก ค. ใน พ.ศ. 2512 แล้ว ผู้สร้างภาพยนตร์หลายคน เริ่มมีกำลังใจ และกล้าหันมาใช้ฟิล์มแบบ 35 ม.ม. กันมากขึ้น แม้ว่าการเปลี่ยนมาใช้ฟิล์มดังกล่าว จะไม่สามารถทำให้ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ เข้าเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุนได้ก็ตาม เพราะเงื่อนไขสำคัญอีกประการ คือภาพยนตร์จะต้องลงทุนขั้นต่ำ 5 ล้านบาทด้วย แต่อย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้คนในวงการภาพยนตร์เริ่มตื่นตัว และเริ่มพยายามปรับตัวเพื่อให้มีโอกาสได้รับสิทธิ์ส่งเสริมการลงทุนนั้น ดังจะเห็นตัวอย่างได้จาก การประกาศขายอุปกรณ์ถ่ายภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. ของผู้กำกับที่ชื่อ “แท้ ประกาศวุฒิสาร” ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2513 เพื่อเตรียมหันไปทุ่มเทให้กับการถ่ายภาพยนตร์แบบ 35 ม.ม. แทน (“แท้ ‘แลหลัง’,” 2513, น. 14) หรือภาพยนตร์เรื่อง “โทน” ของเปี๊ยก โปสเตอร์ ที่ได้ประกาศว่าจะใช้ฟิล์มแบบ 35 ม.ม. เป็นตัวถ่ายทำตลอดทั้งเรื่อง (“ใช้ระบบแบบล่าสุด,” 2513, น. 14) เป็นต้น ต่อมา เมื่อมิตร ชัยบัญชา เสียชีวิตในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2513 ภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. ที่มิตรถ่ายค้างไว้อยู่อีกหลายเรื่องนั้น ก็ได้หยุดชะงักลง (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 155) ส่งผลให้กลายเป็นจุดสิ้นสุดของยุคภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. ขึ้นในทันที

สำหรับด้านเงินทุนนั้น ได้เกิดกลุ่มผู้กำกับที่ไม่กังวลกับเรื่องเงินลงทุนขึ้นใน พ.ศ. 2513 กล่าวคือ แม้ว่ารัฐบาลจะได้ประกาศให้ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจำพวก ค. แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากเงื่อนไขที่ต้องใช้ฟิล์ม 35 ม.ม. เป็นตัวถ่ายทำ ประกอบกับต้องลงทุนขั้นต่ำเป็นจำนวนเงิน 5 ล้านบาทนั้น ทำให้ไม่มีใครได้รับสิทธิ์การส่งเสริมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้มีมติในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2513 แต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนต์ไทย” ขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง เพื่อพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ในการผ่อนคลายเงื่อนไขการลงทุนลง (กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ, 2515, น. ค.) อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่รอความชัดเจนจากทางรัฐบาลอยู่นั้น ก็ได้เกิดผู้กำกับหน้าใหม่ ที่มีความพร้อมทางด้านเงินทุน ผลิตภาพยนตร์ออกสู่ท้องตลาดในช่วง พ.ศ. 2513 นี้ เช่น เปี๊ยก โปสเตอร์ ผู้ซึ่งได้คลุกคลีอยู่ในวงการภาพยนตร์ไทยมานาน ผ่านการเขียนโปสเตอร์โฆษณาภาพยนตร์ รวมทั้งได้ร่วมมือกับชวนไชย เตชศรีสุธี ผลิตนิตยาสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ชื่อ “ดาราภาพ” ขึ้นมา ต่อมาชวนไชยคิดอยากสร้างภาพยนตร์ จึงได้ขอให้เปี๊ยกทำหน้าที่เป็นผู้กำกับ แต่เนื่องจากเปี๊ยกไม่มีองค์ความรู้ด้านการผลิตภาพยนตร์แต่อย่างใด ใน พ.ศ. 2511 ชวนไชยจึงได้ส่งเปี๊ยกไปอบรมหลักสูตรการผลิตภาพยนตร์ที่สตูดิโอ “ไดเอะ” ประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 5 เดือน (ณัฏฐพร วรรณดี, 2556, [ออนไลน์]) เมื่อกลับมา เปี๊ยกจึงได้กำกับภาพยนตร์เรื่อง “โทน” ใน พ.ศ. 2512 และได้นำออกฉายใน พ.ศ. 2513 ดังนั้น ชวนไชยจึงได้กลายเป็นแหล่งทุนให้แก่เปี๊ยก โปสเตอร์ นอกจากนี้ ยังมีผู้กำกับอีกคนหนึ่ง คือ ม.จ. ชาตรีเฉลิมยุคล ซึ่งหลังจากที่ได้ผลิตละครโทรทัศน์มานาน ม.จ. ชาตรีเฉลิม ก็ได้เริ่มเปิดกล้องภาพยนตร์เรื่องแรกที่ชื่อ

“มันมากับความมืด” ใน พ.ศ. 2513 และด้วยภูมิหลังทางด้านครอบครัวที่เป็นตระกูลสูงศักดิ์ผู้ดำเนินธุรกิจบริษัทผลิตภาพยนตร์ชื่อ “ละโว้” ผู้ซึ่งมีบทบาทอยู่ในวงการภาพยนตร์มานาน จึงทำให้เรื่องเงินลงทุน ไม่น่าเป็นปัญหาแต่อย่างใด

ในส่วนของดารานั้น ได้เกิดปรากฏการณ์การใช้นักแสดงหน้าใหม่ขึ้นใน พ.ศ. 2513 เหตุเพราะนอกจากการเสียชีวิตของ มิตร ชัยบัญชา จะได้มีส่วนทำให้ยุคของภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. ต้องสิ้นสุดลงแล้ว ความตายของมิตรก็ยังได้มีส่วนช่วยให้ “ระบบดารา” คลายตัวลงด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อดาราเสียชีวิตในระหว่างถ่ายทำภาพยนตร์ ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวก็ต้องล้มเลิกลงในทันที เนื่องจากการไปเริ่มต้นถ่ายใหม่โดยเปลี่ยนตัวนักแสดงนั้น จะทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น นอกเสียจากว่า ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว จะได้ถ่ายทำฉากของดาราผู้ล่วงลับเก็บไว้มากพอแล้ว นอกจากนี้ การพึ่งพิงระบบดารามากเกินไป ก็อาจทำให้ภาพยนตร์ไร้คุณภาพได้ด้วยเช่นกัน เหตุเพราะดาราดังมักไม่มีเวลาให้ผู้กำกับ ดังในบทสัมภาษณ์เมื่อ พ.ศ. 2517 ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ที่ได้กล่าวถึงข้อดีของการใช้นักแสดงหน้าใหม่ว่า

> สิ่งที่ส่งเสริมการพัฒนาของทางด้านภาพยนตร์เวลานี้ก็คือ...การเกิดของดาราใหม่ๆ ซึ่งมีเวลาให้ผู้กำกับอย่างเหลือเฟือ พวกดารุ่นใหม่นี้มีความตั้งใจอย่างสูงและยอมรับถึงการแสดงยุคใหม่ ที่พระเอกหรือนางเอกไม่จำเป็นต้องสวยและหล่อเสมอไป การแต่งกายไม่จำเป็นต้องแฟชั่นเสมอไป เพราะฉะนั้นภาพยนตร์รุ่นใหม่ถึงสมจริงสมจังกว่าเมื่อสมัยก่อนมาก (พิสิษฐ์ นิ่มไพฑูรย์ และ ไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล, 2517: น. 61-62)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถอนุมานได้ว่าดาราดังมักมีเวลาให้ผู้กำกับน้อย มีความตั้งใจต่ำ ไม่ยอมรับการแสดงยุคใหม่ พระเอกนางเอกต้องสวยหล่อเสมอ การแต่งกายก็ต้องแฟชั่นเสมอเช่นกัน ที่สำคัญ คือไม่มีความสมจริงแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ใน พ.ศ. 2513 ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล จึงได้เลือกเอานักแสดงหน้าใหม่ที่ชื่อ สรพงษ์ ชาตรี มารับบทนำในภาพยนตร์ที่เพิ่งเปิดกล้องเรื่อง “มันมากับความมืด” ซึ่งนอกจากการใช้นักแสดงหน้าใหม่จะได้มีส่วนช่วยทำให้ภาพยนตร์ดูสมจริงขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ผู้กำกับหลุดพ้นจากอิทธิพลของผู้อำนวยการสร้าง และสายหนังได้อีกด้วย โดยในบทสัมภาษณ์ชิ้นเดียวกันนั้น ม.จ. ชาตรีเฉลิม ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

> สิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาของภาพยนตร์ก็คือ...การเชื่อมั่นเก่าๆ กับผู้ชมที่ไม่ยอมรับความคิดใหม่ การเชื่อมั่นเก่าๆ นี้ ผู้กำกับมักประสพกับผู้อำนวยการสร้าง หรือสายหนัง ซึ่งมักจะบอกผู้กำกับว่าเอาดาราคนนั้นเล่นซี คนนี้เล่นซี หรือเอาฉากนั้นฉากนี้ เพราะคุณเคยทำมาแล้วและโกยเงินมาแล้ว ความเชื่อมั่นเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาของภาพยนตร์หยุดชงักอยู่กับที่ทันที (พิสิษฐ์ นิ่มไพฑูรย์ และ ไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล, 2517: น. 62)

สำหรับด้านเนื้อหานั้น ได้เริ่มปรากฏภาพยนตร์แนวสะท้อนสังคมขึ้นใน พ.ศ. 2513 กล่าวคือ การคลายความเข้มงวดทางการเมืองลงภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2511 การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2512 การประกาศสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาล การปรากฏตัวของแนวคิด “ซ้ายใหม่”

และการรื้อฟื้นแนวคิดก้าวหน้าจากทศวรรษ 2490 โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง “ศิลปะที่ดี” และ “วรรณกรรมที่ดี” ต่างก็เป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดเนื้อหาภาพยนตร์ในลักษณะดังกล่าว โดยปัจจัยการคลายตัวทางการเมืองนั้น ทำให้ผู้กำกับมีเสรีภาพมากขึ้นในการนำเสนอเนื้อหาของภาพยนตร์ คำถามคือ ภาพยนตร์ควรนำเสนอเนื้อหาอะไร เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมแล้ว กลับพบว่า สังคมกำลังตื่นตัวกับแนวคิด “ซ้ายใหม่” ที่เน้นพลังของนักศึกษาในการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้ สังคมยังได้ให้ความสนใจต่อแนวคิดเรื่อง “ศิลปะที่ดี” ที่มีกรอบคิดว่าศิลปะที่ดีจะต้องสะท้อนชีวิตของผู้คนที่ถูกกดขี่ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 328 - 329) รวมทั้งแนวคิดเรื่อง “วรรณกรรมที่ดี” ที่จะต้องสะท้อนความเลวร้ายของสังคม โดยตัวละครจะต้องใช้ความรู้ความสามารถของตนช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่นั้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, น. 383) ด้วยเหตุนี้ ผู้กำกับจึงได้ผลิตภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคมและช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่ ดังนั้น จึงได้เกิดภาพยนตร์เรื่อง “โทน” โดยเปี๊ยก โปสเตอร์ ขึ้นใน พ.ศ. 2513 ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ยังคงเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาน้ำเน่า ว่าด้วยเรื่องความรักระหว่างหญิงชาย แต่เปี๊ยกได้สร้างให้ตัวละครนางเอกมีสถานะเป็นนักศึกษาผู้ซึ่งต่อมาจะได้ถูกข่มขืน การปรากฏตัวขึ้นของตัวละครนักศึกษาและประเด็นว่าด้วยการข่มขืนนี้ ถือได้ว่าเป็นเนื้อหาใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในภาพยนตร์ไทยมาก่อน ต่อมา ประเด็นปัญหาสังคม ก็ได้ขยายตัวและปรากฏชัดเจนขึ้นในภาพยนตร์ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง “เขาชื่อกานต์” ที่พูดถึงปัญหาคอรัปชั่นผ่านตัวละครของหมอกานต์ ผู้ที่ได้ออกไปรักษาชาวบ้านในต่างจังหวัด แต่แล้วกลับถูกนายอำเภอผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ขอร้องให้หมอเบิกสำลีเป็นจำนวนมากจากทางโรงพยาบาลเพื่อนำไปใช้ยัดเบาะรถที่แฟบลง หมอกานต์ปฏิเสธเพราะมองว่านี่เป็นการคอรัปชั่น ด้วยเหตุนี้ หมอกานต์จึงถูกกำจัดในที่สุด นอกจากนี้ ในภาพยนตร์ของ ม.จ.ชาตรีเฉลิมเรื่อง “เทพธิดาโรงแรม” ก็ได้เล่าถึงชีวิตของหญิงสาวที่ชื่อ*มาลี* ผู้ที่ต้องเดินทางจากเชียงใหม่เข้ามาเป็นโสเภณีในกรุงเทพฯ แต่แล้วกลับถูกกดขี่ต่าง ๆ นานา จนต้องหันไปเรียนเย็บผ้า และกลับไปอยู่เชียงใหม่ในที่สุด ซึ่งในบทสัมภาษณ์ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล นี้ ก็ได้ยืนยันถึงแนวทางในการสร้างเนื้อหาที่สะท้อนสังคม และช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่

> ถ้าผมมีอิสระจาก...การเงินและการเซ็นเซอร์ ผมคงจะสร้างหนังเรื่องที่เกี่ยวกับคนตัวเล็กๆ ในสถานการณ์เล็กๆ แต่ความหมายที่ครอบคลุมถึงสังคมที่เราอยู่โดยตรงไม่ใช่หรือ ที่สังคมเราประกอบด้วยคนตัวเล็กๆ พ่อค้าแม่ค้า กรรมกร นักศึกษา แม่บ้าน ซึ่งพบปัญหาเล็กๆ เช่น ไม่มีเงินซื้อข้าวสำหรับอาหารมื้อเย็น แต่ปัญหาเหล่านี้ระบุถึงภาวะเศรษฐกิจของชาติโดยตรง ตัวอย่างหนังที่ผมสร้างก็คือเขาชื่อกานต์ ซึ่งเป็นเรื่องของหมอชนบทเล็กๆ คนหนึ่งที่ชื่อกานต์ กับข้อขัดแย้งต่อสังคมที่อยู่ หรือเรื่องเทพธิดาโรงแรม ซึ่งเป็นเรื่องของโสเภณีคนหนึ่ง ไม่ดีที่สุดและไม่เลวที่สุด กับการต่อสู้ของหล่อนเพื่อที่จะได้รับความเป็นมนุษย์ ซึ่งควรจะเป็นของหล่อนโดยสมบูรณ์ หรือภาพยนตร์เรื่องต่อไปที่ผมกำลังจะสร้างก็คือความรักครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกสภาพแวดล้อมบีบคั้นจนหล่อนต้องฆ่าตัวตายในที่สุด หนังประเภทนี้เป็นหนังที่ผมคิดว่ามีส่วนที่จะช่วยให้เราเข้าใจถึงสังคมที่เราอยู่มากขึ้น (พิสิษฐ์ นิ่มไพฑูรย์ และ ไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล, 2517: น. 62)

ประเด็นที่น่าสนใจคือ การตระหนักถึงคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ดังที่ได้ปรากฏในบทสัมภาษณ์นี้ ไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่อย่างใด แต่เป็นผลจากการสั่งสมมาตั้งแต่สมัยที่ ม.จ.ชาตรีเฉลิม เรียนหนังสืออยู่ที่สหรัฐอเมริกาแล้ว กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นช่วงที่คนหนุ่มสาวในสหรัฐฯ กำลังแสดงพลังเรียกร้องความเป็นธรรมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ก่อนหน้า ม.จ.ชาตรีเฉลิม ได้เข้าศึกษาปริญญาตรีด้านธรณีวิทยาที่ The University of California, Los Angeles (UCLA) ซึ่ง ณ ที่นั้น ม.จ.ชาตรีเฉลิม ได้เลือกการถ่ายทำภาพยนตร์เป็นวิชาโท ทำให้ได้มีโอกาสเรียนร่วมชั้นกับโรมัน โปลันสกี (Roman Polanski) (Rebecca Townsend, 2017, pp. 209) ผู้ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2511 จะได้แสดงบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมฝรั่งเศสไปตามแนวทางของซ้ายใหม่ กล่าวคือ ในขณะที่นักศึกษา ปัญญาชน และชนชั้นกรรมาชีพ กำลังชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมต่าง ๆ กันในปารีส ที่เมืองคานส์กลับดำเนินการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ไปอย่างปกติ โรมัน โปลันสกี ฌ็อง-ลุค โกดารด์ (Jean-Luc Godard) คล็อด เลอโลช (Claude Lelouch) และหลุยส์ มาลเลอะ (Louis Malle) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้กำกับภาพยนตร์คลื่นลูกใหม่ของฝรั่งเศสในขณะนั้น จึงได้รวมตัวกันตั้งโต๊ะแถลงข่าวเรียกร้องให้ยุติเทศกาลดังกล่าวลง เพื่อแสดงความเป็นหนึ่งเดียวกันร่วมไปกับหนุ่มสาวในปารีส ส่งผลให้มีการประกาศยุติเทศกาลภาพยนตร์ลงในที่สุด

เพื่อพิจารณาบริบทที่รายล้อม ม.จ.ชาตรีเฉลิม ไม่ว่าจะเป็น การนั่ง (sit-in) เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่พี่น้องผิวสีที่เมืองกรีนส์โบโร่ใน พ.ศ. 2503 การก่อตั้งขบวนการ The Student Nonviolent Coordinating Committee (S.N.C.C.) ที่เมืองแอตแลนตา ใน พ.ศ. 2503 การก่อตั้งขบวนการนักศึกษา The Northern Student Movement ใน พ.ศ. 2504 ความนิยมในบทเพลง Where Have All the Flowers Gone ของคณะ Peter, Paul and Mary ใน พ.ศ. 2504 การก่อตั้งขบวนการนักศึกษา Student for a Democratic Society (S.D.S.) ใน พ.ศ. 2505 ความนิยมในบทเพลง Blowin in the wind ของ Bob Dylan ใน พ.ศ. 2506 การปราศรัยอันทรงพลัง “I have a dream” ของมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ใน พ.ศ. 2506 การได้สัมผัสกับพลังของซ้ายใหม่ผ่านเพื่อนร่วมชั้นเรียนอย่างโรมัน โปลันสกี ใน พ.ศ. 2511 และการได้สัมผัสกับซ้ายใหม่อีกครั้งเมื่อแนวคิดดังกล่าวได้เดินทางมาถึงประเทศไทยใน พ.ศ. 2513 จะพบว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ อาจได้มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมให้ ม.จ.ชาตรีเฉลิม คล้อยตามไปกับสำนึกว่าด้วยซ้ายใหม่ จนก่อให้เกิดการสร้างงานที่เน้นนำเสนอภาพความเลวร้ายที่คนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมต้องเผชิญในที่สุด

ต่อมาใน พ.ศ. 2516 ได้มีการก่อตั้ง บ.ไฟว์สตาร์ ขึ้น (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2561, น. 162) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีนโยบายสนับสนุนผู้กำกับหน้าใหม่ผ่านการให้ทุนสนับสนุนสร้างภาพยนตร์ 100% โดยหากฉายแล้วได้กำไร ก็จะแบ่งกำไรนั้นกับผู้กำกับกันคนละครึ่ง ด้วยเหตุนี้ ภาพยนตร์แนวสะท้อนสังคมจึงได้มีโอกาสขยายตัวจากเปี๊ยก โปสเตอร์ และ ม.จ. ชาตรี เฉลิมยุคล ไปสู่ผู้กำกับหน้าใหม่ๆ จนมีภาพยนตร์สะท้อนสังคมจากผู้กำกับหน้าใหม่ขึ้นมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็น เทพธิดาบาร์ 21 (2521) และน้ำพุ (2527) ของยุทธนา มุกดาสนิท ครูบ้านนอก (2521) ของสุรสีห์ ผาธรรม ชีวิตบัดซบ (2520) เมืองในหมอก (2521) และไผ่แดง (2522) ของเพิ่มพล เชยอรุณ ลูกอีสาน (2525) ของวิจิตร คุณาวุฒิ และน้ำค้างหยดเดียว (2521) ของสุชาติ วุฒิชัย เป็นต้น

แต่แล้วเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ก็ได้ทำให้นักศึกษาและปัญญาชนเริ่มลังเลกับแนวทางซ้ายใหม่ตามที่ตนได้ยึดถือมาอย่างยาวนาน ยิ่งเมื่อประเทศคอมมิวนิสต์อย่างเวียดนาม ได้บุกถล่มประเทศ

คอมมิวนิสต์อย่างกัมพูชาใน พ.ศ. 2522 เยาวชนหนุ่มสาวจึงเลิกศรัทธาต่อแนวคิดซ้ายแบบต่าง ๆ นับแต่นั้นเป็นต้นมา ภาพยนตร์สะท้อนสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมาด้วยฐานคิดของซ้ายใหม่จึงไร้ผู้ชม เพราะผู้ชมหลักที่เป็นนักศึกษาปัญญาชนได้เลิกศรัทธาต่อแนวคิดซ้ายใหม่ไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ภาพยนตร์สะท้อนสังคมจึงได้ทยอยลดจำนวนลง เหลือไว้แต่งานสร้างของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เท่านั้น ซึ่งในท้ายที่สุดก็ต้องหันไปสร้างภาพยนตร์อย่าง “สุริโยทัย” ขึ้นแทน ทำให้ภาพยนตร์เรื่อง “เสียดาย 2” ที่ออกฉายใน พ.ศ. 2539 จึงได้กลายเป็นภาพยนตร์สะท้อนสังคมเรื่องสุดท้าย และถือว่าเป็นจุดจบของการสร้างภาพยนตร์แนวนี้ไปในที่สุด

4. สรุปผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละบริบท และข้อเสนอแนะ

การโจมตีประเทศกัมพูขาของสหรัฐอเมริกา การเสียชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเคนท์ การประท้วงของนักศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ในสหรัฐอเมริกา การอภิปรายโดยนักศึกษาไทยว่าด้วยการส่งทหารไปกัมพูชา การเปลี่ยนญัตติโต้วาทีเป็นเรื่องสงครามเวียดนาม การเดินประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การปรากฏตัวของแนวคิด “ซ้ายใหม่” ในไทย การรื้อฟื้นงานเขียนในช่วงทศวรรษ 2490 ขึ้นมาใหม่ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย การสิ้นสุดยุคของภาพยนตร์แบบ 16 ม.ม. การปฏิเสธระบบดารา การเสียชีวิตของมิตร ชัยบัญชา (รวมทั้งรัตน์ เปสตันยี) การเปิดกล้องภาพยนตร์เรื่อง “มันมากับความมืด” ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคคล และการเปิดฉายภาพยนตร์เรื่อง “โทน” ของเปี๊ยก โปสเตอร์ นั้น ต่างก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2513 ทั้งสิ้น ซึ่งล้วนมีส่วนผลักดันให้เกิดภาพยนตร์แนวสะท้อนปัญหาสังคมขึ้นในปีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านภูมิปัญญาเรื่องแนวคิด “ซ้ายใหม่” และแนวคิดก้าวหน้าต่างๆ จากทศวรรษ 2490 ที่นอกจะคอยกระตุ้นให้นักศึกษาออกไปแสดงพลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมแล้ว แนวคิดดังกล่าวก็ยังได้ส่งอิทธิพลต่อผู้กำกับภาพยนตร์ในสมัยนั้นอีกด้วย ภาพยนตร์ในช่วงนี้จึงได้กลายเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ผู้กำกับได้ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม และใช้ต่อสู้เพื่อนำความเป็นมนุษย์ให้กลับคืนมาสู่คนตัวเล็กตัวน้อยนั่นเอง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดซ้ายใหม่กับวงการภาพยนตร์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าว คือข้อค้นพบใหม่ในงานวิจัยนี้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาพยนตร์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ยังคงเหลือประเด็นไว้ให้ผู้สนใจได้ค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมต่อไป เช่น ประเด็นว่าด้วยบทบาทของ พ.ร.บ. ภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่คอยควบคุมภาพยนตร์ให้เน้นนำเสนอเนื้อหาที่ค้ำชูศีลธรรมมอันดี แต่เหตุใดกลับอนุญาตให้ภาพยนตร์ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล อย่าง *เทพธิดาโรงแรม* (2517) ซึ่งมีตัวละครหลักเป็นโสเภณี หรือภาพยนตร์ของเพิ่มพล เชยอรุณ เรื่อง*ชีวิตบัดซบ* (2520) ซึ่งมีฉากภรรยาของพระเอกมีเพศสัมพันธ์กับพ่อพระเอก ได้ออกฉาย เป็นต้น ทั้งนี้ งานวิจัยต่อประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวถึงนี้ รวมทั้งประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับภาพยนตร์ในยุคนี้จะได้มีส่วนช่วยเติมเต็มให้ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์มีความสมบูรณ์เพิ่มยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเศรษฐการ กรมการสนเทศ. (2515). *รายงานคณะกรรมการศึกษาเรื่องการสร้างภาพยนตร์ไทยและการนำภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาฉายในประเทศไทย*. ม.ป.ท.

ขจิตขวัญ กิจวิสาละ. (2553). *ความหมายของการขัดขืนอำนาจของสังคมผ่านการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2550* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โฉมหน้าเมืองไทย ในปี 13. (2513, 1 มกราคม). *ไทยรัฐ,* 5.

ใช้ระบบแบบล่าสุด. (2513, 29 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ*, 14.

ณัฏฐพร วรรณดี. (2556). ลิขิตสุขภาพ วิถีแห่งผู้กำกับระดับตำนาน 'เปี๊ยก โปสเตอร์'. *ไทยรัฐ*. https://www.thairath.co.th/content/365529

ณัฐพล ใจจริง. (2552). *การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)* [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตามไท ดิลกวิทยรัตน์. (17 ตุลาคม 2560). ประวัติศาสตร์การเมืองไทยในหนังสือ Commodifying Marxism. *การบรรยายวิชา ป.616 ประวัติศาสตร์การเมืองไทยหลังปี 2475*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2561). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

แท้ ‘แลหลัง’. (2513, 26 มกราคม). *ไทยรัฐ,* 14.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2557). *1968 เชิงอรรถการปฏิวัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สมมติ.

นัยนา แย้มสาขา. (2540). *นโยบายการส่งเสริมภาพยนตร์ของรัฐบาลไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เบเนดิกท์ แอนเดอร์สัน. (2553). *ในกระจก : วรรณกรรมและการเมืองสยามยุคอเมริกัน*. อ่าน.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฟ้าเดียวกัน.

ประชุมใหญ่. (2513, 8 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ,* 16.

พิสิษฐ์ นิ่มไพฑูรย์ และไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล. (2517). คำตอบจากหัวใจของภาพยนตร์. *ฟิล์ม*. ชุมนุมภาพยนตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 61-62.

ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2516). วิจารณ์บันเทิง: จังหวะหนังไทย. ไทยรัฐ, 13. ใน สมชาย ศรีรักษ์. (2548). *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ. 2510-2525*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย ศรีรักษ์. (2548). *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ. 2510-2525* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2513). ซ้ายใหม่. วิทยาสารปริทัศน์, 23, 58. ใน ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฟ้าเดียวกัน.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2514). ซ้ายใหม่อีกครั้งหนึ่ง. วลัญชทัศน์ ฉบับมนุษย์และปัญหา, 1(1). ไม่ปรากฏเลขหน้า. ใน ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฟ้าเดียวกัน.

สุนทรพจน์ของวุฒิสมาชิกฟุลไบรท์. (2509). แปลโดย สุลักษณ์ ศิวรักษ์. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 4*(3), 51- 56.

สุระพงษ์ ชัยนาม. (2514). .ใครเป็นซ้าย?. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 8*(4). 116.

อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2561). *120 ปี ธุรกิจภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

Arlene Becker Neher. (1980). Prelude to Alliance: The Expansion of American Economic Interest in Thailand during the 1940's [Unpublished doctoral dissertation]. Northern Illinois University. 171. ใน ณัฐพล ใจจริง. (2552). *การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Buses boycotted over race issue. (1955, 6 December). *The New York Times,* 31.

East German paper names flier-held in north Vietnam. (1966, 5 August). *The New York Times*, 2.

Fred Powledge. (1965a, March 15). The student left: spurring reform. *The New York Time,* 1.

Fred Powledge. (1965b, March 15). The new student left: Movement represents serious activists in drive for changes. *The New York Times,* 26.

James Chapman. (2003). *Cinemas of the world : Film and society from 1895 to the present*. Reaktion Books.

John Herbers. (1970, May 10). Big capital rally asks U.S. pullout in southeast asia. *The New York Times,* 1.

John Kifner. (1970, 5 May). .4 Kent state students killed by troops. *The New York Times*, 1.

Jürgen Müller. (2004). *Movies of the 60s*. Taschen.

Kasian Tejapira. (2001). *Commodifying marxism: the formation of modern Thai radical culture, 1927-1958*. Kyoto University Press.

Lewis Wood. (1952, 5 February). High court review on 'miracle' is set. *The New York Times,* 31.

Martin Luther King Jr. (1963). I have a dream. *The U.S. national archives and records administration*. https://www.archives.gov/files/press/exhibits/ dream-speech.pdf

Nixon's Asian Doctrine. (1969, August 3). *The New York Times*. 10.

Randolph S. R. (1986). *The United States and Thailand: Alliance dynamics 1950 – 1985*. Institute of east asian studies, University of California. p. 54. ใน ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฟ้าเดียวกัน.

Rebecca Townsend. (2017). *Cold fire: gender, development, and the film industry in cold war Thailand* [Doctoral dissertation]. Cornell University.

Robert B. Semple Jr. (1970, May 1). Nixox sends combat forces to Cambodia to drive communists from staging zone. *The New York Times,* 1.

William Marotti. (2009, February). .Japan 1968: The performance of violence and the theater of protest. *The American Historical Review, 114*(1), 100.

200,000 March for civil rights. (1963, August 29). *The New York Times*, 1.

กลวิธีการประพันธ์ของมาร์ค ล็องบรงในวรรณกรรมบันเทิงคดีภาษาฝรั่งเศส เรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์”

สรรเพชญ เกตตะพันธ์ และ ขนิษฐา กองทิพย์ จารุพินทุโสภณ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการประพันธ์ของนักเขียนฝรั่งเศสมาร์ค ล็องบรง ในวรรณกรรมบันเทิงคดีเรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์” (Théorie du chiffon) โดยผู้เขียนได้กำหนดรูปแบบผลงานเป็นละครตลกเสียดสีสังคม (Sotie) ซึ่งมีลักษณะเด่นอยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์อุตสาหกรรมแฟชั่นอย่างรุนแรง การใช้คำพูดกระทบกระเทียบเปรียบเปรย ถ้อยคำแดกดัน ประชดประชัน และการเสียดสี โดยใช้วิธีเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้มีการเกี่ยวพันกันโดยตรง นับเป็นการนำเสนอมุมมองเฉพาะตัวที่แปลกใหม่ เราจะสังเกตได้ว่า มาร์ค ล็องบรง สร้างงานเขียนเกี่ยวกับแวดวงแฟชั่นทั้งที่ไม่มีภูมิหลัง และประสบการณ์การทำงานในด้านนี้เลย เขาใช้วิธีสร้างตัวละครสมมุติ ฌ็อง-หลุยส์ ดีไซน์เนอร์วัยเจ็บสิบปี ที่มีฝีมือเก่งกาจ สร้างสรรค์ผลงานมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ฌ็อง-หลุยส์ให้สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น และมุมมองที่เขามีต่อวงการแฟชั่น ซึ่งบ่อยครั้งทัศนะของเขาไม่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของวงการแฟชั่นที่ผู้คนคุ้นเคย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มาร์ค ล็องบรงนำเสนอในผลงานชิ้นนี้ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามและเชื่อในสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอราวกับว่าเป็นการเขียนของผู้ที่มีประสบการณ์ในแวดวงนี้มาอย่างยาวนาน นับว่าล็องบรงประสบความสำเร็จในการสร้างงานเขียนประเภท Sotie อย่างแท้จริง

คำสำคัญ การแปล บันเทิงคดี ละครเสียดสีสังคม แฟชั่น

The Writing Style of Marc Lambron in French Literary Fiction “Théorie du Chiffon”

Sanpet Kettapan and Kanittha Kongtip Jarupintusophon
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The article aims to study the unique writing style of Marc Lambron in French literary fiction “Théorie du chiffon” which is defined type of the work by the author as a socially satirical farce (Sotie) characterized by the extremely satire to a fashion field, ironic discourse, sarcastic words and satirizing by combining between a subject to excursive stories. These writing styles are newly distinctive perceptions. We observe that Marc Lambron creates this fashion fiction without background or experience in the fashion industry. He creates “Jean-Louis” the talented and creative seventieth designer, and he has been an expert in the fashion field for a long time. This character gives an interview, comment, and opinions about fashion, these are inconsistent with the public image of the fashion industry. However, the author’s perspective results in deference and agreement of reader as if the author is a professional person in the fashion field. This novel is a successful Sotie fiction of Marc Lambron.

Keywords: Translation, Fiction, Sotie, Fashion

1. บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทยเรื่อง“บทแปลนวนิยายเรื่อง *“ใต้พัสตราภรณ์” ของมาร์ค ล็องบรง (หน้า 7-113) พร้อมบทวิเคราะห์”* วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประกอบด้วยภาคการแปล ซึ่งนำเสนอบทแปลวรรณกรรมบันเทิงคดีเรื่อง “Théorie du chiffon” จากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย และภาควิเคราะห์การแปล เพื่อศึกษาปัญหาที่พบและแนวทางแก้ไข โดยในส่วนของภาคการแปล ผู้วิจัยได้แปลวรรณกรรมเล่มนี้โดยใช้ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Théorie interpretative de la traduction) ของสถาบันชั้นสูงด้านการล่ามและการแปล (École Supérieure d’Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) ซึ่งกำหนดกระบวนการแปลไว้ 3 ขั้นตอน คือการทำความเข้าใจต้นฉบับที่ผู้แปลจะต้องใช้ทั้งความรู้ทางภาษาและความรู้เสริมที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้นฉบับต้องการสื่อ การผละออกจากภาษาซึ่งเป็นการที่ผู้แปลเก็บความหมายที่เข้าใจไว้ในรูปของความคิด ภาพจำและความรู้สึก และการถ่ายทอดบทแปลที่ต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาปลายทางที่เป็นธรรมชาติ ในส่วนของภาควิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาการแปลในระดับการทำความเข้าใจต้นฉบับ และระดับการถ่ายทอดความหมายสู่บทแปล

วรรณกรรมบันเทิงคดีเรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์” เขียนขึ้นโดยมาร์ค ล็องบรง (Marc Lambron) นักเขียนนิยายชาวฝรั่งเศส โดยได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในปีค.ศ. 2009 สำนักพิมพ์ Grasset วรรณกรรมชิ้นนี้เป็นที่โด่งดังในกลุ่มผู้คนที่สนใจโลกแฟชั่นจนนิตยสารแอล (Elle) ของประเทศฝรั่งเศสให้ติดอันดับ 1 ใน 14 นวนิยายน่าอ่านสำหรับผู้ชื่นชอบแฟชั่น (Trollion, n.d.) นอกจากนี้ “ใต้พัสตราภรณ์” ยังได้รับความสนใจจากผู้ทรงอิทธิพลในวงการแฟชั่นอย่างคาร์ล ลาเกอร์เฟลด์ (Karl Lagerfeld) เขาชื่นชอบวรรณกรรมชิ้นนี้และแจกจ่ายให้คนสนิทอีกด้วย (Dormoy, 2010)

มาร์ค ล็องบรง เกิดวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1957 จบการศึกษาจากสถาบันแห่งชาติด้านการบริหารและการปกครอง (École Nationale d'Administration หรือ ENA) เขาสร้างสรรค์งานเขียนมาแล้วทั้งสิ้น 22 เล่ม เขาเป็นทั้งนักเขียนนิยาย นักวิจารณ์วรรณกรรม และนักข่าว รวมถึงได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกของราชบัณฑิตยสภาฝรั่งเศส (Académie Française) ในปี ค.ศ. 2014

“ใต้พัสตราภรณ์” มีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจ ผู้เขียนได้ระบุประเภทของผลงานว่าเป็นละครตลกเสียดสี (Sotie) โดย Sotie มีความหมายว่าเป็นละครตลกเสียดสีสังคม ที่นิยมเล่นกันในช่วงยุคกลางของฝรั่งเศส โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิพากษ์วิจารณ์สังคมและขนบธรรมเนียม ผู้เขียนได้สร้างตัวละครสมมุติ ฌ็อง-หลุยส์ โบญูร์ ดีไซเนอร์ชื่อดังก้องโลก และเอแลน ดูมาส์ นักข่าวหญิงจากนิตยสารอเมริกัน และสร้างรูปแบบการดำเนินเรื่องเป็นการสัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ฌ็อง-หลุยส์ได้วิพากษ์วิจารณ์อุตสาหกรรมแฟชั่นอย่างถึงพริกถึงขิง การสัมภาษณ์ในแต่ละตอน จะเป็นการนำเสนอมุมมองของฌ็อง-หลุยส์ในประเด็นต่าง ๆ ของวงการแฟชั่น ฌ็อง-หลุยส์ซึ่งจัดว่าเป็นดีไซเนอร์ปากจัด ได้วิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในแวดวงแฟชั่นอย่างคนมีประสบการณ์ รู้ลึก รู้จริง เขาใช้วิธีที่หลากหลายในการเสียดสี โดยใช้ทั้งถ้อยคำเปรียบเปรย ถ้อยคำประชดประชัน การเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้มีความเกี่ยวโยงกันโดยตรง เช่น เขาที่เปรียบตัวเองเป็นเทพปกรณัมกรีกโบราณ เชื่อมโยงวงการแฟชั่นกับลัทธิบูชาปีศาจ เขาเปรียบเทียบผู้นำแฟชั่นกับประมุขและผู้ปกครองประเทศ การที่ผู้มีอำนาจรัฐเอารัดเอาเปรียบเจ้าของห้องเสื้อ รวมถึงการที่นิตยสารแฟชั่นต้องพึ่งพิงห้องเสื้อ จะเห็นได้ว่าเทคนิคการประพันธ์ดังกล่าวทำให้งานเขียน

ชิ้นนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสามารถเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้รู้สึกสนุกปนขบขันประหนึ่งว่ามีบุคคลจริงจากวงการแฟชั่นมาเล่าให้ฟัง ขณะเดียวกันการใช้ถ้อยคำเสียดสีทำให้ผู้อ่านได้เห็นว่าวงการแฟชั่นนั้นไม่ได้สวยหรูตามที่คิดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้เขียนระบุว่างานชิ้นนี้มีลักษณะตลกเสียดสีสังคม

2. เรื่องย่อ

"ใต้พัสตราภรณ์" ดำเนินเรื่องในรูปแบบบทสัมภาษณ์ของฌ็อง-หลุยส์ ดีไซน์เนอร์วัยเจ็บสิบปีเจ้าของแบรนด์เจแอล (JL) ที่มีชื่อเสียงก้องโลก และผู้สัมภาษณ์จากสำนักพิมพ์นิตยสารแฟชั่นของอเมริกันนามว่า เอแลน ดูมาส์ บทสัมภาษณ์อันแสนเผ็ดร้อนแบ่งออกเป็น 9 ตอน ในแต่ละตอนจะนำเสนอเรื่องราวด้านมืดของวงการแฟชั่น ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้ ตอนที่หนึ่งเกี่ยวกับเรื่องทีมโปรโมท ตอนที่สองเกี่ยวกับลูกค้าในยุคสมัยต่าง ๆ ตอนที่สามเกี่ยวกับเพื่อนร่วมวงการ ตอนที่สี่เกี่ยวกับบรรณาธิการนิตยสารแฟชั่นและรายการทีวี ตอนที่ห้าเกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับโลก ตอนที่หกเกี่ยวกับกามวิสัยยุคโรมัน ตอนที่เจ็ดเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิง ตอนที่แปดเกี่ยวกับแรงขับทางเพศในสตรี และตอนที่เก้าเกี่ยวกับวิกฤตในโลกสมัยใหม่และจุดมุ่งหมายของวงการแฟชั่น ในตอนสุดท้ายนี้ ฌ็อง-หลุยส์กล่าวถึงความเลวร้ายของวงการแฟชั่น และเขาสั่งให้เอแลนจ้องหน้าเขา แต่แบตเตอรี่ของเครื่องบันทึกเสียงหมดลงเสียก่อน

3. กลวิธีการประพันธ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ของมาร์ค ล็องบรงที่ส่งผลให้ผลงานชิ้นนี้มีเอกลักษณ์และวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียนที่นำเสนอผ่านกลวิธีการประพันธ์ ดังนี้

3.1 ผู้เขียนกำหนดรูปแบบผลงานเป็นงานเขียนตลกเสียดสีสังคม (Sotie)

สำหรับงานประพันธ์ชิ้นนี้ ผู้เขียนได้ระบุไว้บริเวณปกในของหนังสือด้วยคำภาษาฝรั่งเศส "Sotie" ซึ่งเป็นประเภทของงานวรรณกรรมประเภทหนึ่ง

Sotie มีความหมายตามพจนานุกรมของศูนย์ทรัพยากรด้านบริบทและคำแห่งชาติ (Centre National de Ressources Textuelle et Lexicales หรือ CNRTL, n.d.) ว่าเป็นละครตลกเสียดสีสังคมที่นิยมเล่นกันในช่วงยุคกลางของฝรั่งเศส โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิพากษ์วิจารณ์สังคมและขนบธรรมเนียมอย่างดุเดือด คำศัพท์นี้มีรากศัพท์ภาษาฝรั่งเศสจากคำว่า "Sots" ซึ่งแปลว่า คนโง่ คนบ้า และต้นกำเนิดของละครชวนหัวเสียดสีสังคมชนิดนี้คือ งานเฉลิมฉลอง "งานเลี้ยงคนโง่ (Fête des Fous)" โดยจะจัดในช่วงปีใหม่ของทุกปี เพื่อเสียดสีและสร้างความขบขัน

นอกจากนี้ Picot (1878, p. 236) นักเขียนนิยายฝรั่งเศส ได้ให้นิยามของคำว่า Sotie หรือ Sottie ไว้ว่าเป็นละครชวนหัวรูปแบบหนึ่งที่นิยมเล่นในงานวันนักบุญทารกผู้วิมลมรณสักขี (Les jours des Saints innocents) ของประเทศฝรั่งเศส ช่วงศตวรรษที่ 15 -16 โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิงและเสียดสีสังคมด้วยการนำความจริงที่ปรากฏอยู่ ณ สังคมขณะนั้นมากลับตาลปัตร

ลักษณะละครตลกเสียดสีนี้ปรากฏให้เห็นกันหลายรูปแบบ เช่น การเดินขบวนพาเหรดสั้น ๆ โดยไม่มีอุปกรณ์เสริมใด ๆ แต่จะมีการใช้ถ้อยคำเสียดสีโต้ตอบกันเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์ในสังคม ในอีกลักษณะหนึ่งคือการให้คนที่รับบทตัวตลก (Les sots) ใส่อุปกรณ์เสริมได้แก่ ชุดยาวสีเทา เสื้อที่มีหมวกคลุม และใส่

หูลา เพื่อบ่งบอกว่าตัวละครดังกล่าวเป็นตัวตลกของสังคม นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่ให้ตัวละครแต่งกายด้วยชุดประจำอาชีพ โดยมีเจตนาเพื่อถ่ายทอดแนวคิดที่ว่า คนบ้ามีอยู่ทั่วทุกสังคมและชนชั้น

หากคำนึงถึงความหมายของละครตลกเสียดสีสังคมกอปรกับบริบทแวดล้อม ซึ่งอ้างถึงแวดวงแฟชั่นในประเด็นต่าง ๆ จึงอนุมานได้ว่าผู้เขียนมิได้ต้องการเสียดสีประชาคมโลก หากแต่มุ่งเน้นไปที่สังคมอุตสาหกรรมแฟชั่น

3.2 การเป็นบันเทิงคดีในลักษณะบทสัมภาษณ์

“ใต้พัสตราภรณ์” เป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่ใช้บทสัมภาษณ์เพื่อดำเนินเรื่อง ถึงแม้ว่าในช่วงอารัมภบทจะเขียนขึ้นเป็นความเรียง เพื่อปูพื้นให้ผู้อ่านเข้าใจถึงภูมิหลังของตัวละครหลักทั้งสอง ได้แก่ ฌ็อง-หลุยส์ โบญูร์ และเอแลน ดูมาส์ แต่เนื้อเรื่องหลังจากอารัมภบทล้วนดำเนินผ่านรูปแบบบทสัมภาษณ์ทั้งสิ้น ประเด็นนี้จึงนับเป็นลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างจากงานเขียนประเภทบันเทิงคดีทั่วไปที่จะมีองค์ประกอบ 6 ประการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ม.ป.ป.) ได้แก่ สารัตถะของเรื่อง (Theme) โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) ฉาก (Setting) และบรรยากาศ (Atmosphere) แต่ทว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีเพียงสามองค์ประกอบได้แก่ ส่วนโครงเรื่อง (Plot) ฉาก (Setting) และบรรยากาศ (Atmosphere) เท่านั้น เนื่องจากผู้เขียนดำเนินเรื่องด้วยบทสัมภาษณ์ที่ตัดจบเป็นตอน โดยแต่ละตอนเนื้อหามิได้เกี่ยวข้องกัน มีเฉพาะการเปิดเรื่องและการปิดเรื่องเท่านั้น ไม่มีการผูกปมและคลายปม อีกทั้งผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวตลอดทั้งเล่มด้วยการใช้ฉากห้องเสื้อของฌ็อง-หลุยส์เพียงแห่งเดียว นอกจากนี้วรรณกรรมชิ้นนี้ยังปราศจากการบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครว่ารู้สึกอย่างไร

3.3 การสร้างตัวละครเอกฌ็อง-หลุยส์ โบญูร์ (Jean-Louis Beaujour) และเอแลน ดูมาส์ (Hélène Dumas)

ผู้เขียนได้กำหนดภูมิหลังของตัวละคร ฌ็อง-หลุยส์ โบญูร์ ไว้ ว่าเป็นดีไซเนอร์ชาวฝรั่งเศสในชุดดำทั้งตัว ใส่เสื้อคอปกและผูกโบโลไทด์ มีชื่อเสียงดังระดับโลก เขาเกิดที่เมืองเนอแวร์ (Nevers) ในปี ค.ศ. 1961 เขาเริ่มเปิดกิจการห้องเสื้อภายใต้ชื่อแบรนด์เจแอล (JL) ฌ็อง-หลุยส์มีอายุประมาณ 70 ปี เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกับ อูแบร์ เดอ จีวองชี (Hubert de Givenchy) อีฟส์ แซงต์ โลรองต์ (Yves Saint Laurant) คาร์ล ลาเกอร์เฟลด์ (Karl Lagerfeld) และปีแอร์ การ์แดง (Pierre Cardin) ฌ็อง-หลุยส์ยังเป็นผู้ทรงอิทธิพลในวงการแฟชั่นเนื่องจากเขามีฝีมือด้านการตัดเย็บ เขาเป็นผู้นำเทรนด์ใหม่ ๆ อยู่เสมอรวมถึงเป็นคนฉลาดมีการศึกษา ซึ่งสังเกตได้จากเรื่องราวที่เขาพูดในแต่ละตอนล้วนแต่ผ่านการศึกษามาแล้วทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาอุปนิสัยของตัวละครฌ็อง-หลุยส์ จะเห็นได้ชัดว่าเขาเป็นคนปากจัดและช่างสำบัดสำนวน เขามักพร่ำบ่นไปเรื่อย ชอบเบี่ยงเบนประเด็น หรือสร้างคำขึ้นเอง เช่น มีพิษรักอันอ่อนโยนนิสัยที่โดดเด่นที่สุด นั่นคือ การจิกกัดผู้อื่นและชอบยกตนข่มท่าน ดังเช่นตอนเขาดูแคลนคนที่มาจากนอกเมืองว่าเป็นพวกบ้านนอกคอกนา ยิ่งไปกว่านั้น เขาเป็นพวกเกลียดมนุษย์ โดยพิจารณาได้จากการที่เขาเหยียดผู้คนทุกชาติพันธุ์ โดยเฉพาะเพื่อนร่วมวงการที่ชื่อ เนลโล (Nello) และวูล์ฟกัง (Wolfgang) ซึ่งทั้งสองคนเป็นคนต่างชาติ อุปนิสัยอีกอย่างหนึ่งคือ ความหยิ่งยโส ซึ่งได้กล่าวไว้ในส่วนอารัมภบทว่าเป็นนิสัยที่มีร่วมกันระหว่างเขาและเอแลน

ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้ระบุถึงแรงบันดาลใจในการสร้างตัวละครฌ็อง-หลุยส์ไว้ในหนังสือ แต่เขาได้ชี้แจงไว้ในเรื่องย่อว่าได้รับต้นแบบของตัวละครฌ็อง-หลุยส์มาจากดีไซเนอร์ของแบรนด์ระดับโลกจำนวน 5 คน ได้แก่ คาร์ล ลาเกอร์เฟลด์ (Karl Lagerfeld) จอห์น กาลิเอโน (John Galliano) มาร์ค จาค็อบส์ (Marc

Jacobs) อัลแบร์ เอล-บาซ (Alber Elbaz) และอเล็กซานเดอร์ แม็กควีน (Alexander McQueen) อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 ผู้เขียนได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับนิตยสารเล็กซ์เพรส (l'Express) ว่า ตัวละครณ็อง-หลุยส์เป็นหนึ่งใน "สามทหารเสือ" แห่งวงการแฟชั่นฝรั่งเศสร่วมกับ จอห์น กาลิเอโน และคริสเตียน ลาครัวซ์ (Christian Lacroix) รวมถึงผู้เขียนยังได้ระบุว่าต้นแบบหลักของตัวละครณ็อง-หลุยส์ คือ "คาร์ล ลาเกอร์เฟลด์" โดยให้เหตุผลว่าดีไซเนอร์มือฉมังผู้นี้เป็นคนมีการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันเขาก็เหี้ยมโหดต่อวงการแฟชั่น

จากเหตุผลข้างต้นทั้งหมด ผู้เขียนสร้างตัวละครณ็อง-หลุยส์ให้เป็นผู้ทรงอิทธิพลทางแฟชั่น และเป็นเพื่อนกับดีไซเนอร์ชื่อดังหลายคน เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกสมจริงและใกล้ชิดกับวงการแฟชั่น ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็ใช้ตัวละครนี้เพื่อเสียดสีอาชีพดีไซเนอร์ในหลายประเด็น เขารู้สึกพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เสียดสีวงการแฟชั่นผ่านตัวละครฝีปากกล้าเช่นนี้ เขาเคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า "ยิ่งผมเขียนวรรณกรรมเล่มนี้คืบหน้ามากเท่าใด ผมยิ่งรู้สึกเร้าอารมณ์มากขึ้นเท่านั้น เวลาได้ถ่ายทอดความคิดผ่านผลงานชิ้นนี้" (Express, 2010)

ตัวละครหลักอีกตัวหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยกว่าณ็อง-หลุยส์ คือ เอแลน ดูมาส์ ผู้เขียนกำหนดให้เธอเป็นนักเขียนนิยายชาวฝรั่งเศส อายุประมาณ 50 ต้น ๆ เธอได้รับมอบหมายจากนิตยสารแฟชั่นอเมริกันให้มาเป็นผู้สัมภาษณ์ณ็อง-หลุยส์ เพราะเธอกับเขารู้จักกันมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 เธอรอบรู้ด้านเครื่องแต่งกายและเสื้อผ้าสตรี เธอมีอุปนิสัยคล้ายคลึงกับณ็อง-หลุยส์ เธอเป็นคนหยิ่งยโส ฝีปากของเอแลนก็พอเทียบเคียงกับณ็อง-หลุยส์ได้ เห็นได้จากตอนที่ณ็อง-หลุยส์เปรียบตนเองเป็นนักบุญบนยอดเสา เอแลนก็ตำหนิณ็อง-หลุยส์ว่า "คุณไม่สำเหนียกความชั่วในตัวเลยเหรอ" ยิ่งไปกว่านั้น เธอเป็นคนชอบยุแยงตะแคงรั่ว ซึ่งเห็นได้จากการใช้คำพูดของเธอเพื่อให้ณ็อง-หลุยส์ตำหนิคนอื่นเพิ่มขณะที่เขากำลังก่นด่าเพื่อนร่วมวงการอีกคนหนึ่งอย่างเผ็ดร้อน นอกจากนี้ เธอยังเป็นคนชอบประชดประชัน ซึ่งปรากฏให้เห็นในตอนที่ณ็อง-หลุยส์กล่าวหาเอแลนว่ามีคลังคำศัพท์น้อยกว่าจักรพรรดิทิเบริอุส เธอก็ตอกกลับไปว่า "ขอบคุณนะที่เรียงลำดับให้" แม้ว่าเอแลนจะเป็นตัวละครหนึ่งที่สำคัญ ถึงกระนั้น เมื่อพิจารณาข้อมูลของตัวละครตัวนี้จากเอกสารอ้างอิงหรือตามเว็บไซต์ต่าง ๆ กลับมีการกล่าวถึงน้อยมาก โดยระบุว่าเอแลนเป็นเพียงผู้สัมภาษณ์และเชี่ยวชาญด้านแฟชั่นเท่านั้น ดังนั้น จากข้อมูลกอปรกับบริบทข้างต้นจึงอนุมานได้ว่า ผู้เขียนต้องการใช้ตัวละครนี้เพื่อส่งเสริมให้บทตัวละครณ็อง-หลุยส์เด่นชัดมากขึ้นในหลายแง่มุม ทั้งด้านการเร้าอารมณ์และด้านการเสียดสี เช่น การพูดประชดเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันกับถ้อยคำของณ็อง-หลุยส์ การพูดเร้าอารมณ์เพื่อให้ตัวละครณ็อง-หลุยส์ยกระดับในการเสียดสีวงการแฟชั่นให้รุนแรงขึ้น

3.4 การนำเสนอเรื่องราวด้านลบหรือข้อเท็จจริงที่ไม่สอดคล้องกับภาพลักษณ์วงการแฟชั่นที่ผู้คนคุ้นเคย

ผู้คนทั่วไปต่างมองว่าวงการแฟชั่นนั้นเป็นแวดวงที่สูงส่า ยิ่งใหญ่ค้ำฟ้า แต่ทว่า ในเรื่อง "ใต้พัสตราภรณ์" ผู้เขียนได้เสียดสีวงการแฟชั่นด้วยการตีแผ่เรื่องราวด้านลบ ให้ข้อมูลที่แตกต่างจากที่ผู้คนเคยได้ยินได้ฟังกัน

3.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนางแบบที่นำเสนอเสื้อผ้า

แม้ว่าตัวละครฌ็อง-หลุยส์จะเก่งด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าและคร่ำหวอดอยู่ในวงการแฟชั่นมานาน เขากลับมีแนวคิดเรื่องบทบาทนางแบบแฟชั่นที่แตกต่างจากที่ผู้คนคุ้นเคย อีกทั้งมองว่าวงการแฟชั่นนั้นย่ำแย่ ไม่ได้เลิศเลออย่างที่ผู้คนมองเข้ามา

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Si la fille est plus forte que le vêtement, on ne voit qu'elle. Mon travail consiste à rendre la robe au moins aussi visible que celle qui la porte. Je convoque des visages pour les combattre sans les humilier. On choisit souvent des mannequins squelettiques, il faut toujours vendre un peu de danse macabre aux gazettes. Les anorexiques sont les gladiateurs de nos jeux du cirque, celles qui vont mourir vous saluent…

(หน้า 21)

บทแปล

— ถ้านางแบบปังกว่าเสื้อผ้า เราก็จะเห็นแค่หล่อน งานของฉันมีหน้าที่ที่ต้องทำให้อย่างน้อยชุดเดรสก็ต้องเปล่งประกายไปพร้อมกับนางแบบ ฉันจึงเรียกใช้นางแบบที่สามารถต่อสู้ได้อย่างไม่อายใคร อีกอย่างหนึ่ง ฉันมักจะเลือกนางแบบที่ผอมเป็นกระดูกเดินได้ เรามักต้องขายภาพระบำมรณะเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้พวกหนังสือพิมพ์ พวกคลั่งผอมเป็นเหมือนนักรบกลาดิเอเตอร์ในสนามประลองแข่งขันของพวกเรา นางแบบที่กำลังจะตายเหล่านี้จะชื่นชมเรา ทั้งหมดนี้คือเขาวงกตสำหรับฉันที่เป็นมิโนทอร์ และเด็กสาวที่ทาแป้งขาวกับเด็กหนุ่มที่เดินโยกตัวไปมา นี่แหละคือยุคของฉันเหมือนที่คุณจินตนาการไว้เลย…

ในวงการแฟชั่น การนำเสนอเสื้อผ้าให้ดูโดดเด่นนั้นต้องใช้นางแบบที่ดีก็จริง แต่นางแบบจะต้องเป็นเพียง “ไม้แขวนเสื้อ (กรุงศรีโซไซตี้,ม.ป.ป.)” เท่านั้น ห้ามไม่ให้นางแบบโดดเด่นกว่าเสื้อผ้า เนื่องจากหากนางแบบดูโดดเด่นกว่าเสื้อผ้า นางแบบจะกลายเป็นเป้าสายตาแทนเสื้อผ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการนำเสนอ แต่ฌ็อง-หลุยส์กลับมีแนวคิดตรงกันข้าม เพราะเขาเลือกนางแบบที่โดดเด่นพอกันกับเสื้อผ้า โดยสังเกตได้จากประโยค “Mon travail consiste à rendre la robe au moins aussi visible que celle qui la porte. Je convoque des visages pour les combattre sans les humilier…”

นอกจากนี้ผู้เขียนได้นำเสนอภาพลักษณ์ด้านลบเกี่ยวกับรูปร่างของนางแบบนายแบบที่ผอมแห้ง โดยให้ฌ็อง-หลุยส์ใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงความผอมแห้งเจียนจะตาย ได้แก่ ผอมเป็นกระดูกเดินได้ (Squelettiques) เพื่อบรรยายลักษณะผอมเหมือนเนื้อติดกระดูก ระบำมรณะ (Danse macabre) ซึ่งเป็นทั้งอุปมานิทัศน์ของความตาย และเป็นงานจิตรกรรมในช่วงยุคกาฬโรค โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานเต้นรำของโครงกระดูก และคำศัพท์สุดท้ายคือ โรคคลั่งผอม (Anorexiques) ซึ่งเป็นโรคทางจิตชนิดหนึ่ง โดยผู้ป่วยจะวิตกกังวลเรื่องรูปร่างของตนเองและจะพยายามควบคุมน้ำหนักอยู่ตลอด จากคำศัพท์เหล่านี้ จึงอนุมานได้ว่าผู้เขียนต้องการเสียดสีวงการแฟชั่นในประเด็นที่แบรนด์ต่าง ๆ ชอบใช้นางแบบที่ผอมแห้ง โดยไม่ได้คำนึง

ว่ารูปร่างเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ และอาจเป็นตัวอย่างไม่ดีให้กับผู้หญิงโดยทั่วไป

3.4.2 การโดนกดขี่ของห้องเสื้อจากผู้มีอำนาจรัฐ

แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้กล่าวโดยตรงว่าห้องเสื้อโดนกดขี่จากผู้มีอำนาจรัฐแต่ฌ็อง-หลุยส์ก็ได้กล่าวตำหนิภริยารัฐมนตรีและรัฐมนตรีหญิง ที่เอารัดเอาเปรียบห้องเสื้อ

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Ne m'en parlez pas. J'ai eu la mal chance de fréquenter surtout l'un des deux. Pour dire la vérité, je me méfie des ministresses qui voudraient s'habiller chez moi. Dans ces moments-là, c'est bizarre, tous mes téléphones tombent en panne. D'abord, cela a commencé avec ces épouses de ministres qui se faisaient prêter des robes. Elles se croyaient en terrain conquis et avaient tendance à ne pas rendre les vêtements. Or, croyez-moi, je n'ai pas vocation à voir mes caracos et mes tailleurs nationalisés par d'éphémères lucioles à gyrophare.

(หน้า 101)

บทแปล

— ไม่ต้องมาพูดเรื่องนี้กับฉันเลย ฉันโชคไม่ดีเท่าไหร่ที่ได้คบหากับเพศหนึ่ง พูดจริง ๆ นะ ฉันไม่ค่อยไว้ใจพวกรัฐมนตรีหญิงที่อยากจะมาตัดเสื้อผ้าที่ห้องเสื้อฉันสักเท่าไหร่ แล้วในช่วงเวลาแบบนั้นนะ น่าแปลกจัง โทรศัพท์ของฉันทุกเครื่องดันพังหมดเลย ตอนแรกเลย เรื่องเริ่มจากพวกภริยาของรัฐมนตรีดันอยากจะมาขอยืมชุดเดรสต่าง ๆ พวกหล่อนคิดว่าอยู่ในดินแดนที่ยึดมาได้และก็ทำท่าจะไม่คืนชุดเหล่านั้น อย่างไรเสีย เชื่อฉันเถอะ ฉันไม่ได้ตั้งเป้าเลยว่าจะได้เห็นชุดสูทและเสื้อเบลสเซอร์สมัยศตวรรษที่ 18 ของฉันกลายเป็นสัญลักษณ์ของชาติด้วยฝีมือของพวกหิ่งห้อยอายุสั้นที่เรืองแสงได้จากไฟไซเรนหรอกนะ

การได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจรัฐนั้นควรจะเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งในกรณีนี้คือห้องเสื้อ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกลับตรงกันข้าม นั่นคือ พวกรัฐมนตรีหญิงและภริยารัฐมนตรีมักมาฉวยเอาประโยชน์จากห้องเสื้อ ประเด็นนี้จึงทำให้ห้องเสื้อไม่ต้องการจะคบค้าสมาคมกับผู้มีอำนาจรัฐ

ฌ็อง-หลุยส์ได้เล่าประสบการณ์ที่ถูกพวกภริยารัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีหญิงหยิบยืมเสื้อผ้า “...แต่มีทีท่าว่าจะไม่คืน” เห็นได้ชัดว่าฌ็อง-หลุยส์ก็ไม่พอใจกับการใช้อำนาจบาตรใหญ่ของผู้มีอำนาจ แต่ก็ทำได้เพียงฝืนทน เขายังเสียดสีอีกว่าคนเหล่านั้นไม่มีสิทธิจะหยิบเก้าอี้จากศูนย์ Mobilier National ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเครื่องเรือนของชาติ อาทิ เครื่องเรือนในพระราชวังต่าง ๆ กลับไปตั้งที่บ้าน แล้วคนพวกนี้มีสิทธิอะไรมายึดเสื้อผ้าของเขาไป (...pourraient-elles annexer mes robes alors qu'elles n'ont pas le droit d'emporter chez elles un seul fauteuil du Mobilier national ? Je ne suis pas le vestiaire de la République!)

จริงๆ แล้วการพึ่งพิงกันระหว่างผู้มีอำนาจรัฐกับนักธุรกิจก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปกติ การที่ภริยารัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีหญิงได้สวมใส่เสื้อผ้าของแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งก็เป็นการประชาสัมพันธ์แบรนด์ให้เป็นที่รู้จัก ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นก็อาจเป็นนิสัยส่วนตัวของบุคคล

3.5 วิธีการสร้างการเสียดสี ประชดประชัน

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ผู้เขียนระบุลักษณะวรรณกรรมชิ้นนี้ว่าเป็นงานตลกเสียดสีสังคม (Sotie) ผู้เขียนจึงสร้างกลวิธีการการเสียดสี ประชดประชันด้วยกันสามรูปแบบ ได้แก่การเสียดสีผ่านการใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ การใช้ถ้อยคำประชดประชัน การเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่ได้เกี่ยวพันกันโดยตรง

3.5.1 การเสียดสีผ่านการใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ

อุมาภรณ์ สังขมาน (2559, น.169) ให้คำนิยามของการเสียดสีผ่านการใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบไว้ในวารสารมนุษยศาสตร์ว่า “การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบหมายถึงกลวิธีที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาเสียดสีด้วยการบ่งชี้ข้อผิดพลาดของความบกพร่องหรือจุดอ่อนของผู้อื่นโดยการเปรียบเทียบ กล่าวคือมีการใช้ถ้อยคำที่นำความผิดพลาดผู้อื่นมาเปรียบกับสิ่งที่ไม่ดีหรือคำต้องห้าม (taboo) หรือคำที่มีความหมายในเชิงลบ”

ในวรรณกรรมบันเทิงคดีเรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์” ผู้เขียนใช้รูปแบบโวหารภาพพจน์หลากหลายประเภทเพื่อใช้เปรียบเทียบ แต่ที่โดดเด่นที่สุดคือการใช้อุปมา-อุปไมย ดังตัวอย่างนี้

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Sauf que cette corporation rêve parfois de me les scier, et me lance des roses qui gardent leurs épines. Toutes les garces de la presse américaine, notamment, attendent que je me prenne les pattes dans le fil. Elles sont là, placées au premier rang pendant les défilés, celles qui sont nées dans le Nebraska et font semblant de tomber d'un gratte-ciel, celles qui ont des nids d'oiseaux en guise de coiffure, celles qui ressemblent à des prérodactyles perchés sur une falaise jurassique. Toutes ces rédactrices brindezingues qui arrivent en chaloupant sur leurs talons...

(หน้า 75)

บทแปล

— เว้นแต่ในบางครั้งที่กลุ่มอาชีพนี้ก็อยากจะทำลายฉัน และขว้างดอกกุหลาบที่ยังมีหนามใส่ฉันด้วย โดยเฉพาะ พวกสื่ออเมริกันสารเลวทั้งหลายที่เฝ้าคอยให้ฉันเพลี่ยงพล้ำ พวกหล่อนจะเสนอหน้าอยู่แถวหน้าสุดเวลาจัดแฟชั่นโชว์ แล้วนางพวกที่เกิดแถวรัฐเนแบรสกาก็จะดัดจริตเหมือนกับร่วงลงมาจากตึกระฟ้า ทรงผมของนางพวกนี้ก็เหมือนรังนกแหละ พวกหล่อนเป็นเหมือนกับไดโนเสาร์เทอโรแดคทิลที่ยืนเกาะอยู่ริมหน้าผายุคจูแรสสิก นางบรรณาธิการพวกนี้ที่เมาเป๋ก็จะมาด้วยท่าทางโซเซไปมาอยู่บนรองเท้าส้นสูง...

ตามตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบเพื่อเสียดสีสื่ออเมริกันในหลายแง่มุม ประเด็นแรกคือ “พฤติกรรมสาวเนแบรสกัน-การร่วงจากตึกระฟ้า” กริยาที่มนุษย์ทำขณะร่วงจากที่สูงมาก เช่น การร่วงจากตึกระฟ้าหรือการเล่นรถไฟเหาะ คือ “กรีดร้อง” ส่วนสาวเนแบรสกันคือ

สาวที่มาจากรัฐเนแบรสกาซึ่งเป็นรัฐเกษตรกรรมของสหรัฐอเมริกา จึงสื่อถึงภาพ "ความเป็นบ้านนอกเข้ากรุง" เมื่อสาวเหล่านั้นได้นั่งแถวหน้าในรันเวย์ มารยาทที่สำคัญที่สุดคือการไม่ส่งเสียงดังหรือทำตัวมีปัญหา แต่ทว่าผู้สื่อข่าวสาวชาวเนแบรสกาไม่เคยรู้ว่าควรวางตัวเช่นไร พวกเธอจึงส่งเสียงเอะอะโวยวาย ส่งเสียงเชียร์นางแบบ ซึ่งผิดธรรมเนียมในการดูแฟชั่นโชว์ ผู้เขียนนั้นใช้ตัวอย่างนี้เพื่อเสียดสีการปฏิบัติตัวด้านลบของสื่ออเมริกันในรันเวย์ มีเคี้ยวหมากฝรั่ง ทิ้งขยะ เป็นอาทิ

ประเด็นที่สอง ผู้เขียนได้เปรียบทรงผมของผู้สื่อข่าวสาวอเมริกันกับรังนก ผู้อ่านชาวไทยก็คุ้นชินกับมโนภาพนี้ เพราะคนไทยนิยมเปรียบผมพองฟูของคุณหญิงคุณนายกับรังนกเช่นกัน ในบริบทนี้ ผู้เขียนต้องการเสียดสีความเป็นอเมริกันนั้นว่าไร้รสนิยม โดยฌ็อง-หลุยส์ตำหนิทรงผมของผู้สื่อข่าวสาวเหล่านี้ว่าล้าสมัย

ประเด็นที่สาม ผู้เขียนเปรียบสื่ออเมริกันเหล่านี้เป็น “เทอโรแดคทิล (Prérodactyle)” ซึ่งเป็นไดโนเสาร์สกุลหนึ่งในตระกูลเทอร์โรซอ (Pterosaur) ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงยุคจูแรสสิก ลักษณะกายภาพคือ ปีกเหมือนค้างคาว แต่มีใบหน้าคล้ายกึ่งก่าผสมนก สัตว์ดึกดำบรรพ์ชนิดนี้มักตั้งรกรากอยู่บริเวณหน้าผาริมฝั่งทะเลเพื่อสะดวกต่อการหาอาหาร โดยพวกมันจะยืนเกาะอยู่ริมผาเพื่อรอเหยื่อ ทันทีที่เหยื่อปรากฏตัวพวกมันก็จะบินโฉบลงไปสังหาร ในบริบทนี้ ผู้เขียนเปรียบสื่อสาวอเมริกันที่นั่งอยู่แถวหน้าของรันเวย์เพื่อรอให้ฌ็อง-หลุยส์พลาดท่า เฉกเช่นสัตว์ปีกโบราณที่กำลังยืนเกาะอยู่ริมหน้าผาเพื่อรอเหยื่อ ผู้เขียนใช้ภาพการเปรียบเทียบนี้เพื่อเสียดสีสื่ออเมริกันว่าพวกเขาคอยจับผิดแบรนด์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา

3.5.2 การใช้ถ้อยคำประชดประชัน

นอกจากการเสียดสีผ่านการใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบแล้ว ผู้เขียนยังใช้ถ้อยคำประชดประชันเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้มีความรู้สึกร่วมกับเนื้อเรื่อง การประชดประชันที่น่าสนใจ ได้แก่

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Ce que j'adore, en revanche, c'est le moment où les actrices du cinéma indépendant, notamment les Américaines, accèdent après un film à la grande notoriété populaire. Là, c'est curieux, je les vois immédiatement débarquer chez moi. A croire que tous les terriers de l'underground débouchent sous les miroirs de mon grand salon. Il faut me résoudre à cette idée.

— Laquelle ?

— Je reste terriblement populaire dans l'underground.

(หน้า 55)

บทแปล

— อีกมุมหนึ่งนะ สิ่งหนึ่งที่ฉันชอบเลย ก็คือ ช่วงที่ดาราภาพยนตร์สาวไร้สังกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกคนอเมริกันน่ะ พอหนังฉายเสร็จ พวกหล่อนก็กลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ผู้คนนิยมชมชอบ แต่ที่น่าแปลกใจก็คือ พวกนักแสดงเหล่านี้จะมาที่บ้านฉันทันทีเลย ก็เลยเชื่อเลยว่ารู้ใต้ดิน ทั้งหลายจะมาโผล่ที่กระจกในห้องโถงใหญ่ของฉัน เอาล่ะ ฉันต้องแก้ปัญหาเรื่องนี้ให้ได้เลย

— เรื่องไหนเหรอ

— ฉันยังโด่งดังมากสำหรับพวกสัตว์ใต้ดินไงล่ะ

บริบทนี้เป็นช่วงที่ตัวละครทั้งสองกำลังกล่าวถึงงานเทศกาลหนังเมืองคานส์ ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญประจำปีของวงการแฟชั่นและวงการบันเทิง ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “รูใต้ดิน (Les terriers de l'underground) ” และ “สัตว์ใต้ดิน (Populaire dans l'underground)” เพื่อสะท้อนภาพของสัตว์ที่อยู่ใต้ดินมาโดยตลอด แต่วันหนึ่งก็โผล่ขึ้นมาให้ผู้คนเห็นที่ห้องเสื้อของฌ็อง-หลุยส์ เมื่อคำนึงถึงบริบท ซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับสัตว์แม้แต่น้อย จึงอนุมานได้ว่าผู้เขียนไม่ได้หมายถึงสัตว์ใต้ดิน หากแต่หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นการย้ำเรื่องของดาราภาพยนตร์สาวไร้สังกัด (Les actrices du cinéma indépendent) ซึ่งหมายถึงดาราที่รู้จักกันเพียงวงแคบ และนำไปเปรียบกับสัตว์ใต้ดินซึ่งไม่ค่อยมีคนรู้จัก ดังนั้น เมื่อพิจารณาบริบทโดยรวมแล้ว จึงสรุปได้ว่าผู้เขียนหมายถึง ดาราที่จู่ ๆ โด่งดังขึ้นมา รีบไปที่ห้องเสื้อของฌ็องหลุยส์ทันที

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้บรรยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของฌ็อง-หลุยส์ไว้ ดังนี้

ตัวอย่างต้นฉบับ

> La silhouette idéale de Jean-Louis, c'est une dame de Shanghai en robe de grand soir qui aime L’accordéon des chanteuses de caboulots. Mais son célèbre logo « JL » est aujourd'hui recherche par les adolescents et les rappeurs.
>
> (หน้า 10)

บทแปล

> สำหรับฌ็อง-หลุยส์ หุ่นในอุดมคติของเขาคือคุณนายจากเซี่ยงไฮ้ในชุดราตรีผู้ชื่นชอบหีบเพลงชักของนักร้องในผับ แต่ทว่าในปัจจุบันนี้แบรนด์เจแอล ที่โด่งดังกลับเป็นที่ต้องการในหมู่วัยรุ่นและแร็พเปอร์

ฌ็อง-หลุยส์หวังจะได้ลูกค้าเป็นกลุ่มหญิงสาวที่มีอายุ มีนิสัยชอบท่องราตรี แต่กลับกลายเป็นว่าแบรนด์ของเขาโด่งดังในหมู่วัยรุ่นและแร็บเปอร์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนเฉพาะกลุ่มและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวม

ฌ็อง-หลุยส์ไม่พอใจกลุ่มลูกค้าหน้าใหม่และใช้คำว่าสัตว์ใต้ดิน เพื่อเสียดสีดาราศิลปินที่ไม่โด่งดัง ซึ่งปกติพวกเขาใส่เสื้อผ้าแบรนด์อื่น แต่พอโด่งดังขึ้นมาจากภาพยนตร์ที่ฉายในงานเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ก็พุ่งมาที่ร้านเขา จริงๆแล้ว เทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์เป็นการทำตลาดของเหล่าห้องเสื้อต่าง ๆ ด้วยแบรนด์เสื้อผ้าที่ดาราสวมใส่มักได้รับความนิยม ในทางกลับกัน คนที่เพิ่งมีชื่อเสียง จะรีบตรงไปที่ห้องเสื้อแบรนด์ดัง เพื่อหวังกอบโกยผลประโยชน์ เช่น การขอเป็นแบรนด์ แอมบาสเดอร์ และการขอลดราคาเป็นอาทิ

3.5.3 การเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่มีการเกี่ยวพันกันโดยตรง

ในวรรณกรรมเรื่อง “ใต้พัสตราภรณ์” บ่อยครั้ง ผู้เขียนจะใช้วิธีอ้างถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับเรื่องที่กำลังพูดอยู่ การอ้างถึงหรือเปรียบเปรยกับสิ่งที่เป็นคนละเรื่องสำหรับบุคคลทั่วไปอาจจะทำให้ผู้อ่านแปลกใจ รวมถึงไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อ ปรากฏการณ์นี้อาจแสดงถึงความเป็นคนรอบรู้ของฌ็อง-หลุยส์ และการนำเสนอมุมมองเฉพาะตัวที่แปลกใหม่สำหรับผู้อ่าน

3.5.3.1 การเปรียบเทียบผู้นำแฟชั่นกับเทพปกรณัมกรีก-โรมัน

เอแลนเสนอว่าฌ็อง-หลุยส์เป็นเสมือนเทพโพรเทอุส หนึ่งในปฐมเทพแห่งท้องทะเล เขาสามารถแปลงกายได้ตามใจนึก เหมือนกับท้องทะเลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้เขาจึงเป็นที่เคารพในหมู่ชาวประมง รวมถึงโพรเทอุสยังมีสติปัญญาล้ำเลิศ และล่วงรู้เรื่องราวในอนาคตได้ แต่ทว่า ฌ็อง-หลุยส์กลับตอบว่าอยากเป็น มิโนทอร์ เพราะดูสมจริงและเหี้ยมโหดร้ายกว่า

ตัวอย่างต้นฉบับ

(...) Voilà le labyrinthe dont je suis le Minotaure, avec des gamines poudrées et des garçons qui chaloupent. C'est de mon âge, comme vous imaginez...

(หน้า 21)

บทแปล

ทั้งหมดนี้คือเขาวงกตสำหรับฉันที่เป็นมิโนทอร์ และเด็กสาวที่ทาแป้งขาวกับเด็กหนุ่มที่เดินโยกตัวไปมา นี่แหละคือยุคของฉันเหมือนที่คุณจินตนาการไว้เลย...

ฌ็อง-หลุยส์เปรียบธุรกิจแฟชั่นกับเขาวงกตเพราะไม่ว่าจะดำเนินธุรกิจแฟชั่นในทิศทางใด ทุกเส้นทางก็บรรจบที่เขาผู้เป็นจุดศูนย์กลางของวงการนี้ และเปรียบตัวเองเป็นมิโนทอร์ อมนุษย์ครึ่งวัว เนื่องจากโดนเทพโพไซดอนสาป มีนิสัยกระหายเลือดอยู่ตลอด ตามข้อตกลงหย่าศึกระหว่างราชาไมนอส ผู้เป็นพ่อของมิโนทอร์ และทางเอเธนส์ หลังจากเหตุการณ์การที่ชาวเอเธนส์ลอบสังหารพระโอรสอีกพระองค์หนึ่งที่มีนามว่า “แอนโดรจีอุส” จึงเป็นผลให้ ในทุก ๆ เก้าปี เมืองเอเธนส์ต้องส่งหญิงสาวและชายหนุ่มอย่างละเจ็ดคน ไปทางเรือที่ผูกธงสีดำเพื่อสังเวยชีพให้มิโนทอร์ที่ถูกกุมขังอยู่ในเขาวงกตกลางเกาะครีต และหากทางเอเธนส์ไม่ส่งหนุ่มสาวเหล่านั้น ราชาไมนอสก็จะกรีธาทัพเข้าโจมตีเมืองเอเธนส์ทันที

ในบริบทนี้ ผู้เขียนไม่ต้องการให้ตัวละครฌ็อง-หุลยส์เป็นเหมือนเทพโพรเทอุส เนื่องจากผู้เขียนต้องการกล่าวถึงวงการแฟชั่นในด้านลบ แต่ทว่าเทพโพรเทอุสนั้นเป็นเทพผู้ประพฤติดี ได้รับการเคารพบูชา อีกทั้งสามารถจำแลงกายและล่วงรู้โลกได้ ซึ่งหากเป็นบริบทแฟชั่น จึงหมายถึงการล่วงรู้เทรนด์ต่าง ๆ ในอนาคต ดังนั้นเพื่อถ่ายทอดจินตภาพเรื่องความโหดร้ายของวงการแฟชั่น ผู้เขียนจึงให้ฌ็อง-หลุยส์อวตารเป็นสิ่งมีชีวิตชั่วร้ายแทน นั่นคือ มิโนทอร์ ผู้ที่อาศัยอยู่กับเด็กหนุ่มเดินโยกตัวและเด็กสาวหน้าขาววอกด้านในเขาวงกต แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้กล่าวโดยตรง แต่ก็อนุมานได้ว่าผู้เขียนต้องการสื่อถึงหนุ่มสาวทั้งหลายที่ต่างก็ยอมพลีชีพ เพียงเพื่อให้ตนได้เป็นนายแบบนางแบบของห้องเสื้อ โดยในบริบทนี้คือห้องเสื้อเจแอลที่มีฌ็อง-หลุยส์อยู่จุดศูนย์กลางเขาวงกต ส่วนการเดินโยกตัวของเด็กหนุ่มนั้นสอดคล้องกับภาพการเดินแบบของผู้ชาย ซึ่งมีลักษณะเป็นการเดินยืดอกพร้อมโยกช่วงไหล่เล็กน้อยเพื่อไม่ให้ดูแข็งทื่อเกินไป และส่วนในบริบทของเด็กผู้หญิงที่ทาหน้าจนขาวนั้นผู้เขียนต้องการสื่อถึงการแต่งหน้าของแฟชั่นโชว์ ซึ่งต้องแต่งหน้าให้เข้มกว่าชีวิตจริง เพราะจำเป็นต้องโดดเด่นพอให้สู้กับแสงไฟบนเวทีได้

3.5.3.2 การเชื่อมโยงแฟชั่นกับลัทธิบูชาปีศาจ

ถึงแม้ว่าเรื่องราวลัทธินี้จะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับวงการแฟชั่นแม้แต่น้อย แต่ผู้เขียนก็นำประเด็นดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับแวดวงแฟชั่น เพื่อสื่อถึงความเป็นลัทธิแฟชั่นอันแสนฟุ้งเฟ้อในโลกสมัยใหม่

ตัวอย่างต้นฉบับ

— C'est comme la messe. Elles veulent la présence réelle. J'inspire des possessions. Je sors du mur, j'apparais, je me matérialise, on dirait qu'elles ont vu le grand Bouc, prêt à égorger une colombe sur le ventre tout blanc d'une vierge. Et Jean-Louis par-ci, et Jean-Louis par-là… J'ai appris, avec le temps. On dirait que je fais passer des ondes dans le tissu. Plus vous multipliez les apparitions énigmatiques sur papier glacé, plus vos incarnations en 3-D produisent un effet terrassant. Je suis un Astaroth pour sabbats de dentelles. Un hologramme de chair. Vous connaissez Notre-Dame de Laghet ?

(หน้า 51)

บทแปล

— ก็เหมือนกับพิธีมิสซานั่นแหละ พวกหล่อนอยากเห็นการมีตัวตนอยู่จริง ๆ ฉันจะครอบงำความคิดพวกหล่อน ฉันออกมาจากกำแพง ปรากฏกายออกมา ฉันมีตัวตน เราอาจจะบอกได้ว่าพวกหล่อนได้เห็นแพะปีศาจผู้ยิ่งใหญ่ที่พร้อมจะปาดคอนกพิราบบนท้องขาวของหญิงพรมจรรย์ จากนั้น ราวกับว่าก็มีเสียงเรียก ฌ็อง-หลุยส์ตรงนี้ ฌ็อง-หลุยส์ตรงนั้น… เมื่อเวลาผ่านไปฉันก็ได้เรียนรู้เรื่องดังกล่าว ผู้คนกล่าวกันว่าฉันได้ส่งผ่านคลื่นในผืนผ้าแห่งความสุขก็ได้นะ ยิ่งคุณปรากฏตัวแบบไม่รู้เหนือรู้ใต้บนนิตยสารมากเท่าไร ภาพที่เป็นสามมิติของคุณก็ยิ่งส่งผลถล่มทลาย ฉันคือปีศาจแอสทารอธสำหรับวันแซบบัทของผ้าลูกไม้ เป็นภาพเสมือนของจริง คุณรู้จักอาสนวิหารแม่พระแห่งเมืองลาเกต์รึเปล่า

ผู้เขียนมีการนำเสนอแนวคิดเรื่องลัทธิบูชาปีศาจ เนื่องจากฌ็อง-หลุยส์ได้พูดถึงแพะปีศาจ ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปถึงภาพเขียนสีน้ำมัน “แพะปีศาจ (le grand bouc)” ของฟรานซิสโก โกยา (Francisco Goya) เนื้อหาภายในภาพเกี่ยวข้องกับการชุมนุมแม่มดเพื่อบูชาปีศาจ ซาตานได้จำแลงกายมาเป็นอมนุษย์ครึ่งคนครึ่งแพะ สวมชุดนักบวช และกำลังนั่งสั่งสอนพวกแม่มดในด้านศาสตร์มืด

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สอดแทรกเกร็ดความรู้เรื่องพิธีกรรมบูชาซาตานผ่านสามเรื่องราวด้านมืด ได้แก่ วันแซบบัท (Sabbats) ซึ่งเป็นวันชุมนุมใหญ่ของเหล่าพ่อมดแม่มดเพื่อสรรเสริญซาตานหรือร่วมกันบริกรรมคาถา โดยวันนี้สร้างขึ้นล้อเลียนวันสะบาโต้ (Sabbath) ของคริสตจักร (The Editors of Encyclopaedia, n.d.) ประเด็นที่สองคือ พิธีบูชาปีศาจด้วยการปาดคอนกพิราบขาวและนำเลือดราดลงบนหน้าท้องของหญิงบริสุทธิ์เพื่อเป็นการสังเวยพรหมจรรย์ให้แก่ซาตาน โดยเราจะเรียกผู้หญิงที่ถูกเลือกนี้ว่า “ราชินีแห่งวันแซบบัท (Queen Sabbath) (Pacini, 2017)” และเพื่อลบหลู่พระเจ้า พวกแม่มดจึงใช้เลือดนกพิราบขาว สัตว์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระวิญญาณบริสุทธิ์ มาเป็นองค์ประกอบของพิธีกรรม (Trollope,

1980) เช่น การนำเลือดนกพิราบขาวมาผสมกับเครื่องหอม การบูชาด้วยเลือดนก และการบูชาปีศาจในวันแซบบัทนี้จะเป็นการสรรเสริญปีศาจระดับเจ้าชาย (Prince) เท่านั้น ประเด็นนี้จึงนำไปสู่ประเด็นที่สาม นั่นคือ ปีศาจแอสทารอธ (Astaroth) ซึ่งหากแบ่งตามหนังสือการจำแนกปีศาจ *Histoire admirable de la possession et conversion d'une penitente* ของบาทหลวงเซบาสเตียน มิคาเอลิซ (Sébastien Michaëlis, 1612) ปีศาจตนนี้มีศักดิ์เป็นเจ้าชายแห่งขุมนรก อีกทั้งเมื่อพิจารณาเรื่องราวปีศาจตนนี้ตามคัมภีร์ไบเบิลของชาวฮิบรูจะพบว่าแอสทารอธเป็นปีศาจที่ทำให้มนุษย์เกียจคร้าน แสวงหาความฟุ้งเฟ้อไม่มีแก่นสาร อีกทั้งผู้ใดที่ตกอยู่ใต้อำนาจของเขาจะมีอาการมองว่าตนนั้นมีส่วนทำให้โลกนี้สมบูรณ์แบบตลอดจนมองว่าตนคู่ควรกับสิ่งที่หรูหราฟุ่มเฟือย

ในทางตรงกันข้าม ผู้เขียนไม่ได้เจตนาหมายถึงศาสตร์มืดโดยตรง หากแต่ต้องการกล่าวว่าวงการแฟชั่นเป็นอีกหนึ่งลัทธิในโลกสมัยใหม่ โดยถ่ายทอดออกมาผ่านความเป็นผู้นำแฟชั่นของฌ็อง-หลุยส์ ผู้เขียนสร้างจินตภาพให้แก่ผู้อ่าน ด้วยการให้ฌ็อง-หลุยส์เป็นซาตานที่ปรากฏกายเพื่อชักจูงและชี้แนะพวกแม่มดให้ทำสิ่งชั่วร้าย มโนภาพนี้จึงสอดคล้องกับบริบท “การเป็นผู้นำแฟชั่น-ทาสแฟชั่น” กล่าวคือ ผู้นำแฟชั่นเป็นหัวหอกที่นำเทรนด์ใหม่ ๆ เข้ามาเผยแพร่ให้ทาสแฟชั่นนำไปปฏิบัติตาม ส่วนเหล่าทาสแฟชั่นก็คอยแต่จะมองหาพวกผู้นำแฟชั่นด้วยความเชิดชูประหนึ่งการบูชาปีศาจในวันแซบบัท แต่ในบริบทนี้คือวันแซบบัทที่มีแต่ผ้าลูกไม้จึงหมายถึงการที่เหล่าทาสแฟชั่นสรรเสริญพวกผู้นำแฟชั่น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเลือกใช้ปีศาจแอสทารอธเพื่อสื่อถึงพวกผู้นำแฟชั่นว่าเป็นเจ้าลัทธิที่ฟุ้งเฟ้อ และคอยล่อลวงให้คนหลงระเริงไปกับความหรูหรานอกกาย โดยมีฌ็อง-หลุยส์เป็นผู้นำลัทธิ

3.5.3.3 การกล่าวถึงการเปรียบประมุขเพื่อสื่อถึงผู้นำวงการแฟชั่น

ในวรรณกรรมเล่มนี้ ผู้เขียนได้เชื่อมโยงผู้นำแฟชั่นกับประมุขหรือผู้ปกครองประเทศซึ่งอาจสร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านเนื่องจากเป็นเรื่องสองเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกันโดยตรง

ผู้เขียนเปรียบเทียบระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งประมุขหรือผู้นำประเทศกับระยะเวลาที่แบรนด์โด่งดังในโลกแฟชั่น แต่กลับแตกต่างกันในเรื่องการเข้าสู่ตำแหน่งและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แม้ว่าเราจะไม่เคยเห็นการเปรียบเทียบในลักษณะนี้ แต่เมื่อพิจารณามุมมองที่ผู้เขียนนำเสนอแล้ว ก็นับเป็นกลวิธีการเชื่อมโยงความคิดที่โดดเด่นและไม่เหมือนใคร

ตัวอย่างต้นฉบับ

> — Ma chère, ma modestie m'oblige à constater que je suis réélu après chacune de mes collections, et par un corps électoral qui dépasse de loin les frontières nationales. En matière de durée, je ne pourrais me comparer qu'à la reine d'Angleterre ou à Fidel Castro - que j'ai fini par battre. Sauf que l'une procédait de la monarchie héréditaire et l'autre du césarisme latin, alors que je remets mon titre en jeu deux fois par an. Personne n'est plus démocrate que moi, même s'il m'arrive, je le confesse, de bourrer parfois des urnes de platine avec des bulletins dorés.
>
> (หน้า 83)

บทแปล

— โถ ที่รัก นิสัยถ่อมตนของฉันบังคับให้ฉันตระหนักไว้ว่าฉันมักได้รับเลือกอีกครั้งหลังจากคอลเลกชันแต่ละครั้งของฉันออกมา ส่วนผู้เลือกตั้งนั้น ก็ไม่ใช่เฉพาะคนในประเทศแล้วล่ะ แต่หากว่ากันเรื่องระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ก็คงมีแต่ราชินีอังกฤษ หรือไม่ก็ผู้นำคิวบา ฟิเดล คาสโตร สองคนนี้เท่านั้นแหละที่ฉันพอจะเปรียบได้ และในที่สุด ฉันก็ชนะ เว้นเสียแต่คนหนึ่งมาจากราชวงศ์ที่สืบทอดกันมาทางสายเลือด แล้วอีกคนก็มาจากระบบผู้นิยมซีซาร์เผด็จการยุคโรมัน ส่วนฉันต้องเอาตำแหน่งเป็นเดิมพันในการเลือกตั้งปีละสองครั้ง ไม่มีใครเป็นประชาธิปไตยเท่าฉันแล้วล่ะ แม้ว่าบางครั้งฉันต้องยัดบัตรลงคะแนนทองคำใส่กล่องลงคะแนนทองคำขาว อันนี้ฉันยอมรับ

ราชินีอังกฤษและผู้นำคิวบา ฟิเดล คาสโตรนั้น ต่างก็มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่มั่นคงและยาวนาน กล่าวคือ ราชินีอังกฤษทรงปกครองราชอาณาจักรนานหลายทศวรรษ ฟิเดล คาสโตรนั้นก็ปกครองคิวบานานถึง 50 ปี แต่กรณีของฌ็อง-หลุยส์นั้นกลับตรงกันข้าม การที่เขาจะได้ขึ้นเป็นผู้นำจำต้องมาจากการพิสูจน์ฝีมือปีละสองครั้ง โดยต้องออกคอลเลกชันแฟชั่นชั้นสูง (Haute Couture) ในทุก ๆ หกเดือนตามข้อกำหนดของสมาพันธ์ห้องเสื้อชั้นสูง (Chambre Syndicale de la Haute Couture) ผู้ให้สิทธิเขาดำรงตำแหน่งก็ไม่ได้มีแค่คนฝรั่งเศส หากแต่เป็นผู้คนจากทั่วโลก

แม้ว่าผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นของวาระการดำรงตำแหน่ง แต่เราอาจจะมองในภาพที่กว้างกว่านั้น นั่นคือ การมีอำนาจ มีอิทธิพล ของทั้งผู้นำประเทศ และผู้นำแฟชั่น นอกจากนี้ เราจะสังเกตได้ว่ามาร์ค ล็องบรงได้เลือกประเทศที่มีการปกครองสองระบอบที่แตกต่างกัน ประเทศอังกฤษเป็นประเทศประชาธิปไตย ส่วนคิวบาเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งอาจสื่อว่าไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบใด การเข้าสู่อำนาจของผู้นำมิอาจสู้ได้กับการเป็นผู้นำแฟชั่น

3.5.3.4 เปรียบเปรยธุรกิจนิตยสารแฟชั่นกับการจัดการผู้เห็นต่างในสหภาพโซเวียต

ผู้เขียนเปรียบเปรยสองสิ่งที่ดูไม่ได้จะเกี่ยวข้องกันเลย เพราะเขามองเห็นลักษณะร่วมกันบางอย่าง

ตัวอย่างต้นฉบับ

— Dans les magazines, non. Soyons clair, et pour tout dire un peu soviétique: les rédactrices savent qu'elles sont les otages de la publicité. Un article éfavorable, une omission désobligeante, et l'on coupe les budgets comme par mégarde. La terreur procède par fois de l'oubli. Cette règle est si connue qu'on n'a même pas besoin de la répéter. Les rédactrices se livrent tout attachées, saupoudrant les rubriques les plus anodines de références à nos marques, inondant les lectrices de prescriptions pour les liposomes et les sacs à main.

(หน้า 85)

บทแปล

— ในนิตยสารน่ะเหรอ ไม่มีหรอก แต่เพื่อให้เห็นภาพชัด และพูดทุกอย่างให้ดูโซเวียตหน่อย ๆ พวกบรรณาธิการนั้นรู้ว่าพวกหล่อนเป็นตัวประกันในการโฆษณาสินค้า ถ้าเกิดว่ามีบทความที่ไม่ถูกใจ หรือการตัดทิ้งที่ไม่ควร ก็จะบังเอิญถูกตัดงบประมาณ บางครั้งความหวาดกลัวก็นำไปสู่ การหลงลืม กฎข้อนี้เป็นที่รู้กันจนไม่ต้องมานั่งทวนซ้ำกันอีก พวกบรรณาธิการเลยต้องจำใจทำตามทุกเงื่อนไขที่ว่า โดยจะแต่งเติมคอลัมน์ที่ธรรมดา ๆ ด้วยการอ้างอิงแบรนด์ของเรา ให้ข้อกำหนดต่าง ๆ กับพวกผู้อ่านเพื่อให้ได้ไลโปโซมและกระเป๋าถือ

สหภาพโซเวียตนั้นปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งทุกอย่างจะถูกควบคุมและขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลางทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ผลผลิตทางการเกษตร หรือแม้แต่ระบบที่นาสำหรับทำเกษตรกรรมก็ถูกรัฐจัดสรรให้ในระบบนารัฐและนาร่วม อีกทั้ง หากบุคคลใดเห็นต่างหรือเป็นภัยคุกคามต่อรัฐ รัฐบาลก็จำต้องกำจัดบุคลลนั้นทิ้ง เช่น เหตุการณ์การกวาดล้างผู้ที่เห็นต่างในสหภาพโซเวียต ช่วงปี ค.ศ. 1933-1938 ประชาชนกว่า 20 ล้านคนถูกสำเร็จโทษด้วยการประหารชีวิตหรือส่งไปยังค่ายกักกัน (ปานชนก, 2560) ผู้เขียนเปรียบเปรยสถานะของนิตยสารแฟชั่นที่ต้องพึ่งพิงแบรนด์แฟชั่นต่าง ๆ ว่าไม่แตกต่างจากประชาชนของสหภาพโซเวียต ภายใต้การกดขี่จากรัฐบาลกลาง หากวันหนึ่งนิตยสารเกิดข้อขัดแย้ง หรือคิดเห็นแตกต่างจากห้องเสื้อ ก็อาจประสบปัญหาในการประกอบธุรกิจ เช่น การที่ห้องเสื้อไม่ส่งเสื้อผ้าไปให้นิตยสารถ่ายแบบ การย้ายไปลงโฆษณาในนิตยสารเล่มอื่น ด้วยเหตุนี้ นิตยสารแฟชั่นจึงตกอยู่ในสถานะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกและต้องจำยอม

4. สรุป

มาร์ค ล็องบรงสร้างงานเขียน “ใต้พัสตราภรณ์” นี้ขึ้นเพื่อให้เป็นงานเขียนที่เสียดสี ประชดประชันอุตสาหกรรมแฟชั่น และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้อ่าน เขาให้ฌ็อง-หลุยส์ ตัวละครสมมุติ ซึ่งเป็นดีไซเนอร์ชั้นครู ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่องยาวนานเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น มุมมองในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแฟชั่น สิ่งที่เขานำเสนอบ่อยครั้งไม่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ที่งดงาม หรูหรา สูงส่งของแวดวงแฟชั่นที่ผู้คนคุ้นเคย ฌ็อง-หลุยส์ใช้ถ้อยคำกระทบกระเทียบเปรียบเปรยเสียดสีประชดประชัน และยังเชื่อมโยงแวดวงแฟชั่นกับสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันโดยตรงแต่อย่างใด เช่น เรื่องราวในเทพปกรณัมกรีก-โรมัน ลัทธิบูชาปีศาจ รวมถึงการเมือง การปกครอง กลวิธีการประพันธ์ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้งานเขียนชิ้นนี้นำเสนอภาพที่แปลกตา แต่ก็สามารถเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้รู้สึกขบขันและเพลิดเพลินไปกับความช่างสำบัดสำนวนของตัวละคร

เอกสารอ้างอิง

กรุงศรีโซไซตี้. (ม.ป.ป.*). แฟชั่นรันเวย์สอนให้คุณเรียนรู้จากความผิดพลาดอย่างไร*. กรุงศรีโซไซตี้. https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/what-you-can-learn-from-fashion-runway-mistakes

คอสมอส. (2561). *เทพกรีกและหมู่ดาว*. บริษัทไทยควอลิตี้บุ๊คส์.

เตมีย์ ภิรมย์สวัสดิ์. (2522). ละครตลกฝรั่งเศสของสมัยกลาง. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, *1*(2), 77-78

บีบีซีนิวส์. (2560, 13 พฤศจิกายน). เปิดแฟ้มประวัติศาสตร์ การปฏิวัติรัสเซีย. *บีบีซีนิวส์.* https://www.bbc.com/thai/international-41968313

เบ็นจี้เมคอัพ. (2562, 28 กันยายน). แต่งหน้าขึ้นเวทียังไงให้รอด. *เบนจี้ เมคอัพ อาร์ติสต์ (Benjy Makeup Artist).* https://www.benjymakeupartist.com/2019/09/stage-makeup-stage-makeup-3-5-1.html

ปานชนก โตโอฬารไทย. (2560). *การศึกษาเปรียบเทียบสถาบันสังคมของสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงการปกครองของโจเซฟ สตาลิน และเหมา เจ๋อตง* [ภาคนิพนธ์ สาขาวิชารัสเซียศึกษา]. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. *การอ่านบันเทิงคดี*. http://oservice.skru.ac.th/ebookft/227/chapter6.pdf

ริชาร์ด คอนนิฟฟ์ (2560, 31 ตุลาคม). เทอโรซอร์ ยักษ์ใหญ่ครองเวหา. *เนชันแนล จีโอกราฟี (National Geography).* https://ngthai.com/animals/5402/pterosour-rule-ancient-sky/

อุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 23*(1), 154-178

Anonymous. (1997). *The Goetia Thelesser Key of Solomon the King* (S. Liddell & M. Mathers, Trans.). Red Whel/Weiser, LLC. (1665).

Bailey, R. L. & Seock, K. Y. (2010). The relationships of fashion leadership, Fashion magazine content and loyalty tendency. *Journal of Fashion Marketing and Managements, 14*(1), 39-57.

Cessole, B. D. (2010, February 17). Fanfreluches, tendances et arsenic. *Valeurs actuelles.* https://www.valeursactuelles.com/societe/fanfreluches-tendances-et-arsenic/

CNRTL. (n.d.). *Sotie, Sottie. CNRTL Ortolang.* https://www.cnrtl.fr/definition/sotie

Dormoy, P. G. (2010, February 8). "Théorie du chiffon" de Marc Lambron: La mode AU vitriol. *L'Express.fr.* https://www.lexpress.fr/styles/mode/theorie-du-chiffon-de-marc-lambron-la-mode-au-vitriol_847312.html

Ginzburg, C. (1992). *Le sabbat des sorcières*. Gallimard.

Guilbert, C. (2010, January 7). "Théorie du chiffon", de Marc Lambron : Femmes et falbalas. *Le Monde.fr.* https://www.lemonde.fr/livres/article/2010/01/07/theorie-du-chiffon-de- marc-lambron_1288449_3260.html

Inwood, S. C. (1994*). Le Minotaure et les autres. Images et* perceptions, *Mètis. Anthropologie des mondes grecs anciens.* https://www.persee.fr/doc/metis_11052201_1994_num_9_1_1025

JamesBorton3. (2018). *Witches Sabbath*. https://undeadauthorsociety.com/2018/10/24/witches-sabbath/?fbclid=IwAR1TRRX_6WV-5xKBQ_QtaE171S9ZqEcvEOHQh2UVVs8-rvvcxTNwbeeX8Bo

Lambron, M. (2009). *Théorie du chiffon*. Grasset.

Lefevers, D. (2015). *10 Stereotypes About Nebraska That Need To Be Put To Rest Right Now*. https://www.onlyinyourstate.com/nebraska/ne-stereotypes/

L'Express. (2010, February 8). "Théorie du chiffon" de Marc Lambron: La mode AU vitriol. *L'Express style de vie.* https://www.lexpress.fr/styles/mode/theorie-du-chiffon-de-marc-lambron-la-mode-au-vitriol_847312.html

Michaelis, S. (1612). *Histoire Admirable De La Possession Et Conversion D'une Penitente, Seduite Par Un Magicien*. Paris: Chastellain.

McKinlay, J. (2015). *Walk the Walk Guide To Male Catwalk Choreography*. https://www.menstylefashion.com/walk-walk-step-step-guide-male-catwalk choreography/

Norwich, W. (2012, September 8). Modern manners: Fashion week etiquette—Navigating the front row and beyond. *Vogue*. https://www.vogue.com/article/modern-manners-fashion-week-etiquette

Pacini, R. (2017). *Making a Witch: The Triumph of Demonology Over Popular Magic Beliefs in Early Modern Europe* [Undergraduated]. University of South Florida St. Petersburg. p. 42-43.

Picot. É. (1878). *La sottie en France, Romania.* https://www.persee.fr/doc/roma_0035-8029_1878_num_7_26_6406

Ravaisson, F. (1980). *Archives de la Bastille: D'après Des Documents Inèdits* (Trollope, C., trans). Paris. N.P. (1870)

Ryan, J. (n.d.). *Why Is the Dove Often a Symbol for the Holy Spirit?*. https://www.christianity.com/wiki/holy-spirit/why-is-the-dove-often-a-symbol-for-the-holy-spirit.html

Sauers, J. (2013, April 30). The celebrities who lose, steal, and damage borrowed designer clothes. *Jezebel.* https://jezebel.com/the-celebrities-who-lose-steal-and-damage-borrowed-de-486137380

Steele, V. (2019). The history and significance of haute couture. *L'Officiel USA.* https://www.lofficielusa.com/fashion/history-of-haute-couture-2019

The Editors of Encyclopaedia Britannica. (n.d*.). Witches' Sabbath*.https://www.britannica.com/topic/witches-sabbath

Tshetlo, M. (2017, September 8). Why do you scream when you fall*? The naked scientist explains. 702.* https://www.702.co.za/articles/271772/why-do-you-scream-when-you-fall-the-naked-scientist-explains

Trollope, C. (1980). *The Satanic cult*. George Allen & Unwin.

Trouillon, C. (n.d.). 14 romans pour les accros de la mode*. Elle.* https://www.elle.fr/Loisirs/Livres/Dossiers/Livres-a-lire-absolument-pour-les-accros-de-la-mode

การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานประเพณีการแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง

สรวงพัชร์ พิมพรัตน์ และ พฐู คูศรีพิทักษ์
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานประเพณีการแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย ด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อนำคุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนาม ในระยะเวลาประมาณ 1 ปี ศึกษาเรียนรู้ด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพิธีแต่งงานและวิถีชีวิตของชาวบรู จนซึมซับคุณค่าความหมายจากมุมมองของเจ้าของวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า แม้พิธีกรรมการแต่งงานของชาวบรูได้ประสานเข้ากับวิถีชีวิตของภาคอีสานและภาคกลาง แต่ยังคงคุณค่าความหมายของความเป็นบรู กล่าวคือ การรับคนเข้าครอบครัว เป็นพวกพ้องเดียวกัน ต้องเชื่อฟัง เคารพ ยึดถือในจารีตของชาวบรู ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวัตถุวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปใช้ทำเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ในวาระพิเศษและในชีวิตประจำวัน เพื่อสื่อความหมายจากฐานความคิดวัฒนธรรมของชาวบรู เชื่อมโยงคุณค่า ต่อยอดการสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน ข้อสรุปของการวิจัยสนับสนุนว่า การสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมที่ทันสมัยและมีประโยชน์ใช้สอย เป็นทางเลือกที่สร้างสรรค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ การพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ การแต่งงานชาวบรู ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Cultural Object Design
Based on the Bru's Wedding Tradition at Baan Talong

Suangphat Pimparat and Patoo Cusripituck
Reserch Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

ABSTRACT

Cultural Object Design Based on the Bru' s Wedding Tradition at Baan Talong aims to propose contemporary ways of cultural conservation and development approach. Creative Economy is a framework for economic value creation of cultural meaning. Participant observation was a method used in a village for one year to absorb the Bru's cultural values in Bru' s wedding ceremony and local life. Researchers claim that even Bru's wedding is accultured with northeastern and central Thai culture, but still maintain their ethnic values. A true meaning of wedding is two families become in the same bundle. The new member should be obeyed, respected, and abided by family rules. We interpret Bru's cultural meanings and design cultural products for special occasions and daily life. These designs will continue cultural value to create the community' s economical and cultural benefits. The finding confirmed that a contemporary and practicality of cultural objects is a creative solution for local community development.

Keywords: Creative economy, bru, wedding ceremony, Local Wisdom

1. บทนำ

วงวิชาการด้านวัฒนธรรมมีกิจสำคัญประการหนึ่งคือ ค้นคว้าหาวิธีการที่จักช่วยสืบสาวและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานมิให้อันตรธารไป หนึ่งในวิธีการดังกล่าว คือ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีทางการนำความรู้สู่การปฏิบัติ และเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับที่ ชิตชยางค์ ยมาภัย (2559) ได้เสนอความคิดไว้เกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทอันมีนัยสำคัญ ในแนวทางวัฒนธรรมที่สร้างพหุลักษณ์ทางวัฒนธรรม (multiple identities) ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ควรมีส่วนผสมผสาน (hybridity) ระหว่างความรู้ที่เป็นทางการกับความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และควรนำไปสู่การประกอบอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมของชุมชนได้

ข้อความดังกล่าวข้างต้นแสดงความมีนัยสำคัญว่า การสืบสานวัฒนธรรมให้มีพลวัตนั้นจะต้องอิงอาศัยความร่วมสมัยและการใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากคุณค่าทางวัฒนธรรม มโนภาพดังกล่าว เรียกโดยสรุปว่า คือ การสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั่นเอง

ในฐานะที่ผู้วิจัยมีความสนใจงานวิชาการทางวัฒนธรรมเป็นทุนเดิม จึงให้ความสำคัญแก่ความยั่งยืนในมิติวัฒนธรรม ประกอบกับได้เล็งเห็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพเหมาะสมในการนำคุณค่าความหมายของชุมชนชาติพันธุ์มาต่อยอดตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชน คือ ชุมชนชาติพันธุ์บรู บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ทิพวรรณ พ่อขันชาย (2555) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์บรูมีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในแขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน แขวงจำป่าสัก และแขวง อัตปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเข้ามาในดินแดนไทย ณ จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดมุกดาหาร ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวบรูมีชื่อเรียกตนเองว่า บรู แปลว่าภูเขา นักมานุษยวิทยาคาดว่า เดิมทีชาวบรูเป็นชนเผ่าหนึ่งในแถบลุ่มแม่น้ำโขง อาจสืบเชื้อสายมาจากขอมโบราณ ในดินแดนของอาณาจักรเจนละ และอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ และภาษาบรูก็จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติค สาขามอญ-เขมร เช่นกัน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547) ชาวบรูที่อพยพมาอยู่อาศัยที่บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เดิมทีชาวบรูบ้านท่าล้ง เมื่อย้ายเข้ามาฝั่งไทยได้อาศัยอยู่ที่บริเวณถ้ำทรายติดกับลำน้ำโขงฝั่งขวา แต่ต่อมาน้ำท่วมถ้ำทราย จึงพากันอพยพมายังที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน ห่างจากถ้ำทรายมาทางทิศตะวันออกราว 5 กิโลเมตร เป็นเส้นทางแม่น้ำโขงที่ผู้คนใช้เพื่อหาปลาและเดินเรือ ชาวบรู บ้านท่าล้ง พึ่งพิง แหล่งน้ำ การทำนา และป่าไม้ อิงอาศัยความสมบูรณ์ของธรรมชาติในการดำรงชีวิตมาช้านาน

ชาวบรู บ้านท่าล้ง มีสารัตถะทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน ทั้งในด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา คำสอน ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรมการแต่งงาน งานหัตกรรม ภูมิทัศน์ และสังคมที่สามารถต่อยอดคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นอย่างดี มีทั้งความชำนาญด้านการจับปลาแล้ว ควบคู่กับความเชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรม ที่มีชื่อเสียงลือเลื่อง คือ การจักสานกระติบข้าวด้วยผิวไม้ไผ่ ซึ่งมีความสวยงาม มีความคงทน บรรจุข้าวเหนียวชวนให้รับประทานได้ดียิ่งนัก นอกจากนี้ ชาวบรูยังมีภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่ปรากฏในวัฒนธรรมการแต่งงาน ได้แก่ การสีเทียน หรือทำเทียน เพื่อใช้ประกอบในพิธีสู่ขวัญ หรือบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการแต่งงานของชาวบรู การทำเทียน

บายศรีจึงนับเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบรูและขนบธรรมเนียมของภาคอีสาน และพิธีแต่งงาน ประกอบด้วยขั้นตอนการสู่ขอ สู่ขวัญ ขอขมา และกินข้าวในห้องหอ ซึ่งมีรายละเอียดของพิธีที่แตกต่างจากวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวไทยภาคอีสานและภาคกลางโดยทั่วไป

ความสนใจในวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์บรูของผู้วิจัย พัฒนาจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการวิจัยภาคสนาม พัฒนาสู่วิทยานิพนธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ ในหัวข้อ “การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากฐานวัฒนธรรมการแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อออกแบบศิลปวัตถุจากฐานประเพณีงานแต่งงานของชาวบรูให้เกิดเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ ชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พยายามสืบค้นคุณค่าสินทรัพย์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำมาต่อยอดให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นวิสาหกิจฐานวัฒนธรรมชุมชน ในการทำงานร่วมกับชุนชนพบว่า งานแต่งงานเป็นประเพณีที่ชาวบรูให้ความสำคัญ และเป็นสัญญาณสำคัญประการหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมชาวบรู

จากการศึกษาในพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัย พบความเป็นปัญหา (pain point) ที่ปรากฏในชีวิตของชาวบรู บ้านท่าล้ง แม้เดิมทีชุมชนชาวบรูจะมีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพิงอิงอาศัยระบบนิเวศตามธรรมชาติเป็นหลัก แต่ย่อมชุมชนย่อมเกิดการเปลี่ยนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชนตามกาลเวลา เมื่อพิจารณาในมิติด้านการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงพบข้อน่าสังเกตสำคัญประการหนึ่ง คือ ชุมชนยังขาดการออกแบบต่อยอดสินค้าทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน

ผู้วิจัยจึงเสนอทางออก (solution) ด้วยการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมที่สื่อความหมายของเจ้าของวัฒนธรรมของประเพณีดั้งเดิมของงานแต่งานชาวบรู เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสานต่อยอดมิติทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ต่อไป เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนด้วยตัวของคนในชุมชนเอง

บทความนี้ ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมที่สื่อความหมายคุณค่าจากงานแต่งงานของชาวบรู จำนวน 4 ชิ้น แสดงสารัตถะสำคัญของการแต่งงาน คือ การยอมรับ การรวมพวก การเคารพเชื่อฟังครอบครัว และความอบอุ่น คุณค่าต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแนวคิดสำคัญของการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมต่าง ๆ ของผู้วิจัย

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้เน้นให้ความสำคัญกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องในประเด็นการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รายละเอียดดังต่อไปนี้

สมเกียรติ ชอบผล สุจินดา ผ่องอักษร มาเรียม นิลพันธุ์ และ กุลวิตร ภังคานนท์ (2537) ได้ศึกษาวิเคราะห์ในด้านวิจัยทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และจัดกลุ่มวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาสืบค้น ดังนี้

- ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา ได้แก่ ความเชื่อ ศาสนา และลัทธิ ประเพณี เป็นต้น
- ภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ข่าวสาร ภาษาถิ่น นิทาน วรรณกรรม เป็นต้น
- ศิลปกรรมและโบราณคดี ได้แก่ ศิลปหัตถกรรม โบราณคดี จิตรกรรม วัฒนธรรมสถาน เป็นต้น

- การละเล่น ดนตรี ได้แก่ การขับร้องและดนตรี ระบำรำฟ้อน การละเล่นพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก การท่องเที่ยว เป็นต้น

- ชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ ได้แก่ ชีวประวัติ และที่อยู่อาศัย

การจัดกลุ่มดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ให้มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษาเพียงพอ เพื่อกำหนด “จุดสนใจ” หรือ “วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านที่สนใจศึกษา” นำมาสู่การหาความรู้เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ ภูมิหลังของท้องถิ่นนั้น ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และลักษณะพิเศษอื่น ๆ แล้วจึงนำความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่ศึกษา หรือข้อมูลสภาพท้องถิ่นมาคัดสรรวัฒนธรรมเพื่อถ่ายทอดต่อไป

ส่วนประเด็นด้านกระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์ และการถ่ายทอดวัฒนธรรม ศรีสมร พุ่มสะอาด (2537) ผู้ศึกษาวิจัยโครงการการศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้และพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่าผู้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญทางวัฒนธรรม ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต ซึ่งควรคำนึงถึงแนวปฏิบัติต่อไปนี้

- สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ถ่ายทอดควรเตรียมตัวผู้รับการถ่ายทอด โดยให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความชัดเจนในเรื่องวัฒนธรรม ชี้ให้เห็นความแตกต่าง และผลที่เกิดจากการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นไปปฏิบัติทั้งทางบวกและทางลบ กระตุ้นให้ผู้รับการถ่ายทอดวิเคราะห์พฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ด้วยการใช้เหตุและผล

- การถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความเป็นคนไทยและชาติไทยที่มีมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งคนไทยทุกคนต้องร่วมมือกัน ดังนั้น ในการถ่ายทอด ผู้เข้ารับการถ่ายทอดควรเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ ทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม

- การถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรใช้หลักการส่งเสริมแรงและชี้ให้ผู้รับการถ่ายทอดเห็นผลดีผลเสียของการกระทำ ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาผู้รับการถ่ายทอดอย่างจริงใจ

- เนื่องจากผู้รับการถ่ายทอดมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมควรเลือกใช้สื่อและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดเกิดความคิด เกิดทางเลือก สามารถวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกทางที่ตนเห็นว่าเหมาะสมที่สุดในการปฏิบัติ

- วัฒนธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ดังนั้น ในการถ่ายทอดควรฝึกให้ผู้รับวิเคราะห์ วิจารณ์ผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้นและตัดสินใจรับวัฒนธรรมที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อตน ครอบครัว และสังคมให้มากที่สุด

- วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิต ในบางเรื่องอาจเข้าใจยาก ผู้ถ่ายทอดต้องนำเสนอเนื้อหาสาระหรือรายละเอียดให้เป็นรูปธรรมโดยใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติการพัฒนาจากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลและการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น ณ ชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง ผู้วิจัยรับทราบถึงสิ่งที่ชาวบ้านได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น ด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการเบื้องต้นทั้งในด้านการดำรงชีวิต และสร้างรายได้เลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว ผู้วิจัยมองเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมี

ความสำคัญและเป็นต้นทุนที่ดีในการต่อยอดเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากรากฐานทางวัฒนธรรม

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 ขอบเขตและกรอบความคิด

ศึกษาและบันทึกข้อมูล วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมการแต่งงาน ชุมชนชาวบรูบ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีขอบเขตเนื้อหามุ่งวิเคราะห์และตีความหมายรูปลักษณ์สารัตถะของคุณค่าความหมายของประเพณีแต่งงาน เพื่อนำมาออกแบบเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2552) ให้นิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่า คือ องค์ประกอบร่วมของแนวการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ การศึกษาสร้างสรรค์ผลงาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งในงานนี้มุ่งไปยังงานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (functional creation)

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจาก เอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และการลงพื้นที่ภาคสนามภายในระยะเวลา 1 ปี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2558 - เดือนเมษายน 2559 การทำงานภาคสนามใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ด้วยการพูดคุย สนทนา สอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งในบริบทของผู้คน เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบข้อมูล สังเกตการณ์ ทั้งแบบไม่มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ในวิถีชีวิต ประเพณี ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่พิธีการแต่งงาน ของชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้คนภายนอกและผู้คนในชุมชน เกี่ยวกับปัญหาและโอกาส เพื่อการประยุกต์ต้นทุนของท้องถิ่นในพัฒนาชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการบันทึกข้อมูล ให้เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลและสถานการณ์ ได้แก่ วิธีการจดบันทึก พร้อมบันทึกเสียง จากทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต บริบทแวดล้อม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การบันทึกภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ของภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรมประเพณี กระบวนการ และวิถีชีวิต โดยคำนึงถึงคุณภาพ ความถูกต้องเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นหลัก

จากกระบวนการเก็บข้อมูลทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลภาคสนาม นำมาสู่วิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงแก่นแท้ของคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวบรูบ้านท่าล้ง เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ต่อยอดจากพิธีการแต่งงานของชาวบรูบ้านท่าล้ง สรุปผล และอภิปรายผล รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยภาคสนาม ณ ชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง ผู้วิจัยค้นพบความหมายจากมุมมองของเจ้าของทางวัฒนธรรม ทั้งในพิธีกรรมการแต่งงาน ตลอดจนบริบทวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏในรูปแบบวัตถุที่แฝงความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อชาวบรูในฐานะหลักคำสอนเพื่อสร้างชีวิตครอบครัว

ที่ผาสุก สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากฐานคุณค่าความหมายของเจ้าของวัฒนธรรมผสมผสานวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมสมัย มีรายละเอียดวัฒนธรรมการแต่งงาน และการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมดังนี้

4.1 วัฒนธรรมประเพณีการแต่งงาน

ชาวบรูบ้านท่าล้ง มีวัฒนธรรมการแต่งงานอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งมีรายละเอียดพิธีกรรม ความเชื่อ คำสอน และการปฏิบัติ ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไป ดังนี้

4.1.1 การสีเทียน

การสีเทียน คือ การนำรังผึ้งมาผ่านกรรมวิธีเพื่อให้ได้สีผึ้ง แล้วนำมาทำเป็นเทียนบายศรีในพิธีแต่งงานของชาวบรู มีขั้นตอนดังนี้

ก่อนการเก็บรังผึ้งจะต้องทำพิธีขอขมาเจ้าป่าเจ้าเขาด้วยการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ได้แก่ ธูป 9 ดอก ไม้ขีด 1 กล่อง เหล้าขาว 2 ขวด ไก่ต้ม 1 ตัว โดยนำเครื่องเซ่นมาวางไว้ให้ตรงกับต้นไม้ที่มีรังผึ้ง ผู้ประกอบพิธีจะจุดธูป 9 ดอก ขออนุญาตเจ้าป่าเจ้าเขา เรียบร้อยแล้วนำธูปปักไว้ที่ดิน รอจนธูปหมดจึงนำรังผึ้งลงมา

ขั้นตอนต่อมาคือการตากรังผึ้งไว้ 3 วัน นำน้ำสะอาดมาล้างรังผึ้งและตากแดดไว้ให้แห้งเป็นเวลาอีก 2 วัน เมื่อรังผึ้งแห้งสนิทดีแล้ว นำมีดมาผ่าหรือฝานรังผึ้งให้มีขนาดเล็กลง นำรังผึ้งมาเสียบที่เหล็ก แล้วนำมาผิงไฟพอประมาณเพื่อให้ขี้ผึ้งนิ่ม จากนั้นนวดหรือคลึงให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วนำมาแผ่เป็นแผ่นบาง ๆ เพื่อหุ้มไส้เทียนที่ขึงจนตึง ทำจากฝ้ายบริสุทธิ์มาดึงให้ตึง ปั้นให้เป็นรูปกลมยาวตามต้องการ และถูเทียนให้เป็นแท่งเรียบสวยงาม เมื่อแห้งแล้วจึงนำไปใช้ปักกับบายศรี (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2558)

4.1.2 พิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานของชาวบรูบ้านท่าล้ง เป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้เห็นวัฒนธรรมชาติพันธุ์เฉพาะถิ่น ซึ่งยังคงอัตลักษณ์ที่แฝงความเชื่อ ความหมาย และค่านิยม อันมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างจากวัฒนธรรมอีสานและวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีแต่งงานเริ่มต้นขึ้นด้วยขั้นตอนการสู่ขอ ก่อนถึงวันแต่งงาน ผู้หญิงจะบอกให้ผู้ชายไปสู่ขอ โดยกำหนดวันที่สะดวก สิ่งที่ต้องใช้ในการสู่ขอ ได้แก่ ล่าม 4 คน (ชาย 2 หญิง 2) เทียน 4 เล่มและเงินหนัก 5 บาท เพื่อพูดคุยตกลงกันเรื่องสินสอด โดยมักคิดค่าสินสอดไม่แพง เพราะถือว่ากำลังจะเกี่ยวดองกันแล้วก็เหมือนคนบ้านเดียวกัน และถือว่าสินสอดเป็นเพียงสักขีพยานเท่านั้น จากนั้นทางครอบครัวต้องหาฤกษ์วันแต่งงาน พราหมณ์ชาวบรูจะเป็นผู้ช่วยดูฤกษ์ เมื่อได้ฤกษ์แต่งงานแล้ว ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะเตรียมทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน โดยมีผู้คนในหมู่บ้านไปช่วยงาน อาหารสำคัญของพิธีแต่งงาน คือ ข้าวต้มมัด ซึ่งมีความหมายที่ดี หมายถึง การมัดกันให้แน่น

วันแต่งงาน จะต้องใช้เหล้าอุ (เหล้าไหแกลบ มีรสหวาน) 2 ไห ไก่ 2 ตัว ไข่ 8 ฟอง เงินหนัก 2 บาท หมู 1 ตัว และกำไลเงิน 1 คู่ ในตอนเช้าอาจจัดพิธีทำบุญตักบาตรตามอย่างธรรมเนียมของชาวไทยอีสานและภาคกลาง เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงแล้วจะเป็นขั้นตอนการนับสินสอด โดยญาติฝ่ายชายจะนำสินสอดมามอบให้ญาติฝ่ายหญิงนับให้เรียบร้อย แล้วเริ่มพิธีสู่ขวัญ เจ้าบ่าวนั่งข้างเจ้าสาว หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เพราะเป็นทิศที่พระอาทิตย์และพระจันทร์ขึ้น เชื่อว่าจะนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาให้ ทำการงานอะไรก็มีคนคอยช่วยเหลือ เสมือนทำน้อยแต่ได้ผลมาก พราหมณ์ชาวบรูจะทำพิธีให้ โดยมีบายศรีและเทียน เป็น

องค์ประกอบสำคัญ พราหมณ์จะจับศีรษะเจ้าบ่าวและเจ้าสาวมาชนกัน เป็นสัญลักษณ์ให้คนทั้งสองเกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน และสวดคาถาภาษาบรู

จากนั้นพราหมณ์จะไขว้มือเอาไข่แดงและข้าวเหนียวมาป้อนเจ้าบ่าวด้วยมือขวา และป้อนเจ้าสาวด้วยมือซ้าย หมายถึง สอนให้ผู้ชายต้องแบกรับภาระต่าง ๆ ต้องเก่ง มีความสามารถ ต้องพาครอบครัวไปในทางที่ดี และต้องอดทนเหมือนมือขวา และสอนให้ผู้หญิงต้องมีความละเอียดอ่อน เป็นแม่บ้านที่ดี และอ่อนน้อม ถ่อมตนเหมือนมือซ้าย แล้วนำเส้นฝ้ายมาผูกที่แขนให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาว และอวยพรเป็นภาษาบรู

ตามด้วยพิธีขอขมา เริ่มต้นจากการทำพิธีขอขมาญาติฝ่ายชาย เจ้าสาวจะเตรียมหมอน ผ้าห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง เพื่อนำไปมอบให้ญาติ แล้วบ่าวสาวจึงนำหมอน 2 ใบ วางหน้าพ่อแม่ ก้มขอขมา รับคำอวยพร แล้วเจ้าสาวจึงนำกรวยใส่ดอกรัก เทียน และเงิน มอบให้ญาติฝ่ายชายรับไว้ เสร็จแล้วเจ้าสาวเจ้าบ่าวก็หันมาขอขมาญาติฝ่ายหญิง โดยมอบกรวยใส่ดอกไม้ เทียน และเงิน มอบให้ญาติผู้ใหญ่เช่นกัน

เมื่อจะส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าหอ คนในหมู่บ้านซึ่งเป็นแบบอย่างคู่ครองที่ดี ใช้ชีวิตคู่ราบรื่น ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกัน มาช่วยทำพิธีพาเจ้าบ่าวเจ้าสาวกินข้าวในห้องหอ โดยป้อนอาหารประกอบด้วยข้าวเหนียว 1 พร้อมกับข้าว 4 อย่าง ได้แก่ พริกป่น เกลือ น้ำตาล และน้ำเปล่า สื่อความหมายถึงการสอนให้เด็ดเดี่ยว อดทน รักกัน มีจิตใจมั่นคง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เหมือนความเผ็ดของพริก การสอนให้ อดทน ไม่หลงเชื่อ คล้อยตามคำพูดของคนอื่น ต้องมีความคิดเป็นของตนเอง เหมือนความเค็มของเกลือ การสอนให้อ่อนน้อมถ่อมตน พูดเพราะ พูดคำหวาน พูดกับผู้ใหญ่ด้วยวาจาที่ดี ไม่แสดงออกถึงสิ่งที่ไม่ เหมือนน้ำตาล และการสอนให้ใจเย็น ใจดี เวลาโมโหก็ให้เก็บไว้ในใจ มีใจชุ่มชื่นเหมือนน้ำ เมื่อป้อนข้าวเสร็จถือว่าได้ทำพิธีส่งตัวเข้าหอเรียบร้อยแล้ว เจ้าบ่าวเจ้าสาวก็จะเปลี่ยนชุด แล้วมาต้อนรับเลี้ยงอาหารแขกผู้มาร่วมงานต่อไป เป็นอันเสร็จพิธีการแต่งงานของชาวบรู (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2558)

4.2 การออกแบบวัตถุวัฒนธรรม

การต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จากภูมิปัญญา วัฒนธรรม และพิธีแต่งงานของชาวบรู บ้านท่าล้ง ร่วมกับการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในรูปแบบข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน แฝงเรื่องราวรากเหง้าทางวัฒนธรรมและคติความหมายแห่งการดำเนินชีวิต จึงเป็นโอกาสในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน ตั้งแต่การสืบค้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การออกแบบ การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ และการหาแนวทางต่อยอดในอนาคต

จากการสังเคราะห์ และคุณค่าความหมายทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชาวบรู บ้านท่าล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัตถุเชิงสัญลักษณ์ (symbolic objects) ที่ปรากฏในพิธีกรรมการแต่งงานและวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อสืบทอดมรดกวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชาวบรูและส่งมอบเรื่องราวความหลากหลายทางวัฒนธรรมสู่สังคม ร่วมกับการสังเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด แนวทาง ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จนสามารถสรุปความคิดรวบยอดสู่ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เน้นประโยชน์ตอบโจทย์ผู้ใช้ สร้างคุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับทรัพยากรในท้องถิ่น ดังที่ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดในการออกแบบที่ผสมผสานต้นทุนจากภายในชุมชนและแนวโน้มความนิยมจากภายนอกชุมชน ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1
แนวคิดการออกแบบบวัตถุวัฒนธรรม จากฐานชุมชนชาติพันธุ์ชาวบรู บ้านท่าล้ง

แนวคิดการออกแบบวัตถุวัฒนธรรม		โคมไฟ	แก้วน้ำ	เสื้อผ้า	หมอน
ต้นทุนจากภายในชุมชน	ไม้ไผ่จากป่าชุมชนชาวบรู	/	/		
	เอกลักษณ์ฝีมือการจักสานชาวบรู	/			
	ผ้าพื้นเมือง: ผ้าขาวม้า ผ้าไหมของชาวอีสาน			/	/
	พิธีขอขมาในการแต่งงานของชาวบรู			/	/
แนวโน้มความนิยมจากภายนอกชุมชน	รูปลักษณ์ร่วมสมัย มีประโยชน์ใช้สอย	/	/	/	/
	ภาชนะใช้ซ้ำได้ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม		/		
	ชื่อเรียกขานที่เป็นศิริมงคล		/		
	พิธีปูเตียงเรียงหมอน				/
	ความรัก ความอบอุ่น	/		/	

แนวคิดดังกล่าวนำมาสู่การออกแบบดังตัวอย่างวัตถุวัฒนธรรม ได้แก่ โคมไฟ “สว่างไสวกลางใจเธอ” แก้ว “ศรีสุข” ชุด “Honeymoon Suit” และ หมอน “อิงแอบแนบชิด” มีรายละเอียดการออกแบบดังนี้

4.2.1 โคมไฟ “สว่างไสวกลางใจเธอ”

ภาพที่ 1
โคมไฟ “สว่างไสวกลางใจเธอ”

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากไม้ไผ่ พืชท้องถิ่น ซึ่งหาได้ง่าย น้ำหนักเบา เคลื่อนย้ายได้ง่าย และทนทาน ให้รูปลักษณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะงานจักสานไม้ไผ่ของชาวบรู ที่เลือกสรรวัตถุดิบอย่างดี ใช้เฉพาะผิวไผ่ป่าที่มีคุณภาพ มีทักษะฝีมือเชิงช่างที่ประณีต

ลวดลายละเอียดละออ ทำให้ผลิตภัณฑ์จักสานของชาวบรู เช่น กระติบข้าว มีทั้งความงดงามและทนทาน เป็นเอกลักษณ์ เป็นข้าวของเครื่องใช้ประจำวันที่ผูกพันกับวิถีชีวิตพื้นบ้านริมฝั่งแม่น้ำโขงมาช้านาน

ผสมผสานการออกแบบร่วมสมัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไม้ไผ่ ด้วยการดัดแปลงนำหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันตามสมัยนิยม ต่อยอดเป็นโคมไฟหลากหลายรูปแบบ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานแต่งงานชาวบรู เพื่อให้ความรู้สึกอบอุ่นอบอวลด้วยความรักในบ้าน

4.2.2 แก้ว “ศรีสุข”

ภาพที่ 2
แก้ว “ศรีสุข”

แก้วมงคลที่ตอบแทนความสุขให้กับผู้ร่วมงานด้วยความหมายที่ดีงาม สามารถใช้เป็นแก้วน้ำส่วนตัว ไม่ปะปนกับผู้อื่นเพื่อสุขอนามัย และมอบให้เป็นของที่ระลึกสำหรับนำกลับบ้านได้ในคราวเดียวกัน

วัสดุที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและเหมาะกับการทำแก้วน้ำ คือ กระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชาวบรู ทำให้ระลึกถึงกลิ่นอายของวัฒนธรรมท่ามกลางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของลุ่มน้ำโขง สะท้อนความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชาวบรู ผู้มีชีวิตผูกพันกับไม้ไผ่มาแต่โบราณ

ส่วนชนิดของไม้ไผ่ที่เหมาะสม คือ ไผ่สีสุก ไม้มงคลตามความเชื่อของทั้งชาวไทยและชาวจีน ในฐานะไม้กวาดสวรรค์ ที่ช่วยปัดกวาดสิ่งชั่วร้ายและนำสิ่งดี ๆ เข้ามาสู่บ้าน อีกทั้งชื่อ”สีสุก” ที่พ้องกับคำว่า “ศรีสุข” อันเป็นมงคลนามอีกด้วย ผู้คนนิยมปลูกไผ่สีสุกไว้ทิศหน้าบ้าน เพราะไผ่เติบโตขึ้นอยู่รวมกันเป็น

กอ เปรียบเหมือนความสามัคคีกลมเกลียว หากคนสามารถทำตัวอยู่รวมกันได้แบบกอไผ่ ก็จะมีความเจริญเติบโตรุ่งเรือง ดังคติในครอบครัวชาวบรูในยามแต่งงาน ที่ว่า เมื่อรับคนเข้าบ้านมาเป็นพวกพ้องเดียวกัน ต้องเชื่อฟัง เคารพ ยึดถือในจารีตของครอบครัวอย่างเหนียวแน่น

นอกจากความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ที่เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบแก้วน้ำแล้ว แก้วไม้ไผ่สีสุกที่มาจากป่าชุมชนของชาวบรูบ้านท่าล้ง ยังเป็นแก้วจากธรรมชาติที่มีความคงทน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเหมาะสำหรับใช้ในงานตามวาระโอกาส ๆ โดยเฉพาะในงานแต่งงาน และใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยาวนาน

4.2.3 ชุด “Honeymoon Suite”

ภาพที่ 3

ชุด “Honeymoon Suite”

ผ้าขาวม้า ผ้าสารพัดประโยชน์ ทั้งใช้ต่างเสื้อผ้า ห่มคลุม กันแดดลมฝน ปัดยุงไล่แมลง ใช้แทนถุงย่าม ห่อคลุม ปูรอง หยิบจับของ เช็ดถูสารพัดสิ่งในบ้าน ชาวบ้านยังเรียกอีกอย่างว่า “ผ้าขมา” มีที่มาจากพิธีขอขมาของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในการแต่งงานของชาวบรู โดยการนำผ้าขาวม้า พร้อมด้วยหมอน และกรวยเทียนดอกไม้ มามอบให้ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย พร้อมก้มกราบขอพรให้กับชีวิตคู่

อีกทั้งในงานแต่งงานของชาวบรู ทั้งเจ้าบ่าว เจ้าสาว และญาติมิตร ผู้ร่วมงาน นอกจากนิยมแต่งกายด้วยผ้าขาวม้าแล้ว ยังมีชุดผ้าไหมและผ้าซิ่น ที่นำมาตัดเย็บอย่างปราณีตงดงาม แสดงถึงการให้เกียรติบ่าวสาว พร้อมทั้งให้คุณค่าและภาคภูมิใจกับผ้าพื้นเมือง

แรงบันดาลใจการออกแบบชุด “Honeymoon Suite” เกิดขึ้นเมื่อเปรียบผ้าขาวม้าเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าบ่าว และผ้าซิ่นผ้าไหมเปรียบเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าสาว ในพิธีการแต่งงาน ณ บ้านท่าล้ง สะท้อนการผสมผสานรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของเสน่ห์ที่ทั้งอ่อนหวานและเข้มแข็ง อันปรากฏอยู่ในลวดลายผ้าขาวม้าและผ้าไหม ตั้งใจสื่อสารให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เห็นเอกลักษณ์ของความงาม ในศิลปวัฒนธรรมของทั้งชาวบรูท่าล้งและชาวอีสานริมฝั่งแม่น้ำโขง

4.2.4 หมอน “อิงแอบแนบชิด”

ภาพที่ 4
หมอน “อิงแอบแนบชิด”

“หมอน” นอกจากจะเป็นเครื่องหนุนศีรษะ และใช้สอยในชีวิตประจำวันแล้ว พิธีแต่งงานในวัฒนธรรมไทยจะมีขั้นตอน “ปูเตียงเรียงหมอน” เพื่อส่งตัวคู่บ่าวสาวเข้าหอ เพื่อความเป็นสิริมงคล และเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่วันแรกของการเริ่มต้นชีวิตคู่ ผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างน่านับถือจะเป็นผู้ทำพิธีปูที่นอนให้กับคู่บ่าวสาว พิธีกรรมนี้แฝงนัยความหมายที่ว่า สามี- ภรรยา จะเป็นให้การสนับสนุนกันและกัน รักกัน อยู่เป็นคู่กันตลอดไป อีกทั้ง หมอนยังเป็นหนึ่งในเครื่องประกอบพิธีและสัญลักษณ์สำคัญในวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวบรู เจ้าสาวจะต้องใช้หมอนในพิธีขอขมาพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าบ่าวก่อนเริ่มต้นชีวิตคู่ แสดงถึงความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟัง ความเป็นครอบครัว และความสงบสุขในบ้าน

อีกทั้งสีสันและลวดลายของผ้าขาวม้า และผ้าไหม ซึ่งเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ณ บ้านท่าล้ง ยังเป็นที่มาของแรงบันดาลใจ ในการออกแบบหมอน “อิงแอบแนบชิด” ที่ตัดเย็บอย่างประณีต ซักล้างทำความสะอาดได้ ไม่ฉีกขาดง่าย ใช้งานได้นาน สามารถเติมความสดใสและความนุ่มสบาย ในมุมโปรดสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ สร้างบรรยากาศที่ดูสะดุดตาและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้ทั้งในหมู่บ้านท่าล้ง และพื้นที่อื่น ๆ ด้วย

วัตถุวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่สร้างความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใช้ เชื่อมโยงกับเรื่องราวที่สร้างคุณค่าทางจิตใจ และคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยในชีวิตจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งในบริบทวิถีชีวิตท้องถิ่นและบริบทร่วมสมัย รวมทั้งมีโอกาสในการพัฒนาช่องทางธุรกิจทั้งในไทยและต่างประเทศต่อไป

5. บทสรุป

5.1 สรุปผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผล ข้อค้นพบฐานวัฒนธรรม และการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมจากการแต่งงานชาวบรู บ้านท่าล้ง ดังนี้

แม้วิถีชีวิตของชาวบรูบ้านท่าล้งในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงตามสภาพภูมิสังคม ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบรูเกิดการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมภายนอก แต่ชาวบรูยังดำรงไว้ซึ่งแก่นแท้ของวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบคำตอบและทำความเข้าใจจากฐานวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวบรู ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

- รูปลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม คือ การปลงใจใช้ชีวิตร่วมกัน การผูกสมัครไมตรีเข้าเป็นครอบครัวเดียวกัน การพร้อมยอมรับความเชื่อฟังซึ่งกันและกัน สาระดังกล่าวนี้เป็นฉันทามติของชุมชน ที่วางรากฐานให้ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในปฏิบัติการของชีวิตประจำวัน
- นัยนามสำคัญของชุมชน คือ ความเป็นพวกเดียวกัน ความนอบน้อม เชื่อฟัง ช่วยเหลือ และเคารพซึ่งกันและกัน จะนำมาซึ่งความสุขสู่ทุกครอบครัว
- สภาวะชีวิตชาวบรู คือ วิถีชีวิตแบบ น้ำ-นา-ป่า ของชาวบรู การพึ่งพิงอิงอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของชีวิต

จากการค้นพบคุณค่าความหมายในวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวบรู นำมาสู่การออกแบบวัตถุวัฒนธรรม จำนวน 4 ชิ้น ได้แก่ โคมไฟไม้ไผ่สาน แก้วไม้ไผ่ ชุดผ้าพื้นเมือง และหมอนอิงลายผ้าพื้นเมือง โดยอิงอาศัยการศึกษารายละเอียดรูปลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม นัยนามสำคัญของชุมชน และ สภาวะชีวิตชาวบรู นำมาสู่การนำเสนอ สื่อความหมายถึงพิธีการแต่งงานและบริบทวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องในวัฒนธรรมของชาวบรู ต่อยอดภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวคิดที่ปรากฏในการออกแบบวัตถุวัฒนธรรม คือ การผสมผสานต้นทุนจากภายในชุมชนเข้ากับแนวโน้มความนิยมจากภายนอกชุมชน อันมีนัยความหมายที่ปรากฏในวัตถุวัฒนธรรมดังนี้

ต้นทุนจากภายในชุมชน มีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ ทรัพยากรสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นวัตถุดิบในการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมโดยคงคุณค่าความหมายดั้งเดิมของเจ้าของวัฒนธรรม ได้แก่ ไม้ไผ่ ตัวแทนของชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ตามแบบฉบับความเรียบง่ายของผู้คนในท้องถิ่น ฝีมือจักสานของที่ประณีตงดงามและมีคุณภาพเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ผ้าพื้นเมือง ทั้งในรูปแบบผ้าขาวม้าและผ้าไหม สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคอีสาน และพิธีกรรมในการแต่งงาน โดยเฉพาะพิธีขอขมา แสดงถึงคติความนอบน้อม กลมเกลียว และยอมรับซึ่งกันและกัน ของคนในครอบครัวและชุมชนชาวบรู

แนวโน้มความนิยมจากภายนอกชุมชน มาจากรูปแบบการใช้ชีวิต ค่านิยม ความคิด ความตระหนักของผู้คน ที่ได้รับอิทธิพลจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองและชีวิตแบบโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบวัตถุวัฒนธรรมให้เป็นที่นิยมและตอบโจทย์ผู้คนในสังคมวงกว้าง ได้แก่ การออกแบบวัตถุที่มีรูปลักษณ์ร่วมสมัย ออกแบบประโยชน์ใช้สอย ในรูปแบบของเสื้อผ้า ภาชนะ เครื่องใช้อำนวยความสะดวกในบ้าน และของตกแต่งเพื่อความสวยงาม มีคุณสมบัติเป็นวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ และย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ตอบโจทย์สำหรับทั้งในโอกาสพิเศษและในชีวิตประจำวัน

รวมทั้งความเชื่อและความนิยมในเรื่องสิ่งของที่มีชื่อนามมงคล ซึ่งจะนำมาความสุขความเจริญมาสู่ชีวิต ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยและจีน และพิธีการแต่งงาน โดยเฉพาะการปูเตียงเรียงหมอน เป็นคติแห่งการเกื้อหนุนกันของการใช้ชีวิตคู่ รวมทั้งคุณค่าความหมายอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้คนในสังคมในเรื่องความรักและความอบอุ่น ความสุขตามอุดมคติของชีวิตคู่

การออกแบบวัตถุวัฒนธรรมตามแนวคิดข้างต้น จึงเป็นข้อเสนอของผู้วิจัย เพื่อเชื่อมโยงคุณค่าความหมายดั้งเดิมของเจ้าของวัฒนธรรมจากพิธีการแต่งงานของชาวบรู ต่อยอดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ฐานวัฒนธรรม เพื่อชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง ต่อไป

5.2 อภิปรายผล

จากบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากฐานวัฒนธรรมการแต่งงานของชาวบรูบ้านท่าล้ง สอดคล้องกับปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังที่ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2556) เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และสวรัย บุญยมานนท์ (2556) ได้ให้มโนภาพไว้ ดังนี้

- ผู้นำในชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อน (Leader and Visions)
- ชุมชนต้องมี “ทุนจากภายใน” ท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดได้ (Local Capital)
- ชุมชนต้องมีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ (Participation and Feeling of Ownership)
- ต้องมีการสร้างเครือข่ายและพันธมิตร (Network and Partnership) ทั้งในระดับชุมชนด้วยกันและเครือข่ายในด้านวิชาการ
- ชุมชนต้องได้รับการส่งเสริม ทั้งจากหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาทำงานร่วมกัน

ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเชิงชุมชน ของชาวบรู บ้านท่าล้ง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนชุมชนมีความเข้าใจสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่ และสามารถนำมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ สร้างมูลค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างเหมาะสม มีกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้ประกอบการ เป็นเจ้าของกิจการเอง ตั้งแต่กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจ มีการสร้างเครือข่ายกับนักวิชาการ นักวางแผน ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุน โดยความคิดข้างต้น สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรมของของ บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข (2544) ทิพวรรณ พ่อขันชาย (2555) พรหมลิขิต อุรา และพิชญาพร ศรีบุญเรือง (2563)

อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ฐานวัฒนธรรมดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของวัฒนธรรมร่วมสมัย ดังปรากฏในรูปแบบวัตถุวัฒนธรรม จากการนำวัตถุดิบจากวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดรูปลักษณ์ ประโยชน์ใช้สอย และต่อยอดความหมาย ที่ตอบโจทย์ผู้คนในสังคม ที่มีผลต่อการสืบสานวัฒนธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนท้องถิ่น ของชาวบรูบ้านท่าล้ง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ประภาศรี วงศ์แสงน้อย ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และทัศนีย์ นาคุณทรง (2561) ที่มุ่งเสนอทางออกของปัญหา ความอ่อนแอของสถาบันสังคม ความเสื่อมถอยของคุณธรรมจริยธรรม ความถดถอยในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ความเสี่ยงต่อการสูญหายของวัฒนธรรม ของชุมชนชาติพันธุ์บรู ณ บ้านดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้ชีวิตแบบร่วมสมัย เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อส่วนตนและส่วนรวม ปลูกฝังจิตสำนึก และธำรงรักษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตนด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพิ่มเติมถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านท่าล้ง ควรเสริมสร้างมิติอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น ได้แก่

- การวางแผนการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นเพื่อตอบโจทย์และมีความเหมาะสมตาม “สภาพปัญหา” และ “ความต้องการ” ของชุมชนและท้องถิ่น (Problem-based and Need-based Planning)

- ความสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากองค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐานการวิจัย (Creativity on a Basis of Innovation, Technology Research-based Knowledge)

- ชุมชนต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

จากองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้สรุปข้างต้น ประเด็นที่เป็นส่วนสำคัญสุดในกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ของชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อนำมาผสมผสานความร่วมสมัย ต่อยอดสร้างสรรค์ ทั้งสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่ม ต้นทุนดังกล่าวเป็น “อัตลักษณ์” สำคัญที่สะท้อนความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ชุมชนชาวบรู บ้านท่าล้ง และสร้างผลกระทบต่อสังคม อันเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และสวรัย บุญยมานนท์. (2556). บทบาทของเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ ปริทรรศน์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, *7*(1), 120-134.

ชิตชยางค์ ยมาภัย. (2559) วัฒนธรรมการเรียนรู้ในการเรียนรู้วัฒนธรรมของนักเรียนไทย (ทรง) ดำ. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 35*(1), 29-46.

ทิพวรรณ พ่อขันชาย. (2555). *อำนาจและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์บรู* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. (2544). *รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม ศึกษากรณีงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประภาศรี วงศ์แสงน้อย, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล, และทัศนีย์ นาคุณทรง. (2561). การพัฒนารูปแบบการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์บรูดงหลวงแบบร่วมสมัย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 13*(43), 98-109.

พรหมลิขิต อุรา และพิชญาพร ศรีบุญเรือง. (2563). สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของทายาทมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับชุมชนการท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11*(1), 120-134.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์, 7*(1), 1-69.

ศรีสมร พุ่มสะอาด.(2537). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในโครงการขยายโอกาส ทางการศึกษา.* กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สมเกียรติ ชอบผล, สุจินดา ผ่องอักษร, มาเรียม นิลพันธุ์, และกุลวิตร ภังคานนท์. (2537). *โครงการการศึกษา และพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น.* เอกสารการศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น: การศึกษา สืบค้นวัฒนธรรมท้องถิ่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy).* บริษัท บี.ซี. เพรส (บุญชิน).

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547) *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย.* สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบินตามหลักพุทธศาสนา

สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์ ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา และวาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยในชั้นเรียนเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือ เป็นงานวิจัยผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีกลุ่มนักศึกษาเป้าหมาย จำนวน 13 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.31 มีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ มีความชอบในการเรียนรายวิชาการพัฒนาบุคลิกภาพ สามารถที่จะปฏิบัติและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และหลักพุทธศาสนาที่ได้นำมาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน ประกอบด้วยหลักของสติ สมาธิ ปัญญา โยนิโสมนสิกการ และหลักกัลยาณมิตร

คำสำคัญ การพัฒนาบุคลิกภาพ หลักพุทธศาสนา

Personality Development of Airline Business Students in accordance with Buddhism

Sarat Ritronsak, Subsiri Seneewong Naa Ayuttaya and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University, Lampang Center

Abstract

This article is part of a research paper in the study on the project development of students in the field of Aviation Administration at the University in the Educational Park, the Outside Education Center at Lampang for the study of religious principles with the research methodology. It is research between the quantitative research and the conducting of the qualitative research from studying the data from the theory, documents, and related research. There are 13 customers. The study found that most of the students, 92.31 percent, had an understanding of teaching and learning management. They also had an understanding of personality development. The students had a passion for studying personality development courses, so they were able to use it in daily life and to continuously develop themselves.

Keywords: Airline Business Student, Personality Development, Buddhism

1. บทนำ

ปัจจุบันทุกวงการให้ความสนใจกับบุคลากรในองค์กร เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร บุคลากรในองค์กรที่จะถือได้ว่ามีคุณภาพ นอกจากจะต้องมีทักษะประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการทำงาน ตามภาระหน้าที่แล้ว ควรต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับงาน บุคลิกภาพซึ่งเน้นคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล จะมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งในองค์กรและนอกองค์กร และยังเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญขององค์กรด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้า ทันกับวิทยาการสมัยใหม่ ทันกับเหตุการณ์ความเป็นไปของโลกที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ลักษณะที่จำเป็นดังกล่าวนั้นส่วนหนึ่งคือบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่สำคัญของมนุษย์ที่จะส่งผลต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการศึกษา การเข้าสังคม การทำงาน การได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดคือ บุคลิกภาพ ซึ่งตามทัศนะจิตวิทยาได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคลิกภาพหมายถึงลักษณะโดยรวมของพฤติกรรมของบุคคลในทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ คือ บุคลิกภาพของรูปร่างหน้าตา รูปลักษณะและอุปนิสัย ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (สถิต วงศ์สวรรค์, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับ McConnell and Phillip Chalk (1992) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึงรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวอันเป็นภาพสะท้อนของตัวปัจเจกบุคคล รวมทั้งรูปแบบทางความคิดและอารมณ์ในการปรับตัวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และเป็นกระบวนการทำงานของร่างกายที่ควบคุมพฤติกรรมและความคิด ทำให้บุคคลมีความแตกต่างจากคนอื่น ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำของบุคคลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาธุรกิจการบิน ตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน นอกจากมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาทางด้านวิชาการที่เข้มข้นแล้ว สิ่งที่เป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต คือความเปนสวนดุสิต (Suan Dusit Spirit) เป็นคุณลักษณะของบุคลากรทุกคนของมหาวิทยาลัยอันเกิดจากการสั่งสมและสืบทอดมายาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสวนดุสิต ได้แก่ การมีบุคลิกภาพที่ดี มีสัมมาคาราวะ ดำรงตนเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าต่อสังคม มีความเป็นระเบียบประณีต รู้จริงในสิ่งที่ทำ มีความเป็นผู้นำ เสียสละ เอื้ออาทร และร่วมแรงร่วมใจเพื่อมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจารย์ผู้รับผิดหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา โดยที่นำสิ่งที่ทำให้แต่ละคนมีเอกลักษณ์โดดเด่น เฉพาะตัว ซึ่งสามารถที่จะแสดงออกทางความคิด การกระทำ ตลอดจนกริยามารยาท ลักษณะนิสัย พฤติกรรม อารมณ์ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสถานการณ์ จากความเป็นสวนดุสิต ทางอาจารย์ผู้สอนได้นำนโยบายของมหาวิทยาลัยมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญ ประกอบกับนักศึกษาสาขาธุรกิจการบินยังต้องมีคุณลักษณะที่พิเศษโดดเด่นในสาขาวิชาชีพนอกเหนือจากความเชี่ยวชาญในสาขาแล้วต้องมีคุณสมบัติพิเศษที่ติดตัวนักศึกษาคือการมีบุคลิกภาพที่ดี โดยอาจารย์ผู้สอนได้นำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีความพร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจ และยังเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน โดยมีหลักธรรมคำสั่งสอน

ของศาสนาพุทธเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตในการศึกษาเล่าเรียนตลอดจนสำเร็จการศึกษายังสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคตต่อไปอย่างงดงาม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา

2.2 เพื่อสังเคราะห์ผลที่ได้จากการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา คำว่า บุคลิกภาพ (Personality) ตามความหมายทางจิตวิทยานั้นหมายถึงกระบวนการรวมกันระหว่างลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างเป็นแบบฉบับเดียว ซึ่งแต่ละลักษณะต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและรวมกันเป็นบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนาหมายถึง พฤติกรรมอันเป็นการกระทำของบุคคล ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนาที่อธิบายตามหลักกรรมหรือกฎแห่งการกระทำ อันเป็นตัวบ่งบอกพฤติกรรม ซึ่งเป็นบุคลิกภาพของมนุษย์ บุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนาจึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมบนพื้นฐานกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต หรือแสดงพฤติกรรมที่เป็นกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในใจ แล้วปรากฏออกมาทางร่างกายตามแรงจูงใจหรือแรงผลักดันภายในจิตใจของคน บุคลิกภาพจึงเป็นสภาพนิสัยเฉพาะตน ซึ่งก่องแก้ว เจริญอักษร (2545) ได้ชี้ให้เห็นกระจ่างชัดถึงอิสรภาพในการพัฒนาตนได้เท่าเทียมกันทุกคน โดยไม่จำเป็นต้องถูกควบคุมด้วยเงื่อนไขที่เพื่อนมนุษย์เป็นผู้กำหนด แต่ให้กระทำตนสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามธรรมชาติ ตีความได้เป็น 2 นัย คือการอาศัยเหตุปัจจัยภายใต้กฎเกณฑ์ธรรมชาติพิจารณาสร้างความเจริญทางวัตถุ เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม เป็นการตักตวงประโยชน์จากกฎธรรมชาติด้วยการใช้ปัญญาแก้ไข อนุรักษ์และส่งเสริมการผลิต เพื่อนำผลจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมและโลก โดยให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่แปรเปลี่ยนไปตามกฎของไตรลักษณ์ อีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาตนให้

บุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการบิน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง ดังนี้

1. บุคลิกภาพภายนอก มีการแสดงพฤติกรรม ดังนี้

– ด้านการแต่งกาย เป็นบุคลากรที่เคารพกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย มีการแต่งกาย สุภาพถูกต้องเหมาะสมตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

- ด้านการแสดงกิริยาท่าทาง เป็นบุคลากรผู้รู้จักสำรวมกาย รู้ว่าควรหรือไม่ควร แสดงออกกับใครอย่างไร มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีท่าทีเป็นมิตรกับทุกคน

– ด้านการติดต่อสื่อสาร เป็นบุคลากรผู้รู้จักสำรวมวาจา รู้ว่าควรหรือไม่ควรพูดกับ ใครอย่างไร สามารถสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บุคลิกภาพภายใน มีการแสดงพฤติกรรม ดังนี้

- ด้านความเอาใจใส่ เป็นผู้เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน มีความกระตือรือร้นในการทำงานและใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ

- ด้านความซื่อสัตย์ของนักศึกษาต้องมีความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมประจำใจ ปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนเพื่อนร่วมงาน ไม่เบียดเบียนลูกค้า

- ด้านการเสียสละ เป็นผู้มีจิตอาสารู้จักเสียสละอุทิศเวลาส่วนตนเพื่อปฏิบัติ ภารกิจเร่งด่วนของธนาคารให้ลุล่วงไปด้วยดี

- ด้านการรู้กาลเทศะ เป็นผู้รู้ความควรไม่ควร รู้ว่าเวลาใดควรทำอะไร รู้ว่า สถานที่ใดควรวางตัวอย่างไร

- ด้านการควบคุมอารมณ์เป็นบุคลากรผู้รู้จักควบคุมอารมณ์ เป็นผู้ที่มีจิตรู้เท่าทัน อารมณ์ เมื่อมีภาวะที่เป็นไปในทางลบมากระทบจิตก็สามารถควบคุมอารมณ์และจัดการพฤติกรรม มีการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ตกเป็นทาสของสถานการณ์ที่มากระตุ้นนั้น แนวทางการพัฒนา หมายถึง การพัฒนาตามหลักภาวนา 4 ที่นำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออกในทางลบให้เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในทางบวก โดยมีการ วางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า พัฒนาตามลำดับขั้นไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มี การปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม

นอกจากนี้บุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา งานวิจัยของสรัญญา วิภัชชวาท (2560) ได้สรุปถึงพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำของบุคคลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนา แม้ว่าพุทธศาสนาจะไม่ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพโดยตรง เหมือนทางจิตวิทยา แต่ก็จำแนกบุคคลออกเป็นหลายประเภทตามบุคลิกลักษณะของ บุคคล อันได้แก่ ลักษณะนิสัย 6 ประการที่ พระพุทธเจ้าทรงเรียกรวมกันว่า “จริต 6” หรือ “จริยา 6” ได้แก่ ราคจริต โทสจริต โมหจริต วิตกจริต สัทธาจริต และพุทธิจริตหรือ ญาณจริต และที่สำคัญคือศาสนาพุทธสอนให้ระลึกถึงความสำคัญในเรื่องการพัฒนาจริตหรือการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อความสำเร็จในชีวิต และการบรรลุเป้าหมายการเข้าถึงภาวะที่สมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

4. ข้อมูลและวิธีการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการบันทึกพฤติกรรมของนักศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึก และจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิดบุคลิกภาพตามหลักศาสนา และเพื่อสังเคราะห์ผลที่ได้จากการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน โดยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบบันทึกพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 กำหนดประเด็นในการสอบถาม

4.1.3 กำหนดรูปแบบบันทึกพฤติกรรม

4.1.4 สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่กำหนด

4.1.5 แบบบันทึกพฤติกรรมที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity)

4.1.6 นำผลจากข้อ 5 มาปรับปรุงแกไข้เป็นแบบบันทึกพฤติกรรมฉบับจริง

4.1.7 พิจารณาปรับข้อคำถามมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.1.8 พิมพ์แบบสอบถามและแบบบันทึกพฤติกรรมฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

4.2.1 ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

4.2.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่วาจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

4.2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็น ระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” และมีการอ้างถึงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนานำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน

4.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ และสรุปการเขียนแบบพรรณนา

5. ผลการวิจัย

นักศึกษากลุ่มเป้าหมายจำนวน 13 คน เป็นเพศหญิง 11 คน เป็นเพศชาย 2 คน นักศึกษาที่ได้เรียนวิชาการพัฒนาบุคลิกภาพ ชอบการจัดการเรียนการสอนแบบฝึกปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31 รองลงมาชอบการจัดการเรียนการสอนแบบอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับที่มาก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96 และนักศึกษาเรียนแล้วมีความเข้าใจมากที่สุด ร้อยละ 92.31 และรองลงมามีความเข้าใจปานกลาง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจตามหลักพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักของสติ สมาธิ ปัญญา โยนิโสมนสิกการ และหลักกัลยาณมิตร ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้นำหลักธรรมตาม

หลักพุทธศาสนามาประกอบกับกิจกรรมพร้อมแสดงผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ และภาพประกอบของแต่ละกิจกรรมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1
แสดงผลการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนา

หลักธรรมตามพุทธศาสนา	ความหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	ภาพประกอบกิจกรรม
หลักของสติ	**สติ** (mindfulness) สติ คือการระลึกได้ ตระหนักรู้ รับรู้ได้ ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เมื่อเราฝึกสติให้เกิดขึ้นแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างมากมาย ธรรมะบรรยาย หัวข้อ สติ คือประตูสู่สมาธิและปัญญา (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555)	มอบหมายให้นักศึกษาทุกคนผลัดกัน**สวดมนต์**ก่อนการเรียนทุกครั้ง โดยบทสวดต้องมีภาษาไทยแปลหลังจากภาษาบาลี ทั้งนี้นักศึกษาจะได้เข้าใจในบทสวดและคำสอนของบทสวดนั้น ๆ หมายเหตุ** มอบหมายให้นักศึกษาต่างศาสนาร่วมกิจกรรมเจริญสติด้วยการนั่งสงบอยู่ในกิริยาที่สำรวม นึกถึงคำสอนของศาสนาของตน	นักศึกษาเจริญ”สติ” จากการสวดมนต์ ละความคิดฟุ้ง ความโกรธ ความโลภ ความรัก ความหลง ความกังวลต่าง ๆ ลงเพื่อเตรียมพร้อมกับการเรียน สร้างบุคลิกภาพที่ความสงบ สุขุม พร้อมคุมจิตไว้ในการเรียน	 หมายเหตุ** มอบหมายให้นักศึกษาต่างศาสนาร่วมกิจกรรมเจริญสติด้วยการนั่งสงบอยู่ในกิริยาที่สำรวม นึกถึงคำสอนของศาสนาของตน
หลักของสมาธิ	**สมาธิ** ความมีใจตั้งมั่น, ความตั้งมั่นแห่งจิต, การทำให้ใจสงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน, การมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)	นักศึกษาจะทำการเจริญ “สมาธิ” ด้วยการ**ทำสมาธิ** ทำจิตให้สงบว่าง ปล่อยวางด้วยการทำสมาธิ 5 รอบ ตามคำสอนของพระอาจารย์นภดล สุวรรณเมธี แห่งวัดบรรพตสถิต จังหวัดลำปาง	เมื่อเกิด”สมาธิ” นักศึกษาก็จะสามารถกำหนดความสนใจมาอยู่ที่บทเรียนทำให้เข้าใจบทเรียนได้อย่างถ่องแท้ทำให้นักศึกษามีบุคลิกภาพที่มีความแน่วแน่ ไม่หลุกหลิก มีจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่จะเกิดในเบื้องหน้า	 พระอาจารย์นภดล จะมาสอนการเจริญสมาธิในโครงการเจริญสมาธิเจริญสุข จัดโดยงานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง ทุกวันพฤหัสบดีระหว่างวันที่ 10 กันยายน -29

หลักธรรมตามพุทธศาสนา	ความหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	ภาพประกอบกิจกรรม
				ตุลาคม 2563 เวลา 16:30-17:30 น. นำคำสอนของพระอาจารย์มาปฏิบัติเจริญสมาธิในชั้นเรียนใช้เวลาประมาณ 5 นาทีหลังการสวดมนต์ทุกครั้ง
หลักของปัญญา	**ปัญญา** ความรู้ทั่ว, ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขาร มองเห็นตามความเป็นจริง; (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)	**กิจกรรมปลูกปัญญา** **ภาคทฤษฎี** เริ่มจากการแบ่งกลุ่ม (team work) อาจารย์มอบหมายหัวข้อ (assignment) ให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง(self-study) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากันในกลุ่ม (group discussion) ก่อนแบ่งปันกับเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ โดยนำเสนอหน้าห้องเรียน อาจารย์ประจำวิชาจะคอยเป็นพี่เลี้ยง (coaching) ให้คำอธิบายให้รายละเอียดสั่งสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน **ภาคปฏิบัติ** เมื่อนักศึกษามีเข้าใจในบทเรียนในแล้ว อาจารย์จะนำเข้าสู่ภาคปฏิบัติด้วยการสาธิต (demonstration)	เมื่อทำความเข้าใจบทเรียนอย่างมีสมาธิจะส่งผลให้นักศึกษาเกิด**ปัญญา**ประจักษ์แจ้งถึงบทเรียนนั้น ๆ และสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในอนาคตสร้างบุคลิกภาพของบุคคลมี่มีความมั่นใจในตัวเอง มีความเชื่อมั่นและมั่นคงในการดำเนินชีวิต	1. Group discussion 2. Class presentation 3. Demonstration 4. Practice 5. Practical examination

หลักธรรมตามพุทธศาสนา	ความหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	ภาพประกอบกิจกรรม
		โดยแสดงวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้นักศึกษาทุกคนได้ปฏิบัติตาม (practice) เมื่อฝึกฝนจนเกิดความชำนาญแล้วก็จะทำการสอบปฏิบัติ (practical examination) เพื่อวัดผลการเรียนและปรับแก้ให้นักศึกษาทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกัน เช่น การสอบปฏิบัติ 5 ฐาน ฐาน 1 การยืน ฐาน 2 การเดิน ฐาน3 การนั่ง ฐาน 4 การไหว้ ฐาน 5 การกราบเบญจางคประดิษฐ์		
หลักโยนิโสมนสิกการ	**โยนิโสมนสิการ** การทำในใจโดยแยบคาย, กระทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบคาย, การพิจารณาโดยแยบคาย คือพิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบ จนมอง เห็นตัวสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย หรือ	จัดกิจกรรมการเรียนโดยมีการกำหนดการแก้ปัญหาเพื่อการเรียนรู้ (problem based learning) โดยสร้างสถานการณ์สมมุติ (Role- play) ให้นักศึกษาได้จัดการแก้ไขปัญหาเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องตามที่ได้เรียนมา เช่น กิจกรรม Mock up interview จำลองการสัมภาษณ์งานเสมือนจริงให้นักศึกษา - เพื่อฝึกฝนทักษะการเตรียมตัวเพื่อการ	สร้างบุคลิกภาพของผู้มีสติสัมปชัญญะใช้ปัญญา ไม่ตื่นตระหนกเมื่อเกิดปัญหา ไตร่ตรองแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ระเบียบ โดยมีพื้นฐานของคุณธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติ	MOCK UP INTERVIEW

หลักธรรมตามพุทธศาสนา	ความหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	ภาพประกอบกิจกรรม
	ตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดี ที่ชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดยอุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดอวิชชาและตัณหา, ความรู้จักคิด, คิดถูกวิธี (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)	สัมภาษณ์ ทั้งการเตรียมเอกสาร การแต่งกาย การแต่งหน้า การทำผม - เพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ -เพื่อฝึกการใช้ความรู้ความสามารถในการตอบคำถาม -เพื่อฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า		
หลักกัลยาณมิตร	**กัลยาณมิตร** แปลว่า มิตรดีงาม กัลยาณมิตรมีคุณสมบัติที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม หรือธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ 1. ปิโย น่ารัก ด้วยมีเมตตา เป็นที่สบายจิตสนิทใจ ชวนให้อยากเข้าไปหา 2. ครุ น่าเคารพ ด้วยความประพฤติหนักแน่น เป็นที่พึงอาศัยได้ ให้รู้สึกอบอุ่นใจ 3. ภาวนีโย เจริญใจ ด้วยความเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตน ควรเอาอย่าง ให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4. วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี	จัดกิจกรรม โดยมอบหมายงานกลุ่ม นักศึกษาจะแบ่ง หน้าที่ความรับผิดชอบให้ทุกคนเพื่อให้เกิดความสามัคคี มีความรับผิดชอบในงานที่ตนได้รับมอบหมายและพร้อมที่จะแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนร่วมทีม เช่น การทำรายงานในหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย	สร้างบุคลิกภาพของเพื่อนที่ดีมีความรักและปรารถนาดีให้กับเพื่อนเสมอ โดยไม่มีข้อจำกัด พร้อมรับฟังแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ชักชวนเพื่อนให้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	

หลักธรรมตามพุทธศาสนา	ความหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	ภาพประกอบกิจกรรม
	5. วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจนคำเสนอแนะวิพากย์วิจารณ์ 6. คัมภีรัญจะ กถังกัตตา แถลงเรื่องล้ำลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป 7. โน จัฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)			
หลักเมตตาธรรม	**เมตตา** ความรัก, ความปรารถนาให้เขามีความสุข, แผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)	จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น การทำความสะอาดศาสนสถานในวัดท่าคราวน้อย ต.สบตุ๋ย อ.เมือง จ.ลำปาง ทำให้ศาสนสถานสะอาด เรียบร้อย เป็นระเบียบ เจริญหู เจริญตาให้ความสงบร่มเย็นแก่ผู้คนทั้งหลายที่จะเข้ามาประกอบศาสนกิจ	สร้างบุคลิกภาพของความโอบอ้อมอารี มีความเมตตา มีเจตนคติที่ดี คิดดี หวังดีกับผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	 สาธารณประโยชน์ที่วัดท่าคราวน้อย

แนวทางพัฒนาบุคลิกภาพนั้นต้องฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนา บุคลิกภาพเป็นผลมาจากการที่ในลักษณะบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยอาศัยแนวคิดพุทธปรัชญาพฤติกรรมอันเป็นการกระทำของบุคคลโดยมี เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพนั้นอธิบายถึงเจตนาเป็นตัวนำ รวมถึงระบบความคิดและ การพัฒนาพฤติกรรมอันเป็นการกระทำของอารมณ์ในการปรับตัวต่อสังคมสิ่งแวดล้อม อัน บุคคลอันมีเจตนาเป็นตัวนำ รวมถึงระบบเป็นอุปนิสัยของปัจเจกบุคคลให้มี ความคิดและอารมณ์ในการปรับตัวต่อสังคม ความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จและบรรลุ สิ่งแวดล้อม อันเป็นอุปนิสัยของปัจเจกบุคคลเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในการพัฒนา ให้มีความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จและบรรลุบุคลิกภาพแนวพุทธศาสนานั้นได้นำหลัก เป้าหมายสูงสุดของชีวิต โดยนำหลักของสติ สมาธิ ปัญญา โยนิโสมนสิกการ และหลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางในการพัฒนาซึ่งเป็นไปตามแนวคิดบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนาที่ก่องแก้ว เจริญอักษร (2545) ชี้ชัดว่ามนุษย์มีการพัฒนาตนได้เท่าเทียมกันทุกคนถ้ามนุษย์มีความมุ่งมั่นตั้งใจและสามารถปรับตัวเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาธุรกิจการบิน ของศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตามหลักพุทธศาสนาพบว่า การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักพุทธศาสนานั้นต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองตามหลักพุทธศาสนา เพราะว่าบุคลิกภาพเป็นผลมาจากการที่มีเจตนาเป็นตัวนำ รวมถึงระบบความคิดและการพัฒนาพฤติกรรมอันเป็นการกระทำของอารมณ์ ในการปรับตัวต่อสังคมสิ่งแวดล้อม บุคคลอันมีเจตนาเป็นตัวนำ รวมถึงระบบที่มีอุปนิสัยของปัจเจกบุคคลให้มีความคิดและอารมณ์ในการปรับตัวต่อสังคมความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนาบุคลิกภาพให้มีความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพุทธศาสนานั้นได้นำหลัก เป้าหมายสูงสุดของชีวิต โดยนำหลักของสติ สมาธิ ปัญญา โยนิโสมนสิกการ หลักกัลยาณมิตร และหลักเมตตาธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งการมีบุคลิกภาพที่ดีส่งผลต่อให้เกิดความพึงพอใจภายในงานและภายนอกงาน รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับงาน การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งงานวิจัยของ Dawis and Lofquits (1984) ชี้ชัดว่า คุณลักษณะบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานได้จำเป็นต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ประการ ได้ แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Judge & Ilies (2002) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะบุคลิกภาพสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับ Epstein (1980) ตลอดจนคุณลักษณะบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงาน (Shaffer, et al, 2006) ผลการวิจัยที่ค้นพบยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Caligiuri (2000) ที่พบว่าคุณลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลเป็นตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญของต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาของ Lee and Sukoco (2008) ยังชี้ชัดว่าคุณลักษณะบุคลิกภาพของมนุษย์นั้นมีอิทธิพลทางบวกต่อการปรับตัวในการทำงาน ที่สำคัญงานวิจัยของ Judge & Ilies (2002) กล่าวว่า บุคลิกภาพจะช่วยให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงานและส่งผลให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของ Su-Chao and Ming-Shing (2006) ที่ทำการทดสอบคุณลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลมีต่อความรู้สึกทางจิตใจ บรรทัดฐาน และความต้องการที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรต่อไปโดยมีตัวแปรความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรคั่นกับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมธนาคารบริการ และการผลิตในประเทศไต้หวัน ผลวิจัยพบว่าคุณลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลมีอิทธิพลต่อความพึง

พอใจเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพมีข้อดีคือ พุทธศาสนามีหลักการสอนโดยใช้เหตุและผล เมื่อมีการกระทำดี ซึ่งคือกรรมดี ผู้ปฏิบัติจะได้รับผลจากการปฏิบัติในทิศทางที่ดีเช่น ถ้านักศึกษาเจอผู้ใหญ่แล้วสวัสดี นักศึกษาย่อมเป็นผู้ได้รับการเมตตา เอ็นดูจากผู้ใหญ่ ถ้านักศึกษามีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ไม่น่ารัก มักจะได้รับการตักเตือน และอบรมสั่งสอนอยู่เป็นประจำเช่นกัน จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือการทำงานที่นำหลักพุทธศาสนามาใช้สิ่งที่ได้มากค่าบุคลิกภาพ คือการเป็นผู้มีสติ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่เสมอ จากการวิจัยเรื่องนี้มีข้อจำกัดบางประการที่กลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมากจากแรงขับที่อยู่ในตัวของนักศึกษาที่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจแต่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ในขณะที่นักศึกษาบางรายที่ยังไม่พร้อมจะพัฒนานักศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ช้าและพัฒนาบางด้านซึ่งผู้สอนจะพิจารณาพฤติกรรมนักศึกษาเป็นรายบุคคลและนำหลักพุทธศาสนามาใช้พัฒนานักศึกษาต่อไปโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2545). *การพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพุทธ.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระพรหมคุณาภรณ์. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์* ฉบับประมวลธรรม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2555). *สัมมาวาจา: พูดดี ดูดี สังคมดี.* สถาบันภาษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). *การพัฒนาบุคลิกภาพ.* โรงพิมพ์อักษรพิทยา.

สรัญญา วิภัชชวาท, หอมหวล บัวระภา, และ กรรณิกา คำดี. (2560). *การพัฒนาบุคลิกภาพตามพุทธปรัชญา. 13*(3).

Breiden, O., Mohr, A. T., and Mirza, H. R. (2006). An empirical test of a correspondence model of expatriate managers' work adjustment. *International Journal of Human Resource Management, 17*(11), 1907-1925.

Dawis, R. B. and Lofquist, L. (1984). *A Psychological theory of work adjustment*: An *individual difference model and its application*. University of Minnesota.

Epstein, S. (1980). The stability of behavior II implication for psychological research. *American Psychologist, 35*(9), 790-806.

Hilgard, E. R. (1965). *Hypnotic susceptibility*. Harcourt, Brace & World.

Lee, L. and Sukoco, B. M. (2008). The Mediating effects of expatriate adjustment and operational capability on the success of expatriation. *Social Behaviour & Personality: An International Journal, 36*(9), 1191-1204.

Judge, T. A. and Ilies, R. (2002). Relationship of personality to performance motivation: A meta-analytic review. *Journal of applied Psychology, 87*(5), 797-807.

Su-Chao, C. and Ming-Shing, L. (2006). *Relationships among personality traits, job characteristics, job satisfaction and organizational commitment - An empirical study in Taiwan*. The Business Review: Cambridge.

Shaffer, M. A., Harrison, D. A., Gregersin, H. Black, J . S., and Ferzandi, L. A. (2006). You can take it with you: Individual differences and expatriate effectiveness. *Journal of Applied Psychology, 91*(1), 109-125.

ธุรกิจอาหารฮาลาล กรณีศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอินโดนีเซีย

สิริยากร สกุลพิมลรัตน์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

สาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากที่สุดในภูมิภาคนี้ ส่งผลให้เป็นประเทศที่เหมาะสมในการขยายฐานนักท่องเที่ยวประเทศไทย อย่างไรก็ตามสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เข้ามาค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากร ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งแบบสอบถามได้รับการแปลเป็นภาษาอินโดนีเซียให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวอินโดนีเซียที่นับถือศาสนาอิสลาม (นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซีย) ที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน ซึ่งใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรโดยใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2552, น. 77) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากการคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เท่ากับ 117 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อร้านอาหารฮาลาลในกรุงเทพมหานครในระดับมาก ทั้งนี้ปัจจัยทางการตลาดที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจต่อรสชาติของอาหาร ส่วนปัจจัยทางด้านตลาดที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจต่อส่วนลดของร้านค้า

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมักเปรียบเทียบคุณภาพกับราคาสินค้า หรือบริการที่ใช้จ่ายไป โดยให้ความสำคัญในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย และควรต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตราสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในการเลือกใช้บริการ หรือสินค้านั้น ๆ

คำสำคัญ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการ ร้านอาหารฮาลาล กรุงเทพมหานคร

Halal Food Business Case Study of Indonesian Tourist Behavior

Siriyakorn Sakulpimolrat
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Indonesia is the most Muslim country in the region. As a result, it is the right country to expand Thailand's tourist base. However, the proportion of Indonesian Muslim tourists entering is relatively small compared to the population, so this research has two objectives: 1) to study the market factors that affect the decision to use halal restaurants in Bangkok of Indonesian Muslim consumers and 2) to study the satisfaction of Indonesian Muslim consumers who have visited Halal restaurants in Bangkok. By quantitative research, the results showed that the market factors that influenced the decision to use

halal restaurants in Bangkok of Indonesian Muslim consumers were price factors and product factors. The samples were very satisfied with halal restaurants in Bangkok. The market factors that are most satisfied include the satisfaction with the taste of the food. The least satisfied market factors include store discount satisfaction.

The results show that consumers often compare the quality to the price of goods or services they spend with the emphasis on quality products. Therefore, entrepreneurs should add credibility to the brand so that consumers can be confident in their choice of service or product.

Keywords: Marketing Mix, Halal Restaurant, Bangkok

1. บทนำ

ปัจจุบันในภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยซึ่งมีการท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทยและต่างชาติในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2562 มีบทบาทสำคัญถึงร้อยละ 17 ของ GDP (ณิชาภัทร สุรวัฒนานนท์, 2562) อย่างไรก็ดีถึงแม้การท่องเที่ยวของไทยจะเติบโตขึ้นอย่างแข็งแกร่ง แต่ก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของภาคการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา คือ การกระจุกตัวในเชิงสัญชาติ (Country of Residence) ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางเข้ามามากเป็นอันดับ 1 และมีจำนวนถึง 10.4 ล้านคน ซึ่งมีจำนวนทิ้งห่างจากอันดับ 2 อย่างนักท่องเที่ยวมาเลเซียที่มีจำนวน 3.64 ล้านคน และ อันดับ 3 คือ นักท่องเที่ยวอินเดียที่มีจำนวน 1.8 ล้านคน (NALISA, 2563) อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการพึ่งพานักท่องเที่ยวชาติใดชาติหนึ่งมากเกินไปทำให้มีความเสี่ยง กล่าวคือเมื่อเกิดเหตุการณ์เชิงลบขึ้นกับประเทศนั้น ๆ ก็จะส่งผลกระทบต่อรายได้ของภาคท่องเที่ยวของไทยมาก เช่น เกิดการหดตัวของรายได้การท่องเที่ยวในช่วงต้นปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่ฮ่องกง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางออกนอกประเทศมีจำนวนน้อยลง ดังนั้นการขยายฐานนักท่องเที่ยว พัฒนาข้อจำกัดด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งท่องเที่ยวรวมไปถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรองรับความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อภาคการท่องเที่ยวไทย

หนึ่งในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่กำลังเป็นที่สนใจอย่างมาก คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม เนื่องจากในปัจจุบันประชากรมุสลิมโลกมีจำนวนมากถึงกว่า 1,700 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนมากถึง 1 ใน 4 ของประชากรโลก ส่งผลให้การท่องเที่ยวแบบฮาลาลกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดเป็นลำดับสาม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11 ของจำนวนเงินที่ใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวต่างประเทศ (Outbound Tourism) ของโลกที่มีมูลค่ารวมประมาน 1,034,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 อ้างอิงจากข้อมูลดัชนีการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมทั่วโลก (GMTI) ระบุว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิมใช้จ่ายไปทั้งสิ้น 1,550 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้คิดเป็นร้อยละ 13 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวโดยรวมของประชากรทั่วโลก แต่ตัวเลขดังกล่าวไม่ได้คำนวณถึงสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวต่อการจับจ่ายใช้สอยที่มีโอกาสเติบโตได้อีกมากในอนาคต

นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมทั่วโลกเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วประกอบไปด้วยประชากรที่มีความมั่งคั่ง และมีความต้องการเฉพาะ ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมจำนวนมากเหล่านี้เป็นตลาดเกิดใหม่ที่มีอัตราการเติบโตของประชากรสูงและมีข้อกำหนดคล้ายคลึงกัน คือ ต้องการสิ่งอำนวยความ

สะดวกที่เป็นมิตรกับชาวมุสลิม ดังนั้นตลาดนักท่องเที่ยวมุสลิมจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีการกระจายกันอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามพวกเขาเหล่านี้มักอยู่ภายใต้ข้อกำหนดที่คล้ายคลึงกัน คือ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับชาวมุสลิม โดยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สาธารณรัฐอินโดนีเซียที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดเป็นอันดับ 4 ของโลกนั้นร้อยละ 85 เป็นประชากรชาวมุสลิม ดังนั้นประเทศอินโดนีเซียจึงเป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากที่สุดในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ยังเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคง มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ ส่งผลให้เป็นประเทศที่เหมาะสมในการขยายฐานนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามเมื่อสังเกตจำนวนประชากรชาวมุสลิมอินโดนีเซียเทียบกับอัตราการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยของพวกเขาตั้งแต่ พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนรวมเพียง 2,9,74,766 คน หรือเฉลี่ยในแต่ละปีประมาณ 500,000 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ส่งผลให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบฮาลาลในประเทศไทยควรได้รับการสนับสนุน และส่งเสริม รวมไปถึงพัฒนาคุณภาพและออกแบบกลยุทธ์เพื่อเพิ่มการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าวให้มากขึ้น ขยายและกระจายฐานตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทย เพื่อลดความเสี่ยงในการสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการพึ่งพานักท่องเที่ยวเพียงกลุ่มเดียวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีนในปัจจุบัน โดยสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยวแบบฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิม คือ อาหารฮาลาล โดยอาหารฮาลาล หมายถึง อาหารหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีการอนุมัติตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ให้มุสลิม (ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม) บริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ และต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) และมีคุณค่าทางอาหาร (สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย, 2551: น. 13)

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยที่มีบทบาทอย่างมากต่อการช่วยพยุงเศรษฐกิจนำมาสู่ความพยายามลดความเสี่ยงการสูญเสียรายได้จากภาคการท่องเที่ยว ดังนั้นกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ไม่อาจมองข้ามได้เลย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่ยังไม่ได้รับการให้ความสนใจอย่างเฉพาะเจาะจงจากทั้งทางภาครัฐ และเอกชนมากนัก ซึ่งจากข้อมูลค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียในการท่องเที่ยวนั้น ส่งผลให้การบริการที่สมควรให้ความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ร้านอาหารฮาลาล ซึ่งการการพัฒนาคุณภาพ และยกระดับมาตฐานสินค้าและบริการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด ประกอบกับความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคที่เคยใช้บริการ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดหมายยอดนิยมและมีโครงสร้างพื้นฐานครบครันต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา แม้ว่าจะได้มีการศึกษาในประเด็นเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจอาหารฮาลาลจำนวนมาก อาทิ แอนนีอีคากุสุมาสตุต และคณะ (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อโยเกิร์ตของผู้บริโภค: กรณีศึกษาเมืองมาลังจังหวัดชวาตะวันออกประเทศอินโดนีเซีย นาวี มูหะหมัดและณัฐวุฒิ โรจน์นิรุตติกุล (2560) ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปที่มีเครื่องหมาย ฮาลาลของผู้บริโภคชาวมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับโอกาสทางการตลาดสินค้าอาหารฮาลาลของไทยผ่านพฤติกรรมของผู้บริโภค และนิชาภัทร อันนันนับ (2559) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการและส่วนประสมทางการตลาดที่

เห็นด้วยต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านอาหารอิสลามในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่พบว่าได้มีการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการของธุรกิจอาหารฮาลาลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียโดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

นอกจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ผลการศึกษาครั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการท่องเที่ยว หน่วยงานบริหารงานท้องถิ่น เป็นต้น สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจเกี่ยวเนื่อง พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพมาตรฐานการบริการภายในร้านอาหารฮาลาล ให้สามารถดึงดูดและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้อย่างถูกต้องเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และขยายฐานนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้นได้ในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่ประเด็นที่น่าสนใจว่า ภายใต้ภาคการท่องเที่ยวที่แข็งแกร่งของประเทศไทยนั้น ร้านอาหารฮาลาลที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวแบบฮาลาลมีศักยภาพ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่มีจำนวนมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มากน้อยเพียงใด ผ่านการศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านอาหารของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในกรุงเทพมหานคร

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โดยในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) เป็นหลัก ประกอบกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

2.1 ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดและบริการ

ทฤษฎีส่วนประสมทางตลาดถูกเสนอครั้งแรก โดยศาสตราจารย์เจอโรม แมคคาร์ธี กล่าวว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งกิจการผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้าความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ส่วนประสมการตลาดประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่กิจการใช้ ส่วนประสมทางการตลาด (4P) ประกอบด้วย Product (ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์) Price (ราคา) Place (ช่องทางการจัดจำหน่าย) Promotion (การส่งเสริมการขาย) และทฤษฎีดังกล่าวได้ถูกพัฒนาและเป็นที่รู้จักมากที่สุด โดย Kotler and Armstrong (2006) ผ่านการนำเสนอแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Mix) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้กับธุรกิจบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่มีตัวแปรเพียง 4 ด้าน

2.1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่ผู้ขายมอบให้แก่ลูกค้า แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Products) และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Products) ในปัจจุบันความคาดหวังของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากตลาดสินค้าและบริการมีความหลากหลาย ส่งผลให้

เจ้าของกิจการจำต้องเพิ่มการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้บริโภคมากขึ้นตามไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น ร้านอาหารออกนโยบายการคืนเงินเมื่อรับประทานไปแล้วอาหารไม่อร่อย เป็นต้น

2.1.2 ด้านราคา (Price) ค่าของผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าเต็มใจหรือพึงพอใจที่จะจ่ายเพื่อบริโภคสินค้าหรือบริการ ดังนั้นกลยุทธ์ในการตั้งราคาจึงเป็นพลวัตสำคัญในการดึงดูดผู้บริโภค การตั้งราคาสำหรับบริการจะต้องคำนวณค่าใช้จ่ายจากปัจจัยอื่นนอกเหนือจากวัตถุดิบในการผลิต ยกตัวอย่างเช่น ร้านอาหาร การตั้งราคาอาหาร ไม่เพียงแต่คำนวณจากวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหาร หากแต่ยังจำเป็นต้องคำนวณถึงค่าพนักงานเสิร์ฟอาหาร ค่าสร้างบรรยากาศ (ค่าภาพวาด ค่าต้นไม้ เป็นต้น) เมื่อลูกค้าเข้ามารับประทานอาหารในร้านอีกด้วย

2.1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) จะต้องพิจารณาในเรื่องสถานที่ตั้ง (Location) ช่องทางในการนำเสนอ และจำหน่ายสินค้าหรือบริการ (Channels) เนื่องจากสถานที่คือการเข้าถึงสินค้าของผู้บริโภค และในภาคบริการ สถานที่หมายถึง สถานที่ในการให้บริการแก่ลูกค้า เนื่องจากการส่งมอบบริการให้ลูกค้าเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการให้(ผลิต)บริการ ดังนั้นการพิจารณาทำเลที่ตั้งของสถานที่สำหรับภาคบริการจึงมีความสำคัญ

2.1.4 ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotions) เนื่องจากการบริการง่ายต่อการลอกเลียนแบบ บางครั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมการบริการของบริษัทให้โดดเด่นแตกต่างจากคู่แข่งได้จึงเป็นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยการส่งเสริมทางการตลาดมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสาร หรือชักจูงให้ลูกค้าเกิดทัศนคติความคิด และเลือกซื้อหรือใช้บริการ

2.1.5 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) บริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่สามารถรับรู้ และรู้สึกได้ผ่านลักษณะทางกายภาพ ดังนั้นธุรกิจภาคบริการจึงควรให้ความสำคัญกับลักษณะกายภาพที่เป็นตัวบ่งชี้และแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ สร้างสรรค์ประสบการณ์ที่น่าประทับใจนำเสนอแก่ลูกค้าให้มีความรู้สึกว่าอยากกลับมาใช้บริการอีก

2.1.6 ด้านบุคคล (People) หรือพนักงาน (Employee) คน คือ ปัจจัยสำคัญในกระบวนการส่งมอบบริการมีความจำเป็นต้องใช้คนในการจัดสรรและส่งมอบ ไม่สามารถแยกจากกันได้ ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า หรือธนาคาร ล้วนต้องการพนักงานในการให้บริการแก่ลูกค้า ดังนั้นการอบรมพนักงานในการให้บริการลูกค้าแบบครบวงจรจึงถือเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ สำหรับหลายองค์กร โดยต้องให้พวกเขาเข้าใจเป้าหมายขององค์กรและตำแหน่งของตราสินค้าในอนาคต ไม่ใช่เพียงหน้าที่ของพวกเขาเท่านั้น เนื่องจากพนักงานเหล่านี้คือตัวแทนขององค์กรหรือบริษัท

2.1.7 ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการของการส่งมอบบริการเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สร้างความมั่นใจว่ามาตรฐานของบริการจะได้รับการส่งมอบสู่ลูกค้าครั้งแล้วครั้งเล่า แต่เนื่องมาจากการสร้างมาตรฐานให้กับพนักงาน (คน) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายและทำได้ยาก ส่งผลให้ระบบอัตโนมัติของกระบวนการเข้ามามีบทบาทสำคัญในส่วนประสมทางการตลาดเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสามารถสรุปได้ว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P) นั้นไม่เพียงพอต่อการตลาดภาคบริการ เนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ส่วนประสมทางการตลาดที่เป็นต้นแบบนั้นถูกออกแบบมาสำหรับภาคการผลิต ประการที่สอง คือ นักการตลาดในภาคบริการพบว่าส่วนประสมการตลาดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้

พวกเขาสังเกตพบว่าการบริการมีคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งมีความหมายโดยนัยทางการตลาด ยกตัวอย่าง เช่น การบริการมักมีปัญหาด้านการรักษามาตราฐานการบริการ ไม่สามารถเก็บเป็นสินค้าคงคลังได้ ไม่สามารถนำไปจดสิทธิบัตรได้ และไม่สามารถโอนให้กันได้ และประการที่สาม คือ การบริการเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าแล้ว พบว่าการบริการแตกต่างจากภาคการผลิต ส่งผลให้เกิดส่วนประสมทางการตลาดในภาคบริการ (Marketing Mix For Service) หรือ 7P ได้แก่ Product, Price, Place, Promotion, People, Physical และ Process ดังนั้นทฤษฎีดังกล่าวจึงนำมาสู่แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างแรงจูงใจในการใช้บริการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าโดยเฉพาะธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งในธุรกิจบริการที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก

2.2 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Kotler, 1997, P. 172-173) นักวิชาการทางด้านการตลาดได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ 2 ประการ ดังนี้ 1) ตัวกระตุ้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ อาจเป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวกับเหตุผลหรือเกี่ยวกับจิตวิทยาก็ได้ สิ่งกระตุ้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนตัวกระตุ้นทางการตลาด เป็นตัวกระตุ้นที่เกิดจากส่วนประสมทางการตลาดของนักการตลาด เช่น ตัวผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น และส่วนตัวกระตุ้นอื่น ๆ โดยเป็นสิ่งกระตุ้นที่อยู่ภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ได้แก่ เศรษฐกิจ กฎหมาย สังคม เทคโนโลยี การเมืองและวัฒนธรรม 2) คุณลักษณะของผู้ซื้อ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล จิตวิทยา สังคม หรือวัฒนธรรม จากการศึกษาทบทวนทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยรวมไปถึงข้อสมมติฐานเบื้องต้นได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการที่ 1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลของชาวมุสลิมอินโดนีเซียมากที่สุด ซึ่งวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ของทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ เป็นหลัก ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลอดในด้านใดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิมอินโดนีเซียมากที่สุด เพื่อนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาและต่อยอดร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครต่อไป

ประการที่ 2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ของทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ เป็นหลัก ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าปัจจัยทางการตลาดด้านใดบ้างที่มีความพึงพอใจมากที่สุด และน้อยที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้กลายเป็นจุดแข็ง และปัจจัยด้านใดเป็นจุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบการสำรวจ (Survey Research) ผ่านการเก็บข้อมูลทางแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อสรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางและการบรรยายประกอบ

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารมากที่สุด และความพึงพอใจหลังใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของชาวมุสลิมอินโดนีเซีย

3.1.2 การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(1) เอกสารระดับปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ มาตรฐานการบริการอาหารฮาลาล และปัจจัยส่วนประสมทางตลาดในภาคบริการ (Marketing Mix for Service) เป็นต้น

(2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ บทวิเคราะห์จำนวนประชากรมุสลิม บทความที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอาหารฮาลาล รวมถึงวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดในภาคบริการ และพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นต้น

โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลของนักท่องเที่ยวอินโดนีเซีย และเพื่อศึกษาความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ตามทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดและบริการของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในกรุงเทพมหานคร

3.2 ขอบเขตประชากรและข้อมูลตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา (Population) คือ ผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคชาวอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน ดังนี้

$$n = N/(1+Ne2)$$

โดยที่ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากรที่สนใจศึกษา
e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างซึ่งยอมให้เกิดขึ้นได้ 5% = 0.05

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 117 คน โดยผู้วิจัยขอเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 200 ชุด โดยจะเลือกเฉพาะผู้บริโภคชาวอินโดนีเซียที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามโดยตรงได้ จึงได้จัดทำแบบสอบถามทางออนไลน์ โดยมีคำถามคัดกรอง คือ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามจำเป็นต้องมีประสบการณ์ใน

การใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมาก่อนเท่านั้น ซึ่งเป็นเทคนิคการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากองค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินการศึกษา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ความพึงพอใช้หลังใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครและปัจจัยส่วนประสมทางตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลอธิบายประเด็นต่าง ๆ อันนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลมากที่สุด และศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการเจาะจงเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย เนื่องจากผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มดังกล่าวว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนประชากรที่มาก และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่มีกำลังซื้อที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากข้อมูลสัดส่วนของกลุ่มประชากรชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงขึ้นไปมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจากราวร้อยละ 43 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2552 มาอยู่ที่ร้อยละ 67 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2558 (ประมาณ 170 ล้านคน) โดยมีการประเมินว่า มูลค่าการใช้จ่ายต่อเดือนของกลุ่มผู้บริโภคชาวอินโดนีเซียที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงจนถึงรายได้ระดับสูงจะขยายตัวโดยเฉลี่ยราวร้อยละ 7.7 ต่อปี จึงนับเป็นโอกาสสำคัญในการเจาะตลาดที่มีศักยภาพข้างต้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) ซึ่งในอนาคตอาจสามารถทดแทนนักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประเทศไทยพึ่งพิงเป็นอย่างมาก เป็นต้น

ทั้งการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียยังสามารถช่วยขยายฐานนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมไม่ว่าประเทศใดก็ตามจะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดเดียวกัน คือ ความเชื่อทางศาสนาซึ่งครอบคลุมวิถีชีวิตของพวกเขาทั้งการบริโภคสิ่งของตลอดจนการเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงนี้ นอกจากจะสามารถนำผลที่ได้มาพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของพวกเขาให้ได้ดีมากยิ่งขึ้นแล้วนั้น ยังสามารถนำผลการศึกษาดังกล่าวยังสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นการส่งเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมได้จากหลากหลายประเทศรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยมุสลิมด้วยเช่นกัน ซึ่งจะสามารถลดความเสี่ยงในการพึ่งพิงนักท่องเที่ยวเพียงกลุ่มเดียวของประเทศลงได้ในอนาคต ทั้งยังเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้อีกด้วย

โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างมาประมวลและวิเคราะห์ค่าทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตาราง และกราฟประกอบคำอธิบายโดยเรียงลำดับหัวข้อและผลการวิเคราะห์ออกเป็นส่วนต่าง ๆ และมีผลการวิจัยที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

4.1 การรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์สมมติฐานทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 117 ราย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนกันยายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ได้รับข้อมูลแบบสอบถามตอบกลับมารวมทั้งสิ้น 394 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่เลือกตอบว่า “ไม่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร”ออกไปจำนวน 194 ชุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวไม่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ส่งผลให้ในการวิจัยครั้งนี้มีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 200 ชุด โดยลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

4.1.1.1 ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ตารางแสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	สัดส่วนร้อยละ
ชาย	90	45
หญิง	110	55
รวม	200	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลมีจำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 55 และเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45

4.1.1.2 ข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	สัดส่วนร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	6	3
21-25	55	27.5
26-30	68	34
31-35	37	18.5
36-40	19	9.5
41 ปีขึ้นไป	15	7.5
รวม	200	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26 - 30 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา คือ อายุ 21 - 25 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 อายุ 31 - 35 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 อายุ 36 – 40 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 อายุมากกว่า 41 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3

4.1.1.3 ข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน	สัดส่วนร้อยละ
นักเรียน / นักศึกษา	45	22.5
พนักงานบริษัทเอกชน	130	65
ธุรกิจส่วนตัว	11	5.5
อื่น ๆ	14	7
รวม	200	100

ตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมา คือ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 อื่น ๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ซึ่งประกอบไปด้วย ข้าราชการ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ฟรีแลนด์หรืออาชีพอิสระ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ครู 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 อาจารย์ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และล่าม 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และน้อยที่สุด คือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 200 ตัวอย่าง พบว่ามีเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45 และร้อยละ 55 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีอายุ 26 – 30 ปี และอายุ 21 - 25 คิดเป็นร้อยละ 34 และ 27.5 ตามลำดับ และส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 65

4.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อตัววัดค่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อตัววัดค่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อตัววัดค่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	การแปลค่า
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์			
1.1 เมนูอาหารและเครื่องดื่มมีความหลากหลาย	3.92	0.876	เห็นด้วยมาก
1.2 ปริมาณอาหารมีความเหมาะสม	3.92	0.785	เห็นด้วยมาก
1.3 อาหารมีรสชาติอร่อย	4.18	0.827	เห็นด้วยมาก
1.4 อาหารตรงตามมาตรฐานฮาลาล	4.28	0.838	เห็นด้วยมากที่สุด
1.5 มีพ่อครัวหรือแม่ครัวเป็นชาวมุสลิม	3.83	1.042	เห็นด้วยมาก
1.6 มีเมนูภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	3.96	0.984	เห็นด้วยมาก
2. ปัจจัยด้านราคา			
2.1 ราคาของสินค้ามีความเหมาะสม	3.92	0.732	เห็นด้วยมาก
2.2 มีการระบุราคาไว้ชัดเจน	4.14	0.734	เห็นด้วยมาก
2.3 ราคามีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ	4.01	0.786	เห็นด้วยมาก
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย			
3.1 สถานที่ตั้งของร้านมีความเหมาะสม	3.80	0.963	เห็นด้วยมาก
3.2 เวลาเปิด-ปิดของร้านมีความเหมาะสม	3.94	0.849	เห็นด้วยมาก
3.3 มีความสะดวกในการเข้าถึงร้าน	3.81	0.999	เห็นด้วยมาก
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด			
4.1 มีการนำเสนอเมนูอาหารที่แนะนำ	3.79	0.883	เห็นด้วยมาก
4.2 มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ	3.35	1.006	เห็นด้วยปานกลาง
4.3 มีส่วนลดพิเศษช่วงเทศกาลต่าง ๆ	3.28	1.018	เห็นด้วยปานกลาง
4.4 มีช่องทางการชำระค่าบริการหลายรูปแบบ	3.71	0.981	เห็นด้วยมาก
5. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ			
5.1 มีการออกแบบตกแต่งร้านอย่างสวยงาม	3.54	0.907	เห็นด้วยมาก
5.2 จำนวนโต๊ะและเก้าอี้มีเพียงพอเหมาะสม	3.91	0.822	เห็นด้วยมาก
5.3 มีการจัดวางโต๊ะอาหารอย่างเหมาะสม	3.94	0.727	เห็นด้วยมาก
5.4 มีการให้ความสำคัญกับความสะอาดของร้าน	4.13	0.832	เห็นด้วยมาก
6. ปัจจัยด้านบุคลากร			
6.1 พนักงานมีการต้อนรับลูกค้า	3.92	0.859	เห็นด้วยมาก
6.2 พนักงานมีจำนวนเพียงพอ	3.59	0.858	เห็นด้วยมาก
6.3 พนักงานมีความชำนาญในการให้คำแนะนำแก่ลูกค้า	3.71	0.889	เห็นด้วยมาก
6.4 พนักงานมีความกระตือรือร้น	3.92	0.804	เห็นด้วยมาก
6.5 พนักงานพูดจาสุภาพ	4.16	0.726	เห็นด้วยมาก
6.6 พนักงานเป็นชาวมุสลิม	3.59	1.024	เห็นด้วยมาก
7. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ			

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	การแปลค่า
7.1 มีความรวดเร็วในการรับรายการอาหาร	4.01	0.733	เห็นด้วยมาก
7.2 มีความรวดเร็วในการเสิร์ฟอาหาร	3.97	0.753	เห็นด้วยมาก
7.3 มีความรวดเร็วในการชำระเงิน	4.06	0.699	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยทั้งหมด 29 ปัจจัย พบว่าปัจจัยตัวแปรอิสระที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงสุดจากกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับแรก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องอาหารตรงตามมาตรฐานฮาลาล (ค่าเฉลี่ย 4.28 : เห็นด้วยมากที่สุด) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.838) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องอาหารมีรสชาติอร่อย (ค่าเฉลี่ย 4.18 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.827) ปัจจัยด้านบุคลากร ในเรื่องพนักงานพูดจาสุภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.16 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.726) ปัจจัยด้านราคา ในเรื่องมีการระบุราคาไว้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.14 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.734) และปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ในเรื่องมีการให้ความสำคัญกับความสะอาดของร้าน (ค่าเฉลี่ย 4.13 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.832)

สำหรับปัจจัยอิสระที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุดจากกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับสุดท้าย ได้แก่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด ในเรื่องมีส่วนลดพิเศษช่วงเทศกาลต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.28 : เห็นด้วยปานกลาง) และมีค่าการกระจายค่อนข้างมาก (SD = 1.018) ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด ในเรื่องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.35 : เห็นด้วยปานกลาง) และมีค่าการกระจายค่อนข้างมาก (SD = 1.006) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ในเรื่องมีการออกแบบตกแต่งร้านอย่างสวยงาม (ค่าเฉลี่ย 3.54 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.907) ปัจจัยในลำดับต่อมามีระดับความคิดเห็นเท่ากัน 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ในเรื่องพนักงานมีจำนวนเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.59 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายน้อย (SD = 0.858) และในปัจจัยเดียวกัน ในเรื่องพนักงานเป็นชาวมุสลิม (ค่าเฉลี่ย 3.59 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายค่อนข้างมาก (SD = 1.024) และปัจจัยในลำดับสุดท้ายมีระดับความคิดเห็นที่เท่ากัน 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ในเรื่องพนักงานมีความชำนาญในการให้คำแนะนำแก่ลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.71 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.889) และปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด ในเรื่องมีช่องทางการชำระค่าบริการหลายรูปแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.71 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.981)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7P’s สามารถสรุปผลการศึกษาของแต่ละปัจจัยได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องอาหารตรงตามมาตรฐานฮาลาล (ค่าเฉลี่ย 4.28 : เห็นด้วยมากที่สุด) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.838) รองลงมา คือ อาหารมีรสชาติอร่อย (ค่าเฉลี่ย 4.18 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.827)

ปัจจัยด้านราคา กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องมีการระบุราคาไว้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.14 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.734) รองลงมา คือ ราคามีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ (ค่าเฉลี่ย 4.01 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.786)

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องเวลาเปิด-ปิดของร้านมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.94 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.849) รองลงมา คือ มีความสะดวกในการเข้าถึง (ค่าเฉลี่ย 3.81 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.999)

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในมีการนำเสนอเมนูอาหารที่แนะนำ (ค่าเฉลี่ย 3.79 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.883) รองลงมา คือ มีช่องทางการชำระค่าบริการหลายรูปแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.71 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.981)

ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องมีการให้ความสำคัญกับความสะอาดของร้าน (ค่าเฉลี่ย 4.13 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.832) รองลงมา คือ มีการจัดวางโต๊ะอาหารอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.94 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.727)

ปัจจัยด้านบุคคล กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องพนักงานพูดจาสุภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.16 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.726) รองลงมา คือ พนักงานมีการต้อนรับลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.92 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.859) และพนักงานมีความกระตือรือร้น (ค่าเฉลี่ย 3.92 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.804)

ปัจจัยด้านกระบวนการ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องมีความรวดเร็วในการชำระเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.06 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.699) รองลงมา คือ มีความรวดเร็วในการรับรายการอาหาร (ค่าเฉลี่ย 4.01 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.733)

4.1.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อตัววัดปัจจัยส่วนประสมการตลาดในแต่ละด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อตัววัดปัจจัยส่วนประสมการตลาดในแต่ละด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5

ตารางแสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อตัววัดปัจจัยส่วนประสมการตลาดในแต่ละด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	การแปลค่า
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.014	0.553	เห็นด้วยมาก
2. ปัจจัยด้านราคา	4.023	0.652	เห็นด้วยมาก
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.848	0.827	เห็นด้วยมาก
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด	3.531	0.748	เห็นด้วยมาก
5. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ	3.877	0.664	เห็นด้วยมาก
6. ปัจจัยด้านบุคลากร	3.814	0.598	เห็นด้วยมาก
7. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	4.013	0.639	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาปัจจัยหลักทั้งหมด 7 ปัจจัย พบว่าปัจจัยตัวแปรอิสระที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเรียงจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา (ค่าเฉลี่ย 4.023 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.652) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) (ค่าเฉลี่ย 4.014 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.553) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.013 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.639) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.877 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.664) ปัจจัยด้านสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 3.848 : เห็นด้วยมาก) ปัจจัยด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.814 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.598) และปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.531 : เห็นด้วยมาก) และมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.748)

เมื่อทำการแปลงค่าตามค่าที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น พบว่า จากคะแนนเฉลี่ยต่อระดับการตัดสินใจเลือกซื้อหรือใช้บริการสามารถแปลงค่าผลคะแนนเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ คือ ปัจจัยด้านราคา (ค่าเฉลี่ย 4.023 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.014 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.013 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.877 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 3.848 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ปัจจัยด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.814 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) และปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.531 : มีระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมาก) ดังนั้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยทางการตลาดหลักทั้งหมด 7 ปัจจัย มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อหรือใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอินโดนีเซียในระดับมากทั้งหมด โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และราคา เป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่มีผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 แสดงว่า ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ร้านอาหาร ฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร นอกจากจะต้องมีเมนูอาหารและเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย ปริมาณอาหารมีความเหมาะสม มีอาหารรสชาติอร่อย มีเมนูภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนมีพ่อครัวหรือแม่ครัวเป็นชาวมุสลิมแล้วนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้เลย คือ อาหาร และผลิตภัณฑ์ต้องตรงตามมาตรฐานฮาลาล รวมไปถึงปัจจัยด้านราคานอกจากจะต้องมีความเหมาะสม และคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับแล้วนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ต้องมีการ มีการระบุราคาอาหาร หรือเครื่องดื่มภายในร้านไว้ให้ชัดเจน เนื่องจากเป็นปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และราคาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด

4.1.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลเกี่ยวกับคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	การแปลค่า
1. ความพึงพอใจต่อรสชาติอาหาร	4.12	0.812	พึงพอใจมาก
2. ความพึงพอใจต่อราคาสินค้า	3.92	0.788	พึงพอใจมาก
3. ความพึงพอใจต่อสถานที่ตั้งร้านอาหาร	3.73	0.849	พึงพอใจมาก
4. ความพึงพอใจต่อโปรโมชั่นร้านอาหาร	3.44	0.860	พึงพอใจมาก
5. ความพึงพอใจต่อการตกแต่ง ความสะอาดและบรรยากาศของร้านอาหาร	3.86	0.783	พึงพอใจมาก
6. ความพึงพอใจต่อการบริการของพนักงาน	4.05	0.725	พึงพอใจมาก
7. ความพึงพอใจต่อความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ	4.09	0.735	พึงพอใจมาก
รวม	3.89	0.793	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจต่อร้านอาหารอิสลามในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.89 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก โดยระดับความพึงพอใจสูงสุดจากกลุ่มตัวอย่าง 2 อันดับแรก คือ ความพึงพอใจต่อรสชาติของอาหาร (ค่าเฉลี่ย 4.12 : พึงพอใจมาก) และรองลงมา คือ ความพึงพอใจต่อความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.09 : พึงพอใจมาก) ต่อมาคือระดับความพึงพอใจเรียงลำดับจากจากไปน้อย ดังนี้ ความพึงพอใจต่อการบริการลูกค้าของพนักงาน (ค่าเฉลี่ย 4.05 : พึงพอใจมาก) ความพึงพอใจต่อราคาสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.92 : พึงพอใจมาก) ความพึงพอใจต่อการตกแต่ง ความสะอาดและบรรยากาศของร้านอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.86 : พึงพอใจมาก) ความพึงพอใจต่อสถานที่ตั้ง

ร้านอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.73 : พึงพอใจมาก) และความพึงพอใจต่อส่วนลดของร้านอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.44 : พึงพอใจมาก) ตามลำดับ การกระจายข้อมูลโดยพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ความพึงพอใจต่อร้านอาหารอิสลามในเขตกรุงเทพมหานครมีค่าการกระจายใกล้เคียงกัน (SD = 0.793)

สมมติฐานที่ 2 ผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารในกรุงเทพมหานครมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นความพึงพอใจหลังใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ความพึงพอใจต่อรสชาติของอาหาร ซึ่งอยู่ในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมีความพึงพอใจต่อรสชาติอาหารมากที่สุด ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุดหลังเคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการ (7Ps) ที่มีผลต่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและบริการ (7Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 ปัจจัยด้านราคา (Price) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านราคา เนื่องจากสิ่งที่สำคัญที่สุดของการเดินทางมาท่องเที่ยวนั้น คือ การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายให้อยู่ในงบประมาณที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งจะเห็นได้จากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องมีการระบุราคาไว้ชัดเจน และรองลงมา คือ ราคามีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ ดังนั้นจึงส่งผลให้ร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครควรต้องมีการระบุราคาที่ชัดเจน และราคาของสินค้า หรืออาหารต้องมีความคุ้มค่าและเหมาะสม

5.1.2 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์เนื่องจากสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในการเลือกรับประทานอาหารของผู้บริโภคชาวมุสลิม คือ การคำนึงถึงหลักศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องอาหารตรงตามมาตรฐานฮาลาล และรองลงมา คืออาหารมีรสชาติอร่อย ดังนั้นจึงส่งผลให้ร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครควรต้องมีผลิตภัณฑ์หรืออาหารต้องที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานฮาลาล และต้องมีรสชาติที่อร่อย มีปริมาณที่เหมาะสม และมีความหลากหลาย

5.1.3 ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านกระบวนการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคส่วนมากในปัจจุบันนี้ต้องการความรวดเร็ว และมีความอดทนในการรอค่อนข้างต่ำ ดังนั้นสิ่งที่จะสามารถส่งบริการให้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับกระบวนการการ

จัดการ โดยต้องมีการระบุขั้นตอนในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้ร้าน หรือตราสินค้ามีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคในปัจจุบันนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดในมีการนำเสนอเมนูอาหารที่แนะนำ และรองลงมา คือ มีช่องทางการชำระค่าบริการหลายรูปแบบ ดังนั้นร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องให้ความสำคัญกับความรวดเร็วในกระบวนการชำระเงิน การรับรายการอาหาร และการเสิร์ฟอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนความเอาใจใส่ต่อลูกค้าหรือผู้บริโภคได้ในอีกทางหนึ่ง

5.1.4 ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในลักษณะทางกายภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการแข่งขันของธุรกิจภาคบริการที่เป็นไปอย่างเข้มขน ส่งผลให้การสร้างบรรยากาศภายในสถานที่ให้บริการเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากต่อการดึงดูดผู้บริโภค และสามารถสร้างความแตกระหว่างตราสินค้าได้ ซึ่งจากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องการให้ความสำคัญกับความสะอาดของร้าน และรองลงมา คือ มีการจัดวางโต๊ะอาหารอย่างเหมาะสม ดังนั้นร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครต้องให้ความสำคัญกับความสะอาดของร้านเป็นลำดับแรก เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในด้านมาตรฐานได้ทางหนึ่ง และต้องมีการจัดวางโต๊ะอาหารอย่างเหมาะสม จำนวนโต๊ะและเก้าอี้ต้องเพียงพอต่อการให้บริการ และที่จำเป็นที่ขาดไม่ได้อีกอย่างหนึ่ง คือ ต้องมีการออกแบบตกแต่งร้านให้สวยงาม โดยการสร้างบรรยากาศภายในร้าน สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ หรืออาหารได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.1.5 ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย (Place) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านช่องจัดจำหน่าย ซึ่งจากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องเวลาเปิด-ปิดของร้านที่มีความเหมาะสม และรองลงมา คือ มีความสะดวกในการเข้าถึง ทั้งนี้เนื่องจากในภาคธุรกิจบริการช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ช่องทางการส่งบริการให้กับลูกค้า ดังนั้นร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครต้องให้ความสำคัญกับเวลาทำการ หรือเวลาเปิดและปิดของร้าน รวมถึงสถานที่ตั้งให้มีความเหมาะสม และสะดวกต่อการเข้าถึง

5.1.6 ปัจจัยด้านบุคคล (People) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจภาคบริการไม่สามารถขาดคนในการทำหน้าที่ส่งบริการให้กับลูกค้าหรือผู้บริโภคได้ อีกทั้งบุคลากรยังเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์ตราสินค้า ซึ่งจากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องพนักงานพูดจาสุภาพ และรองลงมา คือ พนักงานมีการต้อนรับลูกค้า ดังนั้นร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครต้องให้ความสำคัญกับการอบรมพนักงาน ให้พูดจาสุภาพ มีความกระตือรือร้น ต้อนรับลูกค้า มีความชำนาญในการให้บริการและให้คำแนะนำแก่ลูกค้า พนักงานมีจำนวนเพียงพอ และมีพนักงานเป็นชาวมุสลิม

5.1.7 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมการตลาดเป็นสิ่งที่สามารถจูงใจและสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจของเราและคู่แข่งได้ ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคหรือลูกค้า ถึงแม้จะเป็นปัจจัยด้านที่ส่งผลน้อยที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ แต่อย่างไรก็ตามไม่ควรละเลย ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องมี

ความรวดเร็วในการชำระเงิน และรองลงมา คือ มีความรวดเร็วในการรับรายการอาหาร ดังนั้นร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องมีการนำเสนอเมนูอาหารแนะนำ หรืออาหารขึ้นชื่อของร้าน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ และควรมีส่วนลดพิเศษช่วงเทศกาล เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายจากกลุ่มผู้บริโภค

ความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจต่อรสชาติของอาหาร ซึ่งอยู่ในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยด้านที่มีความพึงพอใจสูงที่สุด และมีความพึงพอใจต่อส่วนลดของร้านค้า ซึ่งอยู่ในปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด และมีความพึงพอใจในด้านการส่งเสริมการตลาดน้อยที่สุด หลังจากผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียเคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร

5.2 อภิปรายผล

ประการที่ 1 จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซีย จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นให้ความสำคัญในเรื่องราคาที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับคุณภาพ เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่มักเปรียบเทียบคุณภาพกับราคาสินค้า หรือบริการที่ใช้จ่ายไป นอกจากนี้ยังมักนำราคา และคุณภาพไปเปรียบเทียบกับตราสินค้าอื่นที่ขายอยู่ในตลาดเดียวกันอีกด้วยว่าราคานี้เหมาะสมกับสิ่งที่ได้รับหรือไม่ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นให้ความสำคัญในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย และผลิตภัณฑ์ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้ตราสินค้า เนื่องจากทำให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคมั่นใจ และมีความเชื่อถือต่อตราสินค้าหรือองค์กรมากยิ่งขึ้น

จากการพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียนั้นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครควรพัฒนามาตรฐานของการบริการภายในร้านในทุก ๆ ด้าน และมุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาในด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากที่สุดเป็นพิเศษ คือ ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่ถูกออกแบบเป็นปัจจัยทั้ง 7 ด้าน ครอบคลุมความต้องการของผู้บริโภคของผู้บริโภคที่ต้องการการตอบสนองจากการบริโภคสินค้าและบริการ ทั้งนี้ยังสามารถนำมาออกแบบกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดจำกัดและศักยภาพการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

ประการที่ 2 จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางการตลาดที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุดจากผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ความพึงพอใจต่อรสชาติของอาหาร ซึ่งอยู่ในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยด้านที่มีความพึงพอใจสูงที่สุด และความพึงพอใจต่อส่วนลดของร้านค้า ซึ่งอยู่ในปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยด้านที่ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุด ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด และมีความพึงพอใจในด้านการส่งเสริมการตลาดน้อยที่สุด หลังเคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้ประกอบการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแก้ไข และเพิ่มการส่งเสริมการตลาดให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

จากการพิจารณาความพึงพอใจของผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียที่เคยเดินทางเข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีความพึงพอใจมากในทุกปัจจัย แสดงให้เห็นว่า ร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้ผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียได้ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดและบริการที่ถูกคิดค้นเป็นตัวแปรทั้ง 7 ด้าน เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครได้ ซึ่งบ่งบอกได้ถึงความสำคัญของแต่ละปัจจัย จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด โดยผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์เชิงพาณิชย์แก่ผู้บริหารที่สามารถนำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อแข่งขันในตลาดธุรกิจอาหารฮาลาล โดยการหาวิธีในการพัฒนาด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสมกับตลาดในช่วงเวลานั้น ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดนั้นก็สำคัญ เนื่องจากระดับความพึงพอใจของด้านการส่งเสริมการตลาดนั้นน้อยที่สุด บ่งบอกได้ว่ากลุ่มผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านนี้ไม่น้อย ดังนั้นการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่พร้อมไปด้วยคุณภาพ และเพื่อความได้เปรียบเชิงการแข่งขันแล้วนั้น ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาดจึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งปรับปรุง และแก้ไขโดยเร็วเช่นกัน ทั้งนี้ทางผู้วิจัยขอสรุปข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารตามพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

5.3.1 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาสินค้า โดยต้องคำนึงถึงราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของสินค้าและคู่แข่งรายอื่น ๆ ในตลาดเดียวกัน โดยอาจตรวจสอบต้นทุนประมาณจัดเก็บสินค้า ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงระวังอย่างมากในธุรกิจภาคบริการของสินค้าประเภทอาหาร เนื่องจากวัตถุดิบในการผลิตเป็นสิ่งที่สามารถเสื่อมได้ง่าย การประมาณการจัดเก็บสินค้าจะสามารถทำให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาในตลาดเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความแข็งแกร่ง ดังนั้นควรมีการควบคุมคุณภาพของการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ และตลาด รวมถึงยอดขายและผลกำไรต้องอยู่ในเกณฑ์ของบริษัทที่ได้ตั้งเอาไว้ และต้องได้รับรองมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

5.3.2 ผู้ประกอบการควรเน้นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตราสินค้า (Brand) ให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจสำหรับลูกค้า สินค้ามีคุณภาพดี มีมาตรฐานได้รับการรับรองถูกต้องตามกฎหมาย สินค้ามีความหลากหลาย เช่น มีหลายเมนูให้เลือกซื้อ และบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม และน่าสนใจ นอกจากนี้สิ่งที่ธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาลต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การรับรองมาตรฐานฮาลาลทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล เนื่องจากปัจจุบันหากเปรียบเทียบจำนวน

ร้านอาหารฮาลาลในประเทศไทยต่อจำนวนร้านอาหารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาลยังมีจำนวนทิ้งห่างกันค่อนข้างมาก ดังนั้นการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจสำหรับกลุ่มผู้บริโภคชาวมุสลิมที่มีความจำกัดในทางเลือก และการตัดสินใจใช้บริการอาหารที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดเดียวกัน คือ ข้อบังคับทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับภาพลักษณ์และตราสินค้า ให้สามารถช่วงชิงพื้นที่การแข่งขันในตลาดธุรกิจอาหารฮาลาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.3 ผู้ประกอบการควรเร่งปรับปรุง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาด เนื่องจากเป็นด้านที่ได้รับความพึงพอใจจากผู้บริโภคหลังใช้บริการน้อยที่สุด ซึ่งสามารถตีความได้ว่ากลุ่มผู้บริโภคชาวมุสลิมอินโดนีเซียให้ความสำคัญกับการให้ส่วนลด การแถม หรือการจัดกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมและได้รับของรางวัลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการตลาดยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งมักวางแผนการท่องเที่ยวผ่านการหาข้อมูลบนเว็บไซต์ หรือผ่านองค์กรต่าง ๆ ไว้ในเบื้องต้นก่อนการท่องเที่ยว ซึ่งการส่งเสริมการตลาดทั้งในแง่ของการให้ส่วนลด ของแถม หรือของที่ระลึก จึงมีส่วนอย่างมากต่อการกระตุ้นความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว

5.3.4 ข้อมูลพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการ และความพึงพอใจต่อร้านอาหารฮาลาลในเขตกรุงเทพมหานครของชาวมุสลิมอินโดนีเซียสามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่สามารถเดินทางเข้ามาได้ ผู้ประกอบการจึงไม่ควรมองข้ามนักท่องเที่ยวชาวไทยมุสลิมที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมภายในประเทศในสถานการณ์โลกขณะนี้ให้กิจการสามารถพยุงตัว และรอการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจในอนาคตได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ณิชาภัทร สุรวัฒนานนท์. (2562). *การท่องเที่ยวกับบทบาทขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_29Oct2019.aspx.

นิชาภัทร อันนันนับ. (2559). *คุณภาพการบริการและส่วนประสมทางการตลาดที่เห็นด้วยต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านอาหารอิสลามในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

นาวี มูหะหมัดและณัฐวุฒิ โรจน์นิรุตติกุล. (2560, 30 มิถุนายน). *ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปที่มีเครื่องหมาย ฮาลาลของผู้บริโภคชาวมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร.* สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คณะบริหารและการจัดการ. https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jfam/article/view/2640.

แอนนีอีคากุสุมาสตุต และคณะ. (2557). *การตัดสินใจซื้อโยเกิร์ตของผู้บริโภค: กรณีศึกษาเมืองมาลังจังหวัดชวาตะวันออกประเทศอินโดนีเซีย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบราวิจายาประเทศอินโดนีเซีย. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/psujssh/article/view/64053/52557

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2552). *ออกแบบเครื่องมือวิจัย*. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย. (2551). *คู่มือแนะนำ ฮาลาล-ฮารอม.* สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาประเทศไทย จำแนกตามประเทศถิ่นที่อยู่ พ.ศ. 2553 – 2562.* กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/17.aspx

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). พฤติกรรมผู้บริโภคชาวอินโดนีเซีย. ใน *กิจกรรมจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME (Knowledge Center) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 กรณีศึกษาโอกาสทางการตลาดสินค้าอาหารฮาลาล*. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (กรณีอ้างอิงจากเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ/หนังสือรวมบทความวิชาการ) สืบค้นจาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20181005063632.pdf

Kotler, P. (1997). *Marketing management analysis*. Prentice-Hall.

Nalisa. (2563). *ปี 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวจีนในไทย*. marketeer. https://marketeeronline.co/archives/141037

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ

สุพิชญา อ่ำคิด
วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานใหม่ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการวัดระดับความสามารถของผู้เรียนภาษาจีนชาวต่างชาติ 2) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มในการออกแบบและพัฒนาข้อสอบรูปแบบใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มาตรฐานฉบับปี ค.ศ. 2021 นี้แบ่งเป็นสามขั้น เก้าระดับ มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแต่ละขั้นและระดับที่ชัดเจน ทั้งลักษณะบรรยายที่มีการเรียบเรียงขอบเขตของหัวข้อและเนื้อหาจากง่ายไปยาก สถานการณ์ที่ใกล้ตัวผู้เรียนไปยังไกลตัวผู้เรียน และการแจกแจงเชิงปริมาณ ซึ่งพบว่าปริมาณพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์ และไวยากรณ์นั้นมีอัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางมากกว่าจากขั้นกลางสู่ขั้นสูง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการกล่าวถึงการวัดระดับความสามารถทักษะการแปลเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อการออกแบบและพัฒนาข้อสอบรูปแบบใหม่

คำสำคัญ มาตรฐาน ระดับ HSK ภาษาจีน ข้อสอบ

The Study and Analysis of the Standard for Chinese Proficiency in International Chinese Language Education

Supidchaya Amkid
College of Liberal Arts, Rangsit University

Abstract

The objective of this research is to study and understand in detail the new standards used to measure the proficiency levels of foreign Chinese language learners; to analyze trends in the design and development of the new exam formats. The results revealed that the 2021 version of the standard is divided into three levels and nine bands. Each level and band was explained in detail clearly. The descriptive analysis organized on the scope of the topic and content from easy to difficult, including situations that are close to the learners to far away from the learners; the quantitative analysis showed that syllable quantity, Chinese characters, vocabulary, and grammar increased from primary to intermediate than from intermediate to advanced. Based on the analysis of the data above, the author expects that measurement of proficiency in translation skills is the most important factor in the design and development of the new exam formats.

Keywords: Standard, Level, HSK, Chinese language, Exam

1. บทนำ

การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนหรือ HSK เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 ในปี ค.ศ. 1981 การสอบวัดระดับภาษาอังกฤษโทเฟล (*TOEFL*) ได้เข้ามาในประเทศจีน ทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนภาษาอังกฤษหรือสอนภาษาจีนให้แก่ชาวต่างชาติเริ่มตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการสอบวัดระดับภาษาต่างประเทศ ณ ขณะนั้น ในประเทศจีน ยังไม่มีการสอบวัดระดับภาษาจีนให้แก่ชาวต่างชาติเช่นภาษาอังกฤษ โดยในปี ค.ศ.1984 กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนมอบหมายให้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่งนำโดย อ.Liu Xun เป็นผู้ริเริ่มออกแบบและพัฒนาการสอบวัดระดับภาษาจีน (Zhao Qifeng, 2016, p. 47-48) จึงเห็นได้ว่า จุดเริ่มต้นของสอบ HSK นั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกหรือการรับแนวความคิดของชาวตะวันตกเข้ามา จากนั้นจึงเริ่มต้นคิดค้นพัฒนาการสอบที่เป็นของตนเองโดยคำนึงถึงหลักการและเหตุผลที่ยอมรับในระดับสากลด้วย

การสอบ HSK นั้นได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยข้อสอบชุดแรกได้นำมาใช้ทดสอบในปี ค.ศ. 1985 การทดสอบครั้งนี้จำกัดขอบเขตการสอบเพียงในมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ในปีต่อมา มีการขยายขอบเขตในการนำข้อสอบนี้ไปใช้กว้างขวางมากขึ้น เช่น ในช่วงปี ค.ศ. 1987 – ค.ศ.1988 มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ได้นำข้อสอบ HSK มาใช้ในการคัดเลือกผู้เรียนชาวต่างชาติเข้าสู่มหาวิทยาลัย โดยอาศัยช่วงของคะแนนที่ได้รับมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นต้น แสดงให้เห็นว่าข้อสอบนั้นได้รับการยอมรับเพิ่มสูงขึ้น กระทั่งในปี ค.ศ. 1989 มหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมภาษาปักกิ่ง สถานที่ที่เรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางและต้นกำเนิดของการสอบวัดระดับภาษาจีนจึงยกระดับความสำคัญของการสอบนี้ให้มากขึ้น และได้ก่อตั้งศูนย์สอบวัดระดับภาษาจีนในมหาวิทยาลัย (Liu Yinglin, Guo Shujun และ Wang Zhifang, 1988: p. 111)

การจัดสอบ HSK ในต่างประเทศเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1991 ในแต่ละปี จำนวนของศูนย์สอบ และจำนวนผู้เข้าสอบเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จากข้อมูลเว็บไซต์ www.chinestest.cn ซึ่งเป็นเว็บไซต์ทางการผู้ให้บริการเกี่ยวกับการสอบ HSK ทั่วโลก ระบุว่า ศูนย์สอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนมีจำนวนกว่า 1,208 แห่ง ใน 155 ประเทศ และได้รองรับจำนวนผู้เข้าสอบแต่ละประเภทรวมทั้งสิ้นกว่า 30,000,000 คน ถือได้ว่าการกระจายตัวของศูนย์สอบนั้นครอบคลุมเกือบทุกประเทศทั่วโลก

การสอบ HSK นั้น ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว โดยหากพิจารณาถึงการสอบ HSK ในปัจจุบัน มีการปรับปรุงการสอบ HSK มาแล้วหนึ่งครั้ง กล่าวคือ การสอบ HSK รูปแบบเก่า ที่มีการใช้ตั้งแต่ช่วงแรกของการจัดตั้งการสอบจนถึงปีค.ศ. 2009 โดยข้อสอบนั้น อ้างอิงจาก “มาตรฐานและโครงร่าง” [1] ฉบับปี ค.ศ. 1988 และการสอบ HSK รูปแบบใหม่ที่เริ่มต้นใช้อย่างเป็นทางการในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2009 จนปัจจุบัน ข้อสอบนั้นอ้างอิงจาก “ มาตรฐานในการวัดความสามารถ”[2] ฉบับปี ค.ศ. 2007

---

[1] มาตรฐานและโครงร่าง หรือ《标准和大纲》ย่อมาจาก《汉语水平等级标准和等级大纲》ฉบับปี ค.ศ. 1988 มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนได้แก่ มาตรฐานในการแบ่งระดับภาษาจีนหรือ 《汉语水平等级标准》โครงร่างการแบ่งระดับคำศัพท์ หรือ 《词汇等级大纲》โครงร่างการแบ่งระดับไวยากรณ์ หรือ 《语法等级大纲》โครงร่างด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ โครงร่างการแบ่งระดับคุณสมบัติ หรือ《功能等级大纲》และ โครงร่างการแบ่งระดับด้านวัฒนธรรมหรือ《文化等级大纲》

[2] มาตรฐานในการวัดความสามารถ หรือ 《能力标准》ย่อมาจาก 《国际汉语能力标准》ฉบับปี ค.ศ. 2007 ประกอบด้วยภาพรวมของการวัดความสามารถภาษาจีนนานาชาติ ความสามารถทางภาษาจีนในการสื่อสาร แบ่งเป็นทักษะทางการพูดและทักษะทางการเขียน ความสามารถในการทำความเข้าใจและการแสดงออกในทักษะการพูดและทักษะการเขียน ในแต่ละหัวข้อแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนเป็น 5 ระดับ

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2021 กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนออกประกาศเรื่อง “มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ”[3] (ในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า มาตรฐาน ในการอธิบายต่อจากนี้) กำหนดให้ประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2021 เป็นต้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายว่า มาตรฐานใหม่นี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอน การประเมินผล การเขียนตำราหรือหนังสือเป็นต้น คาดว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากว่าการสอบ HSK จะได้รับการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนอีกครั้ง ผู้เขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของมาตรฐานฉบับปรับปรุงใหม่ข้างต้น อีกทั้งยังคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ทั้งครูไทย นักเรียนไทย ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่มีการกำหนดให้คะแนนสอบ HSK นั้นเป็นส่วนหนึ่งในเงื่อนไขของการรับสมัครเข้าศึกษาหรือทำงาน ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานใหม่นี้ถือเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในฐานะผู้สอนภาษาจีน หากไม่มีการตื่นตัวและประเมินสถานการณ์ล่วงหน้า ก็อาจจะทำให้การสอนภาษาจีนของตนเอง ณ ปัจจุบันนี้ไม่เป็นไปตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลก็เป็นได้

2. บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Liu Yinglin, Guo Shujun และ Wang Zhifang (1988, p. 111) กล่าวถึงการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของข้อสอบวัดระดับภาษาจีนในช่วงแรกเริ่มไว้ว่า ก่อนปี ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นปีที่ข้อสอบวัดระดับภาษาจีนกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของข้อสอบจาก มาตรฐานและโครงร่างนั้น ระหว่างปี ค.ศ. 1985 – ค.ศ.1987 รูปแบบและเนื้อหาของข้อสอบมาจากปัจจัยสองด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านคำศัพท์และปัจจัยด้านไวยากรณ์ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1988 ที่มาตรฐานและโครงร่างได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของข้อสอบ ทำให้ข้อสอบนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Kan Zheng (2014, p. 7-13) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบโครงร่างการสอบ HSK รูปแบบเก่าและรูปแบบใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ข้อสอบทั้งสองรูปแบบมีความแตกต่างกันอยู่ 2 ด้านหลัก ด้านแรกคือพื้นฐานทฤษฎีที่นำมาใช้และการกำหนดมาตรฐานแต่ละระดับ อีกด้านหนึ่งคือ การกำหนดรูปแบบและเนื้อหาข้อสอบ กล่าวคือ

ประการแรก ด้านพื้นฐานทฤษฎีที่นำมาใช้ และการกำหนดมาตรฐานแต่ละระดับ สำหรับโครงร่างการสอบ HSK รูปแบบเก่า มาจากทฤษฎีภาษาศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้เชิงโครงสร้าง แต่โครงร่างการสอบ HSK รูปแบบใหม่นั้น มาจากทฤษฎีภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร เน้นความสามารถในการนำภาษาจีนไปประยุกต์ใช้มากกว่าความเข้าใจเชิงโครงสร้าง ส่วนการกำหนดมาตรฐานแต่ละระดับ อ้างอิงจากมาตรฐานและโครงร่างฉบับปี ค.ศ. 1988 ซึ่งแบ่งการวัดระดับภาษาจีนเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับจะอธิบายถึงความสามารถทางทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนรวม 4 ทักษะ (ระดับ 3-5 มีการเพิ่มทักษะด้านการแปล) แต่การสอบ HSK รูปแบบเก่านั้น แบ่งเป็นขั้นพื้นฐาน ขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นสูง อีกทั้ง แต่ละขั้น

[3] มาตรฐานในการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ หรือ《国际中文教育中文水平等级标准》ย่อว่ามาตรฐาน หรือ 《标准》เป็นมาตรฐานที่คณะกรรมการภาษาแห่งชาติตั้งขึ้นสำหรับผู้เรียนภาษาจีนชาวต่างชาติ เพื่อใช้ในการวัดระดับความสามารถทางภาษาจีนอย่างรอบด้าน

ยังแบ่งเป็นระดับย่อย รวม 11 ระดับ[4] จึงเห็นได้ว่า การแบ่งนั้นละเอียดแยกย่อยมากเกินไป แต่ละระดับไม่ได้มีความแตกต่างอย่างชัดเจน และยังทำให้ผู้สอบเกิดความรู้สึกเหนื่อยและท้อในการสอบ ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงและพัฒนาการสอบจนเกิดเป็นมาตรฐานในการวัดความสามารถในปี ค.ศ. 2007 นั้น มีการแบ่งการวัดระดับภาษาจีนเป็น 5 ระดับ และการสอบ HSK รูปแบบใหม่ก็ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับมาตรฐานฉบับนี้เช่นกัน โดยแบ่งการสอบเป็น 6 ระดับ (มาตรฐานระดับ 5 แบ่งเป็นการสอบ HSK ระดับ 5 และ 6) และยังนำการสอบพูดแยกออกจากการสอบข้อเขียน[5] เพื่อแก้ปัญหาการสอบไม่ผ่านของผู้เรียนที่มีความถนัดด้านการพูด แต่ไม่ถนัดด้านการเขียน การออกแบบการสอบเช่นนี้ มีคล้ายคลึงกับมาตรฐานสากลที่ใช้อธิบายระดับความเชี่ยวชาญทางภาษาอังกฤษ (CEFR)

ด้านการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาข้อสอบ กล่าวโดยสรุปคือ ข้อสอบ HSK รูปแบบใหม่เป็นผลมาจากการปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อสอบ HSK รูปแบบเก่า เช่น ข้อสอบยากเกินไป ระยะเวลาในการทำข้อสอบนานเกินไป การออกแบบระบบในการให้คะแนนยังไม่สมบูรณ์เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า มาตรฐานและข้อสอบ HSK จะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้วก็ตาม ผลจากการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอบและข้อสอบก็ยังคงชี้ให้เห็นจุดบกพร่องบางประการ ซึ่งยังสามารถนำมาปรับปรุงให้รัดกุมและเพิ่มความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น ด้านคำศัพท์ ในข้อสอบ HSK รูปแบบใหม่แต่ละชุด พบการปรากฏของคำศัพท์ที่เกินกว่าตารางแบ่งระดับของคำศัพท์ในระดับนั้นๆ ดังที่ Zhang Guangdong (2017) เปรียบเทียบคำศัพท์ที่พบในข้อสอบทั้ง 6 ระดับ ระดับละ 5 ชุด พบว่ามีคำศัพท์ที่เกินกว่าตารางในข้อสอบทุกระดับ Cui Na (2019, p. 79-80) กล่าวถึงตารางคำศัพท์ HSK ระดับ 1 ว่านอกจากการแบ่งคำศัพท์ 150 คำตามชนิดของคำแล้ว ยังควรเพิ่มเติมการอธิบายคำศัพท์บางคำที่มีมากกว่า 1 ความหมายด้วย เนื่องจากในข้อสอบจริงนั้น พบว่า มีการใช้คำศัพท์คำเดียวกันในหลายความหมาย นั่นหมายความว่า แท้จริงแล้วผู้เรียนยังต้องเรียนรู้มากกว่าจำนวน 150 คำ หรือ 150 ความหมายของคำศัพท์ในตาราง

นอกจากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า หากมองในภาพรวมแล้ว เมื่อเปรียบเทียบมาตรฐานของทั้งสองฉบับ มีข้อสังเกตที่พบว่าเหมือนกัน คือ ยังไม่มีการปรากฏของรายละเอียดในมาตรฐานหรือข้อสอบที่นำมาใช้การวัดระดับความสามารถด้านทักษะการแปลของผู้เรียนเชิงประจักษ์ แม้ว่ามาตรฐานในฉบับปี ค.ศ. 1988 จะมีการกล่าวถึง แต่ในข้อสอบนั้นกลับไม่พบหัวข้อหรือรูปแบบการวัดทักษะความสามารถดังกล่าว

---

[4] การสอบ HSK รูปแบบเก่า หากเป็นขั้นเดียวกันจะใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน จากนั้นจะพิจารณาระดับของผู้สอบจากช่วงคะแนนที่ได้ เช่น ข้อสอบขั้นต้นมีคะแนนเต็ม 400 คะแนน หากได้คะแนน 152 คะแนนขึ้นไปจะถือว่าผ่านระดับ 3 (ระดับ 1-2 ไม่นำมาพิจารณาคะแนนและไม่มีการมอบประกาศนียบัตร) ทั้งนี้ แต่ละระดับมีช่วงคะแนนที่ห่างกัน คือ 37 คะแนน เป็นการสอบข้อเขียนทั้งหมด ยกเว้นขั้นสูงจะประกอบด้วยข้อสอบข้อเขียนข้อสอบการเขียนและข้อสอบการพูด

[5] การสอบ HSK รูปแบบใหม่ ข้อสอบข้อเขียนทั้ง 6 ระดับ แต่ละระดับจะใช้ข้อสอบต่างชุดกัน การพิจารณาคะแนน คือ ระดับ 1-2 ประกอบด้วยข้อสอบการฟังและการอ่าน ได้คะแนน 120 คะแนนขึ้นไป (คะแนนเต็ม 200 คะแนน) และระดับ 3-6 ประกอบด้วยข้อสอบการฟัง การอ่านและการเขียน ได้คะแนน 180 คะแนนขึ้นไป (คะแนนเต็ม 300 คะแนน) ถือว่าผ่านเกณฑ์ ส่วนข้อสอบการพูดนั้น แบ่งเป็นระดับต้น ระดับกลางและระดับสูง แต่ละระดับจะใช้ข้อสอบต่างชุดกัน คะแนนเต็ม 100 คะแนน ผู้สอบได้คะแนนรวม 60 คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานในการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ ฉบับปี ค.ศ. 2021 ดังนั้น ผู้เขียนจึงศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากมาตรฐานข้างต้น โดยสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน http://www.moe.gov.cn/[6] เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2564 ตรงกับวันที่มาตรฐานฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ในเว็บไซต์วันแรก

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกเป็นประเด็นสำคัญ จัดทำตารางประกอบการบรรยาย โดยเรียงลำดับเนื้อหา ดังนี้

ส่วนที่ 1 มาตรฐานแต่ละขั้น

ส่วนที่ 2 ลักษณะเด่นของมาตรฐานแต่ละขั้นและระดับ

ส่วนที่ 3 การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้าน

จากนั้นจึงสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

4. ผลการวิจัย

มาตรฐานฉบับนี้มีการกำหนดขั้นและระดับในการวัดความสามารถทางภาษาจีน โดยใช้เกณฑ์ที่เรียกว่า “สามขั้น เก้าระดับ” ได้แก่ ขั้นต้น (ระดับ 1-3) ขั้นกลาง (ระดับ 4-6) และขั้นสูง (ระดับ 7-9)

4.1 มาตรฐานแต่ละขั้น

คำอธิบายมาตรฐานแต่ละขั้น แบ่งเป็นด้านความเข้าใจที่มีต่อหัวข้อและเนื้อหา และการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ความเข้าใจที่มีต่อหัวข้อและเนื้อหาและการวัดทักษะเชิงปริมาณของมาตรฐานขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นสูง

ขั้น	ความเข้าใจที่มีต่อหัวข้อและเนื้อหา	การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ	
ต้น	- การใช้ชีวิต การทำงานและการเข้าสังคม - นำไปใช้ในบริบทและการแสดงออกที่จำกัด - ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม	- ด้านพยางค์ - ด้านอักษรจีน - ด้านคำศัพท์ - ด้านไวยากรณ์	จำนวน 608 พยางค์ จำนวน 900 ตัว จำนวน 2,245 คำ จำนวน 210 ไวยากรณ์
กลาง	- ชีวิตประจำวัน การทำงาน อาชีพ และวัฒนธรรมทางสังคม - รูปแบบภาษาที่ใช้ คือ ประโยคความเดียว ความยาวเทียบเท่ากับเนื้อความเป็นย่อหน้า	- ด้านพยางค์ - ด้านอักษรจีน - ด้านคำศัพท์ - ด้านไวยากรณ์	จำนวน 908 พยางค์ จำนวน 1,800 ตัว จำนวน 5,456 คำ จำนวน 424 ไวยากรณ์

[6]中华人民共和国教育部, 2021: http://www.moe.gov.cn/Jyb_xwfb/gzdt_gzdt/s5987/202103/t20210329_523304.html

ขั้น	ความเข้าใจที่มีต่อหัวข้อและเนื้อหา	การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ
สูง	- ชีวิตประจำวัน การค้นคว้าวิจัยเชิงวิชาการ - ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการต่างประเทศและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม	- ด้านพยางค์ จำนวน 1,110 พยางค์ - ด้านอักษรจีน จำนวน 3,000 ตัว - ด้านคำศัพท์ จำนวน 11,092 คำ - ด้านไวยากรณ์ จำนวน 572 ไวยากรณ์

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ด้านความเข้าใจที่มีต่อหัวข้อและเนื้อหา มีการเรียงลำดับหัวข้อและเนื้อหาจากระดับง่ายไประดับยาก เรียงลำดับสถานการณ์ที่ใกล้ตัวไปยังสถานการณ์ที่ไกลตัว ในขั้นต้นนั้น การนำภาษาจีนไปใช้ในบริบทและการแสดงออกที่จำกัด หมายถึง เพียงแค่ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนอย่างง่ายเช่น รูปประโยคที่พบบ่อย การใช้ข้อความสั้นเป็นต้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารที่ซับซ้อน นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เมื่อเข้าสู่มาตรฐานขั้นกลาง หัวข้อและเนื้อหานั้นมีการเพิ่มความหลากหลายและความซับซ้อนมากขึ้นกว่าขั้นต้น ในขั้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาจีนแสดงออกในบริบทต่าง ๆ ที่ต้องเป็นรูปแบบยาวขึ้น ไม่เพียงแต่ใช้ประโยคความเดียวเท่านั้น แต่สามารถนำภาษาจีนไปใช้ในลักษณะของย่อหน้าได้ด้วย และในมาตรฐานขั้นสูง มีการกำหนดหัวข้อและเนื้อหาที่หลากหลายและซับซ้อนขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง โดยไม่เพียงแต่เน้นการใช้ภาษาจีนเพื่อแสดงออกในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเท่านั้น ผู้เรียนยังต้องสามารถใช้ภาษาจีนในการค้นคว้าวิจัยเชิงวิชาการด้วย ซึ่งการเลือกใช้ภาษาจีนในงานวิชาการนั้น ย่อมให้ความสำคัญกับทักษะการใช้ภาษาทางการ ไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์หรือรูปประโยค ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องพิจารณาการใช้ภาษาจีนอย่างรอบคอบ ใช้ภาษาจีนให้ถูกต้องและเหมาะสมกับโอกาส นอกจากนี้ การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการต่างประเทศและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกสองปัจจัยที่ควรมี เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่จะสามารถผ่านการวัดระดับตามมาตรฐานขั้นสูงได้ต้องมีคุณสมบัติที่เพียบพร้อมรอบด้าน โดยเฉพาะการนำภาษาไปใช้ได้อย่างธรรมชาติ

ด้านการวัดทักษะเชิงปริมาณได้แก่ ด้านพยางค์ ด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์และด้านไวยากรณ์ รวมทั้งความยาวในการเขียนพิจารณาตามจำนวนอักษรจีน เมื่อเปรียบเทียบปริมาณของด้านต่าง ๆ ของมาตรฐานทั้ง 3 ขั้นแล้ว จะเห็นว่า การเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบแต่ละด้านนั้น อัตราร้อยละที่เพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางสูงกว่าจากขั้นกลางสู่ขั้นสูงอย่างเห็นได้ชัด สามารถแจกแจงได้ ดังนี้

1) ด้านพยางค์ อัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางคิดเป็น 49.34% ส่วนจากขั้นกลางสู่ขั้นสูงคิดเป็น 22.25% 2) ด้านอักษรจีน อัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางคิดเป็น 100% หรือเพิ่มขึ้นหนึ่งเท่าตัว ส่วนจากขั้นกลางสู่ขั้นสูงนั้นคิดเป็น 66.67% 3) ด้านคำศัพท์ อัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางคิดเป็น 143.03% ส่วนจากขั้นกลางสู่ขั้นสูงคิดเป็น 103.30% นับว่าเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดใน 5 ด้าน และทั้งสองช่วงก็มีอัตราการเพิ่มขึ้นของคำศัพท์เกิน 100% 4) ด้านไวยากรณ์ อัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางคิดเป็น 101.90% ส่วนจากขั้นกลางสู่ขั้นสูง คิดเป็น 34.91% และ 5) ด้านจำนวนตัวอักษรจีนที่นำไปวัดความสามารถทักษะการเขียนอัตราการเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางคิดเป็น 133.33% ส่วนจากขั้นกลางสู่ขั้นสูงคิดเป็น 71.43%

4.2 ลักษณะเด่นของมาตรฐานแต่ละขั้นและระดับ

คำอธิบายมาตรฐานแต่ละขั้น ระบุรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละระดับเป็นด้านความสามารถในการสื่อสาร การทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหา และการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ความสามารถในการสื่อสาร ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดและการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณของมาตรฐานขั้นต้น

ระดับ	ความสามารถในการสื่อสาร	การทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหา	การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ
1	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนในหัวข้อที่พบบ่อยที่สุด	- ข้อมูลทั่วไปของแต่ละบุคคล เช่น กิจวัตรประจำวัน อาหารการกินเป็นต้น	- ด้านพยางค์ จำนวน 269 พยางค์ - ด้านอักษรจีน จำนวน 300 ตัว - ด้านคำศัพท์ จำนวน 500 คำ - ด้านไวยากรณ์ จำนวน 48 ไวยากรณ์
2	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนในหัวข้อที่พบค่อนข้างบ่อย	- การจัดแผนการเรียน การซื้อของ การรับประทานอาหาร	- ด้านพยางค์ จำนวน 468 พยางค์ - ด้านอักษรจีน จำนวน 600 ตัว - ด้านคำศัพท์ จำนวน 1,272 คำ - ด้านไวยากรณ์ จำนวน 129ไวยากรณ์
3	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนในชีวิตประจำวัน การเรียนและการทำงาน	- ประสบการณ์การเดินทาง กิจกรรมสันทนาการและการกีฬา ขนบธรรมเนียมประเพณี	- ด้านพยางค์ จำนวน 608 พยางค์ - ด้านอักษรจีน จำนวน 900 ตัว - ด้านคำศัพท์ จำนวน 2,245 คำ - ด้านไวยากรณ์ จำนวน 210ไวยากรณ์

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการสื่อสารในมาตรฐานขั้นต้น ตั้งแต่ระดับ 1 - 3 มีลักษณะการบรรยายรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ ทั้ง 3 ระดับมีความคาดหวังว่าผู้เรียนจะมีความสามารถในการใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยระดับ 1 นั้นเน้นว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในหัวข้อที่พบบ่อยที่สุดได้ ลำดับต่อมา ระดับ 2 เน้นว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในหัวข้อที่พบค่อนข้างบ่อย และลำดับสุดท้าย ระดับ 3 มีรายละเอียดเนื้อหาที่เพิ่มเติม คือ ผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ทั้งในชีวิตประจำวัน การเรียนและการทำงาน ซึ่งหมายถึง สามารถใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนจากขอบเขตที่แคบไปยังขอบเขตที่กว้างขึ้น

ประการต่อมา ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้ โดยระดับ 1 ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทั่วไปของแต่ละบุคคล กิจวัตรประจำวัน อาหารการกิน เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นเนื้อหาที่เน้นตัวผู้พูดผู้เดียวและเป็นสถานการณ์ที่ใกล้ตัวมาก เมื่อเข้าสู่ระดับ 2 หัวข้อนั้นเริ่มต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น เพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องเกี่ยวกับอาหารการกิน หากเป็นการวัดความสามารถระดับ 1 ผู้เรียนเพียงสามารถแยกแยะความถูกต้องของเมนูอาหารว่าใช่หรือไม่ใช่ ต้องการหรือไม่ต้องการ เป็นต้น แต่หากเป็นระดับ 2 ผู้เรียนควรสามารถสั่งอาหารและบอกความต้องการ ความชอบของตนเองได้ เมื่อเข้าสู่ระดับ 3 หัวข้อนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่สถานการณ์ใกล้ตัวอีกต่อไป แต่ขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมไปถึงประสบการณ์การเดินทาง กิจกรรมสันทนาการและการกีฬา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

เห็นได้ชัดว่าหัวข้อลักษณะนี้ เป็นหัวข้อที่มิได้เกิดขึ้นหรือต้องประสบทุกวัน แต่เป็นโอกาสเฉพาะเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากระดับ 3 นั้นเป็นระดับที่สูงสุดในขั้นต้น ระดับความซับซ้อนของเนื้อหาจึงมากกว่าระดับ 1 และ 2 ขอบเขตของหัวข้อและเนื้อหาที่กำหนดกว้างขึ้นนั้น ก็เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมสู่ขั้นกลาง

ประการสุดท้าย การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ ในภาพรวมนั้น ทั้งด้านพยางค์ ด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์และด้านไวยากรณ์ ล้วนแล้วแต่มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยจากระดับ 1 ถึงระดับ 2 มีอัตราการเพิ่มขึ้นระหว่าง 50-200% และจากระดับ 2 ถึงระดับ 3 นั้น มีอัตราการเพิ่มขึ้นระหว่าง 30-80% (เฉพาะการเพิ่มของจำนวนอักษรจีนเท่านั้นที่คงที่ กล่าวคือ แต่ละระดับเพิ่มขึ้นระดับละ 300 ตัวอักษร)

ตารางที่ 3

ความสามารถในการสื่อสาร ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดและการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณของมาตรฐานขั้นกลาง

ระดับ	ความสามารถในการสื่อสาร	การทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหา	การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ	
4	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดีระดับหนึ่ง - การแปลขั้นต้น - การสื่อสารในหัวข้อที่ค่อนข้างซับซ้อนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตการเรียนและการทำงาน	- การใช้ชีวิตในสังคม สุขภาพ การใช้ชีวิตในโรงเรียน (มหาวิทยาลัย) การทำงาน ต้นไม้และสัตว์	- ด้านพยางค์ - ด้านอักษรจีน - ด้านคำศัพท์ - ด้านไวยากรณ์	จำนวน 724พยางค์ จำนวน 1,200 ตัว จำนวน 3,245 คำ จำนวน 286 ไวยากรณ์
5	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดีระดับหนึ่ง - การแปลขั้นพื้นฐาน - การสื่อสารในหัวข้อที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตการเรียน และการทำงาน	- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รูปแบบการใช้ชีวิต วิธีการเรียน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางสังคม	- ด้านพยางค์ - ด้านอักษรจีน - ด้านคำศัพท์ - ด้านไวยากรณ์	จำนวน 882 พยางค์ จำนวน 1,500 ตัว จำนวน 4,316 คำ จำนวน 357 ไวยากรณ์
6	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดีระดับหนึ่ง - การแปลขั้นทั่วไป - การสื่อสารในหัวข้อเฉพาะทางเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตการเรียน และการทำงาน	การติดต่อระหว่างกันในสังคม งานที่บริษัท ความขัดแย้งระหว่างกัน ข่าวสารบ้านเมือง การเปรียบเทียบระหว่างจีนและต่างประเทศ	- ด้านพยางค์ - ด้านอักษรจีน - ด้านคำศัพท์ - ด้านไวยากรณ์	จำนวน 908 พยางค์ จำนวน 1,800 ตัว จำนวน 5,456 คำ จำนวน 424 ไวยากรณ์

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการสื่อสารในมาตรฐานขั้นกลาง ทั้งระดับ 4 ระดับ 5 และระดับ 6 ล้วนมีข้อกำหนดที่เหมือนกันคือ สามารถฟัง พูด อ่านและเขียนได้ในระดับหนึ่ง และมีการเพิ่มเติมทักษะการแปลเป็นทักษะที่ 5 ซึ่งไม่มีในการวัดทักษะด้านนี้ในขั้นต้น โดยเรียงลำดับจากทักษะการแปลขั้นต้น ขั้นพื้นฐาน และขั้นทั่วไป นอกจากนี้ การสื่อสารในสถานการณ์ที่หลากหลาย ในระดับ 4

และระดับ 5 ระบุถึงความสามารถข้างต้นไว้ว่า ใช้ในหัวข้อที่ค่อนข้างซับซ้อนและซับซ้อน เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิต การเรียน และการทำงานเป็นต้นได้ ส่วนในระดับ 6 นั้นสามารถใช้ในหัวข้อการเรียน การทำงานที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจงกว่าระดับ 4 และระดับ 5

ประการต่อมา ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้ มีการกำหนดลักษณะขอบเขตแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ระดับ 4 หัวข้อนั้น ได้แก่ การใช้ชีวิตในสังคม สุขภาพ การใช้ชีวิตในโรงเรียน (มหาวิทยาลัย) เป็นต้น เมื่อเข้าสู่ระดับ 5 หัวข้อนั้นเริ่มไกลตัวผู้เรียนมากขึ้น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รูปแบบการใช้ชีวิต วิธีการเรียน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นต้น จึงเห็นได้ว่า หัวข้อในระดับ 5 นั้นมีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขึ้น ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แต่เป็นความสัมพันธ์กับสังคมและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนด้วย ผู้เรียนก็ควรที่จะสามารถนำทักษะภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสารได้ด้วย และเมื่อเข้าสู่ระดับ 6 หัวข้อนั้นไม่เพียงแต่เกี่ยวกับสังคม แต่ผู้เรียนยังต้องสามารถเป็นล่าม โดยการใช้ภาษาจีนเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างระหว่างประเด็นต่าง ๆ ของประเทศจีนกับต่างประเทศได้ด้วย

ประการสุดท้าย การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ ในภาพรวมนั้น ทั้งด้านพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์และไวยากรณ์ล้วนแล้วแต่มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยอยู่ในอัตราที่การเพิ่มขึ้นจากระดับ 4 ถึงระดับ 5 นั้นอยู่ระหว่าง 10-35% เช่นเดียวกับอัตราการเพิ่มจำนวนจากระดับ 5- 6 (เฉพาะการเพิ่มของจำนวนอักษรจีนเท่านั้นที่คงที่ กล่าวคือ แต่ละระดับเพิ่มขึ้นระดับละ 300 ตัวอักษร)

ตารางที่ 4
ความสามารถในการสื่อสาร ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดและการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณของมาตรฐานขั้นสูง

ระดับ	ความสามารถในการสื่อสาร	ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนด	การวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ
7	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดี - การแปลเฉพาะทางขั้นต้น - การสื่อสารในหัวข้อที่อยู่ในขั้นค่อนข้างสูง	- มารยาททางสังคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วรรณกรรมและศิลปะ การกีฬา การแสดงความรู้สึก วิชาเรียนในสาขาเฉพาะ	- ด้านพยางค์ จำนวน 1,110 พยางค์ - ด้านอักษรจีน จำนวน 3,000 ตัว - ด้านคำศัพท์ จำนวน 11,092 คำ - ด้านไวยากรณ์ จำนวน 572 ไวยากรณ์ - จำนวนตัวอักษรจีนในการเขียน 1,200 ตัวอักษร
8	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดี - การแปลเฉพาะทางขั้นพื้นฐาน - การสื่อสารในหัวข้อที่อยู่ในขั้นสูงและเฉพาะทาง	- ภาษาและตัวอักษร เศรษฐกิจการเมือง กฎหมาย ปรัชญาและประวัติศาสตร์	
9	- ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดี - การแปลเฉพาะทางได้ดี - การสื่อสารในหัวข้อและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยบูรณาการการใช้ทักษะที่หลากหลายเข้าด้วยกัน	งานวิจัยเชิงวิชาการ นโยบายและบทบัญญัติทางกฎหมาย ธุรกิจการค้า กิจการระหว่างประเทศ	

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการสื่อสารในมาตรฐานขั้นสูง ทั้งระดับ 7 ระดับ 8 และ ระดับ 9 ต่างมีรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ ระดับ 7 นั้นผู้เรียนมีความสามารถในทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนระดับดี และความสามารถในการแปลเฉพาะทางขั้นต้น ระดับ 8 นั้นต่างจากระดับ 7 เพียงความสามารถในการแปลเฉพาะทางพัฒนาเป็นขั้นพื้นฐาน ส่วนในระดับ 9 ไม่ว่าจะทักษะใดต้องอยู่ในระดับดีทั้งหมด โดยในระดับที่สูงขึ้น ความสามารถในการประยุกต์ใช้ภาษาของผู้เรียนก็จะยิ่งยืดหยุ่นมากขึ้นด้วย ในระดับ 9 ไม่ว่าจะสถานการณ์ใดผู้เรียนก็จะสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว เหมาะกับกาลเทศะ

ประการต่อมา ทักษะในการทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้ หัวข้อของแต่ละระดับนั้นมีขอบเขตเนื้อหาที่แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน โดยเรียงลำดับจากสถานการณ์ที่ระดับทางการมากน้อยต่างกันหรือแม้กระทั่งความกดดันในการใช้ต่างกันได้แก่ ระดับ 7 นั้น ยังคงเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวในสังคมให้เหมาะสม เช่น สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ร่วมประชุมในงานประชุมที่ค่อนข้างเป็นทางการได้ เมื่อเข้าสู่ระดับ 8 ลักษณะหัวข้อนั้นเกี่ยวข้องกับปรัชญาและประวัติศาสตร์ คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องก็จะเฉพาะทางมากขึ้น ผู้เรียนต้องสามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และเมื่อเข้าสู่ระดับ 9 หัวข้อนั้นเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงวิชาการ นโยบายและบทบัญญัติทางกฎหมายเป็นต้น ผู้เรียนจึงไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์ แต่จะต้องมีความเข้าใจในขอบเขตหรือสถานการณ์ที่จะต้องใช้คำศัพท์เหล่านั้นอย่างลึกซึ้งด้วย จึงจะเห็นได้ว่า ระดับยิ่งสูงความเข้มข้นของเนื้อหาก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น การสื่อสารในชีวิตประจำวันไม่ได้รับการกล่าวถึงในขั้นสูง นั่นก็เป็นเพราะหัวข้อที่ใกล้ตัวหรือใช้บ่อยเป็นทักษะที่ใช้วัดในขั้นต้นหรือขั้นกลางเท่านั้น

ประการสุดท้าย การวัดผลทักษะเชิงปริมาณในภาพรวมนั้น ทั้งด้านพยางค์ ด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์และด้านไวยากรณ์ ล้วนเพิ่มขึ้นจากขั้นกลาง แต่ในมาตรฐานขั้นสูง ไม่ได้แจกแจงจำนวนที่เพิ่มขึ้นทั้งจากระดับ 7 ถึงระดับ 8 หรือ ระดับ 8 ถึงระดับ 9 เมื่อเปรียบเทียบกับขั้นกลางแล้ว แต่ละด้านมีอัตราการเพิ่มขึ้นที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ ด้านพยางค์ จำนวนเพิ่มขึ้นประมาณ 20% ด้านอักษรจีนมีอัตราเพิ่มขึ้นเกือบ 70% ด้านคำศัพท์เพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวคือ ประมาณ 105% และด้านไวยากรณ์เพิ่มขึ้นประมาณ 35%

4.3 การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้าน

คำอธิบายของมาตรฐานแต่ละขั้นและระดับ นอกจากการระบุรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละระดับเป็นด้านความสามารถในการสื่อสาร การทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหา และการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณแล้ว ยังได้อธิบายถึงการวัดผลทักษะภาษาจีน ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการแปล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5
การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้านของมาตรฐานขั้นต้น

ทักษะ	ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3
การฟัง	- บทสนทนาอย่างง่ายประกอบจากคำหรือประโยคความเดียว (ภายใน 80 ตัวอักษร) - ทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐาน เช่น รูปภาพ วัตถุ - ระดับความเร็วของเนื้อหาที่ฟังไม่ต่ำกว่า 100 ตัว/นาที	- บทสนทนาหรือการพูดทั่วไปที่ประกอบจากประโยคความเดียวเป็นหลักหรือประโยคความซ้อนอย่างง่าย (ภายใน 150 ตัวอักษร) - ทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐาน เช่น การใช้มือ สีหน้า - ระดับความเร็วของเนื้อหาที่ฟังไม่ต่ำกว่า 140 ตัว/นาที	- บทสนทนาหรือการพูดทั่วไปที่ประกอบจากประโยคความเดียวเป็นหลักหรือประโยคความซ้อนอย่างง่าย (ภายใน 300 ตัวอักษร) - ทำความเข้าใจและได้รับสาระสำคัญจาก การเปลี่ยนแปลงของการออกเสียง โทนเสียงและความเร็วในการออกเสียงเป็นต้น - ระดับความเร็วของเนื้อหาที่ฟังไม่ต่ำกว่า 180 ตัว/นาที
การพูด	- ทักษะการพูดขั้นต้น - ตอบคำถามอย่างง่ายโดยใช้คำศัพท์หรือประโยคความเดียวที่ใช้บ่อย	- ทักษะการพูดขั้นพื้นฐาน - ถามตอบ เล่าเรื่องและสนทนาที่ง่ายและสั้นโดยใช้ประโยคความเดียวอย่างง่าย	- ทักษะการพูดทั่วไป - พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างง่ายโดยใช้ประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อนบ้าง
การอ่าน	- ความยาวภายใน 100 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 80 ตัว/นาที - การอ่านสัญลักษณ์ที่พบบ่อยที่สุดในชีวิตประจำวันและข้อความสั้น	- ความยาวภายใน 200 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 100 ตัว/นาที - การอ่านเนื้อหาที่มีลักษณะบรรยาย ประกาศทั่วไป	- ความยาวภายใน 300 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 120 ตัว/นาที - มีความเข้าใจทั้งใจความสำคัญและข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหาที่อ่าน - มีทักษะขั้นต้นของการอ่านเร็วและอ่านข้าม
การเขียน	- อักษรจีน 100 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 15 ตัว/นาที - ทักษะขั้นพื้นฐานที่สุด เช่น การใช้ภาษาเขียนในการกรอกข้อมูลพื้นฐานแต่ละบุคคล	- อักษรจีน 200 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 20 ตัว/นาที - ทักษะขั้นต้นเช่น การเขียนแนะนำการใช้ชีวิตและการเรียนจำนวนตัวอักษรไม่ต่ำกว่า 100 ตัวอักษร	- อักษรจีน 300 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 25 ตัว/นาที - ทักษะขั้นทั่วไป เช่น การเขียนอีเมลประกาศและความเรียงจำนวนตัวอักษรไม่ต่ำกว่า 200 ตัวอักษร โดยใช้ประโยคได้ถูกต้องชัดเจน

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ในมาตรฐานขั้นต้นตั้งแต่ระดับ 1-3 นั้น 1) ด้านทักษะการฟัง มีการกำหนดระดับความยากง่ายด้วยรูปแบบประโยคที่ฟัง จากประโยคความเดียวไปจนถึงประโยคซ้อน ความยาวของเนื้อหากำหนด โดยจำนวนตัวอักษรที่ในแต่ละระดับนั้นเพิ่มขึ้นประมาณหนึ่งเท่าตัว ระดับความเร็วของเนื้อหาที่ฟังก็เพิ่มขึ้นในอัตราคงที่ คือ ระดับละ 40 ตัวอักษร และการทำความเข้าใจเนื้อหาก็เริ่มต้นจากสิ่งที่จับต้องได้ไปจนถึงการแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลจากการเปลี่ยนแปลงของน้ำเสียงซึ่งต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการฟังที่สูงกว่า 2) ด้านการพูด ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกันคือ ผู้เรียนสามารถเข้าใจพยางค์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับสามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง สามารถพูดโดยใช้

คำศัพท์และไวยากรณ์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับ ส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกันคือ ระดับความซับซ้อนของรูปแบบประโยคที่ใช้จากระดับ 1 เป็นทักษะขั้นต้น เน้นการใช้ประโยคความเดียว ระดับ 2 เป็นทักษะขั้นพื้นฐาน เน้นการถามตอบด้วยประโยคอย่างง่าย และระดับ 3 เป็นทักษะขั้นทั่วไป เน้นการพูดคุยแสดงความคิดเห็นด้วยประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน 3) ด้านการอ่าน ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกันคือ ผู้เรียนสามารถอ่านพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์ และไวยากรณ์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับ สามารถอาศัยรูปภาพ สัทอักษรพินอินหรือพจนานุกรมในการอ่านทำความเข้าใจ ส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกันคือ ความยาวของเนื้อหาโดยอาศัยจำนวนตัวอักษรจีนเป็นเกณฑ์มีอัตราเพิ่มขึ้นที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับจะ100 ตัวอักษร ระดับความเร็วในการอ่านก็เช่นกัน มีอัตราการเพิ่มของจำนวนตัวอักษรที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับละ 20 ตัวอักษร ด้านการวิเคราะห์เนื้อหาที่อ่าน เรียงลำดับจากระดับ 1 การอ่านสัญลักษณ์ที่พบบ่อยที่สุดในชีวิตประจำวันและข้อความสั้น ระดับ 2 การอ่านเนื้อหาที่มีลักษณะบรรยาย ประกาศทั่วไปเป็นต้นและระดับ 3 ควรมีความเข้าใจทั้งใจความสำคัญและข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหาที่อ่าน นอกจากนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่ระดับกลาง ผู้เรียนยังต้องมีทักษะขั้นต้นของการอ่านเร็วและการอ่านข้ามด้วย และ 4) ด้านการเขียน ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกันคือ เข้าใจการเขียนอักษรจีนที่อยู่ในตารางแบ่งระดับ โดยอาศัยจำนวนตัวอักษรจีนเป็นเกณฑ์มีอัตราเพิ่มขึ้นที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับละ 100 ตัวอักษร รู้จักการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน สามารถเขียนอักษรจีนตามที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง ความเร็วในการเขียนมีอัตราเพิ่มขึ้นที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับละ 5 ตัวอักษร ความสามารถในการเขียนระดับ 1 ทักษะขั้นพื้นฐานที่สุดเช่นการใช้ภาษาเขียนในการกรอกข้อมูลพื้นฐานแต่ละบุคคล ระดับ 2 ทักษะขั้นต้นเช่น การเขียนแนะนำการใช้ชีวิตและการเรียนจำนวนตัวอักษรไม่ต่ำกว่า 100 ตัวอักษร ระดับ3 ทักษะขั้นทั่วไป เช่น การเขียนอีเมลประกาศและความเรียง จำนวนตัวอักษรไม่ต่ำกว่า 200 ตัวอักษรโดยใช้ประโยคได้ถูกต้องและชัดเจน

ตารางที่ 6
การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้านของมาตรฐานขั้นกลาง

ทักษะ	ระดับ 4	ระดับ 5	ระดับ 6
การฟัง	- ความยาวภายใน 400 ตัวอักษร - ความเร็วปกติ คือ180-200 ตัว/นาที - อุปสรรคในการฟัง ได้แก่ การกล่าวซ้ำ การเว้นวรรค	- ความยาวภายใน 500 ตัวอักษร - ความเร็วปกติ คือ 200-220 ตัว/นาที - อุปสรรคในการฟัง ได้แก่ การกล่าวซ้ำ การเว้นวรรค	- ความยาวภายใน 600 ตัวอักษร - ความเร็ว เร็วกว่าปกติเล็กน้อย คือ 220-240 ตัว/นาที - อุปสรรคในการฟัง ได้แก่ ประโยคผิดการแก้ไขประโยคให้ถูกต้อง
การพูด	- ทักษะขั้นต้น ระดับย่อหน้า - เล่าลำดับเหตุการณ์สถานการณ์ที่ค่อนข้างซับซ้อน แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างง่าย รูปประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน - การแสดงออก การใช้คำค่อนข้างคล่องแคล่วและถูกต้อง	- ทักษะขั้นพื้นฐาน ระดับย่อหน้า - เล่าลำดับเหตุการณ์โดยละเอียด แสดงความคิดเห็นของตนเอง และพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างมีเหตุผล รูปประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน - การแสดงออก การใช้คำถูกต้องเหมาะสม	- ทักษะขั้นทั่วไปความยาวระดับย่อหน้า - เล่าลำดับเหตุการณ์โดยละเอียด แสดงความคิดเห็นของตนเอง และพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างสมบูรณ์และมีเหตุผลด้วยรูปประโยคที่ซับซ้อน - การแสดงออก การใช้คำถูกต้องเหมาะสม

ทักษะ	ระดับ 4	ระดับ 5	ระดับ 6
การอ่าน	- ความยาวภายใน 500 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 140 ตัว/นาที - ทักษะขั้นต้นในการอ่านเร็ว การคาดเดาและคิดเชื่อมโยง การอ่านแบบมองข้ามอุปสรรค	- ความยาวภายใน 700 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 160 ตัว/นาที - สามารถใช้เทคนิคการอ่านเร็ว อ่านข้าม และสามารถค้นหาข้อมูลได้ดี	- ความยาวภายใน 900 ตัวอักษร - ความเร็วไม่ต่ำกว่า 180 ตัว/นาที - การเดาความหมายคำศัพท์จากบริบท การกดการณ์สาระที่แฝงอยู่ มีทักษะการอ่านเร็ว การค้นหาข้อมูลและการสรุปใจความสำคัญที่สูงขึ้น
การเขียน	- รูปประโยคอย่างง่าย - เขียนลักษณะบรรยาย อธิบาย และวิเคราะห์ (ไม่ต่ำกว่า 300 ตัวอักษร)	- รูปประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน - เขียนลักษณะบรรยาย อธิบาย และวิเคราะห์ (ไม่ต่ำกว่า 450 ตัวอักษร)	- รูปประโยคที่ค่อนข้างยาวและซับซ้อน - เขียนลักษณะบรรยาย อธิบาย และวิเคราะห์ (ไม่ต่ำกว่า 600 ตัวอักษร)
การแปล	- ทักษะการแปลขั้นต้น - สามารถทำหน้าที่ต้อนรับและล่ามแปลอย่างง่ายในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการ - เนื้อหาที่แปล คือ ข้อมูลภาษาทางการลักษณะบรรยายและอธิบายได้ส่วนใหญ่แปลได้ถูกต้องแม่นยำ	- ทักษะการแปลขั้นพื้นฐาน - สามารถทำหน้าที่ล่ามแปลตามอย่างง่าย ในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการ - เนื้อหาที่แปล คือ ข้อมูลลักษณะบรรยายและอธิบายทั่วไป และยังสามารถแปลบทความวิเคราะห์อย่างง่าย	- ทักษะการแปลทั่วไป - สามารถทำหน้าที่ล่ามแปลในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการได้ - เนื้อหาที่แปล คือ ข้อมูลลักษณะบรรยายอธิบายและวิเคราะห์ที่พบบ่อยได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ในมาตรฐานขั้นกลาง ตั้งแต่ระดับ 4-6 นั้น 1) ด้านการฟัง ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ ฟังเข้าใจบทสนทนาหรือคำพูดที่ไม่เป็นทางการของหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้อีกทั้งผู้ฟังยังต้องตระหนักถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในบทสนทนาและคำพูดด้วย แต่เนื้อหาที่ฟังมีความแตกต่างกันได้แก่ ความยาวของเนื้อหา โดยจำนวนตัวอักษรที่ในแต่ละระดับนั้นเพิ่มขึ้นประมาณ 100 ตัวอักษร เสียงที่ฟังนั้นมีความเป็นธรรมชาติแต่มีระดับการปะปนของภาษาถิ่นมากน้อยต่างกัน ระดับความเร็วของเนื้อหาที่ฟังคือระดับปกติในระดับ 4 - 5 และเร็วกว่าปกติเล็กน้อยในระดับ 6 นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการฟังที่แตกต่างกันโดยอุปสรรคในการฟังของระดับ 4 - 5 คล้ายคลึงกันได้แก่ การกล่าวซ้ำ การเว้นวรรค เป็นต้น ในระดับ 6 นั้นจะมีอุปสรรคในการฟังคือประโยคผิด การแก้ไขประโยคให้ถูกต้องเป็นต้น 2) ด้านการพูด ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ เข้าใจพยางค์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับ ออกเสียงได้อย่างถูกต้องโทนเสียงเป็นธรรมชาติ สามารถใช้ภาษาจีนในการแสดงออกและการสื่อสารตามหัวข้อที่กำหนดโดยใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับ โดยเน้นการพูดเพื่อบรรยายเหตุการณ์และการแสดงความคิดเห็น แต่ละระดับตั้งแต่ 4 - 6 มีความแตกต่างกันเพียงแค่ความละเอียดในการพูด ระดับยิ่งสูง ผู้พูดก็ต้องยิ่งสามารถแสดงออกได้สมบูรณ์ถูกต้อง โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ระดับ 6 ผู้เรียนต้องสามารถใช้ทักษะการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นการปรึกษาหารือการเจรจาในสถานการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น 3) ด้านการอ่าน ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ อ่านพยางค์อักษรจีนและคำศัพท์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับ อ่านทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้ โดยไวยากรณ์นั้นจะไม่เกินกว่าตารางแบ่งระดับ ความแตกต่างของระดับ 4- 6 คือ ความยาวของเนื้อหา โดยจำนวน

ตัวอักษรที่ในแต่ละระดับนั้นเพิ่มขึ้นประมาณ 200 ตัวอักษร ระดับความเร็วในการอ่าน มีอัตราการเพิ่มของจำนวนตัวอักษรที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับละ 20 ตัวอักษร การทำความเข้าใจเนื้อหาและเทคนิคในการอ่านในระดับ 4 และระดับ 5 นั้น สามารถอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่มีลักษณะบรรยาย อธิบายและวิเคราะห์ สามารถจับใจความสำคัญและคาดการณ์ จากการอ่านเนื้อหาได้อย่างสมเหตุสมผล อีกทั้งการทำความเข้าใจปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วย โดยในระดับ 5 ผู้เรียนจะต้องมีทักษะเหล่านี้สูงกว่าระดับ 4 ในแง่เทคนิคการอ่าน ระดับ 4 นั้นคาดหวังว่าผู้เรียนจะมีทักษะขั้นต้นในการอ่านเร็ว การคาดเดาและคิดเชื่อมโยงการอ่านแบบมองข้ามอุปสรรคเป็นต้น ส่วนในระดับ 5 นอกจากสามารถใช้เทคนิคการอ่านเร็วอ่านข้ามแล้ว ผู้เรียนยังต้องสามารถค้นหาข้อมูลได้ดีด้วย เมื่อเข้าสู่ระดับ 6 ผู้อ่านจะต้องอาศัยการเดาในการอ่านมากขึ้น เช่น การเดาความหมายคำศัพท์จากบริบท การคาดการณ์สาระที่แฝงอยู่ มีทักษะการอ่านเร็ว การค้นหาข้อมูลและการสรุปใจความสำคัญที่สูงขึ้น 4) ด้านการเขียน ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเขียนอักษรจีนที่อยู่ในตารางแบ่งระดับได้ ผู้เรียนเข้าใจจุดเด่นและโครงสร้างของอักษรจีน ระดับยิ่งสูงยิ่งต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างอักษรจีนได้อย่างชำนาญ รูปประโยคที่ใช้ระดับ 4 คือรูปประโยคอย่างง่าย ระดับ 5 คือรูปประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน และระดับ 6 คือรูปประโยคที่ค่อนข้างยาวและซับซ้อน เพื่อนำมาเขียนลักษณะบรรยาย อธิบายและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน โดยแต่ละระดับมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนตัวอักษรระดับละ 150 ตัวอักษร ยิ่งระดับสูง ก็ยิ่งต้องเขียนเพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลายขึ้นและมีการใช้กลวิธีในการเขียน การใช้ภาษาและรูปแบบการเขียนมีความถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น และ 5) ด้านการแปล ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ สามารถแปลตามหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์และสามารถตระหนักถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างการแปล (ขั้นต้น ขั้นพื้นฐานและขั้นทั่วไปตามลำดับ) โดยระดับ 4 นั้นคาดหวังว่า ผู้เรียนจะสามารถทำหน้าที่ต้อนรับและล่ามแปล (陪同口译) อย่างง่ายในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการระดับ 5 นั้น ผู้เรียนสามารถทำหน้าที่ล่ามแปลตาม (交替传译) อย่างง่าย ในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการ ส่วนระดับ 6 นั้น ผู้เรียนสามารถทำหน้าที่ล่ามแปลในสถานที่ที่ไม่เป็นทางการได้ ด้านเนื้อหาที่แปล ระดับ 4 กำหนดให้สามารถแปลข้อมูลภาษาทางการลักษณะบรรยายและอธิบายได้ส่วนใหญ่แปลได้ถูกต้องแม่นยำ ระดับ 5 นั้นสามารถแปลข้อมูลลักษณะบรรยายและอธิบายทั่วไปยังสามารถแปลบทความวิเคราะห์อย่างง่ายได้ด้วย เมื่อเข้าสู่ระดับ 6 จึงสามารถแปลข้อมูลลักษณะบรรยายอธิบายและวิเคราะห์ที่พบบ่อยได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ตารางที่ 7
การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้านของมาตรฐานขั้นสูง

ทักษะ	ระดับ 7	ระดับ 8	ระดับ 9
การฟัง	- การฟังเสวนาและข่าวสารทั่วไป - ความเร็วปกติหรือค่อนข้างเร็วประมาณ 800 ตัวอักษร - ฟังได้โดยไม่ได้รับผลกระทบจากสิ่งรบกวน พอจะสรุปสาระสำคัญได้	- กับการฟังเสวนาและข่าวสารเฉพาะทาง - ความเร็วปกติหรือค่อนข้างเร็วประมาณ 800 ตัวอักษร - ฟังได้โดยไม่ได้รับผลกระทบจากสิ่งรบกวน สามารถสรุปสาระสำคัญและเข้าใจรายละเอียดย่อย	- เนื้อหาหลากหลาย - ความเร็วปกติหรือค่อนข้างเร็วประมาณ 800 ตัวอักษร - สามารถวิเคราะห์ คาดเดาข้อมูลที่ต้องการ และเข้าใจนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

ทักษะ	ระดับ 7	ระดับ 8	ระดับ 9
	- มีความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง	- ค่อนข้างเข้าใจนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง	
การพูด	- ทักษะขั้นต้น ความยาวระดับย่อหน้า - การแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นและสามารถใช้โวหารต่าง ๆ	- ทักษะค่อนข้างดี ความยาวระดับย่อหน้า - สามารถกล่าวสุนทรพจน์ การพูดโดยไม่ได้เตรียมตัวหรือการพูดแก้ต่างสามารถใช้โวหารและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ระดับหนึ่ง	- ทักษะระดับดี ความยาวระดับย่อหน้า - ในการพูดทุกรูปแบบ สามารถใช้โวหารต่าง ๆ และสะท้อนความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ค่อนข้างดี
การอ่าน	- ความเร็วไม่ต่ำกว่า 200 ตัว/นาที - เข้าใจแนวความคิดจากการแสดงออกโดยใช้ภาษาจีนได้ระดับหนึ่ง - เข้าใจความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างภายในย่อหน้า รวมทั้งวิเคราะห์ตัดสินคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล เข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเข้าใจเทคนิคการอ่านต่าง ๆ และค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้	- ความเร็วไม่ต่ำกว่า 220 ตัว/นาที - เข้าใจแนวความคิดจากการแสดงออกโดยใช้ภาษาจีนได้ในระดับพื้นฐาน - เข้าใจเทคนิคการต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เข้าใจสิ่งที่บทความต้องการสื่อและนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและแม่นยำ สามารถค้นพบปัญหาด้านภาษาและจุดที่ขาดความสมเหตุสมผลเป็นต้น	- ความเร็วไม่ต่ำกว่า 240 ตัว/นาที - เข้าใจแนวความคิดจากการแสดงออกโดยใช้ภาษาจีนได้อย่างถ่องแท้ - บูรณาการการใช้เทคนิคการอ่านต่าง ๆ เข้าใจสิ่งที่บทความต้องการสื่อและนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง
การเขียน	- เขียนเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เขียนอธิบาย เขียนวิเคราะห์งานวิจัยเฉพาะด้าน มุมมองความคิดชัดเจน ลำดับชั้นและโครงสร้างโดยรวมชัดเจน ประโยคถูกหลักการใช้ รูปแบบถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการเหตุผล และใช้กลวิธีการเขียนได้หลายประเภท	- งานเขียนลักษณะเดียวกับระดับ 7 แต่มีลักษณะค่อนข้างยาว ลำดับชั้นและโครงสร้างชัดเจน กล่าวถึงการใช้กลวิธีการเขียนตัวอย่างเช่น สำนวน วลีที่ใช้บ่อยเป็นต้น	- เขียนวิทยานิพนธ์และงานเขียนรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งสามารถใช้รูปประโยคที่ซับซ้อนได้บูรณาการกลวิธีการเขียนต่าง ๆเข้าด้วยกัน เขียนละเอียดชัดเจน ทักษะการเขียนที่ดีเยี่ยม
การแปล	- ทำหน้าที่ล่ามแปลและล่ามแปลตามในสถานที่ที่เป็นทางการได้อย่างสมบูรณ์ สามารถแปลงานเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ งานเขียนอธิบาย งานเขียนเชิงวิเคราะห์และภาษาแปลโดยรวมตรงตามต้นฉบับรูปแบบถูกต้อง	- ทำหน้าที่ล่ามแปลตามหัวข้อเฉพาะทางในสถานที่ที่เป็นทางการ สามารถแปลงานเขียนเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ งานเขียนอธิบาย งานเขียนเชิงวิเคราะห์และงานเขียนวิจัยที่ค่อนข้างยาว ภาษาที่แปลถูกต้อง มีการใช้โวหารและรูปแบบหรือโทนของภาษาที่แปลตรงตามต้นฉบับ	- ทำหน้าที่ล่ามเฉียบพลันตามหัวข้อเฉพาะทางในสถานที่ที่เป็นทางการ สามารถแปลงานหลากหลายรูปแบบ ภาษาแปลรูปแบบถูกต้อง มีความต่อเนื่อง มีการใช้โวหารและรูปแบบหรือโทนของภาษาที่แปลตรงตามต้นฉบับ

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษาพบว่า ในมาตรฐานขั้นสูง ตั้งแต่ระดับ 7-9 นั้น 1) ด้านการฟัง ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ การฟังเสวนาและข่าวสารบ้านเมือง เพียงแต่ระดับที่สูงกว่าหัวข้อนั้นก็จะเฉพาะทางมากกว่า โดยความเร็วในการฟังอยู่ในระดับปกติหรือค่อนข้างเร็ว (ประมาณ 800 ตัวอักษร) ทั้งนี้ผู้ฟังสามารถฟังได้โดยไม่ได้รับผลกระทบจากสิ่งรบกวน ยิ่งระดับสูงยิ่งต้องฟังแล้ววิเคราะห์ตามด้วย 2) ด้านการพูด ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ สามารถใช้พยางค์คำศัพท์และไวยากรณ์ในตารางแบ่งระดับขั้นสูง ความสามารถในการแสดงออกความยาวเป็นย่อหน้า (ขั้นต้น ค่อนข้างดีและดีตามลำดับ) นำมาใช้ในการแสดงออกและสื่อสารตามหัวข้อที่กำหนดโดยใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ตามระดับนั้น ๆ สามารถใช้รูปประโยคที่ซับซ้อนพูดแสดงความคิดเห็น โทนเสียงเป็นธรรมชาติพูดได้อย่างคล่องแคล่วและสมเหตุสมผล โดยระดับ 7 นั้น เน้นการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นและสามารถใช้โวหารต่าง ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการพูด ระดับ 8 นั้น สามารถกล่าวสุนทรพจน์ การพูดโดยไม่ได้เตรียมตัวหรือการพูดแก้ต่าง สามารถใช้โวหารต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สะท้อนความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ระดับหนึ่ง ระดับ 9 นั้นไม่ว่าจะเป็นการพูดลักษณะใดก็สามารถใช้โวหารต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว สะท้อนความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ค่อนข้างดี 3) ด้านการอ่าน ทั้ง 3 ระดับมีเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ อ่านพยางค์อักษรจีนและคำศัพท์ที่จัดอยู่ในตารางแบ่งระดับได้ถูกต้อง อ่านทำความเข้าใจหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้ โดยไวยากรณ์นั้นไม่เกินกว่าในตารางบ่งระดับ ส่วนที่แตกต่างกันคือ ระดับความเร็วในการอ่าน มีอัตราการเพิ่มของจำนวนตัวอักษรที่คงที่คือ เพิ่มขึ้นระดับละ 20 ตัวอักษร ระดับการทำความเข้าใจแนวความคิดและรูปแบบการแสดงออกโดยใช้ภาษาจีน ในระดับ 7 ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างภายในย่อหน้า รวมทั้งวิเคราะห์ ตัดสิน คาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เข้าใจเทคนิคการอ่านต่าง ๆ และค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ในระดับ 8 ผู้เรียนเข้าใจเทคนิคการต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ เข้าใจสิ่งที่บทความต้องการสื่อและนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและแม่นยำ สามารถค้นพบปัญหาด้านภาษาและจุดที่ขาดความสมเหตุสมผลเป็นต้น เมื่อเข้าสู่ระดับ 9 ผู้เรียนสามารถบูรณาการการใช้เทคนิคการอ่านเข้าใจสิ่งที่บทความต้องการสื่อและนัยยะแฝงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 4) ด้านการเขียน ผู้เรียนเข้าใจการเขียนอักษรจีนที่อยู่ในตารางแบ่งระดับขั้นสูง โดยแต่ละระดับมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาที่เขียนแตกต่างกันคือ ระดับ 7 สามารถเขียนเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เขียนอธิบายเขียนวิเคราะห์งานงานวิจัยเฉพาะด้าน มุมมองความคิดชัดเจน ลำดับขั้นและโครงสร้างโดยรวมชัดเจน ประโยคถูกหลักการใช้รูปแบบถูกต้องการแสดงออกถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการเหตุผล และสามรถใช้กลวิธีการเขียนได้หลายประเภท ในระดับ 8 นั้นแตกต่างจากระดับ 7 เพียงงานเขียนนั้นมีลักษณะค่อนข้างยาว ลำดับขั้นและโครงสร้างชัดเจน กล่าวถึงการใช้กลวิธีการเขียนตัวอย่างเช่น สำนวน วลีที่ใช้บ่อยเป็นต้น เมื่อเข้าสู่ระดับ 9 ผู้เรียนสามารถเขียนวิทยานิพนธ์และงานเขียนรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งสามารถใช้รูปประโยคที่ซับซ้อนได้บูรณาการกลวิธีการเขียนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เขียนละเอียดชัดเจนด้วยทักษะการเขียนที่ดีเยี่ยม และ 5) ด้านการแปล ผู้เรียนสามารถแปลตามหัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดให้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ความสามารถในการแปลอาชีพนั้นแบ่งเป็นขั้นต้น ขั้นพื้นฐาน และขั้นดีเยี่ยม ในระดับ 7 สามารถทำหน้าที่ล่ามแปลและล่ามแปลตามในสถานที่ที่เป็นทางการได้อย่างสมบูรณ์ สามารถแปลงาน เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ งานเขียนอธิบาย งานเขียนเชิงวิเคราะห์ และภาษาแปลโดยรวมตรงตามต้นฉบับรูปแบบถูกต้อง ในระดับ 8 ผู้เรียนสามารถทำ

หน้าที่ล่ามแปลตามหัวข้อเฉพาะทางในสถานที่ที่เป็นทางการสามารถแปลงานเขียนเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ งานเขียนอธิบายงานเขียนเชิงวิเคราะห์และงานเขียนวิจัยที่ค่อนข้างยาว ภาษาที่แปลถูกต้อง มีการใช้โวหารและรูปแบบหรือโทนของภาษาที่แปลตรงตามต้นฉบับ ในระดับ 9 ผู้เรียนสามารถทำหน้าที่ล่ามเฉียบพลันตามหัวข้อเฉพาะทางในสถานที่ที่เป็นทางการ สามารถแปลงานหลากหลายรูปแบบ ภาษาแปลรูปแบบถูกต้อง มีความต่อเนื่อง มีการใช้โวหารและรูปแบบหรือโทนของภาษาที่แปลตรงตามต้นฉบับ

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ ฉบับปี ค.ศ. 2021 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผล

ประการแรก มาตรฐานแต่ละขั้น ระหว่างมาตรฐานขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นสูงนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า สาเหตุที่อัตราการเพิ่มปริมาณของทั้งด้านพยางค์ ด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์ ด้านไวยากรณ์และด้านจำนวนอักษรจีนในการเขียนจากขั้นต้นสู่ขั้นกลางนั้นสูงกว่าจากขั้นกลางสู่ขั้นสูง สามารถอธิบายได้ดังนี้ หากมองในภาพรวม นับตั้งแต่การกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของมาตรฐานแต่ละขั้น จะเห็นว่า ขั้นต้นเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเมื่อพิจารณาสาระสำคัญของการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในขั้นกลางและขั้นสูงแล้ว ล้วนมีเนื้อหาที่กำหนดโดยอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานขั้นต้น ส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาและแตกต่างนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือ ขอบเขตหรือเนื้อหาเดิม แต่เพิ่มระดับความลึกซึ้งมากขึ้นและการเพิ่มขอบเขตหรือเนื้อหาใหม่ การกำหนดเช่นนี้สัมพันธ์กับการกำหนดจำนวนพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์ ไวยากรณ์และจำนวนอักษรจีนที่ใช้ในการเขียนโดยตรง ตัวอย่างเช่น ด้านพยางค์ การเรียนรู้พยางค์หรือระบบเสียงซึ่งประกอบด้วยเสียงพยัญชนะเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์นั้น เป็นเนื้อหาความรู้ที่มักจะเน้นในผู้เริ่มเรียนภาษาจีนหรือผู้เรียนภาษาจีนระดับต้น เนื่องจากการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอินภาษาจีนถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้อักษรหรือคำศัพท์ภาษาจีน ดังที่ Ke Bide (2003) กล่าวว่าสัทอักษรพินอินภาษาจีนนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและทำความเข้าใจระบบเสียงในภาษาจีน อีกทั้งยังออกเสียงอักษรจีนได้ถูกต้องอีกด้วย ดังนั้นการปรากฏจำนวนพยางค์ที่มากกว่าในขั้นต้นสู่ขั้นกลางจึงถือว่าเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์ ด้านไวยากรณ์และจำนวนตัวอักษรจีนที่ใช้ในการเขียนนั้น ในความเป็นจริงแล้วไม่ว่าจะเป็นจำนวนในด้านใดก็ตาม การแบ่งเช่นนี้เพียงเพื่อต้องการให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบหรือประเมินความสามารถทางภาษาจีนได้ง่ายขึ้น ดังเช่น การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน 6 ระดับที่ใช้อยู่ ณ ปัจจุบัน ผู้เรียนก็สามารถเตรียมตัวสอบจากการดูตารางคำศัพท์แต่ละระดับได้ประกอบกับการฝึกฝนทำข้อสอบ หากว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจขอบเขตเนื้อหาในระดับนั้น ๆ แล้วโอกาสที่จะสอบผ่านในระดับนั้นก็จะสูงขึ้น

ประการต่อมา ลักษณะเด่นของมาตรฐานแต่ละขั้นและระดับ มีการอธิบายรายละเอียดด้วยการบรรยายว่า ความยากและความซับซ้อนในการวัดระดับความสามารถขึ้นอยู่กับขั้นและระดับที่สูงขึ้น ผู้อ่านจะเห็นภาพชัดเจนมากขึ้นเมื่อพิจารณาหัวข้อที่ยกตัวอย่างประกอบ อีกทั้งปริมาณพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์และไวยากรณ์ซึ่งส่วนท้ายของมาตรฐานฉบับนี้ได้แจกแจงไว้เรียบร้อย ทั้งนี้ ความแตกต่างของรายละเอียดเนื้อหาที่บรรยายในมาตรฐานแต่ละระดับในขั้นเดียวกัน ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร ระดับ 1-3

ของขั้นต้น ระดับ 4-6 ของขั้นกลาง และระดับ 7-9 ของขั้นสูง จะพบว่า หากพิจารณารายละเอียดเนื้อหาแต่ละระดับในขั้นเดียวกันนั้น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ มิได้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงการก้าวกระโดดของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการวัดระดับความสามารถมากนัก เป็นการเพิ่มระดับทีละน้อยและต่อเนื่อง สังเกตได้จากการใช้คำว่า “ขั้นต้น”“ขั้นพื้นฐาน” และ “ขั้นทั่วไป” เป็นต้น 2) ด้านทักษะในการทำความเข้าใจเนื้อหาหรือหัวข้อที่กำหนด ระดับ 1-3 ของขั้นต้น ระดับ 4-6 ของขั้นกลาง แต่ละระดับในขั้นเดียวกัน ยังคงมีความเกี่ยวข้องที่สามารถทำให้ผู้เรียนเห็นถึงการเรียบเรียงลำดับเนื้อหาที่สอดคล้องกัน เพียงแต่ขอบเขตและระดับความลึกซึ้งนั้นเพิ่มขึ้นจากน้อยไปมาก แต่เมื่อพิจารณาระดับ 7-9 ของขั้นสูง จะเห็นว่า หัวข้อหรือเนื้อหาที่กำหนดนั้นมีทิศทางที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน สื่อถึงความรู้ที่ผู้เรียนควรมี มิได้เป็นการเรียงลำดับขอบเขตจากแคบไปกว้างเท่านั้น แต่เป็นความรู้ในขอบเขตที่หลากหลายหรือต้องรู้รอบนั่นเอง นั่นหมายความว่า การทดสอบเพื่อวัดระดับความสามารถในขั้นสูงนี้ แต่ละระดับอาจมิได้ผ่านได้ง่ายเท่าสองขั้นแรก และ 3) ด้านการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ พบว่า ความแตกต่างภายในระหว่างระดับ 1–3 ของขั้นต้นนั้นมีมากที่สุด กล่าวคือ อัตราการเพิ่มขึ้นของพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์และไวยากรณ์จากระดับ 1 สู่ระดับ 2 และจากระดับ 2 สู่ระดับ 3 สูงกว่า อัตราการเพิ่มขึ้นจากระดับ 4 สู่ระดับ 5 และจากระดับ 5 สู่ระดับ 6 ยิ่งเมื่อถึงขั้นสูง กลับไม่มีความแตกต่างในเชิงปริมาณของแต่ละระดับอีกต่อไป ผู้เขียนเห็นว่า การออกแบบเช่นนี้ เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างระดับความยากของเนื้อหาและปริมาณพยางค์ อักษรจีน คำศัพท์และไวยากรณ์ที่ต้องสั่งสม ในขั้นต้นเมื่อเนื้อหายังคงง่ายอยู่ ผู้เรียนจึงควรสั่งสมด้านปริมาณให้ได้มากเข้าไว้ การวัดระดับความสามารถอาจเน้นการท่องจำมากกว่า แต่เมื่อเนื้อหายากขึ้น ผู้เรียนสั่งสมด้านปริมาณมากพอควรแล้ว การวัดระดับความสามารถจึงเน้นการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์มากกว่า

ประการสุดท้าย คือ การวัดผลทักษะภาษาจีนแต่ละด้าน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาตรฐานนั้นมีลักษณะการบรรยายคล้ายคลึงกับเรื่องความสามารถในการสื่อสาร กล่าวคือ คำอธิบายเกี่ยวกับทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปลในแต่ละระดับในขั้นเดียวกันนั้น เป็นการเพิ่มระดับความยากทีละน้อยและต่อเนื่อง สังเกตได้จากการใช้จำนวนตัวอักษรกำกับความเร็ว ความยาวของเนื้อหาเป็นต้น นอกจากนี้ นับว่าเป็นการกล่าวถึงคำอธิบายเรื่องการวัดระดับความสามารถด้านการแปลโดยละเอียดครั้งแรก เมื่อเทียบกับมาตรฐานและโครงร่าง ฉบับปี ค.ศ. 1988 และมาตรฐานในการวัดความสามารถฉบับปี ค.ศ. 2007 ซึ่งทำให้ผู้เขียนคิดว่า ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดซึ่งหากว่าจะนำมาใช้จริงในการสอบ HSK แล้วนั้น รูปแบบการสอบในปัจจุบันซึ่งมีเพียงข้อสอบข้อเขียนและข้อสอบการพูดยังไม่สามารถตอบสนองต่อการวัดผลด้านทักษะการแปลได้ และอาจเป็นไปได้ว่า จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญภาษาจีนชาวต่างชาติจากประเทศต่าง ๆ หรือผู้เชี่ยวชาญชาวจีนที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศในการออกแบบและพัฒนาข้อสอบ เพื่อที่จะสามารถใช้ข้อสอบเป็นเครื่องมือในการวัดผลทักษะการแปลได้จริง ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาไปถึงข้อมูลด้านการวัดผลทักษะภาษาเชิงปริมาณ เบื้องต้นจะพบว่า ข้อสอบ HSK ปัจจุบันนั้น ประกอบด้วยจำนวนคำศัพท์น้อยที่สุด คือ 150 คำ ในระดับ 1 และจำนวนคำศัพท์มากที่สุด คือ 5,000 คำ (หรือ 5,000 คำขึ้นไป) ในระดับ 6[7] แต่ทว่า มาตรฐานใหม่ฉบับนี้ มีการกำหนดจำนวนคำศัพท์น้อยที่สุด คือ 500 คำ ในขั้นต้น

[7] จำนวนคำศัพท์แต่ละระดับของข้อสอบ HSK ปัจจุบัน แจกแจงได้ ดังนี้ ระดับ 1 จำนวน 150 คำ ระดับ 2 จำนวน 300 คำ ระดับ 3 จำนวน 600 คำ ระดับ 4 จำนวน 1,200 คำ ระดับ 5 จำนวน 2,500 คำ และระดับ 6 จำนวน 5,000 คำ (หรือ 5,000 คำขึ้นไป) โดยคำศัพท์ระดับที่สูงกว่าจะรวมคำศัพท์ในระดับก่อนหน้าไว้ด้วย

ระดับ 1 และจำนวนคำศัพท์มากที่สุด คือ 11,092 คำ ในขั้นสูง ระดับ 7-9 จึงอาจอนุมานได้ว่า นอกจากความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบข้อสอบที่จะมีการนำทักษะการแปลมาเป็นส่วนหนึ่งในการวัดความสามารถทางภาษาจีนของผู้เรียนชาวต่างชาติแล้ว ด้านจำนวนคำศัพท์ที่มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ก็จะส่งผลให้ระดับความยากของข้อสอบรูปแบบใหม่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรฐานการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ ฉบับปี ค.ศ. 2021 ซึ่งเป็นข้อมูลที่เพิ่งได้รับการเผยแพร่ ผู้เขียนจึงเน้นความสำคัญที่การทำความเข้าใจเนื้อหาของมาตรฐานเป็นหลัก ผู้ที่สนใจศึกษาหัวข้อลักษณะนี้ สามารถศึกษาในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นได้ โดยอาศัยผลการศึกษาครั้งนี้เป็นพื้นฐาน เช่น การศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะด้านพยางค์ ด้านอักษรจีน ด้านคำศัพท์และด้านไวยากรณ์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาจีนแก่ผู้เรียนชาวไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Chinese Testing International. (n.d.). *About Us*. www.chinesetest.cn/goaboutus.do

中华人民共和国教育部. (2021). *《国际中文教育中文水平等级标准》发布*.

http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/gzdt_gzdt/s5987/202103/t20210329_523304.html

刘英林, **郭**树军, **王志芳**. (1988). 汉语水平考试(HSK)的性质和特点. *世界汉语教学*, 111.

张广冬. (2017). *新汉语水平考试真题词汇与大纲词汇对比研究*. [硕士论文]. 上海师范大学.

柯彼德. (2003). 汉语拼音在国际汉语教学中的地位和运用. *世界汉语教学*, 70.

赵琪凤. (2016). 汉语水平考试的历史回顾及研究述评. *中国考试*, 47-48.

崔娜. (2019). 新汉语水平考试(HSK)大纲词汇表问题研究. *考试研究*, 79-80.

阚铮. (2014). *HSK新旧大纲之比较分析–以新三级试题为例*. [硕士论文]. 鲁东大学.

คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สุวรรณี ทองรอด
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการเก็บรวบรวมวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยวิเคราะห์วรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย ตลอดจนศึกษาถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ จากเหตุการณ์สำคัญ ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน - 31 ธันวาคม พ.ศ.2561 ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญปรากฏในรูปของวรรณกรรมบทเพลง จำนวน 30 เพลง วรรณกรรมนิทาน จำนวน 2 เรื่อง และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย จำนวน 7 เรื่อง โดยแต่ละรูปแบบของวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญต่อมุมมองปัจเจกบุคคลและต่อการสร้างสรรค์ทางสังคม ทั้งทางด้านการกระทำและความคิด ตลอดจนองค์ความรู้ของมนุษย์ในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ คุณค่า ความสำคัญ วรรณกรรม เหตุการณ์สำคัญ หมูป่าอะคาเดมี ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน

The Values and Importance of Literature from important events: A case study of the Moo pa (wild boar) football team trapped in Tham Luang-Khun Nam Nang Norn Cave, Mae Sai District, Chiang Rai Province

Suwannee Thongrot
Faculty of Humanities, Naresuan University

Abstract

This article is a collective information of literature from important events. It is a case study of the Moo pa (wild boar) football team trapped in Tham Luang-Khun Nam Nang Norn Cave, Mae Sai District, Chiang Rai Province. The data were collected and analyzed from songs, tales, and other relevant creative literature as contemporary literature. In addition, the value and importance of various genres of literature from important events from 23 June - 31 December 2018 were also explored. The research findings showed that the literature from important events appeared in the form of songs (30 songs), tales (2 tales), and other relevant creative literature as a contemporary literature (7 stories). Each of them reflected its value and importance on individual views and to social creativity, both in terms of action and ideas, as well as human knowledge in the integration of various social sciences and contemporary cultures.

Keywords: Values, Importance, Literature, Important events, Moo pa (wild boar) football team, Tham Luang, Khun Nam Nang Norn

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

งานวรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับเหตุการณ์ในสังคมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากทว่าสามารถอยู่ด้วยกันอย่างแนบแน่น เมื่อผู้ที่สร้างงานเป็นคนที่อยู่ในสังคมนำภาพจริงที่เกิดขึ้นในสังคมสะท้อนออกมา สอดคล้องกับ เจตนา นาควัชระ (2521, น. 13-14) ได้เสนอว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งผูกพันกับสังคม และเป็นสมบัติร่วมของทุกยุค ทุกสมัย ทุกถิ่น การศึกษาวรรณกรรมจึงต้องควบคู่กับสังคม ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของวรรณกรรม ผู้ประพันธ์ได้แสดงความคิด ปรัชญา ตลอดจนความจริงในสังคมด้วยความสนใจและความรับผิดชอบ วรรณกรรมจึงมีอิทธิพลต่อสังคม รวมทั้งพลังในสังคมมนุษย์ด้วย ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่ และลักษณะสภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน เช่น เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

จากเหตุการณ์สำคัญเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ทีมนักฟุตบอล 12 คนและโค้ชได้เดินทางไปท่องเที่ยวและติดอยู่ภายในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในช่วงเวลานั้นได้มีการระดมกำลังจากหลายหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยรอดชีวิตออกมาได้ เรื่องราวปฏิบัติการค้นหาและช่วยเหลือทีมนักฟุตบอลทีมหมูป่าอะคาเดมีเป็นไปด้วยความยากลำบาก การดำเนินการครั้งนี้จึงต้องการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนานาชาติเดินทางเข้ามาในพื้นที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน การปฏิบัติการประกอบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการกู้ภัยของกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือจากนักดำน้ำในถ้ำจากสหราชอาณาจักร เบลเยียม ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย รวมทั้งอีกหลายชาติอย่าง ลาว จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ ที่ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการกู้ภัยเข้ามาช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง รวมถึงน้ำใจจากคนไทยที่ส่งไปให้ทุกชีวิตในเหตุการณ์นั้นปลอดภัย

สิ่งที่น่าสนใจและเป็นกรณีศึกษาก็คือ การช่วยเหลือนักฟุตบอลทีมหมูป่าอะคาเดมีออกมาจากถ้ำหลวงได้อย่างปลอดภัย โดยทีมกู้ภัยจากหลายประเทศทั่วโลก ทำให้ที่หลายคนคิดว่าเป็น “ภารกิจที่เป็นไปไม่ได้” (Mission Impossible) กลายเป็นเรื่องจริงขึ้นมา มีหลายสถานการณ์และหลายเรื่องราวจากเหตุการณ์สำคัญครั้งนี้ที่สังคมทั่วโลกให้ความสนใจ นำไปสู่การเชื่อมโยงถึงองค์ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมือง จิตวิทยา ปรัชญาและศาสนา การท่องเที่ยว สื่อสารมวลชน สื่อภาพยนตร์ ภาษาและวรรณกรรม เป็นต้น จากเหตุการณ์สำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็นการสื่อสารเรื่องราวผ่านวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งในรูปของบทเพลง นิทาน ตำนาน และเรื่องเล่า ที่ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าอารมณ์ และความรู้สึกจากเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องโครงสร้างของความรู้สึก” (Structures of Feeling) ของ เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams, 1961, น. 131) ที่หมายถึง ประสบการณ์ทางสังคมที่ผู้คนมีร่วมกัน อันได้แก่ ค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนา และชีวิตจิตใจของคนในสังคมในขณะนั้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, น. 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเขียนวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อชีวิต บุคคลและสังคม ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ในการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมและระหว่างสังคมต่อสังคม ก่อให้เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมใหม่ของการติดต่อสื่อสาร ทั้งยังเป็นการจุดประกายความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมที่มาจากความคิดและจินตนาการผ่านการนำเสนอในรูปของ

การเขียนเชิงสร้างสรรค์ สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งในงานวรรณกรรม คือ เป็นผลงานที่ประพันธ์ขึ้นอย่างมีศิลปะ เป็นงานสร้างสรรค์อันเกิดจากเหตุการณ์สำคัญ ความคิดและจินตนาการ จากนั้นจึงเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ โดยมีทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะ ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมกว้าง ถึงเรื่องเล่า ประวัติความเป็นมา นิทาน ตำนาน เรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง เป็นต้น

ดังนั้น หากผู้เขียนเริ่มต้นด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สื่อสารออกมาในรูปของการเขียนสิ่งใหม่ ๆ จากเหตุการณ์สำคัญหรือเกิดจากความรู้ความคิดจินตนาการ ตลอดจนประสบการณ์ โดยผ่านการนำเสนอในรูปของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ด้วยสำนวนภาษาที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดงานเขียนที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทุกยุคทุกสมัย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมบทเพลง นิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การศึกษาในครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมเหล่านั้นกับสหวิทยาการแขนงต่าง ๆ และยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมโดยที่วรรณกรรมส่วนหนึ่งได้รับการสร้างสรรค์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัยจากเหตุการณ์สำคัญ เพื่อเชื่อมโยงความรู้กับศาสตร์แขนงต่าง ๆ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยเลือกศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวในระหว่างช่วงเวลาที่กำหนด พบว่ามีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพียง 3 ประเภท ได้แก่ บทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะวรรณกรรม 3 ประเภทนี้เท่านั้น

2. การทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องโครงสร้างของความรู้สึก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคมและบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมนั่นคือ แนวคิดเรื่อง “โครงสร้างของความรู้สึก” (Structures of Feeling) ที่เสนอโดย เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams, 1961, น. 131) ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม โครงสร้างของความรู้สึก หมายถึง ประสบการณ์ทางสังคมที่ผู้คนมีร่วมกัน อันได้แก่ ค่านิยม

ความรู้สึก ความปรารถนา และชีวิตจิตใจของคนในสังคมในขณะนั้น “โครงสร้างของความรู้สึก” เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมในแต่ละห้วงเวลาภายใต้ปริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม (the culture of a period) ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาผ่านถ้อยคำต่าง ๆ (words) จึงมีฐานะเป็นตัวบทประเภทหนึ่ง (a text) รวมถึงตัวบทอื่น ๆ เช่น นวนิยาย อัตชีวประวัติ หรือวรรณกรรมที่ได้รับการกลั่นกรองออกมาจากความทรงจำและประสบการณ์ของผู้คนในสังคม

วรรณกรรมไทยหลายเรื่องมีที่มาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ อาทิ วรรณกรรมบันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เมื่อผู้เขียนวรรณกรรมมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าว จึงสามารถถ่ายทอดความคิด อารมณ์ และความรู้สึกผ่านวรรณกรรมที่ได้สร้างสรรค์ออกมาอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวบทที่สำคัญ ดังนั้นวรรณกรรมจึงทำหน้าที่ตอบสนอง ทั้งทางด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ต่อสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ กล่าวคือ เหตุการณ์ที่ 13 หมูป่าติดถ้ำหลวงซึ่งเป็นวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม รวมถึงประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและรับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวอันแสดงถึงโครงสร้างของความรู้สึกที่สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม

แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรม

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญโดยอาศัยแนวคิดหลักคือการวิเคราะห์คุณค่าในวรรณกรรม ดังที่มีนักวิชาการนำเสนอไว้ ดังนี้

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 35-36) ได้เสนอแนวทางในการศึกษาคุณค่าของวรรณกรรม กล่าวคือ ในการพิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมขึ้นอยู่กับผู้อ่านเป็นสำคัญ การตัดสินหรือประเมินค่าวรรณกรรมต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ผู้อ่านควรขจัดอคติ ความรู้สึก รวมถึงประสบการณ์ส่วนตัวออกให้หมด และทำใจเป็นกลางที่สุด จากนั้นจึงประเมินค่าของวรรณกรรมนั้น ๆ อันได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ และคุณค่าทางสติปัญญา

วราภรณ์ บำรุงกุล (2530: 84-86) ได้อธิบายว่าวรรณคดีมีคุณค่าหลากหลายด้าน คำว่า “คุณค่า” ตรงกับคำว่า “value” ในภาษาอังกฤษ วรรณคดีมีคุณค่าหลัก 3 ประการ ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางศีลธรรม และคุณค่าทางสติปัญญา นอกจากนี้วรรณคดียังมีคุณค่าย่อย ได้แก่ คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางอักษรศาสตร์ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางประสบการณ์ คุณค่าทางการรู้แจ้งเห็นจริง และคุณค่าทางทักษะในการวิจารณ์

วรรณกรรมนอกจากจะมีคุณค่าในด้านต่าง ๆ แล้วยังแสดงถึงความสำคัญที่มีต่อสังคมอีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้แม้ว่าผู้วิจัยจะมิได้อาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสำคัญของวรรณกรรมโดยตรง แต่ผู้วิจัยจะอาศัยการอ่านละเอียด (close reading) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมซึ่งจะส่งผลให้เห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมดังกล่าวอีกด้วย

2.2 วรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ด้านภาษาและวรรณกรรม รวมถึงศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมงานวิจัย รายงานและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรม

บทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในอดีต จนถึงเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ติดถ้ำหลวง–ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในช่วงเวลา 6 เดือน (วันที่ 23 มิถุนายน ถึง 31 ธันวาคม 2561)

จากการศึกษาพบว่ามีงานวิจัยก่อนหน้าที่ได้ศึกษาในประเด็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ อาทิ นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิต (2547) ได้ศึกษาเรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ส่วน วริศรา อนันตโท (2547) ได้ศึกษากวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมีผลต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในเชิงมนุษยนิยมของวรรณกรรมเพื่อชีวิตในที่แสดงให้เห็นการต่อสู้ของประชาชนเพื่อความถูกต้อง เป็นธรรม และต่อต้านการใช้ความรุนแรง

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ติดถ้ำหลวง–ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายพบว่ามีผู้ศึกษาไว้บางส่วน อาทิ ณฤดี จินตวิโรจน์ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี (2562) ได้ศึกษาการประกอบสร้างความเป็นวีรบุรุษที่สะท้อนผ่านการรายงานข่าววิกฤต: กรณีศึกษาทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ยอดนิยม และงานของชญานุช วีรสาร (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาพการ์ตูน: จินตนาการในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยศึกษาจากภาพการ์ตูนที่เผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียซึ่งมีที่มาจากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจินตนาการของศิลปินที่สื่อออกมาได้อย่างสอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่พบงานที่ศึกษารวบรวมและแสดงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาประมาณ 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน ถึง 31 ธันวาคม 2561

3.2 เก็บรวบรวมและจัดหมวดหมู่วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ข้างต้น โดยเลือกสืบค้นจากแหล่งข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ แหล่งข้อมูลออนไลน์จากเว็บไซต์ยูทูบ (Youtube) โดยอาศัยการจัดอันดับเพลงที่อยู่ในหมวด “มาแรง” จำนวนยอดผู้เข้าชม และสร้างสรรค์ขึ้นในช่วงระยะเวลาที่กำหนดข้างต้น ส่วนวรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ สำรวจด้วยตนเองจากมุมหนังสือมาใหม่ (New Arrival Books) หนังสือแนะนำ (Recommended Books) และหนังสือขายดี (Best Seller Books) ในร้านหนังสือชั้นนำ ได้แก่ ร้าน B2S ร้านนายอินทร์ และร้าน SE-ED ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวและอยู่ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดข้างต้น

3.3 วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมดังกล่าว

3.4 นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. ผลการศึกษา

4.1 วรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า วรรณกรรมที่ปรากฏในรูปแบบวรรณกรรมบทเพลง จำนวน 30 เพลง วรรณกรรมนิทาน จำนวน 2 เรื่อง และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการเขียนวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลและสังคมวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

4.1.1 วรรณกรรมบทเพลง

วรรณกรรมบทเพลง เป็นวรรณกรรมที่ผู้ประพันธ์สร้างสรรค์ขึ้นสำหรับขับร้องและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ภาษาเป็นสื่อในการปลอบปลุกอารมณ์และความรู้สึกให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อเพลงที่แต่งขึ้นได้ตรงตามเจตนาของผู้เขียน โดยมีผู้ขับร้องช่วยปลอบปลุกอารมณ์ให้รับรู้หรือเร่งเร้าความรู้สึกต่าง ๆ ให้เด่นชัดขึ้น (เด่นศิริ สินสืบผล, 2543, น. 578) จากการสำรวจพบว่ามีการสร้างสรรค์วรรณกรรมบทเพลงที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ จำนวน 30 เพลง โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เพลงพื้นเมือง จำนวน 4 เพลง เพลงไทยลูกทุ่ง จำนวน 10 เพลง และเพลงไทยสากล-เพลงลูกกรุง จำนวน 16 เพลง มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 เพลงพื้นเมือง

เพลงพื้นเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบจำนวน 4 เพลง ดังนี้

ตารางที่ 1
รายชื่อเพลงพื้นเมือง

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน	วันที่สร้างสรรค์หรือเผยแพร่บทเพลง
1	แหล่รวมใจในนางนอน	เสมา เมืองเม็งราย ตู่ ดารณี	9 กรกฎาคม 2561
2	เพลงซอตำนานดอยนางนอน	ฝ้าย ชรินทร์ญา	12 กรกฎาคม 2561
3	ซอตำนานขุนถ้ำนางนอน	นิราวรรณ ชัยแก้ว	16 กรกฎาคม 2561
4	วอนแม่นางนอน	ทิฟปี้ หนองหินห่าว	29 มิถุนายน 2561

4.1.1.2 เพลงไทยลูกทุ่ง

เพลงไทยลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบจำนวน 10 เพลง ดังนี้

ตารางที่ 2
รายชื่อเพลงไทยลูกทุ่ง

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน	วันที่สร้างสรรค์หรือเผยแพร่บทเพลง
1	ดอยนางนอน	พรศักดิ์ ส่องแสง	7 กรกฎาคม 2561
2	วอนนางนอน	จินตหรา พูนลาภ	2 กรกฎาคม 2561
3	ขอบคุณเจ้าแม่นางนอน	เย็นจิตร พรเทวี	9 กรกฎาคม 2561
4	น้ำตาไหลอาลัยจ่าแซม	เย็นจิตร พรเทวี	26 กรกฎาคม 2561
5	วอนเจ้าแม่นางนอน	ทัช เทพพิทักษ์	1 กรกฎาคม 2561
6	พระครูบาบุญชุ่ม	ทินกร แกล้วกล้า	13 กรกฎาคม 2561
7	ขอบพระคุณแม่นางนอน	ทองดำ คำโล	6 กรกฎาคม 2561
8	วอนเจ้าแม่ดอยนางนอน	ปัญญา สุวรรณทิพย์	30 มิถุนายน 2561
9	สาธุแม่ถ้ำหลวงนางนอน	แดนชัย รีอินทร์	3 กรกฎาคม 2561
10	ส่งใจไปถ้ำหลวง	ศักดิ์ ศิริเวช	26 มิถุนายน 2561

4.1.1.3 เพลงไทยสากล-เพลงลูกกรุง

เพลงไทยสากล-เพลงลูกกรุงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบจำนวน 16 เพลง ดังนี้

ตารางที่ 3
รายชื่อเพลงไทยสากล-เพลงลูกกรุง

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน	วันที่สร้างสรรค์หรือเผยแพร่บทเพลง
1	ถ้ำหลวงขอทวงไถ่ถามชีวิต	สุรชัย จันทิมาธร	2 กรกฎาคม 2561
2	13 ชีวิตในถ้ำหลวง	เอ๋ สันติภาพ	4 กรกฎาคม 2561
3	ขุนน้ำใจไทย	แอ๊ด คาราบาว	4 กรกฎาคม 2561
4	13 หมูป่า คืนสู่แสงตะวัน	เล็ก คาราบาว	4 กรกฎาคม 2561
5	ถ้ำหลวงนางนอน	เสก โลโซ	1 กรกฎาคม 2561
6	หมูป่าอะคาเดมี่ 13 ชีวี ต้องปลอดภัย	สรรพสิทธิ์ ถือพุดซา	2 กรกฎาคม 2561
7	13 ชีวิตต้องรอด	เทพพนม เหล็กไหล	28 มิถุนายน 2561
8	วีรบุรุษถ้ำหลวง	วุฒิ ป่าบอน	5 มิถุนายน 2561
9	หมูป่าอะคาเดมี่	เอกรินทร์ เรืองญาติ	28 มิถุนายน 2561
10	ขอน้องผมคืน	เก่ง วงเฟรม	29 มิถุนายน 2561
11	คำสัญญา	เต็นท์ พิชญา	10 กรกฎาคม 2561
12	ส่งใจไปถ้ำหลวง	ปิ๊หน้อย	27 มิถุนายน 2561
13	ยังรอ (ถ้ำหลวง)	ต้า ชัชวาล	27 มิถุนายน 2561
14	น้ำใจส่งไปถ้ำหลวง	วงเด็กดิน	1 กรกฎาคม 2561
15	วอนแม่นางนอน	วงโรงเรียนเล็กในทุ่งกว้าง	1 กรกฎาคม 2561
16	HOPE (ความหวัง)	ว ง BLACKSHEEP & JOM JAHROM	30 มิถุนายน 2561

จากการศึกษารวบรวมวรรณกรรมบทเพลงทั้งหมดพบว่า วรรณกรรมบทเพลงมีหลากหลายประเภท ทั้งเพลงพื้นเมือง เพลงลูกทุ่ง เพลงไทยสากล และเพลงลูกกรุง แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน โดยไม่จำกัดแนวทาง ศิลปินทุกแขนงล้วนแต่มีความรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและปรารถนาให้ 13 หมูป่ารอดปลอดภัยจากอุบัติภัยในครั้งนี้เช่นเดียวกัน

วรรณกรรมบทเพลงที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำได้แสดงคุณค่าและความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ ประการแรก เป็นการบอกเล่าตำนานนางนอน ซึ่งเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะของชาวบ้านในพื้นที่ที่เล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน ตำนานนางนอนเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งมีฐานะเป็นทั้งแม่และภรรยาที่มีความรักและความสมหวัง แต่ท้ายที่สุดกลับประสบความผิดหวังและเกิดโศกนาฏกรรม นอกจากนี้ตำนานนางนอนยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่และอาณาเขตของสถานที่ทางธรรมชาติที่แสดงลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ ดังสะท้อนผ่านบทเพลงหลายเพลง เช่นในเพลง เพลง “ดอยนางนอน” ที่ขับร้องโดย พรศักดิ์ ส่องแสง หรือเพลง “ซอตำนานขุนถ้ำนางนอน” ที่ขับร้องโดย นิราวรรณ ชัยแก้ว

ประการที่สอง แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติซึ่งเป็นความเชื่อและความเคารพศรัทธาของผู้คนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น โดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบวงสรวง เป็นต้น เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือทั้ง 13 หมูป่าให้รอดปลอดภัย ดังเช่นในเพลง “สาธุแม่ถ้ำหลวงนางนอน” โดย แดนชัย รีอินทร์ เพลง “พระครูบาบุญชุ่ม” ขับร้องโดย ทินกร แกล้วกล้า หรือในเพลง “วอนแม่นางนอน” โดยโรงเรียนเล็กในทุ่งกว้าง ที่ได้กล่าวถึงการอ้อนวอนขอร้องต่อเจ้าแม่นางนอน ดังเนื้อเพลงว่า

หนูวอนเถอะฟ้าให้เมตตาเห็นใจ พี่หนูอยู่ในถ้ำหลวงขุนนางนอน
ให้พี่ผ่านพ้นโพยภัยหนูขอวอน หนูสวดมนต์ขอพรให้แม่นางนอนเมตตา
หนูวอนเถอะฟ้าโปรดเมตตาหนูบ้าง ให้แสงทองส่องทางให้ฟ้าสางกระจ่างใส
ให้หมู่มวลมิตรได้พ้นผ่านโพยภัย ได้กลับบ้านเร็วไวให้ปลอดภัยทุก ๆ คน

(วอนแม่นางนอน, 2561)

ประการที่สาม แสดงถึงพลังสามัคคีของของประชาชนชาวไทยและชาวโลกที่ร่วมมือกันและใช้ความสามารถทั้งหมดที่มีเพื่อช่วยเหลือทีมหมูป่าโดยไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น รวมถึงกำลังใจจากชาวไทยทั่วทั้งประเทศและชาวโลกที่ส่งมาให้แก่ผู้ช่วยเหลือและผู้ประสบภัยจนทำให้ภารกิจในครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังที่ปรากฏในบทเพลง เช่นเพลง “น้ำใจส่งไปถ้ำหลวง” ที่ขับร้องโดย วงเด็กดิน เพลง “ถ้ำหลวงนางนอน” ที่ขับร้องโดย เสก โลโซ หรือเพลง “ขุนน้ำใจไทย” ที่ขับร้องโดย “แอ๊ด คาราบาว” เป็นต้น ซึ่งเพลง “ขุนน้ำใจไทย” มีเนื้อหากล่าวถึงความรักความสามัคคี ความพากเพียรพยายาม รวมถึงกำลังใจของคนไทยที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจช่วยเหลือทีม 13 หมูป่า ดังต่อไปนี้

...ขุนน้ำนางนอน เจ้าไม่อาจซ่อนความดี ไม่อาจซ่อนสามัคคี ที่คนไทยมีต่อกัน
จากเหนือจรดใต้ หลายชีวิตทุ่มเทบากบั่น สิบสามชีวิตติดในถ้ำนั้น
ยิ่งกว่าเดิมพันมันกว่าฟุตบอล

ขุนน้ำนางนอนมิใช่นิยาย แต่เป็นเรื่องจริงเป็นความผิดพลาด
บนโลกใบนี้ไม่เคยมีเรื่องเหนือธรรมชาติ มีแต่พลังของคนทั้งชาติ
ทุ่มเทบทบาทช่วยเหลือเกื้อกัน
ตั้งแต่องค์ราชันย์ รัฐบาล ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชน
ขุนน้ำใจไทย...

(ขุนน้ำใจไทย, 2561)

นอกจากนี้ศิลปินยังได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงที่แสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์การเสียชีวิตของนาวาตรีสมาน กุนัน หรือ “จ่าแซม” จากการช่วยเหลือทีมหมูป่าอีกด้วย ดังเช่นในเพลง “น้ำตาไหลอาลัยจ่าแซม” ที่ขับร้องโดย เย็นจิตร พรเทวี

ประการสุดท้าย ยังแสดงถึงความงามและสุนทรียภาพผ่านภาษาที่ใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมบทเพลง ซึ่งบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ศิลปินผู้สร้างสรรค์ได้ร้อยเรียงภาษาไว้อย่างงดงามเปี่ยมด้วยความหมายและวรรณศิลป์ ทำให้ผู้ฟังเกิดสุนทรียภาพผ่านความไพเราะจากถ้อยคำในบทเพลงและเสียงดนตรี ดังเช่นในเพลง “ส่งใจไปถ้ำหลวง” ที่ขับร้องโดย ศักดิ์ ศิริเวช เพลงซอ “ตำนานดอยนางนอน” ที่ขับร้องโดย ฝ้าย ชรินทร์ญา หรือในเพลง “ขอบคุณเจ้าแม่นางนอน” ของดาว บ้านดอนที่ขับร้องโดย เย็นจิตร พรเทวี ซึ่งเพลงนี้เป็นเพลงที่มีภาษาสละสลวย งดงามทั้งความหมายและวรรณศิลป์ ดังตัวอย่าง

..ยิ้มทั้งน้ำตากราบแม่นางนอน ท่านยังอาทรปล่อยน้องทั้งทีม
สมคำวอนต่างมีร้อยยิ้ม ลูกหลานทั้งทีมกราบแม่นางนอน
ตื่นเถิดหนาลูกหลานมาแอ่วอ้อน ต่างดีใจที่เจ้าแม่ใจอ่อน
สมคำวอนเจ้าแม่สงสารปล่อยออกมา...

(ขอบคุณเจ้าแม่นางนอน, 2561)

4.1.2 วรรณกรรมนิทาน

นิทานจัดว่าเป็นงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง มักเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาหรือแต่งขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนาน หรือสอดแทรกแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กหรือเยาวชน (ทรงธรรม สุทธิธรรม, 2534, น. 115) นิทานถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชน (โชติ ศรีสุวรรณ, 2546, น. 38) วรรณกรรมประเภทนิทานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

4.1.2.1 หมูป่ากลับบ้าน: Wild Boars Return Home

หนังสือนิทานคำกลอนเรื่อง “หมูป่ากลับบ้าน: Wild Boars Return Home” แต่งโดย พระณัฏฐวัฒน์ ณฏฐิโต และปริญดา วัฒนจึงโรจน์ (2561) ซึ่งกล่าวถึงปฏิบัติการช่วยชีวิตทีมหมูป่า ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เขียนในรูปแบบ 2 ภาษา ไทย-อังกฤษ เล่าเรื่องราวภารกิจพาหมูป่ากลับบ้านตั้งต้นจนจบ ผ่านตัวละครเพื่อนสัตว์สุดน่ารัก ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีอยู่จริง สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคี การ

มีน้ำใจ การช่วยเหลือผู้อื่น การแก้ไขปัญหา การฟันผ่าอุปสรรค ภาวะผู้นำ รวมถึงการเป็นจิตอาสา ซึ่งสามารถนำมาเป็นบทเรียนสอนเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี

4.1.2.2 นิทานเรื่อง 13 หมูป่า

นิทานคำกลอนเรื่อง “13 หมูป่า” แต่งโดย วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ (2561) ซึ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรักความสามัคคี นิทานเรื่องนี้สร้างขึ้นจากความประทับใจในเหตุการณ์ที่หมูป่าทั้ง 13 ชีวิตติดอยู่ในถ้ำและได้รับความช่วยเหลือจากทีมงานอาสาทั่วโลกที่สามัคคีร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวจนทำให้ภารกิจนี้ประสบความสำเร็จ แนวคิดที่สอดแทรกภายในเรื่องเป็นการสอนใจเด็กและเยาวชนในเรื่องของการควบคุมสติเมื่อพบกับปัญหาและได้เรียนรู้วิธีจัดการและการสร้างสรรค์สังคมที่ดีร่วมกัน

ภาพที่ 1
หน้าปกหนังสือนิทานเรื่อง 13 หมูป่า

วรรณกรรมประเภทนิทานแม้จะพบน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียง 2 เรื่องเท่านั้น แต่ก็นับว่าเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะวรรณกรรมประเภทนิทานมักถูกสร้างเพื่อนำเสนอให้แก่เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในอนาคต ดังนั้นนิทานจึงมักสอดแทรกแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามที่สังคมคาดหวังไว้ ซึ่งนิทานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ มีทั้งนิทานที่อาศัยโครงเรื่องจากเหตุการณ์และตัวละครจริง นั่นคือเรื่อง “หมูป่ากลับบ้าน” และนิทานที่อาศัยโครงเรื่องจากเหตุการณ์จริงแต่ดัดแปลงตัวละครให้อยู่ในรูปการ์ตูนสัตว์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนหมูป่าทั้ง 13 คน นั่นคือเรื่อง “13 หมูป่า” อย่างไรก็ตามนิทานทั้ง 2 เรื่องต่างมุ่งนำเสนอเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำเช่นเดียวกัน และยังได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ไว้ในเรื่อง เช่น ความสามัคคี การมีน้ำใจ และการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และนำเสนอในรูปแบบที่สั้น กระชับ เข้าใจง่ายเหมาะแก่การใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ นิทานทั้งสองเรื่องยังได้เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เพิ่มเติม กล่าวคือ เรื่อง “หมูป่ากลับบ้าน” เป็นนิทาน 2 ภาษา ไทย-อังกฤษ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ นิทานทั้งสองเรื่องได้สร้างสรรค์เป็นนิทานคำกลอน ซึ่งนอกจากสัมผัสในบทร้อยกรองช่วยให้อ่านง่ายแล้วยังช่วยเสริมทักษะการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงถึงความสามารถของผู้แต่งด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมนิทานทั้ง 2 เรื่องเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าและเหมาะแก่การนำไปใช้เสริมทักษะชีวิตและเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

4.1.3 วรรณกรรมสร้างสรรค์

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยพบวรรณกรรม 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ วรรณกรรมบทเพลงและวรรณกรรมนิทาน อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีวรรณกรรมประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ ซึ่งมีจำนวนไม่มาก ได้แก่ งานเขียนต่าง ๆ เช่น ความเรียง สารคดี หรือการ์ตูน เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรืออาศัยเรื่องราวจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นวัตถุดิบและได้สร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบการ์ตูนและงานเขียนทั่วไป ด้วยเหตุนี้เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มวรรณกรรมเหล่านี้รวมเข้าไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน โดยเรียกว่า “วรรณกรรมสร้างสรรค์” ดังต่อไปนี้

4.1.3.1 เรื่องจริงที่ยังสงสัย บอกได้ชาตินี้เท่านั้น ตอน เขานางนอน

หนังสือเรื่อง “เรื่องจริงที่ยังสงสัย บอกได้ชาตินี้เท่านั้น ตอน เขานางนอน” แต่งโดย กฤษฎา กฤษณะเศรณี (2561) เป็นหนังสือสารคดีธรรมะที่เกี่ยวกับเรื่องราวของตำนานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน หนังสือเล่มนี้นอกจากจะบอกเล่าเรื่องราวของถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนในเชิงตำนานแล้ว ยังมีการเปรียบเทียบตำนานที่มาจากเรื่องเล่าที่มีที่มาแตกต่างกันอีกด้วย และนอกจากนี้ยังมีการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงพุทธปรัชญา และอธิบายในมุมมองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในครั้งนี้อย่างครอบคลุมครบถ้วน

4.1.3.2 ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

หนังสือเรื่อง “ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน” แต่งโดย รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน (2561) เป็นหนังสือสารคดีที่บันทึกเหตุการณ์ “13 หมูป่า” เข้าไปติดอยู่ในถ้ำหลวง ดอยนางนอน จ.เชียงราย เป็นเวลา 18 วัน (23 มิ.ย. ถึง 10 ก.ค. 2561) ซึ่งเป็นข่าวดังไปทั่วโลก และยังส่งผลให้ “ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน” เป็นถ้ำที่มีคนรู้จักมากที่สุดในโลก ซึ่งเนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับปฏิบัติการสำคัญในการช่วย 13 หมูป่า การบรรพชา 12 หมูป่าภายหลังจากที่ออกจากถ้ำหลวง รวมถึงตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำหลวงและดอยนางนอน นอกจากนี้ยังมีบทความพิเศษที่ให้ความรู้เกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนในเชิงวิทยาศาสตร์อีกด้วย

4.1.3.3 ปรากฏการณ์ถ้ำหลวง ทีมหมูป่าอะคาเดมี

หนังสือเรื่อง “ปรากฏการณ์ถ้ำหลวง ทีมหมูป่าอะคาเดมี” แต่งโดยคนข่าว 2499 และราช รามัญ (2561) ซึ่งได้รวบรวมเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการช่วยชีวิต 13 หมูป่า ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายโดยละเอียด ซึ่งเนื้อหาของหนังสือจะกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเรียงลำดับตามวันและเวลา ทั้งนี้เนื้อหาในหนังสือยังได้สอดแทรกข้อคิดและคติธรรมต่าง ๆ ไว้อย่างน่าสนใจ

4.1.3.4 #ถ้ำหลวง ตามติดภารกิจช่วยชีวิตทีมหมูป่า

หนังสือเรื่อง “#ถ้ำหลวง ตามติดภารกิจช่วยชีวิตทีมหมูป่า” เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของ แอดมินเว็บไซต์ “MThai” (2561) ซึ่งเป็นหนังสือบันทึกบอกเล่าถึงเหตุการณ์ 16 วัน ที่ได้รับความสนใจไปทั่วโลก กล่าวคือเป็นภารกิจการตามหาทีมหมูป่าที่หายไปในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย เหตุการณ์ครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากนานาชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเสียสละ ความสามัคคี โดยไม่มีคำว่าเชื้อชาติหรือศาสนามาแบ่งกั้น แสดงให้เห็นว่าทุกอุปสรรคสามารถผ่านพ้นและเกิดเป็นแรงบันดาลใจได้ ซึ่งรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายของหนังสือเล่มนี้จะนำไปบริจาคให้แก่มูลนิธิคนตาบอดไทยอีกด้วย

4.1.3.5 13 หมูป่าติดถ้ำ ปฏิบัติการสะท้านโลก

หนังสือเรื่อง “13 หมูป่าติดถ้ำ ปฏิบัติการสะท้านโลก” แต่งโดย หมูป่าตัวแรก (2561) เป็นหนังสือสารคดีภาพสำหรับเด็ก ซึ่งบันทึกเหตุการณ์ครั้งประวัติศาสตร์ของโลกและถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ช่วยชีวิตทีมหมูป่า ช่วยสอนเด็กและเยาวชนให้รู้จักควบคุมตนเองเป็น แก้ปัญหาเป็น และเอาตัวรอดได้ในโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตลอดเวลา สิ่งสำคัญที่ช่วยให้วิกฤตช่วยชีวิตทีมหมูป่าผ่านพ้นไปได้ คือหัวใจงดงามเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้คนทั้งโลก กล่าวได้ว่าเป็นบทเรียนล้ำค่าควรศึกษาเรียนรู้สำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21

4.1.3.6 สำรวจถ้ำมืด: ชุดสำรวจโลกและธรรมชาติ

หนังสือเรื่อง “สำรวจถ้ำมืด: ชุดสำรวจโลกและธรรมชาติ” แต่งโดย สุวัฒน์ อัศวไชยชาญ (2561) เป็นสารคดีสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับถ้ำ ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายโดยสรุปเกี่ยวกับ “ถ้ำ” ในประเทศไทยในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ได้ เช่น ความสำคัญของถ้ำ ประเภทของถ้ำ วิธีการเข้าชมหรือสำรวจถ้ำ เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสารคดีที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับถ้ำไว้ได้อย่างน่าสนใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

4.1.3.7 ขายหัวเราะ เล่มพิเศษ ฉบับ “The World United โลกรวมใจ ณ ใจกลางถ้ำ”

“ขายหัวเราะ” เป็นนิตยสารการ์ตูนรายสัปดาห์ของไทย ซึ่ง “ขายหัวเราะ” ฉบับนี้ (2561) ได้ประมวลเรื่องราวเกี่ยวกับ 13 หมูป่าติดถ้ำ ในรูปแบบการ์ตูนอย่างหลากหลายแง่มุม เนื่องจากเหตุการณ์นี้ถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของมนุษยชาติที่มีร่วมกัน ดังนั้น “ขายหัวเราะ” ฉบับนี้จึงจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแทนคำขอบคุณจากผู้เขียนและสำนักพิมพ์ที่มีต่อผู้ปฏิบัติงานทุกคนในภารกิจนี้ด้วยความซาบซึ้งยิ่ง

ภาพที่ 2

หน้าปกขายหัวเราะ เล่มพิเศษ ฉบับ “The World United โลกรวมใจ ณ ใจกลางถ้ำ”

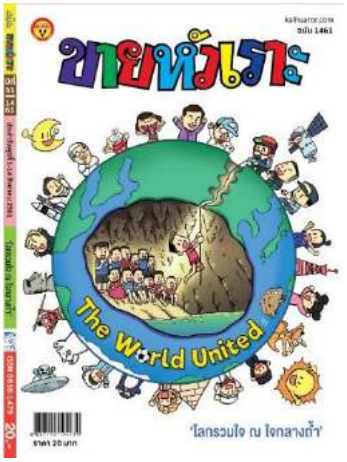

วรรณกรรมสร้างสรรค์จากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ อาจจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารคดีและการ์ตูน วรรณกรรมประเภทสารคดีพบจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ 13 หมูป่าติดถ้ำโดยตรงซึ่งสารคดีส่วนใหญ่มักนำเสนอเนื้อหาตั้งแต่เริ่มต้นเหตุการณ์จนถึงเหตุการณ์สิ้นสุด และ

เรื่องราวที่เกี่ยวกับบริบทแวดล้อมเช่น สารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับถ้ำ ส่วนวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่น่าสนใจอีกประเภทคือ “การ์ตูน” เนื่องจากลักษณะประการหนึ่งของการ์ตูนคือการสร้างความบันเทิงและตลกขบขันแก่ผู้อ่าน (บัวคำ บุญจันทร์, 2549, น. 18) แม้ว่าเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำในช่วงแรกจะเป็นเหตุการณ์ที่ค่อนข้างเศร้าโศกและจริงจัง แต่วรรณกรรมการ์ตูนอย่าง “ขายหัวเราะ” ที่จัดพิมพ์เป็นฉบับพิเศษนี้ก็สามารถนำเหตุการณ์ระหว่างการช่วยเหลือ 13 หมูป่ามาสร้างความตลกขบขันได้ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของวรรณกรรมเล่มนี้ ความตลกขบขันถือเป็นการสร้างความบันเทิงที่ช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดให้แก่ผู้คนในสังคม

จากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีวรรณกรรมสร้างสรรค์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก วรรณกรรมเหล่านี้นอกจากจะเป็นการแสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถของผู้สร้างแล้วยังทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาศ (2521, น. 23) ได้อธิบายไว้ว่าหน้าที่ประการหนึ่งของวรรณคดีคือการบันทึกสภาพสังคมและเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งวรรณกรรมสร้างสรรค์ยังทำหน้าที่ส่งต่อความคิดความเชื่อของผู้ในสังคมที่เกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนไปยังคนรุ่นหลังต่อไปอีกด้วย

จากปรากฏการณ์ที่วรรณกรรมสร้างสรรค์ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากซึ่งล้วนมีที่มาจากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ จึงแสดงให้เห็นว่าสังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม ส่วนวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นมาก็สามารถทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ และสืบทอดความคิดความเชื่อที่เกิดขึ้นในขณะนั้นไปยังคนรุ่นหลังที่ได้อ่านวรรณกรรมอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมก็มีส่วนสร้างสรรค์สังคมเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “วรรณกรรมกับสังคม” ได้เป็นอย่างดี ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2523, น. 178) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมมี 3 ลักษณะได้แก่ วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน และวรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม

4.2 คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ: กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญกรณีศึกษาเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยอาศัยวิธีการอ่านและวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด (close reading) ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมดังกล่าวมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมหลากหลายด้าน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยจึงประมวลคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมดังกล่าวและจำแนกออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ คุณค่าและความสำคัญต่อปัจเจกชน คุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคม และคุณค่าและความสำคัญต่อการบูรณาการกับสหศาสตร์ ดังต่อไปนี้

4.2.1 คุณค่าและความสำคัญต่อปัจเจกชน

จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญกรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีคุณค่าและความสำคัญต่อปัจเจกชนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1.1 ด้านภาษา

คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญสะท้อนผ่านภูมิปัญญาทางภาษาที่ใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งวรรณกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย วรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานในด้านวรรณศิลป์และวรรณศิลป์ที่ผสมผสานกับคีตศิลป์ ศิลปินผู้สร้างสรรค์ได้รวบรวมข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผสานกับอารมณ์และความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์จากนั้นจึงถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวโดยใช้ภาษาที่มีความงดงามทั้งความหมายและวรรณศิลป์ถ่ายทอดออกมาเพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับรู้รับทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น วรรณกรรมหลากหลายประเภทนี้นอกจากจะช่วยบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ศิลปินได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานด้านวรรณศิลป์เพื่อช่วยจรรโลงและกล่อมเกลาจิตใจของผู้คนในสังคมให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และภาคภูมิใจในความรักความสามัคคีของชาวไทยและชาวโลกที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์นี้

4.2.1.2 ด้านการศึกษา

วรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญมีคุณค่าในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านองค์ความรู้และทักษะในการเอาชีวิตรอดจากอุบัติภัย และองค์ความรู้ทางพุทธิปัญญา กล่าวคือ วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ได้ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ที่ 13 หมูป่าหายตัวไปในถ้ำจนถึงได้รับความช่วยเหลือออกมาอย่างปลอดภัยและเหตุการณ์ภายหลังจากนั้น อีกทั้งยังมีการถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการอธิบายวิธีการที่โค้ชเอกได้แนะนำให้สมาชิกทีมหมูป่าได้ปฏิบัติ เช่น การรักษาพลังงานในร่างกายหรือการบำเพ็ญภาวนา จนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ซึ่งองค์ความรู้และทักษะเหล่านี้ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ จนกระทั่งมีการนำไปประยุกต์ในห้องเรียน และจากการศึกษารวบรวมข้อมูลวรรณกรรมจะพบว่าวรรณกรรมบันทึกเหตุการณ์เหล่านี้ไม่ได้มีเพียงแต่บันเทิงคดีเท่านั้น แต่วรรณกรรมหลายเรื่องยังจัดอยู่ในประเภทสารคดีซึ่งจะช่วยให้สาระความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ยังมีคุณค่าในฐานะองค์ความรู้ทางพุทธิปัญญา กล่าวคือ เหตุการณ์ 13 หมูป่ายังได้สะท้อนถึงเรื่อง “ความไม่ประมาท” ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญอีกประการหนึ่งของพระพุทธศาสนา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงบทเรียนเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังถือเป็นบทเรียนสาธารณะที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้คนในสังคมอีกด้วย

4.2.1.3 ด้านทางบันเทิงคดี

คุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญสะท้อนผ่านอารมณ์และจินตนาการของมนุษย์ที่ได้สร้างสรรค์วรรณกรรมและบทเพลงต่าง ๆ วรรณกรรมและบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังอีกด้วย เพราะหน้าที่หนึ่งของวรรณกรรมคือการให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน (วิทย์ ศิวะศริยานนท์, 2544, น. 26) วรรณกรรมหลายเรื่องโดยเฉพาะนิทานต่าง ๆ จะมีเรื่องราวสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียดหรือซับซ้อนเกินไปเพื่อให้เยาวชนที่อ่านรู้สึกอยากอ่านอยากติดตามตลอดเรื่อง ดังนั้นผู้เขียนจึงมักสอดแทรกมุกตลกหรือเหตุการณ์ขำขันไว้ในเรื่องด้วยเพื่อสร้างความบันเทิง นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเล่มหนึ่งที่สร้างความบันเทิงแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดีอีกเรื่องหนึ่ง นั่นคือนิตยสารการ์ตูน “ขายหัวเราะ” ซึ่งจัดพิมพ์ฉบับพิเศษ และไม่เพียงบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงอย่าง

เดียวเท่านั้น แต่ยังสอดแทรกหรือดัดแปลงเหตุการณ์ให้มีความขำขันเพื่อคลายความเครียดของผู้ที่อ่านได้เป็นอย่างดี ส่วนวรรณกรรมบทเพลงต่าง ๆ ทั้งเพลงพื้นเมือง ลูกทุ่ง ไทยสากล หรือลูกกรุง ล้วนแต่สร้างสรรค์โดยใช้ภาษาที่สละสลวย งดงามด้วยวรรณศิลป์และมีท่วงทำนองที่ไพเราะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกสงสาร เห็นใจ ปรารถนาอยากให้ 13 หมูป่าที่ติดถ้ำรอดปลอดภัยแล้ว ยังสร้างสุนทรียะแก่ผู้ฟังอีกด้วย หลายบทเพลงได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเห็นได้จากจำนวนครั้งของผู้เข้าชมในแต่ละบทเพลงที่มีจำนวนมาก

4.2.2 คุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคม

4.2.2.1 ด้านค่านิยมและมโนทัศน์ทางศีลธรรม

วรรณกรรมที่ดีนอกจากจะให้คุณค่าทางอารมณ์และความบันเทิงแล้วยังควรปลูกฝังแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมไว้ด้วย (สายทิพย์ นุกูลกิจ, 2543, น. 36) ซึ่งวรรณกรรมทั้งหมดที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ล้วนเสนอมุมมองอย่างหลากหลาย และมุมมองที่สำคัญที่สุดคือค่านิยมและมโนทัศน์ทางศีลธรรม วรรณกรรมสร้างสรรค์หลายเรื่องนำเสนอภาพเหตุการณ์ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติที่ได้เข้ามาช่วยเหลือในครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่ายรวมถึงการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความยากลำบากนี้ถือว่าเป็นค่านิยมที่ดีงามตามแบบแผนอันเป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนี้แล้ว วรรณกรรมนิทานซึ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กก็ได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวนี้ด้วยซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่ดีงามควรค่าแก่การนำเสนอแก่เยาวชนเช่นเดียวกัน เช่น ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือในการสะท้อนแบบแผนปฏิบัติอันดีงามของสังคมและยังเป็นเครื่องมือปลูกฝังถ่ายทอดความคิดให้แก่บุคคลรุ่นหลังสืบไป

4.2.2.2 ด้านการสืบสรรค์ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม

วรรณกรรมที่สร้างสรรค์จากเหตุการณ์สำคัญแต่ละเรื่องนี้มีส่วนช่วยในการส่งต่อข้อข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ตำนาน หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ให้ดำรงอยู่ในสังคม อีกทั้งในสมัยปัจจุบันแม้ว่าจะเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัย แต่ความคิดความเชื่อต่าง ๆ ในสังคมไม่ได้เสื่อมถอยไปแต่อย่างใด เทคโนโลยีกลับมีส่วนช่วยให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมแพร่หลายกว้างไกลมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร วรรณกรรมสร้างสรรค์ หรือวรรณกรรมเพลงผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ยูทูป (Youtube) ซึ่งทำให้มีสนใจเป็นจำนวนมากและสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างง่ายดาย ดังตัวอย่าง “เพลงวอนนางนอน” ที่ขับร้องโดย จินตหรา พูนลาภ ซึ่งมีเนื้อเพลงกล่าวถึงเจ้าแม่นางนอน ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นรวมถึงผู้ที่เคารพนับถือ ดังที่ปรากฏในเนื้อเพลงว่า

“...ยกมือสิบนิ้ววิงวอน เจ้าแม่นางนอนช่วยเหลือสิบสามคนนั้น ทั่วไทยตั้งตารอคอยกดดันทั้งทีมจงรอดปลอดภัยด้วยหนา...”

(วอนนางนอน, 2561)

“เพลงวอนนางนอน” เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมมากเห็นได้จากยอดผู้เข้าชมที่มากถึง 36 ล้านครั้ง (youtube.com, 2564) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า “เพลงวอนนางนอน” จึงน่าจะสามารถถ่ายทอดความคิดความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับ “เจ้าแม่นางนอน” ซึ่งเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้วรรณกรรมหลายเรื่องที่แม้จะเป็นสารคดีแต่ผู้เขียนก็ได้บอกเล่าเกี่ยวกับตำนานต่าง ๆ เช่น ตำนานเจ้าแม่นางนอน รวมถึงพิธีกรรมที่ใช้ประกอบการค้นหา 13 หมูป่าไว้ด้วย ซึ่งผู้อ่านก็จะสามารถซึมซับรับรู้ตำนาน หรือพิธีกรรมเหล่านี้ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้เรื่องเล่าจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนยังแสดงถึงการต่อสู้ผจญภัยของ 13 หมูป่าระหว่างที่ติดถ้ำซึ่งอาจถ่ายทอดแนวคิดเรื่องการเดินทางของวีรบุรุษให้แก่ผู้อ่านได้อีกด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมสร้างสรรค์จากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำมีส่วนช่วยนำเสนอข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมให้ดำรงสามารถอยู่ในสังคมต่อไปได้

4.2.3 คุณค่าและความสำคัญต่อการบูรณาการกับสหศาสตร์

วรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเหตุการณ์สำคัญเป็นผลงานที่ศิลปินผู้สร้างสรรค์ได้บูรณาการเข้ากับสหศาสตร์ ได้แก่ คติชนวิทยา ภูมิศาสตร์ และการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าและความสำคัญแก่สังคมไทยและช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 คติชนวิทยา

คติชนวิทยาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับวิถีทางในการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนการละเล่น และเพลงพื้นบ้านของกลุ่มชนที่ได้รับการสืบทอดมาเป็นเวลานาน (เสน่หา บุณยรักษ์, 2527, น. 18) วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับคติชนวิทยาในประเด็นต่าง ๆ ดังเช่น เรื่องราวที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในการขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ช่วยเหลือ 13 หมูป่าให้รอดปลอดภัย ความเชื่อของชาวบ้านในพื้นที่ที่เกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เรื่องเล่าหรือตำนานนางนอนที่สืบทอดต่อกันมาของชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งล้วนแต่วรรณกรรมมุขปาฐะ วรรณกรรมที่สร้างจากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำเหล่านี้ได้ปรับเปลี่ยนจากวรรณกรรมมุขปาฐะมาสร้างสรรค์เป็นลายลักษณ์อักษร ดังตัวอย่างในวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น หนังสือสารคดีเรื่อง “เรื่องจริงที่ยังสงสัย บอกได้ชาตินี้เท่านั้น ตอน เขานางนอน” หรือหนังสือสารคดีเรื่อง “ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน” เป็นต้น หรือในวรรณกรรม “เพลงซอตำนานขุนถ้ำนางนอน” ที่ขับร้องโดย นิราวรรณ ชัยแก้ว (2561) ซึ่งได้กล่าวถึงตำนานเจ้าแม่นางนอนไว้ในบทเพลงว่า

> *“...ประวัติมีมา ปางหลังก่อนกี้ จะขอกล่าวจี้ เป็นอย่างเป็นลาย หื้อปี้น้องตังหลาย ป่ออุ้ย แม่เฒ่า ตั้งแต่ต้นแต่เก้า ประวัติถ้ำหลวงนางนอน ตำนานเล่าขานกันมา ตั้งแต่โบราณ...”*
>
> *(เพลงซอตำนานขุนถ้ำนางนอน, 2561)*

นอกจากนี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังสัมพันธ์แนวคิดปรัชญาทางคติชนวิทยา นั่นคือ ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ (Hero’s Journey) ของ โจเซฟ แคมพ์เบลล์ (Joseph Campbell) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงการเดินทางของวีรบุรุษเพื่อค้นหาสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิต ระหว่างการเดินทางเขาต้องพบเจออุปสรรคมากมาย และได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ท้ายที่สุดก็จะเดินทางกลับมาอย่างภาคภูมิใจ (ปพักตร์อร

ธรรมกวินทิพย์, 2556, น. 19) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ที่ 13 หมูป่าประสบภัยในครั้งนี้ได้อย่างสอดคล้องลงตัว จะเห็นได้ว่า วรรณกรรมที่สร้างสรรค์จากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำเหล่านี้ได้สะท้อนถึงการผสมผสานองค์ความรู้ในด้านคติชนวิทยาได้เป็นอย่างดี

4.2.3.2 ภูมิศาสตร์

ภูมิศาสตร์เป็นการศึกษาระบบสิ่งแวดล้อม พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างมิติทางกายภาพและมนุษย์ไว้ด้วยกัน (ประเสริฐ วิทยารัฐ, 2545, น. 12) การศึกษาภูมิศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ทราบเรื่องตำแหน่ง คุณลักษณะและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ บนโลกและข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (วรรณี พุทธาวุฒิไกร, 2549, น. 25) วรรณกรรมต่าง ๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นจากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำ มีส่วนช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เนื่องจากวรรณกรรมหลายเรื่องที่เป็นประเภทสารคดีได้ให้ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เช่น ขนาดถ้ำ เส้นทางภายในถ้ำ ระยะทาง รวมถึงพื้นที่ธรรมชาติบริเวณโดยรอบถ้ำ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญ อีกทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้มีการสำรวจสภาพและพื้นที่ของถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนอย่างจริงจัง วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจภูมิลักษณะของถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนซึ่งจะช่วยลดปัญหา อุบัติเหตุ และอุบัติภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

4.2.3.3 การท่องเที่ยว

เหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนเป็นจำนวนมาก เพื่อชมทัศนียภาพอันสวยงามและเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตอันเป็นความทรงจำของเหตุการณ์ระดับตำนานที่แสดงถึงความรักความสามัคคีของประชาชนชาวไทยและชาวโลกและความเสียสละอันยิ่งใหญ่ของจ่าแซมและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านในพื้นที่จึงมีรายได้จากการค้าขายและงานบริการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนมีการยกระดับและเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น (ฐานเศรษฐกิจ, 2 ม.ค. 2563) จากความนิยมในการท่องเที่ยวถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน รัฐบาลและชาวบ้านในพื้นที่จึงร่วมมือกันในการผลักดันยกระดับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน และในวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2562 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ประกาศยกฐานะวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ขึ้นเป็น อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และอุทยานสามารถเก็บค่าเข้าชมและนำรายได้มาพัฒนาสถานที่ให้มีสภาพงดงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวต่อไป (ฐานเศรษฐกิจ, 14 ต.ค. 2562)

วรรณกรรมหลายเรื่องที่สร้างขึ้นจากเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำได้ให้ข้อมูลเชิงลึกและรายละเอียดเกี่ยวกับถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนว่าเป็นสถานที่ทางธรรมชาติที่งดงามควรค่าแก่การเยี่ยมชม รวมถึงแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจและอยากไปเยี่ยมชมถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนด้วยตนเอง นอกจากนี้วรรณกรรมหลายเรื่องและเพลงหลายบทเพลงได้มีเนื้อหากล่าวถึงเจ้าแม่นางนอน ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่เชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์ประจำถ้ำ จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากไปท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อขอพรจากเจ้าแม่นางนอน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้นับเป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญ กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าจากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ศิลปินเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นเป็นจำนวนมาก สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ วรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์

วรรณกรรมบทเพลง พบมากที่สุด สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ เพลงพื้นเมือง จำนวน 4 บทเพลง เพลงไทยลูกทุ่ง จำนวน 10 บทเพลง และเพลงไทยสากล-เพลงลูกกรุง จำนวน 16 บทเพลง รวมทั้งสิ้น 30 บทเพลง ส่วนวรรณกรรมนิทาน พบจำนวน 2 เรื่อง และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย พบจำนวน 7 เรื่อง

วรรณกรรมเหล่านี้มีคุณค่าและความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลทั้งในด้านภาษา ด้านการศึกษา และวรรณคดี และยังมีคุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคม ทั้งในด้านค่านิยมและมโนทัศน์ทางศีลธรรม และด้านการสืบสรรค์ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมได้เป็นอย่างดี

การศึกษาในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำแนวคิดหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมบทเพลง วรรณกรรมนิทาน และวรรณกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย มาเชื่อมโยงหรือบูรณาการในลักษณะของสหวิทยาการร่วมกันกับศาสตร์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านคติชนวิทยา อันแสดงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ตำนาน พิธีกรรม หรือการตีความนัยยะสำคัญของทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษทั้งทางกายและทางจิตใจ ส่วนด้านภูมิศาสตร์ อันแสดงถึงพื้นที่และขอบเขตเชิงกายภาพของขุนน้ำนางนอนและพื้นที่โดยรอบ และด้านการท่องเที่ยว อันแสดงถึงการพัฒนาพื้นที่หลังเหตุการณ์ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นสถานที่เตือนความทรงจำของทุกคนต่อเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ซึ่งทุกด้านที่กล่าวมานี้ สามารถที่จะตีความและเชื่อมโยงวรรณกรรมในระดับปรัชญาความรู้ความจริง และความงามได้อีกมากมาย

นอกจากนี้การศึกษาในครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม กล่าวคือ วรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเหตุการณ์ทีมนักฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ล้วนแต่เป็นวรรณกรรมที่อาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ และผู้สร้างสรรค์ก็มีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทางใดทางหนึ่ง เช่น ผู้สร้างสรรค์ได้รับรู้รับทราบและติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์หรือช่องทางออนไลน์จึงเกิดอารมณ์ความรู้สึกสงสาร เห็นใจ และมีความหวังที่ปรารถนาให้ 13 หมูป่ารอดกลับมาอย่างปลอดภัย อารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวจึงถูกนำเสนอและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เมื่อวรรณกรรมดังกล่าวถูกนำเสนอสู่สังคม จึงทำให้มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมากซึ่งส่วนใหญ่มักมีอารมณ์และความรู้สึกร่วมกับผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม กล่าวคือ รู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจกับทีม 13 หมูป่าและครอบครัว ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องโครงสร้างของความรู้สึก (Structures of feeling) ตามที่เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams, 1961 น. 131) ได้นำเสนอไว้ กล่าวคือ โครงสร้างของความรู้สึก หมายถึง ประสบการณ์ทางสังคมที่ผู้คนมีร่วมกัน อันได้แก่ ค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนา และชีวิตจิตใจของคนในสังคมในขณะนั้น โดยที่ผู้สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดออกมาผ่านตัวบทในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อผู้เขียนวรรณกรรมมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าว จึงสามารถถ่ายทอดความคิด

อารมณ์ และความรู้สึกผ่านวรรณกรรมที่ได้สร้างสรรค์ออกมาอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมทำหน้าที่ตอบสนองทั้งด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญที่ปรากฏขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยหรือในสังคมปัจจุบันอื่น ๆ อีก เช่น วรรณกรรมในช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 หรือวรรณกรรมจากเหตุการณ์สำคัญของกลุ่มชนในสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่อาจไม่ได้มีการนำเสนอในรูปแบบบทเพลง นิทาน หรืออื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจและทราบถึงความคล้ายคลึงกันในการแสดงความคิดของมนุษย์ต่อการถ่ายทอด หรือการส่งต่อความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่น

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา กฤษณะเศรณี. (2561). *เรื่องจริงที่ยังสงสัย บอกได้ชาตินี้เท่านั้น ตอน เขานางนอน*. ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.

เจตนา นาควัชระ. (2521). *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี*. สำนักพิมพ์ดวงกมล.

เด่นศิริ สินสืบผล. (2543). สุนทรียะทางภาษาไทยในวรรณกรรมเพลงสุนทราภรณ์. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 38*. (578-582). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสน่หา บุณยรักษ์. (2527). *คติชนวิทยา*. วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม.

แอ๊ด คาราบาว. (2561). *ขุนน้ำใจไทย*. (ออนไลน์).
https://www.youtube.com/watch?v=5z_6LTTtsbc

โชติ ศรีสุวรรณ. (2546). *นิทานพื้นบ้าน*. เยลโลการพิมพ์.

โรงเรียนเล็กในทุ่งกว้าง. (2561). *วอนแม่นางนอน*. (ออนไลน์).
https://www.youtube.com/watch?v=O4DeF2PZMR0

ขายหัวเราะ (รวบรวมและเรียบเรียง). (2561). *ขายหัวเราะเล่มพิเศษ ฉบับ The World United โลกรวมใจ ณ ใจกลางถ้ำ*. บรรลือสาส์น.

คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาศ. (2521). *วรรณคดีวิจารณ์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จักรพันธ์ คำมามุง. (2561). *ซอตำนานดอยนางนอน*. (ออนไลน์).
https://www.youtube.com/watch?v=IeSaO_xtjzA

ชญานุช วีรสาร. (2562). ภาพการ์ตูน: จินตนาการในสถานการณ์ปัจจุบัน. *นิเทศสยามปริทัศน์*, *18*(24), 130-139.

ฐานเศรษฐกิจ. (ออนไลน์, 14 ต.ค. 2562). https://www.thansettakij.com/content/368942

ฐานเศรษฐกิจ. (ออนไลน์, 2 ม.ค. 2562). https://www.thansettakij.com/content/412007

ณฤดี จินตวิโรจน์ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี. (2562). การประกอบสร้างความเป็นวีรบุรุษที่สะท้อนผ่านการรายงานข่าววิกฤต: กรณีศึกษาทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, *22*(3), 223-233.

ดาว บ้านดอน. (2561). *ขอบคุณเจ้าแม่นางนอน* (ออนไลน์).
https://www.youtube.com/watch?v=SjroooKpLRQ&t=66s

ดาว บ้านดอน. (2561). *วอนนางนอน*. (ออนไลน์).
https://www.youtube.com/watch?v=Fps3NjmFtbg

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). *นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475-2500*. กลุ่มศึกษาวรรณกรรม

ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). *การเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อการศึกษาและอาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์ธารอักษร.

ทรงธรรม สุทธิธรรม. (2534). *การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิต. (2547). *เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิราวรรณ ชัยแก้ว. (2561). *ซอตำนานขุนถ้ำนางนอน*. (ออนไลน์). https://www.youtube.com/watch?v=6BB4pSiXQXU&t=2s

บัวคำ บุญจันทร์. (2549). *วิเคราะห์ภาษาประกอบภาพการ์ตูนล้อเลียนในหนังสือพิมพ์รายวัน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปพักตร์อร ธรรมกวินทิพย์. (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบอาร์คีไทพ์ในวรรณคดี: กรณีศึกษาจากนิทานพระอภัยมณีคำกลอนและโอดิสซี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประเสริฐ วิทยารัฐ. (2545). *ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย*. สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

พระณัฏฐวัฒน์ ณฏฐิโต และปริญดา วัฒนจึงโรจน์. (2561). *หมูป่ากลับบ้าน: Wild Boars Return Home*. เอ็ม ไอ เอส.

ราช รามัญ และคณะคนข่าว 2499 (รวบรวมและเรียบเรียง). (2561). *ปรากฏการณ์ถ้ำหลวง ทีมหมูป่าอะคาเดมี*. ปัญญาชน.

รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน. (2561). *ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน*. บ้านมงคล.

วรรณี พุทธาวุฒิไกร. (2549). *ภูมิศาสตร์ประเทศไทย*. โอเดียนสโตร์.

วราภรณ์ บำรุงกุล. (2530). *วรรณคดีเบื้องต้น*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วริศรา อนันตโท. (2547). *กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ. (2561). *13 หมูป่า*. ครอบครัวก้อนเมฆ.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. (2544). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ธรรมชาติ.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

สุวัฒน์ อัศวไชยชาญ. (2561). *สำรวจถ้ำมืด*. สารคดี.

หมูป่าตัวแรก. (2561). *13 หมูป่าติดถ้ำ ปฏิบัติการสะท้านโลก*. พาส แอท คิดส์.

Mthai Team (รวบรวมและเรียบเรียง). (2561). *#ถ้ำหลวง ตามติดช่วยชีวิตทีมหมูป่า*. Geek Book.

Williams, Raymond. (1961). *The long revolution*. Columbia University Press.

Youtube. (ออนไลน์). https://www.youtube.com/

มโนทัศน์เรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองและรากฐานที่เป็นสากลของทฤษฎีจริยศาสตร์: วิเคราะห์ข้อวิจารณ์ของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ต่อทฤษฎีประโยชน์นิยม

เหมือนมาด มุกข์ประดิษฐ์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ข้อวิจารณ์ของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ ที่มีต่อทฤษฎีประโยชน์นิยม ในบทความ “A Critique of Utilitarianism” โดยมุ่งสนใจมโนทัศน์เรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองซึ่งเป็นมโนทัศน์หลักในบทความนั้น และพิจารณาว่าประโยชน์นิยมจะตอบสนองอย่างไรได้บ้างต่อประเด็นดังกล่าว โดยศึกษาจากงานของนักประโยชน์นิยมที่มีชื่อเสียงคือ ปีเตอร์ ซิงเงอร์ จากหนังสือ Practical Ethics บทความนี้ยังจะประเมินความคิดจากทั้งสองด้านและพยายามเปิดประเด็นไปสู่คำถามพื้นฐานที่ว่า ทฤษฎีจริยศาสตร์สามารถจะมีรากฐานที่มั่นคงได้หรือไม่ เพียงใด และอย่างไร

คำสำคัญ ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางจริยธรรม เบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ จริยศาสตร์ รากฐานของทฤษฎีจริยศาสตร์ ประโยชน์นิยม ปีเตอร์ ซิงเงอร์ "จริยศาสตร์ภาคปฏิบัติ" (หนังสือ) สัมพัทธนิยมทางจริยศาสตร์

The Idea of Integrity and the Foundation for Ethics: Contemplating Bernard Williams’ Critique of Utilitariaism

Muanmard Mookpradit
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This paper concerns Bernard Williams’ critique of Utilitarianism as presented in his paper “A Critique of Utilitarianism”, with attention on Williams’ notion of personal integrity, which is the central point of the paper. It also anticipates Utilitarian responses by looking at Peter Singer’s treatment of skepticism in his book, Practical Ethics. This paper seeks to evaluate both sides of the debate, and in doing so, hopes to pave new ground to an important question about the possibility of a foundation for ethics.

Keywords: Moral Integrity, Bernard Williams, Ethics, Foundations in Ethical Theories, Utilitarianism, Peter Singer, "Practical Ethics" (book), Ethical Relativism

บทนำ

บทความนี้กล่าวถึงข้อโต้แย้งของเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ (Bernard Williams) ในบทความ “A Critique of Utilitarianism” (Williams, 1973) ซึ่งเป็นบทความสำคัญที่ผู้ศึกษาความคิดของวิลเลียมส์กล่าวถึงเสมอ ในบทความนี้ วิลเลียมส์ซึ่งเป็นนักวิมตินิยม (skeptic) ได้วิจารณ์ทฤษฎีประโยชน์นิยมว่ามีข้อบกพร่อง เพราะพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือความคิดที่ว่า มาตรวัดความถูกผิดทางจริยธรรมมีได้มาตรเดียว คือหลักมหสุข กล่าวคือการวัดความสุขความทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยไม่เข้าใครออกใคร การกระทำที่ถูกต้อง คือการกระทำที่นำความสุขมามากกว่าความทุกข์ วิลเลียมส์ยังได้ชี้ให้เห็นข้อสันนิษฐาน (assumption) อีกข้อ

หนึ่งของทฤษฎีประโยชน์นิยม ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินทางจริยธรรมทุกอย่าง (เช่นกรณีการทดลองทางความคิดเรื่องเด็กตกบ่อในบทความ Famine, Affluence, and Morality ของปีเตอร์ ซิงเงอร์ (Peter Singer) (Singer, 1972) คือข้อสันนิษฐานที่ว่า การไม่กระทำก็คือการกระทำ ดังนั้นทุกกรณีที่เราไม่เลือกกระทำการ เราก็ต้องถูกตัดสินทางจริยธรรมเท่ากับกรณีที่เรากระทำการลงไปจริง ๆ ดังจะเห็นในสถานการณ์สมมติของวิลเลียมส์ ที่สมมติให้คนคนหนึ่งถูกบังคับให้ยิงชาวอินเดียนแดงหนึ่งคน เพราะว่าถ้าไม่ยิง ผู้ร้ายจะมายิงเองและจะยิงชาวอินเดียนแดงเป็นจำนวนมาก ในกรณีนี้ผู้ตัดสินทางจริยธรรมจะต้องยิงคนหนึ่งคน เพื่อช่วยคนจำนวนมากจึงจะถูกต้องตามทฤษฎีประโยชน์นิยม (เทียบได้กับการทดลองทางความคิดเรื่อง Trolley problem) วิลเลียมส์ชี้ให้เห็นว่า วิธีคิดเช่นนี้ทำให้ประโยชน์นิยมใช้ไม่ได้ วิธีคิดเช่นนี้ทำให้ประโยชน์นิยมไม่เปิดที่ให้กับ ‘การซื่อสัตย์ต่อตนเอง’ (integrity) ของคน ประโยชน์นิยมจึงปฏิบัติต่อคนเหมือนเป็นเครื่องคิดเลข ที่คิดคำนวณความสุขเท่านั้น ไม่สามารถมีความเชื่อในคุณค่าอื่นใดได้อีกเลย ทฤษฎีนี้จึงไม่คู่ควรกับความเป็นมนุษย์ ในบทความนี้ข้าพเจ้าศึกษาความคิดสายประโยชน์นิยมของปีเตอร์ ซิงเงอร์ ในหนังสือ Practical Ethics (Singer, 2011) เพื่อพิจารณาดูว่าประโยชน์นิยมมีทางที่จะตอบวิลเลียมส์ได้อย่างไร เขาจะคิดว่าข้อวิจารณ์ของวิลเลียมส์ยุติธรรมหรือไม่ และท้ายสุดข้าพเจ้าจะวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของทั้งวิลเลียมส์และประโยชน์นิยม เพื่อกรุยทางไปสู่การตอบคำถามที่ใหญ่และเป็นพื้นฐานมากกว่า นั่นก็คือคำถามที่ว่า สามารถมีรากฐานที่มั่นคงพอสมควรสำหรับทฤษฎีจริยศาสตร์ได้ไหม ทฤษฎีจริยศาสตร์สามารถตอบคำถามนักวิมตินิยมได้ไหม และน่าจะเป็นไปได้ในทางใด

1. การทดลองทางความคิด

วิลเลียมส์เสนอการทดลองทางความคิด 2 กรณี เพื่อชี้ให้เห็นว่าประโยชน์นิยมใช้การไม่ได้ในการตัดสินทางจริยธรรม

กรณีที่ 1 กล่าวถึงนักเคมีชื่อจอร์จ ซึ่งสุขภาพไม่ดี ทำให้หางานทำยาก ครอบครัวเดือดร้อน และมีภรรยาและลูกต้องดูแล จอร์จมีโอกาสเข้าทำงานที่รายได้ดีที่หนึ่ง ปัญหาคือ สถานที่นั้นคือห้องทดลองผลิตอาวุธเคมีและอาวุธทางชีวภาพ นี่เป็นปัญหาสำหรับจอร์จเพราะว่าเขามีจุดยืนที่ไม่เห็นด้วยกับสงครามที่ใช้อาวุธเคมีและอาวุธชีวภาพ เขาจึงปฏิเสธงานนี้ แต่นักเคมีอายุมากกว่าที่รู้จักจอร์จแนะนำว่า เขาควรจะรับงานนี้ นักเคมีคนนั้นกล่าวว่าตัวเขาเองก็ไม่เห็นด้วยกับสงครามที่ใช้อาวุธเคมีและชีวภาพเหมือนกัน แต่เขาจำเป็นต้องทำงานนี้เพราะถ้าเขาไม่ทำ คนอื่นจะมาทำ และคนอื่นที่ว่านี้ไม่มีจุดยืนเหมือนเขากับจอร์จ คนอื่นที่จะมาทำงานจะต้องทำงานเต็มที่ ตั้งใจสร้างอาวุธจริงจัง ถ้าเขากับจอร์จทำงานนี้เสียเอง ยังจะดีกว่าในแง่ของประโยชน์นิยม เพราะอย่างไรเสียเขากับจอร์จก็จะไม่ตั้งใจทำงานเท่าคนใหม่ที่จะมาแทนดังกล่าวแล้ว และนอกจากนั้นจอร์จยังมีภรรยาและลูกที่ต้องดูแล ดังนั้นถ้าจอร์จจะตัดสินอย่างถูกจริยธรรม จอร์จจะต้องเลือกทำงานที่ห้องทดลองนี้

กรณีที่ 2 กล่าวถึงนักวิจัยพันธุ์พืชชื่อจิม จิมหลงเข้าไปที่จัตุรัสของเมืองในประเทศหนึ่งในอเมริกาใต้ เขาเห็นคนอินเดียนถูกจับมัดเป็นแพติดกับกำแพง มีทหารถือปืนถามว่าเขามาจากไหน เมื่อถามได้ความแล้วจึงเห็นว่าจิมเป็นคนต่างชาติ จึงอธิบายว่าคนอินเดียนนี้เป็นส่วนหนึ่งของชาวพื้นเมืองที่กระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล พวกเขาจะต้องถูกยิงตายเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อประชาชนผู้ใต้ปกครองคนอื่น เนื่องจากจิมเป็นชาวต่างชาติ ทหารจะให้เกียรติจิม ด้วยการให้ยิงคนอินเดียนหนึ่งคนให้ตาย เมื่อตายแล้ว คนอื่นก็จะถูก

ปล่อยไป ถือเป็นการปล่อยเพื่อฉลองการมาเยือนของจิมซึ่งเป็นคนต่างชาติ แต่ถ้าจิมไม่ยิง ถือว่าไม่เป็นมิตร ทหารจะยิงชาวอินเดียนทั้งหมดอยู่ดีและจะยิงจิมด้วย ในจังหวะนั้นทั้งคนที่ถูกมัดไว้เพื่อจะฆ่าและชาวเมืองต่างพากันขอร้องให้จิมยอมรับข้อเสนอของทหาร จิมพยายามคิดทางออกที่สาม เช่นถ้าเขาเอาปืนมาและยิงทหารแทนที่จะยิงชาวอินเดียน แต่สถานการณ์เช่นนั้นเป็นไปไม่ได้ จิมรู้ว่าทางเลือกของเขามีแค่สองทางคือยิงคนอินเดียนตายหนึ่งคน หรือจะปล่อยให้ทั้งหมดตายรวมทั้งตัวเองด้วย

วิลเลียมส์ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญดังนี้คือ

1. สำหรับนักประโยชน์นิยมแล้ว การปฏิเสธที่จะกระทำการ (ปฏิเสธที่จะยิง) ก็คือการฆ่าอยู่ดี เพราะสิ่งที่เราไม่กระทำการ และเกิดผลร้ายขึ้น ก็เท่ากับเป็นการกระทำการของเราเองที่ทำให้เกิดผลร้าย (เทียบกับกรณีเด็กตกบ่อของซิงเงอร์) ซึ่งวิลเลียมส์ชี้ให้เห็นว่า วิธีคิดนี้ไม่สมเหตุสมผล เพราะเราจะคิดได้อย่างไรว่าการไม่ยิงของจิม ทำให้คนตาย นอกจากจะเป็นการให้เหตุผลของทหารเองว่า ถ้าจิมไม่ยิงเขาจะยิงเอง แต่กระนั้นการยิงก็เป็นการตัดสินใจของทหาร การจะคิดว่าจิม “ทำให้” ทหารต้องยิง เป็นการคิดที่ไม่มีเหตุผล

2. เกี่ยวกับความรู้สึกผิด คือประโยชน์นิยมจะบอกว่า ถ้าจอร์จและจิม รู้สึกผิด รู้สึกเป็นทุกข์หลังจากกระทำสิ่งที่ถูกจริยธรรม (สร้างอาวุธเคมี และยิงคน) ลงไป ถ้าพวกเขาเป็นทุกข์จริง ๆ และเป็นทุกข์มากพอ ความทุกข์ของพวกเขาก็ย่อมจะถูกเอามาชั่งน้ำหนักในการคำนวณแต่แรกอยู่แล้ว (ดังนั้นถ้าชั่งน้ำหนักแล้วยังเบากว่า ก็ต้องสร้างอาวุธและฆ่าคนเหมือนเดิม) อีกประเด็นหนึ่งคือ ประโยชน์นิยมจะบอกว่าการรู้สึกผิดของจอร์จและจิม เกิดเพราะพวกเขาใช้เหตุผลผิดพลาด คือถ้าคิดถูกก็ต้องรู้ว่าการสร้างประโยชน์สุขสูงสุดเป็นเรื่องถูกต้องอยู่แล้ว การรู้สึกผิดเป็นเพราะไม่เข้าใจหลักการนี้ เช่นนี้แล้วการรู้สึกผิดหรือไม่รู้สึกผิดไม่อาจให้น้ำหนักในการพิจารณาความถูกผิดของการกระทำได้ การรู้สึกผิดอาจเป็นเพราะคิดผิดก็เป็นได้

3. ประโยชน์นิยมอาจเห็นว่า ถ้าจอร์จและจิมปฏิเสธจะสร้างอาวุธและฆ่าคน เช่นเขาอาจจะคิดว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไร้เกียรติยศ (dishonorable) แต่นั่นเป็นการที่พวกเขาแสวงหาความสุขให้ตัวเอง หรือเอาใจตัวเอง (self-indulgent) เท่านั้นเอง วิลเลียมส์คิดว่าเราควรให้ความสำคัญกับความคิดตรงนี้ เพราะความรู้สึกไม่กล้าทำ หรือสนิมสร้อย (squeamishness) สื่อประเด็นทางจริยธรรมที่สำคัญ วิลเลียมส์คิดว่าความสัมพันธ์ของเราต่อโลก ถูกเข้าใจได้โดยผ่านความรู้สึกเช่นที่ว่านี้ การที่เรารู้สึกทำอะไรไม่ลง มีความหมายมากกว่าเป็นการเอาใจตัวเอง อยากหาความงามให้ตัวเองโดยไม่สนใจประโยชน์สุขมวลรวมของโลก วิลเลียมส์คิดว่าเราควรให้คุณค่าและให้น้ำหนักกับความรู้สึกเช่นที่ว่านี้

วิลเลียมส์คิดว่าการอธิบายความรู้สึกไม่กล้าทำ หรือสนิมสร้อย แบบประโยชน์นิยม ไม่สมเหตุสมผล เพราะเขาคิดว่าเป็นการละเลยมโนทัศน์สำคัญในการตัดสินทางจริยธรรม นั่นคือ “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” (integrity) ในที่นี้ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง การดำรงคงอยู่ของตัวตนทั้งหมดของเราในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีจริยธรรม (moral being) กล่าวคือ สิ่งมีชีวิตที่มีจริยธรรมไม่พึงต้องแปลกแยกกับหลักการ โครงการ อุดมการณ์ ชุดของคุณค่าของตัวเอง ที่ทำให้ตนเองมีอัตลักษณ์ขึ้นมาได้ integrity สื่อนัยถึงการดำรงคงอยู่เป็นคนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในตัวเอง ไม่แปลกแยกกับตัวเอง

ถ้าเราให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองของผู้ตัดสินทางจริยธรรม เราจะเห็นว่า มันมีความต่างอย่างสำคัญ ระหว่างการเป็นผู้ฆ่าเอง กับการไม่ทำอะไรกับสถานการณ์นั้นและคนอื่นมาทำภายหลัง (มาสร้างอาวุธและยิงคนอินเดียนภายหลัง) แต่ประโยชน์นิยมกลับคิดว่าการไม่ทำคือการทำ (negative

responsibility) และดังนั้นผู้ตัดสินทางจริยธรรมจึงต้องแบกรับภาระการไม่ทำการของตนเอง (การไม่สับรางรถไฟให้ไปชนคนหนึ่งคน ทำให้คนห้าคนต้องตาย) ประโยชน์นิยมไม่ได้คิดว่า ตัวผู้ตัดสินทางจริยธรรมไม่ได้เป็นคนสร้างสถานการณ์นี้แต่แรก คนที่ตัดสินใจยิงคนอินเดียนก็คือทหาร จิมไม่ได้บังคับทหารให้ยิงคนอินเดียน เหมือนกับที่จอร์จไม่ได้บังคับให้รัฐบาลใช้อาวุธเคมี การแจกแจงความรับผิดชอบทางจริยธรรมของประโยชน์นิยมมีปัญหา

ถ้าเราให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เราจะเห็นได้อีกว่า มนุษย์มีโครงการ มีอุดมการณ์ มีความเชื่อ มีสิ่งที่ตัวเองให้ความสำคัญ รวมทั้งมีความคิดมโนธรรมสำนึกด้วย การบังคับ (ทางจริยธรรม) ให้คนต้องทำในสิ่งที่ขัดกับความเชื่อของเขา ซึ่งไม่ใช่ความเชื่อที่ไม่มีที่มาที่ไป จะละทิ้งเสียเมื่อไหร่ก็ได้ แต่เป็นความเชื่อที่ก่อร่างสร้างเป็นตัวตนของเขา เป็นการทำให้ชีวิตคนไม่มีความสุข วิลเลียมส์กล่าวว่า ประโยชน์นิยมมุ่งแต่จะสร้างสุข แต่หารู้ไม่ว่าโครงการของการสร้างสุขโดยตัวของมันเองไม่นำไปสู่ความสุข เพราะมนุษย์มีความสุขจากการมีความสนใจโลกข้างนอก มี “commitments” (การปักใจมั่น การตกลงใจ การมีความมั่นคงกับความคิด การกระทำ หรือการมองโลกแบบใดแบบหนึ่ง รวมถึงการมั่นคงต่อความสัมพันธ์ด้วย) ถ้าเราจะต้องทิ้งสิ่งนี้ คนก็จะไม่มีความสุข เป็นการขัดกับหลักการพื้นฐานของประโยชน์นิยมเอง และแม้ประโยชน์นิยมจะบวกลบคูณหารโดยเอาความทุกข์ที่ว่านี้มาชั่งน้ำหนักให้แล้ว วิลเลียมส์ก็ยังคิดว่าไม่ดีพอ เพราะมันเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผล (absurd) ที่จะเรียกร้องให้คนเป็นแบบนั้น วิลเลียมส์บอกว่านี่เป็นการทำให้คนแปลกแยกกับตัวเอง และเป็นสิ่งที่ไม่ว่าทฤษฎีไหนๆก็เรียกร้องจากคนไม่ได้ เขากล่าวว่าสถานการณ์เฉพาะแต่ละสถานการณ์ไม่เหมือนกัน ทำให้การตัดสินใจบนรากฐานเดียวเป็นไปไม่ได้ มนุษย์มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะอย่างไม่มีตรรกะแจ่มชัด (we act as a confused result of the situation) และวิลเลียมส์กล่าวว่านี่เป็นสิ่งดี

2. คำถามที่ว่าทำไมเราควรทำดี

ในหนังสือ Practical Ethics ปีเตอร์ ซิงเงอร์ นักคิดสายประโยชน์นิยมพิจารณาคำถามของนักวิมตินิยม เช่นเบอร์นาร์ด วิลเลียมส์ ซิงเงอร์ถามคำถามพื้นฐานสำหรับจริยศาสตร์ คือถามว่าเราจะเป็นคนดีไปทำไม มีเหตุผลอะไรที่จะทำให้เราเป็นคนดี หรือในความหมายของประโยชน์นิยม ที่กังวลสนใจเรื่องผลของการกระทำมากกว่าลักษณะนิสัยของคน คำถามนี้จึงถามว่า ทำไมเราจึงควรทำการกระทำที่ถูกจริยธรรม ซิงเงอร์วิเคราะห์ว่าคำถามนี้เป็นคำถามคนละประเภทกับคำถามที่ว่า การกระทำอะไรถูกหรือผิดจริยธรรม (เราควรกินสัตว์หรือไม่ เราควรปฏิบัติต่อคนที่ต่างเชื้อชาติกับเราอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่) เพราะคำถามว่าการกระทำอะไรถูกหรือผิดจริยธรรม เป็นคำถามที่ตั้งสมมติฐานอยู่แล้วว่าจริยธรรมมีได้จริง และเราควรทำสิ่งที่ถูกจริยธรรม แต่คำถามว่าทำไมเราจึงควรทำสิ่งที่ถูกจริยธรรม ตั้งคำถามที่พื้นฐานลงไปอีกระดับหนึ่ง คือไม่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ก่อนว่าเราควรจะทำสิ่งที่ถูก แต่ถามหาพื้นฐานของทฤษฎีจริยศาสตร์เลยทีเดียว ยังมีนักปรัชญาจำนวนหนึ่งคิดว่าคำถามนี้ไม่มีความหมาย เพราะว่าหลักการทางจริยธรรมสะท้อนสิ่งที่เราให้คุณค่านั่งเอง เมื่อจริยธรรมแค่สะท้อนสิ่งที่เป็นคุณค่าสำหรับเรา ก็จำเป็นอยู่เองที่เราจะต้องทำสิ่งที่ถูกจริยธรรม ดังนั้นคำถามนี้จึงไม่มีความหมาย ซิงเงอร์ไม่คิดว่านักจริยศาสตร์ควรจะปัดคำถามนี้ออกไปโดยการทำให้มันไร้ความหมายในลักษณะนั้น เพราะราคาที่จำต้องเสียก็คือ หลักการทางจริยธรรมจะไม่สามารถทำให้เป็นสากลได้ (universalizability) เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วคนเราจะเห็นแก่ตัวก็ได้ จะรังแกใครก็ได้ ซึ่งซิงเงอร์

ไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดแบบนั้น ในฐานะนักประโยชน์นิยมเขาพยายามที่จะจัดการกับคำถามนี้ในทางที่จะรักษาหลักการทางจริยศาสตร์ไว้และยืนยันว่าหลักการที่ว่านี้จะเป็นวัตถุวิสัย เขาใช้คำของนักประโยชน์นิยม เฮนรี่ ซิดจ์วิค (Henry Sidgwick) ที่บอกว่าหลักการทางจริยธรรมต้องมาจาก “มุมมองของจักรวาล” (The point of view of the universe) นัยเกี่ยวกับการที่จริยศาสตร์ต้องมาจากมุมมองของจักรวาลก็คือ จริยศาสตร์ต้องเป็นสิ่งที่มีเหตุผล เพราะเหตุผลเป็นกลาง เป็นสากล ไม่เข้าใครออกใคร ในขณะที่ความต้องการ คุณค่าส่วนตัว ความเห็นส่วนตัว ไม่สามารถจะมีลักษณะที่จะมาจากมุมมองของจักรวาลได้เพราะมีความเป็นส่วนตัว มีความเฉพาะเจาะจงเสมอ

ดังนั้นอุปสรรคของซิงเงอร์ คือแนวคิดที่บอกว่า หลักการทางจริยธรรมไม่มี หรือไม่ได้มาจากเหตุผลและไม่ได้เป็นสากล นักคิดที่เป็นผู้นำของการคิดแนวนี้คือ เดวิด ฮูม (David Hume) ซึ่งกล่าวว่าสิ่งที่ผลักดันการกระทำของเราได้ ไม่ใช่หลักการนอกตัวเราหรือเหตุผลที่เป็นสากล แต่คือความปรารถนาและความรู้สึกของเราเอง ซึ่งซิงเงอร์จะต้องตอบคำถามของเดวิด ฮูม

เดวิด ฮูม กล่าวว่าพื้นที่ของเหตุผลในการพิจารณาทางจริยธรรมอยู่ที่การคำนวณหนทางไปสู่เป้าหมายเท่านั้น เหตุผลไม่สามารถคำนวณเป้าหมายได้ เหตุผลไม่อาจบอกเราได้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี สิ่งที่บอกได้คือความปรารถนาของเราเท่านั้น ในการจะพยายามโต้แย้งฮูม และพยายามนำเหตุผลเข้ามาสู่การพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมให้ได้ ซิงเงอร์ อ้างนักปรัชญาอย่าง ธอมัส เนเกล (Thomas Nagel) ในหนังสือ “The Possibility of Altruism” ที่บอกว่าเหตุผลเป็นตัวตัดสินว่าอะไรดีสำหรับเรา แม้ว่าเราจะต้องการอะไรต่างๆ แต่เหตุผลพิจารณาแผนระยะยาวแล้วบอกได้ว่าอะไรดีหรืออะไรไม่ดี ข้อโต้แย้งในทำนองเดียวกันมาจากนักปรัชญา เดเรก พาร์ฟิต (Derek Parit) ผู้ยกตัวอย่างคนคนหนึ่งที่มีความรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนคนปกติ ยกเว้นจะไม่รักสุขเกลียดทุกข์ทุกวันอังคาร คือในวันอื่นๆจะไม่อยากมีทุกข์ แต่ในวันอังคารจะไม่สนใจ ถ้ามีทุกข์วันอื่นแล้วจะมีน้อย แต่ถ้ารอไปวันอังคารจะทุกข์มาก คนๆนี้ก็จะเลือกมีทุกข์วันอังคาร พาร์ฟิตสรุปว่า ชายผู้ไม่แยแสวันอังคารนี้ เป็นคนไม่มีเหตุผล ทำนองเดียวกับที่เราผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ชอบทำสิ่งที่ไม่ให้ความสุข แต่ผัดผ่อนไปเรื่อยๆ พาร์ฟิตคิดว่านี่ก็เป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผลเหมือนกัน ในการอ้างพาร์เฟตและเนเกล ซิงเงอร์พยายามจะชี้ให้เห็นว่า เหตุผลมีบทบาทมากกว่าจะหาหนทางไปสู่เป้าหมาย เหตุผลบอกเราได้ด้วยว่าอะไรควรจะเป็นเป้าหมาย ในขณะที่ความต้องการของเราที่ไม่มีเหตุผลนั้นมีความขัดแย้งตัวเองตลอดเวลา

แต่การเถียงในแนวนี้แม้อาจจะทำให้เราสงสัยในคำพูดของฮูม ที่บอกว่าเหตุผลไม่สามารถบอกสิ่งที่เป็นเป้าหมายได้ แต่ไม่อาจนำไปสู่สิ่งที่ซิงเงอร์ต้องการได้ นั่นก็คือนำไปสู่หลักการมหสุขของประโยชน์นิยม แล้วซิงเงอร์อ้างพาร์ฟิตและเนเกลในเรื่องการใช้เหตุผลทางจริยธรรมทำไม ซิงเงอร์ต้องการจะให้พื้นที่กับความคิดที่ว่า เหตุผลมีความสำคัญทางจริยธรรม ไม่ใช่เพียงแค่หาหนทางไปสู่เป้าหมาย แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เป้าหมายของเราสอดคล้องในตัวเอง เหตุผลเป็นสิ่งที่ทำให้เป้าหมายของเรากระจ่าง วิธีคิดของซิงเงอร์ตรงนี้มีความซับซ้อนตรงที่ ในการพยายามแทรกเหตุผลเข้ามาในการคิดเป้าหมายทางจริยธรรม ซิงเงอร์พยายามทำให้การตัดสินทางจริยธรรมเป็นสากล และไม่เป็นส่วนตัว ขั้นตอนต่อไปคือเขาจะพยายามพิสูจน์ว่าความสุขของคนอื่นคือเป้าหมายของเรา แม้ในสถาการณ์เฉพาะเราจะรู้สึกหรือไม่ก็ตามว่านั่นคือเป้าหมาย แต่ก็เหมือนกับคนที่ผัดวันประกันพรุ่งเพราะขี้เกียจทำงาน หรือคนที่ไขว่คว้าความสุขใกล้ตัวโดยไม่สนใจความทุกข์ที่รออยู่ (กินของที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ทั้งๆที่จริงๆแล้วก็อยากมีสุขภาพดี เป็นต้น) อันที่จริง

แล้วถ้าคนเหล่านั้นมีเหตุผล จะเห็นได้ว่ากฎทางจริยธรรมนั้นเป็นสากล ในความหมายที่ว่ากฎจริยธรรมคือการบริหารจัดการสิ่งที่เราต้องการ ให้สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. คำอธิบายแบบอิงประโยชน์ส่วนตน (egoistic explanation)

ซิงเงอร์ยอมรับว่านักปรัชญาสายประโยชน์นิยมไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมประโยชน์สุขของคนอื่นควรจะเป็นเป้าหมายของเรา เขาหันไปพยายามตอบคำถามด้วยคำอธิบายแบบอิงประโยชน์ส่วนตน เช่น ในปรัชญากรีก และแม้กระทั่งอ้างถึงนักจิตวิทยาเช่นแมสโลว์ (Abraham Maslow) ที่กล่าวถึงเป้าหมาย (ความต้องการ) ของคน ซึ่งรวมถึงเป้าหมายที่กว้างกว่าประโยชน์ส่วนตัวอย่างแคบ เช่นรวมถึงความรัก ความสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพของตัวเอง เป็นต้น ซิงเงอร์สานต่อความคิดเรื่องเป้าหมายระยะสั้นกับเป้าหมายระยะยาว หมายความว่าแม้เราจะมีความต้องการอย่างไรเป็นเป้าหมายระยะสั้นก็ตาม แต่เหตุผลช่วยทำให้เราเห็นเป้าหมายระยะยาว และช่วยทำให้เราไม่เห็นแต่เป้าหมายเฉพาะหน้าและถูกผลักดันด้วยอารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น เขาเสนอว่าจริยธรรมทำงานเป็นสองระบบ คือในทางพื้นฐานเรามีฐานสำหรับหลักการทางจริยธรรมคือความต้องการของเราในระยะไกล และในการตัดสินทางจริยธรรมในชีวิตประจำวันเราไม่ต้องถามถึงพื้นฐานของหลักการทางจริยธรรม แต่ให้ถือเลยว่ามันดีในตัวเอง หมายความว่า เราอาจมีเป้าหมายระยะไกลเป็นความสุขของเรา (และซิงเงอร์จะพยายามบอกว่า ความสุขของเราคือการได้ทำให้คนอื่นมีความสุข) แต่ในการกระทำในชีวิตประจำวัน เราควรถือว่าหลักมหสุขเป็นหลักการที่ดีในตัวเอง โดยไม่ต้องถามอีกว่าการช่วยเด็กตกบ่อทำให้เกิดความสุขแก่เราไหม ในชีวิตประจำวันเราได้รับอิทธิพลจากอารมณ์ความรู้สึกต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า แต่เราควรใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำพาให้เราทำตามหลักการทางจริยธรรมเสมอ เพื่อทำให้เป้าหมายระยะไกลของเราไม่ไขว้เขว

นี่คือเหตุผลที่ซิงเงอร์ไม่เชื่อถือวิธีคิดแบบของค้านท์ (Immanuel Kant) ที่ถือว่าหลักจริยธรรมดีในตัวเองโดยไม่ต้องนำไปสู่สิ่งใด ไม่ดูที่ผลลัพท์ของการกระทำ ซิงเงอร์คิดว่าวิธีคิดของค้านท์ทำให้ทฤษฎีจริยศาสตร์ไม่มีเหตุผลสนับสนุน คือต้องเชื่อเอาเลยว่ากฎทางจริยธรรมดีในตัวเอง สำหรับซิงเงอร์แล้วกฎทางจริยธรรมดีเพราะมันทำให้สิ่งมีชีวิตมีความสุข และความสุขของทุกคนและทุกสิ่งดีสำหรับเราเพราะมันเป็นเป้าหมายระยะไกลของเรา แม้ว่าในระยะใกล้เราจะเห็นมันหรือไม่ก็ตาม ซิงเงอร์ตอกย้ำความคิดที่สำคัญอันหนึ่งของประโยชน์นิยมคือ เนื่องจากความสุขของทุกคนและทุกสิ่งเป็นเรื่องที่พึงปรารถนา และเป็นเรื่องเดียวที่พึงปรารถนา แรงจูงใจที่ทำให้เรากระทำการเพื่อความสุขมวลรวมจะมาจากอะไรก็ตาม ก็ไม่ต่างกัน เราอาจทำดีเพราะสำนึกว่ากฎทางจริยธรรมดีในตัวเอง หรือเราอาจทำดีเพื่อให้คนสรรเสริญ แต่เมื่อผลเหมือนกันคุณค่าก็การกระทำก็ต้องไม่ต่างกัน นี่เป็นการตอกย้ำความคิดที่ว่า เราควรทำสิ่งที่ถูกจริยธรรมเพื่อผลระยะยาวของเราเอง

ในการอ้างเพื่อสนับสนุนข้อเสนอที่ว่า ความสุขของทุกคนเป็นความปรารถนาของเราในฐานะมนุษย์ ซิงเงอร์กล่าวถึงวิธีคิดจากสองทาง หนึ่งคือจากปรัชญากรีก โดยอ้างเพลโตและอริสโตเติล จริยศาสตร์แบบกรีกหรือที่เรียกว่าจริยศาสตร์สายคุณธรรมนั้นมีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นจริยศาสตร์สายที่อิงประโยชน์ส่วนตัว (egoistic) ในความหมายที่ว่า โสเครติส เพลโต และอริสโตเติล ตอบคำถามที่ว่า ทำไมเราจึงควรเป็นผู้มีจริยธรรม ด้วยคำตอบที่ว่า เพราะมันดีสำหรับเรา ดีสำหรับเราหมายถึง ทำให้เรามีชีวิตที่ดี นักปรัชญาที่จัดระเบียบวิธีคิดทางจริยศาสตร์แบบนี้อย่างเป็นระบบคืออริสโตเติล ผู้กล่าวถึง Eudaimonia หรือชีวิตที่ดี

สำหรับมนุษย์ โดยอ้างว่ามนุษย์ต้องมีชุดของคุณธรรมบางอย่าง และมีความเป็นเลิศบางอย่าง จึงจะเรียกว่ามีชีวิตที่ดี ซิงเงอร์ให้ความสนใจกับคำว่า “มีความสุข” โดยกล่าวว่า นักปรัชญากรีกเชื่อว่า คนเราจะต้องมีคุณธรรมต่อคนอื่น จึงจำทำให้ชีวิตตนเอง “มีความสุข” (อันที่จริง Eudaimonia หมายถึงเจริญงอกงามและมีความหมายมากกว่าความสุขแบบประโยชน์นิยม)

อีกทางหนึ่งของการโต้แย้งเพื่อสนับสนุนความคิดที่ว่า คนเราควรจะทำให้คนอื่นมีความสุข เพื่อทำให้ตัวเองมีความสุข คือการอ้างนักจิตวิทยาสาย positive psychology (ศึกษาสิ่งที่ทำให้คนมีความสุข) เช่น มาสโลว ผู้กล่าวว่าชีวิตมนุษย์มีความต้องการเป็นขั้น ๆ ไป นอกเหนือไปจากปัจจัยสี่แล้วมนุษย์ต้องการการยอมรับ ต้องการการพัฒนาตัวเอง ต้องการความรักและความสัมพันธ์ ต้องการให้ชีวิตมีความหมาย ซิงเงอร์ชี้ให้เห็นว่าความต้องการความรักความสัมพันธ์ คือการเป็นห่วงเป็นใยและต้องการเห็นคนอื่นมีความสุข การต้องการให้ชีวิตมีความหมายก็คือต้องการเห็นตนเองเป็นคนดีมีจริยธรรม ซิงเงอร์อ้างงานวิจัยที่บอกว่า คนที่ทำดีให้คนอื่น (บริจาคเลือด, ทำงานจิตอาสา, เสียสละด้วยประการต่างๆ) เป็นคนมีความสุข ยืนยันได้เชิงประจักษ์โดยวัดคลื่นสมองของคนเหล่านั้น ซิงเงอร์ยังได้กล่าวถึงกรณีที่อาจนำมาใช้โต้แย้งหลักฐานของเขาได้ โดยกล่าวถึงคนที่ไม่หวังให้คนอื่นมีความสุข เช่นคนที่เป็นโรคไซโคพาธ (psychopath) ในกรณีของคนที่เป็นโรคนี้ นักปรัชญาก็อ้างไม่ได้ว่าเป้าหมายระยะไกลของเขาคือทำให้คนอื่นมีความสุข (เพราะเขาไม่ต้องการให้คนอื่นมีความสุขจริง ๆ ไม่ว่าระยะใกล้หรือระยะไกล) ซิงเงอร์เชื่อว่าคนกลุ่มนี้ไม่สามารถมี “ความหมายของชีวิต” ได้ในความหมายของคนปกติ เพราะคนที่ป่วยเป็นโรคนี้มีชีวิตแค่ต้องการตอบสนองความต้องการระยะใกล้ของตนเอง ซิงเงอร์มีฐานอะไรที่จะบอกว่าพวกเขาไม่มีเป้าหมายระยะไกลที่มนุษย์อื่นมี ฐานของซิงเงอร์คือการอ้างกระบวนการวิวัฒนาการของมนุษย์มาเป็นสัตว์เลือดอุ่นและสัตว์สังคม ซิงเงอร์เสนอว่า เป้าหมายระยะไกลของสัตว์สังคมแบบมนุษย์ ต้องเกี่ยวข้องกับอะไรที่ใหญ่ยิ่งกว่าตัวเอง ต้องเกี่ยวกับคนอื่นในสังคม

4. ซิงเงอร์จะสามารถตอบวิลเลียมส์ได้อย่างไร

จากคำอธิบายของซิงเงอร์ เกี่ยวกับรากฐานของทฤษฎีจริยศาสตร์ (ทฤษฎีจริยศาสตร์โดยรวมและทฤษฎีประโยชน์นิยมเป็นการเฉพาะ) ซิงเงอร์จะตอบวิลเลียมส์ได้ว่า ข้อกล่าวหาว่าประโยชน์นิยมละเลย “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” (integrity) นั้นไม่เป็นความจริง อันที่จริงแล้วนักประโยชน์นิยมซื่อสัตย์ต่อตนเองมาก เพราะว่าหลักมหสุขของประโยชน์นิยมนั้นมาจากเป้าหมายระยะไกลของมนุษย์ ซึ่งต้องการเห็นตนเองเป็นผู้มีจริยธรรมและต้องการเห็นคนอื่นมีความสุข แม้ว่าเป้าหมายระยะใกล้จะอยากเอาเปรียบคนอื่นหรืออยากไม่ช่วยเหลือคนอื่นบางครั้งก็ตาม แต่เมื่อใช้เหตุผลเพื่อจัดระเบียบเป้าหมายของตนแล้ว จะเห็นว่าการกระทำที่ถูกจริยธรรมเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับเป้าหมายของตัวเอง จึงเป็นการซื่อสัตย์ต่อตนเอง ข้อโต้แย้งนี้จะไม่ทำให้วิลเลียมส์ยอมรับได้ เพราะประเด็นของวิลเลียมส์ตั้งแต่แรกคือ เป้าหมายของมนุษย์มีมากกว่าการสร้างความสุขปริมาณมากที่สุดให้กับโลก เป้าหมายของมนุษย์อาจเป็น การไม่ทำในสิ่งที่ผิดในสายตาของเขา เช่นการฆ่าผู้บริสุทธิ์ แม้ว่าการฆ่านั้นจะช่วยชีวิตคนก็ตาม วิลเลียมส์ย่อมยืนยันว่าไม่มีกฎตายตัวทางจริยธรรมที่ใช้ได้ในทุกกรณี มนุษย์ตัดสินอย่างไม่แน่นอนไปตามสถานการณ์และ “เป็นการดีที่เป็นเช่นนั้น” ถ้าซิงเงอร์จะโต้แย้งกลับก็อาจแย้งได้ว่า เป้าหมายระยะใกล้ของมนุษย์ที่วิลเลียมส์ว่ามนุษย์ตัดสินไปตามสถานการณ์นั้น อันที่จริงแล้วเป็นผลมาจากผลระยะไกล เช่นถ้ามนุษย์ไม่อยากฆ่าผู้บริสุทธิ์

และรู้สึกว่าการฆ่าผู้บริสุทธิ์เป็นการโหดร้ายเหลือเกิน นั่นก็เป็นเพราะมนุษย์มีเป้าหมายไกลที่จะทำตามหลักมหสุข จนทำให้วัฒนธรรมสั่งสอนมนุษย์กันมาให้เห็นการฆ่าคนหนึ่งคนว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก ในแง่นี้วิลเลียมส์จึงควรใช้เหตุผลเพื่อทำให้มนุษย์เกิด “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” (integrity) ด้วยการทำให้เป้าหมายต่าง ๆ สอดคล้องกันเอง

5. ประเมินข้อโต้แย้งของวิลเลียมส์และซิงเงอร์

ในขณะที่วิลเลียมส์ไม่คิดว่าโครงการ คุณค่า ความภักดีต่อคนหรืออุดมการณ์ใด (commitments) สามารถเชื่อมโยงไปถึงหลักการทางจริยธรรมได้ (เราไม่อาจตัดสินได้ว่าโครงการ คุณค่า ความภักดีใดถูกต้องหรือควรมี เพราะรากฐานแห่งหลักการอื่นใด) ซิงเงอร์ก็ไม่คิดว่ามีโครงการ คุณค่า หรือความภักดีใดที่ไม่ได้มาจากหลักการทางจริยธรรมเดียว (หลักมหสุข ซึ่งเราเลือกเอง เพราะเป็นเป้าหมายระยะไกลของเรา)

วิลเลียมส์ต้องทำความเข้าใจว่า เหตุใดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แม้กระทั่งในวิธีที่คำว่า integrity ถูกใช้ในภาษาอังกฤษ สื่อนัยถึงจริยธรรมบางอย่าง เราไม่เรียกพ่อค้ายาเสพติดที่มุ่งมั่นในการค้ายาเสพติดให้เจริญรุ่งเรืองว่าเขามี integrity เราไม่เรียกคนที่เป็นไซโคพาธที่มุ่งมั่นต่ออุดมการณ์การไม่สนใจความทุกข์ของใครว่าเขามี integrity คำๆนี้มีนัยทางจริยธรรมบางอย่าง ข้าพเจ้ากำลังเสนอว่า ความคิดทั่วไปของคนมีว่า คนที่เป็นคนดีมีศักดิ์ศรีอะไรบางอย่าง มีความอยู่ยงคงตัวอะไรบางอย่างที่ไม่ลู่ไปตามกระแสของสถานการณ์ภายนอก คำว่า integrity จึงมีความหมายพอเหมาะกับตัวอย่างของวิลเลียมส์ในเรื่องของคนที่ไม่ต้องการผลิตอาวุธเคมีและคนที่ไม่ยอมยิงคนอินเดียน การไม่ยอมทำชั่ว เป็น integrity ของเขา นี่หมายความว่า แม้วิลเลียมส์จะวิจารณ์ประโยชน์นิยมได้ในการมองหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมว่ามีข้อเดียว แต่วิลเลียมส์ก็ยังต้องให้พื้นที่กับความคิดที่ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของมนุษย์ ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนมีจริยธรรม แต่หมายความว่า มนุษย์ให้คุณค่ากับการมีจริยธรรม หรือถ้าจะพูดให้ชัดเจนลงไปในกรณีนี้ก็คือ มนุษย์ให้ค่ากับลักษณะนิสัยทางจริยธรรม (moral character) บางอย่าง การที่วิลเลียมส์สื่อนัยว่าการตัดสินทางจริยธรรมของคนนั้นทำไปเป็นปฏิกิริยาต่อสถานการณ์เฉพาะ จึงไม่ตรงกับชีวิตทางจริยธรรมของคนในสังคมที่ตัดสินตามหลักทางจริยธรรมที่ไม่เลื่อนลอยและไม่เฉพาะกาล (ad hoc) ในระดับที่วิลเลียมส์เข้าใจ

ปัญหาของซิงเงอร์คือข้อผูกพันของเขาที่มีต่อหลักมหสุข แม้เมื่อซิงเงอร์ขยายคำอธิบายของเขาเพื่อตอบปัญหาอภิจริยศาสตร์ (คำถามว่าจริยธรรมมีได้ไหม มีความหมายหรือไม่) และเอาจริยธรรมไปโยงกับคำอธิบายเรื่องประโยชน์ส่วนตัว (egoistic explanation) ที่โดยมากถูกใช้โดยนักจริยศาสตร์สายคุณธรรมที่สืบเนื่องมาจากปรัชญากรีก (ดังที่ซิงเงอร์เองก็ได้กล่าวถึงเพลโตและอริสโตเติล) ซิงเงอร์ก็ยังยืนยันว่าหลักการพื้นฐานคือความสุขของคน หมายถึงของทั้งตนเองและผู้อื่น (โดยที่ความสุขของผู้อื่นมีความหมายสำหรับเราเพราะว่ามันเป็นความสุขของเราด้วย) แต่การมี eudaimonia ไม่ได้หมายถึงการมีความสุข (ซึ่งจอห์น สจวร์ต มิลล์ ใช้ว่า pleasure หรือความสุขสำราญ) อย่างเดียว แต่หมายถึงการมีชีวิตที่งอกงามคู่ควรกับความเป็นมนุษย์ กล่าวคือมีลักษณะนิสัย (characters) บางอย่างที่มนุษย์ให้คุณค่า เช่นกล้าหาญแทนที่จะขี้ขลาด ซื่อสัตย์แทนที่จะตุกติกคดโกง ยุติธรรมแทนที่จะลำเอียง และทระนง (proud) แทนที่จะไม่นับถือตัวเอง อริสโตเติลกล่าวว่าคนที่ทระนงจะไม่ยอมทำความชั่ว เพราะว่ากลัวเปื้อนมือ ความเป็น egoistic ของทฤษฎีคุณธรรมของกรีก หมายถึงความต้องการเห็นตัวเองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ความต้องการเห็น

ตัวเองในกระจกและพอใจในภาพที่เห็น ในแง่นี้ ถึงแม้การให้ความชอบธรรมกับรากฐานทางจริยธรรมแบบประโยชน์ส่วนตัว จะสามารถสร้างพื้นฐานให้จริยศาสตร์ และไม่ “ปล่อยจริยศาสตร์ให้ลอยอยู่โดยไม่มีที่ยึดเหนี่ยว” อย่างที่ซิงเงอร์พูดถึงทฤษฎีของค้านท์ แต่ราคาที่เสียคือ ความเป็นประโยชน์ส่วนตัวแม้จะครอบคลุมถึงความสุขของคนอื่น แต่ว่าไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสุขของคนอื่น อย่างที่ประโยชน์นิยมต้องการ อันที่จริงปัญหาของจริยศาสตร์แบบกรีกไม่ใช่ “ทำไมเราควรทำดี” (เน้นที่การกระทำ เช่นสร้างความสุขสูงสุด) แต่เป็น “ทำไมเราควรเป็นคนดี” (เน้นที่ลักษณะนิสัยของคน ซึ่งมีความหมายมากกว่าการกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด) นี่ไม่ได้หมายความว่า ซิงเงอร์ไม่สามารถเอาความเป็นประโยชน์ส่วนตน (egoism) ไปใช้ได้ แต่หมายความว่า เขาต้องอธิบายใหม่ว่า ทำไมความสุขของคนอื่น จึงเป็นความสุขของเรา และเป็นความสุขประการเดียวของเรา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการมหสุขของประโยชน์นิยม

6. ทิศทางของการตอบปัญหาเรื่องรากฐานของจริยศาสตร์

บทความของวิลเลียมส์และซิงเงอร์ชี้ให้เราเห็นชัดถึงปัญหาพื้นฐานของจริยศาสตร์ นั่นคือปัญหาที่นักปรัชญากรีกถามเมื่อนานมาแล้ว “ทำไมเราควรเป็นคนดี” (“Why be Moral”) วิลเลียมส์ยืนยันว่าความภักดี (commitments) ของคนไม่ได้มีอันเดียว และดังนั้นทฤษฎีที่ยืนยันจะลดทอนปัญหาทางจริยธรรมลงเป็นเรื่องเดียว เช่นเรื่องความสุข เป็นการไม่ให้เกียรติความเป็นมนุษย์ ปัญหาจึงเป็นว่า เราสามารถให้เกียรติประสบการณ์ของความเป็นมนุษย์ด้วยการให้ค่า ให้พื้นที่กับชุดของคุณค่าหลากหลาย ความภักดีหลากหลาย หลักการหลากหลาย โดยที่ยังยืนยันว่า เราสามารถรู้อะไรบางอย่างเกี่ยวกับจริยธรรมได้หรือไม่ อีกนัยหนึ่ง เราสามารถให้ค่ากับ “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (integrity) โดยไม่เป็นวิมตินิยมได้หรือไม่ เมื่อฟังคำถามของวิลเลียมส์แล้ว ถ้าเราไม่พอใจคำตอบแบบซิงเงอร์ เราจะสามารถตอบแบบอื่นได้หรือไม่ การตอบคำถามใหญ่นี้อยู่นอกขอบเขตของบทความนี้ แต่ข้าพเจ้าต้องการให้ภาพของความเป็นไปได้ในการตอบคำถามนี้

ข้าพเจ้าเห็นด้วยว่า ทฤษฎีในยุคภูมิธรรม คือทฤษฎีของค้านท์และประโยชน์นิยม ที่มุ่งให้หลักเกณฑ์ข้อเดียว สำหรับตัดสินทางจริยธรรมในทุกสถานการณ์ เป็นการลดทอนความซื่อสัตย์ต่อตนเองของมนุษย์ เพราะอันที่จริงแล้วทั้งสองทฤษฎียังไม่มีเหตุผลให้พอฟังได้ว่าทำไมต้องเป็นหลักเกณฑ์ข้อเดียวที่แต่ละทฤษฎีเสนอมา ประโยชน์นิยมเสนอหลักมหสุข แต่มีหลายกรณีที่มหสุขค้านความรู้สึกของคนทั่วไป เช่นในยุคโรมันมีการเอาแกลดิเอเตอร์หรือนักรบมาฆ่ากันให้คนดูเพื่อความบันเทิง แม้ประโยชน์นิยมจะบอกว่ากรณีนี้ก็ต้องผิดจริยธรรมอยู่แล้วเพราะผู้ถูกฆ่าก็ต้องเป็นทุกข์มากกว่าปริมาณความสุขของผู้ที่ดูเพื่อความบันเทิง หากแต่ถ้ามีคนอัดคลิปวีดีโอของแกลดิเอเตอร์ฆ่ากันตาย แล้วนำมาเผยแพร่ให้คนจำนวนมากขึ้น ๆ ได้ชมไม่รู้จบ ถึงที่สุดแล้วปริมาณความสุขก็ต้องมากกว่าความทุกข์ แต่ว่าคนทั่วไปยังจะรู้สึกว่านี่เป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม เพราะถึงที่สุดแล้วไม่ใช่ทุกกรณีที่คนรู้สึกว่าความสุขเป็นมาตรวัดเดียวสำหรับความถูกต้อง และเมื่อพิจารณาว่าหลักมหสุขมาจากการที่นักประโยชน์นิยม (จอห์น สจวร์ต มิลล์ ใน Utilitarianism) บอกให้ใช้วิธีสังเกตการณ์ ดูเอาในใจของเราเองว่าเรารักสุขเกลียดทุกข์หรือไม่ ถ้าเห็นจริงในใจเราเองก็จะรับได้ว่าหลักมหสุขเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม เราจึงแย้งได้ด้วยวิธีสังเกตการณ์เหมือนกันว่า ในหลายกรณีเมื่อเราดูเข้าไปในใจของเราเอง เราพบว่าความสุขไม่ได้เป็นสิ่งเดียวที่เรารัก ให้คุณค่าต้องการ เรายังต้องการความยุติธรรม ความสุจริต การมีศักดิ์ศรี แม้ว่าประโยชน์นิยมจะพยายามลดทอน

คุณธรรมทั้งหลายเหล่านี้ลงเป็นความสุข แต่ความพยายามนี้เป็นเพียงการพูดกลับหัวกลับหางเท่านั้น (เราให้ค่าของเหล่านี้ ของเหล่านี้จึงทำให้เรามีความสุข ไม่ใช่ในทางกลับกัน)

ข้าพเจ้าเสนอว่า ทางออกที่เป็นเส้นทางตรงกลาง คือสามารถรักษาความซื่อสัตย์ต่อตนเองของมนุษย์ได้ (ซึ่งหมายถึงการอนุญาตให้มนุษย์มีโครงการ มีความภักดี มีอุดมการณ์ ของตัวเอง) และไม่ละทิ้งความหวังว่าทฤษฎีจริยศาสตร์จะสามารถมีรากฐานได้ ไม่เป็นวิมตินิยม คือการคิดว่าจริยศาสตร์สะท้อนภาพของชีวิตที่ดี ที่คู่ควรสำหรับมนุษย์ นี่หมายความว่า เราจะตั้งสมมติฐานว่าชีวิตที่ดีสำหรับมนุษย์คืออะไร ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ซิงเงอร์เองก็เสนอ และมีรากฐานมาจากปรัชญากรีก อริสโตเติลผู้เป็นนักปรัชญาเช่นเดียวกับที่เป็นนักชีววิทยา ให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะที่เป็นสปีชีส์หนึ่ง มีลักษณะเฉพาะที่มากับสปีชีส์ หรือเราอาจจะคิดในแนววิวัฒนาการของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน เราก็จะเห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์เลือดอุ่น เป็นสัตว์สังคม เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีภาษาและดังนั้นจึงเข้าใจคนอื่นได้ เห็นใจ เข้าใจคนอื่นได้ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์จึงไม่ได้เป็นไปในลักษณะแคบ คือเห็นแก่ประโยชน์ทางวัตถุแก่ตัวเอง แต่เป็นในลักษณะที่อริสโตเติลกล่าวไว้ในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน คือมนุษย์อยากเห็นตัวเองเป็นคนที่ตัวเองจะชอบได้ จะทนได้ จะนิยมได้ มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีลักษณะบางอย่างร่วมกัน เราไม่ชอบคนทรยศหักหลัง เราไม่ชอบคนที่รังแกคนไม่มีทางสู้ เราไม่ชอบคนตุกติกไม่ตรงไปตรงมา มนุษย์ยังมีใจดีพอสมควร เราไม่ชอบเห็นมนุษย์คนอื่นเป็นทุกข์ เราไม่ชอบเห็นสัตว์เป็นทุกข์ ความทนได้ในความทุกข์ของคนอื่นสัตว์อื่นลดลงเรื่อย ๆ เมื่อมนุษย์สบายขึ้น ดังคำกล่าวของวิลเลียมส์เองในเลคเชอร์ “The Human Prejudice” (https://youtu.be/I2YNZs7V82w Bernard Williams - The Human Prejudice, youtube.com) และในงานของนักจิตวิทยาสตีเวน พิงเกอร์ (Steven Pinker) “The Better Angels of Our Nature” (Pinker, 2011) ที่กล่าวว่ามนุษย์ใช้ความรุนแรงน้อยลงเมื่อสภาวะแวดล้อมสบายขึ้น โดยเทียบความรุนแรงจากประวัติศาสตร์ยุคโบราณกับความรุนแรงในปัจจุบัน ข้าพเจ้าต้องการเสนอช่องทางไว้ว่า เราอาจตอบคำถามของนักวิมตินิยมเช่นของวิลเลียมส์ได้ โดยที่กลับไปหาวิธีคิดของปรัชญากรีกที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองของมนุษย์ และไม่ยืนยันว่ามีหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่เป็นสากลอยู่หลักเกณฑ์เดียว

เอกสารอ้างอิง

Aristotle. (2009). *Nicomachean Ethics*. Translated by David Ross. Oxford University Press.

Mill, J. S. (1991) “Utilitarianism” in *On Liberty and Other Essays*. Oxford University Press.

Pinker, S. (2011). *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined.* Penguin Books.

Singer, P. (2011). *Practical Ethics* (3rd Edition). Cambridge University Press.

Singer, P. (1972). Famine, Affluence, And Morality in *Philosophy and Public Affairs*. Vol.1, No.3. Blackwell Publishing.

Williams, B. (1973). “A Critique of Utilitarianism” in *Vice & Virtue in Everyday Life: Introductory Readings in Ethics.* Christina Sommers and Fred Sommers, (Eds.), Harcourt Brace College Publishers.

Williams, B. *The Human Prejudice*. https://youtu.be/I2YNZs7V82w

บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

อินสอน จันต๊ะ ปิยนัยน์ ภู่เจริญ และ วาสนา จักร์แก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

บุคลิกภาพของครูปฐมวัยเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากครูเป็นต้นแบบในการหล่อหลอมทรัพยากรของประเทศชาติ บุคลิกภาพที่ดีของครูปฐมวัยจะช่วยให้เกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาปฐมวัย เพราะเด็กปฐมวัยจะเลียนแบบบุคคลที่ใกล้ชิดและบุคคลที่เด็กศรัทธา การที่ครูปฐมวัยมีบุคลิกภาพที่ดีไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอกสำหรับเด็กปฐมวัยเท่านั้นบุคลิกภายในของครู เช่น การมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ฯลฯ ยังส่งผลต่อการพัฒนาและลักษณะนิสัยของเด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากครูปฐมวัยจะมีบุคลิกภาพที่ดีทั้งภายนอกและภายในแล้ว บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่ขยัน อดทน สงบ มีสมาธิดี รักและเอื้ออาทรต่อศิษย์เป็นนักสื่อสารที่ดี สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นบุคคลที่ดีมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นแม่แบบที่ดีของเด็กต่อไปในอนาคตด้วย

คำสำคัญ บุคลิกภาพ ครูปฐมวัย ศตวรรษที่ 21

Personality traits of early childhood teachers in the 21st century

Insorn Janta, Piyanai Phucharoen and Wassana Chakkaew
Suan Dusit University Lampang Center

Abstract

Teachers' personalities are important to learners in the 21st century because they serve as role models for the nation's resources. Early childhood teachers with a positive personality will be more effective in achieving the goals of early childhood education. Because primary school children imitate those who are close to them and in whom they have faith. Having a good early childhood teacher not only affects the development of the child's external personality, but also the teacher's internal personality such as morality, ethics, responsibility, and so on, which affects the child's development and character. Aside from having good personalities both externally and internally, early childhood teachers in the 21st century must be diligent, patient, calm, have good concentration, love and care for students, be good communicators, be able to adapt to changes, lead the way in educational change, and continuously develop themselves to be good model with adequate potential.

Keywords: Personality, Early childhood teacher 21st-Century

1. บทนำ

การศึกษายุคใหม่นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้วิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมี Growth Mindset ให้มากขึ้น ผู้ปกครองต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้มากขึ้น ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก Lecturer เป็น Facilitator ในขณะที่โรงเรียนและหลักสูตรต้องมีการปรับตัวและเปิดโอกาสให้มีการสร้างหลักสูตรใหม่ๆอย่างรวดเร็ว เพราะความท้าทายที่เกิดขึ้นในศตรวรรษที่ 21มีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจนด้วย วิทยาการก้าวกระโดด ทรัพยากรธรรมชาติจำกัด วิถีชีวิตแบบสังคมเมือง เทคโนโลยีก้าวหน้าและราคาถูก รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์เปลี่ยนไป ความคาดหวังจากภาคธุรกิจและตลาดแรงงานต่อระบบการศึกษา (ชูศักดิ์ เอกเพชร, 2564) ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยนี้จะช่วยสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ แก่บุคคลที่จะเติบโตกลายเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิดความเชื่อ มีคุณธรรมจริยธรรม และ หลักปฏิบัติตนต่างๆ ที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นนอกจากพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ครูที่สอนในระดับปฐมวัยนั้นถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมเด็กแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ครูปฐมวัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งทางความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ รวมทั้งค่านิยมต่าง ๆ ที่สามารถแสดงออกผ่านตัวครูหรือบุคลิกภาพของครูปฐมวัยทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวซึ่งนำไปสู่การ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การที่ประเทศจะพัฒนาเศรษฐกิจหรือพัฒนาสังคมจะต้องพัฒนาที่ตัวมนุษย์ให้มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยก่อน เพื่อเป็นการวางพื้นฐานของการนำไปสู่ การพัฒนาสิ่งอื่น ๆ การที่จะพัฒนาคนให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขต้องพัฒนา ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม เริ่มพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เพราะหากเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาที่สมดุลครบ 4 ด้าน ก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถในการดำรงชีวิต มีประสบการณ์ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี รอบคอบทางความคิด กล้าตัดสินใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ฐิติมา ชูใหม่, 2559) ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้เพื่อการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ได้มีการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ในการจัดการเรียนการสอนทางสาขาวิชาได้มุ่งเน้นให้นักศึกษามีคุณลักษณะตามค่านิยมร่วมของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และประพฤติตนเหมาะสมตามแบบอย างคนสวนดุสิต
2. มีสัมมาคาราวะ และนอบน้อมถ่อมตน
3. ดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณค่าทั้งต่อสังคมภายในมหาวิทยาลัย และสังคมภายนอก
4. ทำงานทุกอย่างด้วยความประณีต มีมาตรฐานและรู้จริง
5. แสดงความเป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์
6. เสียสละ เอื้ออาทร ใส่ใจและห่วงใยเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ๆ
7. มีความรัก ความเข้าใจ เชื่อมั่นและศรัทธาในมหาวิทยาลัย ไม่ประพฤติตนที่สร้างความเสื่อมเสียหายต่อภาพลักษณ์ขององค์กร
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตามภาระหน้าที่แห่งตนเต็มศักยภาพ มุ่งมั่นทุ่มเท และร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียว

9. แสดงความเป็นสวนดุสิต ให้ปรากฏต่อสาธารณะทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยจนเป็นที่ประจักษ์

โดยอาจารย์ผู้สอนได้มีการจัดทำโครงการการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย เส้นทางสู่ความเป็นครู การเป็นครูปฐมวัยที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติตนตามมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์ และจัดกิจกรรม S plus C-STEP : Personality Development (P) ภายใต้การจัดการเรียนการสอนพร้อมการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาตามวัฒนธรรมสวนดุสิต และทักษะของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าหากจะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้านั้น ต้องมีการวางรากฐานสังคมให้มั่นคงและแข็งแรงเพราะสังคมจะดีได้นั้น ต้องอาศัยคนที่อยู่ในสังคม การพัฒนาคนก็ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เด็กปฐมวัยจึงจะเป็นการวางรากฐานในชีวิตอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยโดยตรงคือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูปฐมวัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูให้ความรัก และแนะนำแนวทางที่ถูกต้องให้กับเด็ก ดังนั้นครูปฐมวัยจึงมีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ครูปฐมวัยจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาแนวการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงมีการเปรียบเทียบครูปฐมวัยในลักษณะพิเศษดังนี้

วิสารัตน์ ทองเพียร (2564) ได้สรุปลักษณะครูปฐมวัยที่ดีในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. มีความสนใจเสาะแสวงหาความรู้ กระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
2. มีความรอบรู้ด้านปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการศึกษา กฎหมายการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานการศึกษา จิตวิทยาการศึกษาและหลักสูตรการสอนทั่วไป
3. มีความรอบรู้ความสามารถที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถเชื่อมโยงสภาพท้องถิ่นเข้ากับมาตรฐานสากลในลักษณะสหวิทยาการมีความรู้ความสามารถในวิธีการแสวงหาความรู้รู้จักและเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียน
4. มีความรู้และทักษะในวิชาชีพที่สอนอย่างลุ่มลึก ชัดเจน สามารถสอนแล้วผู้เรียนเข้าใจมีความสามารถเรียนรู้ได้และสนุกกับการเรียนรู้ สอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา และเต็มหลักสูตร
5. มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้และมีความสุข สนุกในการเรียนการสอนมีความสามารถในการสังเกตและรู้จักแก้ไขพฤติกรรม การเสริมแรงและการลงโทษที่เหมาะสม
6. มีทักษะในการสอนอย่างเชี่ยวชาญและสร้างสรรค์การเรียนรู้จนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยปลุกเร้าให้ผู้เรียนแสดงความสามารถอย่างเต็มที่
7. เน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนองผู้เรียนเป็นสำคัญ
8. มีความรู้และความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการของหลักสูตรและการสอน
9. มีความสามารถในการออกแบบ วางแผนการสอนการบริหารจัดการชั้นเรียน วิจัยและพัฒนาการสอน
10. มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพและมีความสามารถวัดผลประเมินผลพัฒนาการของการเรียนรู้ได้หลายวิธีได้อย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ

11. มีความรัก ศรัทธาที่จะเป็นครู มีความเมตตากรุณาและเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์

12. มีจริยธรรม มีกริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย วางตนอยู่ในศีลธรรมอันดีเปี่ยมด้วยคุณธรรม ฝึกหัดปฏิบัติตนยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยชี้แนะทางถูกต้องแก้ไขสิ่งผิดและยึดมั่นตามหลักศาสนา

13. มีบุคลิกภาพดีเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กและสาธารณชน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการดำรงชีวิต

14. มีความรับผิดชอบในหน้าที่มุ่งมั่นในการทำงาน ทำงานเป็นระบบและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

15. มีความสามารถในการปลูกฝังวินัย คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดี และถูกต้องต่อผู้เรียน

16. ความสามารถในการจัดระเบียบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียนและมีความสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ตรงความต้องการของท้องถิ่น

บทความวิชาการนี้จึงมีจุดประสงค์ในอธิบายรายละเอียดของบุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตรวรรษที่ 21 และนำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของบุคลิกภาพ การพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัย การพัฒนาการพูดการสื่อสารซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับครูปฐมวัย

2. ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีบุคลิกภาพมีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏออกมาว่ามีบุคลิกภาพเช่นใด และเป็นแนวทางในการพัฒนาของแต่ละบุคคลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญต่อทุกบุคคลเป็นอย่างมาก การเสริมสร้างบุคลิกภาพต้องเริ่มที่ตนเองเป็นเบื้องต้น ตั้งแต่การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้สะอาด มีการแต่งกายที่เหมาะสมถูกต้องกับกาละเทศะ ดูแลรักษาสุขภาพจิตใจให้ดี มีการสื่อสารทางบวกที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี บุคลิกภาพที่ดีจะทำให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนและที่สำคัญบุคลิกภาพสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

ในขณะที่ Hilgard (1965, pp. 19-20) แบ่งทฤษฎีบุคลิกภาพออกเป็น 4 กลุ่มคื อ

1. ทฤษฎีแบ่งประเภท (type theories) เป็นทฤษฎีที่แบ่งบุคลิกภาพออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามเงื่อนไขทางชีววิทยา เช่น รูปร่างทางกาย สารเคมีและฮอร์โมน

2. ทฤษฎีคุณลักษณะ 7 ประจำตัว (trait theories) เชื่อว่าบุคคลจะทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความเคยชินเป็นนิสัยเป็นลักษณะประจำตัวและบุคคลแต่ละคนจะมีคุณลักษณะพิเศษเป็นของตนเองต่างจากคุณลักษณะของผู้อื่น

3. ทฤษฎีพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพ (developmental personality theories) เชื่อว่าบุคลิกภาพของบุคคลพัฒนาตามวุฒิภาวะและศักยภาพ เน้นความสำคัญของการพัฒนาการในวัยต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

4. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (dynamic theories) เชื่อว่าพฤติกรรมในปัจจุบันของบุคคลเป็นผลมาจากองค์ประกอบภายในหลาย อย่างที่ขัดแย้งกันอยู่เสมอ ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายในที่เป็นพลังผลักดันทำให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

3. ความหมายบุคลิกภาพ

Eysenck (1969, p. 253) ได้อธิบายว่า บุคลิกภาพนั้นพิจารณาได้สองมิติคือ มิติแรกเป็นด้านการแสดงตัวและเก็บตัวประกอบด้วยลักษณะย่อย ๆ ได้แก่ การมีสวนรวม ไม่มีสวนรวม (Participation-withdraw) เข้าสังคม-แยกตัว (Sociable-Isolate) มิติที่สองเป็นลักษณะของทางอารมณ์ได้แก่ ความเป็นคนที่เข้มแข็ง ออนแอ มั่นคงไม่มั่นคงและรวมไปถึงลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ

Bernard (1970, p. 110) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมทั้งหมดของท่าทางรูปร่างลักษณะทางกาย พฤติกรรมที่แสดงออกแนวโน้มการกระทำขอบเขตของความสามารถทั้งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในและที่แสดงออกมาให้เห็น

สรุปได้ว่าบุคลิกภาพ หมายถึงคุณลักษณะทางกายและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น ทั้งลักษณะกิริยาท่าทาง การแสดงออกทางอารมณ์ ความคิด เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางกายและทางจิตใจโดยบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลมีลักษณะค่อนข้างคงตัว ซึ่งใครมีบุคลิกภาพอย่างไรจะเป็นอย่างนั้นตลอดไปไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

4. บุคลิกภาพครูปฐมวัย

ด้วยบริบทการศึกษาไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ครูปฐมวัยควรตระหนักต่อบทบาทในการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย โดยไม่รู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างชีวิตในโรงเรียนกับสังคมภายนอกตามแนวทางนี้ครูปฐมวัยจึงต้องมีบุคลิกภาพถึงความเป็นผู้นำ เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (สุธัญญา ฐิโตปการ, 2558) โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

4.1 ครูคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด ความต้องการของเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ สามารถส่งเสริมให้เด็กเจริญด้านปัญญา สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และให้เด็กได้รับประสบการณ์

4.2 ครูควรมีวิธีการสอนมิใช่เนื้อหาวิชาต่าง ๆ แต่เป็นกระบวนการหาความรู้เช่นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือสังคม เรียนรู้โดยการปฏิบัติ

4.3 ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และความทรงจำได้ดีกว่าการท่องจำ

4.4 ครูเป็นผู้นำส่งเสริมให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้เด็กลงมือกระทำและร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4.5 ครูต้องตระหนักต่อการศึกษาและปฏิบัติในด้านภาพลักษณ์การแต่งกายที่เหมาะสมการปฏิบัติด้านสุขภาพกายและใจ จัดการสุขลักษณะของสิ่งแวดล้อมมีภาวะโภชนาการที่ดี

4.6 ครูต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสัมมนา การอบรมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับเพื่อนครู ผู้ปกครองหรือสมาชิกในชุมชน บนพื้นฐานการมีมนุษยสัมพันธ์ และครูต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม

4.7 ครูควรเป็นแบบอย่างของผู้มองโลกในด้านดี มีความสุข มีความหวัง เข้าใจในแนวทางแก้ไขปัญหาอันเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและสมาชิกในชุมชน

5. ความสำคัญของบุคลิกภาพครูปฐมวัย

บุคลิกภาพสำหรับครูปฐมวัยมีความสำคัญมาก Colker (2008) ได้มีการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพที่เกิดผลสัมฤทธิ์ของครูปฐมวัย สรุปได้ดังนี้

5.1 บุคลิกภาพ เป็นรากฐานของความรู้สึก และความเชื่อ สามารถสังเกตได้โดยตรงและจากการประเมินได้ด้วยวิธีการที่เคยทำกันมา เช่น การสัมภาษณ์ การทดลองปฏิบัติงาน

5.2 ครู นักการศึกษา และผู้บริหาร เป็นผู้ได้รับประโยชน์อย่างยิ่งจากความรู้ ในเรื่องบุคลิกภาพโดยเฉพาะครูปฐมวัยพยายามที่จะปรับปรุงการทำงานของตนเอง

5.3 ครูใหม่ที่เพิ่งเข้าสู่วิชาชีพและผู้ที่เริ่มมีประสบการณ์วิชาชีพ ย่อมได้รับประโยชน์เมื่อบุคลิกภาพที่แสดงออกต่างได้รับการยอมรับจากแวดวงการทำงาน

5.4 บุคลิกภาพของครูปฐมวัย มีความสำคัญและแตกต่างจากบุคลิกภาพตามความหมายของ ครู อาจารย์ ผู้ซึ่งอยู่ในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากครูปฐมวัย มีบทบาทแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด และอยู่ในฐานะกลุ่มวิชาชีพเฉพาะ

นอกจากนี้พบว่าการศึกษาบุคลิกภาพครูปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

- มหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา ได้ทำการศึกษาบุคลิกภาพของครู 2 ลักษณะ คือ 1. บุคลิกภาพส่วนตัวและ 2. บุคลิกภาพทางวิชาชีพ ซึ่งทั้งสองบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และการแนะแนวด้านพฤติกรรมแก่เด็กปฐมวัย

- มหาวิทยาลัยแลนเดอร์ (Lander University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในการผลิตครู ได้สำรวจบุคลิกภาพครูปฐมวัยจำนวน 3,000 คน ในพื้นที่ 7 เขต ผลสำรวจพบคุณลักษณะที่จำเป็นของครูปฐมวัยโดยเรียงลำดับ ดังนี้คือ

1. เป็นผู้มีความกระตือรือร้น คือเป็นคนขยันขันแข็ง มีความอดทน คล่องแคล่วว่องไวในการทำงาน
2. เป็นนักสื่อสารที่ดี คือจะต้องซื่อสัตย์ จริงใจและต้องฟัง พวกเขาจะสันทัดในเรื่องการสื่อสาร เขาจะให้ความสำคัญกับมัน เพราะมันเป็นก้าวแรกสู่การเป็นผู้นำที่ดี
3. เป็นผู้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง
4. เป็นผู้ศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
5. เป็นผู้มีความสามารถ
6. เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
7. เป็นผู้มีความอดทนต่อความยากลำบาก
8. เป็นนักจัดการ
9. เป็นผู้มีความขยัน
10. เป็นผู้มีความเอาใจใส่

6. การพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัย

บุคลิกภาพด้านภาพลักษณ์ของครูปฐมวัยจึงเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขอนามัย การแต่งกายของสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ สรุปได้ดังนี้

6.1 การดูแลผิวพรรณ บุคลิกภาพที่สามารถมองเห็นด้วยสายตา เช่น ผิวพรรณ ผม เล็บฟัน หรือทุกส่วนของร่างกายต้องมีความสะอาดอยู่เสมอ เพราะครูต้องอยู่ใกล้ชิดและสัมผัสเด็กภาพลักษณ์ของครูจึงมีผลต่อความรู้สึกของเด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย มีภูมิต้านทานโรคต่ำกว่าคนทั่วไปการดูแลรักษาร่างกายและการแต่งกายของครูจะช่วยควบคุมมิให้เกิดโรค ที่อาจแพร่กระจายสู่ห้องเรียนและขยายออกสู่นอกห้องเรียนและขยายออกสู่ชุมชน ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไปนี้

6.1.1 การดูแลผิวพรรณ ด้วยการขจัดคราบไคลสิ่งสกปรก คราบเครื่องสำอาง ควรทำความสะอาดใบหน้าอย่างน้อยวัน 2 ครั้ง คือตอนเช้าและกลางคืนหรือก่อนเข้านอน โดยเฉพาะกลางคืนต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ

6.1.2 การดูแลร่างกายให้ปลอดจากกลิ่นตัว ซึ่งเกิดจากเหงื่อไคลมาผสมกับแบคทีเรียบนตัวเราในบริเวณอับชื้นใต้ร่มผ้า โดยวิธีการทำความสะอาดและรักษาผิวหนังบริเวณฝ่าเท้าให้เนียนนุ่มกรณีคนอ้วนให้ลดน้ำหนักตัว

6.2 การดูแลช่องปากและฟัน การพัฒนานิสัยฝึกกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเด็กปฐมวัย การที่ครูมีฟันขาวสะอาดจึงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและยังส่งเสริมบุคลิกภาพแก่ตัวครูเอง

6.2.1 การป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกซึ่งเกิดจาก “พลัก” (plaque) คือ น้ำลายผสมกับอาหารจึงทำให้เกิดกรดมากัดกร่อนทำลายสารเคลือบฟันจึงทำให้ฟันผุ คราบพลักที่เกิดจะเปลี่ยนเป็นหินปูนทำให้เหงือกอักเสบจึงควรพบทันตแพทย์เพื่อขูดหินปูนออก

6.2.2 การแปรงฟันตามคำแนะนำของทันตแพทย์ ด้วยการนำแปรงวางขวางด้านหน้าฟันโดยทำมุม 45 องศากับเหงือก แปรงอย่างนุ่มนวลไปมาทั้งด้านนอกและด้านในของฟัน ด้านหน้าตัดฟันรวมทั้งแปรงลิ้นให้สะอาดจะทำให้ลมหายใจของเราสดชื่นขึ้น

6.2.3 การใช้ยาสีฟันที่ผสมฟลูออไรด์ จะช่วยเคลือบฟันให้แข็งแรง ต่อต้านฟันผุ ควรใช้แปรงชนิดขนอ่อนและเปลี่ยนแปลงสีฟันทุก 3 – 4 เดือน เพื่อผลต่อการทำความสะอาด ควรแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

6.2.4 การบ้วนปากและการใช้น้ำยาบ้วนปาก อาจช่วยล้างพลักและเศษอาหารจากฟันและเหงือกแต่ไม่เท่ากับการแปรงฟัน การใช้ไหมขัดซอกฟันเป็นประจำช่วยลดกลิ่นปากที่เกิดจากอาหารที่เรารับประทาน จึงควรหลีกเลี่ยงอาหารที่จะทำให้เกิดปัญหากลิ่นปาก

6.2.5 การตรวจสุขภาพฟัน โดยพบทันตแพทย์อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้วยการขจัดพลักการตรวจหาฟันผุหรือปัญหาอื่นๆ ในช่องปาก

6.2.6 การป้องกันและการรักษาฟันและช่องปาก จะช่วยไม่ให้เกิดกลิ่นปาก จึงควรตระหนักในเรื่องการตรวจรักษาโรคอื่นๆ ในระบบร่างกายที่อาจเป็นสาเหตุของการเกิดกลิ่นปาก หรือลมหายใจ การแปรงฟันอย่างถูกวิธีหลังอาหารและใช้อุปกรณ์ที่หาได้ในท้องตลาดทำความสะอาดซอกฟันเช่นไหมขัดฟัน ทั้งนี้การดูแลรักษาสุขภาพในช่องปากอย่างสม่ำเสมอ ซ่อมแซมฟันที่ผุ ขูดหินปูน รักษาโรคปริทนต์ ถอนฟันที่ยากต่อการอุดเพื่อลดการสะสมของเศษอาหาร

6.3 การดูแลรักษาเส้นผม ผมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศีรษะที่มองเห็น การดูแลรักษาเส้นผม มีดังนี้

6.3.1 การเลือกใช้อุปกรณ์เพื่อการดูแลเส้นผม ควรใช้ผมที่มีขนแปรงจากธรรมชาติโดยเฉพาะผู้ที่มีผมบางหรือเส้นละเอียดมาก สำหรับผู้ที่ผมหนาอาจใช้ขนแปรงที่มีเส้นใยธรรมชาติผสมใยสังเคราะห์ การใช้

แปรงขนไนล่อนเหมาะต่อการหวีก่อนสระเพราะศีรษะได้รับการกระตุ้น ให้ดูดซึมได้ดีและที่ตรงปลายแปรงหวีมีตุ่มเหมาะต่อผมหยิก หยักและผมทุกชนิด

6.3.2 การพัฒนาภาพลักษณ์ทรงผม โดยเฉพาะครูปฐมวัยไม่ว่าชายหรือหญิงคือความเรียบร้อย โดยควรเลือกให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ควรใช้บริการตัดแต่งจากร้าน

6.4 การแต่งกายของสุภาพสตรี การปฏิบัติงานของครูปฐมวัย จะต้องเคลื่อนไหวและ เปลี่ยนอิริยาบถอยู่เสมอ เช่น นั่ง ยืน เดิน จากการดูแลใกล้ชิดเด็ก การแต่งกายจึงควรคำนึงถึงความ สุภาพ เรียบร้อย สะดวก สบาย และสุภาพ ซึ่งจรวยพร ธรณินทร์ (2539) ได้สรุปไว้ดังนี้

6.4.1 การแต่งกายตามโอกาส หรือเพื่อการทำงานสำหรับครูสตรี ควรเลือกแบบ ที่ค่อนข้างเรียบง่ายเหมาะสมตามกาละเทศะ ไม่ฟุ่มเฟือย หรูหรา แต่ควรแต่งกายให้ดูสง่างาม หลักการ แต่งกายควรพิจารณาเพิ่มเติม คือ เลือกชุดที่เหมาะกับการทำงานไม่ใช้สีฉูดฉาด หรือทำตามแฟชั่น ควรเน้นความเรียบร้อย มีความเก๋ และสุภาพ เครื่องประดับไม่มีมากหรือราคาแพง และควรพิถีพิถันสำรวจความเรียบร้อยก่อนออกจากบ้าน เสื้อผ้าเหมาะสมกับ เรือนร่าง ไม่คับรัดรูป และรองเท้าต้องมีความพอดีคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

6.4.2 การแต่งกายเหมาะสมกับรูปร่าง กรณีคนอ้วนที่มี รูปร่างอ้วนเตี้ย มีน้ำหนักมากให้ใช้เสื้อผ้ารูปทรงเรียบง่าย ไม่ใช้ผ้าถักหรือแถบกว้าง ควรใช้ชุดทางยาว หรือชิดติดกันหรือเสื้อคอปกสูง ใช้รองเท้าขนาดใหญ่รับน้ำหนักได้สมดุล สูง 1½ - 2½ นิ้ว สำหรับคน รูปร่างอ้วนสูง มีน้ำหนักเกิน ให้ใช้เสื้อผ้ารูปทรงง่ายๆ ที่มีแบบชุดติดกัน สีเดียวกันหรือหากสวมเสื้อ คนละท่อนควรสวมให้พอดีตัวและปล่อยชายเสื้อลงระดับสะโพก ควรหลีกเลี่ยงเสื้อไม่มีแขน เสื้อผ้าคับ หรือลวดลายฉูดฉาด อาจสวมรองเท้าขนาดส้น 1 – 2 นิ้ว

6.4.3 การหลักการแต่งกายให้เหมาะสมกับรูปร่าง กรณีคนรูปร่างผอมเตี้ย ควรสวมชุด ใช้เส้นแนวตั้ง เสื้อไม่มีลวดลาย เข็มขัดเรียบ กระโปรงทรงต่อใต้อก ใช้ชุดติดกัน สีเดียวกัน คอปกสูง ถ้าสวมชุดคนละท่อนควรใช้เสื้อสีอ่อน กระโปรงสีเข้ม และกรณีคนรูปร่างผอมสูง ควรแต่งกายให้ดู กะทัดรัด เช่น ใส่ชุดคนละท่อนสีต่างกันมีหลายชิ้น ใช้ลายขวางดอกใหญ่ แขนเสื้อสามส่วนหรือแขนยาว กระโปรงต่อจีบ เข็มขัดรัด ใช้เสื้อหลวมแขนกว้าง กางเกงรัดขาหลวมๆ ออกแบบให้คอเสื้อเรียบง่าย

6.5 การแต่งกายของสุภาพบุรุษ โดยทั่วไปมักพบเห็นครูปฐมวัยเป็นสตรี แต่ปัจจุบัน ครูปฐมวัยที่เป็นบุรุษมีจ านวนไม่น้อยและมีความจำเป็นในการเรียนรู้เรื่องการแต่งกาย เช่นเดียวกับ ครูปฐมวัยที่เป็นสตรีเพราะต่างก็เป็นแบบอย่างทางบุคลิกภาพ เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาเด็ก การแต่งกายมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

6.5.1 การเสื้อเชิ้ต ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพแต่ต้องเลือกรูปแบบปกให้เข้ากับรูปร่าง ลักษณะของครูผู้สวมใส่

6.5.2 การใส่เสื้อเชิ้ต และผูกเน็คไท ควรเลือกเสื้อที่มีความพอดีไม่คับหรือหลวม เพราะ เสื้อที่คับเมื่อผูกเน็คไท ปกเสื้อจะถ่างออกไม่สวย และรู้สึกอึดอัด สำหรับเสื้อที่หลวม เมื่อผูกเน็คไท เสื้อจะย่นเป็นริ้วรอย และทำให้ส่วนปมหย่อนลงมา แต่สิ่งสำคัญคือต้องไม่ลืมติดกระดุมคอเสื้อ

6.5.3 การเลือกสีเสื้อเชิ้ต เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความสง่างาม การเลือก สีเสื้อเชิ้ต หมายถึง การเลือกให้เข้ากับสูทหรือกางเกง สีซึ่งเป็นที่ยอมรับ นิยมกันทั่วไป คือ สีเรียบ เช่น ขาว เนื้อ

หรือสีเข้ม เนื่องจากสีเรียบเป็นสีที่เข้ากับกางเกงและสูทสีเข้มเมื่อคลุมทับ เกิดจังหวะ เว้นว่าง เพื่อให้เน็คไท (สีต่างๆ) เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์

6.5.4 นาฬิกาข้อมือ ควรเป็นสายเหล็กสีทองหรือสีเงิน สายเหล็กมีข้อดีคือไม่ซึมซับน้ำ หรือเหงื่อ ถ้าแบบสายหนังควรเป็นสีดำ หรือน้ำตาล

6.5.5 รองเท้าสุภาพบุรุษ ควรเป็นรองเท้าหนังสีดำ หรือ น้ำตาล แบบผูกเชือกสี เดียวกัน หรือแบบคัตชูที่แลดูมิดชิด ในกรณีทำกิจกรรมควรเป็นรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้ากีฬาที่มีสีสัน เข้ากันกับชุดกิจกรรม

6.5.6 ถุงเท้าควรเป็นสีเข้ม ยาวถึงกลางน่อง การเลือกถุงเท้าควรคำนึงถึงเส้นใยมีการ เกาะยึดได้ดีกับเท้า มีถึงหลายแบบที่เส้นใยไม่ยึดติด ลื่น เมื่อก้าวเดินจะค่อยๆ รูดลงมาที่ข้อเท้าจึงควร เลือกสินค้าคุณภาพ

6.5.7 แว่นตา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้มีปัญหาด้านสายตา แต่แว่นตาใช้เป็นเครื่อง เสริมบุคลิกภาพ โดยเฉพาะตกแต่งใบหน้าให้ดูสมส่วนการพัฒนาบุคลิกภาพด้านการเคลื่อนไหวและอิริยาบถ จรวยพร ธรณินทร์ (2539)

วิชาชีพของครูปฐมวัยเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวอย่างมาก จากกิจกรรมหลากหลาย เพื่อการพัฒนาเด็ก รวมทั้งต้องเปลี่ยนอิริยาบถอยู่ตลอดเวลา เช่น เดิน ยืน นั่ง การเคลื่อนไหวและ อิริยาบถดังกล่าวจำเป็นต้องศึกษาหลักการที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วมีประสิทธิภาพต่อ การเรียนการสอน และสุขภาพของครูปฐมวัยในการปฏิบัติงานระยะยาว รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก และบุคคลทั่วไป ดังจะกล่าวในหลักการต่อไปนี้

1. การออกกำลังกาย ด้วยกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและอิริยาบถในการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูจึงต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยการสร้างเสริมสุขภาพ และ บุคลิกภาพ เช่น การออกกำลัง

2. การการรับประทานอาหาร การเคลื่อนไหวและอิริยาบถมีความสัมพันธ์กับ การรับประทานอาหารทั้ง 5 หมู่ คือ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามินที่รับประทาน จะเกิดการเผาผลาญในร่างกายหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นพลังงาน และเป็นเนื้อหนังหรือ เนื้อเยื่อของร่างกาย (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ และคณะ, 2553) กระบวนการนี้จะทำงาน เต็มที่ในวัยเด็ก วัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว ซึ่งกำลังเจริญเติบโตเมื่อเข้าสู่วัยสามสิบ กระบวนการนี้จะลดระดับ เนื่องจากไม่ต้องการพลังงานมาก การรับประทานมากเกิน จะเกิดการสะสมไขมันทำให้น้ำหนักตัวเพิ่ม มีผลเสียต่อการเคลื่อนไหวและอิริยาบถ

3. การลดน้ำหนักและการควบคุมน้ำหนัก การรับประทานอาหารไม่ถูกต้องตาม หลักโภชนาการจะทำให้น้ำหนักตัวเพิ่ม ส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูปฐมวัย

4. การยืน ในช่วงเวลาของการพักผ่อนหรือมีความเป็นส่วนตัว การยืนย่อมเป็นไป อย่างอิสระแต่การปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือปรากฏตัวต่อสาธารณะ การยืนควรแสดงออกถึง ความสุภาพ ความเคารพในผู้อื่นมีท่วงท่าถึงความภาคภูมิใจในบุคลิกลักษณะด้วยการยืดอกให้ผึ่งผาย หลังตรง แขม่วท้องเข้า ให้แขนทั้งสองข้างขนานลำตัว ประสานมือไว้ข้างหน้าควบคุมท่วงท่าให้สง่างาม และเป็นผลดีต่อสุขภาพ โดยมีข้อแนะนำดังต่อไปนี้

5. การเดิน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นชัด ซึ่ง ฉันทนิช อัศวนนท์ (2530) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพทางการเคลื่อนไหวที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเดิน ด้วยลักษณะ ไหล่ผาย ศีรษะตั้งตรง แขนแกว่งเล็กน้อยจะดูสง่างาม

ไม่เดินลากส้นหรือเดินปลายเท้าแบะ ช่วงก้าว พอดี การเดินคนเดียวไม่ควรเหม่อลอย ถ้าเดินหลายคนไม่ควรเดินเรียงหน้ากระดาน หรือส่งเสียงดัง ไม่เดินส่ายตัวหรือยักย้ายส่ายสะโพก

6. การนั่ง การนั่งในท่าที่ถูกต้องจะไม่รู้สึกเมื่อยล้า การนั่งในที่ประชุม สัมมนา งานพิธี ควรอยู่ในท่าสำรวมและมีสง่า นั่งตัวตรง เข่าชิดกัน มือทั้งสองวางไว้ข้างตัก (ฉันทนิช อัศวนนท์, 2530)

7. การพัฒนาการพูด

ครูปฐมวัยต้องสื่อสารกับนักเรียนโดยวิชาชีพ การสนทนาและมารยาท ครูปฐมวัยมีหน้าที่ให้การศึกษา อบรมเด็ก นอกจากนั้นยังต้องติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และชุมชน การที่ครูปฐมวัยมีการพูดการสนทนาและมารยาทที่ดีประกอบกัน ย่อมเป็นแบบอย่างแก่เด็ก และผู้มาติดต่อเกิดการชื่นชม นอกจากนั้นยังส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือระหว่างครู โรงเรียนและชุมชนในด้านต่างๆ

ครูปฐมวัยจึงควรทราบความหมายของการพูด การสนทนาและมารยาท ดังจะกล่าวต่อไปนี้

7.1 ความหมายของการพูดและการสนทนา จากพจนานุกรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) มีดังนี้

7.1.1 ความหมาย “พูด” หมายถึง เปล่งเสียงออกเป็นถ้อยคำ, พูดจาก็ว่า และ พจนานุกรมได้ยกตัวอย่างสำนวน ดังอย่างเช่น “พูดคล่องเหมือนล่องน้ำ” หรือ “พูดคล่องเป็นล่องน้ำ” หมายถึงพูดไม่ติดขัด “พูดจริง ทำจริง” หมายถึงทำได้อย่างที่พูดหรือรักษาคำพูด “พูดดีเป็นศรีแก่ปาก” หมายถึงพูดดีเป็นที่นิยมชมชอบ “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” หมายถึงพูดไปไม่มีประโยชน์ นิ่งเสียดีกว่า

7.1.2 ความหมาย “สนทนา” หมายถึง พูดคุยปรึกษาหารือ พูดจาโต้ตอบกัน เช่น สนทนาปัญหาบ้านเมือง สนทนาสารทุกข์สุกดิบ เช่น บทสนทนาในนวนิยายบทสนทนาภาษาอังกฤษ

7.2 การพูดและการสนทนาเป็นทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐาน รูปแบบความสัมพันธ์ใน การปฏิบัติงานของครูปฐมวัย ปรากฏในลักษณะกลุ่ม รายบุคคลหรืออาจแยกเป็นแบบธุรกิจ และเมื่อ พิจารณาคุณลักษณะที่ท าให้รูปแบบความสัมพันธ์มีผลในทางปฏิบัติ คุณลักษณะที่ว่านี้ได้แก่ ความ น่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ ความเคารพ และผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างเด็กนักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิก ในชุมชน เพื่อนครูและผู้บริหาร ฟิเอลสไตน์และเฟลป์ (Fielstein & Phelps, 2001) ได้กล่าวเพิ่มเติม ในรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งใช้การพูดและการสนทนาเป็นทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐาน ดังนี้

7.2.1 การมีความรู้สึกร่วมกัน (rapport) นำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ เกิดจากรวมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์พื้นฐาน “ความเคารพต่อกัน” ในฐานะที่ทุกคนมีความเป็นมนุษย์ อย่างเท่าเทียม

7.2.2 การเข้าร่วมประชุม (attending) รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกอย่างตั้งใจ จะทำให้เกิดผลที่เห็นได้ทางกายภาพ คือ ได้พบปะซึ่งกันและกัน การพูดคุย รับฟัง การสังเกต เห็น ปฏิกิริยา สีหน้า ท่าทาง แสดงออกทางอารมณ์และเหตุผล

7.2.3 การฟังอย่างกระตือรือร้น (active listening) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่สัมพันธ์กับส่วนอื่นอันได้แก่ การแยกแยะ โดยเฉพาะครูปฐมวัยพึงตระหนักจะได้ประยุกต์ใช้เมื่อต้องพบกับผู้ปกครองที่ร่วมประชุม

7.2.4 ความเข้าใจอย่างแจ่มชัด (clarity) ด้วยการพูด สื่อความหมายชัดเจน หลีกเลี่ยง การใช้คำศัพท์ทางวิชาการการศึกษาที่รู้กันเฉพาะครู ผู้บริหารซึ่งอาจทำให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจ ควรพูด อย่างกระชับ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีคำถาม

7.3 ครูปฐมวัยจำต้องมีความเข้าใจ ฝึกและปฏิบัติให้บังเกิดผล เช่น การพูดสนทนา ประชุมร่วมกับผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร และสมาชิกในชุมชน การพูดได้มีการแบ่งออกเป็นรูปแบบต่างๆ พอจำแนกได้ดังนี้

7.3.1 รูปแบบการพูด ฉันทนิช อัศวนนท์ (2530) ได้แบ่งไว้ 2 แบบ คือ 1. แบบจูงใจ คือ พูด โน้มน้าว เกลี้ยกล่อม ชักชวนให้เห็นด้วยคล้อยตามผู้พูดต้องใส่อารมณ์ ความรู้สึก เช่น การรณรงค์การสร้างจิตสำนึก 2. แบบบรรยายหรือบอกเล่า เช่น การอบรม การให้ความรู้ กล่าวรายงาน ปฐมนิเทศ รายงานเหตุการณ์ ควรพูดให้ช้า และในส่วนใดมีเรื่องไม่ซับซ้อนยุ่งยากก็สามารถพูดเร็วขึ้น และ แบบบันเทิง มีจุดประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน แต่มีสาระ แต่มีข้อพึงระวังคือ อย่างพูดตลกจนไม่มีสาระหรือกลายเป็นการแสดงตลกจำอวด

7.3.2 รูปแบบการพูด ควรพูดตามปฏิภาณ ไหวพริบเป็นตัวของตัวเอง สามารถยืดหยุ่นเวลาได้เหมาะสม

7.4 มารยาทในการพูดและการสนทนา การสร้างความเชื่อถือ ความศรัทธาของผู้อื่น ให้เกิดขึ้นต่อตนเองได้นั้น ต้องอาศัยการพูดที่ดี ผู้พูดต้องมีมารยาทในทุกกาลเทศะ และมารยาทการพูด เป็นเสน่ห์ที่สำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะครูปฐมวัย ซึ่งจะเป็นแบบอย่างแก่เด็กนักเรียน และสมาชิก ในชุมชน ดังจะกล่าวต่อไป

7.4.1 มารยาทในการพูด เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ดังนั้นการเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อย แม้เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ต้องรู้จักระงับความโกรธ ความไม่พอใจ เพราะถ้าระงับไม่ได้อาจนำไปสู่การโต้เถียงรุนแรง หรือเป็นเหตุ ทะเลาะวิวาท ไม่พูดอวดตน ข่มขู่หรือผูกขาดการพูดเพียงผู้เดียว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและ พูดในเรื่องที่ผู้ฟังสนใจ ไม่พูดในเรื่องส่วนตัวนอกจากจะมีผู้สนใจถาม เมื่อต้องการพูดสอดแทรก ขณะที่ ผู้อื่นพูดไม่จบควรขออนุญาตหรือกล่าวโทษก่อน และเมื่อนำคำพูดของผู้อื่นมากล่าวอ้างควรให้เกียรติ ออกนามเจ้าของคำพูดนั้น

7.4.2 มารยาทในการสนทนา คู่สนทนาควรเข้าใจถึงมารยาท ซึ่งมีความสำคัญ จะช่วยให้การสนทนาเป็นไปโดยราบรื่น ได้แก่ การแสดงความเป็นมิตร ให้ความสนใจ ในเรื่องที่สนทนา ไม่พูดภาษาอื่นในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาพูดด้วยภาษาไทย ไม่ปล่อยให้ผู้อื่น สนทนาฝ่ายเดียวและไม่กระซิบกับผู้ใดในวงสนทนา ไม่สนทนาในเรื่องที่ผู้อื่นไม่รู้เรื่อง ไม่แสดงความรู้ ฉลาดมากเกินไป (บรรจง หมายมั่น, 2534)

8. บทสรุป

บุคลิกภาพของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่ขยัน อดทน สงบ มีสมาธิดี รักและเอื้ออาทรต่อศิษย์เป็นนักสื่อสารที่ดี สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ขยัน เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และต้องมีความสามารถในการประเมินผลสำเร็จโดยดูผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในเด็กแต่ละคน แล้วให้เด็กสะท้อนการเรียนรู้ตลอดเวลา และที่สำคัญต้องเชื่อมั่นว่า เด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ ครูปฐมวัยจะต้องจัดเตรียมการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสติปัญญา ซึ้งการพัฒนาเหล่านั้นจะกลายเป็นบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต ซึ่งเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียนรู้จากวิ่งรอบตัวได้อย่างรวดเร็ว และมักเรียนแบบผู้ใหญ่โดยเฉพาะครู ดังนั้นครูปฐมวัยจึงควรมีบุคลิกภาพที่ดี และเหมาะสมสำหรับการมองเห็นและการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งการพูดจาครูปฐมวัยควรพูดจาอ่อนโยน สุภาพ ไม่กระแทกเสียง ไม่พูดจาเสียงดัง เสียง

หนัก ควรพูดจาออกเสียงภาษาไทยให้ชัดเจน ใช้คำถูกต้อง และพูดจามีหางเสียง การแต่งกายควรแต่งตัวเรียบร้อย มิดชิด สะอาดสะอ้าน และถูกกาลเทศะ การเดินควรเดินให้มีบุคลิกดี ไม่เดินหลังค่อม และไม่เดินช้า หรือเร็วจนเกินไป การรับประทานควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ เช่น แอลกอฮอล์ กาแฟ และควรรับประทานอาหารอย่างสุภาพไม่มูมมาม อารมณ์ควรมีอารมณ์แจ่มใส อ่อนโยนอยู่เสมอ ควรมีความใจเย็น ในส่วนนี้ครูปฐมวัยคนใดที่มีอารมณ์ร้อน ควรฝึกนั่งสมาธิอย่างน้อยวันละ 15 นาที เพื่อให้มีอารมณ์ที่คงที และความคิด ครูปฐมวัยควรมีความคิดสร้างสรรค์และมีจิตนาการสูง เพราะเด็กในวัยนี่จะมีจิตนาการสูง แต่ยังมีการสื่อสารออกมาได้ไม่ชัดเจน ครูปฐมวัยจึงควรมีจินตนาการสูง เพื่อที่จะรับรู้ ตอบสนอง และทำความเข้าใจความคิดของเด็กได้

เอกสารอ้างอิง

จรวยพร ธรณินทร์. (2539). *สุขภาพเพื่อบุคลิกภาพ เพื่อความสุขและความสวย.* ต้นอ้อ แกรมมี่.

ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2564). *การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ฉันทนิช อัศวนนท์. (2530). *การพัฒนาบุคลิกภาพ.* ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ฐิติมา ชูใหม่. (2559). การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย. *วารสารหัวหินสุขใจไกลกังวล, 1*(2), 18-33.

บรรจง หมายมั่น. (2534). *มนุษยสัมพันธ์.* วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์.

วิสารัตน์ ทองเพียร. (2564). *ครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21.* https://www.gotoknow.org/posts/619231

สุธัญญา ฐิโตปการ. (2558). *ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ กับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัยภาคใต้ในอนาคต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). *การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ.* สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2542*. นานมีบุ๊คส์.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ และคณะ. (2555). *พจนานุกรมศัพท์แพทย์.* วีพริ้นท์.

Barnard, Chester I. (1972) .*The Functions of The Executives.* Harvard University Press.

Colker, Laura. (2008). Twelve Characteristics of effective early childhood teacher. *Young Children, 63(*2), 68-73.

Eysenck, H.J. (1969) . *Personality in Primary School Children Part I. The British Journal of Educational Psychology, 38*, 109-112.

Fielstein,L.& Phelps,P. (2001). *Introduction to teaching*. Wadsworth/Thomson Learning.

HilgaUd, E.R. (1979). *Introduction to Phychology*. Harcourt Brace.

แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์สำหรับสังคมปัจจุบัน

เอกชัย อุไรสินธว์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในฝ่ายเถรวาท เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติหรือการประยุกต์วิถีการดำเนินชีวิตตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์สำหรับสังคมปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม โดยศึกษาจากนิบาตชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาชาดกของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในฝ่ายเถรวาทนี้ดำเนินไปในบริบทของบารมี 10 หรือ ทสบารมี เป็นหลัก อีกทั้งยังพบว่าพระโพธิสัตว์มีการบำเพ็ญธรรมในหมวดย่อยอื่นๆ นอกเหนือจากบารมี 10 นี้อีกจำนวนหนึ่ง ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ตามแนวบารมี 10 และหลักธรรมอื่นๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันสำหรับชาวพุทธและศาสนิกชนอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น การบริจาคทานในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบของทรัพย์ สิ่งของ การให้ความรู้เป็นทานในสื่อรูปแบบหนังสือหรือโซเชียลมีเดีย และการบริจาคอวัยวะ เช่น การบริจาคโลหิต หรือการบริจาคเสตมเซลล์ เป็นต้น

คำสำคัญ ปฏิปทา พระโพธิสัตว์ ชาดก บารมี

A Guide on Practice According to The Bodhisattva's Conduct in The Present Society

Ekachai Uraisin
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The purpose of this article is to study the practice of the Bodhisatta in Theravada Buddhism and concretely apply the findings to the present context and in the current ways of living. The methodology of this study is the documentary research through Nipāta Jātakas, tales of the former incarnations of Lord Buddha, appeared in the Tipiṭaka and its commentaries. It is found that during Lord Buddha's former births, he performed meritorious acts, of what we called 'Dasa Pārami', 10 Perfections. Apart from the aforementioned 'Dasa Pārami', the Bodhisatta also performed other relevant Dhammas that are found in Nipāta Jātakas, the practice of the Bodhisatta according to Dasa Pārami and other Dhammas can be applied to the practice of the Buddhist people or even common people who are not Buddhists. To illustrate some, donation can be performed in the various forms, for example, donation of property, imparting knowledge in the form of books or through social media and organs donation like blood or stem cell donation for those in need.

Keywords: Patipada, Bodhisatta, Jātaka, Pārami

1. บทนำ

เมื่อกล่าวถึงวรรณกรรมหรืองานวิจัยเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์เชิงวิชาการแล้ว มักจะพบว่าวรรณกรรมหรืองานวิจัยดังกล่าวมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ในฝ่ายมหายานเสียเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับโพธิสัตวจรรยา โพธิสัตวมรรค โพธิสัตว์อธิษฐาน และปฏิปทาของโพธิสัตว์

ในบทความนี้ ผู้วิจัยต้องการอภิปรายการประยุกต์ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในฝ่ายเถรวาท ตามแนวบารมี 10 หรือทสบารมีเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน โดยเรียงลำดับเริ่มจาก ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี จนถึงอุเบกขาบารมี และหมวดธรรมย่อยอื่นๆ อีก 9 หมวดธรรม

2. วัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอแนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน

2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย จะใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการวิจัยและเสนอข้อมูลที่ได้มาแบบ พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3. ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างรวดเร็วมาก ด้วยการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ โดยเฉพาะการสื่อสาร ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนในสังคมให้แตกต่างไปจากเดิม รวมไปถึงพฤติกรรมในการทำบุญทำทานของชาวพุทธในสังคมซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธก่อให้เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมและทัศนคติในการทำบุญที่ผิดเพี้ยนไปจากหลักการที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

จากรายงานภาวะสังคมไทยของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึงไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2563 ภาคความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในส่วนของคดีอาญาโดยรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยภาพรวมของปี 2558 คดีอาญารวมมีการรับแจ้ง 353,638 คดี, ปี 2559 มี 330,457 คดี, ปี 2560 มี 353,834 คดี, ปี 2561 มี 357,845 คดี และปี 2562 มี 4344,251 คดี แม้จะลดลงบ้างจากไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2563 ในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2563 โดยที่คดียาเสพติดและประทุษร้ายต่อทรัพย์มีอัตราสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคดีทำร้ายร่างกายหรือชีวิตเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดื่มสุราเป็นจำนวนมาก (กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (กชส.), 2558-2563) ปรากฏการณ์นี้เป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความเสื่อมทางคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมไทย ในเรื่องของศีล โดยเฉพาะศีลข้ออทินนาทานและสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน และอาจจะกล่าวได้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางด้านวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจก็ว่าได้ จากการที่ยอดอาชญากรรมทางด้านประทุษร้ายต่อทรัพย์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความฝักใฝ่ในวัตถุนิยมและบริโภคนิยมของคนในสังคม ทำให้เกิดความอยากได้ใคร่มีจนบางครั้งเกินกำลังของตัว ก็กระทำการให้ได้มาซึ่งทรัพย์นั้นด้วยวิธีการอันมิชอบ เป็นที่มาของยอดอาชญากรรมที่พุ่งขึ้นสูงดังกล่าวข้างต้น

จากสภาพปัญหาของสังคมปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธยังไม่ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจหลักธรรมอย่างถ่องแท้หรือไม่เข้าใจมากพอที่จะนำมาประยุกต์หรือปรับใช้กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันซึ่งมีสภาพที่แตกต่างจากสมัยก่อนมาก การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมอย่างปฏิปทาของพระโพธิสัตว์จึงเป็นเรื่องน่าสนใจและมีประโยชน์แก่ชาวพุทธไทยในสังคมปัจจุบัน

4. ปฏิปทาพระโพธิสัตว์กับสังคมปัจจุบัน

ปกติของพระโพธิสัตว์มีอัธยาศัยในการบำเพ็ญบารมีอย่างถึงที่สุดในแต่ละบารมี โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรลุพระโพธิญาณเป็นสำคัญ ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในแต่ละพระชาติและแต่ละบารมีจึงเป็นสิ่งที่ยากเกินกว่าที่บุคคลทั่วไปจะปฏิบัติได้ เช่น การบริจาคทานของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก ที่ทรงบริจาคแม้กระทั่งราชบุตรราชธิดาและพระมเหสี หรือการบริจาคมหาทานด้วยการตั้งโรงทานในชนสันธชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นชนสันธกุมารราชโอรสของพระเจ้าพรหมทัต ครั้นเมื่อเสวยราชสมบัติแล้วทรงตั้งโรงทาน 6 แห่ง พระราชทานทรัพย์วันละ 600,000 เป็นทาน (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 6/49-60/114-120) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้โดยอัธยาศัยและปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ดังกล่าวข้างต้นจะเป็นไปอย่างอุดมคติที่สูงเกินกว่าบุคคลทั่วไปจะปฏิบัติตามได้อย่างสมบูรณ์ แต่บุคคลทั่วไปก็ยังสามารถนำปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้สำหรับชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ตามหลักพระพุทธศาสนา ดังที่จะนำเสนอการนำปฏิปทาของพระโพธิสัตว์มาประยุกต์ใช้กับชีวิตในสังคมปัจจุบันดังต่อไปนี้

4.1 ทสบารมี

ทสบารมีหรือทศบารมี คือ บารมี 10 อย่างที่พระโพธิสัตว์ต้องปฏิบัติหรือบำเพ็ญเพียรเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งพระโพธิสัตว์ได้ปฏิบัติในหลายภพหลายชาติจนนับจำนวนไม่ได้ จึงเป็นปฏิปทาหลักที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีแนวทางสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

4.1.1 ทานบารมี

ทานบารมีเป็นบารมีหมวดแรกสุดของพระโพธิสัตว์ และดูเหมือนจะเป็นบารมีที่สามารถประยุกต์ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์มาใช้ในสังคมปัจจุบันได้ง่ายที่สุดหมวดหนึ่ง การให้ทานคือการเสียสละ เผื่อแผ่แบ่งปันเพื่อช่วยเหลือกัน ซึ่งสามารถสงเคราะห์เข้ากับการบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น บริจาคทรัพย์หรือสิ่งของแก่องค์กรการกุศลเช่นมูลนิธิต่างๆ หรือบริจาคทรัพย์แก่วัดหรือองค์กรทางศาสนาต่างๆ การบริจาคดังกล่าวนี้เป็นอามิสทานเทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในการตั้งโรงทานบริจาคทรัพย์แก่ผู้ยากไร้ ตัวอย่างเช่นใน กุรุธัมมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชาแห่งนครอินทปัตถ์ ทรงโปรดให้สร้างโรงทาน 6 แห่งในพระนคร ทรงสละทรัพย์วันละ 600,000 บริจาคเป็นทาน เป็นการบริจาคทรัพย์ภายนอกคือปัจจัย 4 เป็นทานเพื่อช่วยเหลือผู้ลำบากยากไร้ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/76-78/111-125)

ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบัน เราสามารถบริจาคอวัยวะเช่น บริจาคโลหิต บริจาคสเต็มเซลล์ หรือบริจาคอวัยวะอื่นๆ ให้แก่ผู้อื่นผ่านองค์กร เช่น สภากาชาดไทย เป็นทานได้ สอดคล้องกับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสิวิราชชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงสีพี ทรงบริจาคอวัยวะคือดวงพระเนตร

ทั้งสองข้างให้กับพราหมณ์แก่ชราตาบอดซึ่งเป็นท้าวสักกเทวราชแปลงกายมาลองพระทัย (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 7/52-82/38-55)

นอกจากนี้ ยังมีการบริจาคทานอีกประเภทหนึ่งด้วยการให้ความรู้หรือเผยแผ่ธรรมะที่จัดว่าเป็นวิทยาทานหรือธรรมทาน ด้วยการบริจาคทานผ่านหนังสือหรือสื่อต่างๆ เช่น สื่ออีเล็กโทรนิกส์อย่างอินเตอร์เน็ตในปัจจุบัน เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องเสนกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเสนกบัณฑิตแสดงธรรมเป็นธรรมทานแก่มหาชนทุกวันอุโบสถ 15 ค่ำ นี้จัดว่าเป็นธรรมทาน (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 5/45-53/154-166)

4.1.2 ศีลบารมี

ศีลคือความประพฤติดีทางกายและวาจาหรือการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 391) การบำเพ็ญศีลบารมีในปัจจุบันโดยพื้นฐานกระทำได้ 5 ประการด้วยกันคือ

ประการที่หนึ่ง การงดเว้นการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการเบียดเบียนหรือส่งผลกระทบต่อชีวิตคนและสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่การทำลายชีวิตโดยตรง เช่น การยิงนกตกปลาทั้งเพื่อเป็นอาหารหรือการกีฬา รวมไปถึงการทรมานสัตว์ต่างๆ ทางอ้อม เช่น การกระทำซึ่งส่งผลทำลายสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนและสัตว์ต่างๆ

ประการที่สอง การละเว้นจากการถือครองทรัพย์ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เช่นการขโมย ยักยอกทรัพย์ ฉ้อราษฎร์บังหลวงคอร์รัปชัน การหลอกขายสินค้าที่ไม่มีอยู่จริง เป็นต้น

ประการที่สาม ไม่ล่วงละเมิดหรือล่วงประเวณี หลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ในทางกามกับบุคคลซึ่งมิใช่คู่ของตนหรือกับบุคคลที่มีเจ้าของหวงหรือปกครองอยู่

ประการที่สี่ มีวาจาซื่อตรง ไม่โป้ปด ไม่พูดจาหยาบคาย ส่อเสียดยุแยงตะแคงรั่วให้ผู้อื่นแตกความสามัคคีกัน

ประการที่ห้า ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษต่างๆ มีสุรา บุหรี่ และยาเสพติดทุกประเภท

ทั้งห้าประการข้างต้นนี้เรียกว่า นิจศีล คือศีลที่พึงรักษาเป็นประจำ ซึ่งก็คือศีล 5 นั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 166) การบำเพ็ญศีลบารมี 5 ประการนี้ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง สีลวีมังสกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นปุโรหิตของพระเจ้าพรหมทัต เป็นผู้มีจิตน้อมไปในทาน มีศีลเป็นอัธยาศัย มีศีล 5 ไม่ขาด (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/86/175-178)

จากระดับของศีล 5 นี้ ยังสามารถยกระดับให้สูงขึ้นได้อีกชั้นหนึ่งในระดับฆราวาส ซึ่งสามารถบำเพ็ญได้ทั้งอย่างชั่วครั้งชั่วคราวและบำเพ็ญอย่างสม่ำเสมอก็ได้ นั่นคือ ศีล 8 ด้วยการยกระดับการบำเพ็ญศีลข้อที่ 3 เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ คือการละเว้นการข้องแวะทางกามโดยสิ้นเชิง และเพิ่มเติมการบำเพ็ญอีกสามประการคือ ประการที่หก การงดเว้นอาหารในยามวิกาลคือหลังเที่ยงไปแล้ว เป็นการลดการบริโภคอาหารส่วนเกินของแต่ละวันและเป็นการเจริญสติในการรู้จักประมาณในการบริโภคหรือที่เรียกว่าโภชเนมัตตัญญุตา ประการที่เจ็ด งดเว้นการฟ้อนรำ ขับร้อง หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวแหล่งเริงรมย์และการไปดูหนังละคร งดเว้นการตกแต่งร่างกายด้วยของหอมและเครื่องสำอางต่างๆ ประการที่แปด เว้นจากการนอนบนที่นอนสูงที่นอนใหญ่ การบำเพ็ญศีลบารมีด้วยการสมาทานศีล 8 นี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอุโบสถศีล เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง สังขปาลชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานาค

ราชสังขปาละ ทรงเบื่อหน่ายสมบัติในนาคพิภพ ปรารถนากำเนิดเป็นมนุษย์ อยู่รักษาอุโบสถกรรมในนาคพิภพไม่สำเร็จ จึงออกจากนาคพิภพมารักษาอุโบสถศีลยังโลกมนุษย์ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 7/143-194/443-466)

4.1.3 เนกขัมมบารมี

เนกขัมมะ หมายถึง การออกจากกาม การออกบวช ความปลอดโปร่งจากสิ่งล่อเร้าเย้ายวน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 172) กล่าวโดยทั่วไป การบำเพ็ญเนกขัมมบารมีทำได้ด้วยการบรรพชาอุปสมบท เทียบเคียงกับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง จูฬสุตโสมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็น พระเจ้าจูฬสุตโสมครองกรุงพาราณสี ที่ภายหลังทรงเบื่อหน่ายในราชสมบัติ ให้พนักงานภูษามาลาคอยเฝ้าดูพระเกศาหงอกบนพระเศียร เมื่อพบแล้วให้ใช้แหนบทองคำถอนพระเกศาหงอกนั้นมาให้ทอดพระเนตร เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นแล้วก็ทรงดำริเสด็จออกป่าทรงผนวชเป็นฤๅษี (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 7/195-245/466-488)

สำหรับสังคมปัจจุบัน การออกบวชด้วยการบรรพชาอุปสมบทเป็นระยะเวลานานๆ หรือตลอดชีวิตอาจจะไม่สะดวกหรือไม่สามารถกระทำได้ง่ายนักสำหรับบุคคลทั่วไป และเนื่องจากเนกขัมมะนอกจากจะหมายถึงการออกบวชแล้ว ยังมีความหมายถึงการดำริออกจากกาม หรือเป็นการลดเลิกกามวิสัย อีกด้วย ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญจึงสามารถบำเพ็ญเนกขัมมบารมีได้ด้วยการถือสมาทานอุโบสถศีล ประพฤติพรหมจรรย์ หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวแหล่งเริงรมย์และการไปดูหนังละครตามกาล เช่น ในวันธรรมสวนะหรือวันพระ หรือรักษาศีล 8 ในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมหรือปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นต้น โดยสตรีสามารถบวชสีลจาริณี หรือชีพราหมณ์ในโอกาสต่างๆ ได้ การปฏิบัติดังกล่าวสามารถเทียบเคียงกับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง จัมเปยยชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจัมเปยยนาคราช ทรงเบื่อหน่ายในนาคสมบัติ ขึ้นมาบำเพ็ญเนกขัมมะยังโลกมนุษย์ทุกวันอุโบสถจนแรมค่ำหนึ่งจึงกลับคืนสู่นาคพิภพ (ชุ.ชา.อ. (ไทย) 7/240-283/124-147) ผู้สามาทานอุโบสถศีลย่อมเป็นผู้มีจิตใจปลอดโปร่ง เย็นใจจากกิเลสกาม และไม่เดือดร้อนจากการดิ้นรนแสวงหาวัตถุกาม ทำให้มีเวลาว่างมากขึ้นจากการที่ไม่ต้องเคร่งเครียดในการแสวงหาวัตถุหรือสิ่งปรนเปรอตนเอง การรักษาอุโบสถศีลหรือศีล 8 จึงอาจจัดเป็นการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีได้อีกอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากการบำเพ็ญศีลบารมี เพราะเป็นการรักษาศีลที่จุดมุ่งหมายเพื่อการลดละกามคุณในทำนองเดียวกับการออกบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือนักบวชแบบอื่น เช่น ดาบส

4.1.4 ปัญญาบารมี

ปัญญา คือ ความรอบรู้, ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และรู้จักแก้ไขปฏิบัติจัดการต่างๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240) การบำเพ็ญปัญญาบารมีจึงเป็นการฝึกฝนหรือพัฒนาปัญญา การพยายามเข้าใจความจริง รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งในสังคมปัจจุบันเราสามารถพัฒนาปัญญาด้วยการศึกษาหาความรู้เรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ ทั้งการเรียนรู้อย่างเป็นทางการหรือเป็นกิจจะลักษณะ เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากสถาบัน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามเรียนรู้จากผู้รู้หรือจากสื่อต่าง ๆ เช่นสื่ออีเล็กโทรนิกส์ในปัจจุบัน การศึกษาเรียนรู้เหล่านี้สงเคราะห์ได้กับสุตมยปัญญา คือปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน หรือปัญญาจากปรโตโฆษะประกอบเข้าด้วยกับ จินตามยปัญญา คือปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณา หรือปัญญาจากโยนิโสมนสิการที่ตั้งขึ้นในตนเอง เพื่อพิจารณาว่าสิ่งที่ได้สดับหรือเล่าเรียนมานั้นมีมูลหรือข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงใดก่อนจะปักใจเชื่อทั้งปัญญาในทางโลก

และปัญญาในทางธรรม เนื่องจากความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ในสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในสื่ออีเล็กโทรนิกส์นั้น ประกอบไปด้วยข้อมูลที่ผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่ถูกต้องอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย

การศึกษาหาความรู้เรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาพระโพธิสัตว์ในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ในเรื่อง ปัญจาวุชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นปัญจาวุธกุมาร ครั้นพระชนมายุได้ 16 ชันษา ได้ไปศึกษาสรรพวิชาในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ในกรุงตักกศิลา แคว้นคันธาระ เมื่อศึกษาจนจบแล้วเสด็จกลับกรุงพาราณสี ระหว่างทางพบเข้ากับยักษ์ชื่อว่าสิเลสโลมะจะเข้ามาทำร้าย ทรงใช้ความรู้และความสามารถที่เรียนมาปราบพยศของยักษ์สิเลสโลมะจนสงบ แล้วแสดงธรรมให้ยักษ์นั้นดำรงอยู่ในศีล 5 เลิกฆ่ามนุษย์ที่เข้ามาในทางนั้นเสีย (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/55/48-52)

เมื่อได้เรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วก็ไม่ทำให้เสียเปล่า ต้องรู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ด้วยการใช้ความรู้ที่ได้มานั้นแก้ปัญหา พัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่นตามควร ใช้องค์ความรู้ที่มีและได้มานั้นช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยการเผยแพร่ความรู้ ให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ออกไปให้แพร่หลาย เช่นการให้ความรู้ด้านการเกษตรอย่างปราชญ์ชาวบ้าน การให้คำปรึกษาด้านกฎหมายหรือการแพทย์ตามสื่อต่างๆ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธสัตว์ในเรื่องเสนกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเสนกบัณฑิต เมื่อถึงคราวเจริญวัยได้ศึกษาศิลปวิทยาทุกแขนงในกรุงตักกศิลาสำเร็จ จึงกลับมาเฝ้าพระราชาในกรุงพาราณสี พระราชาทรงตั้งพระโพธิสัตว์ไว้ในตำแหน่งอำมาตย์และพระราชทานเลื่อนยศให้เป็นลำดับ พระโพธิสัตว์ได้ถวายอนุศาสน์อรรถธรรมแด่พระราชา และแสดงธรรมแก่ชาวเมืองทุกวันอุโบสถขึ้น 15 ค่ำ คราหนึ่งมีพราหมณ์เฒ่าผูกถุงย่ามข้าวสัตตุที่มีงูเห่าคล้องคออยู่มาร้องไห้คร่ำครวญอยู่ใกล้ธรรมมาสน์ ก็ได้พระโพธิสัตว์ใช้ปัญญาและความรู้ชี้นำจนพ้นภัยรอดชีวิตมาได้ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 5/46-53/154-166)

4.1.5 วิริยบารมี

วิริยะ คือ ความเพียร, ความแกล้วกล้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอุตสาหะ ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240) การบำเพ็ญวิริยบารมีทำได้ด้วยความเพียร ความบากบั่น ความพยายามทำกิจของตนอย่างไม่ท้อถอยให้สำเร็จเสร็จสิ้น ไม่ว่ากิจนั้นจะยากลำบากหรือเหนื่อยยากแค่ไหน เช่น พากเพียรอุตสาหะศึกษาเล่าเรียนอย่างไม่ย่อท้อ การมุมานะบากบั่นในสัมมาชีพของตนเพื่อเลี้ยงตนเอง บุพการีและครอบครัวอย่างไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก หรือตัวอย่างเจ้าหน้าที่และบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องดูแลควบคุมผู้ป่วยด้วยโรคระบาดโคโรนาไวรัสหรือ COVID-19 ในพื้นที่ต่าง ๆ อยู่ในขณะนี้ และกรณีการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การเพียรพยายามบากบั่นทำกิจของตนให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องมหาชนกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระมหาชนก พระโพธิสัตว์นำรัตนชาติออกจำหน่ายเป็นสินค้าขนขึ้นเรือพร้อมพวกพ่อค้าวานิชที่จะเดินทางไปยังสุวรรณภูมิเพื่อเป็นทุนในการทวงราชสมบัติ เรือแล่นออกไปได้ 7 วัน ก็ประสบกับกระแสคลื่นอันรุนแรงจนเรือจม พระมหาชนกกระโดดออกจากเรือออกว่ายน้ำด้วยความเพียรมุ่งหน้าสู่กรุงมิถิลาอยู่ 7 วัน ขณะนั้น จนพบกับเทพธิดาชื่อมณีเมขลา เทพธิดาได้อุ้มพระโพธิสัตว์ขึ้นจากทะเล พาเหาะไปในอากาศนำพระโพธิสัตว์ไปยังกรุงมิถิลา จนได้ครอบครองราชสมบัติ ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 9/123-295/58-128)

นอกจากวิริยะที่เป็นความเพียรทางโลกดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ยังมีวิริยะที่เป็นความเพียรทางธรรมที่เป็นสัมมาวายามะ ด้วยการเพียรระวังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและให้เพิ่มไพบูลย์ เรียกว่า ปธาน 4 หรือ สัมมัปปธาน 4 (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/13/23-24)

4.1.6 ขันติบารมี

ขันติ คือ ความอดทน, ความทนทานของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติหรือการปฏิบัติ ที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลุอำนาจกิเลส (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240) การบำเพ็ญขันติบารมีทำได้ด้วยการควบคุมตนเอง อดทนอดกลั้นต่อการอยากได้ใคร่มีเกินความจำเป็นของชีวิต ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียงทำให้ไม่ใช้จ่ายเกินตัวเป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว การอดทนอดกลั้นต่อสภาวะกดดันในการทำงาน หรือการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น การอดทนอดกลั้นอีกลักษณะหนึ่งซึ่งพบได้บ่อยในสังคมปัจจุบันคือการอดทนต่อสภาพการจราจรที่มักจะพบผู้ร่วมทางที่ไม่เคารพกฎจราจรแซงซ้ายป่ายขวาปาดหน้ารถหรือด่าทอยั่วยุเพื่อนร่วมทาง การอดทนต่อกิริยาหยาบคายและการด่าทอยั่วยุเหล่านี้จัดเป็นความอดทนโดยใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติหรือการปฏิบัติ ที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลุอำนาจกิเลส (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240)

การกระทำดังกล่าวมานั้นเทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง ทัททรชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานาคมีนามว่ามหาทัททระ เป็นโอรสของพญานาคทัททระ มีพระอนุชาชื่อจูฬทัททระซึ่งมักโกรธขึ้งหยาบคายเที่ยวด่าว่าทำร้ายเหล่านาคมานพ พญานาคราชทราบความจึงบัญชาให้ไล่เสียจากนาคพิภพทั้งสองพระองค์ไปเสียด้วยกัน โดยให้ไปอยู่ยังภาคพื้นสกปรกของกรุงพาราณสี 3 ปี ครั้นเมื่อออกจากนาคพิภพไปยังกรุงพาราณสี โดนเด็กชาวบ้านทำร้ายรังแกด้วยการขว้างปาด้วยก้อนดินและท่อนไม้เป็นต้น พร้อมทั้งด่าว่าด้วยถ้อยคำดูหมิ่นหยาบคาย นาคจูฬทัททระทนการดูหมิ่นของเด็กเหล่านั้นไม่ได้ จึงปรารภกับพี่ชายว่าจะทำร้ายเด็กเหล่านั้นให้พินาศเสีย พระโพธิสัตว์ได้ฟังแล้วจึงกล่าวเตือนให้อดทน พระโพธิสัตว์และนาคอนุชาอยู่ในสถานที่นั้นตลอด 3 ปีด้วยความอดทน จนหมดมานะได้กลับไปยังนาคพิภพตามเดิม (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/13-16/232-235)

ในชีวิตการทำงาน เราอาจจะได้งานที่มีผู้บังคับบัญชาเป็นบุคคลที่มีอุปนิสัยใจคอเราะร้ายหยาบคายปฏิบัติกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างดุร้ายไม่ชอบธรรม ตราบเท่าที่เรายังไม่สามารถย้ายสังกัดหน่วยงานหรือเปลี่ยนที่ทำงานได้ ก็ควรบำเพ็ญขันติธรรมทำงานต่อไปอย่างเต็มกำลังสุดความสามารถด้วยความอดทนอดกลั้น เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง ขันติวาทิชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส พักอยู่ในพระราชอุทยานของพระเจ้ากลาพุ วันหนึ่งพระเจ้ากลาพุทรงมีนเมาน้ำจัณฑ์เสด็จมาถึงพระราชอุทยาน ทรงบรรทมเหนือตักของนารีนางหนึ่ง เหล่าสตรีที่ประโคมดนตรีฟ้อนรำแวดล้อมอยู่ก็วางมือผละจากไปเฝ้าแวดล้อมนั่งฟังธรรมจากพระดาบสกันจนหมดสิ้น พระเจ้ากลาพุตื่นจากบรรทมขึ้นมาไม่เห็นใครก็ทรงสอบถามนางสนมได้ความว่านางเหล่านั้นพากันไปแวดล้อมพระดาบสก็ทรงกริ้ว เสด็จมาประทับยืนที่หน้าพระโพธิสัตว์แล้วถามว่า “สมณะ ท่านสรรเสริญธรรมอะไร” พระโพธิสัตว์ทูลตอบว่า “สรรเสรญขันติ ถวายพระพร” พระราชาตรัสถามว่า “อะไรนั่นชื่อว่าขันติ” พระโพธิสัตว์ทูลตอบว่า “อาการที่ไม่โกรธเมื่อเขาด่า เขาบริภาษ เขาทุบตี ชื่อว่าขันติ ถวายพระพร” พระราชาได้ยินดังนั้นจึงมีรับสั่งให้เพชฌฆาตเอา

หวายหนามเฉี่ยนพระดาบสจนหนังขาด เนื้อฉีก โลหิตไหล ให้ตัดมือ ตัดเท้า ตัดหู ตัดจมูกของพระโพธิสัตว์จนขาดออกโลหิตไหลออกทั่วทั้งร่างกายแล้วทรงกระทืบหทัยของพระโพธิสัตว์แล้วเสด็จหลีกไป พระโพธิสัตว์ก็ไม่มีใจผูกโกรธด้วยขันติธรรม ในเวลาที่พระราชาเสด็จออกจากพระราชอุทยานก็ถูกแผ่นดินสูบลงสู่นรกอเวจี ส่วนพระโพธิสัตว์ก็ได้สิ้นชีวิตในวันนั้นนั่นเอง (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/49-52/265-269)

นอกจากนี้ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัสหรือ COVID-19 ประชาชนก็ต้องใช้ความอดทนในการควบคุมตนเองตามนโยบายของภาครัฐเพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรค ด้วยการพยายามไม่ออกไปยังที่ชุมชน งดเว้นการสังสรรค์และไม่เที่ยวสถานบันเทิงหรือไปยังที่อโคจรเช่นบ่อนการพนัน เป็นต้น และปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

4.1.7 สัจจบารมี

สัจจะ คือ ความจริง ได้แก่ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553,.น. 239-240) การบำเพ็ญสัจจบารมีจึงทำได้โดยการตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวงคอร์รัปชัน รับราชการหรือทำงานด้วยความซื่อตรง ตรงไปตรงมา ไม่รับสินบนหรือเอนเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องจันทกุมารชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระจันทกุมาร พระราชโอรสองค์โตของพระเจ้าเอกราชแห่งกรุงปุปผวดี มีพราหมณ์ชื่อขัณฑหาลเป็นปุโรหิตมีหน้าที่ตัดสินคดีความ มักตัดสินความไม่เป็นธรรม วันหนึ่งตัดสินคดีด้วยความอยุติธรรม ความรู้ไปถึงจันทกุมาร ทรงช่วยตัดสินคดีความให้ใหม่อย่างยุติธรรม ฝูงชนแซ่ซ้องจนพระเจ้าเอกราชทรงมีรับสั่งให้จันทกุมารพระโพธิสัตว์เป็นผู้ตัดสินคดีความแต่เพียงผู้เดียว ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 10/982-1152/100-160)

การพูดจริงนั้น คือการพูดแต่ความจริง ไม่โป้ปดหลอกลวง เช่นการให้ข้อมูลต่าง ๆ ก็ให้แต่ข้อมูลจริง ไม่สร้างเรื่องโกหกหรือปล่อยเฟคนิวส์ (fake news) จนเป็นที่ปั่นป่วนสับสนกันทั่วไปในสื่อโซเชียลมีเดียอย่างที่พบเห็นกันได้บ่อยๆ ในขณะนี้ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง ปทุมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรเศรษฐี ภายในเมืองมีสระอยู่แห่งหนึ่ง มีดอกปทุมบานสะพรั่ง ชายจมูกวิ่นคนหนึ่งเฝ้าดูแลรักษาสระนั้น บุตรของเศรษฐี 3 คนมีความประสงค์จะประดับพวงดอกไม้เล่นมหรสพจึงพากันไปใกล้สระในเวลาที่ชายจมูกวิ่นนั้นกำลังเก็บดอกปทุมอยู่ บุตรชายเศรษฐีสองคนแรกพรรณนาคุณของชายจมูกวิ่นโดยไม่เป็นจริงแล้วขอพวงดอกไม้ เว้นแต่บุตรชายเศรษฐีคนที่ 3 ที่กล่าวอย่างซื่อตรง ชายจมูกวิ่นผู้เฝ้าสระปทุมได้ฟังดังนั้นจึงกล่าวว่า “คนทั้ง 2 นี้พูดเท็จ ส่วนท่านพูดตามความเป็นจริง ดอกปทุมทั้งหลายสมควรแก่ท่าน” แล้วถือเอาดอกปทุมกำใหญ่มาให้แก่บุตรเศรษฐีคนที่ 3 แล้วกลับไปยังสระปทุมของตนตามเดิม (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/31-33/57-59)

ส่วนการทำจริงนั้นคือ การทำอย่างที่พูด พูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ถ้าเป็นการทำธุรกิจการค้าที่มีกิจกรรมส่งเสริมการขาย หรือกิจธุระอันใดที่มีการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ ก็ให้ทำกิจกรรมตามที่ได้ลงประกาศไว้ไม่ขาดไม่เกิน อันจะทำให้เสียสัจจะและอาจจะเข้าข่ายผิดกฎหมายได้ การทำจริง คือ การพูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้นนี้ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง มหาสุตโสมชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสุตโสมแห่งกรุงอินทปัตถ์ แคว้นกุรุ วันหนึ่งถูกโจรโปริสาทจับตัวไปทำพลีกรรมถวายรุกขเทวา แต่พระเจ้าสุตโสมขอกลับไปฟังธรรมจากนันทพราหมณ์ก่อน แล้วให้สัจจะวาจาว่าจะกลับมาให้ทันพิธีพลีกรรม เมื่อโจรโปริสาทปล่อยพระโพธิสัตว์แล้วก็ได้กลับไปฟังธรรมจากนันทพราหมณ์ ร่ำลาพระ

ราชบิดาพระราชมารดาแล้วกลับมาหาโจรโปริสารทอีกตามคำที่ให้ไว้ ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 8/371-494/462-545)

4.1.8 อธิษฐานบารมี

อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่น, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นอย่างแน่วแน่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553,.น. 239-240) การบำเพ็ญอธิษฐานบารมีจึงทำได้ด้วยการตั้งใจมั่น การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว ตั้งใจมั่นแน่วแน่ที่จะทำการนั้นๆ ให้สำเร็จลุจุดหมายให้สำเร็จ ทั้งนี้ การอธิษฐานในคติทางพุทธศาสนานั้น ไม่ได้เป็นการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาอย่างที่เข้าใจกันโดยทั่วไป

เมื่อตัดสินใจทำการใด ๆ แล้ว เช่นตั้งเป้าหมายที่จะสอบเข้าสาขาวิชาหรือสถาบันที่ต้องการ ก็ตั้งใจมั่นแน่วแน่เพียรศึกษาเพื่อให้สอบเข้าสำเร็จ หรือตั้งเป้าหมายในกิจการงานอย่างไรไว้ ก็ตั้งใจมั่นอย่างเด็ดเดี่ยวมั่นคงต่อเนื่อง พากเพียรพยายามไม่ท้อถอยเพื่อที่จะบรรลุซึ่งเป้าหมายนั้น ๆ ไม่ว่าจะประสบกับอุปสรรคขวางกั้นอย่างไรก็ตาม ความต่อเนื่องของการตั้งใจมั่นแน่วแน่นี้เองคืออธิษฐานธรรม เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องเตมิยชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากาสี เจ้าครองกรุงพาราณสี มีพระนามว่าเตมิยกุมาร ขณะที่พระราชกุมารมีพระชนมายุได้ 1 เดือน นางนมได้นำเข้าเฝ้าพระราชาในระหว่างที่กำลังวินิจฉัยลงอาญาโจร 4 คน พระโพธิสัตว์ทรงระลึกชาติได้ว่าตนเองก็เคยทำเช่นนี้มาแล้วจนต้องตกนรกเป็นเวลานาน จึงไม่ปรารถนาจะเป็นพระราชาครองแผ่นดินเช่นพระราชบิดา จึงอธิษฐานจิตตั้งมั่นทำเป็นใบ้หูหนวกง่อยเปลี้ยตั้งแต่นั้น ต่อมาพระเจ้ากาสีรับสั่งให้เหล่าพราหมณ์ผู้ทำนายลักษณะเข้าเฝ้าเพื่อทำนาย เหล่าพราหมณ์พยากรณ์ว่าพระโพธิสัตว์จักเป็นอันตรายต่อพระองค์ พระอัครมเหสีและเศวตรฉัตร แนะนำให้นำตัวพระโพธิสัตว์ไปฝังไว้ในป่าช้าผีดิบโดยเร็ว แต่เมื่อไปถึงป่าช้าผีดิบ ระหว่างที่นายสารถีกำลังขุดหลุมอยู่นั้น พระโพธิสัตว์ได้เสด็จลุกขึ้น แสดงองค์ให้เห็นว่าพระองค์เป็นใครและมิได้เป็นใบ้หูหนวกง่อยเปลี้ยตามที่เข้าใจกัน แล้วทรงอธิษฐานแปลงเพศเป็นดาบส ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 9/1-122/1-58)

อธิษฐานธรรมนี้เองเป็นฐานแห่งการบำเพ็ญบารมีข้ออื่นๆ เช่น พระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระมหาชนก บำเพ็ญวิริยบารมีอย่างยิ่งยวด ขณะเดินทางไปค้าขายยังสุวรรณภูมิ เรือที่เดินทางไปเกิดอัปปางจมลงในมหาสมุทร พระมหาชนกบำเพ็ญวิริยบารมีว่ายน้ำข้ามสมุทรเป็นเวลา 7 วัน ก็เพราะมีอธิษฐานธรรมนั่นเอง (พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร., 2562, น. 111) อธิษฐานธรรมเป็นฐานของการบำเพ็ญบารมีธรรมข้ออื่นๆ ด้วยความตั้งใจมั่นเป็นจุดเริ่มต้นของการบำเพ็ญและการทำกิจใดๆ ความสำเร็จในกิจการงานที่ทำ การได้สิ่งที่ต้องการ การบรรลุเป้าหมายใดๆ ก็ตาม อาจจะดูเหมือนว่าสำเร็จได้จากความเพียรวิริยะอุตสาหะหรือด้วยปัญญา แต่หากพิจารณาดูให้ถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าทุกกิจนั้นต้องประกอบด้วยอธิษฐานคือความตั้งใจมั่นอย่างต่อเนื่องในกิจที่ทำเป็นฐานรองรับอยู่ด้วยเสมอ

4.1.9 เมตตาบารมี

เมตตา คือ ความรักใคร่, ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240) การบำเพ็ญเมตตาบารมีจึงทำได้ด้วยการเจริญเมตตาธรรมเป็นการส่งความรัก ความปรารถนาดี แผ่ไมตรีจิตให้กับมนุษย์และสัตว์ทั้งปวงทั่วหน้า โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่เลือกเฉพาะว่านี่เป็นพวกของตัวหรือคนที่ตนชอบ เช่นในการแผ่

เมตตาก็พึงเจริญเมตตาในบุคคลและสัตว์ทั้งปวงรวมไปถึงตนเองให้ถึงซึ่งความสุข ไม่มีความทุกข์ถ้วนหน้ากัน เมื่อปฏิบัติได้อย่างนี้เป็นประจำแล้ว จะเกิดความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และมีความเข้าใจว่าผู้อื่นก็มีความรักสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกันกับเราทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น ความรู้สึกหรือความคิดที่จะเบียดเบียนกันก็จะลดลง สังคมก็จะสงบเย็นได้ด้วยเมตตาธรรม

การบำเพ็ญเมตตาธรรมอยู่เป็นประจำ น้อมใจอยู่ตลอดเวลาว่า “ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นสุข อย่าได้มีเวรมีภัยต่อกันและกัน อย่าได้พยาบาทปองร้ายกัน อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจ ขอให้รักษาตนพ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด” แผ่เมตตาอย่างนี้ไปให้แก่สรรพสัตว์รวมไปถึงผู้ที่ปฏิบัติไม่ดีแม้กับตนเองได้อย่างนี้ ถือเป็นการบำเพ็ญเมตตาบารมี เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง สุวัณณสามชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุวรรณสาม บุตรของทุกูลดาบสและปาริกาดาบสินีซึ่งพากันมาออกบวชในป่าหิมพานต์ ต่อมาทุกูลดาบสและปาริกาดาบสินีถูกพิษงูตาบอดทั้งสองคน ได้สุวรรณสามโพธิสัตว์คอยเลี้ยงดูปรนนิบัติมิได้ขาด ในกาลต่อมา พระราชานามว่าปิฬิยักษ์แห่งกรุงพาราณสี ผูกสอดอาวุธ 5 อย่างเข้าไปล่าเนื้อในป่าหิมพานต์ เสด็จถึงท่าน้ำที่สุวรรณสามพระโพธิสัตว์ตักน้ำ ทอดพระเนตรเห็นพระโพธิสัตว์ดำเนินมาถือหม้อน้ำมีเนื้อ 2 ตัวเดินเคียงไป ก็สงสัยว่าพระโพธิสัตว์จะเป็นมนุษย์ เทวดา หรือนาค จึงยิงธนูใส่ให้ทุพพลภาพเพื่อซักถามให้รู้ความ ลูกธนูอาบยาพิษนั้นยิงถูกพระโพธิสัตว์ถูกข้างขวาทะลุออกข้างซ้าย ฝูงเนื้อรู้ว่าพระโพธิสัตว์ถูกยิงแล้วต่างก็ตกใจกลัววิ่งหนีไป ส่วนพระโพธิสัตว์ยังคงตั้งสติวางหม้อน้ำลง กำหนดทิศนอนหันศีรษะไปทางที่อยู่ของมารดาบิดา ถามหาผู้ที่ยิงลูกศรใส่ด้วยความเมตตา พระราชาได้สดับคำนั้นแล้วก็เสด็จไปประทับยืนแสดงพระองค์อยู่ใกล้ๆ พระโพธิสัตว์ ภายหลังพระสุวรรณสามโพธิสัตว์รอดชีวิตจากลูกศรอาบยาพิษนั้นพร้อมกับบิดาและมารดาหายจากการตาบอด ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 9/296-420/129-178)

4.1.10 อุเบกขาบารมี

อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง, ความวางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอ เที่ยงธรรม และดำรงอยู่ในธรรม ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายชอบชังหรือแรงเย้ายวนยั่วยุใดๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, น. 239-240) การบำเพ็ญอุเบกขาบารมีจึงทำได้ด้วยการวางใจเป็นกลาง ไม่หวั่นไหวไปด้วยอคติใดๆ กล่าวคือ ธรรมดาในการทำงานหรือทำกิจธุระอันใด ย่อมมักจะได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์หรือชมเชยอยู่เป็นธรรมดา ผู้บำเพ็ญอุเบกขาธรรมย่อมสามารถทำใจวางเฉยไม่มีจิตใจโอนอ่อนหรืออ่อนไหวไปตามกระแสชื่นชมหรือวิพากษ์วิจารณ์นั้นจนทำให้ต้องเสียการเสียงานไป ตัวอย่างเช่น การทำงานของรัฐบาลในการควบคุมสถานการณ์แพร่ระบาดของโคโรนาไวรัสหรือ COVID-19 ที่มักจะได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์จากพรรคฝ่ายค้านและสื่อต่างๆ แต่ก็ยังวางอุเบกขาทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี หรือการหยุดไม่โต้ตอบข้อความกันในสื่อโซเชียลด้วยถ้อยคำรุนแรงหรือ hate speech แม้จะได้รับการตอบโต้ข้อความหรือคอมเมนต์ด้วยถ้อยคำที่แสดงความเห็นตรงกันข้ามอย่างรุนแรง ด้วยอุเบกขาเป็นการปล่อยวางอย่างมีปัญญา จิตไม่แล่นไปในทางที่ชอบหรือชังแต่ก็มิใช่นิ่งเฉยจนไม่รับรู้หรือต้องเก็บกดอารมณ์เอาไว้ มีการเห็นด้วยอารมณ์ที่เป็นกลาง ทำให้ละเสียซึ่งปฏิฆะ คือความขุ่นเคืองเมื่อจิตกระทบกับสิ่งที่ไม่ชอบหรือชัง และสละเสียซึ่งราคะ คือความใคร่เมื่อจิตกระทบเข้ากับสิ่งที่ชอบ ผู้เจริญอุเบกขาธรรมจะมีบุคลิกหนักแน่น มีสติเมื่อเกิดเรื่องกระทบจิตใจก็ไม่ดีใจหรือเสียใจจนเกินเหตุ มีความเป็นผู้ใหญ่ มีความยุติธรรมรักษาความเป็นกลางไม่เอนเอียงเข้าข้างไปข้างใดข้างหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ตามเหตุผลสมควรด้วยธรรม เทียบเคียงได้กับ

ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง มหิสชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกระบือ ในป่าหิมพานต์ มีร่างกายใหญ่สมบูรณ์ด้วยกำลัง เที่ยวไปแถวเชิงเขาเงื้อมเขาซอกเขาและป่าชัฏ พบโคนไม้อันน่าสำราญแห่งหนึ่ง จึงยึดเป็นที่หาอาหารประจำที่โคนไม้นั้น ระหว่างนั้น มีลิงตัวหนึ่งลงจากต้นไม้ ขึ้นหลังกระบือพระโพธิสัตว์แล้วถ่ายมูลรด จับเขาโหน จับหางโล้เล่น กระบือพระโพธิสัตว์ก็วางอุเบกขามิได้ใส่ใจในกิริยาไร้มารยาทของลิงตัวนั้น รุกขเทวดาผู้สิงสถิตอยู่ ณ ต้นไม้นั้น กล่าวถามพระโพธิสัตว์ว่าด้วยเหตุใดจึงอดทนต่อการดูหมิ่นของลิงร้ายตัวนี้ไม่กำจัดมันเสีย พระโพธิสัตว์ตอบว่าแม้ลิงตัวนี้ปฏิบัติดังว่ากับกระบือตัวอื่นก็คงถูกทำร้ายจนตายเอง พระโพธิสัตว์ก็จะพ้นจากการฆ่าสัตว์ด้วย กาลล่วงไปสองสามวัน กระบือพระโพธิสัตว์หลีกไปเสียที่อื่น กระบือดุตัวอื่นได้เข้ามาอยู่แทนที่ ลิงตัวนั้นสำคัญไปว่าเป็นกระบือพระโพธิสัตว์ก็กระโดดลงมาประพฤติอนาจารเหมือนอย่างเคย จึงถูกกระบือดุตัวนั้นสลัดตกลงที่พื้นแล้วเอาเขาขวิดจนตายไป (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/82-93/129-131)

นอกจากนี้ ผู้เจริญอุเบกขาธรรม ย่อมมีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปตามภาวะต่างๆที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโทษหรือเป็นคุณ มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องกรรม ย่อมเป็นผู้มีใจยุติธรรม เคารพในกฎกติกาหรือกฎหมาย เพ่งพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ด้วยเหตุผลเป็นสำคัญ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง อุรคชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์เลี้ยงชีพด้วยการกสิกรรมกับครอบครัว มีอยู่ด้วยกัน 6 คน พระโพธิสัตว์มีปกติให้โอวาทแก่คนในครอบครัวด้วยการให้ทาน รักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม และเจริญมรณสติ ให้กำหนดภาวะที่ตนเองจะต้องตาย เพราะว่าความตายของสัตว์ทั้งหลายนี้แน่นอน ชีวิตไม่แน่นอน สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา จงอย่าได้ประมาททั้งกลางวันและกลางคืน วันหนึ่ง พระโพธิสัตว์ไปไถนาพร้อมด้วยบุตร บุตรถูกงูกัดตาย พระโพธิสัตว์เห็นว่าบุตรตายแล้วก็ อุ้มร่างบุตรคลุมผ้าไว้ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ไม่ได้แสดงอาการโศกเศร้าร้องไห้คร่ำครวญ พระโพธิสัตว์นั้นกำหนดแต่ความไม่เที่ยงอย่างเดียวว่า สิ่งที่จะต้องตายเป็นธรรมดาได้ตายไปแล้ว สังขารทั้งปวงไม่เที่ยงสำเร็จด้วยความตายแล้วไถนาต่อไป แม้คนอื่นๆ ที่เหลืออีก 4 คนในครอบครัวก็พิจารณาเห็นเช่นเดียวกัน แม้แต่คนเดียวก็หาได้มีการร้องไห้หรือคร่ำครวญไม่ ทุกคนพากันเก็บฟืนมาแล้ว ยกซากอสุภะนั้นขึ้นเชิงตะกอน บูชาด้วยของหอมและดอกไม้ เผาเสร็จแล้วจึงไป น้ำตาแม้หยดเดียวก็มิได้มีแก่ใครสักคนหนึ่ง ด้วยทุกคนเจริญมรณสติไว้ดีแล้ว (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/19-28/416-423)

4.2 หลักธรรมอื่น ๆ

ในนิบาตชาดก นอกเหนือจากทสบารมีดังกล่าวมาแล้ว ยังพบว่ามีข้อปฏิบัติหรือหลักธรรมย่อยอื่น ๆ 9 หลักธรรมปรากฏอยู่ในชาดกจำนวน 12 ชาดก ซึ่งพระโพธิสัตว์ก็ปฏิบัติด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 ปิยวาจา

ปิยวาจา คือ การกล่าวถ้อยคำไพเราะ อ่อนหวาน ในปัจจุบันนี้ เรามักจะได้พบเห็นการใช้วาจาหรือถ้อยคำไม่สุภาพกันได้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการสนทนากันในที่สาธารณะ ภาษาที่ใช้ในภาพยนตร์ที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ หรือภาษาเขียนตามสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย เราสามารถประยุกต์ใช้ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องการใช้ปิยวาจา ด้วยการพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพไพเราะทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน เขียนข้อความที่สุภาพ ไม่เขียนหรือพูด hate speech ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งช่องทางส่วนตัวและช่องทางสาธารณะ ด้วยข้อเขียนหรือคำพูดที่เป็นปิยวาจา อันเป็นวาจาที่กล่าวด้วยจิตเมตตา พูดหรือเขียนด้วยความ

ปรารถนาดี ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่นิยมนับถือของผู้ได้ฟังหรือผู้ได้อ่าน เทียบเคียงได้กับปฏิทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง นันทิวิศาลชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคนันทิวิศาล ด้วยความกตัญญูต้องการจะตอบแทนคุณพราหมณ์ที่เลี้ยงดูตนมา จึงบอกพราหมณ์ให้ไปท้าพนันกับโควินทกเศรษฐีว่าตนสามารถลากเกวียนบรรทุกทรายกรวดและหินเป็นต้นจำนวน 100 เล่มได้ ครั้งแรกพราหมณ์แพ้พนัน 1,000 กหาปนะ เพราะพูดจากับโคพระโพธิสัตว์ด้วยถ้อยคำหยาบคาย เนื่องด้วยคำหยาบคายไม่เป็นที่ถูกต้องใจหรือต้องการของใคร ๆ แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน โคพระโพธิสัตว์อธิบายให้เข้าใจแล้วจึงไปท้าพนันใหม่เป็นทรัพย์ 2,000 กหาปนะ คราวนี้พราหมณ์ได้ใช้ปิยวาจากับโคนันทิวิศาลพระโพธิสัตว์ จึงชนะพนันมาได้ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 1/28/280-283)

4.2.2 กตัญญูกตเวที

กตัญญูกตเวทีเป็นคุณธรรมที่มีอยู่ประจำใจของคนดีทุกคน ผู้มีกตัญญูกตเวที คือ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน บุคคลแรกที่ต้องให้ความกตัญญูกตเวทีคือบุพการีผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูเรามา ต่อมาคือครูอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ แม้เป็นบุคคลอื่น ๆ ที่ให้ความรู้นอกระบบการศึกษาก็จัดอยู่ในกลุ่มบุคคลนี้ด้วย นอกเหนือจากนี้ก็เป็นบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ให้ความอุปการะเรามาไม่ว่าจะเป็นญาติ มิตร ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ ก็ควรที่เราจะต้องให้ความกตัญญูกตเวทีเป็นการตอบแทนด้วย

การกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดาและการอุปการะต่อผู้อื่น เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง สาลิเกทารชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกแขกเต้าอาศัยอยู่ที่ป่างิ้วบนภูเขาสานุ ต่อมาเมื่อเวลาบิดาแก่แล้ว ได้เป็นพญาในฝูงปกครองฝูงนกแขกเต้าหลายร้อยตัว ตั้งแต่นั้นมา ก็ไม่ยอมให้บิดามารดาออกไปหากิน เมื่อได้ไปป่าหิมพานต์ จิกกินข้าวสาลีในป่าข้าวสาลีที่เกิดเองจนอิ่ม เวลากลับก็คาบอาหารที่เพียงพอมาเลี้ยงมารดาบิดา ไม่ไกลจากป่างิ้วนั้นมีหมู่บ้านพราหมณ์ชื่อสาลินทิยะ พราหมณ์โกสิยโคตรหว่านข้าวสาลีไว้ เมื่อข้าวสาลีงอกขึ้น วันหนึ่ง นกแขกเต้าพระโพธิสัตว์กับบริวารก็ได้มาลงจิกกินข้าวสาลีในไร่เสียเป็นจำนวนมาก พวกลูกจ้างที่เฝ้าไร่สังเกตเห็นนกแขกเต้าพระโพธิสัตว์รวบรวมข้าวสาลีมากมายเป็นช่อเดียวกัน คาบด้วยจะงอยปากบินออกหน้าไป พวกลูกจ้างเกรงจะถูกให้ชดใช้หนี้ค่าข้าวสาลี จึงรีบไปแจ้งแก่พราหมณ์โกสิยโคตร พราหมณ์จึงใช้ให้คนเอาแร้วดักจับเป็นนกแขกเต้าพระโพธิสัตว์มาให้ คนเฝ้าไร่ดักจับนกแขกเต้าพระโพธิสัตว์มาได้แล้ว พราหมณ์โกสิยโคตรถามว่า นกตัวอื่นกินอิ่มแล้วก็บินจากไป แต่เจ้ากินอิ่มแล้วยังคาบเอาข้าวสาลีไปอีก เพราะอะไร นกแขกเต้าพระโพธิสัตว์ตอบว่า ที่คาบเอาไปก็เพื่อนำไปเลี้ยงมารดาบิดาที่แก่เฒ่าแล้ว นำไปเลี้ยงดูลูกน้อย และเลี้ยงนกอื่น ๆ ที่ทุพพลภาพ มีขนปีกหมดสิ้นแล้ว พราหมณ์โกสิยะได้ฟังธรรมกถาของพระโพธิสัตว์แล้วมีจิตเลื่อมใส อนุญาตให้นกแขกเต้าพระโพธิสัตว์และบริวารลงมาจิกกินข้าวสาลีในไร่ได้ตามความพอใจ ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 6/1-17/247-255)

ส่วนการกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ให้ความอุปการะเรามาไม่ว่าจะเป็นญาติ มิตร หรือใครก็ตาม เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง กัณหชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคอุสภะอาชาไนยชื่ออัยยิกากาฬะที่มีหญิงแก่ยากจนเลี้ยงดูไว้ในฐานะบุตร วันหนึ่งคิดตอบแทนคุณมารดาด้วยการรับจ้างลากเกวียน 500 เล่ม ได้เงินมา 1,000 กหาปนะมอบให้แก่มารดา (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 1/29/283-286)

4.2.3 การไม่เชื่อมงคลตื่นข่าวและไม่งมงายในเรื่องอิทธิพลของชื่อ

ปัจจุบันนี้จะสามารถพบเห็นความเชื่อในเรื่องมงคลตื่นข่าว โดยถือเอาว่าอย่างนี้เป็นมงคล อย่างนั้นไม่เป็นมงคลกันอย่างจริงจังมาก เช่น การเลือกสีเสื้อที่จะใส่ว่าห้ามใส่เสื้อสีดำในเวลาปกติ ห้ามสระผมในวัน

สำคัญบางวัน จนดูเหมือนเป็นเรื่องงมงายไม่เป็นสาระ เทียบเคียงกับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง มงคลชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ในตระกูลอุทิจจพราหมณ์ รู้เดียงสาแล้วบวชเป็นฤๅษี คราวหนึ่งออกจากป่าหิมพานต์จาริกถึงพระราชอุทยานในกรุงราชคฤห์แคว้นมคธแล้วอยู่ ณ ที่นั้น ในกรุงราชคฤห์มีพราหมณ์ชื่อทุสสลักขณะ (พราหมณ์ผู้รู้จักลักษณะผ้า) เป็นผู้ถือมงคลตื่นข่าว มีผ้าสาฎกอยู่คู่หนึ่งถูกหนูกัดแล้ว สำคัญว่าเป็นผ้ากาฬกินีไม่สมควรให้แก่ผู้ใดไว้ใช้ จึงให้บุตรเอาคานหามไปทิ้งที่ป่าช้า พระโพธิสัตว์ไปถึงก่อนแล้ว จึงถือเอาผ้าสาฎกคู่นั้นเอากลับไปยังอุทยาน มานพกลับไปบอกบิดา บิดาจึงกล่าวว่าดาบสนั้นจะถึงแก่พินาศ (เพราะผ้ากาฬกินีคู่นั้น) จึงไปยังสำนักของดาบสพระโพธิสัตว์แล้วกล่าวเตือนให้พระโพธิสัตว์ทิ้งฟ้าสาฎกคู่นั้นเสีย ดาบสพระโพธิสัตว์แสดงธรรมแก่พราหมณ์ว่า ผ้าเก่าที่คนทิ้งแล้วย่อมควรแก่พวกเรา พวกเรามิได้ถือมงคลตื่นข่าว ชื่อว่ามงคลตื่นข่าวนั้น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ไม่พรรณนายกย่องแล้ว พราหมณ์ฟังธรรมแล้วทำลายทิฏฐิ ถึงพระโพธิสัตว์เป็นสรณะ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/87/178-182)

ทั้งนี้ยังมีเรื่องของการตั้งชื่อและการเปลี่ยนชื่อรวมไปถึงการเลือกเลขหมายโทรศัพท์ที่เชื่อว่าเป็นมงคลกันเป็นจำนวนมาก มีผู้ให้บริการหาชื่อมงคลตามหลักโหราศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ กันเป็นจำนวนมากแม้ตามสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น เว็บไซต์ต่างๆ แต่ความเชื่อเรื่องชื่อมงคลนี้จะเป็นจริงหรือไม่ ขอให้เทียบเคียงกับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่อง นามสิทธิชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ในกรุงตักกศิลา ลูกศิษย์คนหนึ่งมีชื่อว่า ปาปกะ คิดว่าชื่อของคนเองนั้นเป็นอวมงคล จึงเข้าไปหาอาจารย์แล้วขอให้อาจารย์ตั้งชื่อให้ใหม่ พระโพธิสัตว์ให้กุศโลบายไว้โดยให้ปาปกะมานพเที่ยวจาริกไปในชนบท ถือเอาชื่อที่เป็นมงคลชื่อหนึ่งมาแล้วจะตั้งให้ มานพนั้นก็ออกเดินทางไปทั่ว พบเห็นคนตายคนหนึ่งที่ญาติกำลังนำไปยังป่าช้าจึงถามว่าคนตายนั้นชื่ออะไร ได้คำตอบว่า ชีวกะ (บุญรอด) ปาปกะมานพถามว่าแม้ชีวกะก็ตายหรือ ก็ได้รับคำตอบว่า แม้ชีวกะก็ตาย แม้อชีวกะก็ตาย ธรรมดาชื่อเป็นเพียงบัญญัติ ท่านนี่ท่าทางจะเป็นคนโง่ ปาปกะมานพได้ฟังแล้วก็รู้สึกเฉยๆ ในชื่อนั้น ออกเดินทางต่อไป พบนางทาสีคนหนึ่งนั่งที่ประตูแล้วถูกตีด้วยเชือก ทางทาสีนั้นมีชื่อว่า ธนปาลี (คนมีทรัพย์) จึงถึงสาเหตุที่นางถูกโบยตีก็ได้รับคำตอบว่า เพราะนางไม่สามารถให้ค่าจ้าง เมื่อถามถึงชื่อก็ทราบว่านางชื่อธนปาลี ปาปกะมานพถามอีกว่าแม้ชื่อว่าเป็นผู้มีทรัพย์แต่ก็ไม่สามารถให้ค่าจ้างหรือ ก็ได้คำตอบว่า จะชื่อ ธนปาลีก็ดี อธนปาลีก็ดี เป็นคนยากจนได้ทั้งนั้น ชื่อเป็นเพียงคำบัญญัติ ท่านนี่ท่าทางจะเป็นคนโง่ ปาปกะมานพมีความรู้สึกเฉย ๆ มากกว่าเดิมออกเดินทางต่อ ระหว่างทางพบคนหลงทางคนหนึ่งถามเขาว่าชื่ออะไร ได้รับคำตอบว่า ปันถก (นักเดินทาง) ปาปกะมานพถามว่า แม้เป็นนักเดินทางก็ยังหลงทางหรือ ชายผู้หลงทางตอบว่า ชื่อปันถกก็ดี ชื่ออปันถกก็ดี ก็หลงทางได้ทั้งนั้น ธรรมดาชื่อเป็นเพียงบัญญัติ ท่านนี่ท่าทางจะเป็นคนโง่ ปาปกะมานพยิ่งมีความเฉย ๆ ในชื่อมากยิ่งขึ้น เดินทางกลับไปหาอาจารย์พระโพธิสัตว์ กล่าวว่า “อาจารย์ พวกชนชื่อชีวกะก็ดี อชีวกะก็ดี ย่อมตายทั้งนั้น ชื่อธนปาลีก็ดี ชื่อธนปาลีก็ดี ก็เป็นคนยากจนได้ ชื่อปันถกะก็ดี อปันถกะก็ดี ก็หลงทางได้เหมือนกัน ธรรมดาชื่อเป็นเพียงบัญญัติ ความสำเร็จโดยชื่อย่อมไม่มี ความสำเร็จย่อมมีเพราะกรรมเท่านั้น พอกันทีด้วยชื่ออื่นแก่ผม ชื่อนั้นแหละจงเป็นชื่อของผม” (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/97/220-222)

4.2.4 การผูกไมตรีกับบุคคลทุกระดับ

ในสังคมปัจจุบัน เราจะสามารถพบเห็นการเลือกคบค้าสมาคมกันแต่เฉพาะในหมู่คนที่มีฐานะทางสังคมใกล้เคียงกันโดยส่วนมาก ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางการค้า หรือรสนิยมที่มีร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยต่างคาดหวังการเกื้อกูลผลประโยชน์ร่วมกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จากปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในชาดก ทำให้เห็นว่า บุคคลเสมอกัน ประเสริฐกว่ากัน หรือเลวกว่ากัน ก็ควรผูกมิตรไมตรีกันไว้ ดังปรากฏอยู่ใน กุสนาฬิชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดาที่กอหญ้าคา ในอุทยานของพระเจ้าพรหมทัตกรุงพาราณสี ในอุทยานเดียวกันนั้นมีไม้มงคลต้นใหญ่ชื่อว่าต้นสมุขกะ มีเทวราชผู้มีศักดิ์ใหญ่องค์หนึ่งบังเกิดที่ต้นไม้นั้น เทวดาพระโพธิสัตว์ได้มีความสนิทสนมฉันท์มิตรกับเทวราชนั้น ครั้งนั้น พระราชาประทับอยู่ในปราสาทเสาเดียวแห่งหนึ่ง เสาของปราสาทนั้นไหวแล้ว พระราชารับสั่งเรียกนายช่างมาให้หาเสาไม้แก่นมาซ่อมเสาปราสาทอย่าให้ไหวได้ เหล่าช่างออกหาต้นไม้ในราชอุทยานพบเห็นแต่ต้นสมุขกะที่เหมาะสมจึงเข้าไปกราบทูลขอพระบรมราชานุญาตเนื่องจากเป็นไม้มงคล พระราชาทรงอนุญาตแล้วเหล่าช่างจึงทำพลีกรรมเพื่อที่จะทำการตัดต้นไม้ในวันรุ่งขึ้น รุกขเทวดาประจำต้นสมุขกะก็ร้อนใจ ไม่เห็นทางที่จะห้ามปรามเหล่าช่างนั้นได้ เทวดาพระโพธิสัตว์ทราบเรื่องจึงอาสาช่วยด้วยการแปลงกายเป็นกิ้งก่าไปขวางหน้าหมู่ช่างในยามที่พวกเขากำลังจะเข้าตัดไม้แล้ววิ่งเข้าไปยังระหว่างโคนต้นไม้ ทำต้นไม้นั้นให้เป็นเหมือนมีโพรงขึ้นไปท่ามกลางต้นออกทางยอด นอนสั่นศีรษะอยู่ นายช่างใหญ่เห็นกิ้งก่านั้นก็ตำหนิว่า ต้นไม้นี้มีโพรงไม่มีแก่น เมื่อวานพวกเราไม่ได้ดูให้ดีทำพลีกรรมเสียแล้ว แล้วหลีกไปล้มเลิกที่จะตัดไม้แล้ว รุกขเทวามีใจยินดีที่วิมานไม่ถูกทำลายด้วยความช่วยเหลือของเทวดาพระโพธิสัตว์ที่มีศักดิ์ต่ำกว่าตน ปรารภถึงการทำมิตรไมตรีระหว่างบุคคลที่เสมอกัน ประเสริฐกว่ากัน หรือเลวกว่ากันว่า มิตรเหล่านั้นเมื่อความเสื่อมเกิดขึ้นก็พึงทำประโยชน์อันอุดมให้ได้ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/121/275-279)

4.2.5 การละความโลภ

ความโลภอยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นข่าวมนุษย์ตกเป็นเหยื่อของความโลภอยู่ได้เสมอ ตั้งแต่ข่าวการตกทองในอดีต จนปัจจุบันการหลอกล่อกันด้วยความโลภพัฒนามาจนเข้าสู่สื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างอินเตอร์เน็ตจนแพร่หลายและก็ยังมีผู้ตกเป็นเหยื่อเป็นจำนวนไม่น้อย การละความโลภหรือควบคุมไม่ให้ความโลภครอบงำจนทำตนเองหรือคนอื่นให้เดือดร้อนจึงเป็นเรื่องที่ควรกระทำ ดังจะเห็นโทษที่เกิดจากความโลภได้ใน สิงคาลชาดก ซึ่งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุนัขจิ้งจอก อาศัยอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำในป่า ครั้งนั้น ช้างแก่เชือกหนึ่งตายที่ฝั่งแม่น้ำคงคา สุนัขจิ้งจอกออกหาอาหารพบซากช้างเข้าก็คิดว่าพบอาหารเข้าแล้ว เข้าไปกัดที่ทวารหนัก กินตั้งแต่ทวารหนักนั้นเข้าไปในท้อง แล้วก็นอนอยู่ภายในท้องของซากช้างนั่นเอง ต่อมาเมื่อเวลาล่วงเลยไป ถึงหน้าแล้งซากศพนั้นก็ซูบซีดหดตัว ช่องที่สุนัขจิ้งจอกเข้าไปแล้วก็ถูกปิดลง สุนัขจิ้งจอกเมื่อไม่ได้ช่องที่จะออกไปก็เกิดความกลัว ดิ้นรนสะเปะสะปะอยู่ภายในท้องช้างอยู่ 2-3 วัน ก็เกิดฝนตกหนัก ซากศพนั้นก็เปียกน้ำพองตัวขึ้นจนมีสัณฐานปกติ ทวารหนักก็เปิดออก สุนัขจิ้งจอกเห็นดังนั้นก็วิ่งไปโดยเร็ว เอาหัวชนรูทวารหนักจนขนรูดออกจนหมดตัว วิ่งออกไปได้ครู่หนึ่งก็หันกลับมาดูร่างกายตนเองแล้วเกิดความสลดใจว่า ทุกข์นี้มิใช่ผู้อื่นทำให้แก่เรา แต่เพราะความโลภเป็นเหตุ เพราะความโลภเป็นตัวการ เราอาศัยความโลภจึงก่อทุกข์นี้ นับแต่นี้ไป เราจักไม่อยู่ในอำนาจความโลภอีก (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 2/148/353-357)

4.2.6 การไม่คบหาคนชั่ว

คนชั่วหรือคนพาล คือคนที่มีใจขุ่นมัว เห็นผิด ยึดถือค่านิยมที่ผิดๆ เช่น เสพของมึนเมายาเสพติด ชอบทำผิดกฎกติกาหรือผิดกฎหมายอยู่เป็นนิจ มีวินิจฉัยเสีย คือไม่รู้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี ชอบชักชวนผู้อื่นไปในทางที่ผิด เช่น ดื่มเหล้า เสพยา เที่ยวกลางคืน หรือประพฤติชั่วอื่นๆ ผู้คบหากับคนชั่วย่อมเป็นการพา

ตนเองไปสู่ความเสื่อม ปิดทางเจริญของตนเอง ทำตนเองให้เสื่อมเสียชื่อเสียงทั้งของตนเองและวงศ์ตระกูล บางครั้งอาจทำความเสียหายจนถึงแก่ชีวิต การคบคนชั่วเป็นมิตรจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเพราะจะทำให้เกิดโทษดังที่พระโพธิสัตว์ในบางชาติได้สอนลูกของตนเองแต่ลูกไม่เชื่อฟังจนต้องเสียชีวิตซึ่งปรากฏในชาดก เรื่อง มโนชชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นราชสีห์ อยู่รวมกับนางราชสีห์กับลูก 2 ตัว ตัวผู้ชื่อว่า มโนชะ และภรรยารวมเป็น 5 ตัว ราชสีมโนชะออกล่าสัตว์เช่นควายป่านำเนื้อมาเลี้ยงดูมารดาบิดา น้องสาวและภรรยา วันหนึ่งได้พบกับสุนัขจิ้งจอก ขอตามมารับใช้ราชสีห์ด้วยความกลัว ราชสีห์พระโพธิสัตว์เห็นสุนัขจิ้งจอกแล้วก็เตือนลูกว่า สุนัขจิ้งจอกเป็นสัตว์ทุศีล มีธรรมอันเลวทรามย่อมชักชวนในกิจที่ไม่ควรทำ ไม่ควรให้มันอยู่ร่วมสำนัก ราชสีห์มโนชะก็ดื้อดึงไม่ฟังคำเตือนของพระโพธิสัตว์ วันหนึ่ง สุนัขจิ้งจอกต้องการจะกินเนื้อม้า จึงกล่าวยุยงราชสีห์มโนชะว่าเนื้ออื่นๆ นอกจากเนื้อม้าแล้วพวกเรายังไม่เคยกิน ชวนกันไปล่าม้าที่ริมฝั่งแม่น้ำ ใกล้กรุงพาราณสี จับม้ามาได้ตัวหนึ่ง นำกลับมายังถ้ำที่อยู่ ราชสีห์พระโพธิสัตว์ได้กินเนื้อม้านั้นแล้ว ก็กล่าวเตือนราชสีห์มโนชะว่า ม้านั้นเป็นสัตว์ใช้สอยของพระราชา ต่อแต่นี้ไปขออย่าได้จับม้ามาเป็นอาหารอีกเลย ราชสีห์มโนชะก็ไม่ฟังคำของพระโพธิสัตว์ ยังคงไปล่าจับม้าอยู่เนืองๆ เหมือนเดิม จนวันหนึ่งพระราชารับสั่งให้นายขมังธนูสร้างห้างคอยดักซุ่มยิงราชสีห์ที่มาล่าม้า ฝ่ายราชสีห์มโนชะมาถึงแล้ว นายขมังธนูยิงธนูใส่โดนราชสีห์ที่ด้านหลังทะลุออกไปด้านหน้า สุนัขจิ้งจอกได้ยินเสียงร้องของราชสีห์และเสียงสายธนู ก็คิดว่าราชสีห์มโนชะคงจะถูกนายขมังธนูยิงตายเสียแล้ว จึงหนีเข้าป่าไปอยู่ตามวิสัยเดิมของตน ฝ่ายราชสีห์มโนชะวิ่งไปด้วยกำลังรวดเดียว ถึงหน้าประตูถ้ำแล้วก็ล้มตายลงที่ตรงนั้นเอง ฯลฯ (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 5/8-14/127-131)

4.2.7 การรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร

ปัญหาเรื่องการบริโภคอาหารเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของคนในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคน้อยหรือบริโภคมากเกินไป ล้วนส่งผลกระทบกับสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ ไม่มากก็น้อย รวมไปถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคนั้นเองด้วย หากเลือกบริโภคไม่เป็นเช่นเลือกอาหารที่มีมูลค่าสูงเกินความจำเป็น เลือกบริโภคอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การรู้จักประมาณในการบริโภคอาหารอาจเทียบเคียงกับเรื่องการบริโภคอาหารอย่างไม่รู้จักประมาณใน สุกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นราชาแห่งนกแขกเต้าในป่าหิมพานต์ มีบริวารอยู่หลายพันตัวอยู่อาศัยในหิมวันตประเทศ ทอดไปตามฝั่งสมุทร นกแขกเต้าโพธิสัตว์มีลูกอยู่ 1 ตัว เมื่อลูกเติบใหญ่แล้ว นกพระโพธิสัตว์มีตาเสื่อม ตัวที่เป็นลูกจึงให้พ่อแม่พักอยู่ในรังแล้วบินไปหาเหยื่อมาเลี้ยงดู วันหนึ่งมันบินไปหากินบนยอดภูเขามองลงมาเห็นเกาะแห่งหนึ่ง บนเกาะนั้นมีป่ามะม่วงผลสีทอง วันรุ่งขึ้นมันจึงบินไปยังป่ามะม่วงบนเกาะนั้น กินน้ำมะม่วงจนอิ่มแล้วจึงคาบผลมะม่วงสุกมาให้พ่อแม่ที่รัง พระโพธิสัตว์กินผลมะม่วงสุกนั้นแล้ว จำรสได้จึงกล่าวถามที่มาของมะม่วงนั้น ได้ความแล้วจึงกล่าวเตือนลูกว่าไม่ควรไปเก็บมะม่วงที่เกาะนั้นกินอีก ด้วยธรรมดานกแขกเต้าที่บินไปยังเกาะนั้นรักษาอายุได้ยืนยาวไม่มี แต่ลูกนกก็ดื้อดึงไม่ฟังคำเตือนของพระโพธิสัตว์ ยังคงบินไปหากินที่เกาะนั้นอีก จนวันหนึ่ง ที่เกาะนั้น มันกินน้ำมะม่วงเข้าไปมากเพราะไม่รู้จักประมาณ แล้วคาบผลมะม่วงสุกมาทางทะเลเพื่อฝากพ่อแม่ ด้วยร่างกายอิดโรย ง่วงเหงาเพราะบินเกินกำลัง ผลมะม่วงที่คาบมาก็ตกลง มันละวิถีที่บินมาตามลำดับ ถลาลงมาตามลำดับจนตกลงในน้ำ ถูกปลาฮุบกินไปเสีย เมื่อมันไม่กลับมาตามเวลาเหมือนเช่นเคย พระโพธิสัตว์ก็ทราบได้ว่า ลูกคงตกทะเลตายเป็นแน่ จากนั้นพ่อแม่ของมันเมื่อไม่ได้อาหารเลี้ยงดูจึงซูบผอมตายไป (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 4/13-15/23-27)

4.2.8 การไม่อยู่ในสถานที่ที่ไม่สมควรอยู่

การอยู่อาศัยในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดีทั้งในแง่กายภาพและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความหนักใจลำบากใจแก่ผู้อยู่อาศัย องค์ประกอบของถิ่นที่อยู่อาศัยที่ดีโดยพื้นฐานแล้วควรมีสิ่งแวดล้อมที่ดีเหมาะแก่การอยู่อาศัย มีสังคมดี คือบุคคลที่อยู่ในสังคมนั้นเป็นผู้มีคุณธรรม มีศีลธรรมอันดี อยู่ในท้องถิ่นที่อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ นอกเหนือจากถิ่นที่อยู่อาศัยแล้ว ที่ที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งอีกแห่งหนึ่งก็คือที่ทำงาน เนื่องจากเราต้องใช้ชีวิตอยู่ในที่ทำงานเกือบครึ่งหนึ่งของการใช้ชีวิตในแต่ละวัน สิ่งที่ควรพิจารณาคือสภาพแวดล้อมในที่ทำงานทั้งทางกายภาพและทางสังคม ทางกายภาพนั้น ที่ทำงานต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ ไม่ร้อนเกินไปไม่หนาวเกินไป ในทางสังคมผู้บังคับบัญชาต้องมีธรรมาภิบาล รู้จักแยกแยะพนักงานที่ดีและไม่ดีและบริหารจัดการให้คนดีได้ทำหน้าที่ที่สำคัญอย่างถูกต้องยุติธรรม เพื่อนร่วมงานควรเป็นผู้มีคุณธรรมแยกแยะดีชั่วได้ หากที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานไม่อยู่ในข่ายดังกล่าวข้างต้นก็ควรที่จะขยับขยายหาที่อยู่หรือที่ทำงานใหม่ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ที่ไม่อยู่ในสถานที่ที่ไม่อาจแยกแยะว่าใครดี ใครชั่ว ในเรื่อง เนรุชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหงส์ทอง และมีน้องนกตัวผู้อยู่ตัวหนึ่งอาศัยอยู่ที่ภูเขาจิตรกูฏ เคี้ยวกินข้าวสาลีที่เกิดขึ้นเองในหิมวันตประเทศ วันหนึ่งทั้งสองพี่น้องท่องเที่ยวไปในแดนป่าหิมพานต์นั้น ระหว่างทางกลับภูเขาจิตรกูฏ ได้เห็นภูเขาทองลูกหนึ่งชื่อเนรุ จึงแวะจับที่ยอดเขาเนรุนั้น สังเกตเห็นว่าเหล่าสัตว์ 4 เท้าและฝูงนกที่มีสีตัวหลากสีสันนั้น เมื่อเขาถึงยังภูเขาเนรุแล้ว สัตว์เหล่านั้นทุกตัวจะมีสีเป็นทองคำไปหมด ด้วยรัศมีโอภาสแห่งภูเขาเนรุนั้น หงส์ทองพระโพธิสัตว์ปรารภว่า ภูเขาเนรุนี้สัตว์ทุกชนิด (ไม่ว่าดีหรือเลว) ที่มาอาศัยอยู่จะกลายเป็นสีทองเหมือนกันหมด หงส์ผู้น้องจึงกล่าวว่า “สถานที่ใด คนดีไม่ได้รับการยกย่อง ซ้ำถูกดูหมิ่น แต่กลับยกย่องคนเลว สถานที่นั้นไม่ควรอาศัยอยู่เลย สถานที่ใดคนเกียจคร้าน คนขยัน คนกล้าหาญ และคนขลาดได้รับการบูชา สถานที่นั้น คนดีไม่อยู่ เหมือนภูเขาที่ไม่ทำความแตกต่างกัน ภูเขาเนรุนี้ไม่แยกคนเลว คนดี คนปานกลาง คือไม่ทำให้แปลกกัน อย่ากระนั้นเลย เราสละภูเขาเนรุนี้ไปเถิด” ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว หงส์เหล่านั้นทั้ง 2 ตัว ก็โผบินกลับไปยังภูเขาจิตรกูฏตามเดิม (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 5/20-25/26-29)

4.2.9 ความไม่ประมาท

บุคคลควรไม่ประมาท ระแวงภัยในสิ่งที่ควรระแวง เช่น กรณีของการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัสหรือ COVID-19 ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ควรระแวดระวังตนเอง ไม่ไปในที่อโคจร ใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกเคหสถาน หมั่นล้างมือและเว้นระยะห่างทางสังคม นอกจากนี้ ยังมีภัยจากมิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในสังคมที่ต้องระวัง ไม่ประดับตกแต่งกายด้วยของมีค่าจนมากเกินไปเป็นที่ล่อตาล่อใจเหล่ามิจฉาชีพ ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือระหว่างเดินทางจนไม่ได้ระวังตัวจากภัยรอบด้าน ไม่เดินทางไปในที่เปลี่ยวยามค่ำมืดแต่เพียงลำพัง รวมไปถึงการดูแลป้องกันเคหสถานจากภัยต่าง ๆ เช่นอัคคีภัย หมั่นตรวจสอบระบบไฟฟ้าภายในบ้านไม่เสียบปลั๊กไฟคาไว้เมื่อไม่ใช้งานโดยไม่จำเป็น และใช้งานฟืนไฟในการหุงหาอาหารด้วยความระมัดระวังต่างๆ เหล่านี้ เทียบเคียงได้กับปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ที่ระแวงภัยที่จะเกิดจากนกในเรื่อง โกฏิสิมพลิชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวาอยู่ที่ต้นงิ้วป่า ครั้งนั้น พญาครุฑใหญ่จับพญานาคตัวหนึ่งที่ขนดหางคาบบินไปตามยอดไม้ในป่า มุ่งไปยังต้นงิ้วป่า ฝ่ายพญานาคพยายามเอาตัวรอดด้วยการสอดขนดเข้าไปในต้นไทรต้นหนึ่ง พันต้นไทรยึดไว้ แต่ด้วยพญาครุฑมีกำลังมากและพญานาคมีลำตัวใหญ่ ต้นไทรจึงถอนตัวขึ้น พญานาคก็ไม่ยอมปล่อยต้นไทร พญาครุฑก็คาบพญานาคพร้อมกับต้นไทรบินไปจนถึงต้นงิ้วป่า วางพญานาคให้นอนลงบนหลังลำต้น ฉีกท้องของมันจิกกินมันข้นของพญานาค ทิ้งซากที่เหลือลงในมหาสมุทรที่ต้นไทรนั้น มีนางนกน้อยอยู่ตัวหนึ่ง เมื่อต้นไทรถูกทิ้งไป ก็โผบินไปจับที่คาคบต้นงิ้วป่า รุกขเทวดาเห็นนาง

เข้า ก็สะดุ้งหวาดกลัวจนตัวสั่นแม้ต้นงิ้วป่าก็สั่นคลอนไปจนถึงรากไปด้วย เพราะคิดว่า นางนกน้อยตัวนี้จักถ่ายคูถลงรดต้นงิ้ว พญาครุฑเห็นดังนั้น จึงถามว่า พญาครุฑจับพญานาคมาวางไว้รวมกับร่างอันใหญ่โตของพญาครุฑนั้น ต้นงิ้วป่ายังรองรับได้ ทำไมแค่นกน้อยตัวเดียวจึงทำให้ต้นงิ้วป่าสั่นคลอนได้ถึงขนาดนี้ รุกขเทวาจึงตอบกลับไปว่า นกตัวนี้กินเมล็ดพืชแล้วจะถ่ายรดลำต้นงิ้วป่า ต้นไม้เหล่านั้นจะเจริญงอกงามอยู่บนต้นงิ้วป่านั้นทำให้ต้นงิ้วถูกทำลาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รุกขเทวาสะทกสะท้าน พญาครุฑได้ยินดังนั้นจึงกล่าวว่า บุคคลพึงระแวงภัยที่ควรระแวง พึงป้องกันภัยที่ยังมาไม่ถึง เมื่อกล่าวแล้วจึงขับไล่ให้นางนกน้อยนั้นหนีไปจากต้นงิ้วป่าด้วยอานุภาพของตน (ชุ.ชา.อ. (ไทย) 5/121-127/231-235)

5. สรุป

คติความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์โดยเฉพาะฝ่ายเถรวาทเหมือนจะถูกจำกัดวงไว้เฉพาะกลุ่มบุคคลและเป็นสิ่งที่สูงเกินกว่าบุคคลทั่วไปจะสามารถปฏิบัติตามได้ ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อพิจารณาตามลำดับชั้นของบารมีด้วยแล้ว การบำเพ็ญบารมีตั้งแต่ระดับอุปบารมีไปถึงปรมัตถบารมีจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากหรือเป็นไปไม่ได้เลยในสภาพสังคมปัจจุบันสำหรับบุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาคุณธรรมหรือปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ 547 พระชาติในนิบาตชาดก ซึ่งสงเคราะห์เข้าในหมวดหมู่ทศบารมี รวมถึงคุณธรรมและธรรมะอื่นๆ นอกเหนือจากทศบารมีเช่น ความกตัญญู การไม่คบคนชั่ว การไม่ประมาท ฯลฯ แล้วพบว่าปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในพระชาติต่างๆ จำนวนมากเหล่านั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แม้กระทั่งบารมีบางประการในระดับอุปบารมี เช่น ทานบารมีว่าด้วยการบริจาคอวัยวะในสีวิราชชาดก (ขุ.ชา. (ไทย) 27/499/478) พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสีวิราชทรงบริจาคดวงตาให้พราหมณ์ตาบอด ก็สามารถประยุกต์ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในเรื่องทานบารมีนี้ด้วยการบริจาคอวัยวะต่างๆ เช่น การบริจาคดวงตาและเสต็มเซลล์หรือไขกระดูกให้กับสภากาชาดได้ในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์, (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 14). มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.. (2562). *สารัตถธรรมจากชาดก : ทสบารมี.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถกถาภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ 2558. (2559). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ 2559. (2560). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ 2560. (2561). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ 2561. (2562). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ 2562. (2563). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสาม 2563. (2563). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Athenian Sovereignty: State of Exception and Monastic Life in Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream*

Chanaporn Tiawprasert
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Even though the total number of lines regarding the law *in Shakespeare's A Midsummer Night's Dream* may be small, they are extremely impressive in the way that they bring us to face a stunning moment of the breakdown of law, especially in the moment that Theseus a sovereign of Athens declares his decision on Hermia's case: "Either to die the death or to abjure/ Forever the society of men" (1.1.65-66). From these lines, Shakespeare shows how the idea of monastic life Theseus offers goes against an ancient Athenian law Egeus begs him to enforce. This act obviously signifies that Theseus is interfering with the operation of the law. By applying Giorgio Agamben's notion of sovereignty, this study will show how Theseus's legal intervention leads us to see not only how Athenian sovereignty works but also how the sovereign Theseus utilizes the religious idea of the monastic life to pave a way for him to declare state of exception.

Keywords: Sovereignty, Monastic Life, Agamben, State of Exception

อำนาจอธิปไตยในเอเธนส์: สภาวะยกเว้นและชีวิตภายใต้คำปฏิญาณทางศาสนาในบทละครเชคสเปียร์เรื่องฝันในคืนกลางฤดูร้อน

ชนาพร เที่ยวประเสริฐ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

แม้ว่าฉากที่กล่าวถึงกฎหมายในบทละครเชคสเปียร์เรื่องฝันในคืนกลางฤดูร้อนอาจมีจำนวนน้อย แต่ฉากเหล่านั้นกลับสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมันทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงช่วงเวลาที่กฎหมายได้ล่มสลายไป โดยเฉพาะช่วงเวลาที่เธเซียสหรือองค์อธิปัตย์แห่งนครเอเธนส์ได้ประกาศเกี่ยวกับการตัดสินใจของเขาที่มีต่อปัญหาของเฮอร์เมีย: "จงเลือกว่าจะตายหรือจะละทิ้งสังคมในรูปแบบของฆราวาสไปตลอดกาล" (1.1.65-66) ในฉากนี้ เชคสเปียร์แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตภายใต้คำปฏิญาณทางศาสนาที่เธเซียสเสนอนั้น ขัดต่อกฎหมายของเอเธนส์โบราณที่เอเจียสหรือพ่อของเฮอร์เมียเรียกร้อง การกระทำนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเธเซียสกำลังแทรกแซงการดำเนินการของกฎหมาย และด้วยการใช้แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยของอกัมเบนมาอธิบาย การศึกษาชิ้นนี้จะแสดงให้เห็นว่าการแทรกแซงทางกฎหมายของเธเซียสทำให้เราเห็นถึงการทำงานของอำนาจอธิปไตยในเอเธนส์ รวมถึงวิธีที่เธเซียสใช้แนวคิดทางศาสนาเกี่ยวกับชีวิตสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อปูทางให้เขาได้ประกาศสิ่งที่อกัมเบนเรียกว่าสภาวะยกเว้นได้อย่างไร

คำสำคัญ อำนาจอธิปไตย ชีวิตภายใต้คำปฏิญาณทางศาสนา อกัมเบน สภาวะยกเว้น

Introduction: an Intervention of the Law and Monastic Life, a Kind of Bare Life under State of Exception

Even though the total number of lines regarding the law *in Shakespeare's A Midsummer Night's Dream* may be small, they are extremely impressive in the way that they bring us to face a stunning moment of the breakdown of law, especially in the moment that Theseus a sovereign of Athens declares his decision on Hermia's case: "Either to die the death or to abjure/ Forever the society of men" (1.1.65-66). From these lines, I am urged to ask the question: why does Theseus view that being a nun is as serious as being put to death? Why does he believe that giving Hermia the alternative option of being under the monastic vow is a way to frighten her and get her to conform to her father's authority? The problems at stake here become what undermines *A Midsummer Night's Dream*'s entitlement to be a light-hearted comedy since they lead the way for us to examine the play as, to use Oliver Arnold's quote, a "constitutional comedy" (1998, p. 10) where we can see the political tension regarding the relationship between the philosophical issues of law and the constitutional role of the Athenian sovereign Theseus.

A Midsummer Night's Dream starts with a legal conflict that facilitates us to see not only the role of law in Athens but also the role of the sovereign Theseus in dealing with the ancient Athenian law. It is when Hermia and her father Egeus enter the court and ask Theseus to decide who is right and who is wrong according to the law, in the case of their differing opinions about Hermia's nuptials. The consequence is that Hermia must obey her father since, according to the Athenian law, all fathers rightfully have "the ancient privilege of Athens" (1.1.41) to control their wives and children in their households. Otherwise, the law will yield Hermia up in a way that she must pay for her disobedience with her death. Nevertheless, Theseus offers another option for Hermia that she can "endure the livery of a nun" (1.1.70) instead of being executed. In *A Midsummer Night's Dream*, the word nun is used as an alternative choice for Hermia in case of her disobedience of her father's will. To be specific, this nunnery option is provided by Theseus at the moment Hermia refuses to follow Egeus or her father's choice of marrying Demetrius. This is really significant in the way that Shakespeare shows how the idea of monastic life Theseus offers goes against an ancient Athenian law Egeus begs him to enforce. B. J. Sokol and Mary Sokol also think that the option of entering a nunnery for life is not originally part of the law, but something additional Theseus adds "to allow Hermia an alternative to the death penalty for disobedience" (2003, p. 37). This act, even though Montrose gives a different evaluation that "Theseus expands Hermia's options only in order to clarify her constraints" (1983, p. 67), obviously signifies that Theseus is interfering with the operation of the law. Peter C.

Herman also sees that Theseus' s action is the legal intervention as he, agreeing with the sixteenth-century legal scholar William Lambarde's ideas of a sovereign and an equity that "the sovereign reserves the right to himselfe, or referre[s] to others a certaine soveraigne and preheminent Power, by whiche he may both supply the want, and correct the rigour of the law" (2014, p. 13), argues that "Theseus uses his equity to soften the law as much as he can" (2014, p. 4). I agree with Herman in one way that Theseus is in the position of a sovereign who can interfere with the law within his own state. However, I also disagree with him in another way that Theseus does not use his sovereignty as an opportunity to achieve equity by softening the law but to suspend the existing law. I therefore argue that Theseus's intervention in the law by inserting the alternative option for Hermia becomes the means by which he expresses his sovereignty through his declaration of state of exception, not merely the mitigation of the strictness of the law as Herman claims.

Theseus's action of legal intervention can be seen as a sovereign's decision-making, according to Carl Schmitt. To view the situation from a Schmittian perspective, the intervention, the change, or the abandonment of the law is the sovereign's privilege as the sovereign is he who holds the power to both institutionalize political and legal system: "determining definitely what constitutes public order and security" for the state (Schmitt, 2005, p. 9), and to suspend the laws when "the constitution makes no provision" and when "the legal system fails to answer the question of competence" (Schmitt, 2005, p. 11). Nevertheless, Schmitt's notion of sovereignty is not enough to tell us why Theseus decides to exercise his sovereignty by reinterpreting the law and adding the idea of a life under the monastery in Hermia's case, in contrast to the theoretical model of sovereignty developed by the Italian philosopher Giorgio Agamben. According to Agamben, Theseus' s action of legal reinterpretation is a political sign that points toward the significant establishment of the exceptional structure, the political condition of the collapse of legality, which directly affects the subjective life of his subordinate, in this case, Hermia's biological and social life. Viewed in an Agambenian perspective, Theseus' s legal intervention therefore leads us to see not only how Athenian sovereignty works but also how the sovereign Theseus utilizes the religious idea of the monastic life to pave a way for him to declare state of exception.

Agamben's Sovereignty, Monastic Rules and Form-of-Life

To solve the problem at stake of law and sovereign power, I will begin with a theoretical model of sovereignty developed by Agamben. In his famous book *Homo Sacer*, Agamben develops Schmitt' s insights by engaging with one of the most influential French philosophers of the post-World War II period Michel Foucault' s notion of "biopolitics" or

the phenomenon that the biological life and death of citizens in any given polity—including health, hygiene, natality, longevity, race— are totally under the management and the control of state governmental organization and practices (Foucault, 1978, p. 109) to discuss the role of sovereignty in society and its fundamental effect on social and subjective life of state citizenry. Drawing upon Schmitt's incisive idea of sovereignty and Foucault's insightful notion of biopolitics that natural life is fundamental to the calculation of state power, Agamben defines the connection between sovereign power and its fundamental constituting force in its ability to enact states of exception and the situation in which sovereignty penetrates subjects' bodies leading to the transformation of those bodies. This is an emphasis on an act of limitless sovereign and his sovereignty that Schmitt underestimates since, for Agamben, the sovereign power not only creates political and legal structures, but it also sets a discourse of "what counts as human nature and as a valid, legitimately human form of life" (Gil, 2013, p. 4). This process is called a sovereign decision about who should be inside the political community and who should be excluded from the community.

One significant implication of Agamben's notion of sovereignty associated with this separation-model is that of the very distinct social form of bare life, the word adapted from Walter Benjamin's "Critique of Violence", a life that is banished or excluded from the political community by the sovereign act, and "Agamben's most important figure of bare life is *homo sacer*" (Murray and Whyte, 2011, p. 30). This condition of bare social life or *homo sacer*, uncovered by Agamben in archaic Roman law, can be recognized as the sovereign decision, an act of administering his subjects' biological bodies that imparts legal significance to them. It, therefore, can be said that the foundational activity of the sovereign is "the production of bare life" (Agamben, 1998, p. 53). Dependent upon the sovereign decision, *human life* in terms of politically qualified life (bios), regarded as "the form or way of living proper to an individual or group" (Agamben, 1998, p. 1), is produced through the suspension of other forms of life with the process of suspending law or legally rights of that being. So to speak, this fundamental activity of sovereignty not only causes the product of a human subject with full legal rights but also the figure of *homo sacer* or pure biological living thing (the same level of animal) that is being included into the legal order in the paradoxical sense of inclusive exclusion inhabiting a zone of indistinction or the state of exception. To be specific, *homo sacer* belongs to the state polity without being a member.

Agamben's theory of sovereignty reveals the implication of the law's fundamentally paradoxical dependence on "bare life," on a life stripped of all political belonging. This point comes to prominence in *The Highest Poverty*, one of Agamben's series regarding the

condition of bare life and a life under the monastic vow. In *The Highest Poverty*, Agamben articulates the point of the consequences of the exposure to sovereignty with religious ideas of "a form-of-life, a human life entirely removed from the grasp of the law and a use of bodies and of the world that would never be substantiated into an appropriation" (Agamben, 2013, p. xiii). That is to say, Agamben views the condition of bare life at the same level of a life of a monk or a nun, "a life as that which is never given as property but only as a common use" (Agamben, 2013, p. xiii). In the Christian monastic tradition, Agamben, however, finds a special political significance in that the biopolitics of the monastery is very different from the common bare life in a way that the condition of a monastic life and law are rendered totally indistinct as the monk's very life can no longer be distinguished from a rule or a liturgy. In this sense, the monastic liturgy that embraces the notion of a renunciation of every right or law and a commitment to renouncement of property called a commitment to "the highest poverty" is identical to the monastic life. Therefore, living under the monastic vow is an absolute demonstration of pulling life into the ultimate zone of indistinction where the life of a monk or a nun is as something apart from every law, a paradoxical law of no law. Here is the reason why the whole study can use Agamben's notions helpfully to understand not only how the sovereign Theseus applies the idea of the monastic life as his tool to express his sovereignty, but also how Hermia would become a life pulled into a state of exception if Theseus succeeded in his own exertion of sovereignty.

Theseus's Political Role and Ancient Athenian Law

It is clear that if we examine Theseus's role in the Agambenian way, we will see that Theseus is the sovereign of Athens. Nevertheless, it is more complicated than we would otherwise imagine if we look deeply toward his condition as the sovereign in relation to the law.

A Midsummer Night's Dream exposes the structure of sovereign power in relation to the constitutional law through the specific legal situations in regard to nuptials and courtship, highlighting the limitation of Theseus's sovereign power. Shakespeare deliberately composes the play by situating the first part of the setting in Athens in order to suggest the specific political significance in the direction of the political role of the sovereign and his sovereignty. According to Herman, Athens in the early modern imaginary is the city where Theseus, the city's founder, initiatively rules the city by using constitutional principles. Athens is "the city frequently invoked to represent the ideal of republican rule, meaning, a polity where laws restrain the ruler" (2014, p. 5). The situation when Theseus confers

about the arrangement to marry his war Amazonian bride Hippolyta in the opening scene invokes legal situations and emphasizes that the sovereign Theseus is explicitly bound by the law.

> [Theseus] Now, fair Hippolyta, our nuptial hour
> Draws on apace. Four happy days bring in
> Another moon. But oh, methinks how slow
> This old moon wanes! She lingers my desires,
> Like to a stepdame or a dowager
> Long withering out a young man's revenue. (1.1.1-6)

These lines expressed by Theseus present his impatience for the day of his wedding with Hippolyta. Although he cannot wait to marry his submissive Hippolyta whom he has "wooed" with his sword and whose love he won by doing her injuries (1.1.16-17), he can do nothing but wait for the new moon to come. Metaphorically, Theseus compares his situation to a stepson waiting for his "revenue" or his ought-to-be inheritance. Theseus sees the moon as a jealous dowager that lingers and obstructs her stepson from getting what he should inherit when her husband eventually dies. So for Theseus, this image means that not only does he have to wait, but that he is missing out on something that he could otherwise be benefiting from right now: his erotic desire. The image of the dowager is used in the very first scene of the play to significantly demonstrate Theseus's view towards the law. According to B. J. Sokol and Mary Sokol (2003),

> [I]t is often said that in early modern England the widow's position in law was enviable compared with that of a married woman who was subject to the legal disabilities of the doctrine of coverture. Certainly, when she became a widow a woman's legal personality revived and she was once more able to hold property, to bring lawsuits in her own name, to enter into contracts in her own name, and to earn money and keep it. (p.167)

The dowager, an old wealthy widow whose very existence hinders her stepson to control of "revenue", demonstrates the young man of the next generation's frustration with his inability to confiscate her property at will. Theseus is a representation of the external form of youthful resentment especially because of his inability to achieve the nuptial hour

between him and Hippolyta as he pleases. The existence of the dowager is mentioned to metaphorically indicate the role of the Athenian monarch that is beneath the law, since Theseus' s whim is defeated by the supremacy of Athenian law as he compares the moon with a woman of means with legal significance who rightfully withers out his yearning. Shakespeare' s use of the image of a dowager, therefore, characterizes Athens as a city valued and governed by patriarchal constitutional principles rather than a single supreme authority of the ruler.

Shakespeare supports this political idea by inventing the character of Theseus as the embodiment of the law, the patriarchal law, as we can see in the opening scene when Egeus is firstly introduced in the court with complaint and full of vexation (1.1.22) caused by his daughter Hermia' s rebellion. Since Egeus has promised his daughter, Hermia, to Demetrius, a young noble man who forswears the love of old Nedar' s daughter, Helena, but she doesn' t want to, Egeus thus comes in front of Theseus and wants him to confirm his right that all fathers have in Athens to justify that he has this power to choose his own daughter's way of life.

> [Egeus] And, my gracious duke,
> Be it so she will not here before your grace
> Consent to marry with Demetrius,
> I beg the ancient privilege of Athens.
> As she is mine, I may dispose of her—
> Which shall be either to this gentleman
> Or to her death—according to our law
> Immediately provided in that case. (1.1.38-45)

We see that authority is a recurring theme in *A Midsummer Night' s Dream* and comedies more generally. The play is centered around power, more specifically an imbalanced power, and dramatizes authority figures in attempts to force their authority on those beneath them. In this case, Egeus represents a powerful authoritative father who is imposing his fatherly power to block his own daughter's sexual desires for Lysander of whom he disapproves by raising up the kind of a harsh law of "the ancient privilege of Athens" (1.1.41), the law, as Stuart M. Tave claims in his book *Lovers, Clowns, and Fairies: An Essay on Comedies*, "of the state, of fathers, death, and sterility" (1993, p. 4). The ancient privilege Egeus brings up reproduces patriarchal authority that generates the primal violence against women, to be specific in this case, his rebellious daughter. This observation helps us to focus on the

oppressive law supporting the Athenian men's power over women. Noticeably, in the conflict about Hermia's marriage, there is not any mention of the *mother* in the court. Also, the Athenian law obviously supports men's power and simultaneously produces patriarchal society ruled only by the fathers while the role of the mother is left behind. The image of patriarchal society in Athens ostensibly appears when Egeus comes to ask Theseus to let him exercise the privilege that, in Athens, all fathers possess as he can "dispose of her" or have her killed if Hermia will not agree to marry Demetrius the nobleman to whom he has promised her. The irritable father Egeus insists on having his own privilege in Athens to exercise paternal control over daughters and wives as a matter of right. Moreover, Theseus, the highest authority figure in Athens, emphasizes this ideology by taking the role as the *father* of the state to deal with the quarrelsomeness of his subjects. By doing so, Theseus asserts the male power of the law of Athens by suggesting that Hermia has to obey her father since

> [Theseus] To you your father should be as a god,
> One that composed your beauties, yea, and one
> To whom you are but as a form in wax,
> By him imprinted and within his power
> To leave the figure or disfigure it. (1.1.47-51)

In this way, we can see that Athenian palace is where the oppressive patriarchal law of Athens is upheld by the sovereign Theseus. Theseus's suggestion to Hermia ostensibly implies his dependence upon the law due to his political persuasion and emphasis on the fatherly power that, regarding the duties of children according to the law, they should see their fathers as gods who give them their looks and lives. All fathers then have their privilege over their children's lives, as they can manipulate their children in many aspects of life, especially their married lives. Theseus attempts to remind Hermia this convention and reasons with Hermia that she ought to be "wanting your father's voice" (1.1.54) and "[R]ather your eyes must with his judgment look" (1.1.57) since, to her father, Hermia is like a form carved out of wax by Egeus, and he then has the power to keep that figure intact or to disfigure it. This indicates that Shakespeare's Athenian society embraces patriarchy, placing the father at the head of the household, promoting men's power, and taking women in the lower position. In other words, the Athenian state is run by men and favors the interests of men, presented through this principle that is masculinist in character. Furthermore, the patriarchal law within the patriarchal city is strongly upheld by the

sovereign Theseus even when he is willing to exercise his right to suspend the operation of other legal principles.

Theseus's Sovereignty

Besides reproducing male authority in the form of supremacy, Theseus' s direct enforcement of the Law of Athens not only affects women's lives, as they are completely subject to their male guardians' will, but it also demonstrates the relationship between the Athenian constitution and Theseus' s sovereign power. Despite the fact that Hermia loves Lysander and wants to marry him, Egeus, in turn, plays the role of a crotchety father who wants his daughter Hermia to marry Demetrius and would rather see his only daughter put to death than permit her to claim her own autonomy. Also, Theseus the sovereign of the state admits that Egeus is correct. According to the law, if Hermia " yields not to (her) father's choice" (1.1.69), the worst that may befall her in this case if she refuses to marry Demetrius as her father commands is the death penalty. However, accompanied with the fact that he is the Athenian duke, the ultimate authority rests with Theseus. When Hermia asks about the worst case she has to encounter, Theseus offers her alternative choices: "Either to die the death or to abjure/ Forever the society of men" (1.1.65-66). Hermia can endure the livery of a nun as a rose that is "withering on the virgin thorn,/ Grows, lives, and dies in single blessedness" (1.1.7-78), instead of being put to death or accepting Demetrius's "unwished yoke" (1.1.81). And she chooses to enter a nunnery to remain chastity for the rest of her life: "So will I grow, so live, so die, my lord,/ Ere I will yield my virgin patent up" (1.1.79-80) since her " soul consents not to give sovereignty" to Demetrius' s " unwished yoke" (1.1.81-82). Her mention of *sovereignty* in this line demonstrates her *chastity* which opens up the opportunity for her to claim her own autonomy over her body. As Alison Findlay describes the historical context of the convent in Shakespeare's time, a withdrawal into the all-female community of the convent was historically a way for women to free themselves from subjection to men: " [T]he sisterhood is 'mewed' or enclosed from the world by the walls of the convent, which physically recreate the impenetrable body of the Virgin, separating nuns from the world of men like an architectural hymen" (1999, p. 32). Hermia' s sovereignty in this scene significantly presents her agency to subvert social hierarchy and conventional order that father or male guardian must be acknowledged as the only one who has full ownership of his female subordinate's body. This issue is pretty similar to Isabella's case in *Measure for Measure*. Even though Isabella never mentions that her insistence on being a nun is a way to claim her own autonomy, her silence as she does not say yes to the Duke' s proposals: " Give me your hand and say you will be mine"

(5.1.564) can be seen as an indirect way for her to indicate not only that she is not willing to be under the authority of the man who has been pretending to be a holy man and keep the truth that Claudio, her brother, is still alive from her, but also that she is insisting on her decision to be under the privilege of God: "When you have vowed, you must not speak with men / But in the presence of the Prioress,/ Then, if you must speak, you must not show your face;/ Or if you show your face, you must not speak" (1.4.11-14). It therefore can be said that being a nun under the monastic vow in these situations indicates female power to claim the right or condition of self-government, as Findlay also argues that the limited autonomy the conventual life could offer seems to resist a masculine bias and simultaneously represents "one way in which women could exercise some limited form of self-determination" (Findlay, 1999, p. 45). That is to say, choosing to be a nun signifies that the women refuse to be under the male power as conventional.

Even though Theseus provides Hermia with a period of time to thoroughly consider her decision about those offered choices, either preparing to die " For disobedience to your father's will,/ Or else to wed Demetrius, as he would,/ Or on Diana's altar to protest/ For aye austerity and single life" (1.1.87-90), none of these choices, however, is attractive to Hermia as she finally decides to escape Athens and its ancient patriarchal principles in order to marry the one she chooses in a remote town. Why does love win out even over a limited personal autonomy outside of the patriarchy? It can be said that since being a nun is offered as the alternative to death, it is not the free choice to Hermia in the way that a nun could really freely enter into a monastic community outside the patriarchy in the way Findlay describes. For Theseus, his offered choice for Hermia that she could go to the convent is not the way for her to access a community outside patriarchal norms. According to Agamben, the alternative to be a nun instead of getting executed is not different to the condition of death penalty. The convent where Hermia would have to " endure the livery of a nun,/ For aye to be in shady cloister mewed,/ To live a barren sister all (her) life,/ Chanting faint hymns to the cold, fruitless moon" 1.1.70-73) seems a penalty as bitter and serious as the death penalty she has received since she would become a person who has died from the political world of Athens as she would no longer be able to join her old community as well as not being a part of a political society in Athens. That is to say, in the position of a nun, Hermia would be pushed into a place cut off from the outside world, especially in terms of secular politics. Here is really significant in a way that Theseus is going to produce a kind of bare life through his use of religious tradition.

Thus, it is very interesting for me to discuss Theseus' s sovereign power in an Agambenian way. Theseus' s sovereignty establishes itself through the structure of a

legislation based on the emergence of *homo sacer* or the exclusion of bare life (Agamben, 1998). The decision he makes on Hermia's fate by letting her to have the alternative to becoming a nun, or becoming death, or becoming someone that has to marry someone she does not love discloses Theseus's use of biopower which brings the scope of power out of a juridical border and into the domain of life or a biological living thing. Hermia would have to become a nun if she refuses to do her father's wish. To become a nun and live under religious vows indicates that Hermia's life after entering into the monastery or convent would be a life that is stripped of all political belonging. This means that her life would become "a human life entirely removed from the grasp of the law and a use of bodies and of the world that would never be substantiated into an appropriation" (Agamben, 2013, p. xiii) and relatively pull into a zone of indistinction or state of exception. If Hermia surrender to the choice Theseus offers, she would have to live by taking the monastic liturgy as the whole way of her living. The monastic tradition as well as the monastic liturgy would become her part of life and way of living, as she would have to meditate habitually and practice the divine office constantly, not occasionally perform. Agamben draws the term "form-of-life" to suggest the monastic life in the condition that life and law are totally inseparable. Therefore, Hermia's life would become a form-of-(monastic) life that is to imply a renouncing of any right or law: a total renunciation of the secular life. A simple life of a monk or a nun commits to "the highest poverty" to indicate that he or she could not possess anything as their own. They have only the "simple de facto use" (Agamben, 2013, p. 126) of things they need for their survival. Therefore, the monastic life of a monk and a nun represents the kind of a form-of-life that is removed from every law. The monastic life is thus an alternative society where the workings of biopolitics are very different. If Hermia ends up choosing this way of living, she would have to strip off the human relationship with the law, the constitutional law, for the new relationship with God and try to discipline biological body because of the monastic rules and liturgy. Hermia would be in the position of being excluded as bare life, stripped of her political role, political belongings, and politically individual rights and would live in a state of exception where life and law are paradoxically inseparable.

Conclusion: Theseus' Legally-Limited Sovereignty

Theseus's decision makes precisely the point that raw sovereign will is always behind the political set of juridical order, in this case, patriarchal order, even within the republican state like Athens. We can see that Theseus is the only one who holds the highest power to decide when the law should be applied and when the law should be suspended,

as he has the privilege that all of his subjects cannot oppose, that is, his sovereignty to deal with the law or change the law in accordance with his own discretion. Viewed in this way, Theseus has a kind of sovereignty in accordance with the Agambenian sovereignty, as he not only shows us that he can change and violate statute, which suggests the nature of sovereignty, but he also presents us how he can use the gap of the Athenian patriarchal law to facilitate him to express his biopolitical power through the religious idea of the monastic life.

To present his ultimate authority over his subjects' bodies, Theseus shows us that he has the right to decide which lives should be recognized as being rightly placed in the community of political beings or *bios* and which should be categorized in terms of biological fact. The production of the intervened law enforced by the sovereignty enhances Theseus' s power to govern his subjects as he can reduce Hermia to the life defined as the *homo sacer* living in the convent where political rights and belongings are totally deprived. The alternative choice bestowed upon Hermia is therefore not a free choice with goodwill, but it is a form of coercion to put Hermia into a zone of indistinction where she only lives her life with the intertwining threads of political law and biological life.

Nevertheless, Theseus' s sovereignty does not evoke the version of the state of exception that Agamben describes even though he is going to make some small exception. The real state of exception does not exactly happen in *A Midsummer Night's Dream* since Theseus is constrained by the idea of the law as we can see in his decision to delay justice according to the law with Hermia rather than just to disagree with his own law or to agree with it. He does not totally change the law but merely adds the extra condition to the law, so he is not seen as a tyrant who disregards the law and substitutes the law with his own whim. This signifies Theseus' s limited role as the sovereign, even though his exercise of power this way seems like he is declaring a real state of exception.

References

Agamben, G. (1998). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. (D. Heller-Roazen, Trans.). Stanford University Press.

Agamben, G. (2013). *The Highest Poverty: Monastic Rules and Form-of-Life*. (A. Kotsko, Trans.). Stanford University Press.

Arnold, O. (1998). The King of Comedy: The Role of the Ruler and the Rule of Law in Shakespeare's Comedies. *Genre* 31, 1–31.

Findlay, A. (1999). *A Feminist Perspective on Renaissance Drama*. Blackwell Publishers.

Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality*. (R. Hurley, Trans.). Random House, Inc.

Gil, D. J. (2013). *Shakespeare's Anti-Politics Sovereign Power and the Life of the Flesh*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Herman, P. C. (2014). Equity and the Problem of Theseus in *A Midsummer Night's Dream*: Or, the Ancient Constitution in Ancient Athens. *Journal for Early Modern Cultural Studies, 14*(1), 4-31. doi:10.1353/jem.2014.0004

Montrose, L. A. (1983). "Shaping Fantasies": Figurations of Gender and Power in Elizabethan Culture. *Representations, 2*, 61-94. doi:10.2307/2928384

Schmitt, C. (2005). *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*. (G. Schwab, Trans.). University of Chicago Press.

Shakespeare, W. (1998). *A Midsummer Night's Dream*. Signet Classic.

Shakespeare, W. (2005). *Measure for Measure*. Washington Square Press.

Sokol, B. J., & Sokol, M. (2003). *Shakespeare, Law and Marriage*. Cambridge University Press.

Tave, S. M. (1993). *Lovers, Clowns, and Fairies: an Essay on Comedies*. The University of Chicago Press.

An Analysis of Word Formation Processes of Neologisms in Beauty Product Advertisements

Jitanya Wongwas and Napasri Timyam
Faculty of Humanities, Kasetsart University

Abstract

Neologisms play a significant role in the advertising field, especially in printed advertisements. The purpose of neologisms in advertisements is to attract attention and to persuade which are the main goals of advertising. Due to the importance of neologisms, a number of studies on word formation have been conducted. However, not many studies have investigated the different types of advertisements and products advertised. Thus, the present study has specifically researched two types of advertisements: display advertisements and advertorials relating to two types of beauty products, cosmetics and skincare, to find out whether there are noticeable differences in the ways of creating neologisms. This study investigated the word formation processes of neologisms in beauty product advertisements in three magazines, namely *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle*, based on a classification of word formation processes adapted from Lieber (2009) and Yule (2010). The findings revealed that derivation, compounding, and borrowing are mostly used in forming the neologisms in the study. Regardless of the different formats of the advertisements and the different functions of the advertised products, there were no differences between the most common processes of word formation in the neologisms. This is because the main goal of advertisements is to persuade. These three processes fulfill the purpose of advertisements with new and conspicuous words that represent the uniqueness and prestige of products to attract consumers' attention. Advertisers and copywriters can use these productive processes as important means to create interesting advertisements using new and persuasive words to attract consumers' attention.

Keywords: Word Formation Processes, Neologisms, Printed Advertisements

การวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำใหม่ในโฆษณาผลิตภัณฑ์ความงาม

จิธัญญา วงษ์วาศ และ นภาศรี ทิมแย้ม
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

คำใหม่มีบทบาทสำคัญในด้านการโฆษณาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์ การใช้คำใหม่มีจุดประสงค์เพื่อดึงดูดและโน้มน้าวความสนใจจากผู้อ่านซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการโฆษณา เนื่องด้วยความสำคัญของคำใหม่จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างคำใหม่เกิดขึ้นมากมาย อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยไม่มากนักที่ศึกษาถึงความต่างในประเภทของโฆษณาและผลิตภัณฑ์ งานวิจัยนี้จึงเจาะจงศึกษาคำใหม่ในโฆษณาสองประเภท ได้แก่ โฆษณารูปเดี่ยว (Display advertisements) และบทความโฆษณา (Advertorials) และในผลิตภัณฑ์ความงามสองประเภท ได้แก่ เครื่องสำอาง (Cosmetics) และผลิตภัณฑ์ดูแลผิว (Skincare) เพื่อค้นหาว่ามีความแตกต่างในวิธีการสร้างคำใหม่หรือไม่ งานวิจัยนี้

วิเคราะห์กระบวนการสร้างคำใหม่ในโฆษณาผลิตภัณฑ์ความงามในนิตยสารสามเล่ม ได้แก่ *โว้ก คอสโมโพลิทัน* และ*แอล* โดยวิเคราะห์ภายใต้ทฤษฎีวิธีการสร้างคำใหม่ที่ดัดแปลงจากทฤษฎีของลีเบอร์ (2009) และยูล (2010) ผลการวิเคราะห์พบว่า การเติมส่วนของคำ (Derivation) การประสมคำ (Compounding) และการยืมคำ (Borrowing) เป็นวิธีการที่ใช้บ่อยที่สุดในการสร้างคำใหม่ในโฆษณาผลิตภัณฑ์ความงาม และแม้ว่ารูปแบบของโฆษณาและการใช้งานของผลิตภัณฑ์จะแตกต่างกัน แต่ก็ไม่พบว่ามีความแตกต่างในวิธีการสร้างคำใหม่ที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากเป้าหมายหลักของการโฆษณาคือเพื่อโน้มน้าวผู้อ่าน สามวิธีนี้สร้างคำใหม่ที่โดดเด่นที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะและชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ซึ่งใช้ดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้ ผู้โฆษณาและนักเขียนคำโฆษณาสามารถใช้สามวิธีนี้เป็นวิธีการสำคัญในการสร้างโฆษณาโดยใช้คำใหม่ที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้

คำสำคัญ กระบวนการสร้างคำ คำใหม่ โฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์

1. Introduction

1.1 Rationale of the Study

The world is changing rapidly and new words are being created every day to respond to such changes. As Lehrer (2003, p. 369) pointed out, "new words have been entering English at an ever increasing rate." According to a survey by the Global Language Monitor, there is a new word created every 98 minutes or about 14.7 words per day in the English language (Payack, 2008). In other words, people are inventing new words almost all the time. Stockwell and Minkova (2001) stated that the most important reason why people create new words is that they need new words to name their inventions and also to cover new concepts, new materials and abstract phenomena in the world. Words which are newly created are formally referred to as **neologisms**.

Neologisms play a significant role in the advertising field. According to Kalmane (2010), neologisms can be frequently found in advertisements since they are used to capture consumers' attention. Thus, using new words in advertisements is an efficient way to attract customers' attention towards a product. In terms of advertising, besides the visual content and design, language is considered as a powerful tool that essentially contributes to the recognition and awareness of products (Kannan and Tyagi, 2013). To achieve the goal of persuading customers, the advertising language certainly needs to have a considerable impact on customers' interest. Thus, neologisms which are the results of language creativity are often used in advertisements.

As a result of the importance of neologisms, a number of studies on the word formation processes of neologisms have been conducted (e.g., Pookhao, 2012, Enne, 2016, and Gilina, 2016). Generally speaking, the main objective of these studies was to examine the most common processes in creating neologisms in printed advertisements. However, these studies have not specifically studied the different types of advertisements and the products advertised.

Thus, the present study aims to fill the gap of previous studies by exploring the word formation processes of neologisms in details, especially with regard to two types of beauty products, namely, cosmetics and skincare and two types of advertisements, namely, display advertisements and advertorials, to find out whether there are noticeable differences in the ways that neologisms are formed. Moreover, the findings of the study will reflect the productive processes in the formation of new words in beauty product advertisements which will provide a body of knowledge for advertisers and people who are interested in the advertising field with regard to the current trends or patterns of creating new words in beauty product advertisements. They can use these results as guidelines to create persuasive advertisements with new and attractive words.

1.2 Research Objectives

1. To investigate the most common word formation processes used in creating neologisms in beauty product advertisements in three magazines: *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle*.

2. To investigate the most common processes of creating neologisms in two major kinds of beauty products, namely, cosmetics and skincare.

3. To investigate the most common processes of creating neologisms in two major kinds of advertisements, namely, display advertisements and advertorials.

1.3 Research Questions

1. What are the most common word formation processes used in creating neologisms in beauty product advertisements in three magazines: *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle*?

2. What are the most common processes of forming neologisms in two major kinds of beauty products, namely, cosmetics and skincare?

3. What are the most common processes of forming neologisms in two major kinds of advertisements, namely, display advertisements and advertorials?

2. Literature Review

The literature review consists of three main sections: the concepts of neologisms, word formation processes, and related studies.

2.1 The Concepts of Neologisms

According to Newmark (1988, p. 140), neologisms refer to "newly coined lexical units or existing lexical units that acquire a new sense." Similarly, Mostovy (1994, as cited in Levchenko, 2010, p. 11) stated that "a neologism is a linguistic unit that is created for the definition of a new notion." Peprník (2006, p. 76) also had a similar idea to the aforementioned linguists about the word 'neologism' giving the definition of a neologism as "a new word or a new sense of a word."

In addition, Algeo (1991, p. 2) described the word 'neologism' in terms of dictionary definitions. He defined the word as "a form or the use of a form not recorded in general dictionaries." Fischer (1998, p. 3) explained the word in a similar way stating that "words and lexicalized word combinations are considered new if they have not been included in general dictionaries of Standard English." Likewise, Janssen (2011, p. 15) proposed that "any word that does not occur in the morphological database derived from the dictionary because of its recentness is a neologism."

Therefore, based on the definitions and background information referred to earlier, the meaning of a neologism can be summarized in a clear and simple way as a new word or a word with a new sense whose existence does not appear in general or standard dictionaries.

2.2 Word Formation Processes

One unique property of human language is productivity, which means that the potential number of utterances and expressions in any human language is infinite or unlimited (Yule, 2010). The ways by which people create new words to enlarge their vocabulary are formally called **word formation processes** (also sometimes called morphological processes).

A large number of theories about word formation processes were suggested by several linguists. Many of them share some common processes for creating new words. Nevertheless, the present study focuses on the theories of word formation process adapted from Lieber (2009) and Yule (2010), as summarized in Table 1 below.

Table 1

Word formation processes adapted from Lieber (2009) and Yule (2010)

No.	Word Formation Processes	Definitions	Examples
1	Derivation	A word is created by adding affixes.	Drinkable, Unusual
2	Compounding	Two or more existing free forms are combined together.	Fingerprint Roller Coaster Blood-red

No.	Word Formation Processes	Definitions	Examples
3	Blending	A word is created by combining parts of two words.	Brunch (breakfast + lunch) Smog (smoke + fog)
4	Clipping	A word is created by shortening any parts of an existing word.	Ad (from advertisement) Flu (from influenza)
5	Backformation	An affix (particularly a suffix) is deleted to form a word in a new grammatical category.	Edit (v.) from editor (n.) Opt (v.) from option (n.)
6	Conversion	A process of changing the category of a word without changes in its form.	Ink (n.) → ink (v.) meaning 'to sign a contract'
7	Acronyms and Initialisms	The first letters of a set of words are taken to create new words. Acronyms are read as a regular word, while initialisms are read letter by letter.	PIN (Personal Identification Number) CEO (Chief Executive Officer)
8	Coinage	The invention of totally new terms.	Granola, Kleenex, Xerox
9	Reduplication	An entire word (full reduplication) or part of it (partial reduplication) is repeated.	Bye-Bye Itsy-Bitsy
10	Borrowing	A word is taken over from one language into another.	Croissant (from French) Pretzel (from German)
11	Multiple Processes	More than one process is used to create a new word.	Delicatessen (borrowing from German) ↓ Deli (clipping)

2.3 Related Studies

The previous related studies have studied neologisms in general advertisements. Most of these studies aimed to examine the most common processes of neologisms in printed advertisements in general. As we will see in some examples below, these studies did not make a specific distinction with regard to types of advertised products or advertisements.

For example, Pookhao (2012) studied the most frequently used processes in creating neologisms in cosmetic advertisements in women's magazines. Marie Claire, Cosmopolitan, and Harper's Bazaar were used to collect new words in the study. The data were analyzed based on the classification of word formation processes by Yule (2006), Plag (2003), and Aitchison (1994). 97 new words were found in the study. The findings showed that the most common process in forming new words in the study was compounding which is the process of making new words longer than the original ones.

Enne (2016) investigated neologisms in clothing advertisements to find out their word formation processes and their purposes. Printed advertisements were obtained to find new words from the online advertising archive Ads of the World, the online fashion news Fashionista, and the clothing company websites American Apparel and American Eagle due to their popularity. The results revealed that blending, acronyms, and clipping were mostly used in the study to present new words in shorter forms to emphasize product properties.

Gilina (2016) explored neologisms in English and German printed advertisements from magazines to find the main tendency for the use of neologisms in the advertisements. The data were also analyzed for their types of word formation based on the classification suggested by Algeo (1991). The findings indicated that compounding, affixation, and abbreviations were frequently employed in English advertisements while abbreviations and borrowing were common in German advertisements. It was found in the study that new words were more likely to appear in health, beauty, fashion, and food domains rather than in serious spheres like finance and business.

3. Methodology

3.1 Data Collection

Neologisms were collected from beauty product advertisements in three magazines: *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle*. *Vogue* was claimed by a book critic in *The New York Times* to be the most influential fashion magazine in the world (Weber, 2006), *Cosmopolitan* was regarded as one of the best-selling women magazines ("Hey You," 2019), and *Elle* has been described as the number one fashion magazine in the world with 45 editions worldwide

(“About ELLE,” 2019). These three magazines were chosen for the study because of their popularity that meant readers could access them widely.

The three magazines provided the data for the study. The period of the data collection took six months, from July 2019 to December 2019. The data was collected from six American editions and six British editions of each magazine, totaling 36 editions of the three magazines.

The chosen advertised products included two major kinds of beauty products, namely, cosmetics and skincare. Cosmetics are products such as foundations, concealers, powders, mascaras, eyeliners, lipsticks, sprays, etc. which are applied to the skin and hair to improve its appearance. Skincare products are facial foams, toners, moisturizers, sunscreens, lip balms, shampoos, etc. used to improve the condition of the skin and hair to keep them healthy. Due to the different kinds of beauty products and the great competition to attract customers, it was possible to gather several new words from the advertisements of these two types of products.

The advertisements chosen for the study included two types: display advertisements and advertorials. Display advertisements typically contain a vivid full-page image of products and a large headline to attract the consumers’ attention. The use of short but appealing and meaningful words is frequently employed in display advertisements to capture the readers’ attention (Russell and Lane, 1996, as cited in Edlund and Nilsson, 2006). On the other hand, advertorials are a type of advertisements that intend to give information about a product in the form of an article. Advertorials are usually designed to resemble news articles with a lengthy layout to provide product information (Zhou, 2012). These two types of advertisements are obviously different in advertising formats. Examples of display advertisements and advertorials are provided in Figure 1, respectively.

Figure 1

Display advertisement (left) and advertorial (right)

According to Algeo (1991) and Fischer (1998), new words refer to words which do not appear in general or standard dictionaries. Based on this definition, new words in the present study are the words used in the three magazines which have also not yet been included in online dictionaries. More specifically, they are words that were not found in online American and British dictionaries at the time of conducting the research (the editions available during May 2020).

Two online dictionaries, namely, The Oxford Advanced Learner's Dictionary (https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/) and The Merriam-Webster Dictionary (https://www.merriam-webster.com/), were selected to determine whether words were new words on the basis of three reasons. First, both online dictionaries are well known and accepted as standard English dictionaries by most people in the world. The Oxford Advanced Learner's Dictionary claims to be the largest and most trusted free online dictionary and it contains words which are familiar to learners of British English ("About Oxford Learner's Dictionaries," n.d.). The Merriam-Webster dictionary has been America's most trusted online dictionary and leading provider of language information ("About Us," n.d.). Second, these two online dictionaries are up-to-date, and they include contemporary words of both American and British English. Third, several linguists have also used dictionaries as the criteria for finding neologisms in their studies, which indicate that dictionaries are a reliable source for identifying new words in the English language. For example, Plag (2003) and Subrayan (2011) used the Oxford Dictionary for neologisms in their studies.

3.2 Data Analysis

The details of each step in the analyses of the data are described as follows:

3.2.1 Unfamiliar words were selected from beauty product advertisements in the three magazines: *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle* in American and British editions published from July 2019 to December 2019.

3.2.2 The unfamiliar words were searched for in the two online dictionaries: The Oxford Advanced Learner's Dictionary (for British English) and The Merriam-Webster Dictionary (for American English). They were identified as new words only if they were not found in the two online dictionaries.

3.2.3 All new words, which were taken from the beauty product advertisements from the three magazines were arranged according to beauty product types and advertisement types.

3.2.4 The new words were identified according to their type of word formation based on a classification adapted from Lieber (2009) and Yule (2010), (as shown in Table 1 above).

3.2.5 After the new words were classified according to their type of word formation, the total number of each type was calculated as a percentage to find the most common type of word formation used in creating new words in the three magazines.

3.3 Data Validation

Approximately 20 percent of the analyzed data of the new words were classified and verified by two experts in the field of morphology to test intercoder reliability. The differences found in the analyses between the researcher and the experts were discussed to determine a final answer.

4. Findings

The findings consist of three main sections which answer the three research questions, respectively.

4.1 What are the most common word formation processes in creating neologisms in beauty product advertisements in the three magazines: *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle*?

The investigation of neologisms in beauty product advertisements in the three magazines published from July to December 2019 shows that 280 new words were found by the study. According to the classifications adapted from Lieber (2009) and Yule (2010), these new words were classified into nine types of word formation, including derivation, compounding, borrowing, clipping, initialisms, blending, coinage, reduplication, and backformation. Moreover, some of the new words were created by four additional processes beyond the framework, which included final-letter deletion, easy reading, meaning-reflecting spelling, and initial-letter deletion. The details of each additional process are explained as follows.

- **Final-letter deletion**: the process of removing the last letter of a word such as *glorif* (from *glorify*).

- **Easy reading**: the process of changing the spelling of borrowed words to make them easy to read in English. For example, the word *eau* from the French language, which is pronounced as [o], was changed to *o*.

- **Meaning-reflecting spelling**: the process of changing the spelling of some parts of the word to reflect the property of a product. For example, the *-y* in the word *intensify* was replaced with the spelling *eye*, resulting in *intensif-eye*, which reflects the property of an eyeshadow palette.

- **Initial-letter deletion**: the process of removing the first letter of a word such as *dols* (from *idols*).

The total number of word formation processes which were used to create new words in the study and the percentage of each type are shown in Table 2 as follows.

Table 2

The total number of word formation processes and the percentage of each type

No.	Word formation processes	Total number of words	Percentage
1	Derivation	143	44.00%
2	Compounding	87	26.77%
3	Borrowing	36	11.08%
4	Clipping	13	4.00%
5	Initialisms	12	3.69%
6	Blending	11	3.38%
7	Final-letter deletion	8	2.46%
8	Coinage	4	1.23%
9	Easy reading	3	0.92%
10	Meaning-reflecting spelling	3	0.92%
11	Reduplication	2	0.62%
12	Backformation	2	0.62%
13	Initial-letter deletion	1	0.31%
Total		325	100.00%

According to Table 2, the most common word formation process used to form neologisms in the study is derivation (44%). The second most common process is compounding (26.77%), and the third is borrowing (11.08%).

Many new words in the present study were created by more than one process. As shown in Table 2 above, the total number of words created by all of the 13 processes is

more than the total number of new words found. This is because there are 41 new words which were created by multiple processes: 36 new words were created by two of the processes and 5 new words were created by three of the processes. Obviously, quite a large number of the new words found in the study were created by multiple processes, as shown in Table 3.

Table 3

The total number of new words and the percentage of each word formation process

No.	Word formation processes	Total number of new words	Percentage
1	Derivation	135	48%
2	Compounding	61	22%
3	Multiple processes	41	15%
4	Borrowing	24	8%
5	Initialisms	9	3%
6	Blending	8	3%
7	Reduplication	2	1%
Total		280	100%

According to Table 3, the derivation process is still the most common type of word formation process (48%). Compounding is the second most common process (22%), followed by multiple processes (15%) and borrowing (8%).

The word formation processes shown in Table 3 which were used to form new words in beauty product advertisements in the three magazines will be discussed in detail below, together with examples of new words belonging to each type of the processes.

1. Derivation

New words are formed by adding an affix to a word. For example, the word *micro-sculpting* in the context of 'micro-sculpting cream', the prefix *micro-* meaning 'extremely small' is added to the adjective base *sculpting*, creating the new adjective *micro-sculpting*. The word is used to refer to an anti-aging cream that can hydrate deep into the skin surface to improve texture and elasticity.

In this study, neologisms formed by this process can be categorized in three main groups based on the type of affixes which is attached to the word. The first group is neologisms created by adding a prefix to a word such as *micro-sculpting* and *ultracare*. The second group is neologisms created by adding a suffix to a word such as *sharpenable* and *bronzer*. The third group is neologisms created by adding both prefix and suffix such as *super-blendable* and *non-acnegenic*.

2. Compounding

New words are formed by the combination of two or more existing words. For example, the word *selfie-ready* in the context '...to brighten and enliven for selfie-ready skin', the noun *selfie* meaning 'a self-portrait photograph' and the adjective *ready* are combined together, resulting in the new adjective compound *selfie*-ready. The word is used to refer to an advertised product called primer that can brighten up the skin to prepare for taking a selfie.

According to Timyam (2010), the categories of compounds in English are determined by the rightmost element or the head. Thus, compounds in this study can be classified into two major types: noun compounds and adjective compounds. Noun compounds in the study were formed in three patterns: noun + noun (e.g., *gel-cream* and *mascaraink*), adjective + noun (e.g., *longwear* and *happyface*), and noun + pronoun (e.g., *twentysomething*). Adjective compounds were formed in two main patterns: noun + adjective (e.g., *selfie-ready* and *skinbetter*) and adverb + adjective (e.g., *everpure*).

3. Multiple Processes

A new word can be formed by the application of more than one process. In this study, new words which were created by multiple processes were separated into two major groups.

The first group was the creation of new words by using two different processes. For example, the word *unbelieva-brow* is the result of two processes which are clipping and compounding. Firstly, the last syllable of the word *unbelievable* is clipped, resulting in *unbelieva*. Then, the shortened form is combined with the word *brow* with a hyphen, resulting in the new term *unbelieva-brow*. The word is used to present the type of the product and suggests that it can make your brows look unbelievably amazing.

The second group was the new words which were formed by using three different processes. An example is the word *elnett* in the context 'Elnett satin hairspray...'. The word is created by three processes: borrowing, easy reading, and compounding. First, the word *elle* meaning 'she' and the word *nette* meaning 'neat' are both borrowed from the French language. Then, the final letters *-le* are removed from the word *elle* and *-e* from the word

nette in order to make them easier to read in English. Finally, the modified forms *el* and *nett* are combined, resulting in the new term *elnett*. The word is used as the name of the product to suggest that it is a product for women, according to the meaning ‘she’ of the word *elle*, and the product can keep hair in place according to meaning ‘neat’ of the word *nette*.

4. Borrowing

New words are borrowed from one language for use in another. For example, the term *soleil* is found in the advertorial of a product called bronzer. It is directly taken from the French language meaning ‘sun or sunlight’. The word *soleil* is used as the product name of the bronzer which typically gives a suntanned look to skin. Another example is the word *illuminare* as found in the display advertisement for a women’s fragrance. It is borrowed from the Italian language and it means ‘to illuminate’. The word *illuminare* is used as the name of the fragrance to imply that you will shine brightly when wearing it.

5. Initialisms

New words can be created from taking the first letter of a set of words. If new words are pronounced as a regular word, they are called **acronyms**. On the other hand, if new words are read letter by letter, they are called **initialisms**. In this study, no acronyms were found. However, examples of initialisms found in the study were *BB* (Beauty Balm), *CC* (Color Correcting), and *EWG* (Environmental Working Group).

6. Blending

The two parts of a word are combined to create a single new word. For example, the blend *revitalift* was found in a display advertisement for an anti-wrinkle serum. It was created by combining the first part of the word *revitalize* and the final part by the word *lift*, resulting in the new word *revitalift*. The term is used as the product name for a serum that can reduce wrinkles to give a younger-looking appearance.

New blends found in the study were classified into three main groups based on the specific parts of the words which were combined. The first group was the new blends which were created by combining the first part of the first word and the final part of the second word, for example, *mewy* (matte and dewy) and *foundcealer* (foundation and concealer). The second group was the new blends which were created by joining the first part of the first word with an entire word, for example, *ceramide* (cerebroside and amide). Lastly, the third group was the new blends which were formed by joining the first part of the first and second words together, for example, *lavandin* (lavandula and intermedia).

7. Reduplication

This process forms a word by repeating the entire word (full reduplication) or some parts of it (partial reduplication). In this study, there were only two new words, both of which are total reduplications. They were *kisskiss* and *teeny-tiny* (vowel variation).

In summary, the most common word formation process used to create neologisms in beauty product advertisements in the three magazines, namely, *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle* published from July 2019 to December 2019 was derivation, followed by compounding and borrowing. Derivation and compounding are regarded as the most productive processes for creating new words in English (Lieber, 2009; Plag et al., 2015). They are familiar ways that can be used to create new words on a regular basis. Borrowing is perhaps the simplest method to come up with new terms (Byrne, 2014). An already existing word in one language is simply adopted to use in another, usually without any changes. Therefore, advertisers probably rely on these three common processes when generating new words in advertisements.

4.2 What are the most common processes of forming neologisms in two major kinds of beauty products, namely cosmetics and skincare?

According to Table 4, there were 114 new words found in cosmetics and 167 new words found in skincare, totaling 281 new words. As can be seen, this number does not match the total number of new words in the study, which is 280 words. This is because one word appeared in both cosmetic and skincare products.

Table 4

Word formation processes in cosmetics and skincare

Cosmetics			Skincare		
Word formation processes	**Total number of new words**	**%**	**Word formation processes**	**Total number of new words**	**%**
Derivation	39	34.21%	Derivation	96	57.49%
Compounding	27	23.68%	Compounding	35	20.96%
Multiple processes	23	20.18%	Multiple processes	18	10.78%
Borrowing	18	15.79%	Initialisms	6	3.59%
Initialisms	3	2.63%	Borrowing	6	3.59%

Cosmetics			Skincare		
Word formation processes	**Total number of new words**	**%**	**Word formation processes**	**Total number of new words**	**%**
Blending	3	2.63%	Blending	5	2.99%
Reduplication	1	0.88%	Reduplication	1	0.60%
Total	114	100.00%	**Total**	167	100.00%

According to Table 4, the most common process of forming new words in cosmetics was derivation (34.21%), followed by compounding (23.68%) and multiple processes (20.18%). Similarly, the most frequent process used to create new words for skincare was also derivation (57.49%), followed by compounding (20.96%) and multiple processes (10.78%).

Furthermore, a number of new words were created by multiple processes in both cosmetics and skincare. To report results in more specific details, Table 5 shows the details of all the processes which also reveal the hidden processes underlying the multiple processes.

Table 5

Word formation processes in cosmetics and skincare in detail

Cosmetics			Skincare		
Word formation processes	**Number of words**	**%**	**Word formation processes**	**Number of words**	**%**
Compounding	43	31%	Derivation	105	56.2%
Derivation	40	29%	Compounding	44	23.5%
Borrowing	24	17%	Borrowing	12	6.4%
Clipping	9	6%	Initialisms	9	4.9%
Blending	5	4%	Blending	6	3.2%

Cosmetics			Skincare		
Word formation processes	**Number of words**	**%**	**Word formation processes**	**Number of words**	**%**
Final-letter deletion	5	3%	Clipping	4	2.1%
Coinage	4	3%	Final-letter deletion	3	1.6%
Meaning-reflecting spelling	3	2%	Backformation	2	1.1%
Initialisms	3	2%	Reduplication	1	0.5%
Easy reading	2	1%	Easy reading	1	0.5%
Initial-letter deletion	1	1%	Coinage	0	0.0%
Reduplication	1	1%	Initial-letter deletion	0	0.0%
Backformation	0	0%	Meaning-reflecting spelling	0	0.0%
Total	140	100%	**Total**	187	100.0%

According to Table 5, the most frequent process used to create new words for cosmetics was compounding (31%), followed by derivation (29%) and borrowing (17%). For skincare, the most common process used to create new words was derivation (56.2%), followed by compounding (23.5%) and borrowing (6.4%).

Although the order of the most common processes in cosmetics and skincare is switched, the top three processes are still the same. To sum up, the most common processes for creating new words in cosmetics and skincare were derivation, compounding, and borrowing. This shows that no differences were found in the most common processes of neologisms with respect to the two kinds of beauty products, namely cosmetics and skincare. Both cosmetics and skincare are beauty products that are used for improving physical appearance. Thus, advertisements for such similar kinds of products are possibly created with the same purpose, which is to attract customers' attention to buy the products for their skin's health and beauty.

4.3 What are the most common processes of forming neologisms in two major kinds of advertisements, namely display advertisements and advertorials?

According to Table 6, 71 new words were found in display advertisements and 223 new words were found in advertorials, totaling 294 new words. This number does not match the total number of new words in the study, which is 280 words. This is because there were 14 words which appeared in both the display advertisements and the advertorials.

Table 6

Word formation processes in display advertisements and advertorials

Display Advertisements			Advertorials		
Word formation processes	**Total number of new words**	**%**	**Word formation processes**	**Total number of new words**	**%**
Derivation	29	41%	Derivation	113	50%
Multiple processes	19	27%	Compounding	53	24%
Borrowing	11	15%	Multiple processes	24	11%
Compounding	10	14%	Borrowing	16	7%
Blending	2	3%	Initialisms	9	4%
Total	71	100%	Blending	6	3%
			Reduplication	2	1%
			Total	223	100%

According to Table 6, the most common process of creating new words in display advertisements was derivation (41%), followed by multiple processes (27%) and borrowing (15%). In advertorials, the most common process was derivation (50%), followed by compounding (24%) and multiple processes (11%).

Moreover, quite a few words in both display advertisements and advertorials were created by multiple processes. To report results in more specific details, Table 7 shows the details of all the processes, including the hidden processes underlying the multiple processes.

Table 7

Word formation processes in display advertisements and advertorials in detail

Display Advertisements			Advertorials		
Word formation processes	**Number of words**	**%**	**Word formation processes**	**Number of words**	**%**
Derivation	36	39%	Derivation	116	46.4%
Compounding	21	23%	Compounding	68	27.2%
Borrowing	20	22%	Borrowing	21	8.4%
Blending	4	4%	Initialisms	10	4.0%
Clipping	3	3%	Clipping	10	4.0%
Initialisms	2	2%	Blending	8	3.2%
Easy reading	2	2%	Final-letter deletion	6	2.4%
Final-letter deletion	2	2%	Coinage	3	1.2%
Backformation	2	2%	Meaning-reflecting spelling	3	1.2%
Coinage	1	1%	Reduplication	2	0.8%
Reduplication	0	0%	Easy reading	2	0.8%
Initial-letter deletion	0	0%	Initial-letter deletion	1	0.4%
Meaning-reflecting spelling	0	0%	Backformation	0	0.0%
Total	93	100%	**Total**	250	100.0%

According to Table 7, the most common process for creating new words in the display advertisements was derivation (39%), followed by compounding (23%) and borrowing (22%). Similarly, the most common process used to create new words in the advertorials was derivation (46.4%), followed by compounding (27.2%) and borrowing (8.4%).

To sum up, the most common processes in forming neologisms in display advertisements and advertorials were derivation, compounding, and borrowing. This shows that no differences were found in the most common processes for forming neologisms with respect to the two kinds of advertisements, namely, display advertisements and advertorials. One probable explanation is that the main goal of all types of advertisements is to capture the attention of consumers. Although display advertisements and advertorials differ in format, their goal is the same: to attract the consumers' attention.

5. Conclusion and Discussion

280 new words were found in the study which were formed by nine word formation processes, including derivation, compounding, borrowing, clipping, initialisms, blending, coinage, reduplication, and backformation. Moreover, some of the new words were created by four additional processes beyond the framework, including final-letter deletion, easy reading, meaning-reflecting spelling, and initial-letter deletion. The results of the study show that the most common word formation processes used to create neologisms in beauty product advertisements in the three magazines, namely *Vogue*, *Cosmopolitan*, and *Elle* was derivation, followed by compounding and borrowing. With regard to the two types of beauty products and the two types of advertisements, there were no differences between the most common processes which were used to create the new words. Therefore, the most common processes for creating new words in the two types of beauty products and advertisements were derivation, compounding, and borrowing.

In summary, the most common processes which were typically used to form new words in the present study were derivation, compounding, and borrowing. The possible reasons why these three processes were most frequently used are explained below.

The probable reasons why derivation and compounding were mostly used to create new words are twofold. Firstly, these two processes created new words which were longer than the existing ones to attract the readers' attention. Most new words in the beauty product advertisements typically referred to specific properties or ingredients of the advertised products. Thus, adding an affix or a word to existing words, which suggest unique properties or ingredients of a product, is a good way to draw the readers' attention to a product by using new, longer, and conspicuous words. For example, the word *super-blendable* was formed by adding the suffix *-able* to the base *blend*, then adding the prefix *super-* meaning 'extremely' to the derived adjective, resulting in the new word *super-blendable*. The new word is used to indicate the special property of the foundation that can be blended extremely easily with the skin. Another example is the word *flowerbomb*

which is the combination of the nouns *flower* and *bomb*. The word is used to present the important ingredients of the perfume which are flowers and to denote that this perfume creates floral sensation. Notably, four prefixes *micro-*, *multi-*, *super-*, and *ultra-* were frequently employed to create new terms in the study. The prefixes *micro-* and *multi-*, which mean 'small' and 'many', respectively, were mainly attached to a base to indicate the size and quantity of a product. Examples are the words *microbags*, *micro-powders*, *multi-bobble*, and *multimist*. The prefixes *super-* and *ultra-*, which mean 'extremely' and 'beyond', respectively, were commonly added to a base to highlight the qualification of a product. Examples include the words *super-hydrating*, *superstay*, *ultra-calming* and *ultra-replenishing*. Secondly, the meaning of the new words created by derivation and compounding are transparent. Readers can easily predict the meanings of the new words through their clear-cut forms. For example, the new words *superstay* and *longwear* which were created by derivation and compounding, respectively, convey their meanings at first glance. The words indicate the properties of the advertised products which readers can instantly perceive. In contrast, the meanings of the new words formed by shortening processes are more difficult to predict and understand. For example, it is difficult to guess the meanings of the initialisms *BB*, *CC*, and *EWG* as found in the study without knowing exactly what they stand for. General readers who are unfamiliar with words used for beauty products may not understand the intended messages of the advertised products. Moreover, these two presumable reasons for the prevalence of derivation and compounding in the current study correspond to Pookhao's (2012) study, which also found that common processes for neologisms in cosmetics clearly described the quality of a product and created words that were easy to remember and understand.

In terms of borrowing, there are two possible reasons why this process was most frequently used. Firstly, many beauty products in the advertisements are from France which is a leading country in the cosmetic industry. Borrowing words from French represents the country of origin as well as the prestige and uniqueness of a product. For instance, the word *soleil* is directly taken from French meaning 'sun or sunlight'. The word is used for a product called bronzer which typically gives a suntanned look to the skin and suggests that this is a product from France. Secondly, borrowing words from the country of origin is one technique of the country-of-origin strategy (COO). The use of the country-of-origin in advertisements spotlights the products' high quality because of their origin (Aichner, 2013). The use of a foreign language which is the result of borrowing in advertisements leads to a greater perception of product quality. Thus, borrowing words from the country of origin of

the advertised products is one effective way to convince customers of their reputation and reliability.

In addition, the study discovered that many new words were created by multiple processes. One possible cause is that new words formed by multiple processes are meaningful. Multiple processes frequently create new words from the use of more than one word. As a result, the derived new words become more meaningful, conveying the complete intended messages of advertisers or copywriters. For example, the new word *unbelieva-brow* as found in the study were created by multiple processes (clipping and compounding). The word was formed by the use of two words (*unbelievable* and *brow*), expressing both the qualification and the type of the advertised product at the same time.

Advertising language typically intends to promote products. The well-known AIDA model of St Elmo Lewis suggested that a successful advertisement should employ four basic steps: Attention, Interest, Desire, and Action. This can be summarized as persuasion is the ultimate goal of advertising. In the present study, regardless of the different formats of advertisements and the different functions of the advertised beauty products, there were no differences between the most common processes of the new words. This is because the main goal of advertisements is to persuade. One effective way to create persuasive advertisements is to play with words. According to Lehrer (2007), one common trend in advertising is the use of neologisms to attract the readers' attention. Neologisms which are the results of language creativity are consequently often employed in advertisements since advertisers seek new words to promote their products (Woods, 2006). The present study contributes to an understanding of the current productive patterns for creating new words in beauty product advertisements, which consisted of derivation, compounding, and borrowing.

References

About ELLE. (2019). *ELLE boutique*. Retrieved from https://elleboutique.com/about-elle/

About Oxford learner's dictionaries. (n.d.). *Oxford Learner's Dictionaries | Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner's Dictionaries*. Retrieved from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/about/

About Us. (n.d.). *Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary*. Retrieved from https://www.merriam-webster.com/about-us

Aichner, T. (2013). Country-of-origin marketing: A list of typical strategies with examples. *Journal of Brand Management*, *21*(1), 81-93. Retrieved from https://doi.org/10.1057/bm.20 13.24

Aitchison, J. (1994). *Words in the mind: An introduction to the mental lexicon* (2nd ed.). Blackwell.

Algeo, J. (1991). *Fifty years among the new words*. Cambridge: Cambridge University Press.

Byrne, J. (2014). *Scientific and technical translation explained: A nuts and bolts guide for beginners*. Routledge.

Crystal, D. (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Edlund, M., & Nilsson, H. (2006). *The use of print ads for an international brand* [Bachelor's thesis, *Luleå University of Technology*]. Retrieved from http://urn.kb.se/resolve? urn=urn:nbn:se:ltu:diva-56914

Enne, E. (2016). *Use of neologisms in clothing advertisements* [Bachelor's thesis, University of Latvia]. Retrieved from https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/32522

Fischer, R. (1998). *Lexical change in present-day English: A corpus-based study of the motivation, institutionalization, and productivity of creative neologisms*. Gunter Narr Verlag.

Gilina, L. V. (2016). Advertising as a neologism-oriented discourse: a study of advertising English and German languages. *Cultural World*, (6), 30-35.

Hey you, meet the Cosmo team. (2019). *Cosmopolitan*. Retrieved from www.cosmopolitan. com/about/a26950060/about-us-contact-information-masthead/

Janssen, M. (2011). *Orthographic neologisms selection criteria and semi-automatic detection* [Unpublished manuscript]. Retrieved from http://maarten.janssenweb.net/Papers/ neologisms.pdf

Kalmane, R. (2010). *Advertising: Using words as tools for selling* (1st ed.). Lulu Enterprises.

Kannan, R., & Tyagi, S. (2013). Use of language in advertisements. *English for Specific Purposes World*, *13*(37), 1-10.

Lehrer, A. (2003). Understanding trendy neologisms. *Italian Journal of Linguistic / Rivista di Linguista 15*(2), 369-382.

Lehrer, A. (2007) Blendalicious. In M. Judith (Ed.), *Lexical Creativity, Texts and Contexts* (pp. 115-133). John Benjamins.

Levchenko, Y. (2010). *Neologism In the lexical system of modern English: On the mass media material* [Master's thesis]. Retrieved from https://www.grin.com/document/151735

Lieber, R. (2009). *Introducing Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.

Payack, P. J. (2008). *A million words and counting: How global English is rewriting the world*. Citadel Press.

Peprník, J. (2006). *English lexicology*. Univerzita Palackého.

Plag, I. (2003). *Word-formation in English*. Cambridge University Press.

Plag, I., Arndt-Lappe, S., Braun, M., & Schramm, M. (2015). *Introduction to English Linguistics* (3rd ed.). De Gruyter Mouton.

Pookhao, P. (2012). Word Formation Processes of Neologisms Found in Women Cosmetic Advertisements in Women Magazines. *Humanities Journal*, *19*(1), 197-214.

Stockwell, R., & Minkova, D. (2001). *English words: History and structure*. Cambridge University Press.

Subrayan, J. S. (2011). *A Study of the Morphological Processes of Neologisms in the Media* [Master's thesis, University of Malaya]. Retrieved from http://studentsrepo.um.edu. my/id/eprint/4939

Timyam, N. (2010). *An introduction to English linguistics*. Thailand Research Fund.

Weber, C. (2006). *Fashion*. The New York Times - Breaking News, US News, World News and Videos. https://www.nytimes.com/2006/12/03/books/Weber2.t.html

Woods, N. (2006). *Describing discourse: A practical guide to discourse analysis*. Hodder Education.

Yule, G. (2006). *The study of language* (3rd ed.). Cambridge University Press.

Yule, G. (2010). *The study of language* (4th ed.). Cambridge University Press.

Zhou, S. (2012). 'Advertorials': A genre-based analysis of an emerging hybridized genre. *Discourse & Communication*, *6*(3), 323-346.

The Failure of Female Bond in Shirley Jackson's *The Haunting of Hill House*

Natcha Rattanapong
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

In her gothic fiction *The Haunting of Hill House* (1959), Shirley Jackson explores the ambiguous relationship between two female characters, Eleanor and Theodora, which happens in Hill House's shadow by creating a mysterious atmosphere and spectrality. This research investigates the bond between Eleanor and Theodora, which is formed to protect them from the threats for Hill House, which has a long history of controlling and dominating women who live in it. Moreover, this study uses a psychoanalytic perspective to understand Eleanor's internal conflicts to find out that Eleanor's attachment to her mother is a significant concern that causes her to yearn for companionship, which eventually leads her to fall under the power of Hill House. In the context of American society in the 1950s that tried to confine women in the role of mother and wife, Hill House represents patriarchal power that aims to control women in obedience. The history of the house that consumes women's lives, from Sophia Crain to Eleanor Vance, reflects the power of men to control and destroy women. Eleanor and Theodora's bond is broken apart and ultimately destroyed by Hill House's power that lures and leads Eleanor back into the traditional woman's life under the convention of male-female sexuality.

Keywords: female bond, gothic fiction, haunted house, female repression

ความล้มเหลวของความผูกพันระหว่างผู้หญิงในนวนิยายของเชอร์ลีย์ แจ็กสัน เรื่อง The Haunting of Hill House

ณัชชา รัตนพงศ์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ในนวนิยายแนวสยองขวัญ (Gothic fiction) เรื่อง The Haunting of Hill House (1959) นักเขียนหญิงชาวอเมริกัน เชอร์ลีย์ แจ็กสัน (Shirley Jackson) สำรวจความสัมพันธ์อันกำกวมระหว่างสองตัวละครหญิงคือเอลีนอร์และธีโอดอราที่เข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านชื่อฮิลล์เฮาส์ ผ่านการสร้างบรรยากาศลึกลับชวนพิศวงเต็มไปด้วยกลิ่นอายของภูติผีปีศาจ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาสายใยผูกพันระหว่างเอลีนอร์และธีโอดอราที่สร้างขึ้นเพื่อปกป้องพวกเขาจากการคุกคามครอบงำของบ้านฮิลล์เฮาส์ที่มีประวัติอันยาวนานในการควบคุมและครอบงำผู้หญิงในบ้าน บทความชิ้นนี้ใช้มุมมองของจิตวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจความขัดแย้งสับสนในใจของเอลินอร์ว่าปมติดแม่ของเอลินอร์อันเป็นสาเหตุให้เธอโหยหาคู่ชีวิตซึ่งส่งชักนำให้เธอตกอยู่ใต้อำนาจของบ้านฮิลเฮาส์ในท้ายที่สุด ภายใต้บริบทของสังคมอเมริกันในช่วงทศวรรษ 1950 ที่พยายามจองจำผู้หญิงด้วยบทบาทของแม่ศรีเรือน ฮิลล์เฮาส์เป็นภาพแทนของอำนาจปิตาธิปไตยที่มุ่งควบคุมกดทับผู้หญิงให้อยู่ในโอวาท ประวัติความเป็นมาของบ้านที่กลืนกินชีวิตผู้หญิงในบ้านนี้ตั้งแต่โซเฟีย เครน มาจนถึงเอลินอร์ วานซ์

สะท้อนให้เห็นอำนาจของชายที่ควบคุมและทำลายล้างผู้หญิง สายใยผูกพันของเอลินอร์และธีโอดอราต้องขาดตอนและถูกทำลายลงในท้ายที่สุดด้วยอำนาจของฮิลเฮาส์ที่ล่อหลอกและชักนำให้เอลินอร์หวนกลับเข้าไปสู่การเป็นผู้หญิงในขนบภายใต้กรอบจารีตของเพศวิถีแบบชาย-หญิง

คำสำคัญ ความผูกพันระหว่างผู้หญิง นวนิยายแนวสยองขวัญ บ้านผีสิง การถูกกดทับของเพศหญิง

1. Introduction

In 1948, Shirley Jackson published her short story “The Lottery” in *The New Yorker*. Her debut received a sensational response from readers widely, leading to a publication of her first novel, *The Road Through the Wall* (1948) in the same year, before there came five more: *Hangsaman* (1951), *The Bird's Nest* (1954), *The Sundial* (1958), *The Haunting of Hill House* (1959) and *We Have Always Lived in the Castle* (1962). There are also collections of short stories, children's books, and memoirs. Jackson's pieces after pieces terrify her readers, which prominently makes her one of the most fascinating and influential American horror and mystery authors of the twentieth century. In an Associated Press report, she is given a reputation of a woman writer who writes “not with a pen, but with a broomstick” (Baker, 2016). The author herself did not take this criticism personally, however. On the other hand, she proudly announces her interest in witchcraft and the occult. In her autobiography, Ruth Franklin (2017) jokes, “perhaps [that makes her] the only contemporary writer who is a practicing amateur witch” (Franklin, p. 3).

Born in San Francisco in 1916, Jackson later moved to New York to start her career as a professional writer. She settled down with her husband, Stanley Edgar Hyman, and the couple had four children together. Being a wife and a mother, Jackson continued her writing career faithfully and steadily, publishing numbers of mesmerizing stories. However, it is undeniable that it was a rough path for her, and most American middle-class women in the 1950s, to have a “real” job. The 1950s was a difficult period for women. *The Feminine Mystique*, by Betty Friedan (1963), significantly situates the living conditions of American women after World War II, especially during the Cold War. The term “feminine mystique” refers to a social expectation that women should be “feminine” and a social supposition that women find domestic works assigned by their societal roles - including a role as a mother and a wife - satisfying.

To sum up, a woman's identity is usually associated with her biology and societal gender role, but they are often refused to be seen as a rational individual. By the end of World War II, most female workers were dismissed from their jobs, which were handed back to male workers who had recently come back from war. The domesticated housewives were placed back in their kitchen. At the same time, society expects them to continue their

role as a dutiful housewife and a nurturing mother and wife - to be “the angel in the house” - passive and devoted. Moreover, white middle-class women became a tool to exercise the national propaganda called “nuclear family,” an ideal concept of a perfect household consisting of a husband and a wife with children. This idea promotes the two-parents home myth, displaying a family of two loving parents as the perfect environment for children to grow up in (Friedan, 1963).

In the 1950s, many white middle-class housewives share the same longing for faithful companionship. At the time, American families were propagandized by the nuclear family concept, which encourages and convinces women that domestic space is the most fitting and proper place for women to be. As a result, many housewives start to question themselves and the roles assigned for them: "It was an identity crisis, but also a role crisis. The boredom that women resented made them question if this "perfect life" was perfect if the family life and the maintenance of the house were everything that they could have" (Lamb, 2011, p. 32). Within the restrictive and isolating domestic sphere, women are forced to disconnect from the rest of the society, resulting in their intensified urge for companionship, someone who has experienced the same and understands their suffering. Like many other white middle-class American women in the 1950s, Jackson has experienced the hardship of housewifery and motherhood. In one of her most heartbreaking documents, likely written in 1958, Jackson expresses her bitterness towards her husband's “indifference to her and the children, [and] his inveterate interest in other women.” In Jackson's autobiography, Ruth Franklin concludes, "To be married, Shirley always feared, was to lose her sense of self, to disintegrate—precisely what happens to Eleanor in the grip of the house" (Franklin, p. 216). Amid loneliness, Jackson projects her suffering onto Eleanor, using her as an escape route to writing herself “out of the house,” something she cannot have done in real life. More importantly, she expresses her desire for companionship through Eleanor's journey within Hill House, hand-in-hand with Theodora. Remarkably, the struggles of white middle-class women are projected through Eleanor, the female protagonist. Her attachment and fears for her mother lead to the bonding with Theodora and, later, with Hill House.

2. Theoretical Framework

This research is carried out mainly through a textual analysis of the novel in American society in the 1950s and a psychoanalytic perspective, especially of Nancy Chodorow. Her study of the mother-daughter complex creates a possibility to understand the psyche of the novel’s protagonist Eleanor Vance as a female character written by a woman author. Moreover, this psychoanalytic theory explains how Eleanor's attachment to

her mother has become the cause of her internal conflicts, resulting in her longing for companionship, probably as a replacement or a recreation of the primary mother-child bond. The studies show a child's primary identification with the mother during the pre-oedipal phase as the foundation of female identity formation, which originates the continuing female bonds and emotional attraction towards others.

In her essay, Elizabeth Abel (1981) emphasizes the importance of same-sex relationships in female identity formation. He suggests that the urge for female bonding originates from the child's attachment to the mother in the pre-oedipal phase. She significantly refers to Heinz Lichtenstein (1961), who proposes in his essay that the child forms a "primary identity" with its first caretaker, the mother, which becomes one's “core identity" that shapes the person's interactions with others. Moreover, Abel explains how, later in 1978, this idea is explored exhaustively by Nancy Chodorow, focusing primarily on female identity formation. Her object-relations theory explains the significance of the girl's preoedipal attachment to the mother to be the origin of "enduring female bonds” between women (Abel, p. 416). Unlike the boy, the girl does not cut ties with her mother. Instead, she defines herself with the mother while forming a connection with the father, resulting in triangulation, complicating the relationship, especially with the mother. While the girl desires to detach herself from the mother, she also longs for attachment. When the girl enters society, the attachment to her mother remains “crucial in determining her sense of identity and her experience of the oedipal phase.” It leads to the girl's emotional attraction and the urge to creating a bond with other women to re-establish the pre-oedipal attachment to her mother once again (Abel, pp. 417-418). Similarly, Gardiner (1981) agrees that “female identity formation is dependent on the mother-daughter bond." However, she also adds, "Throughout women's lives, the self is defined through social relationships”; as a result, their “independence and autonomy are typically harder for women to attain” (Gardiner, p. 352). From this aspect, it is apparent that Eleanor has never truly separated from her mother since this particular relationship is the primary foundation of her own identity.

3. Research Methodology

Jackson's horror stories follow the traditions of American gothic, making use of haunted houses, tall tales, and unreliable narrators. She uses the supernatural and the fantastic to highlight American women's lives postwar and explores their fears and desires, restricted within domestic space and female roles, the struggle Jackson herself also experienced throughout her womanhood. Although Jackson has never announced her position as a feminist, her works boldly and significantly contribute to the second wave of

the women's rights movement: “The gothic mode serves well Jackson's purpose to the depths and contours of female violation in the modern world” (Parks, 1984). In her last two novels, the gothic setting of haunted houses plays a significant role as it metaphorically represents women's fear and discomfort for domestic space. At the same time, it also reflects a strong attachment between women and the house, complicating the feeling they have for the house or about the concept of “home.” The genre itself highlights female struggles under the rules of patriarchal society, allowing the women to express their fears and desires metaphorically through the use of magical and supernatural elements, reinforcing the significance of the relationship between two women who are naturally, romantically, and homo-erotically drawn into each other, with the backdrop of the broken or lost bond of mother and daughter.

The Haunting of Hill House (1959), one of the most recognized works by Shirley Jackson, follows the gothic tradition centered around the dark personality of a haunted house which its guest Eleanor Vance finds both terrifying and alluring, leading to her death in the end. Undoubtedly, the female bond is the book's central plot, which marks the beginning and the ending of Eleanor's journey. Eleanor and Theodora's friendship is built in days under the same haunted house's roof before it is shortly put to an end. They are driven by the sinister look of the house and its dark personalities to form a female bond – a safe sphere of their own – to exist and hold out against the domination of Hill House. In this attempt, however, Eleanor develops a desire to form a forever bond, possibly as a recreation of the primary bond shared with her mother, which is eagerly responded to by Hill house, failing female bonding, and the protagonist's death.

Since writing the fantastic and gothic allow women freedom of expression, it is interesting to explore further into how female characters' relationship develops in gothic fiction written by women authors. In her works, Jackson's claims about her two main female characters intriguingly contradict her readers' opinions. While its gothic genre has been notably and widely discussed in the literary world, a discussion about the ambiguous relationship between two female characters Eleanor and Theodora, has also been the center of critical attention. However, these researches are usually conducted separately, and the relationship between the two women is usually called “lesbian gothic” (Heines, 2007) while the author protests they are not. Therefore, this research aims to explore the relationship between the two female friends Eleanor and Theodora, in association with the novel’s gothic setting, Hill House, which creates and destroys their friendship. For this reason, this research aims to contribute to the study of female companionship in gothic fiction written by a woman author. For further studies, it is interesting to look into female

friendship in the gothic genre in different times and places to explore similarities and differences they hold in an account of the female relationship with one another, which could reflect on the society and the quality of women's lives at the time.

4. Results

4.1 The Female Bond between Eleanor and Theodora

Within this dark and threatening atmosphere of Hill House, Eleanor and Theodora form an instant bonding at first sight. Even Eleanor is surprised to find herself, who has always been "shy with strangers, awkward and timid," to have quickly considered Theodora as "close and vital" (Jackson, p. 49). One of the most reasonable explanations is in the women's *psychic ability*. According to Dr. Montague, the two women are selected because they have a history of being in touch with supernatural events: Eleanor has witnessed the falling stones, and Theodora has shown a possibility for psychic power by guessing cards correctly. Although this subject of psychic ability is lightly touched in the novel, it is evident that this psychic power allows Theodora to understand and empathize with Eleanor more than other guests. As if she could see through Eleanor's fears and insecurity, Theodora is often the first to comfort and lighten Eleanor's mood. Notably, she is the second guest to arrive at the house, right on time to rescue Eleanor, who is being threatened by the dark presence of Hill House and its "absolute reality." Thus, upon their first encounter, it seems like Theodora has already sensed Eleanor's insecurity and responses to it.

> Perhaps she shivered, because Theodora turned with a quick smile and touched her shoulder gently, reassuringly; she is charming, Eleanor thought, smiling back, not at all the sort of person who belongs in this dreary, dark place, but then, probably, I don't belong here either; I am not the sort of person for Hill House but I can't think of anybody who would be. (Jackson, p. 43)

Perhaps, Eleanor does not shiver. This passage suggests a high possibility that Theodora might be telepathic. Note that Eleanor is unsure whether her fear is shown physically. It is Theodora who takes the first step to reassure her and gives Eleanor the security she needs. With only one touch from the newcomer, Eleanor seems to be surrounded by positive energy and becomes aware of her worth, convinced that she too is unfit for this lifeless house. In another event, Theodora quickly becomes aware of Eleanor's anxiety after Dr. Montague tells Eleanor that she is invited to Hill House because of her association with supernatural happening – the falling stones – in the past. Eleanor becomes anxious when Dr.Montague's

statement is entirely different from what Eleanor's mother has told her: “That was the neighbors. My mother said the neighbors did that. People are always jealous”. Theodora comforts Eleanor with the telling of her vandalism in her childhood, “I was whipped for throwing a brick through a greenhouse roof,” supporting Eleanor's perception of the event the way she wants it remembered (Jackson, p. 73).

In an online article “Holy Spirits: The Power and Legacy of America's Female Spiritualists,” Dianca London Potts (2018) describes how spiritual movements allow women to empower themselves as well as each other. In conducting a spiritual act, a female spiritualist's body becomes “a conduit capable of bridging the gap between the seen and unseen,” which gives a woman mobility and dependency from “domestic work” or “men.” Moreover, “by communicating with the dead, women willing to reject unreformed, unenlightened modes of knowing – like canonical theology and patriarchal politics – became vessels capable of possessing the power of oration, foresight, and political influence.” In this light, women's spiritual world (community) can be considered as the space that liberates women from repression – possibly even existing beyond society's expectations. Therefore, by imposing psychic ability (or magical power) onto Eleanor and Theodora, Jackson provides them a proper female sphere in which they can naturally understand each other without communicating by words.

Interestingly, Jackson uses the psychic ability to illuminate women’s hidden powers that need liberation. Touching and being touched also becomes an option for women to communicate and express intimacy towards one another, which is very intimate and personal, creates a private and secure gesture for the two. Through these physical contacts, Theodora offers her loyalty towards Eleanor with no hesitation to touch whether her hands, shoulder, cheeks, or feet. Although Eleanor generally dislikes being touched, she does not dislike the touch from Theodora and understands these physical gestures as “Theodora's chosen way of expressing contrition, or pleasure, or sympathy” (Jackson, p. 86). However, the roles of Eleanor and Theodora as psychics appear quite ambiguous since they are invited as Dr. Montague's guests and have their specialty regarded as a kind of experimental object – studied and observed. Because Eleanor has not yet embraced her psychic ability and Theodora appears not to take her own seriously, their space is not yet strengthened to the point that they could hold against rules and conventions.

In most romantic novels, female friendships hardly come by as the main topic of discussion. Moreover, women are often designed to become each other’s rivalry, destroying one another for a man’s love, reproducing, and confirming the idea that female worth can only be confirmed by male love. Growing up under her mother’s influence, Eleanor

becomes unaware of her "true love" and naturally turns Theodora into a (love) rival. The women meet and get along, but there is only one man in the house. It is understandable for Eleanor to turn sour towards her friend after seeing the excellent chemistry around Theo and Luke since Romance novels have shaped Eleanor's selfhood. Her fantasy is a heterosexual plot, just like those love stories she reads to her mother. Love stories and fairy tales teach little girls to grow up into proper young women. They are a part of the male-dominated culture, reproducing stereotypes of what society expects of "ideal" women, domesticating and entrapping them within the domestic space by the assigned roles of a mother or a wife. Unsurprisingly, Eleanor would not recognize her feeling for Theodora as something more than ordinary friendship since she has grown up in a confined space reading "love stories" two hours a day to her sick mother. Therefore, Eleanor directs her expectation at Luke, hoping the journey to end in lovers' meeting. This significant phrase is taken from William Shakespeare's play *Twelfth Night*. It is initially sung by a male character to court his love interest, convincing her there is no more time to wait ("In delay there lies no plenty") and that she should hurriedly become his lover (Shakespeare, 2004). Therefore, when she sees Luke for the first time, Eleanor is carried away by the thought, "journey ends in lovers' meeting," and secretly hopes he takes her at her worth. The young man fits perfectly, whether as "a prince in disguise" (Jackson, p. 52) or "a devilishly handsome smuggler" from Eleanor's imaginations (Jackson, p. 32). As a result, although Eleanor and Theodora get along well initially, conflicts slowly take root within Eleanor when Luke enters the scene. Theodora's small moments with Luke make Eleanor uneasy. She thinks bitterly, "it might sometimes be oppressive to be for long around one so immediately in tune, so perceptive, as Theodora" after seeing her giving Luke "that quick understanding glance" she has given Eleanor earlier (Jackson, p. 61). Certainly, Eleanor's reaction is childish and possessive, especially towards her first friend Theodora. Although Theodora's indifference towards the man is apparent, Eleanor finds it upsetting to see them having such good chemistry.

However, it is doubtful if all the acts of hate and jealousy between the two women were genuinely caused by their desperate needs for Luke's attention? Importantly, Jackson uses this love triangle trope for a different purpose. Once we readers seem to have decided this novel is just another romance about women's rivalry and their senseless competition for a man's love, Luke is out of the picture. Instead of recreating a stereotype of female rivalry, Jackson creates an ambiguity in the two women's relationship through this rivalry and turns it into a satisfying rejection of male love to powerfully embrace female affection for one another. Having learned that the man is "altogether selfish" and "simply not very interesting," Eleanor quickly dismisses him as her love interest (although with a bit of

disappointment) (Jackson, p. 167). Sitting beside Luke, Eleanor's head is full of fancy questions she probably remembers from romance novels which confirms Luke as Eleanor's imaginary obsession: "Tell me something that only I will ever know, was perhaps what she wanted to ask him, or, What will you remember me by? – or even, Nothing of the least importance has ever belonged to me; can you help?" (Jackson, p. 165). In contradiction, Eleanor can hardly move on from Theodora. Comparing her questions for Luke and Theodora (and possibly also Theodora's for her), it is apparent that Eleanor has stronger feelings for her female companion:

> Nothing irrevocable had yet been spoken, but there was only the barest margin of safety left them, each of them moving delicately along the outskirts of an open question, and, once spoken, such a question – as "Do you love me? – could never be answered or forgotten. (...) Each knew, almost within a breath, what the other was thinking and wanting to say; each of them almost wept for the others. (Jackson, p. 174-5)

No matter what the definition of "love" exactly is, Eleanor straightforwardly puts it, with herself, as a question she has for Theodora. Although she already knows what the answer might be, Eleanor waits in expectation and hopes, like how she has hoped with Luke, that Theodora takes her for "her worth." Despite all the bitter arguments and cruel insults, Theodora is still the only person she seeks among the crowd and asks for help. Standing on the top of the tower, desperately try not to get caught by "them" (practically referring to Luke and the others), Eleanor looks down and sees only "one face clearly": "Theodora? I can't get out; the door's been nailed shut". Only when Theodora begs, "Nell (...) *Please* do what they say", Eleanor finally comes to her senses and realizes she has been out of control (Jackson, p. 234). Brilliantly, Theodora's words do not fail to convey a secret message for Eleanor. By calling the others "they," she significantly separates herself and Eleanor from the rest of the crews.

Significantly, the relationship between Eleanor and Theodora does not develop further than that of an ordinary companionship between friends. However, many events prove it common that their sudden and overtly intimate friendship should be doubted. As for Theodora's sexual orientation, there is a potential for her to be lesbian, as several critics have pointed out. Readers are told that she accepts an invitation to Hill House after fighting with her roommate, whose gender remains unknown. Besides, comparing her interest in Eleanor and Luke, it is apparent that women seem a more enticing choice for her. Therefore,

the intimacy between Eleanor and Theodora is often simplified as a lesbian love interest. In her article "Spectral Femininity," Munford (2016) suggests that the "ghostly happening" at Hill House could represent Eleanor's ambivalent desire for Theodora.

Similarly, Shotwell (2013) perceives Eleanor's feeling towards Theodora as her sexual awakening – "an improper feeling for an improper house" which intermingled with "the semi-overt lesbian love" and "a failure to achieve proper womanliness" (Shotwell, p. 133). However, it should not be dismissed that Theodora has already defined their relationship – "cousins" (Jackson, p. 55) – which perfectly describes the indescribable friendship between women. According to Elena Ferrante: "Competition between women is good only if it doesn't prevail; that is to say if it coexists with affinity, affection, with a real sense of being mutually indispensable, with sudden peaks of solidarity despite envy, jealousy, and the whole inevitable cohort of bad feelings." In this light, the relationship between Eleanor and Theodora is nothing out of the ordinary; in fact, it is written so realistically and so well-expressed. Their relationship is genuinely how friendships between women are – "left without rules." As Ferrante puts it, "Men's rules haven't imposed on it, and it's still a territory with fragile codes where love (...), by its nature, carries with it everything, lofty sentiments and base impulses" (De Rogatis, 2019).

4.2 The Pre-Oedipal Complex

in The Haunting of Hill House, the mother is importantly presented as a significant issue that contributes to and destroys the relationship between Eleanor and Theodora. As previously stated, Eleanor's conflicting feelings towards her mother, wanting to break away yet longing for maternal attachment, is understood as a result of the inseparable bond between mother and daughter, which creates a long-lasting impact that prevents her from constructing selfhood. Eleanor's decision to come to Hill House is an act of liberation, an attempt to run away from the mundane life and escape from her sister, who appears like an embodiment of her dead mother. Eleanor's statement, "Everything is different, I am a new person, very far from home (Jackson, p. 27)" suggests that Eleanor believes she has successfully put the past behind her and that her runaway is the beginning of her new life. Although Eleanor's past is not much spoken of, she recalls having "aching memories" of her early childhood and the winter her father dies (Jackson, p. 15). This recollection suggests that the death of her father has a considerable impact on Eleanor's childhood. Indeed, her father's death has broken a beautiful picture of a perfect family in Eleanor's imagination. More importantly, his death forces her into the "absolute" authority of her mother. Eleanor "...could not remember ever being truly happy in her adult life; her years with her mother had been built up devotedly around small guilts and small reproaches, constant weariness,

and unending despair" (Jackson, p. 6). Eleanor might have deliberately ignored her mother's call for help to break away from her mother, only to be forever haunted by guilt and desire to re-establish the lost mother-daughter bond. "It was my fault my mother died," Eleanor said. "She knocked on the wall and called me and I never woke up. (...) I've wondered ever since if I did wake up. If I did wake up and hear her, and if I just went back to sleep. It would have been easy, and I've wondered about it". Theodora bluntly responds that Eleanor "probably just like thinking" that her mother's death is her fault, turning Eleanor's guilt-driven statement into a prideful remark, proudly perceiving her mother's death as a trophy – a symbol of victory – over her mother's domination that puts their controlling relationship to an end (Jackson, p. 212). On the other hand, Eleanor's longing for the mother is reflectively projected through the ghostly events in Hill House. The writing on the wall, "HELP ELEANOR COME HOME" (Jackson, p. 146, p. 155), which marks the first terrifying exchange between Eleanor and the house, can be read as a message from Eleanor's dead mother. It reflects Eleanor's guilt towards her mother's death and emphasizes her desperation to reconnect. Moreover, the result from Mrs. Montague's planchette reveals a bitter probability that Eleanor perceives herself as a child who seeks maternal comfort and home; when the entity named "Nell" is asked "What do you want," its answer is "Mother" and its home is "Lost. Lost. Lost" (Jackson, p. 193). Even in death, her mother still manipulates and controls Eleanor's sense of self and belonging. She cannot become an independent being because her existence depends on her relation with others. For instance, when she is first introduced in the book, Eleanor's existence depends on her role as her mother's caretaker and as a victim of her mother's abusive authority. Then, after she has met Theodora, Eleanor uses the other woman to define whom she is not instead of describing herself. In this light, readers might come to understand the bond between Eleanor and Theodora as a replacement for a maternal figure. However, instead of re-establishing the inseparable bond, Theodora intends to guide Eleanor into self-discovery and independence, which is opposite to what Eleanor truly desires.

4.3 Hill House as a Patriarchal Power

As a central theme of the novel, Hill house is portrayed as "awake" and could be treated as another main character – the antagonist – of the novel. Interestingly, Hill house plays a significant role in contributing to and destroying the bond between Eleanor and Theodora, the main characters in this novel.

> Hill House, not sane, stood by itself against its hills, holding darkness within; it had stood so for eighty years and might stand for eighty more. Within, walls continued

> upright, bricks met neatly, floors were firm, and doors were sensibly shut; silence lay steadily against the wood and stone of Hill House, and whatever walked there, walked alone (Jackson, p. 3)

In the opening paragraph of the novel, Jackson describes Hill House is a dark and evil place, unfit for humans to inhabit. The house, standing "by itself against the hills" (Jackson, p. 3), isolated from others, implies not of its loneliness but its prideful and "never off guard" characteristics. Instead of providing shelters for humans, Hill house, a "not sane" "live organism" (Jackson, p. 3) which "seemed somehow to have formed itself, flying together into its powerful pattern under the hands of its builders," develops its own "arrogant and hating" consciousness "without concession to humanity" (Jackson, p. 35). Upon her observation of the distorted yet powerful pattern of her Blue room, Eleanor becomes aware of Hill house's superiority and its recognition of her existence, feeling "like a small creature swallowed whole by a monster... and the monster feels my tiny little movement inside" (Jackson, p. 42).

Claire Kahane (1980) and Roberta Rubenstein (1996) associate the house with the mother-daughter bond while perceives it as a "womb-like" space in which the female protagonist finds herself longing and despising. In Rubenstein's psychoanalytic interpretation, Hill House symbolizes the "externalized maternal body," "seductive and threatening," which has successfully consumed its daughter in the end (Rubenstein, p. 317). Similarly, in her article "Feminine Identity," Claire Kahane perceives the house as "a maternal antagonist" (Kahane, p. 53). She goes further to explain that the novel follows a modern gothic trope in which "the spectral mother typically emerges as an actual figure" rather than "a diffuse spectral mother," which is usually portrayed in older gothic works. Therefore, the heroine Eleanor is imprisoned not in an ordinary haunted house but in a female body, which itself "embodies the maternal legacy," which, according to Kahane, appears both as a habitat and a jail (Kahane, p. 55). However, on the other hand, Eleanor's journey to Hill House signifies her separation from the mother, fleeing from maternal authority into the paternal embrace of Hill House. Therefore, if Hill House possesses any maternal qualities, it does not necessarily signify the space as a maternal embodiment. This maternal force does not have absolute authority within the space but is controlled and manipulated by paternal force that dominates the house. While domesticity is often recognized as "women's space," it is undeniable that the center of authority remains with the man of the house. "Accordingly, the home has been conceptualized as a site of women's oppression, where patriarchy takes a variety of forms from direct domestic violence, through economic

dependence to socio-cultural vulnerability" (Blumen et al., 2013, p. 11). Interestingly, Crain's intention to build this house as a "home" for his family. The house is purposefully designed as a safe space – a shelter for the Crain's women to grow up into and protect them from the cruel and sinful world. Crain's idea chillingly resembles patriarchal propaganda, which portrays women as innocent and fragile beings who need to be sheltered within domestic space and kept away from harm.

The house's history of female repression is represented through the deaths of Crain's young wives. Although she "died minutes before she first was to set eyes on the house," his first wife is brought lifeless into Hill house where her husband has specially designed and built for her. Similarly, other wives whom Crain marries later share the same fate, lifeless in the grasp of Hill House. The death of these young wives, in a way, represents women's loss of subjectivity. Once entering marriage and motherhood, women are taken away from their independence, subjectivity, and autonomy. Their body becomes like a vessel that no longer carries her desires but social expectations. As Choo puts it, the mother's absence highlights women's repression within patriarchal society (Choo, 2006). Hill House is genuinely motherless and loveless. Like a lost child, the house itself feeds on whatever it could find, mostly mothers, wives, and motherless children like Sophia and Eleanor, and rightfully gains a reputation as a female repressive space.

Similarities between Eleanor and Sophia (the Crain older sister) could also shed light on the reading of Hill house as a female repressive space operated by paternal force, which could cause the failed female bonding. The two women remarkably share the same fate, especially lacking maternal love, making them vulnerable prey for Hill house. Sophia is raised solely by her father after she loses her mother at the gate of Hill House in her childhood. The evidence of Hugh Crain's terrible child-rearing is the scrapbook he makes of horrifying-looking illustrations of religious paintings. The book is signed in Hugh Crain's blood in an attempt to bind father and daughter together, in his hope, even in death. The Crain older sister grows up to be whom her father tells her to be. For example, her unmarried status is probably a result of her father's instruction to stay away from "lusts" and "preserve" herself (Jackson, p. 169). In Dr. Montague's words, Sophia "seems to have resembled her father strongly" and loves Hill House dearly as her family home (Jackson, p. 77). Confined within the space her father has built to preserve her from "the pitfalls of this world" (Jackson, p. 171), Sophia refuses to leave Hill House or allow any intrusion from outsiders other than her little companion, whom she must have considered most trustworthy.

Similarly, the death of Eleanor's father marks the beginning of her repressive life under her mother's absolute authority. The mother, who has absolute authority, controls and entraps Eleanor within the house as her caretaker. Although Eleanor claims that she hates her mother most, she is unconsciously obsessed with her victimization, which confirms a connection she once shared with her mother. Having lived together for more than thirty years, Eleanor has undoubtedly taken after some of her mother's traits. Eleanor has grown into a paranoid, pessimistic, and self-conscious woman like her mother. However, she is also profoundly affected by love stories and fairy tales she has read for her mother, which shape how she perceives reality. What happens with Eleanor, enchanted by Hill house's seduction, which sucks up her life, is not merely a coincidence. Eleanor has also become another victim of Hill house's delusion, responding to her desperation for maternal affection. On the other hand, this situation can be read as Hill house's attempt to recreate a tragedy – continuing with its "women consummation" – like how it is done in the past.

4.4 The Failure of the Female Bond

The more tragic example of how patriarchal order destruct female life is presented through the failure of Eleanor and Theodora's relationship. The women's relationship ends when Eleanor falls into Hill house's "absolute reality" and starts to experience a different "reality" from others. One might be easily misled by Eleanor's perception and misunderstands Theodora for being the one who betrays Eleanor to catch the heir of Hill House. However, one of the most concrete evidence that shows Eleanor's out-of-touch with reality is the interactions between other guests which appear incredibly out-of-character in Chapter 8 of the book. Since the main focus of this chapter is usually on the flirtatious conversation between Luke and Theodora, one might not realize that there are also strange exchanges between Dr. Montague and Arthur in the library and Mrs. Dudley and Mrs. Montague the kitchen. While desperately searching for someone to recognize her existence, Eleanor comes across the library. She overhears Arthur's attempt to catch Dr. Montague's attention by bringing up an "interesting thing" he finds in a book: "how to make candles out of ordinary children's crayons." Strangely, his peak of interest does not add up to his occupation as a headmaster of the school, leading to more questions if Eleanor's perception can be trusted anymore. Besides, the conversation between Mrs. Dudley and Mrs. Montague sounds even more chillingly wrong. Mrs. Dudley, who appears to be mechanically conventional and strict, is defending the young people, explicitly referring to Luke and Theodora, from disapproval of Mrs. Montague, who is unnaturally helping with the kitchen. These details are significantly out of place and character. First of all, Mrs. Dudley would never let anybody touch (her) silverware. Second of all, Mrs. Montague would never bother to help Mrs. Dudley

with the housekeeping despite how delicious she can cook. Hill House imposes these scenes from its “absolute reality” on Eleanor and repeatedly turns her down to confirm her vanishing existence. More importantly, Eleanor's perception does not fail to highlight gendered spheres within Hill House where males occupying themselves in the library with books and documents and females help each other with dishes in the kitchen. Significantly, this scene helps immensely in understanding Theodora in a new light and shows a possibility that she who appears kind and supportive in the beginning might not have hastily turned into a complete melodramatic villain who would betray a friend for a man’s love.

As a symbol of freedom, Theodora plays a significant role in reconstructing Eleanor's identity and redefining the concept of the mother-daughter relationship. By getting rid of the mother, Theodora can eliminate the cause of Eleanor's insecurity, which would lead Eleanor to regain her independence and reform her subjectivity finally. Theodora is well aware of the mother's influence over Eleanor. Her reactions towards Eleanor’s anxieties, especially when it comes to the mother, suggest Theodora's attempt to wrestle with Eleanor's mother's domination. On many occasions, Theodora’s words intended to encourage Eleanor to overcome the guilty obsession of her dead mother. For example, when Eleanor recalls the picture of her mother's kitchen, a “dark and narrow” place where food has no taste nor color, Theodora simply asks, “what about your kitchen…in your little apartment?” before directing the conversation elsewhere (Jackson, p. 111). Even though Eleanor’s “little apartment” is a lie, Theodora intends to remind Eleanor not to dwell back into the past and focus on whatever gives her comfort in the present. In another event, Theodora refuses, quite aggressively, to have Eleanor resuming the task of a housekeeper, especially when Eleanor’s urge of a caretaker is under the influence of the mother. When Eleanor insists on clearing away the table, saying, “…my mother would never let me get up and leave a table looking like this until morning,” Theodora convinces and prevents her from doing so (Jackson, p. 122). Theodora's reaction is suggestively a symbolic act to discontinue Eleanor's toxic master-slave relationship with her mother. These occasions show Theodora’s effort to eliminate the cause of Eleanor’s insecurity by getting rid of the mother so that Eleanor could finally regain freedom and reform her identity.

However, instead of gaining independence, Eleanor is dragged deep into the obsession with her fantasy and determines to never separate from Theodora ever again. Undoubtedly, while Theodora is guiding Eleanor into self-discovery and independence, Eleanor's genuine desire is to create an inseparable bond with Theodora, reproducing the mother-daughter relationship she has not yet broken away. Following the same pattern from the primary bond, Eleanor comes to identify herself through Theodora and, as Kahane

puts it, confuses her identity with the other party, having shared the same clothes and slept on the same bed. Like a child clinging to her mother, Eleanor insists on following Theodora home, to which Theodora responds: “This is just a summer, just a few weeks’ visit to a lovely old summer resort in the country. You have your life back home, I have my life. When the summer is over, we go back. We’ll write each other, of course, and maybe visit, but Hill House is not forever, you know” (Jackson, p. 209). Theodora’s statement confirms what Eleanor fears most, reminding her of a harsh reality of a life outside of Hill House waiting for her. Eleanor's desperation to create an attachment is intensified under the impression that once she has bonded with someone, or somewhere, she can rest assure that she does not have to “go back.”

In its final attempt to lure Eleanor into its realm, Hill house visualizes Eleanor’s ideal image of a mother through an illusion of a picnic. Walking beside each other dusk, “Eleanor and Theodora looked into a garden, their eyes blinded with the light of sun and rich color; incredibly, there was a picnic party on the grass in the garden.” Both of them hear the sounds of children and the voices of the mother and father. The brightness of its scenery contradicts the dark and gloomy atmosphere at dusk, making the picnic dreamlike and heavenly. This scenery is probably a part of Eleanor's imagination visualized by Hill House, reflecting her longing and seducing her with a perfect picture of a lively family picnic. While the bright and colorful scenery appears as an ideal representation of a perfect family, Theodora is horrified by the image of the “smiling” mother to the point that she tells Eleanor to run away from it and never look back. This “smiling” mother undoubtedly represents the female roles, especially housewifery and motherhood, which are often romanticized as women's primary source of happiness. In contrast, women's repression and confinement within the domestic sphere are overlooked or dismissed. When they arrive back in the house, Theodora tries to take things jokingly, but Eleanor appears to be mesmerized by that scene, especially with the "children," the one who wears a red romper whom Eleanor finds resembling herself (Jackson, p. 176).

Since Eleanor turns obsessively invested in her fantasy of re-establishing the bond with the mother, the female bonding between Eleanor and Theodora can hardly proceed further. Therefore, Eleanor desperately seeks companionship elsewhere and offers herself entirely to the devouring of Hill House, which represents patriarchal society, contributing to the breaking of the bond between Eleanor and Theodora. Perceiving Hill House as another character with its agency, the house must have tried to win over its prey, and one of the methods is by becoming or pretending to be the mother and the lover Eleanor desperate. In the end, Hill House becomes Eleanor’s “lover.” Eleanor says her vow, “whatever it

wants of me it can have" (Jackson, p. 204). Her submission to Hill House marks the end of her journey, which metaphorically establishes marriage between herself and the house. The house is a combination of masculine and feminine – a lover and a mother – offering Eleanor its full attention others fail to give her. Unlike Theodora, who ditches her for Luke, or other members who do not recognize her existence, Hill house makes Eleanor feel special. It allows her to hear and feel the movements of the house and beyond while others cannot. While others continue with their activities, Eleanor sits and listens to " the sounds of the house," thinking joyfully, " none of them heard it... nobody heard it but me" (Jackson, p. 226). Eleanor becomes like Hugh Crain's wives, who lose their names and autonomy to the house by consuming herself into Hill House.

5. Conclusion and Discussion

In conclusion, the female bond between Eleanor and Theodora is founded for self-preservation against the domination of Hill House, a haunted house with dark personalities, which feeds on women. Having developed a solid attachment to Theodora, Eleanor insists on creating a forever home with Theodora, with whom she shares complicated feelings. If read through a psychoanalytic perspective, their relationship could be regarded as Eleanor's replacement of maternal figure. This specific desire of hers is eagerly responded to by Hill house. By pretending to be a lover and a mother Eleanor fantasizes, it successfully conquers its victim's heart. Therefore, the bond between Eleanor and Theodora is disrupted and destroyed by the domination of Hill House, which successfully seduces Eleanor back into the realm of female convention and heterosexual codes, entrapped once again within domestic space in isolation. Despite all the changes around it, Hill house remains unchanged – indifferent towards human sufferings – and continues to "walk alone" maybe for eighty more years or eternity (Jackson, p. 246).

In the 1950s American society, the house represents a patriarchal society that creates alluring pictures of the domestic sphere as a homely and safe space and reproduces the idea of perfect housewives, causing many women to suffer from melancholia and isolation they feel at home after discovering the ugly truth behind such illusions. While Jackson shows the possibility of conducting a secure sphere of womanhood through female bonding, its failure suggests the risks it takes to follow Eleanor's path. Furthermore, the repetition of the opening and ending paragraph of the novel, along with the house's habitual consummation of its female occupants, gives an impression that this evil house would continue to repeat this same repressive loop of haunting other female victims who are yet to visit.

References

Abel, E. (1981). (E)Merging Identities: The Dynamics of Female Friendship in Contemporary Fiction by Women. *Signs*, *6*(3), 413-435. http://www.jstor.org/stable/3173754

Baker, Jeff. (2016, September 25). The haunted, humorous life and work of writer Shirley Jackson. *The Seattle Times.* https://www.seattletimes.com/entertainment/books/the-haunted-humorous-life-and-work-of-writer-shirley-jackson/

Blumen et al. (2013). The Body within Home and Domesticity – Gendered Diversity. *HAGAR Studies in Culture, Policy and Identities, 11*, 6-19.

Choo, L. (2006). *Glossary of the Gothic: Missing Mother*. Raynor Memorial Libraries. https://epublications.marquette.edu/gothic_mother/

De Rogatis, T. (2019, December 14). For Elena Ferrante, What Distinguishes Conventional Male and Female Friendships?. *Literary Hub*. https://lithub.com/for-elena-ferrante-what-distinguishes-conventional-male-and-female-friendships/

Franklin, R. (2017). *Shirley Jackson: A Rather Haunted Life* (Illustrated ed.). Liveright.

Friedan, Betty. (1963). *The Feminine Mystique.* Norton. https://doi.org/10.1177/074171366301300409

Gardiner, J. (1981). On Female Identity and Writing by Women. *Critical Inquiry*, *8*(2), 347-361. http://www.jstor.org/stable/1343167

Haines, C. (2007). *"Frightened by a word": Shirley Jackson and lesbian gothic*. [Doctoral thesis, Uppsala Universitet].

Jackson, S., & Miller, L. (2006). *The Haunting of Hill House (Penguin Classics)* (1st ed.). Penguin Classics.

Kahane, C. (1980). GOTHIC MIRRORS AND FEMININE IDENTITY. *The Centennial Review, 24*(1), 43-64. http://www.jstor.org/stable/23740372

Lamb, V. (2011). *The 1950's and the 1960's and the American Woman: The Transition from the "Housewife" To the Feminist*. [Master's thesis, University of Toulon]. https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-00680821/document

Lichtenstein, H. M.D. (1961). Identity and Sexuality: A Study of their Interrelationship in Man. *Journal of the American Psychoanalytic Association, 9*, 179–260. https://doi.org/10.1177/000306516100900201

Munford, R. (2016). Spectral Femininity. In Horner A. & Zlosnik S. (Eds.), *Women and the Gothic: An Edinburgh Companion* (p. 120-134). Edinburgh University Press. http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bgzdfx.12

Parks, J. (1984). Chambers of Yearning: Shirley Jackson's Use of the Gothic. *Twentieth-Century Literature, 30*(1), 15-29. doi:10.2307/441187

Potts, D. L. (2018, October 10). Holy Spirits: The Power and Legacy of America's Female Spiritualists. *Shondaland*. https://www.shondaland.com/live/a23652668/legacy-of-spiritualists/

Rubenstein, R. (1996). House Mothers and Haunted Daughters: Shirley Jackson and Female Gothic. *Tulsa Studies in Women's Literature, 15*(2), 309-331. doi:10.2307/464139

Shakespeare, W., Mowat, B. A., & Ph.D., W. P. (2004). *Twelfth Night (Folger Shakespeare Library)* (Reissue ed.). Simon & Schuster.

Shotwell, A. (2013). "No proper feeling for her house": The Relational Formation of White Womanliness in Shirley Jackson's Fiction. *Tulsa Studies in Women's Literature, 32*(1), 119-141. http://www.jstor.org/stable/43653367

Smith-Rosenberg, C. (1975). The Female World of Love and Ritual: Relations between Women in Nineteenth-Century America. *Signs, 1*(1), 1-29. http://www.jstor.org/stable/3172964

Self-efficacy and Learning Strategies in Academic Writing: A Case Study of Thai Sciences, Technology, and Engineering PhD Students Studying at US and UK Universities

Nunthika Puthikanon
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The present pilot study examined the level of perceived writing self-efficacy and the use of language learning strategies in academic writing of five Thai PhD students enrolled in sciences, technology, and engineering programs at universities in the US and UK. Data was collected from a language learning strategy questionnaire, a writing self-efficacy questionnaire, and semi-structured interviews. The results of this study suggested that the participants used cognitive and social strategies most frequently when learning to write academic English, while affective strategies were used the least. In addition, it was found that most participants perceived themselves to have average writing self-efficacy.

Keywords: learning strategy, self-efficacy, academic English writing

การรับรู้ความสามารถของตนเองและกลวิธีการเรียนการเขียนงานเชิงวิชาการ: กรณีศึกษานักศึกษาชาวไทยระดับปริญญาเอกด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร

นันทิกา พฤทธิกานนท์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษานำร่องที่มุ่งศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนและกลวิธีการเรียนการเขียนงานเชิงวิชาการของนักศึกษาปริญญาเอกชาวไทยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรจำนวน 5 คน ข้อมูลวิจัยมาจากแบบสอบถามด้านการใช้กลวิธีการเรียนภาษาและแบบสอบถามด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียน นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาใช้กลวิธีด้านความรู้ความเข้าใจและด้านสังคมมากที่สุดเป็นสองลำดับแรก และใช้กลวิธีทางอารมณ์น้อยที่สุดเมื่อเรียนการเขียนเชิงวิชาการ นอกจากนี้ยังพบว่าการรับรู้ความสามารถของตนด้านการเขียนงานเชิงวิชาการของผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ กลวิธีการเรียนภาษา การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเขียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ

1. Introduction

Each year Thai students get into graduate programs in English-speaking countries such as the US and the UK to study for a graduate degree in various fields. However, many of them are not well prepared to face with academic challenges of graduate writing requirements that involve completing a long, structured piece of academic writing supported with evidence. Students majoring in sciences, technology and engineering have faced even more difficulty because many of them are not adequately trained to deal with such writing demand.

Writing is viewed as a challenging task that requires sustained effort and perseverance (Zimmerman & Bandura, 1994). Students have to cope with such challenges using any strategies that they could find. It was found that writing confidence is one factor that can influence students to accomplish a writing task. Students who have high self-efficacy will have more motivation to exert more effort to complete a demanding task such as writing (Bandura, 1994). Learners' affective domain, their motivational orientations and their learning strategies were found to play important roles in language instruction (Brown, 1994).

There have been studies on self-efficacy and language learning strategies focused on graduate students enrolled in universities in Thailand (Naruponjirakul, 2019; Suwanarak, 2012). However, little research has been conducted with Thai graduate students who study abroad. This study, therefore, was initiated as a pilot study to investigate how Thai PhD students in sciences, technology and engineering programs at American and British universities perceive their self-efficacy and use language learning strategies to cope with academic writing needs.

2. Literature Review

2.1 Self-efficacy

Self-efficacy is the perception of abilities to perform certain tasks at a particular context and level (Bandura, 1986). It also affects decisions to use efforts on a task, which in turns result in higher performance (Bandura, 1989). Dornyei (1994) describes self-efficacy as a student's judgment of his or her ability to perform a task. Pajares (2002) further explains that self-efficacy is a process where one engages in an activity, interprets the outcome of their action, use these interpretations to develop beliefs about their capability to engage in similar tasks. Self-efficacy influences motivation in that it determines goals and how much effort learners exert and how long they persevere when faced with difficulties (Bandura, 1993; Pajares, 2002; Schunk, 1984; Tremblay & Gardner, 1995). Bandura (1993) suggests that

the ways people believe in their self-efficacy will control their stress and anxiety in difficult situations. Students who have higher efficacy would exercise more effort when doing a challenging task compared with less efficacious students (Bandura, 1993). Moreover, perceived self-efficacy is an important factor that can affect self-regulation strategies in learning (Zimmerman, 1990).

2.2 Learning strategies

Oxford and Crookall (1989) identifies learning strategies as steps taken by learners to facilitate the acquisition, storage, and retrieval of information. They also help learners with the language learning process, and therefore are necessary for improved proficiency and increased motivation (Oxford, 1990). Learning strategies can also help students to learn new information more easily (O'Malley & Chamot, 1990). They help facilitate learning and make it more effective and enjoyable (Oxford, 1990). Cohen (1999) describes learning strategies as the conscious decisions made by second-language learners that are useful in language learning. Examples of such strategies include planning one's learning (metacognitive learning strategy) or using memory strategy in memorizing vocabulary (cognitive learning strategies).

Learning strategies are divided into two categories: direct and indirect strategies (Oxford, 1990). Direct strategies are categorized into memory strategies, cognitive strategies, and compensation strategies. Indirect strategies are subdivided into metacognitive strategies, affective strategies, and social strategies. Oxford (1990) and Oxford and Burry-Stock (1995) described each strategy as follow: memory strategies, such as grouping, structured review, and imagery, are used to understand and recall new information in order to be competent in the language being learned. Cognitive strategies, such as reasoning, analyzing, and summarizing, refer to strategies necessary to internalize new information of the language. Compensation strategies, such as guessing meanings from contexts, help learners overcome knowledge gaps when attempting to master a language. Metacognitive strategies, such as planning one's own learning and searching for practice opportunities, assist learners in regulating and evaluating their progress in learning. Affective strategies, such as self-encouragement and anxiety reduction, support learners in maintaining their effort needed for learning a language. Finally, social strategies, such as asking questions and cooperating with native speakers, provide interactions with native speakers and peers to communicate and learn the language.

Factors that have been recognized as influence on the level of students' learning strategy use include motivation, L2 proficiency, and academic background. Self-efficacy has also been identified as a factor to greater use of learning strategies and more successful

academic learning. (Bandura, 1993; Bandura, Barbaranelli, Caprara & Pastorelli, 1996; Zimmerman, 1986; Zimmerman & Bandura, 1994; Zimmerman & Martinez-Pons, 1990).

Language proficiency is a factor that affects strategy use. Several studies have reported the relationship between language proficiency level and the use of strategy as positive and linear (Cohen, 1998; Green & Oxford, 1995; Wharton, 2000) More proficient language learners seem to employ strategies more than less proficient learners, and they also tend to use a more variety of strategies (Green & Oxford, 1995; O'Malley & Chamot, 1990; Wharton, 2000).

The contexts where students are in can be a factor that influences the use of language strategies. Graduate students tend to have higher level of proficiency and more experience in learning than undergraduate students, so they are more motivated to learn and use more strategies (Tang & Tian, 2015). Asian students may be used to rote memorization than students from other cultural backgrounds (Oxford, 2002).

In writing, Zamel (1982) proposed that student writers have to go through a process of revising and redrafting before they produce the final product that expresses their final thoughts. This process needs guidance from the teacher in helping them to discover, plan, and organize ideas so that they can thoroughly express their ideas in the end product. Students need to be taught the techniques successful writers use when revising and editing their work. Teachers' and peers' feedback need to also be strategically incorporated to students' work so that they can take the most advantage of such useful criticism. This is when learning strategies become useful when students need to be aware of strategies necessary and select appropriate comments when revising and editing.

Oxford (1994) proposed that L2 writing can benefit from specific learning strategies such as planning, self-monitoring, deduction, and substitution. Khaldieh (2000) found that more proficient and less proficient Arabic-as-a-foreign-language students used a variety of learning strategies when completing a writing task. However, less proficient students seemed to have more anxiety and a negative attitude towards writing. They had a low control of language structure and thus had a slow pace of development. On the contrary, more proficient students had a lower anxiety level and felt more confident of their writing ability and thus performed better. He therefore suggests that L2 learners should be taught strategy use, especially affective strategies to manage anxiety when writing. In Thailand, Baker and Boonkit (2004) explored strategy use among Thai college students in EAP reading and writing courses. Learning strategies could be incorporated into each stage of writing: planning and generating ideas, editing before, during, and after writing, and using feedbacks

to improve future work. They also found that these university students employed metacognitive, cognitive, and compensation strategies most frequently.

2.3 Self-efficacy and learning strategies in writing

As mentioned earlier, self-efficacy is another factor that affects strategy use in a positive way. It can influence a greater use of learning strategies and more successful academic learning. (Bandura, 1993; Bandura, Barbaranelli, Caprara, & Pastorelli, 1996; Zimmerman, 1986; Zimmerman & Bandura, 1994; Zimmerman & Martinez-Pons, 1990). Zimmerman (1990) suggests that perceived self-efficacy is a key factor that can affect self-regulation strategies in learning. Wong (2005) investigated the relationship between language learning strategies and self-efficacy among ESL graduate students in Malaysia and found that high efficacious students used language learning strategies more frequently than did their low efficacious peers. In terms of reading and writing, high efficacious students often wrote and read texts in English and exerted more efforts in improving these skills while low efficacious students rarely did so. Positive results are also found among EFL European students where self-efficacy in language learning was an influential factor in students' success in learning English as a foreign language (Tilfarlioglu & Cinkara, 2009).

Self-efficacy becomes more critical when domain-specific tasks become challenging, and writing is one such task. Shell, Murphy, and Bruning (1989) investigated the relationship between self-efficacy and writing performance of undergraduate students and found that writing self-efficacy was positively related to writing performance. The results reflected the findings reported by Pajares and Johnson (1994) where the scores of undergraduate teaching students' writing efficacy increased from the beginning to the end of the course when students received feedback on how well they were performing on the writing tasks. Such findings also reflect a positive relevance between self-efficacy and feedback. Students with positive feedback perceptions tend to have higher self-efficacy than students with negative feedback perceptions. Zimmerman and Risemberg (1997) believe that learning to write requires a high level of self-regulation because "writing activities are usually self-planned, self-initiated, and self-sustained (p. 73)".

3. Research Methodology

3.1 Case study

A single-case study with exploratory purposes was used in this study because it was an appropriate method for a pilot study to preliminarily investigate behaviors of the participants. As Merriam (1998) explains, in a case study "by concentrating on a single phenomenon or entity, the researcher aims to uncover the interaction of significant factors

characteristic of the phenomenon. The case study focuses on holistic description and explanation" (p. 29). Furthermore, case studies with exploratory purposes examine a situation in which measurement is unclear (Yin, 2003). They are thus appropriate for an investigation into perception of such abstract entity as self-efficacy.

3.2 Participants

There were five participants in the study. Purposive sampling was used in this study because it provided information-rich cases that can give us insight in the subject studied (Merriam, 1998). The research proposal and email were sent to Thai graduate students studying at two universities in the UK and two universities in the US. They were informed about the process of data collection, including the questionnaires and the interviews, and the potential benefits and harms associated with the research. The participants were selected based on their interest in participating in the study and their background as Thai graduate students enrolled in sciences, technology, and engineering PhD programs in the US or UK.

Five graduate students volunteered to participate in the study. All of them were females. Participants A, D, and E studied at the same university in the UK while B and C were PhD students studying at the same university in the US. All of them received their bachelor's degree in Thailand. Two of the participants, B and E, received their master's degree from a university in the US and UK respectively. The other participants obtained their master's degrees from universities in Thailand. All of them learned English since primary schools, indicating that they all had learned English formally for at least 12 years.

Table 1

The participants' background

Name	Gender	Age	Area of study	Program of study	Country of institution	Duration of time studying abroad
A	Female	25	Engineering	PhD	UK	9 months
B	Female	26	Engineering	PhD	USA	5 years
C	Female	28	Sciences and Technology	PhD	USA	2 years
D	Female	31	Sciences and Technology	PhD	UK	1 year
E	Female	24	Engineering	PhD	UK	1 year and 9 months

Participant A was a 25-year-old engineering-major student at a university in the UK. She had lived in the UK for 9 months and planned to stay in the UK for approximately 3 more years until she finished her PhD. She took two English courses when she was an undergraduate student and never took any other English courses until she went to study in the UK.

Participant B was a 26-year-old female PhD student majoring in engineering who had been in the US for 5 years. She had formal English education for about 16 years in Thailand, but had never taken courses in academic writing. She considered herself an advanced learner of English.

Participant C was a 28-year-old female doctoral student majoring in sciences and technology who had been in the US for 2 years. She learned English in school for about 12 years in Thailand. She received little, if not at all, instruction in academic writing prior to coming to the US.

The fourth participant, D, was a 31-year-old female graduate student. She had some experience in academic writing when she wrote her dissertation for her master's degree program in Thailand in English. After that, she did not use much English when she worked. She studied English writing again for IELTS test preparation before coming to the UK.

The fifth participant, E, was a 24-year-old woman. She had a master's degree in engineering from a university in the UK and continued her PhD in the same field at the same university. She had lived in the UK for 1 year and 9 months.

3.3 Data collection

Data was collected through two surveys and an interview. A 15 statement items on a self-efficacy scale was developed based on the one used by Zimmerman and Bandura (1994), in which the subjects rated their perceptions of their ability to complete academic writing tasks. The self-efficacy questionnaire comprised a five-point Likert type scale, ranging from always or almost always true of me, generally true of me, somewhat true of me (about half of the time), generally not true of me, and never or almost never true of me. The participants also rated their use of language learning strategies on a five-point frequency of use rating scale adapted from Oxford's Strategy Inventory for Language Learning (SILL) (Oxford, 1990). The learning strategy questionnaire consisted of 30 items, divided into six strategy categories, namely: cognitive, memory, compensation, metacognitive, affective, and social strategies. Only the items on the SILL that were relevant to English writing were selected. These items included learning strategies that students might use when they learned to write academic English. The two questionnaires were in English. The participants were encouraged to ask if there were any item they did not understand.

To clarify and elaborate on their responses to the statements on both questionnaires, the participants were interviewed online in Thai to explain their language learning strategies use and self-efficacy perception when completing academic writing tasks. The interviews contained a mix of closed and open questions to verify their responses on the questionnaires. They were also encouraged to add their opinions on the topics to explain responses or add anything not covered in the questionnaires. Semi-structured interviews were used to explore students' senses of self-efficacy in writing and experiences in using learning strategies. The interviews were translated into English for this article. To ensure reliability of the data, the results from the questionnaires were triangulated with the information obtained from the interviews. All the data was kept confidential, and pseudonym was used to protect the participants' privacy.

4. Results

4.1 Language learning strategies

In this report, language learning strategies used by all the participants when writing academic papers were categorized based on classification developed by Oxford (1990). The scores were divided into three ranges: 3.50 – 5.00 for high usage, 2.50 – 3. 40 for medium usage, and 1.00 – 2.40 for low usage (Oxford, 1990).

Table 2

Summary of the participants' use of language learning strategies (frequency of strategy use)

	A Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)	B Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)	C Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)	D Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)	E Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)	All participants Mean (S.D.) (Frequency of strategy use)
1. memory strategies	3 (1.0) (medium)	2.4 (0.5) (low)	3 (0.7) (medium)	3.6 (1.1) (high)	2.8 (1.1) (medium)	3.0 (0.4) (medium)
2. cognitive strategies	4.4 (0.9) (high)	4.2 (0.8) (high)	4 (1.0) (high)	3.6 (0.9) (high)	4.8 (0.4) (high)	4.2 (0.4) (high)
3. compensation strategies	2.6 (0.5) (medium)	3 (0.7) (medium)	4.2 (0.8) (high)	3.2 (0.8) (medium)	3.4 (0.5) (medium)	3.3 (0.5) (medium)
4. metacognitive strategies	3.2 (0.8) (medium)	4.2 (0.4) (high)	4 (0.7) (high)	4 (1.0) (high)	3.2 (0.8) (medium)	3.7 (0.4) (high)
5. affective strategies	2.4 (0.5) (low)	2 (0.7) (low)	2.6 (0.5) (medium)	2.6 (0.9) (medium)	3 (0.7) (medium)	2.5 (0.3) (medium)
6. social strategies	4 (0.7) (high)	3.8 (0.4) (high)	4.2 (1.3) (high)	3.8 (0.8) (high)	3.8 (0.8) (high)	3.9 (0.1) (high)

Table 3

Interview findings regarding learning strategies that the participants reported using

Learning strategies	Participants				
	A	B	C	D	E
1. memory strategies	- have a list of new vocabulary and phrases from journal articles	- don't like to memorize vocabulary	- have a list of vocabulary	- have a list of vocabulary	- use new words in writing - have a list of new vocabulary
2. cognitive strategies	- look for examples/styles of writing/useful phrases from the internet	- practice writing by replicate words and writing styles from research articles	- practice writing by writing an essay and compare it with writing models - highlight texts and taking notes	- practice writing by replicate words/sentences from the internet - practice writing by writing an essay and compare it with writing models	- learn word structures and strategies from the Writing Center
3. compensation strategies	- avoid using words that she is not sure of	- use phrases to explain when not knowing an exact word	- avoid writing on topics that are not familiar when possible - use only words she knows - avoid using words she is not sure of	- use phrases to explain words when not knowing an exact word	- use phrases to explain words when not knowing an exact word - rely on spell-checking program
4. metacognitive strategies	- take notes of words/phrases used frequently - want to write better	- plan before writing, including outlining	- plan before writing, including outlining	- review comments from the supervisor and try to write better next time	- take notes of words/phrases used frequently - want to write better
5. affective strategies	- don't have too much stress	- take a break after writing for a long time	- talk to friends - take a break after writing for a long time	- listen to music to reduce stress	- don't have much stress -take a break often and do housework to relax
6. social strategies	- ask friends and professors for feedback	- ask spouse, friends, professors to provide feedback - seek help from the Writing Tutorial Services	- ask friends and professors to provide feedback - seek help from the Writing Tutorial Services	- ask for advice from supervisor - take writing tutorials	- take writing tutorials - ask native speaking friends

The data from the language learning strategies questionnaire corresponded to the data from the interviews. The strategies that indicated the highest usage from all of the participants were cognitive, social, and metacognitive strategies respectively. The interview data revealed that all of the participants reportedly used cognitive strategies in various forms, such as, finding useful words or phrases from the Internet or writing an essay and comparing it with models. Social strategies, such as asking for help from native speakers, friends, professors, and spouse, were found. Some participants reported that they sought help from tutorial writing services at the university. Participant B said that "I always go to the Writing Center to ask for help. They can review my papers and point out mistakes that I have. I also take writing courses that are usually offered throughout the semester". The third most frequent strategy used was metacognitive strategies. From the interviews, they came in the form of avoiding writing difficult words or use phrases to explain when not knowing the exact words to use. Three participants revealed that they used metacognitive strategies frequently while the other two used them at average level.

The strategies that received medium ratings were compensation, memory and affective strategies. Regarding the compensation strategies, four participants reported that they used this strategy at medium level while one participant's score indicated that she used this strategy at high level. Memory strategy received mixed results. One participant reported a somewhat high use (3.6) of this strategy type. Three students were found to use it at medium level, and one reported using this strategy at a low level of 2.4. It might be because most academic writing tasks at graduate level did not require memorization, so not all of them used memory strategies frequently in writing an academic paper.

The strategy that was used at medium level but received the lowest score in this study was affective strategies. Two participants reported that they used this strategy at a low level of 2.4 and 2.0 respectively. The other three participants used this strategy at an average level of 2.6, 2.6 and 3 respectively.

In conclusion, social and cognitive strategies were used most frequently by the participants in this study while affective strategies were used the least.

4.2 The participants' level of self-efficacy

The students whose mean scores fell between 3.68 and 5.0 were considered highly efficacious while those with mean scores between 2.34 and 3.67 were placed in the medium efficacy group. Likewise, mean scores below 2.33 have been considered low-efficacy (Wong, 2005). Overall, two of the participants rated themselves high on the self-efficacy scale. However, their scores were at the lower end of the range. The other three participants' self-efficacy seemed to be at medium level.

Table 4

Self-efficacy scores

Participants	Efficacy score Mean (S.D.)
A	3.7 (1.0)
B	3.3 (1.0)
C	3.6 (1.7)
D	3.4 (0.7)
E	3.7 (1.3)

Table 5

The ranking of statements on the self-efficacy questionnaire

Statements on the self-efficacy questionnaire	Mean (S.D.)
15. I use several resources such as dictionary to help editing my paper.	5 (0.0)
7. I can use reference sources when I write an academic paper.	4.6 (0.5)
10. When I get stuck writing a paper, I can find ways to overcome the problem.	4.4 (0.5)
14. I often find other people who will give critical feedback on early drafts of my paper.	4.4 (0.5)
2. I think that I can finish my paper before the deadline.	4.2 (0.8)
12. I can revise a first draft so that it is better organized.	4 (1.0)
5. When I have a pressing deadline on a paper, I can manage my time efficiently.	3.6 (1.5)
8. I can use transition words to link one sentence to another.	3.6 (0.5)
9. I can refocus my concentration on writing when I find myself thinking about other things.	3.4 (0.5)
13. When I edit a paper, I can find and correct grammatical errors.	3.4 (1.1)
11. I can find ways to motivate myself to write a paper even when the topic holds little interest for me.	3.2 (1.3)

Table 5

The ranking of statements on the self-efficacy questionnaire (Continues)

Statements on the self-efficacy questionnaire	Mean (S.D.)
6. I can meet the writing standards of my instructors.	3 (0.7)
3. I can adjust my style of writing to suit the needs of the audience.	3 (1.2)
4. I can find a way to concentrate on my writing even when there are many distractions around me.	2.2 (1.3)
1. I can start writing with no difficulty.	2 (1.0)

When the results from the self-efficacy questionnaire were analyzed closely, they showed that the participants perceived their self-efficacy in certain aspects higher than the others. All of them seemed to have a high self-efficacy in using resources such as dictionary and feedback from other people to help them with their writing (statement 15, 7 and 14). Statement 10 and 2, which obtained high scores of 4.4 and 4.2 respectively, indicated that the participants in general seemed to feel that they could somehow find ways to overcome problems and finish their assignments on time.

The statements on the self-efficacy scales that received high ratings were the ones that involved how students used resources to help them accomplish a task and whether they could find ways to overcome problems and finish the paper on time. The interviews revealed in-depth information for the reasons behind high ratings in these aspects. Many participants cited assistance available for them as the main reason why they were certain that they could finish their assignments on time. Types of support mentioned included assistance from the Internet, peers, professors and native speaking friends.

(1) “I often asked friends and my professor for feedback”. (Interview, Student A)

(2) “I often asked for feedback from my native-speaking friends. I also took courses offered by the Writing Center”. (Interview, Student E)

Most of the items on the questionnaire that involved writing and grammatical skills received average rating scores (statement 8, 13, and 6). This could indicate that the participants were not as efficacious in their writing ability, which was rather common among second language writers.

The statements that received the lowest scores were statement 4 and 1, with the scores of 2.2 and 2 respectively. This indicated that many participants faced with difficulty when they tried to concentrate on the task and start writing.

Other statements with average mean scores worth mentioning were statement 11 and 3, which received average scores of 3.2 and 3 respectively. These statements indicated that the participants struggled with certain aspects of writing that were less technical, such as finding motivation and learning about the audience.

In terms of individual level of self-efficacy, from the interview, Participant E reported that she felt that she had an average level of confidence in writing, which was reflected in her level of self-efficacy on the questionnaire (3.7), the highest among the participants. Even though the score was categorized as high-efficacy, it was at the lower end. In terms of the level of confidence in her writing, "I would say 6 out of 10". (Interview, Student E) She was quite confident in her presentation of ideas in her writing but felt that she was often not sure of her grammar and sentence structure. She also relied heavily on spell-checking program installed on her computer. "I was very bad at spelling. If there were no spell-checking program, I'd be doomed. My writing would get a score of 3 out of 10". (Interview, Student E) If she was given a lot of time to complete a written assignment, she would feel not as much anxious because she could revise it as many times as she wanted to.

Participant A also had the highest perceived level of self-efficacy at 3.7. From the interview, she indicated that she had low level of anxiety regarding writing academic English. She usually had a range of B to A on her written assignments. She could communicate her ideas in her writing even though the language might not be as good as that of a native speaker.

Participant C received an average score of 3.6, which was the second highest score. She expressed confidence in writing a paper but felt that she could improve her writing to produce a better paper.

Participant B received an average score of 3.3 which indicated a mild sense of self-efficacy. She explained in the interview that she usually received As for her written assignments but felt that she still needed some improvement to meet the writing standards of her advisor when writing for publication.

Participant D received the lowest score, among the participants, on the self-efficacy rating scale. From the interview, she expressed her lack of self-confidence in writing. "I was not quite confident in my writing. My writing was not as good as that of my native-speaking friends. However, comparing to Thai students, I thought it was not too bad".

In conclusion, the results indicated that two of the participants received high self-efficacy scores of 3.7. However, their scores were at the lower end of the high self-efficacy category. The other three participants perceived themselves to have average self-efficacy.

5. Discussion

The results from the self-efficacy questionnaire showed that most participants' self-efficacy was at medium level. Even though Participant A and E's self-efficacy mean scores were both 3.7, which indicated a high self-efficacy level, their scores were placed at the lower end of the range. The results were consistent with the ones found in Naruponjirakul's study (n.d.) where she investigated the level of self-efficacy of L2 graduate students at Dhurakij Pundit University in Bangkok. She found that the subjects' English self-efficacy was at medium level, where writing self-efficacy was ranked the lowest among the four English skills. The findings were also in line with those of Siritararatn's study (2013) where she found that the level of low proficiency graduate students' self-efficacy was medium. It was possible that many Thai graduate students did not have high confidence in their English skills because graduate work required more advanced English skills.

In terms of language learning strategies, the strategies that were used most frequently by the participants were cognitive and social strategies while the strategies used least frequently were affective strategies. The findings were consistent with the study conducted by Wong (2005). The researcher found that the strategies that the graduate ESL pre-service teachers used most frequently were cognitive and social strategies while affective strategies were used the least. Oxford and Ehrman (1995) also reported that the participants in their study used social strategies most frequently and affective strategies least frequently. It was possible that, after learning English for several years, many graduate students were familiar with using different cognitive strategies to handle their own English learning, and used social strategies to seek help to improve their skills. Their anxiety might not be too high as reflected in their low use of affective strategies.

5.1 Self-efficacy and cognitive strategies

The strategy that received the highest rating of 4.2 was cognitive strategy. Most participants used the internet as a source to search for writing information. The Writing Center was also cited in the interviews as another source of support for students. The results were similar to the ones in the study by Wong (2005) where cognitive strategies were used most frequently. Graduate students in the present study seemed to intentionally put efforts in learning English. They used various resources to learn to write effectively. They tried to analyze the language, think critically, construct the language form, revise the rules while producing the language output (Wong, 2005). This could contribute to the high use in cognitive strategies.

In addition, a person's view of the controllability over the environment also plays a great role in his or her exercise of self-efficacy. In other words, if people believe that they

can change the environment they are in through perseverance and use of resources, they will figure out ways to exercise some control over their difficult situations (Bandura, 1993). This view was reflected in Participant B's belief on her ability to write an academic paper even though she received little writing training prior to coming to the US. She believed that she could learn to write good academic papers if she read enough academic articles and practiced writing by replicating them. She said, "When I first got here, I was a bit nervous about writing assignments, but I knew that I would improve as I wrote more and more". Participants C and D also expressed their preferences in practice writing by replicating sentences found from the Internet and writing an essay and comparing it with a model. Oxford (1990) explained that cognitive strategies are necessary to develop grammatical competence or accuracy of the language. How some participants used cognitive strategies could also be viewed as a coping mechanism employed to take control of a challenging situation such as writing academic English.

5.2 Self-efficacy and Social Strategies

The data from the language learning strategies questionnaire indicated that social strategies were used at high level by the participants. This corresponded with the results from the self-efficacy scale where statement 14 (I often find other people who will give critical feedback on early drafts of my paper.) also received a high rating of 4.4. It appeared that these participants often sought help from other people whenever they could. The interview data revealed that 4 out of 5 participants sought help from native speaking friends and writing tutorial services. Social strategies, such as asking for help from native speakers or cooperating with other learners, can also aid language learning in terms of sociocultural aspect (Oxford, 1990). Obtaining help when writing academic assignments in the form of social strategies has been identified as helpful in assisting students improve their writing (Lee, 2002).

The use of social strategies could also be perceived as one way to control a learner's situation in academic writing. "I know that I can ask for clarification from the professors or classmates if I don't understand what I have to do for a writing assignment. I can also go to the Writing Tutorial Services and ask them to comment on my paper", said Participant C. All of the participants in this study seemed to believe that they were not totally powerless and could exert some control over their circumstances. Consequently, social strategies could be perceived as something that gave them a sense of self-efficacy and assured them of certain control over their situation.

5.3 Self-efficacy and self-perception

Self-efficacy is how one perceives oneself of an ability to perform a specific task (Bandura, 1986). The interview data revealed in more detail how each participant perceived his or her ability to perform academic writing. Participants A and E, who had the highest scores of self-efficacy in this study, seemed to perceive themselves as good writers who were able to communicate their ideas in their writings and only had minor grammatical errors. From the interview, Participant A indicated she was complimented by her supervisor for her organization of ideas in her writing and had never been given negative comments on grammar or sentence structure. Similarly, Participant E said in the interview with pride that her supervisor had never remarked on her writing style. It was possible that these compliments increased the level of self-efficacy. Pajares and Johnson (1994) reported a positive correlation between self-efficacy and positive feedback. Students who had positive feedback perceptions were more likely to have higher self-efficacy than students who possessed negative feedback perceptions.

Participant C seemed to be quite confident in her academic writing. Even though she had a medium level score of 3.6 on the self-efficacy scale, when asked how she saw herself as a writer of English, she said, "Even though I have never been taught to write academic English, I know that I can do it. I just need some practice". She also considered herself an advanced learner of English and had a potential to write well in English.

Participant B also seemed to be confident in her writing even though she had medium level of self-efficacy in academic writing, judging from the score of 3.3 on the self-efficacy scale. When asked during the interview how she perceived herself as a writer, she said, "I believe that I can do it [writing an academic paper] although I probably need a lot of time and effort to do so". She perceived herself as an advanced learner of English even though she admitted that she still needed to improve on grammar, word choice and sentence structure.

5.4 Self-efficacy, Motivation and Goals

Setting goals and objectives is also important because learners without any objectives do not know "where they are going and might never get there" (Oxford, 1990, p. 157). The participants in this study stated similar goals of being a better writer and trying to write without making mistakes. From the interview, Participant B said that she wanted to obtain as much knowledge in engineering as possible, and found writing one way that she could express her ideas and knowledge learned. Even though she did not like writing, she considered it important and was willing to practice more so that she could write better. As for Participant C, her academic goal was to be able to apply knowledge learned to her work

in Thailand, which included doing research in sciences and technology. She thus wanted to become a better writer. Participants A and E also wanted to improve their writing so that they could produce a high-quality academic work that was easy to read. The participants' self-efficacy and motivation might influence participants' use of language learning strategies, as goal setting was also part of metacognitive strategies, which overall received a high rating this study. Zimmerman, Bandura, and Martinez-Pons (1992) found that self-efficacy and goal setting influences academic attainment. Students with higher goals have more self-efficacy and more efforts to try to achieve those goals. When they see progress in their work, they exert more efforts as well.

In addition, Dornyei (1994) and Bandura (1986) suggest that self-efficacy is affected greatly by past experience whether they were positive or negative. Every participant, except Participant D, indicated that they received good grades, a range of B to A, from their professors when completing academic written assignments. Bandura (1993) claims that students' belief in their capabilities to master certain academic subjects predicts their subsequent academic success. All of the participants were considered having good past academic achievement, considering their successful admission to well-known universities in the US and UK. Some of them also received scholarships from the Thai government. These past accomplishments might provide them with the sense of self-efficacy needed to guide them through any academic challenges, including writing.

5.5 Self-efficacy and Anxiety

The interview data revealed that all of the participants in this case study seemed not to have much anxiety in writing academic tasks even though they had little experience in academic writing. This also reflected in their report of using affective strategies less frequently comparing to other strategies. The findings resonated with the ones in Wong's study (2005), where affective strategies were used the least. Their self-efficacy could be viewed as a strategic method used unconsciously to lower their anxiety.

Many participants said in the interviews that their goal was to concentrate on knowledge learned but not on grades. This possibly caused them to have lower anxiety than those students who had high expectation on grades. When asked if she was worried about her writing, Participant D said that she was usually not worried about the writing per se, but sometimes felt not motivated to work on the dissertation. Participant B was also not worried about writing but more anxious when the deadline was approaching. Similarly, Participant C expressed unconcern over the grades of written assignments. She said, "I'm not worried about writing a paper because I don't care if I don't get an A". In the same

way, Participant E was not much worried about her dissertation. When she experienced writer's block, she often did housework to relax.

Woodrow (2011) reports that students with high anxiety spent less effort studying English than their lower anxious students and high efficacious students. The results of this study were also congruent with the study by Klassen (2002) and Martinez, Kock, & Cass (2011) that students with higher writing anxiety reported lower writing self-efficacy.

6. Classroom Implications and Conclusion

The findings from the present study indicated that graduate students used different types of learning strategies when learning to write academic English. The strategies that were used most frequently were social and cognitive strategies. In addition, most of them had medium self-efficacy. It can be seen that increasing students' self-efficacy is essential to students' learning of English language and needs to be provided in classrooms (Wang, Schwab, Fenn, & Chang, 2013). Teachers can help students develop their sense of self-efficacy by providing meaningful and achievable language tasks. They can also incorporate learning strategies in lesson planning and design learning activities to suit students' individual needs. Wong (2005) suggests that teachers may use instructional and assessment procedures that focus on task mastery rather than social comparison to foster self-efficacy. According to Bandura (1993), mastery experience enhances the sense of self-efficacy and encourage more substantial use of learning strategies. In a study conducted by Lee (2002), after students received instruction to promote self-efficacy, they were found to be more persistent with their writing. Students with high self-efficacy will thus have greater control over their anxiety when faced with difficulties or failures in writing classrooms. Bandura (1993) recommends self-efficacy as a tool that provides the "staying power" that will increase the frequency of strategy use.

As the use of cognitive and social strategies was found in this study to be an important tool in helping the participants learn to cope with writing academic English, students should be taught to use such strategies. They should be taught to use resources available to learn English. In addition, they should be encouraged to optimize various sources of social assistance such as teachers, friends, classmates, and experts at school or universities. Benefits of cognitive and social strategies should be highlighted to students who are not yet employing these strategies.

Our writing classrooms, therefore, should be reconstructed to assist language learners to build up their own efficacy in writing and strategy skills. In this way, students will be prepared to face academic challenges in the future.

7. Limitations and recommendations for further research

Regarding the size of the participants, there were only 5 participants in this pilot study. Therefore, the limited number of participants make it difficult to generalize the results to other classroom contexts. Similarly, since all the volunteered participants in this study were female, the results of the study could be affected by the participants' gender. The findings could differ if the participants included more male students.

Further research may include more participants to receive a better overview of self-efficacy and learning strategy use in academic writing. Future study could also investigate how gender affect self-efficacy and learning strategies among graduate students studying abroad.

References

Baker, W., & Boonkit, K. (2004). Learning strategies in reading and writing: EAP contexts. *RELC Journal*, *35*(3), 299-328.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist, 28*(2), 117-148.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V.S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. Academic Press, 1998.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice Hall.

Bandura, A. (1989). Perceived self-efficacy in exercise of personal agency. The Psychologist: TheBulletin of the British Psychological Society, 10, 411-424.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist, 28*(2), 117-148.

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G.V., & Pastorelli, C. (1996). Multifaceted impact of self-efficacy beliefs on academic functioning. *Child Development, 67*, 1206-1222.

Brown, H. D. (1994). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. Prentice Hall.

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G.V., & Pastorelli, C. (1996). Multifaceted impact of self-efficacy beliefs on academic functioning. *Child Development, 67*, 1206-1222.

Bruning, R., Dempsey, M., Kauffman, D. F., &McKim, C. (2013). Examining dimensions of self-efficacy for writing. *Journal of Educational Psychology*, *105*(1), 25-38.

Cohen, A. D. (1998). Strategies in learning and using a second language. *The Electronic Journal for English as a Second Language,3*(4). Retrieved from http://www.tesl-ej.org/wordpress/issues/volume3/ej12/ej12r10/?iframe=true&width=100%25&height=100%25

Cohen, A. D. (1999). Language learning strategies instruction and research. *Cotterall, S., and Crabbe, D., eds*, 61-68.

Dornyei, Z. (1994). Motivation and motivating in the foreign language classroom. *The Modern Language Journal, 78*(3), 273-284.

Green, J. M., and Oxford, R. L. (1995). A Closer Look at Learning Strategies, L2 Proficiency and Gender. *TESOL Quarterly, 29*(2), 261–297.

Khaldieh, S.A. (2000). Learning strategies and writing processes of proficient vs. less-proficient learners of Arabic. *Foreign Language Annals, 33*(5), 522-533.

Klassen, R. (2002). Writing in early adolescence: A review of the role of self-efficacy beliefs. Educational Psychology Review, *14*(2), 173-203.

Lee, C. C. (2002). Strategy and self-regulation instruction as contributors to improving students' cognitive model in an ESL program. English for Specific Purposes, 21, 261–289.

Martinez, C. T., Kock, N., & Cass, J. (2011). Pain and pleasure in short essay writing: Factors predicting university students' writing anxiety and writing self-efficacy. Journal of Adolescent & Adult Literacy, *54*(5), 351-360.

Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass.

Naruponjirakul, S. Exploring the English Self-Efficacy of L2 Graduate Students. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Sudkanung-Naruponjirakul/publication/341283954_Exploring_the_English_Self-Efficacy_of_L2_Graduate_Students/links/5eb8bc7d4585152169c579ae/Exploring-the-English-Self-Efficacy-of-L2-Graduate-Students.pdf

O'Malley, M. & Chamot, A. (1990). Learning Strategies in second language acquisition. Cambridge University Press.

Oxford, R., & Crookall, D. (1989). Research on language learning strategies: methods, findings, and instructional issues. *The Modern Language Journal, 73*(4), 404-419.

Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: what every teacher should know.* Newbury House Publishers.

Oxford, R. L. (1994). Where are we regarding language learning motivation? *The Modern Language Journal*, *78*(4), 512-514.

Oxford, R. L. (2002). Language learning strategies in a nutshell: Update and ESL suggestions. *Methodology in language teaching: An anthology of current practice*. Cambridge University Press.

Oxford, R. L., & Burry-Stock, J. A. (1995). Assessing the use of language learning strategies worldwide with the ESL/EFL version of the strategy inventory for language learning (SILL). *System*, *23*(1), 1-23.

Oxford, R. L., & Ehrman, M. E. (1995). Adults' language learning strategies in an intensive foreign language program in the United States. *System, 23,* 359–386.

Pajares, F. (2002). Gender and perceived self-efficacy in self-regulated learning. *Theory Into Practice, 41*(2), 116-125.

Pajares, F. and Johnson, M. (1994). Confidence and competence in writing: The role of self-efficacy, outcome expectancy, and apprehension. *Research in the Teaching of English*, 28, 313–331.

Schunk, D. H. (1984). Self-efficacy perspective on achievement behavior. *Educational psychologist, 19*, 48-58.

Siritararatn, N. (2013). English self-efficacy beliefs of EFL low proficiency graduate students. Academic Journal of Interdisciplinary Studies, *2*(3), 461.

Suwannarak, K. (2012). English language learning beliefs, learning strategies and achievement of Masters students in Thailand. *TESOL in Context*. Special Edition S3 November 2012, 1-15.

Tang, M. & Tian, J. (2015). Associations between Chinese EFL graduate students' beliefs and language learning strategies. International journal of bilingual education and bilingualism. *18*(2), 131-152.

Tilfarlioglu, F. T., & Cinkara, E. (2009). Self-efficacy in EFL: Differences among proficiency groups and relationship with success. *Novitas-Royal*, 3, 129–142.

Tremblay, P. F., & Gardner, R. C. (1995). Expanding the motivation construct in language learning. *The Modern Language Journal, 79*(4), 505-518.

Wang, C., Schwab, G., Fenn, P., & Chang, M. (2013). Self-efficacy and self-regulated learning strategies for English language learners: Comparison between Chinese and German college students. Journal of Educational and Developmental Psychology, 3(1) (Retrieved from http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jedp/article/view/26477).

Wharton, G. (2000). Language learning strategy use of bilingual foreign language learners in Singapore. *Language Learning*, 50, 203–243.

Wong, M. S. (2005). Language learning strategies and language self-efficacy: investigating the relationship in Malaysia. *RELC, 36*(3), 245-269.

Woodrow, L. (2011). College English writing affect: Self-efficacy and anxiety. System, 39(4). 510-522.

Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Sage.

Zamel, V. (1982). Writing: The process of discovering meaning. *TESOL quarterly*, *16*(2), 195-209.

Zimmerman, B. J. (1986). Development of self-regulated learning: Which are the key subprocesses. *Contemporary Educational Psychology, 16*, 307-313.

Zimmerman, B. J. (1990). Self-regulating academic learning and achievement: The emergence of a social cognitive perspective. *Educational Psychology Review*, 2, 173-201.

Zimmerman, B. J., & Bandura, A. (1994). Impact of self-regulatory influences on writing course attainment. *American Educational Research Journal, 31*(4), 845-862.

Zimmerman, B. J., Bandura, A., & Martinez-Pons, M. (1992). Self-motivation for academic attainment: The role of self-efficacy beliefs and personal goal setting. *American educational research journal*, *29*(3), 663-676.

Zimmerman, B. J., & Martinez-Pons, M. (1990). Student differences in self-regulated learning: Relating grade, sex, and giftedness to self-efficacy and strategy use. *Journal of Educational Psychology*, *82*, 51-59.

Zimmerman, B.J., & Risemberg, R. (1997). Becoming a self-regulated writer: A social cognitive perspective. *Contemporary Educational Psychology, 22*, 73–101.

The Global Local Dynamism in the Representations of Terrorism in Arundhati Roy's *The Ministry of Utmost Happiness*

Pisut Phonglaohaphan
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Although Arundhati Roy' s *The Ministry of Utmost Happiness* generally addresses the issues of contemporary India such as discrimination of transgender people, Indian politics and marginalized people, it also deals with the problem of terrorism, a theme which is usually overlooked. This paper will examine this book in terms of terrorism in order to analyze the ambiguity of representations of terrorism within the text. By showing multiple perspectives of marginalized people, public media, and state officers, the book not only self-consciously draws the readers' attention to the discourse of terrorism in cultural and historical texts, but also demonstrates the global/local dynamism of these representations. Through illustrating the dynamism between global and local in many of its representations, the novel shows the complexity of the problem of terrorism. The novel challenges and problematizes the mainstream representations of terrorism which dominate the public opinion such as governmental discourse, news, and movie by presenting the other sides of the problem of terrorism which are overlooked by the mainstream media.

Keywords: Representation, terrorism, international terrorism, state terrorism, terror

พลวัตระหว่างท้องถิ่นและโลกในภาพเสนอของการก่อการร้ายในนวนิยายเรื่อง กระทรวงสุขสุดๆของอรุณธติ รอย

พิสุทธิ์ พงษ์เลาหพันธุ์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วนวนิยายเรื่อง*กระทรวงสุขสุดๆ*ของอรุณธติ รอยจะกล่าวถึงปัญหาของอินเดียยุคร่วมสมัย เช่น การกีดกันคนข้ามเพศ การเมืองอินเดีย และคนชายขอบ นวนิยายเรื่องนี้ก็ยังแสดงถึงปัญหาเรื่องการก่อการร้ายซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่มักจะถูกมองข้าม บทความนี้จะพิจารณานวนิยายเรื่องนี้ในแง่ของการก่อการร้ายเพื่อที่จะวิเคราะห์ความคลุมเครือของภาพเสนอของการก่อการร้ายในตัวบท โดยการแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่หลากหลายของคนชายขอบ สื่อมวลชน และเจ้าหน้าที่รัฐ หนังสือเรื่องนี้ไม่เพียงแต่ดึงความสนใจของผู้อ่านไปสู่วาทกรรมเรื่องการก่อการร้ายในตัวบททางวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงพลวัติระหว่างท้องถิ่นและโลกในภาพเสนอเหล่านี้ด้วย โดยการแสดงให้เห็นถึงพลวัติระหว่างโลกและท้องถิ่นในภาพเสนอเหล่านี้ นวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของปัญหาเรื่องการก่อการร้าย นิยายเรื่องนี้ท้าทายและแสดงให้เห็นถึงปัญหาของภาพเสนอของการก่อการร้ายในสื่อกระแสหลักซึ่งครอบงำความคิดของสาธารณชน เช่น ประกาศของรัฐบาล ข่าว และภาพยนตร์โดยการเสนอด้านอื่นๆของปัญหาการก่อการร้ายซึ่งถูกมองข้ามโดยสื่อกระแสหลัก

คำสำคัญ ภาพเสนอ การก่อการร้าย การก่อการร้ายระหว่างประเทศ การก่อการร้ายโดยรัฐ ความสะพรึงกลัว

1. Introduction and Literary Reviews: Terrorism as the Overlooked Theme of Arundhati Roy's The Ministry of Utmost Happiness

The Ministry of Utmost Happiness is an Indian novel written in English by Arundhati Roy, originally published in 2017. With the major setting in contemporary India, the novel tackles with various issues such as transgender's marginalization, environment, Indian politics, and the underclass. Among these topics, terrorism is the most ambiguous subject represented in the story. In the novel, Musa Yeswi, the Kashmir militant, who fights the Indian authority in the state of Jammu and Kashmir, is called "A-Category Terrorist, a Commander Gulrez, a dreaded Hizb-ul-Mujahideen commander" (Roy, 2018, p. 176) by Amrik Singh, the Indian army officer, whereas the people of Kashmir see him as, "a beloved freedom fighter who had given his todays for his people's tomorrows" (p. 298). This contradiction complicates the images of terrorists as represented in mainstream media. In the report for the U.S. Air Force, *International Terrorism: The Other World War*, Brian Jenkins (1985) defines terrorism as, "violence or the threat of violence calculated to create an atmosphere of fear and alarm- in a word to terrorize- and thereby bring about social or political change" (p. 2). In this regard, the character Musa Yeswi complicates this meaning as he is loved by the local people. Moreover, he seems adhere to humanistic principles as seen in his attempt to, "persuade his comrades to hold on to the semblance of humanity, to not turn into the very thing they abhorred and fought against (Roy, 2018, p. 345). This representation is at odds with the images of bloodthirsty and fanatic terrorists as represented in the dominant media to the extent that the militants in the novel can be viewed as people who engage in arms struggle, and the victims of government oppressions.

There are some scholarly discussions surrounding the topic of terrorism. In the criticisms which focus on other topics such as literary form, Indian history, and Postcolonial India, terrorism, or the relating subjects such as militancy, freedom struggle, and resistance, are sometimes mentioned, and briefly discussed. To begin with, some criticisms perceive the characters, who are militants in Kashmir, as terrorists, and hold the negative view about them. For example, Jagdhis Batra (2017) complains that Roy focuses on terrorism in Kashmir, but portrays the terrorist character, Musa Yeswi, as a hero (p. 432). In contrast, some criticisms pay attention to the novel's portrayal of Indian state's violence against Indian Muslims, resistance from local people, and the conflicts in Kashmir. They perceive some characters such as Musa Yeswi as a "freedom fighter". In "Truth Has a Habit to Prevail", Muhammad Shafi Khan, a Kashmiri critic, argues that the novel tells the truth of Kashmir struggle for freedom (2017, para.3): he calls Musa Yeswi a Kashmiri freedom fighter (para.7). Likewise, Rizwan Mustafa and Zoya Jamil Chaudhry (2019) refer to Musa Yeswi as a Kashmiri

freedom fighter. They also describe that Roy portrays the reality of Maoists fighters who suffer from state terrorism from the Indian state which labels them as terrorists (pp. 499-500). Besides, Meghan Gorman-DaRif (2018) analyzes that Comrade Revathy's letter at the end of Roy's novel points out the limits of non-violent struggle under state terrorism and the problems inside the Maoist movement, particularly the patriarchal structure (2018, p. 308).

Furthermore, some criticisms discuss the connection between global terrorism and politics of contemporary India. In "Fantasy and history in postcolonial India: the case of Arundhati Roy's anti-global novel", Angelo Monaco (2018) points out that Roy's writings chastise Indian politicians for being "responsible for a carefully planned genocide against Muslims, in the wake of the widespread Islamophobia generated all over the world by the 9/11 terrorist hijackings" (pp. 65-66). Additionally, Nalini Iyer (2018) analyzes that Roy presents Kashmir problem as the global issue by showing that the US "War on Terror" facilitates the Indian occupation of Kashmir. Amrik Singh, the torture officer, exemplifies the global dimension of jihad when he seeks asylum in the US, and Musa, the Kashmiri freedom fighter pursues him to seek revenge (p. 168). In the same way, Manoj Sreenivasan (2017) analyzes that Roy shows that September 11 changes world politics, and terrorism occurred in one place has far-reaching effect in the world of globalization (p.116).

Although, these articles give some interesting points in the issue of terrorism in *The Ministry*, these works do not explain why some agents are referred to as terrorists, or why some actions are deemed as terrorism. This paper will attempt to examine the incidents which could be considered as terrorism by consulting the definitions of terrorism from scholarly works on the subject of terrorism. With regard to the idea that global terrorism particularly 9/11 has impact on Indian politics, I will attempt to examine how global terrorism affects the politics in the subcontinent as represented in the story. In order to research the novel, I come up with these questions. How does *The Ministry* represent terrorism? What are the relations between global terrorism and terrors in the local subcontinent? Why does the novel usually represent terror incidents in India through the languages which are used to describe other global incidents?

2. Theoretical Framework and Methodology

In order to answer these questions, I will refer to these following frameworks. Firstly, this paper will refer to the ideas of Postcolonial critics who discuss the issue of terrorism. Edward Said's criticism on the discourse of terrorism in Palestinian-Israeli conflict will provide the major understanding of how discourse of terrorism travels across the world, and operates within certain contexts. This idea will also be useful in understanding the

connections between global terrorism and terrorism in the subcontinent context in *The Ministry*. In "The Essential Terrorist", Edward Said (1988) points out that:

> As a word and concept, 'terrorism' has acquired an extraordinary status in American public discourse. It has displaced Communism as public enemy number one, although there are frequent efforts to tie the two together. It has spawned uses of language, rhetoric and argument that are frightening in their capacity for mobilizing opinion, gaining legitimacy and provoking various sorts of murderous action. (p.149).

Surprisingly, it seems that this Western discourse appears in the novel whose setting is far away from the US, Israel, and Palestine. In *The Ministry*, the terrorists including the Islamic militants in Kashmir are the public enemies. In the scene of popular protest in Delhi, one of the slogans is "Terrorists must be hanged" (Roy, 2018, p. 103). This resonates with the reality that Indian state designates the Kashmiri militants as terrorists and criminals (Balakrishnan, 2018, p. 13). Hence, the global representations of terrorism operate in the subcontinent context adding the global elements into the local issues in the novel.

According to Said, the Western media representation of "Palestinian suicide bombing" is the discourse of Orientalism (as cited in Boehmer & Morton, 2010, p. 10). The Israel and U.S. states employ this representation to "obscure what is much worse" i.e. the cruel policies against Palestinian people whom they see as the "others" (p. 10). Comparably, in *The Ministry*, the discourse of terrorism is used to overshadow violence from the state. In the scene of popular protests in Delhi, the women from the "Association of Mothers of the Disappeared" who protest against government's conduct which leads to the 68000 deaths, and 10000 disappearance of Kashmir people, are ostracized by the reporters and people who protested against other issues (Roy, 2018, pp. 114-115). They are threatened and rebuked that, "Muslim Terrorists do not deserve Human Rights" (p. 115). In this scene, Roy complicates the issue of terrorism, and expands the concern to other problems particularly state violence. In "Introduction: Terror and the Postcolonial", Elleke Boehmer and Stephen Morton (2010) propose the term "postcolonial terror" by studying the connection between terror, colony, and postcolony. This type of terror is the continuation of colonial administration featured with violence, oppression, sovereign power. It manifests in the forms of counter-terroristic measures and its resistance e.g. insurgency, and arm-struggle in the modern days (p. 7). To analyze terrorism in *The Ministry*, this idea could be useful as it refers to both violence from the state and extremist group as terror.

Additionally, some criticisms on Bollywood movie which is one of the most prominent representations circulated in the Subcontinent context could be applied to understand how the mainstream representations of terrorism in *The Ministry* operate in Indian context. In "Orientalism, terrorism and Bombay cinema" Karen Gabriel, and P.K. Vijayan (2012) study how both the discourse of new-Orientalism, which represents terrorism as Islam, and the local historical context of India, influence the cinematic representations of terrorism in Bombay Cinema.

This research will explore the global and local dynamism in the representations of terrorism in *The Ministry* i.e. how the global representations of terrorism interact with the acts of terror in the Subcontinent contexts and vice versa. In order to understand how representation operates, I refer to Stuart Hall's concept of cultural representation. In "Introduction" of *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices,* Hall explains that:

> Representation functions less like the model of a one-way transmitter and more like the model of a dialogue- it is... dialogic. What sustains this 'dialogue' is the presence of shared cultural codes, which cannot guarantee that meanings will remain stable forever- though attempting to fix meaning is exactly why power intervenes in discourse. But, even when power is circulating through meaning and knowledge, the codes only work if they are to some degree shared, at least to the extent that they make effective 'translation' between 'speakers' possible (Hall, 1997a, pp. 10-11).

In the novel, the meanings of terrorism are highly unstable and closely associated with the relations of power. Whereas people of Kashmir, the militants, and the sympathizer such as the narrator, see Musa Yeswi as freedom fighter, the powerful Indian authority imposes the meaning of terrorism to him, and represents him as a terrorist. This representation is the example of the quote, "One's person's terrorist is the next person's freedom fighter" which Morton refers to as "oft-heard truism" (2010, p. 6). This resonates with Hall's idea of "shared cultural code" as the Kashmir people and Indian officers perceive the issue differently due to their different experiences.

The study of terrorism from the perspective of sociology will provide the basic understanding of terrorism such as definitions and contexts. Although many scholars and institutions in various fields such as security study, criminology, sociology, and humanity have attempted to give the definitions of terrorism, it is admitted that "there is no workable

or agreed definition of 'terrorism'" (Scraton, 2002, Xii). Besides, the definitions of terrorism can be categorized into various types. For example, in "Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues", Gus Martin separates "international terrorism" from "domestic terrorism" in which incidents and targets are concerned with only "domestic venue": he defines that, "International terrorism occurs when the target is an international symbol and when the political-psychological effects go beyond a purely domestic agenda" (2013, p. 248). For these reasons, I find it is more useful not to restrict to any single definition. So this work will attempt to engage with several definitions to see how the representations of terror events in *The Ministry* interacts with the definitions proposed by scholars.

The Ministry engages with terrorism in the unique way. It portrays terrorism from various points of view and focuses such as marginalized people, officers, and militants. This results in the multiple representations of terrorism within the story which allows the readers to look at the act of terrorism in multiple ways. Through these representations of terrorism, readers can see the complicated dynamic between global and local terror. The global terrorism are narrated through local perspectives, or the local incidents are narrated and compared with global events, histories, and cultural productions. These representations complicate, problematize, and challenge the mainstream representations of terrorism such as governmental discourse, news, and movie. The novel appropriates the mainstream meanings of terrorism, and represents them again in the language in which the global readers can understand in order to enable the readers to observe terrorism from multiple dimensions, and reconsidering their opinions about the problem.

4. Findings/Results

4.1 The Practice of Global Terrorism and the Impacts on the Local Audience in the Subcontinent Context.

The Ministry begins with the 3rd-person viewpoint focusing on Anjum, the Muslim transgender woman, who is one of the two protagonists in the story. The first part of *The Ministry* especially in chapter 2, "Kwabgah", portrays several acts of violence: many of them can be considered as terrorism. The most iconic terroristic scene in the novel, is the description of 9/11. The residents of Kwabgah along with Anjum, are stunned by television broadcast of September 11 Attack:

> A commercial airliner had crashed into a tall building. Half of it still protruded out, hanging in mid-air like a precarious, broken toy. In moments a second plane crashed into a second building and turned into a ball of fire. The usually garrulous residents

> of the Khwabgah watched in dead silence as the tall buildings buckled like pillars of sand. There was smoke and white dust everywhere. Even the dust looked different – clean and foreign. Tiny people jumped out of the tall buildings and floated down like flecks of ash... (Roy, 2018, p. 40).

This scene represents terrorism as the frightful event which induces shock in the audience through the media representation. It portrays terrorism in the most mainstream sense as the U.S. Department of State defines terrorism as "premeditated, politically motivated violence *perpetrated against noncombatant targets* [emphasis added] by subnational groups or clandestine agents, usually *intended to influence and audience* [emphasis added]" (as cited in Martin, 2013, p. 38). In this scene, the victims of atrocity are the New Yorkers. The audience are the Indian transgenders from the other side of the world. Moreover, this scene represents terrorism as international terrorism since "the political-psychological effects go" worldwide (Martin, 2013, p. 248). Through narrating the event through both the eyes of the Western media and the residents of Old Delhi audience, the novel juxtaposes global terrorism with the local subcontinent context to show how the dominant representations of terrorism are generated in the Western media and circulated worldwide.

However, the terror experienced by the 3rd-world people is not restricted to the mediated ones. Many of them experience the impacts of terrorism in different ways. Immediately after the description of 9/11, the novel describes that, "By December Old Delhi was flooded with Afghan families fleeing war planes that sang in their sky like unseasonal mosquitoes, and bombs that fell like steel rain" (Roy, 2018, p. 40). This passage portrays the other side of global terrorism: the "War on Terror", the U.S. counterterrorism campaign. As Penny Green (2002) argues in "A Question of State Crime", The U.S. Bombing of Afghanistan "represent the exercise of state terror by super-powerful states" (p. 76). In chapter 4 of the novel, Dr. Azad Bharatiya, the activist character, raises the issue of state terrorism in his curriculum vitae that, "I am fasting against the following issues: I am against the Capitalist Empire, plus against US Capitalism, Indian and American State Terrorism... and All Other Evils" (Roy, p. 126). His act of comparing both Indian and American state terrorism to the capitalist empire, naming them Evils, is the counter discourse of the US discourse of terrorism. At the same time, this implies that the oppressed people view the Indian and American governments as relatively the same. Not only Afghanistan case, the violence in Iraq is also narrated through the experience of "Anjum's old friend D.D. Gupta" who "had returned from Baghdad, or what was left of it, with horror stories of wars and massacres,

bombings and butchery – of a whole region that had been deliberately and systematically turned into hell on earth" (p. 400). With these regards, the novel points out the relation between international terrorism and imperialism. It reminds the readers of the terrors perpetuated by the powerful states such as the US, and India.

The repercussion of International terrorism and war on terror gravely affects the lives of the characters of *The Ministry*. In reality, the incident has world-wide political impacts which lead to the state persecutions of its citizens especially the marginalized people: "The 'international war against terror' has provided a form of legitimation for states already engaged in human rights violations" (Green, 2002, p. 73). *The Ministry* portrays the sufferings of Indian Muslims from the persecutions of Indian state. In the name of fighting terrorism, " A new law was passed which allowed suspects to be detained without trial for months", and many young Indian Muslims are killed and imprisoned because they are accused as "terrorist" (Roy, 2018, p. 42). The persecutions in India works in tandem with the global trend. In "Preface" of *Beyond September 11: An Anthology of Dissent*, Phil Scraton (2002) points out that after 9/11 and War on Terror, " new anti-terrorist legislation was rushed through and enacted in the US, the UK and Europe. Apart from draconian law reform, existing legislation was used with harsh authoritarianism" (Xii).

Some scholars already point out the impact of U.S. War on Terror to the Indian minorities in *The Ministry*. Sreenivasan (2017) discuss the Afghan refugees in India due to the war in Afghanistan, and the persecution of Indian Muslim by Indian politicians using hate politics after 9/11 (p. 116). Through reading Roy's *Field Note On Democracy*, Monaco (2017) states that Roy accuses that Narendra Modi was responsible for the genocide of Indian Muslims in the Indian state of Gujarat in 2002 in the time of Islamphobia after 9/11 (pp. 65-66). In the novel, it seems that the Indian authority capitalizes on the global political climate to persecute the Muslim minority: "the Organization" of Hindu nationalists feels that, "the whole world was on its sides", and begins to fuel the public with hate-speech (Roy, 2018, p. 41). Remarkably, the mainstream representations of terrorism significantly contribute to this tragic incident. In harmony with the Western discourse, the Indian authority represents terrorism as Islam. This can be vividly seen when the character, "The Poet-Prime Minister" who is the member of " the Organization" delivers a speech that, " ' The Mussalman, he doesn't like the Other'... 'His Faith, he want to spread through Terror' " (p. 41). "The Poet-Prime Minister" represents India as the target of terrorism: " He warned that what had happened in America could easily happen in India and that it was time for the government to pass a new anti-terrorism law as a safety precaution" (p. 42).

In this case, the poem shows how the terrorist is stereotypically represented in the mainstream discourse in both Western and Subcontinent contexts. Every dimension of Indian Muslim is reduced into the fearsome identity through stereotyping as Hall explains in "**THE SPECTACLE OF THE 'OTHER'**" that those who are considered as the others are represented through stereotype which reduces an individual into simple, vivid, and exaggerated image (Hall, 1997b, p. 258). *The Ministry* shows how this powerful representation is generated in the global context, and circulated, as well as exploited in the specific local context. Amidst the heat of political climate, "Anjum… watched TV reports about bomb blasts and terrorist attacks that suddenly proliferated like malaria" (Roy, 2018, p. 42). It can be said that the idea of terrorism, like Said points out in the context of Palestine, is employed as a hate speech to spur public anger and legitimate the killing (Said, 1998, p. 149).

In *The Ministry*, the mainstream representations of terrorism gravely contribute to deadly on-going conflicts of Indian state and those whom they perceive as the others especially Indian Muslims. The novel narrates the incident in which "A railway coach had been set on fire by what the newspaper first called 'miscreants'", and "Sixty Hindu pilgrims were burnt alive" (Roy, 2018, p. 44). The victims are returning from the ceremony of the construction of "Hindu temple" over the ruin of "Babri Masjid" which is destroyed by "a screaming mob" (p. 44). The incident is designated as terrorist attack as the authority decides that it is a work of "Pakistani terrorists" (p. 44). For the reaction, "The police arrested hundreds of Muslims- all auxiliary Pakistani from their points of view… under the new anti-terrorism law and threw them into prison" (p. 44). These series of incidents portray how Indian representations of terrorism operate in the story. In "Orientalism, terrorism, and Bombay Cinema", Karen Gabriel and P.K. Vijayan (2012) describe that Hindi movies represent terrorism as "Pakistani import into India, especially in relation to Kashmir" (p.300), and the September 11 situate the representation of terrorism into American-dominated global context which associates Islam with terrorism (pp.300-301). Gabriel and Vijayan's idea shows how the local factor of India-Pakistani conflict also significantly influences the mainstream representation of terrorism in India. In the same fashion, the authority and media in *The Ministry* represent terrorism as Islam and Pakistan.

The combination of both global and local politics brings about the violence in the state of Gujarat as represented in the novel. Though the train burning can be seen as terrorism, the public anger is directed toward Muslim communities. In the local context, the Hindu nationalist leaders incite the crowd to retaliate with violence. "The Chief Minister of Gujarat" orders the public display of the victims (Roy, 2018, p. 45). "A weaselly 'unofficial spokeperson' announced unofficially that every action would be met with an equal and

opposite reaction" (p. 45): the rhetoric which Roy satirizes as failing to "acknowledge Newton… because… in the prevailing climate… ancient Hindus had invented all sciences" (p. 45). Eventually this results in the mass murder of Indian Muslims in the state of Gujarat in 2002. Remarkably, the novel represents the horror of the massacre through the traumatic memory of Anjum, as the survivor of the incident. After she settles in the graveyard, she becomes distraught and suffers from bouts of hallucination:

> She tried to dismiss the cortège of saffron men with saffron smiles who pursue her with infants impaled on their saffron tridents, but they would not be dismissed. She tried to shut the door on Zakir Mian, lying neatly folded in the middle of the street, like one of his crisp cash birds. But he followed her, folded, through his closed doors on his flying carpet. (Roy, 2018, p. 61)

Traumatized by survival guilt, Anjum tries to forget the memory of how "the mobs" (p. 46) slaughter the Muslim people including her traveling companion, a friend of her father, Zakir Mian, "how they had pulled them apart limb from limb and set them on fire" (p. 62). On the surface, this incident can be seen as communal riot which has been the problem in the subcontinent since the Partition of India in 1947. The horror of this colonial legacy is emphasized in the early part of this novel: "God carotid burst open on the new border between India and Pakistan and a million people died of hatred. Neighbors turned on each other as though they'd never known each other… never sung each other's songs" (p.13).

However, the intervention of Hindu nationalism renders the Gujarat massacre more complicated to the extent that this incident can be seen as a form of terrorism. Notably, *The Ministry* highlights the authority's intervention in the incident especially, "The Chief Minister of Gujarat": "Some people believed he ought to be held responsible for mass murder, but his voters call him Gujarat ka Lalla. Gujarat's Beloved" (p. 63). In her 2009 essay, "Democracy's Failing Light", Roy has already pointed out the state's involvement in this incident that she later incorporates into her fictional work:

> In February 2002, following the burning of a train coach in which fifty-eight Hindu pilgrims returning from Ayodhya were burned alive, the BJP government in Gujarat, led by Chief Minister Narendra Modi, presided over a carefully planned genocide against Muslims in the state. The Islamophobia generated all over the world by the September 11, 2001, attacks put wind in their sails. The machinery of the Gujarat

> state stood by and watched while more than two thousand people were massacred. Women were gang-raped and burned alive. (Roy, 2009, p. 12).

Apart from the point that the vicious cycles of violence in India is affected by the global incident such as 9/11, Roy emphasizes that the incident is a premeditated action against specific group of people. In this respect, it should be considered as a genocide. In *The Ministry*, this aspect of state's involvement is signified by the representation of the Hindu nationalists such as the character "Gujarat's Beloved" which is the allegory of Narendra Modi, the current prime minister of India from the right-wing Hindu nationalist Bharatiya Janata Party.

The representation of the Hindu mob wearing "saffron" clothing reminds the readers that "Gujarat Massacre" is one of the series of "saffron terror" which is the acts of terror perpetuated by the Hindu extremist groups. In the novel, the word "saffron" is the symbol of the Hindu nationalist as "The Chief Minister" appears on TV in saffron Indian shirt and the mobs wear "saffron headbands" (Roy, p. 45). Moreover, the apparent state involvement in Gujarat massacre can be viewed as "state terrorism". As Martin explains, "Terrorism by states is characterized by official government support for policies of violence, repression and intimidation (2013, p. 94). This type of violence, "can be directed externally against adversaries in the international domain or internally against domestic enemies" (p. 93). In the novel, the violence against Muslim communities in Gujarat is sanctioned by the state:

> The killing went on for weeks... The mobs were armed with swords and tridents and wore saffron headbands. They had cadastral lists of Muslim homes, businesses, and shops. The police did not register murder cases... The catch was that the police were often part of the mobs... (Roy, 2018, p. 45)

Additionally, Roy represents the Hindu nationalist regime with reference to the Nazi Germany adding the global dimension to the literary representation of the incident. In the novel, the rise of Hindu nationalism in India is described as "the rise of the Parakeet Reich" which sees "everybody who was not Hindu as its enemy" (p. 87), and the Hindu mobs are described as "Newton's Army" (p. 62). The allusion to Nazi Germany (The German Reich) during World War II links Hindu nationalism to state terrorism since the Holocaust is the prime example of "genocidal state terrorism" (Martin, 2013, p. 120).

The early parts of *The Ministry* represents the dynamisms of global terrorism including 9/11 and War on Terror, and terrors in India such as the counterterrorism

campaigns, and Gujarat Massacre by illustrating the connections of the incidents in terms of plot. Along with international terrorism, the novel portrays state terrors initiated by powerful states including the U.S and India. Also, Roy includes the global references into the representations of domestic terrorism in the novel. The metaphor of Nazi Germany correlates with Roy's condemnation of the Gujarat massacre as planned genocide of Indian Muslims in her non-fiction work. In this way, Roy voices the urgency and severity of the situation and appeals to global readers through the novel. In symbolic level, the metaphors of Nazi Germany and Newton's rule of action-reaction force are employed to enable the global readers to engage with the story. Roy represents the Gujarat massacre a global incident by using the cultural codes that are shared globally as well as showing the connections between global and local events.

4.2 Kashmir, the Place Where The Representations of International Terrorism Overshadows the Worse Problem

Apart from other topics such as Indian transgender and Indian politics, it should be said that *The Ministry* is the novel about Kashmir conflict since a large portion of the book has the setting in Kashmir valley. Since the independence, the mainstream representations portray Kashmir as one of the places which is overran by terrorists (Gabriel& Vichayan, 2012 p. 299). Although *The Ministry* mostly represents the suffering of the people of Kashmir caused by the oppression of Indian soldiers, still, it copes with the issue of terrorism in Kashmir, and represents the problem in its own way. In chapter 7, "The Landlord", the novel shifts the focus to Kashmir, and changes the narrative mode into 1st-person viewpoint of Biplap Das Gupta (Garson Hobart as usually called in this novel), a high-ranking officer of Indian government with experience of working in Kashmir. Shortly after his return to Delhi, he reflected on the threat message delivered to his office after terrorist attack in Kabul:

> After the second attack we received an anonymous letter in Pashtu (which I read as well as speak): *Nun zamong bad qismati wa. Kho yaad lara che mong sirf yaw waar pa qismat gatta kawo. Ta ba da hamesha dapara khush qismata ve.* That translates (more or less) as: Today we were unlucky. But remember we only have to be lucky once. You will need good luck all the time. Something about those words rang a bell. I googled them. (That's a verb now, isn't it?) It was a close-to- verbatim translation of what the IRA said after Margaret Thatcher escaped their bomb attack on the Grand Hotel in Brighton in 1984. It's another kind of globalization, I suppose, this universal terrorspeak. (Roy, 2018, pp. 144-145)

In this scene, terrorism is represented as global phenomena in multiple layers. It shows that the practice of terrorism can spread from places to places. Basically, it can be said that Das Gupta is the target of international terrorism as Martin (2013) explains that "the domestic attacks against victims with an international profile" is international terrorism (p. 249). International terrorism includes the attack against foreign embassy such as the car bomb at Indian embassy in Kabul, Afghanistan in 2008 which claimed the lives of 41 people (p. 252). Probably, this scene refers to this incident, and represents international terrorism.

Moreover, the dynamism between the global representations of terrorism and the representations of terrorisms in the Subcontinent context is played out in this passage. It shows how the local actors, both the authority and the terrorist group, are caught up in the global discourse. The Afghan "terrorists" using the speech of Irish Republican Army shows how the local militants appropriates the discourse circulated world-wide to represent themselves. In "Beyond Terrorism: New Hope for Kashmir", Salman Khurshid (1994), India's Union Minister of State for External Affair, underscores that terrorism is the severe violation of human rights and global threat. He refers to Margaret Thatcher's statement concerning an IRA convict who went on hunger strike unto death: "Bobby Sands had an option to live; the person he killed was not given that option" is the recognition of human rights of terrorists' victims (pp. 8-9). Khurshid's argument shows that the authorities justify their violent acts in the name of Human Rights protection. Besides, the juxtaposition of the terrorism in the subcontinent and terrorism in Great Britain renders complex this representation of terrorism: the reference to IRA and Thatcher not only invoke the violence of the bomb blast, but also the long history of colonialism in Ireland. By invoking the IRA terrorist image, Das Gupta unwittingly reminds the readers of state's oppression that leads to the revolt.

It can be analyzed that Das Gupta's opinion represents the mentality of Indian authority which thinks that terrorism is a universal threat with global network. Through interior monologue, he narrates his experience of serving in Kashmir during the 1990s that,

> It had already snowed in the high mountains, but the border passes were still negotiable and small legations of fighters – gullible young Kashmiris and murderous Pakistanis, Afghans, even some Sudanese– who belonged to the thirty or so remaining terrorist groups (down from almost one hundred) were still making the treacherous journey across the Line of Control, dying in droves on the way. Dying. Maybe that's an inadequate description. What was that great line in *Apocalypse Now*? 'Terminate with Extreme Prejudice.' Our soldiers' instructions at the Line of Control were roughly similar (Roy, 2018, p. 168)

Here, the global aspect of terrorism in Kashmir is highlighted through the presence of militants from various countries who secretly cross the "Line of Control" which is the borders between India and Pakistan. The idea that the practice of terrorism in Kashmir has connections with other Islamist extremists worldwide is common in major discourses on terrorism. Khurshid claimed that Pakistan had supported separatisms especially terrorism in Kashmir. With the same method it directed Afghan militants in the guerilla war against Soviet Russia's in the 1980s, it provided Kashmir youth with weapons, and promised to liberate them from Indian oppressions (1994, pp. 66-68). Pakistan directed militants from various nationals e.g. Algeria, Sudan, and Egypt who fought in Afghanistan. The "Afghan" from war in Afghanistan were sent into Kashmir in the 1990s (pp. 70-71).

Also, *The Ministry* shows that Indian authority represents terrorism as "religious". The characters who are Indian officers described the insurgency in Kashmir as "jihad" (Roy, 2018, p. 209, 227), and the fighters as "jihadi" (p. 336). In the novel. Das Gupta narrates that, "...this idea of Jihad, has seeped into Kashmir from Pakistan and Afghanistan", and the radical leaders "...preach against the idea of nationalism and in favour of the great Islamic Ummah" (p. 170). Gus Martin (2013) explains religious terrorism as, "a type of political violence... motivated by an absolute belief that an otherworldly power has sanctioned- and commanded- the application of terrorist violence for the greater glory of faith" (pp. 159-160). Many Islamic groups adhere to the concept of "jihad" which can refer to the defense of Islam through force. Those who participate in jihad are called "Mujahideen", and those who die for this cause receive martyrdom and, presumably, entry to the paradise (p. 163). This international movement stemmed from Soviet Invasion of Afghanistan in 1979 when Muslims worldwide came to fight in Afghanistan (p. 179). This is best represented in the novel when the brutal Indian officer, Amrik Singh, taunts the militants that he acts as a guide who helps the jihadi (Mujahideen) to go to heaven (Roy, 2018, p. 336).

Most importantly, *The Ministry* portrays the involvements of the states adding the dimension of state terrorism to the representations of terrorism in Kashmir. On one hand, it shows how the Indian authority considers the Kashmir problem as resulting from Pakistan's state terrorism. The idea of Pakistan's sponsorship of terrorism in Kashmir is clearly seen in the scene in which "Ashfaq Mir", the "Deputy Commandant" of the interrogation center, presents "Aijaz", the captured Kashmiri "milton" or militant:

> The average age of a milton is between seventeen and twenty years. He is brainwashed, indoctrinated and given a gun. They are mostly poor, low-caste boys – yes, for your kind information even we Muslims happily practise caste. They don't

> know what they want. They are simply being used by Pakistan to bleed India. It's what we can call their "Prick and Bleed" policy... His commander, Abu Hamza, was a Pakistani... (Roy, 2018, p. 224).

This scene illustrates how power plays important role in representation: the more powerful agent speaks for someone, and hence defining them. Aijaz is represented by Mir as the person exploited by the terrorist group, and the militancy in Kashmir as Pakistan's sponsored. The claim of "Prick and Bleed" probably comes from "Mushahid Hussain, writing in Pakistan's *Frontier Post*" in 1991, saying that Pakistan applied Afghan's style war to turn Kashmir into "a bleeding wound for India" (as cited in Khurshid, 1994, p. 69). For these reasons, the Indian authority in the novel presents militancy in Kashmir as what Martin calls state assistance of terrorism as foreign policy (p. 97).

Although it is obvious that *The Ministry* attempts to represent the oppressions of people in Kashmir by the Indian state, it should be admitted that this representation of terrorism from the point of view of Indian authority has some grounds since it correlates with the description by the 3rd-person narrator that, "They followed the new Pied Pipers up into the high meadows and alpine glades where training camps had been set up (Roy, 2018, p. 313). Possibly, "Pied Pipers" is the metaphor of the extremist groups supported by Pakistan since it is described that, "Martyrdom stole into Kashmir Valley from across the Line of Control..." (p. 313). In the essay, "The Algebra of Infinite Justice", Arundhati Roy (2001), points out that the secret services of United States and Pakistan helped organizing the jihad against Soviet Russia's occupation of Afghanistan in the 1980s. After the Russians retreated, jihad expanded to other regions around the world including Kashmir, and Afghanistan became the country ruled by Taliban, "a regime of terror" (pp. 114-115). The Pakistan' involvements in Kashmir are pointed out in both of the governmental discourses as well as the humanist viewpoint represented by Roy. It should be stressed that what is often left out is the role of the U.S. in sponsoring the Mujahideen groups. With these regards, it can be summarized that Indian state and its functionaries in *The Ministry* present terrorism in Kashmir as the amalgamation of international terrorism, religious terrorism, and state sponsored terrorism.

However, the novel highlights the atrocities of Indian state's officers which are absent from mainstream media. It problematizes the authoritative representation of terrorism which is disseminated by the state. This is best seen in "GHAFOOR'S STORY", the testimony of Kashmir man in the archive of S. Tilottama, one of two protagonists in *The Ministry*. It narrates how Indian soldiers records a "film" in which they corners "Afghan

terrorist", and kills him in a public toilet. The solders force the narrator to sign the document as the witness of the encounter, while the narrator affirms that the dead is, in fact, a Kashmir man (Roy, 2018, pp. 191-194). This scene urges the readers to question the validity of media representation. Plus, this testimony can be the example of what Edward Said calls the "gross distortion in reality": in his 2002 essay, "Punishment by Detail", Said criticizes that the recurring representations of Palestinian suicide bombers in Western media covers the systematic cruelty of Israeli state against Palestinian people (as cited in Morton, 2010, p. 10). In the same way, the novel portrays that the Indian officers exploit media representation to gain profit. Aijaz, the Kashmiri militant, reveals that the militants buy the weapons from Indian army: he expresses his grudge that, "Everybody on all sides is making money on the bodies of young Kashmiris" (Roy, 2018, p. 228).

Furthermore, these mainstream representations distract the public opinion from the severer form of terror i.e. state terrorism perpetuated by the Indian state, as well as the major cause of the problem i.e. the occupation of Kashmir by Indian army. Most apparently, the images of atrocities in Kashmir Valley such as massacre, torture, and shooting floods the novel. In his memory, Das Gupta narrates the Indian state's counterterrorism strategy that:

> Our Ace of Spades was to be the Ikhwan-ul-Muslimoon, the Muslim Brotherhood, our counter-insurgency force, an opportunistic militant group that had surrendered as a group... We had regrouped and rearmed them, and returned them to the fray. The Ikhwanis were rough men, mostly extortionists and petty criminals who had joined the militancy when they saw profit in that endeavour... (Roy, 2018, p. 172).

The leader of the group, "Prince of Darkness", and his cohorts extorts and kills many people in Srinagar, the capital of Kashmir, and invokes "terror" among civilians (p. 172). The Indian administration applies them to find the local information, and carry out the secret operations which cannot be done by the security force (p. 172). The group shares the camp with "Border Security Force". When the public protest breaks out because of their crimes, the security force shoots into the crowd, killing 14 people (p. 172). The involvements and supports of Indian authority for the violence acts of mafia alone can be perceived as state sponsorship of terrorism.

The Ministry continues to portray this violent acts from the Indian state throughout the novel. In chapter 9, "The Untimely Death of Miss Jebeen The First", the readers learn how the Kashmiri militant, Musa Yeswi, lose his wife, Arifa Yeswi and daughter, Miss Jebeen,

when the Indian soldiers shoot into the funeral procession while they are watching from the balcony of their home (pp. 322-324). The multiple acts of violence are portrayed in the most graphic details. When S. Tilottama, the female architect and lover of Musa Yeswi, is caught by Amrik Singh in the round-up. She is accused as being with the terrorist, and brought to the interrogation room which looks like ordinary workshop, but:

> She knew that the pillars were the instruments of the most favoured form of torture in Kashmir. They were used as 'rollers' on prisoners who were tied down while two men rolled the pillars over them, literally crushing their muscles. More often than not, 'roller treatment' resulted in acute renal failure. The tub was for waterboarding, the pliers for extracting fingernails, the wires for applying electric shocks to men's genitals, the chilli powder was usually applied on rods that were inserted into prisoners' anuses or mixed into water and poured down their throats (Roy, 2018, 381).

In fact, the interrogation in Kashmir is the euphemism for torture. Ordinary people are frightened by "... the army camps and tortures centres that had mushroomed across the Valley" (p. 381). The armored jeep which is used by the army in "cordon-and-search operations" to round up people to be tortured or forced disappeared becomes the "symbol of dread" (p. 229). As Martin elaborates that torture serves as the tool for intimidation (2013, p. 96), the atrocities from the state such as violent crackdown of protest, and torture which are directed against Kashmir people, constitutes an act of state terrorism.

In the novel, the terrors in Kashmir usually come from the Indian soldiers such as Amrik Singh, and their auxiliaries such as Ikwan group. These men can be viewed as the cause of terror among the Kashmir people. In "Affective Economies" Sara Ahmed (2004) gives the definition of terrorism in the aspect of emotions that:

> Fear is, of course, named in the very naming of terrorism: terrorists are immediately identified as agents of extreme fear, that is, those who seek to make others afraid (less mobile or less free to move) as well those who seek to cause death and destruction (p. 128).

The novel portrays the Indian authority and its functionaries as the agent of fear and death. Reading the definition from Oxford English Dictionary, Boehmer and Mortan see terrorism as "a policy of intimidation" (2010, p. 6). They also describe that, "the foundations of colonial rule are based in terror", and "state-terror models anti-colonial insurgency" (p. 13). Given

these definitions, the measures which are presented as counterterrorism such as interrogation, cordon-and-search operation, and intelligent service degenerate into the acts of terrorism such as torture, and killing. For these reasons, it can be analyzed that *The Ministry* places more emphasis in representing state terrorism by Indian authority in Kashmir, as well as pointing out the issue of Indian occupation.

In *The Ministry*, Indian administration of Kashmir is represented as the major cause of insurgency in Kashmir. This on-going conflict is one of the gravest colonial legacy of the British Empire. In *Ghosts of Empire: Britain's Legacy in the Modern World*, Kwasi Kwarteng (2012) described that, after the Partition of India and Pakistan in 1947, Hari Singh, the last Maharaja of Kashmir, who was Hindu, acceded the state of Kashmir to India against the wills of the majority of Kashmir people who were Muslim (pp. 125-129). In the 1989, the insurgency broke out in the form of anti-India protest. Several Islamic militant groups which are supported by Pakistan have waging guerrilla warfare against Indian army since 1991 (pp. 137-138). *The Ministry* portrays the Kashmir insurgency in the 1990s. In chapter 9, the beginning of how Kashmir people become militants is described that:

> Only after they had been given guns of their own, after they had curled their fingers around the trigger and felt it give, ever so slightly, after they had weighed the odds and decided it was a viable option, only then did they allow the rage and shame of the subjugation they had endured for decades, for centuries, to course through their bodies and turn the blood in their veins into smoke. (Roy, 2018, p. 311).

In this passage, the choice of taking up arm originates from "rage and shame" of Indian rule which is described as "subjugation". With this regard, the Kashmir conflict as represented in *The Ministry* can be perceived as the continuation of the problem of colonialism. In "Terrorism, Orientalism, and Imperialism", Stephen Morton (2007) analyzes that the discourse of terrorism functions in the same manner of Orientalism as it represents the colonial subjects as the others to justify the suspension of law during crisis (p. 36). Throughout the story, several atrocities from the Indian government are committed by the excuse of combating terrorism. The actions such as detentions of young Muslim men in Delhi, as well as the torture in Kashmir cannot be done during the normal times. This situation can be viewed as the re-emergence of colonial conditions which are prompted by the problem of terrorism.

The mindset of Indian authority toward the militancy in Kashmir is best represented when Das Gupta refers to the sentence from the film *Apocalypse Now*, "Terminate with

extreme prejudice". This global reference has potential to undermine the governmental portrayals of terrorism as it invokes the images of ruthlessness and barbarity of American soldiers killing Vietnamese people during the war against Vietcong insurgency. Since *Apocalypse Now* is partly inspired by Joseph Conrad's *Heart of Darkness*, the novel about the Western explorers during the era of high colonialism, the reappearance of this reference in *The Ministry* may show "the continuation of the authority structures of the colony in the post-imperial nation" (Boehmer & Morton, 2009, p. 7). The punch line, "The horror! The horror!" which is the last words of both colonel Kurtz in *Apocalypse Now*, and Mr. Kurtz, in *Heart of Darkness* (Conrad, 2013, p. 90) signifies colonial or postcolonial terror (Boehmer & Morton, p. 7), which reappears as Indian state terrorism in the Kashmir valley as represented in *The Ministry*.

Although the problem of terrorism in Kashmir is extraordinarily complex, *The Ministry* manages to represent almost every facet of terrorism in Kashmir. On one hand, it shows how the Indian authority represents the problem of terrorism in Kashmir as stemming from the Islamic movements with the relations with Pakistan state and Afghan mujahideens. On the other hand, it portrays how the representations from the authority overshadow the other problems including Indian state terrorism against ordinary people, and the Kashmiri people's protest against India rule. This problem can also be viewed as the continuation of colonial conditions caused by the legacy of British Empire. In this manner, Roy greatly challenges the mainstream images of terrorism in Kashmir by pointing out the problems of the mainstream representations, and countering it with multiple representations from various perspectives.

5. Conclusion and Discussion

Although *The Ministry of Utmost Happiness* is more concerned in representing the oppressed and marginalized people in India, it has to deal with the issue of terrorism as the dominant and powerful discourse circulated within the context of subcontinent. It traces and represents every aspect of the problem. By doing so, it represents terrorism from various perspectives resulting in the multiple representations of terrorism within the story. Despite the presences of international terrorism, the representations of terrorism in the novel inclines to the problems of state terrorism. Inside these representations, the dynamism between global and local can be perceived on both the narrative plot and symbolic level. In term of plot, it portrays how global terrorism affects the lives of people in the subcontinent, as well as how the global representations of terrorism pose the problem to them. The global discourse of terrorism enables the Indian authority to portray the local

extremists as “the others”, and exploit the political circumstance to oppress the people whom they see as “the others”, in this case, the Indian Muslims, and Kashmir people. On the symbolic level, the novel employs various metaphors, and references which is well-known in global context to represent the problems in subcontinent contexts as the global issues. Therefore, the novel complicates, problematizes, and challenges the mainstream representations of terrorism through showing the dynamism between global and local in its representations.

References

Ahmed, S. (2004). Affective Economies. *Social Text, 22*(2), 117-139.

Balakrishnan, R. (2018). India and the Crime-Terrorism Nexus. *Counter Terrorist Trends and Analyses, 10*(9), 11-17.

Batra, J. (2017). Politico-literary response to terrorism: a study of Arundhati Roy's the ministry of utmost happiness. *Humanities and Social Sciences Review, Vol.7* (No.2 (2017)), 429-437.

Boehmer, E., & Morton, S. (2009). Introduction: Terror and the Postcolonial. In *Terror and the Postcolonial* (pp. 1-24).

Brando, M., Duvall, R., Conrad, J., Ashley, J., & Coppola, F. F. (1979). *Apocalypse now. [videorecording]*. United Artists.

Conrad, J. (2013). *Heart of Darkness*. HarperCollins.

Hall, S. (1997). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: Sage in association with the Open University.

Hall, S. (1997b). THE SPECTACLE OF THE 'OTHER'. In S. Hall (Ed.), *Representation: cultural representations and signifying practices* (pp. 223-285). London: Sage in association with the Open University.

Gabriel, K., & Vijayan, P. (2012). Orientalism, terrorism and Bombay cinema. *Journal of Postcolonial Writing, 48*, 299-310. doi:10.1080/17449855.2012.678744

Gorman-DaRif, M. (2018). Post-Magic: The Female Naxalite at 50 in Arundhati Roy’s The Ministry of Utmost Happiness and Neel Mukherjee’s A State of Freedom. *South Asian Review, 39*(3-4), 298-310. doi:10.1080/02759527.2018.1538729

Iyer, N. (2018). Narrating a Fragmented Nation: Arundhati Roy’s The Ministry of Utmost Happiness. *Revista Canaria de Estudios Ingleses*, 163-173. doi:10.25145/j.recaesin.2018.76.12

Jenkins, B. M. (1985). *International Terrorism: The Other World War*: RAND Corporation.

Khan, M. S. (2017, August 31, 2017). Truth has a habit to prevail. Retrieved from https://www.greaterkashmir.com/news/opinion/truth-has-a-habit-to-prevail/

Khurshid, S. (1994). *Beyond terrorism: new hope for Kashmir*. UBSPD.

Kwarteng, K. (2012). *Ghosts of empire: Britain's legacies in the modern world*. London, Bloomsbury.

Martin, G. (2013). *Understanding terrorism: challenges, perspectives, and issues*. Sage Publications.'

Monaco, A. (2018). Fantasy and history in postcolonial India: the case of Arundhati Roy's anti-global novel. *Europeansouth journal*, 3, 57-70.

Morton, S. (2007). Terrorism, Orientalism and Imperialism. *Wasafiri, 22*(2), 36-42. doi:10.1080/02690050701336774

Mustafa, R., & Chaudhry, Z. J. (2019). Representation of 'The Other': Tracing the 'Otherized' Segments of Contemporary Indian Society in Arundhati Roy's The Ministry of Utmost Happiness. *South Asian Studies, 34*(2), 489-504.

Green, P. (2002). A QUESTION OF STATE CRIME? In Scraton P. (Ed.), *Beyond September 11: An Anthology of Dissent* (pp. 71-77). LONDON; STERLING, VIRGINIA: Pluto Press. doi:10.2307/j.ctt18fs9k4.15

Roy, A. (2001). The Algebra of Infinite Justice. In *Power Politics* (Second edition ed., pp. 105-145). South End Press.

Roy, A. (2009). Democracy's Failing Light. In *Field Notes on Democracy: Listening to Grasshoppers* (pp. 1-29). Haymarket Books.

Roy, A. (2018). *The Ministry of Utmost Happiness*. Penguin Books.

Scraton, P. (2002). Preface. In P. Scraton (Ed.), *Beyond September 11* (pp. x-xiii). Pluto Press.

Sreenivasan, M. (2017). Historicizing Fiction: Critiquing Contemporary India in Arundhati Roy's *The Ministry of Utmost Happiness*. *JOURNAL OF LITERATURE & AESTHETICS, JAN.-JUNE 2017, 17*(1), 111-120.

Phraseological Units with a "Soul" Component in Russian: Structural-Semantic Analysis

Sergei Kabanov
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The nature of meaning of phraseological units is closely connected with the knowledge of the native speaker, with the practical experience of the individual, with the cultural and historical traditions of people that speak this language.

This work examines phraseological units with a “soul” component. The research sets the task of carrying out structural-semantic analysis of phraseological units to identify the types of phraseologisms according to their structure, according to combination of parts of speech, to identify what meanings the component душа (soul) conveys in these phraseological units and to found out common meanings and ideas that unite phraseological units with different connotations.

Keywords: phraseological unit, semantic analysis, structural analysis, Russian language

สำนวนรัสเซียที่มีคำว่า จิตวิญญาณ เป็นส่วนประกอบ โครงสร้างและความหมาย อีกทั้งการวิเคราะห์สำนวน

Sergei Kabanov
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ลักษณะความหมายของสำนวนที่เชื่อมโยงกับความรู้ของเจ้าของภาษา ประสบการณ์ในการฝึกฝนของแต่ละบุคคล ประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับสำนวนที่มีคำว่า จิตวิญญาณ เป็นองค์ประกอบ อีกทั้งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างและความหมายของสำนวน รวมถึงการวิเคราะห์สำนวน ผลงานในบทวิจัยนี้ได้มีการนำความหมายเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์ที่เป็นหน่วยวลี มาแสดงให้เห็นถึงช่วงที่มีการใช้วลีนั้นมากที่สุด อีกทั้งจำนวนของวลีในเอกสาร และในภาษารัสเซีย นอกจากนี้ยังบ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้คำตามโครงสร้างตามการรวมกันของวลี รวมทั้งยังบ่งบอกให้เห็นถึงความหมายของสำนวนที่มีคำว่า จิตวิญญาณ เป็นส่วนประกอบอยู่ในสำนวน และบทวิจัยนี้ยังเป็นการค้นหาความหมายและแนวคิดจากหน่วยวลีที่รวมกันโดยมีความหมายแฝงที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

คำสำคัญ สำนวน การวิเคราะห์ความหมาย ภาษารัสเซีย

1. Introduction

Each nation is characterized by perception and special interpretation of the surrounding world, which finds its ways of expression. The language plays an important role in this interpretation. Language reflects the worldview of an ethnos, features of national culture, expresses a person's attitude to the surrounding reality (Вахрушева: 16).

Even in ancient times people associated the world around them with the head, hands, soul, etc. People more fully conveyed their thoughts and feelings by using names of body parts figuratively. Thus, these concepts are an important object of research in modern linguistics. Being one of the oldest and very important categories of vocabulary, somatisms have great opportunities for the formation of phraseological units.

Anthropocentrism is one of the main directions of linguistics in XX and XXI centuries. The principle of "personality is in the language" has recently found a response in the works of Russian researchers.

Nature of the meaning of phraseological units is closely connected with the knowledge of a native speaker, with the practical experience of an individual, with the cultural and historical traditions of people speaking a certain language.

Many Russian and foreign linguists such as Blum (А. Блюм), Lysenkov (Ю. А. Лысенков), Birikh (А. К. Бирих), Kulichenko (Ю. Н. Куличенко), Korolevskaya (Е. М. Королевская), W. Mieder (В. Мидер), Mokienko (В. М. Мокиенко), Stepanov (Л.И.Степанова), Telia (В.Н.Телия) and others studied phraseological units.

The term ‘phraseological unit’ can be found in works of Brazilian (Silva), Spanish (Lupianez), Latvian (Naciscione), Finnish (Heinonen) and other researchers.

2. Theoretical framework

The concept of phraseological units (fr. Unité phraséologique) as a stable phrase, the meaning of which cannot be deduced from the meanings of its constituent words, was first formulated by the Swiss linguist Charles Bally.

Later, academician Viktor Vinogradov was the first to create a classification of phraseological units of the Russian language, that outlined the ways for their further study.

He gives the following definition to phraseological units: these are stable lexically indivisible phrases, the meanings of which are motivated by the meanings of the constituent words, which are not derived directly from them, but arise on the basis of figurative rethinking (Виноградов. 2017: 47).

There are many other variants of definitions for the term “phraseological unit”. We will have a look at some of them.

Mokienko identifies a phraseological unit as a combination of words that has relative stability, reproducibility in finished form, expressiveness and complete meaning" (Бирих. 2017: 26).

According to Vezhbitskaya, phraseological units are "stable combinations of words with complicated semantics, which are not formed randomly" (Вежбицкая. 2015: 13).

According to the definition of Ilyushchenko, a phraseological unit is a separately formed unit with full or partial syntactic transformation (Ильющенко. 2016: 19).

Many linguists agree that PU is a complex structure and has distinctive features.

Vinogradov shares the opinion of Ch. Bally, who considered that one of the features of a phraseological unit is "synonymous substitutability by a word of the entire phraseological unit or some of its elements, depending on the semantic type of phraseological unit" (Виноградов. 2017: 132).

Belichenko, in turn, identifies such features as "stability of use, semantic complexity, separate formality (Беличенко. 1999: 58).

Gahk singled out "untranslatability into other languages" as the main feature of a phraseological unit (Гак. 2015: 192),

Kulichenko, Korolevskaya consider the main features of the phraseological units to be " generalization of semantics, integrity of meaning, imagery and expressiveness" (Куличенко. 2017: 109).

Shmelev also refers expressiveness and phraseological imagery to the typical characteristic of phraseological units (Шмелев. 2016: 97).

Thus, all of the above allows us to assert that scientists agree on the definition and main features of phraseological units and it bring us to the following definition of PU. So, a phraseological unit is a few words united by meaning and representing an integral structure. Integrity is the main feature of a phraseological unit. Stability of use, semantic complexity, separate formality, emotional coloring - all this refers to the peculiarities of phraseological units. Thus, phraseological unit is the term that includes all the types of set phrases of all levels of indivisibility when the meaning can partly be or can't be received from its constituent components.

3. Research Methodology

There are different classifications of phraseological units based on criteria of semantic indivisibility, their structure, etymology, stylistic characteristics and etc. The purpose of our research is to conduct structural-semantic analysis and in this regard first of all let's have a

look at classification approaches that we used in our work and let's start with Shanskiy structural classification of PU.

Phraseological units always act as a whole, consisting of words that are different morphologically and are in different syntactic relationships with each other. According to the structure of phraseological units, Shansky divided them into two groups: 1) sentences and 2) word-combinations (Шанский. 2015).

The first group of PU is divided into another two sub groups according to their meaning: nominative - phraseological units that call a certain phenomenon of reality and communicative - phraseological units that convey whole sentences, used either independently or as a structural part of a more complex sentence. When a nominative PU is in a sentence, the components of it function as a subject and a predicate. Communicative PU are usually proverbs.

Phraseological units corresponding to word-combinations fall into the following groups that you may see in the table. Noun-component is mostly a noun in nominative case. Case-prepositional component is a noun in any case preceded by a preposition.

3.1 Data Collection

In total, this work analyzed 37 phraseological units of the Russian language with the "soul" component, selected from the dictionary of the Russian language by Ozhegov () and the electronic dictionary "Akademik".

3.2 Data Analysis

Sviontkovskaya distinguishes qualitative, quantitative and qualitative- quantitative expressive units: qualitative expressive meanings are characteristic of phraseological units, in the denotative meaning of which they are highly expressed родственная душа (*a soul-mate, a close person by spirit, mind, not by blood)*; quantitative expressive meanings are characteristic of phraseological units with intensity of action or with a quantitative component in its meaning всеми фибрами души from фибры душ *(entirely, completely, by all/every cell of your body);* qualitative and quantitative expressive meanings are combinations the semes of both - quantitative and qualitative душа в пятки ушла *(to get frightened very much (intensity)* (Свионтковская. 2000: 13).

Vostryakova, studying evaluativeness, understands by it a component of connotation, which fixes in the meaning of a word information about an approving or disapproving (positive or negative) attitude to the object or phenomenon (Вострякова. 1996: 31).

For example: **Positive connotation**: распахнуть душу to openheartedly tell someone about something in detail with positive component: to trust someone enough to share intimate thoughts; **Neutral connotation**: отдать душу (Богу) to pass away, to die.

There is no positive or negative connotation. To pass away, to die – is a mere fact; **Negative connotation**: лезть в душу to pry into one's feelings. Negative component: to annoy someone.

Based on the foregoing, for further study of the structure of phraseological units, we will use the Shanskiy classification, where phraseological units are grouped according to the parts of speech and their order.

The semantic analysis will be based on the idea of Vostryakova, which offers to study phraseological units from the point of view of positive, negative or neutral connotations. Our semantic analysis will be as well based on the Sviontkovskaya approach, which suggests structuring phraseological units into quantitative, qualitative and qualitative-quantitative.

4. Results

My first task was to structure the phraseological units and the best classification for that was Vostryakova approach where PU are separated into three different groups according to their connotation – positive, negative or neutral.

In the end of semantic analysis according to her approach we obtained the following results:

Phraseological units with neutral connotation prevail - 35%. These phraseologisms represent people's life: прикипеть душой (to come to love deeply and for long time). The group is represented mostly by phraseologisms which express fear or anxiety: болеть душой (to be sick at heart constantly, to worry about someone very much).

Phraseological units with positive connotation make up to 38%. The majority of phraseologisms in this group represent the concept of sincerity: душа нараспашку (open-hearted), от всей души (as sincerely as possible), поговорить по душам (to have a talk, conversation in a friendly, close, sincere, understanding manner) and others.

The group of phraseological units with negative connotation contains 27% of examples. Phraseologisms of this group united by the dominant meaning of insulting someone: плевать в душу (to insult what is most dear, sacred to someone); or causing someone troubles or discomfort: стоять над душой (to persistently annoy someone with one's presence).

The second semantic analysis is according to Sviontkovskaya approach. According to her classification we found out that qualitative phraseological units make up 48%. The qualitative phraseological units represent satisfaction or dissatisfaction: бальзам на душу (something pleasant, satisfying, comforting). A huge group of phraseological units express the quality of closeness or sincerity: родственная душа (a soul-mate, a close/related

person by spirit, mind, not by blood). Some of the phraseologisms may give us the information about personality which they refer to. Negative character traits are conveyed through the following phraseological units: плевать в душу (to insult what is most dear, sacred to someone). The phraseologism **как бог на душу положит** (at random, anyhow, carelessly) identifies a careless, lazy person that doesn't care about putting any efforts to get a better result. Many phraseological units tell us about person's state of mind and his/her emotions: **кошки скребут на душе** (to feel heavy-hearted because of guilt).

Quantitative phraseological units make 37%. The quantitative phraseologisms represent 1) intensity of action: запасть в душу (to have one's heart set on something very much); 2) absence or small amount: ни копейки за душой (absence/lack of property); 3) large amount: всеми фибрами души (entirely, completely, by all/every cell of your body).

The smallest group is quantitative-qualitative phraseological units – 8%. These phraseological units represent categories of qualitative and quantitative phraseologisms, for example: **вымотать душу** (to make somebody tired completely) – physical state + intensity of action.

Structural analysis revealed structural variety of phraseological units that were classified according to their type of construction. The group with verb+noun phraseologisms is the biggest one according to Shanskiy classification – 46%. PU which are second large are nominative, noun+genitive, noun+case-prepositional and adjective+noun. The ratio of the rest groups can be seen in the table.

Making a short conclusion we may say that phraseological units with neutral connotation describe some events or situations that happen in life, especially ones that cause anxiety or fear. Phraseologisms with positive connotation mostly express sincerity and generosity. Phraseological units of insult, offence and disturbance belong to the group of units with negative connotation.

According to Sviontkovsaya classification we found out that qualitative phraseological units make up 48%. The qualitative phraseological units represent satisfaction or dissatisfaction, closeness or sincerity, character traits, person's state of mind. Quantitative phraseological units make 37%. The quantitative phraseologisms represent 1) intensity of action, 2) absence or small amount, 3) large amount. The smallest group is quantitative-qualitative phraseological units – 8%. These phraseological units represent categories of qualitative and quantitative phraseologisms and cannot belong to a thematically distinctive category.

Structural analysis revealed structural variety of phraseological units that were classified according to their type of construction. The group with verb+noun phraseologisms is the biggest one according to Shanskiy classification – 46%. PU which are second large are

nominative, noun+genitive, noun+case-prepositional and adjective+noun. The ratio of the rest groups can be seen in the table.

The meaning of the lexeme “душа” in phraseological units expressed in the following lexico-semantic variants: mental world of a person, his consciousness; one or another quality of a person; something supernatural; a inspirer of something, the main person; equivalent, representation of the word “person” and life.

5. Conclusion

The current research results see perspectives of studying the etymology of the phraseological units which will help in better understanding of how the components convey their meaning. Some of the phraseological units still have unknown origin. To find out their origin would be a very interesting experience.

The research demonstrated that phraseological units are various in their definitions but still have common concepts and can be classified according to these concepts. In this prospect, phraseological units with another somatisms such as голова (head), сердце (heart) and etc. can be compared to find out how they differ from each other semantically and structurally.

References

Вархушева, Н.А. Соматические фразеологизмы в островных немецких говорах: автореф.дис...канд.филол.наук: 10.02.04/ Н.А.Вахрушева. – Иркутск, 2009. – 16 с.

Вежбицкая, А.С. Семантические универсалии и описание языков [Электронный ресурс] / А.С. Вежбицкая. – Москва: Языки русской культуры, 2015. – 780 с. http://bookash.pro/ru/book/41049/semanticheskieuniversalii-i-opisanie-yazykov-anna-vezhbitskaya.html

Виноградов, В.В. Лексикология и лексикография: Избранные труды / В.В. Виноградов. – Москва: Наука, 2017. – 312 с.

Вострякова, Н.А. Оценочность как компонент номинативной структуры слова и фразеологизма / Н.А. Вострякова // Взаимодействие языковых уровней в сфере фразеологии: доклад. – Волгоград: Перемена, 1996. – С. 28-30.

Беличенко, Е.А. Функционально-грамматическое варьирование лексем со значением частей тела человека (на примере существительных и глаголов back, hand, head, shoulder): автореф. дис. на соиск. уч. зв. канд. филол. наук / Е.А. Беличеснко. – Санкт-Петербург: 1999. – С. 32-34.

Бирих, А.К. Русская фразеология: историко-этимологический словарь / А.К. Бирих, В.М. Мокиенко, Л.И. Степанова / Под ред. В.М. Мокиенко. – Москва: Астрель, 2017. – 926 с.

Гак, В.Г. Языковые преобразования: Некоторые аспекты лингвистической науки в конце XX века. От ситуации к высказыванию / В.Г. Гак. – Москва: Либроком, 2015. – 368 с.

Ильющенко, Н.С. Фразеологические единицы с компонентом-соматизмом в английском и русском языках (опыт сопоставительного анализа) / Н.С. Ильющенко // ИМПИИЯ. Междисциплинарные лингвистические исследования в постижении иноязычного коммуникативного пространства. – 2016. – С. 24-32.

Куличенко, Ю.Н. Структурно-семантические особенности русских и английских фразеологизмов с соматическим компонентом «голова» в сопоставительном аспекте / Ю.Н. Куличенко, Е.М. Королевская // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота. – 2017. - 8(74). – С. 93-95.

Свионтковская, С.В. Функции зооморфизмов в формировании прагматического потенциала художественного текста (на материале испанского и английского языка): автореф. на соиск. уч. степ. канд. филол. наук / С.В. Свионтковская. – Пятигорск: 2000. – 28 с.

Словарь русского языка «Академик», [Электронный ресурс] - https://academic.ru/

Толковый словарь русского языка Ожегова С.А. / ***Под ред. Скворцов Л.И.*** / Москва: Оникс, 2018. – 1376 с.

Шмелев, А.Д. Русский язык и внеязыковая действительность / А.Д. Шмелев. – Москва: Языки славянской культуры, 2016. – 496 с.

Шанский, Н.М. Фразеология современного русского языка / Н.М. Шанский. – Москва: Высшая школа, 2005 – 160 с.

Thai-English Code-Mixing among Thai Female Superstars on Social Media[1]

Sijaporn Jenjirawattana[2]
Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Abstract

This research aims to explore Thai-English code-mixing among Thai female superstars on social media in three aspects including linguistic units, nativized features, and motivation. The study consists of the content analysis of spoken discourses of four Thai female superstars considered influential on social media, uploaded on YouTube. The collected data, 1,023 words, are presented statistically and descriptively. The overall results indicate that the linguistic unit found the most is lexical words (62.27%); nouns (32.94%) are applied at the highest rate. In addition, truncation (27.13%) is the nativized feature that occurs the most, and convenience (45.75%) is the main motivation for code-mixing. For the individual results, it is revealed that the samples can be categorized into two groups in terms of different levels of code-mixing: lexical level and clausal level. Also, some samples obviously apply nativized features more than the other samples. In addition, the motivation of euphemism appeared in the code-mixing in two samples as a device for softening words in various contexts.

Keywords: Code-mixing, Linguistic units, Nativization, Motivations for Thai-English code-mixing, Social influences on language use

การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยของดาราหญิงไทยที่มีชื่อเสียงในสื่อสังคมออนไลน์

สิจาพร เจนจิรวัฒนา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งสำรวจการปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยของดาราหญิงไทยที่มีชื่อเสียงในสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้กรอบแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ หน่วยทางภาษา ประเภทการปนภาษาอังกฤษกับภาษาไทย และวัตถุประสงค์ของการปนภาษา การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาวาทกรรมที่มีการเผยแพร่ในเว็บไซต์แลกเปลี่ยนภาพวิดีโอหรือยูทูปของดาราหญิงไทยที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 4 คน จำนวนข้อมูลที่เก็บทั้งหมด 1,023 คำได้วิเคราะห์และนำเสนอในเชิงสถิติและเชิงบรรยาย ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า หน่วยทางภาษาในภาษาอังกฤษที่พบมากที่สุดคือ ระดับคำศัพท์ทั่วไป (62.27%) และชนิดของคำที่พบมากที่สุด คือ คำนาม (32.94%) นอกจากนี้ ประเภทการปนภาษาที่พบมากที่สุด คือ การตัดคำ (27.13%) และวัตถุประสงค์หลักในการปนภาษา คือ ความสะดวกสบาย (45.75%) ผลการวิจัย

[1] This paper is based on the author's research project entitled "Thai-English Code-Mixing among Thai Female Superstars on Social Media" submitted in partial fulfillment of the requirements for the Independent Study course (Academic Year 2020), Department of English, Chiang Mai University.

[2] The author is a former student at the Department of English, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

รายบุคคลพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มโดยอิงจากระดับการปนภาษาที่ต่างกัน ได้แก่ ระดับคำ และระดับอนุประโยคขึ้นไป อีกทั้งยังพบการแบ่งประเภทการปนภาษาของกลุ่มตัวอย่างบางคนที่มากกว่าคนอื่น ๆ อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบการปนภาษาของกลุ่มตัวอย่าง 2 คนที่มีการใช้ถ้อยคำสุภาพในบางบริบทโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ถ้อยคำมีความหมายรุนแรงน้อยลง

คำสำคัญ การปนภาษา หน่วยทางภาษา ประเภทการปนภาษาอังกฤษกับภาษาไทย วัตถุประสงค์ในการปนภาษา อิทธิพลทางสังคมในการใช้ภาษา

1. Introduction

In Thailand, although English is not a national or official language, it is considered the most significant foreign language in the society. In the employment market, well-paid careers often require English proficiency as it is necessary for particular work associated with international affairs. Also, English is a required subject at the higher levels of education. Since it is seen as prestigious among Thais, it is allowed to be a part of their communication. Nowadays, English is more approachable because of international information flows caused by globalization. Thai people can acquire English through mass media and be unaware of language mixing in their daily conversations. Therefore, these factors facilitate the increasing use of code-switching and code-mixing in Thai society (Kannaovakun and Gunther, 2003).

Basically, phenomena of language switching within the same speech are called code-switching (CS) and code-mixing (CM). To clarify, according to Cantone (2007), code-switching is categorized as inter-sentential switching which is switching above the clausal level. For instance, a sentence of inter-sentential switching is “I have a quiz tomorrow. วันนี้คงไปด้วยไม่ได้นะ” (I have a quiz tomorrow, so I can’t go with you). Code-mixing is considered as intra-sentential switching which is switching at the lexical level. An example of intra-sentential switching is “I ชอบ this dress” (I like this dress).

Notably, inter-sentential switching or switching at sentence level is considered rare in Thai media (Ruanglertsilp, 2018). There are several studies related to code-mixing in Thai media such as Thai printed media and television programs. For instance, Kumtanit and Srisakorn (2017) investigate code-mixing between Thai and English in Thairath, a popular newspaper printed in Thailand. In the study, the patterns of CM in the newspaper as well as its impacts on readers’ comprehension are examined. Moreover, Yutyothin and Thipsupparat (2018) explore Thai-English code-mixing in a Thai sitcom television program named “Pentor”. The researchers apply the nativized features framework for a characteristic analysis of CM and functions implying motivations for using CM, which will also be the focuses of this research. However, the chosen media such as a newspaper and

a television program in the previous studies are considered old or traditional. Indeed, exploration of the characteristics and motivations of Thai-English code-mixing in the new media of the Internet has rarely been discussed. This gap lays the groundwork for further study.

To fill the gap, this research aimed to (1) examine the linguistic units found in Thai female superstars' Thai-English code-mixing on social media, based on Ho's (2007) classification framework, (2) investigate the nativized features found in Thai female superstars' Thai-English code-mixing on social media, based on Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization framework and (3) analyze the motivations of Thai female superstars' Thai-English code-mixing on social media, based on Hoffman's (1991) motivation framework. Noticeably, since this study explored code-mixing of Thai female superstars on social media, famous women in the entertainment industry and social media were the main variables. As they play influential roles in society, people can be easily influenced by these superstars appearing on globally accessible platforms.

At present, new media seems to outstrip old media, as social media is more convenient for quick access; consequently, people in this generation tend to spend more time on social media. It suggests that the use of code-mixing on social media can significantly affect people's language behavior. The widely used platforms among Thai people are Facebook, Twitter, Instagram, and YouTube. Generally, video contents are mainly from YouTube, the source of video-sharing, and the contents can be shared further on other mentioned platforms with captions added.

In this research, superstars' spoken discourses are the main focus rather than scripted dialogues in visual media such as films or dramas. To explain, apart from performances of superstars in films, dramas, and television shows, many audiences also are interested in their lifestyles and private lives. Indeed, these superstars' favorable performances lead the audience to follow their real lives and possibly look up to them as role models. In this way, the researcher is able to directly explore the speech behavior of superstars or influential people who can be imitated by many people. In other words, since superstars are influential and powerful, it can be said that their speech behavior may become phenomena in society. Therefore, spoken discourses of superstars are worth researching as their speech patterns may affect and influence individuals' language behavior.

This study is another work investigating Thai-English code-mixing, considered a phenomenon caused by westernization and globalization. The readers can gain more understanding of how code-mixing is used in a Thai context as well as why people mix

the languages in their conversations. Also, they can apply some interesting patterns of code-mixing used which can be beneficial for more effective communication. More importantly, with the examination, the audience can recognize the power of influential people and social media affecting their language behavior. Accordingly, this study is expected to clarify CM used among Thai female superstars and their motivations in using it, which could be useful for further linguistic studies and for people who are interested in this field.

2. Literature Review

In this section, theoretical frameworks related to code-switching (CS) and code-mixing (CM), and some previous studies related to this research are discussed.

2.1 Theoretical Frameworks

In this part, theoretical frameworks related to CS and CM including language contact and bilingualism, definitions of CS and CM, classification of CM in terms of linguistic units, nativization of English, and motivations for CS and CM are provided.

2.1.1 Language Contact and Bilingualism

Language contact occurs when bilingual or multilingual individuals interact with each other, and their varieties of languages affect each other. Thus, there is a transfer of linguistic features in language contact. If the contact occurs among bilinguals, a greater impact of interference of such phenomena on norms of languages can be caused (Weinreich, 1953). According to Appel and Muysken (1987), from a sociolinguistic perspective, language use in a bilingual community is varied. Bilinguals are able to choose a particular language to use in different situations. Their language choice depends on social factors including speakers' backgrounds and the social consequences of the language use. For example, Thai-English bilinguals may choose to code mix when they realize that their interlocutors are also competent in Thai and English, as it may facilitate their communication. On the contrary, if bilinguals realize that their partners are monolingual, they will avoid switching and mixing codes, as it may impede effective communication.

In terms of social-psychological factors, people may be indirectly forced to learn or attempt to speak other languages apart from their mother tongue, by social pressure, since individuals' attitudes towards a particular language are significant factors (Appel and Muysken, 1987). To illustrate, English is considered prestigious in Thailand and the Thai government has attempted to increase Thai students' English proficiency and make the English language a second language of Thai people (Piamsai, 2017). Hence, as the English

language is seen as the most significant foreign language in Thai society, Thai people tend to attach importance to English; thus, code-mixing could be a beginning or basic way for them to let English become part of their conversation. In addition, to endeavor to speak or learn a language, motivation is the essential factor. Learners might want to be part of the community of the target language which can be refered to as *integrative motivation*. Also, they can have *instrumental motivation* and learn other languages for professional, educational, or other instrumental reasons (Appel and Muysken, 1987). Therefore, it can be seen that social factors play a significant role in the process of learning another language, or becoming bilingual.

According to Giles et al. (1987), the dynamics of language contact can be subject to contrary forces including *convergence* (dynamics of accommodation) and *divergence* (group loyalty). To elaborate, the former is the need to reach communicative efficiency and decrease social distance; hence, this force encourages speakers to adapt their speech through switching or mixing codes, in order to accommodate and spread linguistic features across languages. For example, an English speaker who is competent in Spanish may increase the use of English-Spanish CS and CM in a conversation with an English-Spanish bilingual in order to accommodate each other and facilitate their communication. The latter refers to the need to differentiate oneself from others in order to preserve a sense of group identity. In this way, speakers refuse to accommodate and increase language and culture distinction through code-switching in the way that codes are clearly distinguished and less mixed. For instance, Thai-English bilinguals apply CS and CM when their partners are also Thai-English bilinguals in order to express group identity and differentiate themselves from others who might be monolingual.

2.1.2 Code-Switching (CS) and Code-Mixing (CM)

According to Gumperz (1982, p. 59), the definition of code-switching (CS) is “the juxtaposition within the same speech exchange of passages of speech belonging to two different grammatical systems or subsystems”. Additionally, Wardhaugh (2006) defines code-mixing (CM) as a phenomenon in which speakers switch from one language to another in communication and the alternation is in one utterance. In terms of terminology, Cantone (2007) explains that CM is a subset of CS, which is called *intra-sentential* CS. To elaborate, CS is classified into two types. The first type is *inter-sentential* CS or *extra-sentential* switching, occurring when interlocutors communicate from sentence to sentence, whilst *intra-sentential* CS, known as CM, occurs within a sentence.

In terms of elements, code-switching and code-mixing are composed of the matrix and the embedded language. The matrix language or the stronger language is considered

more dominant than the embedded language or the weaker language. Switching from the matrix to the embedded language occurs when speakers want to fill the gap of words that are not accessible for a moment in the matrix language. Also, when some words that they think of in the embedded language do not exist in the matrix language, they switch the language in order to convey their intended meaning accurately (Myers-Scotton, 1993). For example, Thai people can sometimes switch their Thai, the matrix language, to English, the embedded language, when they use borrowed technological words such as the words "online" and "virus".

2.1.3 Classification of Code-mixing in terms of Linguistic Units

Ho (2007) classifies code-mixing in 7 linguistic units as follows:

(1) Letters of the alphabet refer to the use of English letters instead of words such as abbreviations and acronyms. For example, "USA" is an abbreviation of "United States of America", and "NASA" is an acronym of "National Aeronautics and Space Administration".

(2) Short forms are English words that are shortened such as "hi-so" which is a reduction of the word "high society".

(3) Proper nouns refer to specific names of people, places, and other things such as "Donald Trump" and "Chiang Mai".

(4) Lexical words refer to major word classes including nouns, verbs, adjectives, and adverbs. For example, the word "approachment" is a noun; the verb, adjective, and adverb are "approach", "approachable", and "approachably," respectively.

(5) Phrases are meaningful groups of words used as units in a sentence such as "a tall guy".

(6) Incomplete sentences refer to sentence fragments or sentences that are missing either subjects or predicates. Also, it can refer to a dependent clause standing alone in a sentence that cannot convey a complete concept such as "When I do it, ฉันสนุก" (When I do it, I have a lot of fun.) and "If I knew this, ฉันจะไม่ทำ" (If I knew this, I wouldn't do it.)

(7) Single full sentences are grammatical sentences consisting of both subjects and predicates, and expressing complete concepts or ideas such as "เธอเก่งมาก you're so talented" (You're very good at it, you're so talented.)

2.1.4 Nativization of English

According to Kannaovakun and Gunther (2003), nativization of English is a phenomenon of language change as other local languages assimilate the characters of the English language. The following six types of English nativization are found in Thai-English code-mixing among Thai people.

(1) Truncation is an English word that is shortened. It appears in several ways which

are the retention of either the first syllable or the last syllable, or the deletion of the central syllable of a word. For example, "specification" is truncated to "spec".

(2) Hybridization is an English word blended with Thai language and forming a new word with the original meaning. For example, the word "server" is hybridized to "เด็ก serve" (เด็ก [dèk] "child").

(3) Conversion is a part of speech change of a word when it is used in another language. For example, "Line", a name of an application considered as a noun, is changed to a verb in Thai. For example, "ฉัน Line ไปหานะ" (I'll text you on Line.)

(4) Semantic shift is a changing of a word's original meaning in English when it is applied in Thai. For instance, the meaning of the word "featuring" in English is changed to "having sex" in Thai. For instance, "เขา featuring กันแล้วหรอ" (Did they have sex?).

(5) Reduplication is a consecutive repetition of an English word in a Thai sentence. For example, the word "happy" is repeated as in "happy happy".

(6) Word order shift is an alternation of word order in English when it is used in Thai. For example, "case iphone" in Thai is a change of word order from "iphone case" in English.

2.1.5 Motivations of Code-Switching and Code-Mixing

Apart from the characteristics of code-switching (CS) and code-mixing (CM), functions of CS and CM implying motivation are less discussed in other relevant major works in Thailand. In order to profoundly understand the occurrence of the phenomena, it is crucial to take motivation into consideration.

According to Hoffman (1991), there are nine motivations for the use of CS and CM; Yutyothin and Thipsupparat (2018) also apply these motivations in their work in Thai contexts. The following nine functions implying reasons and motivations for the use of CS and CM are found in Thai-English code-mixing among Thai people.

(1) Convenience refers to the motivation caused as English words are usually shorter or possess less syllables than some Thai words. Hence, it is more convenient for speakers to replace some Thai words with English words. For example, "มี email มา" (There's an email.) It can be seen that the word "email" is used instead of "จดหมายอิเล็กทรอนิกส์".

(2) Impression means the motivation of using CM to give the listeners impressions of a sense of westernization and modernization, since English is considered prestigious in Thailand (Kannaovakun and Gunther, 2003). For example, the word "hang out" is used instead of "ไปเที่ยว" in Thai.

(3) Euphemism refers to the motivation of mixing languages to avoid possible unpleasant or uncomfortable situations as a foreign language can give listeners a sense of indirectness. For example, the word "fit" is used instead of "อ้วน" (fat) to avoid offensiveness.

(4) Cyberspace convention is the function of using borrowed technological words as commonly used in Thai society. Also, this function can create positive impressions as listeners may perceive it as conveying a sense of modernization such as the phrase "Facebook status".

(5) Pun or *joke* refers to the motivation for mixing English language in a Thai context to excite laughter, such as the word "featuring" which carries the implication of having sex.

(6) Quotation is the function used when speakers switch to English which is the original language of particular statements to avoid mistranslations such as with the word "hysteria".

(7) Referential use is the function used when some English concepts or words existed for a long time before the proper Thai translation emerged. It is hard for speakers to change as such words have become common terms in Thai, such as "spa","fashion", "style", etc.

(8) Repetition used for clarification refers to the repetition occurring when speakers say a word in Thai and repeat the word in the same meaning in English to clarify and reiterate the message such as "แข็งแรง และ strong มาก" (very strong).

(9) Group identity expression is the motivation of speakers who use CS and CM to make particular groups of people's statements less understandable and secretive to outsiders such as "เขาเป็น a crush ของฉัน " (He's a crush of mine.)

The frameworks mentioned previously, Ho's (2007) classification of CM in terms of linguistic units, Kannaovakun and Gunther's (2003) nativized feature classification, and Hoffman's (1991) classification of motivations were applied in this study.

2.2 Previous studies

In this part, previous studies related to CS and CM in different types of collected data in Thai media are reviewed. Also, although the studies on motivations of such phenomena are considered rare, there are analyses of the motivations in the following previous studies.

Several studies in the field of CS and CM have been conducted in Thai contexts. There are different platform types of data collected in each related research such as print media and broadcast media including television and online media. To categorize, print media and the platform of analogue television could be considered traditional media

whilst the Internet is new media. The following subsections present earlier studies concerning CS and CM in traditional media and new media.

2.2.1 Code-switching and code-mixing in traditional media

To begin with, for print media, code-mixing in the form of written discourse in newspapers and magazines is investigated. To illustrate, according to Kumtanit and Srisakorn's (2017) research "Code-mixing between Thai and English in Thai printed media: A case study of the Thairath newspaper", the researchers analyzed the patterns of CM in 31 volumes of the Thairath newspaper by using Ho's (2007) linguistic pattern classification framework and Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization framework. The result of Ho's (2007) framework analysis shows that the linguistic unit found the most is *lexical words*, such as "เอเย่นต์" (agents), whilst *incomplete sentences* are found the least; for example, "มิน่าไผ่ถึงหลง อุ๊ปส์" (No wonder why Phai has fallen in love with...Oops!). For the analysis based on Kannaovakun and Gunther's (2003) framework, it appears that the nativized feature found the most is *semantic shift*, such as "คลิก" (click or get along), whilst *reduplication*, such as "ฮอตฮิต" (hot and hit), is found the least.

Apart from print media, some studies related to Thai-English CM in television programs are available. In the research "The mixing of English and Thai in Thai television programs", Kannaovakun and Gunther (2003) investigated the mixing of English in Thai discourse based on Thai television programs in 5 genres: drama, variety shows, academic talk shows, game shows, and sports programs. The results show that single nouns are used most in CM, and CM occurs even when there are Thai equivalent words such as "course" and "trainer". Moreover, the function of *emphasis* or *clarification* is the least chosen function for the major examples. In addition, celebrities are the group of people using CM the most, followed by specialists and authorities, while program hosts produce CM the most. More importantly, the theory of nativization of English in Thailand is demonstrated in this study; *truncation* is found the most in the research.

Another study of code-mixing in a television program is found in a research entitled "An analysis of English code-mixing in the television series U-Prince", conducted by Tanabut and Tipayasuparat (2018). They analyzed code-mixing used among characters in the series through three frameworks including Ho's (2007) classification, Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization, and Lee's (2012) motivational categories. In Ho's (2007) framework analysis, it was revealed that the *lexical word*, noun, is found the most such as "playboy". The researchers provided possible reason for its highest occurrence in that nouns are content words holding the gist and meaning of particular sentences. For Kannaovakun and Gunther's (2003) nativized feature classification, the feature found the

most is *truncation* such as "inter" (international). The researchers elaborated that *truncation* refers to shortened English words, thus less linguistic effort is required for speakers. In the analysis of motivation based on Lee's (2012) framework, the motivation found the most is *specificity* which refers to English words that fit in better with the Thai context than Thai words. For instance, "hot เหมือนเดิมเลยนะพี่" (You are hot as usual). In this way, speakers can avoid ambiguity when they cannot find equivalent Thai words. Additionally, the researchers mentioned that awareness of partners' linguistic ability and social class significantly affect speakers' frequency of code-mixing.

2.2.2 Code-switching and code-mixing in new media

Some studies of CS and CM on social media in Thai contexts are provided. To start with, Kongkerd (2015) conducted the research "Code switching and code mixing in Facebook conversations in English among Thai users". The researcher investigated the reasons for applying CS and CM in Thai users' English conversations on Facebook and the effects of their application. According to the analysis, the first reason is to express politeness and respect. For example, users usually apply Thai final particles in their English conversations such as "krub" and "ka". The second reason is to convey feelings and meanings in Thai contexts clearly; consequently, the users may mix some Thai words and proverbs in English conversations. The third reason is to express identity and group membership. To clarify, some words in Thai regional dialects are used in the chat, such as "You want vegetables อิหยัง?" (What kind of vegetables do you want?). With the mixing of Thai dialects and English in conversations, the users may feel that they belong to the same group. Although confusion may be caused by CS and CM, there are positive effects as users can develop their motivation for learning English and improve their English skills. Noticeably, despite the fact that the analysis is not based on any classification framework, the analysis of reasons in the research is relevant to the functions and motivations of CS and CM.

In the following research, "A study of Thai-English code-mixing in "Pentor", Thai sitcom television program", conducted by Yutyothin and Thipsupparat (2018), although it is a television program, it can be considered as online media since the program is uploaded on YouTube, an online platform. The researchers investigated the characteristics of code-mixing in 10 most viewed episodes of Pentor on YouTube. The analysis was based on the framework of nativized features presented by Kannaovakun and Gunther (2003), and the functions of code-mixing of Hoffman (1991). The results show that *truncation* appears the most, followed by *hybridization*, *semantic shift*, *conversion*, and *reduplication*. Additionally, for functions of CM, *convenience* occurs the most frequently. Furthermore,

the researcher added that the director may use CM as a tool to modernize particular characters. Besides, CM occurs for different motivations of the speakers; it depends on prestige and particular situations. The research can be considered highly relevant to this study in relation to the same online platform and frameworks applied in the analysis.

In this study, Thai-English code-mixing among Thai female superstars on social media is worth researching since the study's collected data is based on Thai female superstars who are considered influential on social media, new media considered as a perpetually accessible platform for Thai people in current situations.

3. Research Methodology

In this study, content analysis was applied to examine the use of Thai-English code-mixing (CM) of Thai female superstars on social media, by analyzing the data through particular frameworks. In this section, type of research and theoretical framework, population and sampling and research instrument, data collection as well as data analysis are elaborated.

3.1 Type of Research and Theoretical Framework

Content analysis was applied in this study. Mixed-methods were used through three classification frameworks, including Ho's (2007) classification framework, the nativized feature classification framework applied by Kannaovakun and Gunther (2003) and the functions for the use of CM framework conducted by Hoffman (1991) (See details in Section 2.1.3, 2.1.4, and 2.1.5, respectively). Through the frameworks, the data transcription was interpreted and analyzed in a descriptive manner, and frequency and percentage of CM were statistically collected in a quantitative method.

3.2 Population and Sampling and Research Instruments

In this part, the information of the study's population and the criteria set for choosing the samples for this research as well as research instruments are explained.

3.2.1 Population

The population of this research were Thai female superstars in the entertainment industry. The phrase "Thai female superstars" in this context mainly referred to actresses, singers and supermodels. Since Instagram can be considered as one of the most popular platforms among general Thai people and Thai female superstars, Instagram can be seen as the platform used to express their identities. Thus, in terms of the approximate number of Thai female superstars playing roles as influential people on social media, those superstars' Instagram accounts possessing more than one million followers were counted as the population in this study. There were approximately 180 Thai female superstars'

Instagram accounts with more than one million followers each.

3.2.2 Sampling

The criteria for choosing the samples for this study are explained. Firstly, the samples must be Thai-English bilingual, who usually show a use of code-mixing in their speech according to their interviews, as this group of people are competent in the languages and are able to illustrate various Thai-English code-mixing patterns. To elaborate, in terms of being bilingual, the researcher considered each sample's personal background, exposure to English, and current English proficiency due to their interviews in English provided on social media. In this case, all samples used to study abroad and some samples possess English as L1 and Thai as L2 or L3.

Secondly, they must be considered influential on social media, since their language use can influence people in the society; the large number of their followers on the social media platform "Instagram" was taken into consideration. According to the criteria above, four samples consisting of Yaya Urassaya Sperbund (10.4 million followers), Chompoo Araya Alberta Hargate (10.3 million followers), Cris Horwang (4.4 million followers), and Ticha Kanticha Chumma (1.4 million followers) were spot-on.

3.2.3 Research Instruments

The data were not only analyzed in a qualitative way but also in a statistical way. Thus, a computerized program, Microsoft Excel, was the instrument used for calculating the percentage of the data. Besides, another program, Microsoft Word, was used for creating tables presenting the calculated and analyzed data.

3.3 Data Collection

Data sources, methods of data collection, and data organization of the study are elaborated in this section.

3.3.1 Data Sources

Mainly, the data for this research was collected from YouTube which is one of the biggest and the most popular online video sharing platforms that everyone is able to access worldwide. People can search, watch, and upload videos on the platform. Also, they can like, comment, and share those videos to other online platforms, such as Facebook, Instagram, and Twitter, which can serve as minor sources for this research as there might be some other interesting and relevant content to be analyzed. In addition, with the large number of times people share particular videos on YouTube, those videos may become popular and widespread in a short time. Therefore, YouTube was considered powerful and influential for people in the digital era and was suitable to be the main source for collecting the data in this study.

3.3.2 Methods of Data Collection

The methods of data collection are explained in the procedures below:

1) Gathering the data sources: The researcher collected and gathered the data or videos of each sample's interviews or spoken discourses containing the use of code-mixing from the main source, YouTube.

2) Selecting the most relevant data sources: The most-viewed and relevant videos of each sample, which are videos containing a large portion of each sample's Thai-English code-mixing, were selected to be the first priority in the process of gathering the data.

3) Collecting the 90-minute video of selected samples: For the length of the videos of each sample, 90 minutes of the videos were collected; the counted 90 minutes meant that gaps or other contents that were not their spoken discourses showing the use of CM were excluded. The reason why the researcher decided to collect the data within 90 minutes was that this amount of time was considered enough for collecting the data comprehensively.

4) Transcribing and organizing the data: The collected data were transcribed and organized in a descriptive manner.

3.3.3 Data Organization

Each sample was represented by different letters serving as codes. To explain, Yaya Urassaya Sperbund's code was "YY", Chompoo Araya Alberta Hargate was represented as "CH", the code for Cris Horwang was "CR", and "TC" was the code for Ticha Kanticha Chumma. The data of the samples were collected and transcribed in a descriptive manner in the first place. Afterwards, they were arranged in tables for the process of analysis through the frameworks utilized in the study.

3.4 Data Analysis

The collected data were analyzed using a content analysis method based on three classification frameworks of different researchers including Ho (2007), Kannaovakun and Gunther (2003), and Hoffman (1991) (See details of the frameworks in Section 2.1). The procedures were as follows:

3.4.1 Identifying linguistic unit categories of code-mixing

The use of code-mixing was categorized based on classification framework used by Ho's (2007) as follows: *letters of the alphabet, short forms, proper nouns, lexical words* (nouns, verbs, adjectives and adverbs)*, phrases, incomplete sentence,* and *single full sentences* (See details in Section 2.1.3).

3.4.2 Analyzing the categorized code-mixing by calculating the percentage and using a descriptive approach

The results of the classification based on Ho's (2007) framework were analyzed in a descriptive way to obtain the classified information of English language usage in Thai-English CM. Also, the data were statistically calculated in terms of frequency and percentage. An example of the analysis from this classification framework is illustrated below:

CR: "คริสคือ boy boy มาก" (I'm very boyish.)

The word "boy" was categorized as a lexical word as it is a noun.

3.4.3 Classifying the nativized features of code-mixing

The use of code-mixing was classified based on the nativized feature classification framework applied by Kannaovakun and Gunther (2003) as follows: *truncation, hybridization, conversion, semantic shift, reduplication,* and *word order shift* (See details in Section 2.1.4).

3.4.4 Analyzing the nativized features of code-mixing

The results of the classification based on the nativized feature framework applied by Kannaovakun and Gunther (2003) were analyzed in a descriptive manner to acknowledge the characteristics of English nativization in a Thai context. The results were also numerated in terms of frequency. An example of the results based on this framework is shown below:

CR: "คริสคือ boy boy มาก" (I'm very boyish.)

The feature *reduplication* was found in the word "boy" as there was a consecutive repetition of the English word, "boy boy", in the Thai sentence.

3.4.5 Identifying the functions or motivations for the use of code-mixing

The data were ultimately classified by the framework of Hoffman (1991) which involves the functions for the use of CM as follows: *convenience, impression, euphemism, cyberspace convention, pun or joke, quotation, referential use, repetition used for clarification,* and *group identity expression* (See details in Section 2.1.5).

3.4.6 Calculating the percentage of the functions or motivations of code-mixing and analyzing it in a descriptive manner

The examined results based on the functions for the use of CM framework applied by Hoffman (1991) were calculated in terms of percentage and were discussed in a descriptive manner in order to investigate the reasons why the samples code mix. An example is provided below:

CR: "คริสคือ boy boy มาก" (I'm very boyish.)

The function *convenience* was found in the Thai sentence consisting of the English word “boy”used to explain that the female speaker possessed masculine traits. To clarify, as it might be complicated to describe the mentioned concept in Thai, the English word “boy” was used to describe the speaker’s characteristics for convenience.

3.4.7 Summarizing the results and providing discussion of the research findings

The results of the analyzed data were summarized. Also, plausible discussions for the analysis of code-mixing were attempted.

4. Findings

The current research aims to investigate the nativized features found in Thai female superstars’ Thai-English code-mixing on social media, examine the linguistic units found in Thai female superstars’ Thai-English code-mixing on social media, and analyze the motivations of Thai female superstars’ Thai-English code-mixing on social media. In this section, the results of the analyzed data based on the three frameworks including Ho’s (2007) linguistic units classification, Kannaovakun and Gunther’s (2003) nativized features classification, and Hoffman’s (1991) motivation framework are demonstrated, respectively. The overall and individual results of the samples are presented quantitatively and some examples of their code-mixing are provided in order to show the different characteristics of code-mixing.

4.1 Overall results

The researcher collected the data from videos containing discourses of the four samples, Urassaya Sperbund, Araya Alberta Hargate, Cris Horwang, and Kanticha Chumma, published on YouTube. In this section, the overall results based on the three frameworks are presented.

4.1.1 Linguistic units in code-mixing based on Ho (2007)

The overall findings and examples of code-mixing based on Ho’s (2007) classification of linguistic units are presented in this section. It was revealed that all seven linguistic units were found among the samples. The overall results of all samples’ code-mixing based on Ho’s (2007) classification are presented in Table 1.

Table 1

Overall results of linguistic units based on Ho (2007)

Linguistic Units	Number of words	Percentage
1. Letters of alphabet	27	2.64%
2. Short forms	7	0.68%
3. Proper nouns	41	4.01%
4. Lexical words	637	62.27%
- Nouns	337	32.94%
- Verbs	179	17.50%
- Adjectives	108	10.56%
- Adverbs	13	1.27%
5. Phrases	175	17.11%
6. Incomplete sentences	22	2.15%
7. Single full sentences	114	11.14%
Total	1,023	100%

According to Table 1, it was found that the linguistic unit applied the most among the samples was *lexical words* (62.27%) and *nouns* (32.94%) were used the most among the four categories of *lexical words*, followed by another lexical category, *verbs* (17.50%), *phrases* (17.11%), *single full sentences* (11.14%), *proper nouns* (4.01%), *letters of the alphabet* (2.64%), *incomplete sentences* (2.15%), and *short forms* (0.68%). Additionally, the examples of linguistic units based on Ho (2007) are shown in Table 2.

Table 2

Examples of linguistic units of code-mixing based on Ho (2007)

Code-mixing	**Translation**	**Linguistic units**
ยังไม่ CF	I haven't confirmed yet.	Letters of the alphabet
ตอนนั้นหนูเล่น sitcom แล้วไม่เข้าใจมุกไทยค่ะ	At that time, I got a role for a sitcom, and I didn't understand Thai jokes.	Short form (from "situation comedy")
มันเหมือนเป็นโรงเรียน Hogwarts อ่ะพี่	It was like Hogwarts school.	Proper noun
ทุกอย่างมันอยู่ที่ mindset ไงคะ	Everything depends on mindset.	Lexical word (noun)
ไม่ค่อยอยากจะ preach อะไรใคร	I don't want to preach anything to anyone.	Lexical word (verb)
ช่วง 30-35 คือ yearning อยากแต่งมาก	Between 30-35, I was yearning to get married.	Lexical word (adjective)
Exactly! เป็นอย่างนั้นเลย	It's exactly like that!	Lexical word (adverb)

Code-mixing	Translation	Linguistic units
เขาคือ pain in the ass ของเรา	He's a pain in the ass for us.	Phrase
So, before you go, can you ฝากผลงานได้ไหมคะ	So, before you go, can you say something about your new songs?	Incomplete sentence
พี่ ๆ หลายคนคงจะเข้าใจหนูว่า it's not easy to be here.	You guys may understand me that it's not easy to be here.	Single full sentence

In Table 2, examples of the samples' code mixing and their analyzed linguistic units are indicated. To begin with, "CF" is an abbreviation of the verb "confirm", and it is categorized as *letters of the alphabet*. Besides, "sitcom" is a shortened form of "situation comedy". In case of the word "sitcom" and many other English nouns used in Thai sentences, they are also treated as loanwords since they become common English words used among Thais. Moreover, "Hogwarts" is considered a *proper noun* as it is the specific name of the school in Harry Potter, the famous British fiction series. For *lexical words*, each word was categorized based on its form indicating its word class in the sentence; "mindset" is a noun, "preach" is a verb, "yearning" is an adjective, and "exactly" is an adverb. Furthermore, "pain in the ass" is classified as a *phrase* as there is a modifier "in the ass" after the noun "pain". Apart from that, the complex sentence "So, before you go, can you ฝากผลงานได้ไหมคะ" (So, before you go, can you say something about your new songs?) is considered an *incomplete sentence*, as the English part "So, before you go..." is a dependent clause whilst the following clause "can you ฝากผลงานได้ไหมคะ" (Can you say something about your new songs?) is an independent clause containing a complement in Thai. Finally, the sentence "it's not easy to be here." is categorized as a single full sentence as it is an independent clause.

4.1.2 Nativized features based on Kannaovakun and Gunther (2003)

The findings show that all six nativized features based on the framework were found, and there are other additional features appearing in the code-mixing. The overall results of nativized features in code-mixing based on Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization are illustrated in Table 3.

Table 3

Overall results of nativized features based on Kannaovakun and Gunther (2003) and other additional features

Nativized features	Number of words	Percentage
Based on Kannaovakun and Gunther (2003)		
1. Truncation	35	27.13%
2. Hybridization	11	8.53%
3. Conversion	23	17.83%
4. Semantic shift	12	9.30%
5. Reduplication	17	13.18%
6. Word order shift	5	3.88%
Other additional features	Number of words	Percentage
7. Nominalization[3]	24	18.60%
8. Analogical change[4]	2	1.55%
Total	129	100%

As shown in Table 3, it was revealed that the nativized feature found the most among the samples was *truncation* (27.13%), followed by *nominalization* (18.60%) which was added as a new feature, *conversion* (17.83%), *reduplication* (13.18%), *semantic shift* (9.30%), *hybridization* (8.53%), and *word order shift* (3.88%). Meanwhile, the feature that occurred the least was *analogical change* (1.55%). In addition, examples of nativized features based on Kannaovakun and Gunther are shown in Table 4.

[3] *Nominalization* refers to insertion of particular Thai nominalizers such as “การ” or “ความ” in English words or phrases, in order to change the part of speech into a noun. For example, การ talk (talking).

[4] *Analogical change* involves a relation of similarity in which one piece of a language changes to become more like another pattern in that language when speakers perceive the changed part as similar to the pattern which it changes to become like (Campbell and Mixco, 2007). The name of this feature comes from the process of the emerged pattern; another term for this feature is *euphonic couplet* or *คำซ้ำอุจจารณวิลาส* (Jumnongudom, 2013). For example, in the word “บอด้งบอดี้ [bɔ: dôŋ bɔ: dî:]” (body), a sound in the English word “body” [bɔ: dî:] changes to [bɔ: dôŋ] which has no meaning; it can be traced as it reflects another item in the word.

Table 4

Examples of code-mixing based on Kannaovakun and Gunther's (2003) framework and other additional features

Code-mixing	Translation	Nativized features
นางเหมือน noid	She was about to become paranoid.	Truncation
เป็นเด็ก nerd ค่ะ	I am a nerd.	Hybridization
พี่ซันนี่จะมี react อันนึงที่ประจำตัวเขามาก ๆ เลย	Sunny has his own unique reaction.	Conversion
นี่ script รึเปล่าคะ	Is this fake?	Semantic shift
แว่นกันแดดของคน chic chic	This is the sunglasses for chic people.	Reduplication
เป็น mode super steady	It's the super steady mode.	Word order shift
ความ jealous มันเฉพาะตัว	Jealousy is an individual matter.	Nominalization
มันจะมีบาง ดีทง detail [di: thoŋ di: the:w] มันเป็นงานผู้หญิง	There are some details in the work made for women.	Analogical change
มัน fin มาก	It feels really good.	Truncation, semantic shift

In Table 4, examples of nativized features used in the samples' sentences are shown. To start with, for *truncation*, the word "paranoid" was shortened to "noid". Besides, the word "เด็ก nerd", a noun phrase in Thai, which means "a nerd", is hybridization since the phrase contains two words including "เด็ก" (child) and "nerd". To elaborate, a noun "nerd" usually functions as an adjective in Thai context. For example, "คนนี้ nerd มากเลย" (This person is so nerdy). After the mentioned words are hybridized to a noun phrase, it functions as a noun in Thai. Furthermore, the part of speech of the word "react" was changed from verb to noun. To clarify, in Thai, an item that normally occurs after a verb is a noun; in the sentence, there is a verb "มี" (to have) followed by "react" which is a verb in English. Therefore, the word "react" functioned as a noun in the sentence; it is considered *conversion*. Besides, the original meaning of the word "script" was changed. To explain, the original meaning was "a written text for a play", but the sentence meaning was "being fake" when used in a Thai context; accordingly, this illustrates the feature *semantic shift*.

The word "chic" was repeated as "chic chic" for emphasis; hence, it was analyzed as *reduplication*. The phrase "mode super steady" was a result of *word order shift* as the accurate order was "super steady mode". Additionally, the adjective "jealous" functioned as a noun when the Thai nominalizer "ความ" was added to it, "ความ jealous", which

means jealousy. This shows the process of *nominalization*. For *analogical change*, the phrase "ดีทง detail" [di: thoŋ di: the:w] illustrated sound change which can reflect the original word "detail". Finally, the word "fin" was a result of two features, *truncation* and *semantic shift*. To clarify, it was shortened from "finale", and the meaning was changed to "satisfied".

4.1.3 Motivations of code-mixing based on Hoffman (1991)

The results reveal that all nine motivations based on Hoffman's (1991) framework on motivations of code-mixing were found. Also, there is an additional motivation which appeared in the code-mixing. The findings of the analyzed motivations of code-mixing based on Hoffman's (1991) framework are illustrated in Table 5.

Table 5

Overall results of motivations of code-mixing based on Hoffman's (1991) framework and an additional motivation

Motivations Based on Hoffman (1991)	Number of words	Percentage
1. Convenience	468	45.75%
2. Impression	81	7.92%
3. Euphemism	98	9.58%
4. Cyberspace convention	30	2.93%
5. Pun or joke	22	2.15%
6. Quotation	45	4.40%
7. Referential use	139	13.59%
8. Repetition used for clarification	50	4.89%
9. Group identity expression	53	5.18%
Additional motivation	Number of words	Percentage
10. Emotional expression[5]	37	3.62%
Total	1,023	100%

In Table 5, the results of motivations are illustrated. It was found that *convenience* (45.75%) was the motivation found the most, followed by *referential use* (13.59%),

[5] *Emotional expression* refers to the motivation appearing when speakers want to express particular emotions or feelings through another code that they are competent in, as it may be more accurate for the current feelings or they may be more satisfied to express it through another language. For example, Thai speakers exclaim in English "Oh my God!".

euphemism (9.58%), *impression* (7.92%), *group identity expression* (5.18%), *repetition used for clarification* (4.89%), *quotation* (4.40%), *emotional expression* (3.26%) which was the new motivation added, *cyberspace convention* (2.93%), and *pun* or *joke* (2.15%). In Table 6, examples of motivations based on Hoffman (1991) and the additional motivation are presented.

Table 6

Examples of motivations based on Hoffman (1991) and an additional motivation

Code-mixing	Translation	Motivations
ตอนนี้พี่หนูเรียน master's ใบที่ 2 ค่ะ	My sister is now studying for her second master's degree.	Convenience
มันก็จะมี boulevard ที่สามารถเดินได้	There is a boulevard for walking.	Impression
พอเรา age อะไรมันก็ไม่เหมือนเดิม	When we age, everything is different.	Euphemism
อาจจะเคย DM model คนนึง	Perhaps, I used to direct message (DM) a model.	Cyberspace convention
พี่ burn ท่าไหนคะ	What is your posture when you burn calories?	Pun or joke
ฝรั่งเขาเรียกว่า take things for granted	Westerners call this "take things for granted".	Quotation
ผิดที่ฉันเองฉันไม่เข้าใจ fashion	It's my fault, I don't get fashion.	Referential use
หลายคนก็จะบอกว่า why don't you come and use your voice? ทำไมคุณไม่ออกมาใช้เสียง	Many people have asked me why don't you come and use your voice?	Repetition used for clarification
You dug that hole yourself.	You dug that hole yourself.	Group identity expression
ถ้าเป็นตอนนั้นจริง ๆ คือแบบ smoke coming out of my ears	At that time, I was very angry like smoke coming out of my ears.	Emotional expression

In Table 6, examples of the samples' motivations analyzed are shown. To begin with, the word "master's" was used instead of "ปริญญาโท" (Master's degree) as it might require less effort in English in terms of pronunciation and there are less syllables in the English word; hence, it was considered *convenience*. Moreover, the use of "boulevard" was analyzed as illustrating the motivation of *impression* as its fanciness might signal a sense of westernization of the speaker. To clarify, the context of the interview leads to *impression* as the sample was describing a certain place in the US. Accordingly, the sample might try to signal some differences between western and Thai construction and imply that this place in the US is better since the boulevard is provided for pedestrians. For the

motivation of *euphemism*, the matter about age could be considered sensitive in a Thai context and the speaker was talking about aging considered one of problematic factors for her life. Hence, the English word "age" was used instead of "แก่ขึ้น" (get older) by the speaker in order to soften the issue. Besides, the abbreviation "DM" or "direct message" is one of the features of Instagram, a social media platform. To clarify, people can message to any public accounts they want to on the application; therefore, it was considered *cyberspace convention*. Apart from that, the verb "burn" in the sentence could be interpreted in two ways. To clarify, the speaker uttered the sentence when she was interviewed by comedians in a TV show, and dirty jokes were considered a content created in the interview. Thus, the first meaning of the word "burn" was to burn calories and the second meaning was to have oral sex. Consequently, it was analyzed as a *pun* or *joke*.

In addition, the phrase "take things for granted" is an example of a *quotation* since the speaker indicated in the sentence that it is said by westerners and is considered a common English expression. The word "fashion" was considered *referential use* because there are no equivalent words in Thai, and the English term has been used as a loanword among Thai people for a long time. The utterances "why don't you come and use your voice? ทำไมคุณไม่ออกมาใช้เสียง" (why don't you come out and use your voice?) were considered *repetition used for clarification.* To explain, the speaker repeated the first English sentence by saying the same sentence in Thai in order to reiterate the message. For *group identity expression*, the sentence "you dug that hole yourself" was said by the speaker during her Thai interview. The reason why she decided to utter the sentence to her colleague in English might be that she wanted to exclude other people from the conversation. Lastly, the speaker expressed her state of emotion through the phrase "smoke coming out of my ears" as she might feel more comfortable to express her anger in English language; consequently, it was considered an *emotional expression*.

4.2 Individual results

As the chosen samples are influential people who possess the power to influence people's language behavior, their utterances containing code-mixing are interesting and worth exploring. Individual results illustrate some particular language patterns that are widespread and are used among people in society. In this section, the results of the four samples' code-mixing based on the three frameworks are provided individually in a statistical manner.

4.2.1 Linguistic units in code-mixing based on Ho (2007)

The individual findings based on Ho's (2007) classification of linguistic units in code-mixing are shown and compared in Figure 1 in order to demonstrate each sample's different characteristics of code-mixing.

Figure 1

Individual results of linguistic units based on Ho (2007)

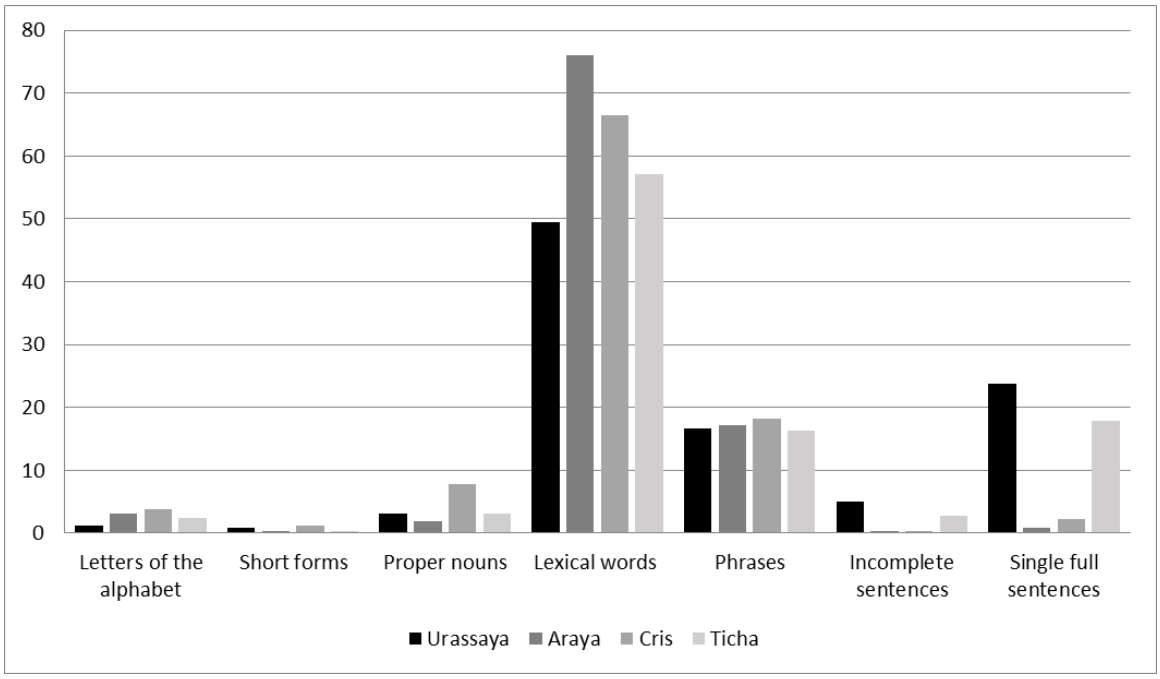

In Figure 1, the frequency of linguistic units used by each sample is shown. There were three linguistic units that outstandingly showed the differences between each sample's code-mixing, *lexical words*, *incomplete sentences*, and *single full sentences*. To explain, *lexical words* were found the most in Araya's code-mixing (76.08%), followed by Cris (66.41%), Ticha (57.14%), and Urassaya (49.42%). On the other hand, *incomplete sentences* occurred the most in Urassaya's code-mixing (5.06%), followed by Ticha (2.78%); Araya and Cris's numbers were equal in this unit (0.39%). Likewise, *single full sentences* appeared the most in Urassaya's code-mixing (23.74%), followed by Ticha (17.86%), Cris (2.32%), and Araya (0.78%). Hence, it can be seen that the samples who tended to code mix the most at the lexical level were Araya and Cris whilst Urassaya and Ticha seemed to code mix above the clausal level more frequently.

4.2.2 Nativized features based on Kannaovakun and Gunther (2003)

The individual results based on Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization framework are presented in Figure 2.

Figure 2

Individual results of nativized features based on Kannaovakun and Gunther (2003) and other additional features

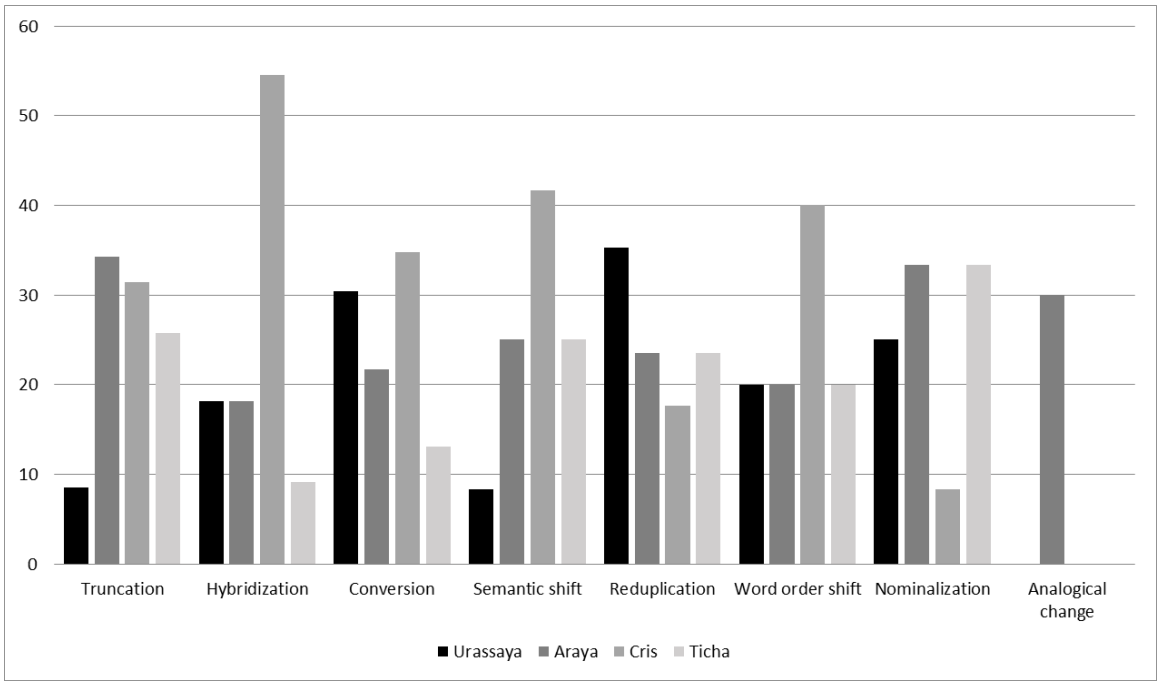

As shown in Figure 2, the numbers for nativized features applied by the samples were compared to each other. The graph illustrates that *truncation* was the feature found the most in Araya's code-mixing (34.29%), followed by Cris (31.43%), Ticha (25.71%), and Urassaya (8.57%). Besides, Cris was the sample who applied *conversion* the most (34.78%), followed by Urassaya (30.43%), Araya (21.74%), and Ticha (13.04%). On the other hand, *reduplication* appeared in Urassaya's code-mixing the most (35.29%) whilst it was found the least for Cris (17.65%), and it appeared that the frequency for Araya and Ticha was the same, (23.53%). For the added feature, *analogical change*, Araya was the only one who applied it. On average, the findings indicate that Cris and Araya were the samples who tended to apply nativized features more frequently, followed by Ticha and Urassaya.

4.2.3 Motivations of code-mixing based on Hoffman (1991)

The results of motivations of code-mixing based on Hoffman (1991) are presented in Figure 3.

Figure 3

Individual results of motivations of code-mixing based on Hoffman (1991) and an additional motivation

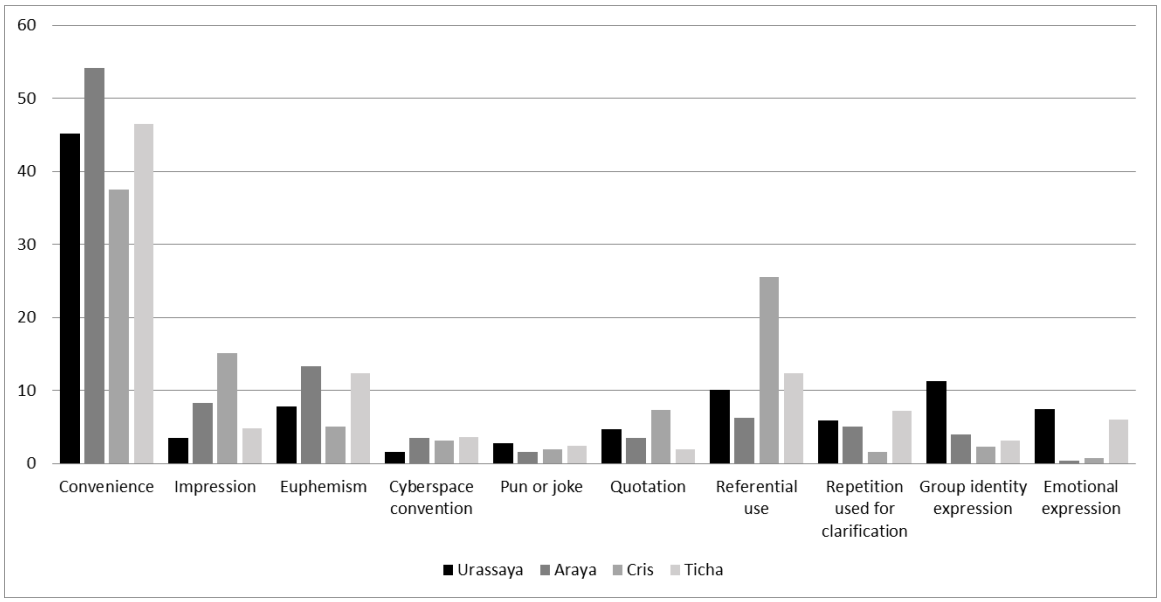

In Figure 3, the motivations appearing in the samples' code-mixing are shown. To begin with, the motivation of *convenience* was found the most in Araya's code-mixing (54.12%), followed by Ticha (46.43%), Urassaya (45.14%), and Cris (37.45%). Noticeably, the frequencies were similar for this motivation for the four samples. For *impression*, Cris was found to possess this motivation in code-mixing the most (15.06%), followed by Araya (8.24%), Ticha (4.76%), and Urassaya (3.50%). On the other hand, it appears that the motivation of *euphemism* was found the most in Araya (13.33%), followed by Ticha (12.30%), Urassaya (7.78%), and Cris (5.02%). Outstandingly, *referential use* occurred the most in Cris' code-mixing (25.48%), followed by Ticha (12.30%), Urassaya (10.12%), and Araya (6.27%). In addition, a *pun* or *joke* was found the most in Urassaya's code-mixing (2.72%), followed by Ticha (2.38%), Cris (1.93%), and Araya (1.57%). Similarly, for *emotional expression* which was the new added motivation, Urassaya was also found to be the sample who manifested this motivation the most (7.39%), followed by Ticha (5.95%), Cris (0.77%), and Araya (0.39%).

5. Conclusion and Discussion

In this section, the conclusion of the study and several topics of discussion based on the findings are provided.

5.1 Conclusion

This study aimed to examine the linguistic units found in Thai female superstars' Thai-English code-mixing (CM) on social media, based on Ho's (2007) classification, to investigate the nativized features found, based on Kannaovakun and Gunther's (2003) nativization framework, and to analyze the motivations for code-mixing, based on Hoffman's (1991) framework. In the study, content analysis was applied for analyzing the spoken discourses of the four samples, including Urassaya Sperbund, Araya Alberta Hargate, Cris Horwang, and Kanticha Chumma, on YouTube. The amount of collected data was 1,023 words and they were illustrated by statistical and descriptive methods.

In the findings, all linguistic units were found among the samples. *Lexical words* were found the most and *nouns* were applied the most, followed by *phrases*, *single full sentences*, *proper nouns*, *letters of the alphabet*, *incomplete sentences*, and *short forms*. Apart from that, the nativized feature found the most among the samples was *truncation*, followed by *nominalization*, *conversion*, *reduplication*, *semantic shift*, *hybridization*, *word order shift*, and *analogical change*. Finally, for the analysis of motivation, *convenience* was the motivation found the most, followed by *referential use*, *euphemism*, *impression*, *group identity expression*, *repetition used for clarification*, *quotation*, *emotional expression*, *cyberspace convention*, and *pun* or *joke*.

The results of the current study are similar to some of the earlier studies in some parts. To clarify, in Kumtanit and Srisakorn's (2017) study of Thai-English CM in the Thairath newspaper, *lexical words* were also found the most. Additionally, in Kannaovakun and Gunther's (2003) study of Thai-English CM in television programs and Tanabut and Tipayasuparat's (2018) research of CM in the television series U-Prince, their results correspond to those of the current study in that "nouns" also appeared the most among the *lexical words*: nouns, verbs, adjectives and adverbs. In terms of nativized features, *truncation* was also found the most frequently in the two studies above. Interestingly, in the study of CM in "Pentor" conducted by Yutyothin and Thipsupparat (2018), the nativized feature and motivation found the most were *truncation* and *convenience,* respectively, which are the same as the findings presented in this study.

Undeniably, influential people are a group of people playing important roles as models in terms of uttering particular language patterns consisting of code-mixing. Consequently, the image of Thai-English code-mixing is positive in Thai society and it has become more common for Thai people. It can be considered as another aspect of a language pattern used in communication which can enable speakers in terms of holding effective conversations in certain situations. Also, code-mixing has become a device of

communication that can reflect people's thoughts and attitudes towards particular issues in society.

The phenomena explored and interesting characteristics of code-mixing illustrated by the figures can make readers understand more about present language behavior, and people can be aware of the power of influential people's language use and how new characteristics of language emerge. In this way, people may adapt their language use and apply some language patterns learned for their effective communication. This research only focused on Thai-English code-mixing among Thai female superstars in terms of three aspects: linguistic units, nativized features, and motivations. It would be beneficial if there were studies of code-mixing of other aspects such as word formation and phonological variation or sound changes in consonants, vowels, and tones.

5.2 Discussion

In this part, each aspect under consideration is elaborated, including individual background affecting the characteristics of code-mixing, L1 interference, different environments affecting the use of code-mixing, factors causing particular motivations for code-mixing, and social influence.

5.2.1 Individual backgrounds affecting the characteristics of code-mixing

Undeniably, the different backgrounds of the four samples including Urassaya, Araya, Cris, and Ticha affect their distinctive and unique characteristics of code-mixing. According to their personal backgrounds, the samples could be categorized into two groups: the samples possessing English as the matrix language, Urassaya and Ticha, and the samples possessing English as the embedded language, Araya and Cris. The forementioned distinction significantly influences the level of their code-mixing. To elaborate, Urassaya and Ticha may have had more exposure to the English language. English is considered the mother tongue for Urassaya. Also, Ticha moved to Sweden when she was very young. Hence, it can be maintained that being raised in Sweden enabled her to gain her English skills for communication. According to Zoubi (2018), language exposure is considered a significant factor for language acquisition. To clarify, the more learners are exposed to English, the higher the English proficiency they possess. Urassaya and Ticha are the samples who have been exposed to the English language since they were very young. Therefore, their range of English proficiency seems to be wide enough to be able to produce English utterances above clausal level more frequently than the other two samples.

Accordingly, Urassaya also showed the special characteristic of code-mixing. To clarify, for the proportion of the codes in her code-mixing, it was found that she mixed

Thai lexical words in English sentences, which is different from other samples who tended to mix English lexical words in Thai sentences. For example, Urassaya said "He wants to เล่น a comedy" (He wants to play a comedy). Apparently, code-mixing above clausal level and code-switching could be seen frequently in Urassaya's and Ticha's discourses.

In contrast, although Araya and Cris had studied abroad, the period of time for their English exposure was considerably shorter than for the other two samples. Indeed, since Araya and Cris were raised in Thailand, they did not have a chance to use or learn English when they were children. Consequently, they usually code mix at the lexical level as English is not their mother tongue and they have had less exposure to English than the other two samples (See more details in Figure 1).

5.2.2 L1 interference

In terms of proportions of Thai and English mixed in code-mixing, the proportion of the Thai language in Araya's and Cris's code-mixing was found to be greater compared to the other two samples's code-mixing. In other words, it could be seen that the number of nativized features used by Araya and Cris was higher than the others. This shows that their greater proficiency in the Thai language influences them to use more Thai in Thai-English code-mixing. The features applied, such as *reduplication*, *word order shift* and *analogical change*, seem to cause unusual patterns and grammatical errors in the target language and it can be considered as the cause of L1 interference. Inevitably, language learners are likely to rely on their mother tongue's structures and sound patterns which have the effect of negative transfer (Brogan and Son, 2015).

To elaborate, *reduplication* or *คำซ้ำ* is a process of doubling words in order to emphasize the message and is commonly used in Thai; thus, one might be influenced by the use of *reduplication* in the Thai language. For example, "go go" and "try try". Besides, *word order shift* is caused by L1 interference in terms of syntax. In Thai, modifiers usually follow nouns. On the contrary, modifiers usually precede nouns in English. For example, Thai word order is applied in an English phrase used for "Belgian chocolate" which in Thai would be "ช็อคโกแลตเบลเยี่ยม" appears as "chocolate Belgium" instead. Also, *analogical change* can be considered one of the sound patterns used in Thai. In this way, Araya might be influenced by the pattern and applied it in English such as in "บอด้งบอดี้ [bɔ: dôŋ bɔ: dî:]" (body).

In addition, Thai final particles were adopted in English sentences frequently among the samples, especially the final particle showing respect "ค่ะ". It can be noticed that the final particle was added even to completely English sentences such as Ticha's sentence "It's a technique ค่ะ". It is considered one of Thai norms in showing politeness

through the use of final particles.

5.2.3 Different environments affecting the use of code-mixing

The environments or interlocutors are important factors encouraging or reducing the samples' use of code-mixing. For instance, Ticha was considered the sample who mixed codes very frequently compared to the others. However, the amount of English code in Ticha's utterances dramatically dropped when she encountered Thai monolingual stars who interviewed her. In other words, the dynamics of accommodation (Giles et al., 1987) was found as she wanted to adapt her speech to assist in communicating with the monolingual interlocutors and to hold the conversation effectively. Furthermore, according to the results, Cris seemed to prefer to code mix at the lexical level. However, when she was surrounded by bilingual stars, she was likely to produce English clauses and sentences. Likewise, Urassaya code mixed more when she met bilingual interlocutors; in some cases, she switched to speak English for a moment when she realized that her partner possessed high English proficiency. Hence, it can be asserted that code-mixing and code-switching were ways for them to express group identity.

5.2.4 Factors causing particular motivations in code-mixing

Basically, one of the main jobs of superstars in the entertainment industry is to be a presenter of brands or products. Their main duty in being a presenter is to build a prestigious image for the products. Hence, sometimes they use English words in Thai sentences since they have the motivation of *impression* to create a superior image for themselves, as the presenters, and for the brands or services they present. For instance, in Araya's comment "ความ volume ต่าง ๆ" (Volume and so on), the word "volume" was used as to give a sense of westernization and gorgeousness to the product.

Remarkably, Cris is the sample who displayed *referential use* as motivation the most. This motivation refers to the process whereby some English words become cognitively Thai words since they were used for a long time before their translation into Thai; the realization concerning this motivation is similar to the use of borrowing. According to her background, she can be considered as the sample who was exposed to English less than the others, as she is not of mixed origin and she was not exposed to the English language when she was a child (GMM25Thailand, 2019). Thus, this result might be caused by her surroundings including Thai people who might use English words that have normally been used in the Thai context for a long time.

Notably, for *pun* or *joke*, the results revealed that Urassaya and Ticha were the two samples who displayed this motivation in code-mixing more than the others (See more details in Figure 3). To analyze, as English is considered their matrix or stronger

language, it is possible that they may also have a western sense of humor enabling them make jokes in English rather than Thai. In contrast, since the others might understand and prefer Thai jokes, they tended to tell jokes in Thai.

As for the motivation of *euphemism*, it was found that the samples tended to avoid Thai swear words by using English tabooed words instead. This can be explained by the fact that Thai swear words might sound stronger and more offensive than English tabooed words in a Thai context. Therefore, they chose to swear in English since this could soften the profanity. For instance, Araya expressed her thoughts such as in "ชมไม่ give a fuck จริง ๆ" (I don't really give a fuck). To clarify, the use of English swear words might not sound as strong as Thai equivalent swear words, since it might prevent a clear understanding for some Thai listeners according to their lack of proficiency in English. Consequently, some speakers choose to utter English swear words instead of Thai swear words as they might want to soften the tension and meaning in Thai context.

Interestingly, out of the four samples, there were only two samples, Araya and Ticha, who were interviewed about the political issues in Thailand. It could be noticed that Araya and Ticha mixed codes more frequently than usual when they were talking about political issues. Accordingly, the motivation they evidenced while they were in the interviews about politics was analyzed as *euphemism*. To explain, recently, there has been a social movement in Thailand in which netizens try to pressure superstars or influential people to come out and call for democracy. However, not many influential people come out and talk about political issues in Thailand as this might be considered offensive and affect their work in the entertainment industry. Thereby, their code-mixing becomes a device softening offensive utterances about politics. For example, Ticha expressed her opinions about political issues "ไม่อยากจะเป็น too one sided หลาย ๆ อย่างเรา ไม่รู้ว่ามันจะ play out ยังไง ก็ observe the situation ค่ะ สังเกตการณ์ก่อนค่ะ มันควรจะเป็นอย่างนั้น" (I don't want to be too one sided as there were many things that we don't know, how it's gonna turn out. So, I think I should observe the situation first.), and Araya uttered "มันเป็น niche อะไรอย่างเนี่ย" (It's a niche) as she wanted to say that freedom of speech is considered a niche or an individual matter. Possibly, they might apply code-mixing in order to obscure comprehension of particular political issues, as code- mixing could cause ambiguity for some listeners due to their language proficiency.

5.2.5 Social influence

In addition, Allport (1985) explained in terms of social influence people always influence others and are influenced by others, in regard to beliefs, views, and behavior. Also, social pressure is considered a factor motivating people to perform with the same

speech patterns as other people, especially influential people, for social acceptance (Appel and Muysken, 1987). Correspondingly, in regards to language behavior, the current study found that there was significantly a set of particular English words that were usually uttered by the superstars, such as “experience”, “judge”, “focus”, “appreciate”, and so forth. Accordingly, superstars and other influential people not only influence their audiences, but they also influence each other as members of the same group of people in the industry.

Acknowledgements

I would like to express my sincere thanks to my research advisor, Assistant Professor Dr. Phinnarat Akharawatthanakun, for her guidance and encouragement in completing my project. I would also like to extend my gratitude to Dr. Peter Freeouf for his assistance in improving my language which helped me in the completion of this project.

References

Allport, A. (1985). The historical background of social psychology. In G. Lindzey & E. Aronson (Eds.). *Handbook of social psychology* (3rd ed., pp. 1–46). Random House.

Appel, R., & Muysken, P. (1987). *Language contact and bilingualism.* Edward Arnold.

Brogan, F. D, & Son, J. (2015). Native language transfer in target language usage: An exploratory case study. *Voices, 3*(1), 47–62.

Campbell, L., & Mixco, M. J. (2007). *A glossary of historical linguistics*. Edinburgh University Press.

Cantone, K. F. (2007). Code-switching. In L. Frazier, T. Roeper & K. Wexler (Eds.), *Code-switching in bilingual children* (pp. 53–82). Springer.

Giles, H., Mulac, A., Bradac, J. J., & Johnson, P. (1987). Speech accommodation theory: The next decade and beyond. In M. McLaughlin (Ed.), *Communication Yearbook* (pp. 13–48). Sage.

GMM25Thailand. (2019, July 22). *Loukgolf's English Room - คริส หอวัง [EP.217] วันที่ 20 กรกฎาคม 2562* [Video file]. YouTube. http://www.youtube.com/watch?v=E8zAp4km8PE

Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies.* Cambridge University Press.

Ho, J. W. Y. (2007). Code-mixing: Linguistic form and socio-cultural meaning. *The International Journal of Language Society and Culture,* (21), 23–30.

Hoffman, C. (1991). *An introduction to bilingualism*. Longman.

Jumnongudom, S. (2013). Four-part elaborate expressions: Styles and attitudes. *Thammasat Journal, 32*(1), 131–142.

Kannaovakun, P., & Gunther, A. C. (2003). The mixing of English and Thai in Thai television programs. *Manusya: Journal of Humanities, 6*(2), 66–80.

Kongkerd, W. (2015). Code switching and code mixing in Facebook conversations in English among Thai users. *The Executive Journal, 35*(1), 126–132.

Kumtanit, S., & Srisakorn, P. (2017). Code-mixing between Thai and English in Thai printed media: A case study of the Thairath newspaper. *KKU Research Journal (Graduate Studies) of Humanities and Social Sciences, 4*(2), 52–66.

Lee, J. (2012). A corpus-based analysis of mixed code in Hong Kong speech. In *Proceedings 2012 International Conference on Asian Language Processing, IALP 2012* (pp. 165–168). [6473722] IEEE Computer Society. https://doi.org/10.1109/IALP.2012.10

Myers-Scotton, C. (1993). *Social motivations for code-switching: Evidence from Africa*. Oxford University Press.

Piamsai, C. (2017). An investigation of Thai learners' needs of English language use for intensive English course development. *Pasaa Paritat Journal, 32*, 63–97.

Ruanglertsilp, E. (2018). *Thai-English code-mixing in Thai reality television shows: The Face Thailand season two and The Face Men Thailand season one* [Master's thesis, St. Cloud State University]. https://repository.stcloudstate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1182&context=engl_etds

Tanabut, T., & Tipayasuparat, N. (2018). An analysis of English code-mixing in the television series U-Prince. *KKU Research Journal (Graduate Studies) Humanities and Social Sciences*, *7*(1), 112–120.

Wardhaugh, R. (2006). *An introduction to sociolinguistics* (5th ed.). Blackwell Publishing Ltd.

Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems.* Mouton.

Yutyothin, W., & Thipsupparat, N. (2018). A study of Thai-English code-mixing in "Pentor", Thai sitcom television program. *Rangsit Journal of Social Sciences and Humanities, 14*(1), 153–174.

Zoubi, S. A. (2018). The impact of exposure to English language on language acquisition. *Journal of Applied Linguistics and Language Research, 5*(4), 151–162.

The Representation of Depression and Depressed People in Thai Front-page News Articles*

Sirima Youngwan and Satanan Piangbunta
Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Abstract

This research aimed to investigate the representation of depression and depressed people by employing quantitative method using percentage to describe and analyze the data together with qualitative method. The data were collected from 57 front-page news articles of popular Thai newspapers, namely, *Thairath*, *Khaosod*, *Matichon*, and *Komchadluek* from 1999 to 2019. Furthermore, the research employed three theoretical frameworks including the theory of representation by Hall (1997), critical linguistics as analytical tool to analyze news as adapted by Conboy (2007), and the representation of social actors of van Leeuwen (2008). The findings showed that the news writers represented negative images of depression and depressed people rather than positive ones. The research found four negative themes on depression and five negative themes on depressed people while only two positive themes on depression and one positive theme on depressed people were found.

Keywords: Representation, Depression, Depressed people, Depression news, Critical linguistics

ภาพแทนโรคซึมเศร้า และ ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทย

สิริมา ยังวัน และ ศตนันต์ เปียงบุญทา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาภาพแทนโรคซึมเศร้า และ ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้สถิติร้อยละในการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีได้แก่ ทฤษฎีภาพแทน ของฮอลล์ (1997) ภาษาศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อการวิเคราะห์ภาษาในสื่อของคอนบอย (2007) และ ภาพแทนบุคคล ของแวน ลูวีน (2008) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมจากข่าวหน้าหนึ่งที่มีการรายงานข่าวเกี่ยวข้องกับโรคซึมเศร้า จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์มติชน และ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ระหว่างปีพ.ศ. 2542 ถึงปีพ.ศ. 2562 รวมทั้งสิ้น 57 ข่าว ผลการศึกษาพบว่า นักข่าวนำเสนอภาพแทนของโรคซึมเศร้าและผู้ป่วยโรคซึมเศร้าไปในทางลบมากกว่าทางบวก กล่าวคือนักข่าวมีการนำเสนอภาพแทนของโรคซึมเศร้าในด้าน

* This research article is part of a research study entitled "The Representation of Depression, Depressed People, and Mental Health Experts or Organizations in Thai Front-page News Articles" submitted in partial fulfillment of the requirements for the Independent Study course (Academic Year 2019), English Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

ลบ จำนวน 4 ลักษณะ และภาพแทนของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในด้านลบจำนวน 5 ลักษณะ ในทางกลับกัน นักข่าวนำเสนอภาพแทนของโรคซึมเศร้าในด้านบวกเพียง 2 ลักษณะ และภาพแทนของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในด้านบวกเพียง 1 ลักษณะ

คำสำคัญ: ภาพแทน โรคซึมเศร้า ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ข่าวโรคซึมเศร้า ภาษาศาสตร์วิพากษ์

1. Introduction

Depression is a term that refers to mental health related problems which can be identified by the lack of positive emotions or an interest in everyday routines and by the presence of psychological and physiological signs of mental illness (Lewinsohn et al., 2000; Kessing, 2007). According to the World Health Organization, there are approximately 264 million depressed individuals around the world. Depression is not the same as depressed or sad feelings, which are short-term emotional responses to a situation in life. Moreover, depression may lead the depressed person to extreme suffering, to poor performance at work or at school, and to suicide (World Health Organization, 2020). Nowadays, depression is a significant mental illness in many countries, including Thailand. According to Prasrimahabhodi Psychiatric Hospital, Department of Mental Health (2021), the number of people who suffered from depression and received help from health organizations in Thailand from 2009 to 2021 rose considerably. To illustrate, in 2009, the number of people who were diagnosed with depression was 342,591. Then, from 2012 to 2021 the number of people who were diagnosed with depression had increased from 1 million to 1.3 million people. Owing to the number of depressed people which has been rising every year, depression is a widespread issue that is of interest to several media.

It is undeniable that newspapers are one of the most reliable news sources and play a crucial role in society. As claimed by Berger and Luckman (1976, cited in Conboy, 2007, p. 5), newspapers have an influence on the readers' perceptions of things and current events happening in society through the use of language. Furthermore, popular newspapers and tabloids are read by most people. They enjoy reading soft news because they tend to be interested in negative rather than positive news (Lovell, 1980, p. 17).

Interestingly, it can be noticed that when Thai journalists reports news involving depression, the news is usually about suicide and crime. As a result, this can have a negative impact on readers' views of depression and depressed people. Hence, the front-page articles of popular Thai newspapers and tabloids that report news about depression were used as the data for the analysis.

According to Hall (1997), representation refers to the process by which members of a particular culture use language to construct certain meanings. For over a decade, several researchers have conducted research to explore the representation of depression in various

kinds of media such as magazines, social media, and newspapers (Angkapanichkit, Intasian, and Rochanahastin, 2020; Cummings and Konkle, 2016; Tobin and Lyddy, 2013). Those studies found that media represents both positive and negative images of depression. Nevertheless, there is only a small number of studies that examine the representation of depression and depressed people in Thai media, especially in Thai newspapers. Thus, this research attempts to fill this research gap using the theory of representation by Stuart Hall (1997), critical linguistics as analytical tools of Martin Conboy (2007), and the representation of social actors of Theo van Leeuwen (2008).

The purposes of the study are (1) to examine how depression and depressed people are represented in the front-page articles of Thai newspapers through language, and (2) to investigate the themes of depression as well as depressed people in the front-page articles of Thai newspapers by employing critical linguistics method of Martin Conboy (2007) as analytical tools.

2. Theoretical Frameworks and previous studies

In order to achieve these objectives, the theory of representation of Stuart Hall (1997), critical linguistics as analytical tools of Martin Conboy (2007), the representation of social actors of van Leeuwen (2008) as well as previous studies require review.

The theory of representation

Hall (1997) explains that representation is the process by which meanings, as well as values, are produced and exchanged between members of a particular culture by using language, signs, or images which stand for or represent things. According to Hall (1997), there are two systems that have to be combined in order to form meaning. The first system is the mental representation where individuals think of objects, people, or events in their mind. The other system is language which allows individuals to interpret and describe the objects, people and events. Furthermore, Hall points out that language is dynamic as the same concept can change its meaning if it is put in a different context. Thus, media organizations can construct intended ideas and the values of a particular group of people by using language. As a result, the true meanings or values can contrast with how they are being represented by media organizations. By applying the theory of representation, the use of language in media is explored to understand how media produces specific sets of meanings, ideas, and values for different groups of people, objects, and events.

Critical linguistics as analytical tools to analyze news

Conboy (2007) states in his book "*The language of the news*" that although the language of newspapers claims factuality and fairness, the process of making the news

requires selection which definitely influences the end product in one way or another. Language is considered to be one of the main tools of news analysis. It helps to examine the dominant structures of belief in the society. Moreover, studying the patterns of language helps to identify the strategies used to make a particular representation in a newspaper acceptable to the readers as normal.

In addition, Conboy (2007) applies the knowledge of critical linguistics to present the analytical tools used to analyze the language in media such as lexical mapping, metaphor, active and passive constructions, and presupposition. Lexical mapping is about the various choices of vocabulary used by news writers to present various stories across the media including newspapers. This includes the use of nouns, adjectives, adverbs, and verbs to present the main protagonists and themes of the news media. Furthermore, metaphor refers to the depiction of one thing used to talk about another thing. In other words, metaphor is a technique used to compare two different things. This technique helps news reporters to exaggerate or emphasize information reported in the news. Additionally, the use of active and passive constructions is a technique used by news writers to include or exclude an agent in a sentence. An active sentence is used to make the agent the theme or subject of the sentence whereas a passive sentence is used to create a focus on the affected participants and to exclude an agent. In addition, presupposition refers to a technique that enables the readers to assume a prior situation by using verbs such as begin, continue, or cease.

The representation of social actors

As claimed by van Leeuwen (2008) in *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*, social actors refer to both agents and patients in the news and the ways social actors are represented in the news can reflect the ideologies of a particular society. He also explains that social actors are divided into two categories which are excluded and included social actors.

For excluded social actors, there are two subcategories, which are suppression and backgrounding. Suppression is the way that a social actor is completely excluded from the text whereas backgrounding is the way that a social actor is excluded but included later in the text. For included social actors, there are various subcategories. Even so, they can be grouped into two subcategories which are activation/ passivation and personalization/ impersonalization. To explain, social actors have either active or passive roles and can be represented as real persons or objects. Moreover, in the case of personalization, social actors can be portrayed in the form of functionalization (occupations or roles), classification (age, class, gender), relational (kinship or work relations), physical appearance, appraisement

(characteristics of good or bad), and nomination (naming of social actors). Additionally, in the case of impersonalization, social actors can be represented in the form of concrete or abstract objects.

Additionally, Leeuwen (2008) claims that news producers' representational choices of social actors connote the social values that the news writers intend to convey. For example, social actors can be excluded for different reasons. They may not be important enough to be reported in the news, or the news writers focus on the actions rather than the doers.

Studies regarding the representation of depression in media

According to Bowen, Kinderman, and Cooke (2019), language used in media can influence the public's understanding of mental health problems and the public's attitudes towards people with mental disorders. Various studies have examined the ways media, such as magazines and newspapers, write about depression to find attitudes, values, and opinions that the media has towards depression issues.

Tobin and Lyddy (2013) analyzed the language used in Irish newspaper coverage of depression in young people from 2007 to 2011 by using a corpus-based analysis. The finding identified textual patterns which suggested the relationship between youth depression and suicide, alcohol problems, and bullying. Moreover, keywords about emotional torment and symptoms of depression were used and the sentences used tended to lack agency. For instance, the study found that the keywords suicide, depression, depressed, alcohol, and bullying were frequently used.

In addition, Cummings and Konkle (2016) investigated how Canadian newspapers represented depression. The research focused on the theme of depression that most Canadian newspapers presented in their articles. They found that most themes of depression in Canadian newspapers were positive themes such as raising awareness and disseminating research findings. However, more than half of the articles lacked first person accounts when they discussed depression and still used negative words to talk about depression.

Moreover, Angkapanichkit, Intasian, and Rochanahastin (2020) conducted a research project which aimed to survey the prevalence of depression among Thammasat university students and examine the discourse of depressed students together with the discourse about depression in public. The research discussed the language used to represent depression in Thai mass media and the researchers explained that Thai mass media presented depression in three different aspects, namely in terms of the medical perspective, beliefs and morality, and personal experience.

The three related studies above revealed that the media, magazines and newspaper, were likely to report depression with positive themes. For example, depressed people were encouraged to seek professional help and the media provided a better understanding of depression to its audience. Nevertheless, the language used to present depression in the media tended to be negative which, as a result, might affect readers' attitudes towards depression and depressed people.

3. Research Methodology

3.1 Data Collection

The data of this research was the front-page news articles that reported news about depression from four well-known newspapers in Thailand, namely *Thairath*, *Khaosod, Matichon, and Komchadluek*. The reason for choosing these newspapers was that they are popular newspapers which are read by the majority of people. According to a survey by IPG Media-brands, a global organization specializing in communications and data analytics, it revealed that these newspapers were the best-selling newspapers in Thailand in 2016. To explain, *Thairath* had the largest daily circulation with 1 million issues, followed by *Khaosod* with 950,000. In addition, both *Matichon* and *Komchadluek* had daily circulations of 900,000 issues (Thongtep and Pratruangkrai, 2016).

Furthermore, the reason for collecting the data from the front-page articles of the newspapers was that they are likely to be read by most readers since they are printed on the first page of the newspaper. There were various criteria involved in collecting the data. The selected front-page news articles had to contain the keyword "ซึมเศร้า" (depression) in their headlines. Also, the selected articles had to be articles that reported news about depression in Thailand or were only about Thai people with depression. The data were collected from January 1st, 1999 to December 31st, 2019 from www.matichonelibrary.com which is a credible online news clipping database website. It provides news clippings from over 35 newspapers in Thailand from 1997 to the present. Furthermore, the website provides the details about news articles including headlines, texts, and pictures. The researcher could set the keyword and date as the criteria for the website to process the data. Hence, it was useful for the researcher to collect all the data within the time limit.

57 articles were collected from www.matichonelibrary.com, including 12 articles from *Thairath*, 15 articles from *Khaosod*, 11 articles from *Matichon*, and 19 articles from *Komchadluek*. These articles were analyzed to find how the news writers represented depression and depressed people in front-page news articles.

3.2 Data analysis

The following procedures were employed:

3.2.1 Collecting the front-page news articles of the selected newspaper agencies that reported about depression or depressed people and contained the word "ซึมเศร้า" in their headline were collected from www.matichonelibrary.com.

3.2.2 Investigating the representations of depression and depressed people by employing the theory of representation (Hall, 1997)

3.2.3 Analyzing the data based on a quantitative approach by using percentage and classifying the representations of depression and depressed people into positive and negative themes by analyzing the lexical choices in the newspaper articles using critical linguistics method of Martin Conboy (2007) as analytical tools. For instance, the word *น่ากลัว* (frightening) was used to present negative images of depression and depressed people whereas the phrase *รักษาหายได้* (can be cured) can be used to portray positive images of depression and depressed people.

3.2.4 Counting the occurrence of each theme[1] (from 3.2.3) in order to find which theme of representation occurred the most and the least.

3.2.5 Analyzing the data based on a qualitative approach by examining the language used for portraying depression and depressed people and giving explanations together with examples of each theme.

3.2.6 Studying and counting the portrayals of depressed people by using the representation of social actors of Theo van Leeuwen (2008) focusing on analyzing the included social actors in order to ascertain certain aspects. The researcher analyzed classification (age and gender) and functionalization (occupations) of social actors in the news articles, and investigated relational (family roles) and nomination (names) of social actors in the news headlines[2]. However, physical appearance and appraisement (characteristics of good or bad) of social actors were not discussed in the research since a number of occurrences are considered very few in front-page news headlines.

[1] One sentence in an article could represent more than one theme or characteristic of social actors since reporters may portray the images of depression and depressed people in various aspects in the news. For example, the sentence *"A grade 12 teenager who killed Taxi has depression"* contains two themes: depression as a cause of crime and depressed people as dangerous.

[2] A headline is considered an essential part of newspapers (Conboy, 2007, p. 13) and the research aimed to see which family role (e.g. mother, father, husband, wife, etc.) and whose names were considered important enough to be reported in the headlines.

4. Results

The data indicated that the news writers used various linguistic strategies to portray two categories of representation in the newspapers' front-page articles including the representation of depression and depressed people. The representation of depression and depressed people can be divided into either positive or negative themes. Furthermore, negative themes of depression and depressed people were found the most, whereas positive themes of depression and depressed people were found the least in the newspapers. In addition, only depressed people were analyzed in terms of social actors as a means to investigate how depressed people were portrayed in more details such as their occupations, genders, names, and social roles.

4.1 The representations of depression

The data indicates that depression was represented in both positive and negative ways. There were two themes for positive representations and four themes for negative representations.

Table 1

Themes of representation of depression

Theme	Type	Number of occurrences	Percentage
Depression as a biological condition	Positive	6	10
Depression as a curable disease	Positive	6	10
Depression as a cause of death	Negative	32	53.33
Depression as a cause of crime or an excuse for crime	Negative	5	8.33
Depression as a dangerous disease	Negative	7	11.67
Depression as a negative feeling	Negative	4	6.67
Total		60	100

Table 1 shows that the news reporters presented negative images of depression more than positive ones. The major theme was an image of depression as a cause of death with 53.33 percent of all the representation themes. The theme that was mentioned the least was depression as a negative feeling with only 6.67%.

4.1.1 Positive representations of depression

Positive representations of depression are depictions that show a better understanding of depression and the possibility that depression can be cured. Additionally, the data indicated that these representations were found only in the sections reporting mental health experts' comments.

4.1.1.1 Depression as a biological condition

The news writers portrayed depression as a result of a chemical imbalance in the brain caused by changes in hormones or caused by the use of some medicines. These provided a better understanding of depression to the readers. The following excerpts are examples.

(1) การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเนื่องจากฮอร์โมนเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ
ka:n kə̀:t pʰa: wáʔ sɯm sâw lăŋ kʰlɔ̂:t nɯ̂:aŋ tɕà:k hɔ: mo:n pli:an plɛ:ŋ pen rɯ̂:aŋ pà kà tìʔ
Postpartum depression caused by hormonal changes is common.

(*Khaosod. January 22, 2011*)

In (1), the mental health expert explained that postpartum depression is common as can be seen from the adverb "*ปกติ*" (common) used to describe postpartum depression.

(2) โรคนี้เป็นความผิดปกติของสารเคมีในสมอง
rô:k ní: pen kʰwa:m pʰìt pà kà tìʔ kʰɔ̌:ŋ săːn kʰe: mi: naj sà mɔ̌:ŋ
This disease is a disorder of brain chemicals.

(Matichon, May 6, 2013)

As shown in (2), there is a noun phrase "*สารเคมีในสมอง*" (brain chemicals) that was used to talk about depression. It shows depression portrayed as a disease that is related to a biological condition.

4.1.1.2 Depression as a curable disease

This representation informs the readers that there is a hope for depressed people since depression can be cured.

(3) โรคซึมเศร้ามียารักษาหายขาด แต่ผู้ป่วยยังไม่เข้ารับการรักษามากเท่าที่ควร
rô:k sɯm sâw mi: ja: rák săː hăːj kʰà:t tɛ̀: pʰû: pùaj jaŋ mâj kʰâw ráp ka:n rák săː mâ:k tʰâw tʰî: kʰu:an
Drugs can cure depression completely, but patients have not sought treatments as they should.

(Matichon, July 11, 2017)

In (3), the verb phrase "*มียารักษาหายขาด*" (having drugs that can cure depression) was used to ensure the readers that depression can be cured by drugs. In addition, the verb

"*หายขาด*" (completely cured) indicates that depressed people will not have depression again after the treatment.

(4) โรคซึมเศร้าคนทุกวัยป่วยได้ แต่ รักษาหายได้
rôːk sɯm sâw kʰon tʰúk waj pùaj dâj tɛ̀ː rák săː hăːj dâj
People of all ages can have depression, but they can be cured.
(Matichon, July 11, 2017)

In (4), the news writer uses negation strategy, with the conjunction "*แต่*" (but). Here the news writer wanted to state that even though people have depression, they can be cured.

4.1.2 Negative representations of depression

The representations of depression are considered negative when depression is portrayed as an awful disease that causes loss, hopelessness, fear, and anxiety. The readers tend to have negative emotional responses towards this kind of representation. Moreover, these representations were found in many parts of the newspapers such as headlines, subheadlines, and other paragraphs in the articles.

4.1.2.1 Depression as a cause of death

Of all the negative themes of depression, the theme "depression as a cause of death" was the most frequently presented according to the number of occurrences in the front-page news articles.

(5) สาวเอไอเอสโดดคอนโดฯฆ่าตัวหน้าแม่ ชี้โรคซึมเศร้า
săːw ʔeː ʔaj ʔèːt dòːt kʰɔːn doː kʰâː tuːa nâː mɛ̂ː tɕʰíː rôːk sɯm sâw
A female AIS employee jumped to death from her condo in front of her mom.
The policemen confirmed that she had depression.
(Thairath, November 29, 2007)

In the example above, (5), the news writer reports on a woman who committed suicide and used the verb "*ชี้*" (confirmed) together with the noun "*โรคซึมเศร้า*" (depression) to assert that the cause of her suicide was depression.

(6) โรคซึมเศร้าเป็นต้นเหตุใหญ่ที่ทำให้วัยรุ่นฆ่าตัวตาย
rôːk sɯm sâw pen tôn hèːt jàj tʰíː tʰam hâj waj rûn kʰâː tuːa taːj
Depression is a major cause of teens' suicide.
(Khaosod, December 25, 2017)

As can be seen in (6), the noun "*ต้นเหตุใหญ่*" (a significant cause) was used to describe how much depression influenced the teen's suicide. Moreover, the noun "*โรคซึมเศร้า*" (depression) is the subject of the active sentence describing what causes teens to commit suicide.

4.1.2.2 Depression as a cause of crime or an excuse for crime

The news reporters represented depression as a disease that causes patients to hurt other people. In addition, it is implied that it is normal for depressed people to hurt others.

(7) จากการสอบสวนทราบว่าผู้ก่อเหตุป่วยเป็นโรคซึมเศร้าจนกระทั่งตัดสินใจก่อเหตุสลด ดังกล่าว
tɕà:k ka:n sɔ̀:p sŭ:an tʰá râ:p wâ: pʰû: kɔ̀: hĕ: tù? pùaj pen rô:k sɯm sâw tɕon krà? tʰâŋ tàt sĭn tɕaj kɔ̀: hĕ: sà lòt daŋ klà:w
The investigation revealed that a criminal had had depression until he committed the tragic crime.

(Khaosod, November 25, 2016)

In (7), the news writer uses the conjunction *"จนกระทั่ง"* (until) to affirm that a criminal had had depression before he committed a crime. Thus, it can be assumed that depression makes a criminal commit a crime. In addition, the adverb *"สลด"* (tragic) was used to emphasize that a person with depression can do something very terrible.

(8) แจ้งพยายามฆ่า-คนไข้แทงหมอ "อนุทิน" สั่งฟัน-ญาติอ้างซึมเศร้า
tɕê:ŋ pʰá ja: ja:m kʰâ: kʰon kʰâj tʰɛ:ŋ mɔ̌: ?à nú? tʰin sàŋ fan jâ:t ?â:ŋ sɯm sâw
Anuthin ordered that a patient who stabbed a doctor be charged with attempted murder. Relatives claimed that she had depression.

(Matichon, December 12, 2019)

In (8), the verb "*อ้าง*" (claimed) in the sentence "*ญาติอ้างซึมเศร้า*" (relatives claimed that she had depression) suggests that being depressed may contribute to criminal behavior. Therefore, it is possible that the relatives claimed that she had depression in order to soften the punishment.

4.1.2.3 Depression as a dangerous disease

Depression is described as something dangerous and must be cured. People should be prevented from being depressed, or treated without delay if they are diagnosed with depression.

(9) ซึมเศร้าเป็นภาวะเจ็บป่วยที่ต้องเร่งรักษาและป้องกัน เพราะส่งผลเสียหลายด้าน
sɯm sâw pen pʰa: wá? tɕèp pùaj tʰîː tɔ̂ːŋ rêŋ rák sǎː lɛ́? pɔ̂ːŋ kan pʰrɔ́? sòŋ pʰɔ̌n sǐːa lǎːj dâːn
Depression is an illness that requires immediate treatment and prevention because it causes bad results in several ways.

(Khaosod, December 25, 2017)

Example (9) shows that depression needs to be treated urgently since it leads to bad results. The verb phrase "*ต้องเร่งรักษาและป้องกัน*" (requires immediate treatment and prevention) was used to describe depression. Moreover, the news writer explains the reason why depression needs to be treated in the subordinate clause "*เพราะส่งผลเสียหลายด้าน*" (because it causes bad results in several ways).

(10) นักจิตวิทยาเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสตูล กล่าวว่า โรคซึมเศร้าเป็นโรคที่น่ากลัว
nák tɕìt tà? wít tʰá ja: tɕâw nâː tʰîː bâːn pʰák dèk lɛ́? kʰrɔ̂ːp kʰruːa tɕaŋ wàt sà tuːn klàːw wâː rôːk sɯm sâw pen rôːk tʰîː nâː kluːa
A psychologist, Satun's shelter staff, said that depression is a horrible disease.

(Khaosod, September 28, 2019)

In (10), the noun phrase "โรคที่น่ากลัว" (horrible disease) expresses the opinion of a psychologist on depression as a negative condition. This statement can affect readers' attitudes towards depression since the speaker, a psychologist, is an authority in the field.

4.1.2.4 Depression as a negative feeling

In some news articles, depression was depicted as a depressed feeling. According to the Royal Institute Dictionary (2011), the adverb ซึมเศร้า (depression) has two meanings which are sad or depressed feelings and depression. Therefore, using the word ซึมเศร้า in the articles, especially in the headlines, might make the readers confused when the news writers mention depressed feeling or depression. This might lead to a misunderstanding of depression since depression is a disease, not a feeling.

(11) เด็กชายเกิดอาการซึมเศร้า ไม่ค่อยร่าเริง
dèk tɕʰaːj kɤ̀ːt ʔaː kaːn sɯm sâw mâj kʰɔ̂ːj râː rɤːŋ
A boy feels depressed, so he was rarely cheerful.

(Thairath, January 11, 2006)

In (11), the adverb "*ไม่ค่อยร่าเริง*" (rarely cheerful) is used to give more details about the depressed feelings that the boy had. Hence, the noun "*อาการซึมเศร้า*" (depressed) is used to represent the condition as a feeling, not a disease.

(12) นักจิตวิทยาชี้โจ๋ซึมเศร้า 6 สัปดาห์เป็นเรื่องปกติ
nák tɕìt tàʔ wít tʰá jaː tɕʰíː tɕǒː sɯm sâw hòk sàp daː pen rûːaŋ pà kà tìʔ
Psychologists said being depressed for six weeks is normal for teenagers.
(Komchadluek, August 15, 2003)

In (12), the adverb phrase "*ซึมเศร้า 6 สัปดาห์*" (depressed for six weeks) is used to represent the noun "*โจ๋*" (teenagers). It is implied that depression was a feeling, not a disease, since the adverb *"6สัปดาห์"* (six weeks) indicates that there was a time frame for depression and six weeks is considered normal as shown by the use of the adverb "*ปกติ*" (normal).

4.2 The representation of depressed people

The data reveals that depressed people were portrayed as the main social actors in the front-page news articles in both positive and negative ways. The study found that there were 51 social actors who were depressed people in 57 front-page news articles. They were represented in various ways. For the themes of the representation of depressed people, the number of negative themes outnumbered that of positive themes. Furthermore, the representation of depressed people can be divided into two sections which are the social actors section and the themes of the representation section.

4.2.1 Social actors

The study found that there were 51 social actors which were represented in terms of classification, functionalization, relational, and nomination.

4.2.1.1 Classification

(1) Genders

The study found that 33 male and 18 female social actors were mentioned in the front-page news articles.

Table 2
Genders of social actors mentioned in the newspapers

Newspaper agency	Male	Female
Thairath	9	2
Khaosod	11	4

Newspaper agency	Male	Female
Matichon	5	3
Komchadluek	8	9
Total	33	18
Percentage	64.71	35.29

Table 2 shows that most of the newspaper agencies presented male social actors more than female social actors in their front-page news articles. Overall, 64.71 percent of the social actors were male, whereas 35.29 percent of the social actors were female. However, *Komchadluek* was the only newspaper agency that presented females more than males.

(2) Age

Most of the news articles mentioned the age of social actors in their headlines and in the bodies of the news articles since it was considered as important information that the readers should know. Additionally, based on the life stages of psychological development, which involves the study of the development of human beings in each stage of life, the age ranges of human beings are divided into nine stages (Kaewkangwan, 2006). However, this study divided the ages of social actors into five stages, from childhood to old age, since the youngest social actor in the front-page news articles was in the stage of childhood.

Table 3

Age of social actors mentioned in the newspapers

Age	Number of social actors	Percentage
Childhood (3-11)	1	1.96
Adolescence (12-20)	5	9.80
Early adulthood (21-40)	19	37.26
Middle adulthood (41-60)	12	23.53
Old age (over 60)	8	15.69
Not identified	6	11.76
Total	51	100

In Table 3, early adults were represented the most with 37.26% followed by middle adults with 23.53%. Besides, children were mentioned the least with 1.96%. However, there were six articles that did not mention the age of social actors.

4.2.1.2 Functionalization

The social actors' occupations mentioned in the headlines were varied and can be divided into the occupations of the males and the occupations of the females. The data shows that there were 26 words used to describe the social actors' occupation in the news

headlines including 17 words for describing occupations of the males and nine words for describing the occupations of the females. This suggests that the newspapers tended to pay more attention to the males' occupations rather than those of the females.

(1) The males' occupation

Table 4

The males' occupations

Occupation	Number of males	Percentage
Civil servant	10	58.82
Employee	1	5.88
Student	2	11.77
Doctor	3	17.65
Actor	1	5.88
Total	17	100

Table 4 indicates that, for the males' occupations, civil servants were presented the most in the front-page news articles with 58.82% followed by doctors with 17.65%. Additionally, an employee and an actor were presented the least with 5.88% each.

(2) The females' occupation

Table 5

The females' occupations

Occupation	Number of females	Percentage
Employee	2	22.22
Student	5	55.56
Actress	1	11.11
Online merchant	1	11.11
Total	9	100

Table 5 shows that, for the females' occupations, students were reported the most in the front-page news articles with 55.56% followed by employees with 22.22%. Furthermore, an online merchant and an actress were reported the least with 11.11% each.

4.2.1.3 Relational

The research reveals that the news reporters tended to use words related to family roles to describe females more than males. Accordingly, there were four words used to describe females' family roles and three words used to describe those of males.

Table 6

Words used to describe social actors in the headlines

Word	Males	Percentage	Females	Percentage
Father/Mother	2	28.56	3	42.86
Husband/Wife	0	0	1	14.29
Uncle/Aunt	1	14.29	0	0

In Table 6, it can be seen that the word “mother” for describing females was used the most with 42.86% followed by the word “father” for describing males with 28.56%. This shows that the news writers focused on the social actors’ roles of being a mother or a father in their headlines.

4.2.1.4 Nomination

The headlines are the most important part of a newspaper. If the news reporters mentioned social actors’ names in their headlines, these social actors are considered well-known or important.

Table 7

The number of social actors that were mentioned by name in the headlines

Gender	Number of social actors	Percentage
Male	5	100
Female	0	0

According to Table 7, only male social actors’ names were mentioned in the front-page news headlines. It shows that women’s names are completely omitted from the news headlines as it might be considered unimportant by the news writers.

4.2.2 The themes of representation of depressed people

The study found that there were six themes in the representation of depressed people. These can be divided into one positive theme and five negative themes.

Table 8

Themes of the representation of depressed people

Theme	**Type**	**Number of occurrences**	**Percentage**
Depressed people as normal or non-dangerous	Positive	1	1.43
Depressed people as dangerous	Negative	6	8.57

Theme	Type	Number of occurrences	Percentage
Depressed people as stressed and afflicted with negative thoughts	Negative	20	28.57
Depressed people as suicidal	Negative	17	24.29
Depressed people as helpless or passive	Negative	11	15.71
Depressed people as unpredictable	Negative	15	21.43
Total		70	100

In Table 8, the negative themes of representation outnumber the sole positive one. The journalists portrayed depressed people as people who are stressed and with negative thoughts the most with 28.57% followed by depressed people as suicidal with 24.29%, whereas the positive theme was found only 1.43% of the representations which is the theme of the representation of depressed people that found the least in the newspapers.

4.2.2.1 The positive representation of depressed people

Positive representations of depressed people are the portrayals that give an image of depressed people as harmless people. They can live with other people like normal persons. Nevertheless, the research found only one theme related to the positive representation of depressed people.

(1) Depressed people as normal or non-dangerous

This theme was found in a mental health expert's comments in a news article that reported on the ways to cure depression.

(13) คนไทยมีอคติว่าโรคซึมเศร้าเป็น<u>คนบ้า ประสาทหลอน หูแว่ว</u> ซึ่ง<u>ไม่เป็นความจริง</u>
k^{h}on t^{h}aj mi: ʔà k^{h}á tìʔ wâ: rôːk sɯm sâw <u>pen k^{h}on bâː pràʔ sàːt lɔ̌ːn hŭː wɛ̂ːw sûŋ mâj pen k^{h}waːm tɕiŋ</u>
Thai people have a bias that depressed people are crazy people who have hallucinations, which is not true.

(Matichon, July 11, 2017)

Example (13) suggests that the verb phrase "ไม่เป็นความจริง" (is not true) was a negation strategy used to refuse the notion that depressed people were not like the words used to portray depressed people in the first sentence which were "คนบ้า" (crazy) and "ประสาทหลอน หูแว่ว" (hallucinations).

4.2.2.2 The negative representations of depressed people

The research indicates that the news writers tended to portray depressed people in negative rather than positive ways. They were depicted as dangerous, stressed, suicidal, unpredictable, and helpless people.

(1) Depressed people as dangerous

Depressed people were portrayed as dangerous because they can hurt or kill other people. Also, they are prone to killing themselves after committing a crime.

(14) ป่วยซึมเศร้า-ยิง 3ศพ
pùaj sɯm sâw jiŋ săːm sòp
A depressed patient shot three people to death.

(Khaosod, November 25, 2016)

In (14), a dash symbol was used to show the relationship between "*ป่วยซึมเศร้า*" (depressed patient) and "*ยิง3ศพ*" (shot three people to death). This can be understood to imply that a depressed person can kill others.

(2) Depressed people as stressed and afflicted with negative thoughts

The data shows that the news reporters were likely to use words such as stress, over-thinking, and anxiety to present depressed people.

(15) กลุ่มที่มีภาวะซึมเศร้า ทำให้มองตัวเองติดลบ ไม่พอใจในรูปร่างหน้าตา
klùm tʰîː miː pʰaː wáʔ sɯm sâw tʰam hâj mɔːŋ tuːa ʔeːŋ tìt lóp mâj pʰɔː tɕaj naj rûːp râːŋ nâː taː
Depressed people have negative images of their own selves and are not satisfied with their appearances.

(*Khaosod*, July 5, 2012)

Example (15) shows that depressed people have negative thoughts about themselves as shown in the verb phrase *"มองตัวเองติดลบ"* (have negative images of one's own self). Moreover, the verb "*ทำให้*" (cause) suggests that depression makes depressed people have negative thoughts about themselves.

(16) สามีวัย 63ปี เป็นโรคซึมเศร้าคิดมาก เกรงภรรยาจะมีคนใหม่
săː miː waj hòk sìp săːm piː pen rôːk sɯm sâw kʰít mâːk kreːŋ pʰan rá jaː tɕàʔ miː kʰon màj

A 63-year-old husband had depression and was overthinking as he was afraid that his wife had another lover.

(*Khaosod*, January 3, 2019)

In (16), the news writer used the verb phrase "*เป็นโรคซึมเศร้า*" (having depression) together with the verb "*คิดมาก*" (overthinking) to assert that a depressed person tended to be overthinking.

(*17) สาวเครียดอ้วน โดดทางด่วนดับ ผัวชี้วิตกจริต-ซึมเศร้า-กินยาลด*
săːw kʰrîːat ʔûːan dòːt tʰaːŋ dùːan dàp pʰŭːa tɕʰíː wíʔ tòk tɕà rìt sɯm sâw kin jaː lót
A lady who worried about being fat jumped off the freeway to death. The husband pointed out that she had anxiety and depression that made her take pills to reduce her weight.

(Komchadluek, April 22, 2008)

In (17), the nouns "*วิตกจริต*" (anxiety) and "*ซึมเศร้า*" (depression) were linked together with a dash symbol which means that these words are seen as related to each other. Additionally, the verb "*ชี้*" (confirm) was used to highlight the fact that a depressed individual really suffered from
anxiety.

(3) Depressed people as suicidal

This portrayal below presents depressed people as a person who kept thinking of suicide and tried to commit suicide more than once.

(18) พ่อเป็นโรคซึมเศร้าขั้นรุนแรงมากเสี่ยงทำร้ายตนเองหรือทำสิ่งไม่คาดคิด
pʰôː pen rôːk sɯm sâw kʰân run rɛːŋ mâːk sìːaŋ tʰam ráːj ton ʔeːŋ rŭː tʰam sìŋ mâj kʰâːt kʰít
My father had very severe depression. He risked harming himself or doing something unexpected.

(Khaosod, September 28, 2019)

In (18), the verb phrase "*เสี่ยงทำร้ายตนเอง*" (risk harming oneself) shows that depressed people are likely to harm themselves. The verb "*เสี่ยง*" (risk) was also used to highlight that depressed people can do something that makes them dangerous.

(19) ผู้ตายเหมือนคนเป็นโรคซึมศร้า *มักบ่นให้ฟังว่าอยากตาย*
pʰûː taːj mŭːan kʰon pen rôːk *sɯm sâw* mák bòn hâj faŋ wâː jàːk taːj
The deceased acted like a depressed person and often complained that she wanted to commit suicide.

(*Komchadluek*, October 9, 2012)

In (19), the adverb "*มัก*" (often) is used to emphasize the verb phrase "*บ่นให้ฟังว่าอยากตาย*" (complain and threaten to commit suicide). Accordingly, it is implied that the depressed individual was suicidal and often thought about committing suicide.

(4) Depressed people as helpless or passive

Depressed people are portrayed as weak or helpless and that they take a passive role in a sentence. In addition, the newspapers use words to describe depressed people as losers.

(20) ผจก. สาว *ถูก*โรคซึมเศร้า*รุมเร้า*
pʰûː tɕàt kaːn săːw tʰùːk rôːk *sɯm sâw* rum ráːw
The female manager was beset by depression.

(*Thairath*, November 29, 2007)

As shown in (20), the verb "*ถูกรุมเร้า*" (was beset) suggests that the depressed individual was beset by depression. This shows that the depressed individual was portrayed as a victim by the writer's use of a passive construction. Moreover, the noun "*โรคซึมเศร้า*" (depression) is the subject of the sentence which can imply that depression is more powerful than the depressed individual.

(21) พ่ายชีวิต เหม ภูมิภาฑิต นิตยารส ดาราพิธีกรหนุ่ม วัย 31ปี ผูกคอฆ่าตัวตาย
pʰâːj tɕʰiː wít hĕːm pʰuː míʔ pʰaː tʰít nít jaː rót daː raː pʰíʔ tʰiː kɔːn nùm waj săːm sìp ʔèt piː pʰùːk kʰɔː kʰâː tuːa taːj
Gave up on life, Hem Poomphathid Nittayarot, a 31-year-old actor and MC hung himself to death.

(Khaosod, September 26, 2019)

In (21), the verb phrase "*พ่ายชีวิต*" (give up on life) is a metaphor used to state that the depressed individual gave up on life due to depression. This shows that he was weak and unable to live his life anymore, so he committed suicide.

(5) Depressed people as unpredictable

The data indicate that depressed people are depicted as unpredictable in sections describing interviews with relatives or witnesses. The interviewed people stated that they did not expect that depressed people would kill themselves.

(22) ไม่คิดว่าลูกชายจะคิดสั้น ครั้งนี้ไม่ได้มาปรึกษาอะไร หรือมีอาการเครียดให้น่าเป็นห่วงเลย
mâj kʰít wâ: lû:k tɕʰa:j tɕà? kʰít sân kʰráŋ ní: mâj dâj mâ:p rúk săː ?à? raj rŭː miː ?aː kaːn kʰrîːat hâj nâː pen hùːaŋ lɤːj
It was unexpected that my son would commit suicide as he did not discuss anything or have signs of stress that should be worried about at all.

(Khaosod, September 19, 2018)

In (22), the verb phrase "*ไม่คิดว่า*" (It is unexpected) is used to state that the action of the depressed person was unexpected. Moreover, the verb phrase "*ไม่ได้มาปรึกษาอะไร*" (he did not discuss anything) emphasizes that the depressed person did not discuss his problems to others.

(23) ทางครอบครัวไม่ทราบถึงสาเหตุความเครียด ผู้ตายไม่เคยพูดอะไรให้คนในครอบครัวฟังtʰaːŋ kʰrɔ̂ːp kʰruːa mâj tʰá râ:p tʰŭŋ săː hèːt kwaːm kʰrîːat pʰûː taːj mâj kʰɤːj pʰûːt ?à? raj hâj kʰon naj kʰrɔ̂ːp kʰruːa faŋ
The family did not know the cause of his stress. The deceased never said anything to them before.

(Khaosod, October 1, 2016)

As shown in (23), the news writer used a negation strategy which can be seen in the adverb "*ไม่*" (no), in the adverb "*ไม่ทราบ*" (did not know), and the verb phrase "*ไม่เคยพูดอะไร*" (never said anything). These show that the depressed person did not discuss their problems with the family. Besides, the family did not know of anything that could cause the depressed person to commit suicide.

5. Conclusion and Discussion

This study found that depression and depressed people were depicted in either positive or negative themes in Thai front-page news articles. It can be seen that Thai journalists used language strategies to represent either positive or negative images of something. Similarly, Woraseeha (2012) found that the demonstrators and the government

officers were categorized as either good or bad people by the journalists' use of language in the news. Moreover, based on Kavilanan (2019), Thai people use language strategies to portray Chinese tourists either in positive or negative ways in the online discussion forum, www.pantip.com. Therefore, it could be implied that Thai journalists, as well as Thai people, tended to divide things either into positive or negative based on their attitudes towards them, and used language strategies to represent them to others. Furthermore, it could be seen that the use of language to portray either positive or negative images of something can influence the audience's attitudes towards the thing represented in the media.

Additionally, this research found that all the news agencies including *Thairath, Khaosod, Matichon,* and *Komchadluek*, were likely to present negative themes of depression and depressed people rather than the positive ones in their front-page news articles. Those representations have the shared features. To illustrate, the negative images of depression and depressed people were portrayed as dangerous, unstable, and horrible whereas the positive images of them were portrayed as normal and curable. Moreover, Angkapanichkit, Intasian, and Rochanahastin (2020) also have mentioned that Thai mass media presented a negative image of depression as a disease, and depressed people were depicted as different from normal people. Furthermore, the news reporters tended to report depression in relation to a sense of stress, craziness, psychosis, and supernatural beliefs. As a result, the facts about depression such as symptoms and treatments were ignored in the news. In addition, the negative images of depression and depressed people in the news can reflect that Thai society has pessimistic attitudes towards depression and depressed people. Also, these portrayals can affect the readers' attitudes and opinions towards depression and depressed people. However, this research finding contrasted with some previous studies indicating that depression was represented in positive themes rather than negative ones (Clarke and Gawley, 2009; Cummings and Konkle, 2016; Tobin and Lyddy, 2013). It is important to mention that those previous studies analyzed the media in Western countries (the US, Canada, and Ireland). Hence, this shows that Thai journalists and Western journalists represent depression differently as Thai journalists focused on negative themes of depression, e.g. depression as a cause of death, whereas Western journalists focused on positive themes of depression, e.g. depression as a biological condition. Nonetheless, the language used to talk about depression in the Western articles tended to be negative which was similar to the language used to talk about depression in Thai articles. This means that Western journalists still had negative attitudes towards depression even though they attempted to report that depression can be cured and provided a better understanding of depression to their audiences.

Furthermore, in news of suicides, people who commit suicide are continually reported as depressed people which shows that the journalists as well as society stereotype depressed people as having suicidal thoughts (Angkapanichkit, Intasian, and Rochanahastin, 2020). In addition, the finding of this research conforms to this previous study since the data revealed that most of the news articles on depression are related to news about suicides. It is noteworthy and should be mentioned that most of the deceased were said to suffer from depression without providing any medical evidence. That is to say, it was reported that they suffered from depression by policemen, their relatives, or close friends without any medical evidence. Thus, it could not be confirmed that the deceased really suffered from depression, and the reason for them to commit suicide was not always that they were depressed. Additionally, this stereotypical idea that depressed people had suicidal thoughts has been repeatedly produced in news about depression. Nevertheless, the data indicated that there were some front-page news articles that represented positive images of depression including depression as a curable disease and depression as a biological condition. Even though they were less represented, these positive images showed that people have begun to have a better understanding of depression and view depression in a more optimistic way.

As claimed by the national epidemiology survey in 2008, 62 percent of Thai people of working-age, which includes the ages from 25 to 59 years old, were diagnosed with depression (Kongsuk, 2008). Interestingly, the research findings conformed to the national epidemiology survey since the group of early adults, which includes people from 21 to 40 years of age, was represented the most in the front-page news articles at 37.26 % followed by the group of middle adults, which includes people from 41 to 60 years of age, at 23.53%. Accordingly, this suggested that people in the early and middle adulthood periods tended to suffer from depression from work or other life problems since most of the people in this age range have to work, take care of families, and do everything that enables them to achieve their goals in life (Kaewkangwan, 2006). Since the major theme of depression is depression as a cause of death, and a major theme of depressed people is depressed people as stressed and afflicted with negative thoughts, it can be implied that news writers are more likely to report on the Thai adults suffering from depression and thus committing suicide.

In addition, although the national epidemiology survey in 2008 claims that women are at 1.7 times higher risk of suffering from depression than men (Kongsuk, 2008), the research finding revealed that, of all 51 social actors, the number of male social actors reported in the front-page news articles are 33 people which was greater than the number of female social actors. This showed that the news writers tended to pay more attention

to news about depression among men rather than among women. Moreover, the occupation of the male social actors presented the most was civil servant whereas the occupation of the female social actors presented the most was student. This suggests that the newspapers emphasize the role of men and women differently in their front-page news articles. Furthermore, in terms of the relational of social actors, the family roles of women were described more often than those of men. They were referred to as mothers and wives in the news headlines. This can suggest that family roles are considered as important information in describing women. In contrast, in terms of nomination of social actors, men's names were mentioned in the news headlines while women's names were completely ignored. This showed that men are more important than women in the ways they were represented in the front-page news headlines and articles.

Reference

จันทิมา อังคพณิชกิจ, ทรงพล อินทเศียร และ อธิชาติ โรจนะหัสดิน. (2563). *ภาษา การสื่อสาร และโรคซึมเศร้า: การสำรวจแนวทางพัฒนาการสื่อสารด้านโรคซึมเศร้าเพื่อคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของเยาวชนไทย*. บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง จำกัด.

ธรณินทร์ กองสุข. (2551) *ความชุกของโรคซึมเศร้าในคนไทย : การสำรวจระบาดวิทยาระดับชาติ ปี 2551*. กรมสุขภาพจิต

โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ กรมสุขภาพจิต. (2564). *รายงานการเข้าถึงบริการผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ปี 2564.* http://www.thaidepression.com

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Angkapanichkit, J. (2014, February 15-16). The ethnographic discourse analysis of health communication on depression in Thailand [Paper presentation]. In *Transforming societies: Contestations and convergences in Asia and the Pacific.* 12th Asia Pacific Sociological Association (APSA) Conference, Chiang Mai University, Chiang Mai.

Berger, P. L. and Luckman, T. (1976). *The social construction of reality*. Penguin.

Bowen, M., Kinderman, P. and Cooke, A. (2019). Stigma: A linguistic analysis of the UK red-top tabloids press' representation of schizophrenia. *Perspectives in Public Health*, *139*(3), 147–152. doi: 10.1177/1757913919835858

Clarke, J. and Gawley, A. (2009). The triumph of pharmaceuticals: The portrayal of depression from 1980 to 2005. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 36*(2), 91-101. doi: 10.1007/s10488-008-0199-2

Conboy, M. (2007). *The language of the news*. Routledge.

Cummings, L. A. M. and Konkle, A. T. M. (2016). The representation of depression in Canadian print news. *Canadian Journal of Community Mental Health*, *35*(3), 97–112. doi: 10.7870/cjcmh-2016-043

Hall, S. and Open University. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage in association with the Open University.

Kavilanan, S. (2019). The Relationship between Linguistic Strategies and the Representation of Chinese Tourists at WWW.PANTIP.COM: A Critical Discourse Analysis Study. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, *41*(2), 23-44. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/article/view/230684

Kessing, L. V. (2007). Epidemiology of subtypes of depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *115*(s433), 85–89. doi: 10.1111/j.1600-0447.2007.00966.x

Lewinsohn, P. M., Solomon, A., Seeley, J. R. and Zeiss, A. (2000). Clinical implications of 'sub-threshold' depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, *109*(2), 345–351.

Lovell, R. P. (1980). *The newspaper: An introduction to newswriting and reporting*. Wadworth.

Sangon, S., Nintachan, P. and Kingkaew, J. (2018). Factors influencing depression in Thai disadvantaged adolescents in a province in the central region. *The Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health, 32*(2), 13-38.

Searle, J. R. (1975). A Taxonomy of Illocutionary Acts. *Minnesota Studies in the Philosophy of Science*, *7*, 344–369. http://hdl.handle.net/11299/185220.

The Royal Institute Dictionary. (2011). http://www.royin.go.th/dictionary/

Thongtep, W. and Pratruangkrai, P. (2016, October 18). Newspapers covering HM's death become collector's items. *The Nation Thailand.* https://www.nationthailand.com/business/30297906

Tobin, G. and Lyddy, F. (2013). Media representation of depression in young people: A corpus-based analysis of Irish newspaper coverage. *Irish Journal of Psychological Medicine*, *31*(1), 21–30. doi: 10.1017/ipm.2013.64

van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: new tools for critical discourse analysis*. Oxford University Press.

Woraseeha, K. (2012). *Representation of the Good and the Bad from Political Demonstration News Reported in Thai Newspaper* [Master's thesis]. Srinakarinwirot University.

World Health Organization. (2020). *Depression*. https://www.who.int/health-topics/depression#tab=tab_2.

Integrating Reading with Argumentative Writing: Promising or Problem?

Sudthida Pavavijarn
Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Abstract

The objectives of this study were to examine whether students' argumentative writing include and follow the structure and components of the arguments in Toulmin's model (2003) and to find out how students use information from sources to build arguments in their writing. The subjects include thirty-nine third-year Thai undergraduate students majoring in English at Chiang Mai University, Thailand. Research instruments include argumentative writing on a controversial topic, two reading passages with opposing views on the topic, a questionnaire, and semi-structured interviews. The 39 students wrote essays on the given topic after reading two passages. The students also completed a questionnaire about their writing processes and nine of them participated in a follow-up interview. The essays were rated and coded by using a rubric devised by Stapleton and Wu (2015) that had been adapted from Toulmin's argumentative elements. The questionnaire results and interview transcripts were coded following Charmaz's (2006) grounded theory coding. Results showed that in addition to claims, the presence of counterarguments and rebuttals enhanced essay quality and enabled essays to earn high scores, whereas essays that presented a one-sided argument received low scores. Source information was generally used as the basis for essay content. Information from source 2, which provided balanced viewpoints, was used for counterclaims and counterclaim data more frequently than that from source 1, which offered only an opposing view. When using sources, the students often tended to plagiarize. Some attempted to paraphrase but their efforts ultimately resulted in plagiarism because authors were not appropriately cited. Direct copying was apparent. These results have pedagogical implications for the design and teaching of integrated writing tasks in the future, including assigned readings of passages related to writing tasks and instruction in academic writing conventions designed to immerse students in academic writing practice.

Keywords: Integrated Writing Tasks, Writing from Sources, Argumentative Writing, Thai Undergraduate Student Writing, EFL Writing

การผสมผสานการอ่านในการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร: ความหวังหรือปัญหา

สุดธิดา ภาวะวิจารณ์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) โครงสร้างของเรียงความเชิงอภิปรายโวหารตามหลักการการอภิปรายโวหารของ Toulmin (2003) และ (2) การผสมผสานข้อมูลจากบทความที่อ่านในการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ภาควิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร บทความภาษาอังกฤษ 2 บทความที่มีเนื้อหาขัดแย้งกัน แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหารในหัวข้อที่กำหนด ควบคู่กับการอ่านบทความทั้ง 2 บทความเพื่อนำข้อมูลมาผสมผสานในการเขียนเรียงความ การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการเขียนและการอ่าน วิธีการวิเคราะห์ ประกอบด้วย การประเมินเรียงความโดยใช้แบบประเมินเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร ของ Stapleton และ Wu (2015) การวิเคราะห์เนื้อหาตามวิธีทางทฤษฎีรากฐานของ Charmaz (2006) ผลการวิจัยพบว่า (1) เรียงความที่มีการนำเสนอความคิดเห็นของฝ่ายที่มีความคิดต่าง และมีการอภิปรายจุดอ่อนแนวคิดนั้นตามองค์ประกอบการอภิปรายโวหารตามหลักการของ Toulmin (2003) ได้คะแนนประเมินดีกว่าเรียงความที่นำเสนอเพียงแค่ความคิดเห็นของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว (2) มีการใช้ข้อมูลจากบทความเป็นเนื้อหาหลักของเรียงความ อย่างไรก็ตามมีการใช้เนื้อหาจากบทความที่ 2 ที่มีทั้งความคิดในการเขียนมากกว่าการใช้เนื้อหาจากบทความที่ 1 ที่เสนอเพียงแค่ความคิดต่างเพียงอย่างเดียว มีการคัดลอกเนื้อหาจากข้อมูลทั้งที่มีและไม่มีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการใช้เนื้อเรื่องอ่านในการเขียนเรียงความ ซึ่งการใช้การอ่านร่วมกับการเขียนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนเรียงความเชิงอภิปรายโวหาร หรือการเขียนเรียงความทางวิชาการภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ การอ่านและการเขียนเชิงอภิปรายโวหาร การเขียนเรียงความภาษาอังกฤษจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การเขียนเชิงอภิปรายโวหาร การเขียนเรียงความของนักศึกษาไทย การเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

1. Introduction

The Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF1) issued in 2560 BC (AD 2017) for Bachelor of Arts (BA) in English requires the mastery of all four English language skills (Office of the Higher Education Commission, n.d.). However, the actual design of English courses depends on how the teachers who develop curriculums conceptualize English language teaching and learning. At the institution where this research was situated, reading and writing have been taught separately. This decision has had several disadvantages.

First, the segregation of reading and writing encourages the idea that English skills are distinct from each other. As a result, students are often unable to execute or activate their knowledge and skills when doing writing tasks that require reading. Another issue that results from this skill division is that students' writing is not engaged with a given topic or

with potential audiences beyond the professors who grade the writing. Their sole purpose is often just to complete course assignments. This issue has been apparent in my writing classrooms as students have generally failed at building successful arguments that delineate the strength of their positions and discuss the weaknesses of opposing viewpoints. Instead, students tend to focus on the positions that they favor.

This tendency, known as 'myside bias' (Wolfe & Britt, 2008), presents a one-sided argument. It may result from students being encouraged to write about a given topic solely based on their own experiences and knowledge. There is currently little emphasis on the incorporation of outside informational materials or on reading to help students explore different positions.

In fact, effective English academic writing at a tertiary level requires more than just basic skills and knowledge of grammatical rules. Writing in academia requires competence in both reading and writing. Wingate (2012, p. 146) proposed an academic writing framework which encapsulates how students can develop well-formed academic writing. The framework includes three important components: analysis and evaluation of content knowledge, development of a position, and presentation of that position in a coherent manner. In this model, analysis and evaluation entail reading critically as well as interacting with sources that provide content knowledge about a given topic. Position development encompasses the argumentation process, and presentation of a position encompasses writing knowledge and skills. Hence, it can be said that successful academic writing requires that students are able to activate and demonstrate their mastery of reading skills, have a clear understanding of the argumentation process, and know about academic writing conventions.

In the realm of writing as part of an English as a Second Language (ESL) or English as a Foreign Language (EFL) program, Hirvela (2016) argues that reading provides student writers with cognitive as well as rhetorical inputs. This means that reading not only helps to equip student writers with information and understanding about a subject or a topic but also exposes them to language components of writing such as rhetorical strategies, how to make writing coherent using cohesive devices, and conventions of different writing genres.

Reading and critical thinking skills are also vital and are also important parts of international academic writing tests. For example, students who want to pursue further studies abroad are usually required to demonstrate their reading and writing skills through integrated writing tasks which are included in major tests of English such as the Test of English as a Foreign Language (TOEFL) and the International English Language Testing System (IELTS) (Qin & Liu, 2021; Weigle & Parker, 2012).

Therefore, it is vital to investigate whether it is possible to integrate reading with writing and determine how the required skills need to be addressed when designing integrated tasks or courses. To achieve these purposes, two research questions were established.

1.Does student argumentative writing include and follow the structure and components of the arguments in Toulmin's model (2003)?

2. How do students use information from sources to build arguments in their writing?

2. Literature Review

Since the current study was involved with argumentative writing and integrating sources in writing, the literature related to argumentative writing will be presented first and followed by integrated writing.

2.1 Argumentation and Argumentative Writing

Successful college writing requires well-formed arguments (Wingate, 2012). It is thus necessary to first explain what the term 'argument' refers to. According to Ferretti and Lewis (2013, p. 114), argumentation is a social activity in which people are engaged in a dialogue with others who may have different views about a given topic. Such dialogues are performed in a certain manner that can influence the acceptance or rejection of a position and argumentation requires an ability to evaluate and accept supporting evidence for a standpoint.

An argumentation structure by Toulmin (2003) is one of the most widely used frameworks. Toulmin (2003) describes patterns of argumentation as being composed of six elements: claims, datum/data, qualifiers, rebuttals, warrants, and backing. Regardless of form, these elements function differently but all need to connect to make a sound argument.

Claims and data are the primary elements of an argumentation essay. A claim is a conclusion comprised of explanations in the form of data. However, data alone may not suffice to construct a conclusion as it can be challenged. In such cases, warrants showing the legitimacy or power of the claim's data will be needed. Warrants justify the data and can include "rules or principles" (Toulmin, 2003, p. 90), but they can also be challenged. A qualifier showing a warrants' worthiness may be needed; however, it is a secondary element which can be omitted if the data are strong enough.

Providing only data, warrants, and qualifiers may not be sufficient to construct a convincing argument. Toulmin also suggests an element called rebuttal, pointing out situations or circumstances where warrants may not apply. Hence, both qualifiers and

rebuttals can be used to justify warrants. In addition, for warrants to be effective they need a final element, backing. Data that is included in backing can provide support to warrants.

Among the many research studies conducted on argumentation, two are of particular relevance to the current study. To beginning with, Qin and Karabacak (2010) used Toulmin' s model of argumentation as a framework in their study describing the structures and quality of argumentative essays written by 133 Chinese university students. The students were provided with two reading passages offering opposing viewpoints on a controversial topic and required to perform an integrated writing task in which they wrote an English argumentative essay. The students had to express their own positions on the issue as well as integrate information from the two sources to substantiate their stances. The results showed that 125 of the papers contained a minimum of one claim backed by at least four pieces of data. Qin and Karabacak (2010) also found that the main argumentative elements – claims and data – were not correlated with the overall quality of the writing; however, they were correlated with the remaining four elements. They also found that the presence of counterclaims, counterclaim data, rebuttals and rebuttal data along with claims and data contributed to high quality argumentative writing.

The general lack of quality found in these essays is not surprising as academic writing instruction in China usually follows a current-traditional approach. The approach focuses on a 5-paragraph essay format, including a topic sentence followed by supporting details and three main points used to substantiate the main idea. These types of essays emphasize form (You, 2004) rather than the development of ideas and reasoning.

Another study by Qin and Liu (2021) further investigated integrated writing tasks which specifically required students to write an argumentative essay after they read sources on a controversial issue. Qin and Liu (2021) divided 54 student participants into two groups. Group one was assigned to only read sources that presented a single position on the issue while the other group read sources that contained opposing views. The results revealed that argumentative essays written by the latter group included more data of higher quality than those of the first group. This shows that integrating reading sources on a topic while writing argumentative essays can enhance quality.

As discussed above, including the reading of sources in assigned argumentative writing tasks can be viewed as a dialogic form of writing. Student writers interact with the readings and discuss opposing views presented in the source materials as well as expressing their own stances. Thus, I believe that argumentative writing can encourage students' engagement in their writing.

2.2 Integrated Writing Tasks

A task or a course including this type of integrated approach involves reading sources and then writing about a related topic. Such integrated tasks may be referred to by different terms, such as 'integrated writing tasks' and 'writing from sources.' For this paper, the term ' integrated writing task' will be used to refer to tasks that require students to both read and write on the same topic.

According to Guo (2011, p. 6), integrated writing tasks can be categorized into three groups. The first is text-based integrated writing, requiring writers to extract and summarize information from the source text. The second type is situation-based integrated writing, requiring writers to construct responses to the given reading or listening sources. The last type, thematically-related integrated writing, asks writers to produce a paper on a given topic after being given sources covering that subject matter. The present study analyzed integrated writing based on a thematically-related approach, in which writers were expected to respond to the topic by demonstrating their ability to construct an essay using information taken from the sources as well as their own ideas.

Two important issues arise when students are required to integrate source information or reading materials in their writing. The first issue is that students tend to rely on information from sources rather than integrating it with their own ideas. For example, Plakans and Gebril (2012) researched the use of sources in writing through a mixed-method approach with a group of 145 university students. The students were required to write an argumentative essay and two reading passages were provided. The essays were rated by five teachers using a rubric from the TOEFL iBT integrated writing task. After the students completed the writing task, they had to answer a questionnaire about their reading and writing processes. The results of these sections underwent statistical analysis. Then, nine students were invited to think-aloud protocol sessions and interviews in which they were asked about their writing process, how they used sources, and what they liked about writing. The results showed that the students were dependent on the sources, referring to them for content and source information to acquire and support their positions. These findings were consistent with those of Gebril and Plakans (2009).

Plagiarism is another important issue in integrated writing tasks. There have been several research projects that explored when the use of sources in ESL/EFL students' writing constituted plagiarism. The most common uses of sources in writing are paraphrasing and summaries. Keck (2006) found that her ESL students produced paraphrases that were closer to the original sources than those written by native English-speaking writers. Similarly, Thompson, Morton, and Storch (2013) discovered that their participants, 13 international

students whose first language was not English, used paraphrased source texts to substantiate their views when they first began writing in their various disciplines. Some students knew about and understood the need for source acknowledgement when paraphrasing, while others faced difficulties due to an incomplete grasp of referencing styles. However, as these students progressed through their second semester, they gained a better understanding of referencing systems, especially the conventions of their respective disciplines. In their recent study of paraphrasing skills among Vietnamese English major students, Na and Nhat Chi Mai (2017) found that some participants paraphrased by replacing text with synonyms, with only minimal modification of syntactic structures. The remaining participants simply copied, failing to even select appropriate synonyms. Na and Nhat Chi Mai explained that these unsuccessful paraphrasing efforts were due to the students' difficulties in comprehending original source texts due to their limited vocabulary. Although these research projects demonstrated that non-English speaking students tended to produce written texts which were partially or fully plagiarized from original sources, Thomson et al. (2013) showed that this problem tended to decrease as students became immersed in the acceptable practices of their disciplines.

Plagiarism also reflects a tight connection of reading and writing. Writing teachers in American universities are often also faced with the problem of plagiarism in their students' writing. Horning (2007) and Carillo (2016) recognize the correlation between the reading and writing abilities of their college students. Carillo (2016) argues that plagiarism in writing reflects students' low competence in reading and critically evaluating source information. Both Horning (2007) and Carillo (2016) argue that to help students write successfully and meet their requirements, students need to be immersed in the practices of their discipline through reading sources in their field. In other words, writing must be taught in conjunction with reading.

This brief review of literature about writing from sources, reading critically, and selecting and synthesizing information demonstrates that reading skills are just as important as writing skills for college students to succeed, not only in their studies but also beyond the academic realm.

3. Research Methodology

3.1 Participants and Context

Participants were a group of 43 Thai students majoring in English at a Thai university. They were in their third year and had completed the Essay Writing course. Their ages ranged from 20 to 22 years old (mean = 20.6, SD = 3.18). These 43 students had studied English for an average of 10.6 years (SD = 5.60).

The required curriculum for English majors at this university includes three compulsory writing courses with specific focuses: Fundamental English Writing (paragraph development), Essay Writing (constructing various types of essays), and Academic Writing (argumentative writing incorporating sources). In the Fundamental English Writing course, students practice writing at paragraph level. In the Essay Writing course, students learn how to write essays with optional source information, whereas in the Academic Writing course, some source information is required. Even though the latter two writing courses incorporate source information in their lesson pans, the skills required to select sources are not explicitly taught. The organizational components and structures of the writing in these courses have been influenced by the five-paragraph format. The Academic Writing course emphasizes organization patterns (e.g., block and point-by-point) which are used to arrange students' arguments.

3.2 Data Collection

Data collection instruments included a writing task, a questionnaire, and a post hoc semi-structured interview with nine participants.

3.2.1 Writing Task

The writing task required the participants to write an argumentative essay of approximately 450-600 words on a controversial topic: the use of laptops and cell phones in the classroom. The participants were provided with two reading passages: one with a position that favors this use of technology and another with opposing viewpoints. The participants were instructed to state their personal feelings about whether electronic devices should be allowed in the classroom and were told that they could incorporate information from two sources provided. The writing task took approximately 90 minutes.

3.2.2 Topic of the Writing Task

The chosen topic is considered controversial. It is also quite timely, and one that participants were likely familiar with as it directly related to student experiences. Selecting a topic that was familiar to the participants was intended to reduce the possible effects of introducing unknown topics and unfamiliar reading passages. Using novel topics and reading

material was avoided as this might have increased the students' cognitive workload, affecting their reading and writing performance.

3.2.3 Two Reading Passages

Two reading passages that discussed the issues involved in allowing electronic devices such as laptops and cell phones in the classroom were provided. The two passages were *Laptops are great. But not during a lecture or a meeting* written by Susan Dynaski for the New York Times (2017) and *Laptops and phones in the classroom: Yea, nay or a third way?* by Anna Kamenetz for npr.org (2018). The former article strongly argued for a prohibition on the use of all electronic devices in the classroom whereas the latter passage was more balanced, presenting opinions from teachers on both sides of the issue.

The first source was 1,073 words long with a Flesh-Kincaid reading ease score of 54.8 and a Flesch-Kincaid Grade Level of 10. The second source was 1,675 words long with a Flesh-Kincaid reading ease score of 55 and a Flesch-Kincaid Grade Level of 10. Neither passage contained passive sentences. Flesch-Kincaid reading ease scores are calculated on a scale of 0 – 100; the higher the score, the easier the passage. A low reading ease score suggests that a passage may be too complex for the students to comprehend (Flesch, 1948). According to this scale, the reading ease levels of both passages were considered moderate. Therefore, the content and language of the two sources were retained; modifications were not made.

The writing task yielded 43 argumentative essays that were each between 234 and 868 words long, with an average length of 485.53 words.

3.2.4 Questionnaire and Semi-Structured Interview

After the participants finished the writing task, they were asked to fill in a questionnaire. The purpose of the questionnaire was to gain information that could be used as a springboard for subsequent interviews. The questionnaire inquired about the duration and difficulty of the two reading passages, the writing process and the use of source information. Four of the participants were unable to complete the questionnaire because they had to leave immediately after they finished the writing task due to other obligations. Nine participants were asked to join a post hoc interview about their writing processes. These interviews were conducted in Thai, lasted approximately 90 minutes and were subsequently transcribed. The transcription was then used as data for further analysis. Therefore, the data collected included 43 essays, 39 questionnaires, and scripts of nine participant interviews.

3.3 Data Analyses

3.3.1 Analyses of Written Essays

To determine whether the essays written by the 43 participants included Toulmin's elements of argumentation and, if so, how these elements were organized, the following methods were employed.

The rubrics devised by Stapleton and Wu (2015) for coding argumentative structural elements were used. This rubric is included in the Appendix. The coding involved two raters - the researcher and another teacher who has taught English writing at the same university. Of the 43 essays, four were not included in the analysis because the writers failed to successfully complete the task. Their thesis statements did not show a clear stance. In addition, details in the body and conclusion paragraphs only included descriptions of the advantages and disadvantages of using electronic devices in classroom. Therefore, only 39 essays were ultimately analyzed.

The raters were trained how to code and score the essays, and 15 essays (38%) were randomly selected for the training. At the onset of the training, the rhetorical patterns of the essays were identified. The essays were similarly organized. They all started with an introductory paragraph ending with a thesis statement showing the stance of the writer. This was followed by a few body paragraphs and a concluding paragraph. We agreed to code the thesis statement of each essay as a statement of claim. The concluding paragraphs were not coded since they generally just contained a restatement of the thesis statement and a summary of the points discussed in the body paragraphs.

During the coding and scoring, discrepancies and disagreements were discussed and resolved. After the training, each rater continued independently coding and scoring the remaining essays. When the coding and scoring were finished, the codes and scores of the two raters were compared. Any discrepancies that occurred were reconciled. The coding and scoring resulted in an inter-rater reliability coefficient of .716 with a Pearson correlation of .977.

Besides coding the source information based on the six argumentative elements outlined above, the essays were also coded based on the use of source information for building an argument. This process used a coding scheme of textual borrowing devised by Shi (2004) and adopted by Weigle and Parker (2012) and McDonough et al. (2014) and used sentence level as the unit of analysis. According to McDonough et al. (2014), a sentence refers to a sequence of words, which begins with a capital letter and ends with a period, regardless of its grammatical status. This includes fragments and run-ons, which occurred frequently in 39 of the essays. Following identification of source information, Shi's coding

scheme was applied. This coding scheme examined two dimensions of the borrowed texts: the form and the referencing information. Shi classifies borrowed texts into three form categories: copied, modified, and paraphrased. These forms were then examined to determine whether the students provided references to the author(s) or source(s) or whether quotations were presented. 'Copying' is defined as a string of at least two content words from the source texts, including nouns, verbs, adjectives, and adverbs. Strings of at least three words forming a syntactic unit is also considered copying. However, strings including one content word along with functional words such as prepositions, conjunctions, pronouns, auxiliaries, and/or articles are not considered copied. 'Modified texts' include instances in which writers make slight changes at a content word level to the original source texts. These modifications include adding/deleting words or replacing them with synonyms. 'Closely paraphrased' refers to instances in which original texts have been paraphrased at lexical and/or syntactic levels.

After completing essay scoring, the two raters convened to read all 39 essays and code how source information was used. The raters examined the essays simultaneously, matching each against the original sources and then discussing the appropriate codes. The results of the coding thus matched 100%.

The coding scheme employed in this study examined one sentence in each of the 39 essays using three criteria: Toulmin's argumentative elements, forms of textual borrowing, and referencing.

3.3.2 Analysis of Open-ended Questionnaires and Semi-Structured Interviews

The open-ended questionnaire and the semi-structured interview investigated how participants interacted with source information and used it in their writing. The answers in the questionnaire were then typed and the nine audio interview records were transcribed verbatim. These scripts underwent qualitative coding procedures which drew on grounded theory coding as described by Charmaz (2006). The process first involved initial coding without applying any existing or preconceived codes to label the scripts. Then, in vivo codes (terms used by the participants in their reports) were applied to form codes. Next, the codes that were related to how the sources were used were selected and grouped to form themes.

4. Results

Results of the analyses have been organized based on the two research questions: whether students' argumentative writing includes and follows the structure and components of the arguments in Toulmin's model (2003) and how information from

sources is used to build arguments. Thus, the findings on the structure and components of arguments is presented first, followed by how source information was used.

4.1 Argumentative Structures and Elements in 39 Essays

When using the analytical rubric developed by Stapleton and Wu (2015), the lowest and the highest scores given by the two raters were 15 and 100 respectively. The descriptive statistics of the scores from the two raters are presented in Table 1.

Table 1

Essay Scores from Argumentative Elements

	Minimum	Maximum	Mean	SD
Rater 1	15.00	100.00	56.0256	20.969
Rater 2	15.00	100.00	54.6154	20.176
N = 39				

The essays were then categorized according to the argumentative elements as follows.

Table 2

Groups of Essays Based on Scores of Argumentative Elements

Groups of Essays	N	Score Ranges
1. Two elements - claim and data only	10	15 – 30
2. Four elements - claim and data, counterclaim and data, no rebuttals	1	50
3. Four elements - claim and data, counterclaim, rebuttal, no counterclaim or rebuttal data	8	40 – 75
4. Six elements - claim and data, counterclaim and data, rebuttal claims and data	20	50 – 100
Total	39	

Group 1: Two elements - claim and data only

Ten essays received the lowest scores, between 15 – 30 points. These essays contained only two argumentative elements: a claim and data.

Group 2: Four elements - claim and data, counterclaim and data, no rebuttals

One essay received a score of 50 and it included four elements: a claim, data, a counterclaim, and a set of data that supported the counterclaim.

Group 3: Four elements - claim and data, counterclaim, rebuttal, no counterclaim or rebuttal data

Eight essays contained a claim, data, counterclaim, and rebuttal claim but did not include data supporting the counterclaims or the rebuttals. These eight essays received scores between 40 – 75 points.

Group 4: Six elements - claim and data, counterclaim and data, rebuttal claim and data

Twenty essays contained all six elements and had scores ranging from 50 to 100 points. Among the six elements, the quality of rebuttal data helped further divide these essays into subgroups. One of these essays received the full score of 100 because it contained rebuttals which refuted counterclaims and these refutations were supported by evidence. Two essays containing rebuttal data received scores of 15 and 20. The remaining 17 essays received only 10 points for rebuttal data as these elements were generally acceptable but did not refute or address the weaknesses of the counterclaims. In addition, these rebuttal data were not stronger than the counterclaims. Thus, more than half of the essays included all six argumentative elements although some of the reasons were considered weak.

4.2 Sources Used

This section reports on how students used source information to build their arguments in the 39 essays.

4.2.1 Argumentative Elements

The frequency with which background texts were employed was initially based on a count of which text students used as information source(s). It was found that information from both sources was often used as data. Source 1 (Dynaski, 2017) was used more frequently than source 2 (Karmenetz, 2018), showing that the participants opted to agree with Dynaski (2017) on banning electronic device in classroom. Since source 2 offered balanced viewpoints, its information was used as a basis for counterclaims and counterclaim data more frequently than source 1. The two sources provided information for about the same number of rebuttals and rebuttal data. The frequency of source information use is depicted in Table 3.

Table 3

Source Information Use According to Argumentative Elements

	Data to Claim (D)		Counterclaim (CC)		Counterclaim Data (CD)		Rebuttal Claim (RB)		Rebuttal Data (RD)	
Sources	Source 1	Source 2	Source 1	Source 2	Source 1	Source 2	Source 1	Source 2	Source 1	Source 2
Total instances	70	48	17	21	22	45	18	24	39	38
Total	118		38		67		42		77	
Mean	3.0256		0.9744		1.7179		1.0769		1.9744	
SD	3.01302		1.26672		2.24721		1.06090		2.15806	
Total = 342 instances N = 39										

To confirm the impact of source use on the essay scores, Pearson correlations were calculated. Both sets of rater scores and the total number of sources used as argumentative elements were considered in the analysis. The results showed that total scores were positively correlated with the number of sources used. In addition, the number of sources used was found to be highly correlated with how sources were used (e.g., counterclaim data and rebuttal data) as shown in Table 4 below.

Table 4

Correlations between Scores from the Two Raters and the Number of Sources Used as Argumentative Elements

Correlations								
N = 39	Rater 1	Rater 2	Total Sources Used	Sources as Data	Sources as CC	Sources as CD	Sources as RB	Sources as RD
Rater 1	1							
Rater 2	.977**	1						
Total Sources Used	.594**	.552**	1					
Sources as Data	-.600**	-.630**	-0.077	1				
Sources as CC	.333*	.319*	0.163	-.482**	1			
Sources as CD	.679**	.648**	.717**	-.411**	-0.003	1		

Correlations								
N = 39	Rater 1	Rater 2	Total Sources Used	Sources as Data	Sources as CC	Sources as CD	Sources as RB	Sources as RD
Sources RB	.464**	.419**	0.128	-.511**	.354*	0.131	1	
Sources as RD	.541**	.586**	.607**	-.542**	0.144	.476**	0.058	1
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).								
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).								

The total scores moderately correlate with the total number of sources used at .594 (rater 1) and .552 (rater 2), p = 0.01. Moderate positive correlations are found between the total scores and the source used for counterclaim data .679 (rater 1) and .648 (rater 2), p = 0.01. Similarly, the total scores from the two raters are moderately correlated with the number of sources used as rebuttal data .541 (rater 1) and .586 (rater 2), p = 0.01. In addition, the use of sources as counterclaim data has a moderate correlation with the source used for rebuttal data at .476, p = 0.01. These correlations indicate that using source information as secondary argumentative elements, e.g., counterclaim data and rebuttal data, may have contributed to high essay scores. The total number of sources has a high positive correlation with the ways in which sources were used - counterclaim data and rebuttal data .717 and .607 respectively, p = 0.01. However, total scores have rather low correlations with the number of sources used for counterclaims and rebuttal claims and negative correlations were found between the total scores and the number of sources used as data.

4.2.2 How Source Information Was Used

To find out how students used information from sources to build arguments in their writing, three sets of data were incorporated in an analysis. First, the 39 essays were coded based on textual borrowing formats. Then, the use of source information described in the open-ended section of the questionnaire and in the interview scripts were analyzed inductively and separately. This produced results in the forms of themes which were then integrated with the textual borrowing results to ascertain: (1) how source information is used in the essays to build an argument, and (2) which formats of textual borrowing best describes how the information is used. The results, in the form of themes, are discussed in the following section.

4.2.2.1 Source Information as Data to Support the Writer's Stance and as Essay Content

Participants reported in both the questionnaire and the interview that they used information from the sources as their main data to support their stance in the thesis statement. They defined 'support' as using this information as the main source of the data which eventually became the content of their essay. One participant declared that source information constituted 40–50% of his essay. Analysis of the essays supported this assertion. The top three argumentative elements in which the participants used source information are data to claims, rebuttal data, and counterclaim data respectively, as shown in Table 5.

Table 5

Frequency of Source Use according to Textual Borrowing Formats

Uses of Information from the Two Sources	Argumentative Elements							
Forms	Data	CC	CD	RB	RD	Total	Mean	SD
Copied without attribution	28	2	14	5	7	56	11.2	10.38
Copied with attribution	20	6	7	3	13	49	9.8	6.76
Paraphrased without attribution	44	22	23	22	27	138	27.6	9.40
Paraphrased with attribution	17	7	13	7	19	63	12.6	5.55
Modified without attribution	5	0	0	2	3	10	2	2.12
Modified with attribution	0	1	2	1	2	6	1.2	0.84
Quoted without attribution	0	0	1	0	1	2	0.4	0.55
Quoted with attribution	4	0	7	2	5	18	3.6	2.70
Total	118	38	67	42	77	342		
Mean	26.22	4.75	8.38	5.25	9.63	N = 39		
SD	15.63	7.50	7.89	7.13	9.30			

Paraphrasing Source Information

The participants reported that the most common strategies they relied on were summarizing and paraphrasing. However, the analysis of textual borrowing formats shows that a high number of products were in the form of paraphrases without attribution, followed by paraphrases with attribution, copied sections without attribution and copied sections with attribution. When paraphrasing, the participants reported that they had changed a few words in the original. They admitted that they had difficulty in changing sentence structures. This description of their paraphrasing strategy shows that to some

extent the participants understood how to paraphrase but faced difficulties in paraphrasing appropriately. Modifications and quotations were used less frequently.

5. Discussion

The writing task, the questionnaire, and the interview clarified the participants' understanding of argumentative writing even though Toulmin's elements were not explicitly taught. However, their knowledge about academic writing conventions used when sources were available tended to lag.

By using Stapleton and Wu's rubric that specifically focused on assessing the strength of argumentative elements (2015), it was clear that the greater the number of counterargument and rebuttal claims/data were included in an essay, the higher the essay score. This finding is consistent with Qin and Karabacak (2010), whose statistical analysis revealed high correlations between the overall quality of essays and the presence of counterargument claims, counterargument data, rebuttal claims, and rebuttal data. The benefits gained by including argumentative elements emphasized the importance of discussing multiple opposing views and refutations. This showed a writer's engagement with topic discussions and with the overall context. In this way, an essay would be stronger than one just providing data to support claims.

When evaluating the inclusion of argumentative elements, the results reveal that participants incorporated a considerable amount of source information in constructing their arguments. Source information was primarily used as data to support their claims, including both thesis statements (main claims) and topic sentences (sub-claims). They also relied on source information to generate essay content. This finding aligns with Plakans and Gebril's (2012) study in which participants also used source information to support their opinions.

The analysis shows evidence of participants' attempts to transform and synthesize information gained from sources, as the writers directly copied or paraphrased information in their essays. Some of the paraphrases were unsuccessful as the participants failed to acknowledge authors, leading to direct copying as defined by Keck (2006), Shi (2004), and McDonough et al. (2014). Some of the paraphrases also lacked rhetorical moves. For example, some authors did not comment on the selected source information by adding either additional opinions or refutations, and combined information from sources with their own ideas, as described in Zhao and Hirvela's (2015) study. In other words, the paraphrases were joined with conjunctions, forming a string of information. This eventually built the content of the essays in the current study. The occurrences of copying in this study should be treated with caution. As there were incidences where source attributions were provided,

it was unclear whether the participants intended to copy or simply did not recognize academic writing conventions. The copying may have been the result of the limited time available or the low stakes of the writing task, which did not result in any academic performance assessment within the participants' degree program. In addition, the copying may be due to students' underdeveloped writing skills and their carelessness. However, the results uncovered important issues about writing from sources and raised alarming concerns about students' understanding of academic writing, especially what this genre requires when using source information.

To this end, the presence of the two reading sources provided the participants with a large amount of information on both sides of the issue. Thus, they could use those pieces of information freely even though the information was not fully analyzed and transformed before being integrated in the writing. When comparing the total number of sources used as data to a claim (118) to the sum of sources used as counterclaims, counterclaim data, rebuttal claims, and rebuttal data (224), the difference shows that this group of students were aware of the opposing viewpoints which they had to acknowledge and address. Therefore, the integration of reading into writing tasks seems to be promising technique for classroom use. It situates a writing task in an authentic context which consequently makes the writing task more meaningful.

6. Conclusion and Pedagogical Implications

This study examines what issues would arise when incorporating reading material in a writing task. An argumentative writing task with two reading passages on the same topic was selected for the study. An analytical rubric that adapted Toulmin's original argumentative elements was employed in the rating and coding of the students' essays. It was found that high-scoring essays contained at least two examples of counterargument claims and data and at least one set of rebuttals and data as well as claims and data. The essays that included claims, data, counterclaims, counterclaim data, rebuttal, and rebuttal data were rewarded with high scores, whereas the essays that included only claims and data received low scores. In addition, qualitative data analysis was employed to analyze how the source information was used in writing the argumentative essay. The analysis revealed that the students used source information to support their stances and it also served as data to support their claims. Consequently, the data constituted most of the essays' content. The source information was partially altered or modified as demonstrated by the participants' attempts to paraphrase source information. However, source authors were often not cited accurately, leading to potential plagiarism. It was unclear whether this

flaunting of specific academic writing conventions was intentional, so any interpretation of this plagiarism needs to be conducted with caution. I agree with Thomson et al. (2013) that this problem can be at least partially solved as students become immersed in the acceptable practices of writing in academia.

These findings shed light on two critical areas that should be considered in the teaching of argumentative writing at the university level: argumentation processes and the integration of sources used in writing tasks. These skills require a higher order of cognitive skills, namely analysis and synthesis as well as knowledge of rhetorical strategies and writing processes. As academic writing involves using knowledge from sources, advanced reading skills are necessary. As Asención (2008) pointed out, academic writing requires integrated skills producing reading-to-write ability, different from what is needed for simple reading and writing skills. Teaching reading and writing separately may not suffice to adequately prepare students. Moreover, studies of the teaching of summary and synthesis writing (McDonough et al., 2014; Zhang, 2013) have shown that instruction helps to improve these necessary skills. These skills should not be taught separately from reading. Instead, they should be taught and learned together to help students see their connection and application in authentic writing tasks that also require reading.

Limitations

This present research has limitations that need to be addressed. To begin with, the research design tried to follow a qualitative research paradigm, which has been subject to criticism based on the uncertain generalizability of the research results.

Appendix A

1. Definitions of Argumentative Structural Elements Based on Toulmin's Model of Argumentation by Stapleton & Wu (2015)

Argumentative structural elements	Definitions and examples
1. Claim	An assertion in response to a contentious topic or problem e.g. – Launching a drug testing scheme is a good idea. - Personally, I am in favor of the view that the effectiveness of the scheme is in serious doubt.
2. Data	Evidence to support the claim. It can take various forms such as facts, logical explanations, suppositions,

Argumentative structural elements	Definitions and examples
	statistics, anecdotes, research studies, expert opinions, definitions, and analogies e.g. -…because it can cultivate an anti-drug and healthy culture in schools. - Firstly, the scheme violates students' privacy.
3. Counterclaims	The possible opposing views that can challenge the validity of a writer's claim e.g. - While this argument has some merit, it does not… - Some may claim/think skeptically that…
4. Counterclaim data	Evidence similar to "Data" (above) to support a counterclaim e.g. - …the scheme could unjustly label individuals or schools. - The reason for this is that the scheme could lower the number of drug abusers via the program's deterrent effect…
5. Rebuttals	Statements in which the writer responds to a counterclaim e.g. - This argument misses the point. - Nevertheless, I think…
6. Rebuttal data	Evidence to support a rebuttal which includes the identification of possible weaknesses in the counterclaim, data, or assumptions, such as logical fallacies, insufficient support, invalid assumptions, and immoral values (Ramage & Bean, 1999) e.g. - There will be no unjust labeling because only those who really test positive for drug use will be named. - The results of the test are not reliable because students could choose to take the test or not.

2. Analytical Scoring Rubric for Argumentative Writing (ASRAW) by Stapleton & Wu (2015)

Elements	Scores				
1. Claim(s): 5%	Score: 5 States point of view(s)			Score: 0 Does not state point(s) of view	
2. Data: 25%	Score: 25 1. Provides multiple reasons for the claim(s) AND 2. All reasons are sound/ acceptable and free of irrelevancies	Score: 20 1. Provides multiple reasons for the claim(s) AND 2. Most reasons are sound/ acceptable and free of irrelevancies but one or two are weak	Score: 15 1. Provides one or two reasons for the claim(s) AND 2. Some reasons are sound/ acceptable, but some are weak or irrelevant	Score: 10 1. Provides only one reason for the claim(s) OR 2. The reason provided is weak or irrelevant	Score: 0 1. No reasons are provided for the claim(s) OR 2. None of the reasons are relevant to/support the claim
3.Counterclaim(s)/ Alternative points of view: 10%	Score: 10 Provides counterclaim(s)/alternative view(s)			Score: 0 Does not provide counterclaim(s)/ alternative view(s)	
4. Counterclaim data/Supporting reasons for alternative point(s) of view: 25%	Score: 25 1. Provide multiple reasons for the counterclaim (s)/ alternative views AND 2. All counterclaims / reasons for the alternative views are sound/acceptable and free of irrelevancies	Score: 20 1. Provide multiple reasons for the counterclaim/ alternative views AND 2. Most counterclaims / reasons for the alternative views are sound/acceptable and free of irrelevancies, but one or two are weak	Score: 15 1. Provide one or two reasons for the counterclaim (s)/ alternative views AND 2. Some counterclaims / reasons for the alternative views are sound/acceptable and free of irrelevancies, but one or two are weak	Score: 10 1. Provide only one reason for the counterclaim(s)/ alternative views OR 2. The alternative view is weak or irrelevant	Score: 0 1. No reasons are provided for the counterclaim(s)/altern ative views OR 2. None of the reasons are relevant to/support the counterclai m(s)/altern ative views

Elements	Scores				
5. Rebuttal(s): 10%	Score: 10 Provides rebuttal(s)			Score: 0 Does not provide rebuttal(s)	
6. Rebuttal data: 25%	Score: 25 1. Refutes/points out the weaknesses of all the counterclaims, and 2. All rebuttals are sound/acceptable 3. The reasoning quality of all the rebuttals are stronger than that of the counterclaims	Score: 20 1. Refutes/points out the weaknesses of all the counterclaims, and 2. Most rebuttals are sound/acceptable, but one or two are weak 3. The reasoning quality of most the rebuttals are stronger than that of the counterclaims, while one or two are equal to that of the counterclaims	Score: 15 1. Refutes/points out the weaknesses of all the counterclaims, and 2. Some rebuttals are sound/acceptable, but some are weak 3. The reasoning quality of some rebuttals are stronger than that of the counterclaims, while some are weaker than that of the counterclaims	Score: 10 1. Refutes/points out the weaknesses of some counterclaims, OR 2. Few of the rebuttals are sound/acceptable; most of them are weak; OR 3. The reasoning quality of most rebuttals are weaker than that of the counterclaims	Score: 0 1. No rebuttals are provided; OR 2. None of the rebuttals can refute the counterclaims
Total: 100%					

Author Biography

Sudthida Pavavijarn is a lecturer teaching English language classes at the English Department, Chiang Mai University, Thailand. She is interested in the teaching and learning of (academic) writing, reading-to-writing, identity in writing, assessing writing, and language assessment in general.

Ethics Statement

This research was a part of a research study which was granted an ethics exemption (COE No. 004/61 and CMUREC No. 61/007). The students were informed about the purpose of the research, the tasks to be used for data collection, as well as their right to withdraw from the research at any time. None withdrew from the study.

Source of Funding

The research study, which this paper was a part of, received research funding from the Faculty of Humanities for academic year 2561.

Acknowledgement

The author is grateful to the students who participated in this project and Ayla Katima, a lecturer at the English Department, Chiang Mai University, who helped me with the rating and coding.

References

Asención, Y. (2008). Investigating the reading-to-write construct. *Journal of English for Academic Purposes, 7*, 140-150.

Carillo, E. C. (2016). Engaging Sources through Reading-Writing Connections Across the Disciplines. *Across the Disciplines, 13*. DOI: https://doi.org/10.37514/ATD-J.2016.13.2.06

Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. SAGE.

Dynaski, S. (2017, September 2). Laptops are great. But not during a lecture or a meeting. *The New York Times.* https://www.nytimes.com

Ferretti, R. P. & Lewis, W. E. (2013). Best Practice in Teaching Argumentative Writing. In Graham, S., MacArther, C. A., and Fitzgerald, J. (Eds.). *Best Practices in Writing Instruction* (2nd edition). The Guildford Press.

Flesch, R. (1948). A new readability yardstick. *Journal of Applied Psychology, 32*(3), 221-233.

Gebril, A., & Plakans, L. (2009). Investigating source use, discourse features, and process in integrated writing tasks. *Spaan Fellow Working Paper in Second or Foreign Language Assessment, 7*, 47-84.

Guo, L. (2011). *Product and Process in TOEFL iBT Independent and Integrated Writing Tasks: A Validation Study* [Doctoral Dissertation, Georgia State University]. Atlanta, GA.

Hirvela, A. R. (2016). *Connecting Reading and Writing in Second Language Writing Instruction*. University of Michigan Press.

Horning, A. S. (2007). Reading Across the Curriculum as the Key to Student Success. *Across the Discipline, 4*. DOI: https://doi.org/10.37514/ATD-J.2007.4.1.08

Kamenetz, A. (2018, January 24). Laptops and phones in the classroom: Yea, Nay or a third way? *NPR Organization.* www.npr.org

Keck, C. (2006). The use of paraphrase in summary writing: A comparison of L1 and L2 writers. *Journal of Second Language Writing, 15*, 261-278.

Kneupper, C. W. (1978). Teaching argument: An introduction to the Toulmin model. *College Composition and Communication, 29*(3), 237-241.

McDonough, K., Crawford, W. J., & De Vlesschauwer, J. (2014). Summary writing in a Thai EFL university context. *Journal of Second Language Writing, 24*, 20-32.

Na, Chi Do & Nhat Chi Mai, Nguyen Xuan. (2017). Paraphrasing in academic writing: A case study of Vietnamese Learners of English. *Language Education in Asia, 8*(1), 9-24.

Office of Higher Education Commission. (n.d.). *Thai Qualifications Framework for Higher Education.* http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/news6.php

Plakans, L. & Gebril, A. (2012). A close investigation into source use in integrated second language writing tasks. Assessing Writing*, 17*:1, 18-34.

Qin, J. & Liu, Y. (2021). The Influence of Reading Texts on L2 Reading-To-Write Argumentative Writing. *Front. Psychol.* 12:655601. doi: 10.3389/fpsyg.2021.655601

Qin, J., & Karabacak, E. (2010). The analysis of Toulmin elements in Chinese EFL university argumentative writing. *System, 38*(3), 444-456.

Shi, L. (2004). Textual borrowing in second-language writing. *Written Communication, 21*(2), 171-200.

Stapleton, P., & Wu, Y. (2015). Assessing the quality of arguments in students' persuasive writing: A case study analyzing the relationship between surface structure and substance. *Journal of English for Academic Purposes, 17*, 12-23.

Thompson, C., Morton, J. & Storch, N. (2013). Where from, who, why and how? A study of the use of sources by first year L2 university students. *Journal of English for Academic Purposes, 12*, 99-109.

Toulmin, S. (2003). *The Uses of Argument.* Cambridge University Press.

Weigle, S. C. & Parker, K. (2012). Source text borrowing in an integrated reading/writing assessment. *Journal of Second Language Writing, 21*, 118-133.

Wingate, U. (2012). 'Argument!' helping students understand what essay writing is about. *Journal of English for Academic Purposes, 11*, 145-154.

Wolfe, C. R. & Britt, M. A. (2008). The locus of the myside bias in written argumentation. *Thinking and Reading, 14*(1), 1-27.

You, X. (2004). "The choice made from no choice": English writing instruction in a Chinese university. *Journal of Second Language Writing, 13*(2), 97-110.

Zhang, R. (2013). Effect of instruction on ESL students' synthesis writing. *Journal of Second Language Writing, 22*, 51-67.

Zhao, R., & Hirvela, A. (2015). Undergraduate ESL students' engagement in academic reading and writing in learning to write a synthesis paper. *reading in Foreign Language, 27*(2), 219-241.

Revisiting the Concept of Fragmentation during the Modern Era through Objects in Agatha *Christie's And Then There Were None*

Thomas Mezger
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The concept of fragmentation has been extensively explored during the modern era by modernist writers and critics; however, it seems as if only modern canonical works have been included in the discussion of this particular concept while popular fiction, especially, detective fiction, has largely been ignored. The idea of fragmentation in modern canonical works is often demonstrated through innovative experimentation of form and narrative style, causing detective fiction to be overlooked due to its rigid form. It could be perceived that detective fiction's formal convention and rules forestall the writers' exploration and implementation of modernist concepts such as fragmentation into their works. However, this paper argues that Agatha Christie's *And Then There Were None* (1939) exemplifies ways in which popular literature could engage with the concept of fragmentation, not through its form or narrative structure like the modernist canons, but through the fictional objects in the novel. More specifically, the fictional objects reveal the main character's fragmented self as well as reflecting the modernist's perception regarding objective truth and subjective reality. This paper proposes to raise questions about the canonization of the modernist texts and provide a broader view regarding undiscovered concepts or literary techniques employed by other lesser-known writers of the modern era.

Keywords: Fragmentation, Modern era, Objects, Agatha Christie

ทบทวนแนวคิดเรื่องภาวะกระจัดกระจายในยุคสมัยใหม่ผ่านวัตถุในเรื่อง *ฆาตกรรมยกเกาะ*ของ อกาธา คริสตี

โทมัส เมสเกอร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่องภาวะกระจัดกระจายได้รับความสนใจอย่างมากจากนักเขียนและนักวิจารณ์ในยุคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องดังกล่าวในงานวรรณกรรมดูเหมือนจะจำกัดอยู่ในหมู่ผลงานชิ้นเอกของสมัยใหม่ ขณะที่นวนิยายแนวประชานิยม โดยเฉพาะนวนิยายนักสืบถูกละเลย อาจกล่าวได้ว่า เนื่องจากภาวะกระจัดกระจายมักถูกนำเสนอผ่านการทดลองใช้รูปแบบและแนวทางการเล่าเรื่องใหม่ ๆ นวนิยายนักสืบซึ่งมีรูปแบบตายตัวจึงมักไม่ถูกนำมาพิจารณา ขณะเดียวกัน ขนบการประพันธ์และกฎเกณฑ์ที่แข็งที่อดังกล่าวก็อาจเป็นอุปสรรคของนักเขียน ในการที่จะนำแนวคิดสมัยใหม่อย่างเรื่องภาวะกระจัดกระจายมานำเสนอในงานเขียน อย่างไรก็ตาม บทความนี้ต้องการอ่านนวนิยายนักสืบเรื่อง *ฆาตกรรมยกเกาะ* ของ อกาธา คริสตี เพื่อสำรวจวิธีการที่วรรณกรรมแนวประชานิยมในยุคสมัยใหม่สำรวจแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนบทความเสนอว่า วัตถุสมมติในเรื่องเผยให้เห็นตัวตนที่กระจัดกระจายของตัวละครหลัก และสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับความจริงเชิงวัตถุวิสัย ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของงานวรรณกรรมสมัยใหม่ ท้ายที่สุด บทความนี้ต้องการท้าทายขนบการจัดกลุ่มผลงาน

ชิ้นเอกในยุคสมัยใหม่ และชี้ชวนให้เห็นความเป็นไปได้ของการศึกษาแนวคิดหรือเทคนิคทางวรรณกรรมที่ถูกใช้โดยนักเขียนที่ไม่ถูกรวมอยู่ในกลุ่มนักเขียนเอกของยุค

คำสำคัญ ภาวะกระจัดกระจาย ยุคสมัยใหม่ วัตถุ อกาธา คริสตี

1. Introduction

The apparition of these faces in the crowd:
Petals on a wet, black bough
(Ezra Pound, “In a Station of the Metro”)

The brevity and fragmented structure of Ezra Pound’s “In a Station of the Metro" highlight the modernist’s experience of rapidity caused by technological advancement. The poem’s imitation of a Haiku makes the words flash by in an instant, mimicking the passing of the train. The apparition of the passerby’s faces are impressions of the narrator who observes the people during this process. Because of the speed, the speaker experiences the waiting passengers and bystanders in fragments. The concept of fragmentation is also reflected in the use of fragmented sentences which imitate the speaker’s experience. These fragmented sentences then are juxtaposed, emphasizing the collision of the urban and natural world. The poem at first portrays “an urban context of present-tense technological advancement, only for the next line to send the reader into the vegetal world and a mythologized ancient Far East.” (Bradshaw & Dettmar, 2006, pp. 186-187) Modernist novelists, similarly, attempted to capture this notion of fragmentation:

> [Modernists] replaced omniscience with fixed or fallible perspectives, broke their chapters into fragments, made sex explicit, and dissolved their sentences into the streams and flows of interior psychic life. Time and space dissolved as well, as did any faith that the world’s appearances could reflect its realities, or that “objective” truths existed. (Bradshaw & Dettmar, 2006, p. 215)

Through writing, authors explored the fragmentary experience of modern life and presented their notion through experimentation of forms as well as character development. According to Dennis Brown in *The Modernist Self in Twentieth-Century English Literature*, the rising interest in fragmentation was prompted by a variety of factors:

> It is clear that such literary exploration did not take place in a vacuum: a variety of factors are involved in the phenomenon -- most obviously, the general diffusion of

> social alienation, the rise of the psychoanalytic movement, the disorientation brought about by the shock of the Great War and the increasing experimentalism of almost all the contemporary artistic movements. (Brown, 1989, p. 1).

However, detective fiction in the modern era does not seem to engage with the experimentation of form such as stream of consciousness and innovative narrative structures. Critics of detective fiction such as Dorothy Sayers, S.S. Van Dine and Ronald Knox were concerned about defending the genre of detective fiction, resulting in the creation of dogmatic rules. Although Agatha Christie, one of the most famous detective fiction authors, somewhat diverts from the rules of writing a detective story, she still has to maintain certain elements of the genre which apparently denied her the ability to fully commit to the experimentation of the form like some of her contemporaries did. "Highbrow" writers and critics such as Virginia Woolf and Dwight MacDonald perceived the lack of experimentation in popular fiction including detective fiction to be a sign of disconnect with modern intellectual context. Virginia Woolf outright criticized Middlebrow writing (popular fiction) as being an art form that does not commit to either the intellectual aspect of the era or the suffering of working-class life. Popular fiction's lack of engagement with such modern context caused Woolf to describe the writing as "betwixt and between" (Woolf, 1974, "Middlebrow"). Nonetheless, Agatha Christie's *And Then There Were None* demonstrates that it engages with such a modernist concept as fragmentation through the objects in the novel. In this paper, I propose that fictional objects such as the letters and the gramophone are capable of dislocating the self of Justice Wargrave, the main protagonist. Through this process of dislocation, multiple fragments of Wargrave's self, which he uses to disguise himself to manipulate other characters, are created. In addition, I will argue that the novel reveals that the fictional objects, as clues of the crimes, are fragments of the truth (the truth behind the crimes). Supposedly, each object or clue, in its fragmented state, if combined, should lead to the truth. However, the novel suggests that this truth is unobtainable. This is reflected through the fact that the investigators and the victims fail to form a coherent theory based on the scattered clues, hence are unable to solve the crimes.

2. Fragmentation through Dislocation of Voices in the Gramophone and Letters

In Agatha Christie's *And Then There Were None*, ten strangers are invited onto an isolated island (Soldier Island) by a mysterious character named Owen. After everybody has arrived and enjoyed the dinner party, a mysterious voice, produced by a gramophone, suddenly appears and accuses each character of past crimes. As the story progresses and

people start to get murdered, the victims begin to realize that Mr. Owen does not really exist and that all of them have been tricked to come to the island by a maniac, who is later revealed to be Justice Wargrave. Throughout the novel, Wargrave uses several objects to execute his plan. The invitation letters at the beginning scenes, for instance, are individualized and written by Wargrave, who pretends to be Owen, to deceive his victims into believing that this event is either a job offer or a social gathering. Another fictional object examined here is the gramophone which Wargrave uses to accuse the characters to confirm their guilt. These two objects are integral to the success of Wargrave's plan since it allows him to mingle among his victims without raising any suspicion.

In the earlier stages of the novel, the identity of the criminal seems to be elusive and ambiguous. The multitude of falsified facts surrounding this ominous character appears to be contradictory and disjointed, creating a phantom-like presence. Throughout the chapters, this elusive effect is created through such fictional objects as the letters and the gramophone. For example, by crafting personalized letters, Wargrave created several fictional characters or personas. Because he is the original source of these personas, the letters could be seen as containing multiple versions of Wargrave's self. To clarify, in the process of writing the letters, a part of Wargrave's self, which is his murderous intent (his sense of justice) is transferred onto the letters. This part of his self is, however, not revealed until later in the novel when more context is provided. Therefore, it could be argued that the letters contain a veiled part of Wargrave's self. In the same manner, Wargrave uses the gramophone to conceal his murderous self.

Wargrave's self that manifested itself onto those objects could be perceived as containing a distorted version of his self. This phenomenon of a subject's self being distorted through objects is addressed in "BECKETT'S MANY VOICES: Authorial Control and the Play of Repetition", in which Wilma Siccama explains the ability of objects to dislocate the original source's voices upon the example of Beckket's works:

> Like any other phonographical device, the tape recorder seems capable of reproducing the human voice in a most authentic way, promising fullness, presence, and an unrelenting continuum. However, the use of the tape recorder in *Krapp's Last Tape* indicates that modern technology at the same time poses a threat to this very promise: while symbolising perfect storage, the tape machine, paradoxically, dislocates and disembodies the voice. (Siccama, 1999, p. 175)

Although Siccama uses the word voice in her explanation, the voice that becomes distorted could be seen as the self of the main character, Krapp, that becomes distorted as well. This particular example shows that a tape recorder, by storing the voice, distorts the voice of the original speaker. In this process of recording and replaying the tape, two different versions of the speaker exist: the speaker's and the dislocated version. The speaker's original self continues to exist in the character himself but there is also a dislocated version of his self residing in the tape. Through the dislocation, the speaker suddenly has two selves of which one could be considered a fragmented version. In this section, I will examine how Wargrave exploits the letters and gramophone's function to dislocate his true self to create multiple personas to deceive his victims.

The *Flaschenpost* (letter in the bottle) at the end of Christie's novel unveils the true mastermind behind the crimes. Because of this revelation, the reader becomes aware of the writer of the letters' true identity. All the letters sent to the victims were carefully orchestrated by Wargrave to lure in all the characters. Based on the previously mentioned concept, all the other letters contain an alienated fragment of Wargrave's self. The letters that he sent to General Macarthur, Miss Emily Brent and Vera Claythorne are all fictional selves that are each one version of Wargrave's self. For each letter, Wargrave takes on a different persona to imitate someone that the victims might know or a believable third-party persona in Vera Claythorne's case. In General Macarthur's case, the persona pretends to be someone who is acquainted with his military past. The way the letter is constructed makes Macarthur think that Mr. Owen must be a friend of his comrades: "He hadn't got it clear who this fellow Owen was. A friend of Spoof Leggard's, apparently and of Johnny Dyer's" (Christie, p. 20). The persona in Miss Emily Brent's letter seems to be an old acquaintance and the persona in Claythrone's letter pretends to be her new employer. Because all these letters come from one person and contain, although distorted, Wargrave's intention to lure in his victims, one could argue that each fictional self in the letters represents fragments of Wargrave's self. Furthermore, the Gramophone record in Christie's novel is a mechanical apparatus that enables the voice and the body to be dislocated. Similar to the letters, because of the dislocation of the original voice, it presents a fragmented version of Wargrave's self. The gramophone, appearing for the first time after the dining scene, plays a recorded voice from a company that produces props for theatres and films. The origin of the recorded voice is only revealed at the end through the investigation of the detectives:

> I've been into that. It was supplied by a firm that do a lot of theatrical stuff and film effects. It was sent to U. N. Owen, Esq., c/o Isaac Morris, and was understood to be required for the amateur performance of a hitherto unacted play. The typescript of it was returned with the record. (Christie, p. 291)

So, the physical voice heard by the victims is that of an unknown third party. Only in the *Flaschenpost* it is revealed that Wargrave sent a transcript to the company. This would mean that the voice heard by the characters is twice removed from Wargrave. Because Wargrave's self is detached twice, there are also two fragmented selves of Wargrave. At first, it would appear that the record only contains the voice of the speaker from the theatre studio; however, at the end of the novel, it is revealed that the original source of the gramophone recording is Wargrave himself since he created the transcript. However, because the voice is projected by the gramophone, the object (the gramophone record) becomes another source of the voice. In short, this scene shows that the voice produced by the gramophone contains the voice of Wargrave (original source), the theatre company person (the first layer of the distorted voice) and the gramophone's record itself (the second layer of the distorted voice). However, from the character's perspective, the voice appears out of nowhere. The tranquility of the scene is interrupted by a startling voice that starts to accuse each individual of a crime they have committed in the past:

> The hands of the clock pointed to twenty minutes past nine. There was a silence––a comfortable replete silence. Into that silence came The Voice. Without warning, inhuman, penetrating . . .
> "Ladies and gentlemen! Silence, please!"
> Everyone was startled. They looked round––at each other, at the walls.
>
> (Christie, p. 56)

The scene begins with "comfortable replete silence" which anticipates the appearance of the voice, a forceful entity that pulls the characters away from their evening activity. The sudden appearance of the voice seems to startle everyone except Wargrave and Miss Brent. The gramophone's voice, although not projecting Wargrave's original voice, contains fragments of Wargrave which is his intention to observe how the victims will react. So, the purpose in disguising his identity was part of his plan to confirm their guilt: "I may say that I watched the faces of my guests closely during that indictment and I had no doubt whatever, after my long court experience, that one and all were guilty" (Christie, p. 309).

Therefore, through the gramophone, Wargrave is able to disguise parts of his self and be able to wander the island without anyone suspecting him to be the criminal mastermind. The gramophone's function reflects the modernist's concept of fragmentation through technology. Albert Schweitzer, writer, humanitarian and philosopher in the modern era, stated that "it is clear now to everyone that the suicide of civilization is in progress" (Schweitzer, 1923 quoted in Overy, 2010, Chapter 1). Schweitzer's statement either suggests that the end of civilization is approaching or, with a stretch, that the end of civilization lies in scientific and technological progress. Experiencing the war and the devastating effect of weapons of mass destruction, the modernists naturally gravitated towards a pessimistic outlook, especially towards progress and technology. Thus, Wargrave's exploitation of the gramophone's function in dislocating and disguising his self could be seen as a metaphor for how humanity during the modern era exploited technology for their personal gain, specifically the elimination of human lives and conquering new territory.

To further the aforementioned argument, I will demonstrate that the alienating effect caused by the gramophone makes the voice appear to have an imperative force. After the dining scene, each character is addressed by name and accused of one crime they have committed but have not been brought to justice. To understand how Wargrave's self is fragmented by the process of the voice recorder, it is necessary to observe the manner in which the accusations are presented:

> You are charged with the following indictments:
> Edward George Armstrong, that you did upon the 14th day of March, 1925, cause the death of Louisa Mary Clees.
> Emily Caroline Brent, that upon the 5th November, 1931, you
> Were responsible for the death of Beatrice Taylor.
> William Henry Blore, that you brought about the death of
> James Stephen
> Landor on October 10th, 1928.
> Vera Elizabeth Claythorne, that on the 11th day of August,
> 1935, you killed
> Cyril Ogilvie Hamilton. (Christie, pp. 56-57)

The structure of these accusations produced by the gramophone is straightforward without mentioning the details of the crime. In a way, one could imagine these words to be pronounced in a courtroom; the voice seems to have an imperative tone. In *Beckett, Lacan,*

and the Voice, Llewellyn Brown explains Lacan's imperative dimension of language as follows:

> [It] is worth noting that Lacan emphasises the imperative dimension of language in this respect: To listen to words, to lend one's hearing [ouir] is already to be more or less obedient. To obey is no different, it is to anticipate, in a hearing [audition]. Steven Connor shows how a voice without a visible source is––precisely because it manifests itself as voice––endowed with a particularly imperative force, with 'the power of a less-than-presence which is also a more-than-presence.
>
> (Brown & Stewart, 2016, p.11)

As previously stated, the gramophone's voice is another distorted version of the original source. Because it is distorted, the lack of the original source contributes to the imperative tone; the voice of the accusations is similar to a judge reading an accusation to a criminal. The objectless voice (since the characters cannot see the gramophone yet) then subjugates the characters into the position of the defendants and then they participate in a hearing [audition]. Therefore, the absence of the gramophone becomes even more present through the surfacing appearance of the originless voice (as perceived by the characters). This seems to be evident when Wargrave admits to using the gramophone to confirm their guilt. Therefore, this imperative voice produced by the gramophone could be seen as the voice of social discourse, in this particular case, the discourse of the judicial system. This discourse of the judicial system was isolated from Wargrave's original self by the gramophone. However, this discourse is nothing more than a fragment of Wargrave's self (his sense of justice). One instance that clarifies how the gramophone hides some parts of Wargrave's self and reveals others is when he admits himself that he has multiple character traits:

> I have a definite sadistic delight in seeing or causing death. I remember experiments with wasps-with various garden pests. . . From an early age I knew very strongly the lust to kill. But side by side with this went a contradictory trait––a strong sense of justice. (Christie, pp. 301-302)

Therefore, the gramophone could be seen as a medium that muted only certain parts of Wargrave's self (his uncontrollable bloodlust) and only allowed his "strong sense of justice" to surface.

The novel presents the letters and gramophone to be capable of detaching Wargrave's original self. Through this, the multiple personas created by Wargrave could be used to deceive his victims. Even though dislocated, the letters still contain parts of Wargrave's self. The same principle is applied to the gramophone, but the only difference is that Wargrave's self is twice removed, creating two versions of fragmented selves. This reflects the modernist concept of fragmentation through technology.

3. Objects as Fragments of the unobtainable Truth

Ezra Pound's "A Station in the Metro" perfectly captures the *Zeitgeist* of the modern era, a time of uncertainty and social changes. The modernist's belief of a hitherto unified world was shattered. Their strong belief in God and unwavering moral principles finally wavered due to the horrific events of the Great War. People of the modern era realized that the pre-war *Weltanschauung* does not resonate with the modern *Zeitgeist* anymore. One major shift from the previous period was the modernist's view regarding the concept of objective truth; they questioned whether objective truth existed or not. Subsequently, modernists experienced modern life in fragments which are evidently reflected in literary works of canonical writers through their experimentation of narrative structure, point of view and character development. Christie's *And Then There Were None* also explores the concept of fragmentation, not through narrative structure, but through fictional objects. In this section, I will argue that the fictional objects (clues) are fragments of the unobtainable truth of the crimes. In addition, I aim to demonstrate that these fragments cause the characters who investigate the murders to shape their own theories regarding the murders. This is to illustrate the similarity between Christie's novel and the modernists' notion of subjective reality caused by the fragmented experience of modern life.

Clues including murder weapons and other objects in the novel have specific purposes in Wargrave's grand scheme. He strictly follows a nursery rhyme called the 'ten little soldier boys', which vaguely describes the little soldiers' manner of death; the objects that Wargrave uses to kill his victims are carefully chosen to correspond with the rhyme. Each clue the surviving characters find brings them closer to the truth. However, the characters, including the investigators in the last chapters, never solve the mysterious murders. This is because whenever a piece of evidence is found, it tells only a small fragment of the whole story. In other words, the fragmented nature of these clues prevents the characters from uncovering the truth. From a textual standpoint, the truth in solving the crimes is scattered and dispersed into smaller fragments (fictional objects) throughout the plot. The fragmented nature of objects reveals that it is not enough to have all the

clues, but it is necessary to understand vital clues correctly, meaning the context must be put into consideration as well. In his *Flaschenpost,* Wargrave reveals three central clues that would lead to the revelation of the murder mystery:

> One: the police are perfectly aware that Edward Seton was guilty. They know, therefore, that one of the ten people on the island was not a murderer in any sense of the word, and it follows, paradoxically, that that person must logically be the murderer. The second clue lies in the seventh verse of the nursery rhyme. Armstrong's death is associated with a "red herring" which he swallowed––or rather which resulted in swallowing him! That is to say that at that stage of the affair some hocus-pocus is clearly indicated––and that Armstrong was deceived by it and sent to his death....The third is symbolical. The manner of my death marking me on the forehead. The brand of Cain. (Christie, pp. 315-316)

If these three clues are overlooked, the investigator's hypotheses regarding the murders will be distorted/inaccurate. Without these three clues to hint at Wargrave, the fragmented objects presented in front of them are rendered incoherent in meaning. Because they overlooked or were unaware of these core clues, they form their own inaccurate interpretation (rearranging the incoherent meaning of the fictional objects) to explain the murders:

> Inspector Maine said:
> "And therefore, Sir, there must have been some one else on the island. Some one who tidied up when the whole business was over. But where was he all the time––and where did he go to? The Sticklehaven people are absolutely certain that no one could have left the island before the rescue boat got there. But in that case––" (Christie, p. 300)

To reiterate, these inaccurate interpretations are formed due to the fragmented nature of the objects. But how is this effect achieved? Basically, the fragmented state of objects enables a space to exist which is devoid of any meaning or context. If the three vital clues (suggesting that Wargrave was the murderer) were filled into this void, the detectives would have, supposedly, been able to solve the mystery. Since this is not the case, the detectives fill this void with their own biases and preconceptions, leading to a distorted interpretation of the clues. The same principle is applicable to the other characters on the island as well

who attempt to unveil the truth. For instance, when it was revealed that Mrs. Rogers died in her sleep, Miss Emily Brent believed that Mrs. Rogers died because of her conscience. This theory is formed due to her religious belief:

> “Conscience!" she said.
> Armstrong turned to her.
> "What exactly do you mean by that, Miss Brent?"
> Emily Brent, her lips tight and hard, said:
> "You all heard. She was accused, together with her husband, of having deliberately murdered her former employer-an old lad "
> “And you think?"
> Emily Brent said:
> “I think that that accusation was true. You all saw her last night. She broke down completely and fainted. The shock of having her wickedness brought home to her was too much for her. She literally died of fear.” (Christie, pp. 108-109)

The void enabled by the fragmented objects is permeated by her religious belief. Subsequently, her theory is a distorted version of the truth. Even though distorted, some fragment of the truth behind Mrs. Rogers' death is still present. The part where she assumes that Mrs. Rogers felt guilty about killing their former employer is revealed to be true. Therefore, upon this particular example, the fragmented state of the object enables a fragment of the truth to interact with Miss Brent’s bias leading to a distorted interpretation. Nonetheless, Miss Brent’s theory quickly falls apart when Anthony Marston dies because of cyanide which was mixed into his drink. At this point, the characters dismiss the probability of having two suicides within such a short period of time. As Lombard says, "It could have been––yes––if it hadn't been for Marston's death. Two suicides within twelve hours are a little too much to swallow!” (Christie, p. 128). As a result, the characters now suspect that there might be a murderer hiding on the Island. This theory is also proven to be inaccurate as the characters later realize through the revelation of more clues that the murderer must be one of them. These examples show that new clues or context led to new formation of their theories regarding the crimes. Unfortunately, the clues are only fragments, so the characters are filling the void, which surrounds the objects and is devoid of meaning, with their own biases and context, which prevents them from discovering the truth. This fragmented nature of objects illustrates the deferral of obtaining meaning or, in this case, the truth. As a metaphor, the novel implies that the truth cannot be obtained. What is

given to the characters are only fragments of the truth and, based on these fragments, the characters shape their own perception. Furthermore, it could be argued that the *Flaschenpost*, which contains Wargrave's explanation of his plan, is also only a fragmentary object, incomplete in itself. Even though it apparently reveals the truth, it does not contain the entire truth in itself: it still relies on the other fictional objects to make complete sense. Here, the novel suggests that the truth can only be obtained if all the fragments are combined, which does not happen in the novel, implying the impossibility of reaching the truth. Either way, this reflects the modernist's concept of uncertainty caused by the disillusionment of humanity, religion and technology as well as the crumbling unified social order. Because of these uncertainties during this time period, modernists tried to form their own subjective reality in order to make sense of the changing world. Therefore, the fictional objects' fragmentation, which forces the characters to form their own theories regarding the crimes, mimics the modernists who tried to deal, unsuccessfully, with the sense of uncertainty by explaining the world from their subjective viewpoints.

In addition, the novel demonstrates the concept of fragmentation through Wargrave's suicide. He staged his own suicide to confuse the investigators so that they won't suspect him of being the criminal mastermind. In doing so, he managed to commit the perfect crime. He uses a revolver and a few other objects to execute his plan. The revolver in itself has only one supposed function. However, in conjunction with other objects in Wargrave's room, the revolver aids him to disguise his suicide as a murder. In Wargrave's manuscript he reveals how he managed to commit suicide without being caught:

> I shall lay the weight of the body on the glasses. The cord I shall loop round the door-handle and attach it, not too solidly, to the revolver. What I think will happen is this. My hand, protected with a handkerchief, will press the trigger. My hand will fall to my side, the revolver, pulled by the elastic will recoil to the door, jarred by the door-handle it will detach itself from the elastic and fall. The elastic, released, will hang down innocently from the eyeglasses on which my body is lying. A handkerchief lying on the floor will cause no comment whatever. I shall be found, laid neatly on my bed, shot through the forehead in accordance with the record kept by my fellow victims. (Christie, p. 316)

Evidently, the police could not figure out the event described above. The revolver, instead of signifying suicide, becomes a mystery when found in combination with the other objects: handkerchief, elastic, eyeglasses and the notes taken by the characters. These objects

function as part of the narrative plot which is to disguise the traces of the crime from the character. After the suicide, the revolver and the other objects are rendered inexplicable as randomly placed objects. The truth becomes literally scattered, that is, fragmented. As a result, the detectives at the crime scene could not solve the case. This particular scene is a microcosm of all clues in the novel. In traditional detective stories, this fragmented/ scattered information should lead us to the truth. However, in this case, it simply baffles the characters, preventing them from understanding the whole situation. This is evident in the final scene in which the detectives are theorizing who might be the killer:

> But if so, who took away the revolver from him? For that revolver was found up in the house just inside the door at the top of the stairs- Wargrave's room."
> The A.C. said:
> "Any fingerprints on it?"
> "Yes, sir, Vera Claythorne's.
> "But, man alive, then––"
> "I know what you're going to say, Sir. That it was Vera Claythorne. That she shot Lombard, took the revolver back to the house, toppled the marble block onto Blore and then––hanged herself. (Christie, p. 299)

Because of Wargrave's elaborate suicide, the detectives theorize aimlessly. Since the revolver is found in front of the door of Wargrave's bedroom, they automatically dismiss the possibility that Wargrave has killed everybody else and then commits suicide. The disarray of the handkerchief, elastic and eyeglasses prevents clarity of the murder case. The detectives form a subjective theory based on these fictional objects. This shows that the truth is scattered in fragments in every fictional object and that the scattered fictional objects, in this case the revolver in conjunction with the other objects, make it impossible for the characters to obtain the truth.

Even though the aforementioned fragmented nature of fictional objects is quite common in detective fiction, the clues usually get connected by the detective and the truth behind the crimes is revealed. Christie's novel, however, omits the latter, thereby emphasizing that objective truth is unobtainable. The implication of Christie's novel seems to differ entirely from the detective stories of the previous period. Detective fiction in the Victorian era was thought to provide restorative power to the crumbling social order. Arthur Conan Doyle's collections of Sherlock Holmes stories are often highlighted to be the primary example of having this power. Several critics such as Christopher Clausen and Frank

D. McConnell all agree that the character of Holmes became so popular due to his function of restoring order in an increasingly chaotic world. Clausen, for instance, claims that: [Much] Victorian literature makes it clear that, for the comfortable classes in nineteenth-century England, crime and revolution were related issues. Both were threats to the social order, and many people did not distinguish closely between them (Clausen, 1984, pp. 110-111). Thus, the creation of Holmes was necessary to resist these related concerns. Similarly, Frank D. McConnell argues that "Doyle lived and wrote through the years that saw the birth of the 20th-century urban imagination. It was a time, I believe, that virtually required the invention of detective story and of the private detective as well" (McConnell, 1987, p. 174). Unlike most detective stories in which the crimes are solved and a sense of order is restored, *And Then There Were None* embraces the feeling of uncertainty, created by the lack of objective truth.

The fragmentary nature of fictional objects which creates a space for interpretation also reveals the operation of material evidence or real evidence in judicial proceedings. Christie's novel might suggest a problem in the process of seeking the truth of a criminal case and the verdict of the judge and jury. In a courtroom, "material evidence" or "real evidence" are often considered the irrefutable facts that secure any verdict against the accused. This might be due to the fact "that "real evidence" is the oldest form of evidence in our trial system of Anglo-Saxon jurisprudence" (Lay, 1958, p. 501). However, in most cases "real evidence does not stand alone, and the court will hear evidence from a witness (often an expert witness) explaining the significance or the relevance of the real evidence" ("Real evidence", 2019). This means that the real evidence (if deemed as relevant to the case) won't appear in the courtroom by itself but will be accompanied by a witness who explains or creates a narrative surrounding that real evidence with their personal or professional discourse. The issue of questionability of this judiciary process lies in the (un)reliability of the witnesses who are in control of creating a theory or hypothesis surrounding a particular piece of real evidence. This issue is also reflected in the novel, as demonstrated upon the example of the fragmented state of fictional objects which enables an empty space to exist and be filled in with the characters' preconceived ideas or discourses. The novel, or more specifically Wargrave, described as the hanging judge among his peers, mocks this aspect of the criminal court; he mocks the judicial system for relying on real evidence since all the characters who were accused by Wargrave on Soldier Island escaped legal prosecution due to lack of real evidence. Wargrave justifies his vigilante rampage through the selection of people who were out of the law's reach. In his manuscript, he states that he "was talking [to] some ordinary undistinguished G.P." who

“mentioned casually how often murder must be committed which the law was unable to touch” (Christie, p. 304). Wargrave learns of the Rogers’ crime through this G.P.:

> [The G.P] instanced a particular case-that of an old lady, a patient of his who had recently died. He was, he said, himself convinced that her death was due to the withholding of a restorative drug by a married couple who attended on her and who stood to benefit very substantially by her death. (Christie, p. 304)

All the other characters’ guilt is confirmed through witness statements as well. For example, Dr. Armstrong’s case of operating under the influence of alcohol is revealed by a teetotal nurse. General Macarthur’s case is revealed through gossip between old military buddies. Phillip Lombard’s atrocity during the war in Africa is revealed by a man returning from the Amazon (Christie, p. 305). Wargrave accuses and judges the victims based on these witness statements, without any physical evidence. This might sound unreasonable, but it appears as if Wargrave is trying to prove a point. Wargrave demonstrates through his crimes that it does not even matter whether real evidence is found or not. He shows, and thereby mocks the judicial system, that having all the fictional objects is not enough to reveal the truth. What is lacking is the narrative surrounding these fictional objects. In other words, he exposes the flaw of the judicial proceeding which often relies on real evidence; it does not represent the truth. Because the truth cannot be obtained, Wargrave decides to put matters into his own hand, highlighting the concept of subjective reality: he does not believe in the judicial system (often perceived as objective) anymore and becomes a vigilante (doing what he thinks is right). This illustrates the concept of disillusionment, specifically, disillusionment towards the judicial system or even the moral system, which was caused by the events in the modern period, a time of great uncertainty.

These examples reflect the modernist’s concept of subjective reality which is caused through the fragmented experience of modern life as reflected in Ezra Pound’s “In a Station of the Metro”. Modernist’s view of a stable and unified world order was shattered through the historical events of the era. The idea of morality, faith and social order that used to unify and hold the pre-war world together was revealed to be obsolete in the modern context. Christie’s novel is then a reflection of the fragmented experience of modern life. The characters’ attempt to form their own theories to explain the crimes is merely a microcosm of Britain during the interwar period.

4. Conclusion

The function of the gramophone and letters demonstrates that the novel engages with the modern intellectual concept of fragmentation. The text illustrates that these fictional objects are capable of dislocating the character's self. Through this function of the objects, fragmented and distorted versions of Wargrave are created which he uses to deceive all the characters on Soldier Island as well as the reader. Also, the fragmented nature of the fictional objects illustrates the modernists' concern regarding the notion of objective truth, highlighting the rising interest in subjective reality. Agatha Christie's *And Then There Were None* reveals that the exploration of this concept is not only limited through the experimentation of the form and narrative structure of a novel but can be explored through fictional objects as well. This suggests that the focus on narrative structure in modern texts in order to explore fragmentation might limit our understanding of how modernist writers engaged with and integrated this concept into their works. Notably, in most modernist modules, canonical works are almost exclusively taught. For example, the introductory course on modernist aesthetic at University of Edinburgh only include canonical writers such as William Butler Yeats, T.S Eliot, Ezra Pound, Virginia Woolf and Joseph Conrad (DEGREE REGULATIONS & PROGRAMMES OF STUDY 2014/2015- ARCHIVE as at 1 September 2014, 2014). In the US the course on American modernist literature at Harvard University, also only includes American canonical writers: Ernest Hemingway, William Faulkner, F. Scott Fitzgerald, Langston Hughes and Robert Frost (Bronstein, 2012). Although these writers are important in regard to their contribution to the literary world, it might pose a problem to students in obtaining a more complete understanding of the modern era. This canonization seems to imply that only works with distinct experimentation, that is, those that show complete rejection of Victorian writing tradition (realism), are worth studying. The narrative techniques of the modernists such as multiple points of view, stream of consciousness and collages, whose main purpose is to explore the concept of fragmentation, seem to outshine other modernists' works that are not experimenting with the narrative structure as much. This causes different genres such as detective fiction to be overlooked since it employs the same narrative technique as the previous era which is realism. Therefore, other less reputable genres such as detective fiction are almost completely ignored. Adding more diverse works from different genres might reveal that there are still undiscovered concepts or literary techniques employed by other lesser-known writers of the modern era.

References

Bradshaw, D., & Dettmar, K. J. H. (2006). *A Companion to Modernist Literature and Culture*. Wiley-Blackwell.

Bronstein, M. (2012). *English 208: Introduction to American Literature: The 20th Century.* https://scholar.harvard.edu/files/mbronstein/files/syllabusamlit.pdf.

Brown, D. (1989). *The Modernist Self in Twentieth-Century English Literature: A Study in Self-Fragmentation (1989th ed.)*. Palgrave Macmillan.

Brown, L. (2016). *Beckett, Lacan and the Voice*. (P. Stewart, Ed.). ibidem.

Christie, A. (2009). *And Then There Were None*. HarperCollins.

Citizensinformation.ie. (2019). *Real evidence.* https://www.citizensinformation.ie/en/justice/evidence/real_evidence.html#.

Clausen, C. (1984). Sherlock Holmes, Order, and the Late-Victorian Mind. The Georgia Review, *Spring, 38*(1), 104-123.

DEGREE REGULATIONS & PROGRAMMES OF STUDY 2014/2015- ARCHIVE as at 1 September 2014. *Course Catalogue - Literature and Modernity I: Modernist Aesthetics (ENLI11181).* (n.d.). http://www.drps.ed.ac.uk/14-15_Archive_at_01-09-2014/dpt/cxenli11181.htm.

Lay, P.D. (1958). The Use of Real Evidence. *Nebraska Law Review*, *37*(3), 501-520.

McConnell, F. (1987). Sherlock Holmes: Detecting Order Amid Disorder. *The Wilson Quarterly*, *11*(1987), 172-183.

Overy, R. (2010). *The Twilight Years: The Paradox of Britain Between the Wars*. Van Haren Publishing.

Pound, Ezra. (1913). *"In a Station of the Metro". The Poetry Foundation.* https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/poems/12675/in-a-station-of the metro

Siccama, W. (1999). BECKETT'S MANY VOICES: Authorial Control and the Play of Repetition. *Samuel Beckett Today / Aujourd'hui*, *8*(1999), pp. 175-188.

Woolf, V. (1974). *The Death of the Moth and Other Essays*. Houghton Mifflin Harcourt.

Behavior Modification and Expectation of Customers' Purchasing Behavior at Convenience Stores after the COVID-19 Pandemic

Warundhorn Suwannatee, Milly Suanburi and Saneh Thongrin
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

The Covid-19 pandemic has affected individuals' new demands and needs in everyday- life activities, such as business sectors, which need to adapt their business strategies and provide certain measures that customers expect in order to maintain sales volume and prevent lost sales. This study aimed to study behavior modification and expectation of customers at convenience stores after the COVID-19 pandemic. This descriptive research was conducted by an online questionnaire, and 200 participants were recruited by convenient sampling. The findings showed that the participants had a lower number of purchases at the convenience store after the Covid-19 crisis and preferred to buy products from online platforms. Before the Covid-19, the participants visited the convenience stores 2-4 times a week (38%) but once a week and once a month (21.5%) after the pandemic. In addition, customers intentionally purchased the same products in both before and after the Covid-19 crisis, which included food and drinks, and sanitary products. The findings suggest that the convenience stores should lift up their service standards in terms of customers' health safety and purchasing satisfaction by using certain business strategies, such as online platforms for purchases, and new normal practices so that they could serve customers' needs more effectively.

Keywords: customers' modification of purchase behavior, convenience stores, covid-19 crisis

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความคาดหวังของพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคของร้านสะดวกซื้อหลังช่วงโควิด-19

วรันธร สุวรรณนที มิลลี่ สวนบุรี และ เสน่ห์ ทองรินทร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การระบาดของโควิด-19 ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเป็นรูปแบบวิถีใหม่ ซึ่งทำให้เกิดอุปสงค์และความต้องการรูปแบบใหม่สำหรับกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิต เช่น ธุรกิจ ซึ่งต้องปรับตัวในแบบที่ลูกค้าต้องการเพื่อป้องกันการสูญเสียรายได้ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความคาดหวังของพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคของร้านสะดวกซื้อหลังช่วงโควิด-19 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจออนไลน์กับผู้เข้าร่วม 200 คนได้รับคัดเลือกโดยการสุ่มตามความสะดวก ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมเข้าร้านสะดวกซื้อลดลงและชอบซื้อสินค้าจากแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น ก่อนเกิดโรคโควิด-19 ผู้เข้าร่วมจะไปที่ร้านสะดวกซื้อ 2-4 ครั้งต่อสัปดาห์ (38%) และหลังจากการแพร่ระบาด กลุ่มตัวอย่างไปที่ร้านสะดวกซื้อสัปดาห์ละครั้งและเดือนละครั้ง (21.5%) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างซื้อผลิตภัณฑ์แบบเดียวกันทั้งก่อนและหลังโควิด-19 ซึ่งเป็นอาหารเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์สุขอนามัย ผลการวิจัยชี้ให้เห็น

ว่าร้านสะดวกซื้อควรยกระดับมาตรฐานการบริการที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยต่อสุขภาพและความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้ช่องทางออนไลน์ และรูปแบบวิถีใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความคาดหวังของพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ร้านสะดวกซื้อ โควิด-19

1. Introduction

Studies in relation to consumers' purchasing behavior have been well documented as a significant entity of how people's decisions have been made prior to buying products (Saylor Academy, 2012). Consumers' purchasing behavior is considered one of the most important aspects for marketers to explore customers' insight sentiment (Radu, 2021). For example, some internal factors, such as socialization, personality, and lifestyle, and external factors such as culture, social class, and reference group influence customers when they are to buy products (Burnett, 2016). Through this kind of behavior, relationships between consumers and business can be achieved and possible risks of business can be detected, where varying types of business can be adjusted for survival in the market during any economic crisis, and pandemic situations (Queensland Government, 2020).

The role of purchasing behaviors could be witnessed more clearly in times of crisis, such as the COVID 19, which was found in December 2019. The circumstance was addressed as severe acute respiratory syndrome coronavirus 2, or SARS-CoV-2, and named the disease as coronavirus disease or COVID-19 (World Health Organization, 2020). This new virus transmitted through respiratory droplets and contact routes has caused a significant change in many aspects such as economics, society, and people's behavior (Mair, 2020). In order to prevent the spread, individuals have to adjust themselves for the social distancing and practice protective measures leading to the new normal lifestyle (World Health Organization, 2020). Business also follows the same measures. This situation is challenging for the business sectors as entrepreneurs and customers need to adapt to the new normal while taking their roles in such business transactions.

Such a challenge has also been applied to convenience stores, a retail business providing food and essential supplies located in every corner. Given that convenience stores are the convenience channels that facilitate customers to spend less time purchasing what they need as the stores usually open 24 hours. During the Covid-19, customers are concerned about a high risk of spreading the virus at the store (The Nation, 2020). Under the store's measures to protect itself and its customers from the virus, it is important to study customers' behavior and their needs in order to make the customer's shopping experience as they expect. Despite the pandemic crisis, the rising demand for online shopping towards customers was found (Kate, 2020; Mahittivanicha, 2020). However, the

customer behavior in relation to some modification at convenience stores as a result of the crisis may rarely be explored. Therefore, this research aimed to explore behavior modification and expectation of customers' purchasing behavior at convenience stores after COVID-19, particularly a comparison between before and after the COVID-19. The study would be accomplished through the following two research objectives:

1. To study customers' purchasing behavior modifications at convenience stores after COVID-19.

2. To study customers' expectations at convenience stores after COVID-19 categorized by age and income.

The research results of this study could be of use as part of economic development, in which current customers' demand and needs could be accommodated and the sales volume of any convenience stores could be managed more effectively.

2. Literature Review

2.1 Covid-19 Pandemic and Its Impacts

According to the Centers for Disease Control and Prevention (CDC, 2020), Coronavirus disease (COVID-19) is a new infectious disease that can spread through respiratory droplets or small particles that are produced when an infected person coughs, sneezes, sings, talks, or breathes. Most who are exposed to the virus will experience mild to severe sickness, especially older people who are more likely to develop more serious illness. Even though the disease can be cured, it leaves the infected with weak immune systems. To slow down the spreading, experts are expecting the vaccine to be ready in 2021 (Cortez, 2020). As a result, the COVID-19 has affected every aspect of our lives and changed our behavior. In areas of the Thai economy, the report shows that the pandemic has affected the economics of the country severely in every aspect, especially the main significant part of the Thai economy (Knightfrank, 2020). Also, many business sectors have been considerably affected due to the decreased demand for buying products.

Due to the spread of the COVID-19, several convenience stores were affected by the lockdown policy. The closure of all stores including roadside shops, supermarkets, and 24-hour convenience stores, taking place on 1 April 2020, was part of the latest lockdown measures imposed by City Hall to keep people off the streets and halt the spread of the novel coronavirus. Many retail stores including convenience stores had to adapt to the Covid-19 situation. It is necessary to provide safety under the concept of new normal to satisfy the customers' perspective. All the convenience and grocery stores are required by the government to follow regulations strictly and provide sanitizing.

2.2 Modification of Customer's Purchasing Behavior after the Pandemic

Purchasing any utility or products generally depends on the consumption of industrial goods, services, and housing. Customer behavior is influenced by internal and external factors. During the Covid-19 period, the customers' behavior has shifted in various ways, in which customers tend to buy cheaper products with high value because of post-crisis (Mehta, Saxena, & Purohit, 2020) and consider simple, value-oriented products, and services that will make their lives easier (Flatters & Willmott, 2009; cited in Mehta, Saxena, & Purohit, 2020). In areas of consumer behavior, the survey conducted by PricewaterhouseCoopers Thailand (Kate, 2020) showed that the pandemic was likely to influence consumer behavior in the long term. One of the reasons is that we have been familiar with new forms, known as the new normal, such as social distancing. In addition, the pandemic repositioned the people's behavior from a traditional approach to use technology including online shopping and delivery services. According to an online survey of 1,000 respondents in Thailand (Carufel, 2020), consumers have been shifting more towards online activities, which are online shopping, ordering food delivery, and watching online content. The respondents or consumers were found to increase their online shopping activities by 21%, ordered more food delivery by 26%, and spent more time watching online content by 26%. Another survey (WP, 2020) compared Thai consumer behavior in three situations, before, during, and after the COVID-19 situation. Before the COVID-19 situation, consumers slightly purchased products via offline channels or physical stores, compared to the behavior through online channels. During the COVID-19 situation, consumers purchased less products for both offline and online stores. After the COVID-19 situation, most of the consumers were still worried about the uncertainty which caused them to purchase a lower number of product items from any store. As can be seen, the COVID-19 situation has changed traditional shopping styles or behavior patterns at convenience stores to online shopping.

2.3 Model of Buyer's Black box of Consumer Behavior

The model applied in this study is Kotler and Keller's model of purchasing behavior (Karnreungsiri & Praditsuwan, 2017), which indicates consumers' responses to purchase products and services, in which three components are discussed. The first component is an environmental aspect of the environmental forces that reflect the external stimulus including social, marketing, situational, and psychological and marketing stimuli consist of the 4 Ps, Product, Price, Place, and Promotion. The marketing stimuli is a basic marketing tool that companies can use directly to increase customers' demand. This aspect certainly affects behavior or modification of purchase behavior in that customers may have different trends in purchasing any products (Laukkanen, 2016). The second component, known as

the Buyers' Black Box Mode, is about the buyer's decision processes model that contains five stages including problem recognition, information search, evaluation of alternatives, purchasing decision, and post-purchase behavior. Consumers usually think through these stages before making a purchase. The steps can be skipped or reversed depending on the frequency of buying the products. The buying process can be triggered by internal and external stimuli (Moustakas, 2015). The third component is about the buyers' decisions to deal with buyer's responses, attitudes and preferences, and purchase behavior in relation to what, where, when, and how much (Laukkanen, 2016). Since the Covid-19 pandemic is the environmental stimulus and the black box of each buyer is different, buyers would respond differently both before and after the spreading based on the levels of their needs and how convenience stores can serve their needs during, and after the circumstances.

With respect to the studies related to the COVID-19 crisis and business consequences, the findings showed that consumers tended to avoid purchasing during the COVID-19 situation. According to the research by Kantar (2020), 60% of the respondents would make financial planning and stability for the future. More than half of the respondents who represent consumers in Asia stated that they would lower expenses related to outdoor activities, purchase through online stores, and watch more streaming videos (Kantar, 2020). Moreover, another study by Marketing oops has shown that the popular place for people to shop before COVID-19 was offline channel includes convenience stores. The study refers that the participants with income statements lower than 30,000 THB with low involvement in the product have less spending from the pandemic effect. However, the survey found out that 50% of participants' frequency of visiting the convenience store is remaining and also increasing (WP, 2020). The analysis indicates that the food and beverage types are still prioritized as most important. This study consequently aimed to further investigate how customers' purchasing behavior changed and what they expected with their purchase at convenience stores after the outbreak situation.

3. Research Methodology

3.1 Participants

In this research, the type of method for participant inclusion is convenience sampling. There were 200 participants who completed the online survey. Conducting descriptive research with a cross-sectional study, we were well aware that numbers of participants need to be drawn using principles of research sample sizes (e.g., Krejcie & Morgan, 1970). However, when it comes to the situation that a number of populations in sensible dimensions, such as regions, or target segmentation, have not been reported, it

was not practical to estimate the number of participants based on such principles due to the absence of a population baseline. As such, we tried to recruit a large number of participants during the limited time frame so that the findings could be associated with the participants and their backgrounds. The inclusion of 200 participants consequently benefited us more in terms of findings that could inform about trends of purchasing behavior during certain crises like the COVID-19 pandemic.

In addition, at the beginning of the questionnaire, the definition and examples of convenience stores were given to avoid misunderstanding with other types of stores. All participants were volunteered to provide the data that was kept confidential.

From a total of 200 respondents, there are 7 groups of participants including 83 participants are 19-24 years old (41.5%), 37 participants are 51-60 years old (18.5%), 33 participants are 41-50 years old (16.5%), 18 participants are more than 60 years old (9%), 13 participants are 25-30 years old (6.5%), 10 participants are 31-40 years old (5%), and 6 participants are 13-18 years old (3%) (Fig. 1A).

According to Figure 1B, 52 participants have income per month less than THB 10,000 (26%), 41 participants have THB 30,000-49,999 (20.5%), 36 participants have more than THB 50,000 (18%), 26 participants have THB 10,000-14,999 (13%), 17 participants have THB 25,000-29,999 (8.5%), 15 participants have THB 15,000-19,999 (7.5%), and 13 participants have THB 20,000-24,999 (6.5%) (Fig. 1B).

Fig. 1A

Participants' age

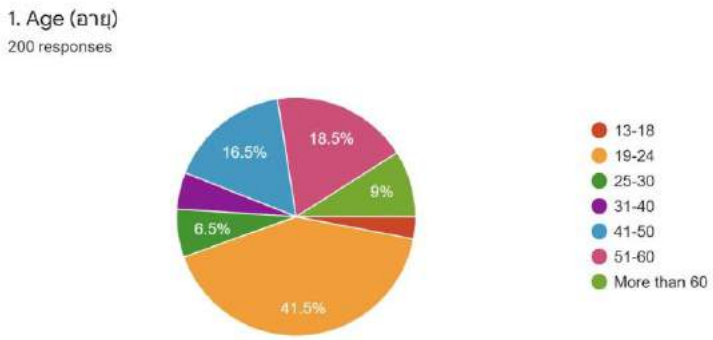

Fig. 1B

Participants' income

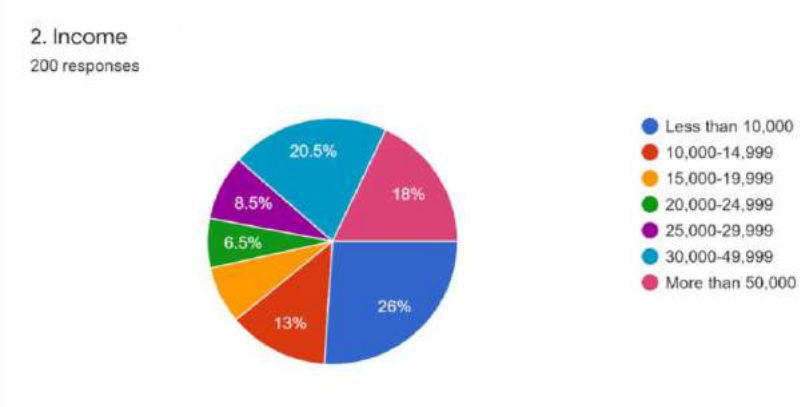

3.2 Research Setting

The data were collected on online platforms such as Facebook, our personal Instagram, and Line during November 2020, using the online questionnaire via the Google form system.

3.3 Research Instruments

This research was conducted using an online questionnaire in order to collect quantitative data. Reviewing the literature review in relation to purchasing behavior during certain circumstances and basing the questions on the two research questions set out, we developed a questionnaire that contained three sections—demographic data, customer behavior modification, and customer expectation.

The first section aimed to find participants' personal information which includes age and income. There were two questions with multiple choice. The second section was about the customers' purchasing behavior on convenience stores in both before and after Covid-19 outbreaks. Eight questions were designed to ask the respondents to explore whether they changed in purchasing behavior by comparing before and after COVID-19. The questions were placed in a multiple-choice format, in which the respondents could select more than one answer. The third section was about customers' expectations from convenience stores after Covid-19, in which five questions were asked as to what products the respondents would like the convenience stores to provide. These questions replied on a 4-point rating scale. In addition, an open-ended question was provided at the end of the survey which allowed the participants to give their opinions on the topic.

The questionnaire constructed was validated by an expert in the field of applied linguistics. All comments were considered and implemented to refine the questionnaire.

The revised questionnaire was also tried out with three individuals whose responses derived from online platforms helped refine the language used in the questionnaire.

3.4 Research Procedure

To collect the data using the questionnaire we contracted, we followed certain steps. After receiving the results of the questionnaire digitally tried out by the three individuals, the final draft of the questionnaire was revised and then converted into a Google Form again. The second attempt of placing the questionnaire online should be more valid as a result of the clarity of the language used in all items of the questionnaire instructed, which was then distributed to the participants with a URL and barcode via some social media channels, such as Facebook page, Instagram, and Line. These platforms were found very effective for data collection especially in times of crisis like the COVID-19 pandemic. Given the crisis, we were convinced to rely on convenience sampling for our data collection, although being well aware that the data collected from this way could be limited in terms of generalization. However, with this kind of sampling, time management and completion of data collection during the crisis turned out to be our trade-off benefits. The responses for the questionnaire distributed in various online platforms were obtained during 10-18 November 2020.

3.5 Data Analysis

The data were quantitatively analyzed through descriptive statistics. When the survey was completed and reached 200 participants, the data were analyzed by Google Forms and SPSS Statistics software. Google Forms collected data and gave an overview of each question. SPSS Statistics software computed the average with mean and standard deviation data from the data.

4. Research Results

This research focuses on customer behavior modification and customer expectation towards convenience stores after COVID-19. The research results were clarified in accordance with two research questions.

4.1 Research Question One

How did the COVID-19 change customers' purchasing behavior?

To answer Research Question One, we classified the data into four sub-groups: frequency of customers visiting the convenience stores, frequency of customers using an online platform, numbers of products customers buy in one purchase, and types of products that customers usually purchase.

4.1.1 Frequency of customers visiting the convenience stores

The result showed that the participants had a lower number of purchases at convenience stores after the pandemic. The second part of the questionnaire showed that before the pandemic, most of the participants purchased products at convenience stores 2-4 times a week (38%) and once a week (27%), followed by 5-7 times a week (14%) and more than 7 times a week (13%) (Fig. 2A). However, this trend was different with the post-pandemic, in which the participants expressed that they went to convenience stores once a week and 2-4 times a week equally (28%), once a month (21.5%) (Fig. 2B).

Fig. 2A

Number of visiting convenience stores before Covid-19

Fig. 2B:

Number of visiting convenience store after Covid-19

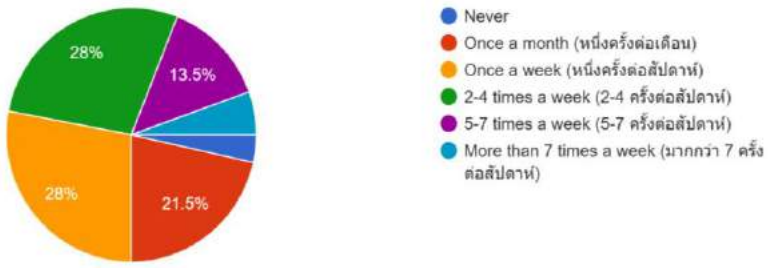

4.1.2 Frequency of customers using an online platform

The data showed that the participants more frequently purchased grocery products via an online platform after the pandemic.

Fig. 3A shows the data regarding product purchasing before the pandemic. Most participants (34.5%) expressed that they never bought grocery products via an online platform. The majority of the participants (32%) bought products once a month, followed

by 2-4 times a week (17%), and once a week (14%). Only 2.5% of the participants bought products more than 5 times a week.

On the other hand, the data related to product purchasing after the pandemic is displayed in Fig. 3B, in which most participants (27.5%) stated that they had never bought grocery products via an online platform. Some participants did so 2-4 times a week (22%), once a week (19.5%) once a month (18%), and more than 5 times a week (13%).

The results revealed a more increasing trend the customers would buy grocery products via an online platform after the pandemic. After the pandemic, the number of participants who bought grocery products via an online platform increased by 7%.

Fig. 3A

Number of products purchased online after the pandemic

Fig. 3B

Number of products purchased online before the pandemic

4.1.3 Number of product customers buy in one purchase

The results revealed that the participants mostly purchased 2-4 items of products in one purchase both before and after the pandemic.

Figs. 4A and 4B) illustrate the number of items that the participants usually bought in one purchase before and after the pandemic. Overall, both before and after Covid-19 outbreaks, the customers mostly bought 2-4 items, in which they did so before the pandemic for 58.5% and the number slightly decreased to 45% after the pandemic. In contrast, 27% of the customers bought 5-7 items before the outbreak and this behavior increased to 33% after the outbreak. The proportion of 1-piece purchase and over-10-piece purchase of two periods, before and after the pandemic, was slightly different, 5.5% and 8%, respectively. Likewise, the purchase of 8-10 pieces before the pandemic accounted for 3.5% and rose to 6% after the circumstance.

Fig. 4A

Number of products purchased per one purchase before the pandemic

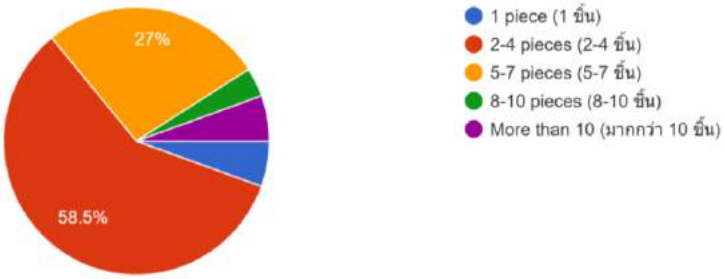

Fig 4B

Number of products purchased per one purchase after the pandemic

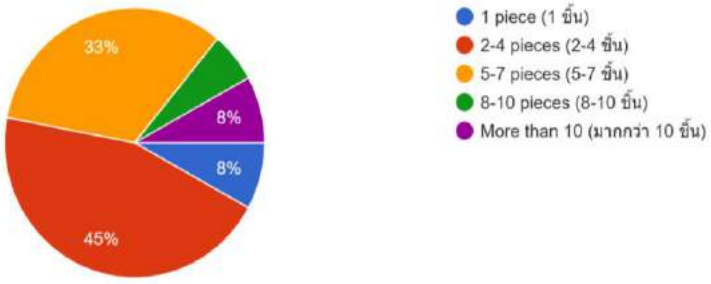

4.1.4 Types of product that customers usually purchase

The results indicated that the customers usually purchased food, drinks, and sanitary products both before and after the pandemic.

According to Fig. 5B, the types of products that participants usually purchased before COVID-19 included food (77.5%), drinks (51.5%), followed by sanitary products

(39.5%), and clothing (18.5%). The unpopular types of products included those kitchen tools, medical drugs, and IT gadgets.

The same trend was found among the products frequently purchased after the pandemic. Fig 5A displays that food remained the most popular product type (80%), followed by some food items like drinks (51.5%) and sanitary products (39.5%). On the other hand, the results showed that the participants did not purchase clothes (21.5%), medical drugs (6%), IT gadgets (5.5%), kitchen tools (4%), or others unnecessary.

Fig. 5A

Types of products purchased before the pandemic

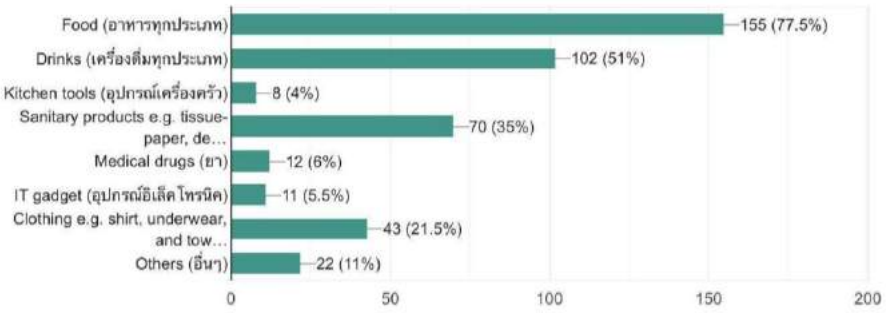

Fig. 5B

Types of products purchased after the pandemic

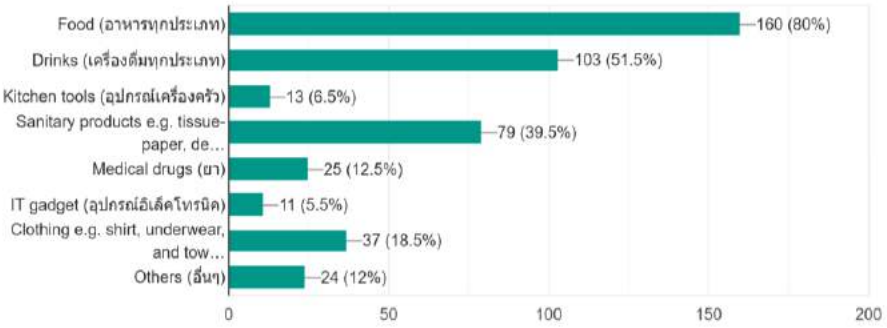

The results were consistent with the research findings found in the study by customer experience management firm Sitel Group, the global technology company, revealing that the social distancing economy drove a long-term shift towards online shopping (Carufel, 2020). This could be due to the impact of the Covid-19 that took place globally. As the virus can be spread by touching droplets and contaminated surfaces,

people are now avoiding going out, touching things, and not presenting themselves in public. When it comes to their purchase behavior or modification of such behavior, customers tend to switch to product purchasing via online channels for their convenience and safety.

4.2 Research Question Two

What are customers' expectations toward convenience stores in Thailand?

This research question aims to explore the customer expectations towards convenience stores after COVID-19, in which the data are shown in the following table:

Table 1

Customers' expectations towards convenience stores after COVID-19

Item	Areas of evaluation	Levels of self-evaluated ability					
		Strongly Agree (%)	Agree (%)	Disagree (%)	Strongly Disagree (%)	Mean	S.D
1	Online shopping platforms	37.00	52.50	10.00	0.50	3.26	.65
2	Contact-free payment	48.50	43.00	8.50	0.00	3.40	.64
3	Limited numbers of customers in the store	21.50	55.00	23.00	0.50	2.98	.68
4	Cleaning check-list	57.50	37.00	5.50	0.00	3.52	.60
5	COVID-19 measures and protection	62.50	34.50	2.00	1.00	3.59	.59
Grand mean						3.35	.63

N=200

Criteria for Rating-Scale Interpretation:

1.00-1.74 = slightly expected

1.75-2.49 = fairly expected

2.50-3.24 = highly expected

3.25-4.00 = very highly expected

The data were interpreted using a 4-point rating scale—strongly agree, agree, disagree, and disagree. We were well aware that the rating scale should contain five points. However, the middle scale labeled as 'neutral' or 'undecided' would cause the participants to select this scale due to some reasons related to their time or intention to read through all items of the questionnaire (Thongrin, 2018). As a result, we decided to ask the participants using a four-point rating scale, which to some extent required the participants to read and respond to all items attentively.

As illustrated in Table 1, the data interpreted using the principle of rating scales calculated showed certain aspects the customers expected convenience stores to provide. From the table, providing COVID-19 measurement and protection was the most important aspect most customers expressed, indicated by their answers with strongly agreed (62.5%). Also, cleaning check-list was what the participants expressed their strong agreement with (57.50%), followed by contact-free payment (48.5%), using online shopping platforms (37%), and imitating certain numbers of customers in the store (21.5%)

For the numbers of customers limited in the store, the participants showed the highest percentage of agreement (55%), and slight disagreement (23%). However, the interpreted results fell into the 'very highly expected' level (3.25-4.00) in all but one, limiting numbers of customers in stores, falling into a highly expected' level (Mean = 2.98). These results suggest that the convenience stores would be expected to implement all measures for the safeguards of customers, providing online shopping platforms, allowing contactless payment, offering cleaning check-out, using COVID-19 measures and protection, and limiting numbers of customers in the store. In addition, the stores may need to find more solutions to serve some customers who may not be willing to wait in line or waste their time. For example, the stores may encourage customers to use the application which allows customers to order products online. Additionally, the customers may choose whether they would like to pick up the products at retail stores or receive products with delivery services.

As we can see, the participants tended to be concerned about Covid-19. Therefore, the customers would expect convenience stores to provide Covid-19 measurement and protection the most such as social distancing policy, sanitizers providing, temperature checking, Thai Chana QR code checking, and wearing mask requirements. These Covid-19 measurements became the essential tools that every store should provide. For example, placing alcohol hand gel at the entrance or cashier so that customers can use and sanitize their hands. Moreover, the store should apply the rule strictly in which everyone must wear a mask in the store to reduce the risk of getting Covid-19.

5. Discussion

5.1 Discussion of Customers' Behavior Modifications

This study explored the customers' purchasing behavior in convenience stores before and after Covid-19 and also customers' expectations from the convenience store. The research aimed to help convenience store businesses learn customers' behavior after Covid-19 and their expectations from the store, so the store can adapt itself to meet the customers' needs.

The findings derived from this study could be explained in relation to participants' backgrounds. Given that the participants recruited by convenience sampling represented various age ranges and incomes, the findings could be associated with purchasing behavior in general. That said, the participants' age ranges were from 13-18 years to 51-60 years, and income from lower than THB 10,000 to over THB 50,000. These backgrounds could closely be associated with the role of the convenience store and the participants' living. The analysis indicates that the pandemic has a great influence as the main factor on the consumer's perspectives. Consumers tend to visit convenience stores less and prefer to buy more on online shopping platforms. These results were in substantial agreement with Carufel (2020), in that the consumers were shifting more towards online activities, which would include online shopping, ordering food delivery, and watching online content. One possible explanation is that the consumers are afraid of being infected by Covid-19 so they would adjust themselves to the new normal concept which leads to a change in preference of the online store. For their safety in everyday life activities, is sensible for customers to be prepared for any threats that could take place in such activities, including those related to their regular consumptions, in which they would prefer simple steps and practical activities (Flatters & Willmott, 2009; cited in Mehta, Saxena, & Purohit, 2020). In addition, the findings in relation to customer behavior are also consistent with those derived from previous research studies (e.g., Kate, 2020), revealing that the crises to some extent could affect consumer behavior, in which such behaviors could have been adapted over time (WP, 2020). These findings could then highlight certain measures business owners or convenience stores could take into account.

All in all, the findings suggest that the convenience stores, most of all, need to lift up the expectation and demands of the customers Covid-19 measures and protection, such as social distancing policy, sanitizers provision, temperature checking, *Thai Chana* QR code checking, and mask- wearing requirements. And the least aspect of expectations that customers want from the convenience stores is to limit the number of customers in the store. This could clarify that limiting the number of people in the store might not be

convenient for customers. Some customers might not want to wait to enter the store. Rather, certain Covid-19 measures are needed for implementation, which certainly helps both customers' health safety and business's constant growth.

5.2 Research Implication

This study could be of use to the retail industry including convenience and grocery stores to make use of this study and learn about the customer's modification from Covid-19. By understanding the needs and demands of the customers, the stores should give a competitive advantage to the convenience shop owners. The results indicate that the frequency of participants visiting convenience stores and the product bought during the two periods, before and after the pandemic, remain the same. This reflects the fact that customers still view convenience stores as a necessary aspect of their daily lives. However, after the pandemic situation, the customers tend to visit the convenience stores less and prefer to buy more on the online shopping platform. This indicates the fact that if the convenience store has safety measures, strict policy in terms of store accessibility, and more online shopping platforms, the outcome will be likely to maintain their satisfaction towards the stores' services. Therefore, we recommend that retail business owners should apply our research results, as more opportunities to provide better services and thus serve customers more successfully, which are very important for the new normal of our social reality.

5.3 Research Limitations and Suggestion for Further Studies

Given that our research was conducted during the period that could be affected by the Covid-19 crisis, it was sensible that our research would contain some limitations that could be drawn as benefits for future researchers. First, the survey might not have covered all the participants' opinions and answers. It is recommended that future researchers could expand the survey for a more comprehensive set so that customers' views could be drawn more extensively. Also, given that randomness could strengthen generalization more, we recommend future researchers to adopt this method of sampling selection. This would fill a gap our research with a convenience sampling could provide. More important, including a qualitative view in a quantitative one to make a mixed-method design could be helpful for those who would like to see the data in breadth and in-depth. With our time constraint, a four-month period, it would be too challenging for this research study to include all we have recommended.

6. Research Conclusion

As we well witnessed, the COVID-19 situation has created a tremendous effect physically and economically on various types of work. Many business sectors have been disrupted by this infectious disease and thus required to adapt themselves to the customers' needs. The studies of Covid-19 towards the business have increased rapidly. However, available research studies might not have indicated the modification and customers' behavior for convenience stores in Thailand. Therefore, this research aimed to examine the perception of customers and customer behavior modification towards the convenience store before and after the outbreaks.

The findings derived from the online questionnaire revealed that the convenient sampling of 200 participants reflected the ideas of customer behavior modification including the number of visiting convenience stores, purchasing products online, products purchased per visit, and types of products. After the pandemic, the majority of participants less frequently used the services by convenience stores, but more frequently purchased grocery products via an online platform, mostly purchasing 2-4 items of products in one purchase, with food, drinks, and sanity products.

In terms of customer expectations towards convenience stores, the findings indicated that participants highly expected convenience stores to provide Covid-19 measures and protection. These include social distancing policy, sanitizer providing, temperature checking, *Thai Chana* QR code checking, and mask-wearing requirements.

Equally important, customers also expected that convenience stores should limit numbers of customers in the stores. However, limiting the number of customers in the store might not be convenient for those who would have to take turns waiting. This could certainly lead to a new way for service provided—any online platforms—to serve those that want to buy products but do not want to take the risk of contacting more people during the Covid-19. The findings consequently suggest that the convenience stores should adjust to the new normal for the modification of customers' satisfaction which clearly reflects the tendency to maintain on good terms of customers' expectations. This certainly will contribute to the retail business association in Thailand.

References

Burnett, J. (2016). *Influencing factors of consumer behavior.* Open Textbooks for Hong Kong. Retrieved from https://www.opentextbooks.org.hk/ditatopic/40079

Carufel, R. (2020). *Good CX rules: Customer experience reigns supreme as brand loyalty driver during COVID*. Agility PR Solutions. Retrieved from https://www.agilitypr.com/pr-news/public-relations/good-cx-rules-customer-experience-reigns-supreme-as-brand-loyalty-driver-during-covid/

CDC. (2020). Retrieved from https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/sars-cov-2-transmission.html

Charm, T., et al. (2020). *Consumer sentiment and behavior continue to reflect the uncertainty of the COVID-19 crisis*. McKinsey & Company. Retrieved from https://www.mckinsey.com/business-functions/marketing-and-sales/our-insights/a-global-view-of-how-consumer-behavior-is-changing-amid-covid-19

Cortez, M. (2020). Bloomberg. *Are you a robot?*. Retrieved from https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-14/when-will-there-be-a-covid-19-cure-viruses-are-tricky-foes

Ilo.org. (2020). COVID-19 and employment in the tourism sector: Impact and response in Asia and the Pacific. International Labour Organization. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_742664.pdf

Kantar. (2020). *Financial health beats well-being as top fear in Asia. Kantar | Consumer Panel | Consumer behaviour insights | Consumer panels - Kantar Worldpanel*. Retrieved from https://www.kantarworldpanel.com/global/News/60-of-Asians-are-worried-for-their-financial-health

Karnreungsiri I., & Praditsuwan, N. (2017). Factors influencing buying behavior and buying decision process of customers: An examination on relationship using one-way analysis of variance. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research, 6*(2), 76-84.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*, 607-610.

Knightfrank. (2020). *How COVID-19 will change the Thailand tourism sector*. Retrieved from https://thailand-property-news.knightfrank.co.th/2020/08/25/how-covid-19-will-change-the-thailand-tourism-sector/

Laukkanen, M. (2016). *Effect of Product's Domestic Origin on Consumer Behavior.* Bachelor's Thesis in International Business. Lahti University of Applied Sciences Ltd. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120691/Laukkanen_Merita.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mahittivanicha N. (2020). *COVID-19: การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคและข้อแนะนำสำหรับ marketer. การตลาดวันละตอน.* Retrieved from https://www.everydaymarketing.co/update-news/covid-19-for-marketer-when-consumer-behaviour-change/

Mair, S. (2020). *How will coronavirus change the world?* BBCpage. Retrieved from https://www.bbc.com/future/article/20200331-covid-19-how-will-the-coronavirus-change-the-world

Mehta, S., Saxena, T., & Purohit, N. (2020). *The new consumer behaviour paradigm amid COVID-19: Permanent or transient? SAGE Journals, 22*(2), 291-301. Doi: https://doi.org/10.1177/0972063420940834

Moustakas E. (2015). *The impact of social networking on consumer behaviour*. Conference Paper, ResearchGate. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/291691535_The_impact_of_Social_Networking_on_consumer_behaviour#pf5

The Nation. (2020). Bangkok MP calls on convenience stores to tighten COVID-19 prevention measures. *The Nation Thailand*. Retrieved from https://www.nationthailand.com/news/30385194

Omniconvert. (2021). Consumer behavior in marketing - patterns, types, segmentation - Omniconvert blog. *Omniconvert Ecommerce Growth Blog*. Retrieved from https://www.omniconvert.com/blog/consumer-behavior-in-marketing-patterns-types-segmentation/

Post Reporters. (2020). Bangkok shops to shut at midnight. *Bangkok Post.* Retrieved from https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1891180/shops-to-shut-at-midnight

Kate, P. T. (2000). COVID-19 rapidly reshapes consumer behavior, PwC's Strategy& says. *PwC Thailand.* Retrieved from https://www.pwc.com/th/en/press-room/press-release/2020/press-release-30-04-20-en.html

Queensland Government. (2020). Strengthen your business in an economic downturn. *Business Queensland*. Retrieved from https://www.business.qld.gov.au/running-business/protecting-business/risk-management/surviving-downturn/strengthen

Saylor Academy. (2012). Consumer behavior: How people make buying decisions. *Principles of Marketing,* Volume 2.0. Retrieved from https://saylordotorg.github.io/text_principles-of-marketing-v2.0/s06-consumer-behavior-how-people-m.html

Thongrin, S. (2018). Developing an Instructional Model to Teach Thai Research Assistants to Write English Scientific Research Articles. *LEARN (Language Education and Acquisition Research Network) Journal, 11*(2), 22-65.

World Health Organization. (2019). *Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it*. Retrieved from https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it

World Health Organization. (2020). *Modes of transmission of virus causing COVID-19: Implications for IPC precaution recommendations*. Retrieved from https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/modes-of-transmission-of-virus-causing-covid-19-implications-for-ipc-precaution-recommendations

WP. (2020). Insights พฤติกรรมการซื้อคนไทยต่อสินค้า “FMCG - High involvement - Retail” ก่อน-ระหว่าง-หลัง COVID-19. *Marketing Oops!.* Retrieved from https://www.marketingoops.com/reports/consumer-insights-and-purchase-behaviors-in-fmcg-high-involvement-product-retail-and-service-covid-19/

Paradoxical Personality as Displayed Through Narrative Techniques in Charlotte Brontë's *Jane Eyre*

Wisawaphorn Jakgoljan
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

Charlotte Brontë's *Jane Eyre* is known for how its eponymous protagonist is portrayed as a woman who yearns for solidarity and freedom, which is not common for women in Nineteenth-Century British society. However, the language that is used in the narrative of the novel leads the readers to understand that Jane Eyre is a woman whose personality is not rebellious. It turns out that Brontë used narrative techniques that may make the readers underreading Jane's appearance, especially her state of mind. This effect can be accounted for by using the explanation of self-control and Freudian narcissism as it affects to how she constructs her identity.

Keywords: *Jane Eyre,* Nineteenth-Century British Society, Narratology, Narrative Techniques, Freudian Narcissism

บุคลิกภาพย้อนแย้งในบทบรรยายเรื่อง *Jane Eyre* ของ Charlotte Brontë

วิศวพร จักรกลจันทร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่อง *Jane Eyre* ของ Charlotte Brontë เป็นที่พูดถึงในหมู่นักอ่าน เนื่องจากเจน แอร์ ตัวละครหลักของเรื่องมีอุปนิสัยรักอิสระและไม่ต้องการที่พึ่งพิงในรูปแบบอื่น อุปนิสัยดังกล่าวถือเป็นอุปนิสัยที่แตกต่างจากจารีตที่ผู้หญิงอังกฤษทั่วไปยึดถือในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่กระนั้น ภาษาที่ใช้ในบทบรรยายของนวนิยายเรื่องนี้อาจทำให้ผู้อ่านบางส่วนเข้าใจว่า เจน แอร์ เป็นผู้หญิงที่ปฏิบัติตนตามจารีตที่ดีและไม่มีความคิดต่อต้านสังคมอย่างที่ผู้อ่านส่วนมากเข้าใจ ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องการจะเสนอว่า Brontë ใช้กลวิธีการแต่งเพื่อให้ผู้อ่านเบี่ยงความสนใจ (underread) ไปจากบุคลิกภาพและสภาวะทางจิตใจที่แท้จริงของ เจน แอร์ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายตัวละครตัวนี้ในแง่จิตวิเคราะห์ ในแง่ของกระบวนการการควบคุมตัวตน และภาวการณ์หลงตัวเองแบบฟรอยด์ เนื่องจากสภาวะดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงกับการกำหนดอัตตลักษณ์ของเจน

คำสำคัญ เจน แอร์ อังกฤษในศตวรรษที่ 19 กลวิธีการแต่ง ภาวะการหลงตัวเองแบบฟรอยด์

1. Introduction

Charlotte Brontë's *Jane Eyre* is well known as a novel that moves woman forward. The eponymous protagonist of the novel impresses readers as a woman who sits outside some of the expectations of Victorian ethics and morality. Jane Eyre's self-presentation is different from the woman characters in novels published in the same era. She yearns for freedom, and wants an independent life. Adrienne Rich states that Jane "is a creature of her time and place" (Rich, 2001, p. 482). According to Rich, Jane is presented as a Victorian woman who "undergoes certain traditional female temptations, and finds that each temptation presents itself along with an alternative—the image of a nurturing or principled or spirited woman on whom she can model herself, or to whom she can look for support" (Rich, 2001, p. 470), which means that Jane is represented as a solitary woman who can stand up for herself, which is different from how typical Victorian women were expected to be at that time.

However, when we read the novel, it appears that Jane's self-representation is quite the opposite of a typical "rebellious woman" plot. This is because how different the narrative of the novel is from what might be understood as a "fallen woman" plot. Jane's narrative, while performing what might be considered as a bold and smart action, appears to present Jane, the character, in a humble way. This paradoxical of such a character can be easily resolved if the novel is studied only on the level of context. It can be simply said that the paradoxes in her personality occur because of the social context in the novel, the Victorian era. Referring to J.E.D. Esquirol's *Treatise on Insanity*, Sally Shuttleworth's *Charlotte Brontë and Victorian Psychology* discusses this phenomenon happening as a result of a process the process in which "writers of all fields and moral persuasions drew stern moral contrasts between egoism and duty: the divisive qualities of individualist impulses were to be subordinated to behavior directed towards the greater good of the social whole" (Shuttleworth, 1996, p. 35). Thus it can be said that this is the reason that Jane's personality would have originally been read as being reasonable, due to the mores of Nineteenth-Century British society that she lives in. Since she needs to belong in society, she needs to repress some aspects of her personality that are unacceptable in the society, and as a result her personality appears to be paradoxical.

The paradox of Jane's personality, however, cannot understood by using only the historical context. Her personality should be analyzed narratologically as well. Since the novel is limited into only Jane's perspective, and how she reveals at the last chapter that the novel is her retelling, it can be said that Jane, as a narrator, has has full power to control the telling of her life story, and even to fabricate parts of it. Due to her her tendency to

repress certain elements of her life and her psychological problem, Jane appears to present her paradoxical personality through the narrative. This kind of presentation can be seen in the language that is used in her narrative, which appears to represent Jane's humbleness. This example comes from the moment after the attack between the mysterious attacker and Mr. Mason. While Jane asks Mr. Rochester if she is "wanted" since she knows her status in Thornfield, and the rumor that he will marry Blanche Ingram, who is superior to her in every dimension, it appears that Jane has confidentially prepared herself for any call from him:

> I dressed, then, to be ready for emergencies. When dressed, I sat a long time by the window, looking out over the silent grounds and silvered fields, and waiting for I knew not what. It seemed to me that some event must follow the strange cry, struggle, and call. (Chapter 20, p. 178)

This quote seems ironic since Jane tries to tell her readers that although she may not be the first choice for Mr. Rochester, she may have awareness that Mr. Rochester might certainly turn to her. One example of the many ways that Jane benefit the perception of her personality is to use the language in her narrative. Sometimes in her narration, the adult Jane uses parenthetical comments to tone down her confidence and maintain the sense of her humble character. This advertisement that Jane makes after her teacher career at Lowood, for example, shows in how she downplays her personality, by claiming to add a comment in the typical style of advertisement writing that should present the object in the best light. In the text of the advertisement, she unintentionally enhances the elements of her characters that are most paradoxical:

> 'A young lady accustomed to tuition' (had I not been a teacher two years?) 'is desirous of meeting with a situation in a private family where the children are under fourteen' (I thought that as I was barely eighteen, it would not do to undertake the guidance of pupils nearer my own age). 'She is qualified to teach the usual branches of a good English education, together with French, Drawing, and Music' (in those days, reader, this now narrow catalogue of accomplishments would have been held tolerably comprehensive). 'Address, J. E., Postoffice, Lowton, --- shire.' (Chapter 11, p. 74)

Sometimes the way her humility shows in the narrative is quite paradoxical. The progress of Adèle's education, for example, is the one part of the novel in which Jane uses this

strategy. Adèle, due to her French mother, speaks mostly in French to everyone around. Later, it appears that Adèle's English communication is improved, but she communicates in English only with Jane. This scene is mentioned in the simple narrative to maintain the humbleness of her character. This shows how Jane represents her pride in her profession. In the same way as the case of her advertisement, she indirectly shows off her talent, as she can teach Adèle to speak English. Meanwhile, she hides it by using the narrative, which can make the readers believe that this is an ordinary situation for every governess to make their students' progress.

It can be said that there are problems concerning how Jane uses language to help her construct her identity. This means that the narrative in *Jane Eyre* might take a major role in the establishment of Jane's identity. In this particular paper, the narrative strategy that Jane uses in the novel will be discussed. This paper argues that as a narrator, Jane's emphasis on her humility is part of a specific narrative strategy that aims to downplay some of the more disturbing contradictions of her desired identity. This attempt comes from some of Jane's characteristics on the psychological level, such as prejudice and confidence, as those characteristics might be unacceptable in her society.

The apparent paradoxes of Jane's personality in the novel are problematic since they are quite contrary to how readers might perceive Jane. Not only do they not belong with the majority's view of Jane, as her personality is also opposite to what the readers can expect of typical Victorian women, but the paradox leads the majority to a confusing view of her, since those characteristics are presented in the most humble ways possible, in a way similar to the presentation of admirable character traits in other Victorian novels with female main characters. Jane's statements of humility in the novel become problematic, as they do not match with Jane's seemingly independent actions in the novel. It appears that the narrative techniques Jane uses in her narrative are quite opposite to those actions. This observation comes to the question on the function of narrative techniques, as Jane might strategically present herself in this paradoxical way.

2. Research Questions and Theoretical Framework

The humility in the narrative affects Jane's identity presentation. It looks like humility in the novel is an important device in her personality construction stage. Not only is it Jane's confusing level of confidentiality that makes her character more suspicious, her ability at retelling uncanny stories is also a contributing factor. It appears that, for some reason, she completely flips or modifies some parts of her tale for some purposes on her story. Most of Jane's efforts to flip the picture benefit her picture in her narrative. This

shows that both Jane's paradoxical personality and story retelling functions to emphasize the positive aspects of her personality, which makes her a suitable Victorian lead character. It seems like Jane sets her paradoxical identity to pair up with how the proper Victorian woman behave themselves in order to match with other female main characters from other British novels written in the Nineteenth-Century.

Jane's presentation of her personality as being that of a typically humble Victorian woman becomes unreliable when compared with the reader's acknowledgement of her rebelliousness. Previous studies have explained this problem by using feminist approaches. One work that reads the novel with feminist approach is Sandra M. Gilbert and Susan Gubar's *Madwoman in the Attic*, which reads Jane Eyre as a representation of woman's eagerness for freedom and rebellious life in the narrative. Other examples include an article by Michael Goukar, which, referring to the definition of *Umheimlich,* Freud's concept of the Uncanny, which applies to people who exist outside the norms of their society, reads Jane's personality as an example of the uncanny in the Victorian era. These two studies use Freudian principles to address the problem of her personality. However, those studies use only historical contexts to answer the questions, while there are many factors, such as narrative strategies, can help us to reach a closer understanding of the operation of Jane's personality from a Freudian perspective.

The question for this article is to find how narrative strategies take a role in the construction of this paradoxical personality. Lisa Sternlieb points out on the problem on Jane's personality using narratology. She says that Jane, as a narrator:

> "carefully constructed narrative strategy is developed specifically in response to Rochester, but it is in play from the first pages of the novel and does not wait for his entrance to materialize. [...] I would suggest that continued efforts to analyze the narration in terms of the plot will fail because the narration does not work in tandem with the plot but, instead, serves to undermine it" (Sternlieb, p.454).

Sternlieb's argument, conducted by observing the narrative of power from Jane and Mr. Rochester, is that the plot of the novel seems to flow by how Jane, the narrator, wants her identity to be. However, Sternlieb's research does not have any specific answer to the question of how Jane shapes her identity in this novel.

3. Research Methodology

The main aim of this study is to find how Brontë uses narrative techniques to construct Jane's paradoxical personality. This study starts with an inspection of the text to find the ways that Jane, as a narrator, uses her narrative to lead the readers into the certain ways that she wants, which are enable by the underreading effect. Then, those examples will be analyzed on the field of psychoanalysis. This analysis will be rely on how identity construction is explained in Sigmund Freud' s *On Narcissism* and Shuttleworth' s *Charlotte Brontë and Victorian Psychology.*

The solution to the problem here is to combine both methods by treating the narratological principles of Jane's story of her own life as the material for a psychoanalytic understanding of her personality. Looking at the novel's narrative, Jane, the narrator, places her image of humility in a specific place. Although her real self might not be a humble person, in the Victorian society, she decides to be an obedient Victorian woman for the reasons of the context of her life. As a result, Jane tries to represent her " independent" character by assuming the guise of humility in the narrative. She uses underreading as a strategy to lead her readers' understanding, which benefits her attempt to hide this paradoxical personality.

Underreading, according to *The Cambridge Introduction to Narrative* by H. Porter Abbott, is the narrative technique that leads to " make us sympathize with this character and hope to see revenge against that one, they withhold the closure we seek and then (sometimes) they grant it." (Abbott 2002, p. 79) This technique occurs as a result of the power that readers have over the text. Abbott says that this effect happens when readers " exercise a power over narrative texts that are arguably as great as their power over [the readers]." (Abbott 2002, p. 79)

To exhibit this concept even further, Abbott uses the case of a phrase **elegiac epithalamiums** that appears in Gustave Flaubert's *Madame Bovary* without any further explanations in the narrative. The phrase literally means "elegy written for a wedding," in which can make the readers raise questions about the connections between these words and the characteristics of the speaker, Emma Bovary. However, since this word is considered as an unimportant detail, the readers might skip this question. This detail, however, presents how Flaubert actually presents Emma's character as being defined by her "pretentious shallowness" (Abbott 2002, p. 80), in which this is the paradoxical side of her personality. Since some of compartments that they unintentionally skip, like "elegiac epithalamiums," is important as it can change readers' perspective about the mythical narrative, like what readers see in *Jane Eyre*, come alive since they have a particular effect which through

narrative underreading can make the readers have a wrong viewpoint that can mess up the narrator's original intention about that certain figure in a long run.

In the rest of this article, I adapt principles of narratology, principally the concept of underreading to the task of understanding the paradox involved in Jane's presentation of herself as a humble rebel. Focusing on elements where Jane encourages underreading of details of her narrative, the article considers whether what Freud describes of narcissistic subjects applies to Jane.

As described in *On Narcissism,* the narcissist develops their symptom from the ego level. Freud found that the patient who suffered narcissism has a problem with ego-libido. It is because of the patient's lack of what he called "masculine protection," which is related to how Jane's uncle, who is a substitute father figure for her, is dead from the beginning of the novel. She might develop these paradoxical elements of her personality to fulfill this lack, resulting in her exercise of self-control. The self-control that Jane performs is the symptom that Freud called "Repression, [...] we might say with greater precision that it proceeds from the self-respect of the ego. The same impressions, experiences, impulses and desires that one man indulges or at least works over consciously will be rejected with the utmost indignation by another, or even stifled before they enter consciousness" (Freud, 1914, p. 18). To answer if Jane has Freudian narcissism complex, I will explore on some the motifs that might possibly display her repression, then answer if those motifs have a relationship with the complex described in *On Narcissism.*

4. Results

It appears that Jane, as a narrator of her own story, uses underreading to mislead her readers about her identity. To provoke the state of underreading that she wants, Jane uses some techniques to enhance this effect, which can shape a certain picture of her identity that she wants. The main techniques that constitute myth making in *Jane Eyre* are setting and retelling. To explain her settings, Jane uses many elements in the setting as a tool to explain her state of mind, or the relationship with a certain piece of the features of the setting in her narrative, such as how she dodges her journey to Lowood by mentioning that the journey is so unmemorable, she "feel[s] very strange, and mortally apprehensive of someone coming in and kidnapping me" (Brontë, 2001, p. 35), and how she describes the red room: "This room was chill, because it seldom had a fire; it was silent, because remote from the nursery and kitchens; solemn, because it was known to be so seldom entered" (Brontë, 2001, p. 11). She uses both bits and pieces that appear in the scene, such as paintings, and the general setting such as seasonal explanation as well.

Paintings in *Jane Eyre* is the first thing to consider in terms of The self-presentation of Jane's personality. The relationship between Jane's life story and artistic elements shows how she feels with each section of the story, which leads to how she might construct the certain reaction to her readers. One major example of this relationship is how she hints at her mental state in the contents of her portfolio in soon after she meets Mr. Rochester for the first time. However, the paintings that she inspects when she arrives at new places are related with how she constructs her identity as well. The paintings at Thornfield, for example, relate on the identity that she actually wants to achieve. When Jane examines Thornfield's gallery on her first day there, she chooses to tell about paintings that "represented a grim man in a cuirass, and one a lady with powdered hair and a pearl necklace" (Chapter 11, p. 84) in this examination. Readers may easily underread this part since it has a little information that may be of interest. However, the examination subtlety inserts a presentation of what she desires to convey about her identity; she wants to be the hero and a fine woman in the society she lives in at the same time. Noting how the novel is the retelling of her life, it can be said that Jane might examine only these paintings as they are the status that she actually wants at that time, in which are different from what she is at that time: a poor, orphaned tutor. In addition to presenting her desire, these paintings also show the identity that she achieves at the end, that of a higher class woman who is Mr. Rochester's savior.

Another example appears on her first day at Lowood, which the reader might underread due to the obscure way in which she tells it. Because of how Jane says that she feels like she is "kidnapped" which result in how she "remember[s] but little of the journey" (Chapter 5, p. 35) and cannot pick up on anything around her, she says that she "was puzzling to make out the subject of a picture on the wall." (Chapter 5, p. 35-36) Unlike the example at Thornfield, Jane's experience in Lowood is horrid, showing on how matches with how the paintings on the wall are so confusing that it is hard for Jane to extract the beauty of the piece. So she decides to skip the paintings at Lowood, as it might be the reality that she wants to escape, and might also stigmatize her trauma that she does not want to remember. This ambiguous narrating on Lowood, like the gallery at Thornfield, is the results of how Jane fabricates her story at the time of retelling. She decides to cut the journey to Lowood to give the reader a note ahead that she will not tell about the story of Lowood in detail because she will focus on the more positive sides of her story when the novel progresses further.

Jane's descriptions of seasonal changes are another example of a technique in which Jane uses setting to mislead her readers, which is make underreading her identity

become easier. Seasonal descriptions are used to hint at Jane's mental state, and position the other characters in the most effective ways as possible for her identity. The following passage, which appears morning right after when Mr. Mason is physically attacked by Bertha, and immediately before Mr Rochester's proposal of marriage, is how Jane uses season's description to structure Mr. Rochester's personality:

> [Mr. Rochester] strayed down a walk edged with box; with apple trees, pear trees, and cherry trees on one side, and a border on the other, full of all sorts of old-fashioned flowers, stocks, sweet-williams, primroses, pansies, mingled with southern-wood, sweet-briar, and various fragrant herbs. They were fresh now as a succession of April showers and gleams, followed by a lovely spring morning, could make them: the sun was just entering the dappled east, and his light illumined the wreathed and dewy orchard trees and shone down the quiet walks under them. (Chapter 20, p. 184)

Jane uses how Mr. Rochester focuses on the spring atmosphere to enhance the sense of her identity as paradocixal. According to Jane's statement, contrasting with how she is fully aware of this situation by telling him that "Men and women die; philosophers falter in wisdom, and Christians in goodness," (Chapter 20, p. 186), he, instead, invites Jane to "Come where there is some freshness, for a few moments," (Chapter 20, p. 183) and seems to not have any reaction toward Mr. Mason's physical assault. This season description is used to mislead readers about the reliability of this incident, causing readers to misperceive particular characters. Jane uses Mr. Rochester's focus on the seasonal impact on the setting to make her reach the state of an ordinary plain woman, and make a direct comparison with Mr. Rochester. Jane casts Mr. Rochester as a Byronic hero; she leads Mr. Rochester to her reader as a cold-hearted man who follows only his basic instinct and does not use any thought in general. This Byronic character that Jane sets for Mr. Rochester makes the readers underread him and her personality, as the readers might feel suspicious about his Byronic character before the Bertha revelation, and highlight Jane's solidarity even more, leads to an understanding of her rebellious identity that the readers might perceive.

Retelling is another of the techniques that Jane uses in the novel. There are many times that Jane's retelling is changed by Jane herself to get some effect from either her listener or the reader of her autobiography. One of the times that retelling the story might lead the readers to a wrong path is when she talks about Mrs. Reed and her life at Gateshead. Before leaving Mr. Rochester to nurse Mrs. Reed on her deathbed, Jane

elaborately tells Mr. Rochester about how she is bullied by the Reeds, and how bad her life as an orphan is to response Mr. Rochester's question about her family life;

> "'Her name is Reed, sir,—Mrs. Reed.'
> 'Reed of Gateshead? There was a Reed of Gateshead, a magistrate.'
> 'It is his widow, sir.'
> 'And what have you to do with her? How do you know her?'
> 'Mr. Reed was my uncle,—my mother's brother.'
> 'The deuce he was! You never told me that before: you always said you had no relations.'
> 'None that would own me, sir. Mr. Reed is dead, and his wife cast me off.'
> 'Why?'
> 'Because I was poor, and burdensome, and she disliked me.'" (Chapter 21, p. 190)

The invitation to underreading in this scene stems from the reader's background knowledge about how Jane has been mistreated by the Reeds during her time at Gateshead. However, it appears that this retelling is fabricated as an adult who looks back at the situation. The problematic points are that Jane's move to Lowood happens when Jane is very young, under the management of adults, and the decision on her moving is happened just after her traumatizing red room punishment. Because of how her actions at that time came about as the result of her childish reaction, whose reliability is questionable, and the traumatized mental health, Jane, as an adult who retells this story at this point of the excerpt, fabricates it to intensify her status, which might have an effect on how Mr. Rochester treats her later when she comes back to Thornfield. To reach that state without being presented as a rebellious woman in her context, Jane decides to tell just a part of the story, and completely skips the fact that she is a child then. The readers might underread this quote by skipping the question about the reliability of Jane in this case, as the story that Jane tells Mr. Rochester sounds similar to what they know before about the relationship between Jane and the Reeds. This underreading highlights the paradoxes of her identity, in a way that is similar to how Jane uses the direct words to Mr. Rochester when she tells him her background, while she skips some burdensome details.

Her life at Lowood is another example in which Jane uses retelling to make her readers underread her situation. When discussing about her life before Thornfield, Jane talks about Mr. Brocklehurst to Mr. Rochester, by mentioning that

> ‘I disliked Mr. Brocklehurst; and I was not alone in the feeling. He is a harsh man; at once pompous and meddling: he cut off our hair; and for economy’s sake bought us bad needles and thread, with which we could hardly sew.’ (Chapter 12, p. 105)

Jane underemphasizes this part of her Lowood story by skipping some details about this incident for sake of her identity enhancement. In the case of the haircut, Mr. Brocklehurst actually forcefully cuts the students’ hair. However, when it comes to the hair of his daughters, it appears that they “had grey beaver hats, then in fashion, shaded with ostrich plumes, and from under the brim of this graceful head-dress fell profusion of light tresses, elaborately curled; the elder lady was enveloped in a costly velvet shawl, trimmed with ermine, and she wore a false front of French curls.” (Chapter 7, p. 55) This quote highlights her humility even more; she criticizes Mr. Brocklehurst while maintaining her Victorian etiquette at the same time. Jane decides not to tell a whole story to maintain her image as a good Victorian woman, in which, in her understanding, she should not directly criticize any man, to her readers. However, skipping the details can make the readers underread this excerpt since the story sounds similar to the actual events.

Those techniques discussed in this study seem to function in similar ways. They dodge the readers’ interest on smaller details, which make them make lesser questions on Jane’s paradoxical identities. If we read Jane’s psychological context, because of the Victorian woman’s etiquette, the underreading is a process of self-control that is encouraged in many Victorian novels, especially in Brontë’s novels. It appears that using narrative techniques that show the character’s self-control is the writing methods that Brontë usually uses in her novel. Shattleworth says that Brontë always uses self-control in her novels to show “mastery of the inner promptings of the psyche is represented as leading directly to opportunities of social control, as each outcast or orphan acquires an impervious external demeanor and moves gradually into a position of social respectability and power” (Shuttleworth, 1996, p. 36). Thus it can be said that in *Jane Eyre,* Jane, as a narrator, uses narrative techniques that show her self-control as the tool for her social acceptance, showing on how she constructs the personality through the underreading to gain more respect from people around her and her readers at the same time.

5. Conclusion and Discussion

The underreading technique in *Jane Eyre* relates is related to the idea of identity as this is a form that Jane uses to self-control process when she writes her narrative. Jane uses narrative techniques that show her self-control process not only for the purposes of social

acceptance, but also for self-comparison purposes. According to *Charlotte Brontë and Victorian Psychology*, self-control is strong knitted with insanity, since "The border to be policed was not so much between self and other, as between the conscious and unconscious self. If all individuals were liable to eruptions of insanity, the only visible sign one could cling to that one was not insane would be one's capacity to exert self-control" (Shuttleworth, 1996, p. 38). It can be said that Jane tries to present her paradoxical personalities, so she can escape from insanity. Because of how the novel is retelling of her own story, which takes place from a vantage point ten years after the events it describes, constructing her paradoxical personalities is important for Jane as this is the only way that she can control her life into the direction that she really desired, which may be opposite to how her life actually is.

This makes sense because the novel is presented as a retelling of Jane's life story. Jane uses self-control as a direct comparison with Bertha Mason, who is known as a madwoman in Thornfield. The comparison happens as it is Jane's way to declare that she is suitable for Mr. Rochester, since she is the figure who has a normal mental stage, which is better for Mr. Rochester whose ex-wife is an insane person. Jane shows her acceptance using a remarkable amount of narrative self-control to gain even more acceptance for her readers. This attempt Affects readers' views of the novel, as the reader accepts Jane in accordance with her projection of her desired self-image.

However, due to the process of self-control, there is an aspect of her personality that Jane tries to cover under her ego. This action can be caused by some unwanted characteristics that Jane unintentionally know that she has. Freudian narcissism is one of the unwanted complex that may be made up out of this set of paradoxical characteristics. Compared to Jacques Lacan's definition of narcissism that focuses on child's development, Freud's explanation of narcissism covers every stage of the life, including when the subject is grow up and on the mating stage, which is similar to the age range that is the main focus in *Jane Eyre*.

Introducing herself as an orphan who is abandoned by her foster family, and who tends to live in solitude for all of her life, Jane constructs her paradoxical figure because of her lack of watchers, or the parental figure in Freud's case. This means that Jane might use the narrative techniques to fulfill the parts that she lacks. One take away of this is that narcissism as I have demonstrated in the narrative is how underreading, as the part of self-control process, allows Jane to evade her own reality. Building up this paradoxical personality by encouraging underreading is the way that Jane uses to escape the reality and live in phantasy. Since the techniques that Jane uses lead the readers into portions of

information that Jane wants the readers to believe, which results in make her character becomes paradoxical, those techniques to flip her own gruesome reality that can make her become unacceptable to her readers.

This action can be explained in Freud's words by saying that Jane "substituted for real objects imaginary ones from his memory, or has mixed the latter with the former; and on the other hand, he has renounced the initiation of motor activities for the attainment of his aims in connection with those objects" (Freud 1914, p. 3). Performing this self-control process, Jane uses underreading to build a phantasy that she is a respectful, innocent Victorian woman, which might be different from her real life.

Jane uses underreading to perform self-control. Jane performs repression activities through the narrative by leading the readers to the process of underreading. However, it can only be said that Jane's narrative techniques is not enough for the critics to answer if she suffers from Freudian narcissism. Thus it can be said that the ways she uses the techniques that lead to the readers' underreading has a similar pattern as how Freudian narcissism patients might suffer, as how she uses underreading to represent her paradoxical personality has a similar pattern as how those patients might perform, according to Freud.

In conclusion, Jane uses her narrative techniques from the foundation of her paradoxical personality in ways that share some patterns with Freudian narcissism. Those techniques oppose popular perception of the novel, and benefits Jane's identity presentation at the same time. However, there are other narrative techniques that Jane uses that might benefit her identity as well. It is interesting to study further on how Jane builds up her identity using the narrative techniques. Moreover, it is interesting to see that those techniques share any of their characteristics with any psychological explanation, especially in Freudian explanation, as the novel, like Freudian psychology, has a close-knit relationship with desire and family.

References

Abbott, H. P. (2002). *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge University Press.

Brontë, C. (2001). *Jane Eyre*. W. W. Norton & Company.

Freud, S. (1914). *On Narcissism*.

Gilbert, S. M. a. S. G. (2000). *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination.* Yale University Press.

Gouker, M. (2019). 'How well you read me, you witch!': Semantic Drift of 'Witch' and the Choice of *Jane Eyre*. *Brontë Studies, 44*(2), 175-185.

Lamonica, D. (2003). *“We Are Three Sisters:” Self and Family in the Writing of the Brontës*. University of Missouri Press.

Rich, A. (2001). Jane Eyre: The Temptations of a Motherless Woman. In R. J. Dunn (Ed.), *Jane Eyre*. W. W. Norton & Company.

Shuttleworth, S. (1996). *Charlotte Bronte and Victorian Psychology*. Cambridge University Press.

Sternlieb, L. (1999). Jane Eyre: "Hazarding Confidences". *Nineteenth-Century Literature, 53*(4), 452-479.

A First Look at Null Copula in Thai

Woraprat Manowang
Faculty of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

Abstract

In this paper, I argue that Thai has a null copula which is a counterpart of the specificational and predicational copulas. In particular, the copulas often drop in specific grammatical environments, which leads to a phonologically null form of them. I offer some evidence in support of the existence of the null copula which comes from extraction site, elliptical structure and the occurrence of aspect markers in verbless sentences. Furthermore, I point out that there are contrastive interpretations on the null/overt copulas along the line with stage-level/individual-level predication. In a derivation, the copular clauses are derived from the asymmetric small clauses via subject raising.

Keywords: copula, copular clause, predication, syntax, Thai

บททัศนาสัมพันธกริยาสุญรูปในภาษาไทย

วรปรัชญ์ มะโนวัง
คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้เขียนต้องการตั้งข้อโต้แย้งว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่มีสัมพันธกริยากริยาสุญรูป ซึ่งเป็นรูปแปรของสัมพันธกริยาอื่น ๆ เช่น 'เป็น' 'อยู่' และ 'คือ' โดยสัมพันธกริยาสญรูปนั้นจะปรากฏในบริบททางวายกสัมพันธ์ที่เฉพาะเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้อโต้แย้งดังกล่าว ได้แก่ ประโยคเน้นความ การละ และการปรากฏร่วมของคำบ่งกาลในประโยคที่ไร้กริยา ทั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในเชิงอรรถศาสตร์ของสัมพันธกริยาแบบสุญรูปและปรากฏรูปอีกด้วย

คำสำคัญ สัมพันธกริยา วากยสัมพันธ์ ภาษาไทย

1. Introduction

The goal of this paper is to argue that there is the presence of null copulas in Thai which are the counterparts of the three distinct copulas; that is, 'khɯɯ', 'pen' and 'yùu' and also to provide an analysis for copular clauses containing such a copula. Although the issues of the Thai copulas as well as other kinds of verbal predicate receive much attention from linguists, a null copula of the Thai language has not been, to my best knowledge, extensively discussed in the literature. Let's take a first look at the following sentences:

(1) a. khăw thúk
3SG unhappy
'S/he is unhappy.'

b. kh̆w **pen** thúk
3SG COP unhappy
'S/he is being/has been unhappy.'

We can see that the copula 'pen' shows up in (1b) and the emergence of the copula gives rise to the particular interpretation of (b). However, it has been observed by several linguists that not all the predicative adjectives permit a copula to co-occur in the sentences. Examples (2a-c) illustrate the impossibility of the adjacency between copula and predicative adjectives.

(2) a. phûujĭŋ khon níi (*pen) s̆uaj
woman-CLF-DEM COP beautiful
'This woman is beautiful.'

b. bâan lăŋ nán (*pen) jaj
house-CLF-DEM COP big
'That house is big.'

c. lûukkhɤ̆ɤj khɔ̆ɔŋ khăw (*pen) rooj
brother-in-law-POSS-3SG COP rich
'His brother-in-law is rich.'

The occurrences of the copula shown in the examples (1-2) are quite interesting. Some predicative adjectives can occur with the copula while others do not permit the copula to co-cooccur. The syntactic distribution of the copulas seems to be restricted on the categories of adjectives occurring predicatively. Therefore, it is essential for us to look into the existence of null copula in Thai and to shed a light on its distributional behaviours.

In this paper, I argue that the Thai language has a null copula which is a counterpart of the three copulas; that is, 'khɯɯ' (specificational/identificational copula), 'pen' and 'yùu' (predicational copulas). This paper shows that the presence of null copula in the syntactic representation gives rise to particular interpretations of the copular clauses containing it. Moreover, I provide three pieces of evidence in favour of the existence of the

null copula in Thai: the emergence of the copula in extraction sites and elliptical structures and the availability of aspect markers in verbless clauses. Before proceeding to those arguments, I provide an overview of previous literature on Thai copulas, definitions and its categories in section 2.

2. Some definitions and categories of the Thai copulas

In this section, I provide some definitions of copula and review previous literature on the Thai copulas and its categories. The background provided is intended to underline the theoretical gap of research on Thai copulas, which leads to the major theme of discussion of this paper.

2.1 Definitions of copula

'Copula' is a Latin word which refers to linking or connecting and is usually treated as its equivalent 'verb to be' in English (see Den Dikken 2019 for an alternative treatment). In linguistic tradition, copulas are construed as a linker between subject and predicate. Radford (1970) claims that the English copula links subject to the rest of the clauses which cannot be a predication on its own. Copulas are a linguistic element that is argued to be either a 'vacuously meaningful' element or a grammatical element. Previous studies (e.g. Stassen 1977, Hengeveld 1992) construe copulas as a 'semantically empty' or 'lack content' element. On the other hand, recent work from a typological perspective argues that copulas or copulative verbs carry certain semantic contents indicating the temporal or aspectual properties of the events. I follow the latter line of research arguing that the Thai copulas exhibit certain semantic properties, which yield the different readings to the sentences.

2.2 The categories of Thai copulas

According to Pustet's (2003) typological survey, Thai is one of the world's languages that exhibit several distinct lexical copulas. A substantial amount of research investigates the semantic concepts and syntactic distributions of these Thai copulas. Up to five copulas, Wongwatthana (2015: 103) proposes that they exist in the language. This is illustrated in the following sentences.

(3) a. khăw pen phonlámɯŋ dii
3SG COP citizen good
'He is a good citizen.'

(Wongwatthana 2015, ex. 15a)

b. mɔɔtəəsaj yùu naj bâan
motorcycle COP in house
'The motorcycle is in the house.'

(Wongwatthana 2015, ex. 15b)

c. nân khɯɯ khamtɔ̀ɔp
That COP answer
'That is the answer.'

(Wongwatthana 2015, ex. 15c)

d. phûuchánáá dâjkɛ̀ɛ buakhăaw pɔɔ pràmúk
winner COP Buakaw Por Pramuk
'The winner is Buakhaw Por Pramuk.'

(Wongwatthana 2015, ex. 15d)

e. man châj panhăa máj
it COP problem Q
'Is it a problem?'

(Wongwatthana 2015, ex. 15e)

Wongwatthana classifies the Thai copulas with respect to their syntactic, semantic and pragmatic properties. Looking at the syntactic distribution, the three copulas 'pen', 'yùu' and 'khɯɯ' take complements like noun phrase (NP), prepositional phrase (PP) and adjective phrase (AP) whereas the two copulas 'dâjkɛ̀ɛ' and 'châj' take verb phrase (VP) and sentence (S) as complement.

Although the number of Thai copulas varies depending on the definitions given (for detailed accounts of Thai copulas, see Kuno & Wongkhomthong 1981, Hedberge & Potter 2002, Iwasaki & Ingkaphirom 2005, Chiravate 2012, Jaratjarungkiat 2017), one consensus among research lies in the theoretical claim that Thai exhibits at least two distinct copulas: 'pen' and 'khɯɯ'.

Kuno and Wongkhomthong (1981, henceforth, K&W) make distinctions between two Thai copulas, 'pen' and 'khɯɯ' depending on their meanings in contexts. Implicitly based on Higgins' approach (1979), they propose that 'khɯɯ' is an identitificational sentence while 'pen' serves as a characterisational sentence (the former equivalent to equative sentence and the latter to predicational sentence in Higgins' sense). The distinction of the two copulas is shown below:

(4) a. cɔɔn pen/*khɯɯ khruu
John COP=PRED/COP=SPEC teacher
'John is a teacher.'

(K&W 1981, p. 76)

b. khon thîi dichăn chôɔp thîi sút *pen/khɯɯ cɔɔn
person whom 1SG like best COP=PRED/COP=SPEC Mr. John
'The person that I like best is John.'

(K&W 1981, p. 76)

In (a), the post-copular noun is interpreted as the identification of who John likes most with the post copula noun phrase serving as identifying who John likes, whereas (b) presents one of the characteristics belonging to a pre-copula subject. However, they point out that the two copulas 'pen' and 'khɯɯ' can occur interchangeably in the same sentence depending on speaker's intentions like the sentence (5) given below:

(5) a. cɔɔn pen/khɯɯ khon thîi dichăn chôɔp thîi sút
John COP person who 1SG like best
'John is the person that I like best.'

(K&W 1981, p. 76)

Clearly, the two copulas 'khɯɯ' and 'pen' can be used in the same sentence. Nonetheless, the presence of each copula leads us to get different readings which are determined contextually.

Furthermore, work by Chiravate (2012) examines the syntactic-semantic properties of the two copulas. Chiravate argues that the predicational copula 'pen' exhibits specific syntactic features in terms of carrying aspectual properties whereas 'khɯɯ' does not exhibit those properties but is sensitive to negative polarity items (NPIs).

(6) a. *somsak mâj khɯɯ sàthăapàník
Somsak NEG COP architect

(Chiravate 2012, p. 5)

b. somsak mâj pen sàthăapàník
Somsak NEG COP architect

(Chiravate 2012, p. 5)

The meaning: 'Somsak is not an architect.'

(7) a. *somsak cá khɯɯ phûuphíphâaksăa naj ʔiik sɔ̌ɔŋ pii
Somsak PROS COP judge in more two year.

(Chiravate 2012, p. 11)

b. somsak cá pen phûuphíphâaksă naj ʔiik sɔ̌ɔŋ pii
Somsak PROS COP judge in more two year.

(Chiravate 2012, p. 11)

The meaning: 'Somsak will be a judge in two years.'

The minimal pairs of the examples in (6-7) lead her to conclude that there are grammatical distinctions between 'pen' and 'khɯɯ'. That is, 'pen' is a verbal predicate whereas 'khɯɯ' belong to a non-verbal predicate. Moreover, 'pen' carries an eventive meaning while 'khɯɯ' a stative meaning.

Up to this point, it seems that there are two copulas in Thai depending on the definitions given. A considerable amount of work has investigated the copulas in Thai from various perspectives – typological, theoretical and experimental basis. However, less previous literature relatively pays attentions to the Thai null copula and its linguistic behaviours, which is to the main discussion of this paper.

2.3 The presence of null copula

A typological survey by Stassen's (2003) following Noss (1964) reveals that Thai is a language that permits copulas to drop as regard to the parameter. Out of 386 languages, Thai allows a copula to be optionally deleted when it takes predicate nominals as complement. The contrast of covert/overt copulas across languages is illustrated in Figure 1.

Figure 1

The presence of overt/covert copulas in the world's languages

Once again, Kuno and Wongkhumthong (1981) points out that both 'pen' and 'khɯɯ' can be elided under pragmatic control. Let's look at the following examples:

(8) a. dèk khon níi (pen) dèk dii ná?
child-CLF-DEM COP child good TOP
'This child is a good child.'

(K&W 1981, p. 95)

b. khon nán (khɯɯ) khun cɔɔn
person-DEM COP Mr. John
'That person is Mr. John.'

(K&W 1981, p. 95)

They underline the fact that the two copulas are permitted to drop in an informal colloquial speech. That is, the pre-copula nominal must be definite and deictically pointed to at a place and time the conversation takes place. Other different conditions lead to the ungrammaticality.

Jenks (2011: 228) observes that the locative copula 'yùu' in addition to both 'khɯɯ' and 'pen' can be omitted in a putative small clause below.

(9) phŏm hĕn nit (yùu) bon tó?
1SG see Nit COP=LOC on table
I saw Nit on the table.

(Jenks 2011, p. 228)

In the sentence (7-8), all the three copulas comprising 'khɯɯ' 'pen' and 'yùu' are omissible in particular linguistic environments. But the syntactically conditioned environment for them to be covert is still a myth and needs further examination. For all what' s aforementioned, it seems pretty obvious that previous theoretical work has a glimpse of this issue and leaves it aside for future investigation. Consequently, this paper come to investigate the syntactic behaviours of the Thai null copula extensively, which we will take a look at in the following section.

3. Evidence for the presence of the Thai null copula

In this section, I provide three pieces of empirical evidence in favour for the existence of null copula in Thai. The evidence provided is to illustrate a null copula has obligatorily become overt in certain syntactic structures.

How do we know there is a null copula in language? Labov (1969, 1995) notes that the null copula of African American Vernacular English (AAVE) is subject to a number of constraints and must be overt in certain environments. I follow Labov's analysis and come to observe that the Thai null copula cannot resist being followed by extraction and ellipsis sites like those in other languages such as English, Tagalog (Richard 2009), Edo (Baker 2003). Let's take the following evidence into account.

3.1 Evidence from extraction sites

It can be observed that like other languages, the Thai null copula cannot resist being followed by extraction and ellipsis sites. Sentences (10a-b) illustrate this fact.

(10) a. lûukchaaj chăn [$_{AP}$ dɯ̂ɯ mâak]
son 1SG stubborn much
'My son is so stubborn.'

b. [$_{AP}$ dɯ̂ɯ mâak $_{t}$] lûuk.chăn kɔ̂ɔ **pen** [_____ $_{t}$]
stubborn much child.1SG also COP
'So stubborn, my son is.'

In left-dislocation (b), the copula obligatorily becomes overt when its adjectival complement moves out of the original position to the left periphery. Unlike (b), the predicational copula is phonetically null in a canonical order where the attributive adjective follows it as complement.

3.2 Evidence from elliptical structure

Another diagnostic to enforce a null copula to emerge comes from the answers to polar or *wh*- questions. The answers to those questions in Thai can be derived from verb echo answers (Holmberg 2016).

(11) Q: lûuk khraj dɯ̂ɯ baaŋ̂
child.who stubborn Q
'Whose child is stubborn?'

A: lûuk.chăn **pen** [$_{AP}$ ~~dɯ̂ɯɯ~~]
child-1SG PRED stubborn
'My child is.'

An affirmative answer (b) to the yes-no question (a) apparently consists of a subject and a predicational copula 'pen' whose adjective complement undergoes deletion. As Holmberg (2016), the null copular which is a head of verb phrase raises to the higher position and is then forced to become overt before its complement is deleted.

3.3 Evidence from attachment with aspect markers

One piece of the strongest evidence of the null copula presence comes from the attachment of aspect makers in verbless clauses. Pre- and post-verbal aspect markers like 'lɛ̂ɛw' and 'yùu' produce an array of restrict meanings to the main verb which they attach to (Koening & Maunsuwan 2002).

(12) a. wanníi wan.can lɛ́ɛw
today Monday PERF
'Today is Monday already.'

b. tɔɔnníi wɛɛlaa săam mooŋ yùu
now time three o'clock PROG
'It's 3 o'clock by now.'

The examples (a-b) initially show that the imperfective marker 'lɛ̂ɛw' and progressive marker 'yùu' can occur in the sentences despite the lack of overt verbal predicate. This means that (12) must contain a covert verb element that is anchored by tense. Should we not posit that they contain a null copula which links between a subject and a predicate nominal, it is difficult to account for how aspect markers occur in the sentences. See work by Benmamoun (2000, 2008) on verbless sentences in Standard Arabic. All in all, the three pieces of evidence really show up to support the claim that there exists a null copula in Thai.

4. The linguistic properties of the Thai copulas

In this section, I provide a description of the syntactic environments where the null copula and its counterparts occur. Also, in line with the theoretical strand arguing that a copula has semantic contents on its own, I highlight the contrast of intrinsic meanings between null and overt copulas in Thai.

4.1 The syntactic distribution of null copula

The null copula takes a similar set of complements as its three counterparts; that is, noun phrase (NP), adjective phrase (AP), prepositional phrase (PP) while it rarely co-occurs with verb phrase (VP). This can be illustrated as follows:

(13) a. phûuchaaj khon nán ø tamrùat
man-CLF-DEM police
'That man is a police officer.'
(noun phrase)

b. chăn ø thúk
1SG unhappy
'I'm unhappy.'
(adjective phrase)

c. phôm cəə sɔ̂ɔj ø naj línchák
1SG find necklace in drawer
'I found a necklace in the drawer.'
(prepositional phrase)

Initially, we can see that all the three copulas optionally show up no matter what syntactic category of the complements are. This optional presence of the copulas seems not constitute a huge challenge to linguists. Nonetheless, there are some restrictions on copula presence in the sentences. In other words, the copulas are obligatorily omitted in specific environments. Let us consider the data below:

(14) a. [$_{CP}$ khon.nán khɯɯ khon thîi dâaj raaŋwan]
person.DEM SPEC person COMP get reward
'That person is the one who gets a reward.'

b. *phŏm lûak [$_{SC}$ khon.nán khɯɯ khon thîi dăaj raaŋwan]
1SG select person-DEM SPEC person COMP get reward
Intended: 'I select that person to be the one who gets a reward.'

(15) a. [$_{CP}$ phûuchaaj.khon.níi (pen) phûucátkaan màj]
man-CLF-DEM PRED manager new
'That man is a new manager.'

b. phôm lûak [$_{SC}$ phûuchaaj.khon.níi *(pen) phûucátkaan màj]
1SG select man-CLF-DEM PRED manager new
'I select that man to be a new manager.'

(16) a. sôɔj *(yùu) naj línchák
necklace LOC in drawer
'The necklace is in the drawer.'

b. phôm cəə sôɔj (yùu) naj línchák
1SG find necklace LOC in drawer
'I found a necklace in the drawer.'

Based on Higgins (1973) and Mikkelsan (2005), the Thai copular clauses in (13-15) can be divided into four categories by the distinct lexical copulas. Summarizing, then, we find the syntactic distribution of the Thai copulas and some restrictions imposed on their distribution below:

Form of Copula	Type of copular clause	Matrix clause	Small clause
khɯɯ	Specificational / identificational	Optional	
pen	Predicational	Optional	Obligatory
yùu	Predicational	Obligatory	Optional

It is interesting to note that the copulas show different grammatical distributions. The presence of both 'khɯɯ' and 'pen' are optional in the matrix clause while they must be covert in a putative small clause. On the other hand, the locative copula 'yùu' has contrastive behaviours. It is obligatorily present in the matrix clause while it becomes optional in small clause. One might go on investigating this issue. Furthermore, there might be more restrictions on their distributions with respect to the semantic dimensions of adjectival complements based on Dixon's (2004) adjective classification, which I will leave for further investigation.

4.2 The intrinsic meanings of overt vs. null copulas

One of the key issues to be discussed in this section besides the syntactic distribution of copulas is concerned with the interpretations of the copulas' presence in the narrow syntax. Whether the copula is overt or covert in syntax gives rise to different readings of the sentences. The different readings can be illustrated by the minimal pairs as follows:

(17) a. somsák ø bâa?
Somsak insane
'Somsak is insane.'

b. somsák pen bâa?
Somsak PRED insane
'Somsak becomes insane.'

(18) a. kamphɛɛŋ níi ø sĭi.dɛɛŋ
wall-DEM red
'This wall is red.'

b. phôm hen kamphɛɛŋ.níi pen sĭi.dɛɛŋ
1SG see wall.DEM PRED red
'I see this wall turning red.'

(19) a. phôm cəə sɔ̂ɔj ø naj línchák
1SG find necklace in drawer
'I found a necklace in the drawer.'

b. phôm cəə sɔ̂ɔj yùu naj línchák
1SG find necklace LOC in drawer
'I found a necklace in the drawer.'

Sentences in (17-19) shows that the covert copula gives rise to a stative interpretation while the overt counterpart yields an inchoative interpretation of the sentence. Specifically, the covert copula in (17a) leads us to interpret that Somsak is in a state of having a mental disorder. On the other hand, the overt predicational copula 'pen' results in the different reading that Somsak who has a normal mind and behaviour has become mentally ill. For a similar treatment on null copula, see Richards (2009). This contrastive interpretation of the covert/overt copula align with the contrast of stage-level/individual-level predicates discussed by Carlson (1977), Kratzer (1995) and many others.

5. The derivation of copular clauses

This section illustrates how copular clauses containing either an overt or a covert copula are derived in the underlying representation. Given that the copula is present in the narrow syntax, I adopt the theory of predication (Bowers 1993, den Dikken 2006, Adger & Ramchand 2003, among others). Let us take (1) into consideration, as repeated in (17) for convenience's sake.

(20)

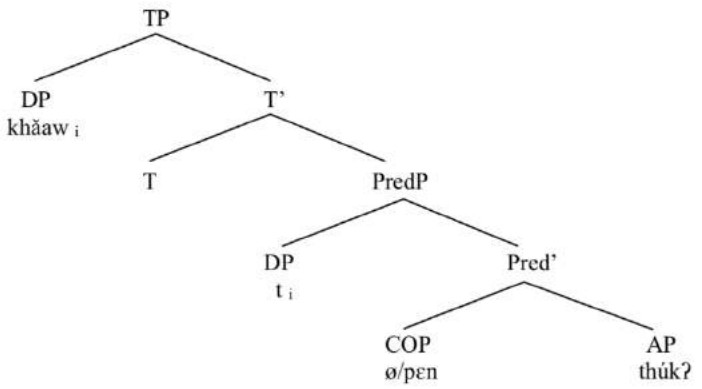

I assume the syntactic representation along the lines of asymmetric small clause proposed by Adger & Ramchand (2003) and den Dikken (2006) as the presence of copula is obligatory in small clause as indicated in (14-15b). In the course of syntactic derivation, the adjective phrase merges with the copula to be a complement of PreP. The head of Pred is merged with its DP subject before it raises to some higher position of the clause to satisfy the EPP feature of T. As there is no verb movement in Thai, the copula remains in situ at the head of PredP, which is lower to the functional T projection.

6. Conclusion

In this paper, I argue that Thai is one of the world's languages which has both covert and overt copulas. Although a substantial amount of research pays much attention to the overt copulas; that is, 'pen' and 'khɯɯ', this paper places a primary focus on its covert counterpart. In section 3, I provide three pieces of evidence in support of the argument that there exists a null copula in Thai. The null copula is forced to emerge in specific grammatical environments, namely extraction site, elliptical structure, and occurrences of aspect markers in verbless sentences. Throughout the rest of the paper, I demonstrate that the presence of null copula yields a stative reading while that of the overt copulas like 'pen' and 'yùu' yield an inchoative/eventive reading. This leads us to conclude that this contrastive interpretation is akin to the contrast of stage-level/individual-level predicates. Finally, this paper demonstrates that the copular clauses in Thai are derived from the asymmetric small clause along the line of den Dikken (2006), Adger & Ramchand (2003) and among others.

References

Adger, D. & Ramchand, G. (2003). Predication and equation. *Linguistic Inquiry*, *34*(3), 325-359.

Baker, M. (2003). *Lexical categories: nouns, verbs, and adjectives*. Cambridge University Press.

Benmamoun, E. (2000). *The feature structure of functional categories: a comparative study of Arabic dialects*. Oxford University Press.

Benmamoun, E. (2008). Clause structure and the syntax of verbless sentences. In R. Freidin, C. Peregrín Otero & M. L. Zubizarreta (Eds.), *Foundational issues in linguistic theory: essays in honor of Jean-Roger Vergnaud* (pp. 105-131). MIT Press.

Bowers, J. (1993). The syntax of predication. *Linguistic Inquiry*, *24*(4), 591-656.

Carlson, G. (1977). Reference to kinds in English [Doctoral dissertation]. University of Massachusetts, Amherst.

Chiravate, B. (2012). Aspectual properties and polarity-sensitivity of copulas *pen1* and *khuu1* in Thai. *Manusaya: Journal of Humanities*, *15*(1), 1-18.

Dikken, M. (2006). *Relators and linkers*. MIT Press.

Dixon, R. (2004). Adjective classes in typological perspective. In R. M. W. Dixon & A. Y. Aikhenvald (Eds.) *Adjective classes: a cross-linguistic typology* (pp. 1-49). Oxford University Press.

Jaratjarungkiat, S. (2019). Is the copula /pen/ in Thai meaningless?. *Journal of Mekong Societies*, *15*(2), 1-16.

Hedberge, N. & Potter, D. (2010). Equative and predicational copulas in Thai. *Proceedings of the Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, *36*(1), 144.

Hengeveld, K. (1992). *Non-verbal predication: theory, typology, diachronic*. Mouton de Gruyter.

Higgins, R. (1973). *The pseudo-cleft constructions in English*. Garland.

Holmberg, A. (2015). *The syntax of yes and no*. Oxford University Press.

Iwasaki, S. & Ingkaphirom, P. (2005). *A reference grammar of Thai*. Cambridge University Press.

Jenks, P. (2011). *The hidden structure of Thai noun phrases* [Doctoral dissertation]. Harvard University.

Koening, J. P. & Maunsuwan, N. (2005). The syntax of aspect in Thai. *Natural Language & Linguistic Theory*, *23*(3), 335-380.

Kratzer, A. (1995). Stage-level and individual-level predicates. In G. N. Carlson & F. J. Pellertier, *The generic book*. University of Chicago Press.

Kuno, S. & Wongkhomthong, P. (1981). Characterizational and identificational sentences in Thai. *Studies in Languages*, *5*, 65-109.

Labov, W. (1969). Contraction, deletion, and inherent variability of the English copula. *Language*, *45,* 715-762.

Labov, W. (1995). The case of missing copula. In Lila, G & Mark, L (Eds.), *Language*. MIT Press.

Mikkelsan, L. (2005). *Copular clauses: specification, predication and equation*. John Benjamins Publishing Company.

Noss, R. (1964). *Thai reference grammar*. Foreign Service Institute.

Pustet, R. (2003). *Universals in the categorization of the lexicon*. Oxford University Press.

Radford, A. (1997). *Syntax: a minimalist introduction*. Cambridge University Press.

Richards, N. (2009). The Tagalog copula. In S. Chung & E. Potsdam (Eds.), *Proceedings of AFLA 16* (pp. 181-195). University of California, Santa Cruz.

Stassen, L. (1977). *Intransitive predication*. Clarendon Press.

Stassen, L. (2003). *Zero copula for predicate nominals*. https://wals.info/chapter/120

Wongwatthana, U. (2015). Complexities of Thai copular constructions. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society*, *8*, 97-120.

A Review of Methods for Analyzing Cultural Aspects in Thai Textbooks Used in Chinese Universities

Yanxin Liang and Natthapong Chanyoo
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

Abstract

At present, knowledge about development of Teaching Thai as a Foreign Language (TFL) textbooks for Chinese universities still calls for systematic research studies because textbooks are the main cultural artifacts in foreign language teaching. This paper aims to review theories and frameworks for analyzing cultural aspects in the TFL textbooks in Chinese universities. The findings from the review and analysis of relevant cultural aspects revealed that the most effective method for analyzing cultural aspects in TFL textbooks in Chinese universities was an integration of Paige et al.'s (1999) model of culture learning in cultural dimensions and Aliakbari's (2004) model of cultural types. The findings from the analysis can be used for further design of an analytical framework on cultural aspects that will benefit developers of TFL textbooks for Chinese universities.

Keywords: Teaching Thai as a Foreign Language (TFL), Textbook analysis, Culture, China

วิธีวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในบริบทมหาวิทยาลัยจีน

Yanxin Liang และ ณัฏฐพงศ์ จันทร์อยู่
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

ปัจจุบันองค์ความรู้ด้านการพัฒนาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่ใช้ในมหาวิทยาลัยจีนยังต้องการการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบเนื่องจากหนังสือแบบเรียนเป็นแหล่งข้อมูลหลักของเนื้อหาด้านความรู้เชิงวัฒนธรรมในการเรียนภาษาต่างประเทศ บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์แง่มุมทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในบริบทของมหาวิทยาลัยจีน ผลการทบทวนทฤษฎีและวิเคราะห์กรอบแนวคิดวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์แง่มุมทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในบริบทของมหาวิทยาลัยจีนคือการบูรณาการกรอบการเรียนวัฒนธรรมของ Paige et al. (1999) กับกรอบการแบ่งประเภทวัฒนธรรมของ Aliakbari (2004) ข้อสรุปนี้เป็นแนวทางในการออกแบบการศึกษาด้านการวิเคราะห์แง่มุมทางวัฒนธรรมที่จะมีประโยชน์สำหรับผู้พัฒนาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสำหรับมหาวิทยาลัยจีนต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน วัฒนธรรม จีน

1. Introduction

1.1 Background

Globalization has generated tremendous growth in intercultural interaction and inseparableness in human society across nations (Chen & An, 2009). The globalizing context brings new challenges to foreign language teaching. Correspondingly, the Chinese national standard of foreign language teaching proposed requirements of students' cultural awareness and intercultural communicative competence of attitude, knowledge, and abilities at the undergraduate educational level (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2018). However, the cultural teaching did not gain the status and height it should deserve in current Chinese foreign language teaching (Zhang, 2017).

Culture should be integral with language teaching (The American Council on the Teaching of Foreign Language, 1996). Kramsch (1993) believed that language is the carrier of culture and it thus influences people's interpretation and behavior. In brief, language and culture are two sides of the same coin (Nault, 2006). The goal of culture learning in the 21st century is developing students' sense of global citizenship (Weninger & Kiss, 2013). Accordingly, foreign language textbooks should play an important role in facilitating the culture teaching for foreign language teachers because textbooks are conceived as the main cultural artifacts in foreign language teaching (Weninger, 2018, 2020).

There are currently 54 Chinese universities having offered Thai language as a major program or subject course to their students (Jirapas, 2019). The enthusiasm of learning Thai language attracts researchers' attention to the field of teaching Thai as a foreign language (TFL) in China. A number of problems and challenges have been reported when the TFL course was implemented in Chinese universities. Among the such problems and challenges, it was a complaint about insufficient culture teaching. The paper therefore is intended to contribute to the culture teaching in the TFL in Chinese universities.

1.2 Chinese TFL students' problem with cultural aspects

Many Chinese universities offer the opportunity for foreign language students to go to the target country for language and culture study, including Thailand for TFL students. Previous studies indicated that some Chinese students experienced culture shock when they first arrived in Thailand even though they had learned Thai language for about 2 years (Peanpojjananarth & Larping, 2020). Insufficient culture learning is regarded as a major cause for students' culture shock. Dechrach (2019) also supported that cultural factor could promote Chinese students' intercultural communication during their study in Thailand. In the same vein, Sriphanworasakul and Phanphothong (2020) compared the speech act of disagreement between Chinese TFL students and Thai native speakers. They identified

culture as one of the reasons for students' inaccurate expression. Therefore, it is evident that culture aspects became a barrier to effective intercultural communication for Chinese TFL students.

1.3 Current studies on TFL in China

Learning Thai as a foreign language (TFL) in China has attracted a number of researchers as it shows increasing trend of the TFL programs in Chinese universities. Despite this, as a less commonly taught language, the number of research studies in the field of TFL teaching is far fewer than the research of English as a foreign language (EFL) or Chinese as a foreign language (CFL) in China. The amount of research on TFL with Chinese students is still limited and underrepresented even with the support of the Belt and Road (B&R) initiative (Jirapas, 2019).

Among the current studies, research topics on TFL in China are imbalanced. The proportion of linguistic knowledge is outweighed the other remaining aspects. Many researchers focused on analyzing linguistic domains of Thai language, including phonetics, morphemes, and grammar (He, 2012; Hou, 2019; Lv & He, 2019; Xu & Sun, 2018). As glowing relationship between China and Thailand, there is a new tendency attracted attention of many researchers to expand their study to teaching and pedagogical development. The purposes of contemporary studies attempted to explore the appropriate teaching mode for the TFL education from the perspective of international relations (Duan & Zhao, 2014; Zhang, 2018; Luo & Chen, 2016). Some researchers also focused on the investigation of Chinese TFL students' learning motivation and learning strategy (Song, 2014). However, there is still a shortage in the research on TFL textbooks used in Chinese educational institutions. In particular, no relevant studies have been found for the analysis of culturally TFL textbooks. This is because Thai language textbooks in Chinese universities mainly focus on the development of Thai language skills for students. The textbooks developed for introducing cultural knowledge are still relatively scarce at present.

Textbooks can be conceptualized as a curriculum selection in the field of applied linguistics research (Weninger, 2020). There is a space for textbooks analysis in the field of TFL in China. According to Ma's (2016) study on the status of TFL textbooks used in Chinese universities, attention on the research of TFL textbooks contribution must be in focus. Integrating with the problems that Chinese TFL students' have experiencing in insufficient cultural aspects, there is also a need to put effort on the research of culture learning in the field of TFL in China. Exploring the cultural contents represented in the textbooks is significant to support students' learning about the culture of the target language. Nonetheless, this kind of study needs an extensive exploration of effective methods and

frameworks for analyzing cultural aspects in the textbooks. The findings from the study can suggest appropriate analytical framework for the study on cultural aspects in the TFL textbooks. For this reason, the present study attempts to explore the effective conceptual framework for analyzing cultural aspects in TFL textbooks.

2. Objective

The objective of present study is to review theories and frameworks for analyzing cultural aspects in the Thai textbooks used in Chinese universities.

3. Cultural relevant theories and frameworks

3.1 Theories of approach for foreign language teaching and testing

3.1.1 Communicative competence

Hymes (1972) firstly put forward the concept of communicative competence (CC). Hymes (1972) argued that language education should focus on not only linguistic knowledge but also the ability of using language appropriately. However, Hymes's (1972) communicative competence was not exclusively designed for foreign language education. Canale and Swain (1980) introduced the model of communicative competence designedly into the field of foreign language education. They added strategic competence and revised Hymes's "linguistic competence" to "grammatical competence". According to Canale and Swain, strategic competence refers to verbal and non-verbal communication strategies to compensate for obstacles caused by language use variables or insufficient language skills. Later, Canale (1983) added discourse competence which refers to the ability to organize coherent sentences. Eventually, Canale and Swain's model of communicative competence consists of four competence, namely grammatical competence, sociolinguistic competence, strategic competence, and discourse competence (see Figure 1). The communicative competence framework has widely applied in foreign language pedagogy and applied linguistics (Celce-Murcia, 2008). Furthermore, the CC theory became the fundamental concept of communicative language teaching development, which still has influence on contemporary foreign language teaching.

Figure 1

Canale and Swain's model of communicative competence

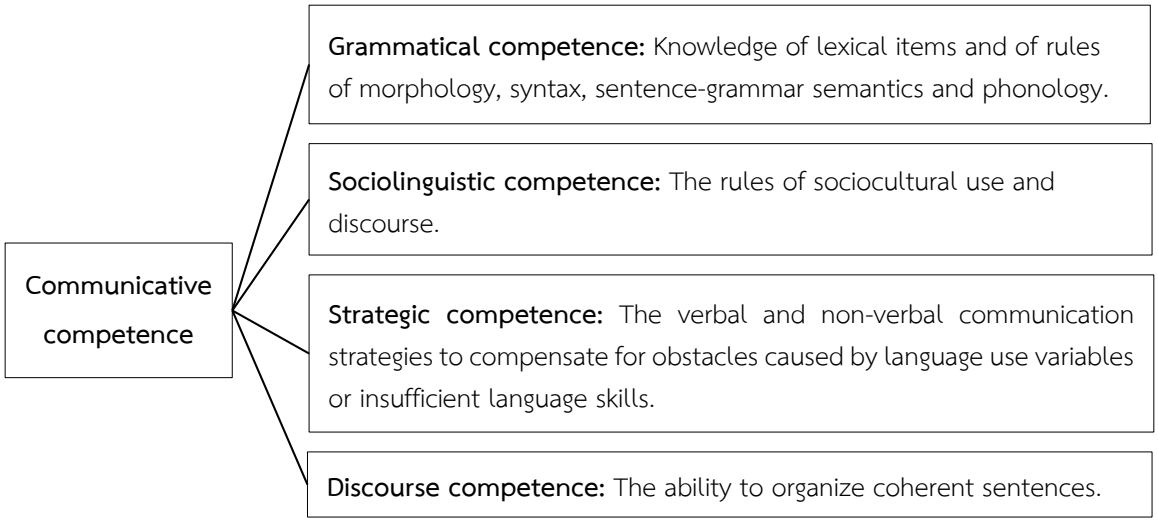

To summarize, the introduction of CC theory has a big impact on language teaching. It liberated language teaching from mere linguistic knowledge teaching. Grammatical competence is no longer the only criterion for measuring students' language learning outcomes. Other criterions such as sociolinguistic competence, strategic competence, and discourse competence are advised in the foreign language teaching curricular.

3.1.2 Intercultural communicative competence

Byram (1997) proposed a model of intercultural communicative competence (ICC) as it is comprised linguistic competence, sociolinguistic competence, discourse competence and intercultural competence. People who possess the ability of intercultural communicative competence can communicate with people from different nation and culture with a specific foreign language as a communicative tool (Byram, 1997). This framework has widely been accepted in the foreign language education community. Many researchers employed it as the theoretical basis in culture-related and language studies. (Byram, 2014; Cortazzi & Jin, 1999; Kramsch, 2013; Lee, 2009; Paige et al., 1999; RaiGón-roDríGuez, 2018). The ICC framework is presented in Figure 2.

Figure 2

Factors in intercultural communication (Byram, 1997, p. 34)

	Skills Interpret and relate	
Knowledge Of self and other; Of interaction: Individual and societal	**Education** Political education Critical cultural awareness	**Attitudes** Relativising self Valuing other
	Skills Discover and/ or interact	

Byram's ICC model includes five factors that influence intercultural communication, including attitude, knowledge, skills of interpreting and relating, skills of discovery and interaction, and critical cultural awareness. In which, effective intercultural communicator requires the curiosity and openness attitude for others' beliefs, behaviors, and meaning. Apart from attitude, knowledge about the practices and products in one's own and interlocuter's country, and the general knowledge of intercultural communication are also required. Attitude and knowledge are regarded as a precondition in the intercultural communication (Byram, 1997). The third factor is the ability to interpret the documents in other culture and relate it to one's own. As for the skill of discovery and interaction, it refers to the ability to acquire knowledge and apply attitude, knowledge, and skill into the actual interaction. Another factor is critical cultural awareness, which is the ability to evaluate and respect one's own and other cultures.

Byram's (1997) model puts culture aspects and other competence in the same important position. It emphasizes the term of 'decentered' which means both students' own culture and other's culture should be taken seriously. However, Byram's (1997) model has a high requirement for students' cognitive development. The feasibility of this ICC model needs to be taken more consideration in the educational context of children with limited cognitive abilities.

Comparing with communicative competence proposed by Canale and Swain (1980) and Canale (1983), Byram's (1997) ICC model is more advanced in accessing students' language learning. Currently, it is unavoidable to interact with people from different cultures for foreign language students in the globalizing context. The educational goal of communicative competence in foreign language teaching has largely shifted to intercultural communicative competence (Raigón-Rodríguez & Larrea Espinar, 2015). That is, we should go beyond communicative competence and make ICC become a part of the foreign

language teaching (Coperías Aguilar, 2002). The primary issue in developing intercultural competence is to promote effective communication between students and their interlocutors in the context of foreign cultures (Ali, Kazemian & Mahar, 2015). Therefore, cultivating students' cultural awareness is very important in foreign language teaching.

The purpose of analyzing the cultural aspect in the foreign language textbooks is to verify whether the cultural aspects in the materials meet the requirements in education and teaching. As for the purpose of the present article is to explore an effective method for analyzing TFL textbooks used in Chinese context, the selection of theoretical framework should match with the curriculum goals of Chinese foreign language education. To reiterate, the Chinese national standard of foreign language teaching for undergraduate students precisely reflected the notion of developing students' intercultural communicative competence. According to the standard, foreign language students are expected to develop sufficient intercultural communicative competence of attitudes, knowledge, and abilities (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2018). In which, students need to respect international cultures, possess the knowledge of target culture at international and regional levels, develop the ability to use target language and intercultural ability. Integrated with Byram's (1997) ICC model, the students should have reached a certain level to develop intercultural communication competence. Therefore, the theoretical framework of Byram's (1997) ICC model is appropriate to provide theoretical support for analyzing cultural aspects of TFL textbooks used in Chinese universities.

In sum, Byram believes that communicative competence is not sufficient as a measure of students' language learning. Foreign language students are supposed to be intercultural communicators. For this reason, foreign language students should have the intercultural communicative competence on the aspects of attitude, knowledge, skills of interpreting and relating, skills of discovery and interaction, and critical cultural awareness.

3.2 Conceptual framework of cultural aspects

3.2.1 Paige et al.'s (1999) model of culture learning

Paige et al. (1999) proposed a conceptual framework of culture learning, based on Byram's (1997) and Kramsch's (1993) contribution on integration of culture and language teaching. They offered an informative definition of culture learning as follow:

> *"...Culture learning is the process of acquiring the culture-specific and culture-general knowledge, skills, and attitudes required for effective communication and interaction with individuals from other cultures. It is a dynamic, developmental, and ongoing process which engages the learner cognitively, behaviorally, and effectively..."*
>
> *(Paige et al., 1999, p. 4)*

Paige et al. (1999) believed that learning culture should include in specific and general domain. *Culture in specific* domain refers to the knowledge, skills, and attitudes of a particular group of people or community. *Culture in general* domain, in contrast, refers the generalizable in nature and transferable across cultures of knowledge, skills, and attitudes in interactional competence and learning about culture. As shown in the previous study, there is an example related to culture in general domain that describes the culture shock that overseas Koreans may face upon their return to Korea (Lee, 2005, p. 147).

Categorization of specific and general cultural domains distinguishes Paige et al.'s (1999) model from others. The *culture general* domain is an indispensable part of culture learning as well as *culture specific* domain. Students are expected to acquire the intercultural competence and the ability to learn about culture through the process of general-culture learning (Paige et al., 1999). The outcomes of learning *culture in general* domain serve the precondition of the effective learning of a target culture (Brubaker, 2007). Therefore, *culture in general* domain is not replaceable in culture learning.

The *culture in specific* is further divided into the big 'C' culture and small 'c' culture. The big 'C' domain of culture is apparent, can be easily seen, and memorized by students. It involves a series of facts, products of the target context. For example, the table manner in the US (Lee, 2009, P.85). As for the small 'c' domain of culture, it includes values, norms, and beliefs of the target culture. They are abstract and indispensable. Asking for a discount with the salesman, for instance, is related to the small 'c' cultural content of confrontation.

Figure 3

Paige et al.'s (1999) model of culture learning

Culture in Specific (Paige et al., 1999)		
Knowledge "Little c" target culture knowledge, "Big C" target culture knowledge, Pragmatics, Sociolinguistic competence	**Behavior** Little "c" culture-appropriate everyday behavior, Big "C" culture- appropriate contextual behavior,	**Attitude** Positive attitude toward target culture, Positive attitude toward target culture persons,

Culture in General (Paige et al., 1999)		
Knowledge (Intercultural Phenomena) Cultural adjustment stages, Culture shock, Intercultural development, Culture learning, Cultural identity, Cultural marginality,	**Behavior (Intercultural Skills)** Culture learning strategies, Coping and stress management strategies, Intercultural communicative competence, Intercultural perspective-taking skills, Cultural adaptability, Transcultural competence	**Attitude** Positive attitude toward different cultures, Positive attitude toward culture learning, Ethnorelative attitude regarding cultural differences

Paige et al.' model of culture learning did not offer a detailed interpretation on specific domain of culture learning. Lee (2009) then developed detailed cultural themes for *specific culture* learning and made an adjustment for *general culture* learning (see Figure 4) in a teaching materials analysis. Lee's (2009) adaption provides a great facilitation for its practical application in the cultural study. A few years later, RaiGón-roDríGuez (2018) simplified Lee's (2009) cultural themes which made it more practical in the cultural textbooks analyzing.

Figure 4

Lee's (2009) cultural themes of culture in specific domain

Culture in General	
1. The self as a cultural being, 2. Impact of culture on human community, 3. Cultural adjustment stages, 4. Cultural learning, 5. Culture shock: Social distance, 6. Culture stress, 7. Inter-cultural development, 8. Cultural identity,	9. Cultural marginality, 10. Culture learning strategies, 11. Strategies dealing with intercultural stress, 12. Intercultural communicative competence, 13. Intercultural perspective taking skill 14. Ability to culturally adapt, 15. Positive attitude toward culture learning, 16. Intercultural attitude toward cultural differences

Lee's (2009) cultural themes of culture in specific domain (continued)

Culture in specific- Big 'C' culture	
1. Races/geography/historical sites, 2. Arts/crafts/national treasures, 3. Agriculture, 4. Literature, 5. Medicine/science, 6. Currency/shopping/market/industry/business, 7. Infrastructure/metropolitan, 8. Education, 9. Dress/style/food/housing, 10. Festivals/party/ceremonies/celebrations, 11. Holidays,	12. Postal system/mass communication, 13. Various social customs, 14. Region/regional varieties, 15. Regions, 16. Sports/leisure/music/recreation, 17. Traffic/transportation, 18. Family, 19. Meaning of touch/space/artifact, 20. Non-verbal behaviors, 21. Space communication, 22. Government/politics

Culture in specific- Small 'c' culture	
1. Freedom, 2. Privacy/individualism, 3. Equality/egalitarianism, 4. Fairness, 5. Competition, 6. Materialism, 7. Hard work, 8. Confrontation, 9. Novelty-oriented, 10. Self-improvement, 11. Nurture, 12 Personal control over environment, 13. Control over time,	14. Action (work)-oriented 15. Informality, 16. Directness/openness/honesty, 17. High involvement, 18. Liberal, 19. Experimental, 20. Future-oriented, 21. Rules-regulation oriented, 22. Male-dominated, 23. Self-interest oriented, 24. Self-reliance, 25. Weak-face consciousness, 26. Result-oriented

To sum up, Paige et al.'s (1999) model of culture learning covers learning culture in specific and general domain. Moreover, *culture in specific* domain comprised big 'c' culture and small 'c' culture. It provides a comprehensive overview of all aspects of cultural learning. In addition, Lee (2009) and RaiGón-roDríGuez (2018) explained the model in detail to make it more applicable for practical research.

3.2.2 Yuen's (2011) model of cultural aspects

Yuen (2011) proposed a framework for analyzing cultural aspects represented in language textbooks which attracted the attention of many researchers. Her model was adapted based on the standard issued by American Council on teaching of Foreign Languages (ACTFL) and Moran's (2001) elaboration on it. According to ACTFL, target culture includes three dimensions of 'products', 'practice', and 'perspectives'. Moran (2001) added that 'persons' should also be considered as an aspect of culture.

Yuen (2011) integrated ACTFL's standard of foreign language learning and Moran's (2001) cultural aspects of 'persons", proposed a model of cultural aspects which consists of four cultural aspects, namely products, practices, perspectives, and persons (see Figure 5). Products refer to both visible and invisible products of a group people or community. For example, Tom Yum Soup is a famous Thai food (Yuen, 2011, p.463) that is related to the cultural aspect of products. Practices describe the patterns of people's behavior in a certain culture, such as the custom of Thanksgiving (Yuen, 2011, p.463). Perspectives are the attitude, values, and beliefs that people within the same culture view the world. As mentioned in Yuen's (2011) study, people consider reality show as a kind of entertainment and do not demand its authenticity. Persons refer to representative people of a given target culture. The famous people Stephen Hawking, for instance, is also considered as a part of culture (Yuen, 2011, p. 464).

Figure 5

Yuen's (2011) model of cultural aspects

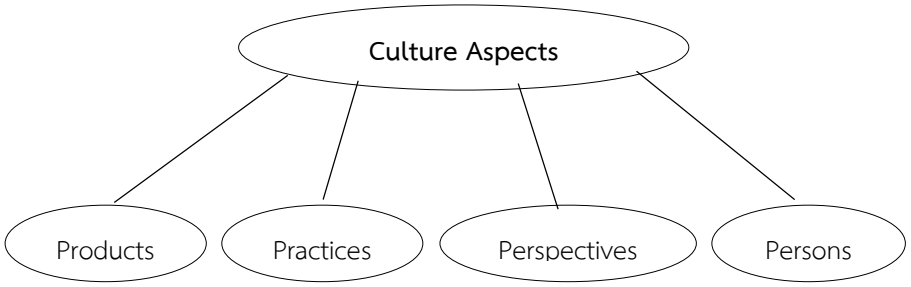

Yuen's 4Ps-model was proposed in her study of EFL textbooks analysis in the context of Hong Kong secondary schools without a detailed explanation of each aspect. Thus, more definition of the cultural themes under each cultural dimension is needed when employing Yuen's (2011) into cultural studies. Furthermore, Nomnian (2013) argued that Yuen's 4Ps-model lacks the cultural aspect of 'place' which mainly refers to famous tourist attractions. In brief, Yuen's 4Ps-model is easy-understood and has been followed in many cultural textbook-analysis studies.

In summary, there are four cultural aspects constitute Yuen's (2011) cultural model, namely products, practices, perspectives, and persons. It provides a clear frame for cultural analysis and has attracted the attention of many researchers. It worth to notice that when applying it to practical research, the researcher needs to explain each aspect in detail.

Paige et al.' (1999) model of culture learning and Yuen's (2011) 4Ps-model share some common functions in providing guideline to foreign language teacher for determining cultural dimensions in teaching culture. They all believe that effective intercultural communicators need to know both surficial material culture and deep spiritual culture of a certain culture, which is regarded as the *specific culture* learning. The superior side was shown in Paige et al.'s model (1999) that learning the relevant knowledge, behaviors, attitudes of *culture in general* domain plays a prerequisite for the successful intercultural communicative communication. When it comes to textbooks analysis, previous studies and Chinese foreign language curriculum has demonstrated the need of developing Chinese TFL university students' intercultural communicative competence. The aim of analyzing culture aspects was to measure whether the TFL textbooks used in Chinese universities can meet the demand of developing students' intercultural communicative competence. Paige et al.'s (1999) model of culture learning which covered learning *culture in specific* and *general* domain is appropriate to set up the analytical framework of analyzing cultural aspects embodied in Chinese TFL textbooks.

3.2.3 Cortazzi and Jin's (1999) model of textbooks and culture

Cortazzi and Jin (1999) proposed a model based on cultural types. They believed that culturally oriented language textbooks should contain three types of cultures in terms of source culture, target culture, and international culture. It is constant with the concept of developing students' global citizenship on the third stage that proposed by Weninger and Kiss (2014). Holding the same idea, Rahim and Daghigh (2019) argued that the unbalanced representation among the source, targe, and international culture has negative effects on students' learning. Cortazzi and Jin's (1999) model is presented in Figure 6.

Figure 6

Cortazzi and Jin's (1999) model of textbooks and culture

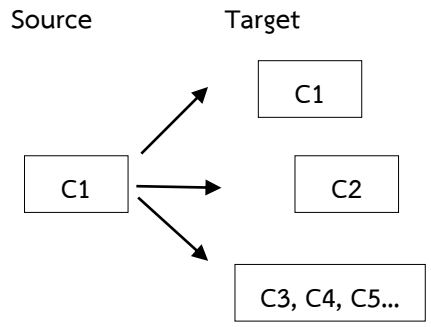

Note: C1 =learners' native culture also called source culture. C2 =culture of the target language community. C3, C4, C5... = other cultures exclude the source culture and target culture.

Cortazzi and Jin's (1999) model shows an implicit bias that all cultural contents can be classified to a particular group of people or community. Aliakbari (2004) prosposed the term of "neutral" to extend Cortazzi and Jin's (1999) model of cultural types. Neutral culture refers to the items that belong to all cultural contexts or difficulty to classify to a particular cultural context. For example, the items such as science, health, technology, and so forth. For this reason, Aliakbari's (2004) adapted a new model of cultural types which comprised of source culture, target culture, international culture, and neutral culture. It is appropriate to utilize into the analyzing culture aspects represented in the TFL textbooks used in Chinese universities.

In brief, Cortazzi and Jin's (1999) claimed that language textbooks should introduce diverse cultures to students. These include source culture, target culture, and international culture. In the actual study, Aliakbari (2004) added the neutral culture to interpret cultural contents which do not belong to a specific nation. As a result, there are four cultural types constitute Aliakbari's (2004) model, namely source culture, target culture, international culture, and neutral culture.

4. Findings and discussion

After reviewing all theories and frameworks, Paige et al.'s (1999) model of culture learning in cultural dimensions, along with Aliakbari's (2004) model of cultural types seems the most effective method for analyzing cultural aspects in the foreign language textbook was combining. Additionally, Byram's (1997) ICC model can also be valid to apply as the theoretical basis. Therefore, an effective method of analyzing cultural aspects in the textbook is proposed as follows:

Figure 7

Analytical framework for analyzing cultural aspects in the foreign language textbooks

<table>
<tr><th colspan="2">Cultural types / Cultural dimensions</th><th>Source culture</th><th>Target culture</th><th>International culture</th><th>Neutral culture</th></tr>
<tr><td rowspan="3">General-culture</td><td>Knowledge</td><td colspan="4">Description/ items of general culture in terms of knowledge.</td></tr>
<tr><td>Behavior</td><td colspan="4">Description/ items of general culture in terms of behavior.</td></tr>
<tr><td>Attitude</td><td colspan="4">Description/ items of general culture in terms of attitude.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Specific-culture</td><td>Big ‘C’ culture</td><td rowspan="2">Description/ items of specific culture in terms of big ‘C’ /small ‘c’ domain that relevant to source culture.</td><td rowspan="2">Description/ items of specific culture in terms of big ‘C’ /small ‘c’ domain that relevant to target culture.</td><td rowspan="2">Description/ items of specific culture in terms of big ‘C’ /small ‘c’ domain that relevant to international culture.</td><td rowspan="2">Description/ items of specific culture in terms of big ‘C’ /small ‘c’ domain that relevant to neutral culture.</td></tr>
<tr><td>Small ‘c’ culture</td></tr>
</table>

Paige et al.’s (1999) model of culture learning was conceived as the most effective method to explore the cultural dimensions represented in foreign language textbooks. Culture learning defined by Paige et al. (1999) is well adapted to the dealing with culture in modern foreign language teaching (Raigón-Rodríguez & Larrea Espinar, 2015). Students are not only required to learning the relevant knowledge of culture, but also the behaviors/ skills, and attitude specifically to a given target culture. The requirement of culture learning is in line with the national standard for Chinese university students in foreign language learning. In addition to learning culture of a particular context, Paige et al.'s (1999) model also provides the guideline of learning the generalizable culture. The knowledge, attitudes, and behaviors in the general-culture domain are transferable across the different cultures. For example, learning the knowledge of culture shock helps students to anticipate for authentic actual intercultural interactions, so they will not be too upset in the actual interactions. These are also indispensable conditions for successful intercultural communication.

It is proposed that Aliakbari’s (2004) model of cultural types should be integrated with Paige et al.’s (1999). In addition to the depth of cultural aspects represented in the textbooks, the representation of cultural breadth should also be noticeable. As Weninger and Kiss (2013) mentioned, culture learning in current time is focused on the global

awareness. Furthermore, Chinese national standard of foreign language teaching requires university students have international perspectives. Therefore, students need to know the global various cultures around them rather than limiting to their own culture and the target culture. Cortazzi and Jin's (1999) model fulfilled the need very well. However, there are still some cultural contents that do not belong to any country. Considering this issue, Aliakbari (2004) extended the 'neutral culture' to Cortazzi and Jin's (1999) cultural types. Employing Aliakbari's (2004) model of cultural types in the foreign language textbooks analysis has largely improved its operability while meeting the objectives of foreign language teaching.

Paige et al.'s (1999) and Aliakbari's (2004) framework of cultural analysis serves to develop foreign language students' intercultural communicative competence. Paige et al's (1999) model of culture learning is a very comprehensive introduction to the cultural depth in terms of dimension involved in cultural learning. Aliakbari's (2004) model of culture types offers the overview of cultural breadth. The applicability of the integration of these two frameworks has been demonstrated by previous studies. For example, Dehbozorgi, Amalsaleh and Kafipour's (2014) investigation of the cultural contents represented in three EFL textbooks used in Iran and Song's (2019) exploring of the cultural contents in an EFL textbook used in China. The standpoint of their studies was coined from an intercultural perspective. The integration of these two frameworks is thus an important reference for the teaching of culture in foreign languages in a globalized environment.

5. Conclusion

This paper reviews relevant theories and frameworks for analyzing cultural aspects in the textbooks, with an attempt to propose a comprehensive, effective method for analyzing the cultural representations in the TFL textbooks used in Chinese universities. After reviewing the relevant theories and frameworks in cultural-textbook analysis, the incorporation of Paige et al.'s (1999) model of culture learning and Aliakbari's (2004) model of cultural types comprised the promising analytical framework for analyzing the cultural aspects of the Chinese TFL textbooks used in the university level.

The analytical framework is not only informative in the depth, but also in the breadth of cultural presentation. Combining the culture relevant problems that Chinese TFL students had experienced in the real intercultural communication scenarios, the analytical framework is significant in the culture teaching of Chinese Thai language teaching as textbooks are the backbone in foreign language classroom (Sercu, 2000). Utilizing the framework to accessing the cultural representation in textbooks provides the reference

value to foreign language teachers in selection of culture-related teaching materials or preparation for the supplemental cultural materials. Furthermore, it also serves the feedback function to the relevant people for textbooks compilation. Therefore, the framework is promising to be employed in the future culturally textbook-analysis of learning Thai as a foreign language in Chinese universities.

References

In Thai

Dechrach, N. (2019). ข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการใช้ภาษาไทยสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์การเงินยูนนานประเทศจีน [A study of pragmatics failure in using of Thai language, intercultural communication of Chinese students from Yunnan financial economics university, China]. *Chophayom Journal, 30*(1), 165-176.

Jirapas, C. (2019). “ศึกษาไทย” และ “ไทยศึกษา” ในประเทศจีน [“Study of Thai language” and “Thai studies” in China]. *Journal of Language and Culture, 38*(2), 94-118.

Peanpojjananarth, R., & Larping, U. (2020). แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาจีน เอกภาษาไทย สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ [A guideline to promote the practicing Buddhist basic ceremonies of Chinese students, Thai major of language institute, Chiang Mai university]. *Journal of Buddhist Studies, 11*(1), 19-32.

Sriphanworasakul, R., & Phanphothong, N. (2020). การศึกษาวัจนกรรมการแสดงความเห็นแย้งของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษา กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีนจากมณฑลยูนนานและกวางสี [An interlanguage pragmatics study of the speech act of disagreement by Chinese learners of Thai: a case study of Chinese students from Yunnan and Guangxi provinces]. *VACANA, 8*(1), 1-26.

In English

Ali, S., Kazemian, B., & Mahar, I. H. (2015). The importance of culture in second and foreign language learning. *Dinamika Ilmu, 15*(1), 1-10.

Aliakbari, M. (2004). *The place of culture in the Iranian ELT textbooks in high School level* [Paper presentation]. The 9th Pan-Pacific Association of Applied Linguistics Conference, Namseoul University, Korea.

Brubaker, C. (2007). Six weeks in the Eifel: A case for culture learning during short-term study abroad. *Teaching German, 40*(2): 118-123. DOI: 10.1111/tger.2007.40.2.118

Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence.* Multilingual Matters.

Byram, M. (2014). Twenty-five years on – from cultural studies to intercultural citizenship. Language. *Culture and Curriculum, 27*(3), 209-225. https://doi.org/10.1080/07908318.2014.974329

Canale, M. (1983). From communicative competence to communicative language pedagogy. In J. Richards, R. Schmidt (Ed.), *Language and Communication* (pp. 2-27). Longman.

Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics, 1*(1), 1-47. https://doi.org/10.1093/applin/I.1.1

Celce-Murcia, M. (2008). Rethinking the role of communicative competence in language teaching. In E. A. Soler, M. S. Jordà (Ed.), *Intercultural language use and language learning* (pp. 41-57). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-5639-0_3

Chen, G. M., and R. An. (2009). "A Chinese Model of Intercultural Leadership Competence." In D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE Handbook of Intercultural Communication*, (pp. 196-209). SAGE.

Coperías Aguilar, M. J. (2002). Intercultural communicative competence: A step beyond communicative competence. *ELIA, 3*, 85-102.

Cortazzi, M., & Jin, L. (1999). Cultural mirrors: materials and methods in the EFL classroom. In E. Hinkel (Ed.), *Culture in second language teaching and learning* (pp. 196-219). Cambridge University Press.

Dehbozorgi, M., Amalsaleh, E., & Kafipour, R. (2014). Exploring cultural content of three prominent EFL textbooks in Iran (a case study of American English files, to notch and four corners). *Acta Didactica Napocensia, 7*(1), 69-81.

Hou, P. (2019). Spelling errors in Thai made by Chinese students learning Thai as a foreign language. *MANUSYA Journal of Humanities, 22*, 358-374.

Hymes, D. (1972). On linguistic theory, communicative competence, and the education of disadvantaged children. In M.L. Wax, S.A. Diamond, F. Gearing (Ed.), *Anthropological perspectives on education* (pp. 51–66). Basic Books.

Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.

Kramsch, C. (2013). Culture in foreign language teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research, 1*(1), 57-78. DOI: 10.4304/tpls.3.2.371-375

Lee, K-Y. (2005). A content analysis of Korean adolescent EFL conversation textbooks regarding their treatment of culture. *English Teaching, 60*(3), 139-166.

Lee, K-Y. (2009). Treating culture: what 11 high school EFL conversation textbooks in south Korea do. *English Teaching: Practice and Critique, 8*(1), 76-96.

Moran, P. R. (2001). *Teaching Culture: Perspectives in Practice*. Heinle & Heinle.

Nault, D. (2006). Going global: Rethinking culture teaching in ELT contexts. *Language, Culture and Curriculum, 19*, 314–328. DOI: 10.1080/07908310608668770

Nomnian, S. (2013). Thai Cultural Aspects in English Language Textbooks in a Thai Secondary School. *Veridian E-Journal Silpakorn University, 6*(7), 13-30.

Paige, R. M., Jorstad, H., Paulson, L., Klein, F. and J. Colby. (1999). Culture learning in language education: a review of the literature. In R. Michael Paige, D. Lange, Y. Yershova. Mineapolis (Ed.), *Culture as the core: Integrating culture into the language curriculum* (CARLA Working Paper Series 15) (pp. 1-73). The Center for Advanced Research on Language Acquisition, University of Minnesota.

Rahim, H. A., & Daghigh, A. J. (2019). Locally developed versus global textbooks: an evaluation of cultural content in textbooks used in English language teaching in Malaysia. *Asian Englishes,* 1-15. DOI: 10.1080/13488678.2019.1669301

RaiGón-roDríGuez, A. (2018). Analyzing cultural aspects in EFL textbooks: a skill-based analysis. *Journal of English Studies, 16*, 281-300. DOI: 10.18172/jes.3478

Raigón-Rodríguez, A. R., & Larrea Espinar, A. M. (2015). General and specific culture learning in EFL textbooks aimed at adult learners in Spain. *Studia Anglica Posnaniensia, 50*(1). DOI: 10.1515/stap-2015-0014

Sercu, L. (2000). Textbooks. In M. Byram (Ed.), *Routledge encyclopedia of language teaching and learning* (pp. 626-628). Routledge.

Song, B. B. (2019). Exploring the cultural content in Chinese ELT textbooks from Intercultural perspectives. *The Journal of Asia TEFL, 16*(1), 267-278. http://dx.doi.org/10.18823/asiatefl.2019.16.1.17.267

The American Council on the Teaching of Foreign Language. (1996). *Standards for foreign language learning: Preparing for the 21st century (SFFLL).* Allen Press.

Weninger, C. (2018). Textbook analysis. In Chapelle, C.A. (Ed.), *The Encylopedia of Applied Linguistics.* Wiley & Sons. DOI: 10.1002/9781405198431.wbeal1489

Weninger, C. (2020). Multimodality in critical language textbook analysis. *Language, Culture and Curriculum,* DOI: 10.1080/07908318.2020.1797083.

Weninger, C., & Kiss, T. (2013). Culture in English as a Foreign Language (EFL) textbooks: A semiotic approach. *TESOL Quarterly, 47*(4), 694-716. DOI: 10.1002/tesq.87

Weninger, C., & Kiss, T. (2014). Analyzing culture in foreign/second language textbooks: methodological and conceptual issues. In X. L. Curdt-Christiansen, C. Weninger (Ed.). *Language, Ideology and Education: The Politics of Textbooks in Language Education* (pp. 50-66). Routledge.

Yuen, K. (2011). The representation of foreign cultures in English textbooks. *ELT Journal, 65*(4), 458-466. DOI: 10.1093/elt/ccq089

In Chinese

Duan, L. S. & Zhao, X. (2014). 从泰语和中文教学看中泰两国**关**系之发展 [An observation of bilateral relationship development between China and Thailand through language education programs]. *Journal of Huaqiao University (Philosophy & Social Sciences). 01*, 5-11.

He, D. M. (2012). 泰语构词研究 [The word-formation study of Thai language]. [Unpublished doctoral dissertation]. Shanghai Normal University.

Luo, J., & Chen, Y. H. (2016). “新海丝”背景下桂林高校旅游泰语人才培**养**的问题与对策 [Problems and countermeasures of cultivating Thai Language talents for tourism in colleges in Guilin under the Background of “The 21st Century Maritime Silk Road”]. *Education Teaching Forum, 35*, 55-59.

Lv, J. W. & He, Y. T. (2019). 汉、泰语语音接触与习得研究：现状、**关**系与问题 [Research on Chinese and Thai phonetic contact and acquisition: status, relationship and problems]. *Journal of Jiangxi Science & Technology Normal University, 04*, 025-034.

Ma, Y. F. (2016). 高校泰语本科教材现状、问题及对策 [Present situation and problems of Thai teaching material in universities of China and solutions]. *Education and Teaching Research, 30*(8), 95-101.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2018). *高等学校外语类专业本科教学质量国家标准[National standards for undergraduate teaching of foreign languages in higher education].* Higher Education Press. https://2011.gdufs.edu.cn/info/1086/2682.htm

Song, G. (2014). 广西高校学生二语学习动机的实证调查 [Empirical investigation of Guangxi university students’ second language learning motivation—selecting Thai-speaking students as the object of the research]. *Journal of Hechi University, 34*(6), 100-105.

Xu, R. J., & Sun, R. (2018). 2004-2016年中国泰语语法研究综述 [Thai grammar study in China from the year 2004 to 2016]. *Crossroads: Southeast Asian Studies, 06*, 62-67.

Zhang, Q. X. (2018). “一带一路”建设与泰语口译人才培**养**的创新与实践 ["One Belt One Road" construction and innovation and practice of training Thai interpreters]. *Contemporary Education Research and Teaching Practice, 03*, 159-160.

Zhang, S. (2017). 中国外语教育的文化自觉 [Awareness of culture in Chinese foreign language education]. *Foreign Language Education, 38*(2), 7-11.